[illegible]

BARTOLVS A SAXOFERRATO SVPER AVTHENTICIS, ET INSTITVT.

Cum Benedicti Vadi, Alexand. Losel, Henrici Ferenda aliorúmque eruditorum Adnotationibus integris.

Appositis etiam contrarietatum conciliationibus, necnon infinitis summarijs, vt voc[...] ad decisiones inueniendas quàm accommodatissimis.

Quantam autem fidem, studium, diligentiamque in castigandis grauissimis erroribus singulæ scatebant pagellæ, in hac postrema editione adhibuerimus, omni exemplaria VENETORVM & TAVRINORVM suo pristino nitori restituentes diligens Lector in conferendis his nostris cum vetustissimis Codicibus facilimè dignoscet.

LVGDVNI,

M. D. LXXXI.

Rubricæ ſuper Authen. & Inſtitut.

Rubricæ Inſtit.

FINIS.

BARTOLI A SAXOFERRATO

Lectura summè elegans,& non minus vtilis,quàm necessaria, Super Authenticis,incipit fœliciter.

COLLATIO PRIMA.

De Hæredibus,& Falcidia. Rubrica.

¶Ista Rubri.diuiditur in tres partes. Prima est gn̄alis ad librum. Secunda specialis. Tertia ponit nomen eius, cui mittitur p̄sens opus. Secunda ibi, Constitutio. Tertia ibi, Ioāni p̄fecto. ¶Quęrit hic Iac.de Bel. quare iste liber diuiditur in nouem partes? dicit ipse, ꝙ de hoc non potest ratio reddi, sicut nec de aliis, quę sunt positiua, vt l. 1. §. pueritiā. ff. de postulan. ¶Secūdò quærit, quare vocantur collationes? dicit ipse, vocantur collationes à colligendo, seu congregando: quia quælibet collatio colligit plures partes, seu materias &c.

1 *Dictio, quatenus, ponitur duobus modis.*
2 *Respublica quomodo accipitur.*
Respublica, & fiscus quando sint idem.
3 *Lex fin. C. de sacrosan. eccle. an habeat locum in municipio, seu castro.*
4 *Princeps prius cogitare debet vtilitatem publicam, quàm priuatorum.*
Vtilitas publica præferri debet vtilitati priuatæ.
5 *Leges ad possibilia adaptantur.*
6 *Legitima voluntas dicitur, quæ non refragatur legibus.*
7 *Princeps reparat, vbi leges negliguntur.*
8 *Legitima debetur liberis, & parentibus, interdum etiam fratribus.*
9 *Authen. hoc amplius C. de fideicommiss. habet locum in hæreditatè adita.*
10 *Lex quando tollatur per desuetudinem.*
11 *Legitima parentum, vel filiorum, quando possit statuto tolli, vel minui.*
12 *Legitima, quòd excludat fratrem à querela inofficiosi testamenti.*
13 *Frater, cui est relictum minus legitima, agit querela inofficiosi testamenti.*
14 *Filius fratris, non habet querelam inofficiosi testamenti.*
15 *Frater præteritus in testamento, habet querelam, licet non bonorum possessionem contratabulas.*
Præteritio fràterna, habetur pro exhæredatione.
16 *Frater præteritus, vel exhæredatus à fratre, turpi persona hærede instituta, reuocat totum.*
17 *Priuilegia consumpta, item Instrumenta antiqua, & consumpta quis petere potest, quòd renouentur, nisi sint adeo consumpta quòd legi non possint.*
Tenor instrumenti probari potest per testes.
18 *Renouatio priuilegij non tribuit ius de nouo, sed solum vetus confirmat.*
19 *Instrumentum si est perditum, potest peti, quòd iterum reficiatur, si alia probatio in scriptis non habeatur.*

Ste titulus Habet plures partes. Primò ponitur pœna inobedientium. Secundò p̄mium obedientium. Et ictud principiū vsq; ad §. his igit. hēt quatuor partes. Primò ponitur gn̄alis intentio. Scd̄ò ponitur sp̄alis. Tertiò ponitur subiectorum interpellatio. Quartò ponit enumeratio psonarum, qbus de necessitate ltīma portio debet. Scd̄a ibi, in versi. incurrunt. Tertia ibi, §. semper igit. Quarta ibi, primum itaque. ¶Breuiter h.d. Oīs Reipub. cura occupat principem ad cogitandum pro Repub. Itē subiectorum vtilitas, & eorum interpellatio legis ꝯdendæ occasionē præbent. Item liberis, & parētibus, interdum fratribus de necessitate ltīma portio debet: aliis vero ex voluntate. h.d. ¶Anteq̄ veniam ad notabilia, venio ad recitationē quarundā gl. q̄ exponūt tex. Et primò quæro expositionem istorum verborum, parum nihil, gl. q̄ est sup istis verbis exponit qnque modis. Sed aduerte ad istam gl. quia quarta, & vltima expositio habent eundē sensum. ¶Secundò q̄ro de expositione horū
1 verborum, sed quatenus &c. †Circa qd̄ dic, ꝙ dictio quatenus,
a pōt poni[a] duob. modis, Primò, vt denotet cām p̄teritam, vel p̄sentem, & dictio, p se, erunt duæ partes, & verbū, qescunt, ponit ꝓpriè, & dictio verò, tūc ponitur incœptiuè, vel suppletiuè, vel ēt aduersatiuè hoc mō. sed eatenus eligentib. cogitare, quatenus, id est pp q̄ cogitationem p se, & tantummodo facto, sed solis cogitationibus qescunt gentes: Vuandali verò cū Mauris obediūt subaudi non per se, sed nostro facto, qa eos subiugauimus, vt l. quas gratias, aut quas laudes, C. de offi. præf. p̄t. Afri. Scd̄o modo accipit propriè aduerbialiter hæc dictio, quatenus, & denotat cām futuram; & tunc dictio, Persæ, erit vna pars, & erit nomē gētis, de qua fit mentio in l. in noīe dñi. C. de offi. præfe. prę. Afri. & tunc dictio, qescunt, ponitur pro conquiescunt & obediunt, ponitur pro obediuerūt. & dictio, verò, sequens ponitur pro certè hoc modo, sed diligentius eatenus cogitatio, quatenus Persę quiescunt. s. conquiescunt. Vuandali vero pro certo cū Mauris obediunt. ¶Tertiò quæro de intellectu horū verborū, Carchedonij antiquā, &c. gl. super verb. antiquā. quæ incipit, dic ꝙ, exponit duo. mo. & s̄m primā expositionē hēs in tex. quā nunc primū, vel quā nisi nūc primū, & tunc expone s̄m primā expositionē positā in d. gl. ¶Quæro de intellectu verbi, q̄cunq; vero. hic legit plurib. mo. in gl. q est super verbo, possibilia. subaudi, & primis duob. mo. legit directè, ꝓut lr̄a iacet: aliis modis legit indirectè, & q̄libet expositio est bona. ¶His præmissis, venio ad exposi
2 tionē lr̄æ. Ex hac l. no. † ꝙ respublica accipit[b] ꝓ toto vr̄i Imperio
b Aliqn̄ accipit Respublica ꝓ Repub. Romanorū, seu fisci. Aliqn̄ accipitur respublica pro ciuitate Romana, & sic fiscus, & respublica non sunt idē. pro hoc vr̄ tex. in l. nō intell'r. §. si in locis. ff. de iure fis. & l. non est ambigendū. ff. de bo. pos. & l. sciendū. in prin. cōiuncto §. debitores. & ibi plenè per gl. ff. de legationib. in ꝯriū, ꝙ sit idē in l. inter publica. ff. de ver. sig. ¶No. gl. in d. l. non est ambigendū, & C. de iur. fis. sup rub. lib. 10. ad idem l. in fraudē. §. neq;. ff. de iure fis. & in l. properandū. in prin. & ibi not. C. de iudi. & l. si qs seruū. C. de ser. fu. de quo per Cy. in l. respu. C. ex quib. cau. ma.
3 & per Gul. de Cun. ff. de vsuc. l. 3. ¶†Secundò ex hac gl. no. quod l. fi. C. de sac. san. eccle. non hēt locū in municipio, seu Castro, qd̄ apparet, qa ista gl. eo casu, quo respub. ponitur pro municipio, al leg. gl. l. sed & hi. §. pe. ff. de pub. sed qn̄ ponit ꝓ ciuitate, all. gl. l. fi. C. de sac. san. eccl. intellige ergo l. illā in ciuitate tm̄, & ꝙ illa l. nō habeat locū in municipio, tenet gl. expressē in l. sed & hi. §. pe. hic alle. iuxta vl. opi. ¶In ꝯrium, ꝙ illa l. habeat locū, posset fortè esse verū, cùm illud sit beneficiū principis, de quo loquit d. l. fi. & per
4 ꝯn̄s est extendendū, vt ff. de consti. prin. l. fin. ¶† Secundò not. ꝙ princeps prius dēt cogitare vtilitatē Reip. quàm singulorum, &
c sic publica vtilitas præfert priuatæ[c] ad idē l. fin. C. de primi pi. lib. 12. de quo aliqualiter in c. 2. extra, de postu. per glo. & latius 7. q. 1. c. scias. tāgit Cy. C. de cad. tol. l. 1. in fi. per And. de Baru. in lect.
5 sua in l. ex oīb. C. de decu. lib. 10. ¶†Tertiò no. qd̄ iura debēt ada
6 ptari ad possibilia. simile. 4. dist. c. erit aūt. ¶Quartò no. ꝙ† oīs vltima voluntas censet ltīma, quæ legibus nō repugnat de quo vi-
7 debitis in proxi. §. ¶†Itē not. ꝙ de legib. neglectis per principem reparatur. ad quod C. de cad. tol. l. 1. §. cum igitur. & j. de manda.
8 prin. in prin. ¶Item no. ꝙ† liberis, & parentib. & interdū fratrib.
9 debetur ltīma portio s̄m nām. ¶Not. ver. † indeuote. & §. si quis autē nō implens. & auth. hoc ampli⁹. C. de fideicō. ibidē sumptā, hr̄e locum in hæreditate adita p hæredes, quod tene menti ppe-
10 tuò. ¶Op. † ad §. semp igitur, & vr̄ ꝙ lex p desuetudinē tolli non possit, licet sit neglecta, vt dist. 4. c. in istis. pro cuius decl'one, dic s̄m Iac. de Bel. qn̄q; lex non est obseruata, nec etiam contrarium obseruatur. quandoq; non est obseruata, sed semper cōtrarium seruatur. Quandoq; lex est aliquando obseruata, sed malus vsus abstulit eam in aliam figuram. Quādoque lex est obseruata, sed desiit postea frequentari, & in desuetudine esse. Quandoque lex est aliquando seruata, sed bonus vsus transtulit eam in aliam figuram. ¶Primo casu nullo tempore tollitur lex, vt d. c. in istis, & l. leges. C. de legi. ¶Secundo casu, tollitur per desuetudinem, vt in prooe. Inst. §. igitur. & d. c. in istis. ¶Tertio casu, aut ille vsus est simpliciter malus, & tunc per talem vsum lex nō tollitur, vt hic, & j. vt nulli iudi. §. 1. aut ille vsus non est malus simpliciter, sed quo ad quid, & tunc lex tollitur, & dicitur tolli per desuetudinem, infrà de iudic. circa princi. colla. 6. ¶Quarto casu lex tollitur per desuetudinem, casus est ff. de interrogato. action. l. 1. §. interrogatoriis. ¶Quinto casu lex non tollitur per desuetudinem, sed per consuetudinem, vt lege de quibus. ff. de leg.
11 ¶Vlterius §. primum, itaque. ibi secundum naturam, &c. †Facit

ADDITIONES.

a ¶Pom. Qualiter autem hæc dictio, quatenus, ponatur, vide Bar. etiam in l. 1. in ver. quæro de aduerbiis. ff. de cond. & demon. & Bal. in l. antiquitas. in 1. no. C. de vsufr.

b ¶Respublica accipitur. Quæ auté dicatur respublica. vide Card. in cle. 2 de re iud. & Spec. in ti. de resti. in integ. §. 2. in ver. idem quoque.

c ¶Priuatæ. Adde tex. in l. 1. & ibi doc. ff. sol. ma. vbi etiam per Bar. in versi. cū enim quæritur, vtrum publica vtilitas & dic, quod verum etiam si includat in se priuatam. Spe. in ti. de feud. §. quoniam. ver. 16.

a cit optimè, qđ per statutum nō possit auferri ltīma[a] filiorum vel
parentū. nam cū ltīma à pr̃e iure nāli debeat, patet qđ nō pōt au
ferri, cū ius nāle sit immutabile: vt insti. de iure natu. §. pe. & l. eos
ff. de cap. di. cōcor. l. cū rō. ff. de bon. dam. & l. scripto, ī fi. ff. vñ lib.
extra, de test. c. Ray. & in c. Raynal. cuius ꝯriū determinat Dy. in
cap. indultū. de reg. iur. li. 6. nō ob. đt ipse, ꝙ allegat̃ in ꝯrium: qa
portio bonorum parētum non debet̃ filio iure naturali, immò
iure ciuili positiuo, vt l. lege 12. tab. C. de leg. hær. ĩ. de triē. & se-
mi. §. j. ¶Nō ob. hoc tex. immò facit ꝓ me, nā hîc dr̃, lex imponit
necessitatē relinquēdi: qm̄ legē ꝯstat esse speciē iuris ciuilis, vt l.
ius ciuile, ff. de iust. & iu. & sic ꝑ aliud ius ciuile poterit ītelligi, qđ
hîc dt, ẜm nām, & c. si pr̃. de testā. lib. 6. & alle. gl. sic exponētē. i. ex
quodā instinctu nāæ. & no. in §. 1. ī. de trien. & semis. & ex quodā
cursu nāli, vt dicit gl. in l. cū rō. ff. de bon. dam. ¶ Sed Iac. de Bel.
tenet, ꝙ non possit in totum auferri: qa ipsa ltīma succedit loco
educationis, & alimētorum filij: sed si posset in totū auferri aufer
ret̃ educatio, & sic ꝯ bonos mores, & per ꝯñs non seruandū, vt ī
12 c. erit. 4. dist. sed illā opi. tenēt Doc. in l. sancimus. C. de nup. ¶†Vl
terius habes versi. interdū. quod sicut ltīma portio excludit filiū
à querela inofficiosi; ita legitima portio excludit fratrem à
querela; non obstante, qđ in testō fratris turpis ꝑsona fuerit in-
13 stituta. ¶†Sed hic q̄ro, nunquid si fratri sit relictū minus ltīma
aget querela inofficiosi, vel ad supplemētum? casus est, quod ad
supplemētum, vt l. oīmodo. C. de inof. tes. & ibi no. ibi in verbo,
14 subuertēdis. ¶†Quæro, an qđ hîc dr̃ de fratre, vt l. fratres.[b] C. de
b inof. test. quod possit agere q̄rela persona turpi instituta hærede
à fratre, habeat locū in filio fratris? De iure antiquo non est du-
bium, ꝙ non. Sed de iure hodierno cū filius fratris exequetur fra
tri, gl. in §. soror. inst. de inoff. test. satis disputat̃, non bñ se firmat,
sed gl. in l. fratris, vel sororis. C. eo. vr̃ velle, ꝙ non, & istam opi. vr̃
tenere Host. in summa, de testam. §. qualiter. ver. sed nūquid filij.
15 ¶Sed q̄ro, †nunquid quod dr̃ de fratre, ꝙ possit agere querela,
habeat locum si sit præteritus, siue exhęredatus? vr̃ qđ sibi pręte-
rito det̃ ꝯtabulas sicut parenti, vt l. j. in fin. ff. si quis a pa. fu. ma. l.
si pr̃ filium. ff. de inof. testa. ¶In ꝯrium est veritas quia fratre p̄te-
rito non ꝯpetit bonorum possessio ꝯtabulas, casus est in l. 1. §. li-
beros. ff. si quis à pa. fu. ma. ꝯpetet ergo q̄rela: qa præteritio hr̃ ꝓ
exhęredatione sicut dicimus in præteritione ascendentium per
lineam fœmininā, vt in §. mr̃. inst. de exhæreda. lib. ita tenet Guli.
16 in d. l. fratris. C. de inof. test. ¶†Quero, q̄tum poterit frater reuo
care ꝑ q̄relelam inof. tes. & vr̃ ꝙ quartam tm̄: vt inst. de suc. liber.
§. sed nostra, ¶In ꝯrium est veritas, qđ reuocat in totum, rō est,
q̄a qñ q̄rela competit ꝑꝑ odium înstituti, q est turpis ꝑsona, dēt
in totum reuocari institutio. hic est casus in l. Pantonius. ff. si qs
17 à pa. fue. ma. ¶†Vlterius gl. nostra inducit tex. ī ver. semper igit̃,
pro priuilegiis, qđ qs possit petere renouari. Item qđ quis possit
c petere instr̃m antiquum, & iam consumptum renouari.[c] de pri-
mo est casus in c. cū dilectus. extra, de ꝯfir. vti. & ibi ꝑ gl. j & Doct.
de aliis instr̃is renouandis ꝑꝑ vetustatē, vel aliam cām. tex. hr̃ in
c. fi. extra, de fid. instr. & gl. dicit, ꝙ instr̃a iam cōsumpta debēt re
nouari. quod intellige, quando nō sint adeo cōsumpta, ꝙ lr̃a nō
possit legi: qa tunc si de tenore instr̃orum dubitatur, tunc nō fie-
ret renouatio, nisi prius tenor instrumenti per testes probaretur
18 vt est casus in c. olim. extra de priui. & no. in c. fi. ¶†Quero, vtrū
renouatio tribuat ius de nouo? dic, qđ non, sed solum vetus ꝯfir
matur, vt in c. ex parte. extra, de priui. 12. dist. quod apertis. & d. c.
19 cum dilectus. ¶†Item allegatur iste tex. ꝑ glo. qd si amisi instr̃m
debiti, nec habeo aliquam probōnem in scriptis? possum petere
vt instr̃m iterum reficiatur. ita no. gl. ī l. 2. C. de discusso. lib. x. Idē
no. ff. de admi. tu. l. chirographis. facit ad p̄dicta, qđ no. in l. ij. post
prin. ff. sol. ma. l. si pupillus. in prin. ff. de do. l. si finita. §. eleganter.
ff. de dam. infe. & in Spe. de instr. edi. §. postq̄. ver. sed nūquid. no.
etiam Spe. ꝙ si chirographum amisi, possum petere instrumen-
tum chirographi mihi renouari, ita tenet ipse in tit. de emphy-
teus. §. nunc aliqua. Bar.

ADDITIONES.

a ¶Legitima. Sed nunq̄d modificari. vide And. Sic. in c. Ray. cū sex seq. & late
Ro. decisio. i. in nouis, & in decisio. 18. & Inn. & Io. An. post Dy. in d. c. indul-
tum. alle. in tex. & Bar. in l. Titio. §. Titio. ff. de cond. & dem. cū concor. infini
tis, de quib. ꝑ d. Alex. in 2po. & per Alex. ēt in l. quod de bonis. §. 4. ff. ad l. Fal-
cid. & d. Mar. Soc. cōs. 73. in c. Bartholomæus. de Sacrato. & copiosissimè no.
& ad saturitatē d. Barth. Soc. do. Maria. filiū. in cons. 30. in ca. q̄uis ex his. ver
circa 1. q. cū ver. seq. 1. par. Card. 57. & in cons. 150. in c. & nos introducere,
ver. cū succedat. & ver. præterea ltīma. cū ver. seq. ea. par. consi. 231. & in con-
si. 5. i c. ꝑsens cōsultatio. in prin. in 5. par. & in cōs. 288. in c. circa. 1. q. ver. pri-
mū probatur. circa med. cū ver. seq. in 2. par. & Fed. de Sen. in consi. 170. Lud.
in consi. 132. Pau. de Ca. in cons. 76. & in cōsi. 118. qđ pōt in totum tolli. sed
in consi. 131. quod potest minui, non in totum tolli. sed d. Alex. in consi. 66. 1.
parte. dicit, nō posse tolli, nec diminui de iure cōi. ꝑ l. quoniam in priorib.
sed ꝑ statutū sic: qñ extarēt agnati per statutum vocati, alias non. Alex. in l.
post dotem. ver. car. sol. ma. post Bar. in d. l. Titio. & vide ad materiā Ant. Ros.
in trac. de suc. ab intest. & Albe. de Ros. in trac. statu. 2. parte. q. 104
¶Tu adde vltra hîc deducta in medium, Bal. in l. cum lege. nu. 2. & quod ibi

posui in add. ad ipsum. in vers. vtrum per statutum. C. de epis. & cle. dixi post
Iac. Rub. in rubr. C. de decr. dec. lib. x. nu. 8. & 9. in vers. prætextu statuti. dixi
post Dy. in reg. indultū. in ver. posit auferri, vel minui post collec. in c. Quin
taual. n. 5. in vers. quartam debitam iure naturæ. extrà, de iureiur. post Pano.
in præalle. c. Raynu. nu. 12. in ver. statuit. extrà. de test. ponit Fel. plenè c. eccle
sia sanctæ Mariæ. col. 3. num. 5. vers. cæterum quæritur communiter, extra, dè
const. Roma. sing. 610. in c. quidam Cardinalis. & Alex. consi. 294. secundum
maiorem numerum. volum. 2.

b ¶L. Fratres. Vbi vide ad materiam do. Ias. May. & adde quæ no. habētur per
Pau. de Ca. in consi. 9. in c. mulier maritum.

c ¶Renouari. Adde istum in l. nam ita diuus. ff. de adop. vbi etiam dicit, qđ in
renouatione priuilegij, vel instrumenti ita debet pars citari, quemadmodū
in refectione perditi, de quo per Bal. in rub. C. de fide instru. ad fi.

1 *Pœna conuentionalis, quòd cesset, quando lex repræsentat factum, quod erat ab homine faciendum.*
2 *Volūtas defuncti, semper apparet legitima, vbi vitiū nō apparet ex inspectiōe.*
3 *Legatarius quando detrahat Falcidiam.*

§. His igitur Hæres, & q̄libet honoratus, iussum testō-
ris adimplere debet: aliàs cōmodo hæredi-
tario priuatur, nisi lex repræsentet factum, qđ ab ipso erat facien
dum. h. d. ¶Cōtinuat̃ ad superiora hoc modo, dictum est s̃. in §.
1 semp. legib. neglectis reparari oportet: igit̃ &c. † No. ex fi. huius
§. ꝙ cessat legalis poena, cū lex repræsentat factum, qđ est ab ho-
mine faciendum, & cessat pœna ꝯuentionalis, vt l. fi. C. si mācip.
ita fue. alie. ¶Quæro de intellectu horū verborum, si id, qđ prę-
cipit̃. Rñdeo: q̄dam habent in litera, aut si nō illud aliqua lex, vel
si nō fiat, &c. nec est ibi verbum, prohibeat, & tūc expone ẜm pri
mam expositionē gl. quæ incipit, quasi dicat. Et ẜm hoc (demon
strat) in fine positum, refertur ad ambo vltima dicta verba, ad ver
bū, aut, & ad verbū, vel si nō. Alij habēt in lr̃a (prohibeat,) & ẜm
hanc lect. secundum gl. ꝯprehēdit primum dictum, ẜm primam
expositionem diuiditur, vt primum primo, & scđo redditur. ter-
tiū nō mutat̃. vult dicere, ꝙ illa, si qđ p̄cipit̃, ltīmum sit, ꝯprehen-
dit duo dicta, videlicet, qđ iussus testōris ltīmus seruetur: illegiti
mus verò nō seruet̃. ista aūt, si nō illud aliqua lex ꝓhibet, cōpre-
hendit primum, & ẜm dictū, & ista duo dicta, q̄ ꝯprehendunt pri
mū dictū, ẜm exposit. diuidant̃, ꝙ primū reddat̃ primo, vc3, ꝙ vl-
tima volūtas defuncti seruet̃, reddat̃ ad versi. si qd ltīmū, & ẜm di
ctū, vc3, qđ vltima volūtas defuncti nō seruet̃, reddat̃ ad ẜm di-
2 ctū, vc3, aut si nō illud. ¶†Quæro, an voluntas defuncti p̄sumat̃
ltīma. gl. p̄dicta in prin. vr̃ dicere, ꝙ sic. facit s̃. e. §. semp igit̃. hinc
est, ꝙ gl. dicit, ꝙ testm̄ in dubio semper p̄sumitur solēniter factū,
nisi ꝓbet̃ ꝯ, vt no. in l. si scriptum. ff. de prob. l. si post diuisionē, C.
de iur. & fac. ign. qđ est verū, nisi vitiū apparet ex inspectione, vt
l. fi. C. de edi. diui Adr. tol. † No. gl. aliter. in fi. veritas, qđ legatari⁹
non pōt detrahere Falc. iure Falcidiæ, l. lex Falcidia. §. nunq̄. ff. ad
l. Fal. l. 2. C. cōia de leg. nisi ī casu, vc3 cum p̄sumpta voluntate de
3 functi, vt loquit̃ l. Paulus. §. fi. hîc all. De fideicōmissario † vniuer
sali vtrū possit detrahere Falc. dic, Qñq; q̄ritur, an detrahat de le
gatis relictis à se, & nō detrahit, vt l. fcā. §. si cū suspecta. ff. ad Tre
bel. & l. lex Fal. §. nunq̄. ff. ad leg. Falc. Qñq; q̄rit̃, an detrahat de le
gatis relictis ab hr̃de, vel simp r̃r, & tūc aut hrs nō detrahit: qa ex
liberalitate soluit integrum fideic. & tunc detrahit de legatis re-
lictis ab hærede, vel simpliciter, vt no. in l. j. §. inde Neratius. ff. ad
Treb. aut non detraxit, & coactus adiuit, & tunc qñq; q̄ritur, an
ab aliis singularib detrahat, & pōt detrahere, vt l. Marcellus. §. qđ
si suspecta. ff. ad Treb. & l. facta. §. si cum suspecta. eo. ti. & d. l. si pa
troni. §. 2. in fi. Quandoq; quæritur vtrum detrahat ab alio vni-
uersali, & dic, vt l. ex asse. in fi. & ibi oo. ff. ad Treb.

1 *Admonitio cum cursu anni, facit quem inobedientem.*
2 *Capiens commodum quo inobediens priuatur, debet sustinere onus cautionis.*
3 *Executor vltimarum voluntatum, an teneatur cauere: & quomodo nudus minister cauet nuda cautione.*
4 *Lex quòd capiat coniecturam ex voluntate defuncti.*
5 *In casu huius §. hæres hæreditatem adiuit.*
6 *Cōmoditas qua quis priuat̃, si respicit cōmodum certæ personæ, illi applicatur.*
7 *Filius inobediens dispositioni paternæ, quando priuet̃ legitima. & n. seq. & n. 9*
8 *Hæres inobediens defuncto, quando priuetur commodo hæreditatis. & nu. seq.*
9 *Mitius agitur cum lege, quàm cum homine.*
10 *Legitima quando debeatur filio in vita patris.*
11 *Pater non cogitur soluere legitimam filij, si filius delinquit.*
Filio delinquente si pater aliquid soluit, an possit alter filius patre mortuo solutum in partem imputare, illi, pro quo pater soluit.
12 *Filius à patre institutus, an possit duas quartas detrahere.*
13 *Quartæ quę detrahuntur per filium, an detrahantur de vniuerso, & qualiter.*
14 *Coniuncti sola ratione coniunctionis non præferuntur disiunctis.*

§. Si quis. Hic §. hēt duas partes vsq; ad §. & hoc q̄dem. Pri-
mò ponit̃ indeuotio hr̃dis, & ei⁹ pęna, & q̄b. ac-
quirit̃ portio, qua priuat̃ nō obediēdo. Scđò q̄ritur ordo acq̄si-
tiōis. Scđa ibi, ī §. inordinatū. ¶Br̃ h. d. Hæres, cui de necessitate
ltīma portio debet̃, si monitus desistat, priuat̃ oī ꝯmodo hr̃dita-
rio vltra ltīmam portionem, qđ cōmodū venit applicandū ꝑso-
nis

nis hîc enumeratis.h.d.vsq; ad §.& hæc qdē.Ibi, hr̄ditatis.i.istam
1 partē collatā.¶ † No.ex isto.§.qđ iussus, & admonitio cū cursu anni facit quē inobediētē,& hoc cōmodo priuat̃ ipso iure,exce
2 pto debito iure nāæ.¶ † Scđo no.in verſ.cautione,ꝙ capiens ꝯmodū,quo inobediens priuat̃, dēt ſuſtinere onꝰ cautiōis.ſic in
3 l.peto.§.fratre.de le.1.de ꝯdi.inde.l.frater à fratre.cū ſim. † & eſt arg.iſte verſi.ꝓ & ꝯ,an executor vltimarū volūtatū de diſtributione faciēda cauere dēat.de quo ſolet notari in l.libertos, §.largius.de ann.leg.& ibi no.qđ ſatiſdari nō dēt,niſi fuerit nō ſoluēdo viuente teſtōre,& ignorāte,vel poſt eiꝰ mortē.¶ Sed an dēt cauere nuda cautione:vr̄ mihi,ꝙ ſic. caſus in l.firmio .§.1.ff.qñ dies leg.ced.quē tene mēti.itud hēt locū in nudo miniſtro.ſ eo aūt,ꝗ nō ē nudꝰ miniſter,ē tex.qđ dēt ſatiſdare in l.Titio.in prin.
4 de ꝯd.& demon.facit l.Iulianꝰ.§.ſi tibi.ad exhibendū.¶ † Tertiò no.ex isto §.qđ lex ex voluntate defuncti ꝯiecturā capit,vt quos
5 teſtōr ꝯdilexit,eos & lex ꝯdiligat,vt hîc.¶ Op.† ex glo.de l.eam quā.C.de fideic.vbi ex teſtō,ex quo ,nō adiť hr̄ditas,legatū non debet.ſed intellige hūc tex.ꝙ ſi hr̄s adiuit,& ipſius facto eſt inobediēs,hēt locū hîc tex.ex teſtō hr̄ditate adita, vt ſ.§.ſp igit̃. Ibi, indeuotæ &c.& ibi no.ab initio repudiauit hr̄ditatē.Preterea ſpē hîc aliquis hr̄s:qa ſcripto hr̄de excluſo aliꝰ hr̄s īmediatē efficit̃,vt ꝗ.eo.§.in oīb..¶ Scđo opp.vñ vr̄ ob.l.1.& 3.& l.poſt legatū.i.prin.ff.de his q.vt indi.& l.hr̄des.eo.ti.cū ſi.ſed hîc ꝯfert aliis
6 ꝑſonis:ergo &c.¶ † Sed illud ē verū regulariter, fallit, qñ cā ꝑ quā qs priuat̃ ꝯmō,reſpicit ꝯmoditatē tertiæ ꝑſonæ.nā tūc appli cat̃ illi ꝑſonæ cuiꝰ ꝯmoditatē reſpicit,vt d.l.poſt legatū.1.& C.đ leg.l.pe.& l.Neſenniꝰ.& l.ſeq.ff.đ exc.tu.& l.cū filiusf.§.ñ iure.ff. de leg.2.vel applicat̃ aliis ꝑſonis,ꝓut lex diſponit. ita loqt̃ hîc §.
7 ¶ Tertiò op.† & vr̄ qđ filiꝰ inobediēs priuat̃ đbito iur̃ nāæ.vt ꝗ. e.ti.§.exhr̄datos.Sol.qñq; ē inobediēs viuo parēte, & priuat̃ debitor iure nāæ.Qñdoq; eſt inobediens poſt mortē,eius volunta tē nō ſeruādo,& tūc nō priuat̃ đbito iure nāæ.rō,qa in primo ca
8 ſu maiꝰ delictum ꝯmittit filius in primo, ꝗ in ſcđo.¶ † Quartò op.& vr̄,qđ filius inobediens priuet̃ tertia parte eius,in quo eſt inobediens,vt l.ſi quis in ſuo.C.de inoſ.teſt.Solue,reglr̄ hr̄s inobediēs defuncto priuat̃ oīno ꝯmodo,vt hîc.fallit niſi ꝑlegē reperiret̃ alia ſpālis pœna īpoſita in ꝯriū,ita ſoluunt doc.in l.fi.C.đ fideic.¶ Opp.& vr̄,ꝙ hr̄s inobediens dēt ꝑdere tērtiā partem.
9 † nā mitius agit̃ cū lege ꝗ cū hoīe,vt l.Celſus.ff.đ arb.ſed ego video,qđ vbi nō obedit legi,priuat̃ debito iure inſtitutionis §.ſi vero nō fecerit,ꝗ.eō.& hoc §.ſi vero nullus.ergo vbi defuncto nō obedit dēt priuari debito iure nāæ,ſed ibi erat debita priuſquā te
10 ſtōr moreret̃:ſed debita iure inſtitutionis nō.¶ † Not.ꝙ lt̃imā debet̃ filio in vita pr̄is.ꝓ hoc facit,qđ filius dr̄ hr̄s in vita pr̄is, vt
a l.ſi qs legatū.in fi.ff.ad leg.Cor.đ fal.In ꝯriū vr̄ ᵃ tex.in ſi.in l.ſ.§. ſi pubeři.ff.đ col.bo.de libe.agn.l.ſi.vbi Dy.format hāc qōnē,& alle.iſtū tex.Omiſſo,qđ dicit Dy.dico viuo pr̄e nullū ius cōpetit filio,ſed dr̄ đbita,qa in eā partē nō pōt filiū defraudare,niſi ex cā iuſta ingratitudinis,& iſta ſunt verba gl.in c.Ray.ex.de teſtis.pro quo facit auth.ſi qua mulier.& qꝺ ibi no.C.de ſacroſ.eccl.quam auth habemus ꝗ.de ſancti.epiſ.§.ſi qua.& in auth.vt liceat matri,
11 & auiæ,§. quia mr̄ ex conſe.coll.8.† qđ facit ad idē:ſi filius ꝯmittat maleficium aliquod,pr̄ pro eo non cogitur ſoluere lt̃imam
b ꝓ ꝯdenatione ᵇ & ita determinat Spe.in tit.de exec.ſnīę.§.ſequitur.ver.qđ ſi filiusfamilias.Sed qđ ſi pr̄ ſoluerit ꝓ filio ꝯdēnato, an mortuo pr̄e frater poſſit imputare in partem illius filij,ꝓ quō
12 pr̄ ſoluit.no.Iac.de Aret.in l.Stichꝰ hēt.ff.de pecu.leg.¶ † Quęrit gl.an filius inſtitutus à patre poſſit detrahere duas quartas,videlicet Falcidiam,& debitā iure nāæ.circa hoc tex.& gl.videnť variare,qđ nō poſſint detrahere,niſi vnam quartā. facit hîc tex. & l.Papi.§.ſi quis impubes.ff.de inoſ.teſt.& ꝗ.de reſt.& ea q pa.§. quā ob rē.& l.filiū.C.fami.erc.ad Treb.l.iubemus,& no.glo.in l. in rōne.§.qđ vulgo,ff.ad l.Fal.& l.1.§.interdum,ff.ſi cui pluſq ꝑ l.Fal.glo.verò hîc diſtinguit,aut filius eſt inſtitutus purè aut ſub ꝯdōne.Primo caſu detrahit vnā.Scđo duas,& ſic iſta gl.conſiderat,an iſta inſtō ſit pura,vel ꝯdōnalis.de reſti.vero non curat,an ſit pura,vel ꝯdōnalis.idem no.in ſumma huius ti.Azo, cuius vr̄ iſta gl.fuiſſe, & ita alle.iſtam gloſſ.Ia.de Bel.& Math.qui tenent iſtam opi.Alibi,gl.dicit,aut filius eſt inſtitutus,& rogatus de reſtituendo purè,vel ſub cōdōne.Primo caſu vna ſola quarta. Secundo caſu pn̄t detrahi duæ,vna ſtatim, alia adueniente conditione,& ita not.in d.l.Pap.§.eo aūt ſolo.& C.ad l.Falc.l.quanq.
c ¶ Et iſta opi.vr̄ iudicio mea vera,ᶜ & hanc etiam ſentit iſta gloſ. hîc.qa ꝗ.gl.vult diſtinguere,aut filius fuit rogatus ad reſtituēdū purè,aut ſub condōne.ad hoc me mouet l.iubemus.quam gloſ. alle,quia non loquitur in inſtōne ſub condōne,& ſic iſta gl.ꝯcordat cū gl.l.Papi.§.eo aūt ſolo,& debet iſta glo.ſeruari poſt reſtitutione & ſic verba,quæ ſequunť in gloſ.ſub ꝯdōne,vel in diē,referebanť ad verbū reſtituenda: & hæc opi.vr̄ eſſe can. vt in c.Ray. ex.de teſta.gl.tñ ibi rectè intelligēdo videtur velle,ꝙ ſecundum canonicam æquitatem ſemper poſſint detrahi duæ quartæ,ſiue eſt rogatus de reſtituendo ſub condōne, ſiue purè.contrarium

probat̃ in l.iubemus.alleg.ſ.vbi tex.dicit,qđ filius rogat̃ de reſtituēdo;ſine filiis đcedēs retēta quarta,dodrātē dēt reſtituer̃.No. qđ đt dodrātē.ad d.l.filiū.& l.ſ.§.interdū.ff.ſi cui pluſq ꝑ l.Fal. & iſtā Doc.tenēt i d.l.qq.Ia.đ Bel.hîc,& ꝗ.đ reſt.& ea q pa.§.quā
13 obrē.¶ Et iō poſito pro ꝯſtāti,qđ duæ pn̄t detrahi.† Quæro,an qlibet detrahať de vniuerſo ? Rn̄deo non, ſed detrahitur debita iure nāæ de vniuerſo,& poſtea detrahiť quartā de rēſiduo.ita tenet Dy.in l.ſi vero ꝯpoſita,ff.de mil.teſt.ꝑ tex.illius l.glo.ſentit in d.§.eo autē ſolo.in gl.Falcidiæ.ibi vero reſiduæ, &c.no.ex, in d.c.Ray.in gl.ſuper verbo,medietatē,& ſuper verbo ,licet ipſas nō expreſſit,&c.¶ No.gl.ſcilicet ibi §.ſi vero,ꝗ no.ꝗ.§.his oībus, vbi gl.de coniunctione non curat,& illam tenet Ia.de Bel.dicēs, ꝙ coniunctio poſt aditionē nihil operatur,ſed præfertur ſolum
14 magis dilectus à teſtōre.ſed ſola † coniunctio vbi nō eſt maior honor circa quęcunq; non oſtendit maiorē dilectiōnē.ergo ꝯiuncti ſola rōne ꝯiunctionis,nō ſunt ꝑferēdi diſiunctis. in fi.&c. nō ob.d.§.his ita.quia loquiť,qñ ille cuius portio accreſcit, non adiuit:ſecus ſi tunc iā adiuit : quia tunc non accreſcit inuito,ſed demum volenti,vt probatur in d.l.ſi minor.alle.in d.gloſſ.Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Videtur.Adde Ang.in l.lex.Corn.§.2.de vulg.& pupil.etiam vide Bald.& adde Rom.in l.cum filius.de verbo.obl.& Fel.ſand.in c.in præſentia.de proba.& Ang.in conſi.incipien.an Petrus filius Pauli.idem conſ.incip.amice, & frater chariſſime,&c.

b Pro condemnatione.Ad quod vide etiam quæ optime per Ioan.de Ana.habentur in c.2.per illum tex.de delic.pu.per gloſſ.in rubr. C. de decu.libr.x. & per Bar.etiam,& Imo.in l.cum filius.ff. de verb. obl.& per Bal.l.omnimodo.§.imputari.C.de inoſ.teſta.& in l.1.C.ne fil.pro patre.& per Pet.de Anc. in repe.c.1.verſicul.iuxta prædicta,de conſti.vbi etiam quid ſi filius ſit ſpurius,& Bal.& Imo.in l.Corn.ff.de vulg.& pup.& per Ludo.latiſſime in l.ſi filio.la 2.ff.ſol.ma.& Pau.de Caſt.in conſi.54.per Aret.& Mod.in lib.maleſi. in verſi.dictum Sempro.

c Vera.Adde ꝙ iſta opin.eſt approbata de iure cano.licet non videatur vera de iure ciuili,& ita obſeruatur,prout decretales dicunt,ſed tu dic, ꝙ vbi quis eſſet rogatus de reſtituēdo incontinēti,illę decretales nō obſeruarēť,& ita pluries reperio do.Math.de Vadis de Piſis I.V.D.præclariſſimū auū meum conſuluiſſe,& ſubdit Bar.in d.l.Pap.alle.in tex.in §.meminiſſe.ꝙ hoc ſæpe accidit,quando diſpoſitio nō valet iure teſtamēti,& eſt appoſita,clauſula,ſi non valet iure teſtamenti,valeat iure codicillorū,&c.tunc enim,ſi teſtamentum non valet aliqua ratione,forſan quia in eo non ſunt teſtes, vel alia ratione non valeat,videtur voluiſſe,quod hæreditas reſtituatur veniētib.ab inteſtato ſtatim,& ſic non detrahitur niſi vna quarta,vt ibi etiam per Bal.& idē tenet ibi Ang.in ſi.d.§.meminiſſe, & et tetigit in §.ſeq. Nunquid aūt detractio duarum quartarum habeat locum in aſcendentib.vt detrahere poſsint illas.Bal.dubitauit in l.ſi à milite.§.ſi.ff.de teſt.mi.& ar.qđ nō,poſtea dixit cogitabitis.& ad id,qđ dicit Bar.hîc,vid̃ oīno Ale.de Imo.in cōſ. 142.2.par.& in cōſ.43.& in cōſ.139.1.par.& Pau.de Ca.in conſ.14.& in conſi. 90.in ſi.& Old.in conſi.78.& 104.& conſ.158.& plenius in conſi.204.

1 *Fideicommiſſarius habet ſimilitudinem cum hærede,& eſt hæres in effectu. Intellige vtiliter.infra.nu.3.*
2 *Filius,cui relictum eſt fideicommiſſum vniuerſale,dicit teſtamentum nullum, ſi non fuerit inſtitutus.*
4 *Hæres monitus ſi deſiſtat parere diſpoſitioni defuncti, quando extraneus , vel fiſcus admittatur.*
5 *Serui ſunt viles,& plerunque indiſcreti.*
6 *Legata plerunque relinquuntur propter merita.*

§. Inordinatum.

Immò,quod ſic inordinatur cū primo de his,ꝗ ex teſtamento veniūt, debuiſſet dicere,vt l.1.in princ.ff.ſi tab.teſt.nul.ex.Sed dic ſecundum Fran.Accur.ꝙ iō prius præmiſit venientes ab inteſtato:qa
1 de hoc pauca volebat dicere,iō priꝰ đ his ſe expediuit.¶ † Not. Tex.ibi,qñ in ſimilitudinē, qđ fideicō.vr̄is hēt ſimilitudinē cū hærede,eſt ēt heres in effectu,vt l.ſi filius,ff. quod cum eo. & l.ſi
2 necē.§.fi.de bo.lib.† Et ſic facit ad titu. quod filius cui relinquitur fideicommiſſum vniuerſale,non poſſit dicere teſtamentum nullum,licet non fuerit aliter inſtitutus,& ita determinauit glo. in l.ſcimus,§.cum autem.C.de inoſ.teſta.Sed illa glo.eſt contra tex.in l.ita tamen.§.qui rogatus.ff.ad Trebe. vbi dicitur , ꝙ filius emancipatus,cui eſt relictum vniuerſale fideicom.poteſt agere per contratabu.quę contratabu.ei non daretur,ſi eſſet inſtitutꝰ, cum contratabulas non detur filio inſtituto , vt l. 1.de bon.poſſ. ꝯtab.patet ergo,quod filius exiſtēs in ꝑtāte,cui eſt relictū fideic. vniuerſale,pōt dicere teſtm̄ nullum, cum per illud fideicom.nō iudicet̃ inſtitutus.Primo tex.ꝗ.vt cum de appe.cogna.§.aliud.đt expſsè,ꝙ non ſufficit,ꝙ filius habeat lt̃imam ꝑ fideicō.non ob. hîc tex.& ſimil.qua ꝯcedo,ꝙ fideic.vniuerſalis hēt ſimilitudinē cum hr̄de,& eſt hr̄s in effectu:qa ſicut hr̄s inſtitutus agit & cō-
3 uenitur directè,vt inſtitu.de fideicom. hære. §.reſtituta. † ita fideic.agit,& conuenitur vtiliter,vt d.§.reſtituta, & ſoluit legata ſm̄ diſtinctionem l.2.C.ad Treb.& l.pen.§.ſi. ff.eo.¶ Item quia qui non eſt inſtitutus,vel exhæredatus, dicitur præteritus,l.vlt. C.de fideic.No.gl.ibi,qui neq;,in vlt.parte,videť velle iſta gloſſ. ꝙ vbi libertates in teſtō non ſunt relictæ,extranei non admittū-
4 tur.¶ † Sed aliter not.& melius,ꝗ.eo.§.ſi vero ablatum.in gloſſ. Bar.ſuper Authen.

& ad extraneos,& gl.& Doc. in auth.hoc amplius. C.de fideicõ.
ibi no.in verb.ex̃neos.Sed certe veritas eſt,quod fiſcus demum
volens admittitˀ,& iſtud probatur in hoc tex.dũ dicit,poſt quos
fiſcus,&c.& iſtud tenent gl.& Doc.in d.auth.hoc amplius, & Ia.
de Bel.hic.No.gloſ.ibi,vt primò,&c.& ibi,nec enim de quo per
Dy.in l.cum pater.§.fidei tuæ.ff.de leg. 2.per Iac. de Bel.in l.quo-
ties.ff.de vſuf.per Cy.in l.pꝓſteri.C.de teſt.& ibi.s̃.dcm̃ eſt, &c.
Et ad l.in gl.alleg.R̃nde, quia qñq; quæritur de libertate danda
pluribus ſeruis, cum oẽs ad libertatem peruenire non poſſunt,
& tũc ne libertas tota per eum remoueatur, ſorte dirimitur,vt l.
ſi duobus vel inſpiciuntur merita vniuſcuiuſq;, vt §.quid ergo.
Qñq; tractatur de alio commodo eis acqrendo,& tunc omnes
veniunt:vt hîc,quia nullum poteſt timere periculum,& dãnum.
¶ Quæro q̃ eſt rõ,ꝙ in ſeruis inſpicitur ſeruus denominatus, &
5 nõ ĩ aliis legatariis? dicit Iac.de Bel.ratio eſt,† quia ſerui ſunt vi
les perſonæ,& plerunq; indiſcreti.& ideo lex de ipſis ꝯfidentiam
non ſumit,de quo per doc.in d.auth.hoc amplius.¶ Itẽ quæro,
dr̃ hîc,ꝙ inter legatarios ꝓfertur habens maius commodũ:qua-
re ſeruus,qui eſt liberatus non præfertur aliis legatariis oĩbus,
cum libertas ſit res inæſtimabilis,vt l.libertas. ff.de reg.iu.¶ R̃n-
deo,ꝙ ſerui prius fuerunt viles perſonæ,& ſine capite,& ꝓ mor-
tuis hñr,vt l.humilem.C.de inceſ.nup.& l.liberos.ĩ fi.cum l.ſeq.
de capi.dimi.& l.ſeruitutem. cum ſimi. ff. de regu.iur. Præterea
præſumitur,quòd teſtator eós in vita non dilexerit : cum in vita
6 ad libertatem non perduxit, † cum legata plerunque propter
merita relinquantur, vt l.nec adiecit.ff. pro ſocio.

1 *Verbum,relinquo,nullo alio hærede inſtituto trahitur ad inſtitutionem.idem ſi adiicitur vniuerſitati bonorum.*
2 *Hæres inobediens voluntati teſtatoris,vt priuetur commodo quando ipſe ceſſare debeat,& an requiratur monitio.*
3 *Subſtitutus in caſu huius §.non admittitur ex vi ſubſtitutionis vulgaris,ſed beneficio huius l.*
Diſpoſitio huius l.habet locum adita hæreditate.& nu.9.
4 *Præmium propter pœnam quando quis conſequi debeat.*
Hodie eſt differẽtia inter emãcipatũ, et ſuũ ꝑteritos in mõ rũpendi teſtamentũ.
5 *Auth.en.ex cã,C.de liber.ꝑte.an habeat locum in filio emancipato præterito.*
Teſtamẽtũ,in quo filius eſt præteritus à patre cũ cauſa,vel à matre,an valeat.
6 *Filius exhæredatus in caſu huius legis,an admittatur inter extraneos,vel cum fiſco.*
7 *Extraneus in caſu huius conſtitutionis,an,& quãdo , & quo ordine admittatˀ.*
8 *Tempus ad oſtendendum voluntati defuncti eſſe paritum,ꝙ poſſit ſtatui ad petitionem legatariorum,& fideicommiſſariorum .*
9 *Filij emancipati,& cognati.ſuccedunt de iure ciuili ex teſtamento.*
10 *Succeſſor anomalus dicitur ille,qui ſuccedit beneficio huius conſtitutionis.*
11 *Fiſcus in caſu huius conſtitutionis,an admittatur vltimo loco.*

§.Et hæc oĩa quidẽ.

Hæres extraneus quilibet ho
noratus inobediens, ꝯmodo
hæreditario priuatur,quòd debet applicari perſonis hîc enume
ratis,à quo ꝯmodo filij exhæredati penitus excluduntur,& ad ta
le ꝯmodum vocati à iure hæredes efficiuntur.h. d.vſq; ad §.hinc
1 nobis.¶ † No.ibi,oĩbus relictis, ꝙ verbum,relinquo , trahitˀ ad
inſtitutionem dic,vt in gl.no.verbum,quod intelligo verum ni-
ſi ſit alius hr̃s inſtitutus,vt in l.his verbis.ff.de hær. inſtit. ¶ Item
eſt hoc verum,cum hoc verbum,relinquo, eſt adiectum vniuer
a ſitati bonorum:[a] ſecus ſi certæ rei,vel q̃titati,vt l.cogi.§.& gene-
raliter,& ibi per Dy.ff.ad Trebell.probatur per tex.j̃. vt cum de
2 appell.cogno.§.aliud.coniuncto ver.cæterum. ¶ † No.gl.ſuper
verb.dudum tempus.quæ incipit,ſ.annũ,& pro huius gl.decl'o-
ne,dic,aut loquitur de pœna imponenda ex eo,qđ quis eſt ino-
bediens defuncto. Quandoque loquitur de pœna imponenda
propter aliud delictum.Primo caſu , aut loquitur in legato reli-
cto ad non pias cauſas:aut ad pias cauſas . Primo caſu loquitur
tex.iſte,& s̃.eo.§.ſi quis autem non implens, & hoc niſi quis ve-
lit vti ꝯ hæredem alio remedio:puta quia vellet agere de fructib.
& vſuris,vt C.de vſu.& fruct.leg.l. 1. Secũdo caſu , aut quis vult
vti,ꝯ hæredẽ ex ſola negatione,in qua vſque ad ſnĩam perſeuera
uit,& tunc punitˀ pœna dupli,vt inſti. de act.§.mixta.inſt.de obli.
quæ ex quaſi ꝯctu.§.fi.Aut vult vti ꝯ hæredẽ ex ſola dilatione,&
tunc aut fuit facta bina monitio,& incontinenti hæres priuatur
ꝯmodo relicto ſibi à teſtõre,vt j̃.de eccle.tit.§.ſinaũt.pro hoc fa-
cit auth.licet.C.de epiſ.& cle.aut talis hæres non admonitus di-
ſtulit ſoluere,& ſi diſtulit per ſex menſes à tp̃e inſinuationis teſtĩ
ꝯputandos,tunc nõ priuatˀ eo,qđ eſt ſibi relictũ, ſed tenetˀ ad fru-
ctus,& vſuras á tp̃e mortis teſtõris,vt j̃ .de ecc.tit.§.ſinaũt legatũ
quicquid gl.dicat . ¶ Scđo caſu principali exigitˀ bina , vel trina
monitio ſm̃ qualitatẽ delicti,vt j̃ .vt liceat mr̃i,& auię,§.ſi quis in
ſua.de ſan.epiſ.§.ꝑsbyteris,& diaconib.¶ In gl.ſup verb.relictis.
q̃ incip.no.verbũ.de iſta qõne eſt caſus ex̃.de teſt.ca. ſi hæredes.
3 ſm̃ vnã lect.¶ † No.gloſ.ſed nunquid.ibi, ſm̃ Io.Idem no.in d.l.
poſt aditam.& in auth.hoc amplius.C.de fideic.& eſt ratio:quia
iſta ꝯſtõ hẽt locum hæreditate adita,vt s̃.eo. §.ſemꝑ igitˀ.verſ.in-
deuotæ.oportet igitur,ꝙ ex beneficio huius l.ſubſtitutus admit-
tatˀ non ex vi ſubſtõnis,cum ſubſtõ expirauerit,vt d.l.poſt aditã.
No.gl.nũqđ.ibi,ne qs &c.q̃ lex ꝓbat,ꝙ ſit in pœna: ergo &c. nõ
ob.qđ dr̃,ꝙ ſit in pœna &c.vt l.alle. ꝑ Azo. Verũ eſt pricipaliter,
& ĩmediatè ꝑp pœnã:ſed quadã mediata rõne, vc ꝫ,q̃a eſt hæres,
quo caſu lex ꝑmittit poſſe ꝯſeq ꝑmiũ ꝑp pœnã; vt ff.de excuſa.tu
to.l.ſed & milites,§.ſed & ignominia miſſi.& §.pen.no.Dyn.in l.
decreto,ff.de ſuſpe.tut.& latius ꝑ eũdẽ ĩ c. quod ob grãm. đ reg.
iur.lib.6.& ibi,reduc.&c.¶ Idẽ no.in l.ſi ſeruus pluriũ,§. 1.ff.de
leg. 1.Sed in ꝯriũ vr̃,ꝙ iſte deſiit eſſe hæres ipſo iure propter inõ-
bedientiã,vt §.in oĩb.j̃.eo.Sed r̃nde hoc eſt verũ ſi alius petat hæ
reditatẽ:ſicut alibi dr̃,ꝯctus eſt nullus,ſi hoc allegat aduerſarius,
vt l.Et eleganter.in prin.ff.de dol.& in teſtõ quo filius ꝑterit,vt l.
4 filio,ff.de iniuſt.rup.teſta.¶ † Not.gl.quaſi dicat nullo ibi ,idem
in emancipato.not.ꝙ ẽt hodie eſt differentia inter emancipatũ,
b & ſuum præteritos [b] in modo rũpendi.nam ſuus præteritus agit
per ꝯtab.& poteſt dicere nullum;ſiue cauſa ſit inſerta , ſiue non.
Emancipatus verò hodie ita demum dicit teſtm̃ nullum , ſi cau-
ſa non ſit inſerta. quod tene mẽti,& idem tenet Azo in ſumma,
C.de lib.præte.vel exhæredatis.§.eſt autem effectus.Et ita debet
intelligi,quod dicitur C.de colla.l.ſi emancipati , & in vlt. gloſſ.
5 ¶ † Secundò no.ꝙ auth.ex cauſa,habet locum in filio emanci-
pato ꝑterito,& ſic iura antiqua,quæ loquuntur de filio emanci-
c pato,ſunt correcta per auth.ex cauſa,[c] & cum hac gl. concord.
quod no.C.de bo.poſſ.ꝯtab.l.j.& l.ſi extranei.ff. de vſufr.inſti.de
inoſ.teſt.in prin.cuius contrarium not.gloſſ.ff.de min.l.ſi filius
emancip.& in l.Gallus,§.in omnibus.ff.de lib. & poſthu. de quo
dicã j̃.vt cum de app.cog.§.aliud.Et ibi caſus, ſi quando filius e-
mancipatus præteritur à patre cum cauſa , vel à matre cum iſtis
duobus caſibus valet teſtm̃.Et ibi, quare non . circa hanc partẽ
6 vide,qđ no.in auth.hoc amplius.ſuperius alleg.¶ † Et ibi,§.qui
duos.Ia.de Bel.reprehendit hãc gl.quia iſte filius ſm̃ hoc reperitˀ
eſſe hæres,& exhæredatus,q̃ ſunt oppoſita: nec p̃nt eſſe ſub eo-
dẽ ſubiecto,vt l.hæc verba.ff.de ver.ſig.& ſic ratione ꝯrietatis re
pellitur,vt l. 2.§.ſed ſi aliud,ff.qñ appel.ſit,cum ſimili.¶ Præterea
iſta l.excludit exhæredatos.rõ ex eo , q̃a teſtator vr̃ eũ repuliſſe.
Et ideo nullo iure iſte exhæredatus eſt admittendus,cũ vna ſit le
gis intentio,vt dicit hic tex.& hãc opi.Doc.tenẽt in d.auth.hoc
amplius.in fi.Ia.de Bel.dicit,hoc eſt relinquẽdũ arbitrio iudicis,
q̃ hẽt inſpicere,& inueſtigare mentẽ teſtõris, arg.l. 3.§.condõ.ff.
de adimen.leg.l.cum virum.C.de fideic.¶ No.gloſ.ibi,per hanc
conſtõnem.No.iſtam gl.quæ eſt vera,licet contrà,videatur, vel
7 le gl.s̃.eo.§.inordinatum.¶ † Quæro quõ poterit venire ad ex-
traneos.dicit Odof.quod dẽt fieri citatio per priorem &c. Vadat
coram iudice,ille qui prius venerit præfeteretur aliis,l. placuit in
fi.C.de fun.lim.& pa.lib.x.& ibi præcedentes,i.illi, qui præceſſe-
rint ex̃neos.Iſta gl.format qõnẽ, qñ hæreditas non eſt adita : q̃a
dr̃,quod fiſcus iſtam hæreditatem accipit tanq̃ vacãtem . & l.dr̃,
quod hæreditas tunc vacans eſt,qñ non eſt adita, vt in l. 1.& l.va-
cantia.C.de bon.vacan.lib.x.quo caſu iſta conſtõ non habet lo-
cum,ſed in hæreditate adita, vt s̃.eo.§.ſemper igitur,& ſic iſta gl.
non facit ad propoſitum in d.§.¶ Præterea ſi poneres iſtam hæ-
reditatem aditam ex quo ponimus, ꝙ nulla fuerunt relicta in te-
ſtamento adhuc iſta qõ non procedit ad noſtrum propoſitum:
8 quaſi nulla ſint.¶ No.gl.ſ.expreſſe ibi,ſed quid &c.† Not.quod
põt ſtatui tempus ad r̃ndendum ad petitionẽ legatariorum, &
fideicõmiſſariorũ,& aliorum qui admittuntˀ ex authoritate hu-
9 ius ꝯſtõnis.adde ad gl.l.quandiu. 3.ff.de acq.hæred. ¶ † Not.gl.
vt illum.ibi,per totum,& illud exemplum habet locum hæredi-
tate non adita,probatur in d.l. 1.& not.C.de fideicom.auth.hoc
amplius,& ideo illud exemplum non vr̃ bonum huic.§.cum nõ
ſit bona ſimilitudo de eo,qui efficitur hæres hæreditate per aliũ
non adita,& in caſu noſtro.nam hæc conſtõ hæreditate adita ha
bet locum,vt s̃ .eod.§.ſemper igitur.¶ Et ibi, vocetur.Innuit gl.
iſta,quod cognati,& filij emancipati non ſuccedunt de iure ci-
uili ex teſtõ.idem ſentit.ff.de inof.teſ.l. poſthu . circa prin.& l.cũ
quidam,§.ſuum hæredem.in gl.magna.ff.de acq.hær. l.illud.§.fi.
ff.de contratab.¶ Sed ꝯtrariũ ſentit gl.in l. fi.ff. de interro . ac.&
illa gl.eſt vera,& probatur ꝑ tex.ff.de bon.poſſ. contratab. l.ſi cũ
duobus.in prin.& ſic iſta gl.non vr̃ bñ loqui.vel ſi volumus eam
ſuſtinere dic,quod iſta gl.non vult hoc dicere, quod cognati,&
emancipati non ſuccedant ex teſtamẽto de iure ciuili,ſed in eo,
quod gl.dicit,neq; ex teſtamento &c.intellige,ſ.quod nõ fuerit
ſcriptum

ADDITIONES.

a Bonorum.Adde idem tenentem d.Soc.in conſi.33.inc.proſequendo ordinẽ, verſi.circa ſecundam quæſt.circa prin.cum verſi.ſeq.in prima parte.

b ¶ Hodie eſt differentia inter emancipatum,& ſuum præteritos. Adde quod notaui in apoſt.ad iſtũ poſt eum,& alios coapoſtillatores in l.meminimus. num. 1.in ver.emancipatus ſuccedit s̃.de leg.hære.

c ¶ Auth.ex cauſa.Vide ibi omnino Bal.& Dy.in d.l.Gallus.all.in tex.& Bar. in l.certum.C.vnde cog.

scriptum in testamento,& sic gl.se refert ad primũ dictum.s.qui
10 neque scripti,&c.¶† Quæro,dr hic,& ille q capit cõmodũ quo priuat hæres,efficitur hæres.qro qs successor, vel hæres dicatur iste.ex testamento nõ,quia non scriptus,ab intestato nõ,qa fortè nõ consanguineus,dic vt no.inst.de eo cui lib. causa bo. §.qd ergo.vbi dr,qd in causa huius l.ille qui succedit dicitur successor anomalus,quã gl.perpetuò tene menti.Et dr iste talis admitti,vt hæres ex autoritate huius.vt not.in §.si vero ablata s.e.in gl. q incipit,al's.No.gl.s.ponẽdo.ibi.§.si eadẽ.tenet gl.ista,qd cõiunctio nihil operat,quo magis qs admittit ad cõmodũ,cuius priũ no.s.eo.§.si quis autem non implens.sed hic videtur,vt ibi dixi.
11 ¶† Vltimò no.tex.ibi, terminãte vero in fisco: qa hic est casus, q fiscus vltimo loco admittitur:licet priũ no.gl.s.eo.§.inordinatũ.vbi dixi,& circa omnia prædicta.& oẽs.§§.præcedentes, vide quod habes 11.q.1.c.Siluester.& extra de voto.c.licet.&c.

1 *Falcidia à falce dicta,quia sicut falx resecat*
2 *Falcidia non à prætore sed à consule introducta,vel à tribuno denominata.*
Prætor,quod non tollat ius ciuile
3 *Hæres subtrahens aliquid de hæreditate,perdit Falcidiam.*
Et an totius hæreditatis,vel rei subtractæ tantum.
Triplex est ius disponens circa Falcidiam,quando hæres subtrahit aliquid de hæreditate.
4 *Testator quando præsumitur inuitus Falcidia detrahitur.*
5 *Legatarii & fidecommissarij citandi sunt in confectione inuentarij.*
6 *Inuentarium confectum citatis aliquibus legatariis,& aliquibus non:an valeat saltem quo ad citatos.*
7 *Inuentarium confici debet coram iudice.& nu.17.*
8 *Citari procuratorem quando sufficiat etiam si dominus non habeat legitimam excusationem non veniendi.*
9 *Citatio verbalis,an fieri possit extra territorium.*
10 *Testimonium de visu,& non de auditu valet,& quando de auditu.*
Visus regulariter accipitur pro quolibet sensu corporeo.
11 *Testimonium de auditu alieno,quando admittatur.*
12 *Testes quando debeant habere notitiam contrahentium.*
13 *Si testes non cognoscunt illum,de cuius facto deponunt,debet ille talis eis exhiberi,vt eum cognoscant.*
14 *Testi deponenti de credulitate quando credatur,remissiuè.*
15 *Negatiua an probetur.*
16 *Negatiua coarctata directè probatur.*
18 *Paupertas,& diuitiæ probantur arbitrio iudicis.*
19 *Inuentarium debet finiri per eundem notarium,qui illud incœpit,& coram eisdem testibus.*
20 *In confectione inuentarij vnus testis sufficit,& quando requirantur duo.*

§.Hinc nobis Hrs faciẽs inuẽtariũ fm formam à iure traditam,nulla vsus malignitate, legis bñficio vtit,nisi à testatore fuerit phibit⁹ falcidiã detrahere,nec vltra vires hrditarias cõueniri pt. Inuẽtario ãt ñ facto nullo hui⁹
1 l.bñficio gaudet.h.d.vsq; ad §.ñ aũt.¶† No.gl. dr aũt istud ñ vr verũ.nã lex Falcidia hẽt duo capita,quorũ primũ ñ resecat legata vt l.j.i prin.ff.e.& tñ vocabatur Falcidia,& anteq̃ cẽt fm canoni. ¶Sed pt rñderi,q assumpsit nomẽ ab alio capite,qd dũ pmulgabat primũ caput,erat ĩ mẽte legislatoris. sed ista opi.qd determinet à falce,vr,qd posset sustineri. nã video, qd Trebellianica pt dici Falcidia,vt l.pr.& l.Titia.ff.ad l.Falc.C.ad Treb.l.iubem⁹.&l. q̃q̃.& l.si vt alle.C.ad l.Fal.¶ Præterea & iure nãæ debita appellat Falcidia,vt C.de inof.test. l.q nup.& auth. vñ si parẽs.eo.ti.& sic q̃libet lex q resecat pt dici Falx,vt no. Azo in sũma huius.tit.§.dr
2 aũt Falc.¶† Et ibi,§.aliæ.hoc est,falsũ. nã cũ p ius ciuile xij.tab. poterat testõr totã substãtiam distribuere,nõ vr qd ptor possit ipso iure resecare:qd facit lex Falicidia. C.ad l.Falc.l. pen. & l.lineã.ff.eo.ti.nã ius ciuile nõ pt tolli p ptorẽ ipso iure, vt insti. de bo.pos.§.quos aũt.ff.de bono.pos.l.filiũ,§.quẽadmodum.l.si ex duob⁹.de vulg.& pup.cũ si.dr ergo Falcidia nõ à ptore,sed à Cõsule fuisse introducta,& ita no.gl.in l.1.in prin.ff.e.& hãc tenẽt Doc.in rub.C.eo.vel dic qd Falcidia ẽ noĩata à Tribuno plebis, vt dicit tex.2.dist.c.Adã.vide ibi no.& adde,qd not.gl.insti.ad l. Falc.in princ.¶No.gl.cũ nõ sic.ibi,si nõ habes nõ ex ista 2.lect.
3 put in litera,not.† qd si hrs aliqd subtrahit de hæreditate, pdit in totũ.Fal.¶In fi.tenet ergo ista gl. qd de iure antiquo hæres subtrahẽs aliqd d hrditate,pdit Falc.ĩ totũ,vt l.bñficio.hic allegata.Sed hoc ẽ falsũ,imo hrs subtrahẽs aliqd de hrditate pdit Fal. rei solũ subtractæ,vt l.scriptũ,ff.de his qb.vt ĩdi.ff.ad l.Fal.l.Paulus.& l.hrditatem,§.fin.cod.tit.facit ff.ad Treb.Paulus rñdit,&c ¶Quare dic,qd ẽ triplex ius. Vnũ ẽ fforũ fm qd hæres subtrahẽs pdit Falc.in re subtracta tñ,vt s.alle.Secundũ est ius Codicis.fm qd hrs subtrahens dẽat restituere duplũ,vt §.illic.alle. & añ dcm §.& de iure Codicis hrs subtrahens perdebat Falc.in re subtracta tñ:vt l.ñ dubiũ.C.de leg.fm vnã lec. Tertiũ ius est authenticorũ,quo statuit,qd hrs subtrahẽs pdit Fal. ñ solũ in re subtracta,sed in totũ,vt hoc tex.fm 2. lect.& no.gl.expsse,j.e.§. si vero ñ fecerit,in gl.q incipit,hoc facit.sic p hoc vñr correctæ oẽs leges anteriores.& hãc opi.tenet Dy.ĩ d.l.rescriptũ.licet Cy. videat sentire priũ. in d. auth.sed cũ testõr.C.eo.ñ ob.l. bñficio. hic alle.qa rñdet,qd ibi nõ dr,q ille,q malignè in vna re pfideic. legata,seu relicta se gessit,pdat Fal.in totũ, vel in illa tñ.sed hoc
4 declarat p al's leges,quas allegaui.¶† Quæro,dr hic,iuitus:vtrũ testator psumat iuit⁹.tex.&gl.est,qd sic,ĩ l.Titia.ff.ad l.Falc.&no
5 in l.filiũ quẽ habebẽt.C.fam.erc.in 3.gl.¶† Ibi,fiat igit.no.ex hoc §.qd ad pfectionẽ inuẽtarij dẽnt citari fideicõmissarij,& legatarij.
6 sed pone,† q aliq legatarij sũt citati, & aliq nõ: nũqd ille, q ẽ citat⁹ pt allegare inuẽtariũ nõ valere,qa legatarij alij nõ sunt citati:& vr q sic,quasi ñ sit seruata forma d.l.vlt. C.de iur. deli.& in forma hic tradita. p quo j.e.vers.his oĩb.¶In priũ vr, q istud inuẽtariũ saltẽ valeat quo ad citatũ: sicut dicimus in sñia,q fertur partib.nõ citatis nõ valet:& tñ si agat p duos,& vnus citet in pnũciatione,alius nõ:sñia valet quo ad citatũ, quo ad aliũ nõ,vt est casus ĩ l.de vnoquoq;.ff.de re iud.& ff. de iud.l, nõ idcirco.&
7 ĩ c.cũ sup.ex.de sen.& re iud.¶† Quæro qs ẽ mod⁹ citãdi:dic vt ĩ gl.q ĩcipit.i,pcuratores.ex qua iũcta cũ tex.no. q inuẽtariũ dẽt fieri corã iudice,cu citatio,de qua loqtur gl.nõ possit fieri nisi p iudicẽ,& sic ista gl.facit p opi. Mar.de Fano,qui hoc tenet,vt recitat Spe.in ti.de instr.edi.§.fi.ver.si hrs.Sed aduerte ad hãc gl.qa ista vr velle,qd citet ipse pcurator.si dñs hẽat legitimam excusa
8 tionẽ nõ veniẽdi, ñ aũt fiet citatio,vt dicit hic gl.¶† Et fm hoc vr hic tex,q vbi principalis hẽat ltimã cãm nõ veniẽdi,põt pcurator citari,licet prius ñ citetur principalis.An ãt vbi principalis al's ñ hẽat iustã cãm nõ cõparẽdi,possit citari pcurator.vr tex.q sic C.vñ vi.l.meminerint.ff.de lib.agn.l.j.§.j.C.de procu.cum q. ¶Sed Doc.ibi intelligũt,qd prius dẽt citari dñs q̃ procurator,& ita gl. dicit ex, de dolo,c.cãm. ¶Veritas est,q ad primũ decretũ sufficit citatio procur. ad fm citatio dñi,vt l. hoc ampli⁹. §.fi. cũ
9 l.seq.ff.de dã.infe.¶†. Vlt.ex hoc tex.piũcto §.si vero absunt.colligit arg.q citatio verbalis non posset fieri ex territoriũ.ad idẽ ex,de dol.c.cum olim, & qd ibi no.& qd no.in c.ex parte.ex.de app.ad idẽ,j. vt spõ.lar.§.sancimus.ver.si vero.¶In priun vide-
a tur tex.in l.oẽs.[a] §. si vero apparitor.C.de epis.& cler.& l.2.C.de offi.pfe.vrb.de qua qõne dic vt disputãdo tenuit Dy.in quõne,q
10 incipit,rector ciuitatis Senarũ.¶† No.tex.ibi, vidisse,&c.q te-
b sti dẽt testificari de visu, nõ de auditu.[b] qd dic,vt in gl. ibi.Not. testimonium sed veritas ẽ,qd testimoniũ de auditu proprio admittit.vt probat in l.sæpe.de of psi.de test.mil.l.diu⁹.ibi, audiuisse,&c.& stĩ.de test.mil.§.cæterum no.ĩ l.2.§.itẽ Labeo.ff.de aqu. plu.arc.facit c.1.ex,de testi.Quid.n.si volo probare testõrẽ talia verba dixisse,vel talia verba ĩ stip one ĩteruenisse,vel aliqd aliud qd auditu pcipit,certè p sensum audius. de his pt reddi, & fieri testimonium p pall.l.2.¶Sed nõ ob.qd dicit hoc vidisse:nam visus accipit gñaliter p quolibet sensu corporeo,vñ si p sensum visus qd pcipit testis,dẽt de visu testificari,si p sensum audit⁹,d auditu,& sic de similibus. & ita no.Iac. de Are.C.de testi.l.testium. & ib p Cy.15.q.3.c.super.&in c.cũ cãm.ex.de testi.p Inno.& in Spe.de testi.§.4.vers.itẽ,q nõ phibet,& §.nunc tractandum. ver. vt ãt hoc plenius.No.p gl.3.q.9.c.testes, & de consec.distin.5.c.
11 venisti.¶† De auditu autẽ alieno ñ pt qs testificati,nisi ĩ casu l.si
c arbiter.alle.in gl.l.2.§.itẽ Labeo.ff.de aq.plu.ar.plenè no.in d.c. testes.& isto casu vbi reqrit testimonium d visu,tunc re⁹ ad testificandum ñ admittit.¶.An ãt vbi sufficit testimonium d auditu cec⁹ admittat.gl.hic dicit,qd sic,qd intellige:qñ testis hẽt notos
12 pẽtes p vocẽ:ita tenẽt doc.ĩ d.c.testes.¶.† Scdo no.tex.cum gl sup verbo,tres.qd testes dnt hre notos pẽtes.In priũm ẽ text. j.de testi.§.& licet.Et iõ dic,qñq; testes admittunt ad testificandum sup actib.personalib.seu pctu,& tunc dnt cognoscere contrahentes ad testificãdum.Qñq; admittunt sup reali,seu sup aliquo facto,vt qd Titi⁹ possederit,& tunc sufficit,qd cognoscant eum,de cuius facto testificant,vt no.Pla.in l.3.in prin.ff.de testi. facit j.de test.§.si vero ignoti. ¶Qñq; adhibet instrõ,& tunc ad substantiã instri,& vt instrm valeat,nõ oportet,qd testis cognoscat pẽtes,vt in d.§.& licet:fallit in inuentario. vt hoc tex.cum sua gl.& l.fi.§.sin autẽ dubius. C.de iure delibe. Itẽ fallit in testõ condito

ADDITIONES.

a ¶In l.omnes.Vbi vide etiam Bar.concordãtem opi.vide Pau. & Alex.Raph. & Fran.in l.fi.ff.de iur.om.iu.& Raph. & Fran.in 1.consti. C.& Ang.in l.1.§. hæc stipulatio.Si cui plusquam per l. fal.& in d.l.fi.& Ang.Are.in tract.malefi.ver.citentur.& Bal.in Mar.in ver. iudex.ver.lx. & Lanfr.in cap. quoniã contra.ver.citationes.de prob.

b ¶De auditu Vide Fel.in c.præterea.in prin.de testam. cum nonnullis cócordantiis ibidem per eum signatis,&per do.Soc.in consi.64.inci.in causa vertente.ver.capiendo etiam.ibi,nam tantum vnus testis.in 1. parte.& in cons. 118.inci.visis narratis punctis.ver.2.confirmatur in d.parte.

c ¶Alieno vide omnino Fel.in c.tam literis.ad fi.de testa.&in c.licet ex quadam.circa prin.eo.tit.
¶Tu vide omnino de hoc,quod posui in apost.ad istũ post eum,& alios coapostillatores in l.ad testiũ.nu.2.in ver.de auditu.C.de prob.& collec.in c.lras.& ibi et posui i apost.ad ipsũ,i ver.de auditu audit⁹, extrã de iur.calũ.

cōdito in ſcriptis ab impitis lr̃arū. ĩ.de inſt.caute.& fide.§.opor
13 tet.& no.in d.§.ſinaūt dubi⁹.†Sed aduerte,qa ſi teſtes nō cogno
ſcunt illū,de cuius facto volunt teſtimoniū phibere, dēt eis ex-
hiberi,vt ipſum cognoſcere poſſint.extra,de teſt.c.cū cām.& tã
git in. 1.ff.ſi ex noxa.cã agat. facit. ff. de public. l. cū ſi exhibuiſ-
14 ſet.¶†No.ꝙ teſtes debēt teſtificari ſic eſſe,vel nō eſſe:nō aūt de
a credulitate,ᵃcuius ꝯriū vr̃ in l. 1.§. 1.ff.de vent.iſpi.& ex̃, de præ-
ſum.c.literis.Et iō ꝓ huius declaratione dic vt p Cy.ſm Ia.de A-
re.in l.teſtiū.C.de teſtib.in 5.q.&Spe.in tit. de teſte.§. 1.in verſ.itē
15 ꝙ depoſuit,facit optimè ex̃.de p̃ſump.c.literis.¶†Vltimò no.tex
ibi,& in nullo ꝯſcios &c. ꝙ negatiua ꝓbat̃:circa qđ doc.dn̄t,qđ
rl'r negatiua nō ꝓbat̃,vt C.de prob.l.actor,&l.ei.ff.de ꝓb.¶Fallit
inhoc §,vbi negatiua ꝓbat̃ p ſacr̃m purgationis,vt dicit gl. in d.
l.actor.tñ & ꝓbō dici pōt,in l.fi.§.licētia.C. de iur.deli.facit ad p̃-
dicta,qđ negatiua ꝓbat̃ p ſacr̃m. ex̃.de teſti.c.p̄ntiã.gl.no.hic vr̃
16 dicere al'r,q̃ incipit teſtimoniū, †qđ hic talis negatiua hēt vim
affirmatiuæ:cū.n.teſtis dicit ſe ſtetiſſe vſq; ad finē inuētarij,&ni-
hil potuiſſet fieri qn ipſe vidiſſet: pinde eſt ac ſi affirmatiuã ꝓpo
neret,& ſic no.qđ negatiua:q̃ eſt coarctata,pōt directè ꝓbari.ad
idē,qđ no.ĩ l.Pātoni⁹.§.rei.ff.de acq.her.&ĩ l.j.§.j.ff.de itin.actuq;
pri.licet Dy.dicat ibi,ꝙ teſtis ſuſpiciōe ñ caret:tñ ipſe ibi tenet,ꝙ
ibi negatiua eſt coarctata,qđ pōt cadere in mēte teſtis,& qđ tūc
b p̄t ꝓbari,ᵇvt hac gl.cū ſi.& ꝓ hoc facit,qđ no.in l.fi.C.de re.cre.
facit l.2.C.de erro.aduo.ſed ſi negatiua nō eſſet ita coarctata,qđ
caderet in mēte teſtis,tunc non poſſet ꝓbari,vt d.l.actor.ꝓ quo
vide,qđ ibi no.Doct.in 3.q.¶,No.gl.ſup verb.quãtū ad hoc.q̃ in
cip.ergo à ꝯrio,in fi.no.totã iſtã & vide qđ not.gl.C.de fal.l.ſi qs
decurio,&p Doct.ibi.in 5.q.¶Opp.qđ no.gl.in d.l.in donationi
17 bus.No.gl.ibi,ſubſtãtiam.Ex qua no.duo. ¶†Primo,ꝙ iſta gl.vr̃
18 velle,qđ inuētariū fiat in iudicio.dic quō dixi s̃.prox.§.¶†Secū
dò no.ꝙ pauꝑtas,& diuitiæ ꝓbant̃ p motū iudicis. ſimilē habes
gl.in auth.præterea.C,vnde vir &vxor.de quo per Iac.de Are.in
l.paupertatis.ff.de excuſ.tut.vbi vr̃ velle,quòd etiã poſſit ꝓbari
per publicã famam & vide gl.in l.vbi adhuc.C.de iur.do. & ĩ.de
19 æqua.do.§.illud.colla.6.¶†No.gl.id eſt,ſola ſcriptura, in fi.qđ
vr̃ verum ſm Fran.Accu. arg.l.cum antiquitas. niſi impediatur:
qa quæ de nouo emergunt, &c.vt ĩ.§. ſed neque. ff.de inter.act.
20 l.de ætate.§.ex cauſa.¶†No.gl.interpoſitio eſt ibi pro ſingulari:
in caſu tamen requiruntur duo tabel.vt probatur in tex.l. fi.§.ſi-
nautem dubius. C. de iure delib. ¶Vlti.circa hunc tex.ibi, & in
nullo conſcios,vide quod not.gl.8.q.3.c.Artaldus.cum qua gl.
concordat,quod no.in c.bonæ, extra de ele.in glo.3.& vide,qđ
21 no.20.q.3.c.præſens in gl.quæ incipit,ſed qualiter.¶†No.gl.ſ.
trium in fi.licet iſta vltima opinio videatur verior, tamen ponit
de tribus,in auth.ſed cum teſtator, cum dicit.ſi qui ex his abſint
vel intereſſe nolint.¶No gl.id eſt, remoto, & ita ponitur in tex.
in authen.ſed cum teſtator,quæ hic ſumitur.

ADDITIONES.

a ¶De credulitate.Adde Fel.in c.quotiens.de teſt.in prin.in ver.gl. fi.cum nō
nullis remiſ.ibi poſitis per me in apoſtil.
¶Adde quod no.ad collecta,vbi proxima apoſtil.allegaui in fi.in ver.de cre
dulitate,& quod poſui in Apoſtil.ad iſtum in l.iuſiurandi. nu.2.ver. itē quæ
rit quid in inſpectoribus.in ver.ſed iſtæ gl.s̃.de teſt.
b Probari.Vide do.Alex.de Imo. in l.1.ff.ſi cer. pe.& Barto. & Bal. plenè in l.
actor.C.de proba. & Ang.hic,& in §.docere.in fi.ff.ne quis eum, vbi ēt per
do.Ale.& Bal.in mar.ver. iuramentum.& Bar.in conſ.inci.cōmune lignani.
& do.Alex.in conſ.42.4.par.& quæ per Pau.de Ca.in conſ.177.&per Fel.in c.
3.loco.de proba.& aliquid in ca.ſuper.de accuſ.
Adde quod no.in apoſtil.ad iſtum in l.1.nu.1.in verſi. per viſum. C. de can.
fru.verbis Romæ.lib.11.

1 *Falcidia dicitur inducta magis in fauorem teſtantis,quã contra eius volūtatē,*
2 *Teſtator quando præſumatur ignorare vires ſui patrimonij.*
3 *Legatarij in confectione inuentarij debent nominatim citari ſi ſunt certi.*
4 *forma inuentarij quæ ſit,& qualiter fiat.*
5 *Inuentarium debet incipi à die mortis teſtatoris intra 30.dies.*
6 *Inuentarium,quòd valeat licet non ſit incæptum, nec perfectum intra ſexa ginta dies à morte teſtatoris.*
7 *Inuentarium quòd non vitietur,licet ſignum crucis omittatur.*
8 *Inuentarium factum ab hærede an proſit fideicommiſſario vniuerſali.*
9 *Fideicommiſſarius vniuerſalis,quòd poſſit facere inuentarium ſi hæres non fecit,ad quid ſibi proderit.*
10 *Hæres conficiens inuentarium an poſſit vti Falcidia aduerſus creditores.*

1 §.Si enim. †No.ex iſto ver.quòd Falcidia dr̃ eſſe inducta
magis in fauorem teſtantis quàm ꝯ eius volū
2 tatem,vt hîc,ad idem ĩ,eo.verſi.hæc autem. ¶†Secundò no. ꝙ
a teſtator præſumit̃ ignorare vires ſui patrimonij.ᵃ Pro cuius de-
claratione dic,qñque loquimur in actibus morientiū, & tunc p̄
ſumitur ignorare vires ſui patrimonij,vt in verſ. hæc aūt.inſt. q
manu.non poſſ.§.ſinautē, arg.C.q teſta.facere poſſ.l. hac cōſul-
tiſſima.§.at cū humana.Qñque loqmur in actibus viuētium, &
tunc aūt qs hēt bona ad ipſum de nouo ꝑuenta,& p̄ſumit̃ igno-
rare vires ſui patrimonij, vt l.qui nondum.C.de hæred.ven.Aut
qs habet bona ab antiquo ꝑuēta,& tunc ſi ſunt immobilia,præ-
ſumit̃ ſcire vt l.qſquis.C.de reſcin.vēd.Si vero ſunt bona mobi-
lia,& tūc ſi ſunt p̄ſentia,p̄ſumit̃ ſcire,ſi ſunt abſētia:p̄ſumit̃ igno
rare,vt l.in fraudē.ff.q & à qb.¶Illud qđ dixi,ꝙ in actib.morien-
tiū p̄ſumit̃ ignorare &c.eſt verū,niſi ex qualitate aliqd aliud p̄ſu
mi poſſit:puta,qa teſtator ꝓhibuit detrahi Falcidiã,nã ex hoc vr̃
ceſſare error,& p̄ſumitur ſciens. ita intellige gl.auth.ſed cū teſta
tor.verſ.nō ignarus.¶Quæro quia eſt dictū,qđ debent citari le-
3 gatarij.& idē dicit gl.in creditorib.vt s̃.in §.illo. † Quæro qual'r
dēnt citari?Rñ.dēnt citari nominatĩ ſi ſunt certi, al'ſ ſufficit gña-
liter remittere proclamando per ciuitatē ſm Richar. Mal. vt l.ſi
eo tēpore.C.de remi.pig.¶Vltimo quæro,quæ ſit forma inuēta
b rijᵇ?gl.tangit ipſam,s̃.eo.§.ſancimus.verſ. fiat igitur.¶†Et idem
4 dicas,qđ forma eſt iſta,ꝙ ante omnia manu hæredis fiat ſignū
crucis,citentur legatarij,& creditores, ꝙ veniant tali die ad talē
locū ad videndum inuentarij cōfectionē,vt s̃.eo.§.illo. & ibi no
ta.& C.de iur.delib.l.fi.§.ſinaūt dubius. C.ad legem falc. authen.
ſed cum teſtator.Et citatio fiat nominatim,vel gñaliter,vt s̃.dixi
ſm Richar.hoc facto debet adhiberi vnus notarius, qui inuēta-
rium ꝯficiat, & ad cōfectionē inuentarij debēt adhiberi duo te-
ſtesq hæredē cognoſcãt,vt in d.§.ſinaūt dubius. Item debēt ad-
hiberi tres teſtes eiuſdē ciuitatis locupletes, & bonæ opinionis
loco legatariorum,& creditorū abſentiū,&in eorum præſentia
debet inuētarium confici,vt s̃.eo.ti.§.ſi vero abſint.hoc facto de
bet hæres ſe ſubſcribere ſi ſcribere ſcit. Si vero ſcribere neſcit,
vel nō pōt,tunc debet adhiberi vnus alius notarius ad hoc tñ.ſ.
ad ſubſcribendum ꝓ hærede,vt in d.§. ſinaūt dubius. in fi.& pōt
inuētarium facere p ſe, vel p procuratorē vt ibi dr̃. Et circa p̄di-
ctam formã vide Specu. in tit. de inſtru.edit.§.fi. verſ.huius autē
5 †Et debet incipi iſtud inuentariū à die hæreditatis intra 30. dies
& perfici intra alios lx.dies, vt l.fi. §.ſinaūt. C.de iure deliberan.
6 ¶†Sed aduerte,qđ licet inuentarium nō ſit incæptum & ꝑfectū
intra alios ſaxaginta dies, nihilominus habebit beneficium in-
uentarij,vt no.Doc.in l.fi.§.ſi vero poſtq̃. C.de iure delib.& vide
7 ēt Cy.in ea l.§.ſinaūt dubius.†Itē licet illud ſignum crucis omit
c tatur,non tñ inuētarium vitiat̃,ᶜcum iſta ſit talis ſolēnitas,cuius
omiſſione non vitiat̃,vt l.j.in fi.ff.de ven.inſpi.& no.in d.§.ſinau
tem dubius.per Doctores, & Canoniſtas in c.Raynaldus. ex̃, de
8 teſta,¶†Quæro,nunqd inuētarium factum ab hærede ꝓſit fidei
com, vniuerſali, & vr̃ qđ nō, qa hoc vr̃ feciſſe hæres ex ſua pro
uiſione,ergo non tranſit in fideico.per reſtōnē per l.ſi hæres. ff.
ad Treb.& l.ſi poſt conſtitutam.ff.de conſti. pec. dicit Ia. de Bel.
ſm Ant.de Ramp. qđ bñficium inuētarij non tranſit in fideicō.
ipſo iure, ſed p ceſſionē, qua facta illud beneficium proderit fi-
deicōmiſſario:vt l.ſi hæres pecuniã. præalle. arg.l. ſi minoris.ff.
9 de admi.tut.¶†Secundo q̃ro pone,ꝙ hæres non fecit inuenta-
rium:nunquid fideicommiſſarius ex ſua parte poterit facere?di-
cunt præfati doc.ꝙ ſic,cum vniuerſalis fideicommiſſarius ſit hæ
res in effectu,vt l.ſi filius.ff.qđ cum eo.& l.poſtulāte.ff. ad Treb,
& s̃.eo.§.inordinatū.vbi dixi.ꝓderit in hoc,qa interdum fideicō
miſſarius detrahit Falcidiã,vt l.j.§.inde Neratius,ff.ad Treb.vt di
xi plenè s̃.eo.§.his igit̃.¶Itē ꝓderit ne teneat̃ creditorib.&,lega-
tariis inſolidum:ad q̃ tenet̃ ſm diſtinctionē not.in l.2.s̃.de Treb.
& ff.ad Treb.l.j.§.fi. Iſtas qōnes ponit Ray. de Forli.in repetitio-
ne q̃ facit de l.in rōne.§.qđ vulgo. ff.ad l.Fal.ſed iſtas qōnes po-
10 nit Spe. in ti.de inſtr.edi. §.fi.ver. qđ ſi hæres.¶†No.gl.ꝯ legata-
rios,an hæres faciens inuentarium poſſit vti Falcidia aduerſus
creditores? dic vt in ea. ſed adde,quia gl. dicit,ꝙ per l.ſcimus.C.
de iure delib.faciens inuentarium ſolum habebit hoc, qđ nō te-
neatur vltra vires hæreditarias.dic quod non ēſt verum:quia im
mo etiam p illam l.poterit vti beneficio Falcidiæ , vt expreſſè di-
cit tex.in d.l.ſcimus,§.ſi præfati.&no.ea.l.§.pen.in gl.quæ incipit
etiam aliter.& vide quod benè in d.gl.no.

ADDITIONES.

a ¶Præſumitur ignorare vires ſui patrimonij. Sæpe enim, vt Iuſtinianus ait,
de facult.ſuis plus ſperant homines,quam in eis ſit.
b Inuentarij.De eius forma vide Firmanum in ſuo aureo repertorio.verſ.in-
uentarium hæres facere tenetur.verſ.2.& in verſ hæres inuentarium.
c Vitiatur.Adde d.Alex.de Imo.in l.iuris.§.paciſcat.de pact.&Spe.in ti.de in
ſtru.edi.§.fi.verſ.in huius autem.vbi etiam vide Io.An.in addi.

1 *Hæres non conficiens inuentarium,tenetur creditoribus,& legatariis de ſuo ſatiſfacere.*
2 *Lex Falcidia propriè non eſt inducta contra voluntatem teſtatoris.*
3 *Filius non faciens inuentarium, an priuetur portione debita iure naturæ, & quid de portione iuris inſtitutionis.*
4 *Filius non conficiens inuentarium,an teneatur inſolidum creditoribus etiam vltra vires hæreditarias.*
5 *Hæres non faciens inuentarium,quòd non priuetur Trebellianica.*
6 *Hæres,qui aliquid ſubtrahit de hæreditate,priuatur falcidia totius.*

1 §.Si verò non fecerit. Pro decl'one huius.§.ſi ve
rò ñ fecerit. No.qđ † his
ñ faciēs inuētarium,tenet̃ creditoribus,&legatariis de ſuo ſatiſ-
facere.

a facere.a¶†Secdò no.qđ in §.hæc aũt.lex Falcidia nõ est propriè
1 inducta ꝯ voluntatẽ testatoris:sed ꝯ errorẽ ipsius. ad idẽ s.prox.
3 §.ver.si enim.¶.Quero,†nũquid filius nõ faciens inuẽtarium
priuetur quarta debita iure naturæ?gl.hæc facit qđ non.idẽ not.
C.de fideicõ.auth.hoc amplius.C.de iur.deli. l.fi.§. quod si post
auth.sed cũ testator.C.e.ti.&tacitè sentit gl.s.e.§.si quis aũt non
implens in gl.ipso iure.¶Sed ꝯ istã opi.op. nam cũ hrs nõ faciẽs
inuentariũ dẽat grauari reb⁹ propriis,vt hic dr: ergo multo ma-
gis non licet detrahere debitam iure nãæ.& legata sunt diminu-
ta pp detractionem legitimæ: soluit autem de bonis propriis, q̃
bona propria dicunt̃ plura propter ltĩam,quã hẽt. sed Iac. de
Bel.tenet hic ꝯrium dicẽs,qđ cũ filius non perdat bonorũ debi-
tũ subsidium pp non ꝯficere inuentariũ,vt s.dictũ est, nõ dẽt ali
ter teneri vltra vires hęreditarias,ne quod sibi vna via ꝯcedit̃, vi
delicet debitum bonorũ subsidiũ retinere:alia via sibi deneget̃,
quod esse nõ dẽt,vt l. si vero.§.j. ff.de tu.& cu.da.ab his,& no.ex-
pressè ꝑ glo.in l.fi.§.qđ si post.C.de iu.deli.in gl.in litem.in fi.vbi
dicit,quod aliis non ꝑiudicat de debito bonorũ subsidio quo ad
legata licèt interim non fiat inuẽtariũ. Et sic illa vr̃ expressè pro
opi.Ia.sed ꝑcedens opi.vr̃ verior,quam ẽt vr̃ tenere Doc.C.ad
legẽ Falcidiã,in auth.sed cum testator. in vij.q. Nõ obst.ratio Ia.
qa nõ denegat̃ vna via,qđ aliàs concedit̃, qa filius q̃ detrahit de-
bitum bonorũ subsidiũ,licèt inuẽtariũ nõ cõficiat, cõsequtur ex
hoc duplex cõmodũ:vnũ est,qa suũ p̃rimonium intantũ auget̃
quãta est ltĩma, quã detrahit. fm,quia legata non soluit integra
prout facta sunt,sed soluit ea diminuta ꝑ detractionẽ ltĩme:licèt
si ea sint diminuta.debeat soluere etiam de suo si hæreditas non
est soluendo.Sed si priuaret̃ ltĩma, solueret legata integrè prout
relicta sunt & suum p̃rimonium non cẽt auctũ in aliquo. cũ ni-
hil detraheret.& nõ ob.ꝑdicta l.fi.§.si vero postquam ꝑallegata.
vbi vr̃ dicere tex.qđ filius priuatur ltĩma debita iure nãæ.nã ibi
loq̃t̃ nõ solũ in extraneo hr̃de,sed in filio,dũ dicit,adierũt,vel se
immiscuerunt, & sic patet, qđ ẽt loquit̃ in filio immiscente qđ
est suorum,vt insti.de hr̃.quali.& diffe.in fi.& tñ ibi dr̃ quod nul
lius legis bñficio vtuntur.quia rñdeo qđ hæres non faciẽs inuẽ
tarium,siue sit filius,siue nõ,nõ vtit̃ bñficio illius legis, videlicet
detracta debita iure instõnis, quo bñficio vtit̃ faciens inuenta-
riũ vt d.l.fi.§.& si ꝑfata.& no.ea l.§.quod si post. sed vtitur detra-
ctione ltĩmæ portionis:cum nõ sit par rõ inter debitũ iure nãæ,
& debitum iure instõnis,arg.l.fi.C.de codicil.& no. ꝑ gl.s.§.si qs
aũt nõ implẽs.in gl.ipso iure. Et quod Falcidiã debitam iure in-
stõnis ꝑdat filius non faciens inuentarium sicut exneus,vr̃ velle
gl.in l.fi.§.cum igit̃. C. de iur.delib. referẽdo gl.q̃ inci.& legata-
rius.in fi.ibi,sed hodie,&c.ad tex.qui ẽt loquitur in suo,vt patet.
4 quia adiicit,vel se immiscuerit,&c.†An aũt filius nõ faciens in-
uentarium teneat̃ insolidum creditoribus ẽt vltra vires hæredi-
tarias,est tex.in l.fi.§.cum igit̃.& §.si vero postq̃.ꝑalle. q̃ tex.ẽt lo
5 q̃t in filiis,& aliis suis.¶Quæro,†an hæres non faciens inuenta
b rium,priuetur Trebellianica?b Iac.de Bel,disputauit hãc q̃õnem
hic,&tenuit,ꝙ nõ,ꝑ multas rõnes.Idem tenuit Roffre.in ti.de se
natuscõsul. Tre.in §.sed circa istũ,& istam q̃õnẽ tãgit Ia.de Are.
in l.cum tale.§.j.ff.de cond.& demon.vbi illũ tex.inducit in ꝯriũ.
& eãdẽ opi.tenet.Cy.in auth.sed cũ testõr.in 8.q.quã facit ex di-
ctis Richard.Sed opi.Ia.de Bel.putarem veriorem:rõ,qa non est
nr̃m leges extendere,vt l.si vero. §.de viro.ff.sol. mat.tñ quia le-
gũ correctio non inducitur,nisi in casu expresso,fm l.ꝑcipimus.
in fi.C.de appella.ex identitate rationis non inducit̃ legis corre
ctio vt in authen.quas actiones.C.de sacrosan.eccle.in gl.& no-
ta.in l.tam is.§.j.ff.de don.cau.mortis. ¶Quæro,quid addit hæc
constitutio illi.l.scimus.C.de iure deliberandi? dic,vt in glo.hoc
6 facit,†& no.eam ibi,quia si hæres subtrahit aliquid hodie caret
toto:sed de iure Codi.puniebatur in duplum,quod dic,vt dixi s.
co.§.sancimus.

ADDITIONES.

a Satisfacer.Vide ad hoc d.Fel.in c.cũ M.Ferrariẽsis.dẽ cõst.ver.hãc cõclusio.
b Trebellianica.Adde istũ cõs.suo inci.Do.Io.Ardizõi.& qđ ibi dixi i apostil.
ad ipm p⁹ casus summariũ,& dixi ẽt in apostil.ad ipm consi.234.inci.bona.

1 *Testator hodie prohibet detractionem Falcidiæ*
2 *Filius ita priuatur portione sibi debita iure institutionis,sicut extraneus.*
3 *Testator an possit prohibere trebellianicam.*
4 *Si hæres,qui non vult parere testatori,iubenti non detrahi priuetur hæreditate.*
vt hic dicitur,an habeat hoc locum hæreditate non adita.
5 *Testator,qui scit vires sui patrimonij,si suum distribuit per legata,videtur Fal*
cidiam prohibere.
Tacita prohibitio Falcidiæ an sufficiat.

a §.Si verò expressim.a†Nota circa hunc tex.ꝙ te
1 stator p̃t prohibere detra-
ctionem falcidiæ. ¶Sed q̃ro, de quo hr̃de loq̃t̃ hic? dic vt in gl.
ibi,penitus exñeũ. Sed aduerte, qa ista gl.dẽt intelligi in portio-
ne de necessitate debita iure instõnis, de qua loqtur tex: hic.idẽ
2 est in suo,quia†eadem rõne,& eodem modo illa priuatur filius
sicuti exñeus,arg.l.fi.§.si vero postq̃. C.de iur. deli.qđ p̃t ꝑcede-
re,vbi duæ quartæ p̃nt detrahi,fm qđ notatur in d.§.si quis aute
3 ¶†Quærit gl.an testator possit prohibere Trebellianicã,b & te
b net ꝙ sic,& idem vr̃ tenere gl.inst.de fideic. hæred.§.sed quia. &
Azo in summa huius ti.§. loquimur nunc.¶Sed ꝯ. tenet glo. C.
ad l.Fal.l.si vt allegas,& in auth.sed cum testator, in gl.sed no.sic
Iac.de Bel.tenuit disputando,ꝙ Trebellianicã quartã non possit
prohibere testator per multas rõnes. Sed ꝯriũ est fm Odof. Iac.
de Ra.& Pet. vt refert Cy. in d.auth.sed cum testator. & ista vlti-
ma vr̃ verior,nã lex vr̃ velle, ꝙ in q̃bus casibus cesset Falcidia,in
eisdẽ cesset Trebellianica,vt l.Marcellus.§. quod aũt.ff.ad Treb.
qđ intellige verum,qñ Falcidia cessat rõne ipsius testamenti,vel
qa testũ priuilegiatũ, vel qa facta est ꝓhibitio à testatore, vt in
q̃õne nr̃a,& in d.§.quod aũt.ibi,in testamẽto militari,& supsunt
alij.sed vbi Falcidia cessaret pp delictũ iã commissum ꝑ hr̃dem,
non aũt cessaret rõne testamenti,tunc nõ hẽmus regulã dicẽtẽ,
in quibus casibus cessat Falcidia pp delictum hr̃dis cessat Trebel
lianica, & econuerso,& ita loquit̃, ꝙ dixi s.proxi.in q̃õ.illa. an
hr̃s non faciens inuentarium perdat trebellianicam. ¶Quæro,
ego dixi,ꝙ ꝯstitutio ista ꝯ non implẽtẽ voluntatẽ defuncti oĩno
hẽat locũ hr̃ditate adita,vt s.e.§.semp igit̃. & j.eo. §.necessitatẽ.
4 Sed q̃ro,ꝙ hic dr̃,†ꝙ hr̃s, qui non vult parere testatori iubenti
non detrahi priuet̃ hr̃ditate, hẽat ẽt locũ hr̃ditate nõ adita?dicit
Ia.de Bel.ꝙ sic.ex quo ipse no.hic casum sp̃alẽ,qđ ẽt hr̃ditate nõ
adita legata,& fideicõmissa,& libertates dẽnt̃ & hoc defert̃ per
sonis enumeratis in §.si qs aũt nõ implẽs.s.eo. & eos facit hr̃des
lex,hæreditate ꝑ hæredẽ scriptũ non adita. & est speciale in hoc
casu,qñ tastator ꝓhibet Falcidiã detrahi. ꝓ hac opi.facit hic tex.
dicit.n.vel si noluerit.subaudi parere eũ,q̃ dr̃ intendere(alias re-
cedere)ab hmõi instõne.¶No. qđ dicit instõne,nõ dicit ab hæ-
reditate,& pro ista opi. vr̃ mihi,quod hodie gl. ord.sup ver. sub-
stitutio.q̃ dicit,qđ substituti,& cohr̃des admittunt̃ de iure cõi,er-
go apparet,qđ hr̃ditate nõ adita,vt l.post aditã,cũ simi.C.de im-
pu.& aliis substit. a's si esset adita hr̃ditas, substituti & cohr̃des
nõ admitterẽt̃ de iure cõi,sed hui⁹ legis ptãte,vt in §.si vero.inst.
s.e.& qđ no.in d.l.post aditã.& C.de fideicommis.auth.hoc am-
5 plius,qđ tene bñ mẽti.¶Vltimò q̃ro,†an si testõr exp̃ssè scit vi-
res p̃rimonij,& suũ distribuit per legata,videat̃ Falcidiã,ꝓhibere
& vr̃ quod sic,qa lex Falcidia est iducta ꝯ errorẽ testatoris, vt s.
e.ver.hoc aũt,& ver.cãm.sed si testator scienter hoc facit, vr̃ ces-
sare Falcidia, cum tunc ꝯ errorẽ testatoris ꝓuidere non posset.
¶Præterea cũ testator non iussit quartã detrahi, tacitè vr̃ eã ꝓhi
buisse,cũ distribuit p̃rimoniũ ꝑ legata.l.Titia.& ibi no.ff. ad legẽ
Falcidiã. Sed ĩ ꝯriũ vr̃:nã hic vr̃ tex.signanter dicere, qđ expressè
testõr dẽat ꝓhibere,dũ dicit,si vero expressim,&c. qđ non suffi-
cit tacita ꝓhibitio,arg. l.expressa.ff.de regulis iuris,& l.nonnunq̃
de conditio. & demonstratio. & in hac opi. vident̃ concordare
omnes Doc. ¶Vltimò vide gl. sed hic hodie non. hoc intellige
in legatis ad pias causas,vt probat tex.in ea alleg.

ADDITIONES.

a Si vero expressim. ad huius tex. materiam vide Ang.singu.in l.2. C. quando
& qui.quar.pars debet. lib.12. in lect.sua.& Ludoui.in l.Marcellus.ad Treb.
& Pau.de Castr.in consi.148.& Oldra.in consi.246.
b Trebellianicã.Tu vide de hoc Bal. in l.filium quem.nu.40.ver.demũ.& qđ
ibi põsui in additio. ad ipsum.in ver possit.s fam. etc.Pau.de Cast.consi.165.
inci.visa & plenissimè per Alc.consi.62.volum.j.

1 *Hæres qui scienter soluit legatum,quod insolidum non tenebatur soluere, an in*
aliis sibi preiudicet.& num.4.5.
2 *Factum omnium legatariorum,censetur vnum.*
3 *Agnoscens voluntatẽ defuncti nõ põt postea pænitere quo ad id,quod agnouit*

§.Non autem. Hæres substantiã defuncti subtiliter
agnoscens, vni integraliter ꝑsoluens
oĩbus aliis insolidũ soluere ꝯpellit̃, pnĩa,& inconstantia repulsa
nisi inopinabile emergat damnum tpe instãtiæ causæ Solonista
tuto,his obtinẽtibus, & in oĩ vltima voluntate, & in oĩbus ꝑso-
nis,exceptis dũtaxat minorib⁹ ætatis. h.d.vsq; ad finẽ tex.In tex.
ibi,hr̃dis sequentis,s.testatoris voluntatẽ,s.si q̃busdã soluat inte
gra legata,& ab aliis q̃bus non soluit,velit detrahere Falcidiam.
1 ¶†Op.de l.nõ dubium.§.fi.cũ gl.C.de testa.vbi soluẽs vnum le-
gatũ scienter quod insolidũ soluere nõ tenebat̃, in aliis sibi nõ
ꝑiudicat.Sol.aut loquimur in dispõne nõ solẽni,& loq̃t lex ꝯria:
aut in solenni,& isto casu si hr̃s est grauatus,& soluit vnum lega
tum insolidũ cogit̃ aliis satisfacere.ita no.in l.ꝯria.& in auth.sed
cũ testator.C.ad legẽ Fal.& in l.2. C.de fideic.Nec obs.l.fi. C.ne
vxor ꝓ mar. quia ibi maritus non tenebat̃ saltẽ nãliter.ita no.in
d.l.ꝯria,vbi tangitur.& in d.auth.sed cũ testõr. ¶Secdò opp. & vr̃
quod hr̃s soluens vnũ legatum nõ ꝑiudicet sibi in aliis,arg.l.qđ
de bonis.§.nũ idcirco.ff.e.Sol.vt hic,& in l.ꝯria no.¶Not.gl.im-
mo vr̃,in fi.& no. in l.ꝯria,& in auth.sed cũ testator.Sed aduerte
in eo,quod gl. dicit. quod ibi erant plures res legatæ vni, & vni
erat res soluta,itaq; integraliter legatũ non erat solutum.intelli
ge hoc,quãdo plures res erãt legatæ sub noĩe collectiuo,& sic v-
num

nū erat legatū, vt l. si ex toto. §. fi. & qđ ibi no. đ leg. 1. & ꝙ no. in l. scire đbem⁹. ff. de ver. obl. sec⁹ si simpl'r res eēnt legatæ noīati relictæ, qa tot eēnt legata quot res, vt l. 2. ff. đ leg. 2. Vñ soluēdo vnā rē, vr̄ soluisse integrū legatū, & sic sibi p̄iudicasse, vt hîc, & hanc opi. puto ꝓbari p tex. & gl. in l. qđ de bōis. §. nō idcirco. ff. ad legē Fal. intelligēdo illū tex. qđ oīa legata fuerūt facta eidē legatario. & gl. đt. qđ soluēdo sciēter, p̄iudicat hodie in cæteris annuis legatis sic qñ eidē p̄sonæ sunt relicta plura legata, soluēdo vnū insolidū, p̄iudicat aliis: & sine dubio verū est: nā si p̄iudicat sibi quo ad alios legatarios, vt hîc, multo magis dēt p̄iudicare cæteris legatariis, quo ad eū cui soluit. ¶ No. gl. aliàs retētioni. ibi, C. đ duob.
2 re. l. 2. No. gl. hāc in eo, † qđ dicit oīum legatariorum vnum factum esse vr̄. & tene eam menti. & ista potest esse vna ratio, & alia ratio quia soluendo vnum legatum scienter approbat voluntatem defuncti, vnde non potest postea bonæ voluntatis pœnitere, vt hîc & in tex. dr̄. ¶ No. gl. idest Imperatorum. ibi, vt C. eod. l.
3 fi. media opi. vr̄ verior, † ꝙ istas constitutiones non habemus, quia ſm l. C. soluens legata insolidum vni, non præiudicat aliis vt l. in imponenda. C. eo. sed bene habemus p l. C. ꝙ si quis agnoscit voluntatem defuncti scienter, non potest postea pœnitere, quo ad id qđ agnouit, & ita loquit̄ l. hîc alleg. in prima & secun-
4 da expositione. ¶ † No. gl. vl. ibi; accepisse s. pro eo quod est debitum. ibi, quod cesset &c. quod est verum, quando legatum est in quantitate, vel specie: & pars soluitur pro diuiso: sed quando soluitur pro indiuiso, tunc cessat ista ratio præsumptionis sic receptæ, quia non est reperire particulam, in qua non habeat quilibet suam portionē: & hæres & legatarius. Quid ergo tunc fiet? dic ꝙ tex. iste loquitur, quando legatum est solutum integrum, quo casu p̄sumptio, quod hęres voluerit seruare in omnibus voluntatem, & piè agere circa omnes: tunc enim non potest ad priora pænitere, vt hîc, sed vbi non soluitur legatum integrum, tunc non est ista præsumptio. stabitur tunc ergo l. si ex pluribus. 2. respon. ff. eo. potest igitur saltem in reliqua parte indiuisa Fal-
5 cidiam retinere per doli excep. ¶ Quæro, hîc dicitur, † ꝙ hæres soluens scienter vnum legatum integrum, præiudicat sibi quo ad alios legatarios, sed pone quod soluit legatum integrum vni dicendo, quod hoc faciebat gratia ipsius legatarij, qui erat suus amicus, an tenebitur aliis ad integrum legatum satisfacere? Iac. de Bel. quòd non, quia hîc tex. debet intelligi, quando hæres sciens hoc nōn sufficere scienter, & simpliciter soluit integrum legatū: secus qñ expressit, ꝙ faciebat gratia legatarij, quia in incertis non certis, &c. vt l. continuus. §. cum ita. de verb. oblig. & ibi, ex cuius, &c. idem in summa huius tit. per Azo.

1 *Quæstio emergēs ex vltima volūtate nō dēt annū trāscēdere à die litis cōtesta.*
2 *Annus, qui datur ad soluēdū legata per testatorē, currit post aditā hæreditatē.*
3 *Verbum, relinquo, quando trahatur ad institutionem.*
4 *Tempus omne regulariter est continuum, nisi sit vtile.*

1 §. Illud quoque. † Not. qualiter ex vltima voluntate emergente qōe non dēt transcende-
2 re tp̄s anni, qui annus computatur ex die litis contestatæ. ¶ † Secundò no. ꝙ annus, qui datur solutioni relictorum per testatorē currit post hæreditatem aditam, & administrationem secutam, & sic est hîc expressum quod ꝯstitutio, de qua loquitur §. si quis autem non implens. s̄. eo. habet locum in h̄ditate adita: ad idem.
3 s̄. eo. §. semper igit̄. & ibi dixi. ¶ † Tertiò no. tex. ibi, cadat relictis
a ꝙ verbum, relinquo, trahit̄ ad institutionem.ª ad idem s̄. e. §. hęc
4 quidem, & ibi dixi. Et no. gl. puta agit̄. ibi, quod intelligas. † Pro ista gl. facit ꝙ oē tp̄s est continuum, nisi quod sit vtile. ita no. ff. de diuer. & temp. præscrip. in summa illius ti. per Azo. in summa C. de anna. excep. circa medium, per Cyn. in l. cum proponas. C. de ædili. act. no. gl. hîc annus. ibi, contra eum plus, quia cum hæres sit priuatus omni cōmodo ex eo, quod non obediuit defuncto, & alius hæres esse incipiat, vt s̄. eo. §. in omnibus, amplius legatū soluere non cogitur, &c. no. gl. per quādam in fi. adde quod not. in §. si quis autem non implens. supra, eod. C. de fideicommiss. authen. hoc amplius. vbi per Doct.

ADDITIO.

a Institutionē. Et ibidē vide quæ ad hoc dixi in apost. Adde Gul. de Cug. in l. j. nu. 4. & quod ibi posui in apo. ad istū in ver. Verbū relinquo. C. de sacrosf. ec. Bal. in l. captatorias. C. de test. mil. & dixi post istū cōs. 63. ic. q̄uis maxie doc.

1 *Tp̄s, qđ datur ad inuētariū conficiendū, an currat minori, ꝙ sic, licet restituatur.*
2 *Minor succedens maiori, qui tenebatur facere inuentarium, si non fecit ipse minor, an teneatur pœna huius legis, & detur restitutio.*
3 *Contra pœnam commissam ob non factum vnius hæredis, quando cohæres vtatur priuilegio suo.*
4 *Præscriptio statutaria an currat contra minorem.*
5 *Minori erranti in iure ciuili, an succurratur ipso iure.*

1 §. Pupillis. Quæro † vtrū tp̄s, quod datur ad conficiendum inuentariū, currat minori? Glos. dicit qđ sic, sed restituitur per hunc §. & ita no. glo. per hunc tex. in l. auxilium. ff. de mino. in fi. ita ēt no. Doct. in l. fi. §. sin autem dubius. C. de iu. deli. in 5. quæst. sic secundum hoc hîc §. loquitur generaliter, & comprehendit vtranque partem huius constitutionis.
2 ¶ † Sed hîc quæro, pone, ꝙ minor succedit hæredi qui est maior, quia assis hæres extitit, an teneatur ad pœnam huius legis? & videtur quod sic, quia ex contractu, vel quasi defuncti tenetur, & non debet restitui, vt l. Aemilius. ff. de minor. & ff. ex qb. cau. in pos. eatur. l. apud Iulianū. §. j. Sed dic ꝙ si maior, cuius minor est hrs, fuit admonitus, & tunc minor nō restituitur, vt l. ll. p̄rius, nisi in personam ipsius minoris annus fuit elapsus, vt l. cū filius. §. in hac. ff. de ver. obl. Si verò ipse minor fuit admonitus, tunc eo casu ad pœnam tenetur, sed habet duplex remedium, vt hîc, & quod not. in d. §. in hac. ad idem ff. de distract. pig. l. si cum venditor. §. illud, & C. de test. milit. l. si cum militarib. & quod ibi
3 no. in 2. gl. qđ tene mēti. † Sic etiam dicimus, cū aliàs cōmittit̄ ꝓ hæredem, & quæritur an cohæres possit vti suo priuilegio, quia aut stipulatio committitur propter factum cohæredis, & hæres vtitur suo priuilegio, vt in d. §. in hac. aut propter factum aliorum, & tunc si nihil est gestum cum hærede, & tunc non vtitur hæres suo priuilegio, vt l. 1. & 2. C. si aduer. ven. pig. Aut est gestum cum hærede, puta quia fuit interpellatus, & tunc hæres vtitur priuilegio suo, quia tunc dicitur committi ex facto ipsius hæredis, vt no. in d. l. si cum militaribus. & facit quod no. in d. §. in hac. facit etiam quod no. Doct. in auth. quas actiones, in v. q. C.
4 de sacrosanct. eccles. ¶ † Quæro, an sicut in casibus hîc positis currit præscriptio contra minorem, ita currat præscriptio statutaria? de hoc dic, vt no. Innoc. in c. constitutus. extra, de in integ.
5 rest. quia hîc dicitur † quod minor incidit in pœnam legalem, licet ei succurratur. pro quo facit lex, Imperatores. ff. de publica. & ff. de mino. l. si ex causa. §. pen. dic hoc est verum, vbi minor errat in iure ciuili, & ius ciuile spernit, secus vbi spernit ius naturale, quia tūc maiori 18. annorum non succurritur, vt j̄. vt cum de appel. cogno. §. si vnum de prędictis. Sed contra prędicta facit fortiter C. de spon. l. fi. in prin. vbi minor in pœna legali ipso iure excusatur, quod est contra gl. sed nō firmat. sed veritas est, vt ibi dicunt Doc. ꝙ ibi est speciale, & quod ibi minor ipso iure iuuat̄ sicut aliàs minor ætas excusat aliquando ipso iure à delicto. l. fi. C. si aduer. deli.

1 *Patronus non faciens inuentarium non priuatur legitima portione. Filius non conficiens inuentarium non priuatur portione debita iure naturæ.*
2 *Successiones libertorum & ingenuorum, an æquiparentur.*
3 *Agnati, & cognati, hodie succedunt vsque ad decimum gradum.*
4 *Lex Falcidia hodie habet locum in testamento militis.*
5 *Ecclesia, & hospitale hodie subiacent pœnis huius constitutionis.*

1 §. Non autem. † Not. ex isto §, intelligendo ipsum generaliter, & restringendo ipsum ad vtranque const tutionem, prout videtur referre prædictus §. ꝙ patronus non faciens inuentarium, non priuatur legitima portione, ergo multominus filius priuatur debito iure naturæ, vt not.
2 in §. si verò non fecerit. s̄. eo. ¶ † Secundò no. ꝙ successiones libertorum, & ingenuorum æquiparantur, & dic, vt no. institu. de
3 succes. lib. §. multis. & §. fi. ¶ † Sed aduerte ad id qđ dicit gl. hîc, q̄ incipit, i. æquauimus. ꝙ agnati succedunt vsq; ad decimum gradum, sed cognati vsq; ad sextum, qa hoc hodie non est verū, qa tam agnati q̄ cognati hodie pariter succedunt vsq; ad decimum gradum, vt no. insti. de succes. agna. §. fi. & auth. ī successione. C. de suis, & leg. & j̄. de hære. quæ ab intest. §. si igitur. vers. illud palam. ¶ In gl. vt miles, ibi. l. fi. idē no. qđ hîc. ¶ In ea. gl. ibi, si fecerit
4 inuentarium. † No. ex isto, qđ hodie in testō militari hēt locum lex falcidia, & istā opi. tenent Doc. C. eo. l. testō, & Dy. in l. j. §. filij.
5 ff. ad Trebel. vbi ipse hanc gl. approbat. ¶ † Vlt. no. ibi, siue sacer doti. hîc videtur casus, quod hospitale, vel ecclesia subiacent pęnis huius constitutionis, quod perpetuò tene menti.

¶ De non eligendo secundo nubentes mulieres, & de alienatione & lucro antenuptialis donationis, & de successionibus earum filiis suis. Rubrica.

¶ Dictum est s̄. de hæredum obedientia, & successione, q̄ fit in obedientibus: ideo sequenti ordine, qua ibi tractatur de successione inobedientium, ideo ponitur hîc de successione matris, & habet hæc rub. tres partes. Prima loquitur de electione ꝓhibita Secunda de alienatione ante nupt. dona. Tertia de successione matris actiue. Et prima pars expeditur vsq; ad §. hoc autem. Secūda vsque ad §. cum igitur. Tertia vsque ad §. cum vero. postea vsque ad fin. & dic, vt in gl.

1 *Hæreditas adita per hæredem non dicitur amplius testatoris, sed hæredis bona.*
2 *Stipulatio si concipitur sub duabus contrariis conditionibus; adueniente prima non potest stipulatio alia conditione committi.*
3 *Pactum commissum vno casu, quando possit ex alio committi.*
4 *Iura de lucris dotalibus, & donationibus antenuptialibus loquentia, magis voluntaria, quàm rationabilia sunt.*
5 *Vxor transiens ad secundas nuptias, quando priuetur proprietate donationis ante nuptialis, vbi ponit quinque iura.*

6 Iura

6 *Iura loquentia de matre secundò nubente, habent locum etiam in patre secundo nubente.*

7 *Mater, quando proprietas donationis refertur ad filios per transitum ad secunda vota, quòd possit eligere vnum ex filiis, & sibi prouidere.*

T ante nos. Istud principiū vsq; ad §. hoc aūt, hēt cōplures partes. Primò ponitur principalis intentio Iustiniani, & quare motus fuit an hanc cōstitutionem cōponendam. Scdō ponit̃ thema, & qō prima, & allegatio filiæ, & allegatio matris. Tertiò ponitur secunda qō resultans ex dicto themate, & circa eā vna allegatio pro matre, alia pro filia, & postea tres allegationes ponit pro matre ꝯ filiam. Quartò ponitur solo primæ qōnis, & prohibitio alienationis. Secunda ibi, Gregoria. Tertia in §. non solum. Quarta in §. hoc nos. Et breuiter. h. d. Mater non succedit filio in lucro antenuptialis donationis filio superstite: & liberorum electio in dicto lucro est matri iure prohibita. h. d. ¶Not. in ver. ve-
1 rum mater. in tex. ibi, sed permistam iam rebus, &c. † Pro eo, qđ habes in l. sed si plures. §. si filio. ff. de vul. & pupil. ad idem l. fin. C. de inoff. test. hæc tñ allegatio mr̃is quā hic facit, tollitur p tex. ĵ. e. §. ante nuptiali. ¶Secundo no. tex. in §. filia verò. ibi, ipsa esset dña. pro eo, qđ dicam ĵ. eo. §. cum ergo. ¶Opp. ad fi. huius prin. ver. si vero &c. hic innuitur ꝙ fuerint interposita duo pacta. Primū de lucrando totum in casu existentiū liberorū. Secundū de lucrando partē in casu nō existētium liberorū, & vtrunq; pactū sortitur effectum, vt hic dr̃. Sed ꝯ ista fuerūt duo pacta diuersa & ꝯria, ergo vnū habendo effectū, aliud vigorē habere non potest.
2 Nā lex dicit, † ꝙ si stip̃lo ɔcipitur sub diuersis duob. ꝯriis, stipulatione ɔmissa ex conditione prius eueniēte non pōt stipulatio ex alia ɔdōne committi, vt l. si quis ita stipulet̃. de ver. ob. & l. si plures. ff. de ɔdi. insti. & l. si ita. de manu. test. cū si. Ergo in proposito si pactum est commissum ex prima ɔuentione, seu ex primo casu, non pōt ex alio committi. huius ꝯrij timore dñt qdam, ꝙ hîc fuerunt duo pacta, quorū vnum fuit in casu existentiū filiorum,
3 & aliud in casu non existētium. † Vnde vno pacto commisso ex vno casu adhuc pōt ɔmitti ex alio, referendo nos ad diuersa tpa: nē primū pactū, qđ est in casu existentiū liberorū, statim soluto mr̃imonio ɔmittit̃ existētib. filiis post mortē pr̃is. sed secūdo casu qđ est in casu nō existentiū liberorū, ɔmittit̃ postea liberis nō existentibus ante mortē mr̃is. Et sic non est aliqua ꝯrietas. sed in ll. ꝯriis fuit vna stipulatio quæ habuit in se duas cōditiones, quæ semper si est in vnum casum cōmissa, non pōt ī alium committi. Ista sol. non vr̃ vera, quia intelligitur in vtroq; pacto, de ɔditione relata ad tps mr̃imonij soluti. & posito, ꝙ sint duo pacta sub duabus conditionib. ꝯriis, q̃ tamē referuntur ad idem tps, facta ɔmissione ex vna, impossibile est cōmitti ex alia, quia posito vno de ꝯriis remouet̃ reliquum &c. Quare alii dicunt, qđ ꝯria loquuntur in aliis casibus, sed hic est aliud. & quare hic aliud sit suffi-
4 cit, ꝓ rōne voluntas. dñr † eñ ista iura esse volūtaria nō habētia aliquā rōnem, ita no. gl. ĵ. de nup. §. qm̃ infirmas. in fi. glo. & ista fuit opi. omnium. & tangitur in auth. sed & si quis. C. de secund. nup. Alii dicunt, ꝙ primū pactum cōmittit̃ ex vi pacti, & ex vna virtute: sed ẜm pactū committitur magis ex vi legis q̃ ex vi pacti, ita no. in l. cum quærebatur. ff. iud. sol. & tangit̃ in d. auth. sed & si quis. ¶Ista sol. est multū amica solutioni superiori, & quasi vna, & eadē. sed aduerte, ista sol. innuit, ꝙ cum ex vi legis ẜm pactum ɔmittatur, quod agitur ad hoc cōdictione ex hac lege. sed Ia. de Are. hanc reprehendit dicēs, qđ agitur ex ipso scdō pacto, & tñ ipsum ẜm pactū habet vim ab ipsa lege, q̃ lex habet aliq̃ rōnem motiuā. ɔfitetur tñ ipse, ꝙ non est rō. pp quam sit de necessitate quod sic oporteat esse: sed ratio est motiua, q̃ mouet Imperatorem ad sic faciendum in casu isto, & inde nō inducit idē lex inter alios extraneos qui non essent vir & vxor, inter se sic paciscentes, & rō ista motiua est talis. Nam Imperator primo inducit legem per quam statuit, ꝙ mulier mortuis omnibus filiis possit lucrari ex secundo pacto, vt ĵ. in §. hoc autē. q̃ mulier lucraretur ex primo totā donationem q̄tum ad ꝓprietatem, q̃ sua erat, & sic grauauit eam intuitu filiorum, quod apparet, ꝙ si nō essent filij ex primo mr̃imonio mulier eēt impunita, vt C. de nup. l. hac edictali. & §. si igitur. ĵ. de nu. & §. si vero expectet. in prin. vñ liberis mortuis cessat rō legis, s. dilectio, & fauor filiorum, & est redacta eā ad nō cām. Et iō lex q̃ ipsam grauauit, exonerat eā ɔcedendo ei, vt liberetur ex scdō pacto. Ista rō tollitur ex §. qm̃ infirmas. ĵ. de nup. col. 4. & sic Iac. de Are. cōcedit ꝯrium inter alios paciscētes, sed inter virum, & vxorē hēt locum dispositio huius. §. qm̃ infirmas. pp rationem, quam dixi, ita tāgit dñs Iac. in d. auth. sed
5 & si quis. ¶Op. hic innuitur, † qđ mulier scdō nubens non amittat ꝓprietatē. sed ꝯ ĵ. ne virum, qđ ex dote. §. 1. Gl. sol. in fi. sui. sed istā gl. declarando sic distingue quatuor, vel quinq; iura. Primū fuit ius Codicis, quo iure p scdas nuptias ꝓprietatem donationis nō ꝑdebat, sed liberis seruare tenebat̃, vt l. fœminę. in prin. C. de secun. nup. ẜm vnam opi. ibi no. sed ẜm aliam ibi ꝑdebat, & habebat solummodo vsumfructum. q̃ opi. fuit gl. ĵ. de nup. §. si vero expectet. & ibi dicam. Scđm ius est huius constitutionis, ẜm quā per secundas nuptias ꝓprietatem donationis amittit, & in omnibus filiis p̄mortuis ẜm pactum nō existentiū filiorum vigorē assumit, & non aliter, vt hic in §. prospeximus. & ĵ. eod. §. hoc autem. Tertium ius est ĵ. de nup. §. si vero expectet. & §. seq. & §. qm̃ infirmas, & hoc tertiū ius ɔcordat cum iure istius constōnis pro parte: quia hîc, & ibi per secundas nuptias ꝓprietatem donationis amittit. sed discordat in parte, quia ẜm hanc constōnem ad hoc vt ẜm pactū non existentium filiorum vigorem assumat, oportet qđ omnes filij p̄moriantur matri, sed ẜm illam constōnē sufficit, qđ vnus sit mortuus. Quartum ius est ĵ. ne virum qđ ex dote. §. j. & illud corrigit omnia iura prædicta: quia nubat mulier scdō, vel nō proprietatem seruat filiis. Quintum ius est ĵ. vt fratrum filij. §. quia verò mulier. col. 9. & illud ius corrigit ꝓ parte omnia prædicta iura, videlicet ꝙ pro virili parte admittat̃ mater cum filiis ad proprietatem, si ad secundas nuptias non perue-
6 nerit. † & oīa prædicta, quæ habent locum in donatione pp nuptias, vt dictum est, habent etiam locum in donatione q̃ lucrat̃ vir, & sic hēt locum ēt in patre, & in matre secundò nubētibus, vt ĵ. §. quia vero. §. colligent, & §. si vero. ĵ. de nup. §. qm̃ infirmas. & ibi no. & ĵ. ne virum quod ex dote. §. 1. col. 7. & in d. §. quia vero mulier. ĵ. vt fratrum filij. colla. 9. ¶Vltimò gl. circa hunc §. distinguit multùm clarè, & circa eam adde q̃ dixi in præcedenti ꝯrio, & quod no. gl. in auth. sed & si quis. C. de secun. nup. & in d. §. qm̃
7 infirmas. in gl. 3. & habebis gl. perfectam. ¶† No. glo. q̃ inci. C. de secun. nup. ibi, per hanc. sed lex ꝯria loquitur, qñ proprietas donationis refertur per transitum ad secunda vota, an possit eligere vnum ex filiis, & sibi ꝓuidere đ dicta donatione? & ibi text. dicit, qđ sic, nec hoc reperitur correctum, licet glo. ibi dubitet: hîc verò loquitur, an mater q̃ facit iniuriam filiis primi mariti p transitum ad secunda vota, vt hic dr̃, possit ꝓuidere vni ex filiis, quibus fecit iniuriam, magis quam prouideat alij: & dicitur ꝙ non, & ista est vera solutio.

1 *Mater transiens ad secunda vota succedit ex testamento filio in proprietate, si nullus alius filius superstit.*

2 *Et an ab intestato etiam succedat, quòd sic.*

3 *Res subiectæ restitutioni, alienari non possunt.*

4 *Alienatio facta in casu huius §. quòd stet in suspenso.*
Ius de præsenti quando stare possit in suspenso.

5 *Mater in casu huius §. non expectat mortem filij, sed lex ipsa.*

6 *Casus fortuitus quando expectari debeat.*

§. Hoc autem. Alienatio facta à matre de lucro donationis ante nuptias, ea scdō nupta est in suspenso, & ea moriente superstitibus filiis euacuatur in totū: filiis verò ante matrē mortuis existentib. filiis ɔfirmatur, non in totum, sed ex parte nō existētium filiorū, alias si ipsa mater filiis in totū successerit, alienatio in totū ɔfirmat̃, & his pariter obti-
1 nentib' in patre, & in matre. h. d. vsque ad §. cum igitur. ¶† No. tex. ibi, vel si mater sola, &c. nam hic vr̃ tex. qđ mater trāsiens ad secunda vota succedit filio in proprietate, si nullus alius filius frater defuncti superest. hic in §. cum igitur. versi. qđ etiā. ibi, etiam succedens, etiam sic videtur velle l. fœminæ. in fi. C. de secun. nu. q̃ dicit, ꝙ mater transiens ad secunda vota proprietate bonorū filij non priuatur nullo alio filio superstite. nec est correcta, licet contra no. & malè in auth. ex testamento, C. eo. tit. in gl. sup ver. filii, qui dicit quē solum habet. sed ego intelligo hunc text. & similes, vbi mater succederet filio ex testō: quo casu succedit indistinctè in ꝓprietate. §. cū igitur, & in §. hinc nos. ĵ. de nup. collā. 4.
2 sed vtrum † qđ hîc loquit̃, ēt hēat locū qñ ab intestato mr̃ filio succedit, & hoc sentit gl. sup §. ꝓx. ver. si verò filia: sup ver. lege, & ꝓbat̃ p tex. in §. ꝓx. cū igit̃, ver. qđ ēt. ibi, in auth. & succedit cū sua gl. referendo illū tex. ad q. propositam ẜm q̃ filius ab intestato decedit intestatus. vsque ibi, si verò intestata. Primus est, qñ decedit intestatus vsq; ad §. colligent. & sic ver. s. all. loquitur qñ mr̃ sola succedit ab intestato filio, qa nullus alius filius frater defuncti superest. Pro hoc ēt facit, qđ ponit̃ in text. in §. òptimum. ver. aliogn. Nec ob. ꝑdictus §. hinc nos. ꝑalle. vnde sumit̃ d. auth. ex testō. vbi dr̃, ꝙ in pr̃nis mr̃ nō succedit filio ēt in vsufructu, qa loquit̃, qñ alij fratres defuncti supererant. Præterea hoc probat̃, qa video, ꝙ lucrū donationis pp nuptias mater non perdit̃ quo ad ꝓprietatē, vbi mr̃ non hēt filios. ĵ. de nup. §. si igit̃. & §. si verò expectet, ergo qñ succedit vnico suo filio non dēt priuari proprietate, ēt in pr̃nis, cū nō superst alius filius defuncti frater, cu-
3 ius grā ipsa ꝓprietate priuari dēt. ¶† Scdō no. ꝙ res subiectę restōni à lege sunt prohibitæ alienari, sicut illæ quæ sunt subiectæ
4 restitutioni ab hoīe. ¶Tertiò no. † ꝙ ista alienatio est in suspenso. ad qđ facit, qđ habes in l. sed & si qs. §. 1. ff. de v̄suf. inst. qb. mo. ius pat. pot. sol. §. si ab hostibus. Nec obst. quod dicitur, quòd nullum ius pōt esse in pēdenti, vt ff. si cert. pet. l. cū ad præsens, & l. si qñ qa verū est, ꝙ inspecto statu pn̄ti nil est in pēdenti, vt in ꝯrio, sed inspecto futuro euentu bene dr̃ aliquid, quod est præsens in pendenti, vt hic. concor. s. alle. ita no. ex Doct. in l. fin. C. de sent.

pat.

5 pas.¶Op.&† vr ꝙ mater mortē filij non debet expectare cuius ꝯriū dr hic, vt l.cū ita.aliàs incipit,cū tale.in pn.ff. de ꝯd. & dem. Sol.mr non expectat,nec expectare dēt mortē filij,vt ibi,sed lex
6 sic,vt hic.¶Scdo op.†qd iste casus fortuitꝰ, & euētus nullo mō dēt expectari,vt l.Iulianꝰ.ff.q & à qb.Sol.de hoc,dic,vt no.Dy.in l.inter stipulantē.§.sacrā.ff.de verb.ob.per Cy.C.de leg.l.fi.§.sin-autem sub conditione.tangit gl.in l.diuortio. ff.de neg.ges.

1 Mulier transiens ad secunda vota dicitur castè viuere.
Legatum factum vxori donec castè vixerit, quòd ei debeatur transeundo ad secunda vota, nisi communis vsus aliter se habeat.
2 Communis vsus loquendi, probari debet quando quis in eo se fundat.
3 Ius disponens, & quod seruatur in patre transeunte ad secunda vota, habet locum etiam in matre tam ratione lucri dotis quam donationis ante nuptias,
4 Allegare titulum, sufficit, vbi lex ipsa non allegatur.
5 Ingratitudo repellit fratrem à successione ab intestato.
6 Mater transeundo ad secunda vota, an succedat filio indistinctè, & ibi recitat quatuor iura.
7 Hæc constitutio, quod corrigat l.fœminæ.C.de secun.nup.
8 Per dispositionē §.hinc nos.infra.de nup.hodie reditur ad distinctionem, l.mater.C.ad Tertul.quantum ad successionem ab intestato, vt distinguantur bona paterna ab aliis.
9 Lex in §.j.& 2.j̃.de hær.q̃ ab īte.ꝙ nō corrigat tex.in §.hinc nos.j̃.de nuptiis
10 Testamentū in totū rescinditur quo ad institutionē si filij hodie non hēnt triētē.
11 Pater olim habebat contra tabulas testamentum filij, si in eo erat præteritus, & in totum reuocabat, si persona turpis erat instituta.
12 Pater transiens ad secunda vota, an succedat filio in bonis maternis ab intestato solum in vsufructu.
13 Mater luxuriosè viuens non admittitur ad successionem filij.

§.Cum igitur

Mater filio in oībꝰ succedit excepta añ-nuptiali donatione, siue ꝯuolet ad secūdas nuptias, siue nō, antiqs ꝯstōnibꝰ nō ob. qđ plurib. rōni. ꝯprobat. h.d. vsq; ad §.antenuptiali. ¶No.tex.ibi, metu castarum nu-
1 ptiarū, &c.ibi, nō licet legaliter castè viuere &c. †Ex quib. hēs casum exp̄ssum ſm expositionē gl.in ver.nō licet.q̃ incip.i.nō pñt,
a ꝙ mulier trāſiēs ad scđa vota dr castè viuere, ᵃ& sic si ī testō maritꝰ reliqt vxori donec honestè vixerit, scđo nubēdo dēt nihilominus ꝯsequi relictū, cū nubēdo dr castè viuere, ꝓ quo tex.optimꝰ ff.ad Treb.l.mulier.§.cū ꝓponeretur, vbi illum text. alle. ad hoc Old. ad idem 22.dist.c.vitium.44.dist.c.oīa.facit, qđ no.in §.iuris ꝑcepta, sup ver.honestè viuere.Instit.de iusti.& iur.In ꝯriū facit. j̃.qūo oportet epīsc.§.sinaūt aliqs.j̃.de san.epis.§.clericus. dicit Old.ꝙ in hoc staret cōi vsui loquēdi: cū eorū vsus loquēdi sit, & intellige, ꝙ dicēdo, ꝙ donec castè vixerit, intelligitur ibi, i.ad se-
2 cunda vota nō trāsierit.sed certè †si non probaret iste cōis vsus loquēdi, ego starem huic tex.& aliis simili.Non ob.tex.in ꝯrium alleg.vt dicā in d.§.sinautē aliquis.¶Scđo no.ꝙ ſm istam ꝯstitutionem non distinguitur, nubat mater scđo, vel non, vel nubat ante mortē filij, vel post.Itē non distinguitur supersint fratres defuncti, vel nō, vt in d.ver. nequaq̃.vsq; ad ver.colligentes.¶No.
3 vers.sic n.† ꝙ ius qđ seruatur in patre transeunte ad secunda vota quo ad successionem filij, seruatur in vtroq; quo ad locū dotis, & donationis pp nuptias, vt hic coniuncto.§.colligētes &c.
4 Scdò no.†modū allegandi, & non est aliqua lex quæ hoc dicat nisi l.illā.C.de colla.¶Op.dr hic in vero intestata, ꝙ si filius decedit fratribus superstitibus ꝙ etiā succedat mater, & frater.ꝯ j̃.de
5 nup.§.ingratitudinē.So.vt ī gl.appellat.¶†Ex qua no. ꝙ ingratitudo repellit fratrē à successione ab intestato, vt hac gl. ꝯiuncta
6 cum tex.de quo dicā in d.§.ingratitudine.¶†Opp.dr hic, ꝙ mr transeundo ad secunda vota succedit filio indistinctè. Contra j̃. de nu.§.hinc nos.& §.seq.pro huius materię declaratione debes scire, ꝙ circa hanc reperiuntur quatuor iura.Primū ius est introductū per l.feminæ.in fi.C.de secun.nup.& l.mater.C.ad Tertul. quæ distinguit, aut mater transiuit ad secūda vota ante mortem filij, aut post mortē.Si ante, tūc succedit ab intestato, & ex testō, sed tenetur filiis reseruare. vel ſm aliam opi.succedit tñ in vsuf. suæ partis, vt no.in d.l.feminæ.in fi.& vltra opi.ꝓbatur per tex.s. c.circa prin.in ver.si filia.ibi.ipsa esse dña si post tunc in bonis paternis succedebat mater in vsuf.tñ: in aliis verò extrinsecis filio quæsitis succedit in proprietate, vt d.l.mater. Sic patet, ꝙ illa iura distinguunt, an mater nubat secūdò ante mortem filij, vel post, & si postea, distinguunt bona p̄rna ab aliis, sed non distinguitur
7 vtrū filius decedat ab intestato, an ex testō.¶† Secundū ius est ius constitutionis ſm qđ hō, siue mr, siue pater trāsiuerit ad secūda vota ante mortē filij, siue post, succedat ēt filio in ꝓprietate. & ex testō, & ab intestato, siue cum fratribus, siue soli, & siue sint bona p̄rna, siue quæcunq; alia extrinsecus filio q̄sita, & per istud ſm ius corrigūtur d.l.feminæ.& l.mr, vt ꝓbatur in d.vers.nequaquam.¶Tertiū ius est introductū per §.hinc nos.j̃.de nup. ꝑ qđ ius est introductum, ꝙ ex testō mr filio indistinctè succedit, siue p̄rna bona sint, siue aliunde quæsita, & siue transeat ad scđa vota ante mortē filij, siue post. Ab intestato autē distinguuntur bona p̄rna ab alijs, in p̄rnis tñ quo ad vsumfr. succedat, in aliis etiā in proprietate, & sic illud ꝯcordat cū iure illius ꝯstitutionis in oīb. præterq̃ in vno, videlicet, ꝙ istud ius nō distinguit bona p̄rna ab
8 alijs: sed illud sic, qñ mr ab intestato filio succedat. Illud † ergo qđ dr per gl.in mr.C.ad Tertul. qđ hodie reditur ad distinctionem l.mater.intellige ab intestato, nō ex testō.& intellige, ꝙ ab intestato distinguant bona paterna ab alijs, non aūt distinguitur ante mortem filij, vel nō, qa ꝑalle.§.hinc nos.hēt locum, siue mr
9 scđò nubat ante mortē filij, siue post, vt ibi dr. ¶† Est & quartū ius introductum ꝑ auth.de hær.ab inte.§.j.& 2.qđ vr omnia ꝑdicta iura corrigere, & maximè §.hinc nos.sed non corrigit, quia ibi loqtur in nō trāseunte ad scđa vota, vt no.in d.§. hinc nos, &
10 in d.l.mr.¶†No.gl.in ver.allegationib.q̃ incip.in quarta.in fi.illud ꝙ gl.dicit, ꝙ sumit in quartā, intellige.i.ꝙ rōne quartæ nō habēt, sed hodie si nō habeāt trientē, testūn rescindit in totum quo ad īstitutionē, & cętera firma manēt, vt j̃.e.§.& ver.hoc qdē, vt ī auth.vt cū de app.cogn.posita.C.ad Tert.auth.ī testō.Nō āt ītel
11 ligas, †ꝙ reuocatio fiat in sola quarta vel triente.reperio tñ, qđ olim p̄r ꝑterito dabat ꝯ tabulas ꝯ testūn filij, & si īstituta erat turpis ꝑsona p̄r reuocabat in totū, aliàs vsq; ad quartā, vt l.Pātoniꝰ. ff.si quis à pa.fu.ma.¶Not.ver.sic n.dr hic, ꝙ idē ius est in p̄re, & mr̄e, qa qlibet succedit, licet trāseat ad scđa vota, & dixi s. ꝙ hoc recipit correctionē in casu, vc3, qñ filius morit intestatus, & ha-
b beat bona p̄rna, qđ tunc mr solum in vsufr.succedit, ᵇan†ista pe-
12 na hēat locum in p̄re, vt in bonis mr̄nis succedat filio ab inte. solum in vsufr.& gl.in l.fœminæ.in fi.C.de secund.nup. q̃ dt. ꝙ illa pęna, q̃ hēt locum in mr̄e trāseunte ad scđa vota circa successionē filiorum, hēt locum ēt in p̄re, all.j̃.i §.j.neq; virum, ꝙ ex dote sed certè illa auth.nō hēt locum, nisi in eo, qđ vir lucrat ex dote. quo casu vir patit eadē pęnā in dote, q̃ mulier in donōne pp nuptias, vt ibi probat.& s.ꝑalle.§.si verò.& ī ver. colligētes, cum si. ¶De eo āt, qđ vir lucrat ex successione, ille tex.non dt, imò iste tex.dicit, ꝙ p̄r succedit.nec reperit, qđ ꝓprietate ꝑuet, ergo &c. & sic ꝑfata gl.nō vr bene loqui, sed d.Frā.de Faño, q in d.q.cōsuluit, dicebat illā gl.verā. ad id qđ dr nō reperit, qđ p̄r proprietate priuet.ipse rñdet, qđ verum est ſm ista tpa, ſm q̃ p̄r non succedebat filio in ꝓprietate, vt l.fi.§.vlt.C.ad Tert.& ita loquit iste text. sed cum hodie succedit p̄r filio in ꝓprietate vnà cum fratrib.per auth. de hæred.ab inte.§.ꝯsequens.posita C.ad Tert.auth.defuncto.dicit ipse, qđ æquaꝶ priuat sicut mr, & sic illa gl.dicit veritatē, nō ſm iura.C.quia nunq̃ p̄r succedebat filio cum aliis fratrib. in proprietate: sed tñ in vsufr. nec patiebat aliq̃ pęnam, licet ad scđa vota trāsierit, vt C.de legi.hær.l.de emācipatis, ibi, siue priorē eorum seruauerit, &c.nā cū ꝑ trāsitionem ad scđa vota, erat qđ priuaret ꝓprietate, vt d.l.fœminæ.in fi.& l.mr, ista pœna non poterat cadere in p̄rem: cum in proprietate nō succederet. & iō illa l.vl.in fi.dicit, oīa, q̃ dicta sunt in matre secundò nubente, de patre aūt nihil dt, cum illa pęna in p̄rem cadere non poterat, & sic illa gl.vr optimè dicere.Habes ergo ex ꝑdictis, ꝙ §. hinc nos. j̃.de nup.hēt locū in p̄re, & matre: sicut mr, q̃ succedit filio ab intestato cū aliis filiis priuat ꝓprietate in bonis p̄rnis, ita p̄r succedens filio ab intestato cum aliis, proprietate priuatur in bonis mr̄nis.¶Vltimò in §.obtinet, ibi.& oī luxuria &c. Istum tex.
13 inducit Ia.de Bel.ad q.†qđ si mr luxuriosè vixerit, ad successio-
c nē filij nō admittit.inducit pro hoc in argū, l.his solis.ᶜin fin.C. de reuo.do.facit ff.de his qb.vt indi.l.mulierē.& l.cū tabulis.in prin.pro hoc inducit l.sororē.cū sua gl.C.de his qb.vt indi.& ꝙ no.in l.fideicōmissum.C.de fideic.Sed ꝯ hoc facit in arg.nā cum tractaretur de successione ab intestato, lex dicit, ꝙ mater succedat filio etiam vulgo quęsito, vt inst.ad Tert.§.fi.& sic patet, ꝙ luxuriosè vixit, & tamen sibi succedit.

ADDITIONES.

a ¶Castè viuere.Adde do.Fel.in c.cum sit.in fi.de fo.comp.limitabis hoc dictum ꝑ ea, quæ posui in apost.in ver.ad secunda vota.s.si secun.nup.in j.lec.

b ¶Succedit.ad quod vide do.Bar.Socy.in consi.34.incip.prosequendo ordinem, ver.præterea posito, circa fi.cum vers.seq.in prima parte.

c ¶His solis.Et ibidem ad hoc vide Bar.in fi.

1 Donatio ante nuptias licet immisceatur hæreditati filij, tamen propriam naturam retinet.
Res priuilegiata, quod transeat ad quemcunque cum suo priuilegio.
2 Priuilegium, quando dicatur mutari persona mutata, & nu.4.
3 Parochianus, cui ecclesia vēdidit ꝑdiū, ꝙ teneat ꝑ illo soluere decimā ecclesię.
5 Res pupilli, vel ecclesię, si transit in non priuilegiatum, ꝙ perdat priuilegium.
6 Emens rem a fisco, quòd non habeat immunitatem à vectigalibus.

§.Antenuptiali.

Hic reprobat allegatio mr̄is, q̃ fecit s.in prin.in ver.verū mr.¶†No.qđ
1 donatio ante nuptias, licet misceat hr̄ditati filij, tñ retinet propriā nām: sic ad quęcunq; transit res ꝑuilegiata, trāsit cū suo priuilegio.nec obstat, qđ mutatione ꝑsonæ dr ꝑuilegium mutari, vt l.n.C.de inof.test.in fi.& l.Paulus.§.j.ff.de acq.hæ.qa intellige, ꝙ hic res erat affecta.in ꝯrio alle.secus, & ideo non contradixit, ar-
2 gu.l.via.§.fi.fundus.de ser.rust.præd.vel dic, ꝙ †aut loquimur in priuilegio inhærente rei, aut in priuilegio inhærente personæ,

primo

primo casu priuilegiũ eum ipsa psona trãsit, scdo casu mutatiõne personæ mutat priuilegiũ, vt in ɔ̃rio. C. de excu. mu. l. sordido rũ, li. x. ¶ Et ista faciunt ad q. † si ecclesia vẽdit pdiũ Parochiano
3 suo, an Parochianus dẽat soluere decimã? & vr, ꝙ nõ. quia prædiũ transit cũ suo priuilegio in Parochianũ, vt hîc: ergo &c. Cõtrariũ est veritas, quia cũ istud priuilegium non soluendi decimã sit personale, cũ qlibet soluere decimã nõ sit exempt⁹, vt i c.
4 à nobis. de deci. non aũt sit priuilegiũ reale sed psonale, † & ita
a mutatione psonæ priuilegiũ extinguitur,[a] vt d. l. Paulus. & ibi ẽt p Iac. de Are. facit d. l. fi. C. de inoffi. test. & de impo. lu. descri. l. 1. lib. x. de hoc in l. licitatio. §. mercatores. ff. de pub. & vlterius iste
5 tex. facit, † ꝙ si res ecclesiæ, vel pupilli transit in aliquẽ non priuilegiatũ, ꝙ non perdat priuilegiũ. sed in ɔ̃riũ est veritas, vt pbatur in l. Paulus. §. 1. ff. de acq. hær. & ibi Dy. format hanc q. nõ ob. iste tex. qa hîc loquit̃ in priuilegio reali. ¶ Item facit iste tex. † ꝙ si aliqs emit rẽ à fisco, ꝙ ille talis habeat immunitates quas hẽt fiscus, vc3 vt non soluat vectig. in ɔ̃riũ est veritas, vt pbat̃ in d. §. mercatores. ad hunc tex. rñ. vt modo dixi, vide ẽt circa hunc §. quæstionẽ, quã format Dy. in l. licitatio. §. fiscus. ff. de publica.

ADDITIO.

a ¶ Extinguitur. Ad quam materiam vide latè Pe. de Anch. in reg. priuilegiũ. vbi Io. And. & do. Ant. in c. quia. de iud. & gl. & doc. in c. cum venisset. de insti. & gl. 25. q. 2. in summa. & Rom. in l. quia tale. ff. sol. mat. per xv. concl. vbi ẽt vide Bar. & Pau. de Elea. solennissime in disp. Papa scribit episcopo, & in salutatione, & gl. in l. sordidorrum C. de excu. & Bart. in l. pater. ff. de serui. leg. & in l. 1. ff. de const. prin. & Bal. in l. 1. eo. tit. & in l. si nõ speciali. C. de test. & in l. liberti libertæque. ver. denuo q̃ro. C. de ope. lib. & aliquid per Bar. in l. si sub vna. in fi. ff. de verb. obl. & Bal. in l. Gallus, ff. de lib. & posthu. in l. iurisgentium. §. pactorum. ff. de pac. & Pet. de Anch. in consil. 328. incip. in Christi, &c. discurrit materia dubij. & Bar. in cons. incip. quæritur iurisdictio, & omnino d. Bar. Soc. in cons. 153. incip. pulchra, & subtilis est præsens consultatio. versi. tertia ratio. Saly. ibi, confirmo hanc rationem, in ij. parte, & in consi. 93. inci. circa primum præsentis. versi. ad quintam rationem, in prima parte, & consi. 106. incip. non potest negari, circa princi.

1 *Ius, quod seruatur in rebus separatis matre transeunte ad secunda vota, idem seruatur in permixtis.*

§. Aliud vero. Mulier scdò nubens amittit pprietatẽ donationis pp nuptias, & si in immobilibus rebus consistit, eas recipit, si vero in mobilibus cautionem exiget, nisi vir substantias habeat, illis obtinentibus, & in rebus,
1 pmixtis. h. d. ¶ No. tex. ibi, si vero pmixtæ &c. † quod idem ius est seruandum in permixtis, quod seruatur in separatis. No. gl. si ue filios, ibi q succedebant. ista gl. nõ vr vera, qa si non essent filij mariti, iste §. & l. hac edictali. §. his illud, q̃ determinauit in pte p hũc §. nõ hẽret locũ, cũ loqt̃ in filiis primi mr̃imonij qb. per s̃m mr̃imoniũ fcã est iniuria, & ad quos portio dẽt redire, & quorũ fauore mr̃ caret proprietate, vt px. §. dixi, & s̃. eo. §. pspeximus.

1 *Dos promissa, & non soluta, quando repeti possit soluto matrimonio.*
2 *Mulier constãte matrimonio, ꝙ nõ succedat in fructib. donationis pp nuptias.*
3 *Vir qui tenet̃ vxori ad alimẽta, tenet̃ ẽt pro seruiẽtib. ei, inspecta ei⁹ qualitate.*
4 *Authenticæ quinque sumuntur ex isto text.*

§. Illud quoque. Pactis inter virum & vxorẽ de lucrãdo appositis, mulier quæ nihil in dotẽ dedit, nihil lucrabitur, quæ verò partem dedit, partem lucrabitur donationis. h. d. ¶ Quæro de intellectu horum verborum qua propter quæ mulier nihil omnino dat, &c. duplex est, lect. prima est, quod illa quæ non dat dotem, nihil potest percipere ex lucro donationis propter nuptias, licet pactum interuenit. Alia lec. est, ꝙ nihil potest percipere ex lucro donationis pter nuptias, nec etiam dotem quam non dedit, nec etiam aliquid aliud. ¶ Et ad primam lec. tendit ɔ̃rium §. fi. ĩ. vt ex act. instã. do. ¶ Ad secundam lec. quantum dicit de dote, tendit ɔ̃rium de l. fi. C. de do. cau. non nu. & de. §. & generaliter. & de tempore nõ solu. pecu. Et pro sol. istorum duorum ɔ̃riorum prox. sol. Dy. aliter q̃ gl. & sic. † Qñq; dos est solum promissa viro per mulierẽ, vel
1 alium, vel per patrem eius, nec interuenit confessio viri, quod fuerit ɔfessus se habuisse, & recepisse, & tunc, an ista dos non soluta possit repeti soluto mr̃imonio, & cuius sit periculũ? dic vt in tex. l. si ex neus. ff. de iu. do. & l. si socer. §. Lucius. ff. sol. mat. etiã s̃m istam lect. Qñq; vir est confessus habuisse, & recepisse dotem quam tñ non recepit, & tunc si est elapsum tps opponendi exceptionem non numeratæ dotis, tunc dos non soluta põt repeti. ita loquitur. l. fin. C. de do. cau. non nu. & d. §. & generaliter. sed primam lec. puto veriorem, nam hîc. §. solum quærit, an mulier quæ nõ dat dotem, posset lucrari donationes pp nuptias ex pacto interposito de lucrando. ¶ Item ad vtranque lect. tendũt cõiter oĩa ɔ̃ria ista seq. in gl. 3. ¶ In gl. nomine dotis, vt fruatur mulier &c. ¶ No. ex hac gl. † ꝙ mulier non possit succedere in
2 fructibus donationis propter nuptias constante matrimonio. Idem in auth. dos data. C. de dona. ante nupt. insti. de dona. §. etiã illud. & no. vsque ad fi. gl. ibi, vendicare. positam, C. ad Velleia. auth. siue à me. Et no. gl. vt alere eam. not. ex ista glo. † ꝙ vir qui
3 tenetur præstare vxori alimenta,[a] tenetur præstare etiam ei ser-
a uientibus, quod perpetuò tene menti, quia eam pt̃ trahere ad quoscunq;, qui tenentur alijs præstare alimenta quacunque de causa. quod puto esse intelligendum in specta qualitate personarum, quibus alimenta debentur, & inspectis facultatibus.
4 ¶ Vltimò scias † ꝙ ex hac constitutione sumunt̃ plures auth. nam ex §. prospeximus. s̃. eo. iuncto. §. venient. ĩ. de nup. sumitur auth. lucrum. posita super l. fœminæ. C. de secun. nup. ¶ Secundò ex §. hoc autem. s̃. eo. iuncto §. quoniam infirmas. ĩ. de nup. sumitur auth. sed & si quis, posita super d. l. fœminæ. ¶ Tertiò ex §. cum igitur. s̃. iuncto §. hinc nos ĩ. de nup. sumitur auth. ex testõ. posita super e. l. ¶ Quartò ex §. aliud, sumitur auth. sed & si aurũ, posita in l. hac edictali. §. his illud. C. eo. tit. ¶ Quintò ex §. illud, sumitur auth. sed & si. posita super l. fœminæ. C. de secun. nu.

ADDITIO.

a Alimenta. Adde d. Ale. de Imo. in l. si donaturus. §. fi. de cond. ob cau. & ea quæ habentur ad materiam per Raph. Cum. in l. si cum dotem. sol. mat. & p do. Ale. in consi. xl. 4. parte. sed ab extra quæro, quid si maritus nollet debita alimenta & impensas præstare vxori, & alius præstaret contra eius prohibitionem, an ab eis repeti possint, vide no. per do. Soc. in consil. 286. inci. visa protestatione vers. prima ratio. circa fi. in 2. parte.
¶ Tu Vide Bal. in l. quod in vxorem. nu. 2. post eum in apost. in vers. videtur quod non ampliaui hoc dictũ. C. de neg. gest. no. Raph. Cu. in l. si cum dotẽ. §. si maritus. ff. sol. mat. & Alex. in d. l. si cum dotem. §. si autem in sæuissimo.

Vt determinatus sit numerus clericorum sanctissimæ maioris ecclesiæ, & cæterarum sanctarum ecclesiarum. Rubrica.

¶ No. glo. rub. ibi, est localis. quia ex eo, quod est localis, in hoc differt à §. sed neque effusas. ĩ. quomodo opor. Epi. quia est ille generalis, & quæ sit differentia inter hunc ti. & ĩ. de mensu. &c. colla. 3. dic, vt ibi notatur.

1 *Ecclesia, quando per aliquem ædificatur, debet tanta dos cõstitui, ꝙ præsbyteri, & alij in ecclesia necessarij, possint sustentari, & luminaria haberi, hospitẽ recipere, & iura episcopalia soluere, aliàs admitti non debet ad ædificandum.*
2 *Dos ecclesiæ si non fuit constituta in fundatione, debet in consecratione constitui, aliàs non debet consecrari.*
3 *Redditus appellatione quid veniat, remissiuè.*
4 *Clericus de vno monasterio, quando possit ad aliud transire.*
5 *Literis Imperialib. vel Papali. licitè nõ paret̃, si cõtinẽt causam irrationabilẽ.*
6 *Literis alicuius iudicis indebitis, quando parendum sit.*
7 *Si statutus est certus numerus clericorum ad certum redditum, vltra numerum quis ordinari non debet.*
8 *Recipi in canonicum sine præbenda, quando quis possit, remissiuè.*
9 *Executor testamenti, ꝙ possit constitui rector ecclesiæ qui pro tempore fuerit.*
10 *Egere dicitur ille qui non habet, vnde se alat. indigere quis dicatur, remissiuè.*

Vdum quidem. In ecclesia maiori ciuitatis Cõstantinopolitanę, & aliis sibi adiacentibus, & subiectis, clericorum numerus s̃m facultates dẽt esse statutus, & dẽt obseruari, ne ecclesiæ ad inopiam deducant̃, pœna ɔ̃facientibus imminen
1 te. h. d. tot⁹ tex. ¶ No. tex. ibi, inuestigãtes. † ꝙ qñ ecclesia ædificatur, dẽt constitui tanta dos, ꝙ presbyteri, diaconi, & subdiaconi, & alij in ecclesia necessarij possint sustentari, & luminaria hẽri, vt hîc. Aliàs non dẽt quis ad ædificandum admitti: nisi prius dotem constituit, vt ĩ. vt nul. fabri. ora. §. 1. col. v. de conse. distin. i. c. nemo. & debet in tantam dotem constitui ecclesia, ꝙ possit hospitem recipere, & episcopalia iura psoluere, vt ex̃. de supp. neg. præl. c. 2. ¶ Sed quæro, † quid si dos non fuit constituta in fun-
2 damento, an in consecratione debet ɔ̃stitui per ædificantẽ? Rñ. sic, nec aliàs ecclesia est consecranda, vt ĩ. q. 2. placuit, & in c. cum sicut. ex̃. de ɔ̃se. eccl. vel alta. ¶ Not. ex versi. inuestigantes,
3 tex. ibi, redditus proprios. † quæ contineantur appellatione redditus. dic, vt not. gl. inst. loca. §. adeo. l. Paulus. §. hæres. ff. de vsufr. & l. deducta hæred. ff. ad Treb. & in l. frugẽ. ff. de ver. sig. per Ia. de
4 Are. ¶ Tertiò not. ver. illud quoq;. ꝙ † clericus non dẽt de vno monasterio ad aliud transire, quod gl. dicit hodie nõ seruari, sed de hoc dic, vt no. in l. qui sub. ptextu. C. de sacros. eccl. & in §. si qs
5 aũt. ĩ. de nup. ex̃. de reg. c. Ioannes, &c. licet. ¶ † Quartò not. ibi, ex hoc qdẽ. qd̃ licitum est non obedire literis Imperialib. vel Papalibus, qd̃ gl. intelligit tunc verum, qñ non cõstat esse Imperiales, vel Papales, aliàs sic. Sed certè ego dico, qd̃ si ɔ̃stat esse literas
a Papales, vel Imperiales, licitum est eis non obedire,[a] si rationabilis redditur cã. tex. est in c. si qñ. ex̃. de rescrip. & de pben. c. cum
6 teneamur. ¶ † Quid autem iuris sit de literis alterius iudicis indebitis? dic vt habetur ĩ. vt liti. iur. §. & hæc quoque. in fin. super versic. resistendi. dic de hoc in l. prohibitum. C. de iure fisc. lib. x.
7 Quintò not. §. illud. † ꝙ quoties certus numerus statutus est ad certum redditum, non debet quis vltra numerũ ordinari ẽt sine emolu-

ADDITIO.

a ¶ Non obedire. Adde quæ copiose, & no. habentur per Fely. in c. si quando. de rescrip. per totum commen.

emolumento.qđ inducit Ia.de Bel.in Doctorib. Bon.q faciūt ſe
7 ordinari,& poni ſine ſalario in collegio Doctorū ſalariatorum
8 vltra numerū habentiū.† ſed aduerte,ꝙ ſi in eccleſia eſt ſtatut⁹
certus numerus,an quis poſſit recipi in canonicū ſine præben-
a da:dic vt hr̃ in c.cum M.Ferrarien.[a] ex̃.de cōſt.& vide, quod ibi
no.¶ Sextò not.tex.ibi,ſi abundet ſemper,& vide qđ no.Dy.per
9 hunc tex.l.j.ſuper ver.ſp.ff.ſol.mat.¶ † Septimò no.tex.ibi,& ꝓ
tempore fuerit.no.quia quotidie ponit̃ in teſtamētis,facio meū
executorem rectorem eccleſiæ talis loci,,qui pro tp̃e fuerit, ad
idē s̃.eo.ver.ſunt quæ de his.ibi,per tēpus ſanctiſſimum. &c.C.
de epi.& cle.l.ſi quis ad declinandam.§.ſin autē nullus.ibi, & pro
10 tempore œconom⁹.¶ † Octauò not.ibi, qui pro veritate egēt.
&c.Nā iſte tex.velle vr̃,ꝙ ille dicatur egere, qui non hēt vnde ſe
alat.& hoc probatur per tex.in d.l.ſi quis ad declinandā.§.vbi au
tem.quid autem ſi diceret indigere,no.gl.10.q.2.Epiſcopus.

ADDITIO.

a Cum M.Ferrarien.Et ibi ad hoc omnino,vide do.Fely.ſing. in ver.no.gloſſ.

De fideiuſſoribus. Rubrica.

1 *Fideiuſſori præſenti datur dilatio ad reum præſentandum. & nu.3.*
2 *Creditor,tenetur cedere actionem fideiuſſori contra principalem.*
4 *Duo rei videntur inuicem fideiubere.*
5 *Creditori quando liceat conuenire principalem, vel fideiuſſorem,vbi diſtinguē do ponit quatuor caſus.*
6 *Differentiæ inter fideiuſſorem,mandatorem,& ſponſorem.& nu.8.*
7 *Fideiuſſor quibus caſibus verbis non obligetur.*
9 *Conſtitutor eſt,qui interuenit poſt obligationem, & nudo pacto obligatur.*
10 *Obligatio an nouetur,quando vnus poſt alium ſe obligat.*
11 *Fideiuſſor,conueniri poteſt,quando eſt notorium principalem non eſſe ſoluendo nulla facta excuſſione.*
12 *Fideiuſſor,qui interuenit pro naturaliter tantum obligato,quando poſſit conueniri ſtatim,& excuſſione non facta.*
13 *Beneficium proueniens ex perſona rei principalis, quando proſit fideiuſſori.*
14 *Fideiuſſor quando poſſit conueniri per creditorem,qui pignus habebat,vel pignus primò vendi debeat.*
15 *Præſens dicitur,qui eſt in territorio,vel ſuburbiis, vel ciuitate.& nu.21.*
16 *Tempus,quod debet ſtatui fideiuſſori ad reum præſentandum,arbitrarium eſt.*
17 *Ceſſio actionis per creditorem fideiuſſori contra principalem, quando fieri debeat,ſcilicet,an ante ſolutionem,vel poſtea.*
18 *Actio perſonalis, & hypothecaria contra principalem, & fideiuſſorem cedi debet,& etiā naturalis cōtra naturaliter obligatum per creditorē fideiuſſori.*
19 *Fideiuſſor creditori non agenti eo inuito,an poſſit ab eo petere, quòd accipiat debitum,& cedat ſibi actionem contra principalem.*
20 *Exceptio,ꝙ prius conueniatur principalis,quàm fideiuſſor,quando ſit peremptoria, & quando dilatoria.*

LEgem antiquam. Iſte titulus habet duas partes. Primò ponit
de fideiuſſione.Secundò ponit de ſolutione. Itē pri-
ma pars hēt duas ptes. Primò loqtur, qn̄ ſit agendū ꝯ
fideiuſſores.Secūdò,qn̄ ꝯ principales poſſeſſores.Scđa in §.ſed
neq;.j.eo.Et iſtud principiū vſq; ad d.§.h.d.Reo abſente primo
fideiuſſor conueniēdus eſt,dilatione ſibi ſtatuta ad reū repreſen-
tandū:eis aūt præſentib.primò reus conueniendus eſt,& conue
niri debet,antiqua l.ceſſante.h.d.in tex.ibi,ſi verò tp̄s in hoc,&c.
1 ſigna hunc tex.¶ † Et no.ꝙ fideiuſſori preſenti dat̃ dilatio ad reū
repreſentādū,vt C.vbi de cri.agi opo.auth. qua in ꝓuincia.& C.
2 vbi in rē actio.l.2.¶ †.Secundò not.qđ creditor tenet̃ cedere a-
ctionem fideiuſſori ꝯ principalem,vt hic, & ff. eo. l.fideiuſſorib.
3 ¶ † Sed opp.& vr̃ ꝙ fideiuſſori nō dēat dari aliqua dilatio. Vnde
vr̃ ob.j.de duo.re.§.j.col.vij.ponit̃ C. de duob.reis.auth. hoc ita,
Sol,ibi loquit̃ in duob.reis, quorū qlibet prīcipaliter obligatur,
hic verò loquitur in reo,& fideiuſſore obligato acceſſoriè.rō di
uerſitatis eſt,qa cum fideiuſſor obligatur ꝓ alieno debito eſt di-
gnus venia.& legis remedio,ex quo pro alieno debito obligat⁹
4 eſt.arg.l.legem.C.de natu.lib. Et ꝯ hoc oppo. † duo rei videntur
inuicem fideiubere,ſm plures.no.in l.vir vxori. ff.ad Velleian.&
j.de duob.reis.in princ.ergo vni reo dēt dari dilatio ad repreſen
tandū correū,ſicut fideiuſſori principalē.Ad hoc rn̄de,vt not.in
gl.j.de duob.reis.§.j.ſup verſ.abſente.col.7.¶ Secundò oppo. &
5 vr̃, † qđ ſit licitum creditori ꝯuenire quem prius vult. C.eo. l.nō
rectè,& l.iure noſtro.& l.ſi alieno.cum ſimil.Solu. ꝓ huius decla
ratione dic,qn̄q; principalis.& fideiuſſor ſunt p̄ntes,qn̄que ſunt
abſ̄ntes,qn̄q; fideiuſſor eſt p̄ns,& principalis abſens,qn̄q; eꝯ.Pri-
mo caſu prius dēt conueniri principalis,poſtea fideiuſſor,vt hic,
& §.ſi quis igit̃.circa principiū.& in his cōiunge l.alleg.in ꝯrium.
& oē aliud ius antiquum.Secundo caſu,qn̄ ambo ſunt abſentes,
aut æquali abſentia,aut inequali. Primo caſu eſt idē,qđ ſi eſſent
præſentes.Secundo tunc ſi principalis eſt remotior, eſt idem qđ
j.dicam in tertio caſu principali. Si verò principalis eſt propin-
quior.tūc eſt idem, qđ dicam j.eo.in quarto caſu principali.arg.
l.ſi lōgius. ff.de iudi. pro hoc facit tex. qui dicit, qđ vbi creditor
ſine incommodo poteſt conuenire principalem,non debet con
uenire fideiuſſorem.Tertio caſu, qn̄ fideiuſſor eſt p̄ns &c.& tūc
pōt ꝯuenire quem vult.Si tn̄ eligit fideiuſſorē, debet fideiuſſori
dari dilatio ad repreſentādū reū principalē ſm formā §.& ſi qdē.
j.eo.quarto caſu ſine dubio dēt pri⁹ ꝯueniri principalis q̃ fideiuſ
ſor,cum hic tex.dicat,ꝙ vbi ſunt ambo p̄ntes,dēt prius ꝯueniri
principalis,vt hic dicit̃.¶ No.gl.no.dr̃iam.Inſt.e.§.2.& ff.de fide-
iuſſ.l.ſi ita ſtipulatus.§.alteri,licet ꝯ no.& malè,ff.de fideiuſ.ī rub.
6 † vbi dr̃,ꝙ fideiuſſor ſeqt̃ ſemp obligationem,niſi ſuſtinēdo illā
glo.dicas ſm Dy.ꝙ fideiuſſor ſeqt̃ obligationē principalis,ꝯctus
aūt fideiuſſoris p̄cedere pōt & ſeq,vt d.§.ad idem,& in §.ſed neq;
7 ad nos.ergo † vna eſt dr̃ia inter fideiuſſorem,& mādatorē, & eſt
alia dr̃ia:qa fideiuſſor ſemp obligatur verbis,vt l.j. §.verbis. ff.de
act.& obl.l.blādit⁹.C.de fideiuſſ.& l.v.§.ſatis acceptio.ff.de verb.
obl.& no.in l.ſi vero non remunerādi.§.ſi poſt creditam,& l.hæ-
redem.§.j.ff.mand.¶ Fallit in caſu no.in l.cum oſtēdimus.ff.de fi-
deiuſſ.tut.Item poſſumus dicere, ꝙ fallit etiā in pr̃e,q dr̃ quaſi fi-
deiuſſor filij in oīb.peculiarib.vt l.cū filius.ff.de verb.oblig.ff.qđ
qſq; iu.l.3.§.ſi filius.& ibi no.fallit in dn̄o,q dr̃ etiā eſſe fideiuſſor
ſerui,vt no.gl.in l.ſed ſi dānum.§.ſed ſi creditor.ff.de pec.ſed mā-
dator de ꝯſenſu obligat̃,vt l.j.in prin.ff.mā.Inſt.de ob.ex ꝯſenſ.in
8 prin.¶ † Ex hoc ſequitur alia dr̃ia: quia mādator tenet̃ actione
bonæ fidei.ſ.mandati,ſed fideiuſſor tenet̃ acti. ex ſtip.q̃ eſt ſtricti
9 iuris,vt ī §.actionū. Inſt.đ act.¶ In.§.in e.gl.ibi ꝓ ꝯſtituēte. † Sed
certe ꝯſtitutor, ſeu ꝯſtituēs eſt ille, q poſt oblōnē interuenit, &
nudo pacto obligat̃:vt inſt. de act.§. de ꝯſtituta. ¶ Ibi,ſeruus pa-
10 ctionis,& l.Stichū.§.aditio,& ibi no.de ſol.¶ † Et in fi. Frā. Acc.
đt hanc glo.eſſe veram,quando vnus primò ſe obligat,& poſtea
alius ſe obligat, non animo nouandi ex interuallo: nam tunc
iſte ſeru⁹ hētur loco fideiuſſoris,ſecus ſi ambo ſimul ſe obligāt:
qa tūc hēnt̃ loco duorū reorū,& ceſſat hęc ꝯſtō,vt j.de duob.re.
§.ſeruus,qđ plenè examinatur.C.de fideiuſ.in auth. p̄nte.in v.q.
11 ¶ Quæro,hic dr̃, † ꝙ prius debet ꝯueniri principalis, ꝙ ſi eſt no-
torium,principalē non eſſe ſoluēdo,an poterit fideiuſſor ꝯueni-
ri nulla fcā excuſſione principalis? dic ꝙ ſic,vt l.fi.§. fi. & ibi no.
a ff.ſi cert.pet.& l.decem.[a] & qđ ibi no.ff.de verb.ob.& l.niſi. ff.de
pac.& qđ ibi no.ſm vnā lect.& l.j.§.nunc tractemus,ver.& ſi for-
tè.ff.de tut.& ra.diſtra.ſm ſecundam lec.tangit Cyn. in j.& ij.q.in
12 fi.in auth.p̄nte.C.de fid.¶ † Quęro,qđ ſi principalis eſt talis per-
ſona,q̃ non eſt niſi nāliter obligata,vt pupillus, an ſi nāli obliga-
tioni p̄t fideiuſſor accedere,vt l.j.ff.eo.& l.ſi ſtipulatus. §.adhibe-
re,& l.ſi fideiuſſ.eo.tit.cum ſim.an tunc poterit fideiuſſor ſtatim
ꝯueniri? dicunt qdā,ꝙ ſic,& ꝑinde hr̃,ac ſi principalis eſſet abſ̄ns,
vel inops,ꝑ rōnem huius tex.ſicut & alibi pōt impeditus haberi
ꝓ abſente,vt l.in eadem cā.ff.ex quib.cau.ma.& Ia.de Bel.hic, &
in d.auth.p̄nte.in 3.q.¶ Sed ꝯ,hæc opin.ꝯfundit̃ ꝑ hunc text. di-
centem excuſſionem fiendā prius ꝯ principalē q̃ veniat ꝯ fideiuſ
ſorem,ſed principalis non poteſt diſcuti, cum creditori nō com
petat actio ꝯ eum,vt l.ſi pupillus.§.fi.ff.de neg.geſt.¶ Sol.hic tex.
hēt locū,qn̄ principalis poteſt ꝯueniri de iure, & de facto.ſed in
qōne ꝓpoſita iſte principalis non pōt ꝯueniri de iure, ergo &c.
iſta ſunt verba Dy.in l.Marcellus.ff.de fideiuſſ. Item ꝯ iſtā diſtin-
ctionē opp.ꝙ talis fideiuſſor nō pōt ꝯueniri,qa ſtatim cū volam
13 ꝯuenire fideiuſſorē,principalis reus, † qui eſt tm̄ nāliter obliga-
tus,ſuſcipiet iudicium in ſe, & opponet exceptionē de perſona
ſua,& vtetur defenſionib.ꝓpriis,& per hoc creditorem repellit,
caſus eſt no.ff.mand.l.idémq;,in gl.& nāliter. Sed illud habet lo-
cum,cū fideiuſſor eſt habitur⁹ regreſſum ꝯ principem,ſecus qn̄
non hēt regreſſum:& beneficium ꝓueniēs ex pſona principalis
rei,demū fideiuſſori ꝓdeſt ſi principalis peculiariter intereſt,vt l.
ſi quis reus.ff.de lib.lega.& l.qđ dictū.ff.de pact.ff.ad Macedon.l.
ſed ſi paterfamilias.§.non ſolum. Sed in qōne propoſita fideiuſ-
ſor non habet regreſſum ꝯ principalem,vt eſt tex.in l.Marcellus.
4 in fi,ff.eo.¶ No.gl.in verbo,qđ ſi pignus.in fi.Dy.dicit, † ꝙ dictū
gl.eſt verū.fallit qn̄ pignus p̄t de facili vēdi:tn̄ ſm hodierna iura
b dēt prius pignus vēdi quā ꝑueniat̃ ad fideiuſſorē.[b] & hoc caſu
dictus §.creditor,eſſet correctus ꝑ iſta iura. & ſm dn̄m Franciſcū
hic tex.innuit,quod vbi creditor poteſt de facili ad venditionem
ꝑuenire nō debet moleſtare fideiuſſorem. Aut non pōt de facili
vendi,& tūc ante pignoris venditionem pōt ꝑuenire ad fideiuſ-
ſorem.& dictus §.remanet incorrectus,cuius dictum refert Cyn.
in d.authen.p̄nte,in vj. quæſtione. pro iſta opinio.facit l.fideiuſ-
ſores

ADDITIONES.

a ¶ Et l.decem.Et ibi ad hoc vide Io.de Por.& in l.ſi ſeruū.§.videamus.eo.tit.
ſi cert.pet.& in l.ſi dubitetur.de fideiuſ.& do.Soc.in cōſ.55.incip.prę ſtantiſ-
ſime doctor.ver.2.principaliter.circa fi.Adde d.Georg.Thomaſinū cōſ.ſuo
125.incip.præſtantiſsimi domini.& patres.verſ.ex hoc dicto ſoluitur,vol.2.
b ¶ Fideiuſſorem.Sed quęro,quid ſi datis pignorib.creditori pacto,vt vēdere
liceret,& ſi minus venderentur,id à debitore ſatisfieret,pro quo fideiuſſor
interceſsit.An niſi vēditis pignorib.exigi poſſet:vide d.Soc.in conſ.275.in-
cip.in præſenti conſultatione.verſ.ſecundo quæro.circa me:diū.in 2.parte.

sores.§.j.ff.e.Sed do.Iac.de Bel.đt,qđ hoc nō vř posse ꝓcedere: qa cū prio'dēt agi ꝑsonali actiōe ꝯ debitorē quàm ꝯ fideiussorē,vt hic,ſm d.§.ſed neque.ꝓſequēdo illā lřam, necesse habuit creditor facultates debitoris excutere, ergo & pignora, vt d.§. ſed neq;.dic ergo,đt ipse,ꝑ viā excussionis oportet creditorem pignora excutere remediis,ſm formam.l.à diuo Pio.§.1.ff.de re iu.cū pignus ſit in bonis debitoris,vt l.pignus.C. de pig.act. ſed ꝑ viā venditionis volūtariæ,forte non cogeť creditor vendere, & hoc caſu poſſet ꝓcedere gl.& dictū Dyn.¶Not.glo.præſens,

15 ibi,in eodem territorio.†Iac.de Rauen.repřēdit istā gloſſ.đt.n. territoriū poſſe esse ita magnū,ꝙ debitor existēs ī territorio reputareť abñs.iō đt ipse, ego intelligo esse ꝑſens,qñ eſſet vel in ciuitate,vel in ſuburbiis.¶No.gl.ſcilicet ſex menſiū. ibi, ꝓarbitrio iudicis.Istā gl. ſimpľr tenēt Doc.in auth.pñte, ī vlt.q. ꝑ ista

16 opi.est caſus hic,†ꝙ ista dilatio ſit arbitraria, ibi, iudex det tp̄s,

17 &c.¶†No.gl.ſc; reū,ibi l.Modestin⁹. veritas eſt, ꝙ iste §.loqť ī duobus,quorū vnus eſt obligatus principľr,alius acceſſoriè, & eorū obligatiōes ſunt diſpares,quo caſu ſi fideiuſſor, ſeu acceſſoriè obligatus ſoluit,in dubio vř ſoluere ꝓ ſua obligatione, vt l.Stichū.§.ſi mandato.ff.de ſol. & ff.de in rē ver.l.ſi filius.& ideo poſſet fieri ceſſio ēt ex interuallo,& nullo pacto interueniente tp̄e ſolutionis,vt ꝓbatur ꝑ d.l.& l.Papinianus.ff.mā. qcqđ ibi dicat gl.ad qđ facit,qđ no.gl.in l.ſi res obligata,in fi.in vlt. opp.ff. de leg.1.nō ob.l.Modeſtinus. qa loqť,in pluribus principalibus obligatis ex eodē ꝯtu,vel quaſi, quorū obligationes ſunt pares:quo caſu ſi vnus ſoluit,vř pro tali obligatione ſoluere, & iō ceſſio dēt fieri ſm modum hic traditū ꝑ gl.in d.l.Modeſtinus.& ita ſentit Dy.in d.§.ſi mandato.& circa ꝑdicta vide,qđ not.doct.

18 in l.cum aliter. C.eo.tit.¶†Quæro, quę actio cedi dēt. Dic, ꝙ ꝑſonalis, & hypothecaria ꝯ principalē,& fideiuſſorē.C.e.l.3.& l.cū aliter.& ff.de fideiuſ.l.fideiuſſorib⁹, & l. cū is.& poſſet ēt cedi obligatio nālis,tñ ſi debitor pro quo fideiuſſor interceſſerit, obligaretur tm̄ nāliter,vt ſi eſt ſeruus,vel pupillus, illa nālis tm̄

19 ēt cedi ꝑt,vt l.ſi ei⁹,in prin.ff.ad Treb.¶†Quero vtrū fideiuſſor creditori nō agēti,& ei inuito poſſit petere,qđ recipiat đbitum, & actionē cedat ꝯ principalem?Doc.vñr tenere,quod principalis tenetur cedeř fideiuſſori, ꝑ l.fideiuſſor,ff.eo. & ita ſequuntur Doc.in d.l.fideiuſſor.& Vber.de Bobio,& Dy.& Doc.in l.1.C.e.

20 & q po.in pig.ha.l.poſſeſſor.¶†Quero,an iſta exceptio, quam opponit fideiuſſor,qđ prius ꝯueniať principalis,q̄ ipſe,ſit dilatoria,vľ perēptoria,& an fideiuſſor ſi eſt ꝯuētus reo abñte, & lite. ꝯt.re⁹ rediit,poterit opponere iſtā exceptionem.Dic vt no.Do. ī l.exceptionem.C.đ probatiōi.& C.đ fideiuſſor.aut.pñte,ī 8.& 9.qō.Iac.de Bel.ĭ.proxi.§.¶Vlt.no.tex,ibi,principalē vero, &c.

21 ibi,mittere alicubi,intelligēdo ſm gl.†qđ ille dicatur pñs, q eſt

a in territorio,[a]& abñs q eſt extra territoriū,& no.qđ iudex pōt ci

b tare extra territoriū ſuū.[b] ꝓ hoc,facit gl.q̄ inci.præſens.ibi,ſexto modo,&c.¶In ea.gl.ibi.dum glo.dicit,vt facile poſſit citari,&c. No.ꝙ đt facile,de quo dixi in §.ſi vero abſint. ſupra, de hære. & fal.licet Iac.de Bel.alle.hunc text.in contrarium.

ADDITIONES. a In territorio.Quis aūt dicatur præſens,vide Fel.in c.qm̄.vt lit.nō cōte.ver.circa ſextum.cum ſe.vbi plene no.& do. Alex.de Imo.in conſi.179.2.parte.& quis dicatur abſens,vide Fely.in d.c.

b ¶Suum.Et an,& qñ ſic,& qñ non,vide tu oīno Fely.in cap.licet rōne. circa prin.in ver.tu vero ſequere.cū plu.ſeq.de fo.comp.vbi plene no.

1 *Tex.in iſto §.quòd nō corrigatur per §.ad hæc,infra de litigio.*
Creditor contra debitorem poßidentem habet electionē agere vel actione perſonali,vel actione hypothecaria.& nu.17.

2 *Diſpoſicio hui⁹ §.ꝙ habeat locū tā in tacita hypothecaria q̄ in expreſſa. Tex.in l.Moſchis.ff.de iure fiſci.quòd habeat locum in caſu ſpeciali.*

3 *Creditor poteſt agere vel perſonali contra debitorem, vel hypothecaria contra commodatarium,vel depoſitarium.*

4 *Præſcriptio ſi ſit decurſa contra principalem, vel fideiuſſorem, qualiter agendum ſit.*

5 *Exceptio,quæ competit ex perſona rei, quòd ad fideiuſſorem porrigatur. Interruptio præſcriptionis facta contra principalem,an inducat interruptionem contra fideiuſſorem.*

6 *Debitore abſente,an poßit agi contra tertios poßeſſores bonorum debitoris per creditorē:quòd ſic dando curatorem bonis.*

7 *Agere contra poſſeſſores bonorum fideiuſſoris,quòd poßit creditor: & ꝙ agere debeat primò contra principalem reali,vel perſonali.*

8 *Excußio contra principalem qualiter fiat.*

9 *Proceſſus factus per creditorem contra extraneos poſſeſſores non facta excußione principalis,quòd teneat ſi non opponatur.*

10 *Agere contra pignorum poſſeſſores non facta diſcuſſione contra principalem,quòd poſſit,ſi principalis ceſſit bonis.*

11 *Actio perſonalis,& hypothecaria,an poßint ſimul,& ſemel in eodem libello intentari:& eſt ſpeciale.*

12 *Cumulatio actionum prohibetur,quando actiones ſic habent,quòd abſolutoria lata in prima parit exceptionem rei iudicatæ in ſecunda.*

13 *Cumulatio actionum an admittatur,quando vna eſt acceſſoria ad aliā.*

14 *Agere contra debitorem debitoris,quando poßit creditor,qui habet nomen obligatum excußione non facta,remißiue.& nu.17.*

15 *Debitor debitoris ...*

tori actione hypothecaria.& nu.8.vbi quòd non.

16 *Excußio de qua hic,ꝙ et fieri debeat,quādo agitur reuocatoria ad reuocādū alienata in fraudē per debitorē obligatū obligatiōe perſonali tantum.*

§. Sed neque. Actio hypothecaria ꝯ extraneos pignorū poſſeſſores intentari non dēt, niſi pri⁹ reorū,& fideiuſſorū facultatib⁹ excuſſis. hoc idē obtinet in omnibus creditoribus,& ſucceſſoribus.h.d.& hēt tres partes.Nam primò īperator ꝓhibet agi hypothecaria ꝯ extraneos pignorū poſſeſſores prius q̄ ſit actū ꝑſonali actione ꝯ reū, & fideiuſſores.Scđō ꝑmittiť agi hypothecaria ad res fideiuſſorū à quocunq; poſſeſſas:& poniť ꝑcedētiū declaratio.Tertiò poniť extēſio ad oēs creditores,& ſucceſſores.Scđa in ver.ſed neque. Tertia

1 in ver.nō ſolū.¶†In gl.quę incip.ſcilicet actionib.no.gl.ibi:hoc corrigi. hęc ſolo nō vř vera,qa legū correctio eſt euitanda, vt l.ꝑcipimus.C.de app.C.de teſta.l.ſancimus.& ſic ille §.intelligiť ſm iſtū:& qa debitore poſſidēte ſine dubio dať electio creditori agat perſonali,vel hypothecaria: vt hoc §.ver.ꝯ principales.ſed iſta ſol.eſt ꝯ tex.§.ad hęc.¶In ea.gl.ibi, alij dñt.iſtā ſol.teneť gl.

2 in l.ꝯria.ſed iſta ſol.eſt ꝯ tex.l.ꝯriæ.¶†In ea.gl.ibi.in fi.iſtam ſol. reprobat:qa licet ī ꝯria fiat mētio de expſſa hypothecaria,tamē hic nō đt,an ſit expſſa,vel tacita:ſed gnaliter loqť: & iō dēt gnaliter intelligi,vt l.j.§.& gnaliter. ff.de leg. ꝑſtā. & qđ iſte §.loquať ēt in expſſa hypothecaria,no.in d.l.Moſchis.in prin.ff.de iur.fiſci.vbi đt,hodie idē eſt in expſſa hypothecaria, ꝙ olim erat in tacita.quare dic,qđ iſte §.loqť gnaliter:lex vero ꝯria loqť in caſu ſpāli:vc;,qñ añ litē intētatam ꝯ debitorē đbitor alienat: quo caſu,licet nō ꝯhať vitiū litigioſi:tñ ꝯditio ad oīa trahiť quātum ad hoc,vt poſſeſſor hñs cām à debitore poſſit ꝯueniri añquàm ꝯueniať ipē đbitor.& iſta ē vera ſol.quę pōiť in auth.hoc ſi debitor.C.de pig.in fi.gl.eā tenet Azo in ſum.de pig. & Ia. Bu. in d. auth. & cōiter teneť ꝑ noſtros Doc.¶Not.gl.id eſt ad res,ibi,a-

3 pud eundē eſſe vñr. & ꝑ ꝯñs† datur electio creditori vtrum agat ꝑſonali ꝯ ipm debitorē,vel hypothecaria ꝯ depoſitariū, vel cōmodatariū.vt ĭ.in ver.ꝯ principales.& eā tene menti. ¶Gl.

4 qđ ſi reali.ibi,perſonali ſit ꝑſcriptū.tu dic clari⁹ ſm Ia.de Bel.† ſi ue ſit ꝑſcriptū ꝑſonalib.actionib.ēt ꝯpetentib.ꝯ reū,& fideiuſſorē,puta ꝙ ſimul, & eodem tempore cęperūt ꝯpetere:ſiue ſit ꝑſcriptū ꝑſonalib.ꝯ reū tm̄:puta prius incipit cōpetere actio q̄ intercederent fideiuſſores,ſp̄ dēt fieri ꝑlatio realiū actionū,& nō ꝑſonalium:quia eis agi non pōt: qa obſtat exceptio q̄ ex ꝑſona rei ad fideiuſſorē porrigiť,vt l.exceptiones.§.rei.ff.de excep. & nō eſt īputadū creditori,ſi eo caſu ꝑſonali nō agit: qa iudicium in effectu eſſet eluſoriū,qđ eſſe nō dēt, v l.ſi ꝑtor. in prin. ff. de iudic.de pec.l.eo tp̄e.in prin.cū ſi.Si verò eſt ꝑſcriptū ꝯ fideiuſſores ꝑſonalibus actionib.tm̄,vt priuſquā reus ſe obligauit,tūc ēt in ſubſidiū fideiuſſor ꝯueniť,& ſeruatur, qđ dř hic.ita loqtur hęc gl.ita đt Iac.de Bel.ponit ergo Iac.exēplū,ꝙ ſit ꝑſcriptū ꝯ fideiuſſorē ꝑſonalib. actionib.puta qa prius ſe obligauit q̄ reus principalis.ꝑt ēt poni exēplū,ꝙ fideiuſſor ſit ſol⁹ obligat⁹, & nō re⁹,qa ꝑſcriptio fuit interrupta ꝯ pricipalē,nō ꝯ fideiuſſorē: nā

5 †īterruptio ꝯ principalē fcā ñ īducit īterruptionē ꝯ fideiuſſorē ſm vnā opi.no.in l.cū qs.§.ſi qs ꝓ eo in gl.ī verb. ann⁹. q̄ inci.ēt pro fideiuſſore. ff. de ſolūti.licet aliud not.in d.§. in gl. ī vtilis. in fi.ſed præcedens opi.eſt verior,& mēti tenenda,& eā tenent

6 doc.ī l.ſi C.đ duob.reis.¶Quæro†pōe,qđ debitor eſt abñs: nūqd poterit agere ꝯ poſſeſſores bonorū?Gl,determinat indiſtinctè,qđ ſic:ſicut diximus in fideiuſſore.ita no.ī auth.hoc ſi debitor.C.de fideiuſ.& vñr eā tenere doc.ibi,& eā t; Spe ī ti.de fideiuſ.§.j.& hoc ibi not.Ia.de Bel.đt,qđ iſto caſu eſt dand⁹ curator bōis đbitoris abñtis q ſuſcipiat actiōes,vt l.ab hoſtib.ī prī.ff.ex qb.cau.mai.l.idē.§.j.ff.đ mun.& ho.l.j.in fi.cū ſim. & ē rō đriæ īter fideiuſſorē,& extraneū poſſeſſorē:qa fideiuſſor ex ſuo fcō cōuenitur.Et iō durius adſtringitur.ſ.e.§.ꝓxi.Sed extrane⁹ poſſeſſor ex ꝯtu ex fcō debitoris ꝯuenitur:& iō cum eo mitius agitur,vt C.de ꝯue.fiſc.debi.l.1.& de decur.l.j.li.x.& iſta opi.vř ſatis bōa.Iac.But.lītat dictā gl.alio mō vc;,qđ nō ſit neceſſe agi ꝯ principalē debitorē abñtē: adeo qđ ꝯ ipm ſnīa diffinitiua feratur:qa ferri.nō ꝑt lit.nō cōt.vt l ſi.§.illud.C. de tēp.ap. ſed bñ fertur contra eū qdā interlocutoria tanq̄ contra contumacē,& fiet diſcuſſio bonorū ipſorum,vt l. pñti.§. j.& §.ſicubi. C.de his,qui ad ec.confu. & iſta lītatio vř ſatis iuri cōſona. ¶In ea.gl.ibi,non ita.&c.iſta gl.t; ꝙ aliud ſit in fideiuſſore poſſidēte quàm in debitore poſſidēte.& hāc gl.t; Ia.de Bel. ꝑ hūc tex. quia cum in debitoř iſte tex.ꝑmittat,vt in ver.cōtra in pñti.ī fideiuſſoř vř negare.ar.l.cū ꝑtor.ff.de iudi.& l.ſi ſine.§.ſed ꝙ Papinianus.ff.đ mi.cū ſim.ſed cōtra no.in auth.hoc ſi debitor.C. de pig.ꝙ idē ſit in fideiuſſore poſſidēte,qđ in reo principali. & illā gl.t; ibi Ia.Bu. & Cy.& illa vř verior, cū eadem ſit rō. erit ergo iſte ordo,quia prius agetur cōtra debitorē principalē reali,vľ ꝑſonali.poſtea ageť ꝯ poſſeſſorē bonorū fideiuſſoris.& iſte ordo colligi-

ADDITIO.

a ¶Bonis.Adde Bar.etiā in l.ſi qs inſtituatur.§.& ideo.de hære. inſt. & in l. muto.ff.de tu telis.& in l.ſi pupillus.§.fin.ff.de tut.& rat.diſt.& in l. ignorans C de ...

colľr ex primo §. & qualiter fiat excuſſio[a] colligitur ſm Iac. de Are. ex l. pſenti. §. j. & §. ſicubi. pal. ¶ Et inter alios modos ſm eũ
8 tutũ eſt, ꝙ † fiat diſcuſſio, & inueſtigatio bonorũ per publicum nuncium: cui refereñti iudex credit, arg. l. magis puto. §. nec cām. ff. de reb. eo. & arg. l. ea qdẽ. C. de accu. melius in c. cũ parati. extra, de app. cautela tñ eſt ſm eũ, ꝙ mittant̃ duo nuncij: qa in ore duorum, &c. vt ĩ. de teſt. in prin. arg. ꝓ hac opi. ĩ. de defen. ciui. §. ex prouinciali. & C. de bo. vac. l. fi. li. x. ibi: tm̃ ipſius relationi, &c. Et facit, quod no. Spe. ĩ ti. de cita. §. ſequit̃. verſ. & dicit Vbertus, & §. ſeq. & dicit Ia. de Are. eſſe neceſſe, ꝙ pronunciet̃ excuſſionẽ lrĩme factã, ṗ l. tutores. ff. de ꝯfir. tu. ibi, idoneis ꝓnunciatis
9 &c. & per l. qui ꝯ̃ ſenatus. ff. de fideiuſ. ¶ Quæro, † ſi fuit actũ hypothecaria ꝯ̃ extraneos poſſeſſores nõ ꝯuento primo principali reo, nec facta excuſſione, nũquid valebit proceſſus, & ſnĩa? Et videt̃, ꝙ nõ: qa peruertit̃ ordo, vt l. prolatam. C. de ſen. In cõtrarium videt̃ C. de app. l. 1. & iſtã vltimã partẽ tenet Ia. Bu. non ob. l. prolatã, qa habet locũ, qñ peruertitur ordo vnius cãæ ad ſeipſam: quo caſu ſnĩa, & actus, qui fit, nõ valet, vt ibi. ſed quando peruertit̃ ordo vnius cãæ ad aliam, vt eſt in qõne propoſita, tunc talis ordinis peruerſio, nõ vitiat proceſſum, vel ſnĩam ipſo iure, vt d. l. 1. de ap. ita dicit Ia. Bu. q̃ diſtinctio eſt gl. Sed aduerte, quia pro opi. Ia. videt̃ glo. ordinaria in fi. in l. 1. §. nunc tractemus. ff. de tut. & ra. diſt. in gl in ver. q̃ adminiſtrauerat. ꝓbat̃ etiã ṗ rõnem: quia iura dicunt, ꝙ ex teſtõ vnius præpoſterõ iudicij ad
b aliud, ſi nõ opponat̃,[b] nõ reddit iudicium nullum, vt no. gl. ĩ l. 2.
10 C. cõi diui. ff. de eui. l. ſi mãcipiũ. §. 1. ¶ † Quæro, quid ſi debitor ceſſit bõis, an nulla facta diſcuſſiõe poterit agi ꝯ̃ pignorum poſſeſſores. Ia. de Are. ſuper hoc de facto ꝯſultus reſpondit, ꝙ ſic, vt
11 no. Cy. in auth. hoc ſi debitor. C. de pig. ĩ vlt. q. ¶ † Vltimo circa iſtũ §. no. tex. ibi, ĩ ver. ꝯ̃ principales. ibi, ſiue ambobus, ꝙ actio pſonalis, & hypothecaria poſſunt ſimul in eodẽ libello intentari in q̃rela, & petitione hæreditatis, in actione ad exhib. vt no. in l. qui de inof. ff. de inoffi. teſ. & in l. 1. ff. ad exhi. & de inter. ac. l. 1.
12 ¶ † Sed ꝯ̃ iſtud notabile fortiꝰ opponit̃: qa iura dñt, qđ qñ duę actiões ſic ſe hñt, qđ abſolutoria lata in prima pariat exceptionẽ
c rei iud. in ſcđa, ñ admittit̃ accumulatio[c], vt ff. de exce. rei iud. l. ſi mř. §. & an eadẽ. & l. cum qs. ff. de exce. l. fundũ. cum ſi. ſed actio pſonalis, & hypothecaria ſic ſe hñt, qđ abſolutoria lata in vna parit exceptionem rei iudicatę in alia, vt l. qđ ſi deferente. ff. q̃b. mo. pig. vel hypo. ſoluit̃. Dy. format iſtud ꝯ̃rium in ca. nullus pluribus. extra, de reg. iu. & dicit, qđ iſte §. loqt̃ de cumulatione, quę fiet ab ipõ initio. valet. n. qñ plures actiões ſimul, & ſemel ꝓponunt̃. ſed ĩ cumulatiõe, de qua tractat l. edita. C. de eden. loquit̃ qñ vna actio ꝓponit̃ poſt primã. Iſta ſol. Dy. nõ vr̃ vera, qa ſicut nõ ad mittit̃ cumulatio ex poſtfacto: ſic nec ab initio, vt d. l. fun-
13 di. & l. fundum. quare † Cy. in l. edita. dicit, quòd hoc eſt iõ, quia vna actio eſt acceſſoria ad aliã. iõ admittitur cumulatio. Iſta ſol. etiam nõ videt̃ vera per dictã l. fundi. & l. fundũ. vbi actio ꝓ re, & ꝓ fructibus ſimul ꝓponi non põt. Et ſi dicat̃, actio, q̃ ꝯpetit ꝓ fructibus, non eſt acceſſoria. Rñdeo eadem rõne, hypothecaria nõ eſt acceſſoria ad principalem: quia q̃libet eſt actio per ſe, qa ſicut actio hypothecaria nõ ṗt ꝯſiſtere ab initio ſine principali, ita actio ex fructibꝰ ſine principali conſiſtere non põt. ¶ Quare ſolue ſic, iura noua auth. grauãt actorem, vt prius debeat excutere principalem debitorem ſuper perſonali actiõe quàm veniat ad fideiuſſorẽ, vel extraneum poſſeſſorem, ideo ne nimiũ actor differat, voluit hic Imperator exonerare eum in hoc ꝯ̃ rľam cumulationum, vt dictæ duæ actiones poſſint ſimul intentari, &
14 ſic eſt hic ſpeciale. ¶ † Scđõ no. tex. ibi, vel ſi quoſdã habuit homines, &c. quia iſte tex. allegat̃ per quoſdam ad qõnẽ, quod vbi habeo nomẽ debitoris mei obligatũ, quod anteq̃ poſſim agere ꝯ̃ debitorem debitoris, prius debet fieri excuſſio ꝯ̃ principa-
15 lẽ, de quo ĩ. dicam. ¶ † Tertiò not. tex. ibi, & qui hypothecarijs actio. &c. quia alleg. per quoſdã ad qõnem, qđ ſic habeo obligatum nomen debitoris, qđ ipſe debitor debitoris mei tenet̃
16 mihi actione hypothecaria, de qua qõne etiã ĩ. dicã. ¶ † Quartò no. ver. ꝯ̃ principales. in eo, ꝙ dat̃ electio creditori agere per-
17 ſonali, vel hypothecaria, qñ ipſe debitor poſſidet. ¶ † Vlterius ꝓ decl'one illius no. qđ colľr ex tex. ibi, ſi quoſdã habuit hoĩes. ¶ Quæro, an ſicut ꝯ̃ poſſeſſorẽ rei corporalis nõ poſſum agere hypothecaria anteq̃ fiat excuſſio ꝯ̃ principalẽ, & fideiuſſores: ita ſi volo agere ꝯ̃ debitorẽ debitoris mei, eſt neceſſe ꝙ faciã excuſſiõem ꝯ̃ pricipalẽ debitorẽ. & hic tex. alleg. ṗ quoſdã, qđ ſic. ꝓ hoc facit, qđ ordo excuſsiõis eſt, qđ veniat ad noĩa, vt l. à diuo Pio. §. ſic quoq;. ff. đ re iud. Præterea dicit lex, qđ fiſcus ñ priꝰ ꝯuenit debitorẽ debitoris ſui, niſi debitor ſuus nõ ſit ſoluendo, vt l. nõ prius. C. qñ fiſ. vel priua. & ſic debitor debitoris vr̃, quod demũ ĩ ſubſidiũ ꝯueniat. Prĩo hoc vr̃ ꝓbari ṗ l. hæredi. C. de hære. ac. inducẽdo hoc mõ. oĩa bona mariti ſunt obligata ꝓ dote, vt in l. 1. in prin. C. de rei vxo. ac. ergo in ĝnali obl'one veniunt noĩa, vt l. nomẽ. C. q̃ res pig. ob. pñt. & tñ d. l. hřdi. dicit, qđ vxor nõ ṗt prius agere ꝯ̃ debitorẽ mariti, quã agat ꝯ̃ hřdes ipſius mariti ¶ In ꝯ̃riũ vr̃ ṗ l. creditores. ff. de pig. & ṗ l. q̃ pigno. ff. de pig. & iſtã vltimã partẽ aliq̃ tenet. ad l. nõ prius. & ad d. l. hæredi. reſpõdet, ꝙ ibi loquit̃ in tacita hypotheca: qõ noſtra loquitur in expſſa, ſed huic tex. reſpondet, q̃ de ipſa gl. faciunt mẽtionẽ. Ia. de Are. tenet primã opinionẽ, qđ ſit neceſſaria excuſſio. & dicit ẽt eſſe tutius. de quo per eũ, & Cy. in l. nomen, al's dicit de iuris rigore nõ eẽ neceſſariã excuſſionẽ. nã iſta iura noua inducta ſunt ṗ hãc ꝙſtõnẽ, q̃ loqt̃ de vero poſſeſſore rei, ſed in noĩe non cadit vera poſſeſſio, vt l. ſeruus. §. incorporales. ff. de acq. re. do. ñ ob. hic tex. ibi, ſi quoſdã habuerit, qa hic loqt̃ de illis, q̃ ſunt acceſſoriè obligati ꝓprincipalibus debitoribus. & ita ſentit gl. ſuper verbo, hřs. non aũt hic loqt̃, qñ agit̃ ꝯ̃ debitorẽ debitoris, & iſtã opinionẽ tenet Spe. & ibi ad hãc qõnẽ iſtũ tex. alleg. in tit. đ ꝓcur. §. ſeq. verſ. qđ ſi mihi obligaſti. ad qđ facit, qđ ipſe no. in ti.
18 de obl. §. 1. verſ. ſeq. eo. ti. ¶ † Secundò dicit, ꝙ iſte tex. ibi, & qui hypothecarijs act. &c. facit ad qõnẽ, qđ ꝯ̃ debitorẽ mei debitoris, qui obligauit mihi bona ſua, poſſum agere hypothecaria: quã opinionem tenet Gul. in l. gregẽ. §. ſi pignori. ff. de pig. & C. q̃ res pignori obli. poſſunt. l. nomen. ¶ Sed veritas eſt, qđ non agit̃ ꝯ̃ debitorẽ debitoris actiõe hypothecaria: ſed agit tm̃ vtili actiõe pſonali, q̃ ipſi principali debitori ꝯ petit directa. iſtã opinionẽ tenẽt Roff. Iac. de Are. & Cy. in d. l. nomen. ¶ Ad hũc tex. reſpõdet, ĩ eo qđ dicit hypothecarijs actiõib. dẽt expõi, actionib. vtilib. quæ poſſunt hypothecari. ſed iſta reſponſio ad hunc tex. mihi nõ placet, qa ſm iſtã reſpõſionem innuit, qđ iſte tex. loquatur, qñ agit̃ ꝯ̃ debitorem debitoris: ſed hoc nõ eſt verũ, immo loqt̃ qñ agit̃ ꝯ̃ illũ q̃ ſe obligauit ꝓ principali, qui ꝯuenitur actiõe pſonali, & hypothecaria, vt dixi ſ. in ṗxi. q. & iõ tenendo opi. ṗdictorũ doctorũ tanq̃ verã, ad hunc tex. rñde, qđ nihil facit ad ṗdictã qõnem, cũ hic, vt dixi, nõ loquat̃ qñ agitur ꝯ̃ debi-
19 tores. ¶ † Quero, an iſta excuſſio, de qua hic loqt̃, habeat locũ qñ debitor ñ obligauit mihi bona ſua, ſed habeo ipſum tm̃ obligatũ actione pſonali, & poſtea in fraudẽ alienat, an debeo prius facere excuſſionẽ ꝯ̃ ipm̃ debitorẽ añq̃ agã reuocatoria ꝯ̃ ipſum poſſeſſorẽ. dic, qđ ſic, vt ꝓbat̃ ĩ tex. & gl. ĩ l. j. C. de his q̃ ĩ frau. cre. & inſt. de ac. §. itẽ ſi qs in fraudẽ. & no. C. đ pig. auth. hoc ſi debitor. facit l. ignoti. C. de his, q̃ in frau. cre. & ff. e. ti. l. ait prætor. §. 1.

ADDITIONES.

8 ¶ Excuſsio. Vide Pe. de Suza. in l. fi. C. de actio. & obl. Io. de Por. in l. decẽ. ff. de ver. ob. & Ang. hic. Et an, & qñ ſit neceſſaria, & qñ non, vide d. Soc. in conſi. 24 inc. viſis diligenter, & mature. verſ. quarto videtur probari, cum verſ. ſeq. in 1. par. vbi nonnulla vtilia, & no. in hac materia excuſsionis, & per Fel. in c. ex reſcripto. circa finem, in ver. extra gl. de iureiu.

b ¶ Non opponatur. Adde Bal. in auth. cõtra rogatus. in fi. C. ad Treb. Ang. hic & Io. de Por. in l. decem. de verb. ob. Bal. in trac. in l. 1. C. ſi quis in fraupa. & Bene. de Bar. in trac. diſcuſsionũ, 3. q. principali. vbi concordat opi. do. Alex. de Imo. in l. fi. in prin. ſi cer. pet. & in conſi. 31. 4. par.

c ¶ Accumulatio. Vide ad hoc oĩno d. Fel. in c. ſignificatibus, de lib. ob. circa mediũ. ver. nã licet. vbi ẽt nõnulla alia vtilia circa materiã accumulatiõis.

1 *Creditor inuitus cogitur accipere rem in ſolutum, & ſic aliud pro alio eo inuito ſolui poteſt, & quando poßit. & nu. 3.*
2 *Res melior quam habet debitor, datur in ſolutum creditori, & cogitur eam vendere. & nu. 4.*
5 *Rem ſuam vendere, quando quis cogatur, remißiuè.*
6 *Creditor recipiendo rem in ſolutum, an cogatur recipere pro vera æſtimatione, vel quantitate ſibi debita.*
7 *Fideiuſſor quando dari debeat per debitorem creditori accipienti bona eius in ſolutum, & quare dare teneatur.*
8 *Debitor quãdo nõ põt præſtare fideiuſſorẽ, præſtabit iuratoriã cautionẽ.*
6 *Beneficio huius §. an renunciari poßit. remißiue.*
10 *Creditor accipiens in ſolutum res debitoris negantis ſe debere, ꝙ teneatur fideiubere.*
11 *Campſor qui pro alio promiſit, poteſt conueniri priuſquam principalis.*
12 *Dictio, nec, ſi habet copulam incluſam, quòd reſoluatur in, ne non.*
13 *Beneficium ceßionis, quòd non proſit ei, qui doloſe dißipauit res ſuas: & talis carcerari poteſt.*

§. Quod autem. Si creditor à debitore debitũ recipere ñ valet, compellit̃ res eius immobiles meliores in ſolutũ recipeř: ſubtili earũ æſtimatione facta, ſufficienti pro euictione præſtita cautela, quã debitori poſſibile ẽ pſtař, ſi nullus emptor apparuerit argẽtariorũ ſponſio-
1 nib. in ſuo ſtatu permanẽtib. h. d. vſque ad finem. ¶ † No. ex hoc tex. primò, ꝙ creditor inuitus cogitur accipere rẽ in ſolutum, & ſic aliud ꝓ alio inuito ſolui. Secundo no. ꝙ dat̃ in ſolutũ melior
a res q̃ hẽat debitor,[a] & cogitur rem vendere. ¶ † Ad primum no
2 tabile op. & vr̃ ꝙ aliud ꝓ alio inuito creditore ſolui nõ ṗt, vt l. 2.
3 §. 1. ff. ſi cer. pe. C. de ſol. l. eũ à quo. Tu † vero q̃tũ ad ꝓpõnẽ huius, videlicet qñ quis debet q̃titatem, an poſſit inuito creditore aliud ſoluere, videlicet ſpẽm. dic aut debitor ṗt ſoluere quantitatem, aut non. ¶ Primo caſu, dic, aut tenetur ad quantitatem ſimpľr, aut rõne ſpeciei certæ. ſi tenetur ad quàmtitatẽ ſimpľr, non

ADDITIO.

a Debitor. Quod lita tu, niſi in creditore eccleſiæ, q̃ inuitus licet cogatur recipere rem ꝓ quantitate, nõ tamen eligit rem meliorem, ſed mediocris ei dari oportet, ſecũdũ Ang. ĩ. de ali. & emphy. §. hoc etiam. &c. & Alex. poſt Bar. in d. l. 2. alle. in tex. & Bar. etiam in dicta auth. hoc ius porrectum.

nō pōt aliud ꝑ alio soluere, vt d.l.eū à quo. si respū certæ speciei soluēdo speciē liberat, vt ff. sol. mat. l. si verò. §. fi. ff. de re iud. l. miles. §. j. & ff. de leg. j. l. si fundum ꝑ fideic. in pn. ff. de doli exce. l. fideiussor euictionis. hinc est qđ lex dt, ꝙ ille q̄ tenet ad q̄titatē rōne certæ speciei, ꝑempta specie liberat, vt l. Titiæ textores. §. fi. ff. de leg. j. l. qui duos. §. si tibi. c. ti. ff. de noxa. l. electio. §. si is quē. & l. pe. §. 2. & l. in naue Saufeli. ff. loc. ¶Scđo casu principali, q̄n debitor nō pōt soluere q̄titatē, tūc cogit creditor aliud ꝑ alio recipere, vt hic, & in auth. hoc nisi debitor. C. de sol. q̄ sumpta est ex hoc. §. vt j. de ali. & emph. §. quod aūt. posita C. de sac. sanct. ecc. auth.
4 hoc ius porrectū. No. glo. j. de alie. & emphy. ¶† Circa fm̄ no. vide pro declaratione huius, quod no. gl. in auth. hoc nisi debitor. C. de sol. & ibi per doc. in auth. hoc ius porrectū. palle. per gl.
5 & doc. ¶† Circa tertium no. ꝑ declaratione gl. q̄ incipit, hoc est
a vēdere, an q̄s cogat rē suā vēdere [a] vide qđ no. Cy. & clari⁹ p doc. C. de epis. aud. l. j. & vide magnā dist. Cy. ī l. j. §. cura carnis. ff. đ of.
6 p̄fe. vrb. ¶† Opp. đr hic, ꝙ creditor ꝯpellit recipere rē ī solutum ꝑ vera æstimatione. ꝯ, immò đēt recipere pro q̄titate sibi debita, nō ꝑ vera æstimatione, vt l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iu. dicit Iac. de Bel. hîc debitor ꝯfitet: ibi negat. itē ibi illud post sn̄iam diffinitiuā. hîc antè. sed certè ad id, qđ dicit Iac. ꝙ illud fit post sn̄iam diffinitiuā, dic qđ ēt post sn̄iam diffinitiuā iudex pōt taxare eādem q̄titatē, ꝑ qua daret pign⁹ creditori insolutū, posset ēt creditor, vt q̄libet ex nouo admitti ad emēdum illa pignora, vt no. in d. l. à diuo. §. 1. & p Doc. C. de execu. rei iud. l. ordo. ¶Quærit gl. quare
7 dicit, neq; vlla mobili substātia. dic, vt in gl. & tenē secundā opi. & ad l. si quis argen. in pr in. Rn̄de, vt ibi no. ¶† No. gl. s. pignori. in fi. & rō sp̄ālitatis in l. ista est, q̄a cū creditor inuitus cogit accipere in sol'one aliud pro alio, releuatur ī alio, vt detur sibi fide-
8 iussor si p debitorē dari pōt. arg. l. eū q̄. ff. de iureiur. † Et aduerte ad id, qđ gl. s. dicit, vc 3, ꝙ si debitor n̄ pōt p̄stare fideiussorē, p̄sta
b bit iuratoriā cautionē. [b] ꝑ qua gl. facit qđ no. in l. non facilè. ff. si cui plusq̄uā p l. Falc. & ff. q̄ satis. cog. l. 1. auth. cui relictū. de indi. vi. sed certè decidi ista qō vr̄ in hoc tex. dicit. n. cum tali cautela, cum q̄ debitor dari possit. No. qđ dicit possit: præstabit ergo cautionē, q̄ sibi possibile erit præstare. pro hoc ēt expressè j. eo. ver.
9 itaq;. ibi, qualiter oīno &c. ¶† Quæro vtrum beneficio h⁹. §. possit renuntiari: Dicit Iac. qđ nō. cum istud pactum sit turpe, & ꝯ humanitatē, & charitatē, ꝙ debitor sit ei acerb⁹ & durus, vt in hoc. §. ver. sed hoc q̄dē. & iō pactū non valet, vt l. si vnus. §. pacta q̄ turpē. ff. de pac. & l. iurisgētiū. §. si paciscar. cum simi. ff. de pac. ¶Sed aduerte, ꝙ ista qō incidit in illā q̄ōnē, an q̄s possit renunciare be
c neficio cessionis. [c] & iō dic, vt no. in d. auth. hoc nisi debitor. de qua q̄ōne, an q̄s possit renuntiare beneficio cessionis, no. Dy. in
10 l. alia. §. elegāter. ff. sol. mat. p Doc. C. q̄ bo. ce. pos. l. 1. ¶† Quero, an iste §. hēat locum cum debitor negat ꝯdenari, & creditor res ei⁹ accepit ī solutum, an à debitore debeat creditori dari fideius-
11 sor. dic vt p Ia. de Bel. & đt, ꝙ sic arg. huius tex. ¶† Venio ad ver. argētariorum & gl. hîc ponit duplicē intellm̄, & no. illā lec. tanq̄ no. ꝑpetuò mentitenendā. Ex qua habes, ꝙ si campsor fideiussit ꝑ alio, ēt de iure nouo pōt p̄rius ꝯueniri q̄ principalis, vt hîc notat tex. fm̄ secundam lec. quā in no. & sic iste ver. non refert se ad
12 præcedentem §. vsq; ad §. j. s. eo. ¶† No. gl. istud nec, qđ dictio
d nec, [d] hēt copulā inclusam, & resoluitur in ne nō. idem no. in l.
13 & q̄a. ff. de iu. om. iu. ¶† Scđo no. gl. nec enim, quia beneficium cessionis non prodest ei q̄ dolosè dissipauit res, ita ꝙ non p̄nt haberi: nam talis cedens nihilominus poterit in carcerem detrudi. quæ lec. tangitur in gl. in d. l. fi. secundum primam lect. quod tenet Dy. in §. item si quis in fraudem. inst. de actio.

ADDITIONES.

a ¶Vendere. In quibus aūt casib. q̄s vendere cogat. vide Fel. in ca. 1. de iudæis post prin. versi. vlt. no. casum, vbi plenè no. Et adde quæ ibi dixi in apostil.
b Cautionem. An & q̄n iuratoriæ cautioni stetur. vide Pau. de Cast. in d. l. alle. in tex. & in l. fideiussor. §. j. ff. qui sati. cog. & in l. si constante. §. quoties. solu. mat. & Bal. in l. 2. C. de vsufru. leg. & in auth. cui relictum. C. de ind. vidui. & Imo. in d. l. non facilè. alleg. in tex. & do. in c. j. q. j. in fi. post gl. ibi, de dolo & contu. & do. Socy. copiosè, & no. in consi. 231. inci. cum in præsenti consultatione. versi. j. probatur. cum aliis versi. seq. In 2. parte. vbi etiam no. nunquid iurare debet de credulitate nō inuenire fideiussores, vt iuramentum nō sit temerarium veritatis asserēdo, quod scire nō potest, & an iurare debet motu proprio, vel ad delationem iudicis.
c ¶Possit renuciare beneficio cessionis. Adde quod posui in apos. ad Bal. post eum, & do. Bar. in l. j. nu. 4. C. de conuen. fis. deb. lib. x. & Ale. consi. 31. vo. 3.
d ¶Dictio, nec. Tu vide istum in l. sæpe. de verb. obl. & in l. 2. §. quod dicitur. ff. sol. mat. & Bal. in auth. cui relictum. ad fi. C. de indi. vidui. tollen.

De monachis. Rubrica.

¶Continuatio Rubricæ colligit ex §. j. j. eo. & colligit ex gl. q̄ incipit, q̄s ꝯstiōnes, fm̄ vlti. opi. q̄a s. ti. j. est facta mētio de epis. & cler. & de mo. & monasterio, vt patet in §. illud quoq;. vt determin. fit nu. cleric. hinc sumpta occasione sequitur videre de monachis. & monasterium autoritate episcopi ædificari debet.

1 *Vita monachalis abolet omnem maculam. & nu. 3.*
2 *Monachus perfectus debet esse eruditus diuinis eloquiis.*
4 *Infamia facti, vel iuris, an tollatur p ingressum monasterij, seu per pœnitētiā.*
5 *Ingrediens monasterium si ante ingressum commisit peccatum mortale, an pro illo peccato sit sibi pœnitentia iniungenda, vel impositam ante ingressum facere*
6 *Differentia inter masculos, & fœminas. remissiuè.*

Onuersationis. Monachalis vita purgat monachū, & monasteriū ædificādū est cū authoritate epi, cū orōnib. & virtute. & monachus post triēnium est ordinādus si reperiatur esse vitę ꝓbabilis, nulla ei interim qō mouetur, aliter verò nō, nisi fuerit absolutus. Monacho autē in monasterio delinquēte reddēdus est dño cū reb. & monachi debēt sīl degere; nisi Eremitæ esse velint. h. d.
1 † No. ꝙ vita monachalis hēt detergere oēm maculam. ¶† Scđo
2 no. ꝙ ille q̄ vult esse p̄fectus monachus, dēt esse cruditus diuinis eloquiis. ¶Tertio no. solēnitatē, q̄ adhibet ī fundatione, cuiuslibet eccl'iæ. sic j. de eccle. ti. §. si q̄s āt. j. vt nul. fabri. orat. do. j. rn̄so.
3 ¶† Sed ad primum no. ī opp. ꝙ vita monachalis nō aboleat oēm
a maculā. [a] nā iura dn̄t, ꝙ quis pōt post pn̄iam de crīe accusari, vt 33. q. 2. c. admonere. & tāgit vj. q. j. c. q̄ crīe. Sol. q̄tum ad Deū tollitur oīno macula peccati, vt & j. e. §. si verò intra. ī fi. sed q̄tum ad mūdum, & vindictā publicā nō, vt in ꝯriis. & no, gl. ff. de testi. l. 3. §. lege Iulia. & C. de nup. l. iperialis. §. j. ex. de diuor. ca. gaudemus. ¶No. gl. idest, purget. vide circa istam gl. qō. not. in l. Deo nobis.
4 §. hoc ēt. C. đ epi. & cle. p gl. 2. & vid qđ nō. de apo. c. j. ¶† Et no. ī ea gl. ibi, iuris, de hoc, an per ingressum monasterij, seu p pn̄iam tollat infamia facti, vel iuris. no. gl. ex. de testi. c. testimonium. 2. q. 3. c. hic colligit. & vj. q. j. c. oēs. & c. illi q̄. & tāgitur in d. §. lege Iulia. & ī d. l. imperialis. §. j. ¶† Quid āt iuris sit, si aliquis ingreditur
5 monasterium, si ante ingressum monasterij peccatum ꝯmiserit, an pro illo peccato sit sibi pn̄ia iniungenda. no. gl. in c. scripturæ. ex. de voto. Item si pn̄ia est imposita ante ingressum, nunqd post ingressum teneatur ingrediens pn̄iam impositam pro peccato finire: dic, vt no. glos. 33. q. ij. c. admonere. in glo. ex hoc loco. & 16. q. 1. vbi no. ¶In gl. parua, not. hanc gl. quam vide, & no. 12. q.
6 1. c. non dicatis, & 11, q. 1. c. de persona. ¶† No. glo. hic intellige ibi inter ista genera, an autem alia sit differentia. dic vt not. in ca. statuimus. extra. de maio. & obe.

ADDITIO.

a Omnē maculā. An ingressus religionis aboleat ingratitudinē, vide Gul. de Cu. in l. Deo nobis. nu. 2. & ibi posui ī add. ad ipm ī ver. ingratitudo. C. đ epi. & cle. ī cle. eos. q. 12. extrà. đ reg. & Spe. ī ti. q. filij sint leg. ver. q đ si peniteat.

§. Sancimus. No. hunc. & ibi, sed per triēnium. vide hîc quod no. 17. q. j. c. j. & 53. dis. c. j. & đr regula apostolica, & ibi canonica, vt de reg. c. 2. lib. 6.

1 *Testis qui dicit Titium possedisse prope xx. annos, vel circa, ꝓ probet, & referi ad modicam quantitatem, & probat de decem, & octo annis cum dimidio.*
Dictio propè, refertur ad modicum tempus, puta sex mensium.
2 *Dictio circa, vel citra, quid importent. remissiuè.*
Item dictio amplius, si apponatur in libello.
3 *Dominus si repetit seruum monachum effectum, vel prælatus aliquem in suum clericum, quis probabit, & coram quo iudice. remissiue.*
4 *Domino repetenti seruum, si sit monachus, datur triennium, si clericus, annus.*
5 *A quo tempore incipit currere istud triennium.*

1 §. Si vero intra. No. tex. ibi, prope xx. &c. nam hunc tex. no. Iac. de Bel. † ad testem dicētē, talis possedit prope xx. annos, vel circa, qđ referat ad modicā q̄titatē. facit ff. de orig. iu. l. 2. §. exactis. ibi, id qđ prope xx. an. &c. ad hoc facit, qđ no. l. fi. ff. ex q. cau. ma. l. ab hostib. §. sed qđ simpl'r. & latius ī l. & si post tres. ff. si q̄s cau. ¶Quærit ista gl. & dicit, ꝙ talis testis ꝓbat de 18. an. cū dimidio, vt sic dictio ꝑpè, vel circa, ītelligat propè, s. per sex mēses, & inter alia all. tex. optimū in l. nō tm̄. in pn̄. ff. de excu. tu. & ibi dr̄ quod proximus pubertati est ille, qui est in 13. an. cū dimidio. & sic est propè p sex menses. qui text. est ꝯ gl. q̄ dicit, quod ꝓxim⁹ pubertati est ille qui excessit decimum annum cum dimidio, vt no. inst. de inut. stip. §. pupillus. vide circa prædicta, quod no. Iac. de Arc. C. de inoffi. test. l. si quis in suo,
2 & † de significatione huius verbi circa, seu citra [a] habetis extra,
a de despon. impu. c. continebatur. & c. attestationes. & c. fin. & ibi no. de dictione amplius, ex. de ver. sig. c. cum inter vos. de dictione vltra; no. c. literæ. ex. de dila. & si ista verba ponuntur in libello quid operentur. no. ī d. c. literæ. & c. cū inter vos. & de similib. dictio. vide Spe. ī tit. de disputat. & alle. §. post hoc. ver. itē clausu-
3 la. & tenementi. no. in gl. in fi. pro declaratione huius † gl. cui incumbit onus probandi, an domino, an seruo, & coram quo iudice debeat fieri qō, & quid iuris sit si prælatus petit aliquē in suū clericum, vel monachum, vel quando quis dicit quem suum seruum, vel adscriptitium. dic vt plenè not. in capitu. sed alias. el ij. in 1. gloss. extrà. de ser. non ordi. & vide gloss. 54. distin. cap. fre-
4 quens. ¶† Opp. & videtur. quòd domino non detur triennium ad repetendū seruum, sed datur annus, ideo videt ob. C. de epis. & cle.

ADDITIO.

a ¶Citra. Vide plenè. do. Fely. in c. licet ver. no. x. de proba. & in c. quod ad cōsultationem. ver. 3. conclusio. de reg. iu.

& cle.auth.ſi ſeruus.Sol.aut loquitur in monacho,& daẗ trieniũ
vt hîc,aut loquiẗ ĩ alio clerico,& daẗ ann⁹.vt ibi,& đ hac mã ple-
nè no.p Ber.ex̃.de ſer.nõ ord.c.2.& ibi plenius per Inno.¶ Et eſt
rõ diuerſitatis inter monachũ, & alium clericum. ſunt enim mo
nachi in locis ſecretis,alij clerici ſunt in locis publicis. Et iõ daẗ
dño maius tp̃s ad reuocandũ in primo caſu q̃ in ſecundo. ita đt
gl.parua 54.diſt.ca.ſi ſeruus.& per Inno.in d. tit.de ſer.non ordi
5 ¶ † Quæro,à quo tpe incipit currere iſtud triennium, p qđ dñs
excludaẗ à repetendo.gl.in d.c.ſi ſeruus ſciente.Et 17.q.2.c.ſi qs
incognitus.non firmat. veritas vr̃ qđ iſtud triẽnium currit à tpe
quo ſeruus intrat monaſteriũ.nã s̃.in §.ſancimus.dr̃ ꝙ ſeruus dẽt
ſtare triennio,quod non portet habitum monachalem,quo ela
pſo ſtatim ſit liber,& dẽt petere habitum, & ſic à tpe quo incipit
ſtare in probatione videtur,quod incipiat currere triennium.

1 *Vita Eremitarum,quod ſit melior quàm monachorum.*
2 *Monachus,an poſſit eſſe teſtis pro monacho,vel monaſterio.*
3 *Quis de vniuerſitate,vel collegio, quando poſſit eſſe teſtis in cauſa vniuerſita-
tis vel collegij.& num.9.*
4 *Monachus,vel canonicus teſtificãs cõtra eccleſiã ſuã,an dẽat pdere beneficiũ.*
5 *Canonicus in cauſa ſui canonicatus,quòd poſſit eſſe teſtis.*
6 *Canonicus contra alium canonicum pro canonico quòd poſſit teſtificari.*
7 *Prælatus pro ſua eccleſia alio agente nomine eccleſiæ,ꝙ teſtificari poſſit.*
8 *Frater minor,quòd poſſit eſſe teſtis.*

§.Cogitandum. No.tex.ibi, ab alterutris hoc eſt ꝓ-
hibitũ ſub pœna excõicationis, vt
1 18.q.2.c.pnicioſa.¶ † No.tex.ibi,ad meliora,vr̃ hîc tex.qđ me-
2 lior ſit vita Eremitarũ, quã monachorũ.¶ † Not.tex.ibi,ſed in
a cõi,&c.ꝙ vnus monachus põt eſſe teſtis [a] alij monacho.qđ dic,
vt in gl.ver.nudo verbo.idẽ no.j̃.de teſt.§.ſi vero dicaẗ.coll.7.&
3 C.de teſt.auth.ſi teſtis.& ĩ l. 1.¶ † Videtis ex hac gl.qđ §.vniuerſi-
tatis.& §.q manumittiẗ,inducunẗ ad illã partẽ,ꝙ non poſſit ferri
b teſtimoniũ.[b] ſed alibi gl.inducunt illos §.ꝓ alia pte,vz ꝙ ad te-
ſtimonium admittunẗ:& ita not.in d.§.vniuerſitatis.& ĩ l.idonei.
ff.de teſt.vbi gl.in deciſione idẽ tenet,qđ hîc,& eo.mõ ibi illos.§.
alle.gl.q̃ ſunt in oĩbus.c. q̃ j̃.allegabo, & illa eſt verior allegatio.
¶ Hoc p̃miſſo ꝓ đclaratione hui⁹ q.dic,aut loqmur đ his,q̃ fiũt
ex̃ collegiũ,aut đ his q̃ fiunt ĩ collegio.ſcđo caſu p̃t,vt C.đ repu.
l.fi.& qđ hr̃ in c.3.đ ꝓb.& eſt exp̃ſſum ex̃, đ teſti.c. veniẽs.in fi.&
vide qđ ibi no.primo caſu.Aut de tali actu q affert vtilitatẽ toti
collegio in vniuerſo nõ in particulari,& tunc põt teſtificari mo
nachus ꝓ monacho,& ꝯ monachos,& qlibet de collegio ꝓ col
legio,& ꝯ collegium,vt d.§.vniuerſitatis. & qđ ibi no.& d.§.qui
manumittiẗ.& ita intelligiẗ,qđ no.hîc,& in d.l.idonei.ff.đ teſtib.
pro hoc apparet,ꝙ ſi aliqua vniuerſitas,vel cõitas poſſidet aliqd
qđ affert tantam vtilitatem ẽt in particulari:puta ſi aliquæ cõita-
tes diſputãt de paſcuis,& nemorib.in quib.beſtiæ ſingulorũ de-
paſcunẗ,ſinguli ligna incidunt:certè tunc teſtes đ illa cõitate re-
pellunẗ,vt patet ex p̃dictis.circa p̃dicta vide,qđ no.doc.in l.parẽ-
tes.C.de teſt.p Gul.& Odof.& Iac.But.in d.§. vniuerſitatis.& per
gl.Inn.in c.cum nuncius.ex̃ de teſti.facit ad p̃dicta c.inſuper.&c.
4 tuis.eo.ti.& de iureiur.c.& ſi Chriſtus.¶ † Quæro nunquid mo
nachus,vel canonicus teſtificans ꝯ ſuã eccleſiã debeat pdere per
hoc beneficium.Veritas eſt ꝙ nõ, quia cũ cogiẗ teſtificari ꝯ ſuã
eccleſiã,vt no.in d.c.cum nuncius.nõ dẽt ſuum bñficium pdere,
ar.l.qui cum maior.§.pe.đ bo.li.ff.de hoc eſt gl. in c.veniens.ex̃,
5 de teſti.añ fi.đ † iſta q.an canonicus in cã ſui canonicat⁹ [c] poſſit
c eſſe teſtis,no.gl.ꝙ ſic,qa nõ dr̃ eſſe domeſticus ipſius canonica-
6 tus,ſed ipſius eccleſiæ,vt no. 14.q. 2.ſup prudentiã.¶ † Quærit
Ia.de Bel.an canonicus ꝯ ſuum concanonicum poſſit alium ca-
d nonicum ſuũ teſtem producere?& dicit,ꝙ ſic.[d] quia ille canoni
cus qui teſtificaẗ pro illo canonico ꝯ alium non eſt magis dome
ſticus vni q̃ alij:& par affectus rõnẽ ſuſpicionis remouet,vt l.nõ
ſolum.§.j.ff.de ritu nup.& de hoc eſt gl.in d.c.ſup prudentiam,&
7 18.q.2.c.vide curia.licet ipſe non alleg.¶ † Quæro,an prælatus
poſſit eſſe teſtis pro eccleſia ſua?dic ꝙ ſic alio agente noĩe eccle-
e ſiæ,vt in c.inſuper [e],ex̃.de teſt.de quo vide Inn.in c. præſentium
de teſt.lib.6.¶ Not.gl.ibi,item nunquid.& qđ not.Spec.in tit.de
8 teſt.§.j.ver.ſed nunquid rector.in fi.¶ † No.in glo.ibi.§.pe.idem
no.in auth.ſi teſtis.An autem frater minor poſſit eſſe teſtis? dic
9 ꝙ ſic,vt eſt caſus in c.nuper.ex̃.de teſti.¶ † Quæro ſi vniuerſitas
nihil hẽt,an ſingularis perſona de vniuerſitate admittatur in te-
ſtem?& videtur quòd ſic,vt hic cum ſi.s̃.allega.ſed veritas eſt, ꝙ
non,quia oportebit imponere collectam, vt ſic in cõi aliquid
habeat vniuerſitas,vt ex pecunia poſſit debitum ſolui,vt in l. 1.§.
quibus,& quod ibi no.ff.quod cuiuſq; vniuer.& ſic p̃rimonium
vniuſcuiuſq; minuetur,& per ꝯñs in propria cauſa quilibet teſti
ficari vr̃.colligitur ex diſtinctione s̃.data facit.l.in concedendo.
ff.de aqua plu.arcen.ff. quando appell.ſit l. 1.§.in propria.

ADDITIONES.

a ¶ Teſtis. Ad quod vide omnino do. Soci. in conſ.17.ſupradicta compoſitio,
ver.poſtremo tractandum in j.parte.c.28.
b Teſtimonium.Ad ſaturitatem tu vide Fel.in c.dilectus,el 2.in medio.verſic.
in ea.gl.de ſimo.& in c.inſuper.per totum commentum,de teſti.
c Canonicatus.Et nunquid in cauſa præbendæ ſuæ.vide Fel.in c. inſuper.ex-
tra.de teſt.ver.fallit 8.ſtatim poſt prin.ver.
d Quod ſic.Adde Fel.in c.cum R.Canonicus.in fi.de offi.dele.
e Inſuper.Et ibidem vide Fel.ver.fallit 8.adde do. Georgium Thomaſinum
conſ.ſuo 83.incip.videtur eſſe de indubio præſens.q.poſt prin.vol.4.

1 *Res delatæ in monaſteriũ p ingrediẽtẽ,an vitiato ĩgreſſu remaneãt monaſterio.*
2 *Monaſterium an teneatur tanquam ſucceſſor pro bonis ingreſſi,vel tanquam
quilibet bonorum poſſeſſor.*
3 *Monaſterium pro bonis ingreſſi,non tenetur,niſi inquãtum ad ipſum peruenit.*

a §.Si quis autem. Opp.& vr̃,ꝙ res dẽant reſtitui exeũ-
ti [a] de monaſterio,vt 16.q.6.c.de la
pſis.So.vt no.gl.& doc.in c.qđ a te.ex̃ de cle.ꝯiu. vide no.in c.ex
tranſmiſſa.ex̃,de renun.¶ Not.gl.idem in aliis ibi,quid ſi non,vi
1 des ergo diſtõnẽ huius † gl.cum qua ꝯcor.C.de ſac.ſan.ec.auth.
ingreſſi.& idẽ no.C.de epiſ.& cl.l.Deo nobis.§.huius aũt.ſed ad-
uerte circa hanc q.multi Doc.ſcribunt,& multæ gl.variant.veri-
tas eſt,qđ đt Pet.de Bel.nã aut ingrediens monaſteriũ ignorabat
ingreſſum nõ tenere aut ſciebat nõ tenere.¶ Prĩo caſu,reuocan
tur bona:hoc ꝓbaẗ l.ſi pr̃.& l.nec apud.C.de hær.inſt. vbi ſi aliqs
credit aliquẽ eſſe fratrẽ,vel filiũ,q non eſt,& bona ei reliq̃rit, illa
bona ei auferunẗ.Ita & in ꝓpoſito iſte poſſet reuocare bona, cũ
credebat ingreſſum tenere,qui nõ tenet. ¶ Scđo caſu,aut dedi-
cauit bona tacitè,qa p ſolũ ingreſſum,& tunc vitiato exp̃ſſo vi-
tiaẗ tacitũ,vt l.3.§.q hẽt.de ſer.ruſt.p̃d.cũ ſi.aut exp̃ſsè, dicẽdo đ-
dico me,& mea,& tunc licet nõ teneat ingreſſus,tenet tñ bono-
rũ collatio,ſeu dedicatio.C.ſi pe.appe.mors interue.l.ſi is q. licet
iſto caſu intelligat Cy.opi.Pet.dicentis,qđ qñ qs ſciẽs ingreſſũ
nõ tenere,ingrediaẗ monaſteriũ,ꝙ bona nõ reuocat: qa vr̃ do-
nare,vt l.j.ff.de ꝯdi.inde.& l.cui⁹ p errorẽ.de reg.iu.Ita colligunt
ex dictis Pe.in auth.ingreſſi.C.đ ſacr.ecc.ſm hãc diſtõnẽ vr̃ dẽre
intelligi,qđ diſputãdo tenuit Ber.in 18.q.ſua,q̃ incipit, qdã in vi
ta vxo.& vide gl.ex̃.de cle.coniu.c.qđ à te.& 92.diſ.c. pe. & Spe.
2 de ſta.mo.§.j.ver. 54.¶ † In ea.gl.ibi,Itẽ nunquid, &c.tenet ergo
iſta glo.ꝙ monaſteriũ nõ teneẗ tanq̃ ſucceſſor,ſed tanq̃ quilibet
poſſeſſor: alibi glo. tenet,ꝙ monaſteriũ teneaẗ iure hr̃ditatis, vt
hr̃s,& ſic teneẗ pſonalibus actionibus inſolidum,vt hr̃s.ita not.
C.de ſac.ſan.eccl.auth.ſi qua mulier.in gl.2.in fi.alibi glo. diſtin-
guit,an habeat monaſteriũ ſingulariter, an vl̃r.ita no. ff. de pec.
l.ſi peculium.§.ſed ſi dñs,quam diſtõnẽ reprehendit Dy.in l.ſi pe
culium ſeruo.eo.tit.& tenet,ꝙ monaſterium teneatur ad inſtar
pr̃is,tanq̃ hr̃s,& tanq̃ ſucceſſor,& iſtã opi. vr̃ ſentire Dy.in auth.
ingreſſi.in peu.q.de epiſ.& cle.C.de ſacroſ.eccl. & C. in auth.cã
quæ fit cum monacho.ſed glo.in d.auth. ingreſſi. videtur velle,
ꝙ monaſterium teneaẗ ad inſtar pr̃is,& ſic vr̃ ꝯcor.cum glo. hîc
poſita.licet gl.dicat hîc,vel dic, vt no.in auth. ingreſſi.quaſi alia
opi.ponatur ibi,q̃ hîc,ſed rectè ꝯſiderando non ponitur alia opi.
ibi,q̃ hîc.quia ibi dr̃,ꝙ monaſterium tenetur pro eo tanq̃ pro ca
pite diminuto intelligendo de minima capitis dimi.vt quia tran
ſit in ptãtem patris arrogatoris,quo caſu in patrem arrogatorẽ
non tranſit actio,vt l.in arrogatorem.ff.de pec.Inſt.de acqui.per
arrogat.§.fi.& opi.hîc poſitam videtur tenere Iac.de Bel.& pro
iſta glo.facit,quod not.s̃.eo.§.j.& iſta videtur verior opin.ꝙ ec-
cleſia non habeat iſta bona, vt hr̃s, ſed habeat iure vniuerſalis
acquiſitionis.ſicut dicimus de bonis eius, quem arrogamus.Ex
3 quo ſequitur, ꝙ monaſterium † non tenetur,niſi inquantum
ad ipſum peruenit,& non vltra.vt d.l.in arrogatorem.& d.§.fin.
& hãc opi.vr̃ teneẗ Inn.extra,đ ꝓb.in c.in pñtia.hoc ſentit Iac.đ
Are.in auth.ſi qua mulier,in fi.in addi.ſuis.C.de ſacroſanct.eccl.

ADDITIO.

a Exeunti.De qua materia,vide plene per Pet.de Anch.in reg.acceſſorium.in
v.opp.de re iud in vj.& Bar.in l.ij.§.fi.ff.de bon.poſſ. ſm tab. & Sal.in l. eum
qui duas.de adul.& Bal.in l.j.C.de lati.libe.tol.& glo.in c.ſi quis rapuerit.
27.q.j.& glo.fi.in c.ſi quis incognitus.17.q.ij.& Imo.in cle.ne in agro.de ſta.
mo.& Inn.in c.dilecta.extra.de exceſ.præl.& do.Ant.in c.ſtatuimus.de re.Et
Lap.alle.62.& Ang.in conſi.233.& Cald.de re.conſi.23.& Pet.de Ancha.conſ.
224.& Card.conſ.30.incip.quidam frater Andr. & do.Ant. conſ.2.& Card.
conſ.22.inci.quidam nomine Laurentius.

1 *Dedicans ſe,& ſua alicui eccleſiæ,regulariter non efficitur religioſus,nec iura
loquentia de oblato monaſterio habent locum in ipſo.*
2 *Ingrediens monaſteriũ ſi aliqd ſibi reſeruat,an reſeruatio valeat,et ingreſſus
vitietur.*
3 *Papa,ꝙ non poſſit diſpenſare,ꝙ monachus habeat proprium.*
4 *Ingrediens monaſteriũ,an minuitur maxima capitis diminutione,vel minima.*
5 *Filij ingredientis monaſterium, an ſtatim poſſunt petere legitimam, vel infra
quantum tempus,vbi videtur tenere,quòd ſic.*
6 *Ingrediens monaſterium,habetur pro mortuo ciuiliter,& non naturaliter.*
7 *Ingrediens monaſterium,ſtatim deſinit eſſe dominus rerum ſuarum, & ſicut
tranſit dominium in eccleſiam,ita tranſeat poſſeſſio,*
8 *Filiusfamilias ſi ingreditur monaſterium,an exeat de patria poteſtate, ꝙ ſic.*
9 *Res in emphyteuſim data cum pacto,vt non alienetur, an ſi eam recipiens in-
grediatur monaſterium,res ipſa in monaſterium tranſeat. remiſſiuè.*
10 *Ingrediens monaſterium,ſi ſibi reſeruauit vſumfructum alicuius rei pro ſe,ta
lis vſusfructus tranſit in monaſterium.*

§.Illn

1 §. Illud quoque. †Not.gl.sed vř,quod fit.in fin.Quid aũt iuris sit,si quis intrat ecclesiã secularē,& ibi dedicat se,& sua, & seculo renunciat gl.in d.auth. ingressi.dicit est,ꝙ idē ac si intrasset monasteriũ, sed hoc non vř verũ,nã ꝯuersus ecclesiæ secularis non efficitur religiosus si dedicet se,& sua,sed remanet liber homo.nam per oblationē factã in manu secularis quis non efficitur religiosus,nec dř solēne votũ religiosum,vt no.plenè ꝑ Inn.c. porrectũ.ex. de regular. hoc probatur per tex.27.q.j.c.2.& in c.vt lex ꝯtinentiæ, cũ gl.vbi dř
a ꝙ tales ꝯuersi non sunt religiosi: [a] sed possunt ꝯhere matrimoniũ,& habere propriũ,& sic pñt testari si aliquid apud eos remãsit,vel nihil remansit,quia hrditas dř, & si nihil sit in bonis,vt l. hære.appel.ff.de verb.sig.& hanc vř tenere Pet.in d.auth.ingres-
2 si.¶†Et no.gl. poterit.tenet ergo ista gl.quòd vbi ingrediens manasterium aliquid sibi reseruat, reseruatio non tenet, sed ingressus nõ vitiatur,& cũ hac gl.ꝯcor.quod no.in d.auth. ingressi.& l.si pater.ff.de adop.not.32.q.2.c.solet quæri.in quadam gl. mag.in fi.& istam opi.tenent multi Doc.iuris ciuilis. sed ꝯrium tenet gl.ꝙ ingressus vitiatur in c.2.ex.de sta.mo.de condit.appe. c.fi.in gl.mag.in fi.Alibi gl.distinguit, aut pactum reseruationis apponitur incontinenti,& vitiatur ingressus: aut apponitur ex interuallo,& vitiatur pactum.ita no.in l.per seruum.§.j.ff.de vsu, & habit.& ibi not.Quid dicendum,hoc dubiũ insurgit ex hoc,
3 quia hře proprium est ꝯ substantiam monachatus, nec †pt Papa in hoc dispensare,vt in c.cum ad monasteriũ.ex, de sta.mon. hoc præmisso in d.qõne dic, Aut istud pactũ apponiť per modũ ꝯdõnis ad ipm ingressum,vt quia dico,dedico me, & mea, si ꝓprietas talis rei mihi remaneat,& tunc ista ꝯdõ habet vitiare ingressum,quia facit deficere voluntatem ingredientis,ita loquuntur gl.in d.c.2.ex.de sta. mo.& dictum c.fi. ex. de ꝯdit.appo.& ita intelligo,quod no.gl.ex.qui cle.vel vo.c.insinuante. Aut ista reseruatio non apponitur per modum conditionis,sed per modũ cuiusdam modi,vel pacti,& vitiatur modus,vel pactum, seu reseruatio,non aũt ingressus.ita loquitur hîc gl.& aliæ gl.s.alleg. & de hac qõne tãgit Spe.in tit.de sta.mo.§.j.ver.cix.& d hãc qõne disputauit Iac. Bu.in qõne quæ incipit,qdã sub condit.& est v.& de hoc notãt satis latè Doc.in c.cos q.ex.de sta.reg.¶In ca.
4 gl.ibi.& quia capite minuitur.tenet ista gl.† ꝙ ingrediens capite minuitur.Item no.s.eo.§.& in auth.ingressi. & in auth.si qua mulier.& 19.q.vlt.si qua mulier. vbi gl.tenet, qđ capite minuiť & transit in ptãtē alterius,& sic minuiť minima capitis diminutione.Alibi vř velle gl.ꝙ minuať maxima ca.dimi. quia efficitur seruus,vt no.in auth.cassa.C.de epi.& cle.& ĩ.apud quos opor. mo cau.in prin.ꝓ quib.gl.facit qđ no.in l.cũ hřdes.§.fi.ff.d acq. pos.¶Sed veritas est,quòd nõ minuiť maxima c.dimi.vt probatur s.eo.§.cogitandũ.& ibi ēt ꝓbať,quòd non minuať ēt media cap.dimi.nã retinet ēt ciui.cũ possit esse testis.& ibi dř.An autem ibi minuatur minima capi.dimi. vř ꝙ nõ, quia retinet familiam cui succedit,vt suus,vt l.Deo nobis.§.j.C.de epis.& cler.Sed veritas vř,quòd minuať minima cap. dimi.quia mutat familiam, vt no.gl.in l.si ex cã.§.nunc videndum.ff.de mino.nec ob.quod dř qđ succedit vt suus:nã & emancipatus succedit,vt suus, vt C.de leg.hære.l.meminimus.& tñ minuiť minima cap.dimi.vt Inst.de ca.dimi.§.minima.licèt per dictam rõnē Iac.But. vř velle ꝯriũ,in qõne tñ principalr hic facta per gl.vide,quod no.in locis s.alleg. & qđ no.Io.An.in c.in pñtia ex.de probat.dicã de hoc ĩ.de san.
5 epis.§.si qua mulier.¶†No.gl.sed an.ibi, sed ꝯ dicas. istã opi.tenet hic Iac.de Bel.& idē vř sentire gl.in auth.nunc aũt.C.de epis. & cler.sed gl.q est ĩ.de san.episc.§. si qua mulier.& in auth.si qua mulier.C.de sac.san.eccl.ponit opin.duas & non firmat. Sed veritas vř,quòd filij non pñt istã ltimã statim petere,sed demũ post mortem ingressi,vt vř velle tex.in dcã auth. si qua mulier. & in d.§.si qua,probatur ēt rõne,nã ltima,quæ debetur filio,nõ debeť filio,nisi post mortē nãlē,vt ꝓbať in l.j.§.si ĩpuberi.ff.de col.bo. & §.si quis aũt impubes.non obst.quod dř, quòd filii fa.fame periclitarenť,qa ecclesia tenebitur ad alimenta eis ꝓstãda,per rřam iuris,fm nãm.ff.de reg.iu.ad hoc facit,qđ no.gl.in d.§.si qua mu-
6 lier.Non † obst.ꝙ dř quòd ingrediens hř pro mortuo, quia nõ verũ quo ad oĩa.quod no.gl.in auth.idē est.C.de bo.q lib.& tangiť in auth.ingressi.hř enim pro mortuo ciuilr,sed non nãliter, vt no.Pet.in d.auth.si qua mulier.& hæc vř veritas.¶Pro prima opi.vt filij possint statim petere,facit tex.optimè ex.de reg.iu.c.
7 cum quis.in fi.¶†Quæro dř hic,quòd ingrediens monasteriũ statim desinit esse dñs rerum suarum,& trãsit dñium in ecclesiã, an transeat possessio ipso iure?& tenent Doc.quod sic.per l.si adoptauero.ff.de pca.& per illã l.idē tenet gl. 19.q.vlt.§.si qua mulier.Idē tenet Inn.in c.in pñtia.ex. de. ꝓb.in vlt.gl.& ꝑ hoc appatet,ꝙ monasteriũ æquipareť při arrogatori:cum in ipm transeat possessio ipso iure.Secus si æquipareť hřdi: qa tunc nõ transiret possessio ipso iure,vt l.cũ hřdes.ff.de acq.pos. & sic opi.Doc. ꝙ monasteriũ teneatur,vt hřs non iure nãli,non est vera:quia im-
8 mò teneť,vt př arrogator, vt dixi.¶†Quæritur vtrum filiusfa.

b qui ingreditur monasteriũ exeat patriã ptãtē. [b] gl.in l.si ex causa.§.Papinianus.ff.de mino.dicit ꝙ sic,& istam opi.tenet Iaco.de Bel.dicit enim, Monachus transit in obedientiã, & ptãtē Abbatis,vt hic,23.dist.c.q̃q̃.xij.q.j.c.nõ dicatis. sic ergo trãsiens in potestatē alicuius vř liberatus à patria ptãte,vt insti. qb.mo. ius pa. po.sol.§.pe.hanc opi.tenent Guil.de Cu.in l. patre furioso. ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur.gl.& Inn.ex.de æta.& quali.c.indecorum.circa qđ vide Spe.in ti.de tut.§.finaũt tutor. ver.sed quæriť, & de sta.mon.§.j.ver. 12.ꝯ ꝑdicta, vnũ vř ob. qa Monachus iure
c suorũ,& vt suus succedit,vt d.l.Deo nobis [c].§.j.ergo vř qđ sit in ptãte pris.Sed rñde, vt s.dixi, quia non seqtur: successionem.n. emãcipatus hēt,vt suus,vt d.l.meminimus, & tñ exiuit de ptãte. pro hoc optimè facit:qa video, ꝙ per ingressum monasterii factũ à seruo dñs perdit dñiũ,qđ hēt in seruo:& seruus conseqũiť libertatē,vt s.in §. sancimus. in fi. multò ergo magis dēret perdi
9 patria ptãs. ¶†Quæro data est res emphyteutica alicui eo pa-
d cto,vt eã nõ alienet,an ista res trãsit in monasteriũ [d] aliquo monasteriũ ingrediente,dic vt per gl.& Dy.in l.si ita qs. §. ea lege,ff.
10 de verb.obl.¶†Quæro, pone, ꝙ ingrediens monasteriũ reseruauit sibi vsumfructũ alicuius rei ꝓ se,ita, ꝙ duret in vita ingredietis.gl.format istã q.ĩ auth.ingressi,& dicit ꝙ nõ põt.sed Doc. Vltramon.ibi dicũt,ꝙ ius vsusfructus remanet penes ingredientē.sed illud dictũ non vř verũ: qa penes ingredientē nullum ius remanet,vt c.cum ad monasteriũ.ex.de sta. mo. veritas est ergo ꝙ in monasteriũ transit ipsum ius vsusfructus.& firmatur ꝑ mortem nãlem ingredientis monasterium.ita tenet gl. in d. c. si qua mulier.xix.q.vlt.hoc etiam tenet Spec.in ti.de statu mo.ver. 47. & expressè per Inn.in d.c.in præsentia.extrà, de probat.

ADDITIONES.

a Religiosi.Adde Fel.in c.in præsentia.ver.in tex.ibi,obtulit,de prob.& quod ibi ad materiam dixi in apost.

¶De his conuersis,& an sint religiosi.& multa alia singularia.vide ꝑ Rom. sing.suo 655.inci.fuit a me quæsitum per fratres S.Francis.

b ¶Exeat patriam potestatem.Adde qđ no.in apost.ad istum in auth.ingressi, nu.58.in 2.lect.in ver.desinat esse in patris potestate.C.de sacrosf.eccl.

c ¶L.Deo nobis.Et ibidem ad hoc vide Bal.& adde Pau.de Ca.in l.q̃ sub conditione.ff.de lib.& posth.ꝙ filius factus Monachus non perdit patriã ptãtē: quia esset damnosum monasterio,quod firmat Fely.in d. c.iudæis.el 2. in fi.

d In monasterium.Ad cuius articuli decisionem.vide latè per Felyn. in c.in præsentia.ver.7.quæro.de proba.

1 *Mors ciuilis,& naturalis æquiparantur.*

2 *Ingrediens monasterium,quando possit vxorem relinquere.remissiuè.*

1 §. Si autem vxorem. †No.ꝙ mors ciuilis,& nãlis
a ęqparanť. [a] de qua per Dy. ĩ l.ex ea parte. §.insulã.ff.de ver.obl.& l.§.cũ dotē.ĩ prin.ff.sol.ma.
2 ꝑ Doc.in l.Deo nobis.C.de epi.& cle.& 16.q.j.c.placuit.¶†No. gl.ꝓ certo ponit.in fi. vide quod no. in §.distrahuntur.ĩ.de nup. & in c.2.extrà de conuer.coniug.& in c.ex parte.el 2.& ibi no.

ADDITIO.

a ¶Aequiparantur.Ad saturitatē cũ infinitis remis.vide tu Fel. in c. licet vndique.de off.dele.& in c.in præsentia.de proba post prin.qđ in quolibet loco dixi in apost.

1 *Homines sunt honorandi secundum uirtutes.*

Doctores iuuenes virtuosi præferuntur Doctoribus antiquioribus uitiosis.

2 *Abbas qui bonus est,si melior reperiatur,non reuocatur electio.*

§. Ordinationem. Abbas ordinandus est,& eligendus,ꝓpter optima merita,& virtutes,non ex ordine,vel tpe,his gñaliter obtinentib. in omnib.
1 h.d.Præcedentis:i.episcopi.¶†No.ꝙ homines sunt honorandi fm merita,& virtutes.Et sic est arg.l.pro nouis Doc.vt sint honorandi si sint virtuosi, & præferuntur antiquioribus magis vi-
2 tiosis.vt glos.hic,& l.j. C.de anno.ciu. lib.xj. ¶†Quæro quid si eligatur bonus in Abbatem, tamen reperitur melior eo, an ex hoc vitietur electio.dic ꝙ non,vt no.gl.8.q.j.licèt ergo.

Quomodo oporteat Episcopos,&c. Rub.

1 *Sacerdotium,& imperium,quòd à Deo,& eodem tempore processerint.*

Iurisdictio Papæ,est distincta à iurisdictione imperij.

2 *Imperium,ab ecclesia dependet.*

3 *Donatio facta per Constan.Papæ Syluestro,quòd valeat,nec reuocari possit.*

4 *Ecclesia,an præscripserit res sibi donatas per Imperatorem casu, quo donatio eidem facta non tenuerit,quòd sic.*

5 *Imperium,an procedat ex electione,vel successione.remissiuè.*

6 *Item Regna vnde processerint.*

Item quis coronat Reges.

Axima quidem. Administrationes,& iurisdõnes Papæ, & principis sunt distinctæ, & prius ordinanda est honesta persona, & gloria fruens; benè erudita verbo, & opere, & corporis sapientia: non per pecuniam eligi debet, si nullus sit contradictor. aut si alias sit talis, qui meritò repellatur à contradicendo: pœna contrafacientibus imminente.hoc dicit.vsque ad §.& illud.¶†Not. quòd im-

a perium,& sacerdotium processerunt à Deo a & eodem tẽpore,
& sic dicit gl.ꝙ istæ iurisdictiones sunt distinctæ,nec Papa in tẽ-
poralibus,nec Imperator in spiritualibus debet se intromittere,
vt extrà de appe.c.si duobus.in vlt.glo. Est autem Imperator di-
uinitus consecutus imperium priuilegio & potestate. xcvj. dist.
c.Imperator.¶ Circa quod vide,vt ibi no.Inn.extra,de fo.cõpe.
c.licet.vbi vr̃ tenere,ꝙ iurisdictio Papæ,& Imperatoris sunt di-
stinctæ,nisi vacante imperio:quo casu vnica tm̃ est, & insepara-
2 ta. Et vr̃ velle gl.ea.dist.c.qm̃.& no.in c.si duobus.& sic vr̃,† qđ
Papa vtraq; gladij habeat ptãtem,& ab ecclesia imperium depẽ-
deat,vt hr̃ in extrauaganti Bonifacij, quæ incipit, vnam sanctã,
3 no.ẽt per Host.in tit.qui filij sint legi.§.quis & à quo.¶ † No.gl.
ergo apparet ibi,sed licet.tenet ergo gl.ista ꝙ donõ facta à Con-
stantino Papæ Syluestro non valet, & ita determinat Iac.But.in
lec.in proœmio ffor ũ.Sed ꝯ̃riũ vr̃,qđ donatio valuerit, & tenue-
rit,& ꝙ per successorem non possit reuocari,tenet gl.63. dist.c.
ego Ludouicus.& idẽ quod ibi tenet Gul. de Cug.in proœmio
fforum.licet illã non alleget gl.sed probat per multas rõnes.&
inter alia dicit ꝙ hæc nõ fuit ꝓpriè donatio, sed q̃dã remunera-
b tio,attento ꝙ Imperator erat leprosus, sanatus b ꝑ Papã Sylue-
strũ.Valebat ergo donatio tanquã remuneratio,arg.l.si pater in
filiũ.ff.de don.l.Aquilius.eo.ti.primũ imperium,& sacerdotium
sunt à Deo,vt hic:ergo sunt vt frater,& soror, vt hic no.in glo.s.
dona.ergo Imperator dans ecclesiæ non vr̃ donare, sed dotare:
sed frater tenetur dotare sororem, vt l.cum in plures.§.pe.ff.de
admi.tu.& C.eo.l.non omni. ergo &c.Istam opi.ꝙ donatio te-
neat,& non possit per Imperatorem reuocari,tenet gl.in c. Ro-
mani.de iureiu.in cle.in vlt.gl.& istud teneam⁹ fauore ecclesiæ.
4 ¶ † Sed quæro retenta opi.ꝙ donatio non valuerit,an ecclesia
ꝑscripserit res ab Imperatore donatas.Iac. de Bel.vr̃ hic tenere,
ꝙ non per multas rõnes,& idẽ vr̃ tenere Cy.in l.comperit.C.de
ꝑs.xxx.an.Sed ꝯ̃.tenet do.Pau.in d.ca.Romani.& ibi refert & rñ-
5 det ad rõnes d.Cy.& dic,vt ibi per eum. ¶ † Et quæro, an impe-
riũ procedat ex electione vel successione? dic vt no.in tex.& gl.
23.dist in noĩe dñi.ver.saluo debito, & 8.q.j.ca.Moyses,& vide
6 extra.de elec.c.venerabilẽ.in fi.† Quæro vñ ꝓcesserint dñatio-
nes,& regna.dic per Inn.in c.quod sup.ex̃.de voto.¶ Quis autẽ
dẽat Reges coronare,dic vt hr̃ in gl.17.q.j.c.in apibus.Bart.

ADDITIONES.

a A Deo.An imperium sit a Deo.vide Fel.in c.nouit.versi. In gloss.2.circa medium.versi.de iud.

b ¶ Sanatus.Tu vide Platinã de vita Pontificum in c.de Marco primo Papa. vbi reputat fabulosum istud qđ dr̃ de Constantino mũdato a lepra,& de validitate d.donationis.vide Bar.Belencinum cũ infinitis remis.in c.inter dilectos.de fide. & Ale.post Imo.in rub.ff. de verb.obl. vbi ẽt per do.Fran.de Aret.& Dãtes in sua Monarchia,quã cõis schola canonistarũ,& theologorũ reprobat,& vide Archi.Flo.in 2.parte 3.partis suæ summæ tit.33.c.inci.de do põne facta eccl.per Cõstantinũ,& per Brix.in suo repertorio.in ver. donatio.ver.an don.icã ꝑ Cõstãtinũ,& oĩno Ang.& Anch.in trac.de pot.ec.q.43.

§.Igitur ordinãdus. No. ibi, sed ẽt.no. ex hoc § ẽm
gl.ꝙ renunciãs suo iuri debet
illud scire,quod prodest pro mulieribus Velleiano renuncian-
tibus:circa quod vide gl.in l.sciendum.ff.de verb.obl.& ꝑ Doct.
in l.2.C.de rescin.vend.& ad Velleia.l.fin.§.pen.

1 *Datũ per simoniã applicatur illi ecclesiæ,cui p talẽ dationem facta est iniuria. Id qđ aufertur alicui pp iniuriã factã alicui eccl.applicatur ecclesię iniuriatæ.*
2 *Electio & confirmatio facta per pecuniam,an valeat.*
3 *Electio facta à suspensis est nulla.*
4 *Electio,quando est facta de persona vitiosa, an valeat.*
5 *Electio facta vltra numerum,quando valeat.*
6 *Preces,quando inducant simoniam.remissiuè.*
7 *Episcopus,an dispenset cum electo ignoranter per simoniam.*

1 §.Et hanc. † No.ꝙ illud,quod dat ꝑ simoniã,dẽt applica
ri illi ecclesiæ,cui per hanc dationem fit iniu
ria,vt hic,& ĩ.de san,epis.§.si qs aũt.& §.præ oĩbus,& §.seq.& ex̃
de simo.c.ad hoc.& ibi no.& qđ no.ex̃. de iure pa.c.quia clerici,
& sic illud qđ aufertur alicui,quia facit iniuriã eccleuæ,applicat̃
illi ecclesiæ,cui fit iniuria,vt no.in d.c.quia clerici. facit 17. q.4.
c.si quis in atrio,& eo.tit.c.si quis deinceps.& ex̃.de pœn. c.in q
2 busdã,& qđ ibi no.27.q.j.§.si quis rapuerit. ¶ † Secundò no.ꝙ
a electio,& ꝯfirmatio facta ꝑ pecuniã non valet.a sed ꝯ̃ hoc op.ẽm
Iac.de Bel.& vr̃,ꝙ talis electio valeat,vt s̃.vt deter.sit nu.cle.§.san
cimus.& §.ad hoc quidem.Sol.ibi fuit in materia, hic in acciden
ti.Et pro huius materiæ declaratione, dic ẽm Iaco. de Belui.aut
est peccatum in forma,aut in materia,aut in accidẽti,aut in qua-
litate, aut in numero. Primo casu, ipso iure electio non valet,
vt s̃.eo.§.sed neque vxor.ff.de decu.l.Herennius.ratio,quia talis
electio fundamentum non hẽt.C.de nu,& actu.l.actuarios.li.12,
probatur in l.si constat.ff.de app.j.q.j.c.principatus. ita dt Iac.de
Bel.De hoc,qñ electio sit nulla nõ ẽuata forma.est casus in c.su
per eo.ex̃.de ele.& c.dilecti.& c.qa pp.& c.cum post petitã.& ca,
Cumana.e.ti.& no.in c.innotuit.e.ti.Secundo casu,cum est pec-
catũ in mã.puta,quia electorib.ius eligendi non ꝯpetit,seruaue-
runt tñ formam debitã.dicit Iac.de Bel.ꝙ idẽ ꝑ eadẽ iura.& C.de
sac.san.ec.l.decernimus.l.qui neq;.ff.de re.co.in prin.alle.dictũ
3 Inn.ex̃.de elec.c.sicut.& c.nihil.† Sed de hoc pũcto, qñ facta est
electio à suspensis,ꝙ electio sit nulla, casus in c.cũ inter R.in fin.
ex̃.de elec.& de consuetu.c.cum dilectus.& ibi no.vel puta quia
fuit facta electio à minori parte capituli,vt est casus in c.auditis.
ex̃.de elec.Tertio casu,qñ est peccatũ in accidẽti:puta ꝙ electio
est facta per simoniã,tũc ipso iure nõ valet,vt hic,& l.si quẽquã
4 C.de epis.& cle.ex̃.de simo.per totũ.† Quarto casu,cũ est pecca
tũ in qualitate:puta quia in persona electi est vitiũ distingue,aut
est vitium notoriũ,& tunc ipso iure non valet electio: sed valet
gesta per eũ,allegat ipse l.sed si hac lege.§. patronus.ff. de in ius
vo.de exc.tu.l.idẽ Vlpianus.§.j.C.si ser.aut li.ad decu.aspi.l. 2.lib.
x.de hoc,qñ vitiũ est in persona elec.an valeat electio, habetis
in c.cum in cunctis,in c.cũ in veteri.& c. qualiter.& c. innotuit.
& c.dudũ.ex̃.de ele.an aũt gesta per eũ,cuius vitiũ est occultum,
valeant,vel non:recurrendũ est ad materiã l.Barbarius.ff.de offi.
5 ꝑto.ad id,qđ no.Inn.in c.nihil ex̃.de elec.† Quinto casu,qñ ele-
ctio est facta vltra numerũ.dic,vt d.§.sancimus.& hæc quidẽ ele
ctio facta vltra numerũ valet,nisi lex vltra procedat annullãdo,
vel prohibendo ẽm Iac.sed de hoc,qñ numerus certus est statu-
tus,& qñ quis vltra numerũ eligitur,an valeat electio.dic vt hẽs
6 in c.cum M.Ferrariensis,ex̃.de consti. ¶ † Quæro nũquid ꝑces
b inducant simoniam.b gl.in §.sed neq;.s̃.eo.vr̃ velle,ꝙ sic.de hoc
dic,vt no.j.q.j.c.ordinationes.& ca.nõnulli.& 8.q.j c.in summa.
tãgit gl.in l.si quẽq̃.C.de epis.& cle.& de æta.& qua.c.tuã.¶ No.
gl.quia cum eis.in fi.sed certe illa decretalis hoc non dt immo
idem est de iure cano.probatur j.q.j.c.ꝑsentium.ex̃.de simo.c.ex
7 tuarum.cũ sim.¶ † Quæro pone,ꝙ me electo ignoranter est fa
c cta simonia c nunquid eps poterit mecũ dispensare.dic vt ex̃.de
ele.c.pen.& j.q.v.c.ꝑsentiũ,& ex̃.de renun.c.post trãslationẽ,&
ibi optimè gl.j.de san.epis.§.præ oĩbus.ff.ad l.Iul.de ambi.l.j.

ADDITIONES.

a ¶ Non valet.Sed quid de electione Pontificis per pecuniã facta, prout fuit illa Papæ Alexandri vj.dic,quod de facto eiici debet.tex.est in c.si quis pecunia.79.dist.& tex.similis in §.patet.3.quæstio.j.ita Fel.in c.j.de iudi.circa medium.in ver.quinta conclusio.

b ¶ Nunquid ꝑces inducãt simoniam.Adde And.Barb.in c.bonę memoriæ.el 2.& ibi dixi in apost.ad Panor.in ver.pręces.ad fi.extrà de postul.præla.

c Est facta simonia.Adde an expẽdens simoniacè aliqua pro amico suo possit ab eo repetere.vide ꝑ Ant.Corse.sing.suis ĩ ver.simoniacè.ici.amicus meus.

1 *Contradicens ordinationi auditur, & ordinatio aliter facta non tenet,& ibi quando debet audiri.*
2 *Confirmans ex officio debet contra electum de defectibus electi perquirere.*
3 *Si contra electionẽ obiiciatur per modum exceptionis:quid agendum,remissiuè.*
4 *Fructus percepti per illegitimè ordinatum,an restituendi sint.remissiuè.*
5 *Calumniator,an dicatur ille qui non probat.*

1 §.Oportet. † Not.ex hoc §.si quis aũt.ꝙ ille q ꝯdicit ali-
cuius ordinatiõi dẽt audiri, & ordinatio ali-
ter facta non valet.facit ad hunc tex. inquantũ dicit ꝯdictionẽ.
23.di.c.illud.Sed ꝯ̃ hoc op.ꝙ ꝯdictor nõ dẽt audiri,vt l.pe.§.fi.ff.
de dec.Sol.aut ꝯdictor apparet in initio añ confirmationem,&
dẽt audiri,vt hic:aut post confirmationem, & non dẽt audiri,ll.
ꝯ̃riis.facit ex̃.de elec.c.licet.& quod ibi habet 91.dis.c.si qui sine
examinatione.Quid aũt iuris si est appellatum.dic per Inn.in c.
2 const.ex̃.de app.¶ † Quæro si nullus ꝯdictor existit,quid dẽt fie
ri:dic qđ ille qui cõfirmat dẽt đ ꝑdictis inquirere ex officio suo.
circa qđ vide ex̃.de elec.c.cum nobis. & q̃ ibi no.super versic.
3 ex neo:† Quid si obiiciat̃ ꝯ electionẽ ꝑ modũ exceptiõis, dic vt
4 no.Inn.in c.super his.ex̃.de acc.¶ † Quæro quid iuris hoc casu,
si ille q est illegitimè ordinatus, ꝑcepit fructus.dic vt per Inn.ex̃.
5 de rest.spo.c.ex literis,& ꝑ eũ in c.nihil.ex̃.de ele.¶ † No.gl. sed
nõne.ibi,ẽm Ioã.&c.dic vt per gl.C.de aduoc.diuer.iud.l.j.& ibi
per Cy.in 3.q.& in l.si qua per calũniam. C. de epis.& cler.& in
auth.sed nouo iure.C.de pæ.iud.qui ma.iudi. & glo.optimè in l.
Athletas.§.calumniator.ff.de his, qui not. infa.

1 *Episcopus quantum tempus possit abesse ab eius ecclesia sine iussu principis.*
2 *Literis publicæ personæ,quando præstetur fides.*
3 *Literis alicuius priuati,quando credatur.*
4 *Literæ sigillatæ,quando videantur approbatæ.*
5 *Territorium quòd differat a diœcesi.*

§.Et illud. Eps extrà ecclesiã suã pl⁹ anno,aut toto anno,
morari nõ dẽt sine principis iussione, nec põt
ad principem ad vrbem Constantinopolitanã sine superioris li-
teris accedere,cũ occasione remota pœna ꝯfacientibus immi-
nẽte.h.d.vsq; ad §.hæc aũt de Deo.& deliquet tãto tpe stãdo ex̃
suũ epatũ:aliàs.n.delinqueret,nisi ad ĩperiũ sit missus 23.q.8.c.si
1 qs eps.¶ † No.ex hoc §.tex.ꝙ eps nõ põt abeẽ ab eccl'a sua sine
principis iussione,nisi per tps hic insertũ.ista mã hui⁹ §.plenariè
examinat̃ ꝑ gl.ex̃,vt li.nõ ꝯte.c.qñ. ver.si verò alteri.& 7.q.j.ca.
principium.¶ Quæro,an eps stãs vltrà tps possit repetere fru

ctus.

2 ctus ecclesiæ,qñ reuertitur.dic,vt no.l.dist.c.cõtumaces.¶†Secundò no.in ver.non aliter. qđ literis publicæ personæ adhibetur fides:stat enim literis Patriarchæ,& literis Archiepi.facit qđ no. in l.si qua p calumniã.C.de epi.& cle.vbi stat sigillo epi,& ibi gl.
a all.istũ tex.de quo p glo. & plenius p Doc.in c.post cessionem.[a] extrà,de pba.& vide x.q.3.c.curæ.& 19.q.3.ca. statuimus. & vide circa pdicta qđ no.gl.extrà,de fid.instr.c. 2.in vlt.glo.& qđ ēt
3 ibi no.Inn.in c.j.eo.ti.& Spe.in ti.de pb.§.fi.verſ. 10.¶†Quæro, quid de literis alicuius priuati,an eis credat,dic q aut qrimus de oblõne inducenda,aut de pbõne faciẽda.Primo casu,aut loquimur in materia,in qua tractat de oblõne q ꝯhitur verbis,aut cõ sensu.Primo casu literæ nihil operant.vt l.j.circa prin. ff. de ver. ob.Secũdo casu valēt,vt l.j.in fi.ff.de ꝯhen.em. ¶Si verò loquimur,an inducant pbationem,tunc aut continent narrationem eorũ q sunt gesta inter ipsas partes,& inducũt pbationē,vt l.Publia.in fi.ff.depo.& ibi bona gl.q no.Cy.in l.j. C.de confe.in 13. q.Aut ꝯtinēt acta inter alias personas, & non pbant,vt l. epistola.ff.de pa.facit C.de pb.l.nõ exēplis.cũ si.& hoc si literę priuatę sunt approbatæ,alias nil valent,vt l.si procuratorē.ff.de proc.&
4 l.instra.C.de prob.¶†Quæro an eo ipso,q sunt sigillatæ[b] literæ
b dicant approbatæ.gl.tangit in d.l.si pcurator.& non firmat.do. Iac.But.dicit,aut lræ illæ hēnt sigillũ publicum,& eo ipso videntur approbatæ.ar.l.si qua p calumniã.in fi.C.de epi.& cle.& tex. dixi ipse in c.2.ex.de iureiur.vult dicere in ca.2.ex,de fi.inst.aut nõ habēt sigillum publicum,sed priuatũ,& tũc,aut habent testimonium publicum,& vñr approbatæ,vt C.de cõi ser. ma. l.fi. §. sinautem.aut non habēt testimonium publicum,& non vñr approbatæ,nisi expresse approbent,vt d.l.si procurator.& ita dicit
5 ipse debere intelligi gl.ibi positã. ¶†Vltimò vide gl.quod nos, &c.qa ponit differentiam inter territorium, & districtum.& vi-
c de extrà,de resc.c.Rodulphus.[c]Bar.

ADDITIONES.

a ¶In c.post cessionem.Et ibi vide Fel.omnino.
b ¶An eo ipso,quod sunt sigillatæ.Tu vide de hoc Anton.Corse.singu.suis,in versi.epistola.lo primo.
c ¶In c.Rodulphus.Et latissimè vide ibidem per Fel.versi.expeditis.cum seq.

1 *Causa impediens aliquid inchoari,si ex post facto superueniat,an illud destruat.*
2 *Transiens ad secunda vota dicitur castè viuere.*
3 *Vxoratus,quando potest effici clericus,tam de iure ciuili,quàm canonico.*

§.Hæc autem de Deo. Clericus ordinatus talis dēt esse, qui sit bonæ famæ,& boni testimonij,& ꝯcurrentib.ēt qbusdã,q in epi ordinatione sunt statuta,h.d.vsq; ad §.quanta.ibi tractat de secũda par-
1 te rubricæ.¶†No.ibi,sinaũt,q cã q impedit aliquid inchoari;ex post facto superueniēs illud destruit.de quo per Dy. in l. plurib. §.si placet.de ver.ob.& per eundem in c.actus legit. de re.iu.li.6.
2 Secundò no.†tex.ibi,pudet nobis enim &c.nã hic tex. facit, q trãsiens ad secũda vota non dicat castè viuere.ad idē j.de san.episc.§.electio.ibi,sed casta iuuentus,aut legitima vxore,&c.Sed ꝯrium est veritas vt dixi s.de non elig.secundò nuben. §.cũ igit. in fi.non ob.iste tex.qa ista dñr rõne clericorum:qa à matrimo-
3 niis dēnt se abstinere.¶†No.gl.s.qñq;.in fi.dic,q aut loquimur de iure ciuili,aut canonico.Primo casu ille ꝯiugatus põt esse clericus in minori ordine,siue sit ꝯiugatus,siue reconiugatus.i.iterum coniunctus:quia habuit vnã,ea mortua est ꝯiunctus alij. & isto casu non oportet,quod vxor voueat castitatē,vt j.eo.versi. quod si & lector.& d.§.clericos.de iure canonico habens vxorē non potest clericari in maiori,vt de tempore or.c.fi.li.6.& secũdum illa capitula debet intelligi,quod no.gl.94.dis. c. quisquis. quod tene menti pro appellando,quando declinamus forum.

1 *Dictio,circa,denotat modicum tempus.*
2 *Moniales non possunt in missa seruire.*

a §.Quanta igitur. Diaconissa ordinari dēt[a] ætate l. annorũ,& nõ minoris ætatis,nisi
1 necessitate imminēte.h.d.vsq; ad §.semel aũt.¶†No.tex.ibi,circa,&c.q dictio(circa)denotat modicũ tps.dicit.n.circa l.& alibi dicit tex.mēsis.l.annus,vt l.nulli.C.de epis.& cler. & tñ ibi fit mētio de pcepto Apostoli,de quo ēt hic loquit tex. ibi, fm diuinas rl'as &c.circa qđ vide Gul.de Cu.in l.& si post.ff.si quis cau.& de
2 hac dictione circa;dixi s.ti.j.§.si verò intra. ¶†No.gl.ordo erat. nec possunt in missa seruire,vt in ca.j.extra,de collu. deteg.& de conse.dist.j.c.j.in fi.& in c.sacratus.23.distin.

ADDITIO.

a Debet.Vide Feli.in c.de monialib.de sen.excõ.p⁹ prin.ver.opponit de auth.

§.Semel autem. Cleric⁹ ordinē susceptũ relinquere nõ dēt.h.d.¶No.gl.sed nũquid idē, sed dic q hodie possunt dimittere,vt l.dist.c.hic possunt.

1 *Altare vnum cooperire,& aliud discooperire,non est eleemosyna.*
2 *Publicum dicitur,quod est propositum in porta alicuius ecclesiæ.*
3 *Præconia quæ fiunt per ciuitates,dicũtur publica,adeò,q nulli liceat ignorare.*

1 §.Sed neque. †No.tex.no.gl. hic sumē argu.q non est eleemosyna vnum altare cooperire;& aliud detegere,vt hic,& j.q.j.non est putanda. & xij.q.ij.ca.iniu-
2 stã.facit tex.in l.fi.§.exceptis.C.qui po.in pig. hab. ¶†Secundò no.in versi.illorũ.q illud, qđ ponit in porta alicuius ecclesiæ dr tunc esse publicũ:adeò,q nulli liceat ignorare,vt hic. facit.l.pu-
3 pillus.§.pscribere.ff. de institor. quòd facit†ad pconia q quotidiè publicæ fiũt per ciuitates,q nulli liceat ignorare.facit extrà. de postu.c.j.& xvij.dist.c.quia dictis.in ꝯrium facit l.fin.de decre. ab ord.fa.& dic,vt ibi.vide extrà,qui ma.accu.pos.c.fi.de qua q. per Odof.ff.si quis ius dic.nõ obtemp.in fi.j.col.

COLLATIO. II.

De non alie.aut permu.rebus ecclesi.&c. Rub.

1 *Redditus annui computantur inter immobilia.*
Habens annuum redditum tãquam possidens immobilia,an releuetur ob hoc à præstatione cautionis de iudicio sisti.
2 *Oeconomus emendando dãnum ecclesiæ,an euitet pœnam depositionis.*
3 *Notarius cõficiēs instrumēta sup alienatione rerũ ecclesiæ,ppetuo exilio dat.*
Notari⁹ delinquēs in officio,an phibeat illud ppetuò exercere.remissiuè ad gl.
4 *Emēs rē phibitã alienari,quando recuperet pretium,& quando illud perdat.*
5 *Actio iudicatur mobilis,vel immobilis secundũ rei qualitatē,q in ea deducitur.*
6 *Contra factum suum,quando quis venire possit.*
7 *Ad reuocandum alienationem factam de reb.ecclesiæ,quilibet etiam vltra prælatum proprium admittitur.*
8 *Res ecclesiæ alienata,an possit ea inuita aliquis petere eam reuocari.*
9 *Oeconomus qui rē alienauit,qdo possit admitti ad alienationē ipsã reuocandã.*
10 *Ecclesia,an possit alienare remunerando eos,qui ecclesiæ seruierunt.*

Nam. Iste titulus diuiditur in 5.partes.Primò recitat ius antiquum.Secũdò prohibet.Tertiò permittit.Quartò,punit.Quintò præcipit istã cõstitutionē diuulgari,& ꝯfacientes puniri. Secũda,ibi, in §.nos igitur.Tertia ibi,vt aũt. Quarta ibi,in §.quia vero Leonis.Quinta ibi,in ver.hoc vobis.Et h.d. Res immobiles ecclesię maioris vrbis Constan.& ecclesiarũ suæ dioece.alienari generaliter phibentur,pœna ꝯfacientib.imminente,oĩ fraude,& circũ
1 uētione reiectis.h.d.vsq; ad §.nos igitur.¶†Et no.in ver.vult.n. q annonæ ciuiles, seu redditus quãdoq; reputentur inter mobilia.ad idē j.de ali.& emphy.circa prin.C.de sac.san.ec.l.iubem⁹. in fi.prin.sic est ar. iste text. q ille q hēt annuũ redditũ tanq possessor immobiliũ à cautione de iudicio sisti releuat. de quo per Doc.in l.hac edictali.§.his illud.& C.de sec.nu.& ibi ad hoc allc.
2 hũc tex. ¶†Secundò no.ver.testimonium.tex.de eo quod alibi qrit gl.videlicet,an œconomus emendando dãnum ecclesiæ euitet pœnam.& hic est tex.q non,ꝯiuncto ver.super hoc nã est qõ gl.extrà,de re.eccl. non alie.c.si qs psbyterorum.in gl.parua, & latius ĩ c.q sicut.ex.de ele.& nõ all.hũc tex.facit l.iubem⁹.§.œco-
3 nomus.C.de sac.san.ec.¶†Tertiò no.in ver.ad hoc aũt.q tabellio talia instra ꝯficiēs dēt dari perpetuo exilio sine spe reuersionis,qđ inducit gl.ad fi.qđ gl.allc.cui ad.de,qđ no. ff. de eden. l. si quis ex argentaris.in prin.circa quod vide Inn.in c.fraternitatis. in gl.ij.in prin.extrà,de hær.¶Quartò no.casum no.in §.hoc igitur.cũ quo ꝯcor.l.iubemus.palleg.in fi. ¶Op.ad ver.tunc enim. hic dr,q ecclesia vendicat rē ab emptore,& ecclesia nõ restituit,
a pretium.ꝯ,immò vr q ecclesia debeat restituere ptiũ,[a] vt l. em-
4 ptor.ff.de rei vē.ff.qđ met.cau.l.3.Solu.† pro huius declaratione dic, quandoq; qritur vtrum pretium restituat à vēditore rei qñq;ab ipso vendicante rem.Primo casu,aut emptor est in mala fide,& non repetit,nisi fuerit stipulatus.vt l.si fundum.C.de euic.ff.de act.emp.l.emptorē.§.fi.nisi in casu speciali l.fin.in fi. C. cõia de leg. & ita intelligit j.eo.§.si qs igitur.& ibi not.& qđ no. gl.§.quatenus.Secundo casu, aut ptium est ꝯuersum in vtilitatē vēdētis rē,& tenet pretium restituere emptori,ēt si sit malę fidei vt l.2.C.quod met.cau.& d.l.emptor.& C.si ven.pig.agat.l.j.aut non est ꝯuersum in vtilitatē vendicantis , & tunc ptium non restituit:vt l.si mancipium.C.de rei vē.& l.mater.C.eo.ti.C.de psc. xxx.an.l.j.& l.inciuile.C.de fur.cum si.& ita intelligatur iste tex.
5 ¶†No.gl.in ver.licēt non sint.in fi.& alibi gl.videtur velle, q actiones habeantur loco immobilium.& no.C.in qui.cau.ĩ interest.non est neces.l.j.ff.de ver.sig.l.mouentium.Alibi videt probare,qđ cõtineantur loco mobilium,vt C. qñ & qui.quar.pars deb.l.2.ver.inter immobiles.lib.x.l.j.§.exactio.C.de rei vxo.act. facit ad prædicta,qđ no.gl.in l.in ꝯparatione.circa fin.C.de vsu. Iac.de Bel. facit hic quandam distinctionem quam omitto . Ad propositum tenet hic gl.posita,q actio quæ ponitur pro re mobili.&c.quam gl.simpliciter tenent Doct.in Authē.hoc ius porrectum.C.de sac.san.ecc.& sic ex hac gl.no.q actio iudicat mobilis,vel immobilis secundùm qualitatem rei quæ in actione deducit,ita etiam expresse tenet Cy.C.si aduer.trans.l.ij.tene menti:quia

ADDITIO.

a Pretium.Tu ad huius articuli decisionē vide copiosè & no.do.Fel.in c.causa.de re iudi.in prin.ver.ad illud mirabile.

ti:qa qñ debemus actus alicui assimilare:demus ẽm nãm rei que in actione deducitur. sed ꝓprie loquẽdo actio nõ dicit̃ mobilis sed certũ genus ꝑ se, vt l.à diuo Pio.§.si in vendõne. ff.de re iu.C. de quadri.pſc.l.2.in prin.& no.Ia.de Are.in d.l.mouẽtiũ. & Spe.
a in ti.de fru.& interesse,[a] circa fi.prin.versi.secundò quærit̃, & circa ista gl.vide Dy.in quodam suo consi.quod inci.Ghimesellus
6 ¶ † No.gl.sed nunquid.ibi,quòd vltimum.Ista q.incidit in illud
b Brocardũ,an quis possit venire ꝯ factũ suum.[b] de quo tãgit glo. & Doc.in d.l.post mortẽ. & gl.de elec.in c.nosti.& per Dy.in c. quod semel placuit.de reg.iu.lib.6.sed q̃tũ ad ꝓpositũ dic,quòd aut illud,qđ fit,reuocatur rõne publicæ vtilitatis, & tunc qs põt ꝯ factum suum venire,vt l.j.C.de lib.cau. & l.queadmodũ.C.de agri.& cẽsi.li.11.cũ sim.cũ ergo reuocatio ista fiat rõne publicæ vtilitatis,ipse idem œconomus dẽt admitti.& cũ hac concor.qđ nota.in d.l.iubemus.§.sanè.& istã opi.tenent ibi Doc.sed ponũt aliã rõnẽ,videlicet,qa nõ suo noĩe,sed noĩe alieno venit ꝯ factũ suũ,sed ista fuit rõ gl.& hæc est vera opi.licet aliud videat̃ no.12. q.2.c.admonemus.Et si dicat̃ q̃uo põt œconom⁹ vẽdicare,qa ꝯ eũ obstat exceptio,quę de euictione,&c.vt l.vẽdicãtẽ.ff.de euic. ad hoc r̃ndet no.gl.in c.si qs ꝑsbiterorũ.ex̃, de reb.ecc.non alie.
7 in gl.mag.ibi idẽ tenet,quod hic.¶ † An aũt admittantur ad reuocandum alij? no.in d.§.sanè, per gl.quæ ꝓbat̃ per tex.& gl.in d.c.si quis ꝑsbiterorũ.¶ Sed aduerte,quia gl.ibi dicit, quod clericus alterius ecclesiæ non admittit̃ ad reuocandum,quia est priuatum iudicium.Sed in ꝯrium est veritas, quia immo admittit̃ quælibet ecclesiastica persona,ij.q.v.c.consuluisti, & quod no. Inn.in c.cum olim.ex̃.de test.& ibi etiam per Host.& de offi.dele.c.venerabili.& facit,quod no.gl.in d.§.sanè.ibi dũ dicit,quod
8 istud est quasi publicũ delictum.¶ † Quæro,nunqđ inuita ecclesia qs põt petere rẽ malè alienatã? Inn.tangit in d.c.cũ olim. vbi etiã ponit qualiter concipiatur libellus in hac materia.de dicta tñ q̃one no.per gloss.in c.ex parte.ex̃,de conces. ꝑbend.ibi no.per Doc.¶ Et ibi per sniam. idem no.in d.§.sanè,quod facit ad id qđ
9 dicam ĩ.de incest.nup.§.j.¶ † Ibi in fin.non prius. vr̃ ergo velle ista glo.quod œconomus,qui alienauit rem, ita demum possit rem vendicare si sit reposita ad eius instantiam.in contrarium vr̃,cum quælibet persona ecclesiastica admittatur,vt s̃.dictũ est. Sed potest r̃nderi,quod quia tãquã suspectus est remotus ab administratione lex de eo non confidit, vt hic tenet gl.expressè in d.§.si quis presbiterorum,quod etiã tacitè tenet gl.in d.§.sanè,
10 in gl.super ver.sniam. ¶ † Vltimò no.tex.in d.§.sed neq;.nam tex.vr̃ velle,quòd ecclesia non possit alienare remunerãdo eos, qui seruierunt ecclesiæ,de qua q.dicam infrà,de alie.& emphyteu.circa princi.collat.9.vbi gloss.hanc q.format.

ADDITIONES.

a ¶ In ti.de fru.& inter. Et ibidẽ oĩno vide tu Io.An.in add.in §.j.ver.sed q.d si debeo,in addi.inci.aliquid inducũt.& Card.in cle.j.in x. q.de re.ecc.nõ alie.& doc.in c.hic cõsultissimo.co.ti.in 6.& per Lanfr. de Bodul.in c.fine excep.12.q.2.& Albe.in 3.parte statu.q.13. & Car. in consi.74. incip. Titius, nec sunt 19.anni.& in consi.68.inci.statuto ciuitatis Tergesti.& Fede.cõsi. 12.inci.fratres prædicatores,& Ludoui.in consi.511. & Oldra.in consi.209. incip.factum tale est,d.Rex Franciæ.

b ¶ Contra factum suum,Adde quod no.in apo.in versi. conuenire,post dominum Boer.

1 *Accipiens vsumfructum ab ecclesia,debet incontinenti reddere proprietatem rei ecclesiæ loco recompensationis.*

§.Hoc igitur. No.gl. quæ incipit.s̃.quis. vide,qđ no.in c.ad audientiam.ex̃,eo.ti.x.q.ij.c.hoc ius
1 porrectũ.§.qui verò res,in fi.& 12.q.2.c.vlt.¶ † Not.gl. quæ incipit,quã à prin.tenet ista glo.quòd accipiens vsumfru.ab eccl. dẽt incontinenti reddere ecclesiæ proprietatem rei,loco ꝯpensationis,idem tenet gl.in d.l.iubemus.in fi.& ista gl.vr̃ ꝓbari hìc vt ver.si vero min⁹.ibi,cui inor.&c.licet Ia.de Bel.videatur hìc tenere oppositũ,& ista op.ꝓbat̃ ẽt expressè ĩ §.si qs aũt voluerit.ĩ.eo.

§.Lex itaque. No.gl.sed ꝯsuetudinẽ.& ꝑ ista gl.q uòd de consuetudine solemnitates, quas lex introduxit per contractum emphyteusis &c.tenet & Mar.de Fa. in tract.suo de iure emphyteutico,in v.q.& Spec.in titu. de emphyteus.§.nunc aliqua. versic.videlicet.

1 *Bona mobilia ecclesiæ,quando alienari possint.*

§.Nos igitur. No.gl.s.immobile ibi sanctissima,vid̃ qđ no.ĩ auth.hoc ius porrectũ.C.de sac.san.
1 eccle.& 12.q.2.c.1.¶ † Et ibi,quod in mobilibus.tenet ista glo. simpl'r qđ bona mobilia possint alienari,& idẽ vr̃ tenere simpl'r Inn.in c.nulli.ex̃,de re.eccl.non alie. Nam in his quæ seruando seruari non pñt,põt eccl.alienare.sine aliqua solẽnitate,sed ea q̃ fuãdo fuari pñt,alienare nõ põt nõ fuata solẽnitate.sicut dicim⁹ in tutore,vt no.gl. 12.q.2.c.1.ex̃.de re.ec.non.c.nulli.& de his,q̃ fiunt à pla.sine consen.cap.c.tua.& per Gof.in sum.de reb.eccle. non alie.circa prin.circa quod vide,quod no.ĩ.de reb.eccl.non alie.circa fi.primæ col.& quod no.gl.ex̃,de cle.egro.c.vno,in fi. lib.6.& quod tãgit Cyn. ẽm Iac.de Are.in l.1.§.& cum lex.C.de rei vxo.act.¶ Not.gloss.sed nunqd.ibi,& s̃.eod.in rubr. vide hic

quod not.Petr.in d.auth.hoc ius porrectum.circa princ.

1 *Verbum,alienatio, ponitur generaliter.*
2 *Verbum,venditio,quid importet.*
3 *Instrumenta confecta à notario,qui dicit,ꝙ se pro notario gessit,& publicum officium exercuit,an valeant,remissiuè.*
4 *Si negatur notarium illum,qui confecit instrumentum,quod de longinquo producitur,quis probabit,remissiuè.*
5 *Emphyteusis ecclesiastica,an concedatur in perpetuum.*
6 *Emphyteusis ecclesiastica concessa vsque ad tertiam generationem,intelligitur vsque ad nepotes.*
7 *Tertia generatio non comprehendit vltra nepotes.*

1 §.Alienationis. † No.ex hoc tex.quòd verbũ,alienatũ,ponit̃ gñal'r.idẽ C.de reb.eccl.nõ alie.l.fi.ex̃ de re.eccl.nõ alie.c.nulli.& quod no.in l.1.C.de iure
2 emph.12.q.2.c.1.De verbo † aũt vendõne,quid importet,dic, vt l.statuliberis.in §.fi.de sta.lib.ff.& ff.quib. mo. pig.vel hyp. sol. l.sicut.§.vẽditionis.& quod ibi no.in l.2.C.de vsuca.ꝓ emptore facit tex.ꝯiũcta gl.in l.codicillis.§.instituto. de leg.2.de quo ibi per Dy.q illã gl.reprobat.dicã . de alie.& emphy.§.alienationis. ¶ Vlterius facit hic tex.ibi.nã tanta documenta, & c.in ar.ad q.
3 ẽm Iac.de Bel.† quòd si tabellio fuerit lõgo tẽpore in quasi possessione tabellionatus,& publicũ offm̃ exercuit, & multa instr̃a ꝯfecit,quòd talia instr̃a ab eo ꝯfecta debeãt valere.remittit ipse ad id,quod no.in c.1.de fid.instr.& ad id,qđ hr̃ in l.Barbarius.ff. de offi.ꝑto.sed tu dic de hac q̃one,vt no.Spe.de inst.edi.§. restat.
4 ver.qđ si is qui nõ ẽ not⁹ ei,vide Guil.in d.l.Barbari⁹.¶ † Quæro qđ si ꝓducit̃ instr̃m de lõginquo,& notari⁹ q ꝯfecit illud instr̃m, negatur ẽe notari⁹:an sufficiat ꝓbari, q ille q ꝯfecit illud instr̃m, fuerit ĩ q̃si possessiõe tabellionat⁹,vel oportebit ꝓbare ꝑ ꝓducẽtẽ,quod fuerit notarius? Inn.format hanc q.in c.1.ex̃, de fi.istr. & traditur per Azo.in §.sed instr̃a fiant.vbi hãc q.format Azo in
5 sum.illius ti.C.¶ † No.gl.hic no.ibi §.licentia.& hæc est veritas. no.inst.loca.§.adeo.C.de sacr.sanc.eccl.auth.si quas ruinas.licet gl.nõ firmet x.q.2.c.ꝓpterea.Sed hanc opin.tenet Mar. de Fa.in tract.suo de iure emphy.in 6.q.& Spec.in titu.de emphy.§.nunc aliqua.ver.6.& si dicat̃, per hoc minuitur res ecclesię si emphyteuta possideret per xl.ann.quasi ꝑscriberet dñium ecclesiæ, vt in auth.quas actiones.C.de sac.san.eccl.responde,quòd emphyteuta nunq̃ ꝑscribit ꝯ eum,qui recognoscit dominũ directũ, vt C.de ꝑscr.30.vel 40.ann.malè agitur,& l.cum notissimi.§.fi.e.ti. & no.in l.cõperit.ẽm vnũ intell'um,quem põt hr̃e gl.ibi posita.
6 ¶ † Et ibi,in tertiã gñationem. Not.hæc verba appellant tertiã gñationem,qñ accipit in emphyteusim pro se,& suis filiis,& nepotib.quod patet ex eo,quod alleg.§.emphyteusim,vsq; ad ter-
7 tiam gñationem,quod intelligitur vsq; ad nepotes,ita † quòd
a nepotes sint tertia generatio,[a] & in eorum personis finitur.& pro hac gloss.no.insti. locati.§. adeo. circa hoc vide,quod not. Spec.in tit.de emphyt.§.nunc aliqua,ver.155.

ADDITIO.

a Generatio.Quid sit tertia generatio,& a quo incipiat,& an si quis accipit emphy.pro se,filiis,& nepotib.vsq; in tertiam generationẽ.An dictio vsq;, ponatur inclusiuè,ita vt comprehendantur pronepotes ipsius,aut exclusiuè,quod non comprehendantur nisi nepotes,& non pronepotes.Vide copiosè,& no.d.Soc.in cõs.25.inc.d.Frã.ver.quare assumo,cũ ver.seq.ĩ j.parte.

1 *Exceptio confirmat regulam in non exceptuatis.*
2 *Exceptio non ampliat regulam,vt faciat esse sub regula ea,quæ de sui natura non comprehenduntur.*

1 §.Vt autem lex. Exceptio † ꝯfirmat r'am in nõ ex-
a ceptuatis[a].h.d.no. sũmariũ.ꝯcor. ff.de fundo inst.l.q̃sitũ.§.r̃ndit.ver.deniq; Neratius. & ibi no.qđ intellige,quod ꝯfirmat r'am in non exceptuatis, vt hoc §.nota. & in d.ver.deniq;,& in l.j.in fi.ff.de reg.iu.& per Dy.in rub.j.in fi.
2 de reg.iu.lib.6.¶ † Quæro circa hoc,dicitur hic,quod exceptio confirmat,&c.An exceptio habeat firmare,& ampliare r'am,vt faciat esse sub r'a ea quæ de sui natura non comprehenduntur? dic quòd non,vt est tex.ff.de vsufru. leg.l.generali.§.vxori.

ADDITIO.

2 Non exceptuatis.Adde Fel.in c.quoniam frequenter.vt li.non contest.

1 *Pragmatica dicitur confirmatio facta à principe cum consilio procerum.*
2 *Priuatus non põt facere immensam donationem ecclesiæ sine insinuatione.*
3 *Imperator donat ecclesiæ sine insinuatione,sed priuatus non.*
4 *Imperium & sacerdotiũ æquiparantur,& in quib.differant.remissiuè ad gl.*

§.Sinimus. Principi licet cũ ecclesia permutare ꝑ re meliori,vel æquali,si vtilitas reipublicę hoc exposcit,& pragmatica forma ꝓcedat, omni alienatione remota,
1 vel ꝓhibita.h.d.† Pragmatica,&c.gl.exponit,tu dic.i.ꝯfirmatio sine scriptura facta ab Imperatore cũ cãæ cognitione super tali permutatione.Ita exponit gl.in c.j.ex̃,de re.permu. vbi ponitur
2 casus huius §.Ibi, absolutè.i.generaliter. ¶ † No.glo.nunquid ergo similiter à priuato.r̃ndeo non obst.l.illud. s̃.alle. C.de sacr. san.eccl.quia immò facit pro ista opi. quod non valeat.dicit.n. ibi,quòd donatio facta ecclesiæ à priuato,valet sine insinuatione

ne vsq; ad quingẽtos solidos: sed si fiat ab Imperatore valet ẽt si sit immẽsa. idẽ habes C. de do. l. sancimus. ver. exceptis. & idẽ qđ hic no. in d. l. ibidẽ, & d. vers. excep. & in fi. sed certè hoc est falsũ, qa imò Imperator donat eccl'iæ, & priuato sine insinuatione, vt d. l. illud, & d. ver. exce. ¶ Nõ ob. ꝙ ibi dr̃ de pragmatica forma, qa
3 hoc exigit̃ pp alienationẽ rei ecclesiasticę. † Donat ergo pnceps eccl'iæ sine insinuatione, puat⁹ autẽ nõ. vt s. in gl. dr̃. nec ob. hæc
4 opi. ꝙ posset dici ex hoc respũ. dr̃ n. hic. † ꝙ imperiũ, & sacerdotiũ æqparant, sed Imperatori pt puatus donare immẽsẽ sine insinuatione, vt j. vt non fiat pig. §. pe. ergo poterit sic eccl'iæ. ¶ Sed r̃ndeo, ꝙ licet Imperiũ, & sacerdotiũ nõ multũ differãt, tñ in aliquib. differũt, vt hic in gl. no. vt patet in d. l. illud, ɔiuncto §. pen. j. vt non fiat pi. & vers. exceptis. vbi priuatus donat eccl'iæ vsq; ad qngentos solidos sine insinuatione, vt d. §. pe. q. l. cũ nõ reperiat̃ expssè correcta, incorrecta remanet, vt l. pcipimus, in fi. C. de ap. ¶ Sed ɔ̃ hanc opi. op. ꝙ donatio facta eccl'iæ à puato sine insinuatione, licet sit immẽsa valeat, vt l. si qs p redẽptione. in prin. C. đ dona. h⁹ timore qdam dñt, ꝙ possit fieri donatio immẽsa eccl'iæ sine insinuatione, & sic d. l. illud, est correcta, & istã opi. vr̃ tenere Spe. in ti. de inst. edi. §. porrò. in fi. sed sustinẽdo opi. gl. dic, ꝙ illud nõ corrigit̃ per l. si quis. qa illa lex ponit casum spãlẽ, qñ quis donat p redẽptione captiuorũ, ita no. gl. i §. exceptis. remanet ergo illa l. illud. incorrecta, qñ donat̃ eccl'iæ, vel in alios pios vsus q̃ p redemptione captiuorũ, q̃ dr̃ eẽ cã piissima, vt §. illud. ver. vl'r. vt cũ de ap. cog. ¶ Sed hac opi. retẽta, qro nunqd hodie puatus poterit donare eccl'iæ vsq; ad quingẽtos solidos sine insinuatione? gl. dt qđ sic in d. l. illud. & d. ver. exceptis. quam gl. Doct. reprehẽdunt in d. l. illud. ¶ Quæro, hic permittit̃ ecclesiæ pmutare cum Impatore, an cũ priuato pmittat̃ pmutare, & hic vr̃ tex. ꝙ nõ. istã qõ. format Gof. in sum. de re. pmu. qđ no. quia illud hic nõ bene probat tex. & alij modicum exprimunt. vr̃ tñ mihi, ꝙ probet melius xij. q. 2. c. sine exce. & extrà, de his, q̃ fiunt a præla. c. cũ apostolica. & c. tua nuper. facit qđ no. Azo i. de ali. & emph. §. i summa.

1 *Emphyteusis ecclesiastica transit ad fœminas,*
Feudum non transit ad fœminas.
2 *Emphyteusis, & feudum, consistit in rebus immobilibus.*
3 *Emphyteusis ecclesiæ concessa pro se & filiis, an transeat ad extraneos.*
4 *Precarium, & feudum de eorum natura non transeunt ad hæredem extraneũ.*
5 *Ecclesia hodie concedit rem in emphyteusim perpetuam.*
6 *Emphyteusis accepta pro se & filiis suis, & nepotibus, quando transeat ad naturales vel adoptiuos, & accepta per virum ad vxorem. remissiuè.*

§. Emphyteusim. Res ecclesiæ, & locorũ venerabiliũ dari pñt i emphyteusim in psona accipiẽtis, & duorũ successorũ, vcʒ filiorũ, & nepotũ, & viri,
1 & vxoris, si de eis fuerit spãliter dictũ & nõ al'r. h. d. ¶ † No. ꝙ emphyteusis transit ad fœminã: secus i feudo. x. col. de his, q feu. da. pos. §. hoc autẽ verẽdum. & de suc. feu. i c. j. §. fi. vbi no. & rõ diuer
2 sitatis, vt ibi no. gl. ¶ † Scđò no. ibi tex. rei immobilis, &c. nam vr̃ velle, ꝙ emphyteusis ɔstet tñ in reb. immobilib. ad idẽ j. de ali. & emphy. §. licẽtia. qđ no. gl. parua. C. de iure emphy. & ibi Iaco. de Are. vr̃ hoc sentire p gl. Inst. de loca. §. adeo. qđ tenet Guil. C. de bo. mat. l. j. & idẽ in feudo vt x. col. de feu. cog. §. sciendũ, aliàs, no
3 tãdum. ¶ † Vltimò facit hic fm Iac. de Bel. ꝙ si ɔcedit̃ emphyteu
a sis filiis, ꝙ nõ transeat ad exñeos.[a] & p hoc x. col. de ali. feu. c. j. §. & si clientulus, qđ no. gl. ff. ad Treb. l. ex facto. §. fi. sed ɔ̃riũ determinat d. Iac. qđ trãseat ẽt ad exñeos, vt §. adeo. Inst. loca. & đ ver.
4 sig. l. a qõnib. nõ ob. §. sed si clientulus. † qa ibi est pp speciale casum in feud. & pcario, qa de sui nã nõ trãseunt ad hrđe exñeũ, vt l. cũ pcario. §. j. ff. de pca. & ita nõ ob. ẽt, ꝙ no. i gl. d. l. ex facto. §. fi. vt ibi no. Dy. in d. l. cõmento, & ẽt in l. liberti, libertęq;. C. de ope.
5 libe. per Cy. non ob. hic tex. qa hic est spãle in ecclesia, † sed ho
b die ecclesia põt concedere in emphyteusim ppetuã,[b] sicut priuata, vt no. s. eo. §. alienationis, idẽ vr̃ hodie in ecclesia qđ in priua
6 to si fiat ɔcessio mõ prædicto. ¶ † Quæro, pone, ꝙ aliqs accepit in emphyteusim pro se, & p filiis suis, & nepotib. mõ supersunt
c solũ filij nãles, an ad istos trãsibit emphyteusis,[c] & quid de adoptiuis, dic vt no. Spec. in ti. de emphyt. §. nunc aliqua. versi. 67. & 68. & qđ not. Mar. de Fa. in trac. de iure emphyt. in 24. q. & circa id, quod dicit de vxore, & marito, vide Spe. in d. §. nunc aliqua. in vers. cl. ¶ Vltimò circa hunc tex. ibi, deinceps filiis, vide Spe. in ti. de test. §. j. versi. fin.

ADDITIONES.

a ¶ A extraneos, Ad materiam hanc adde quæ habentur per d. Feli. in c. in præsentia. post medium. ver. in ea. gl. ibi no. cum seq. de proba. & per do. Soci. in consi. 95. incip. capiendo primum. in j. parte.

b ¶ Perpetuam. Adde Fel. in c. quæ in eccle. de consti. circa prin. ibi nec etiam.

c Emphyteusis. Adde Bal. & Imo. idem tenentem in l. Lucius. §. fi. ff. de leg. 2. & Bar. et in l. parẽtes. ff. de in ius vo. & Ang. in disp. nobilis qdã genere. i 1. dub. & Bal. in addi. ad Spe. in d. ti. de loc. alle. tex. i §. emphyteusim. & in l. gñaliter §. cũ aũt. C. de insti. & substi. sed qđ si sint ltĩmati, dic idẽ: arg. c. naturalis. si de feu. fue. cõtro. inter do. & agna. & ita tenet Imo. in l. qđ dr̃. de ver. obl. sed quid si sit legttimatus per subsequens matrimoniũ, dic ꝙ tunc ad eos transibit per no. in c. tantam. extrà, qui fi. sint le. & in c. innotuit. de ele. sed quid si sit concessa à priuato, dic, quod non transibit fm ange. in d. b, cum autem.

1 *Rei ecclesiæ, quæ conceditur in emphyteusim, quæ, & qualis debet esse pensio.*
2 *Res ecclesiæ data in emphyteusim, quãdo dicat̃ clade diminuta, & ei⁹ reddit⁹.*
3 *Ecclesia non tenetur facere remissionem emphyteutę, si propter guerrã vel mortalitatem ex re ipsa nihil sit perceptum.*

§. Quia verò. Iste. §. hẽt tres partes. Prima loquitur, qñ res eccl'iæ est magnæ pẽsionis, & tũc q̃tũ fuit ab initio, cũ ad ecclesiã puenit. Scđò qñ pẽsio immutata fuit. Tertiò mõ, qñ res est paruæ pensionis, vel illius rõne æstimationis rei. Scđa ibi, si verò minus. Tertia ibi, si verò alicuius. h. d. ¶ Res ecclesiasticæ possunt dari in emphyteusim pro eadem pẽsione, q̃ ab initio statuta fuit, qñ ad ecclesiã peruenit diminuta, ad plus in sextam partẽ pensionis. pẽsio verò diminuta clade dẽt dari in emphyteusim, pro extãte pensione, & si res sit ptiosa paruam, aut nullam pensionẽ reddẽs, re subtiliter æstimata pensio
1 ɔstitui dẽt, quæ in xx. an. facit rei æstimationẽ. h. d. ¶ † No. gl. ibi, vt hic plenè. Pro huius gl. declaratione, dic qñq; ecclesia in emphyteusim dat domos ruinosas? qñq; dat domos & prædia non ruinosa. Primò casu, aut accipiens vult statim soluere pensionẽ, & tunc fit diminutio in tertia parte ab illa pensione q̃ poterat haberi re nõ existente ruinosa, & dẽt soluere modũ pensionis quæ adiicit̃ illi rei pp ędificationem, vt de ali. & emphy. §. si verò qdã. C. de sac. ec. auth. si quas ruinas. & x. qõ. ij. §. si quas ruinas. & hoc casu, videlicet i domib. ruinosis, loquit̃ x. mẽbrum gl. Sed hic dixi. qđ fit diminutio in tertia parte, an remittet̃ tertia pars eius, qđ soluerent emphyteutę, vel solueretur ecc. tñ tertia pars, & duæ remittunt̃. gl. in d. §. si verò qdam, ponit opi. Sed veritas est, ꝙ tñ tertia pars soluit̃ eccl'iæ, & duę remittunt̃ emphyteutæ, vt no. in d. auth. si quas. & illã opi. tenent ibi Doc. Scđò casu, aut ecclesia dat in emphyteusim pp vrgens debitum. & tunc dẽt dari pro illa pensione, q̃ potest haberi seruata solemnitate auth. hoc ius porrectum. Aut pp aliam vtilitatem illius ecclesiæ vult dare in emphyteusim, & tunc si res quæ dat̃ in emphyteusim, est tantæ pensionis, q̃tæ qñ ad ecclesiã peruenit, vel paulò maioris, vel minoris, & tunc põt fieri diminutio pensionis sextæ partis, vt hic, & s. eo. §. dudũ. . de ali. & emph. §. j. in pn. & §. qcunq;. & C. de sacros. eccle. auth. ppetua. ꝙ intellige verum, ꝙ diminutio sextæ partis possit fieri, si prælatus non reperit accipientem pro maiori ptio, vt no. x. q. 3. c. propterea, in gl. parua, super ver. sexta. & tãgitur in d. auth. si quas ruinas. Aut res q̃ datur in emphyteusim, est maioris redditus q̃ qñ ad eam peruenit, tunc fiet etiã diminutio sextæ partis non habito respectu ad tempus quo ad ecclesiã peruenit, sed ad tps pñs, ne ꝙ fauore ecclesiæ, vt C. de legi. l. ꝙ fauore. ff. de leg. l. nulla. Aut est minoris redditus nunc, quam qñ ad ecclesiã peruenit, puta ꝙ ob aliq̃ cladem diminutã, & tunc dic vt hic no. gl. & fm eam dẽt intelligi C. de sac. san. ecc. auth. perpetua. versi.
2 aut si ob cladem. & † qñ dicatur ob cladem diminuta, ponit glo. quia fundus casinate periit, vel domus est exusta. Sed certè si poneremus domũ exustã, idẽ ẽt ꝙ in domo ruinosa, vt no. Doc. in in auth. si quas ruinas, in j. q. & iõ dic ꝙ dicit ob cladẽ minui redditũ, puta quia nullũ vult in ea habitare, ꝙ dr̃ esse domus infortunata fm Mar. Sil. in d. auth. si quas. & auth. perpetua. Et ista opi. fuit Iac. But. vt refert Spe. in ti. de emphyt. §. nunc aliqua. versi. 7. Qñq; res, quę datur in emphyteusim datur pro ea pensione qua pot, vt j. de alie. & emphy. §. j. in fi. Qñq; ecclesia hẽt rem prætiosam, & est tanti redditus mõ, quanti qñ ad ecclesiam peruenit, sed parum, vel nihil percipitur rõne æstimationis, tunc habet locum ver. si verò alicuius, & C. de sacr. san. eccle. auth. perpetua. in fi. circa prædicta vide Azo. in Sum. huius tit. & Spe. in d. ver. 7. &
3 Doct. in d. auth. si quas ruinas. ¶ † Quæro dicitur hic, cum scrupulositate, &c. quęro quid si ista res non potuit laborari propter guerram, vel mortalitatem, an periculum pertineat ad emphyteutam, vel dominum. dic ad dominum, vt not. Ia. de Are. & Cy. C. de iu. emph. l. j. & ij. in pen. q.

1 *Ecclesia, ꝙ hẽat tacitã hypothecã in bonis emphyteutæ pp canonẽ non solutum*
2 *Emphyteuta pp canonẽ nõ solutũ, an cadat ab ẽphyteusi ipso iure, vel p sñiam.*
3 *Extraneus possessor. ꝙ non possit contra emphyteutam agentem ad fundum de canone non soluto excipere.*
4 *Emphyteuta, an possit soluere pro pluribus annis, inuita ecclesia.*
Emphyteuta, an possit pensionem vnius anni particulariter soluere.
6 *Emphyteuta an possit moram purgare, remissiue.*

a §. Scire autem. [a] Si emphyteuta nõ soluit canonẽ per bienniũ, cadit à iure suo, & pẽsionem pro tpe pterito soluere, & rẽ reddere cõpellit̃, & dãnum emendare,

ADDITIO.

a ¶ Scire autẽ. Circa materiam huius tex. quæro, quid si dñs patiatur durare emphyteutam in emphyteusi post cessationem solutionis canonis, & postq̃ cecidit a iure suo non expellendo eum, an tunc poterit eum expellere, vel non, quasi videat̃ sibi de nouo refirmasse, vide no. per d. Soc. in consi. 167. incip. nõ inutilis sed necessaria, ver. quib. tamẽ declaratis ibi. nam do. Rapha. cũ ver. seq. in 2. parte. Item quid si cessauit soluere per vj. annos. & dominus accipiat pensionẽ p trib. an possit expelli, vide ibidẽ in ver. 2. ea. cõcl. cũ se.

1 dare,nulla ꝓ melioratione retentione ꝑpetẽte.h.d.¶ † No.tex. ibi,res.hic.vr tex.singularissimus inducere tacitã hypothecã ꝯ emphyteutam ecclesiæ in oĩbus suis bonis ꝓ his, q̃ dẽt rõne em

2 phyt.facit j.de ali.& emph.§.si vero qs aut locator.¶ † Quæro, an ꝑpter canonẽ nõ solutum emphyteuta cadat ab emphyteusi ipso iure,vel per sñiam?& hic tex.dũ dicit,fiet oĩno exnei, videt velle,quòd per sententiam,ꝓ hoc ẽt C.de iure emphy.l.2.ibi,nolenti licere,&c.& ibi,si dominus voluerit &c.l.fi.C.e.ibi, cadit à iure.q.d.non ipso iure,sed per sñiam, requiritur ergo voluntas ꝓcedẽtis emphyteusim.Pro hoc vr etiam tex.j.de ali.& emph.§. si vero quis.ver.si vero voluerit,& hãc opi.tenet Spe.in d.§.nũc

3 aliqua,ver.47.† Mar.de Fa.in 22.q.& hoc est vtile scire, quia si aliquis tanq̃ emphyteuta vendicaret fundum ab aliquo exneo possessore,non posset opponere exceptionẽ exneus possessor ꝯ emphy.de canone non soluto. & hoc tenet in gl.l.2.ff.si ager vec.vel emphy.pe.& idẽ ff.de rei ven.l.superficiario,¶ Quia hic

4 dt,ꝙ non soluto canone per bienniũ cadit à iure suo: † Quæro, an emphyteuta possit sibi ꝓuidere, vt possit soluere plurib. an-

a nis futuris [a] inuita ecclesia. Dy.format hanc q.in l.statuliberos. §.Stichus.ff.de sta.li.& ff.de an.leg.l.enim. aliàs Iabolenus. Sed ꝯrium est veritas,vt no.Spe.in d.§.nũc aliqua.ver. 24.& Mar.de Fano in d.trac.in x,q.& doc.in l.1.in fin.C.de iu.emphy.& C.de

5 pac.l.si certis annis.¶ † Quid aũt sit econuerso si emphyteuta non vult soluere pensionẽ vnius anni simul, sed particulariter, an possit? pro ista q̃one optime facit tex.in l.placuit.C.de colla-

6 tio.fund.patri.li.xj.& l.patrimoniales,eo.tit.& ibi dicã.¶ † Quæro,an emphyteuta possit moram purgare, dic vt extrà,de loca. c.pe.in fin.&c.fi.& ibi bona glo.extrà,eo.

ADDITIO.

a Futuris.Adde Bal.in l.si filiusfa.§.diuus.ff.de leg.j.& Ale.in l.si quis dolũ.& in l.quæ ratio mẽ.in prin.de ver.ob.Adde Guil.de Cug.in l.plures.in prin.& quod ibi posui in apost.ad ipsum, in ver.nunquid ego dñs compellor.j.de fi.instr.dixi post Dy.in l.Mæuia.§.graui,in ver.ego dixi.ff.de ann.leg.& in apost.ad Bal.post cum in alle.l.plures.num.v.in ver.emphyteuta.

1 *Peritis statur,& ad eos in eorum arte recurritur.*

2 *Periti plures adhiberi debent si in ciuitate sunt plures, & vnus non sufficit.*
Peritorum dicto statur,& debent iurare.

3 *Contractus emphyteusis,quòd non fiat in scriptis.*

4 *Emphyteusis si est finita,& ad ecclesiam reuersa,debet ecclesia de vrbanitate in consanguineos referuare, & eos aliis præferre.*

§.Quod autem.

Res immobiles ecclesiarum alienari ꝓhibentur in quãcũq; personã, siue sint integræ,siue ruinosæ,nisi in emphy.de iure permissam, rerũ examinatione per Archi.subtiliter facta, oĩ reuolutione,&

1 machinatione remota.h.d.vsq; ad §.si qs aũt.¶ † No. ver.neq; ibi,iudicatis,ꝙ recurrẽdũ est ad peritos in arte sua.C.de re milit.

2 l.semel.lib.12.& 50.di.c.ꝯstituerẽt.¶ † Secũdò not.tex.ibi,aut ẽt vno,ꝙ vbi in ciuitate sunt plures,reqrũtur duo, aliàs si vnus tñ reperitur ille sufficit,quod tene mẽti ꝓ iudicib.mittẽtib.medicũ ad vidẽdũ vtrũ vulnus sit mortale,vel non, & an remãsura cica-

a trix,statur eorũ relationi,[a] vt hic,& in d.l.semel.ꝓ quo tex.optimus in c.significasti.ex.de homi.& Spe.in tit.de ꝓb.§.n.ver. hic quoq; notadũ,& dẽnt mitti saltẽ duo si plures repeniũtur, aliàs sufficit vnus,vt hic not.tex.quod tene mẽti.& ẽt debẽt cũ iuro deponere isti, vt C.de fi.instr.l.ꝓparationes.C.de secun.nup.l. hac edicta.§.his illud.licet gl.videatur velle ꝯrũ in l.j.circa prin.

3 ff.de vẽ.inspi.& l.iurisiurãdi.C.de testi.† hic tex.dicit emphyteu

b ticã ꝯscriptionẽ.velle vr ꝙ ꝯctus emphyteusis fiat in scriptis.[b] & hoc vi sentire tex.in l.1.C.de iur.emphy.ibi,scriptura fiare,&c.& hãc opi.vr ibi tenere gl.3.& ẽt Iac.de Bel.sed ꝯrũ no.in d.l.1.super ver.scriptura,& hoc seruat ꝯsuetudo,& approbat Spe.in tit.

4 de emphyteus.§.nũc aliqua.ver. 5.& Mar.de Fa.in 10.q.¶ † Vlt. not.tex.in ver.neq; illud.cũ gl.cũ enim.ibi,sed cũ hodie,&c. qd per hũc tex.cum gl.vr determinari q̃õ, vtrum finita emphyteusi possunt proximiores & ꝯsanguinei illius,in cuius persona est finita petere,vt eis refirmetur, & sic ecclesia teneatur eos pferre aliis volentibus illã emphyteusim.ex hoc hẽs, ꝙ ecclesia nõ tenetur eos pferre,nisi pactũ expssum interuenerit,vt hic no.Puto tamẽ ꝙ ex q̃dã vrbanitate ecclesia dẽat tales ꝯsanguineos pferre.pro hac opi.gl.est tex.l.1.§.1.ff.de aqua quoti.& æsti.& quod no.extrà,de postu.c.bonæ.2.vlti.gl.& d.c.fi.in vlti.glo.

ADDITIONES.

a ¶ Relationi.Adde Fel.in c.significasti,el.2.de homi.post princ.ver.no. ibi peritorum iudicio,& plenius in c.propofuisti.in princ.in versi.vltj.per istum tex.de probat.& aliquid in c.cautũ.in 1.j.q.no.eõ.tit.

b In scriptis.Adde idem tenentem do.Soc.in consi.169.inci.circa primum cõsultationis articulum,versi.1.quia narratur,cum seq.3.parte, Card.57.

1 *Res ecclesiæ permittitur alienari vno casu scilicet concedendo vsumfructum ad vitam data recompensatione.*

2 *Accipiẽs vsum,vel vsumfructũ ab eccl.dẽt ab initio dare ei aliã proprietatẽ.*

3 *Constituens seruitutem,quòd non teneatur ad dandum.*
Dare,hoc verbum etiam impropriè accipitur.

4 *Qui tenetur ad vsumfructum,tenetur ad dandum,& faciendum.*

5 *Vsufructuarius,habet dominium, & possessionem vsusfructus.*

§.Si quis autem.

Res ecclesiæ ptãt ad vsũfructũ ꝯcedi ad tps,vel ad vitã percipiẽtis,re alia eiusdẽ redditus in eius ꝯpẽsatiõe eccl'e data, vt tpe finito vtraq;

1 res redeat ad ecclesiã.h.d.¶ † No.casum,in quo alienatio rei ecclesiasticæ permittitur,vt hic, & s.e.§.hic igit.C. de sac.eccl.l.iubem⁹.§.fi.¶ † Scdo no.ꝙ accipiẽs vsum, vel vsumfructũ ab ec-

2 clesia,dẽt in recõpẽsatione ab ipso initio dare aliã ꝓprietatẽ ei. tex.est hic,dũ dicit,aliã rẽ mox,&c.idẽ tex.est j.de alie.& emph. §.si vero aliqs.licet ꝯrũ videatur velle Iac.de Bel.vt dixi s.eo.§.

3 hoc igitur.¶ † Op.dr in hoc ver.quãtos, aut quales,qd daī,&c. ꝯstituẽs seruitutẽ in re aliqua nõ tenetur ad dãdũ,sed ad faciẽdũ,vt no.in l.2.in prin.ff.de verb.obl.idẽ sentit gl.de vsuf.l.corruptionẽ.Præterea dare est accipiẽtis facere,vt inst.d act.§.sic itaq; sed nullũ trãsfertur dominiũ,ergo &c.hui⁹ timor fcã est gl.s.ab ecclesia.dicẽs,qd verbũ,daī,accipitur ĩpropriè,qa trãsit vsusfru-

4 ctus & ei⁹ pos.dic vt in gl.¶ † Tu dic,ꝙ ille q tenetur ad vsũfructũ,tenetur ad dãdũ,tex.ẽ in d.l.corruptionẽ,de vsufr.& sic tenetur ꝯstituere ius in re.Ita loqtur tex.dũ dicit data.tenetur ẽt ad faciẽdũ in eo,qd tenetur pati ĩ futurũ vsufructuariũ vti frui.Et idẽ in seruitutib.vt ĩ palle.gl.de quo ꝑ gl.in d.l.corruptionẽ. Nõ ob.

5 † ꝙ verbũ,dare,denotat dñij trãslationẽ,qa dico, ꝙ hic trãsfertur dñiũ.hẽt.n.vsufructuari⁹ dñiũ,& possessionẽ vsusfr. vt ꝓbat in tex.& in gl.in l.q vsufr.ff.qñ vsusf.pe.& l.2.§.j.ff.quẽad. vsusfr. amit.& in l.in vẽditione.in prin.ff.d bo.au.iu.pos.in gl.pe.in glo. ꝯrũ ad ius. Ad idẽ,ꝙ no.ff.d vsuf.sub rub.idẽ in aliis incorporalib.vt not.per glo.ff.de acq.pos.l.naturaliter.§.nihil commune.

1 *Delinquens amat pœnam.*
Obligatio naturalis quod sit in delictis,quia ex consensu creatur.
Seruus in maleficiis obligatur etiam ciuiliter.

2 *Emptor rerum ecclesiæ,quando habeat regressum contra œconomum vendentem,quando venditio non tenuit.*

3 *Emens ab œconomo,quando possit pro tali contractu,qui non tenuit,habere regressum contra ecclesiam,œconomo existente soluendo.*

4 *Ecclesia pro venditione rei facta à prælato,quando possit agere contra alienantem,vel rem vendicare.*
Et si agat contra vnum,sibi præiudicet.

5 *Verbum venditio,quando trahatur ad alios contractus.*

§.Quia vero.

Oeconomi res ecclesiarũ in casib.prohibitis alienãtes, pœna l. Leonis afficiunt & emptor prĩũ amittit,& rẽ cũ fructib.reddit.itẽ donatari⁹ rẽ cũ fructib.reddere cõpellitur.h.d.¶ No.tex.ibi,amatores periculi.

1 ¶ † No.ex hoc tex.ꝙ q delinqt, amat pẽnã,& sic in delictis ẽ ꝯsẽsus,a quo creat nãlis oblo.Ad idẽ.ff.d post.l.j.§.bestias,cũ sua gl. ¶ In gl.deniq;.ibi,& no.in l.seruus.ff.de his q no.infamia.ꝓ hoc ff.de acti.& obl.l.seruus ex delictis,licet gl.l.in ꝑsonã.ff.d re.iu.videatur velle,qd ĩ d.l.seru.qd seru⁹ oblig.t ex d.ctis ciuil.r. quasi innuat,qd ĩ maleficiis nãlis oblo nõ inest.inst.de iu.natu.gen.& ciui.§.ius aũt gentiũ.Sed qd in maleficiis insit nãlis oblo,no.gl. ꝑ illũ tex:& istã opi.tenẽt do.in d.l.ex hoc iure gẽtiũ.ff.de iusti.&

2 iu.& ꝑ Cy.in repe.sua circa fi.¶ † No.gl.sed qualiter, in fi.Sed ꝯ istã glo.opp.ill. q ꝯ legẽ ꝯhit,p̃sumitur eo ipso in dolo, vt C.de agri.& cẽsit.l.quẽadmodũ.lib.11.& in c.q.ꝯ iura.de re.iur.li.6.si ergo emptor p̃sumitur esse in dolo,ergo nõ est in bona fide.Sol. vt no.gl.12.q.2.c.vlt.vbi gl.idẽ tenet. Et hãc opi.qd emptor demũita nẽt regressum ꝯ œconomũ,si est emptor bo.fid.tenet gl. in c.ad audientiã.ex.de re.eccl.nõ ali.& ꝑ Inn.in c.si qs.eo.tit.ver. emptori.Sed ꝯrũ no.x.q.ij.hoc ius porrectũ.vers.si vero res.Idẽ tenet Host.in d.c.ad audiẽtiã,vbi ẽt ipse tenet,ꝙ ẽt mlæfidei emptor hẽt regressum ꝯ œconomũ.hãc opi.tenet Pe.d Bel.in auth. q res.C.de sacr.eccl.& ꝓ ista opi.facit tex.hui⁹ l.§.quia verò Leonis,& ibi,circũuẽtus facere legi.&c.& sic iste tex.vr loq ĩ tpe sciẽtiæ,& j.§.si qs aũt.ibi,suã seruat malignitatẽ, & in §.sin aũt.ibi, vtroq; iuste.Præterea isti tex.loquũtur gñal'r, &c.vt l.1.§.gñal'r. ff.de le.pstã.¶ Restat ergo rñdere ad ꝯrũ tenẽdo hãc opi.sed rñde,ꝙ dol⁹ œconomi ꝑpõderat dolo emptoris.vt no.glo.in auth.

3 qui res.C.de sacr.eccl.¶ † Circa pdicta quæro, põne, ꝙ œconomus non est soluendo,an poterit emptor hre regressum ꝯ ecclesiam?gl.in d.auth.q res,dicit ꝙ sic, qd ita itelligit Pe.d Bel.verum, qñ emptor est bonæ fidei.al's imputet sibi,qa sibi caueri non fecit,nec si al'r diceremus ex suo dolo ꝯmodũ reportaret.de leg.1. l.plane.cum si.& idẽ canonistæ videtur tenere in d.c.ad audiẽtiã.

4 ex.de re.eccl.non alie.¶ † Quæro hic dr, qd qñ platus vẽdit rẽ ecclesię,ecclesia põt vẽdicare.itẽ põt agere ꝯ alienantẽ,vt s.e.§ pe.& l.iubemus.§.œconomus.C.de sacr.ecc.põne,quod ecclesia agit ꝯ vnũ illorum,an electio sibi ꝑiudicet quo ad aliũ.vel põne qa exigit vnũ,an poterit ꝯ aliũ agere,& si exigit possessorem,an teneatur cedere actionẽ ꝯ alienãtẽ,dic de istis ꝓ declaratione huius.§.vt not.glo.in c.admonemus, 12. q.ij.& in c.nulli,ex.de re.

5 eccl.nõ alie.¶ † Vltimò no.qd verbũ (vendit) nõ trahit ad alios ꝯtus,ꝑ quos dñiũ trãsfertur.qd intellige ẽẽ verũ ĩ cio,qa licet

tractetur de fauore ecclesiæ in prohibēdo venditionem, tamen tractamus de pœna imposita ꝯfacienti,& iō strictè accipitur verbū venditio.Et iō Imperator in l. Labeonis,loquēs in ꝯtu venditionis,extendit ad alios ꝯtus,quia de sui natura verbum,venditio,strictè accipitur,& vide,quod dixi in §.alienationis.s̄.eo.

1 *Hypotheca specialis, quòd non permittatur in rebus ecclesiæ etiam necessitate imminente.*
2 *Ecclesia quomodo possit locupletari cum aliena iactura.*
3 *Monachus non potest habere proprium.*

§.Si autem creditor. Creditor,q̄ pro ecclesia mutuat pecuniā, si pignori accepit rē immobilē,rſr à ꝯtu cadit, & pecuniā ꝑdit, & ꝯ ecclesiā nullus sibi datur regressus,sed tm̄ ꝯ œconomū vel platū. Fallit si necessitas vel maxima vtilitas immineat:quo casu generalis per
1 mittitur hypotheca spāli pignore ꝓhibito.h.d. ¶†Not.ex fi. h⁹ §.ꝑ hāc ꝗstōnē nō ꝑmittitur spāle pignus ēt necessitate imminēte.quòd no.ꝑp id,qđ no.s̄.eo.§.nos igitur.in fi.& circa ꝓdicta vide.qđ no.Pe.in auth.hoc ius porrectū,in ꝑmo ꝯrio.C.de sacrosſ. ecc.& no.gl.sed quæro.in fi.idē no.in §. si verò præter hæc,j̄.de alie.& emph.licet ī gl.l.iubem⁹.§.sanè,pall.videatur velle, quòd æquū sit,qđ ecclesia reddat pecuniā,sed doc.tenēt ꝓcedentē, &
2 istud teneatis.Sed no.gl.q̄ incipit,q̄uō,†ibi,hæc ꝗstō &c.l.generaliter.C.de sacrosſ.ec.de epi.& cle.l.si quis presbyter.& l.sacrosſ.
3 & ibi,posset habere locum.†Nam monachus non potest habe-
a re proprium,ᵃvt no.in c.cum ad monasteriū.extrà, de statu reg. & 98.q.2.c.de monachis.vbi de hoc.

ADDITIO.

a Proprium.Adde Card.in cle.1.§.fi.de statu mo.

1 *Res ecclesiæ dicuntur esse pauperum.*
2 *Delictum est tanto grauius,quanto in digniorem committitur.*
3 *Dictio,haud,pro non,aut,alternatiua.*

§.Si verò. Emphyteuta accipiēs in emphyteusim citra legis obseruationē,rem reddit,& qđ dedit,soluturus ēt q̄cquid pro vnoquoq; anno soluere tenebatur:& tabellio,q̄ instrm̄.scripsit,ī exiliū dānatur,& ab exilio nō remouetur: & iudex decretū interponēs dignitate priuatur,& bona applicātur fisco,eisdē pœnis obtinētib.ēt in his,q̄ super reb⁹ sacris celebrant ꝯctus. h.d. ¶Ibi,ꝑp alienationem,i.vt facilius alienentur.
1 ¶†No.hic,quòd res ecclesiæ dicūtur esse pauperum,vt s̄.vt de-
2 ter.sit nu.cle.§.fi.de epis.& cle.l.2.¶Secund ò†no. ibi,q̄tò circa res.quòd tātò grauius est delictum, q̄tò in digniorem rem committitur;vt l.Pedius,ff.de ince.ru. & nau. 19. dist.c. necesse est,& 1.q.1.c.iudices,& c.si qui episcopi.in gl. Vide gloss.cum aspira-
3 tione.¶†No.ex hac gl.quòd dictio, haud, si cum aspiratione ap-
a ponitur ponitur pro non.ᵃalias ponitur alternatiuè,idem habes C.de excu.tu.l.1.li.11.C.de vete.iu.enu.l.pe.lib.11.

ADDITIO.

a ¶Pro non.Adde tex.in l.si ita quis stipulatus.de verb.obl.& l.1.de sol.

1 *Ius speciale facilius tol litur quàm ius commune.*

§.Quia verò. Rſr res immobiles ecclesiarum alienari prohibētur omni cessāte priuilegio, & oī cōpulsione,& violētia prohibita.Itē ecclesiarum,& monasteriorum alienatio est penitus interdicta, pœna contra facientib.
1 imminente.h.d.vsque ad §.sicut autem. ¶ † Not. tex.in uer.apparet.n.ex quo no.quòd iura spālia facilius tolluntur,q̄ cōia.Idē in l.eius militis,§.militia.ff.de testa.mil. C.ad Vell.l.antiquæ.& in l.assiduis,C.qui potio.in pig.ha.no.gl.sed nunquid,& gl.ibi similem per Dy.in l.1.§.vnde queritur.ff.de publican.

1 *Donatio facta de re non idonea ecclesiæ,quando prosit donanti.*
Vtilitates ecclesiæ conseruari debent.
2 *Casus,in quo quis accusat sine metu calumniæ.*

§.Sicut autem. Dānosa possessio ecclesiæ nec dari , nec recipi dēt,pœna ꝯfacientibus imminente.Itē lex est g̃nalis,& in oībus dat licentiā denūciandi sine metu calūniæ.& ab oīb.dēt obseruari, & l. Leonis in oīb. ꝯfirmatur ꝑ-
1 terquā in casibus huic l.ꝯriis.h.d.vsque ad fi.¶†No.gl.in verbo qđ si non.ad idem facit ex̄.de eo qui duxit in vxorem q̄ pollū.per adul.c.2.& de his,quæ fiunt à præl.c.3.sed in ꝯrium vr̄ veritas,q̄a fm̄ hoc introductum in fauorē ecclesiæ retorqueretur in eius dānū,ꝯ l.nulla.ff.de leg.& l.quod fauore.C.de leg.& istā tenet Ia. de Bel.vt ecclesiæ vtilitates ꝯseruentur.ar.l.cū hi.§. quid ergo,cū
2 sim.ff.de trāsa.¶†No.gl.hoc nobis.& no.in ver.licentiā,casum in quo q̄s ꝑt denūciare , & crimē redarguere sine metu calū.de quo dic,vt plene no.in l.3. §.calumniator.ff.de his,qui no.infa.

Vt iudi.sine quoquo suffra.fiant. Rub.

1 *Princeps aliquid a subditis extorquens illicitè dicitur iniuriam inferre,licet superiorem non habeat.*
2 *Dignitates conferuntur à principe,vel præfecto.*
3 *Auaritia omnium malorum mater.*
4 *Pecunia licitè datur pro literis continentibus dignitatem.*
5 *Si pater,vel auus aliquid dat pro dignitate mea,an debeam dimittere.*

OMnes nobis dies. Institutiones debent gratis ꝯferri,nihilo suffragiorū noīe dato:aliàs oīa mala sequūtur,cum hoc ab auaritia procedat,q̄ omnium malorum est mr̄,an-
1 tiquo iure penitus sublato.h.d.vsq; ad §.illud.¶†Et no.ex fi.pn. ibi ex hac iniustitia &c.not.ex hoc tex. qđ si princeps, vel Rex à subditis aliq̄d extorqueret illicitè, dñr iniustitiā pati,non ob.qđ
2 superiorē non habēt.¶†Secūdo no.quod dignitates cōferūtur à principe,& à ꝑfecto,vt hìc, & C. ad l.Iul.repe.l.fi.¶No.tex. ibi. & imperiū,& fiscū,&c.ꝑ eo,qđ habuistis no.s̄.de hære.& falc.in
3 prin.¶†Tertiò no.tex. qđ auaritia est oīum malorum mr̄.ᵃ Ad
a idem de poe.dist.2.c.q̄a radix,& hunc tex.expone,vt no.gl.in c.
4 nā ꝯcupiscentiam.in pe.gl.ex̄.de ꝯst.vbi alleg.huc tex.¶†Quartò no.quòd ꝓ lr̄is ꝯtinentib.dignitatē pōt licitè dari pecunia.ad idē in ti.prox.ꝑ totum,de san.epi.§.pro ꝯsuetudinib.quod intelligē vt habes in tex.& gl. 1.q.2.c.sicut epm̄;quod ēt tāgit gl.extrà;
5 de sim.cum in ecclesia,in gl.vr̄ quod talis.†Quæro pone,qđ aliquis dat quid pro dignitate mea me ignorante,puta pr̄,vel auus
b an debeo eā dimittere.ᵇgl.in l.fi.C.ad l.Iul.rep.vr̄ velle,quod sic, sed ego incido in l.Iul.de ambi.sed gl.dicit,quod non,in l.j.§.j.ff. ad l.Iul.de ambi.quod examinatur plenè per docto.C.ad l.Iul.de ambi.l.1.¶Quid si in spiritualibus tangit gl. 1.de san.episc.§.præ omnibus,& ibi dicam.

ADDITIONES.

a ¶Mater.Adde,q̄ ipsa est,quæ fecit meum tuum cōtra ius naturale,quod omnia cōia fecerat.8.dist.§.differt.40.distin.sicut.12.q.1.dilectissimus,&c.duo. Item ipsa in terrenis facit fortes,in cœlestib. debiles. 47. dist. omnes huius seculi.Itē ipsa excecat rationem,& gratius facit videre aurum quā Solem. d.c.sicut.37.dist.nonne.Item ipsa facit idolatrare,& fornicari.28.q.1.idolatriam,& in q.1.cum omnis auaritia.Item facit adulari regib.vt capiant alienas hæreditates,d.c.nonne.Ipsa furtum,rapinam,vsuram,fraudem,falsitatē,iniustitiam,simoniam,acceptionem personarum,perditionem,turpe lucrum,immisericordiam,& inquietudinē,parit.Et quod sit radix malorum, adde 47.dist.bonorum cunctorum.& 33.dist.his ergo.& est idolorum seruitus.c.auaritiæ,de præben.Item excecat mentem,de elect.quorundam.lib.6. & maiorem reuerentiam exhibet auro,quam Deo.47.dist.sicut.

b ¶An debeo eam dimittere.Adde,quod no.Ant.Corſ.sin.suis.in ver.simonia. incip.amicus meus expendit.

1 *Imperator potest vnire duas prouincias simul,& idem salarium debetur.*
2 *Papa potest duos episcopatus vnire.*
Vnio qualiter fiat.
3 *Vna prouincia potest in duas diuidi.*
Vnus episcopatus potest in duos diuidi.
4 *Si plures eligantur ad vnum officium,in quo vnus solus præesse solebat,an illi vtentur illis priuilegiis,quibus ille solus vtebatur.*

§.Illud autem. Duab.ꝓuinciis,& sub vno Comite & vno districtu ꝯstitutis idē salariū debetur ꝓ vna,qđ olim ꝑstabatur ꝓ vtraq; cum periculo publicarum functionum,vno tm̄ noīe Comitis nuncupādo.h.d.vsq; ad §.volumus.omisso §.nulli quoq; suffragio.& sic patet, q̄ de duab. fit vna,& vnus est Comes,& sub vno noīe,& fm̄ hoc ōnditur,q̄ gl. q̄ incipit,q̄tū ad nomē i eo,qđ dicit, & vna tm̄ de duab. &c.non
1 ꝓcedit,vt j̄.manifestè apparebit.¶†Ibi,sed de cetero.& ibi,hoc aūt,vt dictum est s̄.ꝑx.no.ī prin.q̄ Imperator pōt vnire duas ꝓuincias simul,& q̄ idē salariū debēt vni ꝑsidēti duab.prouinciis
2 existētib.vicinis,q̄ debebat duob.ꝑntib. ꝓuinciis exi.tētib.diuersis.Ad idē 16.q.1.c.& tp̄is qualitas.¶†Et sic Papa pōt duos epat⁹ vnire ex̄.de exces.plat.& quot modis fiat ista vnio, dic vt plenè
3 no.ī d.c.& tp̄is q̄litas.& ibi gl.alleg.hunc tex.& econuerso†vna ꝓuincia pōt diuidi ī duas,vt C.de off.assess.l.sicut.& qđ no.gl.C. de metropol.Berith.l.1.libr. xj.vbi allegat istum §.ad hoc,& dic, qđ econuerso vnus epatus pōt diuidi in duos.xvj.q.1.qđ autem
4 præcipimus,§.sicut duo.¶†Quæro si vni officio,cui ꝯsueuit ꝑesse vnus,plures eligātur,nunquid illi vtentur illis priuilegiis, q̄b. ille solus vtebatur,dic,vt in l.binos.C.de aduo.diuer.iud.

§.Nulli quoque. Regulariter nulli licet seruatores,seu loci vicarios ꝑ prouincias mittere,pœna ꝯfacientib.hìc inserta.h.d.No.gl.idest vicarios ibi,§. cos .sed certè ibi non ponitur solutio.Et ideo solue,vt not.in l. contraria.

1 *Præses,an habeat iurisdictionem in militibus.*
2 *Milites licet dicantur non habere dignitatem,tamen non dicuntur priuatæ personæ.*

§.Volumus autem. Iudices ꝓuincias regētes habent iurisdōnē à lege in priuatos in pecuniariis,& criminalib.causis,& in milites, ī fiscalib. causis & criminalib.& in officiales & iudices de curia principis emanantes, & subditi habent potestatem de eis ad principem
1 referendum.h.d.vsq; ad §.sic igitur. ¶†Oppo.& videtur, quòd præses non habet iurisdictionem in militib. vel magisteriæ. C. de iur.om.iudic.Solu.vt ibi not.gloss.vide,quod no.in §.si vero.
2 de man.prin.¶†Vltimò not.in princ.huius §.quòd milites non dicuntur esse priuatæ personæ,vt hic.licet milites non dicantur habere

a habere dignitatẽ [a] vt videbitis nõ.C. de equest.digni.l.1.libr.12. & probatur in l.fi.qui mil.non pos.eo.lib.& ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶ Habere dignitatem. Adde,quod no.in apost.ad istum post eum,& Alex.in l.1.nu.3.versi.sit dignitas.C.de digni.lib.12.

1 *Officiales possunt se ad nutum superioris emendare si delinquunt,& quando liceat pœnitere.num.3.*
2 *Paria sunt,superiorem accipere ab electo,vel non punire suum officialem,cum acceperit.*
4 *Videns aliquem delinquere,si nõ prohibeat,cum prohibere possit,an teneatur.*
5 *Magni,& nobiles mitius puniuntur,quàm parui,& ignobiles.*
6 *Verbum infinitum significat tempus præteritum,& futurum.*

§.Si igitur

Administratores debent pstare iusiurandũ ſm formã huius l.& maximè iudices,& eorũ officiales si delinquerint,pœna hic inserta puniẽtur.h.d. vsq; ad §.eos aũt.¶ In tex.ibi,discretæ.i.separatæ.Ibi,nõ emẽdantes.
1 innuit † qđ officiales possint se emẽdare ad nutũ sui superioris: q̃ si suus superior nõ procurat,punit̃, vt hic,& ſm hoc hẽt locũ gl.ord.hic posita,q̃ incipit,sed qũo.vel dic nõ emẽdãtes punit q.d.si superior nõ punit officialẽ,qui aliquid extorserit ab electo, cũ hoc.n.supiori fuerit denũciatũ,punit̃ ob hoc superior,& ſm hoc nõ hẽt locũ d.gl.& ſm hoc habes hic ista esse paria,† ipsum superiorẽ accipere ab electo,vel nõ punire officialẽ suũ,cũ acceperit,si hoc sit ei denunciatũ.¶ † No. gl.sed qũo tex.nõ vr̃ hoc pbare,q̃ officiali delinquẽti sit licitũ pęnitere, & iõ expone ſm Frã.Acc.vt s̃.dixi.Sed ſm hoc nõ ob.ɔ̃riũ,sed de hoc no.p glo.& Dy.in l.q ea mẽte,hic alle.& p Dy.C.de epis.& cle.l.si qs nõ dicã, & sic ſm hũc tex.expositũ,vt s̃.hic casus est,qđ administrator,q non corrigit officiales , puniť:& hoc iõ, qa ex officio corrigere
4 dẽt.An † aũt al's,si vna psona vidẽs vnũ in aliũ delinquere nõ phibeat cũ phibere possit,teneat̃.vide vt not.in l.culpa caret.ff.de reg.iur.& 2.q.7.c.eligere.ff.de dol.l.elegãter,§.si quadrupes,& p Dy.in c.nõ est sine culpa.de reg.iur.lib.6.per Cy.in l.vt vim.ff.de iust.& iur.& per gl.ex.de sen.excom.c.q̃tæ psum.¶ Quæro đ intellectu horum verborum,nõ ipsius pœna fiet.gl.exponit duob.
5 modis,sed ſm primã expõne not.† q̃ magni,& nobiles miti⁹ pu
a niuntur [a] q̃ parui,& ignobiles.de quo dic, vt tãgit Cy.in l.nemo cleric⁹.C.de sum.tri.gl.de pace iur.fir.c. 1.§.fi.super verbo, quinquaginta,& ex̃,đ iureiu.c.cum qdã,& 24.qõ.1.c.q ɔ̃ pacẽ.& 41.
6 dist.c.non cogãtur.¶ † Vltimò vide gl.idest prohibuisse,& ibi, vtrunq; tẽp⁹ no.ex hac gl.q̃ verbum infinitum significat tps pteritum,& futurum, vt hic, & alibi no.gloss. quòd respicit omne tempus,ita no.in l.stipu.aliæ.§. stipulatio. de verborum obligat.

ADDITIO.

¶ Puniuntur.Sed quæro,quid si nobilis accusat plebeium de homi.& sit cõdemnandus pœna talionis.An mitigabitur in eo pœna,dic quod non,vt per do.Fel.in c.2.de col.in vlt.col.in fi.

1 *Maius est delictum,quod fit in alium, quàm quod in se.*
2 *Scholaris à bono Doctore præsentatus,bonus præsumitur.*
Legati à bono domino missi,boni præsumuntur.
3 *Legalitas testiũ,& instrumentorũ,à persona producentis pendere præsumitur.*

§.Eos autem

Administratores prouĩciarũ ipsi & eorũ assessores,& q circa eos sunt, dẽnt iustitiã administrare,& obseruare in oĩb.publicis.& priuatis causis
1 & deuotos patriæ bñ tractare, & indeuotos punire.h.d.¶ † In tex.ibi,sumunt.i.sumere debẽt no. ver.iõq; licebit.ibi,hoc qđẽ,
2 qa mai⁹ est delinquere in alium q̃ in se. ¶ † Secundò no.in ver. iõq; hic ar.pro scholari, q est psentat⁹ à bono doctore , vt bon⁹ psumatur.¶ Itẽ est ar.pro legatis,& ambasiatorib. q mittuntur à bono,& iusto dño,q̃ boni psumuntur, vt hic,& ff.de of.pfe.pto. l.1.in fi.& 7.q.j.c.oẽs q.36.dist.c.q de mẽsa.pro hoc C.de sum.tr. epistola,inter claras.¶ † Item est ar.pro testibus,& instr̃is producτis ex psona fide digna,q̃ boni præsumantur,& eorum dicta & instrumenta vera sint,facit j̃.de defen.ciui. circa prin. cum si.

1 *Quis punitur vbi delinquit,*
2 *Maior magistratus,in quibus casibus dicatur in officio delinquere,ita quòd officio durante possit puniri.*

§.Si quis autem

Administratores ciuitatis ĩ officio, vel occasione eius delinquentes,& officio durãte pœna à lege statuta sunt puniendi, snĩa data à prouincialib⁹ eorum delicta Epõ,& Archiep.denunciãdi,vt per eos relatione principi facta in locis,vbi deliquerunt, puniantur, ad hoc,vt ipsorum pœna sit aliis in exẽplum.h.d.vsq; ad §.necessi
1 tatẽ.¶ † No.qđ ibi quis est punièd⁹,vbi delinquit, vt hic, & j̃.vt
2 nulli iud.§.si quis vero crĩs.¶ † Scđo no.casus,ĩ quib.maior magistratus dr̃ in officio delinquere,ita qđ durãte officio põt puniri,vt hic,& illud idem habes in auth.vt diffe.iudi.§.si tamen contigerit.quos tex.coniunge cum l.iubemus.C.ad l.Iul.rep.

1 *In causa syndicatus summariè sine libello proceditur.*
2 *Creditor licitè capit debitorem fugientem,vt ad iudicem ducat.*
3 *Debitor suspectus põt capi ad instãtiã creditoris,si suspicio supuenit post debitũ contractum,& de ea sit data fides iudici,quod fieri põt etiam parte non citata.*
4 *Debitor suspectus potest capi etiam die feriata in honorem Dei.*
5 *In causa dilapidationis prælati,vel administratoris nõ est necessaria scriptura.*
6 *Sententia in causa criminali debet in scriptis ferri.*

§.Necessitatem.

Administrator in prouincia officio finito dẽt ibi 50. dieb⁹ morari, oĩb⁹ redditur⁹ rõnẽ.& si añ fugerit,ab oĩb.capi pt̃,cãs epõ ex nõ scri
1 pto examinãdi.necessitate imminẽte.h.d.¶ † In tex.ibi,velut ali qđ,& sicut si esset quoddã mãcipium vilissimum.No.in ver.pręsenti,q̃ in cã syndicat⁹ summariè proceditur sine libello, vt hoc
2 tex.cum gl.sine libello.¶ † Scđo no. ex hoc tex.cum glo.super
a verbo,detinere,q̃ creditori licitum est capeř debitorẽ fugiẽtẽ, [a] quod tene mẽti,quia lex ait,§.si debitorẽ.de his,q̃ in frau.cre.dicit,quòd licitũ est creditori auferre debitori fugiẽti res,quas secũ portat, & ita intell'r gl.in l.extat.ff.q̃ me.cã.An aũt liceat creditori capere debitorẽ per personã,ille §.nõ dicit, sed idẽ, q̃ hic inst.de act.in prin.quod intellige,q̃ liceat creditori capere,nõ vt eũ detineat,sed vt ad iudicẽ eũ deducat, vt no.gl.de pa.iur.fir.c.j. §.j.facit,qđ hr̃ C.de decu.l.gñali,& facit ẽt, qđ no.in quadã sol.p
3 gl.in l.interdũ.§.qui furẽ.ff.de fur.¶ † Quæro circa hoc,pone,q̃ creditor vadit ad rectorẽ ciuitatis,& dicit,hẽo debitorẽ meũ fugitiuũ,detis mihi familiã.Dy.dicit ĩ d.§.si debitorẽ. Aut creditor iustè timet,qa videt indicia,& tunc dẽt sibi dari familia.sed si nõ iustè timet,nõ dẽt sibi dari familia, ar.l.hoc autẽ.in prin.ff.si cui plusq̃ per l.Fal.l.2.in prin.ff.so.ma.& l.si fideiussor.in fi.ff.q satis. co.qđ intellige esse verũ,si debitori post debitũ ɔ̃tũ suspicionis noua cã interuenerit,sec⁹ si ɔ̃cto debito illa cã nõ supuenerit, vt l. q bona,§.de illo.ff.de dã.infe.& ff.vt ĩ pos.le.l.si is à quo.in fi.de priui.cre.l.si creditores.& l.fi.ff.de spõ.facit optimè l.pe.§.si post, ff.de var.& ex̃or.cog.& de ista cã poterit fieri iudici fides ẽt pte absente,quia cũ capere aliq̃ psonã sit citatio realis,iudex põt cognoscere,an aliqs sit citãd⁹,& cõmissa(aliàs omissa)citatiõe procedere pte absente,dic vt ff.de arb.l.sed & interpellat⁹. §.j.& l.diẽ
4 proferre,in prin.eo.ti.† & poterit talis captura fieri nõ solũ die feriata ob necessitatẽ hoĩum,qua die oĩs act⁹ executiu⁹ fieri pt̃, & snĩa executiõi mãdari,đ quo est casus ĩ c.significauit,ſm doc. sed talis captura hoĩs fugitiui debitoris poterit fieri ẽt die feria
b ta in honorẽ Dei, [b] nõ vt iudex cognoscat de cã,sed vt cogat debitorẽ ad cauẽdũ de iudicio sisti,vt est gl.no.in l.dies festos.C.de
5 feriis ¶ † Vlt.hunc tex.inducit Ia.de Bel.qđ in cã dilapidationis plati,vel administratoris,non sit necessaria scriptura,sed de hoc
6 alle.gl.ord.in c.statutis.2.q.j.† Quæro, an in cã crĩali sit necesse ferre snĩam in scriptis,tex.in d.c.statutis,dicit q̃ sic,& al'r facta ñ valet,& facit mẽtionẽ de l.fi.C.de sen.ex peri.reci.gl.ibi dicit, q̃ illa lex loq̃tur in cã ciuili,& dicit verũ. tñ gl.ibi tenet,q̃ ĩ cã crĩali sit de necessitate,q̃ ferat̃ snĩa ĩ scriptis sicut in ciuili,nisi ĩ cã dilapidationis,& p hoc alle.hũc tex.ita no.ibi ĩ gl.vlt.qđ tene mẽti.¶ No.gl.in fi.no.ibi,si tibi,est & alius casus ex̃, de testi.c.Albericus,& ibi no.circa quod vide gl.de iureiu.c.fi.li.6.& de iud.c.1. de verb.sig.c.sæpe.in cle.¶ Vltimò no.gl.vel præter.inquãtũ dicit,q̃ hoc potest probari per sacramentum,quod tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Fugientem.Adde Fel.in c.1.de iud.in 6.ver.5.conclusione,circa prin.versi.& in fi.colla.& d.Alex.de Imo.in l.2.vbi est glo.ff.de fer.& Ang.in l.extat.qđ me.cau.& per Pau.de Ca.in consi.37.& in consi.38.Et adde,quod ideo elegãter consuluit Pet.de Anch.in consi.88.incip.in auxilium veritatis, q̃ contra capturam factam de suspecto de fuga,non potest opponi de incompetentia iudicis,quod tene menti.Tu adde ampliando,vt dixi in apost.ad Lanfr.de Oria.in c.quoniam contra falsam,§.recusationes,& ibi ampliaui in apostil. in ver.quia forensis,nu.11.vt procedat in cleri.debitore,extra de probat.
b Dei.Adde Pe.de Anch.in consi.127.incip.vnus procurator.& Fel.in c.significante.de iudi.& quod ibi dixi in apost.

1 *Facere quis debet,id quod euitare non potest.*
2 *Procurator cõstitutus ad solutionẽ recipiendam nõ põt terminum prorogare.*

§.Illud

Subditi iudicibus nullã debẽt iniuriã inferre, sed fauorẽ,nisi ĩ eorũ delinquerẽt officio, pœna mortis ĩminẽte,& iudices oĩb⁹ debẽt iustitiã seruař, & superior inferiorib.nõ dẽt iniustitiã inferre, & subditi publica tributa cũ oĩ deuotione,& sine oĩ diminutiõe lætãter inferre,& dignas laudes dño nr̃o Saluatori,de hac l.offerre,q̃ eis prias habitare cauet,& dabit
1 proprias facultates firmissimè,h.d.vsq; ad §.qđ aũt.¶ † No.tex. ibi,ĩ §.oportet,q̃ qs dẽt facere,qđ nõ põt euitare. ¶ Itẽ no.ĩ ver. cã. put intelligit cãm finalẽ soluẽdi tributa, q̃ iudex,q dẽt à prouincialib.principis tributa pcipere,nõ põt dilatiõnẽ ɔcedeř,nec ter
2 minũ soluẽdi prorogare.¶ † Quod facit ad id,qđ dixim⁹, q̃ procurator ɔ̃stitutus ad solõnẽ recipiẽdã,nõ põt terminũ progare, vt est casus no.in l.q Romæ.§.Callimachus.ff.de ver. obl. ¶ Tene ergo mẽti istum tex.qđ cautio,siue solutio tributorũ,& collectarum,non requirit dilationem, & sic ista causa erit summaria.

1 *Iudices quam iurisdictionem habeant aduersus priuilegiatos,& de quibus priuilegiatis intelligatur.*
2 *Clerici etiam pro crimine hic excepto vtuntur suo priuilegio.Idẽ & scholares.*
3 *Crimen qualiter accipiatur,remissiuè.*

§.Quod

§. Quod autem. Iudices oẽm iurisdõnem habẽt aduersus oẽs, oĩ priuilegio cessante, pœna ꝯfaciẽti ĩminẽte. h. d. vsq; ad §. interdicim⁹. ¶ Opp. dr̃ hîc, qđ oẽ priuilegiũ cessat, ꝯ in ꝓœmio ff. & C. de epi. & cle. l. oẽs. & l. cũ clericis. & de iur. om. iu. ĩ l. magisteriæ. Hui⁹ timore gl. ponit duas opi. vna est Bu. alia, Azo. vt ĩ gl. & opi. Axo. tenet gl. ĩ. vt oẽs obe. iud. ꝓuin. §. si qs igit̃, & C. vbi de crim. agi opor. aut. qua in ꝓuin. ff. de iud. l. hr̃s absens. ĩ pri. & l. 2. §. oẽs. e. ti. sed ꝯ istã opi. vr̃ tex. expssus hîc, vbi dr̃, qđ miles priuilegio non vtit̃, & tñ milites habẽt priuilegiũ insertũ ĩ corpore iuris, vt d. l. magisteriæ. quare
a †mihi oĩb. omis. vr̃, ꝙ aut loqmur in crĩb. spãlib. hic spãliter exceptis, & tũc cessat oẽ priuilegiũ, siue sit ĩ corpore iuris, siue nõ, vt hoc §. vt patet ibi dũ dicit, vt nulla sit mili. &c. & ibi, nec priuilegio vti quolibet, &c. qa crimẽ mili. &c. Quos milites ꝯstat hr̃e priuilegiũ in corpore iuris insertũ, vt s̃. dixi. & sic patet, ꝙ hîc loquitur de priuilegio ĩ corpore iur. clauso. & qđ loquatur ĩ casib. hîc expssis, ꝓbatur hic dũ dicit, penit⁹ ꝓdictis casib. &c. & isto casu loqtur opi. Bu. aut loqmur ĩ aliis crĩb. hîc ñ exceptis, vel ĩ cãis pecuniariis, & tunc hẽt locũ opi. Azo. vt cessent priuilegia ĩ corpore iuris nõ inserta, sed priuilegia inserta in corpore iuris non tollũtur, & ita loquũtur gl. s̃. alle. Et istã opi. Azo. tene mẽti, qa dicit statutũ, ꝙ qlibet vadat ĩ exercitũ, vel qđ simile faciat oĩ priuilegio cessante, vel nõ cessante aliquo priuilegio, dẽt intelligi de priuilegiis ĩ corpore iuris nõ insertis. secus si quis haberet priuilegium in corpore iuris ĩsertũ, & inclusum. Et circa hãc mãm
2 vide no. per Doc. in d. auth. qua in ꝓuincia. in 2. q. ¶ † Quæro, dixi, ꝙ ĩ crĩe hîc excepto cessat oẽ priuilegiũ ĩ corpore iuris inclusum, nũqd clerici vtẽtur ꝓuilegio hoc, qđ est inclusũ ĩ corpore iur. ꝑputo, ꝙ sic, ẽt ꝓ quocũq; delicto, per ꝯstõnẽ Fed. de sta. ꝯ lib. ec. §. statuim⁹. l. j. & per auth. statuim⁹. đ epi. & cle. sũpto ex illo §. & per c. significasti. per c. si diligenti. ex̃. de fo. ꝯpe. & idẽ vr̃ hodie
3 in scholarib. per auth. habita. C. ne fil. pro pr̃e. † Et no. gl. q̃ incipit, sed nõne. accipitur. n. strictè verbũ crimẽ, vt gl. dicit, ꝓ maiorib. criminib. & ad dñã seditionis, & violentiæ. qualiter aũt accipiatur crimẽ, no. gl. in l. j. C. si aduer. delictum. & 25. dist. c. vnum.

1 *Lex noua imponens pœnam super delicto, non comprehendit delictum præteritum, sed debet punire lege veteri.*

§. Interdicimus. Nemini licet loci seruatores, vel similes ĩ ꝓuinciã debere destinare pœna ꝯfaciẽtib. ĩmminẽte, & iudex iusiurãdũ, & cautionẽ dẽt pstare, & hæc lex dẽt publicè diuulgari. h. d. vsq; ad finẽ ꝓmittens a-
1 lios primates. ¶ † No. gl. in ver. maiori. ibi, hîc ãt, qđ pœnæ impositæ super delictis per legẽ nouã, nõ extẽduntur ad delictũ pteritũ prius ꝯmissum, sed sua lege veniunt punienda. circa quod vide no. per doc. in l. leges. C. de leg. & no. gl. s̃. eo. ibi, sed nunquid.

§. Quantam. Quid intendit hæc constitutio, dicitur ĩ prima gl. & circa hanc constitutionem, vide tex. & gl. 1. q. 2. c. sicut episcopum. & quod tangit gl. in c. in eccl. extrà, de simo. in gl. videtur, quòd talis.

1 *Medium quòd sit tenendum in largitionibus, & expensis.*
2 *Iudices ordinarij, hodie licitè non recipiunt esculentum, & poculentum, sed delegati sic.*
3 *Presbyter pauper ꝙ possit aliquid accipere pro celebratione missæ.*
4 *Positum in porta ecclesiæ, dicitur publicum.*

§. Scriptũ. Iudices, & ciuitatũ defensores pro administratione nil dare dñt, nec accipere à subditis ex administratione nisi ĩ defectũ sui salarij, iureiurãdo ab eis pstãdo pœna ꝯfaciẽtib. ĩminẽte. h. d. vsq; ad fi. ¶ Additorib. i. cũ istis additionib. ꝓdictũ iusiurãdũ, cui⁹ forma in tit. ꝓx. & studiũ. s̃. debet esse. eos. n. volum⁹ puniri exercitu. i. ab exercitio. Parte. s. profec. grauissimis, vt ĩ. in fi. subiectis. s. ꝓhibemus q̃tũ. subaudi tñ accipiat a subiectis q̃tum, &c. & deiñ scri. subau. est nec custodire. s. q dñr s̃. ĩ ti. vt iud. sine quo. suf. illis bñ faciẽtib. ab eo. s. Deo. Si vero vsq; nũc dixit de iudicib. nũc incipit dicere de defenso. ciui. ĩ qb.
1 eligũtur defensores. ¶ † No. tex. in vers. quasi, ibi, & q̃ eis ad mediocrẽ, &c. ꝙ ĩ largitatib. & expẽ. mediũ est tenẽdũ, qa per mediũ optimè visũ est, vt ĩ. de ꝯsue. §. j. & ẽ hîc ar. fm Ia. đ Bel. ꝯ legatos,
2 q ĩ hoc immẽsissimè mediũ nõ tenẽt. ¶ † Scđo no. tex. ibi, aut si nõ aliud &c. qđ ꝑ hãc ꝯstõnẽ sunt correctæ l. plebiscito. ff. de of. ꝓsi. & l. solẽt. §. fi. ff. de of. ꝓc. & leges q̃ permittũt indistinctè accipere esculẽtũ, & poculẽtũ. qa hoc nõ est verũ, nisi in defectũ sui salarij, & tũc mediocriter, & à spõte dantib. vt hîc dr̃, & ita sentit gl. hîc in d. l. plebiscito. & in ti. j. circa fi. prin. circa qđ vide qđ no. per Doct. in auth. principales. C. de iur. calum. ꝓdicta vñr intelligi in iudice ordinario, sed iudex delegatus potest indistinctè accipere esculentũ, & poculentum, vt ex̃ de rescr. c. statutum. §. in-
3 super. lib. 6. ¶ † Item no. ar. ꝙ si presbyter sit pauper, põt aliquid accipere pro celebratione missæ, de qua q̃õne vide per gl. extrà, de præb. c. significatũ. & 1. q. 3. c. iudices inquit. ¶ † Vltimò not.
4 tex. ibi, cumq; lex. & ibi in porticib. quòd illud, quod ponitur in
a porta ecclesiæ, dicitur esse publicum, ª & sic non est licita ignorantia de eo, quod in portis ecclesiæ ponitur. habuistis aliũ text. đ reb. ec. non alie. §. pe. ver. illorum autem.

ADDITIO.

a Publicũ. Et hoc facit, vt citatus per affixum portis templis, vel in loco publico, possit vt verus contumax puniri, & contra eum sententia ferri, cum sit regulariter secus.

Iusiurandum, quod præstatur ab his, qui administrationem accipiunt. Rubrica.

1 *Iuramentum quid sit, & quæ fuerit causa ipsum constituendi, remissiuè.*
2 *Potestates terrarum tenentur expellere hæreticos, vbi sunt.*
3 *Masculinum, quòd concipiat fœmininum, remissiuè.*
4 *Iuramento continetur possibile.*
5 *Potestates terrarum debent malos assessores expellere.*
6 *Mens deferentis iuramentum consideratur, vbi iurans vellet malignari.*
7 *Iurans quibus casibus non tenetur tangere librum.*
8 *Iudæus non potest esse iudex.*

IVro ego. Hæc cõstõ substantiam sacri docet, & iurisiurandi formã demonstrat, & pœnã ostẽdit. h. d vsq; ad fi. ¶ † Quæro, qđ sit iurm,
1 & quæ fuerit cã ꝯstituẽdi iurm. dic, vt 22. q. j. in summa, & de pœna periurij, dic eadẽ cã, q. 5. c. paruuli, & ex̃. de iureiu. c. & si Christus, & c. petitio. & quot modis punitur periurium. dic, vt no. 22. q. 2. in summa. Hoc præmisso no. hîc, Primò substã
2 tiã, & formã iuri. † Secundò no. tex. & gl. dũ dicit, & committat, ꝙ ptãtes terrarũ debent hæreticos expellere de locis, in quibus
3 sunt. ¶ † Tertiò no. ꝙ appell. domini ꝯtinetur domina, & sic ma
a sculinum hẽt ꝯcipere fœmininum, ª de quo per gl. Dy. & Iac. de Arc. ff. de ver. sig. l. 1. per Cy. in l. quicunq;. C. de ser. fugi. & tangitur in l. si quis in tantã. C. vnde vi. Spe. in tit. de disp. & alle. §. post hoc. vers. vel ibi masculinũ. & per gl. Io. An. in c. vt circa. de elec.
4 lib. 6. ¶ † Quartò no. ꝙ in iurõ ꝯtinetur possibile, vt hîc, & 22. q. 5. c. de forma. simi. ex̃. de iureiur. c. breui, & c. quẽadmodũ, facit l. fi. ff. q satis. cog C. de nõ nu. pe. l. fi. & l. adigere. §. fi. ff. de iurepa.
5 ¶ † Vltimò no. ꝙ ptãs terrarum dẽt malos assessores expellere.
6 ¶ † No. glo. i. à quatuor. ibi. c. quacũq; arte. de quo dic, vt in c. veniens. ex̃. de iureiu. & plenè no. de hoc 21. q. 5. §. quæritur de eo. ¶ Ibi, si đ interpretatione. idẽ no. tex. de pa. iur. fir. inter sacramẽ
7 ta. ¶ † No. gl. no. quòd tangitur ibi. §. sed nulli. & C. de epis. & cle. auth. si iudex. xj. q. 2. c. nec honore, alias incipit Imperator. & ex̃. de iur. cal. c. fi. Alius aũt testis iurat corporaliter tactis scripturis. ¶ No. in Spe. de test. §. sequitur ver. & no. & C. de epi. audi. ¶ No. gl. exce. circa hanc gl. vide, quòd hẽs in tex. & gl. ex̃. de ꝯst. c. 1. &
8 quod ibi no. Inn. & vide 3. q. 7. iudicet. ¶ † Vlt. per hũc tex. ĩ prin. dicit gl. quod iudæus excluditur à potestate huiusmodi, & administratione, & est tex. expressus in l. fi. C. de iudæ.

ADDITIO.

a Fœmininum. Adde Fel. cum infinitis remis. vltra nonnullas alias ibi per me in apost. alleg. in c. de monialibus. de sẽ. excommu. post prin. ver. sed an masculinum. Adde, quod no. in apost. ad istum in l. sed & si certum. in ver. masculinum. ff. de vent. in pos. mit.

Vt Ecclesia Romana gaudeat centum annorum præscriptione. Rubrica.

1 *Hæc constitutio, quòd sit specialis, quo ad ecclesiam Romanam, & ecclesias eidem subiectas generalis.*
2 *Hæc constitutio, an corrigatur per constitutionem infrà, hæc constitutio innouat, vbi ꝙ corrigitur quantum ad alias ecclesias, non quo ad Romanam. nu. 3.*
4 *Præscriptio ꝙ hodie nõ sit sublata ꝑ ius canonicũ, nisi in malæ fidei possessorib. Bona, vel mala fides, quando curatur in præscriptionibus.*
5 *Iure canonico in materia præscriptionis, an vti possum⁹ in foro ciuili, remissiuè.*
6 *Bona fides de iure ciuili, an requiratur in præscriptionibus rerum ecclesiasticarum, licet sint longissimi temporis, remissiuè.*
7 *Præscriptio xxx. vel xl. annorum, quòd de iure ff. non reperiatur.*
8 *Priuilegium concessum Romæ veteri, quòd illud etiam habeat Roma noua.*
9 *Priuilegium exemptionis si conceditur alicui ecclesiæ, transit ad omnes alias suas ecclesias.*
10 *Abbas in ecclesia sibi data per patronum, ꝙ habeat idem ius ac si ipsam fundasset, & quale habebat in omnibus suis ecclesiis.*
11 *Priuilegium concessum abbati, vel monasterio, an transeat ad ecclesias, vel possessiones postea quæsitas.*
12 *Tempus centum annorum regulariter est finis vitæ hominis, & sic tantum præsumitur homo viuere.*

VT legum. Ecclesia Romana cum ecclesiis sibi subiectis centum annorum gau
a det præscriptione ª in ꝯctibus, causis, rebus, & oĩbus actionib. pœna hanc l. non seruãtib. imminẽte. h. d.
1 vsq; ad fi. fm Iac. de Bel. ¶ † No. fm Iac. ꝙ hæc constõ fm qđ est spãlis, & habet locum solũ mõ in ecclesia Romana, & ecclesiis subiectis. & est gñalis fm qđ, qa habet locum in oĩb. ꝯctib. reb. causis, & actis, vt in ver. cum. n. Sed ꝯ, illa ꝯstõ, quæ est ĩ. hæc

ADDITIO.

a ¶ Præscriptiõe. Adde Fel. ĩ c. ad audiẽtiã. ver. vlt. facias regulã. de pscr. cũ seq.

hæc ꝯſtõ innouat.ſm qd eſt gñalis, qa gñaliter pertinet ad oẽs
eccleſias.ſm quid eſt ſpecialis.ſ.ad ꝯ̃tus, res, cauſas, & actus, qa
vt j.dicam, innouat ſm veritatem.l. vt inter diuinum. C. de ſac.
ſan.eccle.q̃ habet locum in quatuor caſib. ſpecialib.ſ. in vendi-
tione, donatione, hæreditate, & legato. quod declarabo ſuper
2 gl.ſed hodie.¶†No.gl.ſed hodie.ibi per Azo. Alij dicunt, quòd
hæc ꝯſtõ eſt generalis, & habet locum in quibuſcunque eccle-
ſiis, & prout eſt gñalis, ita & gñaliter in oĩb. corrigit̃ per ꝯſtõnẽ
j̃.hæc ꝯſtõ, quæ eſt ſpãlis, & ſpecialiter facit mentionem de hac
ꝯſtõne, ibi, in rub.& ſm iſtos illa auth.poſita C.de ſacroſ.eccleſ.
auth.quas actiones.in fin. ibi, ſola Romana, &c.eſt falſa, & illa
opi.approbat̃ in d.auth.quas actiones. & ibi iſtã opi.tenẽt Doc.
¶Ibi, nam & iure canonico, & eſt alia opi.q̃ ſequit̃ in gl. q̃ gl.di-
cit iure canonũ ꝓbari.per c.cũ nobis. extrà de præſcri. Alij dñt,
ꝙ hæc conſtõ loqtur tm̃ de eccleſia Romana, & aliis ſubiectis,
& ille titulus, hæc ꝯſtõ, corrigit tantum l.fi.C.de ſac.ec.q̃ dicebat
in quatuor caſibus, tm̃ non currere ꝯ̃ eccleſiam Romanã p̃ſcri-
ptionem, niſi centũ annorũ. Hæc aũt ꝯſtõ nõ corrigitur per illã,
immò in ſua firmitate permanet, & hæc opi. approbat̃ per gl. &
hæc cõſtõ, &c.in prin.& hanc opi.ꝓbat hic Ia.de Bel. & Azo.in
ſumma huius ti.ponit opi.& nõ firmat, qa inter gl.& modernos
Doct.ſunt opiniones. ¶Primò eſt ius Codicis, ſm quod contra
eccleſiam eſt introducta p̃ſcriptio cẽtum annorum in quatuor
caſibus tantum, vt l.fi.C.de ſacroſ.ecc.¶Secundum ius eſt intro
ductum per hanc conſtõnem, ſm quam præſcriptio cẽtum an-
norum eſt introducta gñaliter ꝯ̃ eccleſiam Romanã, ad q̃libet
etiam eccleſiã & in oĩ caſu, vt patet hîc in prin.ibi, vt ex hac in
vniuerſas catholicas eccleſias, q̃ vſq; ad Oceanum, &c. & j̃. in
ver. habeat itaq; &c.Et ſic patet, qđ hæc ꝯſtõ eſt gñalis in omni
eccleſia.& hanc opi.vr̃ tenere gl.j.de inceſt.nup.in gl.hoc gene
3 rale.¶†Tertium ius eſt introductum per illam conſtõnem, hęc
conſtõ &c.per quam ius per hanc conſtõnem introductum ge
neraliter in omni eccleſia corrigitur, & remanet hæc conſtõ in-
correcta ſolùm in eccleſia Romana. In aliis autem eccleſiis hęc
ꝯſtõ per illam corrigitur, & ſic opinio poſita per Irner. in auth.
quas act.in fi.eſt vera non falſa, licèt gl.ibi, & Doct. teneant con
trarium. & hoc eſſet verum, quod etiam de iure remaneat ho-
die priuilegiata eccleſia Romana in præſcriptione, & ſolùm ip-
ſa Romana eccleſia, & non alia ex pręſcript. dicit tex.iur.cano.
ex̃, de præſcr.c.cum nobis.& 16.q.3.c.cũ nemo.vbi expreſſè di-
cit tex. ꝙ ꝯ̃ eccleſiam Romanã currit p̃ſcrip. centũ annorũ tm̃,
non ſolùm per iura cano.ſed ẽt ꝑ ius ciuile.ad idem extrà.de fo.
ꝯpe.c.ſi diligenti.in fi.& 16.q.c.placuit.ver.quas act. & hãc opi.
tenet Dy.in c.2.de reg.iu.li.6.& vide ꝑ hoc ẽt tex.in c.2. de p̃ſcr.
4 lib.6.†Sed aduerte ad id, qđ gl.dicit, ꝙ per nouiſſimas decreta.
Inno, oĩs tollitur p̃ſcriptio. vt in c.vigilanti, & c.qm̃ oẽ.extrà, de
præſcr. quia intellige illud eſſe verum in malæfidei poſſeſſorib.
rẽ alienã ſcientib.& poſſidentib. ſecus in bonæfidei, vt in dictis
c.& c.ſi diligenti.e. ti.& hoc ſm ius canonicum, ſed de iure ciui-
li in iſtis longiorib.p̃ſcr.bona fides, vel mala non curat̃, vt l. 1.&
l.ſi qs.& l.oẽs.& l.cũ notiſſimi.C.de p̃ſcr. 30.vel 40. an.& l.ſi qs
5 empt.eo.tit.¶†An aũt iſta iura ciuilia ſint hodie correcta ꝑ iſta
capitula, & an poſſimus eis vti in foro ſeculari, dic vt no.gl.in d.
6 c.qm̃ õe, & ca.2.de reg.iu.lib.6.ꝑ gl.Io.An.¶†An aũt de iure ci
uili in p̃ſcr.rerũ eccleſiaſticarũ licèt ſint lõgiſſimi tp̃is, requirat̃
bona fides, & titulus, vide c.in poſſeſſione.de reg.iur.li.6.in 1.q.
7 e.ſi diligẽti, & c.fi.extrà.de p̃ſc.¶†No.gl.ſc3 Codicis.ibi, nã &c.
tenet iſta gl.ꝙ de iure.ff.non reperitur præſcr.30. vel 40.ann.l.j.
ff.qui.ex cau.ma.& l.Iul.ſed ꝯ̃rium no.ff. de mino.l. minor.ff.de
diue.& temp.p̃ſcr.l.in vſucapione.Sed prima verior eſt, & ꝓbat̃
ꝑ tex.Inſt.de perpe.& temp.act.ĩ prin.& ibi no.de quo tex.memi
nit gl.in d.l.Iulianus.¶No.gl.40.an.ibi, ſ.habet quatuor, vt l.fin.
8 C.de cenſi.li.11.¶No.gl.Romana.in fi.† Iſtud intelligitur verũ
q̃tum ad hoc, qa iſtud priuilegium eſt ꝯceſſum Romæ veteri, vt
in prin. dr̃, ſed iſtud priuilegium habet Roma noua ex quadam
ꝯñtia, vt patet in prin.dũ dicit, vt ex hac in vniuerſas catholicas,
&c.& maximè ſm opi.quam s̃.tenui in gl.i.auxiliũ.qđ dic, vt ha
bes, in tex.& gl.in l.fi.in fi.C.de edi.diui Adr.tol.& 25.q.j.c.opor
9 tet, in fi.¶†Et ex hoc tex.in prin.ibi, vt ex hac.&c. Arguit gl.ꝙ ſi
datur priuilegium exemptionis alicui eccleſiæ, intelligitur illa
eccleſia eſſe exempta cũ oĩb.ſuis eccle.ita no.glo.16.q.3.c.felix
10 Ep̃s.¶†Itẽ eſt in ar.iſte tex.ſm Ia.de Bel.ꝙ abbas in eccleſia, quã
patronus ſibi contulit, hẽt idẽ ius acſi ipſe fundaſſet, & quale ha
bebat in cęteris ſuis eccleſiis.q̃ qõnem gl.format in l.Polla.C.de
11 his qui.vt indig.de hoc, idẽ in c.1.de iure pat. li.6.¶†An autem
priuilegiũ conceſſum alicui abbati, vel monaſterio, trahatur ad
eccleſias.& poſſeſſiones poſtea quæſitas.no.extrà, de priui.c.cũ
capella.& diſputauit, & benè in q. q̃ incipit, Abbas qdem.& fa-
cit tex.extrà, de cenſi.c. 1.in clemẽtinis.¶Et ibi, fraus eſſe digno-
12 ſcitur. ¶†Not.ꝙ tp̃s centum annorum, dr̃ eſſe regulariter finis
vitæ hominis, & ſic regulariter præſumitur homo viuere centũ
a annos[a], de quo no.gl.in l.2.§.ſi dubitetur.ff.quemadmodum te
ſta.aper.& gl.tenet per l.vlt.C.de ſacro ſan.eccle.

ADDITIO.

a ¶Centum an.Adde tex.in l.an vſusfructus.in fi.de vſuf.& c.fi.84.diſt.& Cap.
in cle.1.de reb.eccl.non alie.& Plini.lib.6.c.48.

De referendariis. Rubrica.

1 *Imperatori non conuenit auferre, quod conceſſit.*
2 *Impetrare eſt cum effectu obtinere, non ſic petere.*
3 *Filius ex bono patre bonus præſumitur.*
4 *Referendarij, qui ſint.*

CVm aliis. Numerus Referendariorum in octona
rio numero debet terminari, aliis q vl-
tra hunc numerum tp̃e huius conſtitutionis ſunt cõſti-
tuti in ſuo ſtatu permanentib.pœna ꝯ̃facientib.imminente.h.d.
1 †No.tex.ibi, vt qui ſunt, &c.ꝙ Imperatori non cõuenit auferre
cõceſſa: vt hîc, & illæſa dñt eſſe priuilegia, & benè ꝯſeruari, vt j̃.
2 cõſt.q̃ de di.§.illud.¶†Secundò no.tex.ibi, neq; impetrabit peti
ta.ex quo no.ꝙ aliud eſt petere, & aliud impetrare.Eſt.n.impetra
re idẽ, ꝙ obtinere, ſeu cũ effectu hr̃e, vt hic.idẽ ĩ l.j. in prin. vt lit.
pen.¶Ibi, prius, ꝙ reſcri.impetrantis, & gl. dicit.i.ꝯcederetur ad
idẽ j̃.de man.prin.§.ſit tibi, dum dicit, ꝙ iuſtũ eſt nõ impetraſſe.
3 ¶†Vltimò no.qđ ex bono patre bonus p̃ſumit̃ filius.[a]¶Quæ-
a ro, qd vult dicere tex.ibi, multitudo, &c.gl.dicit, & vide per tex.
4 ¶†No.glo.2.ibi, ſunt autem &c.Tu dic ſecundum Ia. de Bel. ꝙ
non erãt aduocati ſimpl'r, ſed erant quidam conſtituti ſub certo
numero, qui petit crimina. licèt, & cum honeſtate coram prin-
cipe proponebant, vt patet in §.primum quidem, & §.hoc autẽ.
¶Et no.glo.ſed in quo, & vide, quod not.s̃.quomodo oportet
epiſcop.§.non aliter.

ADDITIO.

a ¶Filius.Adde gl.in c.venerabilẽ.de ele.in ver.progenitores.& gl. in l.quod
ſi nolit.§.quæ mancipia.in ver.infamare.de ædil.edic.vbi etiam vide Ange.

De inceſtis nuptiis. Rubrica.

1 *Pœna debet ſuos authores tenere.*
2 *Homo, qui non facit decentia naturæ, non reputatur homo, ſed beſtia.*
3 *Ignobiles acrius puniuntur, quam nobiles.*
4 *Pœna fuſtigationis, quòd ſit maior, quàm relegationis, & eſt de mero Imperio*
5 *Filius, quòd tenetur alere patrem exbannitum.*
6 *Hæc conſtitutio quòd loquatur de quibuſcunque nuptijs illicitis.*
7 *Verbum mox, appoſitum in diſpoſitione, quòd importet ipſo iure, & quando in-
telligatur.num.8.*
8 *Pœna, de qua in l.ſi quis maior.C.de tranſa.ꝙ intelligitur impoſita ipſo iure.*
9 *Bona, an publicentur ipſo iure in crimine læſæ maieſtatis, & hæreſis, & nu.11.
& nu.13.*
10 *diſtõ pœnalis loquẽs ꝑ verba futuri tp̃is, an intelligat̃ ipſo iure, vbi remiſſiuè.*
12 *Bona committentium inceſtas nuptias, an tranſeãt in fiſcum, & dominium eorũ
perdatur ipſo iure, & in fiſcum tranſeant.*
*Poſſeſſio bonorum committentium inceſtas nuptias, an transferatur ipſo iure,
& ſine facto hominis in fiſcum.*
13 *Fiſcus ꝙ nõ poſſit incõtinenti bona cõmittentiũ inceſtas nuptias apprehendere.*
14 *Pœna relegationis, quòd non imponatur niſi contra eum, qui dolo delinquit.*
15 *An ſit differentia inter maſculum, & fœminam quo ad commiſſionem, vel eui-
tationem pœnarum inceſtarum nuptiarum.*
16 *Tex.de quo hîc, & eius pœna, loquitur in relegatione, & non deportatione.*
Filij committentium inceſtas nuptias efficiuntur ſui iuris.
17 *Errans in iure, an dicatur eſſe in dolo.*
18 *Caſtè viuere dicitur ille, qui eſt in matrimonio.*
19 *Filij nati ex inceſtis nuptiis, an ſint legitimi etiam quo ad ſucceſſionem.*
20 *Statutum, ſi dicit, quòd maſculus committens tale delictum ſic puniatur.
Et fœmina ẽt eadẽ pœna, quod intelligitur, ſi talis pœna fœminæ etiã cõueniat.*

PRo inceſtis. Primò ponit̃ pena ꝯ̃hentium illi-
citas nuptias. ¶Secũdò ponitur
quo tp̃e hæc lex locũ hẽat. ¶ Tertiò ponit̃ de legiti-
matione liberorũ. Secũda in §.& hoc qdẽ. Tertia ibi, ĩ
§.dubitatũ.maſculi, viri, & mulieres illicitas nup.ꝯ̃hentes pœna
hic ſtatuta ſunt puniẽdi, & eorũ ſubſtantia liberis, ſi extãt, al's fi-
1 ſco applicat̃.h.d.¶†No.ex prin.qđ pœna ſuos autores dẽt tene-
a re,[a] ad idẽ l.ſancimus.C.de pœnis.¶†Secũdò no.ꝙ hõ dẽt face-
2 re decẽtia nãæ:[b] al's non reputatur hõ, ſed beſtia.ad idẽ s̃. de mo
b na.ĩ prin.27.q.j.c.ſi hõ.¶†Tertiò no.tex.ibi, ꝙ magis sũt puniẽ
3 di ignobiles, q̃ nobiles, vt in verſ.ſitq; ei pœna.de quo dixi. s̃. vt
4 iudi.ſine quoquo ſuf.§.ſic igit̃.¶†Sed ex hoc tex.not.ibi, & ſi vi
lis &c. ꝙ maior eſt pœna fuſtigationis, q̃ relegationis, vt hîc.&
idẽ habes in l.fi.ff.de iniur.Ex qbus tex.arguit, ꝙ fuſtigatio ſit de
mero imperio, vt no.ꝑ gl.inſt.q.mo.ius pa.po.ſol.§.relegati.& fa
cit, quod no.in l.nulli.C.de ſen.per Gul.de Cu. in l.imperium.ff.
de iuriſ.om.iud.ad quod facit, qđ no.Spe.in ti.de iuriſd.om.iud.
§.j.ver.

ADDITIONES.

a Tenere.Adde Fel.in c.ius generale.j.diſt.ver.quamuis pœna.& quod ibi di
xi.inapoſt.
b Debet facere decentia naturæ.Et ſuæ conditioni.Quod facit ad dictũ Bal.
in c.filij nati.in tit.ſi de feu.fue.controuer. dum dicit, ꝙ Imperator legiti-
mans ſpurios ſtantib.legitimis, & naturalib.eſt vnum pecus.

§.j.ver.quid de relegatione, ergo multò magis erit de mero imperio fustigatio, cùm pœna fustigationis sit maior, q̃ pœna relegationis, vt s. dictũ est.& dicta q̃ône, an fustigatio sit de mero imperio, ponit Gul.in d.l.imperiũ.& eã ẽt tangit Spec. in d. ver.qd de relegatiõe. Illud, qđ dico de fustigatione, intelligo de fustigatione magna non de parua, qa est iurisdõnis, qđ patet, quia competit & defensorib⁹ ciuitatis, vt est tex.in §.audiẽt.j̃.de defen.ciu.
5 ¶ † Vlterius no.text.in versic.si vero ꝯtigerit.ibi, pascentes aute &c.ꝙ fili⁹ teneať alere patrẽ.[a] casus est hic & C.de incest.nup.
a authẽ.incest.nup.facit l.mut⁹.§.manẽte.ff.de iure do.¶ No. glo. quòd contingit, ibi, l.scripto.in fi. sed certè immò expresè erat prohibitum talibus filiis relinqui, vt in d.l. si quis incesti.C.eod.
6 tertio rñ.¶ † No.gl.hoc generale.ibi dum dicit, plus, &c.no. ꝓpriè dico, qđ dixi in dicta ꝗstõne, vt ecclesia Romana. Et ibi, hic talis. Sed Ia.de Bel.tenet opi.Cy.cui ẽt vñr inhærere doc.in auth. incest.nup.C.eo.¶ Ibi, qđ ã dñt. Prima opin.est vera, & eã tenent doct.in auth.incest.& ꝓ opi.gl.& doc.est tex.exp̃ssus, q dicit sic
7 esse de iure ciui.tex.est in c.cũ s̃m leges.de hære.li.6.¶ † Not.gl. ex hoc no.qđ vbi in legis dispositione exprimitur verbũ, mox,
b intellr, qđ pœna ponatur ipso iure.[b] tex.est cũ gl.vt j̃.de feu.§. sancimus. ver. oẽs, & not.in l. 1.§.si petitor.ff.depo. ex tex.isto apparet, qđ pœna, quæ apponiť in l.si quis maior.C.qđ transa.imponiť ipso iure, cũ ibi sit verbũ mox.¶ In versi.itaq; oĩa, &c.Dy.
8 in l.imperatores.ff.de iure fis.circa h.d.sic.¶ † Quandoq; delinquiť circa rẽ ꝯ legis prohibitionẽ, & tunc ipso iure dñiũ perdiť, & fisco applicatur, vt l.cõmissa.ff.de publ.& d.l.Imperatores.& l. 1.§.an bona.eo.tit.Qñq; non delinquitur circa, sed extra rem, vt cõmittendo homicidiũ, vel aliud crimen, & tunc dicit ipse, ꝙ est necessaria sñia super crimine, vt bona publicentur, vt l.post cõtractum.ff.de don.l.ex iudiciorum.ff.de accus.ff.de iur.fis.l.aufer
9 tur.§.in reatũ.† Fallit in crimine læsæ maiestatis, & hr̃sis, vt l.pe. in fi.C.ad l.Iul.ma.l.donationes.in fi.ff.de don.& d.l.ex iudiciorũ.Sed aduerte, qa illud, qđ dicit Dy.ꝙ qñ non delinquitur circa rem, sed ar̃, qđ est necessaria sñia, est verũ in dubio: sed si in legis dispõne exprimeretur verbũ mox, vel statim, vel sil'e, intellr
10 ipso iure, vt hic no.gl.suprà alleg.¶ † Item primum, & s̃m dictũ Dy.lita s̃m regulã traditã per gl.qa aut lex vtiť verbo p̃ntis tpis, aut futuri &c.vt no.in l.iubem⁹.C.de sacrosĉec.& C.de iuris.om. iud.l.fi.C.ne li.po.l.1.& qđ no.in l.2.§.quod si actor.C.de iur.cal.
11 C.vñ vi.l.si quis in tantam.& s̃.de non alie.§.sed neque.¶ † Itẽ aduerte, quod illud, quod dicit Dy.quod in crim.læsæ maiestatis & hr̃sis publicãtur bona ipso iure, nõ vr̃ verũ: quia nõ pdiť dñiũ ipso iure, sed ius administrandi, vt probať in dictis ll.allegatis per Dy.in l.q̃ situ.qui & a quib.ff.q̃ l.all.ad hoc p Iac.de Are.vt refert Cy.in l.fi.C.ad l.Iul.ma.sed de iure can.est expeditum: quia criẽ hæresis perdiť dñium ipso iure, vt probať in d.c.cum s̃m leges.
12 ¶ † No.gl.sed nũquid.in fi.no.gl.qa vr̃, qđ velit dicere, ꝙ expectaret sñiam, & fructus medij tpis non essent fisci, sed ipso iure pdiť dñiũ. qđ tene menti pp hoc & aliũ effectũ.vt no.Doc.in d. auth.incestas.sed licet hic pdať dñium, & in fiscum transferatur, tñ nõ vr̃, ꝙ transferatur in fiscũ possessio ipso iure, qđ no.in si'i in l.cum duobus.§.idem rñdit.ff.pro soc. C.de sacrosan.eccl.l.fi. & qđ no.in l.sicut.§.fi. ff. qđ cuiusq; vni.solùm. n. reperio quod transferatur possessio ipso iure, & sine hoĩs facto, vt no.in l.raptores.§.sinaũt.C.de episc.& cle.nisi hoc fieret iure vl'is acquisi-
13 tionis, vt no.in l.si adoptauero.ff.de pcario. ¶ † Quæro nunqd fiscus poterit incõtinẽti talia bona apprehendere. sed gl.hæc dũ dicit, sed ad quid proderit.vr̃ velle, ꝙ demũ lata sñia bona auferatur.pro hac gl.vr̃ tex.in d.c.cũ s̃m leges.vbi apparet, ꝙ in criẽ hæresis publicantur bona ipso iure, & ipso iure perdiť dñiũ, tñ bonorũ apprehensio non fit nisi lata sñia super criẽ, vt ibi dicit tex.
14 ¶ † No.gl.ex hoc.ibi, imponiť.no.ꝙ pœna relegationis nõ im-
15 ponitur nisi ꝯ eũ, qui dolo delinquit, & sic scit factũ, & ius.† Et ibi, quocunq; iure ignorãtia.no.ex hac gl.drĩa inter masculum, & mulierem.vide s̃.ꝙ mulier excusatur &c. idẽ vr̃ sentire gl.in l. qui ꝯ.C.eo.sed ꝯrium not.in l. si adulterium cum incestu.§.fratres.ff.de adul.& ideo pro huius glo. declaratione dic, vt plenè no.p Doc.in l.qui ꝯ.præalleg.vbi ipsi hanc gl.& aliam examinãt.
16 ¶ † Quæro, dr̃ hic in gl.id est, relegatio.loquiť ergo hic de relegatione sed ꝯ hãc gl.fortiter facit: quia tex.iste dicit, ꝙ filij ltĩmi efficiunť sui iur.vt j̃.eo.ver.si vero cõtigerit.& §.sinautem vxor. qđ nõ cõtingit per relegationẽ, sed per deportationem, vt insti. q.mo.ius pat.po.sol.§.cũ aũt.& §.relegati. Item isti pdunt bona vt hic in ver.sit eis pœna, ꝙ nõ cõtingit in relegato, sed in deportato, vt l.deportatorũ.C.de pœ.sed sustinendo gl.possumus dicere, qđ filij efficiunť sui iur.& bona ꝯfiscãtur: quia lex hoc dicit & vide gl.in aut.incestas.C.eo.& ꝙ loquať in relegatione, vr̃ sentire gl.j̃.vt nul.iud.§.fi.in 3.opp.¶ Ex eo, qđ dicit, ꝙ hic loqť in eo. q retinet ciuitatẽ.& idẽ no.i authen.bona dãnatorũ.C.de bo. pro
17 scrip.vbi doc.pedes nõ firmãt.¶ No.tex.hoc ius.† Sed aduerte ad id, qđ dicit.l.ꝙ errans in iure excusatur a dolo, nec dicit esse in dolo.cũ qua ꝯcor.qđ no.in l.j.in fi.ff. de ambi. C.ad l.Fauiam de plagi.l.si plagij.probať in l.igiť.ff.de lib.cau.¶ Not.gl.id est, rele-
18 gatio.ibi, l.4.¶ † No.ex hac gl.ꝙ ille, q est in matrimonio, dr̃ castè viuere, qđ facit ꝓ eo, qđ dixi in §.cum igiť.s̃.de non eli.secun-
19 dò nub.¶ † Quæro, an filij nati ex istis incestis, vel similib.nup. sint ltĩmi? gl.in d.l.qui ꝯ.dicit, aut ambo scientes, aut ambo ignorantes, aut vnus sciens, alter ignorans. Primo casu, vtrique parẽti sunt illegitimi. Secundo casu vtrique parenti sunt ltĩmi. Tertio casu, parenti ignoranti sunt ltĩmi, parenti verò scienti sunt illegitimi. Sed ꝯ istud tertiũ membrũ opp.de c.2.extra, qui fil. sint leg.dñt Doc.in d.l.qui ꝯ.ꝙ dicta gl.est vera de iure ciuili sed de iure cano.si alter ꝯiugũ est ignorans, alter sit sciens, filius est ltĩm⁹ vtriq; parenti, quod tñ seruatur in ordinib.sed ius ciuile seruať in successione.ita dñt ibi Doc.per d.c. 2.sed certè illud c.hoc nõ bñ ꝓbat, qa ille tex.significat, ꝙ ambo fuerunt ignorantes.& iõ all.melius, ꝙ de iure cano.qñ vnus est sciens, alter ignorans, ꝙ filius vtriq; parenti sit ltĩmus: vt ꝓbatur in c.ex tenore, extra, qui filij sint legi.& ibi no.in c.fi.de clan.despon.super verbo, parentes.¶ Item aduerte id, qđ dñt Doct.ꝙ q̃tũ ad successionẽ seruetur ius ciuile. Sed c.ex tenore.dicit exp̃sè, ꝙ talis hr̃, vt ltĩm⁹ quo ad successionẽ, & sic nõ vr̃ bñ dicere.no.ẽt p gl.34.q.j.c.cum in captiuitate.possemus fortè dicere, ꝙ q̃tũ ad successionem seruetur ius nr̃m in foro seculari in terris subiectis Imperio, vt habemus in si'i, in c.j.ex̃, de no.ope.nũ.& qđ no.in simili in c.2.de arb.lib. 6.& in c.2.de reg.iur.eo.li.sed tñ, vt probať d.c.ex tenore.de iure
20 ciuili tñ hr̃, vt ltĩm⁹ quo ad successionẽ.¶ † Vlt.no.gl.quæ incipit excepta pœna.ex qua gl.cũ tex.no.qđ si dicit statutũ qđ masculus tale delictũ ꝯmittens puniatur tali pœna, & eadem pœna puniatur fœmina, debet intelligi, dummodo illa pœna mulieri congruat.& idem vbicunque diceretur, & talis puniatur eadem pœna.facit C.de ser.fug. l.quicunque.

ADDITIONES.

a Patrem.Adde Pau.de Ca.in l.1.§.ius naturale.ff.de iust.& iur.

b ¶ Ipso iure.Adde Ang.in l.1.C.de pœn.iu.qui ma.iu.& in l.si quis post hac. C.de præscr.& in l.si quis.C.depo.& hic & j̃.vt sine prohi.ma.cre.

¶ Adde, quod no.in apost.ad illum in authen. ad hæc.nu.2.ver.hoc tamẽ est verum.in apost.in eo.ver.C.de vsur.

1 *Filius tenetur alere patrem exbannitum.*

2 *Filius tenetur alere matrem exbannitam.*

§. Et hoc quidem. Pœna huius legis obtinet in nuptiis futuris, & nõ ĩ preteritis añ hanc l.dissolutis, nec ẽt in postea dissolutis infrà biẽniũ: sed in nuptiis vltra bienniũ durantib.pœna locum habet per oĩa, si nupt.illicitè post fuerint contractæ.h.d.ibi, Sequens id est futurũ hoc est, vt illa lex, & eius pœna habeat locum in casibus futuris,
1 filiis scilicet incestuosis.¶ † No.in versi.sinaũt vxorem, ꝙ filius
a tenetur alere patrem exbannitũ.[a] concor.s̃.eo. ver.si vero contigerit.¶ Quæro de intellectu versi.si vero. hæc gl.super ver.ad filios.& super versi.concedimus. ponit secundam lect.tene primã quæ magis applaudit lr̃æ, videlicet, qđ loquatur de filiis natis ex incestis nuptiis, & primò loquitur, qñ sunt solũ incestuosi sine filiis natis ex ltĩmis nuptiis.Secundò in versi.si verò, loquitur qñ non sunt incestuosi, sed sunt cum filiis natis ex legitimo matrimonio.¶ Secundò quæro de intellectu vers.si verò.hæc glo.
2 ponit duplicem intellectum, & vterque est verus. † Quæro, hic dr̃ ꝙ filij tenentur alere patrem exbannitũ, an similiter teneantur alere matrem exbannitam? doct.tenent, ꝙ sic, quia est eadẽ ratio.de quo per doc.in d.auth.incestas. in 5.quæst. C.de incest. nup.No.glo.id est, ex quo ibi, §.sinautem.qualiter hoc procedat dic, vt dicam j̃.vt factæ nouæ constitutio.in prin.Bar.

ADDITIO.

a Exbannitũ.Adde Bar.ẽt in tract.alimen.in versic. quæro quo loco, & seq.& Ang.hic, licet Bal.contra in c.1 de pace ten.in vsi.feu.& limita verũ, nisi sit bannitus ob pacem ruptã.Bal.in d.c.§.si quis hominẽ.& Ludo.in l.1.ff.in ius voc.Item adde Bal.in authen.bona.C.de bo.dam.& Arch.in trac.malef.ver. publ.Item adde d.Alex.de Imo.in l.2.ff.de ius voc.& Ang.j̃.vt nulli iud.§.vt autem.Adde omnino Firmanũ in suo aureo repertorio, in ver.filius bãniti.

1 *Filij naturales legitimari possunt existente etiam sobole legitima. Intellige per matrimonium.nu.4*

2 *Filij legitimati succedunt aliis filiis legitimis, legitimi legitimatis, intellige de legitimatis per matrimonium.num.5.*

3 *Legitimatus per matrimonium quòd habeat omnia remedia contra testamentum quæ habeat legitimus, & naturalis.*

§. Dubitatum. Naturales liberi legitimi efficiunť inter patrem, & matrem, nuptiis, & nuptialibus documentis interuenientib.ẽt extãtib. filiis legitimis ex primo matrimonio, & etiam liberis post dotalia instra natis, & mor
1 tuis.h.d.vsq; ad fi.¶ † No.primo, ꝙ filij nãles p̃nt ltĩmari existen
2 te ẽt patris ltĩma sobole. ¶ † Secundò no.ꝙ filij ltĩmati succedũt aliis filiis ltĩmis, & econuerso, vt hic, aliter vtrisq; succedũt. posset tñ dici, ꝙ hic referať ad patrẽ succedentem talib.filiis ltĩmatis, & econuerso.tñ illud, ꝙ dixi est verũ, nã ltĩmati p matrimoniũ hñt oẽs successiones, quas hñt illi, q ab initio sunt legitimi, & naturales, vt probať j̃. qui.mo.na. effi.sui.§.tribus.ver.reliqui
3 ¶ † Tertio

3 ¶ † Tertiò no. tex. ibi naturalē, ꝙ legitimat⁹ ꝑ matrimoniū habet ꝯ testm̄ oē remediū, ꝙ datur filio ab initio legitimo, & naturali, vt hoc tex. vet. quid enim. & ad hoc alle. hūc tex. & gl. ĩ. qui.
4 mo. na. effi. leg. §. illud. ¶ † Opp. ad primum no. & vr̄, ꝙ filij naturales non possunt legitimari superstitib. prī filiis legitimis, & naturalib. vt ĩ. quib. mod. na. effi. sui. §. gn̄aliter. Sol. hic loquitur in ltīmatione per matrimoniū. ibi per ltīmationē ꝑ rescrip. principis quo casu nō pn̄t legitimari existentibus ltīmis filiis. ad quod
5 insti. de nuptiis. §. fi. C. de natu. lib. l. cōium. §. fin. ¶ † Ad fīm not. op. & vr̄, ꝙ filij nāles legitimati non succedunt fratribus suis, nec alicui cōium agnato, nec cognato, sed soli patri, vt ĩ. qui. mo. na. effi. sui. §. filiū. col. 7. & C. de nat. lib. l. cōium. in prin. & quod no. gl. in l. 3. eo. tit. Sol. ibi loquitur de ltīmatione ꝑ oblationē curiæ facta filio naturali per patrem, hic verò loquitur de ltīmatione per matrimoniū sequens, quo casu succedit agnatis, & cognatis patris, vt hīc, & s̄. dixi. & hanc materiam dicā plenè in d. §. trib.

COLLATIO III.

De lænonibus. Rubrica.

1 *Pietas magna est meretrices ad matrimonium, & castitatem deducere.*
2 *Castitas sola repræsentat animas Deo.*
3 *Furtum, & latrocinium committere dicitur, qui contra castitatem committit. Potestas qui vigore statuti habet arbitrium inquirendi contra fures, & latrones, quòd poterit inquirere, si virgo fuerit clam deflorata.*

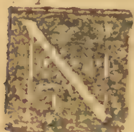
ET antiquis. Lenones, qui iuuéculas decipiunt, & ad vitam miseram ducūt, vltimo supplicio sunt puniendi: pœna lib. x. auri, & domus publicatione domino domus imminente, nulla contra hanc l. valitura cautione, vel fideiussione. h. d. vsque ad finem.
1 ¶ † No. primò, ꝙ magna pietas est meretrices ad matrimoniū;
a & castitatem deducere. a ¶ † Secundò no. in §. sancimus, ꝙ sola
2 castitas repræsentat deo animas. facit §. cū igit. s̄. de nō alie. ver. optimum. & §. quantum. s̄. quomodo oportet epi. extrà, de pro-
b ba. ca. causam. b ad fi. 25. dist. c. hoc autem. & c. hospitiolum. & c.
3 seq. cum si. & not. in c. 1. extrà, de voto, & vo. redemp. ¶ † Tertiò no. in §. præconizamus. ibi, casti fuerint, &c. Ex quo habes, ꝙ committit furtum, & latrocinium, qui contra castitatem committit, & est etiam arg. fm̄ Ia. de Bel. ꝙ si ptāti est concessum arbitriū contra fures, & latrones inquirendi, ꝙ si virgo fuerit clam, vel publicè deflorata, ꝙ potestas habebit arbitrium in istis. facit optimè c. innotuit. circa fi. in prin. extra de elect.

ADDITIONES.

a ¶ Deducere. Adde esse opus misericordiæ ducere meretricē in vxorē, & ei remittuntur oīa peccata, c. inter opera. de sponsa. nec est culpandus, qui cā duxit vxorem, vt fecit Oseas Prophe. 32. q. 1. non est culpandus.
b c. causam. Et ibi vide Fel. ante fi. ver. glo. fi. & quod ibi dixi. in apost.

De defensoribus ciuitatum. Rubrica.

1 *Scripturæ adhibetur fides ex qualitate, & fide personæ scribentis.*
2 *Testes, vel instrumenta, si adinuicem sibi contradicunt, & à diuersis partibus producuntur, inspicitur quis sit dignior.*
3 *Iudex potest per se acta conficere, & scribere, & an hoc sit verum. remissiuè.*
4 *Ille maior, & honestior reputatur, qui præest melioribus.*
Doctores qui habent bonos, & honestos scholares, præsumuntur meliores.
5 *Electio fieri debet per angulum.*
6 *Hæredes tabellionis non possunt instrumenta in notam redacta redigere in publicam formam sine superioris licentia.*
7 *Absentes in electionibus, si sunt in eadem prouincia, quòd de iure canonico requir. debeant, secus de iure ciuili.*

NIsi velociter. Defensores ciuitatū debent eligi viri honesti, & fide digni, & ciuitates nobiles, & per circulum pr̄stito iureiurando ab electoribus antiqua solēnitate seruata. h. d. vsq; ad §. iu
1 siurandum. ¶ † No. ex prin. in ver. quæ vero, ꝙ ex qualitate, & fide personæ est adhibenda, vel non adhibenda fides scripturæ, vt hīc, & C. de ꝓb. l. iubemus. ff. ad l. Corn. de fal. l. fi. ex̄, de fid. instr. c. cum dilectus. ad fi. l. si quis ex argentariis. §. j. & quod ibi no. ff. de eden. s̄. de non alie. §. ad hoc aūt. & quod ibi no. C. de suscep. & arcar. l. aliquid, libr. x. & sic ex persona scribentis hr̄ fides eius
2 scripturæ, vel non. ¶ † Item est argumentum ꝙ si testes, vel instrumenta adinuicem contradicunt, & à diuersis partibus producuntur, est inspiciendum quis sit dignior, & quod dignius sit, vt hīc, & l. s̄. alleg. ad idē, vt iud. sine quoquo suf. §. eius. ver. ideoq;. de quo no. clo. ff. de test. l. ob carmē. §. si testes. C. de fid. inst. l. scri-
3 pturæ ĩ. de test. §. si vero. & ibi no. ¶ † Itē in hoc ver. videtur tex. ꝙ iudex ipsemet possit per se acta conficere, seu scribere. de quo tangit glo. parua in l. iubemus. §. his quoque. C. de sacrosan. eccl. Circa ꝙ Inn. in c. cum tu. extrà. de test. & Spec. in tit. de instr. edi.
4 §. satis vtiliter. ver. 1. ¶ † Tertiò no. in versic. nos igitur. quanto quis præest melioribus, tanto maior, & honestior ipse reputatur. & sic est arg. pro doctorib. q habēt bonos, & honestos scho-
5 lares de quo gl. in proœ. ff. §. j. ¶ † Quartò no. in ver. hoc. n. ele-
6 ctionē debere fieri per angulum. † Itē no. in hoc ver. quæ verò, quod hæres tabellionis instr. redacta in notas nō possit in publicā formā redigere sine authoritate superioris. de quo dic, vt ex̄, de fid. instr. c. pe. & ibi no. Itē no. in ver. interim, & prosequere, vt s̄. Ibi ēt no. gl. ex hoc inuito alio. s. præside, & ibi in tex. præses. nō
7 pōt eū remouere, vt §. prox. qđ olim poterat, vt s̄. §. ꝓx. ¶ † No. gl. oēs. n. Veritas est, quod de iure cano. debent oēs absentes req. ri, si sunt in eadē ꝓuincia, vt ex̄, de ele. cum inter vniuersas. & ca. seq. vbi per Inn. & in c. quod sicut. eo. ti. & vide optimā gl. Inn. in c. cū vobis. ver. reuocare. eod. tit. & quod no. per gl. in c. fi. ex̄, de maio, & obe. & 2. q. 1. c. factus est. & quod no. in c. cū omnes. ex̄. de const. & in c. præsentium. de test. lib. 6. ¶ Sed iure ciuili sufficit eos solēniter vocari, qui præsentes sunt, & qui absentes sunt de necessitate vocari non debent. Requiritur tamen, quod sint præsentes duæ partes, vt hoc §. & C. de dec. l. 2. & l. nominationū. lib. x. quod no. in l. nulli. & l. planè. ff. quod cuiusq; vni. nomine.

1 *Ius remouendi competit illi, cui competit ius confirmandi.*
Authoritas superioris quando requiritur in reuocando concessionem.
2 *Defensores ciuitatis per se, non per vicarios regunt ciuitatem.*
3 *Præses prouinciæ non prohibet defensorem ciuitatis agere quicquid vult. Iurisdictio minoris iudicis quòd non cessat propter præsentiam minoris, & qualiter hoc intelligatur.*
4 *Confirmare an dicatur qui dat: & dare, & confirmare, an sint idem. remissiuè.*
5 *Præscribi, an possit merum, & mixtum Imperium consuetudine. remissiuè.*
6 *Confirmatio superioris, quòd semper requiratur, quando vniuersitas facit electionem, & dat iurisdictionem.*
7 *Vniuersitas non habet iurisdictionem, & sic alia per se exercere non potest.*

§. Iusiurandum. Defensor ciuitatis iusiurandū prestare debet solū biennio administraturus, & à pfecto confirmandus, & remouēdus voluntariā iurisdictionem exercens, & non causas meri, & mixti imperij: pſide nō valente eius iurisdictionem impedire. h. d. vsq; ad §. deinde iudices, & Vicarios Clarissimos iudices. s. pſides oēs. i. defensores iu-
1 dicū. i. pſidū. Contra se gesta. i. ꝯ voluntatē suam. ¶ † No. ex isto §. j. quòd illi cōpetit ius remouendi, cui competit ius confirmandi, vt hīc, & de hoc. An in reuocādo requiratur superioris authoritas, quæ debet interuenire ꝯfirmando, dic vt no. in l. oēs popu-
2 li. ff. de iust. & iu. † Secundò no. in ver. nulla, ꝙ defensorib. ciuitatis non licet in ciuitate ponere Vicarios, sed per se dn̄t regere ciuitatem, quod est ꝯ quosdam ptātes Bononien. de quo dic, vt in
3 gl. ¶ † Tertiò no. tex. istū, ꝙ præses non pōt ꝓhibere defensorē agere, quod vult, & iurisdictio defensoris nō cessat, ꝓpter pſentiam pſidis. Et sic vr̄ hīc casus, ꝙ propter præsentiam maioris iudicis non cessat iurisdictio minoris iudicis. de quo in tex. & glo. C. de do. l. in hac. & ibi per doct. ad idē facit 96. dist. c. ecce. cuius ꝯrium no. extrà, de offi. dele. c. volentes. de priu. c. antiqua. §. do-
4 minicæ. C. de pala. sa. lar. l. nihil. vbi glo. ꝯcor. cū hoc tex. ¶ † Op. dr̄ hīc, ꝙ qui ꝯfirmat dat. ꝯ. ff. de iur. om. iu. l. & quia. glo. dicit, ꝙ non sunt per oīa similia dare, & confirmare. Sed dic, vt ibi no. ꝑ Ia. de Bel. ¶ An aūt eo ipso, ꝙ quis dat, videatur cōfirmare, vide glo. in c. cum inter canonicos. ex̄. de ele. ¶ No. glo. scilicet maiori, ibi l. 1. & 2. Quarto modo accipit iurisdictio pro modica coercitione. vt no. in d. l. imperium, & circa præcedentem partē glo. vide, qđ no. ī l. 1. & 2. ff. de iur. om. iu. In ca. gl. ibi, ex cōsuetudine.
5 † No. ergo ex hac gl. ꝙ merum, & mixtū imperiū pōt consuetu-
a dine pſcribi. a idē no. inst. quib. mo. ius pa. pot. sol. §. rele. facit C. de diuers. of. l. viros. li. 12. C. de fun. limi. l. vitiosa. & l. 2. lib. 11. C. de pascu. pu. l. 1. in fi. eo. li. Azo. in sum. eiusdē ti. dicit, ꝙ exceptores certarū ciuitatū, quæ habent priuile. habent vsurpationem non consuetudinem. q. d. per cōsuetudinē nō pōt mero, & mixto imperio pſcribi. de qua q. no. in l. 1. C. de emā. li. dicā in d. l. vi-
6 ros. † Quæro, video, ꝙ electio defensoris requirit cōfirmationē quæro ergo, an semper qn̄ vniuersitas facit electionem, & dat iurisdictionem sit necessaria superioris confirmatio. tex. hic in ver. confirmandus. videtur velle, ꝙ sic. ad idē ĩ. eo. §. & si codē. &
7 ita no. tenet gl. ꝑ hūc tex. ꝑ l. & quia. ff. de iuris. om. iu. ¶ † Quæro, an vniuersitas, q̄ dat iurisdictionē, possit ipsam per se iurisdōnē exercere, dicit Inn. ꝙ licet vniuersitas det iurisdōnem, non tamen habet iurisdictionem. Idem no. ipse in c. cum accessissent. extrà, de const. in 3. q. facit, quod no. ipse de offi. ordi. c. 3.

ADDITIO.

a Præscribi. Adde Fel. in c. cum non liceat, ante med. de præscr.

1 *Doctor perhibet testimonium de peritia, & honestate scholaris.*
2 *Iudex, an possit testificari de iis, quæ coram ipso gesta sunt.*
3 *Delegatus, vel arbiter, quando possit sibi eligere notarios.*
4 *Baiuli vocantur officiales.*
Statutum loquens de officialibus comprehendit baiulos.

§. Deinde. Defensor publica dēt exigere tributa, & inordinatè agentes videre, & publicum remouere tumultum, & officialis ꝓuinciæ dēt ei auxiliū impertiri, & ex curia prouinciali vnum exceptorem, & duos officiales hre. h. d. vsq;

1 vsq; ad §.& iudicare. ¶†No.tex.ibi,& his ipsis testimoniũ, &c.
nam ex isto tex.ar.Ia.de Bel.ꝙ doctor de peritia, & honestate di-
a scipulorum debeat testimonium perhibere,ᵃvt hic,& 12.q.1.c.
2 1.& C.de aduo.diuer.iudi.l.2.§.nemini.& §.peritos. ¶†Item fa-
cit iste tex.ꝙ iudex põt testificari de his,quæ acta sunt coram eo,
de quo per gl.C.de arb.l.ne in arbitris.§.finautem scriptura.l.ob
3 carmen.§.1.ff.de testi.& ff.de prob.l.quoties.§.fi. ¶†Vlterius ex
verbo,ex prouinciali,hic videtur tex.ꝙ iudex delegatus,vel arbi
ter nõ possit sibi eligere notarios, vel nuncios, sed eos debet de
curia superioris accipere,& in ꝯ̃riũ facit ĩ. de iud. §. de vnoquo-
que.C.de spor.l.2.sed dic,ꝙ de curia superioris dñt eligere,& ac
cipere,si ex eadẽ haberi pñt.ar.h⁹.§.aliàs pñt sibi eligere.ar.l.2.ff.
de iur.om.iud.C.de iudi.l.quoties.facit,quod no.gl.ff.de interr.
4 act.l.j.§.j.in gl.sed quõ. ¶†Vlti. not.tex.ibi,& duos officiales.ex
quo no.baiulos vocari officiales.ꝑ quo est gl.ĩ.de iud.§.devno-
quoq;.qđ tene mẽti ꝑ statutis dicẽtib.ꝙ si officiali ptãtis,vel ca-
pitanei, qs facit iniuriã, iniurians puniatur tanta pœna : ꝙ si fiat
iniuria baiulo in curia seruienti potestatis , dicatur fieri iniuria
officiali potestatis.Idem debet eligi baiulus,vt ĩ. de iud.§.nullo.

ADDITIO.

a Perhibere.Adde Fe.in.c.nemo.post prin.ver.item op.ibi.& per hoc infertur de sim.Adde ꝙ illius solius testimonio de hoc creditur.ita no.Bal.in l.nemi nem.nu.4.& ibi posui in apost.ad ipsum in ver.de peritia sui scholaris.C.de aduoc.diuer.iud.Bar.in l.non aliter.eo.ti.& prima consti.fforum.§.omnem. ad fi.& dixi post Pan.in c.nemo.nu.3.in ver.de peritia.extrà,de simo.

1 *Defensor ciuitatis pro causis non transcendentibus trecentum aureos, & non præses,quòd adiri debeat.*
2 *Causæ transcendentes 30.aureos,an delegari possint.*
3 *Acta,& reformationes,quæ non sunt in archiuio publico,non probant. Scriptura sumpta ex archiuio publico,quòd probet.*
4 *Dictio etiam,quòd implicet casum contrarium.*

§.Et iudicare. Defensores in causis pecuniariis vsque ad trecentos aureos iudicare debẽt,cõ-
uentione in vetito examine prohibita, pmissa appellatione ad
pſidẽ,& in curia circa personam defensoris ab officialib. vetita,
& successorib.electiõe mãdati.Itẽ ꝑ defensorib. ciuitatis dẽt ĩſti-
matio haberi pro actorũ custodia , & defensores gratis debent
administrare:nec aliquid accipere,nisi salaria publica.h.d.vsque
ad §.audiẽt.& ſ. Imperator dixit de voluntaria iurisdõne, nunc
1 dicit de ꝯtẽtiosa.¶†No.ex hoc tex.ꝙ qs nõ põt adire pſidẽ pro-
uinciæ pro cã.q̃ sit in trecentis aureis,sed debet adire defensorẽ
ciuitatis,& ꝯ̃faciens punitur, adeo ꝙ ẽt si actor succumbat non
debet victori in expensis ꝯdemnari,licet regulariter victus victo
ri dẽat damnari in expẽsis.vt l. ꝑperandũ.§.finautẽ.C.de iud.ĩ.de
iud.§.oportet.& est ſpãle hic in odium trahentis aduersarium in
2 vetitũ examẽ.¶†Quero an causæ pecuniariæ vltra ccc. aureos
possint delegari,gl.sed olim.in fi.dicit,ꝙ non,nisi in duob.casib.
& idem no.in l.imperium.ff.de iur.om.iu.in gl.pen.& in d.l.2.C.
de peda.iu.sed ꝯ̃rium no.in l.nec quicq̃.§.vbi decretum.ff.de off.
procon.& legati.cuius opi.videtur sequi Ia.Bu.ff.de iu. om.iu.l.
iubere cauere.Sed tu tene opi.gl.præcedẽtium, quam tenet Iac.
de Are.vt no.in l. 1.C.de peda.iu.¶No.hic sæpe.adde,.ꝙ no.in §.
3 tripli.inst.de ac.Venio ad ver.præcepta.†Et ex hoc tex.no.ar.fm
Ia.de Bel.pro actis,& reformationib. quæ non sunt in archiuio
publico,seu in causa actorum,quibus nõ est fides adhibẽda.Sed
a si aliqua scriptura assumeretur de archiuio publico,ei dẽt stari.ᵃ
tex.est cũ gl.in auth.ad hæc.C.de fid.inst.ĩ.de his,q ingr. ad app.
4 §.sancimus.in gl.super verbo,testimonium. ¶†Vlt.in ver.quia
b vero.no.gl.q.d.ex qua habes, ꝙ dictio etiam,ᵇ habet implicare
casum ꝯ̃rium:nam maior,& minor sunt ꝯ̃ria.idem no.in l.2.C.si
mi.se.ma.dix.ff.de hær.inst.l.si quis in glo.super verbo,ẽt.inst.de
iur.nat.gen.& ciui.§. plebiscitum. ver.plebs. idem dic de dictio-
ne,quoque,vt ſ.de non alie.§.iisdem pœnis.

ADDITIONES.

a Stari.Adde,quod debet stari tribus concurrentibus,prout per do.Fel.in ca. cum causam.de prob.ver.in ea.gl.& latissime no.in c. ad audientiam. ante med.ver.prima conclu.cum plu.seq.de præscrip.
b Dictio etiam.Adde ꝙ no.in apo.& ad istum in l.bonorum.num.5.ver.dictio etiam.C.qui admitti ad bon.poss.

1 *Fustigatio,vel castigatio,quòd dicatur simplicis iurisdictionis.*
2 *Carceratio,an sit simplicis iurisdictionis,vel meri,& mixti Imperij.*
3 *Doctores antiqui præferuntur nouis,& qualiter intelligatur.remissiuè.*
4 *Frequenter aliquid fieri,an dicatur,quod fit bis.*
5 *Dictio,sæpe,in quot vicibus verificetur.remissiuè.*
6 *In honoribus continuandis illud quod maior pars facit,nõ videtur ab omnibus factum.*
7 *Ciues ciuitatum ea,quæ sunt principis,alij dare non possunt,etiam si omnes con sentiant.*
8 *Popularis appellatur,qui nõ est nobilis, & qui veniat appellatione popularis.*

§.Audient. Defensores leuia crĩa audiant,& cõpetenti castigatione puniant. pœna quinque libr.
auri ꝯ̃facientibus hac l. ordinata. defensoris officio vltra bien-
niũ nõ durãte,nisi tota ciuitas nullo reluctãte cũ elegerit.h.d.vſ
q; ad fi. Et imperator ſ. dixit de volũtaria, & cõtẽtiosa circa cãs
1 ciuiles.nũc dicit circa cãs criales. ¶†Not. tex.ibi. castigatione
ꝯpetẽte,ꝙ castigitio vel fustigatio vr̃ ẽe simplicis iurisdictiõis.vt
2 dixi in §. 1.ſ.de incest.nup.¶†Secũdò no.ibi.detrudẽt in carcere
nã hic vr̃ tex. ꝙ carceratio non sit de mero, vel mixto Imperio.
nã vides hic,ꝙ defensor ciuitatis nõ habet merũ & mixtũ ĩperiũ
arg.ſ.eo.§.nulla.in fi.In ꝯ̃riũ vr̃ tex. in l.2.§.exactis.ff.de ori. iu.ff.
de in ius vo.l.2.Præterea ĩcarceratio est priuatio libertatis,vt l.2.
ff.de li.ho.exhi. de ꝗd. & dem.l. Titio. sed causa libertatis est de
mero,& mixto Imperio,vt C.de peda.iu.l.placet.ergo,&c. Rof.
in ti.q̃ cãæ dele.po.in libellis suis.§.sunt aũt.ita tenet,ꝙ sit meri,
& mixti.in ꝯ̃riũ alle.hunc tex.& non rñdet.& iõ tu dic de hac q.
vt no.Gul.in l.imperiũ ff.de iuris.om.iudic.ꝑ cuius dicta apparet
3 sol hui⁹ q.¶†Tertio no.tex.ibi,sub maiori ꝯstõne.&c.qa cit ar.
ꝑ doctorib.antiquis ꝯ̃ nouos.& dic,vt no.in gl.in §. ordinatũ.ſ.
de mona.C.de anno.ciui.l.j.lib. 1 1. Itẽ not.in fi.ꝙ dr̃ frequenter
a fieri.qđ fit bis:ᵃ sed ꝯ̃riũ habes, vt l.nã ad ea, cũ l. seq.ff.de leg. 1.
4 †vt immobilia añ nup.do.ver.alioqn de qua dictiõe habes.C.q
sit lõg.cõsue.&.l.j.extrà de vi.& honest.cle.c.monasteria.¶Quid
in dictiõe sæpe:quot vicib.verificet̃.no.gl.ĩ.de testi. §.quia vero
5 sæpè¶†.No.tex. ibi,reluctãte nullo. † qa in honorib. ꝯtinuãdis
6 illud.ꝙ facit maior pars, nõ vñr oẽs fecisse,vt l.noĩationũ. C.de
decu.li. 10.ff.ad munici.l.qđ maior. cũ fi.& ista vr̃ vera sol.ꝙ hic
sit ſpãle.in honorib.cõtinuãdis,q̃ tenet Ia.de Bel.licet al'r videat̃
7 no.ꝑ Cy.in l.2.C.q̃ sit lõ.ꝯsue.in 4.q.prin.¶†Vltimò no. tex.ĩ fi.
ibi,& modis oĩb⁹.ar.fm Ia.de Bel. ꝑ his q̃ sunt principis, & ꝙ ci-
ues ciuitatũ alij dare nõ pñt,ẽt si oẽs consentiãt nullo reluctãte.
8 ¶†Vltimò no.gl.idẽ multo magis.Ex qua no.ꝙ appellat̃ popu-
laris,q non est nobilis,vt hac gl. iuncta cũ tex. quod tene menti
pro statutis,& reformationibus loquentibus de popularibus.&
hoc dico:qa alias pro expressa significatione appellatiõe popu-
li,seu populariũ,ꝯtinentur nobiles , & ẽt existentes in dignitate
& ignobiles,vt Inst.de iure natu.§.plebiscitum.versi.plebs.

ADDITIO.

a ¶Bis,Adde,Fel.in c.licet heli.in prin.ver.v.no.de simo.

De mensura cleri.ordinandorum. Rubrica.

Legem. Numerus clericorum antiquus dẽt ser uari & nullo casu debet augeri,& nul-
lus debet substitui in locũ defunctorum.donec pue
niatur ad antiquum numerum,illis qui sunt iam or
dinati remanentibus in eo ordine, in quo sunt: & si
in vna ecclesia,in qua est diminutus numerus clericorum , & in
alia superabundet,debet eligi clericus de illa ecclesia,& ad illam
transferri,nõ autẽ debet noua creatio clerici fieri. h.d.vsq; ad fi.
¶Ibi, donec numerus in remedio.i. donec pueniat̃ ad antiquũ
numerum, in quo numero possessiones ecclesiasticæ sufficie
bant per ordinationes,quibus statutus erat modus clericorum
antiquis,& ab initio ordinatis.

De mandatis principum. Rubrica.

1 *Argumentum,quòd priuilegia antiqua quæ peti possunt,renouentur.*
2 *Sportulæ quando debeantur iudici ordinario,& quando delegato.*
3 *Potestates terrarum tenentur fieri facere pacem,& concordiã inter sub ditos.*
4 *Mandatum principis,& constitutio,an sint idem.*
Dictio alius,quòd habeat implicare alium casum.

Ex libris Administratores dñt hr̃e puras ma-
nus,& fiscalia tributa vigilanter inspi-
cere,& pacẽ ciuitati dare, & seditionem prohibere.
h.d.vsque ad §.sit tibi.¶†Not. 1.tex.ibi, qa igitur no
1 bis reparantibus.&c.iste tex.est ar.ad qõnẽ.not.ꝑ gl.
2 ſ.de hær.& fal.§.semp igit̃ q̃ incipit,arg. pro priuilegiis.¶†Secũ
dò,no.tex.in ver.nullum contingere lucrum.sed ꝯ̃rium no.in §.
nec autem. ĩ.de iud.alle.in glo.vbi hr̃. ꝙ ordinarius, & delegatus
sportulas accipiant.& facit tex. in §.sit tibi.ĩ.eo. & qđ ibi no.gl.q̃
non habemus alibi. & istud vr̃ verum. licet.n.text.in §. sit tibi. &
ĩ.vt lit.iurent. §.& hoc.ſ. vt iud.sine quoquo suff.§. volumus, &
ĩ.vt different.iud.§.fi.loquantur in hac forma,videlicet,ꝙ Impe
rator iudici ordinario dicit,ꝙ ipsi non pmittant alios iudices ꝑ
cipere maiores sportulas q̃ in lege sit statutũ,de ipsis aũt ordina-
riis nihil disponit:tñ idẽ vr̃ ẽe in ordinariis,ꝙ sportulas accipere
a pñt:ᵃlicet nõ vltra modũ statutũ, vt no.ĩ d.§. nec aũt.& nõ.ob.iste
tex.qa loq̃t,ꝙ iudex dẽt abstinere ab aliis lucris,nõ à lucris spor
tularũ.sic.ſ.vt iud.sine quoquo.§.cogitatio. & iusiu. ꝙ pstat.§. 1.
licet gl.videat̃ hic sentire ꝯ̃riũ.¶Sed ꝙ §.sit tibi.ĩ.e.loquat̃ i ordi
nario iudice, no.ꝑ gl.ex. de resc.c.statutũ. §.in sup.vers.paupes.
lib.6.& in c.cum ab oĩ.ex.de vi.& hon.cle.sup verbo expensæ.&
sup ver.salarium. ĩ qb. locis tractat̃ de ista mã. & ẽt qđ sit de iure
cano.

ADDITIO.

a ¶Sportulas accipere possunt.Adde,quid de iure canonico per Ant. Cor.sin gu.suis.in ver.sportulæ.inc.ius canonicum reprobauit sportulas.

3 cano.¶ † Tertiò no.tex.in ver.deinde ſm gl.quòd ptātes terra-
a rum tenētur facere fieri pacē inter ſubditos, & ꝯcordiā,[a] ita no-
in l.æquiſſimū.ff.de vſuf.facit c.1.ex.de treu. & pa.in fi.& vide,qđ.
no.ff.de min.l.ſi ex cā.§.nunc vidēdum.in gl.mag.in prin.& in l.
4 furti.§.q iuſſu.ff.de his,q no.infra.¶ † Vlt.no.gl.ſecundā huius
prin.ponentis differentiā inter mandatū, & conſtitutionē vide
Azo.in ſum.huius ti.ſm gl.ergo videtur,quòd dictio,alius, non
implicat.cum qua ꝯcor.qđ not.in l.in cauſæ, 2.in prin.ff.de mi-
b norib.ſed propriè dictio,alius, habet implicare alium caſum,[b]
vt eſt caſus in l.quidam relegatus,ff.de rebus dub.

ADDITIONES.

a ¶ Et concordiam,Et an,quando,& quibus caſibus,vide ad ſaturitatem Fel. in rub.de treu.& pace.

b ¶ Alium caſum.Fallit tamen,vbi ratio ſubiectæ materiæ aliud inducat, ad qđ vide do.late diſtinguentē in c.deinde.26.diſt.& aliquid p eū.in c.1.in fi. & c.ei cui de præb.in 6.& in c.etenim.49.diſt.& in c.omnes ll.1.diſtin.per Imo.in cle.1.de reſcr.& Card.in cle.dignum,1.no.de celeb.miſſ.vbi in c.offi cij.2 no.de pœ.& remiſ.& do.And.Barb.in conſi.7.& in conſil.23.lib.2.& d. Alex.de Imo.in conſil.mihi ſecundum numerum omnia amplectentem.344. in c.conſideratis verb.de inueſt.Ro.de reſcr.48.in antiquis, & Ludo.cóſ.42. & in conſ.92.& do.Soc.in conſ.300.inci.in cauſa interpellationis.verſic.3. principaliter.circa 3.par.Adde iſtum in l.quidam.in prin. & quod ibi poſui in addi.ad ipſum in verſi.dictio alius implicat.ff.de reb.dub. & Feli.in c.ſedes.co.fi.verſi.dictio alius.extrà,de reſcr.

1 *Cauſæ vilium perſonarum,vel breuiores,debent ſine ſcripto cognoſci.*
Libellus in cauſis breuioribus,vel vilium perſonarum,in ſcriptis porrigitur.
Sententia in talibus cauſis in ſcriptis fertur.
2 *Princeps aditur quando iudex negligit facere iuſtitiam.*
3 *Impetrare,& obtinere idem eſt.*
4 *Sn̄ia interlocutoria,in cauſis breuioribus neceſſario in ſcriptis non porrigitur.*
5 *Sn̄ia quādo in ſcriptis profertur,an iudex neceſſe habeat dicere,in his ſcriptis.*
6 *Iudicari quando debeat ſecundum conſcientiam,& æquitatem, remiſſiuè.*
7 *Breuis cauſa quæ dicatur,eſt arbitrarium.*

§.Sit tibi quoque

Iudices debent audire litem cum omni æquitate,& breues lites, &
vilium perſonarum ex non ſcripto cognoſcere, & iudicare, &
prouidere,vt ſubditi occaſione iudicialiū,vel aliarū expēſarum
nō dānificentur,vel p ipſorū negligentiā ad curiā principis ac-
1 cedatur.h.d.¶ † No.tex.ibi,breuiores quòd cāæ breuiores, vel
vilium pſonarum debēt cognoſci, & iudicari ſine ſcripto.vnde
a ſiue ſit breuis,[a] ſiue viliū pſonarū,eſt ſine ſcripto cognoſcēdum
ſm noſtrā opinionē.licet alij vtrunq; regrāt.& primā opinionē
tenet hic Iac.de Bel.ſed regulariter debet ferri ſn̄ia in ſcriptis, &
libellus in ſcriptis offerri,vt ī.de exhib.reis.§.ſancimus.& C.de
ſen.ex pi.rec.l.fi.ſunt alij caſus,in quib⁹ dēt ferri ſn̄ia in ſcriptis,
2 vt no.ſ.vt iud.ſine quo.ſuf.§.neceſſitatē.¶ † Secūdò no. quòd
ſubditi non poſſunt principem adire, niſi quādo iudex negligit
3 facere iuſtitiam.¶ † Tertiò not.tex.ibi, quòd iuſtum eſt,&c.&
quòd idē eſt impetrare,quòd obtinere, vt ſ.de refer.ver.venire.
4 & ibi dixi.¶ Quæro dixi,qđ † regulariter ſn̄ia dēt ferri,&c.qd in
ſn̄ia interlocutoria gl.in l.2.ff.de app.dt quòd nō eſt neceſſe in
b ſcriptis ferri.[b] & idē tenet gl.in c.qm̄ ꝯ falsā.ex.de ꝓb.in gl.licet
ſit ſcribenda,& vide,qđ no.p doc.in l.fi.C.de ſen.ex peri.recitā.
5 ¶ † Sed circa hanc qōnē,an quādo ſn̄ia debeat ferri in ſcriptis,
eſt neceſſe,quòd iudex expſsè dicat in ſn̄ia,in his ſcriptis ꝓnun-
ciamus,vel ſufficit,quòd ſolū in ſcriptis feratur, licet illa verba
nō apponātur.dic,vt no.gl.in c.fi.de reg.iu.li.6.Ibi ēt not.an ſn̄ia
6 dēt ferri in ſcriptis.¶ † No.gl.hoc facit.ibi,no.&c.idē in l.illici-
tas,§.veritas.hic alle.& inſt.de ac.§.ſi minus.& eſt bona gl.in l.1.
§.fi.ff.de fer.ex.de of.& po.iud.dele.c.paſtor.§.qa vero.& 3.q.7.c.
7 iudicet ille.facit qđ tetigit gl.ſ.iuſiu.quòd pſta.&c.§.pe.¶ † No.
gl.qdā ibi,vel veri⁹.immò veritas eſt,qđ breuius dicetur iudicis
arbitrio,ſm opi.no.p gl.C.dē ſen.ex peri.reci.auth.niſi.ibi p Doc.
appro.Et vltimò p intell'u.verſ.alioquin,&c.vide gl.in c.ſtatutū
ex.de reſcr.§.inſuper.ver.puiſurus.ſup verbo, pauperes.& in c.
cū ab oī.extrà,de vita,& hone.cler.ſuper ver.prēter expenſas.

ADDITIONES.

a Breuis.Quæ autem dicatur cauſa breuis,vide d.Iaſ.May.in ſua aurea repet. l.admonendi.in colum.196.in ver.quæ autem dicatur.ff.de iureiurand,cum multis concor.ibi per eum ad hoc ſignatis, & per Fely.in c.cauſis.de teſta. circa princ.& aliquid,in c.ſi pro debilitate,de offi.iu.dele.in med.ver.quando cauſa dicatur.

b ¶ Ferri.Adde Fel.in c.ſicut.de re iud.poſt prin.ver.nam vult.

1 *Iudex non debet præcepta ſuperioris,contra ius,vel vtilitatem publicam executioni mandare,ſed ſecundam iuſſionem expectare.*
2 *Iudex criminalis,an poſſit cognoſcere circa ea,quæ veniunt actione ciuili.*
3 *In cauſis criminalibus,an victus victori in expenſis condemnetur,*
4 *Malus aſſeſſor venit expellendus.*

§.Deinde competens

Adminiſtratores debēt
prouidere ne iudices, &
officiales de curia principis venientes ſubiectos lædāt,& eos pu
nire debent.& pceptū ꝯ ius,vel vtilitatem publicā nō ſuſcipere,
niſi ſecunda emanauerit iuſſio,& diligentiam oēm adhibere p
vbertate neceſſariorū,& operum ciuitatis,& delinquētes decē-
ti caſtigatione punire,oī priuilegio ceſſante,& prouidere,ne of-
ficiales ſibi ſubiectos iniuriis afficiāt,& malos expellere.h.d.vſq;
1 ad ver.ſed neque.¶ Et no. † quòd iudices præcepta ſuperiorum
quæ emanant ꝯ ius,vel vtilitatem publicā,non debent ſuſcipere
vel executioni mandare,niſi ſecunda emanauerit iuſſio,vt hic,
& no.C.ꝯ ius,vel vti.pub.l.fi.quòd inducit gl.ꝯ miſeros prælatos.Sed de hoc,an liceat reclamare lr̄is Papæ,vel principis,dixi ſ.
2 vt determina.ſit numerus,in prin.¶ † Secundò no.tex.quòd ſi
delinquentes.nam hîc vr̄ tex.quòd iudex,qui cognoſcit de crīe,
pōt crimino ſum ꝯdēnare ad reſtituendum &c.& ad damna,quę
aliàs venirent in actione ciui.vt hîc.& in l.interdum.§.qui furē.
ff.de fur.l.4.§.ſi dicat.ff.finiū.reg.ff.de var.& ex̄or.cog.l.medicus
C.de condi.ob turp.cau.l.quod euitandi.Ad idem ſ.vt iud.ſine
quo.ſuf.§.ſi quis autem præter,& §.neceſſitatē.ī.vt nul.iud.§.ſu-
per hoc autem.de quo dic.vt not.Inn.in c.cum oporteat.in glo.
antep.in fi.extrà,de acc.& in c.qualiter,& quando.ſuper verbo,
adiment.co.tit.& per docto.in l.ſi quis ad ſe fundum.C.ad l.Iul.
3 de vi priua.¶ † Facit ēt iſte tex.quòd in cauſis criminalibus vi-
a ctus victori debeat in expenſis condemnari.[a] quam quæſtionē
diſputauit Ia.Bu.& tenuit,quòd expenſæ iudicis officio reficien-
dæ non ſunt,licet via ordinaria per actionem in factum peti.poſ
ſint.inducit pro hoc l.non ignoret.C.de fru.& li.expen.& glo.in
procœ.inſtit.in ver.tramites.ſed cōmuniter tenetur contrarium.
Et pro hoc eſt caſus C.de fru.& lit.expenſ.l.fi.ſm ſecundam lect.
pro hoc optimè l.ſi poſtulauit.§.pe.ff.de adul.& l.qui crimen.C.
qui accu.non poſ.& hoc ibi tenēt doc.& hāc opi.tenēt cano.in
4 c.calumniā.extrà,de pœ.¶ † Vltimò no.tex.ibi,illum quidē ex-
pellemus.quòd malus aſſeſſor debet expelli,vt hîc.& ſ.iuſiuran.
&c.§.fi.Et vltimo vide gl.& ſic nō vtatur &c.hic vide, quòd no.
in gloſſ.in procœm.ff.in fin.& quod not.doct.in authen.habita.
C.ne fil.pro pa.& quod gloſſ.ibi tangit.

ADDITIO.

a Condemnari.Ad cuius articuli deciſionem, vide tu Fel.in c.accedens, de accuſ.ante med.ver.8.vbi plenè & no.

1 *Securitas,an ſit danda fugientibus ad eccleſiam. Et an obſeruanda.2.*
3 *Bannito de alio delicto accuſato fiducia dari non debet,ſed ſi datur,ſeruari dēt.*
4 *Iudex ſecularis quando fugientem ad eccleſiam, de eccleſia extrahere poſſit.*
5 *Immunitas,quæ datur fugienti ad eccleſiā,vt in eccleſia capi non poſſit,an extendatur extra muros eccleſiæ,infra tamen eius confines.*
6 *Eccleſia,quòd præſtet alimenta fugienti ad eam,ne capi poſſit.*
7 *Fugienti ad domum Epiſcopi,idē priuilegium datur,quod fugienti ad eccleſiā.*

§.Sed neque

Fiducia in cauſis ciuilib.danda nō eſt vl-
tra 30.dierum inducias,interim conuen
tione admiſſa & ſecuritate obſeruata,ſed delinquēti in tributa-
riis non eſt danda fiducia.h.d.& gl.hîc ponit gl.& eſt no.§.mul-
tum.& tota die alleg.¶ Op.de prin.huius §.neq; autem.So.pro
1 huius §.declaratione,& gl.mag.hîc poſitæ † Nunquid fugien-
tib.ad eccleſiam eſt danda ſecuritas,& an eccleſia præſtet eis im-
a munitatē?Si eſt infidelis non,[a] niſi redeat ad fidē,vt C.de his,qui
ad eccl.cōf.l.1.Si verò eſt catholicus,& tunc fugiens in eccleſiā
aut eſt ſeruus,aut liber.Primo caſu, aut fugit propter magnam
domini attrocitatē,& tunc dominus cōpellitur eum vendere,
vt inſt.de his,qui ſunt ſui vel alie.iu.§.fi.aut fugit propter paruā
domini attrocitatē,aut nullā tamen ſine delicto commiſſo per
ſeruum,& tunc reſtituatur dn̄o præſtita ſeruo ſecuritate, quòd
dn̄s ipſum nō offendat propter fugā,quā fecit,vt l.fi.§.ſi ſeruus,
C.de his qui ad eccl.confu.¶ Item ſi aufugit ad eccleſiā propter
ꝯſciam.puta,quòd monachus fieri vult,dic vt ſ.de monachis.§.
ſi vero.ī.de ſan.epi.§.ſi quis autē.Aut ſeruus fugit propter deli-
ctum cōmiſſum,& tunc aut delinquit in eccleſia,aut ex̄.Primo
caſu non iuuatur per eccleſiam:quia fruſtra &c.vt l.auxilium,ff.
de min.& §.quia vero,vt lic.ma.& aui.& eſt tex.mouēs prædictā
rōnē ex̄,de immu.ecc.c.fi.Si verò deliquit ex̄,aut modicum deli
quit in dn̄m,& idem,vt d.§.ſanè enim ſi ſeruus.aut non modicū
deliquit,& tunc aut timet puniri à dn̄o ſuo,& debet domino re-
ſtitui nulla à dn̄o data ſecuritate ſeruo,vt C.de his,qui ad eccle.
cōf.l.ſi ſeruus.Aut timet puniri ab alio per viā,& tunc dic ſm qđ
ī.dicā in libero hoīe,quo caſu ſi liber aufugit ad eccleſiam, aut
propter debitū,aut pp delictum.Primo caſu,aut fugit ad eccleſiā
pp debitum tributorum,aut propter aliud debitum.primo caſu
tunc non extraheretur de eccleſia, ſi non dabitur ſibi ſecuritas
30.dierum,vt poſſit ſecurè ſtare 30.diebus extrà eccleſiam, ſed
citabitur in eccleſia,& ſe defendet,vt hîc in verſ.publicorum.ſe-
cundum

ADDITIO.

a Non.Contrarium tenent Guil.de Mon.Lau.Ancha.Car.& Imo.in clem.1.de pœ.& remiſ.Arch.& Iac.de Fan.in c.diffiniuit.16.q.3.& Ant.Abb.in c.inter alia.in ver.extrahendus.de immu.eccl.quia ēt peſſimis viris cōcedit eccl. hoc beneficiū,vt cognoſcant ingratitudinē ſuā. Et cū Bar.tranſit Sal.in d.l. 1,all.in tex.& facit c.quia fruſtra.de vſu.& Cy.in l.præſenti 1.q.C.de his,qui ad eccl.&c.& Io.de Ana.in c.iudæi,o[illegible].de iud.vbi [illegible]

cundũ Pet. de Bel. & idẽ puto intellexisse gl. hic positã q̃ incipit, sc3 illi. ibi, aut pp functionẽ, &c. licet doc. in l. pñti. C. de his q ad ecc. cõfu. dicãt, qđ intelligit hîc φ talis fugitiuus pp tributũ possit extrahi de ecclesia, q̃ gl. hîc non reperio. ¶ Si verò fugit pp aliud debitũ, tunc ecclesia dat sibi immunitatẽ, vt non possit exhi & si securitatẽ petit, iudex dẽt sibi securitatẽ dare, vt possit tutus stare ex ecclesiã 30. dieb. intra quos 30. dies vocatus ad iudiciũ rñdebit. & si intra istos 30 dies sñiam ferret, dabit sibi electionẽ an velit soluere iudicatũ, aut ad ecclesiã redire. & hic est verus intellectus versic. si verò ẽt. & ibi, deduces &c. quo casu si redit ad ecclesiã, iudex procedit ad missionẽ bonorum, vt no. hîc in gl. in ver. tẽperare. Aut fugit pp delictum, & tunc dicunt doc. aut ꝯmissit atrox delictum, aut nõ atrox. Primo casu nulla daẽ immunitas: immo de ecclesia extrahiẽ, vt in 3. casu s̃. Scdo casu non poterit exhi de ecclesia, vt l. 2. C. de his qui ad eccl. ꝯfu. & hoc ibi vr̃ sentire gl. sed gl. id est, neq; dab... ibi, idem dicas, dixit ipsa idẽ in quolibet delicto, qđ ĩ delictis noĩalis in tex. videlicet, φ nulla sit dãda securitas, & qđ de ecclesia detrahi possit. dñt doc. & pall. gl. vr̃ dicere verius, cum hîc tex. non tñ videatur dicere de delictis atrocib. Prædicta vera de iure ciuili, sed de iure can. distinguitur aut fugiens ad ecclesiã deliqt in ecclesia, & non iuuaẽ, vt in c. fin. ex de imm. ecc. si ex tunc iuuatur, siue sit atrox delictũ, siue non, vt non puniaẽ in pſonã, vel in mẽbrũ exceptis publicis latronib. & nocturnis depopulatorib. vt ex de imm. ec. inter alia, & ex. de
2 homi. c. 1. 17. q. 4. sicut antiquitus. ¶ † Quæro quis interficit hominem, & fugit ad ecclesiam, & datur sibi securitas per iudicem,
a si obstante securitate, quam dedit, capit ipsum[a] & punit eum capabiliter ad mortem, an bñ facit? gl dicit, φ sic in gl. id est neque dabis. ibi, & si dederis non serues. Idem tenet hîc Iac. de Bel. qui circa hoc, an fiducia data debeat obseruari, vt hîc distinguit, vt hẽs hic p eũ. hanc opi. tenet hîc Ia. de Ra. Pe. de Bel. dicit, qđ iudex male facit: qa q̃tuncunque qs sit reprobus, & peruersus, tñ securitas sibi data debet seruari, vt l. fi. ff. de leg. nõ ob dicit ipe, iste §. quia vult dicere, φ iudex ꝯ homicidã nõ debet dare securitatẽ 30. dierum, sed dẽnt homicidæ statim de ecclesia exhi, & puniri. sed si securitas datur, an sit seruãda, vel non, non dr̃ hîc. ita Pet.
3 loquiẽ, vt refert Cy. in d. l. pñti. i. qõne. ¶ † An autẽ si aliquis est bãnitus de hac ciuitate in persona, si iterũ accusatur de alio crĩe debeat sibi dari licẽtia veniendi, vr̃ hic tex. φ nõ. in ꝯriũ vr̃ in l. is, q reus. in vl. gl. ff. de pub. iud. ibi, sed an sit dña &c. nõ ob hic tex. qa loquiẽ de fiducia, q̃ daẽ, vt de delicto cognoscaẽ. hãc qõnẽ disputauit Old. dicens, φ aut est tale crimẽ, in quo admittiẽ pcurator, & nõ pt dari fiducia: vel. Papinianus exuli. ff. de mi. dicit tñ φ
4 si fiducia est data p iudicẽ, dẽt obseruari, licet dari nõ debuit. † quo in casu in quo nõ daẽ immunitas fugiẽti ad ecclesiam, an ille fugiẽs ad eccl'iã p iudicẽ secularem possit extrahi. Rñd. aut deliqt in eccl'ia, & est de iurisdõne ecclesiastica, & tũc puniẽ per iudicem eccl'iasticũ, vt ĩ. vt lic. mat. & auiæ. §. qa verò ita. ¶ † Quæro
5 in casu in quo fugiens ad eccl'iam hẽat immunitatem, ne exhaẽ de eccl'ia, qualr̃ sumamus eccl'iam. tex. est in l. pñti. §. ex his ergo locis, q dicit, φ nõ pt exhi de eccl'ia, nec de eius ꝯfinib[9]: dñt doc. φ ꝯfines erant taxati p eccl'iã, qđ nõ hẽmus: alij, φ erãt 30. pedes ppe muros eccl'iæ. Alij dñt. φ dicitur in quodã decreto φ tñ in-
b tra muros eccl'iæ daẽ immunitas.[b] hæc sunt verba doc. tu dic, vt habes casũ expſſum 17. q. 4. c. sicut antiq[9], &c. diffiniuit. & vide
6 φ no. ĩ c. si qs ꝯtumax ¶ † Quæro, qñ qs hẽt immunitatem in eccl'ia vt exhi nõ possit, qs interim pſtabit ei alimẽta. tex. in l. pñti, §. fi. dicit, φ eccl'ia, vt ibi, dũ dicit. alaẽ expensis. & ita determinat
7 gl. & p illũ tex. in d. c. diffiniuit. ¶ † Quæro an fugiẽs ad domum episcopi habet eandem immunitatem, quam habet fugiens ad ecclesiam. gl. est quòd sic, in c. idem constituimus. 17. q. 4.

ADDITIONES.

a Capit ipsum. Sed quid si relaxat liberum: tamen in redeundo facit eum capi. vide Fel. in c. ego N. in prin. de iureiu. adde omnino ad propositum huius q. Iac. Rebuf. in l. 1. nu. 5. C. de his, qui sponte mu. pub. subeunt. lib. 10.

b Immunitas. Adde Fel. in c. cum pro causis. de sent. excom. in ver. not. φ violans. vbi dicit, quòd ecclesia dicitur per 40. passus circum circa. alleg. gl. in d. c. sicut antiquitus. alleg. in tex.

1 *Existẽs in possessione alicuius iurisdictionis ĩ ea seruari dẽt, & tributa exigere.*
2 *Libera præsumitur qualibet res.*
3 *Persona quòd dicatur obligata pro tributis sicut res.*

§. Coges autem.

Tributorũ exactor scripturã de suscepto clarã facere dẽt, & tributarius statĩ ad solutionẽ tributorũ ꝯpelli dẽt: & res illorũ, q cessant soluere, vendi dẽnt periculo venditoris: & possessores debẽt soluere tributa. h. d. ¶ † Et no. in ver. si vero. ar. φ ille, q estĩ possessio
1 he alicuius iurisdõnis, ĩ ea seruari dẽt, & tributa oĩno exigere, & qđ post solutionẽ examinaẽ defensio rei, & iõ hoc est pp pſumptionẽ, q̃ est p fisco, qa oẽ pdiũ pſumiẽ tributariũ in puincia, nisi pbeẽ ꝯriũ: als q vtiẽ alia defensione non dẽt ad sol'õnẽ cogi, vt l.
2 pe. ff. de aq. quo. & æst. ¶ † Est. n. pſumptio pro dño, qa q̃libet res
3 pſumiẽ libera. ar. l. fi. ff. de seru. ¶ † Scdò not. tex. in §. nõ pmittas, qa vr̃ velle, qđ pro tributis non solũ res, sed persona sit obligata, q qõnẽ format gl. ff. de pub. l. Imperatores. & vr̃ sentire ꝯriũ. Sed aduerte, qa dicit gl. nec minus, qđ magis res teneẽ. q̃ persona, sed alleg. φ sñia datur prædio, quam gl. no. & all. bonã. l. similem hẽs in l. 4. §. si aliter. ff. si. reg. & qđ not. in l. fi. ff. de nou. oper. nun. Pro pri. huius §. vide glo. C. de discu. l. 2. lib. 10. ¶ Item pro intellectu §. si vero not. gl. C. de præd. & aliis re. mi. l. fi. lib. 10.

§. Illud tamen.

Iudices, & milites, siue proficiscanẽ de vna prouincia ad aliã, siue ciuitates suę puinciæ circumeant, nõ debeãt gratis viuere, sed de suo salario, nec dẽnt iudices cuiuscunq; sint dignitatis, loci seruatorẽ mittere. h. d. vsq; ad §. neq; occasione. ¶ Pro declaratione huius §. vide not. in c. statutũ. §. insup. ver. moderatis. de ref. libr. 6. & in c. cũ ab omni. de vita, & hone. cle. super ver. præter expensas.

§. Neque occasione.

Pręses prouincię permittere nõ debet occasione religionis prouinciam commoueri, & si contra laicos crimen canonicum moueatur, iudex laicus cum iudice ecclesiastico cognoscere debet, & decidere. h. d. vsque ad §. oportet,

1 *Descendens per lineam fœmininam dicitur esse de genere.*

§. Oportet autem.

Bona delinquentium publicari non dẽnt, sed generi relinq. h. d.
1 ¶ † No. tex. generi, cum gl. sua, ẽt per lineam fœmininã quis dicitur esse de genere meo. facit s̃. de incest. nup. §. sancimus, qđ facit ad id quod videbitis ĩ. qui. mo. na. ef. sui. §. filiũ. ver. si quis autem.

1 *Potestas potest vendicare suum ciuem, vel comitatensem.*
2 *Possidere subiectos, φ quis dicatur ratione iurisdictionis, quam habet in eos.*

§. Patrocinia.

Ad præsidis officium spectat non sinere patrocinia iniusta pſtari, & nullus dẽt suscipere, vel occultare alienos agricolas in eadem vel in alia prouincia, & præses prouinciæ dẽt literis publicis destinatis eos ad suam prouinciam reuocare, pœna contra facientib. imminente. h. d. vsq; ad §. titulos. ¶ In tex. ibi, vitas. i. substantias, ex quib. ho-
1 mines viuunt. ¶ † Not. ex hoc text. φ potestas potest vendicare suum ciuem, vel comitatensem, de quo in l. 1. §. 1. ff. de rei vendi.
2 ¶ † Secundò no. tex. cum gl. ibi, dominij, quòd quis dicitur possidere subiectos ratione iurisdictionis, quam habet in eos.

1 *Titulus quot modis ponatur remissiuè.*

§. Titulos autem.

Nullus pdiis alicuius titulos imponere debet, pœna contrafacientib. imminente, nec debet quis arma deferre, nisi sit miles, nec po-
1 pulum in turba solicitare. h. d. ¶ † Not. gl. id est, scripturas, quot modis ponatur titulus. dic, vt not. in l. nõ est ambiguum. C. fami. ercis. ĩ. de eccle. ti. circa prin. & no. seq. gl. hoc non ab eis. & adde quod not. gl. in l. pen. ff. ex quib. cau. maio.

De triente, & semisse. Rub.

1 *Legitima, an auferri possit per statutum.*
2 *Filius, an possit cogere patrem vt det sibi legitimam, remissiuè.*
3 *Legitima filiorum hodie est triens, vel semis secundum numerum liberorum.*
4 *Filius hodie, quòd debeat habere legitimam iure institutionis.*
5 *Differentia inter suum, & emancipatum in modo rumpendi testamentum.*
6 *Si ex decem filijs pater quatuor exhæredauit, vel præterijt iniustè, isti exhæredati, vel præteriti habebunt semissem.*
7 *Filij instituti, quam partem faciant præteritis, vel exhæredatis iniustè.*
8 *Legitima filiorum in minus portione sua institutorum altero filio exhæredato, & extraneo vniuersaliter instituto, quanta sit.*
Exhæredatus an admittatur ad partem, & faciat partem alijs.
Exhæredatus habetur pro mortuo.
9 *Filius qui intrauit religionem fratrum minorum, an faciat partem alijs, vt eo computato legitima sit semis, vel triens, quòd triens.*
10 *Legitima, quòd debeatur ascendentib. ẽt titulo institutionis in bonis descẽdẽtiũ.*
11 *Filius in potestate, an sit hæres ipso iure, & qualiter remissiuè.*

Am quidem.

Liberis à parentib. triens, aut semis, fm numerũ liberorũ quoquo relicti titulo debetur, antiqua lege cessante: his obtinentib. in omnib. quib. quarta portio per l. de inoffi. test. debetur, exceptis liberis curialib. quib. nouẽ vnciæ debentur. Itẽ liberi à parentib. vsusfru. portione debita defraudari
1 non pñt. h. d. vsq; ad §. excipiaẽ. ¶ † No. 1. tex. qui dicit, debitũ vocant. & gl. exponit. s. iurisconsulti, & Imperatores. Nã hunc tex. inducit Dyn. ad q. an legitima possit auferri per statutũ. Nam vr̃, φ sic. Nam legitima debeẽ filio iure ciuili, vt hîc. & l. lege. C. de legi. hær. ergo põt tolli per aliud ius ciuile, scilicet per statutum. In ꝯrium facit, quia debetur iure naturæ, supra de hæredib. & fal. §. primum itaque. cum aliis iuribus, quæ ibi alleg. sed illud, qđ debetur de iure naturali, non potest tolli per statutum, cum ius naturale sit immutabile, vt inst. de iur. na. gen. & ci. §. pe. Sed ad omnes illos tex. posses respondere, vt cũ dicit, qđ debetur iure naturæ, exponiẽ ex quodã instinctu nãæ. vt not. gl. hîc sup ver. debitũ vocãt. & sup ver. φ debeẽ. & dr̃ ẽt dẽri quadã rõne nãli, vt l. cũ rõ. ff. de bo. dã. de ista qõne dic, vt dixi in §. primũ itaque, palleg. Sed

ẽ.in l.j.de fur.facit optimè tex.l.cū de indebito.circa prin.ff.de pb. ¶ Venio ad ver.si qs aūt.not.gl.postq̄.ibi, sed nōne, & gl.seq. ibi, sed q̄ actiōe circa quā vide qđ no.gl.& doc.in d.auth.§ q propriã. ¶ † Venio ad ver.si vero lis.ex quo no.ꝙ ꝯtumacia, seu delictum administratoris, curatoris, vel procuratoris non nocet domino, simile in l.meminerint.C.vnde vi.de quo no.per gl.& Inn. in c.i.vt lit.non ꝓt.per Doc.in l.iubemus nullam.C.de sacr.eccle. per Dy.in l.apud Celsum.§.igitur si cum.ff.de doli excep.& vide quod not.in c.non debet de regu.iur.lib.6. ¶ Vltimo not.gloss.si tutor, ibi, sed quid si literas.

1 *Mendax quando priuatur in translatione possessionis.*
2 *Dispositio huius §.ꝙ habeat locum in quocunque conuento.*
3 *Agens hypothecaria, ꝙ debeat probare debitorem fuisse dominum tempore obligationis, & an sufficiat probare possessionem cum bona fide, remissiuè.*
4 *Contraria allegare in diuersis iudiciis, seu diuersa instantia, quando liceat.*
5 *Translatio possessionis in casu huius §.ꝙ possit peti etiam per condictionem ex l.*
6 *Litis contestatio in casu huius §.ꝙ non habeat locum.*
7 *Litis contestatio, ꝙ non dicatur facta per responsionem factam interrogationi. an quis possideat.*
8 *Libellus potest omitti.*
9 *In casu huius §.non requiritur libellus, sed sufficit facti narratio.*
10 *Dispositio huius §.an habeat locum si actor post negationem rei probat eius intentionem per sacramentum reo præstitum.*
11 *Reus, qui mendaciter negauit se possidere, an possit postea de suo iure docere.*

§. Illud quoque. Possessor, q negauit rē eē eius, cui⁹ eē actor asseuerat, vel affirmat, & post ꝓbationē actoris ꝓfitet, & ad exceptionē decurrit, prius possessiōe
1 ꝓuat.& ī actorē trāsfert, q̄ đ iure suo audiat.h. d. ¶ No.† ꝙ ꝓp mēdaciū qs punit in trāslatione possessionis, vt hīc, & in auth.itē possessor.C.q po.in pig.ha.q̄ sumit ex hoc §.& sīe in l.fi.ff.de rei uēd.
2 ¶ † Scđo q̄ro de intellectu hui⁹ §.gl.intelligit eū gn̄al'r in ꝯuento quacunq; actione, siue rei vē.siue actiōe hypothecaria, siue actione mista, siue agat actione ꝑsonali ad ipsam possessionē, & siue qs agat nomine ꝓprio, siue nomine alterius.quam opi.tenet hīc Ia. de Bel.& Doct.in d.auth.& c.quod tene menti. ¶ Sed aduerte ad
3 prin.gl.super ver.conuentus ibi, ꝙ debitor fuit dn̄s. ¶ † Ex quo no.ꝙ agens hypothecaria debet probare debitorem fuisse dn̄m tp̄e oblationis, & idem no.C.de sal.interdic.l.lege.inst.de interdictis.§.interdum, & inst.de actio.§.item Seruiana.Sed alibi tenet gl. ꝙ in hypothecaria sufficit probare, ꝙ debitor possederit bona fide, & cum titulo tēpore obligationis, vt no.ff.de pig.act.l.rē alienā.Alibi gl.tenet, ꝙ sufficit, ꝙ debitor possederit bona fide tēpore obligationis, de qua q.dic ꝑut Dy.in d.§.itē Seruiana, & plenius ꝑ Cy.in d.l.j.C.de sal.interdicto.& ꝑ Spe.in ti.de ob.in ver.sed nunquid dēt.& ver.quid si probo, & ibi, ipse reus.Istud declarata per Dy.in c.null⁹ plurib.de re.iu.l.li.6.& per doct.in d.auth.itē posses-
4 sor. ¶ † No.gl.idest legalē, ibi, in alieno.No.ex hac parte gl.quod in diuersis iudiciis, seu in diuersis instantiis permissum est allega-
a re contraria.a & quod negatum est in vno iudicio possum in alio ꝯfiteri.Idem no.in d.auth.Item possessor, in vlt.glo.§ quod vide per Doc.in l.1.C.de fur.& ibi aut.& similem glo.habes in l.fi.ff.de rei
5 ven.† & etiam no.ꝙ talis translatio possessionis potest etiam peti per condictionem ex lege, & ibi in casu isto, & in casu huius §.
6 Et ibi vt dictum est. ¶ † Sed ꝙ debeat fieri contestatio reprehendit hīc Iac.de Bel dicens ꝙ non debet iri per tot circunstan.sed statim cognita veritate procedere ad translationem pos.sine lit.ꝯt.
7 ¶ † Item not.secundum dictum, quod sequitur in glo.ꝙ eo ipso ꝙ est facta interrogatio, an possideat, videatur esse facta litis cont. super iudicio pos.reprehenditur dicit Iac.de Are.quia dicendo se non possidere, non est animus contest.lit.sed excludendi iudiciū, quam rationem ponit glo.prox.dum dicit, ne iudicio rei vend.& non interuenit narratio, & responsio, quæ ad lit.contest.est necessaria, vt l.1.C.de lit.contest.Item probatur hoc per positionem & responsio.nam ad eas non fit lit.cont.vt ex.de elec.c.ecclesia, ver. licet, & de lit.cont.c.j.Et ibi.Sed nunquid ista gl.procedat præsupposito, quod debeat fieri lit.cont.& quod videatur facta eo ipso, ꝙ est facta interrogatio, an possideat.Et ibi, & hic non fuit petitū
8 ¶ † Ex hac Solut.habes, ꝙ libellus pōt omitti.idem not.in auth.
9 offeratur.C.de lit.ꝯt.& ī.de exhi.reis.§.sancimus † Et ibi, propter negotii nām.Iac.de Bel.dicit non esse necessarium libellū, sed sufficit simplex facti narratio, facit c.sæpe.ex.de ver.sig.in cle.& probat, ꝙ vbicunq; non requiritur libellus, est necessaria facti narra-
10 tio. ¶ † Quæro de hic & cogatur qui ac.infert.quid si post negatione rei actor probat intentionem suam per sacramētum reo præstitum, an puniatur reus in translatione possessionis. dicit gl.
11 in fi.quod non, vt no.in l.ii.ff.de rei ven. ¶ † An autem reus q ꝑ mendacium negat, potest de suo iure docere antequàm possessio transferatur in actorem, dic vt dicam in auth.Item possessor.

ADDITIO.

a Contraria. Adde do.Ale.de Imo.post do.in l.qui Romæ.§.Scia.de ver.ob.& Bal.in d.l.j.al.in tex.7.col.opp.& Ang.hic.

§. Quod autem. Liberi ex concubina, vel liberta, vel ancilla postea manumissa, nuptiis, & nuptia lib.documentis postea interuenientibus legitimi efficiuntur, siue alij nati sunt, & viuunt, siue nati mortui sunt, siue nulli postea nati fuerunt, istum §.declara in gloss.no.quòd filij.

De filiis ante dotalia instrumenta natis. Rub.

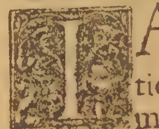
1 *Dicta in lege interpretata, quòd intelligantur repetita in lege interpretante.*

PEruenit. Constitutio noua ad interpretationē antiquarum inducta in eisdem casib. locum habet, in quibus, & interpretatis legib. locus est.& ideo in casib.pendentibus locum habet sententia, vel transactione nondum finitis.h.d.vsq; ad fi.fe-
1 rantur idest locum habeant. ¶ † No.ex hac l.tex.ibi, cum omnib. manifestum &c.quòd omnia, quæ habent locum in lege interpretata, intelliguntur repetita in lege interpretante.Idem habes in l. nihil.in hac parte.ff.de coniunct.cum emanc.lib.

De administrantibus officia in sacris appel. Rub.

1 *Iudices ordinarij si sunt duo in ciuitate, an debeant simul iudicare.*

IAm quidem. ¶ Iudices appellationum & eorum officiales in causis appellationum, in quibus officium est commune, in iudicio semel examinatio, facere debent, & de gestis participare
1 h.d.† Facit tex.in verbo, insuper, & §.in quibus ꝙ si in castro, vel in ciuitate sunt duo iudices ordinarij, ꝙ debent simul administrare, & simul causas audire. Ad idem ff.de re iud.l.duo ex trib. ¶ In contrarium facit l.j.ff.de of.ꝯsu.de qua per Gul.in l.ꝓx.all.§.duo, & trib.ff.de re iu.& per Inn.in c.prudentiam.extra de offi.dele.

De armeniis. Rubrica.

ARmeniorum. ¶ Mulieres quemadmodum & masculi ad successionem venire debēt antiquo iure cessante.h.d.

COLLATIO IIII.

De nuptiis. Rubrica.

1 *Consilium mutare de bono in melius, sapientis est.*
2 *Voluntas testatoris est lex.*
3 *Dictum generale legis, recipit restrictionem de habilitate.*
4 *Matrimonium solus consensus facit.*
5 *Matrimonium, an perficiatur aliter, quàm solo consensu: vbi, ꝙ de iure canonico perficitur, si sequatur carnalis copula, vel cohabitatio. Idem per annuli subarrationem.*
6 *Deductio ad domum viri, quid operetur in matrimonio.*
7 *Matrimonium, quod recipiat diem, vel conditionem.*
8 *Matrimonium, quando requirat verba.*
9 *Matrimonium per nuncium contractum, ꝙ nō teneat, si antequàm retificetur, mulierem pœnituit.*
10 *Matrimonium contractum per procuratorem, quòd non teneat si ante contractū procurator reuocetur, eo & muliere etiam ignorante.*

PLurimæ. Constitutio ad futura negocia trahitur: in ꝓteritis vero iura vetera seruantur. Item dispositio vltimæ voluntatis legib.non repugnans debet pro lege seruari, & nuptias solus effectus facit, nō dotalia instru-
1 menta.h.d.vsque ad §.distrahuntur. ¶ † Not.in
a vers.æstimabimus, ꝙ sapiētis est mutare ꝯsiliū a in melius, & sunt verba Solomonis dicit gl. hæc verba ponit 12. q.4.c.vnusquisque, & c.est & 25.q.3.c.iudex.extra.de acc.c.quali
2 ter, & quando. ¶ † Secundo no.in §.disponit, ꝙ voluntas testõris
b est lex.b ¶ † Tertio no.tex.ibi, vnusquisque, cum sua gl.ꝙ gn̄ale
3 dcm̄ legis recipit restrictionem de habilitate, simili C.de sacr.ec.
4 l.j.ff.de mu.& hon.l.vt gradatim.§.& si lege. ¶ † Venio ad ver.nu-
c ptias, & no.ꝙ solus cōsensus facit matrimonium.c ad idem C.de nuptiis.l.neque sine.ff.de reg.iu.l.nuptias.Vltimò no.ibi, quicqd legatur.facit 22.q.2.c.j.in ver.cū ergo.& ver.item Io.de quo dic,
5 vt no.s.de ince.nup.§.dubitatum.instit.de nu.§.quia vero ita. ¶ † Not.gloss.facit ff.ibi, & econtra illa interroget.Item si dicantur. alia

ADDITIONES.

a Consilium. Adde idem tenentem d.Fely.in c.2.de offi.& po.iu.dele.in fin.
b Voluntas testatoris est lex. Cū post eius mortem nō possit testator aliud velle, vnde indecore Augustus Cæsar in declamatione, quam facit pro iussu Virgilij de Eeneidibus comburendis dicit.Sed legum seruanda fides supremæ voluntas. Quod mandat, fierique iubet parere necesse est.
c Matrimonium. Adde Fely.in c.j.ver.no.2.

a alia verba ꝯsensum exprimentia,[a] vt in c.pen.ex̃.de spon.Et ibi secus.Sed de iure canonico mr̃imonium pficit̃,si sequatur carnalis copula,vt in c.is qui.& c.fi.ex̃.de sponsa.Item perficit̃ qñq; simul cohabitant,nec distinguit̃ vtrum vir vadit ad domũ vxoris, vel econuerso.vt in c.ad id.de sponsal.& de desponſ.imp.c.j.lib.6. ¶Præsumit̃ ẽt perfici mr̃imonium si postea sup sponsos sequatur annulli subarratio,vt in c.tuæ,& ibi no.in 2.glo.ex̃.de spon.sed ꝯ, & vid~,qđ no.in l.cum in te.C.de do.ante nup. & l.cum fuerit.de cond.& dem.†Quæro,an deductio ad domum viri aliqđ operet̃. dic ꝙ operat̃ duo.Primò,vbi est dubium an pcesserit mr̃imonium p verba de p̃senti,vel nõ,facit p̃sumi mr̃imonium fore ꝯctum, &. ita intelligunt l.mulierem.ff.de ritu nup. & hoc expressẽ tenet gl. in d.l.cum fuerit.Scdò,qa facit p̃sumi donõnem factã à viro vxori fuisse factã post mr̃imonium pfectum,& sic nõ valere, vt l.pe.§.fi. & ibi no.ff.de do.inter vir.& vx.ad idẽ d.l.cum in te.in fi.idem no. in l.nuptias.de re.iu.pbat̃ in l.mulierẽ.& l.deniq;.ff.de ritu nu.no. 30.q.v.c.nec illud.& 32.q.2.c.honorant̃,ex̃.qui cleri.vel vo.c.veniens,& expressum est in c.fin.de pc.lib.6.†An aũt mr̃imonium recipiat diẽ,vel ꝯditionem.gl.in d.l.sufficit.ff.de sponsa,vr̃ velle ꝙ sic,idem tenet in l.actus.ff.de re.iu.licet nõ firmet in l. nuptias.eo. tit.sed ꝙ sponsalia,& mr̃imonium recipiãt diẽ,vel ꝯditionem,habes ex̃,de con.ap.c.de illis.& c.fi.& ibi no.¶†Quæro,an mr̃imo-
8 nium requirat verba?gl.ista vr̃ velle,ꝙ sic in prin. cum quo ꝯcor. ꝙ no.in l.cũ notissimi.C.de p̃sc.30.an.Sed ꝯ.vr̃ sentire gl.in d.l.sufficit,in vltima gl.pro qua gl.facit l.mut⁹.ff.de iur.do.&c.cũ apud. ex̃,de spon.vbi mutus ꝯhit mr̃imoniũ,ergo patet ꝙ verba nõ requirantur,& iõ dic vt optimè distinguit gl.in c.tuæ, ex̃.de spõ.& vide
9 qđ no.in c.pe.eo.ti.& de coniu.seruo.c.fi.¶†Quero dixi,ꝙ mr̃imoniũ põt ꝯhi inter absentẽ:pone,ꝙ quis misit nuntiũ ad quandã mulierem,postea mulier ꝯsensit an erunt sponsalia si ille qui dicit,qđ volebat eã in spõsã antequã ipsa ꝯsentiat eũ peniuit,& postea mulier ꝯsentit? gl.in d.l.sufficit,vr̃ inclinare,qđ non sunt spõsalia.ad qđ facit, quod no.in c.super eo.ex̃,de spon.ꝯ.vr̃ nota.in simili in l.1.in fi.de ꝯh.emp.¶ Veritas est,ꝙ sponsalia nõ tenent,ar. l.si peniuit.ff.de diuor.& ff.de manu.vin.l.si pater. Cum.n.iste talis interueniat,vt nũcius,statim cũ deficit ꝯsensus dñi,dr̃ deficere actus,qui cum eo geritur.Nã cũ quis ꝯhit p nunciũ,nuncius non dr̃ ꝯhere ipse sed dñs,vt l.licet.ff.de const.pe.C.si quis alteri,vel sibi.l.multũ,& istã op.tenet Cy.in d.l.mandatũ.C.man.Iac. de Bel. in l.1.§.sed ego.ff.qđ iussu,& p Dy.in d.l.si pater.& hoc per gl.30.
10 q.5.c.nec illud,cum oĩa prædicta concludunt in nuncio†Quæro quid in procuratore,puta misi procuratorem ad Titiã de spõsandam,& reuoco procuratorem,eo & dicta Titia ignorante,an si postea Titia consentit,est matrimonium .Inn.tenet, ꝙ non,& dicit ipse speciale in matrimonio, ita not.ipse in c. veniens.extra, de sponsa.de quo est casus in c.fin.in fi. de procurat. lib.6.

ADDITIO.

a Exprimentia.Sed quæro quid si quis per verba exteriora denotantia consensum ad matrimonium expresserit matrimonium per verba de præsenti intẽtione,interius tamen in mente retenta non id contrahendi.An aliquid operetur,& an & qualiter id tenuerit quo ad forum iudiciale,seu contentiosum & forum pœnitentiale.Et an Papa dispensare possit,vt cum filia contrahat existente instrumento matrimonij,& copulæ,vide copiose, & no.d.Soc.in consil. 28.in c.circa primum quæsitum,in princ.cum ver.se.vsque ad fi.in j.parte.

1 *Monachus quo ad matrimonium habetur pro mortuo,*
2 *Mors ciuilis non æquiparatur naturali,nisi in casibus à iure expressis.*
3 *Matrimonium an de iure canonico distrahatur,remissiuè.*
4 *Matrimonium an dirimatur per impedimentum coitus.*
5 *Impedimentum coitus in matrimonio præsumitur superuenisse post matrimonium contractum.*
Impedimentum superueniens ex parte mulieris, quando dirimat matrimonium.
6 *Triennium de quo hic,quando incipit currere.*
7 *Dictio quoque,quòd habeat implicare alium casum.*

§.Distrahuntur.

Matrimonia coniuge viuente quadrupliciter distrahuntur. Qñq; per occasionem inculpabilem altero ipsorum,vel vtroq; religionem ingrediente.Qñq; per occasionẽ inculpabilẽ religionẽ exigẽtẽ. Qñq; per occasionem necessariã,marito agere nõ valẽte in trien
1 niũ ea q̃ nã viris data sunt.h.d.¶†No.ꝙ monach⁹ hr̃ p mortuo, quantũ ad mr̃imoniũ,vt in ver.s̃m occasionem. quo ad alia verò non habet̃ pro mortuo, & pro h.d.glo.mag.ꝙ monachus põt esse testis.de quo s̃.de mona.§.cogitandum.ad qđ facit de ꝯd.& dem. l.intercidit.¶ Et quia gl.ista tractat de morte ciuili, vel naturali.
2 †Quæro an mors ciuilis nãli æquiparetur?[a] dic ꝙ non æquipa-
a ratur,nisi in casib.à iure permissis,ita tenet glo.16.q.j.placuit,& p
3 gl.in c.susceptum.de rescr.lib.6.†No.gl.hoc de iure ciuili . Quid autem de iure canonico,dic vt habes in c.1.extra , de cõuer.ꝯiug. c.2.& c.ex pluri.& vide,ꝙ no.in c.ex parte.eo.ti.& 27.q.2.c.despõ
4 satam.¶†Venio ad §.per occasionem,in quo not.ꝙ propter virĩ impotentiam &c.¶ Sed extra glo.contra hoc op.quia impedimentum coitus matrimonium non dirimit, vt 32.qõ.7.ca.i.qui matrimoniũ.Sol.aut loquimur de impedimento, quod erat ante matrimonium contractum, & loquitur hĩc §.& l.in causis. C.de rep.cũ si.aut de impedimento supueniente post contractum matrimonium,& illud non dirimit matrimonium iam ꝯctum, vt ibi & not.in c.laudabilem.ex̃, de frigid.& malef.vbi est idẽ tex.ꝙ hĩc
5 ¶†Sed circa hoc quæro, pone ꝙ est dubiũ an impedimentum subeẽt ante matrimonium,vel superuenerit post ꝯctũ matrimoniũ:quid p̃sumemus?dic ꝙ p̃sumẽdum est, ꝙ superuenerit post matrimoniũ ꝯctũ,& hoc fauore mr̃imonij, & hoc tenet gl.33.q. i.in fi.summæ,ita tenet Gof.in sum.extra,de frigi.& malefi.in fi.ti.
6 ¶†Quærit gl.quid de impedimento mulieris, dicit gl.s̃m qđ ꝙ idẽ.de quo dic,vt in c.ex lr̃is.ex̃ d fri.& malefi.& in c.fraternitatis, eo.ti.¶ Itẽ q̃rit gl.à quo tpe incipit currere istud triennium? dicit gl.q̃ incipit,ex quo,qđ incipit currere eo tpe , quo vir incipit habere vxorẽ,idem no.33.q.j.in sum.& in præal.c.laudabilem.Item quæro, dr̃ hĩc, etiam si voluerit maritus, quid si maritus vult.&
7 vxor non,dic vt no.in d.l.in causis,per gl.& Doc.¶†Vltimò no.
b gl.ex qua habes, ꝙ dictio, quoque,habet implicare[b] alium casum?idem no.s̃.de non alic.§.illud quoque. Bartol.

ADDITIONES.

a Mors ciuilis naturali æquiparetur.Adde istum in l.deo nobis.in princi.& ꝙ ibi posui in apost.ad ipsum,in ver.æquiparantur.C.de epiſc.& cleric.& dixi post colle.c.bonæ.lo.2.num.8.in ver. nunquam æquiparantur.extra . de elec.
b Implicare.Adde Card.in cle.j.§.j.2.q.de reg.& Bar.in l 2.in prin.ff.de.pact.in l.fi.ver.tu vero dic.ff.de eo,quod cer.loco.

1 *Vxor,cuius vir captus est,non potest nubere hodie iure canonico,donec certum sit de morte viri.*

§.Sed etiam.

Matrimoniũ captiuitate alterutrius ex coniugib.non dissoluitur,nisi fuerit incertum an psona,quæ fuerit in captiuitate , viuat; tunc enim coniunx in ciuitate remanens potest liberè post 5.ann. nubere,dote & dona.
1 ad vnumquemque redeunte,h.d.¶†Op.dicitur hĩc, & innuitur quòd quinquennium incipiat currere à tpe quo cæpit esse incertum de morte,vel de vita existentis in captiuitate.immò vr̃, ꝙ computetur à tempore captiuitatis,vt l.vxores.ff.de diuor.gloss.ponit opi.veritas est ꝙ illa l.corrigitur per hunc §.vt ex tpe captiuitatis computetur,& sic tene primam sol.gl.q̃ opi.firmat gl.j.§.quod autem à nobis.j̃.vt li.ma.& auiæ.sed hoc est verum de iure ciuili,sed de iure canonico ille , qui est captus ab hostibus debet perpetuo expectari donec est certum de morte ipsius,c.in præsentia, extra, de spon.vide quod no.ibi,& in §.quod autem,præall.

1 *Damnatus ad mortem efficitur seruus pœnæ.*

§.Quod autem.

Matrimonium non dissoluitur altero ex coniugib.in metallum dãnato quia nemo bene natus ex supplicio fit seruus. h.d.¶ Dr̃ hĩc,ꝙ nemo bene natus &c.Intellige d his,qui post ꝯdẽnationẽ supuiuũt.
1 & ita loqtur hĩc.†Secus in his, q dãnant̃ ad mortem,nã illi fiunt serui ex supplicio,vt l.qđ ad status, & l.qui vltimo.ff. de pœnis ita soluit gl.in auth. hodie. C.de do . inter vi.& vxo.licet ꝯriũ not.& malè,in l.eius,qui.in fi.ff.de test.& ibi per Dy.q illã gl. rephendit, & l.si qs filio exhæredato.§.irritũ.ff.de iniusto rupt.irritoq; testõ.

1 *Decretum,quòd dicatur sententia diffinitiua.*
2 *Seruitus morti æquiparatur.*
3 *Matrimonium , quòd contrahatur hodie cum ancilla , vel seruo, etiam domino contradicente.*
Seruus à domino derelictus,an libertatem accipiat.
4

§.Si verò decretum.

Coniuge alicuius in seruitutem redacta nuptiæ dissoluũtur:nuptiæ aũt cum seruo domino ignorãte ꝯctæ, nullæ sunt ab initio,& iõ dissolui pñt.Nuptiæ vero cum seruo, vel ancilla ꝯctæ dño expressè,vel tacitè ꝯsentiente,vel cum seruo à dño derelicto eo seruo languente valent,nec dissoluunt̃.h. d.vsq; ad §. deporta-
1 tio.¶†Et no.in prin.huius,§.j.ꝙ decretum appellat̃ sñia diffinitiua.Ad idẽ § px.qđ facit ad idẽ, ꝙ no.Doct.in l.cum proponas.C.
2 de bo.auth.iudi.possid.¶†Secundò no.tex.ꝙ seruitus æquipara
3 tur morti,& vide gl.¶†Opp.ẽt vr̃ ꝙ cũ ancilla, & seruo possint ꝯhi nuptiæ ẽt dño ꝯdicente, vt in c.j.ex̃ de coniug. seruo.Sol.qđ hĩc dr̃,hoc hodie ibi corrigitur.quod intellige verũ,qñ matrimoniũ ꝯhit̃ inter scientes,secus si crederem ꝯhere cum libera, & re-
4 uera esset serua.29.q.2.in summa, & latius eadem causa, & quæstione,c.si quis ingenuus.¶†Oppo.ad ver.& multo potius,& vr̃ quod talis seruus à domino abiectus seu derelictus non accipiat libertatem,immò occupanti conceditur,vt l.fi.ff.pro dereli.glo. ponit hĩc tres opi.& approbat omnes tres.¶ Tu approba primã opi.quam etiam approbat gloss.in l.j.§.sed scimus.C.de lati. libertol.& in d.l.fi.vid,quod habes in c.vno,extra,de infan.& Lãguid. expo.& quod no.ibi per Inn.& per Guil.in summa huius ti.& vide Azo.in summa de infant.expo.& ꝙ no.gloss.87.disti.c.si. Not. tex.ex studio,doceat &c.vt in gloss.& j̃.eod.§.sic itaque.

1 *Vxor militis etiam lapso decennio licitè non nubit : sed expectat donec sit certa de morte viri.*

Bart.super Authen. C 3 §.Depor:

§.Deportatio. Deportatio mrimoniū non soluit. Itē milite ad militiā accedente eius vxor si
literas sospitatis ipsius non acceperit, & per x.ann. expectauerit,
& à principe grām impetrauerit. licitè cum alio nuptias contra-
1 here potest. hoc dicit. Iste §. hodie † corrigitur per §. qđ aūt, vt li
ceat.ma.& auiæ.& per c.in præsentia, extra, de spōsa. vbi dicitur,
ꝙ debet expectare donec est certa de morte viri.

1 *Matrimonium ex quibus causis dissoluatur.*

§.Mitiores. Viro atq; vxori ex causis hic enumeratis ma
trimoniū dissoluere ꝑmittit, ci tm̄ pœna im
1 minēte, q dissolutiōi cām ꝓbuit. ¶† Op. & vr̄ ꝙ iste §. nō ꝓcedat.
Nā dicit tex. quos Deꝰ cōiūxit, hō non separet, nisi ꝓximitatis cā,
& tūc nō dr̄ diuortiū, sed mrimoniū nullū declarat, vt ex. de ꝯiu.
lepro.c.j.de donat.inter vir.& vxo.c.j.& c.plerunq;. So. hic §. cor-
rigit ꝑ illa c.& circa hoc distingue quinq; tēpora, vt no. in l. con-
sensu.§.vtrū.C.de repu.& l.diuortio.ff.de neg.gest.& ff.de diuor.
in rub. Solum enim in vno casu vr̄ velle, ꝙ matrimonium possit
dirimi.s.per ingressum religionis, vt in c.verum, & in c. ex publi-
co, extra de conuer.coniug.& in c. ex parte. eod.titu. circa quod
vide, quod no. Gof. in summa de coniugio leprosorum.

1 *Legis dispositio cessat causa cessante.*

2 *Lex inducta pp duas causas finales, licet cesset vna, tamē remanet legis dispō.*

§.Si vero. Si vxor diuortiū sui cā fecerit, vel diuortij cām
ꝓbuerit, pœnas legitimas patiet, & ante quin-
quennium nuptias ꝯhere non poterit propter sobolis ꝯmixtio-
nem, vel ꝯfusionem. viro autē in oī casu qn̄cunq; nuptias ꝯhere
1 ꝑmittit. hoc dicit. ¶† No. ver. ꝙ non obseruādum. ꝙ qn̄ cessat ra-
tio legis, cessat ipsa lex vt hic, & l. adigere. §. quis. ff. de iure patr.&
l. qđ dictum. ff. de pac. cum sim. ¶ Est eīn ratio in eis lex ipsa. vt l.
cum mulier. ff. sol. mat. & traditur hic in gl. sup verbo, ꝯfusionem.
ibi, Contra hanc gl. vr̄ tenere gl. in l. liberorum. §. j. ff. de his q not.
2 infam. hoc etiam tenent doc. in l. 2. C. de ince. nup. ¶† No. ex hac
gl. ꝙ qn̄ lex statuit aliquid ex duabus causis finalibus, licet cesset
vna, tm̄ remanet legis dispositio. Itē no. in d. l. liberorum. §. j. & inst.
de nup. §. affinitatis. ff. de except. rei iudic. in l. si quis ad exhib.

§.Has itaque. Viro licitum est in trib. casib. à Iustiniano
additis diuortium celebrare. Item adscri
ptitio nuptias ꝯhere cū muliere libera dn̄o ꝯsentiente nō ꝑmittit
pœna ꝯfacientib. imminente. h. d. ¶ Nota gl. sed aliud. ibi, seruum.
in fi. &c. & l. 3. ff. de sta. homi. C. de agricol. & censi. l. ne diutius.

1 *Vir, & vxor non debent ad imparia iudicari.*

2 *Bona intelliguntur deducto ære alieno.*

3 *Mulier non dotata si diuertit sine causa, punitur in decima parte substantiæ.*
Mulier an præsumatur bona sua in dotem dedisse.

§.Sic itaque. Matrimonium sine dote, & donatione ꝯsti
tutum dissoluit alterutro ex eis culpam ad
diuortium ꝯmittēte. Ille vsq; ad quadringētas libras auri substan-
tiam habens, vel maiorem centum librarum auri quantitate suæ
subæ puniet, alias quarta parte suæ substantiæ & mulieri ad diuor
tiū culpā ꝓbenti, an̄ quinquennium nubere non licet, aliàs tātum
1 j̄. annum nup. sunt prohibitæ pp seminis ꝯfusionē. h. d. ¶† Et no.
ꝙ vir & vxor non debent ad imparia iudicari, vt hic, & l. fin. C. eo.
2 ibi. j̄. vt fra. filij. §. fi. 32. q. 1. c. si quis. ¶† Secundò not. tex. ibi, sub-
stantiam illam, &c. in quo habes, ꝙ sicut bona intelligunt dedu-
a cto ære alieno: ita hic in proposito, vt hic, & l. fi. C. eo. ¶† Tertiò
3 no. tex. in ver. ꝙ si mulier &c. ꝙ si mulier, quæ non est dotata, di-
uertit sine cā, punitur in x. parte substantiæ suæ, & sic hic videtur
casus ꝯ l. mulier bona. ff. de iure dotium, quæ dicit, qđ mulier nu-
bens nulla dote data. præsumitur bona sua in dotem dedisse, hic
verò ꝓbatur ꝯrium. Nā video hic, ꝙ mulier, quæ dotem non de-
dit, punitur in parte substantię suæ, tamen illa substantia non præ-
sumitur esse in dote. facit ad idem C. de repu. l. fi.

ADDITIO.

a ¶ Aere alieno. Adde d. Soc. consi. 14. inci. præsens consultatio. ver. v. principa-
liter, circa me. in j parte, & ver. nec ob. quòd bona. in d. parte.

1 *Duo rei, quòd possint constitui pro dote restituenda, sicut pro danda.*
Fideiussor pro dote danda constitui potest.

2 *Filius hodie non facit diuortium, sicut olim facere poterat.*

3 *Filiæ delictum in matrimonio, quòd non præiudicet patri eo viuente.*

4 *Filiæ si remittitur hypotheca, an præiudicet patri.*

§.Est quoque. ¶ Liberis in potestate constitutis, vel e-
2 mancipatis, diuortium cum vxorib. suis
in suorum parentum læsionē facere non permittitur. h. d. ¶† No.
in tex. siue etiam cum aliis &c. in quo habes, ꝙ pro dote restituen
da possunt duo rei constitui. & sic habes textum pro eo, quod no.
gl. C. ne fideiussor. do. den. l. 2. Idem C. de dote cau. non numera. l.
fin. pro dote autem danda non est dubium, ꝙ possunt ꝯstitui duo
rei, vt l. profectitia. §. si patri, & l. 2. §. si pater. ff. de iure dotium, tamē
etiam fideiussor pro dote danda constitui potest, vt l. cum dotis.
3 ro. tit. ¶† Quæro, quid innouat hæc constitutio de iure veteri. di-
cit gl. quę incipit. soluitur quidem. ꝙ nihil sed sicut olim soluebat
matrimonium per filium, ita hodie, licet non in læsionem paren-
tum. Sed Iac. de Bel. dicit, ꝙ innouat in hoc, quia olim licebat filio
celebrare, sed non in læsionem parentum. Hodie verò non licet
diuortium facere, & hęc videtur veritas. probatur hic, ibi, ita neq;
3 transigere &c. & ibi, nō enim habet rationem &c. ¶† Vltimò iste
§. inducit ꝑ gl. & Dy. ad quæstionem, ꝙ si filiæfa. culpa factum est
diuortium, puta quia adulterium commisit, ꝓpter delictum filiæ,
non debet patri circa dotem præiudiciū fieri. de quo no. in l. con-
sensu. C. de rep. in l. mag. in fi. & in gl. si dotem. C. de iure do. dic, ꝙ
veritas est, ꝙ patri viuo delictum filiæ non præiudicat, sed eo mor
tuo præiudicat ipsi filiæ. Ita tenent Doc. in d. l. si dotem, & Dy. in d.
l. 2. §. ꝙ si in patris. vers. sed vtrum. ff. sol. mat. hunc text. ad hanc q.
4 inducit. ¶† Secundò facit hic tex. ad quæstionem, an si filiæfa. re-
mittent hyp. ſm formam l. iubemus. C. ad Velleian. fiet patri præ-
iudicium. Dyn. in d. vers. sed vtrum. tenet id quod in præcedenti,
de quo dic per Spec. in tit. de don. inter vir. & vxor. §. j. ver. quid si
filia. Vltimò not. text. ibi, ex studio, de quo habuistis in §. si verò, &
§. sic itaque, & ibi not. s̄. eo.

1 *Mors omnia soluit.*

2 *Aequalitas in dote, & donatione propter nuptias, esse debet in qualitate, & quantitate.*

§.Deinceps. Inæqualitas in quātitate dotis, & donatio-
nis propter nup. permittitur, in qualitate,
& quantitate prohibetur: inæqualibus autem pactis, quia maius
1 trahitur ad minus. h. d. ¶† No. ꝙ mors omnia soluit.[a] cui concor.
a l. si cum in annos. §. fi. ff. qui. mo. vsusfr. amit. & s̄. de hære. & fal. §. j.
2 ¶† Secundò no. qđ dr̄ de qualit. & quant. inæqualitate permissa
circa quantitatem dotium, & don. ꝙ hodie corrigitur, qa semper
debet esse æqualitas tam in quantitate, quàm in qualitate, vt j̄.
de æqualita. do. §. j. posita. C. de pac. conuen. auth. æqualitas. qui §.
corrigit istum §. & l. ex morte. C. de pac. conuen.

ADDITIO.

a Soluit. Adde tex. in l. Neratius. de reg. iu. & in l. in summa. ff. de re iud. Tu vide
de hoc, quod posui in apostil. ad Pan. in c. quadam. extra. de cel. mis. & no. in
c. charitas. de pœni. dist. 2.

1 *Vidua persistens in viduitate, dicitur esse in priori matrimonio.*

2 *Vir, & vxor si non nubant, an dotem & donationem propter nuptias alienare possint, vel filiis reseruare.*

3 *Aequalitas inter fratres seruanda est, vt tollatur inuidia inter eos.*

§.Soluto. Igit. Si parens soluto mrimonio ad sc̄das nuptias
non peruenerit, licētiā hēt oē lucrum ꝓueniens
ex primo mrimonio alienandi. Sed si non alienauerit, filiis reser-
uare ꝯsumitur, eis institutis solis, vel cum ex̄neis, ꝓteritis, vel exhe
redatis iuste quidem penitus exclusis, mortuorum portionibus
ipsorum filiis trāsmissis. h. d. ¶ No tex. ibi, perdurare in priore con
1 iugio, & priorib. steterint nuptiis. † Ex quo not. ꝙ q remanet in vi
duitate, dr̄ esse in priore mrimonio, vt hic, & C. de bon. quæ lib. &
qđ no. in l. j. §. exact. C. de rei vxo. ac. ad idem. C. de legit. hæred. l. de
2 emancipatis. ¶† Op. & vr̄, ꝙ licet vir, & vxor ad secūda vota non
transeant, nihilominus dos, & donatio pp nuptias dēat filiis reser
uari, nec possit vir, vel vxor talia bona alienare. C. de se. nup. auth.
vxorē. super l. gn̄alr̄. §. fi. ver. si vero. & l. si quis prioris. §. illud. eo. ti.
Dicunt qdam, ꝙ hic loquit de aliis lucris à coniuge perceptis de
leg. do. fideicom. sed ibi loquitur in lucro, vel do. pp nup. ¶ Sed ve
ritas est, ꝙ hic loquitur de lucro dot. & donatio pp nuptias, vt hic
expsse dr̄, & in d. l. gn̄alr̄. §. fi. & iō dic, ꝙ iste §. & ista lex gn̄alr̄, & §.
illud pall. ꝑ illum §. corrigit, vt licet alter ex coniugib. qui dotem
lucrantur, vel don. pp nup. ad secunda vota non transeat, nihilo-
minus tenetur reseruare filiis eius matrimonij. si enim ad secunda
vota transiret, non est dubium, ꝙ filiis primi matrimonij reserua-
re tenet, vt d. §. j. ne. vir ex do. & d. l. gn̄alr̄. §. j. ita loquit j̄. eo. §. nec
illud. in quantū loquitur de dote. vel don. quę debēt seruare filiis
primi matrimonij transeuntis ad sc̄da vota. ¶ Sed obst. ille tex. qa
dos, & donatio dēnt seruari filiis secundi mrimonij ꝯiuge nō trā-
seūte ad tertia vota, & sic illā iniuriā facit filiis sc̄di mrimonij. Sed
solue, qa illud ꝯtingit, qa cū ibi supsunt filij sc̄di mrimonij, & filij
primi mrimonij, & dos, & donō pp trāsitū ad sc̄da vota seruet, dēt
ēt seruari lucrum dotis & donōnis pp nup. filiis sc̄di mrimonij pp
3 æqualitatē seruādā, & inuidiā inter fres euitādā. ¶† Sed so. q̄ ddi
ad §. 1. j̄. ne. vir ex do. est vera q̄tū ad nō trāseūtē ad sc̄da vota. ī trā
seūte aūt remanet ille §. incorrectus, vt totum lucrum dotis & do
na. pp nu. cedat filiis primi mrimonij, qđ ēt erat de iure antiquo.
¶ Et iō d. auth. si tn̄, legitur post dictam auth. vxorem. & circa p̄di
cta vide s̄. de non elig. sec. nuben. §. prospeximus. vbi dixi. & vide
quod no. in auth. nunc autem. C. de sec. nu. ¶ Sed aduerte, quia
licet non transiens ad secunda vota possit dicta bona vēdere, vel
alienare, tamen si non alienat videtur filiis reseruare. Ita proba-
tur in hoc §. ibi, placuit &c. & d. l. generaliter. §. fin. & l. hac edicta
li. §. fin. ¶ Not. gloss. hoc est verum, & gloss. alle. siue non.

1 *Mulier in bonis, liberis non extantibus, etiam si transiuit ad secunda vota, in*

to-

totum succedit.
2 *Mulier quando possit nubere infra tempus luctus.*
3 *Pœnæ impositæ nubenti infra annum luctus, an censeantur sublatæ, & quæ.*
4 *Dispositio §. quod additur legi primæ, & secundæ, C. de sec. nup.*

§. Primæ si quidem. Mrimonio liberis non existẽtib. soluto, vxor ante annale tps ad scdas veniẽs nup. pœnas patiť legitimas infamiæ abolitione de facili obtenta, liberis existentib. pt abolitio impetrari iuris
1 solẽnitate hic seruata. h. d. ¶ † No. in fi. in ver. si vero expectet. no. hunc text. ꝓ eo, qđ dixi s. de nõ elig. scđo nub. hoc ãt, videlicet, qđ non obstãte trãsitu ad scđa vota mulier succedit in totũ quo ad proprietatem, & vsumf. vbi oẽs filii primi mrimonij decedũt.
2 ¶ † Op. & vř, ꝙ vxor ĵ. tps luctus nubere possit, dũmodo partum edat, vt l. liberorũ. §. j. ff. de his q not. inf. Sol. ibi loqť, cũ vir nõ est lugendus, vt ibi no. ẽm Io. opi. q̃ tenẽt Doc. in l. 2. C. de sec. nup. & in l. j. eo. tit. secus si vir esset lugẽdus. Ita dẽt intelligi. §. si vero altera. ĵ. eo.
3 ¶ † Quæro nunqđ hodie istas pœnas luct⁹ patiať nubens ĵ. annum? Vř qđ nõ, qa mortuo viro mulier soluta est à lege viri, vt c. pe. in fi. ex. de sec. nup. & 2. q. 3. §. hinc colligitur. & hanc opi. approbat gl. in l. j. in fi. C. de sec. nup. & l. liberorũ. pal. Cuius ꝯriũ no. in gl. l. decreto, C. de his q no. inf. & illã opin. tenet Odof. in d. l. j. C. de sec. nup. gl. in c. fi. ex. de sec. nup. ponit opi. & nõ firmat. sed Inn. ibi dicit sic, Aut loquimur de pœnis, quas patitur mulier ex eo, qa intra tps luctus nubit, & illas hodie nõ patitur, sed sunt
a correctę ꝑ canonẽ.[a] Aut loquimur de pœnis, quas vxor patiť ex eo, qa nupsit liberis extantib. ex viro primo, & illæ pœnæ adhuc hodie vñr habere locũ. & est rõ, qa primæ pœnæ sunt meræ pœnæ, scdæ non sunt, sed sunt introductæ in fauorẽ filiorũ. Ita tenet ibi Host. per plures rationes. Cy. in l. 2. C. de sec. nu. tenet ꝯriũ, & nititur rñdere rõnib. Host. quib. rõnib. Cy. Io. And. rñdet in d. c. fi. & tenet opi. Host. & Inn. & ista vř veritas. circa qđ vide gloss. Gof. in sum. de sec. nu. Et no. gl. tene tñ. ibi in fi. vide, vt not. in d. l.
2 2. C. de sec. nu. C. in d. l. decreto. ¶ † Not. gl. q̃ incipit, vt C. ista bñ dicit, qđ additť illi legi primæ, & scdæ. C. de sec. nu. sed non adiicit. l. si qua mulier, C. ad Ter. quia ibi idẽ dř, quod hîc, saluo ꝙ nõ dř, quod filij filiorũ succedant. Sed hîc sic, & iõ putarẽ, qđ tex. velit dicere, qđ illi legi velit adiicere qđ iã ꝯ est statutũ ꝑ ll. antiquas, & hoc patet, quia dicit ex veteribus adiici legibus.

ADDITIO.

a ¶ Per canonem. Ad quod vide Fel. in c. 1. de sponsa. prope fi.

1 *Exhonorare, idest extra honorem ponere.*
2 *Pater, & mater transiens, ad secunda vota, an amittat proprietatem.*
3 *Obligatio in aduentitiis, an hodie cedat inter patrem, & filium.*
4 *Filij non debent esse castigatores parentum, & quando possint esse.*
5 *Filius, quando possit interdicere administrationem bonorum suorum patri.*
6 *Pater vel mater, non habent ius eligendi vnum ex filiis in lucro alterutri ex coniuge proueniente.*
7 *Filiusfam. quòd de iure ciuili etiam habeat hæredem.*

§. Si vero sit soboles. Parente ad secũdas nuptias conuolãte liberis non existẽtib. lucra sunt parẽtib. pleno iure acquisita. Liberis ãt extãtib. ipsorum est ꝓprietas, & vsusfr. parentũ, administratio & parentib. cõpetit circa castigationẽ filiorũ, alienatione penitus interdicta, al's vẽdicatio filiis ꝑmittiť, nulla eis ꝑscriptione currẽte, nisi xxx. an. eis incipiẽtib. currere cũ fuerint sui iuris, & puberes liberorũ electione, q̃tũ ad dicta lucra in liberos transmittenda parẽtib. peni-
1 tus interdicta. h. d. ¶ † Exhonorare. i. ex honorẽ ponere. ¶ Op. &
2 vř † ꝙ př & mř ꝑ trãsitũ ad scđa vota, mox ꝓprietatẽ nõ amittat, cũ de ea testari possit, vt l. fœminæ. §. j. C. de sec. nup. huius timore Pla. & But. sunt in diuersis opi. Nã dicit Pla. qđ olim ꝑ l. fœminæ, retinebať ꝓprietatẽ, sed filiis seruare tenebatur. Sed ꝑ hũc §. ĩ ꝑtinẽti ꝑdit ꝓprietatẽ. Bu. verò dicit, qđ ꝑ l. fœminæ. statim ẽt ꝓprietatẽ amittebat. Sed veritas est, qđ hodie, & olim ꝓprietatẽ amittebat, sed olim habebat elec. vt d. l. fœminæ, hodie nõ, quod dř d elec. corrigiť, vt ĵ. eo. §. venient. ¶ No gl. scđo viro, in fi. veritas
3 est † ꝙ in aduentitiis, seu ex cã aduentitia inter patrẽ, & filiũ põt
a esse cautio, & obl'o.[a] vt not. in auth. vnde si. C. de inoffi. test. & de pac. do. l. 3. ff. de fideiuss. si qs pro eo. & de ꝯd. indeb. l. fř à fre, in j. gl. mã. vř tex. in l. iubemus. in §. in supradictis aũt. C. ad Treb. licet gl. ibi dicat ĩ duob. casib. ẽt ꝓpalẽ. ¶ Venio ad §. sed qđ sancitũ. ĩ quo
4 no. ꝙ l. erubescit &c. † qđ intellige verũ q̃tũ ad administrationẽ ꝑrimonij, vt hic, sed bñ posset filius pr̃em corrigere. vt l. 3. §. si qs
5 quasi. ff. de ꝯd. ob cãm, glo. alle. hîc ꝯria, & nõ sol. illud † qđ dixit, qđ filius nõ põt ĩterdiceř administrationẽ pr̃i. Intellige eẽ verũ, ẽm istã distinctionẽ, qa qñ pater dissipat bona, in qb. filius hẽt ꝓprietatẽ, tũc dẽt distingui. Aut filio dẽt dari regressus, qa př bona ĩmobilia vẽdit, q̃ vsu nõ ꝯsumunť, tunc filius non põt reprehendere patrẽ circa administrationẽ, & ita hîc, & C. de bo. q̃ liberis. l. fi. §. non autem. ¶ Si vero pater vendit res mobiles, quę de facili pñt non apparere, tunc si pater esset nõ soluendo, & esset homo malæ vitæ, põt patri administratio bonorum interdici, vt l. fin. C. de sent. pas. facit l. Impera. ff. ad Tre. prædicta intellige in patre sanæ mẽtis. ¶ Si verò př esset furiosus, tunc dic, vt l. his, qui. ff. de
6 tut. & cur. datis ab his, & l. j. in fi. ff. de curat. furio. ¶ † Venio ad §. venient, in quo no. quod pater, vel mater non hñt ius eligendi vnũ ex filiis in lucro alterutro ex ꝯiuge prouenięte, cui ꝯcor. §. ꝑspeximus. s. de non eligendo scđo nuben. & sic per hunc §. & illũ corrigitur l. fœminę. & l. gñal'r. §. diuidẽdi. C. de sec. nu. & ꝓ hoc sup dicta l. fœminæ. est posita aut. lucrũ. q̃ est sumpta est isto. §. & d. §. ꝑspeximus. Nec ob. huic d. l. in quib. in fi. C. de sec. nu. Nã ille §. vt ibi no. hẽt duas lecturas. Prima est quod parens, qui lucrať, & illud lucrũ ꝑdit per transitum ad scđa vota, habet ius eligendi inter filios suos, & vnũ alteri in tali lucro disponendũ. & ẽm hanc lecturã ille §. non corrigiť, immò cũ §. fi. huius §. ꝯcor. & ẽm hãc lecturã tenent Doc. in d. l. in quib. in fi. & pro istis duab. lectu. vide
7 hîc no. ver. patiantur. & gl. super vers. ẽm mensuram. ¶ † Vltimò circa hunc §. no. gl. sup verbo, nuptiis & glo. inæq ualiter. Ex qua glo. habes, quod illud quod dř, ꝙ filiusfamilias habet hæredem, est adinuẽtum per auth. de hř. q̃ ab intestato. §. j. Sed veritas est, ꝙ ẽt de iure ciuili filiusf. hẽt hřdem, vt l. ꝙ scitis. C. de bonis, quæ liberis, & l. fi. C. communia de suc. ad idem. l. fin. §. fi. C. ad Tertul.

ADDITIO.

a ¶ Obligatio. Adde do. Soc. in cons. 162. inc. considerata contingentia casus. ver. confirmantur præmissa ex eo. in fi. in 2. parte, vbi refert Bar. in d. l. frater à fratre Allegat in tex. tenere cõtrariũ, qđ cõiter omnes ibi tenẽt cõtra eum.

1 *Stipulatio concepta sub duabus contrariis conditionibus, si committitur ex vna, ex alia committi non potest.*
Et quid in pacto.
2 *Dispositio huius §. quid addat ad §. hoc autem. supra de non elig. secundo nub.*
3 *Dispositio huius §. quòd habeat locum in lucro dotis, & donationis ꝓpter nupt.*
Dictum in l. interpretata, quòd sit in l. interpretante.

§. Quoniam infirmas. Parente ad secunda vota cõuolante supstitib. liberis vno filiorum absq; filiis defuncto, lucrum ad parẽtẽ redit ꝓ certa portione ex pacto non existentiũ liberorum: reliquũ vero, ad filij hřdes ꝑuenire dẽt, & pro eadem portione alienatio cõfirmať, q̃ alienatio valet in totum si oẽs filij parent. ꝑdecesserint. Itẽ filij talia lucra q̃ debenť ꝑp transitũ ad scđa vota ꝑcipiunt, dũmõ nõ fuerint ingrati. h. d. vsq; ad §. optimè. & gl. mag. ponit casum. ¶ In tex. ibi, filiorum vnus sine filiis. secus si cũ filiis, vt ĵ. eo. versi.
1 vnde si plurib. & ibi, si vero non hẽat. &c. ¶ † Op. hîc innuiť, qđ apposita fuerint pacta, vnum de lucrando totum in casu existentiũ liberorũ, ẽm de lucrando ptẽ in casu non existentiũ liberorũ, & tñ vtrũq; pctm̃ hẽt effectũ. Sed ꝯ, ista duo pacta sunt ꝯria, ergo si vnum hẽt effectum, vires alterius dñt cessare. Nã videmus, ꝙ si stipulatio sub duab. ꝯriis conditionib. concipiť, & ex vna cõmittať non põt ex alia ꝯmitti, vt l. si ita quis stipuleť. ff. de ver. obl. ff. đ iudi. l. cum quærebať. Ad idem de condi. inst. l. si plures. cum si. sic ergo & hîc, ex quo pactũ est ex vno ꝯmissum, non potest ex alio committi. Solu. glo dicit ꝙ ista iura magis sunt voluntaria, q̃ rationabilia, & ista fuit opin. Gal. de qua fit mentio in aut. sed si qs. C. de sec. nup. Circa quod vide quod ibi no. gloss. & Doc. ¶ Sunt & aliæ opi. q̃ hic tanguntur, & vide quod no. in d. l. cum quærebatur. de quo dic, vt plenè dixi in §. prospeximus. s. de non elig. secũ. nup. vbi etiam vide quid iuris si non fuit appositum pactum
2 ẽm de lucrando partẽ in casu non existentiũ liberorũ. ¶ † Quæro, quid addit hic §. ad §. hoc autem. s. de non eli. secũ. nub. dic, quod addit in hoc, quia per illum §. non confirmatur alienatio ꝑp pactum non existentium filiorum, nisi qñ oẽs filij præmoriebant parenti. Sed per hunc §. confirmať alienatio ex pacto non existentium filiorum etiam vno filio sine filiis parenti præmortuo, & hunc casum addit Imperator ad dictum §. hoc autem, vt
3 hîc in litera dř. ¶ † Sed quæro in quib. lucris habet locum iste §. dic, qđ in lucro dotis, & donationis propter nupt. & hoc sentit hîc Io. quod est verum. Nam hîc §. ad interpretationem d. §. hoc autem loquitur tñ in dote & donatione ergo iste §. habebit locum in eisdem casibus cum in his casibus sit locus legi interpretanti, quibus est locus l. interpretatæ, vt s. de filiis ante dotalia instrumenta natis. §. fi. ff. de coniun. cum eman. liber. l. nihil.

1 *Vir, vel vxor, an teneãtur filiis primi matrimonij dotem, vel donationem propter nuptias seruare, si transeat ad secunda vota.*
2 *Si mulier dedit in dotem omnia eius bona secundo viro, & decedat in matrimonio sine liberis, vir non lucratur ex forma l. municipalis, vltra illud, quod debet habere vnus ex filiis primi matrimonij.*
3 *Filij secundi matrimonij, an admittantur cum filiis primi matrimonij ad reuocanda plus data secundo viro.*
4 *Filius secundi matrimonij, in bonis maternis debet habere legitimam sicut filij primi matrimonij.*
5 *Filij primi matrimonij, an admittãtur ad reuocandum, quando mulier dedit omnia bona in dotem secundo viro cum pacto de lucrando totum.*
6 *Donatio facta per virum vxori, vel econtra vltra formam hic traditam, licet huic l. renunciet, quòd non teneat.*
Dispositioni huius §. quod renunciari non possit.

§.Optime vero. Parenti ad secūdas nup. ꝯuolāti nō licet largiri, vel relinquere pl⁹ scđo
viro, vel vxori, ꝗ̃ vni liberorū prioris mr̄is, in quē min⁹ ꝯtulit, &
qđ pl⁹ đderit, poterit ꝑ liberos reuocari, nisi liberi parētib. fuerīt
ingrati. h.d. §.† Opp. & vr̄, ꝙ vir vel vxor nō teneatur filiis primi
mr̄imonij dotē, vel do. ꝑꝑ nu. seruare, licet trāseat ad scđa vota,
vt l. si qs liberis. C. de do. ꝑꝑ nu. qđā soluūt, qđ aut sunt alia bona,
ex qb. possit ꝯsuler̄ filiis primi mr̄imonij, & obtinet, qđ dr̄ ibi. Sed
in l. ꝯ̃ria đt, aut hēt bona ex̄ dotē, vel dona. ꝑꝑ nup. ex qb. possit
ꝯsuler̄ filiis primi mr̄imonij, & obtinet, qđ dr̄ ibi, obtinet, alias, ꝙ
dr̄ hic. ¶ Tu dic aut pater, vel mr̄ dat omnia bona sua in dotē, vel
dona. ꝑꝑ nupt. secundę vxori, vel secundo viro simpl'r non appo
sito pacto de lucrando, & tunc pōt, vt ibi. Aut vult dare apposito
pacto de lucrando ab initio, vel ex post facto vult relinquere vel
largiri, & tunc nō pōt plus lucrari ꝗ̃ lucret̄ fili⁹ primi mr̄imonij,
cui minus datur, circa qđ vide, qđ no. gl. in l. hac edictali. §. si vero
plus, in gl. sed pone. C. de secun. nup. & idē in l. nulla. C. de iur. do.
2 ¶ † Et per hoc apparet, ꝙ si mulier dat in dotē oīa bona secundo
viro, & decedit in mr̄imonio sine liberis, vir non pōt lucrari ex
forma l. municipalis vltra illud, qđ dēt hr̄e vn⁹ ex filiis primi mr̄i-
3 monij, vt patet hic, d. l. hac edictali, circa principium. ¶ † Opp. dr̄
hic, ꝙ filij primi mr̄imonij reuocant plus datū secundo viro, vel
vxori, ꝗ̃ dicat̄ in l. ꝯ̃. īmo ad reuocandum dēnt admitti etiam filij
scđi mr̄imonij, vna cum filiis primi mr̄imonij, vt C. de sec. nupt.
l. qm̄ præteritæ. Sol. distingue tria iura. Primò de iure antiquo, id
qđ plus datum est perueniebat solum ad filios primi mr̄imonij,
vt l. hac edictali, præal. Postea scđo iure introductum fuit, ꝙ debe
ret ꝑuenire ad filios tam primi, ꝗ̃ scđi mr̄imonij. Tertium est ius
nouissimum, qđ reducit nos ad ius antiquum introductum ꝑ d.
4 l. hac edictali, & ita loquit̄ §. Et no. gl. hic manifestè, in fi. ¶ † Sed
hic q̄ro, an filius secundi mr̄imonij debeat hr̄e debitū iure nãæ,
gl. format hāc q. in auth. ad eos. C. de sec. nup. sed non firmat Iac.
de Bel. hic tenet, ꝙ filij secundi mr̄imonij dn̄t hr̄e ltīmam, sicut fi
lij primi mr̄imonij ꝑ §. illud. ỹ. eo. & d. l. hac edictali. in princ. C. de
sec. nup. cum aliis. & arg. s̃. de trien. & semis. §. j. licet non admit-
tantur ad reuocandū, ꝙ plus datum est scđo viro, vel vxori ꝗ̃ ha-
5 beat vnus ex filiis primi mr̄imonij, q min⁹ habet. ¶ † Itē q̄ro po-
ne, ꝙ mr̄ oīa bona dedit in dotē scđo viro pacto interposito de
lucrādo totū, an filij primi mr̄imonij totum reuocabūt, vide qđ
6 no. gl. ī d. l. hac edictali. §. si vero, q̄ incipit, sed pone. † Vltimò no.
text. ibi, nulla machinat &c. ex quo habes, ꝙ si vir, donat vxori,
vel eꝯ̃, & in donōne excederet formā hic traditā & huic l. renun-
ciat, talis renunciatio n̄ tenet. Nō. n. est introductum in fauorem
ipsius donōnis, sed in fauorem alterius. s. filiorū, vt hic dr̄. ¶ Item
habes in d. §. si verò. ibi cum circumscriptione &c. & sic renun-
ciatio non valet, vt in c. si diligenti. extra. de fo. comp. cum simil.

§.Quia vero. In hoc §. ponit quo tꝑe īspicit̄, an sit plus datū scđo viro vel vxori, ꝗ̃ filio p̄mi mr̄i-
monij. cui minus est datū, & br̄ h.d. An vitric⁹ vl' nouerca habeāt
plus, tempus mortis parētis īspicitur. h.d. ¶ Op. gl. magna & vr̄, ꝙ
inspiciatur tp̄s datę, non tp̄s mortis, vt l. si ꝯstāte. §. fi. C. de don. añ
nup. ỹ. eo. §. de augmentis. Dicunt qdā ꝙ hic. §. corrigit illā l. sed
certè ista sol. nō est vera, cū eo. modo ꝯ̃dicat. §. de augmentis. ỹ.
eo. qui est post hunc. §. alij dicunt, ꝙ vtrunque tempus inspicitur
prout est vtilius ipsis filiis, vt not. in d. l. si constāte. §. fi. alij dicunt
& ponunt aliam sol. ꝙ dic, vt in glo. quam solu. tenet Iac. de Bel.
& facit pro illa sol. ỹ. eo. §. si vero. in princ. & in fi.

1 *Dos & donatio propter nuptias, an debeat reseruari filiis.*

§.Nec illud. Parente ab intestato decedente post secundas nuptias liberis existentib. de ambobus
mr̄imoniis tertiis nuptiis non ꝯ̃ctis, res suæ ꝓpriæ, & lucra lega-
torum, & fideicōmissorū ad oēs filios æqual'r debēt ꝑuenire. Lu
cra verò dot. & donationis ꝑꝑ nup. ad filios tm̄ ex eo matrimo-
nio susceptos, à quo descēderunt, dicta lucra debent venire. h.d.
1 ¶ † Opp. dr̄, ꝙ dos, & don. ꝑꝑ nuptias debent seruari. Cōtra s̃. eo.
§. soluto. in prin. & in fi. vbi ꝯiunx lucrās, de illo lucro facere pōt
qcqd vult. dn̄t qdā, ꝙ hic transiuit ad scđa vota, ibi non. Hæc sol.
inquantum respicit filios scđi mr̄imonij nō est vera, cū non tran
seat ad tertium mr̄imonium. Quare Azo soluit. de quo dic, vt in
gl. quæ opi. reprobat̄ ꝑ gl. tanquam sit ꝯ̃ mentem dicti §. soluto.
Sed certè ista sol. Azo. non est ꝯ̃ mētem, sed expresse contra tex.
illius §. quare solue vt in gl. & vt dixi in d. §. soluto.

§.Quia vero. Parentes cogunt̄ seruare filiis lucra matrimonio soluto diuortio, quemadmo-
dum & si morte. & idem seruandum est in lucris super dotatis
matri factis h.d. ¶ No. ibi, si matrimonium. ad primam partem fa
cit s̃. eo. §. soluto. in princ. & quod ibi not. ad secundam partem
facit tex. dicti §. soluto. ver. si verò filiorum.

1 *Dos, & donatio propter nuptias potest regulariter diminui partib. cōsentiētib.*
2 *Probatio contra præsumptionem de iure nō admittitū, nisi per partis cōfessionē.*

§.De augmentis. Parentib. ad secundas nupt. ꝯuolātib. liberis ex priore mr̄imonio
existentib. non licet dotem, vel don. ꝑꝑ nup. diminuere, ne aliqd
aduersus filios prioris matrimonij machinari contingat. h.d.
1 ¶ † Nota ex hoc §. ꝙ licet diminutio rl'r admittatur partib. ꝯsen-
tientib. vt hoc §. in prin. & l. si ꝯstante. C. de do. añ nupt. Fallit in vi
ro, & vxore ad sec. nup. ꝯuolātib. liberis ex priore matrimonio e-
2 xistentib. vt hic, §. fi. ad idem d. l. si ꝯstante, in fi. p̄al. ¶ † No. glo. qđ
non dēt. ibi, quia de iure est p̄sumptio, ꝯ̃ q̄ non admittitur probō
in ꝯ̃rium, vt l. non est verisimile. ff. quod met. cau. nisi per confes-
a sionem partium,[a] vt not. ỹ. de æquali do. §. sin autē mulier, colla.
7. & no. ꝑ Doc. in auth. sed iam necesse. C. de don. ante nupt.

ADDITIO.

a Nisi per confessionem partiū. Adde Mar. Mathesi. sing. suo 119. inc. no. casum.

1 *Donatio vsusfructus facta inter viuos inter coniuges, quando valeat.*

§.Si vero solum. Vsusfruct⁹ vxori, vel viro relictus, ꝑ scđas nupt. nō amittit̄, nisi expres
sim aliud dictum sit: sed vsusfr. dotis, vel donationis nō ꝑꝑ nup.
1 nō amittit̄ ēt si à moriēte muliere sit dictū. h.d. ꝭm gl. ¶ † Quærit
gl. qđ si donauit vsumfructū inter viuos vir vxori, vel ecōuerso
ita, ꝙ tꝑe donōnis talis donō nō valet, sed morte cōfirmet̄? dicit
gl. idē, ꝙ in vsuf. relicto post mortē, qa talis donō æqparat̄ donō-
ni validæ ab initio, ꝙ dic, vt in vlt. gl. sed certè, qđ đt gl. ꝙ æqpara
tur donōni validę ab initio, intelligit nisi ꝑ donatorē reuocet̄, ꝙ
p̄t, vt in l. cū hic stat⁹. §. ait orō. & §. pœnitētiā. ff. de do. īter vir. &
vxo. posset. n. ex post facto talis donator īterdicere ne recipiens
dotē lucret̄, si trāseat ad scđa vota, & sic ꝑ oīa est idē in donōne q̄
fit īter ꝯiuges, q̄ ab initio n̄ valet, sed morte ꝯfirmat̄, q̄ ē ī legat. &
fideic. sec⁹ in don. valida ab initio, vt no. in gl. mag. in fi. q̄ incipit,
i. donōnē ꝑꝑ nup. posita ī seq. ver. sed hęc qdē. ad quē ver. venio,
& ꝓ hui⁹ ītellectu q̄ro ad literā huius §. & gl. ponit duplicē lec. &
approbat secundā dicens, qđ est magis ꝯsona literæ; ꝗ̃ prima qđ
dic, vt in gl. Sed certè posset dici, qđ prima lect. magis applaudat
literæ, ꝗ̃ secūda, quia tex. expresse dicit, ꝙ vsusfructus fuit in dote
datus, non āt dicit gl. ꝙ fuerit in dote ꝓprietas. Nec ob. qđ dicit
gl. ꝙ tūc non ex lege, sed ex hoc pacto lucratur, qa hoc credo. &
hoc qđ hîc dr̄ ex lege, expōe, i. ex pacto, sicut ponit̄ alibi, vt l. hac
lege, & l. cū in l. & l. fundi. ff. de ꝯtrah. emp. & l. in lege. ff. loca. & l.
si ita qs. §. ea lege. ff. de ver. obl. vtraq; tn̄ est vera in se & bona. Sed
vnum obstat primæ lect. quia hic dicit nil penitus, auth. hoc lo-
cum. C. si sec. nup. mulier. circa quā lec. vide, ꝙ ibi no. per Doct.

§.Quoniam omnino. Pater vsumfructum sibi ꝑ filium acquisitū ꝑ transi-
tū ad scđa vota non amittit in castrensi, & quasi nil innouat̄. h.d.

§.Mater tamen. Donatio à matre inter filios fcā nō reuocatur per ingratitudinem nisi
ex trib. cau. matre ad sec. nup. conuolante. h.d. ¶ Quærit gl. qđ in
patre scđam vxorem accipiente. dic, vt in glo. quam no. & idem
no. C. de reuoc. don. auth. quod mater. quæ sumitur ex isto §.

1 *Mulier secundò nubens amittit dignitatem primi viri, nisi hoc specialiter à prin cipe impetraret.*
2 *Homo satur non ita bene discernit, sicut ieiunus.*

§.Non tamen. Mulier ad secūdas veniēs nup. prioris viri dignitatē, & priuilegia amittit, se-
cundi acqrit, & retinet. Itē libera nupta patrono postea matrimo
1 nio soluto diuortio ad scđa vota peruenire nō pōt, h.d. ¶ † Not.
a quòd vxor amittit dignitatē viri, si homini inferioris dignitatis
postea nubat,[a] vt hic, & in l. fœminæ. ff. de senato. C. de incolis. l.
mulieres. lib. x. & de dignitati. l. mulieres, lib. 12. nisi mulier tran-
siens ad secunda vota sp̄aliter impetraret à Principe, vt dignitatē
primi viri retineat, vt ff. de sena. l. fœminæ. no. in §. iocundum. ꝭm
2 gl. † ꝙ homo satur non ita bene discernit. 12. q. 1. Crates.

ADDITIO.

a Nubat. Adde Bal. in l. cum te. C. de reuo. do. per illum tex. optimum, & Ang.
in l cum quædam. ff. de iuris. om. iu. & gl. in auth. sacramentum. in ver. si mu-
lier. C. quomodo mu. tut. offi. fun. po.
Ratio autem est in promptu, quia mulieres coruscant radiis maritorum. l.
fœminæ. ff. de senato. cum si.

1 *Vitricus, quòd possit esse tutor sui priuigni.*

§.Eiusdem. Mr̄ oīb. est fide dignior ad filiorum educationem, nisi ad sec. nup. accesserit. h.d. ¶ Gl.
1 non solum. ibi, vel à lege. † Vides hic, ꝙ gl. nō firmat, an vitricus
a possit esse tutor indistinctè.[a] & idē no. in l. j. C. vbi pu. edu. debet.
sed qđ indistinctè possit esse tutor vitricus, tenet glo. in l. vlt. C. de
ꝯ̃rio iud. tut. & idem tenet in l. nunnunꝗ̃. ff. de ado. & ibi ꝑ Gul. de
Cug. & de hoc in Spec. de tut. §. nūc dicendum. ver. veruntamen.
¶ Et aduerte ad id, qđ s̃. dicitur de educatione qa debet intelligi
de educ. fiēda de bonis filiorum, sed de bonis matris, indistinctè
potest alimentari, vt §. illud. ỹ. vt liceat matri & auiæ.

ADDITIO.

a Vitricus possit esse tutor indistinctè. Tu dic, vt plene not. Bald. in l. si pater
tuus & quod ibi posui in apost. in ver. tuto. C. de contra. iud. tutelæ.

1 *Dos constante matrimonio, an solui possit.*
2 *Mulier, non tenetur compensare cum dote id, quod sibi vir donauit, nisi inquantum sit facta locupletior.*
3 *Vir soluendo dotem vxori constante matrimonio, sine causa quando liberetur.*
4 *Exceptio, dolo facis, quando obest agenti contra virum, qui soluit dotem vxori constante matrimonio.*
5 *Exceptio, dolo facis, quando obstet agenti propter interusurium medij temporis.*

§. Dotes. ¶Dotes ꝯstante mr̃imonio restitui nō dēnt, al's donōnis instar obtinēt, & maximè si ad secūdas
1 ꝑuenerit nuptias. h.d. ¶†Op. & vr̄ ꝙ dos ꝯstante mr̃imonio solui possit, vt l. si ꝯstante, & l. si qs, ff. sol. mat. l. mutus. §. manente. ff. de iure do. cū si. So. ꝙ hic dr̄ est rr̃r, vt hic in gl. & C. si dos constan.
2 ma. l. 1. ¶†Op. & vr̄ ꝙ semper dos constante matrimonio possit solui, licet sit donatio: quia maritus iure cōpēsationis possit esse securus, cū dos pp penitentiā possit reuocari, vt l. si spōsus. §. fi. ff. de don. inter vir. & vxo. cū si. lib. Solue, vt in gl. q̄ incipit, sc3 prohibitæ, q̄ tenet qđ mulier non teneť ꝯpensare nisi inq̄tum est fcā locupletior ex eo qđ maritus sibi donauit, vt d. l. si sponsus. §. fi. l.
3 4. §. fi. l. seq. e. tit. † Tenet ergo gl. ꝙ vir soluendo dotem ꝯstante matrimonio sine cā lĩma nō liberať nisi inq̄tum est locupletior & tunc liberatur iure cuiusdā ꝯpēsationis, vt hac gl. q̄ tenemēti. ¶Et quod hæc gl. dicat verū, ꝙ vir nō liberať nisi inq̄tum est locupletior, vr̄ probari ꝑ l. sic pro rata. §. maritus. ff. de relig. & hoc tenet gl. ff. so. ma. l. 2. ĩ prin. probať ēt in l. si cū dotē. §. j. e. ti. & not. ea. l. §. si mulier. & hāc opi. tenet Cy. C. si dos ꝯstāte ma. l. j. & ꝓbať optimè in l. fi. ff. de iure do. & eo. ti. no. in l. cū in fundo. §. vxor. in fi. in gl. & tūc, sed Ia. de Are. tenet ꝯ̃riū, vt ipse no. in d. l. j. C. si dos ꝯstan. ma. & inter alias rōnes, quas feciť, ꝓbat, qa debitor in diē, soluēdo añ diem liberatur, vt l. ꝙ in diē. sol. matri. ¶Itē probatur per l. debitor. & l. seq. ff. de iure dot. & ꝑ l. cum in fundo. §. ꝙ si acciderit. eo. ti. & ꝑ l. vir vxori. §. j. ff. ad Vel. Sed ad l. ꝙ in diē, rn̄de qđ illud rr̃r, fallit fauore dotis. Ad l. debitor. rn̄de altero de duob. modis. Nam dos soluta marito nō pōt restitui mulieri ꝯstan. matr. vt l. ꝯ̃ria. hāc sol. ꝓbat gl. in l. si ꝯstāte, & gl. pe. C. de donat. ante nup. vel dic, qđ illa lex nō est ꝯ̃ ea, q̄ dixi, qa non ꝯtingit liberatio ipso iure, sed iure cuiusdam ꝯpēsationis, & ita in casu nr̃o, qa est ꝯ̃ cōpen. inq̄tum mulier est locupletior, vt hic no. gl. nō ob. l. cum in fundo. §. ꝙ si acciderit, qa ibi loqtur in restitutiōe necessaria, hic vero in voluntaria. Nō ob. l. vir vxori, qa ibi soluebatur dos, vel soluto mr̃imonio: vel si ĩtelligas eo ꝯstante, soluebať tñ ex lĩma
4 cā. ¶†Et nō. gl. sed nōne. in fi. No. ex hac gl. prout intelligiť in re dotali mobili, qđ exceptio, dolo facis, obstat ei q restituris est ex interuallo, posito qđ debeat hr̄e interusurium medij tpis. Nam maritus teneť dotē restituere vxori hodie post annū, vt in §. exactio. C. de rei vxo. ac. & tñ sibi obstat exceptio dolo facis, nisi in eo, qđ dēt maritus ex pctō lucrari, & idē tenet Guil. de Cu. ĩ l. j. C. si dos ꝯstante ma. Licet alij al'r intelligāt, vt ibi no. & idē ēt no. ff. de ꝯdi. ob cām, l. si donaturus. in fi. Ad idē tex. in l. deposui. §. si nuptura. ff. de peculio. Ad idē l. si socer. §. Lucius. ff. sol. ma. & qđ hr̄ ĩ l. si maritus, §. 1. ſm primā lec. eo. ti. cuius ꝯ̃rium tenet Old. in d. §. Lucius. vbi ipse tenet, qđ qñ restō debet fieri ex interuallo, non ob. petēti exceptio dolo facis, pp interusuriū medij tpis. probat ipse ꝑ l. mulier. §. rerū. ff. re. amo. & qđ ibi no. & ꝑ l. fi. §. idē q̄siit. ff.
5 vt le. no. caue. Sed tenēdo præcedentem opi. rn̄. † Et primo non obstat dictus §. rerum. quia ibi ideo viro agenti non obstat exceptio dolo facis, qa mulier in amouēdo delictum ꝯmisit. Vnde pp suum delictū ꝑdit beneficiū regulę, dolo facis. ¶Sed non ob. dictus. §. idē q̄siit, qa qñq; ille qui ex interuallo dēt restituere, hēt dilationē a lege miserationis gr̃a, vt est maritus qui hēt annū ad restituēdum bona mobilia, & tūc ob. petēti exceptio regulæ, dolo facis. nisi q̄tum ex pacto dēt lucrari, vt s̄. dixi. Quandoque qui ex interuallo dēt restituere hēt dilationē, q̄ respicit ipsam oblig. non autem datur dilatio miserationis gratia, & tunc non obst. exce. regulæ, dolo facis. Ita loquitur dictus §. idem quæsiit. & hæc distinctio probatur ff. de compe. l. si cum militi. in fin. illud quod dixi, videlicet in casibus habere locum regulam, dolo
a facis. Intellige vbi est liquidum [a] petenti debere restituere, alias indistinctè dicta regula nō obstat. ita no. in l. doli. ff. de dol. excep.

ADDITIO.

a Vbi est liquidum. Adde omnino, quod notaui in apo. ad Dy. post do. Boer. in regula, dolo facis, per istum alle. in 2. addi.

1 *Pœna de qua hic, an hodie habebit locum, ex quo mulier non iurat.*
2 *Pœnæ de quibus hic, an hodie sint sublatæ.*
3 *Mater, quæ transiuit ad secunda vota non petito tutore, vel si petiit, male administrauit, an teneatur in subsidium: quod non nisi in fraudem, fecerit.*
4 *Tutor petitus à matre trãseunte ad secūdas nuptias, an dari debeat, remissiuè*
5 *Mater luxuriosè viuens priuatur tutela filiorum.*
6 *Mater transiens solum ad sponsalia, priuatur tutela.*
7 *Mater, quæ transiuit ad secunda vota, an matrimonio soluto possit ad tutelam filiorum redire, remissiuè.*
8 *Mater data tutrix in testamento, si transiuit ad secunda vota, an patiatur pœnas, de quibus hic. remissiue.*

§. Si autem tutelam. Mater tutela lĩmorum filiorū, vel nāliū deserta ꝯ̃ sacr̃m, & rōnes redditas, ad scđas transiēs nup. easdē patiť pœnas, quas mulier añ tps luct⁹ nubēs, & penarum dissolōnē eisdē modis ꝯsequit. h.d. ¶†Quero, hic dr̄, iurās, cū hodie mulier nō iurat, an ha
1 bebū t locū. hodie istæ penæ? dic ꝙ sic, vt no. in auth. iisdē pœnis, C. de secū. nup. & ibi ꝑ Do. & vide gl. j̃. vt ma. debitric. & cre. §. fi.
2 Quero, † cū hodie sint sublatæ penæ, q̄s patiť mulier nubēs j̃. tps luct⁹, vt dixi. s̄. e. §. si qdē. An hodie istas penas patiť mulier, q̄ deserta tutela filiorū scđo nubit? dic, vt ꝑ Inn. ĩ c. fi. ex̄ de sec. nu. vbi gl. tāgit. & idē sentiūt doc. in d. auth. iisdē penis. qđ colligiť ꝑ no. ꝑ eos, ĩ l. j. C. de secū. nup. & ꝑ Io. And. in d. c. fi. ¶†Quero, mr̄ dēt petere tutorē filio anteq̄ trāseat ad scđa vota: pone qđ petitus à
3 mr̄e malè administrauit: an mr̄ in subsidiū teneať? & vr̄, ꝙ sic, vt l. fi. §. ꝑsonis. C. de admi. tu. Sed ꝯ̃riū determinat do. Lābert. de Rā. vt refert Ia. de Bel. vt ñ teneať, nisi hoc fecerit in fraudē, ar. l. 2. §. ñ
4 solū. ff. ad Tert. & vide Cy. in d. §. ꝑsonis. ¶†An aūt petitus à matre dēat dari, no. gl. & Dy. in l. si qs sub ꝯdi. ff. de testa. tu. & in auth. ma. & aui. C. qñ mulier tut. off. fung. po. & ibi ꝑ Cy. in 7. q. & Spe.
5 in ti. de tu. §. nūc dicēdum, ver. pe. ¶†Quæro, hic loquiť de transeunte ad scđa vota, sed si aliter luxuriata est, an repellať à tutela? gl. in auth. sacrum. C. qñ mulier, &c. h. d. ꝓ quo optimè l. fi. eo. ti.
6 vbi dr̄, qđ mulier dēt intactā pudicitiā seruare. ¶†Vlterius q̃ro, hic loquiť de mr̄e &c. qđ si solū ad spōsalia trāsit, an repellať à tutela. Spe. ponit, qđ sic vt ipse no. in ti. de tu. §. nūc dicendum. ver.
7 qđ si nondū, & ꝑ Doc. in l. non sine. C. de bo. q̄ lib. ¶†Quæro, qđ si mr̄ scđo nubens, ita qđ reiecta est à tutela, finito mr̃imonio velit tutelā filiorū reassumere, debeat audiri? Doc. formāt istā q̄onem in d. auth. matri. in fi. q. Spe. in d. §. nunc dicendum. versi. qđ
8 si mater. ¶†Quæro, mr̄ est data tutrix filiis in testō, an propter transitum ad secunda vota patiatur pœnas huius §. dic, vt no. gl. & Doc. in l. omnem. C. ad Tertul. & per Doc. in d. auth. matri.

§. Placet quoque. ¶Pater filio cautionem præstare compellitur de prestando legato si secundas contraxerit nuptias. hoc dicit.

§. Sed & si quis. Clerici vltra cantores, aut lectores, nuptias ꝯhere non pn̄t. Cantorib. n. & lectorib. permittitur solis. sed si ad scđas peruenerint nup. maioris sacerdotij culmen ascendere non possunt. Item laicus dimissa vxore in virginitate suscepta, & vnica, ad sacros ordines promoueri potest: aliàs secus. h.d.

1 *Vsufructuarius si satisdare non potest, an vsusfructus remanere debeat penes proprietarium.*
2 *Conditio prohibens nuptias, quando valeat.*
3 *Iudex cui magis faueat, an reo vel actori.*
4 *Legatum factum viduæ si non nupserit, an valeat. remissiuè.*

§. Quæ vero. Legatum relictum sub ꝯdi. nuptiarū prohibēdarum relic. à viro, vel ab vxore, vel extraneo valet, & ꝯdō seruari dēt: alias legatum amittiť, & solutum repetiť, & restitui dēt cum fructib. & accessio medij tpis iurato-
1 ria, vel fideiussoria cautione ꝑstita ſm qualitatē rerum, & ꝑsonarum. h.d. ¶†No. tex. ibi, si autē non valuerit, &c, qa facit ad q. qa si vsufr. non pōt satisdare, debeat vsusfr. remanere penes ꝓprietarium, & proprietarius dēt præstare vsuram vsq; ad tertiam centesi. de qua q. quid iuris sit, qñ vsufructuarius non potest satisdare, dic vt no. Doc. in gl. in l. 4. C. de vsuf. & ibi alle. hunc tex. & authen. cui relic. C. de indicta vidu. q̄ sumitur ex isto §. & no. per gl.
2 in c. fi. ex̄. de pignoribus. ¶†Op. & vr̄, ꝙ condō prohibendarum nuptiarum non valet, vt l. cum ita legatum, & l. cum tale. §. si arbitrium, & §. hoc genus. ff. de condi. & de. gl. nostra circa hāc mātn ponit quadruplex ius, de quo per Docto. in l. 2. C. de indic. vi-
3 du. ¶No. glos. hoc pōt referri, ibi, vel quod est veri⁹. &c. ¶†No. istam partem gl. & eius rōnem, ex qua rōne habes, & colligiť cui magis dēat deferri iurm reo, vel actori. sed si in oīb. essent pares, tunc esset recurrendum ad gl. in l. in bonæfidei. C. de iure. & ibi
4 ꝑ Doc. & ĩ l. admonēdi. ff. e. & ex̄. de iure i. c. fi. ¶†No. gl. s. ne secūdas nup. ibi, ſm Io. Idē no. in l. 2. C. de indi. vidu. & ibi tenēt Doct. opi. Io. & eā tenet gl. ĩ l. cū tale. §. Meuię. in gl. ma. in fi. ff. de cond. & dem. ¶Et vltimò circa hanc gl. vide quandam q. quam tangit gl. in d. l. 2. de ind. vidui. & latius per Doct.

1 *Ius, quod seruatur in separatis, seruatur etiam in permixtis.*

§. Et quia Si donatio añ nup. in reb. mobilib. ꝯsistat, mr̄ eā accipere dēt, & vti frui arbitrio boni viri. Si verò ꝯsistat in reb. immobilib. eā filiis dimittere dēt, & cautionē accipere de soluēdis vsuris vsq; ad tertiā centesimæ. Idem seruādū
1 est in pte quo ad ptem, qđ ĩ toto quo ad totum. h.d. ¶†No. ver. si verò ꝑmixtæ, ex quo no. qđ idē ius seruatur in permixtis, qđ in separatis. Idem habes in §. aliud. s̄. de non eligen. sec. nub. ¶Op. id qđ hic dr̄, ꝙ si oēs moriantur, tunc enim pactum de lucrando in casu non existētium liberorum locum hēt. immo vr̄, ꝙ habet locū vno ex liberis defuncto, vt s̄. eo. §. qm̄ infirmas. ¶Sol. hic. §.

determinatur p dictum §. qm. Nam iste §. loquitur recitando tantum dictū §. aliud. s. de non eli. secun. nub. nouum ius statuendo.

1 *Mater ad secunda vota transiens qualiter succedat filiis.*
2 *Filius emancipatus an hodie succedat ex testō de iure ciuili sicut qlibet extraneus.*

§. Hinc nos. Mater ad secūdas nuptias veniens qñcunq; liberis ex testō succedit sicut extraneorum q libet. ab intestato aūt cū fratrib. defuncti succedit, & in bōis à pře prouenientib. in vsufr. tm. In aliis verò bonis filio extrinsecus q̄sitis succedit in totū excepta añ nup. donō. in q̄ succedit in vsu-
1 fructu tm̄ ĩgratitudinis rōne seruata. h. d. ¶† Pro declōne huius §. distingue tria iura. Primū ius fuit introductū p l. foeminæ. §. fi. C. de sec. nup. & l. mř. C. ad Tert. in quib. distinguitur. Aut mater trāsit ad scda vota añ mortem filij, aut post mortē, & sm illa iura distinguebant bona paterna ab aliis qñ añ mortē filij nubebat. Sed si post mortem, bñ distinguebant bona přna ab aliis, sed nō distinguebāt ex testō, vel ab intestato. Scdm ius fuit introductū p §. nūc igitur. s. de nō elig. sec. nub. p quē §. corriguntur d. l. foeminæ. §. fi. & d. l. mř. & d. §. cum igitur. ver. nequaq̄. Tertiū ius est introductum p hūc §. in quo hēs, φ mř trāsiēs ad scda vota succedit filiis ex testō indistinctè, siue sint bona přna, siue sint aliunde acquisita, & siue nubat añ mortem filij, siue post. Ab intestato aūt distinguitur, an sint bona přna, an alia: qa in přnis in vsufructu tm̄ succedit: in aliis in proprietate, nisi sint añ nup. donata, qđ vltimum erat etiam per constitutionem s. de non elig. secū. nub. §. añ nuptiali. & sic istud ius cōcor. cū d. §. cū igit in bonis, pterq̄ in vno, videlicet, quia ille §. nō distinguit bona přna ab aliis, iste §. sic, qñ mater succedit ab intestato. ¶Et sic illud quod dicit gl. in d. l. mater, quod hodie reditur ad distinctionem d. l. mř. intellige ēt hic, & ēt hoc qđ hodie reditur ad distinctionem d. l. mř, intellige ab intestato non ex testō, & intellige, φ ab intestato distinguūtur bona paterna ab aliis, nō aūt, an nubat añ mortem filij vel nō, vt distinguitur in d. l. mater, quia illud corrigitur, vt hic expsse dř.
2 ¶† Vlterius hunc tex. in ver. sic igitur, &c. inducit Ia. de Bel. ad q. vos videtis, φ mř succedit filio ex testō sicut quilibet extraneus, dicit ipse, hic est arg. φ filius emancipatus succedit ex testō de iure ciuili sicut quilibet extraneus, de quo sunt gl. ꝯriæ, quas alleg. s. de hære. & fal. in §. exhæredatos. in ver. omnibus. veritas est, φ succedit ex testamento de iure ciuili. probatur per tex. l. si ex duobus. in fi. ff. de bon. pos. contra tab.

1 *Mater transiens ad secundas nuptias filio sine fratribus decedenti, non succedit in proprietate bonorum filio à patre obuentorum.*
2 *Ingratitudo repellit fratrem à succedendo ab intestato.*

§. Ingratitudinem. ¶Fř cū ingratitudinis tribus ex causis à fratrū successione excludit, his obtinētib. in futuris causis. h. d. Not. tex. ibi, succedunt filij, &c. No. dispositionē huius §. non hře locū si mř scdo nubēs suc
1 cedit filio vnà cū aliis fratrib. defuncti. ¶† Et sic si nō superessent filij fratris defuncti mř scdo nubēs succederet filio in totū, sicut si nō nupsisset, & pro hoc gl. in auth. ex testō. C. de sec. nup. nō bñ loquitur. quia vř velle φ ēt si mř sola veniat ad successionem filij, nō succedit in proprietate bonorū filio deuētorū à pře p transitū ad scda vota, de q̄ q. dixi s. de nō eli. scdo nub. §. hoc aūt, & casus vř hic. ¶Quæro dř hic, frater qui est ingratus fratri, non ꝯsequitur lucrum à fratre. de quo lucro loquitur hic in tex. in gl. magna sunt tres opi. vna est φ frater, q est ingratus fratri ex cāis hic insertis,
2 nō succedit fratri ēt ab intestato: ex qua no. † φ ĩgratitudo repellit fratrē a successione ab intestato. idē no. i §. cū igit. s. de nō eli. secundo nub. in gl. sup verbo, fratrū. & ad hoc hūc tex. alle. Sed aduerte qa istā qōnē format Guil. de Cug. i l. fratres. C. de inof. test. vbi dt φ ingratitudo repellit fratrē, vt non admittatur ꝯ volūtatē, sed nō qđ ab eius successiōne ab intestato repellatur. Nā pro hoc inducit ipse l. cognatis. ff. vnde cog. ad hunc tex. ipse respondet, & ipsum intelligit sm secundam lec. hic positam, & erit speciale hoc casu. quam secundam lectu. vide vt in gl.

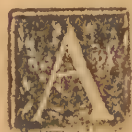
§. Et illud. ¶Mater filio, in lucro, aut antenuptiali donatione, nō succedit, nisi in vsufructu his obtinētibus in casibus futuris, & in præteritis nondum sententia, vel transactione finitis. hoc dicit in summa.

§. Et quoniā. Mř & cū solis fratrib. & cū solis sororib. & cū pmixtis, in virilem portionē succedit filio. h. d. ¶Op. vř qđ mater filio nō succedit, vt s. eo. §. cum igit. Sol. quod hic dř, euenit regulariter, ibi verò casualiter, & ex isto §. sumitur auth. & cum solis. posita super l. fi. C. ad Tertul.

§. Illud. Parentes ex principis orōne dńt inter filios æqualitatē seruare, licet inæqualitatē seruare possint si volunt, dūmodo filiis in ltima portione prouideāt. h. d. Not. ex hoc §. tex. ibi, & quod est lege, &c. φ debita iure nāæ debētur ex lege. sic ad qōnem facit, an legitima possit per statutū auferri. de qua dixi in §. primum itaq;. s. de here. & fal. & in §. consideremus. s. de trien. & semis. Secūdo no. qđ tam filiis primi matrimonij, quàm secundi debetur legitima de necessitate, vt hic dixi, de hoc s. e. §. optimè, &c.

De appella. & intra quæ tempora debeat appellari. Rub.

1 *Tempus de quo hîc, quo ad quid erit vtile, & quo ad quid continuum.*
Tempus legale regulariter est continuum.
2 *Tempus decem dierum, quod datur ad appellandum, ita habet locum in interlocutoria, sicut in diffinitiua.*
3 *Tempus decem dierum de quo hîc, quod computetur de monumento ad monumentum.*
4 *Appellari quod possit die feriata, etiam si feriæ sint repentinæ, non tamen appellatio exerceri.*
Restitutio ad prosequendam appellationē quod detur propter ferias repētinas.
5 *Libellus etiam die feriata offerri potest.*
6 *Iudex, an exequatur sententiam interlocutoriam infra tempus decem dierum datum ad appellandum.*

Nteriorum. ¶Iste titulus hēt tres partes. Primò ponit tps appellatiōis interponēdæ. Scdò de tpe app. exercendæ. Tertio ad quem iudicē appelletur. Scda in §. ad hæc, tertia in §. illud. Et bř. h. d. Oīb. appellare licet ĩ. x. dierū spatium à die recitationis sñiæ numerandorū: & si lis in cōsistorio principis speretur moueri, oīa intacta pmaneant. nec tps appel. exercēdæ statutū currit, & à minorib. iudicib. ad maiores est gradatim appellādum, & à clarissimis ad spectabiles, & à spectabilibus ad illustres, & à delegatis à
1 principe ad antiquos Romæ iudices. h. d. ¶† No. gl. ĩ. decē dies, aliàs est sup verbo, à recitatione sñiæ, ibi, l. ab eo die. & in authē. hodie. C. de appel. In eadem ibi, φ hoc tps ad aliquid, &c. vide circa istā partem qđ no. 2. q. 7. c. anteriorum. vbi gl. concor. cū ista. & vide qđ no. Spe. in tit. de appel. §. restat. ver. 1. & in fi. vide gl. in l. superuacuam. C. de tēp. in integ. resti. pe. in dubio aūt semp p̄sumitur ꝯtinuum, vt no. gl. in rub. ff. de diuer. & tēp. p̄scr. & probatur i l. cum hæres. §. pe. ff. de sta. libe. circa qđ vide no. per Azo. in sum. in tit. de diuer. & tempo. p̄scri. & in summa C. de anna. exce. circa
2 mediū, & qđ no. Cy. in l. cū pponas. de ædil. ac. ¶† Sed circa hoc q̄ro, an quod hic dř de x. diebus, hēat locū in sñīs diffinitiuis, & interlocutoriis in casibus, in quibus appellari pt ab interlocutoria, vt no. in l. ante sñīæ. C. quorū appe. nō recip. in l. 2. ff. de appe. reci. Et vř qđ etiam hēat locum in interlocutoriis per hunc text. qui simpliciter dicit dari decem dies ad appellandū, vbi olim dabatur biduum, vel triduum, sed olim dabatur biduum, vel triduū appellanti ab interlocutoria, vt l. 1. §. quod in sententiis. & ibi no. ff. qñ ap. sit. & no. in l. 2. ff. de ap. & ff. de ap. reci. l. 2. ergo, &c. & hāc opi. tenēt Doc. in auth. hodie. Veritas est qđ appellanti ab interlocutoria danť decem dies, sicut appellāti a diffinitiua. Casus est expressus in c. significauerunt. extra: de testi. & de ele. c. cum dile. de re iu. c. qđ ad consult. no. in c. cū cessante, ex. de ap. circa qđ vi
3 de, qđ no. in c. concertationi. de appel. lib. 6. ¶† Sed q̄ro an istud decendium computetur de monumento ad monumentum dic, φ sic. & hoc vř velle gl. in l. j. §. dies. ff. qñ ap. sit. de hoc hēs gl. vnam 2. q. 6. c. anteriorum. alia est in c. frequens. de rest. spol. lib. 6. & φ no. in gl. fi. in d. c. cōcertationi. & vide, φ no. Arch. in c. pia. versi. infra. 8. dies. de excep. lib. 6. & vide quod no. Spe. in tit. de ap. §. restat. versi. sed nunquid dies. ¶No. gl. q̄ est sup verbo, sine magni.
4 & adde qđ no. C. de ap. l. a proconsulib. ¶† Sed q̄ro, nunquid in
a casibus, in quibus potest appellari, possit appellari die feriata, [a] sine sint feriæ solēnes, siue repentinæ. dic φ sic, l. 1. & ibi no. C. de fer. & l. 1. §. dies. & §. 1. p allega. ¶Sed licet possit tali die appellatio interponi, tñ non pōt tali tempore exerceri. tñ tps exercēdi currit, licet pp ferias repentinas detur restitutio, vt extra, de fer. c. fi. & quod no. in l. 1. C. de fer. & qđ diebus feriatis possit appellatio
5 interponi, non est mirum: quia diebus † feriatis etiam in cā principali posset libellus offerri, vt l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. Docto. tenent habere locum in cā ciuili, vt no. Spe. in tit. de feri. §. sequitur. versi. 2. & ver. item quolibet tpe libellus. & habes gl. ord. dantem hunc intellectum extra. de iudic. c. fi. licet gl. in d. §. sexa-
6 ginta. dicat ibi esse spāle. ¶† Vltimò circa hoc principium q̄ro, lata est sententia interlocutoria, si ĩ. decem dies potest appellari, vt dixi, an intra illos decem dies iudex, qui ipsam tulit, poterit ipsam executioni mandare? dicit enim pars, contra quam est lata sententia, se appellaturam, non tamen appellat: dic vt no. Spe. in tit. de appel. §. restat. ver. fi. & vide qđ no. gl. in c. fi. de appel. lib. 6. & eo. ti. c. non solum. de offi. deleg. c. quærenti. & xj. q. 3. c. cum apud. ¶De diffinitiua autem quid sit, est gl. ord. in l. 1. ff. nil noua. appel. pen. in gl. 2.

ADDITIO.

a ¶Die feriata. Adde Lu. Pon. in l. j. de in ius vo. & Bal. in rub. C. eo. tit. & Host. But. Imo. in c. præterea. de dila. & ibi Bal. & Lanfr. in c. quoniam contra. ver. petitiones. de prob. & in cle. sæpe. ver. de plano. de ver. sig.
¶Adde quod ibi posui in apost. ad præal. l. ans. post compostillatorem istum ver. die feriata.

1 *Appellans in causa huius §. quòd sit tutus ipso iure.*
2 *Tẽpus appellãdi nõ currit si stat ꝑ iudicẽ quominus appellationẽ prosequatur.*
3 *Instãtia cãæ principalis, an currat quãdo stat ꝑ iudicẽ quominus cã expediat.*
4 *Et quid quando stat per alium remissiuè.*
5 *Iudices debent dare sententias habito consilio sapientum.*
6 *Dictio, ad, ponitur pro iuxta.*
Statutũ puniẽs insultum factum ad domũ ad domum, verificatur in insultu facto iuxta domum.

1 §. Ad hæc. ¶† Quero, an in casu huius §. appellãs sit tutus ipso iure? dic qđ sic, vt hic, ibi, non ex hoc litẽ periclitari, &c. & ibi, cã intacta ꝑmaneat. & hoc sentit gl. 2. & ita expressè no. C. de tẽp. appel. auth. sed & lis, q̃ sumitur ex isto. §. & in auth. si appellatione. eo. tit. licet glo. al'r sentiat. ĩ. vt spon. lar
2 gi. §. hoc quoq;. ¶† Quero qđ de alio iudice, si stat ꝑ eũ quo minus qs cãm appellationis prosequi possit, gl. 2. hic vr velle idẽ qđ tp̃s ipso iure nõ currit. & idem sentit gl. in l. arbitrio. ff. de dolo. & ex quib. cau. ma. l. sed si ꝑ ꝑtorem. in princ. & idẽ tenet Azo C. de tẽpo. appel. §. vbi ãt. sed ɔ̃riũ no. in d. auth. si appellatione. & ibi gl. tenet, qđ tp̃s currit, sed dat restõ. cũ qua ɔcor. qđ not. ĩ d. Aut. hoc quoq;. Sed veritas est qđ hĩc no. qa illud cũ cõcordãtiis s̃. al leg. ꝓbat per tex. in d. §. hoc quoq;. vbi dicit nullũ præiudicium gñari, sed si esset necessaria restõ saltẽ gñaret sibi ꝑiudicium circa sumptus, quos ab aduersario nõ recuperaret: quia nec dolo, nec fcõ aduersarij hos sumptus fecit ĩ. restõnẽ petendã, sed poti⁹ ꝑ iudicẽ factũ foret sibi ꝑiudiciũ. facit tex. ĩ §. 3. de his q ingre. ad app. cũ sua gl. & ibi ꝑ Azo. in summa illius ti. circa prin. & gl. in c.
3 ex rõne. ex. de appel. ¶† Quæro qđ de instantia cãæ ꝑncipalis si stat ꝑ iudicẽ. gl. hic đt, qđ tp̃s currit. ita no. gl. hic, nec đt dandam restõnẽ aduersus cursum tp̃is, & qđ tp̃s currat, & qđ restõ nõ det tenet expressè gl. in d. auth. si appellatione. & in d. §. hoc quoq;, sed ɔ̃ no. C. de iudi. l. ꝓperandũ. §. sinaũt vtraq;. vbi gl. đt dari restitutionẽ. sed tp̃s currere. sed ꝑfatẽ gl. dñt verius, & est rõ, nã minorib. non dat restõ aduersus cursum instãtiæ nisi in subsidiũ, vt d. l. ꝓperandũ. §. fi. & est in eis spãle. ergo in ɔ̃riũ est ius cõe. circa qđ
4 vide, qđ no. Doc. in d. §. sinaũt vtraq;. & ĩ d. auth. si appel. † Quid ãt iuris sit, si stat ꝑ aliũ ñ ꝑ iudicẽ, gl. ponit ĩ d. auth. si appellatiõe. & per Azo. in summa illius ti. & d. c. ex rõne. ¶† Vlterius gl. inducit hunc tex. ibi, ad cõuocandũ, ad arg. ꝗ iudices dẽnt dare sñias habito cõsilio sapientum, & hoc in ipsis sñis scribãt. circa quod
5 vide no. Doc. in l. nõ est dubiũ, q̃ est lex 3. C. de rep. ¶† Vltimo cir
6 ca hunc §. no. in glo. q̃ dicit ad hoc. i. iuxta hoc † quæro, & sic no.
a quod, ad, ponitur pro iuxta. ᵃ & idem in l. militis. in prin. ff. de test. mili. & per Iaco. de Are. in l. item apud. §. conuitium. ff. de iniuriis quod tene menti pro statuto loquente de insultu facto ad domum, vt exponatur, ad domum. i. iuxta domum.

ADDITIO.

a Pro iuxta. Adde Flo. in l. quidam Iberius. de serui. vrb. præd. vbi & per glo. & Bar. & vide Arch. in c. gratiose. de rescri. in 6. & 28. dist. presby.
¶ Abde istũ in l. meminisse. post prin. ver. itẽ inducit in ar. ff. de off. proc. & le.

1 *Sñia appellationis est diffinitiua, & quando sit interlocutoria. remissiuè. nu. 2.*

1 §. Illud etiam. ¶† No. tex. ibi, post diffinitiuã sñiam, ex quo habes qđ sñia appella. est diffinitiua, vt hic, & hoc vr velle gl. in l. ꝑnti. §. sed si hoc facere. de his qui ad eccle. confu. C. quomodo, & qñ iudex. in l. consentaneum. in
2 gl. j. de diffinitiua facit l. fi. §. illud. de temp. app. ¶† An sñia appe. sit diffi. & qñ interlocutoria. dic per Arch. in c. cupiẽtes. extra, de ele. & per Ioan. And. in c. fi. de appel. in cle.

1 *Tribunal propriè habet iudex ordinarius, non extraordinarius.*

§. Illo videlicet. ¶ Ad euidentiam huius §. vide gl. j. q̃ distinguit casus huius §. & qđ no. in l. precipimus, C. de appe. in fi. ¶† Et vltimò no. gl. super vers. tri-
1 bunal. quæ est s̃. §. prox. & aduerte, quia loquitur de iudice ordinario. iudex extraordinarius non dicitur proprie habere tribunal. vt l. si locus. ff. de iudi. & l. cum filius. in prin. de le. 2.

De Consulibus. Rub.

Consultus. ¶ Consules, & eorũ vxores, & matres in 7. ludis, & processi. pñt spargere argentum, & ex argento populum muneribus honorare. aurũ eis spargere nõ licet: qa soli principi aurũ contemnere conuenit, pœna contra facientibus imminente. hoc dicit vsque ad finem.

Vt nullus mutuans agricolæ teneat eius terram. Rub.

1 *Milites non dicuntur priuatæ personæ.*

Propter. ¶ Prouisio inducta p l. ꝓ agricola ɔ̃ priuatos creditores, extendit ẽt ad milites h. d. ¶† No. tex. ibi, & ne priua. &c. qđ milites non dñr
1 ꝑuatæ ꝑsonæ, vt hic, cõiuncto tex. ĩ. ibi, mil. ãt, &c. ad idẽ in fi. huius constitutionis. Item s̃. de hære. & Falc. §. quia verò duplex. ibi, sanè priuatæ, &c. de quo dicam. ĩ. vt or. præt. circa prin.

Nullum credentem agricolæ tenere illius terram, & quantam debeat vsuram dare. Rub.

Rem duram. ¶ Creditores ab agricolis exigere pñt noĩe accessionis, & vsurã quolibet anno ꝓ quolibet modio octauã partem modij, & ꝓ solido vnã siliq̃, & nõ amplius, his obtinẽtib⁹ in lucro: pœna ɔ̃faciẽtib. imminẽte. h. d. ¶ No. gl. sup versi. aridos. ibi, sed nunqd idẽ? no. ꝑ gl. & Doc. C. de vsur. auth. ad hæc. ¶ Not. gl. sup verf. siliq̃. & vide qđ no. gl. in auth. hodie. C. de epis. & cle. ¶ No. gl. sup verbo, ĩ oẽs extẽdim⁹. vide, ꝗ no. gl. & Doc. ĩ auth. ad hæc. prædicta. & in l. j. C. de sum. tri. & fide cath. ¶ No. gl. super verbo, cadant. alibi gl. tenet quod cadat per sententiam, vt no. in d. auth. ad hæc. sed hanc tenet Iac. de Bel.

De restitutioni. & ea, quæ pariunt in xj. mense post mortem mariti. Rub.

1 *Filius rogatus restituere, an habeat vnam quartam, vel duas.*
2 *Alienatio si fit de rebus subiectis fideicom. an teneat, & qualiter reuocetur.*
3 *Alienatio subiecta fideicommisso si reuocetur, an fiat reuocatio cum fructibus medio tempore perceptis, quòd non.*
4 *Alienatio facta per hæredẽ qui ignorabat se grauatũ, quod teneat: & pretiũ debeat restituere.*
5 *Dispositio huius §. habet locum in dote, vel donatione propter nuptias a granata persona constituenda, siue exigenda.*
6 *Itẽ hẽt locũ ꝓ dote, vel donatione pp nuptias pro filia, vel filio constituenda.*
7 *Fructus percepti à grauato, an debeant computari in dote, vel donatione propter nuptias, remissiuè.*

Decursio. ¶ Iste tex. hẽt duas ꝑtes. Primo ponit de j. ꝑte rubricæ, s. de restõne. Scdò ponit de ij. ꝑte rubricæ, s. de muliere, q̃ peperit in xj. mẽse. Scda ibi, vnũ si qdem. vsq; ad d. §. vnũ. Res restõni subiacẽtes alienari ꝓhibent, nisi pp cãm dotis, vel don. pp nupt. pp quas cãs alienatio ꝑmittit antiquo iure sublato, & oĩ circun-
1 uẽtione remota. h. d. ¶† No. ex hac l. j. ver. q̃obrẽ. qa iste tex. optiniẽ facit, ꝗ filius rogat⁹ de restõne non possit hre, nisi vnã quartã. ¶ Nã hĩc vides, ꝗ filio de restituẽdo grauato solum ɔsulitur in quarta debita iure nãæ, & tota reliqua substãtia venit in restõne fideicõmissi, nec diminui põt, nisi ex cã dotis, vel donationis pp nup. sed si quartã Trebellianicã detrahere posset, dñet ex cã dotis, vel donõnis ɔstituere, si debita iure nãæ nõ sufficeret. nam ꝗ hæc de reliqua substãtia possit detrahi, est priuilegiũ dotis, & donõnis pp nup. ergo in ɔ̃riũ est ius cõe: qa pp nullã aliã cãm reliq̃ substantia, q̃ restat, possit detrahi, vł minui. vt l. i⁹ singulare. ff. de leg. in fi. de qua q. dixi s̃. de hæ. & fal. in §. si qs aũt non implẽs. vbi
2 de hoc ꝑ gl. circa prin. ¶† Quero, an si res q̃ subiacẽt restõni, alie-
a nent, teneat alienatio. ᵃ tex. in l. fi. §. sed qa. C. cõia de le. distinguit, aut restõ dẽt fieri purè, vel in diẽ certã, & dic, ꝗ ipso iure nõ valeat. aut dẽt fieri sub ɔdõne, vel in diẽ incertã, & tunc interim valet, sed adueniente die, vel ɔdõne perinde est, ac si non esset facta alienatio. sed ꝑ aut. res, q̃. eo. ti. C. cõia de le. q̃ sumitur ex isto principio ipso iure nõ valet alienatio, ẽt qñ restitutio dẽt fieri sub cõditione, vel in diem incertam. ita tenet gl. in d. l. fi. §. sinautem sub ɔdõne. in gl. immo vr, ꝗ hæc est vera opi. & vr fuisse opi. Irnerij, & ita vr posuisse in d. auth. res q̃. in eo, ꝗ simpl'r dr res q̃ subiacẽt restõni prohiberi alienari, vel obligari. & idẽ tenet glo. in l. Marcellus. §. res. ff. ad Tre. Glo. magna hic, q̃ est super verbo, alienari. circa fi. vr velle, ꝗ res quæ subiacẽt restõni sub ɔdõne, si alienent vsq; ad quartã alienatio teneat irreuocabiliter. vt d. §. res. A quarta ãt. s̃. interim valet alienatio ipso iure, sed ɔdõne existente alienatio infirmat, & ita intelligit hunc tex. ¶ Circa hoc ego dicerẽ sic: Aut res subiacẽt restõni purè, vel in diem certam, & alienatio ipso iure non valet. vt d. l. fi. §. sed qa, nisi vsq; ad quartã. vsq; ad q̃ alienõ valet, & ita not. in d. §. sed quia. in gl. q̃ est super verbo, posse transferre. Aut subiacet restõni sub ɔdõne, vel in diem incertam, & tunc alienatio interim tenet, sed adueniente cõdõne, vel die, res alienata uendicat. vt d. §. sinaũt sub condõne nisi vsq; ad quartã, vsq; ad q̃ indistinctè valet irreuocabiliter, vt d. §. res. & gl. hic. Et quòd alienatio indistinctè irreuocabiliter vsque ad quartam valeat, tenet Ia. de Are. in d §. res. licet ibi gl. istã opi. non approbet. cum hac dist. dẽt intelligi hic text. non. n. iste tex. aliquid noui inducit illam l. fi. C. cõia de le. sed solum decisio illius legis hĩc per ordinem recitatur, vt patet hic. in versi. sed tamen. solum enim ab illa l. duos casus excipit hĩc. & ita tenẽt Doc. in d. auth. res, & probant prædicta expressè per §. quamobrem. in princ. in hoc titu. Et istud tenet Ia. de Bel. hĩc, licet gl. in §. sin [illegible] s̃ sub condi. & in §. res, & aliæ. s̃. alle. teneant, quod hodie per hunc §. inducatur, ꝗ etiam si res subiacẽt restitutioni sub condõne, ipso iure non

ADDITIO.

a Alienatio. Adde quæ hñr per do. Soc. in consi. 227. inc. præsens consultatio pulchra. versi. 4. cõfirmatur. cum seq. in 2. parte. & Fel. in c. venerabili. de off. deleg. in fi. vbi plene, an tunc post alienationem dominium transferatur.

non tenet alienatio. sed dic vt dixi. An autē illud, quod alienatur, imputetur hæredi in quartā, dic vt per gl. & melius per Dy. in d. §. res.
3 ¶ † Quæro an in casu, ī quo res alienata reuocatur, dēat reuocari cū fructib. medij tpis. gl. d. §. sed qa. tenet, quod sic. sed ɔtriū tenet Richardus Malūbra p multas rōnes, quas ibi refert Cyn. de quo est
4 gl. in l. emptor. ff. de rei vendi. ¶ † Quæro si hrs ignorās se grauatū alienat, an valeat alienatio? dic quod sic, sed dēt ptiū restituere. vt
5 l. fi. §. fi. ff. de leg. 2. & no. ī l. qdā ita. §. si qs filiū. ff. ad Tre. ¶ † Quæro pro decl'one huius. §. q̄ obrem. in quo casu hēt locū hic §. rñdeo, hēt locū siue loquamur in dote, siue in don. pp nup. à grauata psona ɔstituenda, & pacto de lucrando super ipsis interponendo, siue loquamur in dote vel don. pp nup. à grauata persona exigēda. hoc colligit ex gl. sed nōne. coniuncta gl. d. auth. res, quæ &c.
6 ¶ † Quæro, an hic §. hēat locū p dote vel don. pp nup. cōstituenda p filia, vel filio. Hāc q. pbat Pe. de Bel. & ibi refert Cy. d qua q. est gl. in l. à filia. ff. ad Trebe. & vide qd no. j. de rest. §. nobis igit. in gl. si p filia, col. 8. vbi gl. ēt q̄rit qd iuris sit si filia alienauit fideic. pp nup. & postea sol. ma. dotem recuperauit, an res incidat in fideic. de quo dic, vt ibi. & tangit in d. auth. res. ¶ † Quærit hic Iac. de Bel. an fructus pcepti ex hoc debeant cōputari in dotem vel dona. propter nup. quod dic, vt hic per eum. quæ q. est vtilis pro intellectu l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebel.

1 *Præsumptio de præterito sumitur, & in futurum,*
2 *Matrimonium contractum per mulierem, licet prohibeatur, tamen tenet.*

§. Vnum si quidem.

¶ Mulier an tps luctus pariēs cum certū, & indubitatum ē partū ex viro premortuo editū nō esse: easdem patit penas quas subiit mulier ī. tps luctus nubens, & nedū pprietate sed vsufru-ctu an nup. do. priuat. h. d. ¶ † No. ex hoc §. quod præsumptio de præ
1 terito sumit, & in futurū,[a] vt hic in vers. mulier. n. sic C. de adult.
a l. si qs. ¶ † Scdō no. tex. ibi, q̄ ad legi. quod licet sit prohibitū mulieri.
2 j. tps luctus ad scda vota transire: tn̄ mrimonium tenet,[b] vt hic,
b & no. in §. primæ. si quidē. s. de nup. No. gl. sup vers. pfecto. & gl. ī versi. legitimas. Si luxuriatur post tempus luctus: contrarium huius no. in auth. sacramentum. C. si mul. tut. offi. q̄ opin. tenet hic Ia. de Bel. dixi s. de nup. §. si autem.

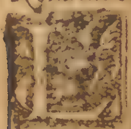
ADDITIONES.

a ¶ Et in futurum. Adde quæ ad hoc habentur per Fel. in c. mandata. in prin. de præsum. & in prin. eo. ti.
b ¶ Matrimonium tenet. Idem etiā ī matrimonio cōtracto contra interdictū ecclesiæ quod etiam tenet ita multum no. & ample ponit Geo. Tho. con. suo v. inc. Bonauentura contraxit, vo. v.

De Tabellionibus. Rub.

¶ Hæc rubrica habet duas partes. Prima loquitur de tabellionib. Secunda de protocollis. & de prima parte tractatur vsque ad §. illud quoq;. & ibi incipit secunda vsque ad fi.

1 *Notarius debet esse rogatus de instrumento, quod facit.*
2 *Notarius non delegat instrumenti confectionem.*
3 *Notarius, an necessario rogari debet ab vtraque parte.*
4 *Notarius, an præsumatur rogatus.*
5 *Testes scripti in testamento, si non apparet quod sint rogati, an præsumatur.*
6 *Testis in testamento si reperitur, quod fuerit adhibitus, idem est dicere, ac si esset rogatus,*
7 *Notarii præsentia: an præsumatur fuisse in confectione instrumenti, si in subscriptione dicit solum se subscripsisse, & publicasse,*
8 *Verba illa, viso libello, litis contest. & iuramento calumniæ, apposita in sententia, an per hoc probetur præcessisse.*
9 *Hæres tabellionis de rogatis ipsius tabellionis, an possit conficere instrumenta.*
10 *Notarius cogitur ad exhibitionem protocollorum.*

Item paulo.

Tabellio a partib. rogatus dēt per se audire negotiū, & ipsemet scribere, nec alicui delegare pt; pena ɔfaciētib. imminēte. in vrbe tn̄ Cōstantinop. duo spālia circa tabellio. offi. n exercent. h. d. Et ad euidētiam premittit, qd no. gl. tabellio erat. s. hic minor. cōmisisse. s. magistrum. s. tabulario, chartæ cōpletio. i. nō subscribat tabellio noie suo, vt not. j. de instr. cau. & fi. §. sed si inst. & non ipse tabellio. s. fuerit dñs. licebit enim eis. i. magistris.
1 ¶ † No. tex. primò ponit, quod notarius dēt esse rogatus de instro, quod
2 facit. & no. in l. prætor ait. in prin. ff. de eden. ¶ † Scdō no. quod tabellio non pōt delegare instri confectionem, vt hic. idem not. in l.
3 gñali. C. de tab. lib. x, extra, de fid. instr. cap. pe. † Sed q̄ro, an sit necesse, qd tabellio rogetur ab vtraq; parte? dic vt in gl. no. ad hoc. Circa quod vide vt no. in l. prætor ait. præal. & quod not. Specul. in titul. de instr. edi. §. postq̄. ver. sed nunquid est necessarium. &
4 Inn. in c. 1. ex. de fid. inst. ¶ † Scdō q̄rit gl. pone, qd instro, &c. vide cā in fi. ¶ Sed ɔrium tenet Inn. in c. j. præalle. & Spe. in tit. de instr. edi. §. j. ver. & no. & pro dicto Inn. facit C. de iu. deli. l. fin. §. si autē dubius. vbi dr in tex. qd non dēt spāliter se scribere esse adhibitū ad hoc. Sed potes illi tex. rñdere, qd ibi non loquatur de notario adhibito ad publicādum instrm, sed de notario adhibito ad subscribendū se loco hrdis, qa vr qd ista gl. sit verior, cū. n. notarius nō possit instrm publicare, nisi sit sibi à partib. mandatum, vt hoc §. eo ipso, qd dicit instro subscripsisse, & pub. &c. præsumit rogatus, cū ipsa solēnitas sit intrinseca, vt l. sciendum. ff. de verbo. ob.
5 ¶ † Quæro, qd in testō, in quo sunt subscripti testes, nec apparet
a qd fuerint rogati, an rogati præsumant.[a] Dy. in l. hrdes palam. §. in testis. ff. de test. dt qd nō, in ɔrium ipse idē no. s. in d. l. sciēdum. sed pcedens opi. est verior, cum eos esse rogatos, vel non, sit solēnitas extrinseca, q̄ non presumit, nisi quatenus in instro reperit in scriptis. vt l. 1. & ibi not. C. de fid. instru. & iure hastæ fis. lib. x. & hāc opi. tenet Doc. in l. hac cōsul. C. de test. & Spe. in tit. de ref. §. j.
6 ver. quid in prædictis. ¶ † Quæro pone, qd in testō reperitur testis adhibitus, nec dr qd sit rogatus, an est idē dicere, quod rogatus? dic qd sic, vt vr velle tex. in d. l. hrdes. §. in testis, & no. gl. in l. nul-
7 lum. ff. de repudiis. & est tex. cū gl. in §. vlt. inst. de testa. ¶ † Quæro pone, qd notarius nō scripsit in testō, vel instro se affuisse: sed solum dt subscripsisse. & publicasse, &c. an presumitur pñtia. d hoc vide tex. & gl. in l. 1. C. de ɔh. & commit. stip. cui cōcor. l. Titia. §.
8 idem rñdit. ff. de ver. ob. ¶ † Quæro quid iuris sit, si in instro sniæ reperitur dictum, lite corā nobis contest. & iuratum fuisse de calumnia, &c. an p hæc verba præsumant illa acta præcessisse, dic vt no. Inn. in c. qm̄ ɔ falsam. ex. de prob. & Doc. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & l. emācipatione. C. de fid. inst. de q̄ q. vr dicendum, qd si snīa sit lata partib. pñtib. & non ɔdicentib. qd acta per ista verba pbentur, aliàs secus: ad qd facit optime l. 1. in fin. C. de reli. & qd no. Host. & Inn. in c. cū in iure. ex. de of. dele. & per gl. ī c. j. in cle. ex. de pb. & qd no. Spe. ī ti. de inst. edi. §. restat. ver. ī sum. & in ti. de pb. §. fi. ver. sed pone. & de proc. §. 1. ver. illud quoq;. & no. gl. ex. de verb. sig. c. Abb. sup ver. fidei. vltra medium gl. & qd
9 no. Io. And. & Host. i d. c. qm̄. ¶ † Quæro, an hæres tabellionis de rogatis, & imbreuiaturis ipsius possit cōficere instrm? & vr, quod n̄, vt hoc §. nos āt. & in §. vt tantis. in qb. dr, quod notarius q audiuit partes, & fuit rogatus instrm conficere, dēt se instro subscribere. vt j. de inst. cau. & fid. §. sed si instra. & ēt vult iste §. nos āt. & in eo, quod dicit, imponat chartæ completio. sed de hoc, an quis possit ɔplere instra notarij defuncti, & q̄ solēnitas requirat, dic, vt hēs in c.
b cum P. tabellio.[b] extra de fide inst. ¶ † Quæro, an tabellio possit
10 cogi exhibere protocollum, & rōnes suas si ab eo petatur, & est ar. quod sic, j. eod. §. illud quoq;. ad idem l. prætor. §. 1. ff. de eden. & l. argentarius. §. j. eo. ti. quod tenet Spe. in ti. de instr. edi. §. videndū. ver. & no. quod tabellio. quæ autem sit ratio, quod tabellio non potest delegare confectionem instrumenti, dic, vt in gl. quæ incipit, & caue tibi, circa medium.

ADDITIONES.

a ¶ An rogati præsumātur. Adde Barth. Soc. in suo tract. fall. reg. ccccxx. & Pe. Phil. Cor. consi. 68. in litera m. & consi. 278. in litera p. q. & se. volu. i. & consi. 176. in litera d. volum. 3.
b Cum p. tabel. Et ibidem ad hoc vide omnino Fel. ver. 4. quæritur.

1 *Instrumenta confecta à tabellione per alium tabellionem delegata, an valeant.*
2 *Instrumenta tabellionis priuati officio, an valeant.*

§. Vt tamen.

1 ¶ † No. ergo ex isto §. qd licet tebellio nō possit aliquem delegare ad ɔponenda instra, tn̄ si tabellio delegatus instra ɔficiat, valebunt instra talia, licet tabellio puniatur. sed hæc loquit in vrbe Cōstantino. qd aūt sit in aliis locis, si quis ex delegatione instrm conficiat, an valeāt instra? dic vt in gl. hic est argm. in 2. op. q̄ hic approbat Ia. de Bel.
2 ¶ † Secundò gl. inducit hunc tex. ad ar. qd vbicunq; tabellio perdit officium suum, quod est per multas cās, non debent instrumēta sua vitiari. circa qd vide Spe. in ti. de instr. edi. §. restat. vers. quid si tabellio conficit. & ver. quid si tabellio perdidit eo. ti. §. instrumentum. ver. item op.

1 *Omissio solennitatis in instrumento inducit præsumptionem falsitatis: contra quam non videtur admitti probatio,*
2 *Instrumentum scriptum manu vnius notarii, & subscriptum, & signatum manu alterius, an valeat.*
3 *Notarius qui rogatus scripsit protocollum, sed non recitauit coram partibus, an valeat.*
4 *Tabellionem creare quis possit.*
5 *Aduocatus, an possit esse tabellio, remissiuè.*

§. Illud.

¶ Pro huius §. decl'one pmitte gl. sup verbo, ptocollū, q̄ dt ptocollū dici a ptos, &c. hoc premisso no.
1 tex. ibi, tanq adulterina. ex quo † no. omissionē solēniū inducere psumptionē falsitatis. vt hic. ad idē C. de num. & act. l. nulli. lib. 12 ɔ q̄ presumptionē nō vr posse admitti pbatio in ɔrium tanq sit psumptio iuris. & de iure. vt est gl. in fi. in l. iubemus. in fi. C. de te-
2 sti. † Sed circa hunc §. quero, pone qd vnum instrumentum est scriptum manu vni⁹ notarii, & subscriptum, & signatum manu alterius. tex. vr velle quod tale instrm debeat haberi suspectū. c. inter dile. extra, de fide instr. circa quod vide ibi not. per Host. ad i. c. n in c. cum olim. extra, de priui. per hoc vr tenere gl. ordina-
3 xi: dut. c. in memoriam. ¶ † Quæro, pone, qd tabellio rogatus, scripsit protocollum, & nō recitauit coram partibus, an valeat? dic vt no. gl. in l. fi. C. de fide in. quia hic tractatur de tabellionib.

¶ Quæro

4 ¶†Quæro, qs possit tabellionem creare,[a] & de ei⁹ officio, & de
a ipsius instris, dic p Inn. in c. 1. & 2. ex. de fi. inst. & vide, q ipse not.
in c. pe. & fi. & vide Spe. post eum, de instr. cau. §. restat. versic. sed
5 si quis potest. † & an aduocatus possit esse tabellio. vide C. de tabulariis l. generali. lib. x.

ADDITIO.

a Creare. Vide d. Ale. de Imo. in l. nec ei. §. j. de ad. & per Io. de Lig. de sent. excom. ver. 2. dicebam. & Fel. aliqnid in c. quoniam contra. de prob. vbi etiam ibi in apos. dixi, & plenius per eum in c. cum p. tab. de fide instr. ver. quæritur & omnino Old. in consi. 75.

COLLATIO V.

De ecclesiasticarum rerum immobilium aliena. Rub.

1 *Res mobiles ecclesiæ sine decreto alienantur.*
2 *Alienari, vt possit res ecclesiæ, debent fieri tractatus, & qui tractatus requirantur remissiuè.*
3 *Decretum superioris, quòd requiratur quando res ecclesiæ alienantur, & an sufficiat consensus.*
Differentia inter decretum, consensum, & authoritatem, remissiuè.

T circa. ¶Ecclesia pp debitū fiscale rl'r reb⁹
mobilib. non existentib. res immobiles alienare pt, & in solutum dare, sed pro priuato debito solū in solutū dationē facere pt cōsensu
accedēte oīum supiorū, & oīum ibidē seruiētiū: ac
de suspecto adhibita cautiōe debita, excepta maiori eccl'ia cū sibi adiacentib. h. d. vsq; ad finem. ¶No. tria ex hac ɔstō. Primò ibi,
mobilium non existentium substantia, &c. Ex hoc habes expres-
1 sè, q † res mobiles ecclesiarum possunt sine decreto alienari, de
2 quo in d. §. nos igit. s. de non alie. † Scdò no. text. in §. sancimus.
ibi. snīa tali pcedente. &c. q ad hoc, vt possit fieri alienatio rei ecclesiasticæ requiritur, q præcedat tractatio inter personas eccle-
a siasticas,[a] vt hic, de quo, & quot tractatus requirantur. dic, vt no.
per gl. in c. j. ex. de reb. ecc. non alie. lib. 6. & per Inn. ibi. & 12. q. 2.
c. sine exceptio. & ex. de his quæ fiunt à præla. c. 1. & vide, q hēs
3 x. q. 2. c. hoc ius. & eadem cā & q. §. si œconomus. ¶†Tertiò no.
tex. ibi, de decreto celebrato, &c. q in alienatione rei ecclesiasticæ requiritur superioris decretum, & idem hēs j. ibi, iō etiā, &c.
& ver. si verò priuatus, &c. de qua q. tangit gl. in d. c. j. & ibi latius
per Inn. vbi gl. Inno. dñam inter decretum, consensum, & authoritatem, & videntur velle, q in alienatione rei ecclesiasticæ sufficiat solum consensus superioris, & decretum non requirit, &
ibi Inn. dt, q licet ll. requirāt decretum in alienatione rei minoris, tamen nulla est, quæ dicat, quòd in alienatione rei ecclesiasticæ requiratur decretum, sed tn ɔ Inn. vide gl. in c. cum consuetudinis. ex. de ɔsue. & ex. de trās. vbi ponit dñam īter dicta tria, &
qd not. ipse Inn. in c. statuimus. ex. de transa. in glos. 2. vbi ipse vr
velle, q in alienatione rei eccle. decretum superioris, vel consensus sufficiat, tangit etiam gl. x. q. j. §. si œconomus. & §. fi. in gl. hodie sufficiat.

ADDITIO.

a ¶Ecclesiasticas. Quæ solénitates autem requirantur, & exigātnr ad rei eccl. alien. validitaté, & ex quib. reddit nulla. vide Soc. copiose, & not. in cōsi. 15. inc. visis prædictis publicis instrumentis. ver. circa q̄ consultationé. cū ver. seq. in prima parte, & ver. postq̄ non ob sensum. cū ver. seq. & in cons. 29. inc. viso quodā instro. vers. verū pdictis non obst. ibi, & vtrum, cum versi. seq. & ver. 3. principaliter. & fi. in c. quæ in ecclesiarum. de const in prin. ver. no. 2.

De iureiurando à moriente præstito. Rub.

1 *Persona hæredis videtur vna, & eadem cum testatore.*
2 *Hæres non potest voluntatem defuncti pro parte approbare, & pro parte improbare.*
3 *Verba enunciatiua testatoris non iurata non seruantur, & quando seruentur remissiuè.*
4 *Testator, si disponendo iurat, an eius voluntas seruetur, remissiuè.*
5 *Testator si dixit sibi tantum deberi x. cum xx. deberentur, talis assertio etiam non iurata prodest debitori.*
6 *Hæres non seruans iuramentum defuncti, quādo priuetur hæreditate ipso iure.*
7 *Testator aliquid confitens in testamento, si superuiuat, an possit talem confessionem reuocare.*
Confessio in testamento quam probationem faciat.
8 *Verbum, relinquo, quòd trahatur ad hæredis institutionem.*

Emper hanc. Iusiurandum à moriente præstitum, in quo substantiæ suæ mensuram facit manifestam inter suos hæredes diuidendo, ab hærede seruandum est, pœna non seruātib.
imminente: creditorib. tamen nullum præiudicium generatur.
1 h. d. vsque ad fi. † no duo. Primò, q persona testatoris, & hæredis
a videntur vna, & eadem.[a] & vide quod not. extra, de iu. cal. c. 2. in
2 gl. fi. lib. 6. ¶†Secundo no. qd hæres non potest pro parte approbare voluntatem defuncti, & p parte reprobare, l. qdam elogio.
3 C. de iu. deli. cum si. ¶†Op. & vr q hęc defuncti voluntas, cū sit
enunciatiua, nō sit seruāda, vt l. scriptura. C. cōi vtr. iud. & l. ex his
verbis. C. de test. mili. cum si. ¶Sol. qñque testōr verba enunciatiua proferens iurat, & tunc licet eius voluntas sit enunciatiua,
est seruanda, vt hic. Qñque nō iurat, & tūc secus, vt ī ɔriis. & ita
no. ī d. l. scriptura. & hic in 1. gl. ma. & C. ar. tu. l. j. ff. de le. 2. l. cū pater. §. pr, q filio. & l. fi. §. j. e. ti. ¶Op. & vr qd volūtas dfuncti enunciatiua dēt seruari ēt sine iurō, vt l. j. §. vl. et l. 2. ff. ad Silleia. Sol. vt
4 No. gl. in l. rōnes. C. de pb. ¶† Quid āt iuris sit si testator iurauit?
sed hoc disponēdo ñ enūciādo dixit? dic vt no. hic. ī gl. et qd no.
in l. peto. ī prin. de l. 2. et in d. l. j. C. arb. tu. cū gl. s. alleg. ¶No. gl. qd
in exnecis idē no. de pb. auth. qd obtinet, q̄ sumitur ex hac cōstōne.
5 † Sed q̄ro hic, qd si nō iurauit, & dixit sibi tm̄ x. dñi, cū xx debe
rētur, an hoc pdest dbitori. & gl. vr velle, qd sic ī eo, qd dt immo
& sine iurō, & istud est pp dictionem taxatiuā tm̄. & hæc fuit opi.
Hug. no. in l. rōnes, C. d pb. licet ibi dicat, qd hoc nō pdest debitorib. & si testator apponat dictionē, tm̄. si iuret non deberi xx.
sed dicat sibi dñi tm̄ x. sed pcedentem opi. approbat hic Ia. de Bel.
rō est, dt ipse: quia vim legati obtinet, facit l. quod mihi. d li. leg.
ff. & l. legaui. cū si. e. ti. & istā opi. puto verā. pbat p tex, in l. Titia
§. qui Marco. ff. de annuis leg. hēs ex pdictis ergo, qd iurm dfuncti opat ēt ɔriū effectū, qa operat repetitionē legatorū ab intesta
6 to, vt no. in l. cū pr. §. filiis mrem. ff. de le. 2. fm aliā lec. ¶†Quærit
hic Ia. de. Bel. an hrs nō seruans iusiurandū defuncti priuet hrditate ipso iure? & vr quod sic. vt in §. sitq; pœna. &c. j. e. & In ɔriū
facit, qd no. s. de hæ. & fal. §. si quis āt nō implens. Sed dic fm eū,
qd aut hrs est inobediens in agēdo, vel aliqd faciēdo ɔ voluntatē defuncti, & tunc priuatur ipso iure. qñq; est inobediens omittēdo, & negligendo voluntatē defuncti, & tunc non priuat ipso
7 iure qd est no. fm eum. ¶†Scdò q̄rit ipse, qd si testōr est cofessus
se mihi dre c. postea vero moriens vult venire ɔ illam confessionē, an possit? vr qd sic. quia voluntas testōris est ambulatoria. vt
l. 2. §. fi. ff. de adi. leg. l. cū hic status. §. orō. & §. pœniētiā. ff. de do.
inter vi. & vxo. ɔ. vr qd nō, qa in testō ɔhi pōt, vt no. in hrdes palam. §. fi. ff. de test. & ɔctus p pœnitētiā nō pt reuocari: qa vim vltimæ volūtatis obtinet, vt l. 2. C. de fal. cā adie. leg. cū si. postea ɔclu
b dit, qd aut talis confessio fit abñte pte, & non piudicat,[b] vt ex ea
possit pbō ɔ ɔfitentē induci. vt l. fi. ff. de inter. ac. & l. certum. §. si
quis abñte ff. de ɔfes. aut fit pñte aduersario, & tunc talis confessio obtinet vim ɔctus celebrati inter viuos, vt d. l. hæredes. in fi.
& hoc casu talis confessio non pt reuocari, vt l. gñalr. C. de non
nu. pe. ff. depositi. l. publia. ī fi. sed hāc q. formāt Doc. in d. l. gñalr,
& ibi tenet Pet. qd ex tali confessione inducat probatio debiti. &
sic vr, qd nullo mō possit reuocari fm eū, sed hoc dictū Pe. vr falsum, nā talis ɔfessio fcā á testōre ñ inducit probōnem debiti, sed
solū petit fideic. tex. est in l. Lucius. §. si qs. ff. de leg. 2. nisi testōr iuraret, vt l. cū quis. §. codicillis. eo. ti. & iō tene opi. Ia. q̄ s. dixi, q̄ vr
3 verior. ¶†Vltimò no. tex. sitque pœna. ibi, his, q̄ relicta sunt, &c.
quod verbum, relinquo, trahitur ad hæredes institutos: nam hîc
vides quod hic appellatur relictum, de quo dixi de hære. & Fal. §.
& hæc quidem. vbi est gl.

ADDITIONES.

a ¶Et eadé. Adde d. Soc. in cōs. 61. inci. in pñti cōsultatione. vers. sed hæc obiectio. circa med. in 1. parte, q licet hæres & defunctus céseant eadé psona, & est verū. sed iuris fictione, qa in veritate differūt, cū diuersæ sint psonę, & diuersas animas hñt. & iō vinculū vnius non ligat animam alterius nisi illius culpa interuenerit, & adde Fel. in c. de quarta. de præscrip. in prin.
b Nō piudicat. An & qñ vero piudicat, vide tu Fel. ī c. si cautio. de fide instr. & ver. 2. declaratio. circa fi. ver. cum ver. quarta declaratio. & Fel. ibi plenè.

Vt præponatur nomen Imperatoris &c. Rub.

1 *Apponi quæ debeant in instrumentis. remissiuè.*
2 *Notarius actorum, an in libro actorum apponere debeat illas solennitates, quas apponere tenetur in instrumentis.*
Acta, an requirant testes. remissiue.
3 *Inuocatio nominis domini, si non reperitur in instrumento, quòd instrumentum non vitiatur: tamen se remittit ad Spec.*
4 *Omissio crucis in inuentario, non vitiat inuentarium.*
5 *Sententia, an contineatur, & veniat appellatione actorum.*
6 *Scriptura priuata, an requirat quod in ea apponatur dies, & consul. quòd non.*
7 *Locus in instrumentis apponendus est.*
8 *Locus loci confecti instrumenti, in instrumento apponi debet.*
9 *Sigillum notarij apponitur in instrumentis.*
10 *Instrumenta possunt confici in prima, & secunda persona.*
11 *Instrumentum potest confici per verba præsentis, vel præteriti temporis.*
12 *Consueta apponi in instrumentis, si non apponantur. instrumentum vitiatur.*
13 *Anni domini poni debent in instrumentis.*
14 *Notarius, an possit apponere diē, consulē, & locū, si in instrumēto non reperit.*
15 *Hora diei, quo conficitur, non ponitur in instrumento.*
16 *Dies a pposita in vno instrumento, quando videatur in alio repetita.*

§. Illud omnium. ¶In documentis debet principis nomen, & annus in principio & indictio designari. Itē consulis nomen, & annus consu-
latus

tat⁹, dēt & dies, & mēsis celebrati ꝯct⁹ apponi, & ēt annus ꝯditæ
ciuitatis, si hoc hēt cōsuetudo: dñt ēt documenta claris notis; &
iris scribi; h. d. vsq; ad fi. in tex. ibi, eis. s. documentis, ibi vetustissi-
ma. s. pncipia. ibi, Imperatorū. s. sequētiū. & ita de cetero scribāt.
1 ¶† No. q sunt illa, q dēnt in instris apponi. de quo latius no. in l.
gnali. C. de tab. lib. x. & extra, de fid. instr. c. inter dilectos. ver. sed
ꝯ priuilegium, & vide, qđ no. in c. qm̄ ꝯ falsam, in gl. antep. ex. de
2 proba. ¶† Secundò no. in hoc prin. à quo habuit originem ciui-
tas Romana. ¶ Tertio no. in versi. vnde sancimus. qđ notarius, q
in iudiciis acta cōficit, debet illas solēnitates in libris actorū ap-
ponere, quas apponit in instris. & sic facit, ꝙ acta requirāt testes,
seu testium subscriptionē, sicut & alia instra, qđ habuistis tactū
s̄. de hæ. & fal. §. si verò obsunt. & tangit in l. in donationib. C. de
do. de quo dic, vt in c. post cessionē. ex. de prob. per gl. & Inn. vi-
de qđ no. gl. in d. c. qm̄. p Inn. in c. ad audientiam. ex̄. de pręs. & de
off. & po. iu. del. cap. cum in iure. & vide Inn. in c. fi. ex̄. de fi. instr.
3 ¶† No. ver. si qua vero. ibi, & inchoet̄ mox autore Deo, cum sua
gl. sup ver. auctore. quæ incip. puta in nomine dñi. ex quo tex. cū
gl. hēs, ꝙ in quolibet instro dnt apponi in princ. ipsius instri ista
a verba, in noīe dñi^a &c. & sic vr̄ ꝙ si hæc verba in instro nō appo-
nant̄, instrm non valet, quasi desit solēnitas, q̄ in instris requirit̄,
p hunc tex. ꝓ hoc ēt facit, ꝙ si istud de ꝯsuetudine ꝯsueuit in in-
stris apponi, si non apponat̄, instrm non valet. ar. eius qđ not. in
hac gl. q incipit, puta, &c. & j̄. dicā. ī ꝯrium vr̄: qa ista vr̄ leuis solē
4 nitas, ergo eius omissio nō vitiat. l. j. in fi. ff. de vē. † insp. hinc est,
ꝙ Doc. dñt, ꝙ licet in inuentario fcō p hr̄dem requirat̄ signū cru
cis, tñ si tale signū omittat̄, nō vitiat: vt no. Doc. in l. fi. §. finaūt du
bius. C. de iu. deli. & notat̄ ex̄ de test. c. Ray. sic igit̄ dēt esse in pro-
posito. licet il la verba ñ apponant̄. & vltimā pte putarē veriorē.
5 circa hoc tñ vide Spec. in ti. de instr. edi. §. br̄. versi. 1. ¶† Quartò
no. tex. cū gl. q̄ incipit, s. in fn̄is, ꝙ appellatione actorū fn̄ia nō cō
b tinet̄,^b de quo no. C. vt li. pen. l. licet. C. de app. l. à proconsulib. cū
6 si. ¶† Quæro, dr̄ hic de solēnitate, q̄ dēt apponi ī publicis instris,
an priuata scriptura hoc reqrat. s. diē, & ꝯsulem, & sim. text. vr̄ ꝙ
nō in l. pe. §. idē q̄ rit. ff. de pig. ꝙ vr̄ tenere gl. in l. scripturas. C. qui
po. in pig. hab. quæ incipit non tñ. sed illi l. pe. pōt rñderi, ꝙ ibi lo
quat̄ in oblōne pignoris, quasi sit spāle in pignoris oblōne, seu
oblō. re. di. vt no. gl. in l. 2. in §. itē Labeo. ff. de aqua plu. arc. ¶ Et
ꝙ in priuata scriptura dies, & cōsul requirant̄, vr̄ tacitè sentire gl.
C. de ꝯhen. & cōm. stip. l. optimā. in gl. fi. cōiuncto prin. glo. cū fi.
Cy. distinguit, aut instrm fit ad probandū, & tūc requirit diē, &
ꝯsulem. vt l. 1. §. editiones. ff. de eden. & d. l. optimā. & hæc ꝯst. cū
fi. aut fit ad ꝯhendū, & nō reqrit diē, nec cōsulē, vt d. §. idē q̄ rit. &
sic Cy. intelligit d. §. idē quæriit. vbi instrm fit ad ꝯhendū. ita not.
ipse in d. l. optimā. C. de ꝯh. & cōmit. stip. & Doc. in authē. si quis,
ī aliquo. C. de edē. l. & ī l. si qua. de diuer. rescr. ¶ Sed Gui. de Cu.
intelligit d. §. in priuata scriptura, in qua dt nō reqri diē, & consu
c lē^c ita no. ipse ī d. l. j. §. editiones. ff. de edē. & istā opi. tenet gl. xxv.
q. ij. c. dicenti. §. si quis beneficia nō ob. dictus. §. editiones. qa ibi
loquit̄ in publicis instris, vt ibi no. glo. non ob. l. prætor. in prin.
s. ti. qa ibi non dr̄, qđ puta, scriptura. diē & ꝯsulē requirat. sed di
cit, ꝙ si est appositus dēt edi. & hoc vr̄ sentire gl. si qs argētariis. §.
7 si initiū tabularū. e. ti. & hāc opi. Gul. tenet hic Ia. de Bel. ¶† Quæ
ro, qa hic nō dr̄ de loco, an locus dēat in instris apponi. gl. est, ꝙ
d sic^d in d. l. optimā. & l. gnāli. C. de tab. li. x. no. ex̄. de re iud. c. Abba
8 te. in gl. si donatio. li. 6. & ēt in fi. sup ver. nō expssā. ¶† Quæro, an
sufficiat dicere actū ī tali ciuitate, vel castro, vel an ēt dēt poni lo
cus spālis, s. actum in tali ciuitate, in domo talis? & vr̄ dicendum,
e ꝙ sufficit dicere de ciuitate,^e ar. d. l. optimā. & vr̄ tex. expresse xij.
q. 2. cū redēptor. ibi, actū in vrbe Romana. &c. In ꝯriū, ꝙ dēat po
ni locus spālis, est casus expressus in ti. q. mo. na. effi. leg. §. q̄tū ve-
9 ro. col. 6. & ibi dicā. ¶† Quæro, an in instro dēat notarius appo-
f nere signū suū.^f dic, ꝙ sic. probat̄ fm vnā lect. j̄. de instr. cau. §. o-
portet. ad idē C. de aile. l. si. ibi, ꝙ solidū est, &c. facit, ꝙ not. in l. 2.
§. si dubitet̄. ff. quemadmo. test. aper. & tāgit gl. in §. itē lex Cor. de
10 falsis. insti. de publ. iudi. ¶† Quæro, an instrm dēat scribi in pri-
ma, vel in tertia psona. Rñ. non refert. tex. est in c. dudū. extra, de
11 cōuer. coniu. vbi ēt de hoc p Io. An. ¶† Quæro, an tabellio dēat
instrm p verbum pāris, vel pteriti tpis scribere. v. g. an dēat dice-
re notarius, talis vēdit, & tradit, vel vendidit, & tradidit. rñdeo ñ
refert, vt est tex. in c. qđ aūt. extra, de iu. pa. ¶ No. gl. forte. in fi. vid
12 qđ no. extra, de fi. instr. c. inter dilec. super ver. indictionis. ¶† No.
gl. puta ibi. apponendi sunt. no. ex hac gl. qđ oīa. q̄ sunt consueta
poni in instris, dēnt apponi, & si non apponant̄, instrm vitiat̄. qđ
13 no. ppetuò. ¶† Sed aduerte ad id, qđ gl. dicit de annis dñicæ in-
carnationis: qa qđ tales anni apponant̄ in instris, probatur per
tex. xxiij. dist. c. ī noīe dñi. sed qđ de ꝯsuetudine apponant̄, est ve-
rū in Tuscia. hic apponunt̄ anni natiuitatis dñi, & ita serua quod
14 consuetudo vult, vt hic in gl. ¶† Quæro, instrm est confectum
sine die, ꝯsule, & loco, an notarius poterit talia apponere si recor
dat̄ dic̄, vt no. in Spe. in ti. de instr. edi. §. postremo. ver. sed nunqd
ꝯfecto. & no. in l. si qs decu. C. de fal. & in l. imperator. ff. de sta. ho.
& nisi ista talia apponantur, quid iuris sit, vide Spe. in d. §. postre-
15 mo. ver. quid ergo si dies. & ver. si locus. ¶† Quæro hic dr̄, ꝙ de
bet apponi dies confecti instri, an dēat apponi hora diei. dic qđ
16 non, de quo per doc. in d. l. optimam. in 5. q. ¶† Quæro pone, qđ
in protocollo est apposita dies, postea notarius fecit instrm sine
die, an videatur repetita dies, vt sicut est in protocollo, repetatur
& ponat̄ in instro. Ia. de Are. tangit in l. in causis. C. de acc. & Spe.
in d. §. postremo. ver. quid ergo.

ADDITIONES.

a In nomine dñi. Adde Fel. in c. si scriptura. ver. & inter alia, cum se. de fi. inst. vbi etiam quid in instrumentis confectis inter Iudæos.

b ¶ Nō continetur. Tu ad hoc omnino vide Fel. in c. qm̄. ver. no. v. de prob. vbi all. pro & contra.

c Et consulem. Vide d. Ma. in no. inc. no. ꝙ tempus. & locus, &c. & d. Ale. de Im in l. prętor. in prin. ff. de eden. & in j. const. ff. & in l. cum tabernam. §. idem q̄- siit. in apo. cum concor.

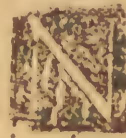
d Quod sic. Sed q̄ro nūqđ valeat cōsuetudo in contrariū, dic ꝙ nō fm Rotā. in deci. anti. cōclu. 395. in c. vtrū valeat cōsuetudo. p Fel. in d. c. Ab. all. in tex. qa est cōtra substātiā cōtractus, iō nulla vt p gl. ord. in c. ñ putamus. in gl. 3. de consue. in 6. de quo dicto facit festū Ro. in l. in illa. ff. de ver. ob. & in l. de pup. §. quid nuncia. ff. de no. ope. nun. sed tu dic, put in proposito not. Docto. post Lap. in d. c. Abb. & Do. Ant. in proœ. dec. ꝙ vbi consuetudo semper attēditur, istud non procederet respondendo ad d. gl. Inn. d. c. non putamus, ꝙ istud est de solemnitate non de substantia, quæ differunt, vt per Inn. in c. qđ sicut, in gl. mag. extra. de ele. & Bal. in l. etiam. C. de exec. rei. iu. & in repe. l. 1. C. de sacrosf. eccl. & ꝙ istæ sint solēnitates, vide Bar. in l. si quis legatum. ff. de fal. & Bal. in l. 1. §. 1. circa me. ff. de eden.

e ¶ De ciuitate. Sed nunquid sufficeret, ꝙ notarius scriberet actum esse in terris imperij, vel ecclesiæ, non expressa ciuitate. vide Fel. in c. 1. de fide instr. in versi. demum autem expressionis.

f ¶ Signum suum. Adde Bal. in l. nō aliter. ff. de adop. & in l. 1. §. editiones. ff. de eden. & Bar. in 1. consti. ff. & Ia. de Aret. & Imo. in l. ad testium. §. si quis. ff. de testi. & glo. in §. item lex Cornelia. insti. de pub. iud. & Spe. in tit. de fid. inūr. ver si. item quod non est signatum.

Scenicas non solum si fideiussores pręstent &c. Rub.

1 *Iuramentum licitum seruari debet.*
Non seruans iuramentum, quando punitur.
2 *Periurus an sit infamis, & quæ pœna periurij, remissiuè.*
3 *Periurus non admittitur ad testimonim.*
4 *Contra iuramentum temerarium licet propria autoritate venire.*
5 *Iuramentum temerarium, an repellat quem ab actibus legitimis, remissiuè.*
6 *Pœna, an imponatur pro illicito iuramento.*

Ouimus pridem. Iurm sup re illicita ser-
uari non dēt. h. d. ¶ Op.
& vr̄, ꝙ oē seruanū sit iurm, vt in c. cū ptingat. extra, de
iureiu. c. licet, d pac. li. 6. Op. dr̄ hic, si qua oīno, &c. & sic
innuit, quod pro periurio imponatur pena. ꝯ. de l. 2. C. de re. cre.
1 † Sol. vbi iuramētum est licitum, est seruandum.^a tñ ille qui non
a seruat, non punit̄, nisi quo ad Deum,^a nō quo ad mūdum, & qđ
non punit̄, quo ad mundum, est verū iure ordinario, sed iure ex-
traordinario pōt accusari de crimine stellionatus, vt l. fi. C. de cri
mi. stel. Qūq; imponit̄ ēt pœna quo ad mundū: puta si qs venerit
ꝯ pactum, qđ iuro firmauerat. vt l. si quis maior. C. de transf. secus
si solum ꝯ sacrm veniat, vt l. Lucius. ff. de his, qui no. inf. & ibi gl.
2 ¶† An periurus sit infamis,^b vide 6. q. j. c. infames. & 22. q. v. c. si
b qs cōiunctus. de iudi. c. qrelā. & 6. q. 1. c. quicunq;. vbi ēt ponit̄, q̄
3 sit pęna periurij. & ex̄. de iureiu. c. q̄to. ¶† Quærit gl. an piurus ad-
c mittatur ad testimoniū^c posito, ꝙ nō sit infamis. & gl. hic tenet,
qđ nō, super ver. si qua. idē no. in d. l. Lucius. ad idē extra de testi.
c. testimoniū. & d. c. qsquis. & facit qđ no. gl. in l. Imperialis. §. j. C.
4 de nup. & in l. 3. §. lege Iul. ff. de testib. ¶† Quæro, qa ista ꝯstō loq-
tur de illicito, seu temerario iuro; an liceat venire ꝯ tale iurm ꝓ-
pria authoritate. dic, qđ sic. vt no. in c. venerabilē, extra de elec. &
vide. quod not. in d. capitul. testimonium. in fin. extra de test. &
5 xxij. q. 4. c. innocens. ¶† An aūt iurm temerarium repellat quem
ab actib. legitimis? dic 8 5. q. c. Florentinum. & extra, de testi. c. in-
6 timauit & q đ tangitur in d. c. infames. 6. q. 1. ¶† An aūt pro illici
to, vel temerario iuro imponatur pœna? dic vt in c. sicut nostris,
7 & c. quæsitis. extra, de iureiu. & xxij. q. 4. c. qui sacramēto. ¶† Vlti
mo vide gl. super ver. vitam, in fi. vel fm Ia. de Bel. quod illa l. Im-
perialis. §. j. loquitur in muliere sponte se prostituente. hic vero
in muliere decepta. vt patet ibi, malè inducta, &c.

ADDITIONES.

a Et seruandum. Adde quod vt iurm sit seruandū, & obliget, debet habere iudicium. s. iustitiam, & veritatem, quorū si alterum deficiat nō est seruandū. vt per do. Soc. in consi. 67. incip. circa primam q. ver. superest nunc: ibi, quia tunc iuramentum. in j. parte.
Adde Barto. Soc. in suo tract. fallen. reg. ccvj. & Philip. Cor. consi. suo ly. inc. visis in litera. in vol. 3.

b Infamis. Vide Fel. in c. testimonium. ver. sed est difficultas. de te. vbi est, an in eum cadat excusatio: ibi circa prin. ver. vltra alios.

c Ad testimonium. Vide Fel. in c. ex parte. de testi. ver sfino. c. per tuas. de simo. circa fi. & Old. in cons. 294.

Vt non fiant pignorationes, &c. Rub

1 Represaliæ non possunt concedi, & quando possint concedi. nu. 2
3 Captus pro represaliis pro alio si soluit, an possit ab eo cuius occasione sunt concessæ, solutū repetere.
4 Pœna de qua hic, imponitur ipso iure.
5 Donatio facta vltra quingentos, coram quo iudice debeat insinuari.

Nhonestas. Nulli licitum esse ẽm formā pignorationis exigeř aliū ꝓ alio pœna ꝯfacientibus imminente. Item sicut donū fcā a principe priuato insinuatione nō eget, ita nec ꝯ. h. d.
¶Quæro pro huius ti. decl'one, quid vult dicere tex. ẽm pignorationis formam gl. exponit formā. i. pactum & idem đt gl. si nō interuenit pactū, & multomagis. sed ego puto qđ iste tex. velit dicere ẽm pignorationis formā. i. ẽm formā repsaliarū nā idē est dicere pignorationes qđ repsalias. ita tex. exponit eꝫ. de iniur. & dā. da. c. j. lib. 6. vbi de hac q. fit mētio. đt enim tex. & sic pignora-
1 tiones, quas vulgaris loquela repsalias nominat, &c. ¶†Et sic ex hoc tex. sic posito & declarato, no. quòd repsaliæ nō pñt concedi. idē not. ĩ d. c. j. ad idē facit C. vt nullus ex vic. l. j. lib. 12. ⁊ vt nulli. iu. §. qa vero. & de execu. & exact. l. nullā. li. 12. & de oĩ agro dser. l. hac diffinitione. li. 11. facit l. nulli. C. de iu. cū si. Sed ꝯ hoc op. de c. dilectis filiis. extra ad app. & de iureiu. c. si qs. 22. q. 2. c. dñs nr̃.
2 ¶†Sol. qñque ciuitas, sub qua est psona debitrix, vel delinquēs
a requisita denegat facere iustitiā, & tunc repsaliæ pñt cōcedi, ᵃvt in ꝯrio. Qñq; illa ciuitas requisita non denegat facere iustitiā, & tūc repsaliæ nō pñt cōcedi. vt hic cū si. s. alle. ita no. Inn. extra de fo. cōpe. c. postulastis, &c. dilectus. ad qđ facit, qđ idem Jn. no. in c. olim cām. extra, de rest. spol. & vide gl. in d. c. dñs nr̃. & facit ad prædicta ⁊. de qstore. §. si vero forsam. ⁊. vt diffe. iu. §. 1. & 3. & §. si verò contigerit. & extra. de off. ord. c. significauit. & quod tangit gl. in d. l. nulli. & quod tangunt Doc. in auth. habita. in fi. C. ne filius pro patre. Scđò op. de l. numerus proui. C. de tab. lib. x. Sol. vt ibi no. gl. de ista mā, an represaliæ concedi possint, & quibus, & contra quos, & an priuata persona cui concessæ sunt represaliæ possit propria authoritate ponere in carceribus personas captas rōne represaliarum, dic, vt in q. q̄ disputauit Pe. de Bel. in ciui-
3 tate ista. & ponit in hoc ti. & ego feci vnum tractatum. ¶†An āt si aliqs est captus ꝑp represalias concessas propter delictum alterius, & soluat; possit ab ipso repetere. Ia. de Are. ponit in l. 2. ff. de ver. obl. & tenet qđ sic. prq quo facit tex. cū gl. in l. nā & seruius. ff. de neg. ge. & l. fi. §. fi. ff. de dolo. l. si vero. §. cū autē. ff. de his qui deie. vel effu. ¶No. gl. super ver. formā. quæ incip. puta. idē no. in
4 auth. & omnino. C. ne vxor ꝓ marito. ¶†Quæro, hic dr̃, & cadere ēt ab actione, an ipso iure. Odofr. tenet ꝙ sic ꝑ tex. in d. auth.
5 & omnino. ¶†Quæro quid vult dicere tex. iō egeat gestis monumentorum. dic vt in gl. super ver. gestis. & se. ex quibus hēs qđ velit dicere in summa, de quo tāgitur in l. illud. C. de sacros. eccl. & l. sancimus. C. de don. & circa hunc §. vide, quod dixi s. de non alien. §. sancimus. super gl. ibi posita.

ADDITIO.

a ¶Concedi. Adde Bar. in trac. represa. in j. q. prin. ver 2. ad hoc. & Bal. & Sal. i aut. & oino. C. ne vxor pro marito, sed ab extra, quæro nunquid sint licite in fo. conscientiæ. vide Pe. de Suza. in d. auth. post Sal. & Bar. loco s. alle. & Tho. de Aquino. 2. q. 40. c. 2.

De exhibendis reis, &c. Rub.

1 Lis, quòd non dicatur contestari per petitionem rescripti.
2 Absolutoria lata ab obseruatione iudicij, an dicatur diffinitiua, vel interlocutoria, ibi distinguit.
3 Citatio partis, an requiratur quādo ferř sñia ab obseruatione iudicij. remissiuè.
4 Expensæ in casu huius §. quod veniant in stipulatu, & non officio iudicis.
5 Solennitas, an debet interuenisse post actum, si omittatur, quòd actus per hoc non vitiatur ipso iure, sed ope exceptionis.
6 Inopia, quòd contingat ex peregrinatione.

Lurimi. ¶Reus non esse exhibendus in iudicio de vna prouincia ad aliam, nisi prius actor fideiussoriā pstiterit cautionē, certam q̃titatem promittens, si litem non exequatur, aut exequens nō vincat: & reo comparente si actor. ⁊. x. dies non cōparuerit, reus absoluendus est à iudicio, eo exacto, ꝙ ab actore promissum est & si quid amplius reus expendisset. h. d. ¶Op. & etiam videtur, ꝙ sine satisdatione actoris dēat reus trahi ad iudicium, vt l. si qñ. C. de dila. Sol. ista l. corrigit illam. & ideo super d. l. est posita auth. ꝙ fieri. quæ hic sumitur. ¶Op. scđò, & videtur ꝙ licet ⁊. x. dies actor non cōpareat, nō iō tñ causa terminet, qa ciuilis cā triēnio, crĩalis biennio durat, vt l. ꝓperandum, in prin. C. de iudi. l. fi. C. vt ⁊. certū tps, &c. đt gl. ibi loqť de sñia diffinitiua, hic verò loquiť de sñia interlocutoria, & absolutoria ab obseruatiōe iudicij nō. n. hic pt ferri diffinitiua: tū qa lis pte. nō erat: tū qa nō liqdū de cā,
1 nec† dr̃ eē facta li. conte. vbi fuit rescriptū petitū, vt l. de qua re. ff. de iud. licet tñ al'r decretistæ seruent. đt gl. de hoc quid seruēt,
2 dic vt no. in c. statutum. extra, de rescr. lib. 6. ¶†Not. ergo ex ista gl. ꝙ absolutoria lata ab obseruatione iudicij est interlocutoria. ad idem tex. cū gl. in d. l. ꝓperandū. §. & si qdē. & c. l. §. cū autē. hoc expressè tenet gl. ea. l. §. cū aūt. in j. gl. cū qua cōcor. ꝙ no. in l. harū. §. fi. ff. si seruitus ven. & quod no. in l. Titia. ff. de accus. & Inno. in c. finē litib⁹. extra, de do. & cōtu. & Spe. in ti. de expen. §. fi. ver. hic etiam expressis. eꝫ. vr̃ dicendū, ꝙ sit diffinitiua. nam diffiniti-
a ua est illa, q̃ cām diffinit. ᵃvt l. dicere. §. j. ff. de arb. & ꝙ no. 2. q. 6. §. diffinitiua. sed qñ quis absoluiť ab obseruatione iudicij, cā ñniť vt ist. đ ppe. & tēp. ac. §. si ergo, &c. ad qđ facit qđ no. in prin. mag. gl. in l. Iul. ff. de cōdi. inde. ¶Quid dicendum hic? Qñq; ferť sñia absolutoria ab obseruatione iudicij, quia iudici de cā nō liquet vel quia libellus fuit male conceptus, & tunc talis absolutoria ē interlocutoria, & non diffinitiua. & ita loqť gl. in d. l. Titia. & d. §. & si qdem. cū sua gl. & eadem. l. §. siue cadē. cū si. s. alleg. pt enim iterum agi. vt not. in d. §. & si qdē. & l. Titia. & ad idē l. & post edictū. §. circunducto. ff. de iu. & l. j. §. j. ff. si mēsor fa. mo. dixerit. extra
3 de iud. c. examinata. cū si. †Qñque ferť sñia absolutoria ab obseruatione iudicij, quia reus pēdente iudicio soluit, & tunc dico, qđ eo respū, qđ nō pt iterū agi, talis sñia pt dici diffinitiua, vt §. fi. insti. & ppe. de tēp. act. & isto mō pt intelligi vna opi. no. in d. l. Titia Sed habito respectu, qđ per solutionem factam pendente iudicio principalis est cā sublata. vt insti. q. mo. tol. obl. in prin. & sñia, q̃ sequitur, non reperit quid tollat, sed tm̃ instantia iudicij fuit: dico, quòd isto respū est interlocutoria, vt no. in d. l. harū. §. fi. cō iuncta glo. & d. §. fi. insti. de perp. & temp. act. ¶Quæro, qñ fertur sñia ab obseruatione iudicij, an dēat quis citari? dic per Inn. extra de offi. deleg. c. cōsuluit. ¶Op. & vr̃ ꝙ hæc constitutio nihil innouet: quia aut vincit, & non vr̃ calumniasse, & per consequens ad
4 expēsas nō teneť, d. l. properandū, §. cum āt. †Sol. vt in gl. & vult d. gl. quod d. cōstō innoueť in hoc, qđ licet al's expensæ veniant iudicis officio, hic tñ actor tenetur ad expensas ex stipulatu. & in hoc est dr̃ia, vt no. gl. ⁊. de iud. §. oportet. & l. 3. §. si rem. ff. de leg. 3. & ff. de rei ven. l. non solum. in fi. per Doc. in l. sancimus. C. de
5 iu. Spe. in ti. de expen. §. 1. No. gl. videlicet. ¶†No. ex hac glo. qđ qñ aliqua solennitas debet adhiberi post actum perfectum. licet talis solēnitas omittať, non vitiatur actus perfectus ipso iure, sed ob. lex non implenti, cū qua glo. concor. l. vniuersa. de pc. impe.
6 ¶†Vltimò not. gl. in prin. huius l. q̃ incipit deducuntur ex qua no. qđ ex peregrinatione contingit inopia, quod tene menti. ad idem dicam ⁊. vt omnes obe. iudi. prouin. §. hæc considerantes. in fi. vbi tex. concord. cum isto.

ADDITIO.

a Diffinit. Qñ aūt dicatur diffinitiua. vide Fel. copiose, & no. in rub. de re iu. post prin. vbi etiam plene, quando dicatur interlocutoria, & quæ sit.
¶Adde Firmanū in suo aureo Dictionario. in ver. sententia diffinitiua. ver. j. & l. aufran. in c. quoniam contra. §. interlocu. de ap. numer. 7. versi. est ordine successiuo. & ibi posui in apost. extra, de proba.

1 Per litis contestationem quasi contrahitur.
2 Reus debet se subscribere libello, sed consuetudo non seruat.
3 Libellus quid sit quid debeat continere, an contineat nomen actionis, remissiuè.
4 Libellus an debeat offerri, & per quem.
Libellus offertur ab actore tribus modis.
5 Coram arbitratore, an offeratur libellus, remissiuè.
6 Iudicium super inepto libello, quod procedat si non opponatur.
7 Libellus, quod non possit etiam tacitè omitti.
8 Dilatio xx. dierum de qua hic, ꝙ possit per iudicē abbreuiari: & est arbitraria.
9 Iudex an denegare possit reo in totum dilationem de qua hic.
10 Litis contest. fact. a non data dilatione reo, nec ab eo inducijs petitis, valet.
11 Litis contest. an fiat super exceptionibus. remissiuè.
12 Libellus, peto castrum, vel ecclesiam cum suis pertinentiis, procedit.
13 Libellus, petò quicquid possides in tali villa, an procedat.
14 Exceptio recusationis iudicis, est dilatoria, & opponi potest vsque ad litem contestatam.
15 Reus possidens immobilia, non cauet de iudicio sisti.
16 Reus cauere debet de iudicio sisti, nec releuatur per dispositionem pignorum.
17 Fideiussor sisti quando sit obligatus.
18 Fideiussor de iudicio sisti, an teneať cērtam quantitatē promittere, quod non.
19 Sportulæ quibus debeantur, & à quo præstentur. remissiuè
20 Litis contestatio qualiter fiat. remissiuè ad gl.
21 Litis conte. an fiat, quando reus respondet verbis affirmatiuis. remissiuè ad gl.
22 Litis contest. quòd inducatur per reum excipiendo.
23 Præscriptio, an interrumpatur per litis contestationem: etiam nullam.

§. Illud quoque. ¶Reo ad iudiciū vocato dēt libellus offerri, & xx. dierū spaciū indulgeri, & ab eo dēt fideiussor dari & sportulæ solenniter, & medio tpe poterit iudex recusari, vel alius associari, nisi ille quem petiit ab alio sit recusatus, & xx. dieb. elapsis lit. cont. fieri dēt: & al'r fcā ñ valet h. d. vsque ad §. si vero ēt. & hēt duas partes. Nā primo recitať antiquum ius. Scđò ius nouū. scđa ibi, sancim⁹. Subscribere. s.

1 reũ.ex isto.§.sumit̃ auth.offerat̃.C.de li.ꝯt.¶†No.tex.ibi, obligetur.& facit ꝓ eo,qđ no.gl. qđ ꝑ li.ꝯte.dr̃ qs quasi ꝓhere,vt no.in l.2.ĩ fi.ff.de ꝑt.stip.vides hic tex.dicẽtẽ,qđ ille q eſt ꝯſtitut⁹ sub li-
2 tis ꝯteſtatiõe obligat̃.¶†Scđò no.tex.§.ſuſcept.ibi ſubſcribere libello,&c.qđ reus dẽt libello ſe ſubſcribere.Ad idẽ gl.& tex.in d. auth.offerat̃,ad idẽ tex.eſt ĩ c.j.ex̃.de lib.obl.licet gl. hic dicat, ꝙ
3 hodie hoc nõ eſt de ꝯſuetudine.¶†No.gl.in verbo libellũ.q̃ q̃rit qđ ſit libell⁹,&c.dic,vt hic,&.in gl.de li.ob.c.j.¶Scđò q̃ro qđ dẽt libellus ꝯtinere.dic,vt ĩ gl.ex̃.đ li.obl.c.j.&.2.ff.đ edẽ.l.j.in prin.& ꝑ Cy.C.de edẽ.l.edita.¶†Et ã libell⁹ dẽat actionẽ ꝯtinere,gl. tãgit
a hic,&.ĩ d.l.j.ĩ prin.& ex̃.de iu.c.dilecti.ᵃ&c.examinata.&in Spe.đ act,&peti.§.ſequit̃.ĩ prin.de li.cõt.§.quid ãt libellus.& q̃ ſit rõ q̃re libellus dẽat dari in ſcriptis.dic,vt in gl.Itẽ,an indiſtinctè ſit verũ qđ libellus dẽat offerri,gl.ponit hic,& plenè per Inn.c.j.ex̃.de li.
4 obl.& in Spe.de li.ꝯt.§. nunc dicendũ.¶Quæro,dr̃ hîc† ꝙ libel-l⁹ dẽt offerri,an à iudice,ã ab actore,đt gl.ſup ver.offerri,ꝙ ñ reperit̃ lege diffinitũ,an ab actore,vł à iudice debeat offerri,ſed đ ꝯſuetudine offertur reo à iudice:iſtud,qđ gl.đt.hic eẽ de ꝯſuetudine vñr tenet̃ doc.eẽ đ iure,vt ipſi no.ĩ d.c.i.ex̃.de lib.obl.&no. ꝑ gl.Ber.3.q.3.§.libellum.In.verò tenet,qđ libellus ꝑt offerri à iudice:& ẽt ab actore. & hoc puto verum. ꝑt ẽt libellus trib.modis offerri pactorem,& ita tenet gl.in d.auth.offeratur.C.de li.con.
5 ¶†Et quia hæc gl.loquitur de arbitro: an corã arbitratore dẽat offerri libellus?Spe.tenet,qđ non,in §.reſtat.ver. ſed nunquid.in
6 tit.de li.obl. ¶†Quæro ſup ver. libellũ.gl. đt & tñ valet, &c. ſed quid ſi actione ꝑſonali,vł actione reali nõ expreſſa, an procedat iudicium.dic,qđ ſic,niſi excipiatur,vt l.fi.& ibi no.C.de ann. exce.& no.in l.j.in gl.mag.ff.de eden.ff. ad exhi.l.3.§.ſi quis noxali. C.ad exhi.l.2.&qđ no.de re iudi.c.Abbate.ſuper ver.obnoxium. li.6.& ꝑ Inn.in c.delicti.ex̃.de.li.obl.ꝑ gl.ex̃. de cã poſ.& ꝓp.e.cũ
7 eccleſia ſuper ver.iudicium.¶†Quæro,an libellus ſcit de ſubſtãtia iudicij,ita ꝙ omitti non poſſit.& gl.iſta ſuper ver.libellum ibi Item fallit qñ vr̃ velle, ꝙ poſſit tacite: ſed non expreſſe remitti. ita not.in d.auth.offeratur.ꝙ tacitè poſſit remitti.facit s̃.de triente & ſemiſ.§.illud quoque.Sed ꝯtrium no.videlicet,ꝙ non poſſit ẽt tacitè remitti, extra de lib.obl. c.j.& de off.delega.c.de cauſis.de quo dic,vt no.per gl.Io.An.in c.fi.de reg.iu.lib.6.& plenè ꝑ glò. in cle.ſæpe,de ver.ſig.ſuper ver.ꝗſt.ſancimus.in cle. & quod no. in c.2. de ꝯfeſ.lib.6.& qđ no.Spe.de li.concep.§.vtrum aũt.& in
8 ti.de ſniæ prolati.§.iuxta.ver.qđ ſi de partium.¶†Quæro,hic dr̃ ꝙ dẽt dari dilatio xx.dierum,an iudex poſſit iſtã dilationẽ abbre-
9 uiare?gl.†hic ſup verbo xx.tenet, ꝙ ſic,cũ qua concor. ꝙ no. in c. dilectus.ex̃. de ꝓc.vbi gl.no.ꝙ talis dilatio eſt arbitraria. adde, ꝙ no.in c.ꝓterea.ex̃.de dila.licet ꝯtriũ no.in d. auth.offerat̃.C.de lit.ꝯte.¶Sed q̃ro,an iudex poſſit iſtã dilationẽ in totũ denegare?
10 dic vt no.Inn.in c.j.de li.obl. ¶†Sed pone, qđ iudex iſtam dilationem non denegat.ſed reus non petitis induciis peruenit ad litẽ conteſtatam.an teneat litis conteſtatio?& videtur tex.expreſſe hic in verſicu.ſi vero,quod non.cum quo concor.d.auth.offerat̃ ꝯtrium determinat gl.17.q.4.c.vxor. felicis.Ad hunc tex.& ſi.rñ.vt no.gl.3.q.3.§.offeratur. ver. ꝓ nihilo . & qđ no. in fi.ſup ver. dãnificando.& ſuper ver. ſi vero hoc. in gl.q̃tũ ad hoc tãgit Inn.in d.c. ᵃde li.obl.in prin.& circa iſta duo dicta.vide tex.& gl.
11 in d.c.ꝓterea.extra,de dila. ¶†Quæro circa ꝑdicta,an ſup exceptione dẽt offerri libellus,& lis ꝯteſtari?dic vt no.extra de offi.deleg.c.prudentiã.§.ſexta. circa q̃ gl. vide Spe. in ti. de exce.§. viſo.
12 ver.ſed nunquid.& de li.ꝯt.§.pe.ver.j. ¶†Quæro an procedat talis libellus, peto eccleſiã, vel caſtrum cum ſuis pertinentiis. dic qđ ſic,vt ꝓbatur in c.cum venerabilis.de exce. de reſti.ſpol.c.cũ ad ſedẽ. de ꝓb.c.licet cauſam.de ſi.l.inſt.c.inter dilectos.Itẽ ſi peterem rẽ cum ſuis finib. vt ꝓbatur in c. Abbate ſanè. extra,de re
13 iudi. in prin. ¶†Quæro ego peto in libello meo quicqđ poſſidet talis in tali villa vel caſtro,an procedat.Spe.tenet,ꝙ ſic, in ti. de act.& pe.§. ſequitur.ver.quid ſi peto. pro quo facit ex̃,de fid. inſt.c.inter dilectos.in prin.ꝯtrium tenẽt Dy. Ia.de Are.in l.de pupillo.§.qui nunciat.ff.de no.ope.nun.circa quod vide Spe.de re li.de.§.i.Pone,Dicitur hic in ver.in me.&c.quod j̃.xx.dies datos
14 ad deliberandã iudex ꝑt recuſari. ¶†Quæro cũ iſta exceptio recuſationis iudicis ſit dilatoria , an poterit opponi vſque ad litẽ
b ꝯteſt.ꝙ qđ ſic,vt in c.cum inter monaſteriũ.ᵇex̃.de re iud. de hac q.dic,vt no. per gl.3.q. 3. §. offerat̃.in gl. iudicio ſiſti.& vide qđ
15 no.in d.c.cũ inter monaſteriũ in gl.mag.†no.gl.id eſt,cautioni. in ſpecie. ſm primã opi. tenet gl.in d.l.ſciendũ.in prin.& in §. ſed hæ. & in fi. de ſatiſ.& in auth.offerat̃.&in l.nã & poſteriores.
16 ff.de leg.& cõ.†ſi ibi,§.ad exhibendũ,vide vt no. in l. 1. ff.q ſatiſ. cog.in l.nemo.ff.de re iu. ff.de ꝑto.ſtip.l. ꝑtoriæ, la 3. in 1.gl.ſed qđ hic dr̃ vr̃ verius ꝑt 1.§.i.hic alleg. in gl.& per l.fi.§.ſi legatarius.ff.quorũ leg. q leges expreſſe loquuntur in ꝑtoriis ſtipu.& cum iſta gl.cõcor.qđ no.in d.l.j.ff.q ſatiſ.cog. & in d.l.prætoriæ. in gl.fi.quæ incip.i.cogitur.&hanc opin.tenet hic Dy. pro quo facit lex,ſatiſdationis. ff.de ver. ſign. & hanc op.tenet gl. in d.§.
17 ꝓferatur.3.q.3.¶†Quærit gl.quãdiu tenet̃ fideiuſſor,q ꝓmittit aliquẽ ſiſtere ĩ iudicio?dic vt ĩ gl.& latius.in §. ſed hodie.inſti. de ſatiſ.& in l.grecæ.§.poſt ãt.ff.de fideiuſ.& qđ no.in l.fi.ĩ fi.ff.q ſa-
18 tiſd.cog.¶†Quæro,an teneat̃ fideiuſſor certã q̃titatẽ ꝓmittere, gl.in d.l.2.in fi.format hãc q̃ſtionẽ,& nõ ſoluit, ſed gl.in d. §. ſed hodie tenet,qđ nõ.& idẽ no.in l.fi.ff.de ꝑt.ſtip.de quo dic,vt ibi
19 ꝑ gl.& Doc.¶†Quæro,dr̃ hic ꝓbitis ſportulis qb.ãt, & à quo ꝓ-
c ſtetur.ᶜdic,vt ĩ gl.ſup ver.ſportulas.& adde,qđ no.in d.§.offerat̃. & qđ plenè notatur inſti.de act.§.tripli.& qđ notat̃ j̃.de iud.§.ne ãt.& in c. cũ ab oĩ.ex̃,de vita,& honeſtate clericorũ.& in c.ſtatu
d tũᵈ§.inſup.de reſcri.lib.6.¶Venio ad gl.ſup ver.ꝯt.& iſta gl.q̃rit
20 tria.†Primò,qualiter fiat ꝯteſtatio lit. & dic,vt in prin.gl.& ad id ꝙ đt ſecus,&c.facit ꝙ no.ex̃,vt lit.nõ ꝯteſt.c.vno.in gl.&in l.j.C. de li.ꝯte.& vide vnũ ver.gl.ĩ c.ſolicitudinẽ.ex̃,de appellatio.in vltima gl. ¶Scđò q̃rit gl.cũ rñſio rei poſſit eſſe negatiua, vel affirmatiua,& ẽt dubia:puta per oppoſi. excep.an ſemp lis conteſtet̃
21 ¶†Et primo q̃ro, ſi rñſio eſt affirmatiua : puta ꝙ reus confiteat̃ an fiat litis conteſtatio.dic vt in gl.hîc, & in d.l.j. C.de lit.conteſta.& in c.dudum,extra de elec.ver.licet,& vide vnũ ver.gl.extra
22 de excep.c.cum venerabilis. ſup ver.confeſſus. ¶†Quæro, an ſi reus proponit excep.dicat̃ lis conteſtari. gl. hic dicit ꝙ ſic ꝑ ſuã rõnẽ,& idẽ no.in d. l. j. de hoc dic, vt hẽs in tex.& gl. extra, de lit.
23 cõteſtat.c.fi.lib.6. ¶†Quæro in ver.ſi vero hæc nõ ſeruẽt an añ litẽ ꝯteſtatã habitã pro nihilo, fuerit nihilominus ꝑſcriptio interrupta.gl. q̃tum ad hoc đt ꝙ ſic, ad hoc inducit oĩa, q̃ not. in gl. ſuper ver damnificãdo,q̃ eſt in ꝑcedenti ver.& ſic vr̃ iſta gl. velle ꝙ illa gl.loquatur ẽt vbi lit.conte.non eſt legitimè facta.apparet hoc ẽt ex eo,qđ gl.hic pro vna parte alleg. hunc verſ.ſi vero.ibi, pro nihilo.n.eſt,&c.¶Sed ꝯtriũ vr̃ ꝙ non ſit facta interruptio, tenet gl.in auth.offeratur.C.de li. conte.pro quo optimè facit l. ſi ꝑr̃.C.ne de ſta.defun.vbi gl.cõcor.ſed hoc,qđ hic dr̃, vr̃ verius,ꝑ quo facit glo.in l. ſicut.C.de præſcr. 30. ann.ver.nec ſufficiat. in prin.gl.Ad tex,ver.ſi vero hoc nõ ſeruetur.Rñde,vt no.gloſ.hic ſuper ver.dãnificando.& in ver. ſi vero.in gl. q̃tum ad hoc ñ ob. d.l.ſi ꝑr̃.qa ibi ñ inducitur interruptio: quia actũ fuit corã non cõpetenti iudice,quo caſu lit.conteſta.non inducit interruptionẽ vt ibi, & no.per gl.in c.illud.ex̃,de ꝑſcr. ſup ver. interru. & ita intelligitur d.l. ſi ꝑr̃.cũ qua concor. quod no. in c.vt debitus.ex̃, de app.¶No.gl.ſup ver.petitus.in fi.dic,vt no.in d.l.obſeruandũ & in c.1.extra,de fo.cop.& in d.auth.offeratur,&c.

ADDITIONES.

a Dilecti.Et ibidẽ vide Fel.omnino in prin.& circa fi.in ver.nomen actionis.
b In c.cũ inter monaſteriũ.Et ididẽ vide Fel. in fi.ver. proponens,ubi ꝑ eũ.ad hoc hẽs xj.no.cõcl.quas ꝑ te ibi vide.& adde tu in ſum.in ti.de iuriſd.q.xij. & Lud.Pò.in fi.ver.exceptio.ver.3.& Bal.in marga.ver.exceptio.ver.x.
c ¶Quibus autem,& à quo præſtentur.Et quo iure dic,vt per Ant.Cors.ſing. ſuis in verſi.ſportulæ inci.ius canonicum.
d In ſtatutum.Et ibidem vide ad hoc Car.in j.opp.vbi plenè,& no.

1 *Filius comitis,vel vaſalli,dicitur habere comitatum,vel feudum ab imperatore non à patre,*
2 *Filius vaſalli an teneatur propter patris delictum.*
3 *Scriptura in caſu huius §.quod requiratur.*
4 *Militia empta ex pecunia mutuata,an veniat in generali bonorum hypotheca*

§.Optimum. Primo recitat̃ ius antiquũ. Scđò ius nouum.Mutuans pecuniam hoc acto expſſe,vt militia ematur,q̃tũ ad militiam emptã ꝑfert̃ oĩbus aliis creditorib.aliàs,ſi non expreſſè dicatur, vt militia emat̃,vxor,& alij filij dotẽ repetẽtes ei ꝑferuntur in hypotheca, fallit in mutuan-
1 te ſilentiario.h.d.¶Appellatur ex caſu.quia caſu promi.¶†No, tex. ibi,cũ vtiq; oĩs.& ibi nullũ aliũ q̃ſtũ.hẽt:q̃ ex imperiali munificentia,&c.ad qđ l.ex imperfecto.de leg.3.& ſic eſt ar. ſm Ia. de Bel.ꝙ fili⁹ Comitis vel vaſalli, dicat̃ hr̃. feudũ vel comiatũ ab imperiali munificentia,nõ à ꝑr̃e,vt x. colla. de feu.cog.c.2.ĩ fi.& an agnat⁹, vel filius defuncti,c. 1.facit lex diui fratres.de iure pa. ff.de interdi.& relega.l.3.§.de nu.§.ſoluto. & §.ſi vero vſuſfruct⁹.
2 †& ꝑdicta poſſumus inducere ad q̃nẽ,an filius vaſalli ꝑp delictũ ꝑr̃is teneat̃,de quo ꝑ Dy.in c.nõ dẽt aliqs.de reg. in.li.6.ꝑ Cy in l.2.in vlt.q. C.de li. & eorum lib. ad qđ ẽt facit tex. optimus x.
3 coll. ſi vaſal.feu.priue.c.1.¶†Pro declarõne tex.q̃ritur, & dr̃ad hoc vt mutuans hẽat iſtud priuilegiũ ,oportet, qđ expreſſè agat̃ quod militia ematur,an eſt neceſſe, qđ de hoc fiat ſcriptura , an ſufficiat dici corã teſtibus?dic, qđ requirit̃ ſcriptura.caſus eſt j̃.đ æqual.dot.§.quia vero.colla.7.ex quo §. ſumitur auth.quo iure. in ſi.C.q po.in pig.hab.¶†Scđò q̃ro,an in caſu h⁹ §.militia ẽ ex-
4 ꝑſſe obligata ſuper gñali obligatione bonorũ,q̃ fecit debitor accipiẽs pecuniam mutuo hoc acto,vt inde militia emat̃,vel ẽt hoc ñ expſſe acto,vt inde militia emat̃:an ꝑferatur in hypotheca militiæ poſtea emptæ oĩbus creditoribus priorib. in tpe?vide Azo. ĩ ſumma h⁹ ti.§.đ quãta.cõiuncto eo,quod ipſe no.C.q po.in pig. hab.§.tñ fallit.Et ad primam q̃ſt.videlicet,an militia ſit obligata, &c.vide,quod no.C.de pig.l.fi.in 1.gl. Et in gl.i.ſupponere. coniuncta auth.quod obtinet.ibi poſita hinc ſumpta ſup ver. creditoribus ibi ponit̃.¶No.hãc partẽ cũ qua cõcor. quod no. in d. auth.

auth. qđ obtinet. & p Azo. in sum. q po. in pig. ha. in fi. §. itē fallit. & in d. §. quanta. & pro ista gl. vř casus in d. l. fi. in primo casu l. C, de pig. vbi gl. vbi posita illum tex. destrueret, q̃ vř velle, qđ ibi debitor expresse accepit pecuniam mutuo, vt inde militia emeret ¶ Vltimo vide tractatum de militia, & de multiplici gñe militiarum. vide per Gul. in l. omnimodo. C. de inof. test.

1 *Legatum factum illi, cui aliqđ debetur ex dispositione legati, videtur factū animo compensandi.*
2 *Legatum factum viro per vxorem, an compensatur cum lucro debendo viro ex forma statuti de dote vxoris.*
3 *Legatum factum alicui cui debetur aliquid ex hominis dispositione quòd nō videtur factum animo compensandi.*
4 *Quarta, de qua hic, an debeatur etiam liberis superexistentibus ex eodem matrimonio.*
5 *Pauper quis dicatur, Remissiuè.*

§. Quoniam vero. Matrimonio sine dote, & donatione ꝯsistēte: altero ex ꝯiugibus diuite p̄moriēte, supstiti īopi quarta substantiæ morientis debet legato in quarta ꝯputando. Itē supstiti ad res proprias dat actio, & retētio, nō obstantib. creditorib. p̄morietib. h. d. In vers. si lega
1 tū &c. ¶ † Not. hunc tex. qđ q̃n qs dēt aliqđ ex dispōne legali, si aliqđ legat ille cui dēt, vř ꝯpensare cum illo debito, & in primo
2 debito legatū imputat. casus est hic: † & hic vř casus q̄onis qđ si dicit statutū, q̃ si vxor decedat sine liberis, vir lucret tertiā partē dotis, qđ si vxor sine filiis decedēs relinquat aliquid viro ī testō, illud legatū imputat in eo, qđ vir lucrari dēt ex forma statuti, arg. huius tex. ad idem auth. pterea. in fi. C. vñ vir, & vxor. hinc sum-
3 pta. ad idē l. si cū dotem. §. si pr. ff. sol. ma. secus † si aliqs deberet ex hoīs dispōne, q̃a legādo tunc suo creditori nō vř ꝯpensare, vt in l. creditorē. de leg. 2. & in l. 1. §. sciendū. C. de rei vxo. ac. de quo
4 p Ia. de Are. in d. §. sciendum. ¶ † Scđo no. ex isto §. q̃ p̄mium qđ dat coniugi inopi supstiti, dat ēt quantuncunq; liberi supexistāt ex illo matrimonio. sed istud hodie recipit carrectionem per §. quia verò legit. j. vt li. ma. & auiæ. dic vt ibi, quia aliter distinguit,
5 q̃ hic. ¶ † No. gl. super ver. pauper, quæ ponit quis dicat pauper.
a Tu quantum ad hoc, dic, vt no. in d. auth. præterea.[a]

ADDITIO.

a ¶ In auth. pterea. & ibidē vide Saly. i prin. & gl. i l. si vero. §. 2. ff. q. satisd. cog. Imo. & d. Abb. i c. Odoardus. de so. gl. in l. illicitas. §. ne tenuis. ff. de offi. pſ. & gl. in l. sed si susceperit. §. 1. ff. de iud. gl. in c. i primis, in ver. de paupere. 2. q. 1. ¶ Adde gl. in ver. imparem, in l. paupertas. & quod ibi dixi in addi. ad ipsum, in ver. qui non habet. ff. de excu. tuto. & dixi post Barto. in repe. l. habeat. nume. 26. in apost. in ver. quis dicatur pauper. C. de sacrosan. eccl.

Constitutio, quæ ex adscri. & lib. na. &c. Rub.

1 *Adscriptitius, quòd sit liber.*

N quadam. Partus sequit ventrem, & ecclesiæ inuicē pn̄t p̄mutare vtrique ecclesiæ indemnitate seruata, iureiuran. & superioris decreto interueniente, excepta maiori ecclesia Cōstātinopolitana. h. d. In tex. ibi, prohibitione, de qua loquitur s̄. de
1 non alie. §. vlt. ¶ † Quæro an iste adscriptitius sit liber, vel seruus? dic, qđ est liber, sed cuidam seruitio adscriptus, vt not. in l. ne diutius. C. de agric. & censi. lib. xj. & inst. de iure personarum. in prin. tangitur modicum in §. adscriptio. s̄. de nup.

1 *Decretum superioris, debet interuenire in permutatione rerum ecclesiæ.*

1 §. Quia igitur. ¶ No. tex. si tñ, &c. † Ex quo habes, q̃ in p̄mutatiōe rei ecclesiæ dēt interuenire superioris decretū. idē in rub. huius ti. debet ēt interuenire, vbi cōcedit res ecclesiæ in emphyteusim. j̄. tit. 1. §. fi. & in rub. illius ti. qđ no. propter id, quod dixi s̄. de reb. eccl. non alie. §. sancimus.

Vt decæ. com. eccl. re non fictè fiant &c. Rub.

1 *Permutatio quando fit cum principe per ecclesiam, fit vt res perpetuo apud ipsum permaneat.*
2 *Quæ non possum per me, an possim per alium.*
3 *Magnas qui ex forma statuti non potest cedere actiones contra populares, si cedit Mutinensi, & Mutinensis Bononiensi, an cessio tenet.*
4 *Vendens rem cum pacto, ne alienetur, si fuit alienata, primo vendens, non poterit propria authoritate rem alienatam apprehendere.*
5 *Decretum superioris, requiritur in emphyteusi ab ecclesia facta.*

Egem. Ecclesia cū principe permutare p̄t, vt res apud principē perpetuo permaneat, ne veniat ad priuatos his in futuris casib. obtinentib. Itē ecclesiæ ad inuicem in perpetuam emphyteusim da-
1 re pn̄t excepta maiori ecclesia Cōstantinopolitana. h. d. ¶ † No ex hac l. q̃ quando fit permutatio p principem ita fit, vt res per-
2 maneat apud eū, ita, qđ ñ veniat ad priuatos. ¶ † Secundo no. q̃ id, qđ ñ possum p me, ñ possum p alium, de quo p Dy. & Io. An. in c. p̄t qs, de re. iu. lib. 6. & primum no. facit ad q. s̄m Ia. de Bel. statutū est in ciuitate Bon. q̃ magnates ñ possint cedere actiones ꝯ populares: mō qdam ex magnatibus cessit Mutinensi, q nō erat de populo bononiēsi, idē Mutinēsis cessit cuidā Bononiēsi, an p̄sumat fraus. Dicit ipse, q̃ iste tex. ī pri. vc3 ī ver. qcūq;. & j̄. ī vers. oīb. est arg. q̃ ñ. Ad idē. j̄. vt spō. lar. §. pe. in ꝯriū facit tex. ī ver. de cætero āt. & mō s̄. dcm̄ est. sed dt Ia. de Bel. q̃ si lex p̄hibet oīno, & gñalr, & p oēm viā tūc fraus p̄sumit, vt s̄. de ñ alie. §. neq; illud C. de na. li. l. j. s̄. de nup. §. de augmētis. al's ñ p̄sumit fra', nisi p̄bet, vt l. si seru' eius. ff. de acq. hære. & l. cū aūt. §. fi. ff. de ædi. ædi. & ff.
3 di his q. vt indi. l. 1. in prin. & de rit. nup. l. pe. cū si. ¶ † Quæro, vbi p̄mutat res cū p̄ricipe, & p̄ceps cū priuato. ꝯ hui' §. authoritatē an ecclesia poterit p̄pria authoritate rē apprehēder? & gl. ponit duas opi. & tenet primā, q̃ sic. ¶ Sed veritas est ī ꝯriū, & ita tenet Ia. de Bel. dēt. n. res in iudicio vendicari, vel alio mō peti, vt p̄bat ibi in p̄petuū vendicari &c. & hř in l. iubem'. §. sane. C. de sac. san. ecc. & j̄. de ali. & emphy. §. qm̄. & no. ex̄, de rer. permu. c. 2. & c. si qs ex̄, de re. eccl. ñ alie. facit, qđ habuistis in tit. & gl. s̄. de ñ eligen.
4 §. vlt. & ista est veritas. ñ ob. opi. gl. † sed ex hac sua opi. gl. arguit per hunc text. ad q. si vendo. tibi rem pacto, ne alienes, possum eā apprehendere, sed in hoc ñ insisto, q̃a nō est verū. de hoc dic vt no. in l. ea lege, C. de ꝯd. ob. cau. & l. si ita qs. §. ea lege. ff. de ver.
5 ob. & in l. fi. C. de re. ecc. nō alie. ¶ † Vltimò circa istam cōsti. in fi. no. tex. ibi, decreto quippe &c. q̃ in emphyteusi facta ab ecclesia requiritur decretum. Idem habes hic, & in Rubr. quod no. per id quod dixi s̄. de eccle. re. immo. alie. §. sancimus.

Vt ea, quæ vocantur insinuatiua, &c. Rub.

Lurimas. Insinuatiua non pn̄t exigi à clericis ordinatis, exceptis his, qui sunt ordinati in maiori ecclesia à q̄bus s̄m ꝯsuetudinem accipere licet, pœna ꝯfacientib. imminente. h. d. ¶ Op. & vř, q̃ indistinctè licitum sit accipere ab ordinatis in q̄buscunque ecclesijs, vt j̄. de sanctis. epis. §. pro ꝯsuetudinibus. gl. ponit duas opi. tenē secundā, & vide, quod not. in ca. 2. & in c. cum in ecclesia. in gl. extra, de verb. sig. & vide 1. q. 2. c. cum episcopum.

Vt cleri. qui rece. aliis pro eis subrogatis, &c. Rub.

1 *Non residentes in beneficiis, q̃ beneficio priuentur, & hoc quādo sine causa.*
2 *Clerici vagabundi, an gaudeant priuilegio clericorum.*
3 *Ecclesiam ædificans, habet ius patronatus & ius præsentandi.*

Lurimi. Clerici ꝯtinuam residentiam in propriis ecclesiis facere tenentur, nec debent recedere, alias alij in eorum locum subrogantur cum eorum emolumentis, & recedentes, & postea remeantes suscipiendi non sunt, nec eis emolumenta debent restitui. ¶ Item patrono, cum suo superiori, præsentare permittitur, vt ab eo ordinetur, & examinari debet prius vt sit ille, qui ordinetur idoneus, & nō aliter. h. d. vsque ad finem
1 huius §. facit extra, de appe. c. peruenit. † & sic vides hic, q̃ qui in beneficiis non residēt, debent beneficiis priuari, quod intellige q̃n, sine iusta cā, dic vt habes extra, de cleri. non resi. c. inter quatuor. §. fi. & plenius in c. quoniam. §. si vero. extra, vt lit. nō ꝯtest.
2 ¶ † Item est hic argm̄ circa prin. ꝯ clericos vagabundos,[a] vt cle-
a ricorum priuilegio non gaudeant arg. l. qui sub prætextu. C. de sac. san. ec. Itē est arg. immo quasi expressum s̄m gl. ꝯ ecclesias Italiæ, quæ semper habent pauciores canonicos: & alij canonici vsurpant ea, quæ debent dare canonicis deficientibus, & facit pro
3 hoc extra, de const. c. cū M. Ferrariensis. ¶ † Vltimò no. in §. illud quoq;, q̃ ædificans ecclesiam hēt ius patronatus. & hēt ius p̄sen-
b tandi,[b] facit, qđ hř in c. nobis. extra, de iure pa. & de of. leg. c. dilectus, & de ꝯse. di. 1. c. si qs basilicā, & 16. q. 7. c. piæ mētis, & p Inn. ex̄, de p̄scri. c. Lateranēsi. al's, c. vigilāti, & de priui. c. cū & plātare.

ADDITIONES.

a ¶ Contra clericos vagabūdos. Adde aliquid de hoc p Ant, Corse. fin. suis in versi. vagabundus, quod incipit, si clericus vagabundus,
b ¶ Præsentandi. Adde Abb. Sicu. i c. audientiā, el 2. de eccle. ædifi. vers. sed dubitatur, 8. q. vbi sing. & adde gl. no. 12. q. 3. c. apostolicus, quem Abb. allegat.

De his qui ingrediuntur ad appellandum. Rub.

1 *Fatalia duo in casu appellationis hodie ex causa constituuntur. & nu. 6.*
2 *In cā appellōis proceditur parte absente, & lite non contestata, quando altera pars est absens, aliàs nō, & nu. 10. & quādo requiritur citatio. & nu. 13.*
3 *Inopia dicitur iustum impedimentum dandi fatalia in appellationibus.*
4 *Inopia, an dicatur iustum litis non prosequendæ in causa appellationis impedimentum.*
Intemperies aeris, an dicatur iustum impedimentum non prosequēdæ causæ appellationis.
5 *Iustum impedimentum causæ appellationis non prosequendæ, videtur, si appellans sine dedecore absque sui culpa non possit in publico comparere.*
6 *Victor potest appellatore non comparente in vltimò mense instantiæ comparere, & petere causæ expeditionem, & causa examinata appellantem in expensis condemnari & vide nu, 11.*
7 *Sententia lata in principali, biennio dato ad appellationem prosequendam elapso remanet firma.*
8 *Victor q probauit in causa principali, q̃ probare dēat in causa appellationis & qua-*

& qualiter hoc procedat & nu.19.
9 *Appellanti olim plura tempora ſtatuebantur.*
10 *Litis conteſtatio,& libellus in cauſa appellationis,quod requiratur quando vtraque pars eſt præſens.*
12 *Appellatus,an poſſit vltimo menſe primi anni comparere, & petere cauſa examinationem,*
14 *Appellāti,qui proſecutus eſt cām appellationis , & iſtam ad finē perducit, & dicit ſe impeditū tpis breuitate,licet aliter nō probet, an detˉ reſtitutio.*
15 *Appellanti,qui ſtetit per biennium,ꝙ non fuit cām proſecutus,& habuit iuſtum impedimentum,an competat reſtitutio ex clauſula generali.*
16 *Appellanti impedito proſequi cauſam appellatiōis,reſtituitur tantū tempus quantum impedimentum durauit.*
17 *Impedito per vnam diem,an detur annus integer,remiſſiuè.*
18 *Lex noua quādo trahatˉ ad præterita pēdētia tamē p appellationē. remiſſiuè.*
20 *Tempus anni,vel biennium,quod datur ad proſequendum appellationem an poſſit per iudicem moderari remiſſiuè.*
21 *Tempus primi anni ad proſquendum appellationem quando incipiat currere remiſſiuè.*
22 *Ex ſtipulatione iudicis,quòd quæritur parti.*

olubile. Appellanti ad appl'onē exercendam ſtatuitˉ annus,& ex cā biennium. Item appellatore in biēnio cām derelinquēte ꝯceditˉ victori cū vnus menſis ſupereſt cām ꝓſequi, vt ſnīa firmetur aut infirmetˉ in vtroq; caſu appellatorē in expenſis cōdēnando, neutro aūt proſequente ſnīa remanet firma,his obtinentibus in
1 cauſis futuris,ac ēt pendentibus nondū finitis.h.d.¶†No.ex iſta ꝯſtitutione.ꝙ appellāti hodie ſtatuuntˉ tm̄ duo fatalia.ſ.annus,&
2 ex cauſa bienniū.¶†Secundò no. ꝙ in cauſa appellationis pro-
3 ceditˉ ēt altera parte abſente,& lite non conteſta. ¶†Tertiò no. in verſ.ſed plurimi, ꝙ inter alia īpedimēta hic enumerata dr̄ eſſe iuſtum impedimentum inopia , vt pro hoc detur ſecundus annus,& hunc tex.alle.Inn.in c.ex rōne, extra de ap.facit in arg.l. 1.
4 §.vlt.ff.de colla.bo. †ſic forte poſſet dici, ꝙ eſſet iuſtum ,impedi-
a mentum litis non proſequendæ in cā appellationis.[a] Item intē-
b peries aëris[b] eſt iuſta cauſa nō morandi in certo loco,vt no.in c. ad ſupplicationē ex̄, de renun.& no.23.diſt.c.cōis filius,ad qđ facit,quod tangit gl.de conſe.diſt. 1.c,ſi quis. quod fortè procederet , niſi appellans fuerit in culpa impetrandi iudicē in cā appel-
5 latiōis in loco p̄dicto,arg.l.ſi is à quo,in fi.ff.vt in poſ.lega.† poſſet etiam forte dici tunc iuſtū impedimentū, ſi ex aliqua cā ſupueniente ſine delicto appellantis ipſe appellās ſine dedecore in
6 publico comparere nō poſſet,ar.j̄.e.§.1.& qđ ibi no.¶†Quartò no.in ver.quia.n.qđ in cā appellationis victor appellatore abſente p̄t vltimo menſe ꝯparere,& facere cām examinari,& ſiue vincat,ſiue non,appellator ꝯtumax ꝯdēnatˉ in expenſis poſt ingreſ-
7 ſum appellōnis. ¶†Quintò no. ꝙ elapſo biennio ſnīa remanet firma,ꝯcor.l,2.in fi. eo.ti.¶Sextò no.ī §.illud quoq;,qđ lex noua
8 trahitˉ ad dicta impedimenta p appel. ¶†Vltimo no. in fi.dicti §. illud,ꝙ victor,q probauit in cā principali , dēt probare in cā appellationis.¶Op.ad primum not.& vr̄,ꝙ appellanti ſtatuūtˉ plu-
9 ra fatalia,vt l.2.& l.fi.in prin.& §.1.C.de tem.ap.†Sol.olim ſtatuebantˉ plura tpa appellanti queādmodū ſtatuebantˉ ad appellationē ꝓducendā,vt patet in l.in offerendis.C.de appellat.& l.cū anteriorib.§.in his.C.de tempor.app.queādmodū ſtatuebāt ad initiandum proceſſū ſup appellatione vt d.l.2.& l.fi.ī prin.C.de tēp. ap.hodie vero ſtatuitˉ annus,& ex cā biēniū ad appellationē ꝓducendā,& ad initiandū ꝓceſſum ſup app. & finiēdū.vt hac authē. circa qđ vide qđ no.in auth.ei,q.in 2.q.C.eo.ti.de tēpo.ap. ¶Secūdo op.ad fm̄ no.& vr̄,ꝙ in cā appellatiōis lis dēat ꝯteſtari. & li
10 bell⁹ offerri,vt 2.q.6.c.ſi aūt.§.& ſi q in quacūq;.& ibi no.¶†So. qn̄q; vtraq; pars eſt p̄ſens,& tūc dēt lis ꝯteſtari,& libellus offerri. Et ita loqtˉ l.ꝯria,& gl.Qn̄q; altera pars eſt abſens,& tūc p̄t ꝓcedi lit.nō ꝯte.& ita loquitˉ hic, & in l.fi. §,illud. C.de temp. ap.& in c. p tuas.extra,de ap.Iſtam ſol.& iſtam opi. ponit gl. in c. Raynald. ex̄,de teſt.ſup ver.ꝯteſtata.& tāgit gl.in c.interpoſita. ex̄, de app. ¶Venio ad quartum no hic dr̄,qđ appellatore ceſſante, appella
11 tus p̄t cām facere examinari vltimo menſe biennij. † Quæro, an in vltimo menſe biennij poſſit appellatus petere cām examinari?dic,vt nō. Inn. in c.oblatæ.ſuper verb.terminum. ex̄.de ap.
12 & in c.ſæpe,ſuper ver.peremptorie.eo.ti.†Sed fortius quęro,an vltimo menſe primi anni poterit appellatus ꝯparere, & petere cām examinari:& vr̄ hic caſus,qđ nō.in ver.qa.n.Inn.in c. ex rōne in gl. mag.ex̄.de ap.vr̄ inclinare,qđ poſſit licet tex. hic in ver. qa.n.videatˉ ꝯdicere.ſed rōne huius §. dicit ipſe ſe non videre.imo plus dicit ipſe, qđ vr̄ ex quo appellans fecit citari appellatū, ēt ſi iſta citatio emanauerit in prin.primi anni, ſtatim appellatus poterit petere confirmationē ſuæ ſnīæ, & procedere in cā ēt nō expectato fine primi anni,vt in auth.qui ſemel.C.quo.& quādo iu.& eſt caſus ēt in cā appl'onis , in l.fi.§.illud. C.de temp.ap.licet multum faciat in ꝯrium hic tex.j̄.eo.qui dicit, qđ ſi appellans deſeruit cām ēt in mediis certaminibus, tamē expectatˉ finis biēnij, videlicet vnus menſis ante finē biennij. Ponit ēt Inn. aliam opi.
fm̄ quoſdā.& ad auth.q ſemel rn̄det,ꝙ loqtˉ in cā principali , ſed hic tex loqtˉ in cā app.ad l.fi. §.illud nō rn̄det.Ia.de Bel. hic dt aut appellās eſt abſens in primo anno,& tūc ſtatim, cū appellatus facit citare appellantē,poterit appellationē ꝓſeq,vt in §. illud,& l. fi.Aut eſt abſens in ſcđo anno,& tūc nō p̄t appl'onē ꝓſeq,niſi circa finē biennij,videlicet vltimo menſe biennij.vt hic.Rō drię,dt ipſe eſt,qa cū appellās ſe abſentat,& ē ꝯtumax,& in primo anno p̄ſumitur negligens,vt hac ꝯſtōne,§.hoc nos.& §.ſeq.& iō victori appellato ſubuenitˉ,vt ſtatim ꝓſeq poſſit cum appellās eſt ꝯtumax:ſed qn̄ appellās abſentat ſe in ſcđo anno, & ſic fuit diligens in primo anno,al's nō habuiſſet fm̄ annū,licet ſe abſentet ī ſcđo p̄ſumitˉ adhuc eſſe diligēs cū fuerit diligens in primo, & iō expectatˉ vſq; ad vltimū menſem biennij.arg.l.eū q.& l,q ꝯ ff.de inoff. teſt.& iſta opi.vr̄ mihi vera,Sed qdā doctor in auth.ei, qui.me audiēte dicebat,Aut appellatus vult venire ad ꝓſequendū appel.appellāte non requiſito,ſi fuerit in curia,ad q̄ appellans eſt,& tunc nō p̄t venire ad proſequendū niſi circa finē,vt hoc ver.qa.n.& in auth.ſi appl'one.C.de tēp.ap.hinc ſumpta.Aut vult venire ad ꝓſequendū appellato citato pſonaliter,vel ad domū , vt veniat ad ꝓſequendū in cā,& tūc p̄t appellatus incontinenti proſequi,in d.l.
13 fi.§.illud.¶†Sed ꝯ iſtud dictū vr̄ ꝙ appellatus nunq̄ p̄t procedere in cā appel appellatore abſente,niſi faciat citari appellatorē, vt ī c.p tuas.in fi.& ibi per Inn.extra,de ap,& ibi no.ēt in c. ſæpe , ſup ver,pemptoriè,e.ti. & vide ēt, qđ no.gl. B.Sed dices tu, intelligā illud dcm̄ Inn.ꝙ appellans abſens dēt citari, vbi appellatus vult venire ad proſequendū an̄ finem biennij ſicut ſ̄.dixi. Sed ad hoc rn̄deo, quia ēt in fine biennij , ſi appellatus vult proſequi debet appellantē citare,vt patet in tex,ver.quia.n.ibi,& q̄rere deſertorē &c.debet.n. appellatus appellātē pquirere , qđ p acquiſitionem p̄t fieri.Sed potes tu dicere,poterit perquirere, ſi erat in curia,in qua litigatur,nō aūt faciet eū citari. ſed qđ hoc ſit verū ī caſu huius,§.vbi appellatus vult ꝓſequi circa finē biennij, ꝙ dēat appellatus facere citari appellantē, tenet gl.2.q.6.c.ei q.§. appellatore ceſſante.Vn̄ p̄dicta diſtinctio nō vr̄ mihi vera:qa mihi placet ſol.
14 do.Ia.¶†Quæro,appellans proſecutus eſt cām,& ad finē ipſam n̄ pduxit,& dicit ſe impeditū tpis breuitate,nec aliter probat, an ei dabitˉ reſtō.dicit d. Ia. ꝙ nō,quia impedimentū dēt eſſe ineuitabile,& inexorabile,vt hac ꝯſt.§.hæc nos.& §.ſed plurimi.& §.qa n.& l.fi.§.illud,C.de temp,ap. & j̄. vt ſpō.lar.§, hæc quoque. Sed de hac qōne eſt caſus exp̄ſſus, ꝙ iſtud impedimentū dēt probari in c.ꝯſt.extra,de ap.qđ tenet Inn.in c. cū ſit Romana.extra,eo.ti.
15 & ibi p gl.¶†Sed q̄ro,qs ſtetit:per bienniū,ꝙ nō fuit cām ꝓſecutus , & habuit iuſtum impedimentum , an reſtituetur ex clauſula gn̄ali?dic,vt no.in gl.in auth.ei q. C.de temp. ap.ſed alia gl. §. qa n.j̄.eo.q̄ incipit, eſt ergo voluntatis,dicit qđ eſt tutus ipſo iure. Sed dic,aut appellans eſt impeditus in biennio proponendo impedimentum contingens in ſua perſona, & tunc cōpetit ſibi reſtō,vt in prima gl.aut eſt impeditus p iudicē,vel principalem, & tunc eſt tutus ipſo iure.& ita loquitˉ alia gl. aut eſt impeditus per alium,& tunc datˉ actio de dolo,& in ſubſidiū reſtō illo impediēte n̄ exiſtente ſoluendo, vt dicit gl. in c.ex rōne, ex̄,de ap. & ibi p Inn.& hoc,qn̄ ſtat per iudicem,vel principalem, quid iuris ſit,fa
16 cit,qđ dixi,ſ̄.đ ap.§. 1.¶†Quæro ī caſu,quo dixi tp̄s currere, ſed dari reſtōnem, an ſi fuit impeditus qn̄cūq; tpe biennij dabitˉ annus integer?gl,ī auth.ſi appl'one.C.de temp.ap.innuit,qđ ſic. ſed Ia.Bu.dicit illud eſſe verum,ſi in totum fuit iuſtè impeditus,alias
c nō reſtituitˉ ſibi,niſi tm̄ tp̄s,q̄tum durauit impedimentum,[c] ar.l. ab hoſtibus, §. ſed qđ ſimpl'r.ff.qui.ex cau.ma. & l.ſed & ſi p p̄torem.§. quoties.& l.nec non. §,ſi quis ſæpe,eo.ti.iſtam etiā opi.tenet Ia.de Bel.& Inn. in d.c.ex rōne.in fi.vbi ēt ipſe dicit , quid iuris ſit ſi ipſe appellatus fuit impeditus primo anno, vno die tm̄ iu
17 ſto impedimento. ¶†Quæro pone p vnā diem quis fuit tm̄ negligens , ſed aliis temporibus fuit diligens, an alius annus debet ei dari ipſo iure?dic,vt per doct.in d.auth,ei qui.in 3,q.& hoc tan
18 git Ia.de Bel.¶†Venio ad quintum no.& op. & vr̄ quod lex noua non trahatur ad facta p̄terita pendentia per appellationem, etiam ſi hoc exp̄ſſè dicatˉ in lege noua. j̄,vt cum de ap.cog.circa
19 prin.Sol.vt ibi dicam. ¶†Venio ad ſextum no.& hic vr̄ caſus in §.illud.in fi.qđ victor debeat probare in cā ap.non aūt appllans, & ad

ADDITIONES.

a ¶Appellationis. Adde Bal. in l.2.§.ſi quis in iudicio.ff,ſi quis cauſ.vbi refert Guil.de Cug. euaſiſſe quédā pauperé à furcis, qui cum appellaſſet propter paupertaté nó potuit ꝓſeq appellationé.Et adde d.Alex.de Imo.in d.§.ſi qs & in l.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.ff.man.& Pau.in d.cap.ex ratione.in prin.& Lud.in l.ſi vero. §.de viro.ſo.ma.in ver.fallit propter paupertaté. Et adde Bal.in l.acceptam.de vſu.& Fel.in d.c,ex ratione.in prin.

b ¶Aeris.An,& quando aeris intemperies excuſet.Vide Fel.in c.accedens,el 2.verſi.6.concluſio.vt lit.non conteſt.

c Impedimētū.Adde Pau.de Ca.ī cóſ.21.& plenius ī cóſ 25.Ol.ī conſ.60. & in conſ.157.& Ro. in cóſ.220.& Ang. in conſi.214.& Ro.de ap.57, in antiquis,& Lud.oino in l.ſi ita ſtipulatus eſſet.alias eſt in l.& ideo hæſitatur.ff.de verb.ob.& lita,vt p d.Fed.in d.c.ex róne,in fi.in ver.lita primo,vſque ad fin.

& ad hoc alleg. hunc tex. C. de app. l. hi qui ad ciuilia. In p̄riũ, qa lex dicit qđ pro sñia p̄sumit, vt no. in l. nõ vr̄. §. qui iussu. ff. de reg. iu. in l. Hærennius. §. Caia. ff. de euic. in l. iniuriarum. §. j. ff. de iniu. p̄bat̃ et in c. in p̄ntia. ex. de renũ. Circa qđ dic, Q̃nq; q̃ritur, qs debeat probare appellationẽ rectè impositã esse, vel ꝯgruo loco. & tp̄e, & apostolos petitos, & similia, & tũc appellans dẽt hoc probare, vt probat̃ in l. litigatoribus. C. de ap. & l. q̃m. & l. eos. in prin. & §. pe. ¶Q̃nq; q̃rit̃, quis dẽt probare de instantia cãæ, & tũc si altera pars prosequit̃ appe. altera parte existente ꝯtumace, & tunc incũbit onus probãdi ei, q̃ appellationẽ prosequit̃. Q̃nq; vtraq; pars prosequit̃, & tũc aut loquimur de probatione, q̃ fit p̃ modũ abnegationis: puta, qa dico sñiam latã me nõ citato, vel non p̄cedente causæ cognitione, & volo probare p̃ productionem actorũ inter q̃ non apparet citatio. & testes ad probandũ, & similia, arg. l. vlt. C. de rebus cred. & isto respectu ei, qui appellat, incũbit probõ, & iudex hẽt ista acta inspicere, vt l. nec cãs. C. de appell. & l. is apud quẽ. C. de eden. aut loqmur de probõne, quæ fit directè p̃ testes, & instr̃a, & tũc ille hẽt probare in cã appe. cui incũbit onus probandi in prima vt d. l. hi, q. & l. eos. §. 1. & C. de tẽp. ap. l. per hanc interposita. n. ap. res remanẽt in eo statu, in quo erant ante latã sñiam, vt l. 3. C. de ap. & vide, qđ no. in gl. in c. in p̄ntia, ex̃ de renun. vide ẽt circa hoc no. Inn. c. cũ in iure. ex̃. de offi. dele. in c. cũ bone, extra. de ele. & vide, quod no. in c. q̃m ꝯ̄ falsam. extra. de proba. & quod no. doc. in auth. ei qui. & in l. p̃ hãc. C. de tẽp. app. in 5. q. & quod no. Spe. in tit. de sententia. §. vt autem. ver. vbi autẽ.

20 ¶†Quæro, an istud tp̄s anni, vel biennij iudex possit arctare, vel moderare. gl. in auth. auferatur. C. de lit. conte. tenet quod non.

a & doc. in d. auth. ei qui.[a] in fi. de qua q. dic, vt habes in tex. & gl. in c. cum sit Romana. extra. de ap. ¶Vltimò, quia tractatur de expẽsis, quæ fiunt in causa appellationis, & ideo circa tales expensas

21 vide quod no. Inn. in c. sæpe. extra. de app. ¶†Quæro à quo tempore incipiat currere primus annus ad appellationem exercendam: gl. format istam q. in l. fi. §. illud. C. de temp. ap. & Doc. in d. Auth. ei qui. in 1. q. de hoc dicam ĩ. de iud. §. audient. ver. appellationes. Vnum tñ casum reperio, qđ tp̄s ap. interponendæ, & tp̄s

22 ap. exercendæ eodẽ mõ currit. no. in l. 1. C. de tẽp. ap. ¶†Vltimò circa prin. huius cõst. no. gl. per vnam partẽ, ex qua habes quod ex stipulatione iudicis acquiritur parti. Idẽ habes in auth. generaliter. C. de epi. & cle. in auth. matri. & auiæ. C. quando mu. tu. offi. fun. potest. & in auth. libel. C. de lit. contest. cum si.

ADDITIO.

a ¶Ei qui. Et ibidem vide Bal. & plene no. per d. Fel. in d. c. cum Romana. alle. in tex. dantem nonnullas no. limitationes, quas ibi per te vide.

1 *Comparatio literarum quando fieri possit in priuatis scripturis, etiã si priuata scriptura non habet subscriptionem trium testium.*
2 *Comparatio literarum, quando fiat in scripturis sumptis ex archiuio.*
3 *Scripturæ sumptæ ex archiuio publico, quòd probent, & eis sit standum.*
4 *Comparatio ex quinque generibus scripturarũ fieri potest.*

§. Illud Ex documentis publicis solis, & ñ priuatis cõparatio fieri dẽt. ¶Fallit in documentis priuatis, quibus aduersarius pro se vtit̃ & ex documẽtis, q̃ ex archiuio publico p̃feruntur, & publicè hñt testimoniũ iureiurando de calumnia p̃stito. h. d.

1 ¶†Op. & vr̄, ꝙ ex priuatis documentis añ hãc l. potue-
2 rit fieri cõparatio, vt l. cõparationes.[a] ver. ideoq;. C. de fid. instru. ¶Sol. q̃nq; q̃rit̃, an possit quis petere fieri ꝯparationẽ ex priuata scriptura, quam eius aduersarius inducit pro se: & dic, ꝙ sic. casus est hic. rõ est, qa eius aduersarius, q̃ talẽ priuatam scripturam approbat. ñ p̄t eam reprobare ꝯ̄ se, si ille, ꝯ̄ quẽ producit, vult ex tali priuata scriptura ad suam fieri ꝯparationẽ, vt hoc tex. ver. neq; n. & arg. l. si qs testib. C. de testi. & l. Põp. ff. de neg. gest. ¶Q̃nq; q̃ritur, an qs possit peter̃ fieri ꝯparationẽ ex priuata scriptura, quã aduersarius non producit pro se, & tunc dic, ꝙ nõ, nisi hẽat triũ testiũ subscriptionẽ, vt i l. ꝯ̄ria, & sic hæc auth. ñ corrigit. d. l. ꝯparationes, sed in diuersis casibus loq̃t. & hæc ẽ veritas, q̃ vr̄ placere modernis in l. ꝯ̄ria. Et hoc vr̄ sentire gl. sup̃ ver. documentis. licet non formet ꝯ̄riũ de d. l. ꝯparationes, quidqđ no. gl. in aut. ad hæc. C. de fi. inst. dicẽs l. ꝯparationes, corrigi, qđ est falsum, vt dixi. nisi velis dicere, ꝙ in hoc corrigitur d. l. ꝯparationes, quia cũ gñal'r dicit d. priuata scriptura ꝯparationẽ fieri nõ posse, nisi triũ testiũ hẽat subscriptionẽ. ista l. illã restringit, qa ẽ verũ, nisi sit priuata scriptura, qua me' aduersarius vtitur ꝯ̄ me. ex illa. n. nõ possum petere fieri ꝯparationem ad illã, q̃ produco, & ideo dixit tex. ibi, egere ꝯpetenti correctione in l. ¶Opp. & vr̄ ꝙ ex priuata scriptura possit fieri ꝯparatio, licet non habeat testiũ subscriptionẽ, & in alio casu, quã in casu huius l. vt ĩ. de instr. cau. & fi. §. j. & 2. & §. sed si quis. ¶Sol. aut q̃ris de priuata scriptura, ex qua petis ꝯparationem fieri, & tunc dic, vt s̃. dixi. aut petis de priuata scriptura, ad q̃ petit̃ fieri comparatio, licet non hẽat testiũ subscriptionem, & dic, vt in iurib. ꝯ̄riis, & circa hoc vide gl. in d. l. ꝯparatio-

2 nes. ¶†Tertiò op. & vr̄, ꝙ hic §. nil addat ad casum dictæ l. ꝯparationes. in eo qđ hic dicit posse fieri ꝯparationem ex scriptura inducta de archiuio publico, quia hoc erat iam introductum p̃ dictam l. ver. nõ alr̃, vbi tex. dicit ex forẽsibus instr̃is posse fieri ꝯparationem. Sol. ibi loq̃t̃ de forẽsibus instr̃is, id est, de actis coram iudice factis per publicum notarium, sed hic tex. loquit̃ de scripturis productis de archiuio publico ñ publicatis, nec scriptis p̃ publicã p̃sonam, sed habuit testẽ publicũ, id est officialẽ, q̃ præest archiuio publico, & hoc voluit sentire gl. sup̃ ver. mens. & super ver. testimoniũ. Ad hoc facit, qđ no. gl. i d. auth. ad hæc. C. de fi. inst.

3 ex gl. ibi iũcta cũ gl. hic posita sup̃ ver. testimoniũ. ¶†No. ꝙ scripturæ producte de publico archiuio stari dẽt, licet non hẽat solẽnitatẽ, dũ tñ hẽat testimonium illius officialis, q̃ p̄est archiuio pu-

4 blico, & tene menti. Habes ergo † ex prædictis, ex quinque generibus scripturarũ fieri posse ꝯparationem. videlicet ex publicis instr̃is. Itẽ ex forensibus: Itẽ ex priuatis scripturis triũ testiũ subscriptionẽ habentib. Itẽ ex scripturis productis de archiuio publico. Item ex priuatis scripturis triũ testiũ subscriptionem non habentibus, quibus tñ aduersarius meus vtitur ꝯ̄ me, hoc colligitur ex isto §. & ex d. l. comparationes, & ex his, quæ s̃. dixi.

ADDITIO.

a ¶L. cõparationes. Et ibidẽ vide ad hoc Pe. de Su. & Sal. Adde, qđ ibi posui i Apost. ad Guil. de Cug. in prin. in ver. & ex illa scriptura facere cõparationẽ, & dixi. Adde ad istũ. i auth. sed nouo iure, nu. 1. in ver. cõparatio, & ibi posui in add. ad Bal. nu. 4. ver. & p̃ pleniori notitia, in ver. priuata. C. si certũ pet.

1 *Iurari de calumnia quoties debeat in iudicio.*
2 *Clerici, quòd iurent de calumnia.*
3 *Iuramentum, quòd remitti possit tacitè, non expressè.*
4 *Interrogatio, quòd possit fieri in iudicio loco probationum.*
5 *Respondere positionibus quis cogi potest iudicis officio.*
6 *Positiones, & articuli iure nostro introductæ sunt.*
7 *Interrogatio, quæ fit post litem contestatã, fit per verbũ, credit, vel nõ credit.*
8 *Iurari de calumnia debet etiam in causa appellationis.*
9 *Iuramentum de calumnia præstatur etiam post litem contestatam.*
10 *Iuramentum de malitia, quòd deferatur post iuramentum calumniæ.*

§. Quia igitur. Iusiurandũ gñal'r in iudicio semel p̄stari dẽt, & in eo dẽt addi, qđ null' i tota li-

1 te probõnẽ exiget, q̃ nõ putauerit necessariã. h. d. ¶†Op. hic dr̄, qđ tñ semel est iurandũ. Contrà immovr̃, qđ pluries, vt l. iusiuran. & ad pecunias. §. q. iusiurandum. ff. de iureiur. l. qui bona. §. pe. de dã. infe. cũ si. gl. hic sup̃ ver. nequaq̃, soluit. Tu dic, aut loqmur in his q̃ emergunt ex̃ iudiciũ, vel ante litem ꝯtes. & tũc p̄t sæpius iurare, vt in ꝯ̄riis. Aut loquimur in his q̃ emergũt post litẽ cõte. & tũc p̄stito isto gñali iurõ amplius nõ iurat̃, vt hic. istã sol. approbat Dy. in l. 1. §. sufficit. ff. de admi. tut. q̃ originaliter fuit Azo. in d. §. pen. & Cy. in auth. hoc sacrm. C. de iura. cal. & est vera sol. Præterea q̃tũ ad dictũ §. pe. dicit Dy. ꝙ ibi præstat̃ iurm̃ de p̄nti, & spãliter, vnde nõ trahitur ad futura, vt l. quoties. §. si iusiurandum. ff. de noxa. debet ergo iterum p̄stari, vt hic. Aut p̄stat̃ iurm̃ gñale, & per verba de futuro, quo casu semel p̄stitũ iurm̃ super futuris capitulis non est amplius p̄standum, circa qđ vide no. in c. literas. de rest. spo. & ex̃. de resti. c. præsentium. & in c. vltra tertiã. ¶Op. & vr̄, qđ ẽt hodie pluries iuretur, vt ĩ. de testi. §. si vero dicat̃. gl. ponit hic tres sol. & approbat vltimam, sed declarat secundã. quia est difficilis. dic, quod hic iurat̃ se non petiturum p̃bõnes superfluas ab aduersario, tñ iurat hic se non probaturum ẽt falso quod vult probare. quasi velit glo. dicere, ꝙ iurare p̃ hũc tex. non ꝯprehendit id, qđ venit in iurõ p̄stito per l. ꝯ̄riam, licet p̃ iurm̃ p̄stitum per l. 2. C. de iur. cal. illud comprehendatur in eo qđ dicit, ꝙ debet iurare animo calumniandi litem non mouere, immo plus vr̄ dicere gl. ꝙ nec p̃ illam. l. 2. iurat se non calumniari, nisi quo ad principiũ cãæ, vt sic possit postea calumniari, vt l. qui bona. §. si quis stipulatus. ff. de dam. infe. merito dẽt iterũ iurare, vt l. ꝯ̄ria. Sed certè illud iurm̃ calũniæ introductũ p̃ hunc §. extendit̃ ad oĩa, q̃ postea in lite ꝯtingunt, vt no. in d. c. vltra tertiã. ex̃ de test. & in d. c. lr̃as. de rest. spol. ¶Quare dic, qđ ibi est spãle p̃p subornationẽ, & falcitatẽ euitandã, vt in d. §. no. ¶Op. & vr̄, qđ iterũ dẽt iurare, vt l. ꝯparationes. C. de fide inst. dic, vt ibi not. per doc. sup̃ quadã gl. & vide gl. in §. si vero moriant̃. ĩ. de instr. cau. &

2 fi. ¶†Quærit gl. an clerici dẽnt iurare de calũnia, dicit gl. ꝙ ñ alleg. quandam const. Fede. de qua dic, vt in gl. q̃ const. puto esse in Longobardia, quia nõ reperit̃, sed veritas est, qđ clerici iurãt de calũnia, vt patet in c. pen. & fi. de iur. calũ. lib. 6. his expeditis venio ad no. q̃ones, q̃ hic colligunt̃. ¶†Primò, hic vr̄ tex. qđ iurm̃

3 calumniæ non possit remitti.[a] quam q̃onem mouet gl. in l. 2. §. sed quia veremur. C. de iur. cal. vbi tenet, quod expresse remitti non potest, tacitè autem remitti possit. idem not. in d. l. iusiurandum, Ia. de Bel. tenet per hunc tex. quòd nõ possit remitti. But. dicit, ꝙ

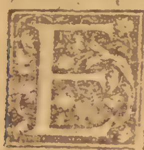
ADDITIO.

a ¶Remitti. Ad quod vide Spec. in ti. de iura. calum. §. 2. ver. & no. & §. fi. versi. quid si partes, & in tit. de lit. cõtesta. §. 4. & Bal. post gl. in d. §. iusiuran. alleg. in tex. Adde omnino istum in authẽ. principales. §. sed quia vero. nume. 1. & quod ibi plenè, remissiuè posui in apost. ad ipsum. in ver. possit tacitè omitti C. de iureiuran.

cit,φ aut loquimur,an possit tacitè,vel expressè remitti,& dicit, qđ nō.aut loquimur,an possit tacitè omitti, & dicit φ sic. Ita dicit ipse.in d.§.sed qa & qđ possit tacitè omitti, tenet gl.ī l.ñ solū. in prin.ff.de procu.in gl. q̃ fiunt.& in l.de pupillo. §.qui opus. ff. de ope.no.nun.& est casus expressus in c.2.de iura.calum.libr.6.
4 & vide,quod ibi no.¶†Secundò no.tex.sic vbi &c.tenet gl. φ interrogatio fuit facta ī locū ꝓbonum,in l.2.§.qđ obseruari. C.de
5 iur.cal.¶†Tertio per hunc §.tenet gl. qđ ad rñsiones faciendas positionibus cogatur qs iudicis offō. ita no.C.de ꝓse.l.vna.in gl.
6 mag.in fi.ff.eo.l.certū.§.itē.¶†Quartò per hunc §.tenēt doc.qđ iure nr̃o sint introductæ positiones, & articuli, vt no.in l. 1.in 2. q.C.de iura.calum.& vide extra de confes.c. 1.in glo.mag.libr.6.
7 ¶†Quinto per hunc tex.in eo,qđ dicit,qđ qs dēt iurare, quod ñ exiget probonē q̃ nō putauerit sibi necessariā,dñt qdā q̃ interrogatio,q̃ fit post litē ꝯtestatā dēt fieri ꝑ verbū,credit,& ñ credit,
8 qđ dic,vt no.gl.ī l.j.2.rñ.ff.de interro.act.¶†Sextò ꝑ hūc tex.dñt qdā.φ ī cā appl'onis ñ est iterū iurādū de calūnia,semel ī cā principali isto iuro ꝓstito.& hęc fuit opi. Pla.ī l.2.circa prin. C.de iur. cal.& ff.de dā.infe.l.q bona,§.si qs stipulatus.sed de hoc est casus in c.2.de iur.cal.lib.6.dicā j̃.de litig.iur.&c.ā prin.col.8.&alleg.
9 hunc tex.¶†Quæro,vos scitis,φ iurm calumnię dēt præstari statim post lit.ꝯte.vt l.2.circa prin.& l.pen.C.de iura.cal.& dixi s̃.φ ꝑt omitti.Pone quòd lit.ꝯte.processum est in cā,& nō fuit de calumnia iuratū postmodū in processu cāæ ex īteruallo pars vult, vt iuretur de calumnia,an possit? Doct. formant hanc q. d.l.2. in q.7.vbi vident̄ tenere,φ pars nō possit petere, sed iudicis officio ꝑōt hoc facere,licet non ad petition ē.de quo no. Dy. in l. 5. §. si quis stipulatus. de verb. ob. sed de hac qōne est casus expressus
10 in c. 1.in prin.de iura.calum.lib.6.quod tene menti. ¶†An autē iuramento pręstito de calumnia iudex possit deferre iuramentū de malitia.casus est in c.1.circa fi.eo.ti.

Vt in priuatis domi.sacra myste.non fiant. Rub.

1 *Oratoria quòd possint haberi in priuatis domibus.*
2 *Sacra mysteria non debent in domibus priuatis ministrari.*
3 *Lex vel constitutio post quantum tempus ligat,remissiuè.*
4 *Campana,an licitè habeatur in oratoriis priuatis.*

T priscis. Sacra mysteria prohibent̄ celebrari in domibus sine licentia superioris oratoria verò cā orationis permittitur hr̃e, & in eis clericos conuocari, pœna ꝯfacientibus imminēte his obtinentibus in casibus futuris, & pendentibus:
1 intra tres menses correctione nō interueniente. h. d. ¶†No. φ
2 oratoria licet in domibrs priuatis hr̃e. ¶†Secundò no.φ in domibus priuatis sacra mysteria non licet ministrare. Ad quod facit de ꝯse. dist. 1.c. 1.& c.sicut non aliæ. & c.vnicuique,& ca.si qs
3 ēt,& 18.qō.2.c.quidam.¶†Tertio no.in vers.siuaūt, quod hæc ꝯstō ligat quē post tres mēses,de quo videlicet post q̃tū tp̃s ligat ꝯstō, seu lex, vel statutum.dicam j̃. vt factæ nouæ const. in prin.
4 ¶†Quæro,an in his oratoriis liceat habere campanā. dic vt habes de priuile.c.parentibus.& no. 18.quæstio. 2.c.quidam.

Vt defuncti,seu funera eorum &c. Rub.

1 *Seruus an possit esse miles.*
2 *Dictio,alius implicat,nisi id,quod præcedit se non compatiatur cum eo, cui datur pro relatiuo.*
3 *Iniurians funera defunctorum,qua pœna puniatur,remissiuè.*
4 *Ecclesiastica sepultura,quod interdicitur vsurariis manifestis.*
5 *Tanad qua hic quòd inferatur ipso iure.*
6 *Statutū imponens pœnā per verba futuri temporis cum additione omnibus modis,vel similibus,intelligitur ipso iure,nec sententia requiritur.*
Idem,si apponitur dictio,mox,& dictio,omnino.
7 *Iniuria facta socio meo ī itinere,an videatur facta mihi,& licitè propulsem.*
8 *Iniuriam factam proximo, vel vicino meo, an licitè repellam , & eum defendam remissiuè.*

Vi varietatem. Mortuis,& moribundis,& funeribus eorum ac familiæ,domui,& rebus eorum creditores iniuriam inferre prohibentur absque iudiciali decreto, pœna contrafacientibus imminente.h.d.In tex.ibi,nullo in cingulo consti
1 tuto,id est.nullo iudice ibi existente.¶†Opp.dicitur hic,& alios seruos &c. & sic innuit, quod seruus possit esse miles, qa dictio, alius,habet implicare,vt l.quidam relegatus. ff.de re.du.huius ti-
2 more gl.super ver.alius,dicit ponitur impropriè veritas†est, qđ fm propriam significationem,& rl'r dictio,alius,habet implicare.fallit illud,qñ quod p̃cedit non se compatitur cum eo cui illud est datū pro relatiuo.nā tūc ponit̄ īpropriè,& non īplicat, vt
a hic,& l.non solū.§.qrit̄.ff.de procu.s̃. de mād.prin. §.oportet. ᵃ&
3 l.in causæ.la 2.ff.de mino.¶†Secundò extra gl.opp.qđ faciēs iniuriā funeri ñ puniat̄ tāta pœna,& qđ actio ꝓcedat,vt j̃. vt cū de app.cog.§.meminim⁹.col.8.Sol.vt ibi no.& C.de sepul.vio.auth. sed nec añ,quæ inde sumitur.¶Tertiò op.extra gl. hic dr̃ φ non dēt sepultura interdici, nec molestia funeri fieri. Contrà, ex, de
4 vsur.c.quia in oībus.co.ti.ca.q̃q.lib. 6.¶†So.illud,qđ hic dr̃ rl'r, fallit in manifestis vsurariis. vt dr̃ in illis iuribus,quibus ecclesia-
5 stica sepultura interdicitur. ¶†Quærit glo.in casu huius.l.an faciēs iniuriam perdat actionē ipso iure?glo. sup ver.modis, dicit
6 qđ sic.exponit enim oībus modis.i.ipso iure. Ex†quo not.φ licet lex vel statutū in priuatione alicuius iuris vtat̄ verbo , quod habet tractum de futuro,si tñ apponatur modis oībus. vt modis oībus ab actione cadat.vel priuetur, intelligit̄ ipso iure,non per sñiam,vt hic,& tene menti.Idē vbi apponeret lex verbū,mox.&
b no.s̃.de inces.nup.§. 1.ᵇ& ibi dixi.idem si apponeret̄ verbum oī-
c no,ᶜvt not.in l.1.§.si pecuniam.ff.depositi. ¶†Vltimò hic tex.in
7 §.si vero ēt.ibi,oportet.n.&c.induci t̄ ꝑ Ia.de Bel.qđ iniuria facta meo socio ī itinere videat̄ facta mihi:& qđ mihi ēt propulsare li
8 ceat.de quo vide in l. itē apud.§.comitē. ff.de iniur.† Scdò facit hic tex.φ iniuriā factā ꝓximo, vel vicino meo mihi repellere liceat,& eū defendere.& est in arg.2.q.7.c.negligere. de qua q. hr̃ ꝑ gl.in l.culpa caret.ff.de reg.iur.&ꝑ Dy.in c.nō est sine culpa,de reg.iur.li.6.ꝑ gl.in c.q̃tæ ꝑ̃sum.ex̃, de sen.excō.& tagit̄ in c. dilecto filio.eo.tit.lib.6.vide gl.23.q.3.c. nō inferēda ꝑ Guil.de Cug. in l.vt vim.ff.de iust.&iur.ꝑ Cy.in l.1.C.vnde vi.¶Vltimò scias,φ ex hac const.sumitur auth.item qui domum.C.de sepul.vio.

ADDITIONES.

a ¶Et §.oportet.Et ibi vide quæ in apost.dixi
b ¶§.j.Et ibi vide Ang.& adde eum.in l.1.C.de pę.iu.qui ma.iu. & in l.si quis posthac.C.de bo.proscr.& Bar.in l.si quis maior.C.de transa.&in l.Mæuius, §.duobus.de leg.2.
c Verbū,omnino.Adde Fel.in c.ex parte.de of.dele.in prin.in ver.capio gl.& in c.gratū,in fi.eo.ti.& in c.Rodulphus.de rescr. ver.vlt.& quod ibi dixi, in apost.& per Fel.in c.fraternitatis,de test.& in c.cum venissent,eo.ti.& d.Soci.in consi.121.incip.visa contingentia facti,circa prin.in 1.par.

1 *Iudex ordinarius quando possit causam delegare,scilicet eius cognitionē, & sententiam sibi reseruare.*
2 *Delegatus ab ordinario iudicat,nisi ordinarius sententiam sibi reseruet.*
3 *testium examinatio quando delegari potest,& committi.*

§.illud. Iudex ordinarius occupationibus publicis impeditus cām ꝯsiliariis potest delegare sñīa sibi reseruata, dūmō ter cām audiat,& sñiam proferat,& appellationem interpositam suscipiat,Iudex autem appellationis,& delegatus dele-
1 gare nō ꝑt,pœna ꝯfacientibus imminente.h.d.sm gl. ¶†Oppo. hic dr̃,qđ qñ cā delegat̄,non dēt ferre sñīam delegatus,sed ille q delegat.sed ꝯ̃,vt l.placet.C.de pedaneis iu.j̃.de iud.§. 1. So.ll.ꝯtrariæ loquuntur vbi cā simpl'r delegatur. hic vero ordinarius delegans,q erat impeditus publicis occupationibus delegauit cām seu causæ cognitionem reseruata sibi sñīa,quod ꝑt fieri, dum tñ referuetur sibi forma hic tradita,super quo vide gl.super ver. deponātur,quæ vr̃ velle,quod tunc demum iudex ordinarius delegās possit sñīam reseruare.qñ publicis occupationibus esset impeditus, ita quod per se nō possit causam audire, & hoc apparet ex tex. in ver.& qñ à nobis,& in vers.sed hoc qdem.aliàs si ñ esset occupatus,vt dixi,non posset cām delegare, ēt quo ad sententiam, qđ aliàs facere ꝑt,vt in l.more Roma.ff.de iuris. om.iudi.l. 1.2.rñ.ff.de offi. eius cui man.est iurisd. vel dēt ꝑ se cognoscere, & sñīare.circa quod vide gl.in auth.ad hæc.C.de iud.hic sumpta
2 †Secundò op.& vr̃,quòd iudex ordinarius nō dēt ferre sñīam, sed delegatus.Nam vbi cæptum est iudicium &c.vt l. vbi. & l. de qua re.in prin.ff.de iud.Sol.illud est rl'r,hoc sp̄aliter, qñ iudex de
3 legatus sibi sñīam reseruat.†Tertiò op.hic dr̃ in §.illud, φ testes dēnt exhiberi ipsi iudici ordinario,inmo testium examinatio ꝑt alteri cōmitti,nec est necesse testes exhiberi corā iudice de causa cognoscente, vt j̃.de test.§. qm̃ coll.8.glos.hic ponit duas sol. quas not.per id,quod dicam in d.§.qm̃ circa.& vide quod no. in auth.apud.C.de fide instr.& in c.significauit,extra.de offi.ord.& in c.constitutus. de fideius.per Inn.& in ca.cum Bertol.extra, de re iud.facit,quod tangit gl. in l.scire oportet.§.oportet aūt.ff.de excu.tu. dicam in d. §. quoniam. & aduerte ad istam gl.in eo, qđ dicit,φ testes debēt exiberi administratori , vt possint torqueri, de quo dicam j̃.in testi.§.si vero ignoti.

§.Et rursus. Quæro de intellectu huius §. gl.1.ponit op. & secundam opi.tenet gl.in auth. ad hæc.C. de iudiciis.

1 *Delegatus principis quando possit causam delegare & nu.3.*
2 *Ordinarius potest causam delegare,& sententiam sibi reseruare, dummodo causam audiat ter.*
4 *Iudex appe.non potest causam delegare,& sententiam sibi reseruare.*
5 *Dispositio huius tex.quòd loquatur in assessoribus.*
6 *Delegatus potest sibi assessorem eligere partibus non suspectum.*
7 *Delegatus à principe,si delegat totam causam,an possit delegationem reuocare.remissiuè*
8 *Delegatus ab alio,quàm à principe,an possit vnum articulum causæ subdelegare.*
9 *Delegatus ante præsentationem rescripti nullam habet iurisdictionem.*

§.Alios

1 §. Alios autem. †Hic dr̄ ꝙ delegatus à principe non pōt cām delegare. a ¶Contra de l. à iudice. C. de iud. dn̄t qdam hæc illā corrigit certè legū correctio est euitanda, vt l. 1. C. de inof. do. Quare alij dn̄t, aut delegatus à pricipe erat prius ordinarius, & potest delegare, vt ibi: aut n̄ erat
2 prius ordinarius, & nō pōt. †Tertio dn̄t qdam, aut delegatus à principe vult totam causam delegare, nil sibi reseruato, & potest vt in d. authen. aut vult sibi reseruare sn̄iam; & tunc non potest mediam cōmittere, sed debet per se totam causam examinatam expedire, vt hic, hanc approbat gl. in d. auth. ad hæc. Et est prima sol. in gl. ibi posita ponit ēt glo. hic in fine. vnam sol. quam dicit esse eadem cū sol. prima posita in prin. gl. Sed aduerte sol. fi. posita in gl. nō est eadem cum prima, immo est expressè ei contraria, qa s̄m primā sol. delegat⁹, si vult sibi sn̄iam reseruare, n̄ pt mediā cām cōmittere. Licet secus sit in ordinario, sed s̄m vltimam so. gl. ꝑmittit delegato delegare media reseruata sibi ad sn̄iandum, dummō ter cām audiat, sicut dictū est in ordinario. ¶Tene ergo primā sol. gl. reprobata vltima. Per hoc puto, quod quædam gl. quæ est super ver. egerit, & incipit, id est, non audierūt, vel dēt vacare, vel nō dēt esse, vt ibi sit sensus quē dixi, vt si delagat⁹ audiat ter cām & sn̄iam sibi reseruet, & medium cōmittat, puniat ipse & eius cōsiliarij, sed forte illa gl. posita fuit ab illo, qui tenebat vltimam sol. quā s̄. recitaui. ¶Itē aduerte ad gl. super ver. cum eis, q̄ dicit, s. administratoribus, quia puto, ꝙ velit dicere de delegatis. qa de consiliariis administratorum dixi s̄. ī §. & rursus, ibi, si q-
3 dem &c. Intelligit ergo hæc ꝯstō. s̄m gl. †ꝙ ordinarius possit certam cām cōmittere reseruata sibi sn̄ia, dūmodo ter cām audiat, vt §. illud. s̄. eo. delegatus verò nō possit causam committere re-
4 seruata sibi sn̄ia, vt isto. §. †& idem in iudice appel. quod in delegato, vt in d. §. & rursus. circa qđ, & quid iuris sit de iure canoni-
5 co, vide extra, de of. dele. c. sup qōnū §. verum. †sed Vltramōtani intelligunt hanc ꝯstōnem, vt non loquatur de iudice delegato, sed de assessoribus, vt velit dicere, ꝙ pōt cōmittere iudex habēs suos assessores, dūmō ipse ter intersit: secus in iudice appe. vel iudice delegato, & ita intelligunt doc. in d. auth. ad hæc. de quo ꝑ Cyn. ibi, & hic est verior intellectus, & ꝙ hic loquat̄ de assessore apparet manifestè ꝑ tex. s̄. eo. in §. illud. qui dicit in prin. cōsilia-
6 rios iudicū, & gl. exponit. i. assessores. ¶†Quæro, pone, ꝙ Titi⁹, & Sempronius litigant simul, & in hac cā dat̄ iudex delegatus à Papa, principe, vel delegato: iste iudex delegatus vult sibi assessorē eligere, an ipse hoc poterit facere? & dic, ꝙ eligere dēt de partium ꝯsensu. & si ptes nō ꝯcordāt, dēt ipse eligere ꝑ se, dūmō nō sit partibus suspectus. ita no. in d. ca. sup qōnū. §. verū, super vers. assensu. in tex. & in gl. & extra, de rescr. c. statutū. §. assessorē. lib. 6.
7 ¶†Quæro, iudex delegatus à principe, vel à Papa, vult delegare totam cām, quod potest, vt l. à iudice. C. de iudi. & s̄. dixi. an delegādo abdicet à se totā iurisdōnem, ita quod sibi nil remaneat, & an possit reuocare iudicē delegatū? dic, vt no. in d. c. sup qōnum
8 in gl. mag. quod tene menti. ¶†An aūt iudex delegatus ab alio q̄ à principe, qui non potest totam causam delegare, vt d. l. à iudice, & l. fi. in princ. ff. de offi. eius cui mā. est iuris. possit delegare vnum articulū cāæ, vt puta examinationē testium? doc. tangunt in d. l. à iudice, in vlt. q. sed dic, vt per Inn. in c. cum Bertoldus. ex.
9 de re iud. circa qđ vide no. ī c. vno. de of. dele. in cle. ¶†Quæro, datus est iudex delegatus à principe, Papa vel legato, an ipse habeat iurisdōnē anteq̄ sibi p̄sentent̄ lr̄æ delegationis? Et an iudex possit partes compellere ad exhibitionē literarum? dic vt ꝑ Inn. in c. ex conquestione, extra de rest. spo. & quòd iudex non hēat iurisdōnem ante præsentationem literarum, videtur tex. in c. super eo. extra, de appe. & istum tex. non alleg. Inno.

ADDITIO.

a ¶Delegare. Vide Card. in cle. 1. de offi. deleg. & plenè, & sing. per do. Alex. de Imo. in Rub. de offi. eius cui man. est iurisf. & in additioni. ad Bar. eo tit.

Vt immobilia bona ante nup. dona. &c. Rub.

1 *Consensus binus vxoris, requiritur in alienatione fienda per maritum de re immobili donata propter nuptias: & quid operetur. & nu. 6*
2 *Inducta in fauorem donationis propter nup. habent locum in dote.*
3 *Lex introducta ad dotis augmentum, nō debet in eius præiudicium redundare.*
4 *Donatio propter nup. facta per virum, qualiter dicatur vxori obligata.*
Donatio propter nup. dicitur in dominio vxoris, sicut dos in dominio viri.
5 *Mulieri soluto matrimonio quando detur rei vēdicatio ad res propter nuptias donatas, & an dicatur directa, vel vtilis. & nu. 8*
6 *Consensus binus in contractibus operat̄ ad confirmationē & non ad solutionē.*
7 *Consensus duplex mulieris quando sibi præiudicet.*
9 *Dominium vtile rerum donatarum propter nuptias transferī sine facto hominis, secus in re dotali, & ipso iure.*
10 *Dispositio huius constitutionis an habeat locum in donatione propter nuptias consistente in re mobili.*

Causam. Res immobiles in dona. propter nupt. ꝯsistentes maritus alienare non potest etiam vxore alienationi consentiētē, sed alienatione habita pro non facta, in rē actio vxori cōpetit, nisi secundò post biennium consenserit, & vir alienans locuples fuerit. alienationis prohibitione in dote multo magis obtinē: c. h. d.
1 ¶†In tex ibi. nisi ēt s̄m, &c. no. ex hac consti. ꝙ in alienatione rei ꝑp nup. reqrit̄ binus mulieris ꝯsensus, & ꝙ maritus sit locuples.
2 ¶†Scdò no. in ver. multo potius. ꝙ inductū in fauorē donatiōis
3 ꝑp nup. multo magis habet locū in dote. ¶† Tertio no. in vers. oībus priuilegiis, ꝙ lex introducta ad augmētanda dotis priuile-
4 gia, nō dēt ipsa diminuere, facit l. cū tale. §. fi. de cō. & dē. ¶†Opp. dr̄ hic, obligata est. ꝯ, immo vr̄ ꝙ dn̄tio ꝑp nup. non sit obligata mulieri. Nā dona. ꝑpter nup. est in dominio mulieris, sicut dos ī dn̄io viri, vt j̄. de equa. do. §. illud. & C. de iure do. auth. donationē. & ibi no, & no, s̄. de nō eli. scdò nu. in §. fi. inst. de do. §. est & aliud, & patet ibi dū dicit, mulieri dari in rē actionē, & sic apparet. ꝙ cū sit dn̄a, ꝙ in re ꝑpria nō ꝯsistat pignus, vt l. si rē. ff. de pig. act. huius timore gl. 1. dicit, intellige, ꝙ hic dr̄ obligatū eo, ꝙ est facta in dn̄io mulieris: quasi velit dicere, nō loqt̄ hic de oblōne pignoris, quasi dos sit obligata mulieri iure pignoris, sed ipsa est vera
a dn̄a. idem, ꝙ hic no. in auth. siue à me. a in tertia gl. C. ad Velle. &
5 ibi vide per doct. in 1. & 2. q. & maximè s̄m Pe. ¶†Opp. dr̄ hic in ver. nō. n. ꝙ mulieri sol. mat. datur actio in rem, contra. sicut dos redit ad vxorem solu. matrimo. vt l. in rebus. C. de iure dot. sic donatio propter nup. redit ad virum, propter æqualitatem seruandā, vt j̄. de equa. do. §. 1. & no. in d. §. est & aliud, & in auth. dos data. C. de do. ante nup. cum ergo redeat ad virum, non debet dari rei vendicatio mulieri. Sol. quod hic dicit̄, intellige procedere, quia interuenit pactū inter virū & vxorem de lucrando dotem. vt patet hic in prin. ibi inueniens forsitam &c. cū gl. super verbo donatio. Nam donatio debet ad virū redire sol. ma. sicut dos ad mulierem, nisi pactum de lucrando interueniat, nisi de cōsuetudine, vel statuto obseruetur ꝯriū. ex. de do. inter vi. & vxo. c. fin. vers. sane. Item in alio casu sol. mat. reperio dari rei vend. mulieri ad res don. propter nup. vt habuistis no. in §. illud. s̄. de non eligē
6 secundo nub. in gl. mag. in fi. ¶†Tertiò op. & vr̄, quòd binus ꝯsensus non magis operet quā vnus, vt l. qui bis. ff. de verb. obl. gl. sol. sed tu dic s̄m Ia. de Bel. ꝙ binus consensus plus prodest ad ꝯfirmationem contractus, vt d. l. si mulier, & d. l. in cōtractibus. §. 2. alleg. in gl. sed non plus prodest quo ad binam solutionem fiēdam. vt d. l. qui bis. circa quod vide, quod no. in l. si mādato. §. fi. ff.
7 man. ¶†Quartò opp. hic vr̄, ꝙ duplex consensus præiudicat mulieri. contra j̄. vt nul. iudi. §. illud. glo. dicit, ꝙ illud corrigit istud: tu dic, vt ibi, & ibi dicam, & not. C. ad Velleia. auth. si qua mulier.
8 no. gl. inde sumptam. ¶†Quæro in ver. non enim dicitur, quòd vxori datur rei ven. in rebus deductis in donatio. ꝑpter nup. An detur rei vendicatio directa, vel vtilis? Respon. aut mulier fuit inducta in possessionem, & tunc detur vtilis, ita no. gl. in d. auth.
9 dos data. ¶†Ex qua gl. no. ꝙ rei donatæ propter nupt. transfertur vtile dominium sine facto hominis, licet secus sit in re dotali, quia eius dn̄ium non transfertur in virum ipso iure, vt no. in l. fundum. ff. de fun. do. ff. pro do. l. 1. 2. respon. & per Azo. in sum.
10 C. de rei vxo. ac. in fi. ¶†Quæro an hæc constitutio habeat locū in dona. propter nup. existente in re mobili? dic, vt no. in d. auth. siue à me. in 2. gl.

ADDITIO.

a ¶In auth. siue à me Et ibidem ad totam materiā istius cōsti. prin. vide Bar.
1 *Dispō huius cons̄ōnis, quòd locum habeat in dote quantum ad alienationē prohibendā non permittendā, & quomodo in permittenda alienatione, & nu. 3*
Res dotalis inæstimata non alienatur, æstimata sic, & regulariter quando res dotalis alienari possit. & nu. 4.
2 *Res mobilis data in dotem æstimata vera æstimatione potest alienari per virū consentiente ipsa muliere, & sibi præiudicat vnico consensu in hypotheca.*
Mulier quæ cōsensit alienationi rei immobilis datæ in dotē æstimatæ vera æstimatione, si non supersint res viri pro eius satisfactione, vendicat rē alienatā.
3 *Res mobiles datæ in dotem inæstimatæ an alienari possint.*
5 *Vir qui alienauit res dotales, vel datas in dona. propter nup. si nō sit seruata fōrma de qua hic, quòd ipsemet poterit vendicare.*
6 *Vir vēdens rem dotalem alienari prohibitam, tenetur de euictione.*
7 *Res dotalis fauore mulieris prohibetur alienari, & eo respectu eius cōmerciū non habetur.*
Venditio facta à muliere de re dotali non valet: intellige de iure ciuili etiam si interuenit iuramentum: secus de iure canonino, num. 11.
8 *Vir q vendit rem dotalem, & de euictione tenetur, pōt contra factū suū venire.*
9 *Venditio rei dotalis facta à muliere marito consentiente, an valeat, remissiuè.*
10 *Renunciatio iuri hypothecæ facta per mulierem. in rebus per virum alienatis, si non supersunt aliæ res, super quibus satisfieri possit, quòd non valeat.*
12 *Mulier si primò iurauit nō alienare nisi iusta causa interueniēte, si postea alienauit sine causa, & iurat, ꝙ primū, & non secundum iuramentum seruatur.*
13 *Mulier an possit constante matrimonio res dotales alienatas vendicare.*

1 §. Et multo. ¶†Quæro, an hic vers. dēt intelligi, ꝙ idē sit in dote, & donatiōe ꝑpter nuptias in eo qđ dcm̄ est de alienatione dotis prohibēda, vel ēt de eo, qđ dcm̄ ē de alienatione dotis permittēda. In gl. sunt opi. sed veritas ē, ꝙ idē, & multo magis sit in dote q̄tū ad alienationē ꝓhibendā, n̄ at Bar. super Authen.

 ad per

adpermittendã,& intelľr hic ſm Mar. aliàs ꝑ gl.in dote.ſ.inæſti-
mata:quo caſu propriè dr̃ res dotalis,vt l. vnica, §. & cũ lex. C
de rei vxo.act.ſecus ſi ſit æſtimata,quia tunc alienatio non pro-
a hibetur,[a] vt l.quòties.ff.de iu.do.cũ ſi.& hoc apparet ex tex.ĩ ver.
iam.n.vbi expreſſè facit mentionẽ. de d.§.& cũ lex. vbi loquitur
de re data in dote æſtimata,licet Pla.dixerit ꝯrium. ¶Apparet er
go ex p̃dictis,ꝙ hic §.loquiť de ꝓhibenda alienatione dotis, nõ
aũt de alienatione permittenda, licet s̃.in don. pp nup. ex cã per
miſerit,& ſm p̃dictos hẽt locum in re data inæſtimata: In dote
æſtimata p̃t alienari,licet Pla.dixerit per hunc §.alienari ñ poſſe.
2 Alij,vt†Iac.& antiq gl.dñt,qđ hic §.põt ẽt intelligi in alienatio-
ne permittenda de dote,videlicet, qñ datur viro res æſtimata in
dote,quo caſu licet alienare poſſit quo ad proprietatem,vt s̃.di-
xi,tñ remanet obligatus mulieri pro dote ſua, quã alienauit, &
tunc mulier poſſit ſibi præiudicare, & idẽ in hypotheca illarum
rerũ,qm̃ cõſentit ſm formam traditam in dona.pp nup. Alij, vt
Iac.de Are.dicunt,ꝙ hic.§.poteſt loqui etiam in alienatione per
mittenda,intelligendo quod loquitur in re immobili data æſti-
mata in dote,æſtimata dico vera æſtimatione,vt mulier conſen-
tiẽs alienationi, vel oblľoni talis rei datæ in dotem pro æſtimata
ita ſibi præiudicet,ſi eius binus cõſenſus interueniat, & aliæ res
ſuperſint viro,ex qbus mulier in dote põt ſatisfacere ſibi ſm for
mam traditã in alienatiõe,vel donatione data pp nup. & ita hũc
§.intellige:aliàs ſi nõ ſuperſint, datur rei vendicatio ad illã rẽ, vt
l.in rebus.C.de iure do.ita no.Iac.de Are.in l.Mæuia.ff.ſo.ma. &
Cy.refert,C.ad Velleia.auth.ſiue à me. qđ dictũ puto verũ licet
3 Cy.ibi dicat,ꝙ eſt quædã diuinatio. ¶†Quid de rebus mobilib⁹
b datis in dotem inæſtimatis,an poſſint alienari.[b] gl.in d. §.& cum
lex. ponit opi. & non firmat:ſed ꝙ ñ poſſit alienari, tenet gl. no.
in l. 1.ff.ſol.ma.ſuper ver.ſemper,vbi gl.dicit indiſtinctè rem do-
talem alienari non poſſe. nec diſtinguit,ſit mobilis,vel non. Idẽ
no.in l.libertas.ff.de re.iu.Azo,vr̃ velle,ꝙ res mobilis poſſit alie-
nari ſi vir ſit ſoluẽdo.ita no.ipſe in ſũ.de fun.do.in fi.& hoc tenet
gl.inſti,qbus aliena.licet.in prin.& qđ poſſit alienari,tenet Ia.Bu.
ſed glo. ſuper ver.valebunt, videtur diſtinguere, & clarius in d.
auth.ſiue à me,in gl.mag.in fi. quia aut loquimur in rebus mobi
libus,quæ ſeruando ſeruari non pñt, & tunc alienatio poſſit fie-
ri à viro.ita poſſit loqui opi. quæ eſt,quòd res mobilis dotalis
inæſtimata poſſit alienari:aut loquimur in reb⁹ mobilibus, quæ
ſeruando ſeruari poſſunt,& tunc poſſit alienari,ſi interuenit bi-
nus conſenſus mulieris,& ſuperſint viro aliæ res,ex quibus mu-
lieri ſatisfieri in dote poſſit,ſm formam traditã in dona. propter
nup.& ita poſſit loqui hic §. vt ſic loquatur in alienatione ꝑmit-
tenda,& ſm hoc oẽs dicentes rem mobilem datam in dotẽ alie-
nari poſſe,intellige interuenientibus his, quæ hac cõſtõne dñr,
4 & ſic illę res ſeruando ſeruari non poſſunt, vt dixi. ¶†Et prædi-
ctis oĩbus vr̃ poſſe diſtingui cum quæritur,an res dotalis poſſit a-
lienari.dic,aut loquiť in rebus immobilibus,aut mobilibus. Pri-
mo caſu, aut ſunt datæ inæſtimatæ, aut æſtimatæ: ſi inæſtimatæ,
nullo mõ valet alienatio, ẽt ſi mulier nubẽs ꝯſentiat, d.§.& cum
lex.& inſt.qui.ali.licet.in prin.ff.de fun.do.l.3.& 4.cum ſi.ſi vero
ſunt datæ æſtimatæ,tũc gl.diſtinguit,Aut ſunt datæ æſtimatæ ve
ra æſtimatione,vel non,vt no.in d.§.& cũ lex.in prin.& ff.ſo.ma.
l.æſtimatis.circa qđ dic,vt no.in l.fi.ĩ prin.ff.de pac. dot. Ia.de A-
re.dicit,ꝙ vbi res eſt vera æſtimatione æſtimata,non indiſtinctè
valet alienatio,ſed ad hoc,vt valeat oportet, ꝙ cõcurrant hodie
hæc duo hic poſita.& ita poſſit loqui hic §. Si vero loquimur in
rebus mobilibus, tunc diſtingue,vt s̃.dixi,qđ ſentit gl.hic, & in
d.auth. ſiue à me.circa princip. videlicet cum loquimur in reb⁹
mobilibus.datis in dote æſtimatis.& vide d.l.fina.& quod ibi no.
5 gl.& inſti. qui.aliena.li.in prin.in gloſ.niſi prouoceť.¶†Quæro
vir alienat res dotales,vel datas in donat.pp nup.an ipſemet po-
terit vendicare,ſi nõ ſit ſeruata forma hic tradita?puto,quod ſic
ſicut diximus,qñ vendicat res dotales venditas,vt no.in l. cum
vir. ff.de vſuc.& in d. §. & cum lex,& per Azo. in ſumma illius ti.
§.vbicunque. & inſt. qui.alie.li.in prin.Facit quod no.in l.ſi præ-
6 diũ. C.de iure do. †hic aũt vr̃ caſus in ver. ſed neque.qđ ſi vir rẽ
vẽdit dotalẽ ꝓhibitam alienari, teneať de euictiõe: nã vides hic,
ꝙ ſi vir vẽdit res donatas pp nup.forma hic tradita non ſeruata,
vẽditio hr̃ ꝓ nõ facta,vt s̃.circa prin.huius ꝯſti.qua ꝓpter & tũc
ipſe maritus vendẽs teneť de euictione.vt hic dr̃, ſic ergo in dote
erit.¶Præterea iſte ver. ſed neque, eſt poſitus poſt §. 1.& multo
potius.& ſic videtur innuere idẽ eſſe in alienatione rei dotalis,
ꝙ vir vẽdẽs de euictione teneať.ad quod facit gl. in l.cũ lex.ff.de
fideiu.q̃ dicit rei dotalis fore commerciũ,ſicut rei minoris,q̃ qs
vendendo obligať,vt l.& ſi is,& ibi no.C. de p̃diis mino.facit gl.
ĩ l.dotalẽ.ff.de teſt.mil.dicens rei dotalis nõ eẽ ꝯmerciũ.ad qđ ac
cedat,quod no.C.de iu.do.in l.ſi p̃diũ.vbi gl.vr̃ velle, ꝙ rei dota-
7 lis ñ ſit ꝯmercium,niſi ſicut rei ſacræ.¶†Veritas vr̃,ꝙ rei dotalis
vẽditio ſit prohibita fauore mulieris,vt;d.§.& cum lex.& inſt.qui.
alie.li.in prin.vnde ſi mulier vendit ꝯtus ñ valet,nec ipſa obliga
tur propter nãæ fragilitatem,& qđ ad ipſum non dr̃ eẽ ꝯmerciũ
niſi ſicut rei ſacræ,& liberi hoĩs,& ita loquiť gl.d.l.ſi p̃diũ, & in
d.l.dotalẽ.circa q̃ l.vide Dy.& Ia.de Are.ibi, ſed ſi vendit vir, vel
extraneus,tunc talis rei diceť eẽ cõmercium ſicut rei minoris,&
ita dicit gl.d.l.cum lex.Et dico ſicut qs vendẽdo rẽ minoris obli-
gatur,vt d.l.& ſi is,& ibi no.ita vendẽdo rem dotalem vr̃ qđ vir
vel exñeus vẽdens teneatur de euictione.& iſtam opi. tenet Dy.
in l.cum vir.ff.de vſuc.& vide per doc.in d.§.& cũ lex. ꝓ quo op-
time facit tex.in iſto §.vbi vr̃ quaſi caſus,& per Doc, qđ tangitur
8 in d.l.ſi p̃dium, ſed licet†teneať de euictione,poteſt tñ venire ꝯ
c factũ ſuum,[c] quia non ſuo nomine,ſed vxoris venit,&c.ſicut di-
ximus in œconomo,vt in c.ſi quis preſbyter. extra de reb.ec.nõ
alie.& qđ ibi no.& l.iubemus.§. ſane.C. de ſacroſan. eccl.& s̃.de
9 non alie.§.nullę enim.& ibi dixi.¶†Quid aũt iuris ſit e conuerſo
an mulier poſſit vendere marito conſentiente no.per Ia.de Are.
10 & Cy.in d.l.ſi p̃diũ.in d. q. ¶†Quærit Iac. de Bel. pone, quod
renunciauit iuri hypothecæ,in rebus quas vir alienat.& apud vi
rum nõ erãt aliæ res, qbus poſſit mulieri ſatisfieri in dote,vel do
na.añ nup. an talis renunciatio valeat? & vr̃, qđ ſic,vt in l.etiam,
& l.Iubemus.C.ad Velleia. In ꝯriũ determinat ipſe per ſuas rõ-
11 nes.Ia.de Are.in l.Mæuia.§.fi.ff.ſo.ma.†dixi s̃.ꝙ rei dotalis,vel ꝯ-
ſiſtentis in donatione propter nup.alienatio,vel oblľo nõ tenet
qđ eſt verũ de iure noſtro,ẽt ſi mulier iurat non venire ꝯ vt no.ĩ
d.§.& cum lex,ẽt in l.p̃diũ.C.de iure do,q̃ ſunt veræ,de iure cano
nico ſecus,vt extra,de iureiu.c.cum contingat,& per Doc.in d.
auth.ſiue à me,& in d.l.ſi p̃dium.& per Dy.in c.non eſt obligato
12 riũ.de reg. iu.lib.6.¶†Circa hoc q̃ro,pone ꝙ mulier iurat non
alienare dotem, nec dona. ꝓpter nupt.nec alienationi ꝯſentire
ſine iuſta cã,poſtea iuſta cã nõ intercedente alienat,vel alienatio
ni conſentit,& iurat ñ venire ꝯ,an ſeruabiť primum,vel ſm iura
d mẽtũ.Dic,qđ ſeruabiť primũ,[d] vt probatur in c.intellecto, ex̃,de
iureiurand.vbi de hoc per Hoſt. & no.gl.de iureiu.c.2.libr.6.qđ
tene menti.¶Vltimò vide gl.ſi viris.ibi,licet & primò &c.& dic.
ſ.facta reuocatione per mulierem per rei vend. ſo.ma. vt in ver.
13 non.n.s̃.c.¶†Nã rľr mulier non poſſet reuocare ꝯſtante matri.
ſicut not.in fi.in d.§.& cũ lex.& inſt.qui.alie.li.in prin. & C.de iu-
re.do.l.ſi prædium.niſi in caſu.ſi vergeret ad inopiam vir, quia
e tũnc etiam conſtante matr.vendicaret.[e] vt in auth.donationem.
eo.ti.& de æqua.do.§.illud quoque. col.7.Sed ſi vir vellet ꝯſtan-
te matri.vendicare,quod videtur argu.præalle.gl.tunc ſtatim fa-
cta reuocatione ipſe vir poſſet conueniri.

ADDITIONES.

a ¶Non prohibetur.Adde Bar.in cõſi.inc. domina Pe.& Pau.de Caſt. In con
16.vbi etiam nunquid præſcribantur.
b ¶An poſſint alienari. adde omnino iſtum in l.iubemus,& quod ibi poſui in
apoſtil.ad ipſum nume.3.ver.vlti.ne poſſis errare, in apoſtil.in eo.verſ.C.ad
Velleia.
c ¶Suum.Vide tu ad hoc, omnino.d.Alex.de Imo.in conſ.90. 4.par.ſed quid ſi
vir dedit fundum dotalem in cambium alius fundi, an tunc dicatur fundus
dotalis alienatus,ita quod viro pœnitente poſſit illum vẽdicare.Vide Bal.
in l.ſi prædium C.de iure do.vbi etiam per gl.& Spe.in tit.de emp, & ven.§.
3.ver.ſed pone vxor,& ſeq.ver.item pone vir.
d Primum.Adde Specu.in tit.de emp. & vend. §.3.ver.quid ergo,ſi vir vbi dat
hanc cautelam patri maritanti filiam,vt faciat eam ſic iurare tempore nup
tiarum,& in caut.243.& ibi Bal.in addi.ver.ſi quando alienatur.
e Vẽdicaret.Sed quid ſi ſuperueniãt diuitiæ poſt reſtitutionem factam ꝓpter
inopiam viri,an reſtitutio vitietur.Vide do.Soc. in conſ.61. incip.in præſen
ti conſultatione.ver.præterea ad quid.circa fi.cum ver.ſeq.in prima par.

De operis noui nunciatione. Rubrica

1 *Permiſſa à iure ſi principaliter fiant in alterius iniuriam,& vt alteri noceant fieri non licet.*
2 *Eccleſia noua,vel nouum monaſterium,an liceat ædificare infra terminũ à Papa ſtatutum,ſi principaliter ædificetur,vt aliis noceat.*
3 *Pedis,& paſſus longitudo quanta eſſe dicatur. remiſſiuè*

CAuſam quæ. Nulli licet ædificare in hac re-
gia ciuitate vltra terminos à
iure permiſſos, ſi principaliter noceat, pœna contra-
1 facientibus imminente.h.d.¶†No.ex hoc tex.ſm Ia.
de Bel.qđ permiſſa a iure ñ liceant, ſi principalr̃ fiant in alterius
iniuriam,vt aliis noceãt.ff. de dã.infe.l.Proculus.ff.de aq. plu.ar.
l.j.§.idemq; aiunt.& §.denique.22.q.2.c.primũ eſt.Sed circa hoc
q̃tũ,ad propoſitũ de ædificãte, vide l. ꝑ prouincias,& qđ ibi no.
C.de ædi.pri.ff.de ope.pu.l.qui opus,& qđ no.in c.Piſanis.ex̃, de
2 reſti.ſpo. †& ſic ar.eſt ſm eũ,qđ nõ liceat monaſteriũ, vel eccle-
ſiam ædificare,ẽt infra terminũ à Papa ſtatutũ,ſi principaliter ę-
dificet,vt alij eccleſiæ, vel monaſterio noceat. ita dicit ipſe. Sed
de hoc,ꝙ nulli licet ędificare nouam eccleſiã in p̃iudiciũ antiqo
ris eccleſiæ,eſt tex. in c. 1.ex̃. de no.ope. nũ. 16.q.j.c.eccleſia.&c.
qcũque.¶Quæro,qa hic dicit, ꝙ in Cõſtãtinopolitana ciuitate
debet diſtare vna domus ab alia ſpatio cẽtũ pedũ, vt hẽtis in fi.l.
mæniana

3 Mæniana, C.de ædi.pri. & in l.fi.ff.fi. reg.†quantæ longitudinis
a dr̃ esse pes, [a]& quantę longitudinis dicatur esse passus, dic vt in
gl.16.q.4.c.sicut antiquit⁹,& de passu.no.gl.in l.itinere.ff.de ver.
sign.quod no.propter statutum dicens, Si quis fugauerit aliquẽ
per tot pedes, vel passus, puniatur.tanta pœna.

ADDITIO.

a ¶Pes.Adde, quod quando pro mensura ponitur.est longitudo 16.digitorum vt per d.gl. in tex alleg.& per d.Alex.de Imol.in l.si quis cau. vbi etiam per Bal.& doct.in l.3.de verb.sig.&per Flo. in l.viæ.ff.de ser. vrba.præd.in quibus locis habes etiam, quod passus habet quinque pedes.

Vt factæ nouæ constitutiones.&c. Ruari.

1 *Constitutio noua, quod liget post duos menses à tempore publicationis, & qualiter hoc intelligatur, & nu.4.*
2 *Testamentum factum secundum leges antiquas, & ante legem nouam, & post sed antequam publicaretur, valet, licet testator superuixerit, qui illud mutare poterat.*
3 *Testamẽtũ si est factũ ante legẽ nouam secundum leges antiquas, & si in eo non habet filius integram legitimam, poterit filius petere supplementum.*
5 *Ignorantiã l.nouæ post tẽpus publicationis statutum, quis allegare non potest.*
6 *Lex noua, quod non liget etiam si infra duos menses de ea habita fuerit notitia, nisi elapsis duobus mensibus.*
7 *Mensis quot dierum dicatur esse.remissiuè.*
8 *Statutum à quo tempore liget.*
9 *Mandatum iudicis quando liget ignorantes.*
10 *Forenses quando ligentur statuto, banno, vel consuetudine loci.remissiuè.*

Emper. Constõnes nouæ in vrbe Constantino
politana ꝯditæ post duos mẽses ex quo
ibi insinuatæ sunt, dẽnt seruari. In prouinciis aũt post
duos mẽses. ex quo directæ sunt, & palã factæ in vna-
quaq; ciuitate, ita qđ nullus posset de cætero assumere occasio-
nẽ alicuius ignorantiæ. testm̃ vero ꝯditum añ ꝯstõnes factas, vel
priusq̃ innotesceret obseruandũ est, & valet si supuiuẽte testõre
nõ fuerit postea mutatũ, & filij legitimas portiones suscipiẽt ꝭm
ll.antiquas.h.d.vsq; ad finẽ.¶In tex.ibi, dati ei tpis.i.insinuatiõis
1 factæ. ¶†No.ex ista constitu.ꝙ lex noua ligat post duos mẽses[a]
a à tpe insinuationis, seu publicationis, q̃ insinuatio, seu publica-
2 tio dẽt fieri ꝭm formã hic dictatã. ¶†Scđò not. ꝙ testm̃ ꝯditum
ꝭm ll.antiquas, & ante l.nouã, vel etiam post l. nouam. ante tñ q̃
lex publicata, vel insinuata sit, valet, & est obseruandum, licet te-
stator post l.nouam superuixerit & potuerit testm̃ mutare vt hic
3 in ver.nec vel si proxime.& in ver.collectiuè.¶†Gl.4.no.quòd
filij sic condito testõ à patre si non hñt ltĩmam integram in di-
cto testõ, agent ad supplementum ꝭm l.veterẽ, videlicet ad quar
tam, non aũt pñt agere ad supplementum ꝭm l.nouã. vel ad triẽ-
tẽ, vel ad semissem ꝭm numerũ filiorũ, vt in vers.si vero adiec.sit
¶Ad primum no.opp.& vr̃ ꝙ lex liget post tres mẽses à tpe insi
nuationis, vt s̃.vt in priua.do.§.si autem.& ibi gl.dicit, & hoc spã
le.hodie p̃t esse eodẽ mõ, dicit spãle. j̃.vt neq; mil.neq; fæder.§.
si igitur.col.9.vbi dicit, ꝙ ligat post 30.dies numerandos ab insi
nuatione. & rõ spãlitatis ibi est, dicit Iaco.de Bel.videlicet fauor
Reip.& quia militia, & exercitus celeritatem desiderant, vt l.mi-
4 lites.C.loc.¶†Tu vero dic, qđ ibi in lege est certum, & determi
natum tp̃s, qđ constõ liget, & ideo illud est seruandum.& ita lo-
quunť oĩa iura dicentia ꝯstõnem nouã ligare. Si verò illud tp̃s
post qđ ꝯstõ liget, non sit in l.determinatũ, tunc ligat j̃. duos mẽ
ses à tpe ipsius insinuationis, vt hic, & istã solutionem tenet glo.
in fi.sup ver.data.q̃ optima est, & de hac mã tãgit gl.ex̃, in ꝓœm.
decr.& in c.2.ex̃ de ꝯst.& de hac mã, vide vnam dist.pulcherri-
5 mam in procœmio cle.p Pau.de Leaza. ¶†Quæro, an post illud
tp̃s istorũ duorũ mẽsium à tpe publicationis, licitum erit alicui
ignorantiam allegare.tex.hic in ver.tpe, vr̃ velle, qđ non.nec est
necesse, quod aurib.oĩum inculcetur, vt 16.di.c.quod dictis.de
postu.p̃la.c.1.& quod no.in d.procœmio decr.in 3.glo.Circa qđ
vide, quod no.in c.2.extra, de const. & in fi. 6. lib.super ver. da-
6 ta.¶†Quæro, video, ꝙ ꝯstõ ligat post duos menses à tempore
publicationis, vt hic dr̃:pone, quòd ad notitiam alicuius constõ
peruenit j̃.duorum mensium tp̃s, an ille talis incontinenti ligeť
ad legẽ, vel ꝯstõnem obseruandã? vr̃ ꝙ nõ, vt hac ꝯsti. In ꝯ̃rium
facit ver.nec vel si prox. ibi, nõdũ cõtigerat. & pro hac parte vr̃
mihi casus ex̃, de conces.p̃b.c.1.vers.nec obstare, lib.6.& Pau.de
7 Leaza.in d.procœmio cle.tenet istã opi.sed nil allegat. ¶†Quot
b aũt dierum dr̃ esse mensis, [b]licet legẽ habemus pro & ꝯtra, dic vt
no.in c.q̃ sit.de elec. lib 6. & tãgiť per gl. in c.cum singula, de p̃-
be.eo.lib.& per Host.& Io.An.in c.licet.extra, de supplen. negli.
8 p̃la.¶†Quæro, hic dr̃ de legib. quod de statuto. à quo tempore
liget? & dic, aut loquimur de sciẽte statutum; & incontinenti li-
gat scientẽ, vt l.fi.ff.de decr.ab or.fa.ad idem d.c.1.vers.nec obsta
ret.de conces.p̃bẽ.lib.6.Aut loquimur de ignorante, & tunc aut
loqmur in statutis afferentibus tm̃ qõnẽ, & tunc licet lex cõis ñ
liget, nisi post duos menses à die publicationis, tñ statutum ligat
post tp̃s arbitrio iudicis relinquendum, ita quod qs non possit
dici esse in supina ignorantia, vt extra de cõst. c.vt aĩarum. lib.6.
ad quod facit, quod no.in d.l.fi.de decr.ab ord.fa.Aut loquimur
in statutis, non tm̃ afferentib.qõnem, & tunc statutum statim li-
gat, ex quo est insinuatum & suum operatur effectum, licet quis
9 statutũ ignoret, arg.l.pe.in fi.C.de decur.lib.10.¶†Quæro quid
iudice mandante, an liget ignorantem. Istã q.ponit Roff. in ti.si
quis ius dicen.nõ obtem.§.item illud q̃riť. & tenet si aliquis erat
extra ciuitatẽ, ita ꝙ iudicis mandatum non potuit audire, excu-
satur à pœna. & sic debet intelligi l. fi. ff. de decre.ab or.fa. & ad
hanc q.facit 22.q.2.Item opp.ver.probatur.& quod ibi no.& qđ
10 habes 82.dist.c.proposuisti.¶†An aũt forenses ligentur banno
c vel statuto, vel ꝯsuetudine loci, p quẽ transeũt.vide Cy.in l.j.[c] C.
de sum.tri.in Spe.de cõsti.§.1.vers.& no. vsque ad fi.facit ad hoc
quædam gl.parua, quæ est ff.ad l.Aqui.in l.item Mela.in fi.prin.

ADDITIONES.

a ¶Menses.Ad quam materiam vide latissime, & not.d.Fel.in c.cognoscẽtes, de consti.in fi.Adde Bal.in marga.in ver.constitutio.vers.1.& Spec.in tit.de const.ver.reus vero econtra, & Pau.de Ca.in consi.145.& Car.in cle.c.dudũ de sepult.5.q.

b Quot dierum dicitur esse mensis.Adde istum in l.eos.§.fin autem.C.de app & Alc.in l.cum bisextus.ff.de verbo.oblig.quod facit ad statuta assignantia mensem pro termino, & dic, quod debet esse 30.dierum, & ibi per eos.

c In l.1.Et ibi vide d.Ias.de May. vbi p eũ plene, & no.an & quando in contractibus, & q.d in delictis.& quid in vltimis voluntatibus, & aliq.d per Fel. in c.1.de re iud. & in c.2.de sponsa.& Pau.de Ca.in cons.148. inc.super primo quæsito, & Ray.in cõs.inc. ꝭm consuetudinem ciuitatis Venetiarũ, & in cõs inci.quidã de Gualdo.& per do.Soc.in cons.288.incip. circa me.in 2. parte.

Vt Nullus fabricet.&c Rubrica

1 *Solennitas, quæ, & quanta requiratur in ædificatione ecclesiæ.*
2 *Necessaria ad hoc, vt quis possit ædificare ecclesiam.*
3 *Ecclesiam ædificans in dote constituenda, an possit conditionem apponere.*
4 *Reædificans ecclesiã destructã authoritate episcopi, ꝙ acquirat ius patronatus*
5 *Reparans ecclesiã an in cã requiratur iuspatronatus & reqrať epi authoritas.*

A, quæ. Nulli licitũ est ecclã, vel monasteriũ,
vel oratoriũ ædificare sine epi volũta-
te.Epo ædificiũ inchoãte, q statuit clericorum mẽsu
rã, & expẽsas necessarias, & oportunas.Sed si ædifica
re volens ñ est ad hoc sufficiens, epi consensu vnam
ecclesiã vetustate corruptam, vel neglectam ædificare poterit.
Item epi in suis ecclesiis residentiã facere debẽt, nec pñt extraua
gari vltra tp̃s à iure statutũ.Item res ecclesiarũ cũ superioris de-
creto debẽt alienari.h.d.vsq; ad finẽ.¶Et hẽt tres partes. Prima
poniť de ædificatione monasterij.Secunda de Epi residẽtia.Ter-
tia dicit de alienatione rerum immobilium ecclesiarũ. Scđa ibi
1 in §.illud.Tertia ibi §.qm̃.¶†No.primò quãta solennitas reqrať
in ædificatione ecclesiæ, vt hic, & s̃.de mona.§.2.& j̃.de eccl.ti.§.
2 si qs aũt.¶†Secundò no.ꝙ anteq̃ ecclesia ædificeť, dẽt prius vo
lens ecclesiã ædificarẽ diffinire quãtum est necessariũ, p lumina
ribus, & p his, q debẽt ecclesiæ deseruire, & aliis necessariis ad
sacrum ministerium ecclesiæ, & pro oĩbus istis debet dotẽ seu
donationẽ ꝯstituere, vt hic, & s̃. vt deter. sit nu. cle. §.1.& d.c.ne-
mo.de ꝯse.dis. 1.sed si tantã dotẽ nõ põt ꝯstituere, ꝙ sufficiat p
his quæ dicta sunt, tunc cũ authoritate epi poterit vnã de eccle-
siis iam dotatis, & q̃ ruinã patitur reædificare, nec erit necessaria
dotis cõstõ, cum iam sint statuta ea, quę sunt necessaria ecclesiis
3 & iste dicetur ecclesiæ fabricator, vt hic in ver.si autẽ. ¶†Quæ-
ro an ecclesiã ædificans in dote constituenda possit aliquã con-
ditionẽ apponere.puta, vt nõ ptineat ad ordinationem epi.Dic
4 vt per gl.j.q.j.c.sic qdã, & de ꝯse.di.1.c.si qs basilicã.¶†Quæro in
vers.sin aũt, an in casu huius §. vbi quis ecclesiam destructam cõ-
sensu epi reædificat, talis ædificator ꝯsequatur iuspatronatus, &
vr̃ ꝙ sic, quia appellať domus sacræ ædificator, & fabricator, vt
hic dr̃, sed ędificans ecclesiã consequitur iuspatronatus, vt c.p̃te
rea, & c.nobis extra, de iurepatro.& s̃.vt cle.qui re.§.fi.ergo, &c.
dic de hoc p gl. in c.ẽt.extra, de iurepatro. vbi ẽt no.an prior pa-
tronus desinat esse patronus, & quo iure consequatur patrona-
tum propter ædificationem, & fundamentum ecclesiæ, dic vt
no.in d.c.nobis.& 16 q.7.c.quicunq;, & plenè in c.ecclesias, ea-
5 dẽ causa.& q. ¶†Quæro vbi ecclesia eget aliqua reparatione:
dic, vt habes tex.cum gl.ex̃ de ec.ædi.c.1.& c.de his, & x.q.3.c.v-
no, & c.decernimus.¶An autem hoc casu quando ecclesia eget
reparatione, sit necessaria authoritas episcopi, dic vt per Goffr.
in sum.extra, de eccle.ædi.§.hodie l. in fi.

1 *Episcopus non debet per multum tempus abesse ab episcopatu.*

1 Illud †No.ꝙ Episcopus non dẽt per multum tempus abesse
ab Episcopatu.de quo 7.q.1.c.præsentiũ. & l.dist.c.cõ
tumaces. extra de cle. non resi.c.ex tuæ. facit s̃.vt cle.qui rece.in
prin.& quod ibi dixi.

1 *Decretum superioris, quod in alienatione rei mobibis ecclesiæ requiratur.*

1 Quoniam ¶†No.ꝙ in alienatione rei ecclesiasticæ im
mobilis, decretum superioris requiritur, de
quo dixi s̃.de eccle.r. immo.alien.

Vt ab illustribus, & qui super eam dignitatem, &c Rub.

1 *Dictio vsque, quòd includat terminum tantum, cui adiungitur, & quando ponatur etiam exclusiuè. remissiuè.*

2 *Magistratuum genera quot sint, remissiuè.*

Vaecunque. ¶ Illustres, & supillustres in cāis pecuniariis, & in crīe iniuriarū, nō p se, sed p pcuratorē litigare dēnt: cæteris vero dignitatis inferioris licitè pcedit, vt p se, vel p pcuratorem litē exerceant. h.d. & quæ sit ratio huius consti. colligitur ī.

1 e. ti. ver. ne cogāt. ¶ † Not. in §. sancimus. q dictio vsque, a includit terminū tm̄: cui adiungit. idē auth. quis. C. de pcu. hinc sumpta, & s̄. de app. §. illud. col. 3. ff. de leg. 2. l. quidam. & in l. fi. ff. de senato. & C. de nup. l. à Calligato. cum sim. econtra ponitur exclusiuè, in l. filiusfa. §. j. de leg. j. de quo an ponatur exclusiuè, vel inclusiuè, tangit gl. in l. j. §. vsq;. ff. de dol. p Guil. de Cu. in l. meminisse. ff. de offi. procon. & le. p Cy. in d. l. à Calligato, & vide Dy. in l. patronus. §. Sempronio. b de le. 3. ¶ † Quæro quot sunt gña ma-

2 gistratuū. dic vt in gl. hic no. sed circa gl. quæro qs vocat superillustris, dic, vt no. in l. quoties. C. vbi sena. vel clari.

ADDITIONES.

a ¶ Dictio vsq;. Adde quod notaui in apost. ad istum. in l. patronus. §. Sempronio, in ver. dictio vsq; ff. de leg. 3. & dixi post collec. in c. 1. nu. 1. in ver. exclusiuè ponitur. extra. de ordi. ab ebiscopo, qui reum epis.

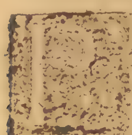
b ¶. §. Sempronio. Et ibidem vide d. Alex. de Imo. cum cōcord. ibi per eum datis. & in l. ex facto. §. itē quæro. ff. de vul. & pup. & in l. 1. §. nunciationi. ī ver. quærit ēt Io. de Imo. ff. de ope. no. nun. & Are. in c. si gratiosæ. de rescr. in 6. & Old. in consi. 49. in c. cōsueuit dubitari, & do. Soc. in consi. inc. d. Fran. syndicus. ver. quare assumus. cum ver. seq. in 1. par. & d. Fel. in c. quod ad consultationem, post me. ver. quæ dictio, vsque. de re iud.

Vt ordinariæ præfecturæ. &c. Rubri.

1 *Magister militum dicitur habere dignitatem.*

2 *Capellani domini Papæ dicuntur pars Papæ*

3 *Dignitates, quæ liberant aliquem à curiali fortuna. remissiuè.*

Lurima. Sola collatione dignitatis, & administrationis ēt ante administrationem susceptam, curiales liberantur à curiali fortuna: sed sola coll'one honoris seu dignitatis absque administratione non liberantur, sed remanent curiales solum honore ex

1 tali collatione consecuti. ¶ † No. ibi, solā præbent, q magister militū dr̄ hr̄e dignitatem, siue habeat administrationē siue non, vt hic, & dr̄ esse illustris, vt C. de co. rei mi. l. 2. & C. vt dig. ord. ser.

2 l. 2. lib. 12. & no. in l. 1. de equestri di. c. li. vbi dicam. ¶ † Secundò no. duo notabilia, quorum vnum colligitur ex tex. aliud ex glo. no. & istud sciendum est, quod capellani dñi Papæ dñr pars dñi

3 Papæ. ¶ † Sed quæro hic dicitur quod dignitas, quæ confertur cum administratione, liberat curialem à curiali fortuna. Quot sunt dignitates, quæ liberant aliquem à curiali fortuna? Dic quòd duodecim, vt l. fi. C. de decur. lib. 10.

Vt omnes obediant iudicibus prouinciarum. &c Rub.

1 *Iustitia est omnium virtutum perfectissima,*

2 *Fortitudo sine iustitia non cōmendatur.*

3 *Filius tenetur propter delictum patris. & qualiter hoc procedat. & nu. 9.*

4 *Dispositio huius §. habet locum & in delictis, & in contractibus.*

5 *Delictum, & contractus æquiparantur.*

6 *Assisinus delinquens in ciuitate Perusina, an secundum statuta Assisii, vel ciuitatis Perusii puniatur. vbi quòd secundum statuta loci contractus.*

7 *Consentus ex contractu iudicatur secundum statuta loci contractus.*

8 *Peregrinatio facit quem mendicum & pauperem.*

10 *Pecuniæ verbum, an ponatur largè, vel strictè in textu.*

11 *Dictio siue, quando est merè alternatiua. ponitur quo ad sensum, & quo ad verba, & quo ad sensum tantum. nu. 13. vbi remissiuè.*

12 *Genus quando præcedit, & sequitur species, quæ potest sub genere cōprehēdi, tunc dictio adiecta speciebus ponitur expositiuè.*

14 *Reus quando possit vti aliquo priuilegio, per qd actorem trahat ad aliū iudicē.*

15 *Priuilegia inserta in corpore iuris, an tollātur per dispositionem huius §.*

Nam quidem. In prouincia, in qua quis forum sortitur, illic est conueniendus vtraque parte pñte, ab altera tantum, & vbique iustitia seruata sñia ɔdemnatoria, vel absoluto ria ferat omni priuilegio cessante: nisi pragmatica forma aliud statuatur, vel aliud p appōnē acciderit. his obtinentib. in oī lo-

1 co. & tpe, pœna ɔficientib. imminente. h. d. ¶ † No. hoc prin. q iustitia est oīm virtutum pfectissima: vbi. n. iustitia obseruat, ibi

a misericordia adhibet. a vt in c. sedes. & ibi no. de resc. 45. dis. c. dis-

2 ciplina. ¶ † Secundò no. q fortitudo sine iustitia non ē ɔmendā-

3 da. ¶ † Tertio no. q pp delictum pris filius tenetur. ¶ †. Quarto

4 no. in ver. hæc ɔsiderantes. q iste §. hēt locū in delictis, & in ɔtcibus. Item siue delictū sit magnū siue paruū, & siue agat crimina

5 liter siue ciuiliter. & sic habes ex isto §. † q delictum, & ɔctus æq-

6 parantur. ad idē ff. de cust. reo. l. 2. in fi. & † sic facit ad qōnem, q si Assisinus deliqt in ciuitate Perusina nō dēat puniri fm ius cōc nec fm statutū ciuitatis Assisij, sed fm statutū ciuitatis Perusij: si

7 n. † qñ qs ɔuenit ex ɔctu quātū ad litē decidendā inspicit ɔsuetudo, & ēt statutū loci ɔctus, vt l. si fundus. ff. de euic. & l. semper in stip. de reg. iur. sic ergo, vbi tractat de delictis puniendis dēt inspici ɔsuetudo, vel statutū loci delicti. arg. hui9 §. cū ɔcor. s̄. alle. de q

8 qōne dic per Dy. in l. si cui. §. idē imperator. ff. de accu. & p Cyn. ī sua dispu. q incipit, rector ciuitatis Senarū. ¶ † Quintò no. ex d. §. hæc ɔsiderātes. ī fi. q ex pegrinatione qs efficit mēdicus, & pau

9 per. vt hic, & s̄. de exhib. reis. in prin. & ibi no. ¶ † Opp. & vr̄, q si

b lius p delicto pris nō teneat. b nā lex dicit q vnus p delicto alterius puniri nō dēt. C. de pen. l. sancimus. & ff. de pœnis. l. crimen. cū si. gl. hic dicit, q hic loquitur de pœna diuina. q. d. ī pris loqr de pœna humana. ad qd facit de ɔse. dist. 1. c. in sancta. ¶ Sed ɔtra

c hoc op. & vr̄, q in pœna humana vn9 p alio teneatur. c C. ad l. Iul. ma. l. qsqs, & q in pœna diuina vnus p alio nō puniat, vt 1. q. 4. §. itē peccato. Sol. de ista mā dic vt plene no. glo. 32. q. 3. in summa. vide qd no. in c. 2. ex. de his, q fi. à maio. parte c. & plenissimè per

10 gl. j. q. 4. in summa. ¶ † No. ibi, siue de terra &c. & sic vr̄, q Imperator idē bis repetat. in eo qd dicit. aut in qua puincia &c. subiicitur pecunia &c. qd est verbū gñale. vt l. pecuniæ, ff. de ver. sig. & in l. 2. in fi. C. de const. pec. gl. hic, quæ incipit potest strictè. huius timore dicit, accipias verbū pecuniæ stricte, vt non comprehen

11 dat ea quæ insequuntur, & fm hanc sol. † habes q dictio, siue, hic ponitur merè alternatiuè, & quo ad sensum, & quo ad verba. idē C. de sacros. eccl. l. gñalr. in prin. l. 1. §. sublata. ff. ad treb. l. cū quidā circa mediū. C. de ver. sig. l. si ita stipulatus. ff. de ver. ob. vel dic dicit glo. q verbum pecuniæ sumitur largè, & illud qd se

12 quitur. siue de terra &c. ponatur quasi expositiuè, † & sic habes ex hac parte gl. q qñ precedit genus, & sequunt species, q pñt sub genere comprehēdi, dictio adiecta specieb. ponitur expositiuè.

13 † Alibi dicit, q seu, & siue, licet verba disiungant, sensum tñ coniungunt. & ita no. in tex. & gl. in l. ad protegendā. C. de in lit. dan.

14 tu. Cy. in d. l. cū quidā. ¶ † Tertiò opp. ad §. ii igitur. dicitur hic, q reus non potest vti aliquo priuilegio, per qd possit actorem ad aliū iudicē trahere. contra ff. de iu. l. 2. §. omnes aūt. ff. de arb. l. nō distinguemus. §. si quis Roma. gl. reiecta prima sol. dicit, quod hic loquit de priuilegio in corpore iuris non inserto, vt colligitur s̄. eo. §. plurimorū. ll. ɔriæ loquuntur in priuilegiis in corpore iuris insertis, vel clausis, q per hunc §. non tolluntur. & illa verba quæ dnt, oī priuilegio cessante, debent intelligi de priuilegio in corpore iuris non inserto, vt colligitur eo. §. ita no. hic super verbo priuilegio. & adde alias gl. quas allegaui in §. quòd autem primitus. s̄. vt iud. sine quoquo suff. & ibi hæc solu. ponitur, & fuit Axo. ¶ Contra istā sol. opp. de d. §. qd aūt primitus. vbi videntur tolli priuilegia in corpore iuris clausa. hui9 timore dicit Bul. q tolluntur oīa priuilegia, tam inserta ī corpore iuris, q ñ. ¶ Sed

15 huic opi. respondet gl. prima dicens, † quod priuilegia in corpore iuris inserta non tolluntur, quod patet in sequ. §. qui incipit, interdicimus. qui sequitur post illum §. q autem primitus quibusdam seruātur priuilegia, ita dicit gl. hæc. sed ratio, quam gl. facit contra opi. Bul. videtur facere pro opi. ipsius Bul. nam si quibusdam seruātur priuilegia: ergo patet, q aliis tollantur, & denegentur arg. l. cum prætor. ff. de iudi. l. maritus. C. de proc. cum similib. de dicta materia latius dixi in d. §. quod autem.

ADDITIONES.

a Misericordia adhibetur. Et adde, q vbi misericordia, ibi omnia sunt bona. secundum beatum Chriso. de oratione homi. 79

b Non teneatur. Quibus autem casibus filius teneatur pro delicto patris, vide Fel. remissiue tamen in c. ius generale, ver. & casus, in quib. 1. dist. vbi etiā quid ecōtra. & in c. cum Bertoldus. de re iud. ver. sed adhuc quæro, vbi etiā de statuto, q pater teneatur pro delicto filij ibi versi. limita secundo, & in c. vergentis. de hær. ante fi. de ver. no. casum, & q dixi in apo. in d. c. ius generale. Adde, q no. in apost. ad istum post eum in l. 2. nu. 3. versi. vlt. gl. inducit ad q. in apost. in eo. ver. C. de lib. & eorum lib.

c ¶ Teneatur. An quis pro alio puniri possit. Vide Fel. in c. grauem. de sen. excō ante fin. ver. item tangit hic Inn. & in d. c. ius generale, s̄. in præce. apost. alleg. & in d. c. vergentis, & remissiuè in fi. de offi. de leg.

1 *Executio si non potest fieri in rebus præsentis quòd fieri possit in rebus absentis, & qualiter hoc intelligatur. nu. 8.*

2 *Fideiussor de iudicio sisti, qui se offert defensioni principalis, dicitur verus procurator.*

3 *Dilatio ad denunciandum domino, datur illi, qui vult defendere absentem promittendo de iudicio sisti, & iudicato soluendo.*

4 *Delinquenti mandato alicuius, an sit danda dilatio ad denunciandum domino.*

5 *Præsens in iudicio quando possit aliquem inuitum defendere.*

6 *Quis an possit in se iudicium suscipere animo nouandi inuito actore, remissiuè.*

7 *Sententia, an possit ferri contra fideiussorem, si dominus absens condemnatur. In casu huius §. est quasi litis contestatio.*

8 *Sententia lata contra emptorem, vel fideiussorem, an possit exequi contra venditorem, vel eius principalem.*

9 *Sententia lata ob obseruatione iudicij, vel instantia, quòd sit interlocutoria.*

10 *Sñia absolutoria, q ita ferat in psonā pcuratoris & domini sicut cōdēnatoria*

§. Si vero

§.Si vero alter Tex.hic corrigit, qa de fideiussore da-
-to de iud.sol.loquit, vt l.iam tñ.§.vnus.
1 ex fideiussoribus.ff.iud.sol.¶†No.in ver.si quidẽ.ꝙ si de reb.præ
sentis satisfieri non potest,debet fieri in rebus absentis executio.
¶Quæro de intellectu huius §.gl.hic ponit quatuor lec.primam
reprobat, & bene, vt habes in ea, & in auth.qua in prouincia.C.
2 vbi de crimine agi opor. quæ hinc sumitur.¶†Secunda lect.est
in fideiuss.de iudicio sisti,qui offert se defensioni alicuius; qui cõ-
uenitur actione personali,vel reali,cui datur dilatio ad denunciã
dum dño,eo, qđ dominus facta sibi tali denunciatione ipsum re-
leuet.ista lec.facit talem defensorem verũ procura. qđ perpetuò
3 tene mẽti.¶†Tertia lect.est, ꝙ loquatur de quolibet defensore,
qui promittit de iudicato sol. nam isti tali datur dilatio ad denun
ciandum dño.& sic ex istis duabus lec.not. ꝙ illi qui aliquem ab-
sentem defendere vult,promittendo de iudicio sisti,vel iudicato
4 soluẽdo,datur dilatio ad denunciandũ dño,vt hic no.¶†Quar-
ta lec.est,vt loquatur de procu.qui dñi mandato deliquit,vel de-
liquit dño habente ratum.nam si cõueniatur pro tali delicto,ha-
bebit dilationẽ ad denunciandũ dño. istam lec. reprobant Doct.
in dicta auth.qua in prouincia.dicentes, ꝙ cum mandatum deli-
ctum non excuset, ergo si procurator dñi mãdato me deiecisset
de possessione,ipse conueniretur de suo facto, de quo debet esse
certus.vt l. si quis.§. 1.ff.de dam.infe. ¶Sed huic rationi vr̃ hic gl.
tacitè rñdere:qa licet mandatarius suo nomine conueniretur,vt
possit esse certus de facto suo,tñ non est mirum si ei datur dilatio
ad denũciandum dño.qa hoc videmus esse in fideiussore, qui ex
sua obligatione, & proprio nomine conuenitur, & tñ datur sibi
dilatio ad denunciandum principali, vt s̃.de fideiuss.§. 1.& C.de fi
deiuss.auth.præsente. & hoc vr̃ procedere in tali delicto in quo si
solutio est facta ab vno, alij non liberantur.al's si crĩaliter conue-
niretur mãdatarius,vel ciuiliter, ita ꝙ solutio sua liberaret dñm,
non videtur,ꝙ debeat fieri executio in bonis domini, cum quili
bet ex suo delicto,& propria obligatione teneat, argu.l.si quis id
quod.§.fi.cum l.seq.ff.de iurisd.om.iud.C.de condi.fur.l. 1. vel su
stinendo hanc lec. Azo.possumus rñdere,ꝙ delinquenti manda-
to alicuius debet dari dilatio ad denunciandum, vt instruatur de
defensionibus suis.nam quandoq; ille qui mandat,est talis perso
na,quod eius mandatum excusat mandatarium, ẽm no.in l.liber
homo.ff.ad l.Aqui.& in l.Gracchus.C.ad l. Iul.de adul.& in l.1.C.
vnde vi.Ponit gl.al's lec.quas hẽs in d.auth. qua in prouincia.dic
vt ibi.sed Doc.nostri ponunt aliam lec.quę multum applaudit li-
teræ,quæ talis est.Pone,quidam nobilis habens factores, seu ca-
staldos;volens abesse dt eis, sciatis ꝙ in tali viuario, seu piscaria,
seu in tali nemore est mihi ius piscandi, & ligna incidendi, cuius
veritas erat ꝯ̃rium:post cuius dñi absentiam factor,vel castaldus
piscatus est in illa piscaria, vel in illo nemore ligna incidit.Certè
si ille,cuius est piscaria,vel nemus,accusauit castaldũ, vel factorẽ
prædictum tenetur:licet nõ deliquerit ex animo, vt l.lege Aquil.
ff.ad l.Aqui.Verum,quia fecit bona fide,& iussu dñi,datur ei dila
tio ad denunciandum dño, vt procedatur ẽm formam hic tradi-
tam: ita tenent do. vt Cyn. refert in d. authen. qua in prouincia.
5 ¶†Opp.innuitur hic,ꝙ qui est p̃sens, non possit inuitum defen-
dere.ꝯ̃ ff.de sol.l.solutionem.& l.si Stichum.§.fin.ff.de noua.Sol-
6 ue vt in glo.licet aliud no.& malè in l.Iul.ff. qui satisd.cog. † An
aũt possit in se iudicium suscipere inuito actore animo nouãdi,
glo.videtur velle,ꝙ sic,in l.liberto.§.fi.ff.de neg.gest.cuius ꝯ̃rium
not.in l. 1.C.vbi in rem act.de quo dic,vt ibi per Doct.facit quod
7 not.in l.non solum.in prin.mag.gl.ff.de procu.¶†Oppo.dicitur
hic,ꝙ si dñs absens condemnatur ẽt lite non contest. non potest
ferri sñia,vt l.fi.§.illud.C.de tem.app.licet glo.hic, quæ ponit ca-
sum,ponat plures solutiones.dic esse hic quasi lit.conte. ita dicit
hic ista gl.& glo.super verbo,non valentẽ.Vnde aũt insurgat ista
8 quasi contestatio.dic ẽt,vt in gl.¶†Quæro,dicit hic,ꝙ fiat exe-
cutio in bonis absentis an ergo sñia lata ꝯ̃ præsentem mandabi-
tur executioni ꝯ̃ absentem.dicit gl. ꝙ non, sed contra absentem
fiet executio ex sñia lata ꝯ̃ ipsum absentem.ita not. gl. in d. auth.
qua in prouincia. ita videtur velle hic glo.super verbo, absentis.
quam opi.vñr tenere doct.in d.auth. qua in prouincia. & de hac
q.vr̃ casus hic in §.si autem ille, vbi tex.dicit, qđ dẽt condemna-
ri,tam p̃ns quam dñs,& si p̃ns est soluendo,ipse debet exigi,si nõ
est soluendo,exigitur dñs.s.ex sñia lata ꝯ̃ ipsum dñm, alias si pos-
set mandari executioni sñia lata ꝯ̃ p̃ntem,& ꝯ̃ absentẽ,ad qđ dice
ret iste §.vtrunq; damnari.Non obst.p̃dictis qđ no. in l.venditor.
ff.de iud.quæ dicit,ꝙ ex sñia lata ꝯ̃ emptorem satisfit de bonis vẽ
ditoris sicut in fideiussore, qui põt soluere de bonis principalis,
vt not.in l.si procurator.§.si ignorantes.ff.man.Non aũt puto qđ
sñia lata ꝯ̃ emptorem,vel fideiussorẽ, possit executioni mandari
ꝯ̃ venditorem,vel principalem. Video.n.qđ sñia lata ꝯ̃ principa-
lem,non põt executioni mandari ꝯ̃ fideiussorem sine nouo pro-
cessu,vt l.fi.in fi.C.de vsu.rei iudi. & ibi per Doct. probat in l.gre-
ge.§.si cũ defensorẽ.ff.de pig. Spe.de sñiæ executio.§. sequit.ver.
sed nunquid.per doc,in l. 1.ff.iud.sol.¶Quæro in ver.si vero ille,
qñ absens comparet qualiter absoluetur.dic vt in gl. super versi.
9 absoluere.¶†Ex qua not.ꝙ sentẽtia absolutoria ab obseruatio-
a ne,vel instantia iudicij est interlocutoria,non diffinitiua,[a] eandẽ
gl.habes in d.auth.qua in prouincia.de qua q.dixi.s̃. de exhiben.
10 reis.§. 1.¶†Vltimò circa istum ver.si verò ille.no.tex.ibi,aut mi-
serit quempiam,accusator aũt desijt tunc & absoluere eum, &c.
videtur hic iste tex. ꝙ licet sñia condemnatoria dẽat ferri in per-
sonam procuratoris, vt C.de sen.l. 1. tamen sentẽtia absolutoria
debet ferri in personam domini, licet procuratorem ad causam
miserit.idem tex.videtur in d.auth. qua in prouincia.in ver.qđ si
desijt actor.& ff.de pub.iu.l.pe.§.ad crimẽ. in gl.cur magis. & pro
illis gl.est casus in c.inter dilectos.in fi.extra, de fid.instr.vbi dici-
tur,ꝙ procurator absoluitur procuratorio noĩe.& dic.ꝙ sicut in
sñia condemnatoria dicimus vtrunq; condemnari,vt d.l. 1.C.de
sententiis.sic in sententia absolutoria dicemus vtrunq;.s.dñm,&
procur.absolui debere,vt no.per gl.in c.querelam.extra,de elec.
in gl.œconomi.in fi.quod tene menti.

ADDITIO.

a Non diffinitiua.Vide ad hoc plene,& no.Fel.in c.examinata.in vlt.col.circa
fi.in versi.absolutoria.de iud.ibi etiam habes, an & quando talis interlocu-
toria habeat vim diffinitiuæ.

1 *Arripiens delinquentem de manu iudicis, vel qui facit, ꝙ delinquens ad iudi-
cium non vadat,incidit in l.Iuliam de vi priuata.*
2 *Arripiens delinquentem de manu iudicis,qui est damnatus ad mortem,vel dã-
nandus,incidit in l.Iul.maiestatis.*
3 *Occidens bannitum in manu familiæ, qui ex forma statuti poterat impunè occi-
di,an puniatur,quòd sic.*

1 §.Arripiat. †Not.ꝙ non licet alicui arripere delinquen-
tem de manibus iudicis: & iste talis,qui arri-
pit delinquentem,vel facit,ꝙ delinquens ad iudicium nõ vadat,
ita,ꝙ iudex non potuit delictum cognoscere, vel punire, incidit
in l.Iuliam de vi priuata,vt ff.ad l.Iul.de vi priua.l.lege Iulia.in ca-
su tñ speciali aliter punitur, vt habetis in l.fin.C.de ma.& Mathe.
2 ¶†Sed quæro,pone,ꝙ quis arripuit delinquentem,qui est dãna
tus ad mortem,vel damnandus: puta quia confessus est crimen,
certè iste punitur lege Iul.maie.vt l.4.ff.ad l. Iul.maie.facit l.addi-
ctos.C.de epis.audi.& de app.l.addictos.¶†Quæro,dicit statutũ
qđ bannitus possit impune offendi,vel occidi.modo quidã occi
dit bannitum captum à familia, vel in manu familiæ existentem.
Dyn.format istam q.in l.in laqueum.ff.de acq.re.do. & vr̃ dicere
ꝙ melius est,ꝙ puniatur ex eo, quia arripuit eum de manibus fa-
miliæ,per hunc §.& per d.l.lege Iul.per quam punitur de occiso,
licet ex forma statuti bannitus possit impune occidi. Iac.de Arc.
disputauit hanc q.& tenuit hanc conclusionem, ꝙ non licet oc-
cidere bannitos ductos à familia.Nam,dicit ipse,licitum est occi
dere transfugas ad hostes,vt l.eiusdem.§.fi.ff.ad l.Cor.de sica.sed
postquàm sunt capti,debent seruari, & custodiri, vt ff.de sta.ho.
l.& seruorum.Patet ergo, ꝙ non licet occidere eos.Præterea di-
cit carceratos occidi non debere, vt ff.de cust.reo.l.fi. sed iste qui
a est captus à familia,dicitur esse carceratus,vt l.qui neque[a] sequã-
tur.§.solutum.ff.de verb.significatio.

ADDITIO.

a Qui neque.Et ibidem vide ad hoc Ang.& Bal.in l.1.in pe.col.C.vnde vi,limi
tantê nisi captus resisteret per l.fi.C.de his qui ad eccl.confu. vbi bonus tex.
quem etiam ponderat Bal.in l.fi.C. de exhi.reis. vide tu Bal. in l.addictos.C.
de epi.aud.dum dicit, ꝙ si familia ducens condemnatum ad mortem iusul-
tatur ab aliquibus volentib.eum eripere, non potest familia eum occidere,
nisi hoc habeat in mandatis.vide Alex.in tex. & Lud.Rom.in sing.ver: occi-
dens.Adde ꝙ puto,ꝙ voluit allegare Ro.sing.suo 352.inc. Bal.Pet.Cy.& Bar.
de Capua vbi ponit,ꝙ occidens illum qui de iure veniebat occidendus,pu-
nitur pœna mortis,per tex.sing.in l.fi.C.de male.& Mat.

1 *Accusatus de aliquo crimine si abest cã Reipub. hẽt dilationẽ durãte absentia.*
2 *Priuilegium concessum alicui,hac constitutione non obstante,quòd valeat.*

§.Nisi forte Iste §.non ꝯtinuatur cũ proxi.p̃cedenti.sed
cum §. hæc considerantes.vbi dr̃ actorẽ nõ
posse trahi ad aliam prouinciã: modo hic excipit &c. Opp.& vr̃.
ꝙ hæc exceptio,q̃ fit hic,corrigitur per §.hanc dicentes.j̃.proxi-
mè.quidã hoc concedunt,vt not.in d.§.hanc dicentes.sed dic,vt
no.hic in gl.super ver.p̃cipiat,& habuistis plenè no.s̃.eo.§.si igit.
¶Non obst.§.hanc dicentes.qa ibi nõ loquitur de habente prag-
maticam formam, aut hñte aliquod priuilegium insertũ in cor-
pore iuris,vt hic.Sed de his,qui habent priuilegia in corpore iu-
ris non inserta, & fit ibi mentio commoditatis certarum perso-
narum,ibi ideo fit,quia solet plus timere, &c.tangitur in d.§.hãc
1 dicentes.& in d.auth.qua in prouincia.¶†Vltimò in §.isto not.
glo.& primò primam glo.huius §.ibi, & sic alia causa &c.Ex qua
glo.habes, ꝙ si aliquis est accusatus de aliquo crimine, & mitta-
tur Reipub.causa:iste dicitur habere dilationem donec est causa
Reipub.occupatus.qđ tene menti.Idem not.& clarius in d.auth.
2 qua in prouincia.in gl.¶†Secũdò no.gl.quæ dicit, ꝙ si princeps
concedit priuilegium dicendo, non obstante hac consti. vt oẽs
obe.&c.ꝙ tale priuilegiũ valet:quod dic,vt not.in gl.super versi.

insti-

infirma.in ver.si vero quisquam.ad idem qđ not.in l.fi.C.si contra ius vel vtil.pub. & in l.fi.C. de inceſt.nup.& auth.ex cōplexu. ibi poſita.& ĵ.quib.mo.na.effi.ſui.§.vlt.col.6.extra, de offi.deleg. c.ex parte.de conſti.c.1.lib.6.cum ſimilib.

COLLATIO VI.

Quibus modis naturales efficiantur legitimi. Rub.

1 *Leges, & ſenatuſconſulta, quòd non ſufficiant ad omnia.*
2 *Legitimati per ſubſequens matrimonium efficiuntur in patris poteſtate etiam ſi ſobolem legitimam habeat pater.*
3 *Legitimatus per oblationem curiæ efficitur in patris poteſtate.*
4 *Legitimatus per reſcriptum principis, eſt in patris poteſtate.*
5 *Ltimatio per reſcriptū habet locū, ſi filij per matrimoniū legitimari nō poſſint.*
6 *Pater, quando poſſit filios naturales legitimare per teſtamentum.*
7 *Legitimati, quòd ſint legitimi ſucceſſores patris.*
8 *Legitimati, qualiter ſuccedant agnatis.*
9 *Concubinatus dicitur thorus, ſicut matrimonium.*
10 *Supplicatio patris ad principem pro legitimando filio, qualiter fieri debeat.*
11 *Nobilis pro eodem delicto, an grauius puniatur, quam ignobilis.*
12 *Legitimatus, an habeatur pro legitimo quo ad omnia.*
13 *Legitimatus, an quis dicatur quo ad actus ſeculares, & quo ad ſucceſſiones in terris, in quibus eccleſia non habet temporalem iuriſdictionem.*
14 *Legitimatio eſt reſtitutio natalium.*
15 *Legitimatio ad tempus natiuitatis trahitur, & conceptionis.*
16 *Corrigere qui poteſt, poteſt & interpretari.*
17 *Legitimatus, habet querelam contra teſtamentum paternum.*

Ecte. Iſta conſtitutio habet ſex partes. Primò ponitur de legitimatione filiorū per matrimonium. Secūdò de legitimatione filiorum naturalium per reſcriptum principis. Tertiò de nup. præſumptiuis. Quartò de nup.verè cōtractis, à ſuperilluſtrib. vel illuſtribus, vel in eccleſia à militibus honeſtis, vel negotiantibus, vel poſſeſſoribus. Quintò de nuptiis ædilibus. Secūda ibi, in §.ſi quis verò non habens filios. Tertia ibi, in §.illud quoq;. Quarta ibi, in §.denique in tm̄. Quinta ibi, in §.quiſquis aūt. ſexta in §. ſi quid autē. Vſque ad §.illud quoq;.h.d. Liberi nāles per nupt. legitimantur. Item per reſcriptū principis in caſibus quatuor hic enumeratis.
1 h.d.vſq; ad §.illud quoq;.¶† Not.primò ex prin.conſti.ꝙ leges, & Senatuſ.non potuerunt ita facere, ꝙ ad omnia ſufficerent. ad idem s̃.vt defunc.ſeu fu.in prin. qđ not.propter ſtatuta, q̄ quoti-
2 die fiunt in ciuitate iſta.¶†Secundò not.ꝙ legitimati per ſubſe-
a quens mrīmonium efficiuntur in patris poteſtate,[a] vt hic,& s̃.de inceſt.nup.§.dubitatum.& l. cum quis.& l.nuper.C. de nat.lib.& inſt.de nup.in fi.nec curatur vtrum pater qui legitimat, habeat legitimam ſobolem, vel non.vt ĵ.eo.§.ſi vero ſolummodo.in fi.&
3 d.§.dubitatum.& s̃.de trien.& ſemiſ.§.pen. † idem de legitimatis per oblationem curiæ. nam illi efficiuntur in patris poteſtate, vt inſti.de nup.§.fi.& inſti.de hære.quæ ab inteſt.defe.§.2.nec etiam curatur vtrum pater, qui offert curiæ, habeat ſobolem legitimā, vel non, vt ĵ.quib.mo.na.effi.ſui.§.ſi quis igitur ex qualibet.& C. de na.lib.l.cōium.in fi.& circa hoc vide, qđ not.in §. ſi quis verò
4 non hñs.& §.ſi quis verò ſolummodo.ĵ.eo.tit.¶†Tertiò not.ꝙ legitimati per reſcriptum principis rediguntur in patris poteſtatem.ſed talis legitimatio ita demum valet,& effectū habet, ſi pater non habeat ſobolem lrimam, vt in §.ſi quis verò. & in §.liceat
5 igitur.ver.vno &c.ĵ.eo.¶†Quartò no.ꝙ talis legitimatio per reſcriptum, ita demum locum habet, ſi filij per mrimonium legiti-
6 mari non pñt, vt in §.ſi igitur licentia.verſi.aliter eſt.† & illud, ꝙ pater per reſcriptum ita demum ltīmat filios naturales ſi non ſuperſūt ſoboles legitima, habet locū etiam ſi pater vult legitimare p teſtm̄, dicēdo in ſuo teſtō, ꝙ filios ſuos naturales vult eſſe ſuos legitimos ſucceſſores: quo caſu oportet filios teſtm̄ principi oñ-
7 dere.ĵ.eo.§. ſi verò ſolummodo. † & iſti omnes legitimati ſunt legitimi ſucceſſores patris, vt in præalle.iurib. & concor. cū hac conſti.quib.mod.na.efficiantur ſui.§.tribus. vſque ad §.diſcretis.
8 ¶†An autem,& qualiter legitimati ſuccedant agnatis,& cogna
9 tis patris, dicam in d.§.diſcretis.ver.ſi quis.¶ † Not.tex.cum glo. ſuper ver.thorum.ꝙ concubinatus dicitur hic thorus, ſicut ma-
10 trimonium. ¶† Sexto not. ibi, ꝙ offerenti imperatori precem &c.formam ſupplicationis fiendæ à patre, qñ vult legitimare fi-
11 lium per reſcriptum principis.¶† Opp.ad ver.liceat igitur.in fi. dicitur ꝙ ſimilis morb. ſimilē exigit medicinam. contra.ff.de pę. l.quædam.& ibi pro eodem delicto magis puniatur nobilis quam ignobilis.dic vt no.gl. 10.col.de pace iur.firm.c.fi. de iureiu.cum quidam.per doc.in l.Pedius.ff.de incen.rui.nau.habuiſtis tactum
b s̃.vt iud.ſine qu o.ſuf.§.ſicut,[b] 2.¶†Quæro, an legitimatus habea
12 tur, vt legitimus quo ad ſucceſſionem & quo ad eccleſiā,& honores, & ſimilia? dic ꝙ ſi eſt legitimatus per ſubſequens mrimonium, tunc habetur vt legitimus quo ad omnia, vt no.in c.tanta. extra.qui fil.ſint leg.& c.innotuit.extra.de ele.¶Quid aūt iuris ſi
13 ſit legitimatus per principē, vide vt not.69.diſt.c.1.¶† Quæro, an dicatur ltīmatus quo ad actus ſeculares, & quo ad ſucceſſiones in terris, in quib.eccleſia non hēt temporalem iuriſdictionē? dic, vt not.in gl. in c. per venerabilem.extra.qui fil.ſint leg. & ibi not.per Inn.& vide qđ no.Goffre.in ſumma, in tit.q filij ſint legi. §.ſed cū per ſuperiores:¶Vltimo circa conſt.no.tria.¶ Primò in ver.ſit igiṫ lnīa ibi, reſtituere naturæ, & antiquæ ingenuitati, &c.
14 †Ex quo habes, ꝙ legitimatio nil aliud eſt, quā reſtō natalium.[c]
c ad idē in §.ſit igitur lnīa reſtituere nāę,&c.ĵ. qui.mo.na.effi.ſui.§.
15 illud tñ.& §.ſeq.†Ex quo ꝯcluditur, ꝙ legitimatio ad tps natiuitatis trahitur, vt l. 2.circa fi.§.fi.ff.de nata.reſt.l.imperialis.circa fi. prin.C.de nup.¶Præterea no.ꝙ legitimatio trahitur retro ad tps natiuitatis, ſeu conceptionis, vt eſt caſus not.in l:qua in prouincia.in fi.l.ff.de ritu nupt.qđ not. per id qđ dicam ſm Io. And.in §.
16 trib.ĵ.qui.mo.na.effi.ſui.¶† Secundò not.in hac glo.ſuper ver. corrigimus.quæ exponit.i.adiicimus, vel interpretamur.ex qua gl.not.qđ illi, cui datur poteſtas corrigēdi, datur ptās adiiciendi, vel interpretandi & econtra.ita habes verbum interpretari, poni
17 pro corrigere, vt not.ff.de re.iur.l.fraudis interpretatio.¶†Tertiò not. gl. ſuper verſic. conſcribi. quæ dicit ꝙ filij legitimati hn̄t quærelam contra teſtm̄ pr̄num,& oē auxilium, qđ ꝑeteret filiis ab initio legitimis, habuiſtis tex.s̃. de inceſt.nup.§.dubitatū.in fi.

ADDITIONES.

a ¶Poteſtate. Sed quid de filiis natis ex muliere extra domum retenta? vide Bar.in l.fi.ff.de concu.vbi dicit, quod per ſubſequens matrimonium legitimari non poteſt ſed quid de inceſtuoſis, vel ex adulterio. dic idem vt p Bal. in l.ex libera.C.de ſuis & legi.C.de fideicom.& idem dic de his, qui vulgo concepti ſunt, vt per Bald.in l.ſi qua illuſtris.ad Orfic.& adde, ꝙ legitimatis per ſubſequens matrimonium multa conceduntur, quæ non conceduntur legitimatis per reſcriptum principis.vt per do. Soci. in conſil.256 in j.conſultatione dicendum.ver.iſta concluſio. in fin. 2. parte. quod hic ſpes ſucceſſionis non aufertur vt per eum in conſil.251.incip.quoniam in præſenti conſultatione.verſ.confirmatur etiam in d.parte,& in conſ.246.inci.eleganter, & ſubtiliter.ver.confirmatur per ea in d.parte.& ad id quod dicit tex.adde Ant.Ro.in tract.legitima.j.parte,2.Rubr.

b ¶§.ſicut.& ibi dixi in apoſt.

c ¶Natalium.Adde Bal.in l.j.C.de iu.au.annu. & Bart.in l.Gallus. §.& quid ſi tantum.de lib.& poſthu.& in l.2.de vulg.& pup.

1 *Matrimonium an præſumatur ex denominatione, quam vir facit de vxore, & vxor de viro.*
2 *Solennitates in inſtrumentis requiſitæ, remiſſiue.*
3 *Locus loci confecti inſtrumenti in inſtrumento apponi debet.*
4 *Hora diei, an apponi debeat in inſtrumento.*
5 *Matrimoniū, ꝙ ex ſola cohabitatione nō pſumaṫ de iu.can.ſed de iure ciuili, ſic.*
6 *Teſtes in matrimonio, vel in inſtrumento dotali, quòd debeant eſſe rogati.*
7 *Differentia inter falſum, & falſatum, an ſit. remiſſiuè.*

§ Illud quoque. Nuptiæ inter liberas perſonas cōſenſu contractę, conſummantur. Superilluſtres abſq; dotalibus documentis nuptias ꝯhere non pñt. Milites honeſtiores, & negotiatores, & qui ſunt in profeſſione digniori, nuptias ſine documentis dotalibus contrahere poſſunt, dummodo in eccleſia mrīmonium profiteantur per ſcripturam eorum ꝯhentium, & trium teſtium: inter quos defenſores habētur eccleſiarum militibus non caligatis. Item agricolis, & vilibus perſonis matrimonium ꝯhere licitum eſt, & filij nati ex odibili-
1 bus nup. non ſunt filij nominandi.h.d. vſque ad finem.¶†Not. primò ex hoc text. quia vir vocabat dñam &c. qđ ex iſta tali nominatione matrimonium præſumitur, de quo quid operetur talis nominatio, quam facit vir de vxore, & vxor de viro.dic vt no.
2 in tex.& glo.in c.illud.extra, de præſum.¶† Scđò not.in §.q̃tum verò.ſolennitates, quæ requiruntur in inſtr̃is, de quib.vidiſtis s̃. vt præpona.nomen Impera.&c.in prin.& no.in l.gn̄ali.C.de tab.
3 lib. 10.¶†Tertiò not.tex.ibi, in illam orationis domum &c.per quem tex.tenet Iac.de Are. qđ non ſufficit in inſtr̃is apponere locum gn̄alem, nec ſufficiat notario dicere actum Bonō.vel Peruſij.ſed apponi debet locus ſpālis ciuitatis.& ita not.ipſe, vt Cy.refert in l.optimam.C.de ꝯhen.& cōmit.ſtipu.in 10.q. facit l.libellorum.ff.de accu.circa qđ vide Spe.in tit.de inſtru. edi.§.br̃. verſi.
a & poſt nomen.tetigi s̃.vt præpō.nomen Impera.[a] circa princip.
4 ¶†Quæro, an dēt apponi in inſtr̃o hora diei?[b] & vr̃ ꝙ ſic, vt l.aut
b qui al'r.ff.quod vi, aut clam.¶ In ꝯrium videtur veritas, de quo dic per Doc.in d.l.optimam in 5.q. ad dic.§.1.rn̄de vt ibi not. per gl.¶Op.ad §.quantum verò. & vr̃ qđ iſtæ perſonæ de quibus hic dr̄, poſſint matrimonium ꝯhere etiam nulla ſcriptura interueniēte, vt ĵ.vt lic.ma.& auiæ.§.quia vero legem.iuncto.§.illo.verſi.reliqui.gl.in ver.illuſtres.in fi.dicit, qđ fortè hodie iſte §.non ſeruatur. Tu dic, qđ immo ſine fortè: quia caſus eſt in l. contraria.qđ
5 etiam ſentit gl.ſuper ver.diſpoſitionem.¶†Op.nōne rl'r ex ſola cohabi-

ADDITIONES.

a Supra, vt præpo.no.Impe, Et ibi vide nonnulla, quæ ad hoc dixi in apoſtil.

b ¶An debet apponi in inſtrumento hora diei. Adde omnino Bal.in l.ſi quis.§. ſed & ſi ſuo.& ibi an hora contractus finiti ſit inſpicienda.de vulg.& pup.

cohabitatione,& consuetudine ad liberam mulierem, matrimonium præsumitur, vt l. in liberæ. ff. de ritu nup. rñdeo sic de iure ciuili, casus est ibi: sed secus de iure canonico. nã non p̃sumitur mr̃imonium, nisi probet̃, vt not. in l. in concubinatu. ff. de cõcubinis. & l. donationes in ꝯcubinam. ff. de don. probat̃ 30. q. 5. c. 1. & no.
6 gl. in c. illud. super versi. tenuerit. ex̃. de præsum. ¶† Quæro circa princ. huius §. quantũ verò. an testes, corã quibus fit mr̃imoniũ: vel qui adhibentur in instr̃o dotali, dẽnt esse rogati: & vr̃ ꝙ sic. sicut dicimus, ꝙ dẽnt esse rogati, qñ fit repudium vt l. nullum. ff. de repu. & istã opi. tenet gl. ĩ. tit. 2. §. de his. quã opi. gl. reprobat. 30.
7 q. 5. c. nr̃ates. dicam ĩ. de ince. nup. ¶† Quæro dr̃ falsitas ꝯctus, an sit dr̃ia inter falsum, & falsatum. vide tex. extra, de fide inst. c. inter dilectos. circa prin. 3. col. ibi, falsa reperta sunt, vel falsata, &c.

1 *Dictio, extra, & dictio præter, an ponantur inclusiuè, vel exclusiuè.*

§. Quoniam autem. Primò pro declaratione huius §. vide gl. 30. q. 4. c. 1. ¶ Secundo no. tex. ibi, aut ex̃ fidem, &c. ¶† Ex quo not. qđ dictio extra, excludit. idem in ver. ibi, licet extra dotem &c. aliqñ ponitur inclusiuè, vt patet in l. scire oportet. §. aliud aũt. de excu. tut. & §. seq. & ideo circa hanc dictionem, ex̃, videtur debere distingui sicut in dictione præter, [a] de quo per Dyn. in l. Seio. §. vxori. de ann. leg. quia hic in tex. dicitur, qđ iurauit habiturum mulierem pro legitima vxore. de ista forma iuramenti vide glo. 30. q. 5. §. si quis dñs. & per Goffre. in summa de clandest. despon. & ibi per Inno.

ADDITIO.

a ¶ *Præter. Ad quod vide, & adde quæ per Fely. in c. literas, circa fin. in versi. in gl. fi. de præsump.*

§. Si quid autem. Quæro de intellectu huius §. rñ. licet gl. plures opiniones ponat, veritas est, qđ hic loquit̃ de illis, de quib. loquit̃ §. quantũ vero. s̃. eo. vt si tales ꝯhant matrimonium, scriptura non interueniente, filij nati ex tali mr̃imonĩo sunt nãles tñ. Sed versi. eos enim. loquitur de nuptiis ꝓhibitis rõne cognatiõis, seu affinitatis. Nã q nascunt̃ ex talib⁹ nuptiis ñ sũt nãles, nec sũt noĩandi filij. & ista ẽ veritas.

Vt ij, qui obligatas se perhibent habere res minorum. Rubrica.

1 *Tutor, & curat. an dicantur domini rerum minorum, & ipsorum minorum.*
2 *Tutela si perueniat ad casum, à quo incipere non potest, ꝙ non vitietur.*
Actus si peruenit ad casum, à quo incipere non potest, an vitietur.
3 *Debitor, vel creditor pup. quando possit esse eius tutor, vel curator.*
4 *Dispositio huius constitutionis, an habeat locum in tutela, ꝙ sic.*
5 *Item an habeat locum in tutela testamentaria.*
6 *Voluntas testatoris tollit omnem suspicionem fraudis.*
7 *Modicum debitum, non repellit à tutela.*
Modicum debitum, seu magna quantitas, quæ dicatur, est arbitrarium.
8 *Dispositio huius constitutionis an habeat locum si minor possidet rẽ tutoris, vel curatoris.*
9 *Dispositio huius constitutionis, habet locum si tutor, vel curator, & minor, vel pupillus possideant res communes.*
10 *Debitor si velit perdere debitum, an possit esse tutor.*
11 *Debitor, vel creditor minoris, quòd possit esse curator ad litem.*

a Omnia quidem. [a] Minoris debitor, vel creditor, eius tutelam, vel curam suscipere non dẽt, nec tutelã, vel curã susceptam credito, vel debito, postea superueniente administrabit sine adiuncto, & in initio dẽt ꝓbare, vel iurare, & si tacuerit, ab actione cadat, si est creditor: si verò est debitor, solutione non liberat̃. Item cessionem actionis ꝯ minorẽ ab aliquo non suscipiat, pœna cõtrafacientibus imminente, his obtinentibus in curatione. h. d.
1 ¶† No. ꝙ tutor, & curator dñr dñi minorũ, & rerum minorũ, vt ĩ. eo. ver. multas itaq;. ff. de fur. l. interdũ. §. qui tutelam. cum simi. tñ lex dicit, ꝙ non sunt dñi. cum pupillos spoliãt, vt l. qui fundũ. §. qui tutor. ff. pro em. & ideo lex obuiat ne existentes debitores, vel creditores, minorum cautiones, vel instr̃a furent̃, vel proba-
2 tiones minorũ corrumpant, vt hic in §. hęc oĩa. ¶† Secundò no. in §. sed & si qs, ꝙ tutela, vel cura non vitiatur: licet perueniat ad eum casum, à quo incipere nõ põt. de quo an actus vitietur, si ꝑuenit ad eum casum, à quo incipere non p̃t dic per Dy. in l. pluribus. §. & si pla. de ver. obli. & in c. actus leg. extra, de reg. iur. lib. 6.
3 ¶† Opp. & vr̃, ꝙ etiam de iure nouo debitor, vel creditor possit esse tutor, & curator, vt ĩ. vt sine prohi. ma. debi. & cred. in princ. coll. 6. Sol. spãle in matre, & auia, per rõnem ibi positã in tex. & in auth. ad hæc. C. qñ mul. tu. offi. fun. po. & eodẽ modo in patre filij emancipato, vel auo materno, vel p̃no, vt ibi not. & tangitur in d. authen. ad hæc. & vide Gul. de Cug. in l. cum in eo. ff. de pactis.
4 ¶† Quæro, an hæc constitutio habeat locum in tutela. gl. super versi. ad curationẽ, dicit qđ sic. probatur in §. sed si quis. & in §. vt aũt. ibi, tutelã nõ ꝯtingere. ĩ. eo. idẽ not. in auth. minoris debitor,
5 hinc sumpta. C. qui da. tu. pos. ¶† Quæro, an hæc cõstĩõ ẽt hẽat locum in tutela testamẽtaria? gl. hic ponit opi. finaliter tenet, qđ ẽt hẽat locum. Idẽ, ꝙ hic not. in d. auth. minoris. & inst. de au. tu. §. fi. & ff. de procu. l. p̃r. in prin. & pro ista opi. ꝯsuluit Dy. & eam tenet. Ia. de Bel. Sed ꝯ̃rium tenet Azo C. qui da. tu. pos. post primam sol. licet ipse hic in summa huius tit. idẽ teneat, qđ gl. hic posita. Sed do. Old. dicit, aut testator, qui dedit talem tutorem, sciebat ipsum esse creditorẽ vel debitorem: & tunc põt esse tutor: qa eius fides est per testatorẽ approbata. ar. l. tres tut. §. fi. ff. de admi. tu. & C. de confir. tu. l. in ꝯfirmando. Si verò testator ignorauit tutorẽ esse debitorẽ, vel creditorẽ, tunc est vera opi. gl. quia non põt videri approbasse eius fidẽ, cũ eũ esse debitorẽ vel creditorẽ ignorabat. arg. l. mater. ver. cæterũ. ff. de inoffi. test. & istã opi. vr̃ tenere
6 gl. in l. cũ in eo. ff. de pac. † nam dicit, ipsa voluntas defuncti tollit oẽm suspicionẽ fraudis, vt l. qui aũt. circa prin. ff. si qs omis. causa test. inducit ẽt pro hoc optimam legem, videlicet l. si patris. C. de interdi. ma. & istam ẽt opi. videntur sentire Doc. in d. auth. mino-
7 ris. in 2. q. ¶† Quæro, an quis ꝑp modicũ debitũ repellatur à tutela, vel cura? gl. hic vr̃ velle, ꝙ non, & idẽ in d. auth. minoris, sed aduerte. qa gl. dicit, qđ quæ dicat̃ modica, vel magna quãtitas, relinquitur arbitrio iudicantis. facit ad idẽ, quod not. in l. si. in auth. nisi
8 breuiores. C. de sen. ex peric. rec. ¶† Quæro qđ si minor possidet rem tutoris vel cur. vel ꝯ̃rio, an inter eos habeat locũ hæc cõstĩ. gl. quæ est s̃. in ver. obligatũ. dicit, ꝙ nõ, per rõnem quã ibi ponit, & ista opi. vr̃ ẽt placere gl. ĩ d. auth. minoris. & hoc firmat̃ gl. inst. de Atti. tu. §. vlt. & C. de in li. dando tu. l. 1. ¶ Alij verò dicunt ꝯ̃. Primò, quia eadẽ est rõ prohibitionis, qñ ꝯtentio est de reali obligatione, sicut qñ est de personali, qa posset subtrahere instr̃a ad minorẽ pertinentia: ergo, &c. vt §. hæc oĩa ĩ. eo. Præterea hic tex. dicit, obligatũ hẽt minorẽ, aut res eius &c. Et sic patet, ꝙ ẽt hẽt locum, qñ est contentio de reali obl. Item patet per tex. ibi, minoris obnoxius. quæ verba sunt gñalia tam ad actionem realem, q̃ ad personalem. & hanc opi. tenet hic Iac. de Bel. & ẽt Doc. in d. auth.
9 minoris. in q. 4. ¶† Quæro, qđ si tutor, & cura. & minores, possident res cões, an habeat locũ hæc cõstĩõ? gl. in d. auth. minoris. dicit ꝙ sic: ꝯ̃ no: in l. qđ res. C. de exc. tut. sed gl. in d. auth. minoris.
10 cõiter approbatur per Doct. vt ibi not. 1. q. 4. ¶† Quæro dr̃ in §. hæc oĩa, ibi, hunc non oĩno ad curatorẽ, &c. an ipso iure nõ possit esse tut. vel cura. si velit perdere debitum. Azo dicit, ꝙ aut sine protestatione ad tutelã, vel curam accedit, tunc perdit debitũ: tñ remanet tut. vel cur. aut cũ protestatione accedit ad curã, vel tutelam: & non admittit̃ ad tutelam, vel curã. ita not. in l. ꝑp lit. ff. de exc. tu. & istam dist. Azo. vr̃ tenere gl. in d. auth. minoris, in eo qđ gl. ibi dicit, ꝙ vbi scitur ab initio, qđ ipse sit debitor, vel creditor, ipse nõn admittetur ẽt si velit amittere debitũ: sed si ab initio nõ scitur, tunc admittitur, sed debitum perdit. Idem vr̃ tenere gl. in l. pater. in prin. ff. de proc. & ẽt in d. l. ꝑp lit. hoc idem placet Ray. de For. qui hanc qõnem disputauit. & ista opin. est vera, & probatur hic in §. si verò tacuerit. vbi dicitur, qđ debitum perdit, & nullam aliam pœnã ponit, sed legum interpretatione pœnæ sunt molliẽdæ, vt l. si præses. & l. interpretatione. ff. de pę. ergo &c. Et hunc §. si verò, ex quo dicit debitũ perdit, intellige, qñ tutor sciuit se esse debitorẽ, vel creditorẽ, & tacuit, licet ab aliis non sciebatur hoc. circa qđ vide gl. ĩ d. auth. minoris. ver. nã si tacuerit. super verbo, iacturam. & ibi ꝑ doct. in 11. q. & 12. q. & q. 13. ¶ Sed circa ꝑdicta quæro, an creditor, vel debitor minoris possit esse curator ad litem ipsius minoris. Et dic ꝙ sic. nam ista cõstĩõ intelligitur de curatore vr̃i, non de alio. ita tenet Spe. in tit. de cura. §. vt aũt. qui est
11 §. fi. versi. item, qđ est creditor. ¶† Quæro, quæ est rõ, ꝙ actione cessa curatori, vel tutori ꝯ̃ minorem, admittitur actio. & gl. quæ est super ver. valere cessam, &c. ponit suam rõnem. nam vr̃, ꝙ cedens posset agere, cũ cessio non valuerit. vt l. ꝑ vniuersas. C. mãd. gl. reddit suam rõnem, sed mihi vr̃, ꝙ sit spãle in cedente tut. vel cur. ꝯ̃ minorẽ, ꝯ̃ rõnem positã in tex. ibi, ne forsan ꝯsiderans &c. ¶ Sed quærit gl. minor, ꝯtra quem facta est cessio, cũ propter delictum tuto. vel cura. sit liberatus, si soluit, an repetit. gl. dicit fortè non. & alle. suas ll. & hanc opi. tenẽt Do. in d. auth. minoris. in vlt. q. Iac. de Bel. tenet ꝯ̃rium. nam dicit ipse, ꝙ cũ minor sit liberatus ipso iure legis autoritate: & sic sublata est naturalis, & ciuilis obligatio, si postea soluit quocunq; errore ductus, põt repetere. vt l. si non sortem. §. indebitum. ff. de condi. inde. & qđ not. in l. 1. e. ti. & l. cum quis. C. de iur. & fac. ign. ¶ Non ob. l. si pen. cum alleg. in gl. & l. qui exceptionem. in gl. pariter alleg. qa ibi est sublata ciuilis obligatio, remanet tñ naturalis. hic autem vtraq; est sublata,
12 quia legis authoritate liberatur. † Vltimò not. gl. in §. vt autem. super ver. parentes. quæ dicit, quod eo ipso ꝙ quis est filius, ergo hæres, ergo statim est fundata intentio creditoris, si filius, ergo hæres. adde quod not. ff. de inoffic. testamen. l. quem admodum. cuius contrarium not. glo. in l. 1. C. si vt se ab hæredit. absti. & in l. necessariis. ff. de acquir. hæred. & vide quod not. in l. si cum dotem.

ADDITIO.

a ¶ *Omnia quidem. Ad cuius tex. materiam vide La. in l. in quorum. ff. de pign. & Bal. in addi. ad Spe. in tit. depos. versi. pone contra eum. & Ang. hic.*

tem. §. nunc transgrediamur. ff. sol. ma. de qua quæstione per Cy. in d. l. 1. si vt se ab hæred. absti.

1 *Prodigus, furiosus, & similis habent curatorem legitimum.*

1 Et hæc. †Not. hunc §. qa vr̃ ꝯ gl. dicentē, ꝙ solū furiosus, & prodigus habent curatorem ltimum: cæteri hn̄t datiuum, & nō legitimū. dic vt no. gl. in l. de creationib. C. de episc. aud. & in l. cui eorū. ff. de postulan. & insti. de cura. §. furiosus. & l. fi. §. pterea. ff. de noua. hic verò vr̃ tex. expressus, qa furiosus, prodigus, demens, & omnes ei similes, de qbus loquitur l. 1. in fi. & l. seq. de priui. credi. habent curatorem legitimū. ¶Vltimò vide gl. super verbo, facilia. vt dicit cano. & adde 23. q. 4. ca. est iniusta. & extra. de vi. & ho. cle. c. vt clericorum. ver. ne vero facilitas.

1 *Tutor & cura. pecunias pupilli hodie non tenentur fœnerari, & nu. 7. & si fœnerantur, cuius sit lucrum. nu. 5.*

2 *Hodie quilibet tutor iurare debet. & nu. 8.*

4 *Tutor, si recipit pro pup. vsuras, an ipse restituat, vel pupillus.*

6 *Tutor, vel curator si negociatur cū pecunia minoris, ad quid teneatur, remissiuè.*

9 *Tutor, vel curator, satisdare debent rem pupilli saluam fore, nisi testamentarius, & quando datiuus.*

§. Quoniam autem. Tutor, & curator minorū pecuniam sub fenore mutuare non cogunt̃, & si mutuant, ad ipsos mutuantes spectat periculū, nisi sit modica substantia minorū: tunc. n. fenori dare debent tantam pecuniā, ꝙ eius redditus sufficiant pro eis, q̃ sunt minori & eius familiæ necessaria: reliqua verò pecunia est in depositū collocāda in emptionē prædiorū, & annuorū fructuū perceptionē. Item tutor, & curator cū iudicis decreto tutelā, vel curā suscipere debet. h. d. ¶† Op. & vr̃, ꝙ tutor, & curator cogantur pecuniā minorū fenerari, vt l. ob fenus. de admi. tu. & l. tutor qui repertorium. §. vsuræ. & l. si tutor ꝯstitutus. eo. tit. & in rub. C. de admi. tut. Sol. illa iura loquunt̃ de iure antiquo: hodie verò non coguntur fœnerari, vt hic dr̃, de quo no. per gl. in d. l. ob fœnus. & ĩ l. cū plures. ff. de admi. tuto. & iō ex isto §. sumpta est auth. nouissimè, posita sub rub. C. de admi. tu. ¶† Secundò opp. ad vers. etenim volumus. & vr̃, ꝙ non dēat iurare, nisi curator furiosi, vt l. fi. §. & si quidem. C. de epis. aud. Sol. illud, qd̄ est ibi introductū in cur. furiosi, est hodie gn̄ale in omni tutore, & curatore. ¶Et ideo ex isto §. est sumpta auth. quod nunc gn̄aliter. quā quidā libri habēt super d. l. fi. §. & si quidē. circa qd̄ vide gl. in l. tutor qui repertorium. versi. si quis igit, præalle. & l. legitimos. circa prin. ff. de leg. tut. instit. de satisd. tu. §. 1. ¶† Quæro, dr̃ hic, ꝙ tutor non hēt necesse pecuniā pupilli fœnerari. qd̄ si fœneratus est, an lucrū erit suū. gl. hic sup verbo, necessitatē. arguit pro & ꝯ. & idem not. in d. auth. nouissimè. do. Iac. de Bel. dicit, ꝙ de iure ciuili lucrum non erit suū. arg. l. idemq;. §. si proc. ff. de neg. gest. l. qui sine vsuris. §. sed istius. ver. nam isto. ¶Sed hodie de iure can. dicit ipse, credere ꝯrium. rō, administrator vsuras recipiens tenet̃ ad restōnem vsurarum, vt 46. dist. c. fi. dicit tn̄, ꝙ credit ipm̄ teneri minori ad interesse, si eius interest. arg. l. socium qui in eo. in prin. ff. pro socio. & l. si vnus. §. si vnus. eo. ti. & idē ipse crederet in fratre, qui mutuauit pecuniam cōem ad vsuras. ¶Itē dicit ipse pro isto suo dicto, ꝙ tutor teneatur ad restōnē vsurarum ipsi minori. facit fortius iste tex. in versi. si verò. vbi dicitur, qd̄ si tutor, vel curator pecuniam minoris fœneretur, licet non cogat̃, hēt inducias duorū mensiū ad collocandas pecunias mutuo, & de illis duobus mensibus non tenet̃ reddere rōnem, vt gl. dicit. patet ergo, ꝙ de aliis mensib. mutuans pecunias ad vsuras tenet̃ reddere rōnem, & sic tenet̃ ad restōnē vsurarum, licet periculum pecuniæ spectet ad ipsum tutorē, vel curatorem mutuantē, vt hic dr̃ in ver. si vero. in fi. quicquid not. doc. in d. auth. nouissimè. & hoc est plus hodie q̃ olim: qa olim non tenebatur tut. vel curat. vsuras perceptas restituere minori, nisi tutor in se receperit periculum, vt d. l. tutor. & l. cum q̃ritur. e. ti. hodie verò restituit, licet ad ipsum tutorē, vel curatorē nominum periculum non pertineat. ¶Vidimus quid iuris sit de iure ciuili, de iure aūt can. dicit Iac. de Bel. non tenetur pupillo ad restōnem vsurarum, cum eas teneatur restituere eis, à quibus percepit. allegat gl. d. c. fi. 46. dist. ¶† Videamus primò, an tutor, vel curator q

4 alieno nomine vsuras percepit, teneatur ad restōnem vsurarū [a]

a illis, à quib. percepit. an ille cuius noīe percepit. Et præalle. gl. 46. dist. c. fi. dicit, qd̄ tenetur tut. vel cura. nō ille, cuius noīe percepta est. Sed alibi gl. tenet, ꝙ ad restōnem tenet̃ ille, cuius noīe sunt perceptæ, & in eius vtilitatē conuersæ, non ille qui eius noīe pcepit. ita not. in c. Michael. ex. de vsu. Goffr. dicit, qd̄ ille, cuius noīe vsuræ percipiuntur, tenet̃ ad vsurarum restōnem, & in subsidiū illo non existente soluendo tenetur, qui eius noīe percepit. ita not. ipse in summa de vsur. §. itē quid si per tutorē. & hoc ten. Host. in d. c. Michael Arch. in d. c. fi. 46. dist. ¶† Secundò videamus qd̄

5 iuris sit in prīma qōne, cuius erit lucrum vsurarium. Putarē esse illius minoris, cuius noīe fœnerauit, & sibi imputent tut. vel cur. qui alieno noīe fœnerantur. nō enim debent alieno noīe peccatum cōmittere, vt d. c. fi. circa istā q. vide gl. & doct. in d. auth. nouissimè. in qōne qua q̃runt, videlicet cuius sit periculum mutui, si tut. vel cur. mutuat, vel fœnerat̃, & non vn̄r bn̄ loqui. nā hic ē tex. ꝯ eos in versi. si verò ipse. in quo dr̃ ꝙ periculū oīno pertinet

b ad tutorē vel cur. & sic ad eos ptinet periculum casus fortuiti [b] vt

6 dicit gl. super ver. periculum. ¶† Quid aūt iuris sit si tutor, vel curator negotiatur cum pecunia minoris, dic vt in gl. super ver. mu

7 tuauerit. quā tene menti. ¶† Quæro, an hodie in aliquo casu tu-

c tor, vel curator cogat̃ fœnerari, cum hodie vsure sint prohibite [c] de iure ciuili. dic, qd̄ non. & hoc ēt tenet Iac. de Bel. probat̃ in d. c.

8 fi. 46. dist. & tangunt doc. in d. auth. nouissimè. ¶† Vltimò no. gl. sup ver. aget. quæ no. est. vos habetis hic in ver. si vero solummō, ꝙ curator debet iurare, & ēt satisfacere, & iste §. hēt ēt locum in

9 tutore, vt no. hic super ver. curatores. ¶† Quæro ergo, an tutor,

d vel curator dēat satisdare [d] rem pupilli saluā fore, & cōiter gl. dicunt, ꝙ debet satisdare, nisi sit testamentarius, vel datiuus datus p inquisitionem. Ita not. in l. tutor qui repertorium. circa fi. prin. ff. de admi. tut. & in l. ltimos. §. an ergo. de leg. tu. insti. de satisd. tuto. §. 1. C. in quib. cau. in integ. rest. non est ne. l. si tutor. alibi gl. dicit ꝙ etiam hodie datus per inquisitionem dēt satisdare. ita not. per gl. C. de tu. & cur. qui sa. non dede. l. 1. gl. super d. verbo, aget. not. est, & menti tenenda, dicens, ꝙ testamentarius non satisdat: in dato per inquisitionem distinguit, aut est datus per inquisitionem à prætore, vel à præside, & non debet satisdare, & ita intelligitur insti. de satisd. tu. in prin. §. 1. de au. tut. §. nos autem. quam gl. perpetuo tene menti ad not. in l. 1. ff. de præto. stip.

ADDITIONES.

a Vsurarum. Adde do. Alex. de Imo. in l. 3. §. si procu. quod quisque iur. post Pau. de Cast. ibi.

b ¶Fortuiti. Adde Bar. in l. si res. ff. de admi. tut. per illum tex. ad quā materiam vide ēt quæ hñr per Nic. de Neapoli in l. cum ostendimus. §. 1. ff. de fideiuss. tu. & in l. 1. eo. tit. & quod per do. Alex. de Imo. l. quod Nerua. depositi.

c Prohibitæ. ¶Adde do. Soci. in consi. 2. incip. sequendo ordinem. versi. circa 3. q. circa prin. in prima parte.

d ¶Satisdare. Adde Pau. de Cast. in consi. 350.

De instrumentorum cautela, & fide. Rubri.

1 *Verbum instrumentum, ꝙ tripliciter ponatur.*

2 *Dilatio si est data ad producendum instrumenta, non poterunt testes produci.*

3 *Fides instrumenti dupliciter sumitur.*

1 ¶Quæro, dr̃ hic de instr. cautela, &c. qualiter † accipiatur instrm̄? dicit gl. ꝙ verbum, instrm̄, ponitur tripl̄r. sed hic ponitur strictè pro ipsa charta, in qua instrumētum scribitur, idē no. in l. 1. ff. eo.

2 ¶† Quæro, pone, ꝙ est data dilatio per iudicem ad producenda instr̃a, an poterit producere testes? dic vt not. Spe. in tit. de dila. §. si. ver. itē no. vbi tenet ꝙ non. ¶† Secundò quæro, dr̃ hic de instr.

3 cau. & fid. qualiter hic assumatur fides? dic, ꝙ dupl̄r dr̃ de fide. Primo quibus instr̃is adhibeatur, & hoc tractatur vsque ad §. si verò moriantur. Secundò dicit de fide, & qualiter fiat, vt instr̃is adhibeatur fides, qñ reuocat̃ in dubium: quia fit vt habeatur fides per cōparationē, & hoc tractat̃ in §. si vero. & hoc dr̃ placere gl. hic. sed certe vsq; ad §. si vero. tractat̃ ēt qualiter fit, vt instr̃is habeat̃ fides per comparationē fiendam ex aliis instr̃is. & primò dicit de instr̃is priuatis, ad quæ fit comparatio vsque ad §. si instr̃a. secūdò dicit de publicis ad quæ fit comparatio, vt in §. oportet item, & vide quod not. in c. 1. & 2. extra. de fid. instru.

1 *Examinatio comparationis literarum olim operabatur, ꝙ instrumento negato dabatur plena fides, & quam fidem faciat comparatio. nu. 7.*

2 *Falsitas est immutatio veritatis.*

3 *Scriptura alicuius, ꝙ varietur ex variatione tp̄is, ætatis, calami, & atramenti.*

4 *Comparatio literarum ad aliquam scripturam, vt fiat, quid requiratur.*

5 *Si ex vna parte adest instrumentum, ad quod petitur fieri comparatio, & testes pro instrumento deponentes, & ex alia parte sola comparatio literarum alterius instrumenti eiusdem hominis, cui magis credēdum sit, iudex arbitratur.*

6 *Deponens, vel mutuans, an necesse habeat seruare hanc solennitatem hic positam, quòd non.*

Nouimus. Iste ti. hēt nouem partes. Primò ponit̃ de cautela, & fide instr̃orum ĩ genere. Secundò in specie de priuatis instr̃is, q̃ fiunt, vt de contractu depositi, mutui, & aliis, & de colla. ad ea fienda. Tertiò loquit̃ de instr̃orum publicorū confectione, & de eorum solennitatib. Quartò de ipsorum cōparatione. Quintò de instr̃is factis ab illiteratis, vel paucas literas scientib. Sexto de ꝯtu ex nō scriptis celebrato. Septimò de ꝯtib. factis vsq; ad vnā librā auri. Octauò de ꝯtib. factis in villa. Nonò ponit̃ ad q̃ tp̄a hæc constō porrigat̃. Secunda in §. si qs igitur. tertia in §. sed & si instr̃a. quarta in §. oportet autē. quinta in §. oportet verò. sexta in §. & hæc dicimus. septima in §. vt aūt. octaua in §. hæc aūt oīa. nona in §. valeat itaq;. ad §. sed & si instr̃a. h. d. Instr̃orum falsitatib. q̃ cōparatione procedunt, obuiandum est, & priuatum instrm̄ depositi, mutui, vel alterius contractus testium subscriptorū, vel non subscriptorum cautelam hñs, si in dubium reuocatur, ex alterius instr̃i com

paratione

ꝯparatione cum dictorum teſtium depōne fidē ꝑcipit, & non al'r.
Item inſtr̃o cum teſtis depōne magis eſt adhibenda fides, q̃ ſcri-
pturæ diſſimili, ex qua ad illud inſtr̃m comparatio eſt affirmata.
Inſtr̃m verò priuatum abſq; triū teſtiū ſolennitate celebratū ſi in
dubiū reuocat̃,perfectā fidem recipere nō pōt,ſed ad iuſiurandū
deuenit̃.h.d.¶Ibi, documento.ſ.primo.¶Ibi, ſubdentes.i.q ſub-
ſcribāt ſe in illo inſtr̃o primo.¶Ibi, ſcripturam.ad quā probandā
fit cōparatio.¶Ibi, teſtium.ſ.ſcripturæ ad quā probandā, vel im-
probandam fit cōparatio per notarium, qñ depoſitarius ſcripſit.
¶Ibi,ſcribat.ſ.qđ fiat cōparatio ad talē ſcripturam probandā,vel
improbandam,licet gl.dicat ex ea,& malè,vt ĵ.dicam.¶Ibi,alij.ſ.
qñ non ſcripſerunt.¶Ibi,inſtr̃m,& qđ ipſum ſcribentes nouere,
vt ĵ.proxi.¶Ibi,examinatione, cōparatione.ſed ad iſtā ſcripturā
probandā, vel improbandam facienda eſt, & fiet hæc cōparatio
ad hanc ſcripturam, qđ alia ſcriptura hēt ſubſcriptionē duorum
1 teſtiū,vt l.cōparationes.C.de fi.inſt.¶Ibi,aut ſi adiiciat̃.¶† Not.
primò, ꝙ ex iſta examinatione ꝯparationis literarum olim plena
a fides adhibebat̃[a] inſtr̃o negato.ad idē C.e.l.cōparationes.¶† Se-
2 cundò not. ꝙ falſitas nihil eſt aliud q̃ immutatio veritatis.[b] circa
b qđ vide qđ no.in l.qđ ſit falſūm.ff.ad l.Cor.de fal.¶† Tertiò not.
3 in verſi.videmus, qđ ex varietate tp̄is,ætatis, calami, & atramēti
eiuſdem ſcriptura variatur. ad idē l. ſi non ſortē.§. Libertus.ff. de
4 condi.indeb.¶†No.in §.ſi qs.& in §.ſed & ſi qs.qđ ad hoc,vt poſ
ſit fieri cōparatio literarū ad aliquā ſcripturā priuatā probandā,
vel improbandā,requirit̃, qđ ſcriptura ad quā fit cōparatio,hēat
tres teſtes ſubſcriptos,vel non ſubſcriptos qui fuerunt pñtes,qñ
illa ſcriptura fuit facta,& dicant ſe cognoſcere illum qui illā ſcri-
pturā ſcripſit,& ex talium teſtium teſtificatione, & cōparatione
alterius ſcripturę fit plena probō ꝯ̃ ſcribentē.ſed ſola teſtificatio,
vel cōparatio per ſe ad plenā fidē non ſufficit, ſed ſemiplenā tm̃,
5 vt ibi probatur.¶ † Not.in verſic. ſi verò tale aliqd. ꝙ vbi ex vna
parte eſt inſtr̃m,ad qđ petitur fieri cōparatio, & teſtes qui dñt ꝓ
inſtr̃o, ex alia parte eſt ſola cōparatio literarū alterius inſtr̃i eiuſ-
dem hoīs,cuius dr̃ eſſe inſtr̃m,ad qđ petitur fieri cōparatio,& eſt
abſimilis formæ,cui fides potius adhibeatur,& q̃ta,iudicis relin-
6 quitur arbitrio.¶†Sextò in §.ſi tñ quiſquā.not.ꝙ illud qđ dr̃,qđ
deponens,vel mutuans dēt ſeruare hanc ſolennitatē, non impo
nitur ex neceſſitate. ita ꝙ non poſſit al'r deponere, vel mutuare,
nec poſſit ſufficere ſola ſcriptura eius cum quo ꝯtrahit. ſed ideo
hoc dictum eſt, qa ſi aduerſarius negaret ad ipſam ſcripturā, ne-
gans non poſſet facere ꝯparationē,niſi hēret p̄dictam ſolennita-
7 tem.¶† Ad primū not.op.dr̃ qđ ſola ꝯparatione literarum indu
citur plena fides.ꝯ̃.ĵ.eo.§.ſi qs igit̃.& §. ſed ſi quis.& §.ſi vero nul-
lus.So.aut loquimur de iure antiquo, & tunc ex ſola ꝯparatione
inducebatur plena fides, vt hic,in prin.& dr̃ in d.l.cōparationes.
Aut de iure nouo,& tūc, aut loquimur de inſtr̃is priuatis ad quæ
petitur fieri ꝯparatio,aut de publicis.ſi de priuatis, tūc ad hoc,vt
eis inſtr̃is negatis det̃ fides plena,oportet, qđ talia inſtr̃a, ad quæ
fit cōparatio,hēant trium teſtiū ſubſcriptionē,vel tres teſtes ſine
ſubſcriptione,qui teſtes deponant ſuper ipſa ſcriptura qual'r fuit
facta eis præſentib. & cognouerunt ſcribentem. & vltra hoc fiat
c cōparatio[c] de alio inſtr̃o priuato illius, ꝯ̃ quem inducitur inſtr̃m
ad qđ fit comparatio,& ſic ex ſola teſtium ſubſcriptione alterius
inſtr̃i nō inducitur plena probō, ſed ſemiplena. Sed ambo iſta ſi-
mul iuncta faciunt plenam probōnem, vt in §.ſi quis igitur. & in
§.ſed ſi quis.ibi,fideicom.&c.& ita loquitur authen.ad hæc.C.de
fid.inſt.& eſt rō quam ponit gl.in §.ſi qs igitur.in vlt.gl.q̃ no.licet
aliud videatur ſentire Iac.de Are. vt not. Dy.in d.l.coparationes.
in fi.vbi vr̃ velle,qđ ſi teſtes teſtificantur ſuper ſcriptura,tunc cō-
paratio nō ſit neceſſaria, ſed fiat ad ſolatiū,& ſuperabūdantē cau
telam.¶Si verò loqmur de publicis inſtr̃is,tūc dic, vt dicā ĵ.in §.
ſi verò moriantur. & §.ſi verò nullus.ĵ.eo. & ſm̄ prædicta, & ſm̄
ea quæ dicā in dictis §.debet intelligi quod not.gl.in l. in bonæfi-
dei.C.de reb.credi.ff.de iureiu.l.admonendi. & vide gl.in d.auth.
ad hæc.& melius.in l.fi.C.ſi cer.peta.& auth.ſed nouo iure.ibi po
ſita,& quod not.Azo in ſumma illius tit.§.item mutuum dantes.

ADDITIONES.

a ¶Adhibebatur.Ad quam materiam vide tu ad ſaturitatem Fel.in c.2.in verſi. ſeptima declaratio.cum ſeq.de fi.inſtru.vbi plenè not.

b Veritatis.Faciunt ea quæ no.per Azo.in ſumma.C.ad l.Corne.de fal.& adde tex.in c.1.de cri.fal.& per Doc.in c.ſuper literis.de reſcr.Et adde, qđ omnis actus factus,vt verum non appareat, inducit falſum, vt per Fel.in c.cū olim. el 2.de offi.dele.in fi.& do.Soci.in conſi.187.incip.in controuerſia, quæ verti tur.ver.confirmantur præmiſſa.circa prin.in 2.parte.

c ¶Fiat comparatio. Adde quod not.in apoſt. ad iſtum in auth. ſed nouo iure. nu.1.in verſi.comparatio.& ibi poſui in addi.ad Bal.nu.4.ver.& pro pleniori notitia,in ver.priuatam.C.ſi cer.peta.

1 *Quot teſtes requirantur ad probationem priuatæ ſcripturæ,vt ex ea fiat comparatio.& nu.8.*

2 *Intellectus ad l.ſcripturas.C.qui po.in pig.hab.*
Scriptura priuata confeſſata,quam probationem faciat contra tertiū.& nu.5.

3 *Duo teſtes deponentes ſuper priuata ſcriptura,quando probent abſq; alia comparatione.*

4 *Duo teſtes deponentes ſuper contractu, ꝙ probent contractum, ſi non excedit ſummam quinquaginta aureorum.*

6 *Scriptura priuata ad quam fit comparatio,neceſſariò non exigit ſubſcriptionē trium teſtium ſed ſcripturam ex qua fit.*

7 *Intellectus ad l.comparationes.C.de fid.inſtru.*
Dare dicitur,qui rem accipientis facit.

9 *Teſtes qui deponunt ſuper ſcriptura,de qua debet fieri comparatio, an ſit neceſſe, quòd fuerint inuenti antequàm fiat comparatio.*

1 §.Si quis igitur †Op.& vr̃, ꝙ ad probōnē priuatæ ſcri
pturę ſufficiant duo teſtes,ſi actio ꝑſo
nalis intentat̃:ſi verò realis, requirūtur tres, vt l.ſcripturas.C.qui
po.in pig.hab.dñt qdam, vt in gl. ꝙ illa lex corrigit̃ ꝑ iſtam.hanc
opi.reprobat gl.& dicit,ꝙ hic loquit̃,qñ oīb.aliis deficiētibus re-
currit̃ ad ꝯparationem fiendā ad priuatā ſcripturā, ad quam ſcri-
pturam priuatā ꝯparatio fieri non p̄t,niſi tres teſtes in ea ſubſcri-
pſerint,vel pñtes fuerint,vt hic dr̃.q.d. ꝙ in l.ꝯ̃ria ꝯſtabat ſcriptu-
ram factā manu debitoris,puta ꝑ ꝯfeſſionem.ſed ſi hoc eſt,quare
reqrunt̃ tres teſtes ſi debitor ſcripturā confitet̃.vt l. cū de indebi-
to.ff.de proba.& l.gñaliter.C.de non nume.pecu.l.Publia.in fi.ff.
depo.cū ſi.dñt Doc.in d.l.ſcripturas.qa adhuc pōt eſſe contentio
inter ꝯ̃hētes,licet debitor ꝯfiteat̃ ſcripturā, negat tñ ſe debere.ad
hoc ſunt opi.Ia.de Bel.hic, & Frā.Acc.dñt qđ ibi loquit̃ in priua-
ta ſcriptura ab vtraq; parte ꝯ̃hentium,vel ab vno ſcripta,vel à ter
tio ſcripta, & ab vtroque ſubſcripta.hic verò fuit ab vno tm̃ ſub-
ſcripta.¶Ex hac ſol'one habes,qđ qñ ſcriptura priuata,ad quam
fit ꝯparatio, eſt ſcripta ab ambobus ꝯ̃hentib. vel ambob.ſubſcri-
pta,vel ab vno ꝯ̃hentium ſcripta,& ab alio ſubſcripta:tūc duo te-
ſtes ſcripti in priuata ſcriptura ſine aliqua cōparatione ſufficiunt
ad illam ſcripturā probandā.ſed ſi negat̃,& agatur hypothecaria
ꝯ̃ tertiū,tunc requirunt̃ tres,qui ſint ſubſcripti in dicta ſcriptura,
ad q̃ probandā inducunt̃.q̃ ſol.eſt no.& menti tenenda.& hoc ēt
2 expſsè tenet†Iac.ĵ.eo.§.oportet verò.in 2.q.Sed mihi vr̃, qđ illa
l.ſcripturas.nō hēat hunc intellectū, qđ intelligat̃ de ꝯparatione
fienda,vel non fienda ad priuatā ſcripturā.¶Et an ſoli teſtes ſine
cōparatione ſufficiant ad probandā ſcripturā,in qua ſcripti ſunt:
ſed velit dicere qđ talis ſcriptura priuata ab vtraq; parte ſubſcri-
pta,vel ab vno ꝯ̃hentium ſcripta,& ab alio ſubſcripta,ita qđ debi
tor eam confiteat̃,habeat robur,& vires ꝯ̃ ipſum debitorem.nec
curo ſi ſint appoſiti teſtes,vel non,vt patet ibi in tex.dum dicit,te
ſtib.adhibitis,vel non.licet gl.ibi exponat.i.negat̃.q.d.qđ tex.ve-
lit dicere,qđ non curat̃,ſiue ſint teſtes rogati, vel nō. ſed tñ eſt ne
ceſſe qđ ſint appoſiti. Quæ gl.nō eſt vera,ſi talis ſcriptura produ-
citur ꝯ̃ tertium.puta qa agit̃ hypothecaria, eſt neceſſe ad hoc, vt
iſta priuata ſcriptura ꝯfeſſata habeat robur ꝯ̃ tertiū, ſicut publicū
inſtr̃m, ꝙ ſit ſubſcripta à tribus teſtib. & hic vr̃ verior intellectus
illius l.& ſm̄ hunc intell'm illa l. nullo mō ob.huic §.cum ibi non
loquatur de cōparatione fienda ad priuatam ſcripturā, ſed ſi nō
eſſet cofeſſata per debitorē,ſed negata, tunc hēt locum hic §.nec
puto verā gl.l.ſcripturas.q̃ dicit, ꝙ illa priuata ſcriptura fuit pro-
bata per confeſſionem debitoris,vel per probōnem teſtiū, vt ibi
not.quia dico ſolos teſtes non ſufficere ad cōparationem,vt hic
dr̃:niſi dicas, prout s̃.dixi ſm̄ Iac.de Bel. q intellectus non vr̃ alias
ll.corrigere,& circa intellectū d.l.ſcripturas. vide gl. in c.2.ſuper
3 verſi.authentica.extra,de fide inſtr.¶† Tertiò op. & vr̃,ꝙ duo te
ſtes debeant ſufficere ſine cōparatione,vt l.vbi numerus.ff.de te-
ſtib.& C.eo.l.iuriſiurandi.Sol.aut teſtes ſunt adhibiti ad proban-
dum ꝯ̃ctum, & tunc duo teſtes ſufficiunt ſine cōparatione, vt in
ꝯ̃riis,& ſufficiunt duo, niſi ꝯ̃ctus excedat ſummam c.aureorū,vt
C.ſi cer.pet.l.fi. Qñq; teſtes non teſtificant̃ ſuper ꝯ̃ctu, ſed ſuper
ſcriptura priuata, quā debitor negat ſe ſcripſiſſe, & tunc ſolis te-
ſtib.teſtificantib.ſuper ipſa ſcriptura non credit̃, nec ſoli cōpara-
tioni ſine teſtib.quantū ad plenā probationem: ſed quantū ad ſe-
miplenam ſic. Ex vtroq; aūt.ſ. ex dictis teſtiū ſubſcriptorū in in-
ſtr̃o priuato ad qđ fit comparatio, vel non ſubſcriptorū & in in-
ſtr̃o priuato ad qđ fit comparatio,& ex cōparatione inducit̃ ple-
na probō, vt hoc §. quæ comparatio fiet ex alia priuata ſcriptura
triū teſtiū ſubſcriptionem habente. vt d. l. comparationes.C. de
fid. inſtr. ¶Sed ſi reus non negat ſcripturam, q̃ debitor producit
ꝯ̃ ipſum, ſed confitet̃ ſe ſcripſiſſe, tunc ſtatim tenet̃, & ſcripturæ
credit̃ ſine aliqua cōparatione,& ſine teſtibus, vt l.gñaliter.C.de
nō nu.pec.& l.cū de indebito.ff.de prob.& l. Publia. in fi.ff.depo.
cū ſi.Et iſtud ſentit q̃dam gl.q̃ incipit,ſi ago.¶Et ſic vides, ꝙ ſi qs
vult approbare ſcripturam priuatam,q̃ aduerſarius negat,reqri-
tur comparatio ex alia ſcriptura, & requirit̃, ꝙ ſcriptura ad q̃ fit
cōparatio,hēat tres teſtes ſubſcriptos, vel qui ſuper ſcriptura te-
ſtificent̃,vt s̃.dixi.& cū illa gl.concor.gl.ſuper ver.non minus tri-
bus,hic poſita, q̃ dicit, ꝙ ad probandū depoſitū ſiue ip̄m ꝯ̃ctum,
ſufficiunt duo teſtes, prout habes in gl.duo tñ ſoli probant depo
4 ſitum factum.¶†Idem ſentit gl.§. ſed & ſi quis, quæ incipit.cām
vocant.in fi. ꝙ duo teſtes ſufficiant ad probandum plenè ꝯ̃ctum.
not.per gl. in auth.ſi quis vult cautè deponere.C. qui pot.in pig.
hab.circa qđ vltimum, an ſufficiant duo teſtes ad probādum ip-
ſum

ſum ꝯ̄ctū, ſi excedat quinquaginta aureos. vide qđ no. Doct. in l. fi.
5 C. ſi cert. peta. ¶ † Circa id, qđ dixi, qđ ſcriptura priuata ēt ſine te-
6 ſtib. ꝯfeſſata ꝑ partē ꝑiudicet, ꝯcor. ĩ. e. §. ſi tñ quiſquã. in gl. ¶ † Itē op. dr̄ hic ꝙ ſufficit, qđ ſcriptura hēat tres teſtes ſubſcriptos, vel non. Contrà, immo vř, qđ de neceſſitate reqrat̃, qđ iſti tres teſtes ſubſcripti ſint, vt C. de fid. inſtr. l. cõparationes. Sol. qdã intelligũt qđ iſte §. loquat̃ in priuata ſcriptura, ex qua fit cõparatio, vt in §. ſed & ſi qs. no. in gl. ſuper verbo, credibile, & in gl. cãm vocat. ibi, ex vero &c. Et ideo dñt iſti ꝑ hũc §. corrigi d. l. cõparationes. iſtorum opi. recitat̃ in gl. ſuper verbo, teſtificet. & hanc opi. qđ iſte §. loquat̃ in priuata ſcriptura, ex qua fit cõparatio, vř ſentire gl. C. de fide inſt. l. ꝯ̄ctus. ibi dum dicit, ex p̄dictis aũt inſtr̄is fit comparatio &c. Idem vř ſentire Azo in ſumma huius ti. §. pen. ¶ Alij intelligũt, ꝙ iſte §. loquat̃, qñ improbatur priuata ſcriptura. Iſtam ſol. dicunt quidam Doc. in d. l. cõparationes, videlicet, qđ iſte §. loqtur, qñ fit cõparatio ad adiuuandã priuatã ſcripturam quæ negatur, ſed l. comparationes. loquit̃, qñ fit cõparatio ad improbandã priuatã ſcripturam, q̃ negat̃: vñ minor (aliàs, maior.) ſolennitas exigit̃ ibi, q̃ hic, videlicet qa requirit̃, qđ ibi ſit teſtiũ ſubſcriptio, hic verò non. & iſtã opi. q̃ declarant Doct. tenet gl. expreſsè in d. auth. ſi qs vult cau. ſed certè iſte intellectus huic lect. non applaudet. Quare dic, ꝙ l. comparationes. loquitur de priuata ſcriptura, ex qua fit cõparatio, & ideo exigit oĩno trium teſtiũ ſubſcriptionem, vt ibi, niſi ſit talis ſcriptura priuata qua aduerſarius vtitur ꝯ̄ me, vt habuiſtis s̃. de his qui ingre. ad ap. §. illud. à quo ſumpta eſt auth. ad hæc. C. de fi. inſtr. ſed hic loquit̃ de priuata ſcriptura ad q̃ fit ꝯparatio, q̃ nõ exigit de neceſſitate trium teſtiũ ſubſcriptionē, ſed ſufficit, qđ habeat tres teſtes ēt non ſubſcriptos, vt hic, & tũc requirit̃, ꝙ ſcriptura ex qua fit cõparatio, ſit magis ſolẽnis, ſi vult vincere, vel iuuare aliam ſcripturã. Iſtam rõnē tenet glo. in d. l. cõparationes. & ibi tenēt Doct. ꝙ ibi loquit̃ de priuata ſcriptura, ad q̃ fit ꝯparatio. ¶ No. gl. ſuper ver. nõ minus tribus. & ſup verſi. neq; enim. & ſuper ver. faciamus. q̃ incipit, ſi ago. & iſtã vlt. opi. tenet Azo C. de fid. inſtru. in ſumma. §. itē fit cõparatio. & ſic habes
7 intellectum huius §. ¶ † Itē opp. dr̄, depoſitũ dat &c. hic vř oppoſitum in obiecto ſicut eſt in l. ſeruo manumiſſo. ff. de cond. indeb.
a nam dare eſt accipientis facere, [a] vt Inſti. de act. §. ſic itaq;. & l. vbi aũt. in fi. ff. de verb. obl. ſed rei depoſitæ non tranſit dñium in depoſitarium, vt l. licet. §. rei. ff. depoſi. ergo, &c. huius timore eſt facta gl. ſuper ver. depoſitũ dat, cum qua gl. concor. qđ hr̄ in tex. &
8 gl. in l. 1. circa prin. ff. depoſi. ¶ † Op. & vř, ꝙ ad probandã ſcripturam, ad quam fit cõparatio ſufficiant duo teſtes. vt ĩ. eo. §. & hæc dicimus. dicit gl. ĩtellige, ꝙ hic fuit factus ꝯ̄ctus in ſcriptis, ſubaudi, ab imperito in ſcriptis, vel ſine ſcriptis, & excedit vnam librã auri, aliàs ſufficiunt duo teſtes, vt in §. alleg. pro ꝯ̄rio. Et br̄ hic §. ſi qs igit. & §. ſed & ſi quis. dēnt intelligi, ꝙ requirant̃ tres teſtes in inſtr̄o priuato, ad qđ fit cõparatio, vel pauciores, vel plures ſm̄ diſtinctionem §. oportet verò. ĩ. eo. vſq; ad §. valeat itaque. quod ſentit gl. ſuper ver. non minus tribus. & in auth. ſi quis vult. palle. in prima gl. & ita tenet gl. in l. ꝯ̄ctus. C. de fid. inſt. quã diſtinctionē glo. recitat ĩ. eo. §. hæc aũt oĩa. & plenè not. C. ſi cer. pet. auth. ſed nouo iure. Azo in ſumma huius tit. §. item mutui datũ. & vide in ſum. de fideiuſſ. §. effectus aũt cõparationis. qđ quantũ ad comparationē fiendam iſte §. & ſequens debeat intelligi ſm̄ prædictam diſt. q̃ ponit̃ in d. §. ſi vero, cũ ſi. apparet ex tex. d. l. ꝯ̄ctus. & hoc vř
9 mihi verũ, qcquid dicat Iac. de Bel. ¶ † Quæro, dr̄ hic, qñ poſtea inuenti &c. Quæro, qđ ſi fuerint inuenti antequã facta fuiſſet cõparatio? dic, aut loquimur de publicis inſtrumentis, ad q̃ petitur fieri cõparatio, & tũc viuentib. teſtib. ad cõparationē non fuiſſet deuentũ, vt ĩ. e. §. ſi verò moriatur. aut loqmur de priuatis inſtr̄is, & tũc non aliter fit comparatio, niſi teſtes viuant, & teſtificētur, vt ĩ. e. §. ſi quis igitur. & §. ſed & ſi quis. ¶ Sed quæro, an iſti teſtes, de quibus hic loquit̃, exigantur ad ſubſtantiam cõtractus? dic vt in gl. ſuper ver. non minus tribus. & in glo. in d. auth. ſi quis vult.

ADDITIO.

a Facere. Adde do. Soc. in conſi. 58. inc. caſus legis municipalis. ver. 1. alienatione. circa prin. in prima parte. & Fel. in c. ſi cautio. de fid. inſtru.

1 *Quot teſtes reprobent inſtrumentum, vel priuatam ſcripturam.*
2 *Quot teſtes ſcripti, vel nõ ſcripti debilitēt, vel faciant vacillare inſtrumentũ.*

§. Si vero. Opponitur. hic innuit, ꝙ potius ſtetur viuæ voci teſtium, q̃ ſcripturæ mortuæ. cõtrà. C. de fide inſtr̄o. l. in exercendis. glo. ſuper verb. cum iureiurando. ſoluit, &
1 bene. idē tenet in l. cõtraria, & ibi per Doctores. ¶ † Sed circa hoc
a quærit gl. quot teſtes reprobent publicũ inſtr̄m. [a] dic, vt in gl. ſed de hac qõne quot teſtes reprobent publicũ inſtr̄m & quot teſtes
2 reprobent inſtrumentũ priuatum directè, vel indirectè. † Item quot teſtes ſcripti, vel non ſcripti in inſtr̄o debilitent, vel faciant vacillare fidē inſtr̄i, dic vt not. per Doct. in l. in exercendis. prædicta. & adde, qđ ipſemet no. in l. cũ præcibus. C. de probatio. & ple
b niſſimè per Inno. in c. cũ Ioan. [b] extra, de fid. inſtru. vbi glo. & in c. in præſentia. extra, de probatio. & qđ no. in c. tertio loco. extra, de ꝓbatio. & vide Spe. in ti. de inſtr. edi. §. ſed reſtat. verſi. ſed quõ, & verſi. ſed pone. & verſi. qđ ſi dictũ. & verſi. qđ ſumus. & in tit. de teſti. §. 1. verſi. ſed pone ecce. & vide vnum verbũ gl. in l. 1. in fi. ff. quemadmod. teſt. ap. & vide Cyn. in l. ſi quis decurio. C. de fal. in vlti. qõ. vide etiam vnum verbum glo. in l. fina. C. de fideicommi.

ADDITIONES.

a Quot teſtes reprobent inſtrumentũ. Adde Gul. de Cu. in l. in exercen. in prin. & ibi poſui in apoſt. ad eum in ver. quatuor teſtes. C. de fi. inſtr. & ibi dixi in addi. ad Bar. nu. 5. in ver. reddatur falſum. in 2. lec. dixi poſt Coll. in c. cum Io. nu. 4. ver. ſed per quot teſtes. in e. ver. extra. e. dixi poſt Lanfran. in c. qm̃ contra. §. inſtr̄orum produ. nu. 26. verſi. quæro nunquid inſtr̄m. in verſic. per quot teſtes. extra, de prob. Ioan. de Ana. conſi. 47. vol. 2. & Bar. Soci. conſi. 14. incip. præſtantiſſimi. verſi. præterea. circa fin. vol. 2.

b In c. cum Io. Et ibidē vide oĩno Fel. in ver. in gl. in ver. inſtr̄i. ver. ſcđa concluſio. & do. Soc. in conſi. 122. inc. diu profectò anceps. verſi. confirmat̃, nam. in 2. parte. & in conſi. 284. inci. in cã do. Goffre. ver. poſtremo dico. circa prin. in d. parte. & in conſi. 94. inci. præſtantiſſimi, & iuſtiſſimi. in prin. in verſ. quænam. cum ver. ſeq. in prima parte. in quib. locis tenet, ꝙ ēt per duos teſtes non deſcriptos, poteſt reprobari, & adde Ant. de Prato veteri in conſi. inci. Mutinenſis infirmus. ad fi. quod eſt conſi. 84. 1. parte conſi. Alex. de Imo.

1 *In hoc §. ꝙ loquatur de iuramento, quod defertur à iudice.*
2 *Scriptura priuata quando faciat plenam probationem, quando ſemiplenam, & quando coniecturam.*
3 *Iuramentum, quando deferatur reo ad ſui purgationem.*

§. Si tamen. Quæro de quo iurei. loquit̃ hic. In gl. ſup ver bo, inuenerit. ſunt duæ opin. prima lec. nihil hēt vtilitatis. Secunda lec. eſt, ꝙ loquit̃ de iur̄o, qđ defertur à iudi
1 ce. † Nam hæc ſcriptura priuata aduerſarij producta ꝯ̄ ipſum aduerſarium, & per ipſum negata, facit aliquã cõiecturam ꝯ̄ ipſum aduerſariũ, q̃ eſt ſemiplena probatio. & ſic dēt deueniri ad iur̄m ſm̄ formã l. in bonæfidei. C. de reb. credi. & l. admonendi. ff. de iureiu. nec obſt. dt̄ gl. ꝙ videatur durum, ꝙ ſcriptura priuata producta ꝯ̄ aliquē, ſi ille ꝯ̄ quē producit̃, negat ſe ſcripſiſſe, faciat ſemiplenã probationē, cũ quilibet poſſit vnã ſcripturã pro ſe producere, & parare ſibi ſemiplenam probõnem. & dicere ꝙ eſt illius ꝯ̄ quem producit ipſam: qđ non eſt de facili præſumendum, ꝙ talē ſcripturam ſcriberet ꝑꝑ timore falſitatis: qa poſſent reperiri multæ literæ aduerſarij, vt C. de non nu. pe. l. generaliter. & quælibet poſſet cõparari, vt l. Publia. in fi. ff. depoſiti. dic, vt not. in gl. ſuper ver. non ſufficiens. & ſuper ver. & negationē. quæ volunt, ꝙ prædicta locũ habeant qñ aduerſarius, ꝯ̄ quem talis ſcriptura producitur, neget ſe talem ſcripturam ſcripſiſſe. aliàs ſi eam confiteat̃, tunc facit plenam probationē, vt in ꝑriis. & ſic iſta gl. concor. cũ
2 eo, qđ not. s̃. c. §. ſi quis igitur. ſuper verſi. faciamus. ¶ † Not. ergo ex iſtis duabus gl. ꝙ illud, ꝙ dicitur per gl. in l. in bonæfidei. C. de reb. cred. & iureiu. & in d. l. admonendi. & in l. 2. ff. de fi. inſtr. cum ſi. ꝙ priuata ſcriptura facit ſemiplenam probationē, dēt intelligi de priuata ſcriptura aduerſarij, ꝯ̄ quē producitur, q̃ ipſe tñ aduerſarius negat. nõ aũt intelligitur de priuata ſcriptura illius, qui eã producit, & aduerſarius negat ſe ſcripſiſſe, vt habes in his duabus gl. quas tene menti. ¶ Circa prædicta, an priuata ſcriptura faciat aliquam fidē pro ſcribente. vide Spe. in tit. de inſtr. edi. §. nunc dicendum. ver. & licet, & ꝙ tangunt Doc. in l. inſtra. C. de prob. Iac. verò de Bel. dicit, ꝙ hoc qđ dt̄ glo. nullo modo p̄t procedere, videlicet, ꝙ ſola priuata ſcriptura, quæ dr̄ eſſe illius, ꝯ̄ quē producitur, q̃ tñ ipſe negat ꝯ̄ ſeipſum, inducat ſemiplenam probationē: nam priuata ſcriptura aduerſarij per ipſum tñ negata, q̃ hēt pro ſe ſimul depoſitionē teſtium, & cõparationem lr̄arum, facit plenam probõnem. ſed ſi hēt pro ſe ſimul depoſitionē, vel compara
a tionē, non facit probõnem plenam, ſed ſemiplenam, [a] vt s̃. in §. ſi qs igit. in ver. ſed & is. & ibi not. in gl. non minus. &c. & ĩ. §. ſed & ſi qs. ibi, fidē. n. ex vtroq; percipiat, &c. & ſic patet ꝙ teſtiũ depoſitio, & cõparatio ſil̄ iuncta cũ ſcriptura, facit plenam probationē: vel cõparatio tm̄, vna cũ ſcriptura nõ facit plenam fidē, ſed ſemiplenam, vt in §. ꝑdicto. & ver. ergo ſolũ ſcriptura priuata ſine teſtium depoſitione, & ſine cõparatione non facit ſemiplenã probationē. hunc ergo §. dicit ipſe intellige, qñ ſcriptura priuata aduerſarij, per ipm̄ tñ negata, hēt cõparationem ꝑ ſe: licet non hēat per ſe teſtes, & hoc caſu hunc §. intellige. & inducunt ſemiplenã probationē. Puto tñ, dt̄ ipſe, ꝙ talis ſcriptura priuata ſine teſtium depoſitione, & ſine cõparatione, licet non faciat ſemiplenã probationē, facit tñ aliqualē cõiecturam ꝯ̄ aduerſariũ; non tñ tantã, ꝙ per ipſam perueniat ad iur̄m ſm̄ formã d. l. in bonæfidei. & d. l. admouendi. & hoc mihi ſatis placet. ¶ Et ꝙ hæc talis ſcriptura ſine teſtium depoſitione, & comparatione, faciat aliquam coniecturam contra aduerſarium, ꝯ̄ quem producitur, faciunt omnes rationes gl. poſitæ hic ſuper ver. inuenerit. excepta vltima rõne gl. quæ dicit, delatum iuramentum, quia ad hoc de iure non deuenitur, vt s̃. dixi. & ꝙ iſta opi. ſit vera, ꝙ talis ſcriptura ſolum inducit aliquã ꝯiecturam, vř velle innuere gl. in d. l. in bonæfidei. & d. l. in d. l.

ADDITIO.

a Sed ſemiplenam. An, & quando probetur, & quando non, vide late per Fel. in c. 2. de fid. inſtr. & quod ibi dixi in apoſtil.

ĩn d.l.admonẽdi.in gl.mag.in prin.& Hoſt.in ſum. de iureiu.§.qñ
defendendũ ſit.circa prin.§.& Azo in ſumma, de re.cre.§.aliud iu
ſiur.in quib.locis dr̃, ꝙ actore nullo mõ probante, reus abſoluit̃,
3 licet non iuret, vt l.q accuſare.C.de eden.† fallit in rõnibus, in q-
bus lex defert iur̃m reo ad ſui purgationẽ. & ĩter alios caſus alle.
iſtũ §. ſi tñ quiſq̃. & innuit gl.in caſu huius §.licet actor nullo mõ
probet.ſ.plenè, vel ſemiplenè.tñ qa ſcriptura priuata, q̃ inducit̃ ꝯ
aduerſariũ, aliqualẽ ꝯ ipm cõiecturã facit, lex vult, ꝙ reus purget
ſe ab illa ſuſpicione p iur̃m.¶Et ſic ex illis gl. poſſes ĩtelligere hũc
§.qñ ſola ſcriptura ſine teſtiũ ꝓductione, & cõparatione lr̃arum
producit̃ ꝯ aduerſarium, & ipſe negat, licet actor nullo mõ ꝓbet,
tñ ipſi defert̃ iur̃m ad ſui purgationẽ: vbi verò iſta priuata ſcriptu
ra hẽret pro ſe ꝯparationem, vel teſtium depoſitionẽ, induceret
ſemiplenã probationẽ, ſm̃ Iac.de Bel. qui ita intelligit hunc §.&
iſto caſu, qñ inducitur ſemiplena probatio.deuenitur ad delatio-
nem iur̃i: quo caſu cui deferatur, not.per Azo.in d.§.aliud iuſiur.
& per glo.in d.l.admonendi.& extra, de iureiur.c.fi.

1 *Teſtes quot requirantur in inſtrumento vltra tabellionẽ, & an neceſſario.nu.3.*
2 *Dictio, ſicut non facit omnimodam ſimilitudinem.*
4 *Iudex non debet eſſe pronus ad comparationem fiendam.*
5 *Signum ſuum, ꝙ debeat apponere notarius in inſtrumento.*
6 *Inſtrumentum publicum, ꝙ probet, & quando fienda ſit comparatio.*
7 *Scriptura priuata non confeſſata quam probationem faciat.*
8 *Producens inſtrumentum ad quod ſit comparatio, iurat.*
9 *Notarius, an poſſit inſtrumentum ſcribere per alium.*
10 *Quæ fides adhibeatur publicis inſtrumentis quando in dubium reuocantur.*
11 *Quanta fides reſultet pro inſtrumẽto publico comparatione facta, vbi ꝙ plena.*
12 *Inſtrumentũ productum de longinquis partibus, ſi negatur quam fidem faciat, & qualiter ſuccurratur producenti.*
13 *Si contra inſtrumentũ de longinquo confectum, quod producitur, negatur illum qui ſcribit fuiſſe notarium, quod probet producens, remiſſiuè.*
14 *Comparatio literarum, quod fieri debeat per peritos, & coram iudice.*
15 *Notarius effectus infamis, non debet teſtificari ſuper ſcriptura.*
Idem ſi inſtrumentum negatur manu ſua confectum.
16 *Teſtes, ꝙ non requirantur, quando inſtrumentũ inſinuatur, vt perpetuo probet.*

§. Sed & ſi Dictũ eſt hucuſq; de priuatis inſtr̃is, nunc inci
pit dicere de publicis, & hẽt ſeptem partes. Pri
mò loqt̃ de ſolẽnitate inſtr̃orũ. Scd̃ò de ſolẽnitate cõparationis.
Tertiò de veritate inſtr̃orũ inueſtigãda ſine ꝯparatione. Quartò
de effectu ꝯparationis. Quintò de iureiur.tpe cõparationis pſtãn
do. Sextò adhibet̃ cõſilium, p qd̃ pt falſitatibus obuiari. Septimò
ponit̃ antiquorũ cõfirmatio. Scd̃a in §.oportet aũt, &c. Tertia in
§.in his. Quarta in §.ſi vero nullus. Quinta in §.ſi vero nihil. Sexta
in §.de qbus. Septima in §.in his, q̃ dudum. ¶Inſtr̃a publica egent
teſtium pñtia, & ꝯparationes fieri dẽnt tabellionibus, & teſtibus
non apparentibus. dẽt tñ inde fieri cũ oĩ ſubtilitate, & inſtr̃orum
veritate p tabellionẽ, & eius diſcipulũ, qui annumerator dr̃: & eis
non exiſtẽtibus ad ꝯparationem deuenit̃, ex qua vna q̃dam colli
git̃ fides iur̃o ab vtraq; parte tpe cõparationis p̃ſtito. Itẽ inſtr̃orũ
inſinuatione, & partiũ cõfeſſione falſitas, & veritas detegit̃.h.d.
vſq; ad §.oportet. ¶No.ibi, ex voce.ſ.notarij. ¶Ibi, ex alia cõple-
tione.i.ex alio inſtr̃o, qd̃ cõficit notarius. ¶Ibi, iuret ſolẽniter, vt
s̃.e.§.ſi verò moriant̃. ¶Not. primo ex iſto §. ꝙ teſtis dẽt ſe inſtr̃o
ſubſcribere, & nomẽ in ſubſcriptione apponere, & ſp dẽt eandẽ
formã ſeruare, in quolibet inſtr̃o, vt qñ eſt neceſſe poſſit ex ſub-
1 ſcriptione fieri ꝯparatio, vt ĩ.e.§.ſi vero nullus. ¶† Quæro quot
teſtes requirant̃: & vr̃, ꝙ tres. dt.n. ſicut dictũ eſt de trib.&c.& iſtã
opi. vr̃ ſentire gl.in auth. ſed nouo iure.C.ſi cer.pet. Azo in sũma
illius ti.§. itẽ & in mutui datione. Idẽ vr̃ ſentire gl.in l. ꝯctus.C.de
fi.inſtr.gl.hic tenet ꝯ̃rium, videlicet qd̃ ſufficiant duo, & tabellio
vr̃ in numero teſtiũ, vt ff.de teſtam.l.Domitius.hoc ꝙ dt Ia. ꝙ ta-
bellio ſit hoc caſu in numero teſtiũ, dt ꝯ hunc tex.q dt, ꝙ licet in-
ſtr̃m hẽat ſolẽnitatem tabellionis, tñ dẽt adiici teſtiũ pñtia, & ſic
exp̃ſſe vult hic tex. ꝙ in numero teſtiũ nõ ꝯnumeret̃ tabellio.dic
vt no.gl.in l.hac cõſultiſſima.C.q teſt.face.pñt.& ibi p Doc.puto
tñ, ꝙ hic ſufficiunt duo teſtes cũ tabellione, vt gl.dt, & idẽ no.gl,
ex̃.de fi.inſtr.c.1.& ibi per Inn.nec obſt.hic tex.q innuit, ꝙ hic re-
2 quiruntur teſtes in eo, ꝙ dt, ſicut dictũ eſt, &c.† Sed s̃.in p̃cedenti
eſt dictum de tribus, ergo, &c.qa ergo rñdeo, ꝙ hic illa dictio, ſi-
cut, nõ facit oĩmodam ſil'itudinem, ſed vult dicere, ꝙ ſicut in p̃ce
dentib.eſt dictũ de pñtia teſtiũ in priuatis inſtr̃is, ita hic dẽt adiici
teſtiũ pñtia in publicis inſtr̃is: non tñ requirit̃, ꝙ teſtium pñtia ſit
ſicut in priuatis. non.n. ſine cã tex. iſte non repetit de numero te-
ſtium: intelligã ergo de duobus, l.vbi numerus.ff.de teſtib.maxi-
mè cum facultas probandi nõ ſit anguſtanda, vt s̃.eo.§.ſi qs igit̃.
in fi: C.de hr̃t.l.qm̃.in fi. tum ẽt pp tabellionis authoritatẽ, ſicuti
& alias non denotat oĩmodã ſil'itudinem, vt l.ꝯ nurum.§.itẽ hr̃s.
ff.re.amo.facit ẽt, qd̃ not.in ſil'i.ff.de peri.& com.rei vend.l.cuſto
diam. Facit ad hanc expoſitionẽ id ꝙ not.gl.ff.de no.op.nun.ſup
rubrica. ſicut dt, ꝙ ſufficiũt duo teſtes cum tabellione. Intellige,
3 vt gl.in §.hæc aũt.ĩ.e. q̃ concor.cum iſta. ¶† An ãt iſti teſtes exi-
gantur ad ſubſtantiã de neceſſitate? dic, ꝙ ſic, p hunc §.& ita intel
ligit ipm gl.s̃.e.§.ſi qs igit̃, ſup verbo, non minus.ad idẽ ĩ.e.§.ſi ve
ro neq; ſup verbo, documẽtum.facit qd̃ not.Doct.in d.l.cõpara-
tiones.in 3.q.in fin. ¶Venio ad §.oportet ãt.vbi incipit dicere de
4 ſolẽni. ¶† Ex quo no. ꝙ iudex non dẽt eſſe pronus ad cõparatio-
5 nẽ fiendã per rõnem poſitã s̃.e.§.1.ibi, non enim, &c. ¶† Sed ex
iſto §.no. ꝙ notarius dẽt in inſtr̃o ſignum ſuum apponere, idẽ in
l.fi.C.de aſſer.tol.ibi, ſignum qd̃ eſt ſoli, &c.dixi de hoc s̃.vt p̃po.
a nomẽ Imperatoris, circa principium [a] circa qd̃ vide Spe.in tit.de
6 inſtr.edit.§.breuiter.ver.ſi autẽ poſt oĩa. ¶† Quæro, qd̃ vult tex.
dicere ibi, ſiquidẽ publicum, &c.dñt qdã qd̃ vult dicere, ꝙ inſtr̃m
ſi eſt publicè confectũ, qd̃ ei ſtat̃ in dubio, & probat p ſe ẽt ſine te
ſtib.interuenientib. quaſi innuat à ꝯ̃rio ſenſu, qd̃ ſi inſtr̃m eſt pri-
uatum, nõ ſtat̃, vt C.de prob.l.cũ p̃cibus, & hic.ibi, licet appareat
non vitiatũ, non ꝯcellatum in ſui figura. Et ſic iſta verba, q̃tum p
ſe, &c.referunt̃ ad inſtr̃m publicũ vt inſtr̃m publicũ phibeat teſti
moniũ p ſe, & ſine teſtib. viuẽtib. & tñ vbi in dubium reuocat̃, &
notarius non viuit, ad ꝯparationem recurrit̃, vt in tex. ¶Alij dñt,
qd̃ inſtr̃o priuato ſtat̃, vt inſtr̃o publico, ſi hẽt trium teſtiũ ſubſcri
ptionẽ, & iſta verba aliter exponunt̃, vt in gl.& pro iſtis facit C.q
7 po.ĩ pig.ha.l.ſcripturas.† Sed certè ibi loquit̃, vbi priuata ſcriptu
ra eſt cõfeſſata, vt dixi in §.ſi qs igit̃. al's ſi nõ eſt cõfeſſata, tunc pri
uata ſcriptura nõ facit fidẽ, niſi q̃tum teſtes deponunt: & cõpara-
tio ẽt vna cum teſtib.cõualidat, vt s̃.e.§.ſi qs igit̃. & §.ſeq. facit tñ
aliq̃ coniecturã ꝯ eũ ꝯ quẽ producit̃, vt s̃.dixi in §.ſi tñ quiſq̃. Sed
ſi eſt publicũ inſtr̃m, tunc ſi hẽt debitã formã, ei ſtat̃, vt hic, & di-
cta l.cũ p̃cibus. nec eſt neceſſe, ꝙ teſtes deponant: tñ ſi in dubium
reuocat̃ recurrit̃ ad comparationẽ, vt hic dr̃, & notat̃ per Docto
res in l.inſtr̃a.C.de probation.& ad hoc alleg. hunc §.& per Inn.
in c.2.ex̃, de fide inſtr.& vide vnã glo.in c.inter dilectos, ex̃ eo.in
8 gl.ſed nonne. ¶† Op.dr̃ hic, ꝙ iudex debet deferre iur̃m ꝓducen
ti inſtr̃m, ad qd̃ fit cõparatio. ꝯ iſtud iur̃m non debet p̃ſtari, cum
ſemel in iudicio fuit iuratũ, vt s̃.de his q ingre.ad appel. §. fin. gl.
ibi, & gl.hic ſoluit, ſed veritas eſt, ꝙ hic ſpeciale, vt notant Doct.
9 in d.l.comparationes. ¶† Secũdò opp.ad §.in his verò, & vr̃ qd̃
notarius non poſſit ſcribere inſtr̃m per alium, vt s̃.de tab.§.nos
autem. So. intellige hic, quod vterq; fuit rogatus de inſtrumen-
10 to. ¶† Quæro qualiter imponatur fides publicis inſtr̃is, qñ in
dubium reuocant̃? Rñdeo, aut ſupeſt tabellio, & eius diſcipulus,
aut numerator, tũc iſti tres ſine aliqua cõparatione plenam fidẽ
imponunt inſtr̃o, & ẽt ſolus tabellio, ſi ſolus totum cõſcripſit in-
ſtrumentum, vel ſi non ſolus ſcripſit, tñ alij.ſ.diſcipulus, & annu-
merator non pñt hr̃i, vt in hoc §.in his, & §.ſeq. Aut non ſupereſt
tabellio, ſed diſcipulus, & annumerator, tunc ex dicto inſtr̃o.ſ.di
ſcipuli, & annumeratoris, & ex cõparatione aliorum inſtr̃orum
notarij mortui imponitur fides inſtr̃o, vt in §. ꝙ ſi tabellio. ¶Sed
quæro, q̃ta fides hoc caſu inducit̃, Rñdeo plena, vt d.§.ibi, & tunc
ex collatione ad implementũ, & ex teſtib.eam fidẽ, & ſic plenã, &
ita intelligit hunc tex.gl.in d.auth. ſed nouo iure.C.ſi cer.peta.&
Azo in d.§.item mutui, & per eundẽ C.de fi.inſtr. in ſumma.§.qa
cõparatio. Aut non ſupereſt tabellio, nec diſcipulus, aut annume
rator, & tunc fiat cõparatio ex alijs inſtr̃is tabellionis, & alijs lr̃is
quib.iidẽ teſtes, vel iidẽ ꝯ̃hentes ſubſcripſerũt, vt in §.ſi verò nul-
11 lus. ¶† Sed q̃ro, q̃ta fides imponit̃ ex tali cõparatione. tex.dt, qd̃
vna q̃dam ſumit̃ fides.& gl.exponit, vna.i.qualiſqualis: qa pro ve
ritate hr̃, licet ei ſtetur. quaſi innuat gl. ꝙ per iſtã cõparationẽ fiat
ſemiplena probatio.& ita ẽt dt gl. expreſsè s̃.e.in prin.ſuper ver-
bo, prohibere. Et qd̃ per iſtã cõparationem qualiſqualis proba-
tio inducatur, not.per gl.in d.auth.ſed nouo iure, & in d.l.ꝯctus,
in gl.mag.in prin.& ita dñt Doct.in d.l.cõparationes.in fi. Azo in
ſumma de fi.inſtr.§.& quia fit cõparatio, ſimpl'r recitat tex.poſi-
tum dicens, ꝙ vna q̃dam colligit̃, & efficitur fides, quid dicemus?
dicit Ia.de Bel.vr̃ hic, ꝙ de tali cõparatione inducatur plena pro-
batio, & hoc ipſe probat per hunc tex.inducẽdo ipſum, vt hr̃ hic
12 per eum. ¶† Sed mihi videtur, ꝙ iſta opi. ꝙ ex tali comparatione
fiat plena probatio, probetur hic per hunc text.aliter quam ipſe
probat. Nam hic dr̃, ꝙ ſola cõparatio lr̃arum tabellionis nõ ſuffi-
cit, ſed ex alia cõparatione, & comparatione lr̃arum teſtium ſub-
ſcribentium, & ꝯ̃hentium, vna q̃dam vndiq; colligit̃, & efficitur
fides. q.d. licet ſola cõparatio tabellionis lr̃arum non ſufficiat ad
plenã probationẽ, tñ iũcta cum alia.ſ.cõparatione lr̃arum teſtiũ
ſubſcribentiũ, & ꝯ̃hentium, oĩa iſta ſimul faciunt vnã fidẽ, & vnã
probationẽ.ſ.plenã. Vel poſſumus dicere q̃ta fides imponatur ex
tali comparatione, iudicis relinquitur arbitrio, vt not.glo.in d.l.
comparationes.ſuper verbo, literarum.& pro hac opi facit tex.
in §.ſi verò moriantur.ibi, & omnino ſi putauerit, &c.ĩ.e.& ſic vi
detur ponere in arbitrio iudicantis quanta fides imponatur per
comparationem, de qua hic loquitur, Nam ille.§.ſi verò morian
tur,

ADDITIO.

a Circa principium. Et ibidem vide quæ ad hoc dixi in apoſtil. Adde quod notaui in apoſt.ad Bal.in alleg.l.fi.C.de aſſer.tol.

tur, loquitur propriè. §. si verò aliqd, parum facit. dicit tñ Iac. de Bel. ꝙ relinquitur iudicis arbitrio, iudex debet esse arbiter, adhibendo plenã fidẽ: sed pcedẽs opi. ꝙ inducatur plena fides, vr̃ optimè probari in §. si verò nullus. Ad tex. §. si verò moriantur. ibi, & oĩno si putauerit &c. rñdere potes exponendo lr̃am, put exponit Ia. de Bel.

2 ¶ Quæro, pone, ꝙ aliqs de longinqs partibus [a] inducit instr̃m in publicã formã, & vbi producitur instr̃m, negatur illud instr̃m, ita qđ est opus decurri ad cõparationem, cũ sit de longinquis partibus, quæritur qđ iuris sit, & qũo cõsulatur producẽti instr̃m? & vr̃, ꝙ sit recurrendũ ad ɔparationẽ, aliàs instr̃o non credatur, vt s. e. §. si verò moriantur. & §. si verò nullus. istã qõnem formant Doc. in l. cõparationes. C. de fi. instr. in 6. q. & dñt, ꝙ gl. in d. §. si verò moriantur. tenet, ꝙ isto casu stetur instr̃o, & hoc dñt gl. hic tenere per l. 2. C. quẽadmodum testa. aperi. q̃ hic non reperitur: nam hic non est alia gl, nisi glo. sup verbo, pro se, q̃ dicit in dubiis stari publico instr̃o. qđ est verũ, qñ non reuocatur in dubiũ, qa tunc recurritur ad cõparationem, vt habes in tex. vt s. dixi. sed illud qđ dñt doc. reperio tenere Azo. in summa huius tit. §. sed qd si profert, & dicit hoc expeditũ p d. l. 2. C. quemadmodũ test. ape. de qua qõne vide Spec. in tit. de instr. edi. §. restat. ver. sed qd si producitur, vbi Spe. alle. dictum Azo. Iac. de Bel. format ẽt hic istam qõnẽm, & post multa tenet, ꝙ si p tale instr̃m magnũ ius auferatur, tunc ei non statur, sed fieret cõparatio, vt in §. si verò moriantur, & in §. si verò nullus, inducit pro hoc,

3 qđ tangit in c. 1. ex. de cle. peregri. ¶ † Quæro, pone, ꝙ ille nõ negat instr̃m, sed dicit illũ, qui instr̃m scripsit, non esse vel fuisse notarium, vel tabellionẽ, qd hẽt probare producens instr̃m? dic vt

b not. per Inn. in c. 1. [b] ex. de fi. inst. & p Spe. in ti. de inst. edi. §. restat. versi. quid si producitur, & ver. scias, & ver. illud autẽ, & ver. seq.

4 ¶ † Quæro, per quẽ fiet ista ɔparatio? dñt qdam, qđ iudex cõmittet inspectori perito, & eius stabitur relationi. vel dicit gl. qđ ipse iudex dẽt hoc inspicere, vt s. eo. §. oportet. tñ dẽt secum hr̃e scriptorem pitum, & sic patet ex hac gl. ꝙ ɔparatio lr̃arum dẽt fieri corã iudice, & hoc dñt Doct. esse tutius ipsi notario, in d. l. cõparatio-

5 nes. §. nos aũt. ¶ † Vltimò in §. ꝙ si tabellio, not. gl. sup vẽr. defunctus. ex qua not. ꝙ si tabellio est effectus infamis, & instr̃m ẽt factum per ipsum negatur manu sua scriptũ, ꝙ ipse non poterit testificari. ita dicit hæc gl. in fi. facit ad id, qđ habetur in simili per glo. & doc. in l. 1. C. de test. & qđ not. Azo in summa de testa. or. circa fi.

6 ¶ † Venio ad ver. de qbus, & qro de intellectu huius ver. dic vt in gl. q̃ dicit, ꝙ in tali insinuatione, vel publicatione non est opus testibus, per l. in donationibus. C. de donat. & vide qđ ibi not. gl. & Doc. & de ista publicatione vide Inno. in c. fi. extra. de fid. instr. & Spc. in tit. de instr. edi. §. ostenso. ver. & qm̃. & not. totam istam gl, quæ q̃rit, an talis insinuatio fieri poterit lit. contest. & qd operetur.

ADDITIONES.

a ¶ Aliquis de lõginquis partibus. Adde Geor. Thomasinum consi. suo vlt. inci. dubitatur, an instrumentum in longinquis partibus. ad fi. volum. 5.

b ¶ In c. 1. Et ibi vide, q̃ ad hoc habentur per But. Et adde Car. in cle. 1. in 3. q. de proc. & Io. de Imo. in d. c. 1. & Lanfran. in c. qm̃ contra. de prob. & Ia. de Pra. in l. si procuratorem absentem. in fi. ff. de procu. & Pet. de Su. in auth. & si contractus. C. de fid. instr. & Sal. in d. l. comparationes. alleg. in tex. & do. Ale. de Imo. in l. Herennius. ff. de decurio. & vide Pau. de Cast. in l. Scriniarios. C. de test. mili. & in consi. 204. & Fran. Tigri in consi. incip. factum tale est, quidam promisit. & not. per do. Fel. in c. 1. de fi. inst. circa me. ibi, & adde.

1 *Testium numerus adhibendorum in instrumento par est conditio, vel ꝙ multũ sciant, vel parum.*

2 *Testes contractus, quando debeant cognoscere contrahentes, remissiuè.*

3 *Verbum, oportet, ratione subiectæ materiæ inducit, & non inducit necessitatẽ.*

4 *Maior solemnitas requiritur, quando imperitus literarum contrahit, quàm quando peritus, & ibi rationem assignat.*

5 *Tabellio, quod non computatur in numero testium in instrumento requisitorũ.*

§. Oportet vero.

Cõtractus celebratus in scriptis ab imperito lr̃arum in ciuitate, & vltra libram auri, quinq; testiũ, & tabellionis solẽnitate indiget: ɔtus vero sine scriptis, vel librã auri non excedens, vel in villa factus, minori indiget solẽnitate: his obtinentibus in futuris casibus nõ

1 pteritis. h. d. ¶ † No. ex hoc. §. cũ sua gl. super verbo, inter quos, in fi. ꝙ par est cõditio quo ad numerum testium in instr̃o adhiben-

2 dum inter multum scientes, vel parum sciẽtes. ¶ † Secundò not. casum in quo requiritur, ꝙ testes noscant ɔhentes, de quo habuistis in §. si vero absunt, & ibi dixi. s. de hæredi. & Fal. ¶ Opp. dr̃ hic, oportet vero &c. & sic innuit, ꝙ quis de necessitate cogatur tan-

3 tam apponere solẽnitatem in instr̃is. Nam † verbũ, oportet, indu

a cit necessitatem, vt l. 1. [a] C. de legib. sed hoc vr̃ falsum, vt s. eo. §. si tñ quisquã huius timore facta est gl. super verbo, oportet. & sic vides per illũ tex. cũ gl. ꝙ verbũ oportet, de sui nã necessitatẽ importat, sed rõne subiectæ materiæ necessitatẽ non inducit, & sic cɔ̃. s. p aliqñ aliqd est, qđ de sui nã nõ importat necessitatẽ, aliqñ necessitatẽ inducit, vt s. tit. 1. §. ꝙ si mobilis, super ver. licentiam.

4 ¶ † Quærit gl. q̃ est rõ, quare plures testes requiruntur cum ɔhit imperitus lr̃arum, q̃ qñ ɔhit peritus lr̃arum? & dicit, ꝙ hoc inducitur in fauorẽ imperiti, ne decipiatur, & istã opi. firmat gl. in auth. sed nouo iure, hinc sumpta. C. si cer. pet. sed Cy. ibi dicit, ꝙ vera ratio est, qa imperiti lr̃arum de facili denegant, quæ in instr̃is continetur, & essent quasi inconuincibiles, nisi tanta solennitas seruaretur, vt s. de tab. §. 1. in fi. dic hãc verã esse rõnem gl. or. hic sup ver.

5 quinq; testes, q̃ tene menti. ¶ † Quæro, an in numero quinq; testiũ connumeretur tabellio? Rñ. hoc casu in numero testiũ non cõputatur, & hoc expressè vr̃ velle tex. hic in prin. dum dicit, & testiũ: ideo & tabelliones adhiberi, & sic copulatiuè dicit de vtroq;. Numerus aũt testium declaratur, vt sequitur, & hanc opi. tenet Iac. de Bel. & gl. in d. auth. sed nouo iure, & Azo in sum. si cer. pet. §. item & in mutui datione. Sed pcedens opi. vr̃ mihi verior per hũc tex. vt s. dixi. facit ad pdicta, quod dixi s. eo. §. sed & si instrumenta.

ADDITIO.

a Vt l. 1. Et ibidem adde ad hoc etiam Bar. in l. pe. ff. de alie. iud. mu. cau. fa.

1 *Testes quot requirantur in contractu ab imperito contrahente, & quot quando peritus contrahit.*

2 *Contractus in scriptis quando fieri dicatur.*

§. Vt autem.

In hoc §. est vna gl. sup ver. sancitũ est, quę distinguit, & ponit oẽs casus huius ti. vsq; ad fi. & clarius, q̃ ponat tex. cũ hac gl. concor. qđ no. gl. in d. auth. sed nouo iure, & Azo in d. §. itẽ in mutui datione, & qđ not. gl. in

1 d. l. ɔtus. C. de fid. inst. ¶ † Sed circa hanc gl. aduerte ad duo. Primò, qa gl. in certa parte vr̃ mihi corrupta, & per errorem scripta, videlicet in ver. si naũt ponas. Ibi, siue in ciuitate, vel nõ, vltra vnã li. auri. Nam illa verba, iudicio meo, dẽnt vacare tanq̃ errore scripta. Nam si non est in ciuitate ɔtum, & tunc vetera iura seruantur, vt hic in §. hæc aũt. quæ vetera iura sunt, vt duo testes sufficiant, nisi ɔtus sit s. li. auri, vt l. fi. C. si cer. pet. & no. s. prox. in gl. ¶ Item, ꝙ dicit gl. vel non vltra vnã li. auri. adhuc malè dicit, quia qñ ɔhit in libra auri, tunc indistinctè duo testes sufficiunt, & patet in primo mẽbro distinctionis huius gl. vt probatur in §. vt aũt. s. eo. & sic ista verba dẽnt vacare. & ad illa verba gl. quæ dñt, si aũt ponas, ꝙ vnũ horum defuerit, vt qa à perito ɔhitur, subaudias in scriptis, vel sine scriptis. & ꝙ dicit, vt ɔhatur. subaudi, sine scriptis: fuit tñ ɔtus factus in ciuitate, & vltra vnã lib. auri, & hoc modo ista gl. procedit, & concor. cũ aliis gl. s. alle. al's eẽt falsa, vt dixi. Scdò ad hãc gl. aduerte, ꝙ vbi ɔtus eẽt factus vltra lib. auri, & in ciuitate, subaudi à perito in scriptis, vel sine scriptis, vel ab imperito sine scriptis, tunc est distinguendũ, aut sit priuata scriptura, & tunc dicit gl. ꝙ fortè sufficiunt duo testes cũ tabellione, q̃ gl. bene no. qa aliæ gl. q̃ tractãt istã mãm, dñt indistinctè, ꝙ in pdicto casu testes requirunt. Idẽ no. s. e. §. sed & si instra. qđ est no. ad illã gl. et al's quas ibi all. in casu pdicto, de quo dic vt ibi, hoc. n. non procederet vbi ɔheret imperitus lr̃arum, & in scriptis, & in ciuitate, & vltra librã auri, qa tunc dẽnt adhiberi quinq; testes, & vltra qnque tabellio, vt s. e. §. oportet vero. & ibi dixi, & gl. tangit hic. Sed ɔ oĩa pdicta vr̃ ꝙ indistinctè qnque testes requirantur, siue sit peritus, siue imperitus si ɔtus fiat in scriptis, vt C. de test. l. testium. dic vt ibi no. vel solue vt hic not. Ia. dic vt not. Host. in sum. de fi. inst. §. qd sit effe-

2 ctus. ¶ † Vltimò q̃ritur, qñ dicatur fieri ɔtus in scriptis. dic vt p gl. hic, & Azo. in d. §. itẽ in mutui datione. & in sum. de fid. inst. §. nũc de his, & gl. in l. testium. C. de testib. in d. authen. sed nouo iure. de

a quo per gl. & doct. in l. contractus. [a] C. de fid. instrumen. Bar.

ADDITIO.

a In l. contractus. Et ibidem vide omnino Bald. in ver. sed hic quæro vtrum, qñ contractus. Et adde do. Soci. in consi. 173. inci. reuerende pater. ver. sed prædictis non obstantibus, circa finem. in 2. parte.

Hæc constitutio interpretatur priorem constitutionem de his, qui ingrediuntur monasterium &c. Rubr.

Dictum. Est s. in titu. de monachis. §. illud, ꝙ ingrediens monasterium se, & sua dedicat Deo ipso ingressu. verũ qa reuocabatur in dubiũ, an dicta ɔstitutio hr̃et locũ in illis, q̃ añ l. illam fuerũt ingressi monasterium, ideo pro illa dubitatione ponit hunc tit.

Vt non luxurientur contra naturam. Rub.

1 *Iurare per membra Dei, non licet.*

2 *Blasphemare Deum dicitur, qui iurat per eius membra.*

Statutum puniẽs blasphemantẽ Deum, cõprehendit iurantem per eius mẽbra.

3 *Pœna peccantis contra naturam quæ sit, remissiuè.*

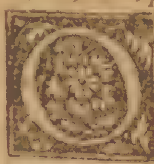
4 *Pœna blasphemantis Deum, vel sanctos, quæ sit, remissiuè.*

5 *Iurare licet per Deum, & per ecclesiam, & per crucem, & alia.*

6 *Iurans etiam illicitè, tamen ex illo iuramento obligatur.*

7 *Sodomita, an testari possit.*

8 *Dictio, iuxta, quid importet, remissiuè.*

Omnibus hominibus. Peccata ɔ nãm & blasphemiæ ɔ Deũ, & iura per mẽbra Dei, p hanc l. prohibentur. ɔ faciẽtes vltimus suppliciis puniantur. h. d. ¶ No. ex hac

1 const. §. & qñ quidam. † Primò no. ꝙ nõ est licitum

2 iurare p membra Dei. ¶ † Scdò, ꝙ talis iurans dicitur Deũ blasphemare,

mare,[a] vt probaт ibi, ab hōi,& ab aliis blasphemiis &c. & sic si ex forma statuti imponit certa pęna blasphemanti Deū iurans р mēbra dei, tanq̃ Deū blasphemans, dēt puniri pœna statuti. Ad idē facit xxij.q.j.c.si quis р capillū. dicit, tex.ibi, si qs р capillum Dei, vel caput iurauerit, vel alio mō blasphemia ꝯ deum vsus fuerit.&c.& sic iurans р mēbra dei dr̄ blasphemare.¶†Op.hic dr̄, ꝙ pro peccato ꝯ nām magna pœna imponit. Contrà, immo vr̄ ꝙ alia pœna imponaт non vltimi supplicij, vt ex̄, de vi.& ho. cle. c. vt clericorū, de exces.pla.c.clerici.So.vt no.in d.c.32.q.7.c.flagi
4 tia.¶†.Oppo.ad fin dcm̄, & vr̄ ꝙ blasphemās Deū, vel aliquem
b sanctorū alia pœna puniaт[b], vt d.c.si qs р capillū.Solue,vt no.gl. ex̄, de malefi.c.statuim⁹, sup verbo blasphemiā.ī gl.fi.vbi ille tex.
5 ꝯ dicit huic.vide, qđ no.in d.c.si qs р capillū. ¶†Scdò hic qro, р ꝙ licet homini iurare.R̄ndeo р eccl'iā,& р Deū,vt s.iusiurādū, ꝙ pstat ab his.in prin.C.de epi.& cle.auth.sed iudex, 2.q.j.c.cōsidera,& c.si aliqua,& 63.di.c.dn̄o.& р cruce,& alia, q̃ hēs ex̄, de iureiu.c.& si Christus.§, licet, in gl. sup verbo, creaturā, & super
6 verbo testis.¶†Sed aduerte,ꝙ licet quis nō iuret per illū modū р quē dēt,tn̄ ex illo iuro obligat,vt pbaт in tex.dicti c. & si Christus. §.licet.ver.quis, & 12.q.2.monemus. & in eis no. quæ tene menti pp l.nō erit.§.diuus.fm̄ vnā lect.§.sed & si qs. de iureiur.ff.
7 ¶†Quærit Iac.de Bel.an committēs crimē ꝯ nām possit testari, & dicit, ꝙ non.de quo dic, vt hic р eū:dēt.n.intelligi, qñ non fuit de crīe dānatus, al's si eēt dānatus, ꝯdēnaret ad mortē, vt l.eius q. vsque ad fi.ff.de test. & qđ dānatus pro tali crie nō possit testari,
8 no.Specu.de inst.edi.§.ꝯpēdiose.ver.13.¶†Quæro q̃ sunt ciuitates, q̃ perierunt, dic, vt hēs de exces.pla.c.clerici, & de pęni.dist.i. c.sed ꝯtinuo.¶Vltimo signa gl.i.iuxta, & not. de verbo iuxta. &. habuistis.s̄.de ap.& j̄.q̃ tempora ap.debeat, col.4. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Blasphemare.Ad quā materiā vide Ang.in l.1.C.si quis imper. mal.& d.Ale. de Immo.in l.apud Labeonē.§.ait prætor.de iniu.&Lud.in sing.ver.blasphemia.ver.statuto cauetur.&c.vbi ponit consi.do.Pe.de Peru.& Io.de Imo.in l.his verbis.§.j.de hæ.inst.& vide Bal.in cōs.in statuto ciuitatis castelli &c. cōtra quē vide Lu.i d.sing.ver. illa q̃ dicit.& vide Bal.ēt in cōs.inc.in felici pria mea &c.& d.Soc.in cōs.102.inc.in pīti consultationē, circa me.j.parte
b Puniatur.Quæ autē sit pœna præfati. c.statuimus, vide in sum.Ang. in ver. blasphemia, ver.7.Et an & quando sit remissibile ibi vide in ver. 2. ibi dat intellectum ad illud Mar.12.cap.
Adde Tho.Ferratium in suo trac. cautelarum cau.25.inc. pœna blasphemātium Deum.Gerar.de Petrasancta sing.suo.83.inc.tene menti,&istum in l.iurisiurandi,& ibi dixi in apo.ad ipsum.C.de reb.cre.

Vt liberi de cætero.&c. Rub.

1 *Omne datum optimum,& donum perfectum de sursum est à Deo.*
2 *Manumissus efficitur ingenuus,& consequitur ius aureorum annulorum.*
Concesso aliquo,ea omnia concessa videntur,quæ illud ad plenum faciunt.
3 *Ius patronatus ex datione libertatis non perditur.*
4 *Operæ obsequiales,quæ dicantur,remissiuè.*
5 *Patronus æqualis patri dicitur.*
6 *Manumissor debet esse maior manumisso per 17.annos.*
7 *Causæ ex quibus quis in seruitutem,reuocatur quæ sint,remissiuè.*
Donatio ex quibus causis reuocatur,remissiuè.
8 *Filij patroni primi gradus habent ius reuocandi in seruitutem.*
9 *Patronus an reuocet in seruitutem filios liberti propter ingratitudinem per patrem commissam.*
10 *Liberti ecclesiæ ob ingratitudinem,an reuocentur in seruitutem,remissiuè.*
11 *Manumissi an probata ingratitudine dicantur in seruitutem reuocari ipso iure.vbi quòd per sententiam iudicis officio.*

Erfectis. Si dn̄s seruum qñq; manumittit,ciuem Romanū denūciat,&qs ius annulorum aureorū,& regñationis ex ipsa manumissione manumissus ꝯsequit, p̄rono iure manumissionis р oīa reseruato, nisi ab eo fuerit remissum. tunc.n.ius p̄ronatus in hoc sibi reseruatur, vt ei reuerentia habeat,&ex certis ingratitudinis causis licet in seruitutē reuocare. Item liberti,& libertæ pro ingenuis quo ad nuptias reputant,&si dn̄s cum propria serua m̄rimoniū interuenientib. inutilib. instr̄is
1 ꝯhit,ipsa & ex ipsa nati liberti efficiunt.h.d.†No.j.ꝙ omne datū optimū,& oē donū pfectū desursum est à Deo &c.& est tex.j.q.
2 2.c.ꝙ pio.& р gl.in l.nam & Demosthenes.†Scdò no.ex §.qm̄.ꝙ ille, qui manumittit efficit ingenuus, adeo, ꝙ ius annulorum aureorū,& regñationis ꝯseqt ex ipsa libertatis datione.Ex quo tex. cū gl.no.ꝙ cū aliqđ ꝯcedit,& illa ꝯcessa vīr q̃ illud ad plenum faciunt.& all.gl.bonas.ll.maximè.l.si qñ.C.de bo.va.lib.x.& qđ ibi
3 no.¶†Tertiò no. ꝙ р hanc dationem libertatis ius p̄ronatus ñ perdit,nisi expressè remittaт,tūc.n.solū reuerentia,& ius reuocā
4 di in seruitutē certis ex causis p̄rono r̄seruaт.†Quartò no. tex. ibi,& hoc, qđ vocaт &c.Ex quo hēs, q̃ dicant opæ obseqales, qđ
5 facit pro m̄rimonio.l.si nō sortē.§.libertus.ff.de ꝯd.id.¶†Quītò
6 no.tex.ibi, q æqualis.ꝙ p̄ronus dr̄ æqualis p̄ri.¶†Quæro dr hic in prin.nō locis,ñ ætati.qd vult hoc dicere:dic vt no.gl. sup verbo ætatis.Inst.de lib.§.libertinorū.sed qđ dicit gl.ꝙ reqrit, ꝙ manumissior sit maior 17.an.intellige, vt not.gl.in §.sed cu lex.inst.
7 ex qui.cau.ma.lic. vide j̄. vt sp̄ō.lar. §.j.¶†Quæro vides hic certis causis fieri posse reuocationem in seruitutem, licet sit remissum ius p̄ronatus, q̃ sunt hæ cāæ? dic, vt in gl. super verbo reit. q̃ no.& tene menti.Et vide qđ no.in l.2.C.de li.& eorū li.& vide ibi ex quibus cau.donatio reuocatur, q̃ cāæ ponūtur.C.de reuo.do.
8 l.fi.& ex̄, de don.c.fi.& ibi bona gl.¶†Quæro, hic dr̄ ꝙ filij p̄roni hn̄t ius reuocandi in seruitutem, de qb.filiis loqtur hic.R̄n.de fit.primi gradus, vt l.sciendū.§.idē.ff.de ver.si.& ibi no. & no.in l.
9 pe.C.de li.& eorū libe.¶†Quæro qd e conuerso, an p̄ronus possit l.reuocare in seruitutē filios liberti pp ingratitudinē ꝯmissam р p̄rem:dic, vt no.gl.l.fi.C.de lib.& eorū li.& in c.3.ex̄.de reb ec-
10 cl.non alie.¶†Quæro qd de liberis eccl'iæ ꝯmittentibus ingratitudinem:Dic, vt hēs 12.q.2.c.optima discussio.& de dona.c.fi.
11 ¶†Quæro, an eo ipso ꝙ est probata causa ingratitudinis, isti manumissi sint reuocati in seruitutem ipso iure р legem absque iudicis sententia.Iac.de Bel.hic vr̄ velle, ꝙ sic,&isti sunt dānati ipso iure р legē eo ipso, ꝙ coram iudice est probata causa ingratitudinis,& anteq̃ iudex sn̄iam ferat,& pro hac opi.facit tex. dicēs in ipsum primo restituimus habitum,& qđ not.seqtur tanq̃ indeuoti, ingrati,q; ꝯuicti, & à lege dānati.&c. ¶.Alij dn̄t, ꝙ reuocantur in seruitutem р iudicis offm̄,& р eius sn̄iam causa approbata ingratitudinis.vt l.j.& pe.C.de li.& eorum li.vt s.hæc l. intelligatur fm̄ illas.Nā р posteriores leges determinantur aliquando priores.l.nam & posteriores.ff.de legi.l.sciendum.qui satisd.cog. cōiuncta auth.offeratur.& qđ in eis no.C.de lit.cont.& sic velit iste tex.dicere, ꝙ facta probatione ingratitudinis reuocentur, & restituantur ad primū statū seruitutis per iudicis sn̄iam, & eius officium tanq̃ damnati.& ista opi.mihi plus placet q̃ præcedens,& ex hoc §.sumitur auth.sed hodie.C.de iureiuran.

§.Si quis Ex isto §.sumitur auth.sed nouo iure, posita sub l.vxorem.C.de nup.& corrigitur ista l.& similes dicentes positū in dignitate nō posse libertā in vxorē accipere.

¶Apud quos oporteat monachos causas dicere. Rub.

1 *Iudices ciuiles nō possunt eē iudices in causis monachorū,& monialiū,sed epi*
2 *Episcopi debent scire leges ciuiles,& quomodo.*
3 *Leges ciuiles ēt in foro ecclesiastico seruari debent,& qualiter.Remissiuè.*
4 *Causæ monachorum debēt accelerari,& sacerdotaliter, & honestè expediri.*
5 *Ratione delicti cōmissi in personā ecclesiasticā,qs efficit de foro ecclesiastico*
6 *Dispositio huius constitutionis hēt locū tam in causa ciuili, quā criminali.*
7 *Libellus ī casu hui⁹ cōstitutionis qualiter formet,& quis citabit, remissiuè.*
8 *Monachus pro quibus causis conueniri possit.*
9 *Monachus quando possit agere etiam de iure canonico.*

Em cognoscentes. Monachi,& moniales р causis eorum coram Episcopo debent conueniri, q dispone re debet, an per se vel per alios debent respōdere,& fm̄ legem,& sacras regulas debet cognoscere,& iudicare.Ciuiles autem iudices talium causarum cognitionem non habent, pœna ꝯfacientibus imminente. h.d.
1 ¶†No.j.ex ista constitutione, quod iudices ciuiles non possunt esse iudices in causis monachorum.& monialium, sed episcopi.
2 Scdò no.ꝙ causa sit cum monacho,& libellus de eo. ¶†Tertiò no.ꝙ episcopi tenentur scire leges ciuiles, cum fm̄ leges ciuiles dn̄t iudicare, vt hic, de quo no.р gl. C.de epi.& cle.l.repetita. qđ qualiter sit intelligendum, ꝙ epi debeant scire leges, tangit Ia.de Bel.hic,& doc.in aut.cā, quæ fit cum monacho. C.de epi.& cle. hinc sumpta.dicam in §.si vero crimen.j̄.de san.ep.vbi gl. tangit
3 ¶†Quartò no.ꝙ leges ciuiles debent seruari in foro ecclesiastico, de quo dic.vt in c.j.ex̄, de ope.no.nū.& ibi per Doc.& no. gl. extra de re iu.c. lib. 6.& vide qđ ibi tangitur extra de arb.c.2.
4 ¶†Quintò no.in ver.seruus.ꝙ cāæ monachorum dn̄t accelera
5 ri,& honestè,& sacerdotaliter expediri. ¶†Sexto no.in ver.executores, ꝙ rōne delicti ꝯmissi in psonā ecclesiasticam quis efficit de foro ecclesiastico, vt hic, de quo р gl. in auth. item nulla cōitas.C.de ep.& cl.& ibi per doc.in d.auth.cā, q̃ fit cum monacho.
6 dicam j̄.de san.epi.§.o. bāt episcopis.¶Quæro,†an hæc ꝯstitutio habeat locū in causis ciuilib. & criminalibus? dicit Ia.de Bel.
a quòd sic.[a] dicit enim rub.causas agere, & in nigro in pluribus locis idem dr̄: item in prin.dicit, si quidē &c. & sic sequitur tam in criminali, q̃ in ciuili, ar.eius qđ no.in l.cās.C.de transa.& in l.j.§.j.
7 ff.de testi.facit extra.de ver.sig.c.ex parte.¶Quæro,†quis citabi
b tur,& in cuius persona concipitur libellus?[b] dic vt in gl.hic, sup ver.interpellet.& in d.auth.causa.& j̄.de san.ep.§.si quis ꝯ aliquē
8 ¶†Quæro de quib.conuenitur hic monachus?gl.j.in d.auth.cā
9 tangit,& ibi latius per doc.no.j̄.de sa.ep. §. prouidere.† An aūt monachus agere possit.gl. super d. ver. interpellet. ponit hic & in d.

ADDITIONES.

a Quod sic adde Bal.in add.ad Spe.in ti.de reo.ver.monachus,an possit.
b Libellus.Ad quod vide Fel.in c.causam,in prin.de prob.& quod per eum ēt in c.cum I.& A.de re iu.in fi.ver.de libello,& vide Bal.in l.additio, Bar.super Authen.

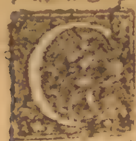
in d.auth.causa.¶.Quid aũt iuris sit de iure canonico, an mona-
chus agere possit, & ꝯueniri, & an rõne delicti possit accusari, dic
10.vt 12.q.j.c.expedit.¶†Itẽ qñ delinquit, vel ẽt ꝯhit, an ꝯueniat
ipse, vel ecclesia: vide qđ no.xj.q.j.c.de ꝑsona, & de hoc an mona
a chus ꝓ delicto ab eo ꝯmisso añ ingressum[a] siue post ingressũ cõ
ueniaẽ no.Spe.in ti.de reo.§.i.versi.sed an monachus. & ver.sed
nunqd.& circa oĩa ꝓdicta vide Spe. in ti.de statu mon. in prin. &
qđ no.Inn.in c.j.ex.de re iu.& Spe.in ti.de actore.§.j.ver.item ex-
11 cipiẽ.¶Quæro†posito, ꝙ libellus possit fieri ꝯ monachum, quis
rñdebit pro eo, gl.hic super d.ver. interpellet, & in d.auth. cã. di-
cit ꝙ Abbas, syndicus, vel œconomus.dic, vt in gl.sed Iac.de Bel.
dicit, & bñ iudicio meo, ꝙ episcopus dẽt disponere qualiter dẽt
rñderi, an per se, vel ꝑ alios, vt patet in §.2.ibi, ille vero mittat &c.
& patet hic in rub.huius ti.& ĩ.de san.ep.§ monachus. in princi-
12 pio.¶Quæro,†an ꝯ collegium possit libellus ꝯcipi nomine mo
nachi.d.gl.hic, & in d.auth.cã.dicit, ꝙ sic.Iac.dicit.ꝙ ille §.contra
rium ostendit.de hoc, an ille §.ꝓ obet, dicã ibi. An ãt monachus
possit iurare de veritate dicenda.d.gl.hic.& in d.auth.cã.dicit, qđ
sic, de quo ꝑ gl.in l.2.§.qđ obseruari. C.de iur.cal.An ãt sua rñsio
debeat nocere ecclesiæ, vel abbati, dic vt no. gl. in c. dudum.ex.
13 de ele.¶Quæro,†an iurabit de calumnia monach[9]? d.gl. h.d. ꝙ
non, sed Iac.dicit, ꝙ si monachus est in iudicio per se, & suo no-
mine causam agit, ipse de calumnia iurabit, cum tunc sit tanquã
principalis persona in iudicio, vt §.monachus. ĩ. de sanc episc.
14¶Nec ob.†quia monachus nihil habet, quia paupertas non ex-
cludit iudicium, licet q̃tum ad executionem sñiæ iudiciũ debili-
tetur.hinc est, ꝙ inops condẽnatus in carcerẽ detrudiẽ, vt l.j.C.q
15 bo.ced.pos.¶Quæro,†nunqd monachus põt ꝯueniri? Et pone,
ꝙ sñia lata est, in quib. reb.fiet executio? hanc q. format gl.in §.si
16 quis ꝯ aliquem.ĩ.de sanctis.episc.¶Quæro,†quid de monachis
exemptis, sub quo conueniuntur.dr̃ in gl.super d.ver.interpellet
in fi.& in d.auth.cã.ꝙ sub Papa, de quo dic, vt in gl.6.qõ.4.c.pla-
cuit.& de priu.c.tuarum & per Inn.e.ti.c.recepimus. & c.ex ore.
& vide, qđ habes hodie in c.j.de priu.lib.6.¶Quæro, in hoc §.pc.
17 dr̃ hic de cautela iudiciorum &c.† quid vult hoc dicere? dic, vt
in gl.super ver.cautela.& no.fi.gl.vbi dr̃, ꝙ quidam dñt, ꝙ hoc ca
18 su debet recipi pign[9]. ¶Quæro,†an iudex per se in decem libris
auri, & officiales in aliis decem condemnabuntur? gl.tangit in d.
auth.causa.dic, vt ibi per doc.

ADDITIO.

a Ingressum. Tunc coram quo conueniatur, vide Car.in cle,1.§.quia vero.7.q de statu mona.

De quæstore. Rub.

1 *Domini agricolarum sunt constituti iudices à lege inter suos agricolas.*
2 *Iurisdictio inferioris deuoluitur ad superiorem, si inferior negligit, vel denegat facere iustitiam.*
3 *Baiulus non citat aliquem ad iudicium sine præcepto.*
4 *Falsam ambasiatam faciens qualiter puniatur. Remissiuè.*
5 *Validi & potentes, quando compellantur ad aliquam artem exercendam.*

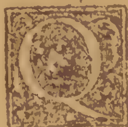
Vm Dei. Officiũ q̃storis in ingrendis ꝑsonis
in vrbe Cõstantinopolitana manẽ-
tib.ꝯsistit, & inquiriẽ, q̃ sint, & vñ venerint, & qua oc-
casione, & cuius sint vitæ, & si Cõstantinopolitanen-
sis ciuitatis sunt ciues eorũ cãs, & negotia celeriter expedire, ex-
neos ad suas ꝓuincias cũ suis bonis remittere, & alios expellere,
& validos & potẽtes operari facere, exceptis oĩb. infirmis corpo
re, q dimitti dẽnt: pœna ꝯfacientib. imminẽte.¶No.ver.si vero for
1 sã fm Ia.de Bel.ꝙ†dñi agricolarũ sunt ꝯstituti iudices à lege ĩter
suos agricolas, vt patet ĩ d.ver.& sic est ar.fm cũ, ꝙ dñs inter suos
vasallos sit iudex, de quo in x.col.de ꝓhi. feu.alie.ꝑ Fed.c.vnico.
§.pen.sed certe iste tex.nõ vr̃. hoc ꝓbare. Nã illa verba, q à nobis
statuti sunt iudices &c. vñr dr̃e referri ad verba, auditores litis, q̃
ꝓcedunt, vel ad verba q̃ ibi sequũẽ, ipsi ad hoc differant &c. cũ.n.
in ver.si vero forsan ad resultationẽ, dicaẽ de agricolis, q cũ dñis
ꝯtẽdunt, nõ dẽt eẽ dñs iudex in cã ꝓpria, vt l. j. C.ne qs in sua cã.
nam si dñs ꝯtendit cũ feudatariis suis, non cognoscit de illa cã,
sed pares curiæ, vt d.§.pe. & qđ plenè no.gl.extra, de iud. c.cæte-
2 rum. ¶Itẽ est ar.in d.§.si vero forsan.† ꝙ si iudex inferior iusti-
tiã negligit, vel denegat facere suis subditis, ꝙ iurisdictio deuol-
uiẽ ad superiorẽ. facit ad hoc, si de inuesti. inter dñm, & vasallis
ori.c.i.circa quod vide ẽt quod no.in d.§.pen.& in d.c.cæterum.
3 ¶†No.in ver.si vero aliq.aut in hac &c.ibi, sine iudiciali ꝓcepto.
ꝙ baiulus non põt citare aliquẽ ad iudicium sine iudicis præcep
to,[a] vt hic.ad idẽ C.de exhib.re.l.fi.& ibi per doct.†& qualiter pu
4 niatur faciens falsam ambasiatã, dic vt no Spe.in ti.de execu. §.j.
5 ver.sed qrit qualiter.¶†Op.ad ver.si vero huius terræ.&c.& vr̃,
ꝙ validi.& potentes non debent compelli ad exercendũ artẽ. C.
de mend.valid.l.j. lib. xj.Gl.sol. ibi vel dic, hic loquitur in ciuib.
ibi, in extraneis, vt hic distinguitur. ¶Vlt.no. gl.huius constitu-
tionis, quæ est super ver.reparare, & quæ incipit, argu. & c. & dic
vt in ea, & dixi in §.semper.all.in gl.Bar.

ADDITIO.

a Præcepto. Adde Fel.in c.i.de iud. statim post me.vbi plene, & no.do.Ale.de Immo.in l.sciendum.de ver.ob.& in l.si nomine.ff.de fal.nisi consuetudo sit in contrarium, vt ibi, & Bal.in l.si quando. C.de testa.Et adde Io. de Imo.in c.cum parati.de app,& Lanf.in summa, de cita.q.5.

Constitutio, quæ de dignitatibus, &c. Rub.

1 *Consulatus, & patritiatus faciunt quem sui iuris, etiam administratione non accedente, secus in aliis.*
2 *Degnitates liberantes à curiali fortuna, liberant à patria potestate, & quæ sint. remissiuè.*
3 *Filius emancipatus, mortuo auo non reuertitur in potestatem patris.*
Filius liberatus à patria potestate propter dignitatem, mortuo auo in patris potestatem reuertitur.
4 *Omne donum optimum, & omne donum perfectum desursum est à Deo.*
5 *Electio sola, quando tribuat ius electo,*
6 *Electio, quæ requirit superioris confirmationem, quando sola tribuat ius electo, & ibi quid in prælatura.*
7 *Electo ante confirmationem quando liceat administrare.*
8 *Princeps ante confirmationem, & coronationem, quam authoritatem habeat*

Vicquid. Dignitas consulatus, & patritiatus à
ꝑria ptãte liberat, sola dignitatis col-
latione, & gñalr̃ oĩs alia dignitas, q̃ à curiali fortuna
1 liberat, & à patria liberat potestate, h.d. ¶†No.ꝙ ex
sola collatione dignitatis patritiatus & ꝯsulatus qs efficiẽ sui iu-
ris, vt hic in prin.in aliis vero dignitatib.demũ administratione
accedẽte, vt hic ĩ §.nũc aũt.ver.dicim[9] ãt ĩ ipsis sedib.&c.& no.gl.
in vers.nã si sanciuimus.sup ver.codicillis. ¶Scđò no.in §.gñalr̃
2 ꝙ†oĩs dignitas, q̃ liberat à curiali fortuna, liberat à patria ptãte.
q̃ ãt sint dignitates, q̃ liberant à curiali fortuna, hẽs in tex. l. fi. C.
3 de decur.lib.x.¶Tertiò†not.in §.illud. ꝙ licet qñ filius exiuit de
ꝑria ptãte, ꝑ emãcipationẽ, filius eius q remãsit in aui ptãte, non
redeat in potestatẽ filij emãcipati.si auus moriẽ, vt inst.q.mo.ius
pa.pote.sol.§.j.tñ secus, qñ filius exiuit de ꝑria ptãte ꝑp dignita-
tẽ, q̃ adipisciẽ, vt hic, & no.in d.§.j.inst.qui mo.ius pa.potesta.sol.
4 & in l.si pr̃ filiũ.ff.de adop.¶†Vlt.no.tex.ibi, qm̃ oẽ bonũ &c.ad
quem tex.facit ex.de priu.c.fi.& ibi no.& 25.q.i.c.j.& 2.s.vt li.de
5 cæ.in.prin.¶†Et no.quia s.dixi, ꝙ ex sola collatione dignitatis,
ius tribuiẽ, an hoc sit verũ, & tex.in ver.nũc aũt.facit pro & ꝯ, &
ad hoc ẽt facit.l.fi.C.de decu.lib.x.& inst. qui.mo.ius pa.põt.sol.
a §.filiusfa.Sed ꝙ sola electio nõ tribuat ius electo[a], no.ĩ l. ex eo.ff.
de testa.milita.alibi no.gl.ꝙ ex sola electione tribuaẽ iurisdictio
sed nõ effectus iurisdictionis.ita no.in l.priuatorum. C.de iurisd.
om.iu.& de cond.& dem.l.Publius.& C.de consu.l.fi.lib.12.& ali
bi vr̃ ꝙ ex electione acceptata ius non tribuiẽ nisi cæperit admi-
nistrare, vt videbitis ĩ.de administra.§.illud.colla. 7. quid dicen-
dum? putarẽ sic dicendum, aut loquimur in maximis dignitatib.
vt pr̃itiatus, et consulatus, et episcopatus. et tũc ex sola electiõe
ius tribuitur, vt hic in §.i. et §. nam si sancimus, et ibi not.gl. sup
ver. codicillos, et d.§.filiusf.et C.de ep.et cl.aut. sed epãlis digni-
tas.et ibi no.gl.super ver.honoratis.et l.fi. in prin.C.đ dec.li.x.et
ꝙ no.in d.§.filius.qđ intellige cũ acceptatione, vt no. in l.fi. C.đ
ꝯsu.li.12.et ita intellige gl.l.Publius.ff.de ꝯd.et dem.ĩ prin.ad hoc
facit ex de ele.c.cũ inter.in fi.Aut loqmur in aliis dignitatib. mi-
norib.et tunc aut dignitates nõ hñt administrationẽ annexam,
et tũc qd ꝯsequatur electus ex electione, et acceptatione, habui-
sti s.vt ord.ꝑfe. circa prin.et in fi.et hẽs in d. ver. nã si sancimus.
inquantũ dicit de illo qui est effectus ꝯsularis, q hẽt spẽ admini-
strandi, vt no.in gl. sup ver. ꝯsulares. Aut hẽt administrationem
annexam, et tũc electo ex electione, et acceptatione egò puto,
ꝙ tribuaẽ ius ipsius dignitatis, et ius administrãdi; sed tale i[9] non
tribuit effectum, nisi cũ ꝯpetit exercitiũ ipsius administrationis.
qđ intellige cum administrare posse cæperit, et ita intellige d.§.
nunc aũt.ibi, et in sup singulis &c.& seqẽ postea.& operib. agni-
tis.& ita loqẽ ẽt s.vt ord.ꝑfe.§.j.& ita intellige de adm. §. illud. &
ꝙ no.glo.sup ver.codicillos, & ꝙ no.in d.§.filiusfamilias.in gl.q̃
inc.hoc est speciale.& ĩ.e.ver.nã si sancimus.sup ver.codicillos.
& qđ no.in d.auth.sed epãlis. in gl.quæ est sup d.ver. honoratis.
Prædicta locũ hñt in electione, q̃ nõ reqrit ꝯfirmationẽ superio-
ris, & ita intellige, qđ dixi de epõ, vt patet in §. palã.ĩ.eo.dicit.n.
ipsa ordinatione.Si.n.loqmur de electionib.q̃ requirũt superio-
ris ꝯfirmationem, tunc quid iuris sit, gl.d.l.priuatorum. C. de iu-
ris.om.iu.dicit, ꝙ ex electione subaudi, & acceptatione, vbi inui-
tus non cogeretur, quæritur ius, sed non exercitium iurisdictio-
6 nis.¶Item dicit gl. ꝙ ex electione†quæriẽ ius prælaturæ, & ad-
ministrandi, sed nõ exercitium prælaturæ.& administratiõis.ita
no.63.dist.c.quãto, & vide glo.ĩ.de col.§.prohibemus.all.hic, et
ibi di-

ADDITIO.

a Electo. Quare autem ius acquiratur electo, vide copiose, & no.per Fely. in c. cum Bertoldus.de re iud.post prin. ver.quale auté ius.& quod ad materiã ibi dixi in apo.& per Fel.in c.super his.de accu.ver.& inquantum.

ibi dicam. nec ob. prædictis in quatũ dixi, ꝙ nõ ꝯpetit exercitiũ iurisdõnis, & administrandi añ ꝯfirmationẽ, qđ habuistis s. de de sen. ciu. §. & si cadere. ibi, ẽt suscipere &c. qa intellige, vt dixi ibi.
7 Et de hoc an electo añ confirmationẽ liceat re ipsa administrare. vide Inn. in c. trãsmissam. ex. de ele. & i c. cũ sup. ex de cau. poss.
8 & propri. & in c. posuit. ex. de ꝯcess. præben. † An autem princeps añ cõfirmationem, & coronationem factam per Papam, habeat
a iurisdõnem[a] & exercitium iurisdictionis, vt possit priuilegia ꝯcedere, legitimare, & alia facere. Iaco. de Ar. disputauit, q̃ disput. refert Cy. in l. bñ à Zenone. C. de qua d. presc. & vide, quod dicam in l. fi. in prin. D. de consu. lib. 12.

ADDITIO.

a Iurisdictionem. Vide Pau. de Cast. in consi. 105. & Oldrad. in consi. 180. & in consi. 190.

1 *Beneficium in rescriptis quando latè, & quando strictè interpretetur.*

1 a §. Illud. Opp. & videtur, † quòd in rescriptis beneficium debeat interpretari strictè, [a] vt extra, de resc. c. significante, & c. nonnulli. §. j. & c. significauit. e. ti. So. aut loquimur in beneficiis, & ista sunt largissimè interpretanda, vt hic: aut in rescriptis, & sunt strictè interpretanda, vbi sunt rescripta stricti iuris, quæ emanant super delictis, quæ sunt potius restringenda, q̃ laxanda, vt in d. c. significante. ¶ Sed contra hanc sol. opp. quod beneficium non sit plenè, nec largè interpretandum, vt extra de rescr. c. si gratiosè. lib. 6. Sol. ibi loquitur in beneficio ambitioso, hic vero non.

ADDITIO.

a Strictè. vide ad hoc Fel. in c. causam. ver. tertia declaratio. de resc. & quod ibi dixi in apost.

1 *Sacerdotium, vt liberet quem à patria potestate, quale esse debeat.*

§. Palam. Opp. de l. sacrosan. C. de epi. & cle. Sol. illa corrigitur per istum §. & ideo sup illa posita est auth.
2 sed episcopalis dignitas, hinc sumpta. ¶ Quæro, † an aliud sacerdotium[a] liberet quem à patria potestate. Doc. in d. auth. sed episcopalis. tenent, ꝙ non, cuius contrarium determinat gl. extra, de ætate & qualita. c. indecorum.

ADDITIO.

a Sacerdotium. Adde Dy. in reg. decet. Pan. in c. constitutus. num. 3. extra. de rest. in int. & plenius in c. cum voluntate. num. 8. in versi. speciale est in episcopatu, extra de sent. excom. & dixi post Bal. l. sacrosanctæ. num. j. ver. episcopalis autem dignitas. C. de epi. & & cle.

De iudicibus, &c. Rub.

1 *Imperitus causarum non potest esse iudex delegatus.*
2 *Iudex delegatus an habeat assessorem, & qualiter. & nu. 6.*
3 *Iudices non debent omnem causam committere consilio sapientis.*
4 *Imperiti literarum an possint esse iudices, quod sic etiam delegati. & nu. 7.*
5 *Illiteratus iudex qualiter formet sententiam.*

A Zenone. Iudices delegati à principe in ciuitate Romana debent esse periti, & in negociis experti, vt causas per se iudicent, & cognoscant. Iudices quoq; ordinarij per suos assessores negotia secundum legem explicant, & determinant, & eorum occupationem per pñtiam suorum assessorum supplent. Item prædicti iudices debent sedere mane, meridie, & vespere, & appellationes, ab eorum sententiis interpositas suscipere cognoscẽdas per eos, quibus nr̃æ leges cãrum cognitionem committũt. h. d.
1 ¶ Ex prin. huius const. no. duo. † primò, ꝙ illiteratus, & imperi-
2 tus causarum non potest esse iudex delegatus. ¶ † Secundo no. ꝙ iudices delegati non debent habere assessores, sed ordinarij,
3 quod qualiter sit intelligendum, j. declarabo. ¶ † Tertio not. ibi sed sincere eos querere. & c. ar. ꝯ iudices, qui quamlibet qõ. committunt ꝯsilio sapiẽtis. de qua q. dic, vt no. Ia. de Are. in l. ille. §. cũ in verbis. ff. de le. 3. & antequam veniamus ad alia primo duo no.
4 per modum. q. Et primo quæro, † an imperiti literarum possint
a esse iudices.[a] gl. hic super ver. habere. dicit, quòd illiterati possunt esse ordinarij iudices. & rõ, quia habẽt assessores, vt patet in ver. & nostris administratoribus. Si verò loquimur in delegatis, tunc aut illiteratus est delegatus à principe scienter, & potest esse iudex, quia videtur cum eo dispensare, vt l. quidam consulebant. in fi. ff. de re iu. aut est delegatus à principe ignoranter, vel ẽt ab alio, tunc non tenet delegatio, vt hic in ver. nos igitur. Non ob. l. certi iuris. C. de iud. quia licet ibi loquatur de milite, nõ tñ est illiteratus. vel est ibi speciale inter milites, vt illiteratus, & imperitus miles inter eos possit iudicare, sed inter alios secus, vt hic. Vlt. dicit gl. super d. ver. hr̃e, quod ibi licet sit illiteratus, tñ habet experimẽtum cãrum, & nãlem discretionem, & hanc opi. tenet Spe. in ti. de iud. dele. §. excipi pt. ver. item, quod est illiteratus. istã n. opi. tenet gl. in c. suscitatus. ex. de resc. circa quod vide gl. in d. l. certi iuris. & l. fi. C. de sen. ex peri. reci. & tangitur per gl. in c. si de regu. iu. lib. 6. & doc. in l. certi iuris. pdicta, & in d. l. fi. tenent ꝙ illiteratus possit esse iudex, siue sit expertus cãrum, siue non, & siue sit ordinarius, siue delegatus. & hoc puto verum, cũ non videat rõ diuersitatis inter ordinarium & delegatum, vt dicam j. prox. q. Ad hunc tex. in §. nos igitur. pt rñderi, ꝙ hic loquatur in 22. iudicib. delegatis in vrbe Romana, q̃ pp eorum industriam eligunt, & iõ dẽnt esse literati, & in negociis experti, vt no. gl. sup
5 ver. nostris. ¶ Qualiter † ãt illiterati forment sñiam, cum opus sit eam in scriptis ferri, dic vt no. p gl. in d. l. fi. C. de sen. ex peri. reci.
6 & ibi per doc. & in l. certi iuris. s̃ alle. ¶ Scđo quæro, † an iudex delegatus possit hẽre assessorẽ. hic vr̃ tex. ꝙ ordinariustm̃ possit assessorem hr̃e non delegatus, vt hic in versi. nos igr̃, & in ver. & nostris. & istud tenet Ia. de Are. per hunc tex. vt Cy. refert in d. l. certi. sed in ꝯrium vr̃ veritas, ꝙ iudex delegatus possit hr̃e assessorem, vt s̃. vt defun. seu fu. & c. §. illud. & §. alios ãt. ¶ Non ob. hic tex. quia loquitur specialiter in 12. iudicib. delegatis in vrbe Romana, qui pp eorum industriam eliguntur. vt s̃. dixi. & isti non dẽnt hr̃e assessorẽ. vt hic: alij vero sic, vt in ꝯriis, & istam opi. tenẽt doct. in auth. ad hæc. C. de iud. sumpta ex illo §. illud. & no. C. de ep. & cle. auth. cã, q̃ sit cum monacho. & hoc puto verum. & qđ possint hr̃e assessorem delegati, habetis casum expressum in c. statutum. §. assessorem ãt. de res. lib. vj. Per hæc puto, † qđ sicut iu-
7 dices ordinarij pñt esse illiterati, ita iudices delegati, cum vterq; possit assessorem hr̃e, & p ꝯñs ñ est rõ diuersitatis inter ordinariũ & delegatum. ¶ Nec ob. pdictus tex. j̃. c. §. si qs ãt. vbi videtur velle, qđ ibi duodecim iudices delegati possint habere assessorem, quia responde, vt ibi dicam. Venio ergo ad d. §. si quis autem.

ADDITIO.

a Iudices. Ad saturitatem vide latissime. & no. Fely. in c. suscitatus. ver. illiteratus. de rescr.

1 *Pedanei iudices qui sint & qui dicantur.*
2 *Delegati à principe in vrbe Romana, vel Constantinopolitana, quòd possint habere assessores. & nu 3.*

§. Si quis autem. Quæro de intellectu huius §. dñt quidam, ꝙ cum supra in §. vetus igitur, hucusque sit dictum de maiorib. iudicibus, qui sunt x. & de minoribus iudicibus qui sunt octo. Imperator dicit, ꝙ si dicti maiores iudices volunt, possunt causas delegare alicui ex illis octo iudi-
1 cibus, non aliis. dicit gl. ꝙ † eos octo iudices minores vocat pedaneos offõ, & dignitate. credo, ꝙ velit dicere, ꝙ sunt pedanei officio, & dignitate. & sunt pedanei rõne officij parui, & rõne paruæ dignitatis, q̃ nullo mõ hñt magnã, sed hñt modicã. Alij vero s. decem iudices, s. maiores iudices erant pedanei officio ratione parui officij qđ habebãt. sed non erant pedanei ratione dignita-
2 tis, quia illam magnam habebant. † & sm̃ istam lec. habes hic casum. quod ẽt isti iudices, qui delegantur à principe in ciuitate Romana, vel Constantinopolitana, possint habere assessores, vt patet in exceptionibus quas ponit text. ibi, consiliariis suis & c. & sic patet, ꝙ isti iudices habeant consiliarios, q ꝯsiliarij appellanẽ assessores, vt d. §. illud. & §. ali. & no. s̃. vt defunc. seu funera eorũ, & c. & pbaẽ. ver. & nostris administratorib. & c. s. e. & p ista opi. facit s̃. proxim. §. ver. inter hos. vbi patet, ꝙ vnus ex istis iudicibus habet ꝯsiliarium assessorẽ. Alij dicunt, ꝙ hic vocat iudicem magistratum, & sic hic loquiẽ de iudice ordinario, & istã opi. vr̃ tenere gl. sup ver. iudiciũ. ibi, in nouellis & c. & super ver. particulares, in fine gl. sm̃ istam lec. iste §. non est ꝯ id qđ dixi s̃. prox. sm̃. doct. Non ob. tex. q dicit nisi consiliariis & c. qui cum loquitur de iudicib. ordinariis, non est dubiũ, ꝙ pñt assessorẽ hr̃e, vt s̃. ver. & nostris administratorib. & c. tñ super ver. iudicij, in fi. dicit hunc §. esse coarctãdũ tñ ad magistratus populi Romani, & ad iudices ꝯstitutos à principe p delegatos in ciuitate Romana, vt isti volentes delegare delegẽt. vt hic dr̃. & sic in eo qđ dicit de iudice à principe ꝯstituto in ciuitate Romana, iste §. esset ꝯ opin. doc. de qua
3 s̃. dixi. † Quid dicemus? putarem posse sustineri, qđ ẽt isti iudices delegati à principe in ciuitate Romana pñt hr̃e assessores, seu cõsiliarios. Non ob. §. j. s̃. eo. q vr̃ velle ꝯriũ, qa posses dicere qđ ille tex. hoc non pbat, sed dicit, qđ isti iudices delegati à principe in ciuitate Romana, nõ debent esse illiterati, & nõ hñtes cãrũ experientias, sed debẽt esse piti & literati, qa aliàs esset dedecus Reip. Romanorũ, si tales psõnæ de litib. cognoscerẽt, quos oportet ab aliis discere, qđ iudicare debeãt, non aũt negat, ꝙ si sit delegatio psonis literatis, & expertis in causis, ꝙ illi non possint suos assessores habere, & hoc apparet in ver. inter hos Marcellum. s̃. prox. vbi expressè diciẽ, ꝙ Marcellus, q est vnus de duodecim iudicib. delegatis in ciuitate Romana, vtitur ꝯsiliario, & sic sm̃ hoc omnis delegatus in quocunque loco posset indistinctè habere suos assessores: & hoc sit dictum salua meliori declaratione. ¶ Quæro oppon iẽ ed versiculũ, nisi ꝯsiliariis. & vr̃ ꝙ tunc examinatio non possit ꝯmitti ꝯsiliariis, vt s̃. vt defunc. seu func. §. illud. So. put iste §. intelligiẽ de magistratib. ordinariis tm̃, tunc ipsum intelligimꝰ sm̃ illum. Si verò intelligimus in iudicibus delegatis à principe in vrbe Romana, tunc gl. super ver. particulares. soluit altero de quatuor modis. tene secundã, vel tertiã solutionem, & sm̃ istam

lec. put loquitur in delegato habes hic, qđ ẽt isti delegati à principe in ciuitate Ro. pñt habere asses.& facit pro opin. quã dixi s. prox. ¶Vltimo pro isto §. qs ꝫt. vide gl. in c. super qonum. extra de offi. del. in gl. super verbo, nisi causa. in prin.

1 *Iudex matutino, meridie & vespere, sedere debet.*
2 *Iudex de voluntate partium iudicare potest de nocte, aliàs non.*
3 *Verbum, continuè, in teste qualiter intelligatur.*
4 *Dictio, mox, qualiter intelligatur.*

1 **§. Sedebunt.** ¶†No. ex isto §. quib. horis iudex sedere debeat. ¶Opp.& vr̃, ꝙ iudex non possit sedere horis vespertinis, nec iudicare, qa inconueniens est magistratus populi Ro. tali hora in publico cõparere, vt l. 2. §.& qa magistratus. ff. de ori. iur. gl. sup verbo mox, soluit duob. modis. Prima solu. tenetur in l. ꝑria, sed ad scđam aduerte, quia ista vr̃ oĩno falsa, vt exponat̃ vespere .i. vsque ad vesperas; quia ſm hoc sequeretur, ꝙ ẽt verbum, matutino, sic intelligeret̃ & sic sequeretur, ꝙ de nocte, dr̃et sedere. Ista .n. tria verba, matutino, meridie, & vespere, ponuntur copulatiuè, dñt ergo exponi, vt denotent horas, in quib. iudices debent sedere, & sic ꝑcedẽs opi. vr̃ verior. vel solue, vt no. gl. in c. consuluit. extrà, de offi. del. sup ver. grãm. in fi.
2 gl. ¶†Quærit gl. super verbo, matutino, an iudex possit iudicare de nocte: gl. dicit quod de nocte ꝑt iudicare de voluntate, sed de die, de necessitate. sed gl. in l. more. hic all. dicit indistinctè sñiam
a debere ferri de die. de qua q. dic vt no. gl. in d. c. consuluit.[a] super verbo, tenebras. & illam sñiam approbant Host. & Io. An. licet Inn. videat̃ eam impugnare, & de hac q. tangit̃ per Doc. in l. non
3 minorem. C. de transac. ¶†Vlterius hunc §. cum dicit, continuè Iac. de Bel. inducit in ar. pro teste dicente, vidi talem ꝯtinuè possidere, qđ istud non sit intelligendum ꝯtinuè. ita qđ cum puncto tpis videatur possidere, de qua q. Dy. ponit in l. j. ff. sol. ma. & pro ista opi. facit optimè tex. de ꝯd. & dem. l. si quis ita legauerit. & melius ff. de ædi. edic. l. si quid vẽditor. in fi. prin. Et pro hoc vide expositionẽ q̃ facit gl. sup verbo. assiduè. 37. di. c. de q̃busdã. ¶†Vl-
4 timò, quia hic dicit mox, & meridie. qualiter ponatur istud ver-
b bum mox. primò vide gl. in l. fructus[b]. ff. so. ma. & ff. de ver. ob. l. j. §. qui præsens. & quod no. Spe. de disp. & all. §. post hoc. ver. item mox. de ince. nu. §. j. & de hac dictione vide gl. xx. quæstio. 2. si in qualibet. & extrà, de ele. quia propter. super ver. mox.

ADDITIONES.

a In c. consuluit, & ibidem ad hoc vide Fel. in fi. ver. gl. super ver. tenebras.
b In l. fructus. Et ibi vide Dy. & gl. in l. si. pupilli. §. item ait. ff. de ne. ge. & Bal. in l. Gallus. §. ille casus. de li. & posth. & in l. si quis hæres institutus. de hæred. ac. in d. §. qui præsens. alle. in tex.

1 *Forma rescripti per iudicem seruanda est, & ab ea non receditur, sed de partium consensu sic.*
2 *Acta iudicij debent esse in rescriptis non quòd sit necesse, quòd fiant in scriptis. sed bene in scriptis redigi debent.*
3 *Contumax quando appellet, & quis.*

§. Audient. Iudices delegati lites audire debent, ſm formam rescripti, & appellationes suscipere de oĩbus, & quibusdam exceptis, ad quas appellationes initiandas duorum mensium spacium conceditur. Item sportulæ & lit. sumptus exigi debent. & tantummodo ſm formam à iure traditam, vno quoque iudice duabus excep. & exequ. vtente, & si aliquis ex dictis duodecim iudicibus remouetur, debet à principe in eius locum alius subrogari. Itẽ cuilibet ex dictis iudicibus pro suo salario duo aurei in conte. lit. & duo in fin. ab vtraque parte
1 debẽt ꝑsentari, nisi lis sit modica. h. d. vsque ad §. oportet. ¶†No. ex isto §. audient. quod est recurrendum ad formam rescripti, vt hic. ſm vnam expositionem gl. super verbo, schemate. ad idem C. q̃n prouo. non est necess. l. cum non eo die. & ex. de resc. c. cum dilecta. ¶Sed ꝫ hoc opp. & vr̃ qđ à forma rescripti possit recedi, l. secunda §. fina. & l. iudex. & l. de qua re. ff. de iud. Solut. à forma rescripti non ꝑt per iudicem recedi, vt hic, sed de partium cõsen-
2 su ex prorogatione posset, vt ibi. ¶†Quæro, qđ vult dicere tex. ibi. sub schemate aduocationis: glos. hic super dicto verbo, schemate ponit duplicem intellectum. primo seruata forma delegationis: secundò. s. interueniente scriptura. q. d. ꝙ acta iudiciaria debent esse in scriptis allegat extrà, de ap. cap. vt debitus. nescio ad quid gl. illum tex. alleget, s. c. vt debitus. ex. de ap. quia ille tex. hoc non probat. sed dic, quod acta iudiciaria debent esse in scriptis, non ꝙ sit necesse, quòd in scriptis fiant, sed debent in scrip-
a ptis redigi, vt in c. q̃m ꝫ falsam.[a] extrà, de prob. & qđ ibi no. sup
3 verbo interlocutiones. ¶†Venio ad versi. appl'onib. & c. in quo
b no. qđ verè ꝯtumax non appellat.[b] Sed vr̃ ꝙ ꝯtumax appellet, vt l. & post edictum. in fi. ff. de iu. gl. vr̃ velle sup verbo, perimendis, ꝙ ibi loquatur in ficto contumace, q ꝑt appellare. & ꝯcor. qđ no. in l. fi. ff. de in int. rest. sed ꝫ vr̃ velle tex. cum gl. C. de iu. in l. properandum. §. sinaũt ex gestis. ver. nullo. coniuncta gl. sup verbo, cõtumacia. & in §. sinãt reus. in fi. sed dic, vt ibi per doc. in l. ab eo. C. quomodo & quando iudex.

ADDITIONES.

a In c. quoniam contra. Et ibidem ad hoc vide per Felin. & c. sicut. de re iud. ver. nam vult Roma.
b Non appellat. Ad quod vide latè per Fel. in c. quod ad consultationem. vers. secundus casus. de re iud. & ibi latè dixi in apost. Et adde Fel. in c. consuluit. de off. deleg. Adde plenissimè de veritate huius dicti, & an & quando procedat, per Bar. Soc. in suo tract. fallen. reg. 73. Guil. de Cug. in l. properandum. § sinautem reus. nu. 3. C. de iud.

1 *Tempus anni, vel biennij, quod datur ad prosequendum appellationem, quãdo incipiat currere super appellatione interposita à delegato.*

§. Appellationes. No. ad euitandum processum sup appl'one interposita à delegato à principe, dant̃ duo mẽses, qb. elapsis incipit currere tp̃s anni, vel biennij, qđ dat̃ ad appel'onẽ exercendã, vel finiẽdã. ¶Sed ꝫ vr̃, ꝙ dent̃ alia tp̃a, vt l. in offerendis. §. pe. C. de ap. l. 2. in fi. prin. & l. j. de tẽ. ap. dñt qdã, olim dabãt̃ alia tp̃a, hodie vero dãt̃ duo mẽses ad inchoandum processum sup appl'one. & istã opi. vr̃ tenere gl. hic sup verbo mẽses. & ipsam credo eẽ positã in d. l. in offerẽdis. §. pe.
1 ¶†Et sic est spãle in appl'one interposita à delegato à prĩcipe qđ dẽt̃ duo mẽses ad inchoandũ appl'onẽ & postea incipit currere tp̃s anni vel biẽnij, qđ dat̃ ad appl'onẽ exercẽdã. & finiẽdã, vt hic dr̃, de quo tp̃e exercendæ appl'onis, loqr̃ s. de his, q ing. ad ap. §. j. & in auth. ei, q. C. de tẽ. ap. q. d. ꝙ rl'r istud tp̃s biẽnij incipiat currere à tp̃e ap. interpositæ. de quo no. ĩ l. fi. §. illud. C. de tẽp. ap. ¶Alij dñt, qđ hoc est verũ gñal'r, ꝙ sp de iure duo dant̃ menses ad inchoandũ ap. & hanc opi. vr̃ tenere Cy. in auth. ei q. C. de tẽp. app. in j. & 2. q. ¶Sed ꝑcedẽs opi. vr̃ mihi verior, ꝙ hodie gñaliter dat̃ annus, & ex cã bienniũ ad procedendũ, & ad processum initiandum sup ea, vt d. §. j. s. de his qui ingre. ad ap. & d. auth. ei, qui. fallit in istis app. interpositis à delegato à principe, quia tũc dant̃ duo menses ad app. inchoandam, & post incipit annus ad appellationem exercendam, & finiendam, vt hic dicitur.

1 *Sportularum genus quid sit, & quæ dicatur sportula, remissiuè ad gl.*
2 *Sportulæ quæ dantur iudicibus, & executoribus, debent esse fisci. contrarium vide infra. § sequenti. nu. 3.*
3 *Quilibet iudex potest habere duos executores.*
Duo baiuli possunt seruire duobus iudicibus, & non pluribus.
4 *Baiuli eliguntur, & periculum ad electorem spectat.*
5 *Nomina nuncij, remissiuè.*

1 **§. Nullo.** †Quæro circa hunc §. quotuplex est genus sportularum, & quare dr̃ sportula, & dic, vt in gl. sup verbo nullo. & dum gl. dicit, circa tertiũ fiunt &c. Circa hoc vide qđ not. in §. tripli. inst. de act. vbi ẽt no. à quo ꝑstent̃ istæ sportulę, q̃ executorib. dant̃, & vide gl. in l. j. de fru. & lit. expẽ. & vide Spe. in ti. de expensis. §. fi. ver. in summa. ¶†Not. id, qđ gl. dicit, ꝙ istæ
2 sportulæ, q̃ dant̃ iudici, vel executorib. non debent esse ipsius iudicis, vel executoris, non debent esse fisci, quia iudices, & executores habent salarium de publico, quia hoc vr̃ verum, vt dicam
3 ĩ. §. ne ãt. ver. vnoquoque. †Ex quo no. ꝙ quilibet prædictorum iudicũ ꝑt hr̃e duos executores, vel massarios. Et not. ꝙ duo baiu
4 li pñt seruire duob. iudicibus & non pluribus. ¶†Tertiò no. ꝙ baiuli eligũt̃, ibi dum dicit, super eos electionem, &c. & ibi, ad alios q deputãt eos &c. & ibi scrĩiis eligũt &c. & debẽt eligi boni, aliàs periculum ad electorem spectat, vt hic, & ĩ. de colla. §. iubemus.
5 ¶†Vltimo circa hunc §. no. gl. sup verbo causas. quæ ponit, quæ nomina habet nuncius, & dic, vt in ea.

1 *Ordinarij non recipiunt Sportulas, sed delegati sic, & quando ordinarij sportulas percipere possint nu. 2.*
3 *Sportulæ, quæ dantur iudicibus, & executoribus, quod non debent esse fisci.*

§. Ne autem. No. q̃tũ q̃libet istorum iudicũ, id est delegatorum à principe, nomine sportularũ
1 dẽat percipere. †Quæro in iudicib. ordinariis q̃tum recipiant nomine sportularum. Itẽ quid in aliis delegatis ab alio, q̃ à principe. dicit gl. j. hoc non eẽ iure cautũ, tñ dicit ipsa idẽ, ꝙ in delegatis à principe. pro ista opi gl. quod tã alij delegati, q̃ ẽt ordinarij, sportulas accipiant. facit s. de man. prin. §. sit tibi. & qđ ibi no. & ĩ. vt lit. iur. §. hoc quoq;. & s. vt iud. sine quoquo suffr. §. volumus, & qđ ibi no. sed ꝙ ordinarij nõ percipiant sportulas, tenet gl. ĩ. e. in gl. q̃ incipit, nunquid. ibi tenet, ꝙ nihil percipere dẽnt vltra salariũ ꝑ sua iura. idẽ no. in §. oportet. de mã. princ. ¶In glos. super verbo ab vtraq;. sed Iac. de Bel. dicit. Aut loquimur in ordinariis habentibus salarium de publico, & illi nomine sportularum nihil percipere debent, & ita loquitur d. gloss. quæ incipit nunquid. sed pro hoc facit s. scriptum exemplar, & qđ ibi not. s. iusiurã. qđ præstatur ab his. §. vno quoque. & qđ ibi not. Aut loquimur in ordinariis, qui salarium de publico non ꝑcipiũt, & tunc
2 isti ꝑcipiũt sportulas. vt no. in glo. huius §. ¶†In aliis ãt delegatis dico idẽ, qđ in delegatis à principe, vt licet salarium à publico ꝑcipiant, tñ sportulæ debent̃ sibi ar. huius §. in fi. sed mihi vr̃, ꝙ distinctio, quam ipse facit in iudice ordinario non sit vera. Nam dico ꝙ iudex ordinarius põt ꝑcipere sportulas, licet salarium de publico ꝑci. iat hoc prouo ꝑ§. oportet. quando §. sit tibi. s. de mã. prin.

prin. Nã §. oportet. dt; qđ scriptor, vel ordinarius hẽt salariũ de publico: postea ĩ §. sit tibi. dr ꝙ ordinario nõ permittitur sportula rũ noĩe pcipere vltra q̃ in sacra ↄsti. ↄtineat̃, patet ergo ꝙ sportulas ↄtinent̃ in sacra consti. pt pcipere, & pro hoc, ꝙ qlibet iudex possit sportulas accipere, facit dictus §. volumus. vt iudices sine quoquo suf. & ꝙ dictus §. sit tibi. loquat̃ in iudice ordinario. not. gl. q̃ ita illũ tex. intelligit ex. de vita & ho. cle. c. cũ ab oĩ. in gl. sup verbo expensas, & vide, qđ ibi no. super verbo salarium, & extra, de resc. in 6. c. statutũ. super verbo pauperes. ¶ Non ob. §. oportet & §. iuro quoque, quos tex. gl. alleg. pro se, quia dico, ꝙ debent abstinere ab omni lucro, scilicet alio, q̃ à lucro sportularum. nã illud debẽt habere, vt d. §. sit tibi. ¶ Non ob. §. volumus. quia ille §. facit contra gl. mag. quæ est s̃. in §. nullo. nam ille permittit acci
3 pere sportulas, licet loquatur de delegatis. ¶ † De ordinariis autem nihil disponit, & pro hoc puto d. gl. in fi. quæ dicit ꝙ huiusmodi sportulæ, quæ dantur iudicib. debent seruari fisco, ꝙ malè dicit, quia iudices debent habere illas pro se vltra salariũ, quod habent de publico, siue loquamur in delegato à principe, vt hoc §. in fi. ibi, quantum & c. siue in ordinario, vel aliis delegatis, vt dixi, & idem dico de spor. quæ dantur executoribus eadem ratio-
4 ne, de quo no. Spe. in tit. de salariis. §. j. ¶ † Quærit gloss. super verbo, ab vtraque. an quælibet pars debeat duos aureos in contest. lit. dare. & ponit opin. tñ dicit ꝙ verior opin. est, quod quælibet pars debet præstare duos aureos, quod apparet ex vi dictionis vtraq;, q̃ dictio innuit, quòd quælibet pars debet duos aureos
5 iudici causarum, & ita dicit gl. supradicta. † ex qua no. ꝙ dictio, vterq; est distributiua, & distribuit rem cuilibet in solidum, & requirit ↄcursum oĩum de quib. loquit̃: sicut dicimus in dictione quilibet, de qua hẽs in l. si plurib. de le. 2. in prin. cõcor. qđ hr in l. si
a duas[a]. ff. de excu. tu. §. est ãt. sup verbo vtraque. & licet dictio vterque, sit distributiua, & attribuat rem cuilibet in solidũ, tñ est collectiua, qa nõ verificat̃ in vno ex propria significatione vocabuli, sed requirit ↄcursum illorũ, de qb. loquitur, licet sit aliud q̃nq; qđ probat in l. cũ qdã. C. de impu. & aliis substi. & l. hrdes mei. §. cũ ita. ff. ad Trebel. p̃ hoc, ꝙ requirit cõcursum oĩum de quib. loqt̃ facit inst. de verb. ob. §. vtrũ. & §. sed hæc solẽnia. & C. de iud. l. ppe randũ. §. sinãt vterque. & l. j. in prin. ff. de ver. ob. Q̃nque dictio vterque ponit̃ pro dictione alternatiua, vt l. rescriptũ. §. si pacto. & ibi no. ff. de pac. C. de bo. q̃ li. l. fi. §. ipm ãt. ff. de li. & post. l. si ita scriptum. ibi, cũ vtroq; & c. & tũc de eius dictionis nã est, ꝙ verificat̃ in vno tm. Et idẽ de dictione vter, & alteruter. l. si ex toto. §. j. ff. de le. j. ff. de feriis. l. j. in fi. & l. vter ex fratrib. ff. de ↄd. inst. & l. Titius. & Seius. ff. de hæ. inst. & l. properandum, §. sinãt alterutra. C. de iud. ꝙ quælibet pars dẽat soluere duos aureos in ↄt. lit. & duos in fin.
6 apparet ex isto † tex. ibi, quaternis aureis & c. & sic patet, ꝙ iudex habet octo aureos, & sit idem dicere quaternis aureis, sicut dicimus in dictione dena. quod idẽ est dicere x. & x. vt l. si quis ex testã. ff. de leg. j. & no. gl. in l. stipulatio ista. §. cum, q. ff. de verb. obl. & l. fi. ff. de annuis leg. ¶ Qualiter aũt istæ dictiones bina, terna,
b quaterna, & similes accipiantur,[b] vbi tractamus de pœnis ĩpositis, Cy. tangit. ĩ. de liti. §. ad excludendas. super verbo, denariũ. dicã de hoc in l. q textrini. C. de murilegulis. lib. 11. vbi gloss. ponit
7 ¶ † Vlt. gl. inducit hũc tex. in ar. p̃ donis, ne illicitè accipiant̃, de quo in l. 1. §. qdã. ff. de var. & extraor. cog. & l. q. 3. vendentes. &
8 35. dist. de quibusdã. vbi de hoc plenè no. † an Doctor possit facere collectam, vide plenè in ca. quia nonnulli. extrà, de magistris.

ADDITIONES.

a In l. si duas. Et ibidẽ vide Bal. in l. ancillæ. in iiij. no. C. de Fur. & plenius vide d. Ale. de Imo. in d. l. rescriptum. §. si pacto. all. in tex.

b Qualiter istæ dictiones bina, terna, & quaterna, & si. accipiantur. Tu vide Geo. Thomasi. consi. 146. inc. dubium faciunt. vol. v.

1 *Iudex taxat expensas, & postea defert victori iuramentum, cui statur. & vide num. 4.*

2 *Iudex quando possit esse clementior lege.*

3 *Quid addatur legibus antiquis per hanc constitutionem. & nu. 5.*

4 *Iudex quando taxet expensas ante iuramentum, & quando post iuramentũ, vbi, ꝙ in iuramento affectionis taxat post iuramentum delatum.*

6 *Regula, ꝙ victus victori condemnetur in expensis, qualiter intelligatur.*

7 *Iuramentum calumniæ an excuset victum ab expensis, & ibi quando.*

8 *Iuramentum calũniæ, an excuset ab expensis propter temeritatẽ remissiuè.*

9 *Expensæ in lite veniunt multiplici de causa.*

10 *Iuramentum calumniæ non excusat ab expensis debitis ex promissione, & quando in his prosit.*

11 *Condemnatio in expensis, an fieri possit etiam si non sit petitum, vbi ꝙ sic, sed non tenetur si non condemnat.*

12 *Iudex condemnatus, quia in expensis non condemnauit victum, an repetat à parte victa, remissiuè.*

13 *Condemnatio expensarum facta in minori quantitate, quàm sit iuratum, an valeat, remissiuè.*

14 *Condemnationem expensarum, & eius taxationem, an iudex reuocet, si fuit erratum, vbi quòd sic.*

15 *Iudex cõdẽnat in expẽsis arbitrio suo inspecta negotij qualitate, & ita absoluit.*

§. Oportet. Iudex regulariter victũ victori in expẽsis ↄdẽnare dẽt, ẽm qđ iuratũ fuerit taxatione p̃missa, nisi pp negocij varietatẽ sibi aliter visum fuerit, oĩb. aliis legib. huic legi ↄ̃riis infirmatis. h. d. vsq; ad §. qa vero. & ex isto §. su-
1 mit̃ auth. sed nouo iure, sup l. Sãcimus. C. de iudi. ¶ † Not. ꝙ de ex
2 pẽsis stat̃ sacro victoris taxatione p̃missã. ¶ † Scđo not. ꝙ iudex nõ pt esse clementior, q̃ lex. qđ dic vt in gl. super ver. neq; videri.
3 ¶ † Quæro qd adiicit̃ p hũc tex. ll. antiqs. dñt qdã duo. Primũ ẽ, qa olĩ licebat iudici taxare post iur̃m iã pstitũ, vt C. de iud. l. Sancim[9] hodie vero nõ, vt hic, & d. auth. sed nouo iure. hãc opi. ponit gl. mag. hic, & eã tenet in d. auth. tñ in d. l. sancimus. vr̃ dicere, ꝙ hic §. loquat̃ q̃n añ iur̃m facta fuit taxatio p iudicẽ, & tũc non possit postea taxare, secus si post, d. l. sancimus. certè ista distinctio fuit antiquorũ gl. q̃ recitat gl. & eã reprobat in l. videamus. in fi. ff. de
4 in li. iur. & l. in actionib. e. ti. ¶ † Circa hoc sunt tres opi. sed veritas est, qđ q̃nq; iur̃m p̃stat̃ de veritate sup expensis, & tũc nõ pñt postea taxari, sed dẽnt taxari añ, vt hic, & idẽ in iur̃o p̃stito rõe incertitudinis, vt l. si q̃n. C. vñ vi. rõ, quia cũ istđ iur̃m sit de veritate ista taxatio vẽiret ↄ̃ veritatẽ. Q̃nq; p̃stat̃ iur̃m đ affectione, & tũc pt postea taxari. rõ, qa iudex pt bñ refrenare inordinatã affectionẽ iurãtis, ẽm veritatẽ. Circa qđ vide, qđ no. in d. auth. sed nouo
5 iure. & in d. l. videamus. in fi. † & sic hẽmus vnũ nouũ ex ista consuetudine ẽm nouũ ius: quia olim ↄdẽnabat̃ victus victori ĩ expẽsis, de iud. l. properand. §. sin ãt. nisi in trib casi. vt l. oẽs. in fi. C. de epis. & cle. & l. qui solidũ. §. j. ff. de leg. 2. Itẽ ẽt in tertio casu q̃n victus fuit contumax, qđ dic vt d. l. pperandũ. §. sinãt. & ex. de pen.
6 c. calũnia ¶ † Sed aduerte ad hãc opi. q̃ ponit gl. in eo, quod dicit qđ dicta rl'a, ꝙ victus victori dẽt in expensis condẽnari, semp fuit sic intell'a, si iudici videbitur, ꝙ dẽat ↄdẽnari victori in expensis, de quo vide, ꝙ no. inst. de pę. te. liti. §. hęc ãt oĩa. sup versi. actio. & vide, qđ no. Spe. in ti. de expen. §. nũc de expẽsis. ver. in summa distingue. Itẽ dicit gl. ꝙ nunq̃ dẽt sibi videri. s. ꝙ victus condẽnetur in expẽsis, q̃n iurat̃ de calumnia, nisi expẽsę sint petitæ expssẽ. & istud, ꝙ q̃n iurat̃ de calumnia, nõ dẽt fieri in expẽsis condẽnatio, gl. pbat, qa de iure antiquo excipiatur de iusta ignorantia, vt d. l. qui solidũ. §. ẽt. ff. de lega. 2. ¶ Et sic vnũ solum adiicit̃ p hũc
7 §. no. ita dicit hic dicta gl. ma. in fi. † ex quo no. duo: primũ, ꝙ iuramentum calumniæ excusat victum ab expensis, q̃ veniunt pp calumniam p̃sumptam, secus si iurans reperiret̃ in euidenti calũnia: qa tale iur̃m ab expensis tũc non excusaret, vt in c. finẽ litib[9]. in gl. magna. ex. de do. & contu. & ibi per Inn. & Spe. in tit. de expen. §. nũc de expẽ. ver. ĩ hoc aũt est differẽtia. ¶ De hoc an iur̃m calumniæ excuset ab expen. tangunt doc. in auth. generaliter. C.
a de epi. & cle. in 8. opp. & in l. properãdum. §. sinautem[a]. C. de iud.
8 & in l. j. C. de aduo. diue. iud. vbi ista allegant̃. ¶ † An autem iuramentum calumniæ excuset ab expensis, q̃ veniunt propter temeritatem: dic vt no. in l. eum quem temerè. ff. de iu. & Instit. de pœ-
9 na teme. lit. in d. §. hæc ãt oĩa. veniunt. n. †. expensæ multiplici de cã, vt no. Spe. in ti. de expen. §. fi. ver. de expẽsis. de quo dic, vt no. Gul. de Cu. in l. 3. §. j. de iureiu. & Iac. Bu. in l. properandum. §. sin
10 ãt. C. de iud. ¶ † Secundò no. ex ista gl. quod iuramentum calumniæ non excuset à debitis ex promissione. ad qđ facit ꝙ not. in l. 3. §. si rẽ. ff. de leg. 3. & qđ no. Spe. in ti. de expen. §. si añ. & tangunt Doc. in l. Sancimus. C. de iud. qđ est verum in illis expensis, q̃ sũt postea, q̃ actor tales expensas petiit, secus si añ, qa tũc iur̃m ca-
11 lumniæ prodest reo, vt s̃. dixi. ¶ † Quæro an iudex possit condẽnare victum victori in expensis, etiam si non sit petitum à parte. Dy. tenet ꝙ sic per l. ædiles. §. itẽ sciendum. ff. de ædil. edic. hoc ponit ipse in l. 4. §. hoc ãt iudicium. ff. de dam. infe. tñ non punitur iudex si condemnationem omittit, si non fuit à parte petitum, vt d. §. hoc autem iudicium. & ibi per Dy. & Doc. in d. l. properandum. §. sinautem. in 3. quæstio. si enim esset à parte petitum, & in expen. non ↄdemnaret, tunc teneretur parti restituere de suo, vt
12 d. l. properandum. §. sinãt alterutra. ¶ † Sed tunc q̃ro, an iudex poterit repetere à parte, q̃ victa est, & q̃ debuit in expensis condẽnari, & nõ fuit ↄdemnata: tex. vr̃ velle, ꝙ sic, in l. 2. C. de exac. tri. li. x. & ibi dicã. ¶ Quæro, hic dr ꝙ iudex non pt condemnare in mi
13 nori quantitate, q̃ iuratum sit taxatione præmissa. ¶ † Sed quæro, an si fert condemnationem in minori quantitate, valeat: dic, vt per Inn. in c. vlt. extrà, quod metus cau. in gloss. super verbo
14 taxatione. in prin. ¶ † Sed pone, quòd iudex videt post taxationem sc

ADDITIO.

a ¶ §. Sin autẽ. Et ibidem ad hoc vide Pet. de Suno. & omnino Bart. & Bal. in d. auth. generaliter. & Ang. hic. & Ale. plenius. in l. ait prætor. in prin. de iureiu. & Bal. in marg. in ver. iuramentum. & Host. in c. cũ dilectus. de ele. & Ioã. de Imo. in c. finem. de do. & cõt. & Lanfrãn. in l. quoniam contra. ad finẽ. de prob. & Car. in cle. j. de re iu. in j. q. & Bar. in consi. inci. Andruciolus. Adde quod notaui in apost. ad istum in auth. generaliter. nu. 2. In ver. iuramentum calumniæ. C. de episco. & cleric. & quod dixi post collecta. in c. fin. nume. 12. in ver. non obstante quod iuratum fuerit. extra. de dolo & contu & ibi etiam dixi in add. ad Pan. num. 21. in ver. an hoc sit verum.

Bar. sui. et Authen. E 3

pñe se errasse, an poterit talē reuocarī taxationē. Inn. dīt, qđ sic, etiā post pstitū iurm, & pcedet ad sñiam ex veritate iuri, nec ob. iste §. qa loqt̄ vbi pcessit lītima taxatio, q̄ nō reuocat̄. sed vbi ñ ē bōa taxatio, tūc sec⁹. ita tꝫ Inn. in d. c. fi. sup verbo, taxatione, đ quo ēt p Spe. in ti. de expē. §. fi. circa prin. & vide ēt p Inn. ex̄, đ pc. c. audi-
5 tis. vbi gl. tangit. ¶ † Venio ad ver. si tñ. ex quo no. ꝙ in arbitrio iudicis est cōdēnare, vel nō ꝯdēnare inspecta negotij qualitate, & vbi pspexit neutrū dēre ꝯdēnari in expēs. hoc dēt in sñia sua đcernere, vt hic, & hūc tex. no. Spe. in d. §. fi. ver. illud ēt notādū. circa finē principij, vbi dicit, ergo &c. & pt cē, ꝙ neuter dēt in expēsis ꝯdēnari pp negotij varietatem, vt tex. iste dicit: qa vtraq; pars habet iustam cām litigādi, vel q̄n vtraq; pars obtinuit in dimidia eius quòd petebat, vt expensæ inuicem compensentur.

1 *Hæc constitutio de quo iuramento loquatur.*
2 *Compromissum factum cum iuramento, & pœna valet.*
3 *Intellectus huius tex. an loquatur in actore & reo.*
4 *Pœna cōpromissi cōtra nō parētē, siue sit actor siue re⁹, exigi pōt, nō aūt res.*
5 *Clausula, rato manente pacto, apposita in compromisso, operatur, ꝙ ex laudo oritur actio, & pœna peti potest.*
6 *Iuramentum de quo hic, an de iure canonico seruari debet.*
7 *Arbiter malè iudicans, quando faciat litem suam.*

§. Quia vero. ¶ Arbiter cum iureiurando à partib. vel ab arbitro pstito eligi non debet, sed cū pœna sic. & si arbitri cū iuramento electi iniquā sententiā tulerint. si quidē dolo, pœna periurij punient̄ à Deo: si vero p imperitiā, nihil eis erit pter iurm. Itē oēs aliæ ll. de ꝯpromissis loquentes
1 huic l. non contrariæ cōfirmant̄. h. d. ¶ † Quæro de quo iureiu. [illegible] itur gl. hic super verbo, iurisiurandi, de iuramento pstito à [illegible] idē si ab arbitro. & tunc per hunc §. corrigitur l. ne in arbitris. §. j. & l. cū aña. §. altera. C. de arb. idē tenet gl. in auth. decernimus, hinc sumpta. C. de arb. licet Doc. dicant contrariū, qđ iura-
2 tur ab arbitro. & tenet hic Iacob. de Bel. † ꝙ si fuit ꝯpromissum cum iuramento, & pœna, ꝙ valet. idem tenet gl. in d. auth. decer-
3 nimus. & Doc. ibi. † Sed quæro de intellectu huius §. gl. ma. sup verbo, mulctam, dicit, ꝙ hic tex. vr̄ loqui in actore, vt si non vult parere sententiæ arbitri, soluat pœnā contentam in compromisso ad act. suam exercēdā corā iudice, vt hic dr̄. ¶ Sed quid in reo si non vult parere sententiæ latæ p actore, an actor consequatur pœnam, & rē? gl. dicit qđ sic, quia hæc pœna non succedit loco rei, sed loco ꝯtēptus arbitri. Sed veritas est, vt dicit Ia. But. ꝙ nullo mō actor, & reus pœnā, & rē ꝯsequant̄, nisi in vno casu, videlicet q̄n in lite principali, postea corā iudice agitanda obtinebit, & idē dicit hic tex. ad idē l. si quis rem. in fi. & mō dixi. ff. de arb. Sed gl. loquitur in actore nō parente sñiæ, qui soluit pœnā, & rediit ad actum suū, & pbat hoc tex. nec reus pt vti sñia arbitri p se, tñ non amittit iuris sui defensionem in alia cā. & no. in hac gl. super
4 dicto verbo, mulc̄tā. in fi. ibi. hæc ea. cū dicas in reo &c. † Et sic ꝯ non parentem sñiæ arbitri siue actor, siue reus, pt exigi. Sed qō principalis suo marte discurrat corā iudice ordinata, non aūt exigit pœna, & res ꝯ nō parentem, vt hoc tex. & d. l. si quis rem. in fi.
5 ¶ † Præterea, q̄n in ꝯpromisso est apposita pœna ex sñia arbitri non orit̄ actio, vel exceptio, sed solum pœna peti pōt: nisi sit dictū expresse, rato manente pacto. ita not. in l. 2. ff. de ar. & not. in
6 l. cū antea. §. i. in prin. in 2. q. C. de ar. ¶ † Quæro, quid de iure canonico, an istud iurm sit obseruandū. Doc. formant in d. aut. decernimus. de quo vide gl. in c. 2. ex̄. de ar. super verbo, sacrm, quę dicit, ꝙ est obseruandū si arbitriū est licitū, licet iurm interponi non debuerit, quo casu de iure ciuili non valet ēt si bene iudicetur, vt not. in d. auth. decernimus. d. gl. d. c. 2. no. nō referēdo glo. ad tex. decretalis, q tex. loqtur de arbitratore sm gl. super ver. absoluas. quo casu de iure ciuili sine dubio pt iurm interuenire, vt
7 in c. quintauallis ex̄. de iureiu. & l. si libertus. ff. de op. lib. ¶ † VI. hic vr̄ tex. ibi, nil pter iusiur. &c. prout habes in tex. ei. s. arbitro. ꝙ arbiter malè iudicans non facit litē suā, qđ gl. ēt tangit, q̄n cū iu-
a ramento fit ꝯpromissum, aliàs sic [a]. de quo in l. pe. C. de pact. in fi. per gl. & no. in l. fin. ff. de var. & extraord. cog. inst. de obl. quæ ex quasi deli. in prin. de re. iu. c. j. lib. 6. sed glo. in prin. inst. de ob. q̄ ex quasi deli. videtur velle, ꝙ arbiter faciat litem suam etiam si iurat. ad hunc tex. respondet, vt ibi, sed præcedentē opin. Doct. tenent.

ADDITIO

a *Aliàs sic. Quando verò faciat litem suam, & an, & quando teneatur, vide tu Fel. in c. pastoralis. §. quia vero. circa fi. j. col. de offi. dele.*

1 *Appellari quibus casibus non liceat.*
2 *Clausula posita in statuto vel rescripto, ꝙ sola talis exceptio opponi possit, an opponi possint aliæ, remissiuè.*

§. Nostros. Omnes iudices regēr debent appellationes ab eorū sententiis interpositas recipere excepto præfecto ptorio. Item omnes iudices dēnt in iudicādo legē seruare, & appellationes recipere, pœna ꝯtra facientib. imminente, & [illegible] dubitauerit, relationem principi facere pt cōsultan-
1 do h. d. ¶ † Opp. dr̄ solam tuam præeminentiam, &c, & videtur quod sint multi alij casus, in quibus appellare nō licet, vt in l. j. cū sim. ff. à q. app. ñ licet. gl. ꝯcedit, & dīt qđ multi sunt alij casus, ī qb. appellatio nō recipit, quos casus hēs ī gl. mag. hic. & vide qđ no. in l. à pcōsulib. C. đ app. & Spe. in ti. đ app. §. qb. aūt. & sic est arg.
2 † iste tex. in eo, qđ dīt præter solā, &c. qđ licet in statuto, vel principis delegatione dicat̄, salua sola tali excep. proponi tñ possunt plures, & legitimæ excep. de qua q. dic vt no. gloss. & Doc. in l. ita nobis pudor. C. de adul. l. j. §. j. ff. qđ vi, aut clam. & vide extrà, de offi. dele. ꝙ no. in c. ex parte tua, & qđ tangit gl. 12. q. 2. c. fine ex-
a cep. ¶ Not. tex. ibi, vel si contingat &c. de quo videbitis ī. in medio litis sa. ius. non fieri. & vide Doctores in l. properandum. §. si autem in medio. C. de iud. in tertia quæstione.

Vt clerici apud proprios episcopos primum con. &c. Rub.

1 *Episcopus cognoscens inter suos clericos, qualiter cognoscat. & num. 3.*
2 *Iudex laicus de quibus criminibus cognoscat contra clericum, & de quib. ecclesiasticus, remissiuè ad tex.*
4 *Episcopus, an de causa liberali cognoscere possit.*
5 *Iudex quando possit, vt suspectus remoueri, & recusari.*
Suspicio, quòd tollatur per parem affectionem.
6 *Iudex à quo, si succedit in locum iudicis ad quem, non cognoscit de illa causa.*
7 *Iudex laicus cognoscens de causis clericorum pecuniariis, debet intra duos menses illas determinare.*
8 *Iudex secularis de crimine ecclesiastico lato in laicū quādo, et qualiter cognoscat.*
Crimen ecclesiasticum, quod dicatur, remissiuè.
9 *Constitutio hæc hodie est correcta.*
10 *Laicus trahens clericum ad iudicium seculare, an perdat causam ipso iure, vel per sententiam, remissiuè. et quando licitè possit pænitere.*
11 *Clericus quando degradandus veniat, et tradendus iudici seculari.*
12 *Clericus reus quando, et quibus casibus coram seculari trahatur, remissiuè.*
13 *Clericus subtrahens rem laico, non potest à laico conueniri.*

Plurimas. Clericus apud proprium epm in causis pecuniariis conueniendus est, qui ex non scripto, & sine dāno cām decidere debet. Sed si cā talis sit, vel alia difficultas, quæ episcopum cognoscere impediat, tūc ciuiles iudices clerici cām decidere debent: sed si clericus de crīe [illegible] cōueniatur, tunc ciuilis iudex causam intra secundi [illegible] decidere debet. Si verò de crīe ecclesiastico [illegible] ad solū epm spectat decisio, his obtinentib. in causis [illegible] legib. anti-
1 quis huic l. non obstantib. sed ꝯfirmatis. h. d. ¶ † Not. ex hac cōstōne, ꝙ q̄n eps cognoscit inter clericos suos, sine scriptis debet cognoscere, & iudicare. Et alij casus qui sine scripto cognoscuntur, & iudicātur, not. s̄ vt iud. sine quoquo suffragio. §. necessitas. ad qđ facit, qđ no in auth. nisi breuiores. C. de sent. ex peri. re. i. dēt etiam tales causas celeriter expedire, vt hic in ver. sin. [illegible]
2 &c. & in §. cōis igitur. s̄. apud quos oportet causas, &c. ¶ † Tertiò no. de quib. crīb. pt iudex laicus cognoscere ꝯ clericum, & de
3 quib. iudex ecclesiasticus tm̄, vt hic vsque ad §. si tñ. in fi. ¶ † Op. & vr̄, qđ causæ clericorū dēant in scriptis cognosci, & iudicari, vt in c. q̄m ꝯ falsam. ex̄. de pbōnib. gl. hic sup ver. ex non scripto, dicit hūc tex. esse correctū p illud c. sed p huius declaratione vide glo. secundā, q̄ all. l. si quis in hoc genus. in fi. vndecima qō. 1. c. si quis cū clerico. de re. iu. c. fi. li. 6. ¶ Quærit glo. super ver. naturam. quid vult dicere, pp causæ naturam. dicit gl. puta, quia est cā liberalis. idem no. in auth. clericus. C. de epi. & cl. ab hinc sum-
4 pta. ¶ Ex qua gl. no. ꝙ episcopus de cā liberali cognoscere non potest. Sed quare hoc fit, & an sit verum, dicam ī. de sanc. episco.
5 §. si quis aūt litigantiū. † vel dicit gl. quia fuit illius causæ aduocatus, vel est cognatus agentis actio. iniuriarum. sed istud vltimum dictū lita, q̄n est cognatus accusatoris, vel eius ꝯsanguineus, sꝫ q̄n cēt ꝯsanguineus tā actoris, q̄ rei, tunc posset iudicare: qa par affectus suspicionē remouet, ita no. p gl. ex̄. de app. c. postremò, in gl. prima. ex̄. de offi. delega. cap. insinuante. & ff. de rit. nup. l. nō solum. §. de vno. vel dicit gl. ꝙ ab eius sñia de hoc facto fuit appel-
a latum. De hoc, an à sñia episcopi possit appellari [a], & q̄n, hēs in l. episcopali. in fi. & in auth. si quis litigantiū. C. de epis. aud. videbi-
6 tis ī. de sān. epis. §. si quis litigantium. ¶ † Quæro quid si iudex, à quo appellatur, succedit ī locum iudicis ad quem, an poterit cognoscere? dic, ꝙ non. sed debet illā causam alii delegare, vt not. in l. eos. in princ. C. de app. & in c. querelā. extra, de ele. j. gl. quicquid not. per glo. ff. de ino. test. l. filius. & iste iudex si non vellet istam causam alii delegare, tunc appellanti datur remedium illum iudicem recusandi, vt no. Spe. in ti. de ac. §. nunc tractemus,
7 in fi. † Quæro, dicitur hic, qđ iudex laic⁹ cognoscēs de causis pecuniariis clericorū, dēt velociter eas decidere: intra qđ tps? gl. vr̄ velle, quod intra duos menses, sicut q̄n cognoscit de crīe, vt in §. si

ADDITIO

a *Appellari. Vide ad hoc Fely. in c. P. & G. circa med. 2. col. de offi. del.*

8 §.ſi tñ.ita vr̃ velle gl.C. de epi. & cle.auth.clericus.¶† Venio ad
ver.ſi verò.& vr̃ velle ꝙ de crı̄e eccleſiaſtico vnà cum ep̄o poſſit
cognoſcere p̄ſes,vt s̃.de man.prin.§.ſi verò canonicū. So.ibi lo-
q̄tur,q̄n crimē eccl'iaſticū infert laico:hic, q̄n clerico,d̄ quo q̄n
crimē eccl'iaſticū infert laico,q̄s dēt cognoſcere,vide q̄d no.ī c.
cū ſit gn̄ale.ex̃,d̄ fo.ꝯp.& xj.q.j.ī ſumma.ꝙ aūt ſit crimē eccl'iaſti-
cū.gl.ſup verbo,eccl'iaſticū,tāgit hic,vt in §.ſi verò canonicū,&
9 ꝑ gl.& Doc.in d.auth.clericus.& in d.c.cū ſit gn̄ale. ¶† Sed ꝯ̃ to
tā iſtā ꝯſt.op. & vr̃ ꝙ nec in cā ciuili,nec ī crı̄ali poſſit pars aliquē
clericū ad ciuilē iudicē trahere.& ſi q̄s eū trahit.cām perdit,vt x.
col.de ſtatu.ꝯ̃ lib.ec.§.ſtatuimus.So.iſta ꝯſtō eſt hodie correcta ꝑ
illū §.& iō ex illo §.ſumpta eſt auth.ſtatuimus C. de epi.& cl,quæ
corrigit dictā auth.cleric⁹.hic ſumpt'.Ad idē facit, q̄d videbitis
10 ex̃,de fo.ꝯpe.c.nullus iudicū.& c.ſi q̄s ꝯ̃ clericū.¶† Sed hic q̄ro,
an hodie trahens clericum ad ciuilē iudicē ꝑdat cām ſuā ip̄o iur̃,
vel ꝑ ſn̄iam,& vſq; ad q̄tum tp̄s ſit licitum accuſantē pœniter̃,vt
p̄dictā pœnā euitet.dic vt no.in c.ſi diligēti.ex̃ de fo.cō.in gl. ſed
11 nunq̄d,& xj.q.j.inolita.& c.ſeq.& §.ex his.† Nā ibi dr̃,ꝙ clericus
prius dēt degradari,q̃ tradat̃ puniēdus iudici ſeculari: q̄n hoc ſit
verum,q̄d dēt degradari,& tradi iudici ſeculari, vide ex̃, de iud.
c.cum nō ab hoīe,vt ı̄.no.& in c.at ſi clerici.in fi.eo.tit.& in c.no
12 uimus.ex̃,de ver.ſi.¶† Qui aūt ſint caſus quibus quis p̄t cogno
ſcere de cā ꝯ̃ clericū reū.vide xj.q.j.in ſumma.iō dixi clericū reū,
quia ſi eſſet actor,ſine dubio iudex laicus cognoſceret,cū d̄beat
13 ſequi forum rei,vt d.c.cum ſit generale, quia dixi † ꝙ in cā ciuili
clericus non poteſt à laico conueniri.pone, ꝙ clericus ſubtraxit
rem laico, an poterit ſub iudice laico conueniri? gloſſ. eſt Ber.
quod non in c.clericum nullus.xj.q.j.in qua q. conſuluit Cyn.fa
cit text.& gl.l.hæres abſens. in prin.ff.de iud.

De conſan.& vterinis fratribus. Rub.

1 *Duæ rationes vincunt vnam,niſi illa ſit fortior duabus.*
2 *Parentes ex parte matris,et patris,quando ſuperſunt, qualiter ſuccedunt ne poti,quòd in bonis maternis auus maternus, in paternis paternus.*

VLtis Fratres ꝯſanguinei,& vterini p̄ferunt̃ ſimul fratribus conſanguineis tantum,& vterinis tm̄:ſed ſi ſunt ſuperſtites ꝯſanguinei tm̄, & fratres vterini tm̄,ad ſucceſſionem,ſm̄ ll.antiquas admittunt̃
1 in futurum omnibus obtinentibus.h.d.¶† No.in §.plurima igi-
tur,ꝙ duæ rationes vincunt vnā.niſi vna illa ſit fortior illis dua-
2 bus[a] idem not.inſt.de adop.§.ſed hodie.in fi.ff.de inof.teſt.l.nam
& ſi parentib.¶ Not.gl.ſuper ver.meliores quæ incipit.hic diſtin
guentē,& adde not.in auth.itaque. C.de leg.hæ.¶ Quæro circa
hanc lec.dicitur in iſta gl.ꝙ vbi ſunt cōſanguinei tantum, & vte-
rini tm̄: ꝙ in bonis quæſitis à p̄re p̄ferunt̃ vterini,vt in l.de eman
2 cipatis.C.de legit.hæred.¶ † Quæro quando parentes veniunt
ad ſucceſſionem filij, & ſunt parentes ex parte mr̄is tm̄ vt auus
mr̄nus,& pr̄nus ex parte pr̄is tm̄: rn̄deo in q̄ſitis ex mr̄na linea
p̄ferunt̃ parentes ex parte matris,in quæſitis ex paterna linea p̄fe
runtur parentes ex parte patris.caſus eſt no.C.de bo.quæ lib.l q̄d
ſcitis.§.fi.ſm̄ vnam le.quæ eſt multum no. & doc.ibi dn̄t hūc ca-
ſum alibi nō reperiri.¶ Poſſetis hic tractare materiā ſucceſſiōis
ab inteſtato,q̃ tractant doc.in d.auth.itaq;.dic.vt ibi per oēs doc.

ADDITIO.

a ¶Duabus.Adde Abb.in c.ſuggeſtum.in fi.de iu.pa.Bal.in l.j.in ver.ſed cōtra.
per illum tex.C.de leg.hęr.& Spe.in ti.de feu.§.2.ver.16.quærit.

De armis. Rub.

1 *Facere arma,et vendere poſſunt ſolum ad id deputati,et hodie omnes. nu.11.*
2 *Priuati non debent habere arma.ſed debent in locis publicis poni.*
3 *Poteſtates,et rectores ciuitatum dicuntur cauſarum patres,*
4 *Poteſtas ciuitatis poteſt iurare de calumnia in cā vniuerſitatis pro ciuitate.*
5 *Societas debet habere notarios.*
Chartularij dicuntur tabelliones.
6 *Statutum,quòd licitè imponat pœnam in rem, et perſonā pro aliquo delicto.*
7 *Statutum prohibens arma portare,intelligitur etiam de defendibilibus.*
8 *Priuati licitè vendunt,et portant cultellos ad panem incidendum.*
9 *Cultellus,quòd non comprehendatur in ſtatuto prohibente arma portare,*

Agnum. Princeps arma publica fieri iubet, ſed priuata fieri,& vendi prohibet pęna ꝯ̃facientib.atq; vendētib.imminēte. cultellos autē minores fieri, & vendi priuatis permittit. h. d.
1 ¶†No.ꝙ nulli eſt permiſſum facere arma, nec ven-
2 dere niſi illi,q̄ ſunt deputati ad iſtud officiū ꝓ re publica.¶†Secū
dò no.ꝙ nulli licitum eſt hr̄e arma,ſed dn̄t arma priuatorū in pu
3 blicis locis poni,vt hic,& v.q.j.§.hoc āt igitur. ¶† Tertiò not.in
ver.hoc autem.q̄d ptātes, & Rectores ciuitatis, & terrarum dn̄r
eſſe pr̄es cārum.adde ı̄.c.§.oportet.& in ver.defenſores.s̃.de mā.
princip.§.non ꝑmittas.in fi.s̃.vt iud. ſine quoquo ſuff.§. oēs aūt.
4 †& hunc tex.inducit gl.hic ſup verbo,patrum.ad q̄ſtionem, q̄ ī
ſufficit ptātib.& Rectorib.terrarum iurare de cal.pro quo ex̃. de
5 teſtib.c.pn̄tiū.lib.6.¶†Quartò no.in ver.hāc igit̃. ꝙ ſocietas dēt
hr̄e chartularios.i. notarios. ¶Nā gl. hic ſup ver. chartulariorū.
d̄t,ꝙ chartularii appellant̃ tabelliones.de iudicib. āt chartulariis
6 hētis in l.rē nō nouā.C.de iud. ¶†Quintò no.ī ver.oportet.tex.
ibi pęnā,& in pecuniis,&c.cū gl.q̄ incipit,hoc eſt &c.q̄d no. pro
ꝯdemnationib.& bannis,q̄ fiunt in re,& ꝑſona ex forma ſtatuti.
7 ¶†Sextò no. ver.vt āt.q̄d appellatione armorū ꝯtinent̃ offendi-
a bilia,& defendibilia[a],& ſic ſi ex forma ſtatuti ꝓhibitum eſt arma
8 ferre,intell'r tā d̄ armis offendibilib.q̃ defendibilib.¶†Septimò
b no. q̄d licitum eſt priuatis operari, & vēdere cultellos[b] aptos ad
incidendū panē,& moderandū pēnas: & ꝑ ꝯn̄s licitū eſt tales cul
9 tellos portare. ¶† Vlterius d̄t gl. ſup ver. minores,ꝙ pōt colligi
ad ſtatutum,q̄d fit de nō portādo arma ꝑ aliq̄ ciuitatem,q̄d non
ob.hac prohibitione facta à ſtatuto licitum eſſet portare ad inci
dendum panes,& ad moderandum pēnas,vt hic,ꝙ tene menti.

ADDITIONES.

a ¶Et defendibilia.ad quod vide tu latè,& no.Fel.in c.ita quorundā in ver.in
gl.2.in fi.de iudi.
b Cultellos.Armorum enim appellatione nō venit cultellus à pane,nec à ca-
lamis.ita no.Car.in cle.j.§.præfatæ.vbi loquitur de cultello coquinæ.extrà
de ſtatu mon.& Ale.in l.fi.poſt iſtum.ff.ad l.Iul.de vi pub.

1 *Tabellio delinquens in officio,debet ab illo remoueri,et ad illud non redit.*
2 *Arma portare,quando liceat,remiſſiuè.*
3 *Armorum appellatione,quando veniant fuſtes,et lapides.*
4 *Delinquens cum armis,quòd non poſſit puniri,et de delicto, et deportatione armorum.*
Adde,quod contrarium ſeruatur per aſſeſſores,et latrunculatores, et ſic ſequuntur op.Iac.de Bel.

1 §.Denunciamus. †Et no.ꝙ tabellio,q̄ ſemel in illo
officio deliq̄t,dēt ab illo remoue
ri,& ad illud offim̄ redire nō dēt.idē no.in l.ſi q̄s ex argentariis.in
prin.ff.de eden.& s̃.de nō ali.§.vult.n.facit,q̄d no.s̃.de tabel.§.fin.
probat̃ in l.ſi aliq̄d.de ſuſcep.& arca.lib.x.C.de dign.l.iudices.lib.
2 12.& vide Inn.in c.fraternitatis.in gl.2.extrà,de hære.¶†Op.ad
primum no.& vr̃ ꝙ licitum ſit arma vendere,& ad vēdendū hr̄e,
& circa ipſa negotiari,l.j.& 3.ff.ad l.Iu.de vi pu.So.d̄ iure antiquo
non erat licitum arma hr̄e,niſi venandi cā, & nauigationis,& cā
negotiādi circa ea,vt in ꝯ̃rio,hodie eſt prohibitum omnib.arma
hr̄e,vt hic.¶Quęro,an licitum ſit arma portare.dicam in l.j.C.vt
3 armorum vſus.vbi de hoc no.gl.li.11.¶†Quæro hic dr̃.ꝙ eſt ꝑ-
miſſum portare gladios aptos,&c.quid in fuſtib.& lapidib.gl.te-
4 net,ꝙ ſic.C.de fabri.in rub.¶†Vltimò no.ex tex.in ver.hoc.n.fa
cto,q̄ p̄cedit.ver.oportet.nā hūc tex.inducit Iac.de Be. in arg. ad
ſtatutū,ꝙ ꝓhibet delicta ꝯmitti,& arma portari,ꝙ ꝯmittētes de-
lictū cum armis,duplici pœna puniant̃, videlicet pro delicto, &
pro armis,ita d̄t ipſe.Sed ꝯ̃ vr̃ poſſe dici,ꝙ puniant̃ de delicto cō-
miſſo tm̄. rō eſt. q̄a illa portatio armorum tunc fuit facta ad finē
illius delicti ꝯmittendi:ergo de illo tm̄ dēt puniri.l.illud.in fi.ff.ad
l.Aquil.& quod no.glo.de inſultu,& percuſſione ſecuta,in l.qui
de crimine.C.de accuſ.

De depoſito,& denun.inquilinorum,&c. Rub.

1 *Depoſitario non poteſt interdici,ne depoſitum reſtituat.*
2 *L.fi.C.depoſi.per hanc conſtitutionem corrigitur.*
3 *Commodatum ne reſtituatur,interdici poteſt.*

Item nuper Nulli licitum eſt depoſitū, aut petitum pretium vel penſionē retinere,vel interdictionem alicui facere, pœna ꝯ̃facientib.imminēte defenſionis etiam petitione. h.d.
1 Op. dr̃ hic, † ꝙ depoſitario non poteſt fieri interdi-
ctio,ne depoſitum reſtituat.contra de l.officium.ff.de rei ven. &
l.bona fides.ff.depo. ¶Secūdò op.ad §.neque aliquis. & videtur
ꝙ ſi fiat interdictio depoſitario,ꝙ rem non reſtituat: quia poteſt
depoſitarius petere à deponente, vt idoneè ſibi caueat, & cum
2 fideiuſſore,vt l.fi.C.depo.†Sol.illa l.per hūc §.corrigitur.& ideo
ſuper illa l.poſita eſt d.authentic. ſed iam cautum. hinc ſumpta.
¶Quæro quid vult dicere,neq; aliquis? gl.dicit,ꝙ vult dicere,ꝙ
nulla defenſio eſt rata.i.grata,niſi cum fideiuſ.& locum habet in
pluribus ſtipulationib.ideo Imperator malè allegat ad verba de-
poſitarij. Certè non credo, ꝙ Imperator habuit hic reſpectum
ad ſtipulationem prætoriam, ſed voluit ꝙ cum depoſitario non
eſſet defenſio rata.i.vtilis,& grata,niſi daretur fideiuſſor, & cum
inuenire fideiuſ.ſit difficile, ideo ſublata eſt depoſitario talis peti
3 tio defenſionis,qua olim habebat per l.pe.in fi.C.depo. ¶†Vlti.
quærit gl.an commodatum habeat iſtud priuilegium?& gloſ.ſu-
per verſi.data.in fi.dicit,ꝙ quidam dicunt,ꝙ ſic:Putarem contra
cum iſte titu.tantum in tribus caſibus loquatur.vt interdictio ſit
prohibita,& commodatum compenſatur, ſed depoſitum non,
vt in l.fin.& ibi not.C.de compenſa. & not. inſtitut.de actio. §.in
bonæfidei.

COLLATIO VII.

Quib. mod. nat. effi. sui. Rub.

Quærit gl. circa rub. quę dr̃ia est inter hũc ti. & ti. qui. mo. na. effi. leg. dic. vt in gl. sed aduerte ad id, qđ đt gl. ꝙ ibi loquit̃ de his, qui faciunt legitimos successores, licet non in ptãte: quia certè hoc est falsum: qa immo ltĩmati, de quib. loquitur ille tit. efficiũtur de patria ptãte, vt in d. ti. §. licet igitur. dixi plenè in prin. illius titu. & istud dictum est contra ru. illius ti. qui dicit, quib. mo. na. effi. leg. & sui. idest, in potestate, vt inst. de hęre. qual. & differ.

1 *Pater per oblationem filij naturalis nati ex libera, ipsum legitimat sobole legitima existente: secus si ex ancilla.*
2 *Filius naturalis, qui se offert curiæ legitimatur si nõ habet fratres legitimos.*
3 *Legitimatus per oblationem curiæ efficitur in patria potestate.*
4 *Ciuitas assumitur ad differentiam villæ, & vici.*
5 *Vrbs, & ciuitas est idem.*
6 *Villę, & castra ciuitatis, faciũt collectã cũ ciuitate, & ius ciuitatis sequũtur*
7 *Oblatio filij naturalis, de qua hic, potest fieri in quacunque ciuitate habente Archiepiscopum.*

Aturalium. Imperator Iustinianus suũ exordium faciens nãlitatis seruitutis, & libertatis ius ostendit, & docet quemadmodum legitimationes fiũt p oblationem curiæ, & successiones eorum actiuè, & passiuè: & formam tradit adducendo alium modum ltĩmandi per hr̃dis institutionem in honorem curiæ factã, & restõnẽ pncipis. h. d. Tertio de eorũ successione actiuè, & passiuè, quo ad agnatos, & cognatos patris & de successione passiuè tm̃. vide modum ltĩmandi per hr̃d. instõnem, & principis rescriptum. Scđa in §. si quis igit̃. tertia in §. & qm̃. quarta in §. filium vero. qnta. in ver. sciẽdum. sexta in §. si qs ãt ltĩmos. ¶In tex. ibi, liberos, eundẽ fere tex. hẽs C. de nat. lib. l. cõiun. circa prin. † nam §. si
1 quis igit̃. dicit, ꝙ pr̃ ltĩmat filium nãlem, per oblationem curiæ: siue sibi existat soboles ltĩma, siue nõ. vt hic, & in §. si quis igit̃. C. de nat. li. l. ꝯiun. qđ est verum, qñ iste filius, qui ltĩmatus est, est natus de libera muliere: secus si filius ltĩmandus sit natus de ancilla: quia tunc pr̃ ita demum ipsum ltĩmat per oblatiõnẽ curiæ, si sibi patri soboles ltĩma nõ supersit, vt ĩ. e. §. primus itaq; modus &c, qđ tenet gl. in l. 3. C. eo. ¶† Scđo no. ꝙ ipsemet filius offerendo se
2 curiæ ltĩmatus fit, ita demum si nõ habet fratres legitimos, & naturales, vt hoc §. ver. siue ẽt mortuo. & ꝙ no. in §. p semeipsum, & in §. si quis igit̃. ver. si vero ipse ĩ. e. & in ver. iste modus. in fi. & est rõ diuersitatis inter prẽm offerentẽ filium curiæ, & filium naturalem se offerentẽ. q̃ ponit gl. sup ver. extitit q̃ tene menti. & iste legitimatus p oblationem efficit̃ in patria potestate. vt inst. de nup. §. fin. insti. de hær. quæ ab int. §. 2. ¶ Tertiò no. §. si quis igit̃ ex quo
3 libet tex. ibi, si vero, &c. nec ciuis &c. † ꝙ ciuis ẽ ille qui nascit̃ in ciuitate, ñ ciuis, qui nascit̃ in villa nã ortus in villa dr̃ rusticus, vel in vico, & iste talis in villa ortus dr̃ rusticus, seu rustican⁹, vt C. vt
4 rusti. ad nul. obs. adu. l. j. li. xj. facit ad hoc l. fi. C. de test. ¶† Quarto fm Ia. de Bel. no. hic, qđ ciuitas assumit̃ ad dr̃ia villæ, & vici. sic C. e. l. 3. ver. ꝙ si cui ñ ex vrbe. Ibi assumit̃, ꝙ vrbs, & ciuitas sunt idẽ.
5 pbat & melius in d. l. 3. in pn. ꝯiuncto ver. ꝙ si cui nõ ex vrbe. Ibi assumit̃, vbi Imperator. j. dicit † ꝙ pr̃ dẽt filium tradere curiæ ciuitatis, ex qua est oriundus: postea si ñ ex vrbe ꝯsistunt filij &c. & sic p eo ponit ciuitatem, & vrbẽ. pro hoc ẽt facit l. singulorũ. C. de ędi. priua. & l. præscriptio. C. de op. lib. de hoc dic, vt hẽs in l. 2. ff. de ver. sig. & vide c. si ciuitas. de sen. excõ. lib. 6. ¶ Vlt. no. tex. in
6 ver. si verò. & ĩ. in ver. hãc esse rr̃am. † ꝙ villæ, & castra sub ciuitate dẽnt facere collectam, & sequunt̃ ius ciuitatis. qđ dic, vt in gl.
7 sup ver. psoluatur. ¶ Quero in §. si quis igit̃. dr̃ † hic, in quacunq; voluerit &c. an possit in alia ciuitate, q̃ Romana, vt in Constantinopoli. dicit, ꝙ sic. nam in qualibet ciuitate habente archiepiscopum, vt l. 3. C. e. sicut intelligitur in quacunq; voluerit metropo. & idem ĩ. e. ver. aut si quis. ibi, metropo. &c.

ADDITIO.

Ciuitatis. Sed nunquid talis legitimatio facta per oblationem curiæ ciuitatis habeat effectum quo ad bona alibi sita in ciuitate legitimante. vide Io. de Lig. trac. de senten. excom.

1 *Refutatio hæreditatis paternæ facta per filium, fraudulenta præsumitur si filius reperiatur bona patris possidere.*
2 *Filij nati ex filia naturali data filio curiali, efficiuntur curiales.*
3 *Oblatus curiæ non solum ipse curialis efficitur, sed etiam eius filij etiam procreandi.*

§. Et quoniam. Ibi, nulla existente dr̃ia, idẽ in l. 3. in fi. C. e. ¶ No. ex isto §. in ver. si verò ab ini
1 tio. † ꝙ si filius refutauit ab initio oblationem curiæ, & postea reperiat bona possidere, psumitur refutatio fraudulenta. & sic si filius repudiat hr̃ditatem pr̃nam, & postea bona repudiata possidet, psumatur talis repudiatio fraudulenta, vt hic patet, ad idẽ C. e. l. 3. §. de subeunda. de quo plenè p doc. C. de repu. hær. l. 2. qđ te
2 ne mẽti pp l. is qui putat. §. fi. ff. đ acq. hæ. Scđo no. ex fi. h⁹ §. ꝙ † si filia naturalis det filio curiali, & ex ea pcreant̃ filij efficiunt̃ curia
3 les sic ẽt qñ filius naturalis offert̃ curiæ p prẽm. † Nã nõ solũ ipse efficit̃ curialis, sed ẽt eius filij, vt l. qm̃ desideria. & l. 3. in fi. & l. nuper. C. e. ¶ Sed ꝯ hoc opp. de l. fi. C. đ his, q̃ spõte mun. & c. li. x. So. distingue, vt ibi distinguit̃ in tex. aut qs seipsũ offert curiæ, & tũc solum ipse, & non filij, efficitur curialis, vt in prin. illius l. & no. ĩ. eodem. §. si quis igitur ex qualibet. aut pater offert filiũ naturalẽ curiæ, & tunc ñ solum oblati, sed ẽt eorum filij, efficiuntur curiales, & non solum filij procreati, sed etiam procreandi, vt d. l. fi. §. vlt. & d. l. qm̃. & quod no. in d. l. 3. circa fi.

1 *Legitimatus per oblationem curiæ efficitur legitimus tãtum quo ad succedendum patri, non autem aliis. & nu. 4.*
2 *Aequalitas in succedendo ab intestato seruatur, vt ille cui succeditur, nõ possit succedere non succedentibus.*
3 *Nepos succedit patruo in feudo paterno, sicut patruus succedit nepoti.*
4 *Legitimatio, an possit fieri per comitem Palatinũ in terris ecclesiæ, remissiuè.*
5 *Legitimatus post testamentum, an testamentum rumpat.*

1 §. Filium. † No. ꝙ filius legitimatus p oblationẽ efficit̃ solũ ltĩmus ipsi pr̃i, & ius succedẽdi ei ꝯsequit̃: nõ ãt ius succedẽdi ascẽdẽtib. seu descẽdentib. patris, nec eius agnatis, vel cognatis. Itẽ ẽꝯ solus pr̃ iura successionis ꝯsequit̃: nõ autẽ eius ascẽdentes, vel descendentes, nec ei⁹ agnati vel cognati. ad
2 idẽ l. ꝯiun. in pn̄. C. e, & qđ no. in l. 3. e. ti. ¶† Et sic no. in successione ab intestato. seruari æqualitatẽ, vt ille cui ñ succedit̃, nõ possit succedere ñ succedentib. sibi. ad idẽ ĩ. e. §. si quis igit̃ hñs. versi. in
3 quib. facit. C. de legi. hær. l. lex duodecim tab. † hunc text. inducit in ar. Iac. de Bel. ad feudum: ꝙ sicut patru⁹ succedit nepoti in feudo, vt x. coll. Imperator Lotharius. in fi. de gra. succ. in feud. c. j. §. sicut. sic ẽꝯ nepos succedit patruo in feudo. ar. hui⁹ §. facit. l. si ab eo. C. de leg. hæ. & d. l. ꝯiun. circa prin. & hãc q. dicit ipse fuisse in
4 regno de comitatu de Aquino. ¶ Op. & vr̃, † ꝙ isti legitimati succedant agnatis, & cognatis pr̃is, & ecõuerso sicut si essent legitimè nati. vt ĩ. e. §. reliqui. & §. si quis igitur dotalia. So. ibi loquitur de legitimatis p mr̃imonium: hic de legitimatis p oblationẽ curiæ. ¶ Vlt. Ia. de Bel. ponit vnam qõnem q̃ disputauit in ciuitate
5 ista q̃ † talis est, pr̃ hñs filium naturalem instituit sibi Titium hæredem, & cum rogauit, vt hæreditatem pauperib. restitueret postea ꝯdito testõ fecit dictum filium suum naturalẽ legitimari in terris ecclesiæ per comitem habentem autoritatem à principe. Et primò qͥæro, an legitimatio facta ab ipso valeat, cum sit facta in terris ecclesiæ. Secundò quæro, an testamentum rumpatur filio naturali legitimato post factum testamẽtum, & in vtraq; quæstione tenet, quod sic, vt hic per eum.

1 *Cognati mei dicuntur de genere meo.*

§. Ergo. Quæro in ver. si vero filius. qũo est, ꝙ filius datus curiæ, & effectus legitimus p dationem curiæ, nõ hẽt filios curiales, cum dixit. s̃. prox. qđ eoipso, ꝙ filius naturalis est datus curiali curiæ, filij sui pcreati efficiunt̃ curiales. dic, vt patet per tex. in l. cõium. C. eo. ¶ No. in ver. pter q̃ fit quarto, qđ tex. declarat hunc §. vltimum. ¶ In ver. si quis autẽ. not. ibi, vel ex ge-
1 nere. † ex quo no. ꝙ de genere meo dñr cognati mei, vt pbatur hic, nã iste filius naturalis legitimatus non hẽt agnatum, nisi patrem, vt s̃. in §. filium. hẽt tñ cognatos ex parte matris, vt insti. de suc. cog. §. vulgo. & inst. ad Tert. §. nouissimè. & tñ hic dr̃ ex genere &c. & de istis verbis habuistis tex. & gloss. sic exponentes. s̃. de mã. prin. §. oportet autem. ibi, generi, & legitimi naturam, quod habuistis s̃. de ince. nup. §. sancimus. & vide quod habes in l. j. ff. de iu. immu.

1 *Filius ex concubina legitimatur per subsequens matrimonium, & succedit agnatis, & cognatis patris.*
2 *Legitimatus per rescriptum succedit agnatis patris.*
3 *Legitimatus in testamento patris, an succedat agnatis, & cognatis, remissiue.*
4 *Legitimatio non trahitur retro.*
5 *Pater legitimat filios naturales per matrimoniũ ẽt si habeat filios legitimos.*
6 *Pater nõ legitimat filios naturales p principis rescriptũ si hẽt filios legitimos.*
7 *Pater per oblationẽ curiæ legitimat filios naturales, ẽt si hẽt filios legitimos.*
8 *Legitimatus per subsequens matrimonium, quod etiam quo ad ordines est legitimus, & quo ad omnia.*
9 *Legitimatus per principem non dicitur legitimus quo ad ordines, & omnia.*
10 *Legitimatus per Pontificem, an sit legitimus, quo ad actus seculares, & successionem, remissiuè.*
11 *Instrumenta dotalia de iure non requirũtur, vt filij legitimentur per subsequens matrimonium.*
12 *Naturalis legitimatus per subsequens matrimonium contractum post natiuitatem legitimi, an habeat ius primogenituræ: vbi quod sic.*
13 *Legitimatio retrotrahitur. contrarium vide nu. 4.*

1 §. Tribus. † Nuptiis cum ꝯcubina ꝯctis ꝯfectis dotalib. instrumentis, primò nati legitimi efficiũtur siue postea alij liberi nascant̃, & viuant siue decesserint, siue nulli nati fuerint: immo prius ẽt concepti, & post dotalia instrumẽta nati, legitimi efficiunt̃ liberis legitimis extãtib. p matrimonium, succedunt.

cedūt illis personis, quib. succedunt illi, q reuera fuerūt ab initio lḡtimi, sic ēt succedunt cognatis, & agnatis patris, & econtra, vt hic. Ad idē s̄. de incest nup. §. dubitatū. & facit optimè l. cum qs C. de na. lib. §. j. extrà, q fi. sint legi. c. tanta. secus in his qui sunt legitimati p oblationē curię, s̄. eo. §. filiū. C. de na. li. l. ꝯiun. in prin. & qđ no. in l. 3. eo. tit.

2 † lḡtimatio verò per rescriptū principis est idem, ꝙ lḡtimatio per matrimonium, vt vr̄ probari ȷ̄. eo. §. ad optiuus. ibi, nā sicut in cæteris ab initio, &c. & pro hoc facit iste tex. in ver. reliqui. de quo no. Spe. in ti. de suc. ab intest. §. 1. ver. quid

3 de legitimatis. ¶ † Quid autem iuris sit de legitimatis in testamēto paterno, an succedant agnatis, & cognatis patris. dicā ȷ̄. vt lic. mat. & auiæ. §. ad hoc. prædicta distinctio vr̄ intelligi s̄m qđ not. gl. in l. hac parte. ff. vnde cogn. q indistinctè dt filium nālem non

4 succedere agnatis patris. ¶ † Secundò no. ꝙ hic vr̄ tex. ꝙ lḡtima-

a tio non trahitur retro [a]. dicit. n. ꝙ legitimi habent illas successiones, quas hēnt hi, q ab initio sunt lḡtimi, & sic vr̄ ꝙ isti lḡtimati nō sint legitimati ab initio. ad idē supra. §. & qm̄. in fi. prin. & ȷ̄. eo. §.

5 adoptionis. ¶ † No. in §. si quis igit̄. ꝙ pr̄ pt̄ legitimare filios per matrimonium, siue hēat legitimos, & nāles, siue non, vt hic, & d. §. dubitatū, & de tri. & semis. §. fi. s̄. q. mo. na. effi. legi. §. si vero so

6 lummodo. in fi. † secus in lḡtimatis per rescriptum principis, qa illi non possūt lḡtimari extantibus filiis legitimis, vt in §. generaliter. ȷ̄. eod. inst. de nup. §. fi. & s̄. q. mo. na. effi. le. §. si vero non ha-

7 bens. per † donationem verò curiæ pater pt̄ filios legitimare ēt superextantibus filiis legitimis, vt d. §. si qs igit̄. ad idē & d. §. si verò non habēs. circa qđ vide Azo. in summa hui⁹ tit. & qđ no. gl. vbi d̄ hoc plenè. & vide p Goff. in sum. q filij sint legi. §. octo mo

8 dis. ¶ Quæro an † isti filij lḡtimati p matrimonium sequēs admit-

b tātur ad ordines [b] & honores. & vr̄ p istum tex. ꝙ quo ad oīa habeantur vt lḡtimi. ad idē in §. dubitatū, ꝓdicto. & hoc tenet glo. in d. c. tāta. & in c. innotuit. extra, de elc. facit, qđ no. gl. in sum. de fi.

9 presby. §. qđ si quis. ¶ † Quæro, qd de legitimato per principem, an habeatur, vt legitimus quo ad omnia, & quo ad ecclesiam gl.

10 tenet, quod nō. 56. dist. c. j. ¶ † Sed q̄ro, an legitimat⁹ p Papā vr̄ lḡtimus, quo ad act⁹ seculares, & quo ad successionē. dic, vt no. p Ber. & Inn. in c. per venerabilē. extrà, q fi. sint legi. §. insuper cum

11 rex. ¶ Quæro hic dr̄ † ꝙ per sequens matrimonium concubinæ interuenientib. dotalib. instr̄is filij lḡtimāt̄. ¶ Quæro, an de iure canonico regrant̄ dotalia instra. putarē, ꝙ non, qa tex. dt simpl̄r ꝙ sufficit eē ꝯtum, vt d. c. tāta. & ita obtinui in curia epatus.

12 ¶ † Quærit hic Ia. de Bel. an filius nālis nat⁹ an̄ lḡtimū m̄rimoniū, & legitimat⁹ p subsequēs m̄rimoniū ꝯtū post natiuitatē lḡtimi habeat ius primogenituræ, & præferēd⁹ sit filio legitimo, & naturali nato, ex forma ꝯstitutiōis dicētis, ꝙ primogenit⁹ ꝓferat̄, & determinat, ꝙ nō. & ita dt, ꝙ disputādo tenuit Io. An. & inter alia inducit hūc tex. nā. dt ipse, vos videtis hic, ꝙ isti legitimi habent illas successiones, quas habent illi, qui ab initio sunt nati legitimi, vt hic, & s̄. eo. §. adoptionis. in fi. sed inter illos q ab initio nascūtur legitimi prefertur primogenitus, vt hic. & ille qui fuit nat⁹ legitim⁹ dr̄ prius legitimè natus quam ille qui post natiuitatē eius fuit legitimatus: cum iste legitimatus non consequatur nisi id, ꝙ consequitur ille qui ab initio est legitimus. nec. n. dt iste tex. ꝙ ipse legitimatus perinde hēatur, ac si ab initio eēt legitim⁹ sed hēt vim talis legitimatio, vt ex nūc succedat, nō āt trahat̄ retro effectus eius legitimatiōis, & hāc dispu. ponit Io. And. in cap.

13 sine culpa. extra. de re. iu. in merc. ¶ † Sed salua sp̄ sentētia verio ri, videtur posse dici contra. ratio, quia legitimatio retrotrahit̄

c & perinde habet̄ legitimatus, ac si esset legitimè natus [c] vt l. qua in prouincia. ff. de ritu nupt. & sic debet præferri legitimè nato post natiuitatē filij naturalis, qui fuit legitimatus post natiuitatē veri legitimi. Nō ob. iste tex. & d. §. quoniam. in fi. prin. ȷ̄. eo. §. adoptionis. in fi. quia fateor: quod non sunt ab initio natiuitatis, vel veræ conceptionis legitimi, sed sunt legitimi à tempore natiuitatis, vel cōceptionis per fictionem, quæ fictio ad tempus conceptionis retrotrahitur, vt s̄. probaui.

ADDITIONES.

a ¶ Trahit̄ retro. Adde Pau. de Ca. in l. nō est dubiū. in fi. C. de iur. delib. & Bal. i l. j. in fi. C. de iu. au. annu. & i addi. ad Spe. i ti. de suc. ab inte. ver. no. ꝙ lḡtimatio. vide tn̄ Car. contra in clc. 1. de immun. eccl. sed Bar. contra in l. 2. de vul. & pup. per l. fi. de nat. resti. vide Bald. & doc. in l. ex oratione. ff. de excus. tut.

b Ordines Adde Bal. in l. si qua illustris. C. ad Orficianum.

c Natus. Adde Bal. in addi. ad Spe. i ti. de procu. ver. secūdū stillū, & Bar. ēt i l. 2. de vul. & pup. Itē adde ad materiam, quæ habentur p Bar. & Bal. in l. Gallus. §. & quid si tm̄. de li. & posth. & per Ioan. de Imo. in l. ex facto. in prin. ff. de vu. & pup. & vide Pau. de Cast. in l. non est dubium. in fi. C. de iur. delib. vbi ȷ̄. & quod per eum in consi. 227.

---

1 *Legitimatio per rescriptum principis, habet locum si filij legitimi non existunt*
2 *Legitimatio trahitur retro ad tempus natiuitatis.*
3 *Forma legitimationis per rescriptum, remissiuè.*

§. Sit igitur.

Per rescriptū principis legitimari pn̄t filij in casib. hic positis, & aliis sil̄ibus. Itē si pr̄ moriēs in testo sibi hr̄des scripsit filios naturales, volens eos esse si biltīmos successores: filij in rescripto à principe impetrato legitimi efficiuntur. Itē qbus. n. modis dictū est naturales ad i⁹ lḡtimū posse produci, est verum si ipsi filij nāles ab initio consenserun vel ex postfacto ratū habuerūt ad op. mō. ꝓ legitimatione filiorū olim seruato penit⁹ sublato. h. d. & cū isto §. ꝯco. s̄. qui. mo. na

1 effi. leg. à prin. vsq; ad §. illud quoque. ¶ † No. in versi. si quis ergo. quod lḡtimatio p rescriptū principis, ita demū locū hēt, si filij legitimi nō existant, vt hic. & ibi sicuti lḡtimi, &c. §. si vero pl̄ri

2 mis, & s̄. qui. mo. na. effi. leg. §. si igit̄ pr̄i. Et sic patet, † qđ lḡtima. io trahit̄ retro ad tp̄s natiuitatis, vel ꝯceptionis: nā restitutio natalīū trahit̄ ad tp̄s natiuitatis, vt l. 2. circa fi. l. fi. §. 1. ff. de nat. rest. C. de nup. l. imperialis. circa fi. qđ tene menti ꝑ hoc, qd dixi s̄. 4 x. §. & sit illa legitimatio per rescriptū principis in subsidiū: vide licet illis casib. in quibus non pt̄ fieri lḡtimatio per m̄rimonium, vt hoc tex. & d. §. sic igit̄. ver. aliter nāq;. & ibi not. in §. si vero pl̄ri

3 mis. vt gl. ibi no. ¶ † Vlt. in ver. sit igit̄ licentia. ibi. ꝓces offerantur hæc declarantes, &c. no. hic formam lḡtimationis quando quis vult legitimare filium per rescriptum. s̄. qui. mo. na. effi. legi. §. sit igitur licentia. ibi, hoc ipsum dicentes, &c.

1 *Pater legitimat filium per procuratorem, & etiam per coniunctā personam.*
2 *Actus ciuilis non est in administratione paterna.*
3 *Impetratio veniæ ætatis, quando fieri possit per procuratorem.*

§. Si vero.

1 No. tex. ibi, p quosdā fortuitos cas⁹, &c. ex quo no. † quod pr̄ filiū non pt̄ legitimare per procuratorē, secus per mediā personā: nā si posset, n̄ obesset sibi īfirmitas, vl̄ ali⁹ cas⁹ fortuit⁹, nec eēt necesse aliud remediū adhiberi. ad idē s̄. q mo. na. effi. legi. §. si vero solūmodo. & ꝓ hoc vr̄ tex. in l. post mortē. [a] i fi. de ado. ad idē C. de emā. lib. l. iubem⁹. vbi pr̄i emācipatione dēt eē pn̄s. ad idē C. d vind. libert. l. nec mulierē. in ꝯriū, qđ possit pr̄ petere filium lḡtimari p alium: nā rescriptum pt̄ impetrare p ꝓcuratorē habētē speciale mādatum, vl̄ ēt p ꝯiunctā ꝑsonā si est rescriptum ad litem, sed si est rescriptum p gr̄am: tunc pt̄ impetrare p quēcunq; vt ex. d̄ rescri. c. n̄ nulli. & ibi no. & c. ex parte. ocani. & qđ possit à quocunq; impetrari, habetis in l. vniuersis. C. de prec. imp. offe. & no. in c. fi. ex. de ꝓc. sed lex dicit, qđ hęc lḡtimatio fit p impetrātē rescriptum factum s̄m formā. l. j. & l. fi. C. d ꝓc. impe. offe. vt no. p gl. q. mo. na. effi. leg. §. sic igit̄. i gl. qđ qua l̄r. apparet igit̄, qđ pt̄ impetrari à quocunq;, vt d. l. vniuer

2 sis. ¶ † Nō ob. l. in ꝯriū alleg. nā hic in legitimatione nihil disponit, sed principi pr̄ disponēti consentit, sed in l. ꝯria pr̄ emācipat, & dat in adop. licet cum iudicis autoritate. & ideo cum pr̄ dispo nat, est necessaria ei⁹ pn̄tia: nec pt̄ fieri p ꝓcuratorē, cum ciuilis act⁹ n̄ sit in administratione paternali, vt nō. in d. l. nec mulierē. & de hac q. iudicio meo ē cas⁹, vci, ꝙ p ꝓcuratorem, seu p alium qs pt̄ petere filium legitimari, in c. p venerabilē. ex. q fi. sint leg. vbi p alium fuit petita legitimatio filiorum, vt ibi patet, in pn̄. Nec ob. ꝙ ibi fuit imꝓbata petitio, qa n̄ fuit imꝓbata ex eo, ꝙ per alium non potuerit petere hic pater, sed ex eo, quod filij qui petebantur legitimari, erant nati de adulterio, vt in fi. illius c. Restat mō respondere ad tex. hunc, & ad d. §. sit igitur licentia. quibus respondeo, quòd iste text. non ob. nam noluit hic dicere, quòd legitimatio nō potuerit peti à pr̄e per procuratorem. sed cum dictum sit, quòd pr̄ potest petere legitimari filium offerendo preces principi. Dicit Imperator, quod si fuerit impedit⁹, ne adhuc in morte habeat illud remedium, nō tn̄ negat quod dum vixit,

3 non potuit per procuratorem petere. † Nō ob. C. de his q væ. æta. impe. l. omnes. vbi impetrās veniā ætatis à principe, si vult ad honores puenire, dēt corā iudice venire ad producēdū rescriptum, & ad faciendū probationem: qa iō pn̄tia personæ requirit̄ qa oportet quòd probet, quod sit maior xx. annis, & probet de ꝓbitate morum, & vitæ, quæ ꝓbatio clari⁹ fit si persona est pn̄s q̄ si eēt absens, & faceret p procuratorē, cū multa colligātur ex aspectu, & pn̄tia personæ, vt l. 3. de testib. & ff. de minor. l. minor. 25. annis adito, prætera nec illud est generale, quòd non possit fieri per procuratorem, quia habet locum tm̄ in masculo non in femina veniam ętatis impetrante, vt dixi in l. oēs. §. fęminas. C. de his qui ven. ætat.

ADDITIO.

a Post mortē. Vbi ad hoc vide Bar. & adde Bal. in l. fi. C. eo. ti. & Bar. etiam i l. nequaquam. §. 1. de excus. tu. & in l. Gallus. §. forsitan. de lib. & posthu.

---

1 *Pater verbotenus simpliciter nominādo aliquē, vt filiū, nō facit ip̄m legitimū.*
2 *Filius naturalis inuitus non legitimatur.*
3 *Legitimatio est voluntariæ iurisdictionis.*
4 *Legitimari, quòd possint absentes.*
Absens non adoptatur.
5 *Ratio quare in absentem fit legitimatio, non adoptio.*
6 *Legitimatio per principis rescriptum quòd fiat in subsidium, & in illis casib. in quibus non potest fieri legitimatio per matrimonium.*
7 *Legitimatus p r̄escriptū principis succedit fratrib. agnatis, & cognatis patris.*
8 *Pater, quando cogatur filium emancipare, remissiue.*

9 Filius

Filius, an ex eisdem causis cogatur exire de patria potestate: ex quibus cogit patrem ad ipsum emancipandum, remissiuè.
10 *Casus, in quibus legitimatio permittitur, remissiuè.*
11 *Ciuis, vel ciuitatis appellatione qui contineantur in priuilegio.*

§. Generaliter. In tex. ibi. legitimi fieri. Subaudi, & legitimi fiant. in tex. ibi, ad adiicentes aliis. s. quædam sunt. in §. illud tñ. de mō lītimandi. ¶ † Opp. ad §. si vero
1 his. & vr̄ ꝙ per proc. nō sit necesse, ꝙ filij supplicēt princip. vt lic. mat. & aui. §. ad hoc posita. C. de na. lib. auth. itē si quis. So. vt not. hic in gl. sup ver. princip. q̄ gl. no. & tene mēti, qa ponit verū intellectum istius. §. & illius. §. ad hoc. ¶ † Venio ad nostrū. §. & not. ꝙ
2 filius naturalis inuitus nō lītimaɫ, vt hic. & §. si qs āt legitimos. s. e. & est casus fm vnā lec. ff. de his q̄ sunt sui vel alie. iur. in fi. ¶ Scdò no. tex. fm gl. sup ver. nō est, † ꝙ lītimatio est de volūtaria iurisdi-
3 ctione.ᵃ & no. p gl. in c. p venerabilē. ex̄, qui fil. sint leg. per Gof. in
4 summa. q fil. sint leg. §. sed cum superiores. ¶ † Tertiò no. tex. ibi, dum & filij hoc ratum habuerint, ꝙ absens pt lītimari. tex. est hic, pro quo optimè C. de emā. li. l. iubemus. vbi absens pt legitimari p principis rescriptū, fm formā illius l. In p̄riū vr̄ l. neq; absens. ff. de adop. vbi absens non pt adoptari. sed dic, ꝙ ibi loquiɫ in ado-
5 ptione, hic verò in legitimatione. ¶ † Quæro, q̄ posset esse rō diuersitatis? rn̄deo ꝙ mihi vr̄, ꝙ pt esse ista psuasio, quare requiraɫ pn̄tia adoptati, qa circa psonam adoptatā requiriɫ qdam cāæ cognitio, videlicet ne adoptandus sit minor eo, qui ipsum adoptat, vt l. si paterfa. in fi. ff. de adop. §. minorē. insti. eo. & hoc pt ex aspectu corporis apparere, iō requiriɫ pn̄tia psonæ adoptati, vt dixi s̄.
6 in §. pce. in alia q. ¶ † Quartò no. in vers. hoc dicimus. ꝙ limitatio p principis rescriptum fit in subsidiū, videlicet in illis casib. qbus non pt fieri limitatio p mr̄imonium, qui casus ponunɫ in §. illud
7 tñ. s̄. eo. & §. reliqui igiɫ. ¶ † Quintò no. hunc tex. ꝙ legitimatus p principis rescriptum succedit fratribus, agnatis. & cognatis pr̄is, & eꝯ. nam hēt illas successiones actiuè, & passiuè, quas habēt qui fuerunt ab initio legitimi. tex. est hic, qđ tenet Spe. in tit. de suc. ab inte. §. 1. ver. de legitimatis, dixi s̄. eo. §. tribus. ver. reliqui. ¶ † Op.
8 ad §. gn̄aliter. hic dr̄ ꝙ pr̄ non cogiɫ emancipare filium. ꝯ in l. si lepones. C. de epis. aud. C. de susce. l. si. lib. 11. Sol. vt in gl. cū qua cōcor. qđ no. in l. nō pt. ff. de adop. & inst. qui. mo. ius pa. po. sol. §. vlt.
9 ¶ † Quæriɫ gl. an filius cogaɫ exire de p̄ria ptāte ex eisdem causis. ex quibus ipse pt patrē cogere, vt ipsum emancipet gl. hic tenet, ꝙ nō, per suas rōnes. & cum hac gl. concor. qđ not. in l. nec auus. C. de eman. li. & insti. quib. mo. ius pa. po. sol. §. fi. & oēs istas gl. Ia. de Are. reprehendit per tex. l. quidā cū filiū. §. sed videamus. ff. de
10 verbo. obl. dic vt ibi. ¶ † Quæriɫ glo. in ver. si verò plurimis. quot sunt casus, in quib. permittiɫ ista legitimatio, ita demū si filij non existūnt legitimi, & nāles. gl. super ver. in quib. dicit, ꝙ tres. & no. bene trinū casum, qa ista gl. declarat §. ad hoc. hic alle. & auth. itē. C. de na. lib. vbi gl. aliqd tangit. & vide, qđ no. in c. per tuas. extrā, qui fi. sint leg. & qđ not. Gof. in sum. qui fil. sint leg. §. octo modis.
11 ¶ † Vlt. Iac. de Bel. hic ponit quandam q. q̄ disputauit, & est talis. Rex concessit priuilegium, seu beneficium ciuitatib. seu ciuibus regni sui. Modo quæriɫ quæ ciuitas, & quæ personæ contineanɫ
b appellatione ciuitatis, vel ciuiū?ᵇ dic, vt in dicta sua disputatione.

ADDITIONES.

a Iurisdictione. Sed ab extra quæro, nunquid per viam voluntariæ iurisdictionis legitimari possint filij illegitimi non citatis his, quorū interest. vide not. per d. Soci. in consi. 226. inci. quæstio præsentis consultationis. versi. secunda ratio, quia non potest, cum ver. seq. in 2. parte. vbi etiam quid de patre viuente, & consentiente, & an, & quando habeatur pro legitimo.

b Ciuium. Vide d. Alex. de Imo. in l. vrbis. ff. de ver sig. vbi etiam Bar. versi. sed quæro, quando ciuitas. & Io. de Imo. in rub. sol. ma. & Io. de por. in l. quia tale. sol. matri. & Bal. in mar. ver. ciuitas. ver. 3. & plenè per Fel. in c. Rodulphus. de rescr. & in c. significauerunt. circa prin. de iud.

1 *Alere, an debeat pater filium naturalem. quod sic si non hēt aliud, vnde viuat.*
2 *Filius naturalis succedit patri non habenti filios legitimos, & naturales in duabus vncijs ab intestato. & an etiam ali debeat.*
3 *Frater tenetur sororem alere, si non habet aliter vnde viuat. & nu. 4.*

§. Discretis. Liberi naturales fm formā hic traditā ex testō, vel ab intestato succedunt, & alimēta cōsequi dēnt. odiosi vero liberi ab oī successione tam ex testō, q̄ ab intestato penitus excluduntɫ, & alimenta ēt à pr̄e percipere non dēnt, nec sunt liberi nominandi. h. d. vsq; ad fi. & hēt duas partes. Primò poniɫ de successiōe naturaliū liberorū in ciuili curia pmissa. Scdò poniɫ de successione liberorum odibilium à curia prohibita. Scda est in §. & quidem. vsq; ad §. vltimum. vnde sumitur autem. licet. C. eo. tit. item ex §. vlti. sumiɫ auth. ex cōplexu. C. de incest. nup. ¶ Quid si soli naturales filij existant, non cōcubinę, dic,
1 vt no. in l. 2. C. de na. lib. ¶ † Not. in §. si quis āt. ꝙ filij naturales de-
a bent ali,ᵃ vt hic. & j. eo. §. si quis igitur. ff. de lib. agno. l. si quis à li-
2 beris. §. idem scribit. & ibi not. ¶ † Scdo not. quia hic vr̄ tex. ꝙ filius naturalis succedit patri non habenti filios naturales, & legitimos in duabus vnciis ab intestato. & vltra istas duas vncias nihilominus debet hr̄e alimenta de bonis pr̄is. ita vr̄ velle hic tex. & gl. et super ver. vnciarum. q̄ gl. no. s̄. facit de tri. & semis. §. consideremus. ver. præsens. & pro ista gl. facit, ꝙ ibi dixi optimè. & iste tex. dum dicit, alimenta dans, & c. intellige dans s. post mortē pr̄is, & hunc intellectū puto voluisse sentire gl. istā. hoc ēt apparet ex gl.
3 quæ est in §. si quis igitur. j. e. quæ quærit, † an pr̄ dum viuit, teneatur filios naturales alere, qa vr̄ sentire gl. qđ hic tex. loquiɫ de alimentis, q̄ prestanɫ post mortē pr̄is, qa al's si hic loqueretɫ de alimētis pstandis in vita pr̄is, gl. illam q. non q̄reret, quia esset casus, vt hic. Possumus dicere hoc esse verum, ꝙ filius dēt hr̄e alimēta, q̄n non hēt aliud vn̄ viuat, seu se alat, al's nō dn̄t alimēta pstari. ar. d. l.
4 si quis à liberis. §. sed filius. † sicut ēt dicimus de fratre, qui dēt alere sorores legitimas & naturales, vt no. gl. in d. §. si quis. §. idē scripsit. & in l. 1. C. de lib. à pa. alen. quia est verū si soror non hēt aliud vn̄ se alat. vt ff. vbi pup. edu. de l. qui filium. & fm hoc illud verbū, & alimenta dans eis, dēt intelligi qđ dētur alimenta à pr̄e dum ipse pater viuit, & ad hoc bene sequitur qđ dicit tex. quasi vnum remedium lex dederit naturalibus in vita patris. scilicet qđ dēant à patre ali: aliud remediū detur post mortē pr̄is intestati defuncti, qđ hēat duas vncias non existentibus filiis, vel cōiuge: sed tñ præcedens opi. vr̄ magis de mēte huius textus, & d. versiculi præsens est fauorabilis. ¶ Op. dr̄ hic, ibi omnino indubitatis, & ꝯ, & c. & videtur, qđ vbi quis hēt vnicam concubinā, filij ex ea nati sint legitimi, & naturales cum matrimonium præsumatur. vt l. in liberæ. ff. de ritu nup. huius timore facta est gl. super ver. vncias & super ver. indubitatus. quę intelligunt hunc tex. quando fuit facta protestatio, qđ tamen tenebat eam, vt cōcubinam. de quo not. in d. l. in liberæ. & per Dyn. in l. in concubinatu. ff. de concubi. quid de iure canonico: dixi s̄. quibus modis natu. effi. legi. §. illud.

ADDITIO.

a Debent ali. Adde Bar. in tract. alimentorum, ver. quæro, an pater.

1 *Pater naturalis in illis casibus, & pro illa portione succedit filio, in quibus filius ipsi patri succedit.*
2 *Pater dum viuit, an teneatur alere filios naturales, remissiuè: & vide supra, §. proxi. nu. 1. & 3.*
3 *Filius naturalis natus ex vnica concubina, an habeat ius succedendi suo fratri legitimo.*
4 *Filij naturales nati ex eodem patre, sed ex duabus concubinis, an adinuicem sibi succedant. remissiuè.*
5 *Naturales nati ex eadem matre, & diuersis patribus, sibi adinuicē succedūt.*
6 *Quarta debita ascendentibus, quod sit aucta, sicut quarta, quæ debetur descendentibus.*
7 *Patruus ita succedit nepoti, sicut nepos patruo.*
8 *Filius naturalis non succedit patri contra testamentum.*
9 *Filius naturalis legitimatus rumpit testamentum paternum.*

1 §. Si quis igitur. † No. tex. no. & menti tenēdum, ꝙ in illis casib. & p illa portione succedit pr̄ filio naturali, in quib. casib. & pro qua portione succedit filiꝰ naturalis ipsi pr̄i naturali. & idem in alimentis. text. est not. hic in ver. in quib. quam q. mouet Azo. in summa de legit. hær. in fi. dicit, qđ forte eodem mō succedit mr̄ filio naturali, & spurio, quo succedit filio naturali pr̄, & ita sit par ratio pietatis. arg. l. nam & si parētib. ff. de inof. test. Pla. vero dicit, ꝙ pater semper succedit in totum filio nō solū si est naturalis tm̄, sed etiam si est spurius: sed de opi. Azo. est casus hic, licet ipse non alleget ibi hunc §. sed ipse hanc opi. firmat. & alleg. hunc tex. in summa. de nat. lib. §. ab inte-
2 stato. ¶ † Quæriɫ gl. an pr̄ dum viuit, teneaɫ alere filios naturales.
3 dic, vt in gl. j. q̄ facit ad id, ꝙ dixi s̄. in §. si quis āt. ¶ Quæro, † hic dr̄ qualiter filius naturalis patris, natus ex vnica concubina habeat ius succedendi suo fratri legitimo, & naturali, vide Azo. in sum.
4 C. de legi. hær. §. fi. facit l. fi. & qđ no. C. de nat. libe. ¶ † Quæro, an filij naturales nati ex eodē patre, & duabus concubinis inuicem sibi succedant. dic vt no. in gl. l. hac parte. ff. vnde cog. vide Spe. in
5 ti. de succ. ab intes. §. j. ver. quid de natis filiis. ¶ † Quæro quid de natis ex eadem mr̄e, & ex diuersis pr̄ibus, sine dubio inuicem succedunt, vt d. l. hac parte. & l. spurius. e. ti. & inst. de succ. cog. §. qđ
6 vulgo. ¶ † Et iste ver. in quib. inducitur ad q. per secundam. glo. hic, videlicet ꝙ sicut quarta debita descēdētib. est aucta, ita quarta debita ascendentibus debet esse aucta, cum æqualitas debeat esse inter pr̄em, & filium, de qua q. hēs s̄. de hær. & Fal. §. primum. itaq;. & s̄. de tri. & sem. §. j. in fi. & in aut. nouissima. C. de inoff. test.
7 ¶ † Secundo inducit Ia. de Bel ꝙ sicut patruo succedit nepos, vt 10. col. impe. Lotha. c. 1. in fi. & ecōuerso patruus succedit ne-
8 poti. de qua q. no. ipse. s̄. eo. §. filium. & ibi dixi. ¶ † Vlt. circa istos §. aduerte: quia posito ꝙ filius naturalis succedit patri ab intestato, & ex testamento fm formam hic traditam: tñ cōtra testm̄ paternum nullum hēt remediū. vt not. per gl. in l. 3. in prin. ff. de lib.
9 & posthu. & insti. de inoffi. testa. §. tam autem. in 1. gl. nisi † talis filius esset legitimatus, quia tunc contra testamentum paternum remedium omnino sibi competeret, quod cōpeteret filio ab initio nato legitimo, & naturali. vt s̄. de incest. nup. §. dubitatum. & not. s̄. quibus mod. na. effi. legi. in prin.

1 Nati

1 *Nati ex illicito coitu non sunt legitimi filij nominandi, nec succedunt patri, nec ab eo ali debent, de iure canonico sic. nu. 4.*
2 *Nati ex damnato coitu qui dicantur, remissiuè.*
3 *Nati ex damnato coitu, quando succedant patri, & matri. & nu. 5.*
6 *Substitutio facta de spurio, quando teneat.*

1 §. Vltima si quidem. †Not. ꝙ nati ex illicito, & nephario coitu, non sunt ltimi filij noiandi, nec veniunt ad successionē pr̃nam, nec ali dēnt à pa
2 tribus. ¶ † Sed q̃ro, qui dñr nati ex dãnato coitu, vt nõ dēant filij noiari. dic vt in gl. super ver. participium. idē no. in auth. ex cōplexu. C. de incest. nup. & in auth. incestas. e. tit. & in c. referente. ex̃. q
3 fi. sint leg. ¶ † Et an isti succedant matri. dic vt Insti. ad Orfi. §. nouissimè. & qđ ibi not. & C. ad Orfi. l. si qua illustris. & in d. auth. ex
4 cōplexu. † Et eo mõ dicas in alimentis, an dēant ali de iure cano-
a nico à pr̃e, & dic ꝙ sic. ª vt in c. cũ hēret. ex̃. de eo q duxit in matr.
5 &c. & in c. ꝑ venerabilē. ex̃. q fi. sint ltimi. ¶ † Sed licet de iure canoni. dēant ali, tñ succedere non pñt, vt in c. tãta. & c. referente. & in c. per venerabilem. ex̃. q. fi. sint legi. & qđ not. in d. c. cum hēret.
6 ¶ † Quærit gl. pone, ꝙ pr̃ instituit, & filiũ suum spuriũ substituit: an teneat substitutio? gl. dicit fortè distinguendum: aut substituit vulgariter, vel pupillariter, &c. vel dic, đt gl. ꝙ l. si is q. loquitur qñ substituit eum, q pt̃ à patre aliquid capere: vt puta filius nãlis, secus si nullo mõ, vt spurius. sed tene ꝑcedentē opi. tanꝙ no. ꝙ d. l. si is qui. loquat̃ in spurio, & eã tenet Spe. quē vide circa istam q. posità in gl. vt ipse no. in tit. de suc. ab inte. §. 1. ver. sed an natis. & ver. seq. & ibi nõt. idem not. in d. auth. ex cōplexu. & per Azo. in sum. de nat. li. §. quid si Imperator. & per Doct. in l. 1. C. de natu. lib.

ADDITIO.

a ¶Quod sic. Adde Bar. in l. si quis. §. vtrum. de lib. agn.

De testibus, &c. Rubr.

1 *Vtilitas testium propter probationes est inuenta.*
2 *Falsitatibus testium est obuiandum.*
3 *Edictum de testibus, est prohibitorium.*
4 *Testi existenti in dignitate magis creditur quàm pagano.*
5 *Vilissimi non admittuntur ad testimonium, nisi cum tortura.*
6 *Testes cognoscere debent contrahentes.*
7 *Testis, qui se offert non citatus ad testimonium, redditur suspectus, & ei nõ creditur sine tortura.*
8 *Testis pro vtraque parte debet veritatem dicere.*
9 *Calliditas quid sit, remissiuè.*
10 *Falsitas committitur etiam in tacendo veritatem.*
11 *Iudex quos testes repellat ex officio, remissiuè.*
12 *Modi probandi qui sint, remissiuè.*

TEstium. Iste ti. hēt 12. ptes. Primò ponit exordiũ. Scdò ponit de testibus adhibitis ad testimonium in iudiciis. Tertiò de testibus adhibitis in instris. Quartò ponit de testibus sibi inuicē ꝯdicentibus in dictis eorũ. Quintò quot, & qual'r testes producant̃. Sextò ponitur ex quo loco producant̃. Septimò de statu testium. Octauò ponit̃ de testibus inimicis. Nonò de proxenetis. Decimò ponit̃ quo tp̃e testes ad testimoniũ admittant̃. Vndecimò ponit̃ ll. antiquarum ꝯfirmatio. Duodecimò ponit̃ huius constõnis promulgatio. Scda in §. nos igit̃. tertia in §. & licet. quarta in §. si vero quidam. quinta in §. qa verò. sexta in §. & qñ. septima in §. si verò dicat̃. octaua in §. si verò qs dicat̃ odiosus. nona in §. qñ. decima. in §. & hoc verò. vñcima in §. oĩbus. duodecima in §. q̃ igr̃. & vsq; ad §. & licet. br̃ h. d. Testiũ vtilitas ꝑꝑ probationē adinuẽta est, & testium falsitatib. est obuiandũ. legib. antiqs de testiũ probõne loquētib. ꝯfirmatis. Itē testes bonæ ꝯdõnis, & famæ, dēnt esse: ignoti aũt & vilissimi ēt ad testimoniũ festinantes, & se offerētes non
1 admittunt̃, & eorũ dictis nõ credit̃ sine tormẽtis. h. d. ¶ † No. ꝙ te
2 stiũ vtilitas ꝑꝑ probõnē est adinuenta. ¶ Scdò no. ꝙ † testiũ falsitatib. est obuiandũ: nã qlibet ad testimoniũ admittit̃ nisi spāl'r sit
3 prohibitus. ¶ † Tertiò no. ꝙ edictũ de testibus est prohibitoriũ, nã qlibet ad testimoniũ admittit̃, nisi spāl'r sit prohibitus, vt hic.
4 & in l. 3. ff. e. ¶ † Quartò no. in §. sancimus. ꝙ credit̃ testi posito in
5 dignitate, & magis q̃ Pagano. ꝯcord. ff. eo. l. 3. in prin. ¶ † Quintò no. ꝙ testes vilissimi, & ignoti ad testimonium nõ admittunt̃, vt
a eorũ dictis sine tormẽtis credat̃, ª vt hoc §. sancimus. versi. si verò
6 ignoti. ¶ † Sextò no. in d. ver. si verò ignoti. ꝙ testes dēnt cognoscere ꝯhētes, de quo in l. 3. §. 1. ff. eo. & extrà de testib. c. causa. dixi
7 s. de hær. & fal. §. si verò absunt. ¶ † Septimò no. tex. cum gl. super ver. festinantes. ꝙ testes q offerunt se ad testimonium dicẽdum, cum nõ sint citati, p̃sumunt̃ suspect. iõ eis nõ credit̃ sine tormentis. ita exponit hunc tex. festinãtes, &c. Ia. de Bel. ꝙ cum festinantem. i. ad testimonium se offerentē. alibi exponit̃ festinantes. i. nõ citati, & sic talibus nõ citatis qui se sponte offerunt, nõ creditur sine tormẽtis: sed cum tormẽtis sic. ꝙ tene menti, ꝙ latius ĩ. decla
8 rabo. ¶ † Octauò not. tex. ibi, nil celetur veritatis, ꝙ testis dēt pro vtraque parte dicere veritatē, vt hic & C. de epis. & cle. auth. si iu-
9 dex. & videbitis ĩ. de san. epis. §. nulli. ¶ † Quæro dr̃ in prin. huius tit. & calliditate, &c. q̃ro quid sit calliditas. dic vt in gl. q̄ ēt ponit'
10 † quid sit falsitas. ex quo hēs, ꝙ falsitas ꝯmittitur nõ solum dicẽdo, qđ nõ est, sed ēt in tacendo veritatem, de quo in l. ꝑsbyteri. &
11 auth. ꝑsbyteri. C. de epi. & cle. ¶ † Quæro in versi. licere. vbi legislatores hoc prohibuerunt? dic vt in gl. super ver. licere. quæ dicit aliquos testes ipso iure repelli, & aliquos repelli officio iudicis.
12 ¶ † Not. etiam gl. super ver. plurimis. aliàs est super versi. non aliter. quæ dicit quot sint modi probandi, quod dic, vt in eadem.

ADDITIO.

a ¶Credatur. Adde Bal. in c. 1. §. iniuria. in ver. sed nunquid ex tali confessione. de pace iur. firman. vide Ang. hic, & Barto. in l. ex libero. ff. de quæstio. & do. Alex. de Imo. in l. de minore. §. tormenta. ff. de quæstionib.

1 *Testis, quòd sit bonus quilibet præsumitur etiam in testamento.*
2 *Pauper, an possit esse testis.*
3 *Iudex ex officio inquiret de bonitate testis, & legalitate.*
4 *Testis de quibus possit à iudice interrogari, remissiuè.*
5 *Ignobiles, & viles qui dicantur, vt à testimonio repellantur.*
6 *Legalitas in teste non probatur per seipsum, sed per alium.*
7 *Infamis de facto, quando admittatur ad testimonium etiam contra infamen.*
8 *Infamis de facto non potest esse iudex.*
9 *Homines de vniuersalitate, an admittantur ad testimonium.*
10 *Excommunicatus contra excommunicatum, an admittatur, remissiuè.*
11 *Testis contra quem crimen opponitur, an poterit idem crimen contra opponentem opponere.*
12 *Militia, an sit dignitas, remissiuè.*

1 §. Sancimus. † Quæro, an admittet̃ in testimonium aliqs, q nõ sit probatus aliquo de ꝑdictis modis, vcz rõne dignitatis, militiæ, officij, vel diuitiarum. gl. sup ver. officij, đt, ꝙ sic, vt patet in ver. aut si nõ tale, &c. & no. sup versi. ex
a vtroq;. rõ est, qa quilibet p̃sumit̃ bonus ª nisi probet̃ ꝯ̃rium, vt ff. de leg. 2. l. cum quidã. C. de inof. testa. l. oĩmodo. cum similib. & ꝙ quilibet testis p̃sumatur bonus nisi probet̃ ꝯ̃rium. not. glo. in c. 1.
2 ex̃, eo. Patet ergo † ꝙ ēt paup persona, & nõ existēs in dignitate, vel militia, pt̃ esse testis, licet magis credat̃ positis in dignitate, pu
b ta Doctori, & militi. Et de hoc, an pauper ᵇ admittatur ad testimonium. no. in l. 3. in prin. ff. e. & dic, vt hēs in tex. & gl. ex̃. de testi. c. si
3 qui testium. ibi, & qđ iuris sit. ¶ † Quærit hic gl. an iudex dēt inquirere de veritate, bonitate, & legalitate? đt gl. super ver. officij. in fi. ꝙ sic. & not. eam. & fiet ista inquisitio à iudice ex suo officio.
4 ita not. gl. no. in l. 3. in prin. super ver. inimicitiæ. ff. eo. † sed circa hoc q̃ro, an testis possit interrogari à iudice de oĩb. his, de qbus iudex põt quærere ab aliqua persona, & inuestigare. dic, vt no. ex̃ c. cum cãm. in gl. super ver. de causis, q tene menti. ¶ Quærit gl.
5 an eo ipso † ꝙ quis est artifex, repellatur? glo. super ver. ignobiles. đt, ꝙ non, sed ex eo, ꝙ ignobilis. Qui ãt ad hoc dicant̃ ignobiles; dic, vt in d. gl. sed alibi hēt̃ur, ꝙ viles p̃sonæ dñr ꝑsonæ pauperes, vt s̃. quib. mo. na. effi. legi. §. quisquis ãt. & s̃. de man. prin. §. sit tibi.
6 ¶ Quæro, dicitur † hic, ꝙ talis testis dēt adhiberi, qđ si de fide ēt dubitatur, possit de facili probari, ꝙ eius vita est inculpabilis, & moderata, sed per quē hæc probentur. đt gl. ꝙ hoc dēt probari ꝑ alium, nõ per ipsum testem. q̃ gl. no. sup ver. moderata. cui iunge
7 gl. sup ver. officij. in fi. s̃. e. & ꝙ sup ea dixi. ¶ † Quæro, an infamis
c de facto admittatur ad testimonium. ᶜ & vr̃ tex. cum gl. ꝙ non. ff. de Sen. l. Cassius. In ꝯ̃rium est gl. in l. 1. C. de sum. tri. & fi. cath. hæc est veritas. non ob. gl. l. Cassius. qa ꝙ gl. ãt ibi, ad dignitatē iudicis, non ad testimonium referas. ad q̃ dignitatē infamis de facto non admittit̃. vt l. nemo. C. de digni. lib. 12. & pro hac opi. facit. qđ no. in l. 1. ff. de his, qui no. infa. C. ex qui. cã. inf. irro. l. nulla. vbi gl. dñt, qđ tñ sunt duo effectus infamis infamia facti, videlicet qđ repellit à dignitate. item, quia facit admitti ad testamẽti q̃relam fratrē, qui al's non admittit̃. vt l. fratris. C. de inoffi. testa. patet ergo qđ à testimonio nõ repellitur. dic hoc esse verũ, sed tñ cum tormẽtis dēt admitti. vt l. 3. §. lege Iul. ĩ gl. & fine. ff. e. & ei min⁹ credit̃, q̃ alij testi nõ infami. qđ intellige esse verũ tã ĩ crĩalib. q̃ ĩ ciuilib. causis, & de iure ciuili: sed de iure canonico infamis de facto admittit̃ in cã ciuili, & ēt in crĩali, vbi ciuil'r agitur, secus si criminaliter, vt est tex. & gl. in c. testimonium. eo. tit. & in c. fi. ex̃ e. vide Spe. in tit. de test. §. 1. ver. item ꝙ est infamis. vide 2. q. 7. c. epi. de infami. de iure non est dubium, qđ à testimonio repellitur. vt d. l. 3. §. lege Iulia.
8 ¶ † Quæro pone, qđ hoĩes vnius villæ admittãtur in testes ꝯ aliã: an valeant? gl. hic in prin. huius §. tene qđ sic quam no. & eam tenet Spe. in ti. de test. §. 1. ver. omnes. vbi de hac gl. facit mentionē.
9 ¶ † Item quæro nunquid vnus infamis ꝯ infamem admittatur in testem.

ADDITIONES.

a ¶Bonus. An & quando, & ex quibus quis præsumatur bonus, & quando nõ, vide latè per Fel. in c. dudum. in ver. idoneus. de præsump.
b An pauper. Adde istum in l. ex libero. ver. item dico. ff. de quæst. & Fel. in ca. si qui testium. ver. in gl. fi. ibi, aliàs honesta persona. extrà. de test.
c Testimonium. Vide d. Ias. May. in l. 1. circa fi. C. de sum. tri. & Fel. in c. testimonium. de testi.
Adde istum in l. inhumanum. in princi. & quod ibi posui in apost. ad ipsum. in c. ver, C. de inoffi. testa.

teste? dic vt no. per gl. in d. l. 3. §. lege Iul. ff. eo. & Spe. eo. ti. §. 1. ver.
10 item ꝙ est infamis. ¶ † Sed nunquid excõicatus contra excõicatũ. vide
11 dictũ Ia. de Are. in l. si mulier. ff. so. ma. ¶ † Sed pone, ꝙ repello te
stem prætextu alicuius criminis, nunquid poterit ipse mihi obiicere
a crimẽ illud, vel defectũ.[a] dic vt not. in gl. c. testimonium. ex. eo. &
12 quod no. Spe. in tit. de test. §. 1. ver. sed pone, ꝙ repello. ¶ † Vlt. circa
hunc §. not. tex. ibi, pro dignitatis, aut militiæ, &c. nam hic vr̃ tex. ꝙ
militia non sit dignitas, cum hic ponãtur, vt species separatæ. de
quo est tex. in l. fi. C. qui milit. non possunt. lib. 12. de quo ibi dicã.

ADDITIO.

a ¶ Vel defectum. Vide tu ad hoc Fel. in c. dilecti. de excep. in ver. ad 3. caput.

1 *Vilissimæ personæ quando admittantur etiam cum tortura ad testimonium.*
Vilissimæ personæ in subsidium admittuntur.
2 *Vilissimæ personæ admittuntur quando sunt rogati à partibus. & nu. 9.*
3 *Viles personæ licet admittantur ad testimonium sine tortura, eis tamen tantum non creditur sicut alijs.*
4 *Viles personæ in testimonio ferendo, quando torqueantur.*
5 *Testes existentes in dignitate clericali positi, si de mendacio conuincantur, nõ torquentur, sed de falso puniuntur.*
6 *Testes diuites pro testimonio ferendo quando torqueantur.*
7 *Testes, vt deponant, debent primò citari, & postea cogi.*
Et qui sunt, qui cogi non possunt, remissiuè.
8 *Citatio non est coactio.*
9 *Sponte quòd quis testificetur, qualiter intelligatur.*

1 §. Si vero ignoti. ¶ Op. & † vr̃, ꝙ ignoti, & viles personæ ad testimoniũ non admittãtur,
vt s. eo. §. sancimus. & §. licere ar̃, So. illi §. intelligunt secundum istum, vi-
a delicet ꝙ vilissimæ personæ admittant̃ cum tormentis,[a] vt hic dr̃,
quod quando sit verum infra dicã. Item admittuntur in subsidium nõ ar̃s. &
sic primã, & secundam sol. simul iunge. & vide circa hoc quod no. 5. q.
5. c. illi. ¶ Sed contra hoc op. & vr̃ ꝙ viles personæ, & non fide dignæ ad-
mittantur ẽt sine tormẽtis. vt infra e. §. & licet. in fi. ver. si vero huius-
2 modi. & ibi no. † So. ibi loquit̃ in testibus, qui sunt à partibus ro-
gati, qui licet si aliàs non essent à partibus rogati non admitterẽ-
b tur[b] sine tormentis: tñ eo casu admittunt̃, licet non sint personæ
fide dignæ. & hanc sol. tenet Ia. de Bel. habemus ex opi. gl. quod vi-
lissimæ personæ nõ admittunt̃ sine tormentis, nisi sint testes rogati
à partibus. quam opi. vr̃ tenere Azo in sum. de test. Sed possemus for-
tè dicere, quod ẽt viles personæ admittantur in testimonium sine tor
mentis. hoc probatur in l. vnius. in prin. ff. de quæst. vbi deportatus
in insulam, & statuliber admittitur sine tormentis: tñ constat, quod
sunt viles, & abiectæ personæ. non obst. iste tex. quia vr̃ requirere
duo ad hoc, vt torqueantur. Primò. s. quod sint viles, & ignoti. Secũ
3 dò, quod tentent corrũpere veritatem. & licet † viles personæ ad te
stimonium sine tormentis tenendo istam opin. possint admitti:
4 non tñ eis adhibet̃ tanta fides sicut aliis. vt l. 2. & 3. ff. e. † Habes er
go secundum hoc quod viles personæ pñt torqueri si festinant corrũpere
veritatẽ, vt hic. & d. c. illi. 5. q. 5. ¶ Item possent torqueri si cõuin-
5 cerentur de mendacio. vt l. vnius. §. test. de quæst. † De aliis aũt te
stibus non vilibus quid iuris sit, dic quod si sunt positi in dignitate,
aut est dignitas clericalis, & non pñt torqueri, sed aliter de falso
puniuntur. vt C. de epi. & cle. auth. presbyteri. & l. presbyteri. præterquam
in vno casu tm̃. s. si vacillãt. vt l. nullũ. C. de testi. licet lex illa videa
6 tur loq. in dignitate sacerdotali. ¶ † Si vero sunt alij testes nõ po-
siti in dignitate, tunc si sunt diuites, & bonæ famæ, non pñt tor-
queri nisi in duob. casib. Primus est si vacillant. vt l. ex libero. in
prin. ff. de quæstio. Secũdò si conuincuntur de mẽdacio. vt d. l. vnius. §.
test. & quod dixi de tortura in casibus prædictis, hẽt locũ in crĩali, & ci
7 uili, vt no. in pal. l. ex libero. & probat̃. in l. diuus. 1. rñ. e. ti. ¶ † Vlte
rius op. hic innuit, quod testis spõte veniẽs non admittit̃, imò vr̃ quod
admittat̃, & nullo mõ cogi dẽat, vt ff. e. l. 3. §. lege Iulia. & in l. inui-
ti. e. ti. So. veritas est, ꝙ testes prout l. illa loquit̃, admittunt̃ spõte, tñ
nõ cogunt̃, vt ibi dr̃: dẽnt tñ esse citati, nõ tñ eis licet se offerre, vt
hic dr̃. & hãc so. tenet Ia. de Bel. ꝙ illæ personæ de quibus ibi loquit̃,
nõ dẽnt inuiti denunciari, ita quod inuiti cogant̃ deponere. dẽnt tñ
citari, ne præsumantur se sponte offerre, & inuitis operas suas inge
rere. ar. l. quod oĩa. ff. de proc. cum si. non. n. per simplicẽ citationẽ testis
dr cogi, sed moneri. & istã monitionẽ bñ pñt sustinere personæ, de
quibus loquit̃ lex contraria, & post illã monitionẽ, quæ fit per simplicẽ cita
tionẽ, sequit̃ coactio, & hanc coactionẽ non patiunt̃ personæ, de
8 quibus loquit̃ lex illa, sed alij testes sic. vt l. si quando. C. de test. ¶ † Et
hæc distinctio, ꝙ primò præcedat monitio, secundò sequat̃ coa-
ctio, ponitur. in c. super eo. extra de test. cog. & ibi not. in gl. super
verbo, nõ cogẽdi. & quod prima citatio nõ sit coactio, apparet eo,
ꝙ post monitionẽ alicuius prouideat̃ testes, & illa dr coactio,
9 vt patet in c. 1. & 2. e. ti. & sic pñt intelligi. quod no. per gl. de eo qui spon
te fert testimoniũ, in l. post legatum. §. his vero. ff. de his quib. vt
indi. & quod no. in l. qui cum maior. §. si vero accus. de bonis lib.
& intelligatur sponte sine coactione: tamen præcedens coactio
est necessaria, ne præsumatur ingerere inuito. vt s. dixi, & ita intel
ligatur glo. quæ dicit, ꝙ illæ personæ sponte admittuntur. vt not.
in d. l. inuiti. in fi. in 3. q. 1. c. si testes. §. item l. Iulia.

ADDITIONES.

a Cum tormentis. Adde hic, quæ dixi suprà in prin. in 5. notab. in apostil.
b Non admitterentur. An autem à testibus à partibus rogatis possit opponi de habilitate. vide Fel. in c. cum inter. de excep. circa prin. ibi ad idem. vbi ponit cautelam, quod vocentur ad actum testes affines, & propinqui.

1 *Testes quibus casibus debeant esse rogati. & nu. 7.*
2 *Duo testes quando sufficiant in instrumentis, remissiuè.*
3 *Testes, an debeant interrogari de circunstantijs, & de quibus, remissiuè.*
4 *Testes quando interrogatur de loco, & de tempore.*
5 *Testis dẽt cãm sui dicti reddere si sit iterrogat⁹, aliàs depositio valeret sine cã.*
6 *Testis deponẽs sup eo, quod sẽsu nõ pcipit̃ ẽt nõ iterrogatus tenet̃ reddere cãm.*
7 *Confessio extraiudicialis facta vicinis ad liberandum, quod prosit: secus si ad obligandum: & quando valeat, remittit.*
8 *Pactum de non petendo factum absente parte, quando prosit parti.*
9 *Rogatio testium operatur, vt etiam inhabilis admittatur.*
Item quòd quis cogatur ad testificandum, qui aliàs cogi non posset.

§. Et licet. In confessione soluti debiti in instrumentis confecti, sunt adhibendi testes, qui non sunt fortuiti, vel tran-
1 seuntes, quod ẽt in testõ seruat̃, iure antiquo seruato. h. d. ¶ † No. ex
2 isto §. casus in quib. testes dẽnt esse rogati. ¶ † Sed opp. hic innuit̃
ꝙ sufficiunt duo testes, contra imò requiruntur quinque. vt l. testium. C.
de test. veritas est ꝙ hic §. intelligitur determinatè secundum illam l. te-
stium. & hanc opi. tenent Doc. in auth. rogati. C. de test. licet glo.
ibi aliam sol. ponat. ¶ Sed contra hoc op. & vr̃ ꝙ non requirant̃ tot te-
stes. vt s. de instr. cau. & fide. §. vt aũt. Sol. vt not. in d. l. test. in 2. q.
¶ Quæro quid vult iste tex. ibi dicere, aut cãm testimonij &c. dic,
3 vt in gl. sup ver. cãm. † Et circa hãc gl. an testes dẽant interrogari
de circũstãtiis. s. an tp̃s erat nubilosum, & de vestibus, & de simil.ib⁹,
4 vide gl. in d. l. testiũ. & ibi per Doc. in vlt. q. ¶ † Itẽ an testes dẽant in-
a terrogari de tpe[a] vel de loco, vide gl. in l. ob carmẽ. ff. de testi. & per
Doc. in d. l. testium. C. e. in 2. q. & vide gl. 4. q. 3. §. Itẽ in testi. & q. 9.
eadẽ cã. c. nihilominus. circa illud, quod gl. dt, an testes dẽant inter-
rogari, &c. vide glo. ff. ad Sil. l. prius. & in l. 2. §. itẽ labeo. ff. de aqua
plu. ar. sup verbo, memoria. & circa oĩa prædicta vide tex. & gl. in c.
cũ cãm, ex. de test. & quod ibi not. per Inn. vide, quod no. Spe. in tit. de te
5 ste. §. iã de interrogatoriis. versi. fuit aũt. & ver. itẽ de temp. ¶ † Ex
hoc tex. dicta gl. sup versi. cãm, sumit ar. ꝙ testis dẽt cãm sui dicti
b reddere,[b] quod est verũ si fuerit de cã interrogatus, al's eius testimo
niũ valet sine cã. vt not. in l. solã. C. de testib. ff. de no. ope. nun. l. 1.
ex. de rescr. c. si quando. & 4. q. 3. §. itẽ sola. & Spe. in tit. de teste. §. 1. ver.
6 itẽ, ꝙ interrogatus. † quod est verũ in his, quæ pñt pcipi per sensum cor-
poreũ, puta si testis dicat, ꝙ vnus deposuit pecuniã, & similia. Sed si
reddat testimoniũ sup eo quod sensu nõ pcipitur, vt puta si dt Titiũ
dñm talis rei, tunc nõ probat, nisi reddat cãm sui dicti, posito, ꝙ de
cã nõ interrogaret̃. rõ, quia testis dẽt deponere per sensum corpo-
reum. vt l. qui testõ. in fi. ff. de test. & l. 1. 2. rñ. ff. de his, quæ in test. de-
len. facit, quod no. in l. testium. C. e. & ibi per Doct. sed cũ testis dt, ꝙ ta-
lis sit dñs, nõ pcipit istud sensu corporeo, sed per intellectũ, & tunc
testificat̃ de eo, quod est ius, nõ de eo quod consistit in facto. Ita determi
nat Inn. in d. c. cum cãm. & Spec. in tit. de test. §. nunc tractandum.
7 ver. vt aũt pleni. vsque ad versi. porro. ¶ † Quero, qui sunt casus, in
quibus requirit̃, ꝙ testes sint rogati. tex. hic ponit tres. Adde quar-
tum in auth. rogati. C. de test. & in gl. in §. sed & si instru. s. de instr.
cau. & fide. videlicet in repudio, & probat̃ per l. nullum. ff. de repu.
& ibi gl. hoc idẽ tenet Pla. in d. auth. rogati, ꝙ in repudio requirã-
tur testes rogati. sed gl. 3. q. 9. §. de his, determinat idẽ, quod in d. l.
nullum. & 30. q. 5. c. nostrates. in quibus vide quid iuris sit in ma-
trimonio, & circa prædicta, vide Spe. in ti. de test. §. 1. ver. sint rogati.
8 ¶ † Vlti. ex hoc tex. dt Ia. antiquus glossator, ꝙ confessio facta ex iu
dicium corã vicinis valet. & idẽ no. ipse C. de confes. l. vnica. & in
l. quando. ff. de infa. ¶ Sed gl. hic super verbo, pro facienda. sol. & alle.
l. vnicam. dicit hr̃e locum quando cõfessio fit ad liberandum, secus si
ad obligandũ, quia tunc non valet, nisi fiat in iudicio, vel nisi fiat
cum causa, vt habes in glo. & sic potes arguere ex hac gl. ꝙ con-
fessio facta coram vicinis absente parte, valet si fiat ad liberandũ.
vt not. in d. gl. dictæ l. vnicæ. C. de confes. sed tu potes respondere,
quod istæ gl. parũ faciunt, quia istæ gl. non excludunt partis præ-
sentiam, sed presentiam iudicis, & hoc patet in eo, quod dicit, quod
si talis confessio fuit facta ad obligãdum cum causa valet, sed sic
oportet. quod intelligatur cũ partis præsentia, aliàs nullo modo
valet etiam facta cum causa. vt l. certum. §. si quis absente. ff. de cõ
fes. & in l. 1. in fin. de interrog. act. ¶ Sed de hac q. an confessio ad
c liberandum,[c] vel pactum de non petendo factum absente parte
prosit parti, vide glo. in l. & hæredi. §. Iulia. & in l. 1. §. idem in duo-
bus. ff. de pactis. & in l. Pomp. scribit. de nego. gest. per Guil. de
Cu.

ADDITIONES.

a De tempore. Vide Fel. in c. ex tenore. circa prin. ver. not. 3. ibi determinantes, plenius. in d. c. causam. alleg. in textu post me. ver. vtrum autem testis.
b Reddere. An, & quando testis teneat̃ assignar̃ cãm dicti sui. Vide late per Fel. in d. c. cũ cãm. allc. in tex. ver. gl. in ver. & in c. literis. de præsum. ver. 1. gl. 2. & infra ver. cõtra tenet.
c Confessio ad liberandum. Adde Geor. Thomasinum ample hunc articulum disputantem consi. suo 3. inci. non parui momenti. ad fi. vol. 2.

9 Cu.& p glo.in l.non solũ.§.liberationis.ff.de lib.leg.¶† Vlt.not. tex.cum gl.sup ver.supplicij.in ver.si verò nõ hmõdi, ꝙ vilis persona,& nõ fide digna,admittit̃ ad testimoniũ sine tormento,vbi testis rogatur à partibus,& hoc ẽt tenet Ia. de Bel.licet si nõ esset rogatus à partibus non admitteret̃ ad testimoniũ sine tormento ſm opin.gl.hic,& supra proxi.¶Vltimò circa hoc an vilis psona admittatur ad testimoniũ sine tormentis, potes dicere,vt dixi.s. proxi.rñ. Et sic rogatio testium ſm opi.gl. hic positam operatur vnum,vt admittat̃ q̃ alias ad testimoniũ non admittitur sine tormento.vt in hac glo.¶Item rogatio testiũ operatur aliud,vt qui testificari non cogitur, tamen rogatus testificari cogitur.vt not. gl.in l.inuiti.ff.de testi.in glo.fi.circa finem, quam tene menti.

1 *Testis sibiipsi contradicens in suo dicto, repellitur.*
2 *Testes,quando sunt contrarij.siue ab vna parte,siue à diuersis,quam probationem faciant, & quibus statur.*
3 *Testibus dignioribus, & honestioribus, & si sunt minoris numeri creditur, nisi testes contrarij excederent in numero magno, & qui dicatur magnus excessus est arbitrarium.*
4 *Testes falsum deponentes,per quem iudicem puniantur, remittit.*
5 *Arbiter,an puniat testes falsum coram se deponentes, remittit.*
6 *Pœna falsi testis quæ sit, remissiuè.*
7 *Iudex, an puniat ex officio testes falsum deponentes.*
8 *Testis falsus punitus à iudice suo motu,an possit postea accusari.remittit.*

a §.Si vero quidam. Testi, qui sibi in suo dicto est ꝯrius,fides adhibenda non est:ᵃ si verò testes sibi inuicẽ ꝯdicunt, tũc veriora ꝓferẽtibus,& dignio b ribus, ᵇ & ĩ numero pluribus standũ est.Itẽ testes falsum testimonium deponentes puniendi sunt,p errorẽ aũt falsum testificantibus est parcendũ.h.d. vsq; ad §.quia vero. & hẽt quatuor partes. Nam primò ponit̃,qñ testis ꝯriatur sibiipsi. Scdò qñ testes sibiinuicẽ ꝯdicunt. Tertiò de pœna testium dolo falsum testificantiũ. Quartò ponit̃ de testibus per errorẽ sibi ꝯdicentibus, vel falsum dicentibus.scda ibi in ver.aut alterutris.tertia in ver. si vero astu.
1 quarta in versi.nisi.¶† Quæro de intellectu huius §. dicit gl.primum rñsum loquit̃ qñ testis sibiipsi ꝯdicit in suo dicto,quo casu repellit̃,vt hic in prin.& alle.ad hoc suas ll.& facit l.2.ff.de testi.& l.qui falsa.e.tit.& pro hoc est casus.in c. cũ cãm.ver. cum aliis,de prob.& no.gl.quas ibi allegabo ad mãm huius §.& vide ẽt ꝙ no.
2 Doc.C.de fi.instr.l.in exercendis.in 3.q.¶† In tex.in 2.rñso, ibi. aut alterutris,&c.dt Mar.ꝙ hic loquit̃ qñ vnus testis alteri ꝯdicit, & sunt à diuersis partibus producti. Nã si essent ab eadẽ parte ꝓducti, tunc repellunt̃ sicut repellerent̃ diuersæ scripturæ ab eadẽ parte productæ. vt l.scripturæ.C. de fi.instr.glo.verò nrã tenet ꝯriũ,q̃ dt, qd hic loquit̃ in testibus ꝯriis ab eadẽ pte productis.Ad l.scripturæ.rñ.vt hẽs in gl.hic.& in l.ob carmen.§. si testes.ff.e.tit. & in l.scripturæ.præal.loquit̃ ergo istud 2.rñ.qñ testes ab eadem parte producunt̃. si verò testes producunt̃ à diuersis partibus,dt gl.qd primo stat̃ maiori numero,scdò dignitati, vt hic not.in gl.
3 sed Iac.de Bel.dt† qd ẽt hoc casu p iudicẽ esset credendũ dignioribus,& honestioribus,veracioribus, vel pluribus prout iudicis motus cũ sui instantia poterit informari.idẽ qñ producuntur ab eadẽ parte.Istud, qd ipse dt ẽt hic gl.in d.l.ob carmẽ.§. si testes.& Doct.tenent.in d.l.in exercendis.in vlti.q.& vide, qd tangit gl.in d.l.scripturæ.in fi.¶Sed id qd dixi, qd stet̃ dignioribus, & qd inspicitur magis dignitas,q̃ numerus,& si producant̃ à diuersis partibus.vt not.in d.§.& si testes.intelligit̃ esse verũ,nisi ex alia parte esset magnus excessus in numero,vt dt tex.& gl.in c.in nrã.extrà de test.in gl.vbi ẽt gl.dicit,quod iudicis arbitrio relinquit̃ quis dicatur magnus, vel paruus excessus. qd tene menti. de mã huius §.vide qd plenè not.gl.in d.c.in nrã.in gl.mag.& 3.q.2.§. si testes. in gl.mag.& in §.itẽ in testibus.& in gl.vide,qd not.p Doct.in d.l. in exercẽdis.in 3.q.& quod no.Spe.in ti.de test.§.postq̃.¶Venio
4 ad ver.si vero astu.Et q̃ro,hic dr†qd testes dolosi malignitatem ꝯmittentes puniuntur.q̃ro à quo iudice puniantur, dic vt no.gl.
5 & Doc. in l.nullũ.C.e.¶†Sed q̃ro qd si testes producant̃ coram arbitro, & dolosè malignitatẽ ꝯmittunt, an arbiter poterit ipsos
6 punire,dic vt no.Spe.in tit.de test.§. 1.ver.qd de arbitro.¶† Qua aũt pẽna puniat̃ talis testis,dic vt in gl.hic.in ver.derelinqui.& ff.
7 de test.l.qui falso.& qd habes in d.l.nullum.¶†Quero,an iudex poterit ex suo offõ punire testes pẽna l. Cor.de fal. Doc.tenent, qd non; sed tñ ex̃aordinariè.vt no.in d.l.nullũ.in primo ꝯrio, & vide qd no.in l.vbi.C.de Fal.& vide quod tenet Spe.in ti.de teste. §. 1.ver.sed nunqd iudex.& circa hoc vide 5.q.vlt.c. quia iuxta.§.
8 præsbyteri.¶† An autẽ si talis testis fuit lege punitus pro motu iudicis possit postea accusari l. Cor. de fal. glossa format hanc q. in d.l.nullum.quę glossa reprehenditur ibi per Doct.in d.l.vbi.in vltima qõ.& Spe.tangit in d.§. 1.ver.sed nunquid per pęnam. Vltimò circa ver. nisi secũdum aliquem errorem vide pro eius intellectu extrà,de test.cog.c.præterea.in fi.& quod ibi not.

ADDITIONES.

a Non est.Sed nunquid sit reducendus ad concordiam,Vide Ioan.de Imo.in l.qui bona.§.si quis.& ibi Ale.ff.de damn.infec.& Do.Alex.in l.inter stipulatẽ.§.j.de verb.obl.& Bal.in l.si defensor.§.qui interrogatus.ff. de interrog. actio.& Do.Alex.in consi.132.2.parte,& in consi.42.4.parte.

b Et dignioribus.Qũo vero,& qualiter intelligatur quod testes digniores cæteris paribus præferantur.Vide Fel.in c.cum P. Manconella. de accu. in fi.

1 *Quarta productio non admittitur nisi præstito iuramento,& quando.nu.6.& 8.an teneat petitio non seruata solennitate,nu.10.*
2 *Productio testium,an fiat post publicatas attestationes, & quando,cum numero seq.& sequen.*
3 *Instrumenta post didicita testificata produci possunt.& nu.32.et ibi,quod vsque ad causæ conclusionem.*
4 *Testes super alio articulo,& alia exceptione, quòd possunt produci in eadem instantia publicatis attestationibus.*
5 *Testes post didicita testificata etiam super eisdem articulis in causa appellationis produci possunt.*
6 *Dilationes plures,hodie etiam dantur in causis pecuniariis.*
7 *Testes possunt produci etiam si pars testificata didicerit à testibus, & nu.16.*
8 *Renunciatio sola testium,an impediat testium productionem, vel requiratur etiam publicatio,vbi quòd sola renunciatio.*
9 *Publicatio testium sola non impedit aliam testium productionem.*
10 *Petitio quartæ productionis facta sine solennitate,de qua hic non tenet.*
11 *Quarta productio concessa sine solennitate, de qua hic,per iudicem,an operetur,quòd testes,& eorum dicta teneant.*
12 *Petens quartam productionem cum solennitate,de qua hic, si iudex eam non concedit,potest appellare nisi denegetur causa cognita.*
13 *Multitudo effrenata testium,quæ dicatur, remissiuè.*
14 *Receptio facta per iudicem incompetentem, an impediat aliam testium productionem.*
15 *Productio,quarta testium petita post terminum peremptorij, an concedatur. remissiuè.*
17 *In causa inquisitionis, an post testificata didicita poterit quis testes de nouo producere.*
18 *Quarta productio an detur ad probandum super exceptionibus,sicut datur super principali, remissiuè.*
19 *Productio testium post didicita testificata, si testium dicta sunt deperdita,an concedatur.*
20 *Scientia dictorum per testes aduersarij impedit productionem testium.*
21 *Testes primo producti,an poterunt iteratò reproduci non obstante publicatione,& ꝙ eorum dicta sint didicita,vbi quòd sic ad postulationem partis,vt dicant rationem, non vt iterum addant.*
Item per officium iudicis, & vt declarent eorum dicta.& nu.23.
22 *Pars,contra quam sunt producti testes in vna instantia,non poterit ipsis publicatis dicere se velle stare eorum dicto, si iterum reproducantur in eadem instantia.*
24 *Testes antequàm publicentur,poterunt reproduci, vt addant testificatis.*
25 *Testes ante publicationem, an possint produci in causa criminali.*
26 *Testes qui ante publicationem reproducuntur,si dicunt cõtrarium eius,quod primò dixerunt,cui dicto stetur,remissiuè.*
27 *Testes,quando sponte redire possunt,& corrigere dictum suum.*
28 *Testis qui antequàm reuertatur ad corrigendum dictum suum efficitur affinis vnius partis,non potest admitti, sed statur primo dicto.*
29 *Testes reprobatorij possunt produci testibus publicatis.*
30 *Testes,quando possunt reprobari etiam quo ad personam,remissiuè.*
32 *Testis post didicita testificata, ꝙ nõ possit produci vt dicta per alios cõfirmet.*
33 *Conclusio,& renunciatio quo ad materiam productionis testium,an differat.*
34 *Circa reprobationes testium quot productiones testiũ admittantur,remissiuè.*
35 *Ad declarationem tex.vide remissiuè.*
36 *Dictio,sæpe,in duabus,vel tribus vicibus verificatur,& de dictione,sæpius.*
37 *Aduocati debent interesse disputationibus, & publicationibus testium.*
38 *Aduocati debent interesse examinationi, an quis debeat torqueri.*

a §.Quia vero multi. ᵃLitigator, qui testificata didicit, & in cã ꝯclusit, ẽt si semel tñ testes producit, vlterius vti nõ pt testium productione, aliàs ad quartã productionẽ testium admittetur dummõ iuramẽtum præstetur ſm formam hic traditã, quo iuramento præstito non erit necessaria principis iussio.h. dicit: vsque.ad §. & qm̃ scimus.
1 †Not. tex. ex hoc §.vbi est dubium, an quis testificata didicerit, nõ erit suspicio,nec præsump.ꝯ producentem ex prima,secũda, vel tertia productione: sed ex quarta productione sic, & ideo ad quartam productionem non admittitur nisi præstito iuramẽto secundum formam hic positam, vt hic, & in auth. at qui semel. C.de proba.quæ hinc sumitur,& extrà, de test.c.in causis, &c.vltra tertiam productionem.Sed vbi certum est, ꝙ quis testificata didicit, tunc non admittitur vlterius ad testium productionem, vt hic,& in ver.illud tñ.extrà, de test.c.constitutus. el 2.& c.cum in tua.in fi.e.tit.¶Op.ad hunc §.& videtur ꝙ iste qui petit quartã productionem testium,nõ dẽt iurare, cũ semel in initio iurauit, vt s̃.de his qui ingre.ad ap.§.fin.Sol.vt in glo.hic,super ver.sacramento,&

ADDITIO.

a ¶Quoniam vero.Ad huius textus materiam vide per d.Alex.de Imo.in consilio 58.2.parte,in consilio 212.eadem parte. & in consi.65.4.parte, & in practica Papi.tit.de excep.contra testes.versi.sunt quoque publica.

mēto. & tangit in l. ꝯria, & p gl. & Doc. C. de iura. cal. auth. hoc sa
a crm. & clarius q̄ alibi p gl. ex, de test. c. vltra tertiā.[a] & dic, vt ibi.
2 Scdō op. & videt, † ꝙ post didicita testificata pt qs producere te
stes. vt l. officiū. ff. de rei ven. C. de pb. l. exceptionē. & de excep. l.
si quidē. in quib. dr, ꝙ reus probat cū probauerit actor, qa nō po
terit scire, ꝙ probauerit actor, nisi testificata videant, & sic reus
proba post q̃ viderit probōnes factas p actorē. gl. hic ponit qua-
3 tuor solōnes. Prima est, † ꝙ admittat probatio per instrm, vt ibi
not. nō p testes, vt hic, idē qd hic clarius ponit gl. in d. l. offim. Ex
hac sol. gl. in d. l. officiū. no. qd sciētia dicti testis aduersarij impe-
dit me posse producere testes. de qua q. dicā ĩ. Itē ex hac sol. hēs,
qd post didicita testificata possum instrm producere. de qua etiā
dicam ĩ. Scda sol. est qd in ll. ꝯriis didicerit testificata, nō tn̄ scie-
bat dicta eorū. q̄ sol. no. pro eo, qd infra dicā. Tertia sol. est, qd il-
læ ll. corrigunt p hunc §. de quo tangit gl. in dictis ll. exceptionē.
& l. offin, & ibi ponunt sol. ad ll. illas. & hoc not. in 1. gl. & ibi re-
4 probat, & br. sed tu dic. † ꝙ illæ ll. in nullo corrigunt p hūc §. &
omissis sol. gl. sola r, sm Ia. de Are. videlicet, qd iste §. loquat qn̄
productio fit de nouo super codē articulo, quo casu non pt fieri
post didicita testificata, vt hic, & in d. auth. at q semel. sed ll. ꝯriæ
loquunt qn̄ fit productio sup alio articulo, alius tn̄ articulus est
exceptio rei, quæ cū productio fit sup alio articulo pt fieri post
didicita testificata, vt in ll. ꝯriis. ita dt ipse, vt Cy. refert in d. auth.
at q semel. sed idē, qd dt Ia. de Are. no. gl. ord. extrà. de testib. c. de
testib. Possunt tn̄ testes super nouo articulo, vel sup noua exce-
ptione post didicita testificata produci ēt in eadē instātia, vt no.
in d. c. de testib. in vlt. gl. & ĩ. e. §. si res. Ad idē facit, qd no. in c. fra
b ternitatis.[b] sup gl. mag. super versi. super nouis. & in c. cām q̄ ver
titur. in 1. gl. in fi. eo. ti. In ꝯrium ēt super eo. c. etiam post didicita
testificata testes producunt, vt no. in d. c. de testib. in vlti. gl. circa
fi. circa qd vide Goff. in sum. de testi. in fi. & vide qd no. in c. intra-
uit. ex. de proba. circa id qd dixi de nouo c. vide qd no. Doc. in l.
5 per hanc. C. de temp. appel. ¶ Tertiò op. & vr † qd ēt super eisdē
articulis possint testes post didicita testificata produci. vt l. eos.
§. si qs aūt. C. de appel. & l. per hanc. C. de tempo. ap. Gl. ponit tres
sol. approbat illam, qd ibi loquat in cā appellationis, q̄ est alia à
prima cā. & idem no. in d. auth. at qui semel. & in d. l. eos §. si quis
aūt. & in d. l. per hanc. de quo dic, vt ibi per gl. & Doct. qui cū gl.
concor. Quid aūt sit de iure canonico, vide in d. c. fraternitatis.
& qd ibi not. per Ber. & Inn. extrà, de testi. in clemen. ¶ Quartò
6 oppo. dr hic, † qd permittitur quarta productio. ꝯ immò pmitti
tur vna tn̄, & non plures, nam vna tn̄ dilatio dat in causis pecu-
niariis. vt l. fi. & l. orōne. ff. de fer. C. de dila. l. 1. Huius timore fue-
runt opi. inter Doc. nam dnt alij, vt Io. qd ille ll. corrigunt, & sic
hodie dant plures dilationes. intelligūt. n. vnam productionē. i.
vnam dilationē. Alij, vt Azo dnt, ꝙ hodie non dat nisi vna dila-
tio, & sic d. ll. nō corrigunt. Non ob. ꝙ hic permittit quarta pro-
ductio, quare intelligo dt Azo, dum tn̄ hoc fiat ītra vnā dilatio-
nem, & hanc opi. Azo. vr tenere gl. in d. auth. at qui semel. & ff.
de fer. l. fi. hoc vr tenere Doc. in l. 1. C. de dila. in qua ēt opi. fue-
rat Azo in sum. C. de testi. circa fi. Canonistæ tn̄ dnt vnā produ-
ctionē. i. vnam dilationē, ita dnt de facto seruari. vt not. gl. in c. in
c causis.[c] ex e. & tangit in c. pterea. extrà eo. ti. & de hoc p Inno. in
d. c. in causis. tangit Spec. in tit. de teste. §. qualr. ver. volens quis.
7 ¶ Quæro, dr hic, † qd post didicita[d] testificata non hēt locum
d productio testiū. sed pone ꝙ qs diligenter interrogauerit à testi-
bus, q deposuerunt qd dixerint, & testes eis manifestauerunt, an
iste poterit vlterius producere testes? dicit Inn. ꝙ sic. non obst. ꝙ
sciuerit à testibus isto modo, vt ipse no. in c. pen. extrà, de testi. in
2. gl. vbi ipse ponit clarè qualiter qs dicatur testificata didicisse.
8 ¶ Quærit gl. hic super ver. quartā, circa mediū, † an sufficiat tm̄
testibus renunciasse, vel tn̄ testificata didicisse, vt quis à testium
productione repellatur? Dnt quidam, ꝙ dēt vtrunq; cōcurrere.
Alij dnt. aut tn̄ testificata didicit, & tunc repellitur: aut testib. tn̄
renunciauit, & tunc talis renunciatio non nocet, qd dic vt in gl.
& idē tenet gl. in auth. at qui semel. C. de proba. & in auth. iube-
mus. C. de iudi. & infrà, vt cum de appel. cog. in prin. & per Azo.
in sum. C. de testi. §. vbi autem simul. In ꝯrium est tex. & gl. ꝙ sola
renunciatio testiū productionē impedit. in d. c. de testibus. in fi.
extrà, de testi. & not. in c. intimauit. & in c. cum venisset. eo. tit. &
ad idem in c. constitutus. el 2. in fi. eo. titu. & not. in c. in causis. circa
hoc vide, ꝙ not. Inno. in c. cū venisset. præal. & tene illud menti.
9 ¶ † Quæro, pone, ꝙ dicta testiū sunt publicata, tn̄ producens te-
stes non didicit testificata, an poterit testes producere? glo. dt ꝙ
sic, nisi renunciauerit productioni, ita no. in c. constitutis. el 2. in
vlt. gl. extra e. pro d. gl. facit optime tex. & gl. hic in prin. ibi, exce-
pta fuerint testimonia, &c. & glo. dicit excepta, & recepta, & illi
cognita. quasi innuat, ꝙ apertura non pcludit viā testium produ
ctioni, pro hoc iste tex. in ver. si vero deducens. pro hoc ēt facit
sc̄a sol. q dat gl. ad fin ꝯrium, qd s. feci. q̄ sol. prox. notaui, & de
hac q. dic, vt no. in d. c. de testib. extra. eo. sup ver. publicis, & vide
10 ēt Spe. in tit. de teste. §. satis vtilr. ver. qd aūt dixi. ¶ Quæro, † po-
ne, ꝙ aliquis petit testiū productionē simpliciter sine solēnitate
hic posita, nec dt se paratū iurare ea, q̄ hic dnt, an teneat talis
petitio? Inn. tenet, ꝙ non. immo sic petendo simplr iudex dene-
gat rectè quartā testiū productionē, vt ipse not. in c. significaue-
11 runt. ex eo. ¶ Sed circa hoc qro, † pone, ꝙ qs petit quartā testiū
productionē sine solennitate hic posita, non tn̄ dt se paratū iu-
rare ea, quæ hic dnt, iudex si quartā productionē sine tali solē
nitate admittit, an valeant dicta testiū? dic, vt not. Inn. in c. in cau
sis. in prin. e. tit. ¶ Et aduerte ad id, qd no. Inno. in dictis locis, vbi
12 ipse tenet, † ꝙ si qs petit quartā testiū productionē cum solenni
tate hic posita, & iudex denegar, per hoc datur remediū appellā
di ei, cui est denegata, nisi iudex denegauerit cā cognita, videli-
cet qa vult refrenare testiū multitudinē, qa tunc non solū quar-
tam, sed tertiā, & scdam testiū productionē posset denegare. p-
batur in d. c. significauerunt. & not. in d. c. in causis, & facit quod
13 no. in l. 1. in fi. eo. tit. ¶ Sed qro circa hoc, † quæ dicatur effrena-
ta testium multitudo, dic vt not. per gl. & Inn. in c. cām. el 1. ex e.
14 ¶ Pone, † ꝙ testiū receptio non sit ltimè facta, qa facta per eū, q
non erat iudex cāæ. an talis receptio impediat testiū productio-
nem? dic qd nō, vt not. gl. in c. fi. extrà e. in cle. in gl. 2. ad qd facit,
15 qd not. in c. cū cām. in fi. el 1. ex e. ¶ Sed quæro, pone, † ꝙ quar-
ta testiū productio petitur post terminū peremptoriū, an iudex
dēt ipsam dare solū adhibita solēnitate, de qua hic dr, dic vt not.
Inn. in c. causis. in fi. extrà eo. & ibi vide per eum de intellectu hu
16 ius. §. ¶ Quæro, † dr hic qd neq; subtraxit, & c. pone, ꝙ quis sub-
traxit à teste, sed nō vidit testificata, an vlterius poterit testes p-
ducere? dicit Inn. ꝙ non, vt ipse not. in c. pen. extrà eo. super ver.
17 extraxit. ¶ Quæro, † nunquid post didicita testificata in cā inq-
sitionis possint testes produci. dic vt not. in c. cū clamor, extrà e.
vbi gl. etiam tangit, & vide circa hoc, qd not. Spe. in ti. de teste. §.
satis vtiliter. ver. nec in attestationis publicatione. & versi. 20. in
18 causa inquisitionis. ¶ † Quæro, cū ad probandam exceptionē
producuntur testes, vt in c. de testibus. extrà e. nunqd concedit
quarta productio cū solēnitate hic tradita, sicut concedit super
19 negotio principali. Quæro, † qd si publicatis testib. sunt attesta-
tiones pditæ, an pcedit iterū productio, de primo dic vt no. Spe.
in ti. de test. §. qualr. ver. sed qd si testi. ꝯ super exceptio. de scdo dic vt ipse
20 no. in §. satis vtilr. ver. sed qd si testi. ¶ † Quærit gl. sup dicto ver.
quartā. an sciētia dicti testiū aduersarij impediat testiū pductio-
nem. gl. arguit pro, & ꝯ. finalr determinat, ꝙ sic. idē sentit gl. ista
sup ver. non hēbit. in 1. sol. & idē tenet gl. expresse in d. auth. at q
semel. sed certè de ista q. est casus hic, ꝙ sic: casus est in versi. illud
tn̄ in dubiū. ibi, aut aduersario hoc faciente disputationem acce
pit, & ex hoc, &c. & de hoc not. per Inn. in c. pen. extrà eo. Quæ-
21 rit gl. super d. ver. non hēbit, † licet publicatis, & didicitis testifi-
catis alij testes non possint produci, an iidē testes producti pote-
runt reproduci. gl. arguit pro, & ꝯ. finalr tenet, ꝙ ad partis produ
centis postulationē non pnt produci, vel reproduci, nisi in casu,
videlicet quando aduersarius non vult stare primo dicto, vt l. fi.
22 C. e. ¶ † Antē q̄ ad vlteriora procedam, aduerte ad illud verbum
gl. ista gl. innuit, ꝙ etiam in eadem instantia publicatis attestatio
nibus aduersarius, ꝯ quē sunt producti testes, possit dicere, volo
stare dicto talium testium, si iterum producantur. ita vr ista glo.
intelligere. & in l. fi. C. de excep. ad quod facit, quod not. gl. in c.
constitutis. el 2. extrà, eo. in vlt. gl. in prin. quod not. 4. q. 3. §. item
in criminali. sed certè d. l. fi. C. eo. loquitur, qn̄ in alia instantia cir
ca idem aduersarius non vult stare attestationibus publicatis in
prima instantia. Ad idem extrà, eo. c. præsentata. sed innuit glo.
ista, ꝙ posito ꝙ d. l. fi. C. eo. loquatur quando in alia instantia in-
cepta circa idem aduersarius non vult stare dicto testium publi-
catorum in prima instantia, quod d. l. loquitur etiam quando te
stes fuerunt examinati, & publicati in prima instantia coram iu-
dice, vt in secunda instantia aduersarius possit dicere, nolo stare
attestationib. publicatis in prima, sed volo, ꝙ iterum producan-
tur in hac secunda instantia, & hoc etiam tenet gl. in l. properan
dum. in fi. C. de iudi. sed in ꝯrium est veritas, quia d. l. fi. & d. c. præ
sentata. habent locum, cum in prima instantia testes fuerūt exa-
minati coram arbitro, quo casu si illæ attestationes producun-
tur in secunda instantia incepta coram iudice circa idem, aduer
sarius posset dicere hoc: secus si testes fuerunt examinati, & pu-
blicati in prima instantia coram iudice, quia tunc in secunda in-
stantia incepta circa idem. aduersarius contra quē fuerunt pro-
ducti in prima instantia, dēt primis attestationib. stare, nec pt di-
cere: volo, ꝙ testes iterum producātur. Ita determinat Inn. in c.
causam

ADDITIONES.

a Vltra tertiam. Et ibidem Fel. vbi ad materiam plene no.
b ¶ Fraternitatis. Et ibidem plene vide per Fel.
c ¶ In causis. Et ibidem ad materiam vide omnino Fel.
d ¶ Didicita. Adde Raph. Cuma. consi. 69. & in medio, & Raph. Fulg. consi. 21. post medium.

cām,q.el.3.extra.e.&in c.cū in tua.e.ti.facit,ꝙ tāgit gl.in c.fi.ex, de prob.in gl.ſup ver.proponēda.Ad q.propoſitā vnde, ꝙ habet locū,vbi in eadē inſtantia teſtes petunt reproduci, vt dr in gl.dū
23 dicit, † ꝙ ad partis producentis poſtulationē teſtes non pnt reproduci,ſed ad poſtulationē aduerſarij, ꝯ quē teſtes fuerūt producti,bn̄ pnt reproduci,non vt addant prius teſtificatis,ſed vt dicant rōnem circa ea,q̄ fuerunt prius teſtificati.Iterū ēt teſtes pnt reproduci per offi.iu.nemine petēte ſi hoc iudici vř.h.d.dicta gl. ſuper ver.non habebit,circa medium glo.q̄ ꝑpetuò tene menti.
¶Pnt & teſtes atteſtōnib.publicatis reproduci ꝑ officiū iudi.nemine petente, vt declarent eorū dicta,ſi ſunt obſcura. Ita hēs in
a tex.& gl.in c. cū clamor. [a] extrà eo. & ibi latius per Inn.c. ꝑ tuas, c.ti.& no.4.q.2.in §.itē in crīali,qd tene menti.Idē no.in c.in pręſentia,extra,de prob.¶Quæro circa hoc,vides † qd teſtes publi
24 catis atteſtationib.pnt reproduci, non tn̄ vt addant dictis eorū: ſed pone, ꝙ atteſtationes non ſunt publicatæ, nunqd pnt teſtes ſæpius reproduci à partibus,vt addant dictis eorū?gl.in l.producti.ff.eo.vř velle,ꝙ non,ſm quartam lec.ibi poſitā,ſed ꝯrium determinatur in c.cum cām, in fi.& ad idē in c.conſtitutis, el 2.co. tit.in fi.& facit,quod no.in alleg.c.ꝑ tuas, & quod not.35.q.6.c.
25 de parentela.¶† Quid in cā criminali,an poſſint reproduci teſtes à parte ante teſtium publicationē, ſicut mō dixi in cā ciuili? dic vt no.gl.4.q.3.§.itē in criminali,qcquid gl.dicit in c.fraterni-
26 tatis,extra eo.¶Sed qro circa ꝑdicta,† qd ſi teſtes ante publicationē ſecundò inducti dicant ꝯrium eius, quod primò dixerant?
27 dic vt no.in c.cū cām,el 1.in fi.extra eo.¶Quæro,quid † ſi teſtes velint redire,& corrigere dictum ſuum?dic vt no.in gl.hic,& C. de proba.auth.at q ſemel,& extra e.c.cum cām, in fi.& tangitur
b in d.c.per tuas,& hēs in c.ꝑterea, [b] in fin.extra. de teſti.cogen.& not.in d.§.item in criminali, & Azo in ſum.C.de teſt. ¶Quærit
28 gl.dictum eſt ſ.in gl.† ꝙ teſtis pt corrigere dictum ſuum ſi rediit anteq̄ cum aliqua partiū fuerit locutus, ſed quid in medio tpe ſ. antequam redeat ad declarandū dictum ſuum,ſiue anteq̄ loquatur cum aliqua partiū,&c.dic,vt in gl.qd tene menti, & vide qd not.Azo in ſum.C.de teſti.circa fi.ver.itē qd ſi poſt.¶Quærit gl.
29 † an publicatis atteſtationib.licet inducere teſtes ad reprobationem teſtiū productorum ab aduerſario?gl.dicit,qd ſic.idē no.in auth.ſi teſtis productus.C.e.tit.& C.de prob.auth.at q ſemel, de
30 quo hēs extra eo.c.præſentium.¶Quærit gl.† qd ſi meos teſtes volo mō reprobare? diſtingue,vt in gl.licet aliud not.in d.auth.
c at qui ſemel. [c] & hæc gl.hēt locū,vbi teſtes reprobanť circa perſonam.ſi verò reprobenť circa dicta:tunc dic, vt in l.ſi quis teſti. C.e.& quod no.in d.c.pn̄tium,de quo qn̄ teſtes reprobanť circa dicta,vide ꝑ Doc.in d.l.ſi quis,& vide gl.4.q.3.§.ſi qs, & hoc hēs
31 in tex.& gl.e.ti.c.2.in cle.¶Quærit vlterius gl.† qd ſi volo producere teſtes poſt teſtiū publicationē, non vt aliqua addant his, quæ ꝑ alios teſtes prius dicta ſunt, ſed tn̄ q̄ dicta ſunt cōfirment? qdam lřa dt ꝙ ſic,vt in gl.ꝯrium tenet Azo C.e.§.vbi ăt.idē determinat Inn.in c.cū clamor, extra.eo.& gl.ordi.4.q.3.§. itē ſi quis
32 teſtib.qd tene menti.¶Quæro,† an poſt didicita teſtificata poſſint inſtra produci? gl.ꝑdicta ſup ver. non hēbit,in 1.ſol.ꝯrij qd facit,dt,quod ſic,idem no.in d.auth.at qui ſemel. & in l.oſtiū.ff. de rei ven.C.ſn̄iam reſc.non poſ.l.perēptorias.& 4.q.3.§.item ſi quis teſtib.qd eſt verum vſq; ad cāæ concluſionē, poſt verò nō, niſi ex cauſa,vt in c.cum dilectus,extra,de fid.inſtru.& qd not.c. cum Io.e.ti.& no.in c.qm̄ ꝯ falſam.in gl.parua,extra, de prob.&
33 vide qd no.in c.1.extra,de confeſ.lib.6.¶† Quæro,hic in prin. dř,concluſerunt.& gl.exponit, id eſt renunciauerūt productioni teſtium,& ĭ.ſequitur,cōcludente,id eſt renunciante.An propriè loquendo ſit dřia inter renunciationē, & concľonem? dic vt per Inn.in c.paſtoralis, extra, de cauſa poſ.& proprie.ſup ver. renunciantis.& ſuper ver. cōcluſum. illo mō accipit gl.in cauſa cōcluſum eſſe, ita qd inſtra non poſſint produci, vt d.c.cū dilectus.ſuper ver.concluſum. & ꝙ ſit dřia inter renunciationem & concluſionē,patet in d.c.qm̄ ꝯ falſam.vbi dt, renunciationes,& cōcluſiones,&c.& circa hoc vide ꝙ not. Spec.in tit.de renun.& concluſio.§. 1.verſi.& no.vide ꝙ not.in ti.de teſt.§.fi.ver. & not.
34 ¶† Quia in tex.dř, qd quarta productio teſtium permittitur in cā principali.Quæro quotuplex productio permittatur circa teſtium reprobationem, vide de hoc in c.dilectus, extra.eo.¶Pro
35 declaratione tex.qui dicit † ſed propter qd non valuit primitus, vti denūciatur,&c.vide Inn.in c.vltra tertiā, extra.eo.ſuper verſ.
36 negauit.¶Vlt.in hoc §.no.duas gl. primo † gl.verſ.ſæpe.q̄ ponit
d ſignificationē huius dictionis,ſæpe, q̄ accipitur bis, vel ter. [d] de
e dictione ſæpius, [e] habetur in l.veluti.ff.de eden. de dictione,fre-
37 quenter,habuiſtis ſ.de defen.ciui.§.fi.& ibi dixi.¶† Scđo no.gl. ſuper verſi.aduocatorū, quæ dicit qd aduocati debent intereſſe diſputationibus,& publicationib.teſtium, qd probat gl. ꝑ hunc
38 §.& per l.ſi poſtulauerit.§.quæſtioni.ff.de adul.† & ſic no.intellectum d.§.quæſtioni. qa qd aduocati dēant intereſſe q̄ſtioni, dēt intelligi.i.examinationi,an quis debeat torqueri, vel non.ita videtur intelligere iſta gl.illum tex.quod tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Cum clamor.Vbi plenè vide per Fel.ver.in ea.gl.
b ¶ Præterea.Et ibidem plenè vide per Fel.circa prin.ver.in tex.ibi cōtinēti.
c ¶ At qui ſemel.Vbi vide Pe.de Su.& Bal.in d.auth. ſi dicatur,& in mar. ver. teſtis,& Pe.de Su.etiam d.auth.ſi dicatur.
d Vel ter.de qua dictione vide tu Spe.in ti.de inqui.§.1.verſi.ſed qualiter, vbi ponit qualiter intelligatur.Et adde quod hř per Alb.de Roſa.in l.3.de leg.3.
e ¶ Sæpius.De qua dictione vide d. Alex. de Imo.in l.ſi idem. de iu.om.iu.& in l.ſcire.de verb.obl.& in l.ſæpe.de re iu.& Bal. in d.l.veluti. alleg. in tex.§. hæc vox.in 2.nota. vbi etiam per do.Alex.

1 *Examinatio teſtium,ꝙ poſſit in cauſa ciuili committi,in criminalibus ſecus,& de materia nu.8. & nu.10. & nu.13.*
2 *Vbi maius periculum,ibi cautius agendum eſt.*
3 *Iudex,qui examinat teſtes,dēt eorū dicta ſub proprio ſigillo ſigillata remittere.*
4 *Publicatio teſtium fit à iudice, qui eos examinari facit.*
5 *Teſtes in cauſis criminalibus ex cauſa torquentur.*
6 *Teſtis teſtimonium dicit de veritate,non de credulitate.*
7 *Teſtis teſtimonium dicit pro vtraque parte.*
9 *Iudex propter cauſæ magnitudinem, vel teſtium ſuſpicionem poteſt iubere abſentes coram ſe præſentari.*
11 *Examinatio teſtium poteſt à iudice committi non habenti iuriſdictionem de voluntate partium. & nu.ſeq.*
Teſtes examinari poſſunt coram arbitro, & eorum dicta tenent.
Arbiter nullam habet iuriſdictionem.
12 *Iudex examinationem perſonarum egregiarum committere poteſt etiam non habenti iuriſdictionem.*
Idem in infirmis vel pauperibus qui non poſſunt ad iudicium venire.
14 *Practica qualiter ſcribat iudex cōmittēs examinationē teſtiū iudici examināti.*
15 *Iudex,cui committitur teſtium examinatio, an teneatur commiſſionem ſibi factam recipere.*
16 *Iudex in cauſa criminali,an teneatur ſtare examinationi teſtium factæ per iudicem,cui facta fuit commiſſio.remiſſiuè.*
17 *Diſpoſitio huius conſtitutionis, de qua l.loquatur.*
18 *Iudex debet iudicare in loco maiorum.*
19 *Dilatio ad producendum teſtes exiſtentes extra prouinciam,vel ciuitatem quādo danda eſt petenti quantam pecuniam deponat petens.*
20 *Iudex,cui eſt commiſſa teſtium examinatio, non poteſt ſuper eorum reprobatione teſtes recipere.*
21 *Examinatio teſtium in cauſa criminali ciuiliter mota committi poteſt.*

§.Et quoniam.

Iudex pōt cōmittere teſtiū examinationē iudici illius terræ, vbi ſūt teſtes, ſiue lis moueatur in vrbe,& teſtes ſint in alia prouincia, ſiue eꝯ, ſiue lis moueať in prouincia,& teſtes ſint in alia prouincia,& iudex cui teſtiū examinatio cōmittitur, dicta teſtium clauſa, & illius munimine roborata mittere dēt,his obtinentib. in cauſis ciuilib.in criminalib.aūt cogendi ſunt teſtes coram iudice venire: & ſi res exegerit,tormentis ſubiicienť.h.d.vſq; ad §.ſi verò dicatur,& hēt ſex partes. Primò recitatur ius antiquū. Scđò ponitur cuiuſdam dubij excogitatio,& ipſius remotio. Tertiò ponit pręcedentiū ampliatio. Quartò ponit ꝑcedentiū epilogatio. Quintò ponit cuiuſdā q.deciſio. Sextò ponit ꝑcedentiū reſtrictio, vt hēat locū in cauſis pecuniariis:non ăt in crīalib.Scđa ibi, in ver. multis.tertia in ver.ſancimus.quarta in ver.illic.quinta in ver.te
1 ſtimoniis.ſexta in ver.hec oĩa.¶† Not.ꝙ in cā ciuili pt fieri commiſſio examinationis teſtiū,ſed in crīali nō, vt hic, & C.de fi.inſtr.auth.apud eloquentiſſimū,hinc ſumpta,& no.in §.illud.ſ.de defen.ciui. & in l.3.§. item diuus.ff.e.& extra, de teſti.cog.c. 1.de fi.inſtr.c.conſtitutus.de iu.c.at ſi clerici. in 4.gl.& 3.q.9.c.teſtes. & eſt rō quare in crīali cā non pnt fieri cōmiſſiones teſtium, vt
2 colligitur in ver.in crīalib.&c.† qa vbi,maius periculum ibi cau
3 tius agendū,vt l.1.§.ſed & ſi qs.ff.de Car.edic.¶† Scđò not.qd iudex,qui examinat teſtes, dēt dicta teſtium remittere proprio ſigillo ſigillata.& eſt rō, quia ſi aperta venirēt non poſſet amplius fieri probō ꝑ teſtes,vt hic in verſi.teſtimoniis, & gl.exponit ſup
4 ver.editionē,q̄ declara, vt dixi ſ.prox.§.† & ſic hēs hic tex.ꝙ qñ fit cōmiſſio examinationis teſtiū,publicatio teſtiū non dēt fieri à iudice qui eos examinat, ſed à iudice qui examinationē cōmittit,vt hic,& gl.no.hic ſuper ver.nō editis, in fi.& in d.auth.apud eloquentiſſimum.ad quod optimè facit c.conſtitutus.in fin.ex.
5 de fid.inſtr.vbi eſt caſus.¶† Tertiò not.ꝙ in cauſis crīalib.teſtes ex cauſis torquētur,vt d.auth.conco.ſunt in gl.ſuper verſ.forſitā.
6 ¶† Quartò no.tex.ibi,& q̄ ſunt eis cognita, & c.ad duo.Primò,
a ꝙ teſtis dēt dicere teſtimonium de veritate,non de credulitate. [a] de

ADDITIO.

a De credulitate.Ad quam materiā adde quæ habentur per d.Alex.de Imo in conſ.56.2.parte,& in cōſ.95.3.parte, & in conſ.119. & in cōſ.132.1.parte, & in conſi.34.parte,& Bar.in conſi.inc.Raynutius Petri, & do.Soc. in conſi.159. inc.materia præſentis cōſultationis.verſi.verum eſt, ꝙ ſufficit,in 2.parte & copioſiſsime vide per Fel.in c.quoties,in prin.ver.gl.ſi.ibi, eo.ti. Adde Bar.Soc.in ſuo tract.fallen.reg. 407. & conſil.204. incip.verum eſt, ꝙ ſufficit,vol.2.

7 de quo s.de hr.& Fal.§.si verò absūt.Scdò no.† ꝙ testis dēt dice re testimoniū pro vtraq; parte,ad idē ꝙ habuistis s.e.§.sancimus aūt.in fi.& p gl.i §.vbi.j.de sanctis.epi.vbi de hoc.facit l.testiū.C.
8 e.& ibi p Cy.¶† Vltimò gl.sup ver.abundantiā,sumit tria not.q̄ vide.¶Op.& vr,ꝙ in ciuilib.causis examinatio testiū non possit ꝯmitti,vt d.§.illud.gl.sol.hic,ꝙ iudex pt testiū examinationē cōmittere,sed non cogit,vt in ꝑrio.relinquit ergo iudicis arbitrio
9 examinationē in ciuilib.ꝯmitti,vt patet in hoc §.† circa prin.ibi, licētiā hre,&c.& ibi, posse ēt à ꝓuincia, &c.& sic fm hāc sol.nō refert,an testes ꝓducendi sint absentes,vel pñtes:qa ēt qñ testes sunt absentes, pōt iudex iubere pñtari corā se, si hoc ei videbit, puta pp cāe magnitudinē,vel pp testiū suspicionē,& isto casu lo
10 quit pal.§.illud.& fm h.d.gl.† ꝙ amodo nō erit qō de vna ciuitate in aliam,eiusdē prouinciæ,an hoc poterit fieri,qa iudicis arbitrio ꝯmittitur,vt hic & d.§.illud, & hāc sol.no.idē Azo.in §.producēdi,i sum.C.de testi.alibi gl.alr soluit.dt.n.aut testes sunt pñtes,aut absentes.Primo casu nō pt examinatio ꝯmitti,sed ipse iudex dēt p seipsum examinare, vt in ꝑrio. Scdo casu sic,vt hic.ita not,in l.ꝯria.C.de test.l.si qñ.facit ad idē, ꝙ hēs ff.quemad.testa. ape.l.cū ab initio.& l.si qs ex signatorib.Istā sol.doct.nō curant, immo vr addere ꝑcedenti sol.dicēti,ꝙ licet in §.illud,allegato ꝑ ꝯrio dicat,ꝙ testes dēnt examinari corā iudice, non tñ p hoc ibi negaf qn examinationē iudex possit ꝯmittere,vt hic.ꝙ olim potuerit iudex examinationē cōmittere appet in l.scire op3.§.op3 aūt.ff.de excu.tut.& ibi not.& ita dnt Doc. in l.iudices.C.de fide instr.¶Alibi ponit gl.aliā sol.videlicet,ꝙ aut q̄rimus,an testium examinatio possit ꝯmitti habēti iurisdictionē.& pōt, vt hic: aut iurisdictionē nō habēti,& nō pōt,vt ibi no.gl, videlicet i d.auth.
11 apud.¶† Et sic no.fm hāc sol.ꝙ testiū examinatio non pt à iudice cōmitti nō habēti iurisdictionē, vt hic.qd intellige verū, nisi fieret de partiū voluntate, qa tunc pōt fieri cōmissio ēt non habenti iurisdōnem,& ꝙ istud sit verū,probaf sic.testes pñt examinari corā arbitris ēt de partiū voluntate; & eorū dicta tenent,vt patet in l.cum antea.in fi.C.de arbi.ff.de re iu.l.fi.extra, de test.c. pt tata.certū est ꝙ arbitri nullam habent iurisdōnem,sed tm notionem,vt l.ait ptor.ff.de re iu.& not.in l.solet.ff.de iur.om.iu.&
12 hoc verū puto rīr.fallit† in egregiis psonis,ad quas dt l.ꝙ iudex dēt mittere vnū de ministris suis,vt j.de sanc.epi.§.nulli.& auth. sed iudex,de epi.& cle.11.q.1.c.nec honore.facit l.ad egregias, ff.de iure iu.¶Et sic vr simplr verū, ꝙ iudex pt cōmittere examinationē talium testiū q sunt egregiæ personæ, [a] ēt non hēnti iurisdictionē,vt in dictis iurib.& vr ēt casus fm vnā lec.in c.j.ex,de test.cog.ibi,nuncio quē ad hoc miserat &c.ꝓut ibi loqr in egregiis psonis,vel debilib.vel infirmis, vel pauperib.q nō pñt ad iudicē venire.Idē in c.si q testiū,co.ti.nisi rñdēdo dixeris istud esse verū de partiū volūtate,vt vr velle Spe.in ti.d test.§.quaīr,ver.pt ēt iudex.Inn.rñ vr velle,ꝙ de iure canonico, & partiū voluntate examinatio testiū gnalr possit ꝯmitti non habenti iurisdōnē, vt ipse vr velle in c.qm ꝯ falsam.super ver.publicationes, extra, de prob. in eo, qd dt simplr testiū cōmissionem posse fieri ēt in examinatione.¶ Sed ꝯrium ipse vr velle in c.cū Bertholdus,sup ver.aliis,in fi.extra,de re iud.pro prima opi.Inno.vr casus in c.1. extra de test.cog.ibi,vel nuncio, &c.intelligēdo illud c.gnalr in qbuscunq; psonis fm opi.Vincen.ibi posita,q est scda lect.illius c.de quo vide vt hodie hēs de offi.dele.c.1.in cle & qd not.Spe. in ti.de test.§ nunc tractandū.circa prin.in ver.licet aūt dixerim, &c.in ver.itē ad offīm, & c.cui coniunge dictū ver.pt ēt iudex,q
13 est sub d.§.quaīr,eo.tit.† Reperio ēt circa istud ꝯrium quartam opin.vt in cā crīali nullo mō possit testiū examinatio cōmitti.& de hoc nullum dubiū est.Sed in cā ciuili distinguitur,aut est consuetudo regionis ꝙ cōmissio fiat,& fieri poterit:aut non,& non poterit fieri,& sic fm hoc regionis consuetudo seruatur, vt l.3. in fi.ff.de testa.¶Fallit in casibus, in quibus dēt fieri cōmissio,vt l.ad egregias.ꝑalleg.istam sol.ponit gl.3.q.9.§.testium,in 1.gl.de
14 qua opi.non curo.¶† Quero,video ēt ꝙ in cā ciuili pt committi testium examinatio:qd dēt facere iudex ꝯmittens examinationem,& qd debet facere iudex,cui examinatio est ꝯmissa.rñdeo, iudex examinationem cōmittens debet scribere iudici loci vbi sunt testes,vt ipse vice sua testes recipiat, & examinet diligenter ipse cui cōmittitur debet testes examinare,& eorum depositiones inclusas remittere,vt hic.Itē scribit significando iudici causam, quare sit fides testibus adhibenda. ista practica sumitur ex
15 tex.in c.constitutus.extra, de fideius.¶† Quæro, an iudex,cui cōmittitur testium examinatio, teneatur sibi ꝯmissionem factā recipere ad rogationem iudicis cōmittentis, dic vt not.Spec.in
16 tit.de iu.d ele.§.iam nunc,vers.sed fm ꝑmissa.¶† Quæro,video, ꝙ in criminalib. iudex cāæ per se debet testes examinare, pone ꝙ ipse non examinauit,sed alter cui examinationem cōmisit,an erit standum dictis talium testium? dic vt not.in l.3.§.ideoque di
17 uus.ff.eo.¶† Quærit gl.super ver.legem.dr hic, & qm l.& c.de qua l.fit mentio.dicit gl.de l.iudices,C.de fid.instr.& qd addatur illi legi per hunc §.no.in gl. ista.sed tu dic fm Iacob.de Bel.ꝙ hic facit mentionē de quadā l.Græca, q ꝑcessit illam.l.iudices,vt il. not.¶Not.ꝙ fm l.iudices,poterat fieri cōmissio examinationis testium à iudice,siue lis versabaf Romæ, siue in prouincia.addit tñ iste §.ad l.iudices, vt in criminalib. nulla fiat cōmissio examinationis testium,& iō super d.l.iudices, posita est auth.apud elo
18 quentissimū.& c.hinc sumpta.¶† Quærit gl. dr hic illa,videlicet diffinitiua sñia,& c.quid velint dicere ista verba,dic, vt in gl. sed aduerte finem ipsius,dum dt in successib.pt iudex iudicare si aliàs solet esse cōsuetudo,vt l.si cum dies,alleg.in gl.qa istud,qd dt gl.non procedit in arbitro,q nullū habet locū,seu sedē:sed secus est in iudice, qa ille debet sequi locum, & sedem maiorum, vt l.pe.§.fi.ff.de iust.& iure.ita tenet Ia. de Are.in d.l.pen.§.fi.ff.&
19 C.de eman.li.¶† Quæro, dr hic, ꝙ in crīalib.non habet locum cōmissio examinationis testium. pone, qd ego qui habeo cām crīalem, vel ciuilem, dico me hre testes in alia ciuitate, vel prouincia, & est forte cā ciuilis ita magna, ꝙ iudici vr qd testes debeant coram eo produci, peto dilationem ad tales testes producendos:est ne aliquod remedium ꝯ me, ne istam dilationem petam calumniosè:dic ꝙ sic:quia iudex anteq̄ istam dilationē concedat, dēt facere me deponere tantam q̄titatem pecuniarum,q̄ sufficiat pro expensis testium in veniendo, eundo, & stando.ita
20 est hodie prouisum per c.constitutus §.fi.de rescri.lib.6.¶† Vlterius quæro, an ille cui est commissa testium examinatio super negotio principali, possit testes recipere super ipsorum reprobōne.dic qd non,vt not.Inn.in c.licet cām.de proba.in gl.super
21 ver.potuit.¶† Quæro, vos videtis hic, ꝙ in ciuili pt committi testium examinatio,in criminali verò non:quid si de crīe agitur ciuiliter, an poterit fieri commissio examinationis testium, sed
b certè omissis his,quæ possent dici pro,& contra.gl.est ꝙ sic,[b] vt not.in c.2.extra,de iudi.lib.6.quod perpetuò tene menti.

ADDITIONES.

a Egregiæ personę.Tu ad hoc vide omnino d.Fel.in c.si qui testium,eo.ti.ver. gl.1.ibi,ad egregias, & plenè not.

b Quod sic.An,& quando in causa criminali iudex examinationem committere possit,vide Fel.in c.cum causam.de testi.vers.si.extra gl.cum plu.seq.

§. Si vero dicatur

Si testi seruitus opponat, & ipse se liberum à natiuitate dicat eius testimonium admittitur,seruitutis disputōne suo tpe seruata.Si verò ex manumissione se liberū dicat, tunc tanq̄ ad testimoniū admittatur,dēt de suo iure docere,nisi alibi dicat suas probōnes hre quo casu pstito iuro, ꝙ in promptu probōnes hēbit,ad testimonium admittatur hmōi seruitutis disputōne tpe suo seruata.

1 h.d.vsq; ad §.si qs verò dicat.¶† Not.ex isto §.quod qdam testes ab initio repellunt,ita qd nunq̄ admittunt:qdā testes admittuntur,ita qd postea fides eis non hr, vt hic, & j.proxi.§.idē dicit gl.
2 hic,& in 3.q.super ver.instrumentum.¶† Secundo not.qd seruus non pt esse testis, vt hic, & l.qm.C.e.ff.de test.l.q testō.§.ser-
3 uus.¶† Tertiò no.in ver.si vero in aliā, ꝙ credit sacro vnius.cōcor.sunt in gl.super ver.iurauit.Ad quas concor.adde,qd habes
4 in tex.& gl.in c.pñtium,extra de test.¶† Opp.& vr,quod seruus possit esse testis,vt C.de test.l.1.& §.testes.insti.eo.So.vt in gl.super ver.ita sit,& quod not.in d.l.1. circa quartum intellectū.vide Azo.in sum.inst.de test.or.circa fi.& Dy.& Ia.de Are. in l.testiū. ff.de testi.¶Quærit gl.super dicto versi.ita sit,si testimonium serui non valet,qn hēnt locum ll.quæ dnt seruos torqueri.dicit gl. qñ testis interrogabitur de facto suo:quo casu interrogatus torquebit ēt nō ꝑcedentib.indiciis,& istam opi.ponit gl.sub dubio forte in l.interrogati.C. de qōni.videlicet, ꝙ non torqueat nisi præcedentib.indiciis, nisi qñ interrogabit de facto suo.hāc opi. firmat gl.in l.cū probō.ff.de prob.licet gl. ponat scdam opi.hic, & in l.serui.1.rñ.ff. de test.si verò seruus non interrogaret de facto suo,sed de facto inter extraneos,tūc nunq̄ torquebit, nisi ꝑcedentib.indiciis,vt l.1.in prin.ff.de qō.¶† Quæro,ad quantam
5 probōnē admittit seruus,vt testis cū tormentis? respondeo non ad plenā,sed ad indicium faciēdum,ita not.gl. in l.3.§.lege Iul.ff. de test.facit quod not.in l.seruos.C.e.& ff. si ex no. cau.agat.l.2.
6 §.1.¶† Quærit gl.quid si inter seruum, & dominum agitur iudicium liberale contra seruū dicentem se liberum, vel quid si agatur

tur inter duos de dñio eiusdẽ serui, & agit̃ rei ven. an interrogabi tur ipse seruus ꝯ quẽ agit, vel de cuius dñio tractat̃. gl. dt hic ꝙ sic de quo dic vt no. C. de rei vẽ. l. cũ sup. & no. ff. de q̃ o. l. de minore.
7 §. j. ¶† Quærit gl. sup ver. ita sit, circa mediũ, an statuliber, vel adscriptitius admittat̃ in testem, dic vt in gl. & in auth. si testis. C. eo.
8 † Itẽ q̃rit gl. qđ de monacho, dic vt ĩ. de mon. §. trãsgrediamur, &
a ibi hr̃, an vnus de collegio suo ꝓ collegio admittat̃.[a] in d. auth. si
9 testis. vbi gl. idẽ đr in canonico regulari. ¶† Quærit gl. qđ de hr̃ti cis, an possint esse testes. gl. remittit ad l. qm̃. C. de hær. dic vt ibi ꝑ gl. & do. in l. 1. C. de sum. tri. & fid. cath. & qđ no. i d. l. 3. §. lege Iul.
10 ff. e. ¶† Quæro, q̃ sit rõ distinctiõis hꝰ §. dic vt ĩ gl. sup ver. instrm̃. in fi. q̃ ẽt in prin. sui q̃rit. Pone, qđ ꝓ̃nus ñ vult ostẽdere instrm̃ manumissionis, vel nõ fuit factũ, vel libertꝰ nõ vult eo vti, an poterit libertus ꝓbare de manumissione ꝑ testes oĩ exceptione maiores? dic vt in gl. ꝓ cuius declaratione, vide quæ hẽs in tex. & gl.
11 3. q. 4. §. soli testes. ¶† Vltimò gl. sup ver. iurauit inducit hũc text. qđ licet vnus testis nõ faciat plenã probationẽ. facit tñ præsumptionẽ, de quo dic, vt per gl. & Doc. in l. ĩ bonæ fidei. C. de iureiu. & in l. admonẽdi. ff. de iureiu. & in l. Theopompus. ff. de dot. ple.
12 ¶† Iac. de Bel. inducit hunc tex. in arg. ad q. vos videtis, qđ si q̃dã exceptiones opponunt̃ ꝯ testẽ tpe disputatiõis reseruant̃, vt hic, & ĩ. ꝓxi. §. & sic facit ĩ arg. qđ iudex possit exceptionẽ admittere sub ꝓtestatione si dẽt de iure admittere. de quo dic, vt in gl. in c.
13 cũ contingat, extra, de offi. deleg. ¶† Item ipse inducit hũc tex. ad duo, & format vnam q. an existens in peccato mortali admittatur in testem. de quibus dic, vt plenè per eum.

ADDITIO.

a Admittatur. Adde Fel. in c. insuper, ꝑ totũ commentum, de test. vbi plenè no.

1 *Testes ꝑꝑ inimicitias repelluntur, & quæ inimicitia repellat testem, & nu. 3.*
2 *Testes reprobatorij in personas testium aduersariorum possunt publicatis testibus produci,*
4 *Testis inimicus reconciliatus post testimonium dictum, an admittatur.*
Reconciliatio testis inimici, quando faciat ipsum idoneum.
5 *Exceptiones contra personas testium quo tempore obiiciãtur, & etiam contra eorum dicta, & nu. 7.*
6 *Testium dicta qui recepti sunt absente parte per contumaciam sunt nulla.*
Cohabitans cum inimico, an repellatur à testimonio.
8 *Exceptiones contra personas testium iudex potest facere, ꝙ ante publicationem probentur.*
9 *Testis qui dicit se inimicum, vel infamem, vt euitet ne testificetur, an eius assertio sibi prosit, quòd sic.*
10 *Differentia inter litem, & causam, remissiue.*

§. Si quis vero. Inimici noti à testimonio repelluntur, inimici aũt ignoti ad testimonium admittunt̃ saluo iure tpe disputationis. h. d. & hæc vr̃ mihi vera lec. & hẽt duas partes. Nam primò loquit̃ de inimicis notis, scđò de ignotis. Scđa in ver. si verò aliter. & istam lect. tenet hic Ia. de Bel. nã inimicitia ꝓcedens ex crĩali actione oĩb. est nota, sed hodie q̃ oriunt̃ ex aliis causis nõ sunt ita nota: nec pñt ita de facili ꝓbari.
1 ¶† No. ꝙ ꝑꝑ inimicitiam[c] testes repellunt̃, vt hic, & l. 3. circa ꝓ̃n.
a ff. e. & C. e. l. si quis testib. ¶ Sed aduerte, q̃a quædã est inimicitia, quæ non impedit testes examinari, sed post examinationem publicè disputabit̃, an sit talis inimicitia quę dẽat testes repellere, vt hic dr̃, ꝙ iudicis arbitrio relinquit̃, & ita intelligit gl. hunc tex. in l. 3. circa prin. ff. eo. sup ver. inimicitia, licet gl. hic super ver. absit
2 in prin. videat̃ prædictis ꝯdicere saltem in primo mẽbro. ¶† Secũdò no. ꝙ post publicatas attestationes põt quis producere testes ad reprobationẽ testium aduersarij, vt hic in ver. non aliter. & C. eod. auth. si testis. ver. si verò dicat̃. quæ sumitur ex isto §. de
3 quo habuistis s. e. §. quia vero sæpe. in gl. magna. ¶† Quero, quę inimicitia repellat testẽ ab ipso initio, ita ꝙ testes examinari non pñt. Rñ. inimicitia quæ resultat ex criminali accusatione. Itẽ q̃n duo se odiunt ad mortem, q̃a mortẽ sibi minant̃. circa qđ dic, vt ibi no. sup vers. crimine, & in l. licet. ff. de arb. Nã istis duob. mod. dñr inimicitiæ capitales, & repellũt testes, ita ꝙ ad testimonium non admittant̃, licet per alias inimicitias nõ repellant̃ à testimonio, sed debent in tpe disputationis reseruari, ita tenet Inno. in c. cum oporteat, in gl. pe. ex. de accu. & vide, qđ ipse no. in c. ex parte, e. ti. in gl. 4. & vide gl. ff. e. l. 3. sup ver. inimicitia. Ia. de Bel. hic distinguit inter inimicitiã notã & ignotam, & ſm̃ illam suam opi. ponit hic casum; & circa ꝓdicta vide gl. ibi alle. ad materiam huius §. & vide Ber. in c. ex parte. sup ver. notabiles. extra. eo. vbi ipse vr̃ concordare cum præall. dicto Inn. & vide Azo. in sum. C. e. & ita repelluntur odiosi. ¶ Quæro in versi. si verò aliter, hic dr̃, qđ huiusmodi q̃ões reseruant̃ tpe disputationis, quæro post testiũ publicationem tpe disputationis ex quibus odiis, vel litibus pecuniariis repellet iudex testes, vel eis non obstantibus eos admittet? dic vt in gl. sup ver. odiosus, & in versi. quæstiones: & no. eas, & idem no. etiam glos. in auth. si dicatur. C. eod. Quæ inimicitiæ repellant testes à testificando, vide quod plenè no. extrà, de acc.
b c. cum oporteat.[b] 3. q. 5. c. accusa. extrà. de simo. c. per tuas. vt lit. non cõt. c. accedens. el 2. in gl. sed nõne, & vide qđ tãgit gl. in l. 3.
4 in prin. sup ver. inimicitia. ff. e. ¶† Quærit gl. sup ver. nõ adsit, qđ si post dcm̃ testimoniũ fcã sit postea recõciliatio, an valeat testimoniũ. dic vt gl. in fi. & no. eã, & vide qđ de ꝑteritis inimicitiis recõciliatione secuta: ex. de sim. c. ꝑ tuas. si. n. nõ erat reconciliatio fcã ꝑterit̃ inimicitiæ repellũt̃, vt 3. q. 5. c. accusatores. & idẽ si reconciliatio sit facta de pñti, vt d. c. ꝑ tuas. in fi. sup vers. capitali. & d. c. accusatores, 3. q. v. & ſm̃ illã gl. c. ꝑ tuas. intellige hunc tex. hic dũ dicit, donec in crĩe iudicet̃. &c. q̃ tex innuit, qđ finita cã principali testis possit admitti, & ita intelligit glo. tex. hũc in l. 3. circa ꝓ̃n. sup ver. inimicitia. ff. e. q̃a ĩtelligit finita cã p̃ricipali, & recõciliatione secuta, & intellige ẽt, ꝙ recõciliatio ñ sit mõ de recenti, vt ĩ gl. c. ꝑ tuas. sup ver. capitali. ĩ fi. aliàs ita repelleret̃ testis ꝑꝑ inimicitias ꝑteritas, sicut propter ꝓ̃sentes, vt d. c. accusatores. 3. q. 5. v. & ibi no. & ſm̃ hunc intellectum illa verba, donec de crĩe iudicetur, &c. dẽnt construi post illa verba, adeo infestus, vt dicat, ille qui adeo est infestus, non adsit ad testimonium: post sñiam vero sic, vt mõ dixi. sed possumus dicere, quod hic tex. ñ velit hoc dicere, sed velit dicere, q̃ est adeo infestus, subaudi ꝙ velit admitti ad testimoniũ donec iudicet̃ de crĩe. i. ꝑẽdẽte accusatione criminis, iste talis nõ adsit ad testimonium, sed repellatur, & sic verba
5 ꝯstruunt̃, vt iacent. ¶† Quæro, quo tpe sit obiiciẽdum testibus? dñt Doc. aut q̃s vult obiicere ꝯ ꝑsonã, aut ꝯ dicta. Primo casu ille ꝯ quem testes producunt̃, dẽt ab initio protestari exceptiones quas hẽt, vt testẽ ab initio repellat, vel tpe disputationis reseruẽtur aliàs si non protestat̃, vr̃ approbare ꝑsonã q̃ de facili ꝑt hẽre notã. Scđo casu, q̃n vult obiicere ꝯ dicta, tunc sunt saluæ exceptiones ꝯ dcã ẽt nulla protestatione ꝑmissa. rõ, q̃a quis non vr̃ approbare dcã q̃ ignorat. ita not. Doc. in d. auth. si dicatur. C. eo. &
6 † ex hoc dñt ipsi, qđ si abñte parte per ꝯtumaciam recipiant̃ testes, dicta hmõi sunt nulla protestatione ꝑmissa, vt l. si q̃n. & l. fi. C. e. & ĩ. e. §. & hic vero. Tu vide circa hanc distinctionẽ, q̃ ponit
7 tex. in c. ꝓ̃sentium, ex. eo. & qđ ibi no. ¶† Sed q̃ro, hic vides, ꝙ inimicus à testimonio repellitur, sed quid de habitante cũ inimico vr̃ idẽ arg. ex. de acc. c. cũ oporteat, & in c. repellãt̃. de quo ꝑ Spe. in ti. de test. §. j. in prin. ver. itẽ de cohabitante, vide per doc. in l. si
8 quis testibus. C. e. in 8. q. ¶† Quæro videtis hic qđ q̃dam exceptiones reseruantur ꝯ testes tpe disputationis post publicationẽ, vt hic, & s. proxi. §. an sit verum hoc indistinctè, dic qđ sic, nisi iudex ex cã voluerit, ꝙ añ publicationẽ probentur, puta q̃a iudex videret illũ, ꝯ quẽ testes ꝓducunt̃, malitiosè hoc opponere: hoc
9 vr̃ no. in c. cum cãm, ex. e. in j. gl. ¶† Quæro, vos videtis hic, & in ꝓce. §. ꝙ seruꝰ, & inimicꝰ à testimonio repellunt̃, pone aliquis producit̃ in testẽ: iste talis testis; vt testimoniũ euitet, đt se seruũ, inimicũ, vel infamẽ, an stet̃ ipsius simplici assertioni. Inno. tenet, ꝙ sic, q̃a nõ est verisimile, ꝙ tantã suã turpitudinẽ ꝯ se allegaret, vt ipse no. in c. inq̃sitionis, ex. de acc. & in Spe. de test. §. 1. ver. qđ si testis đt, facit qđ no. in d. c. cũ cãm. & in c. 1. ex. de exce. sup ver.
10 confir. ¶† Vltimò no. gl. sup ver. lis. q̃ ponit dñam inter litem, & cãm. & no. C. eo. l. quoniã 1. in §. 1. & l. j. ff. e. C. de transa. l. causas, & dic, vt in c. ex parte. extrà. de ver. sign.

ADDITIONES.

a Propter inimicitiã. Vide Fel. in c. quoties. ver. & cõsidera q̃a iudex arbitratꝰ extrà de test. & idem ẽt ꝑꝑ amicitiam, vt ibi per eundẽ. vers. no. quinto. & d. meum Philip. Decium in c. postremo. in gl. 1. circa fi. extrà de appella.
b c. cum oporteat. & ibidẽ vide Fel. plenè. & hic no. ver. & istud, cũ plu. seq. & in c. quoties. ver. no. quarto. de test. & quod ibi dixi in apost. & quod per eũ in c. causam. de off. deleg.

1 *Proxeneta vtraque parte consentiente admittitur.*
2 *Mediatores, quando cogi possint ad testificandum.*
3 *Proxeneta, an altera tantum parte volente possit testificari. quòd sic volens, aliàs non cogitur.*
4 *Aduocatus, tutor, curator, & procurator, quando possint testificari.*

a
1 §. Quoniam vero.[a] ¶† Mediatores, seu ꝓxenetæ vtraq; parte cõsentiente ad testimonium inuiti cogunt̃, altera parte consentiente volẽtes tantùmmõ admittunt̃. h. d. ¶ Quero ꝓ declaratione tex. qđ vult hic
2 dicere, mediatores. dic. 1. ꝓxenetæ. ¶† Et ſm̃ hãc lec. op. & vr̃, ꝙ mediator ꝯpellat̃ dicere testimoniũ, vt l. si q̃n. C. e. l. 3. §. exhibere. ff. de tab. exhi. So. illud verũ est rł̃r. Fallit in ꝓxenetis, q̃ nõ pñt cogi, nisi vtraq; parte cõsentiente. quæ aũt sit rõ, dic vt in gl. hic sup ver. ꝓhibitione. q̃ gl. tenet, idẽ siue proxeneta accipiat ꝑtiũ, siue
3 nõ. qđ tene mẽti. ¶† Quæro, & reuoco in dubiũ, an altera parte tñ volente ꝓxeneta ad testimoniũ admittat̃. Dicit gl. j. ꝙ sic, sed nõ cogitur, & hoc vr̃ ꝓbare expressẽ hic tex. & hoc tꝫ Azo C. e. in sum. in ꝓ̃n. §. itẽ dixerũt. & iõ gl. q̃ est s. de ince. nu. in fi. §. si vero moriantur. ver. ꝙ si ad numerationem, dt, ꝙ proxeneta fert testimonium vtraque parte volente, & non aliter, subaudi. s. inuitus. Volens autem ad testim onium, & altera tantum parte volente admittitur, sic etiã intellige, quod no. 1. q. 1. c. si quis eps habens,

ADDITIO.

a ¶ Quoniã vero. Ad huius tex. materiã vide Archi. in c. insup. de test. & d. Ant. in c. dilectorũ. de test. cogen. & in c. cũ dilectus. de ele. & gl. & oẽs in eo. ti. in vj. & do. Abb. in c. fraternitatis. in fi. & c. ex literis. in prin. de transa.

secun-

Bar. super Auth.

4 ſm vnã lec.¶†Alia lec.eſt, φ hic loquat̃ in mediatore.i. in tuto-
re,curatore,aduocato, & ſm hanc hẽs, φ tutor,curator,& aduo
catus vtraq; parte volẽte poſſint eſſe teſtes,& teſtificari cogant̃,
vt hic ſm hãc lec. An ãt altera tm̃ parte volẽte poſſint teſtificari,
dic vt hẽs in l.ſi.ff.e.& l.q teſtõ.§.j.& ibi p Dy.ff.de teſt. vbi no.de
tutore aũt dic, vt no.in d.l.ſi.& l.deferre.§ idẽ decreuerunt. ff.de
iure fiſ.vbi per gl.& Dy.& ẽt ibi do.Old.& vide Inn.extra.e.c.Ro
mana.quæ olim erat extrauagans,hodie eſt in eo.tit.lib.vj.

1 *Teſtes quando producuntur, aduerſarius citatur.*
2 *Pars, contra quam teſtes examinantur, debet intereſſe, quando iurant.*
Teſtes debent in ſecreto examinari.
3 *Teſtes, qui examinantur ante litem conteſt. debent in ſecreto examinari.*
4 *Aduerſarius poteſt contra teſtimonium ferendum facere quæſtiones.*
5 *Teſtes quando producantur ante litem conteſt. & nu.8. vbi latè diſtinguitur.*
6 *Teſtes ad æternam memoriam, quando produci poſſunt ab actore ante litẽ conteſtatam & eorum dicta publicentur, & nu.8.*
7 *Teſtes producti per reum ante litem conteſt. & ad æternam rei memoriam pro ſui defenſione non publicantur.*
9 *Teſtes ad æternã rei memoriam, quando examinantur, quia timetur de morte, vel diutina abſentia ipſorum, procedit in cauſa ciuili: ſecus in criminali.*
10 *Poſſeſſor, qui põt deducere ius ſuum etiam per modũ exceptionis, & petit examinari teſtes ante litem conteſt. an vt actor, vel vt reus petatur. remiſſi.*
11 *Timere de morte, vel abſentia teſtium, quando dicatur, vt poſſint teſtes examinari ante litem conteſtatam, vel quæ ſit alia rationabilis cauſa.*
12 *Citatio quæ requiratur, quando abſente aduerſario teſtes ante litem conteſtat ĩ producuntur.*
13 *Publicatio teſtium, inſtrumentorum, teſtamentorum, & priuilegiorum, qualiter fiat. remiſſiue.*
14 *Teſtes quando producuntur parte citata, & abſente, licet in publicatione in perſonis ipſorum opponere.*

§.Et hic vero. Teſtes ante lit.conte.ex cã. pñt produci
aduerſa parte legitimè citata, vel ea parte
pñte, vel abſente & venire nolẽte, integro iure ſibi reſeruato ad
diſputandum ſup eorũ dictis, omnib.ll.antiqs de hac mã loquen
tib.huic l.nõ ɔ̃riis ɔ̃firmatis.h.d.iſte §.& hẽt q̃tuor partes.Primò
conſulit̃ illi qui vult producere teſtes, vt producere poſſit. Scđò
conſulit̃ circa fraudes aduerſarij. Tertiò conſulit̃ ẽt aduerſario,
ɔ̃ quem teſtes producunt̃.Quartò ponitur antiquarum ll.cõfir-
matio.& diuulgatio conſtitutionis huius.ſecunda in ver.ſi verò
noluerit,tertia in ver.quæcunq;.quarta ibi,omnib.aliis.¶No.ex
1 hoc §.tria.†Primò φ aduerſarius dẽt ad hoc citari, qñ teſtes p-
ducunt̃,& idem faciunt ɔcordãtię gl.q̃ eſt ſuper verſ.pręſentem,
poſitæ in prin.ipſius gl.ſed melius C.e.l.ſi qñ.ex̃.eo.c.in nomine
2 dñi.¶†Secundò no.φ ille ɔ̃ quem teſtes producunt̃, dẽt atteſta
tiones audire à iudice.i.ſacr̃m, qñ iurant, φ quidam intelligunt.
i.dicta teſtium productorum.ſed tu dic, φ debet audire atteſtatio
nes.i.ſacr̃m, qñ iurant, non autem dicta teſtium, ſed teſtes debẽt
a in ſecreto examinari.[a] hoc probat̃ in l.nullum.C.eo.& c.venera
bili.eo.ti.hoc ẽt tenet gl.hic ſuper dicto verſ.pſentem.circa me-
3 dium.†& φ ẽt ante litem conteſta.debent teſtes examinari in ſe
creto, tenet gl.in auth.ſed & ſi quis.C.e.hinc ſumpta.idem no.in
c.in nomine domini.ſuper ver.audire, in ſi.gl.ex̃.eo. quod c.fuit
4 ſumptum ex hoc tex.vt ibi no.† Et no.qđ hic docet qũo aduer-
ſarius põt ɔ̃ teſtimonium facere qõnes. qđ no. pp intellectum l.
ſi poſtulauerit.§.qõni.ff.de adul.de cuius.§.intellectu vidiſtis s̃.c.
5 §.quia verò.& ſæpè ibi dixi.¶†Tertiò no.φ teſtes producuntur
ante li.conte.ſed ad hoc opponit̃,& vr̃ φ lite non conteſtata nõ
pñt teſtes recipi, ex̃.vt li.non cõt.c. 1.& 2.& ibi in rub.Sol. rl̃r lit.
non conte.teſtes non pñt pduci, vt in ɔ̃riis.Fallit in caſu huius §.
videlicet, qñ timet̃ de morte teſtis, vel abſentia diuturna, & hoc
caſu loquit̃ hic, & ſm hanc lec.hic loquit̃ in actore, qui timet de
morte, vel abſentia diuturna teſtium, vel eorum valetudine, &
hanc ſol.ponit tex.in c.qm̃ frequenter.in prin.& §.j.ex̃, vt li.non
cont.¶Sed ɔ̃ hanc ſol.opp.& vr̃, φ etiam vbi non timetur de te-
ſtium morte, vel abſentia diuturna, vel valetudine poſſint teſtes
pduci ante li.cõt.vt C.de vſu.pu.l.pe.ff.de teſt.l.curent.Solu.aut
loqmur in actore, & tunc ante li.cõte.non põt teſtes producere,
vt s̃.dixi, niſi in dicto caſu.ita loquit̃ hic ſm iſtam lec.Aut in reo,
& tunc põt ante lit.cont.ad ſui defenſionem producere teſtes, ẽt
ſi nõ timeat̃ de morte teſtium, valetudine, vel abſentia diuturna,
vt in legib.ɔ̃riis.& probat̃ hoc ĩ c.ſignificauit,& c. Albericus, ex̃
eo.& ex̃, vt li.non cõt.in d.c.qm̃.§.ſunt & alij.¶Et rõ diuerſitatis
inter actorem & reum eſt.vt dicit gl.hic ſuper dicto verbo, præ-
ſentem, in ſi.q rõnem no.& ſic ſm gl.hic poſitam, hic tex.loquit̃
in actore volente teſtes producerę ante li.cõte.qa timet de mot
te vel abſentia diuturna, vel valetudine. ſ. teſtium & ſm hãc lect.
φ hic tex.dicit publicabunt̃.expone.i. in publicã ſcripturã redu-
cent̃.non ãt dicta teſtium publicè legent̃, vt dicit gl.ſuper verbo
depoſitiõ s.Et eodẽ mõ exponit gl.ſup verbo, publicare, qđ po-
nit̃ in auth.ſed & ſi qs.C.e.dt.n.publicare voluerit. i. p publicam
manũ authẽticari, nõ tñ ĩ aperto, qa ñ poſſent poſtea teſtes pdu
ci.& eodẽ mõ exponit hũc tex.gl.ĩ c.ſignificauit, ex̃.e. put gl.in-
telligit hũc §.in actore volẽte teſtes pducere li.ɔt.Qñq; actor an

li.ɔt.pducit teſtes, φ p̃t in caſib.quos s̃.dixi, tũc teſtes examinat̃.
& dicta eorũ ɔſignant̃, nõ ãt publicant̃, vt d.c.qm̃.circa pñ. verſ.
niſi forte, ex̃.vt li.nõ ɔte.& ſic ẽt exponit gl.hũc.§.ſm hãc lect.in
d.c.ſignificauit.intelligẽdo, φ in ſi.§.loquat̃ in actore, ſicut loq̃t
6 in pal.ver.niſi forte.¶†Habem⁹ ergo vnã lec. φ hic loquat̃ in a-
ctore pducente teſtes añ li.ɔt.Scđa lec.eſt, φ loquat̃ de reo pdu-
cente teſtes añ lit.ɔte. ad ſui defenſionẽ, & ad æternã rei memo-
riã, & tũc põt teſtes pducere ẽt ſi nõ timeat̃ de morte, vel abſen-
b tia, vel valetudine teſtiũ, vt d.l.ſi.C.đ vſu.pup.& ĩ c.ſignificauit.[b]
ex̃ eo.& ibi gl.mag.in ſi.ponit hãc lecturã, in hoc §. & d.c.qm̃. §.
ſunt & alij.vt lit.non conte.qui tex.concor.cum d.c.ſignificauit
& tunc publicant̃ dcã teſtiũ, & reducunt̃ in publica monumẽta,
& valẽt ppetuò tanq̃ publica, & authẽtica inſtrã, vt d.c.ſignifica-
uit, & ibi no.vbi gl.plenè no.q̃ ſit dr̃ia inter receptionẽ ſeu pdu-
ctionẽ teſtiũ, q̃ ſit à reo ſm ca.ſignificauit, & c. Albericus, ex̃.e.&
illã, q̃ ſit ab actore cũ timet̃ de morte, vel abſentia teſtiũ, hoc eſt
ſm c.qm̃.ex̃, vt li.nõ ɔt.& pleni⁹ p Gof.in ſum.in ti.vt lit.nõ ɔt. in
pñ, & qđ hoc poſſit intelligi de pductione teſtiũ, q̃ ſit à reo ad ſui
defenſionẽ añ lit.ɔte.ponit gl.in auth.ſed & ſi qs.C.eo.in j.gl.ibi,
vel eɔ̃ petit̃ à reo, &c.& ſm illã lec.dicta teſtiũ ſunt in aperto, ſm
primã nõ, ſed reducunt̃ in publicã ſcripturã, & conſignant̃, vt s̃.
7 dixi.¶†Circa hoc vide tñ qđ no.Spe.in ti.de teſt.§.nunc tracte-
mus.verſ.alias aũt p̃terq̃, &c.vbi vr̃ velle, φ qñ reus pducit teſtes
ad ſui defenſionem, & ad ppetuam rei memoriã, non debent di-
cta teſtiũ legi ĩ aperto.ſed de hoc dic, vt dixi, & vt j̃.dicam, & qđ
iſte §.poſſit loqui in reo producẽte teſtes ante li.cõt.ſm formam
dicti c.ſignificauit.vr̃ velle gl.in c.in nomine dñi. ex̃ e.ſuper ver.
8 audire, in ſi.iſtas ẽt duas lec.ponit gl.in l.curẽt.ff.e. ¶†Sed ɔ̃ pri-
mã lect. op.φ ẽt actor poſſit petere examinari, & publicari dicta
teſtiũ ad æternã rei memoriã, vt l.in l.Aqui.ſi deletũ.ff.ad l.Aqui.
Sol.pro declaratione huius materię ſi quęratur, an teſtes poſſint
examinari antę lit.cõt.dic, q̃dam ſunt q̃ veniunt expediẽda ante
lit.cõt.vt exceptiones dilatoriæ, & declinatoriæ, & in iſtis dicũt
Doc.φ teſtes indiſtinctè recipiunt̃ ante lit.cõt.all.ad hoc l.ſi.C.đ
exce.ad idẽ l.exceptionẽ.C.de prob.ex̃, de re iu.c.cũ inter mona
ſteriũ, cũ ſi.ſed ã hoc dico, qđ eſt caſus expſſus in c. de teſtib. ex̃,
de teſt.in prin.& vide, qđ ibi no.in gloſ.ſuper verbo, non iuratis.
¶Quædam ſunt q̃ veniunt expedienda poſt lit.cõt. vt examina-
tio principalis qõnis:& tunc, aut loqmur in actore, aut in reo. ſi
in actore, debent teſtes rl̃r produci poſt li.cont.vt s̃.e.§.& qm̃,&
ex̃.vt li.nõ conte.c.j.& 2.cum ſi.fallit cum timet̃ de morte teſtiũ,
&c.vel cã rõnabili ſupueniente quo caſu aut iſte actor hẽt ius a-
gendi de pñti, aut conditionale. Primo caſu p̃t actor petere exa-
minari tm̃ teſtes, non tñ p̃t petere publicari, & aperiri, immo dcã
teſtiũ ɔſignant̃, & reſeruant̃ publicãda, & aperienda vſq; ad litis
ɔt.& ita loquit̃ hic, & in d.aut.ſed & ſi qs.C.e.& ff.de teſt.l. curẽt.
ſm vnã lec.ſed ſm hoc verbũ, publicabunt̃, qđ eſt hic, & verbũ,
publicare, qđ eſt C.e.auth.ſed & ſi qs expõne, vt s̃.dixi. Si verò a-
ctor hẽt ius ɔdõnale tm̃, eo caſu quo timet̃ de morte, vel alia rõ-
nabili cã &c.& tunc p̃t petere ante li.ɔt.teſtes examinari, & ape-
riri, & publicari ad æternã rei memoriã, vt d.l.in l. Aql.ſi.ſm vnã
lect.ſi verò loqmur in reo, tũc indiſtinctè p̃t teſtes producere, &
eos petere examinari, aperiri, & publicari ad ęternam rei memo
riã, vt d.c.ſignificauit. & c. Albericus, & ita loquit̃ hic ẽt ſm aliã
lect, vt s̃.dixi.& d.auth.ſed & ſi qs, & l.curẽt. pall. ita ẽt loquit̃ C.
de vſu.pup.l.ſi.ita ẽt intelligit̃, quod no.glo.in l.j.§.duæ autem.ff.
ad Carb.licet ẽt poſſit loq in actore ſm diuerſos modos intelli-
gendi.& iſto caſu ẽt loquitur d.c.qm̃.§.ſunt & alij.extrà.vt li.non
cont.& ſic pñt aperiri atteſtationes teſtium hoc caſu, qñ reus p-
ducit, vt vr̃ eſſe de mente tex. & glo.in d.c.ſignificauit.ſuper ver.
idoneos.& ſuper d.c.qm̃. ver.ſunt & alij.ibi, & not.in prin.ſuper
verbo timent.hoc etiã no.ibi Inn.ĩ c.ſignificauit.in prin.gl.ĩ ver.
itẽ vr̃.ibi, dum dicit, φ in iſto caſu forma eſt, &c. quicquid dicat
Spe.vbi s̃.& tunc ver.publicabuntur, hic poſitum, & verbum, pu
blicare, poſitum in d.auth.ſed & ſi quis, expone alio modo, vt s̃.
9 dixi.¶†Illud quod dixi, qđ teſtes producuntur ante li.conte.qñ
timet̃ de morte teſtiũ, vel abñtia diuturna, dic tunc verũ, qñ agit̃
ciuil'r, vt in d.c.qm̃.ĩ ſi.forte ſec⁹ ſi crĩaliter, vt ibi no. ſup ver.cri-
10 minal'r.¶†Sed pone, φ qs p̃t ius ſuũ deducere ĩ iudiciũ p modũ
exceptionis, puta eſt aliquis poſſeſſor iuris incorporalis, q ſi vult
agere p̃t: ſi non vult agere, p̃t ſe defendẽdo excipere. vt l.vti frui.
§.vtrum.ff.ſi vſusfr.pe.& l.& ſi forte.§.ſciendũ.ff. ſi ſer.ven.an iſte
põt ante li.cõt.producere teſtes tanq̃ actor, vel tanq̃ reus.de hoc
11 dic, vt p Inn.in d.c.ſignificauit.ex̃.eo.qđ tene menti.¶†Quæro
circa prædicta, qñ dicatur timeri de morte, vel de abſentia teſtiũ,
vel qñ dicatur ẽt alia rõnabilis cã, pp quã poſſit actor producere
ante

ADDITIONES.

a Examinari. Adde Pau.de Caſt.in l.minime.ff.de legi.& Mat.in no.ſuis, notabili 370.& Fel.in d.c.venerabili.alle.in tex.in ſi.in ver.in gl.ſi.in ſi.
b In c.ſignificauit. Et ibidem vide, Fel.ver.prima concluſio.& do.Soc.in conſ. 244.incip.ver.4.contra eum teſtem.in 2.parte.

ante lit.ↄte.dic vt no.Inn.in d.c.qm̃.sup vers.absentia,& sup ver.
senes,& sup ver.valetudine,& sup ver.rõnabili.& illã gl.no.mul
tũ in eo,qđ alle.l.2.& seq.de do.cau.mor.& de hac mã vide per
12 Doc.in d.auth.sed & si qs.C.eo.¶† Quæro,qñ absente aduersa
rio testes ꝓducunt̃ ante lit.ↄt.q̃ citatio requirit̃, vt talis exceptio
fieri possit.hic vr tex.ꝙ requirat̃ citatio in ꝑsonam,nec sufficit ci
tatio ad domũ,vt hic dũ dicit,admonitum à iudice, &c. & ibi,vt
ex hoc ex vna parte &c.& sic apparet, ꝙ dẽt citari ꝑsonaliter. &
hoc expresse dicit gl.hic sup ver.vti.in ver.si aũt non fuisset: ibi,
vel fuit,sed non erat in ciuitate, vbi gl.ista æquiparat,partem nõ
esse citatã,& nõ esse in ciuitate, & sic citatio ad domũ istũ nõ ar
ctat,& istã opi.tenet Dy.per hunc tex.in l.4.§.toties.ff. de dã. inf.
licet secus sit vbi testes ꝓducunt̃ post lit.cõt.& rõnem diuersita-
tis ponit Dy.in d.§.toties.istã ẽt opi.tenẽt doct.in d.auth. sed & si
qs.C.eo.¶Sed circa hoc dic,& no.qñq; testes examinant̃, qa ti-
ment̃ de morte ipsorũ testium, vel absentia diuturna, qđ interest
ẽt actoris,& tunc non est necesse,ꝙ aduersarius citetur persona
liter,vt in c.qm̃.ver.nisi,ex̃.vt lit.non cont. ¶Qñq; producũtur
testes ante lit.cõt.à reo ad æternam rei memoriam, licet non ti-
meat̃ de morte testium,vel absentia diuturna,& tunc requiritur
citatio ꝑsonalis,vt in c.significauit.ex̃.e.ad idem in c. Albericus.
ex̃.e.& hanc distinctonem collige ex eo,qđ no.Inn.in d.c. signi-
ficauit.in fi.gl.dum dicit,ꝙ aduersari⁹ dẽt personaliter citari. sed
si non possit haberi,& esset periculum in expectãdo, tunc testes
dẽnt recipi absente aduersario ꝺm formam ca.qm̃.in prin. vt lit.
non cõte.q.d.quod qñ nõ põt aduersarius ꝑsonaliter citari, tũc
recipiuntur testes ꝺm formam c.significauit. & ꝺm prædicta dẽt
intelligi,qđ no.gl.in l.laudabile.C.de adu.diuer.iud.¶Et vide cir
ca hoc,qđ no.In.ĩ c.si aduersari⁹.ex̃.de eo q mit.ĩ pos.cau. rei ser
uan.& de ista q.dic,vt tenuit ibi disputando Io.An.& de mã hui⁹
§.vide gl.in d.c.qm̃.in prin.in sum.illius ti.in prin.& qđ no.Spec
13 in tit.de test.§.nunc tractemus,per totum §.† Et de mã publica-
testium,& instrorum,vel testõrum,vel priuilegiorum,vide ꝑ In-
in c.Albericus.extra.e.& in c.fi.ex̃.de fi.instr.vide Spe.in ti.de in-
str.edi.§.ostenso.ver.& qm̃.de publi.vsq; ad fi.& e.ti.§.vt autem.
vers.ad huius autem iuris,& vide ꝑ Doc.in l.publicati.vbi gl.ali-
14 quid tangit.C.de test.¶† Vltimò Docto.in d.auth.sed & si quis,
hinc sumpta occasione inducunt hunc §.ꝙ si testes producũtur
parte absente tñ citata, licet in publicatione testium postea op-
ponere.de quo ipsi tangunt ibi,& in l.fi.C.de test.& in auth.si te-
stis.C.eo.ti.& rñdet vt ibi.Veritas est,quod iste tex. hoc nõ pro-
bat:immò totum oppositũ,vt patet hic in ver.solummodo, vbi
dr̃ quod solum hoc põt obiicere, quod se absente testes fuerint
producti,aliàs autem sic,& ꝙ hoc liceat hoc casu in personis te-
stium,no.gl.in d.c.significauit.eo.tit.

De immensis donationibus. Rub.

1 *Legitima debita iure naturæ Falcidia appellatur.*
Trebellianica falcidia appellatur.
Falcidia etiam appellatur qualibet lex quæ resecat.
2 *Legitima,an possit per statutum auferri.*
3 *Donatio immensa facta vni ex filiis quo remedio rescindatur.& nu.6.*
4 *Donatio facta inter patrem,& filium ex causa aduentitia,tenet si est facta vt extraneo,& bene merito.*
5 *Pater donando filio quando donare dicatur vt extraneo.*
6 *Donatio immensa quo iure reuocetur.*
7 *Donatio inofficiosa quando reuocetur per quærelam vsque ad quantam quantitatem fiat.*
8 *Donatio omnium bonorum facta per non habentem filios, si postea suscepit, qualiter reuocetur.*
9 *Donatio facta per patrem habentem vnum filium,si sit facta in octo vnciis & postea alia fiat in duobus,vt inofficiosa secunda reuocatur,& non prima.*
10 *Dispositio huius constitutionis quid addat ad titulum C.de inoffi.dona.*
11 *Reuocatio inofficiosæ donationis, an fiat ipso iure,& quando per sententiã, vbi quòd reuocatio quæ fit per liberos superuenientes,fit ipso iure.*
12 *Differentia inter querelã inofficiosi testamẽti,& inofficiosæ donationis,remissi.*
13 *Dispositio de qua hic,habet etiam locum in muliere donante.*
14 *Frater habet querelam immensæ donationis contra donationem inofficiosam factam per fratrem.*
15 *Querelæ inofficiosæ donationis quibus ex causis cessent.*

DVdum. Si parẽs in aliquem, vel aliquos ex filiis
immensam fecerit donationem,aliis fi-
liis lĩma portio de necessitate debet̃, hoc obtinẽte ĩ fi
1 liis gratis,ĩgrati verò penit⁹ excludunt̃.h.d.¶† No.tex.
ĩ pri.ꝙ verbum Falcidia,ponit̃ ꝓ debita iure naturæ,& sic debita
iuræ naturæ appellat̃ Falcidia,vt hic.idem habes in auth.vnde &
si parens.C.de inoff.test.Item Trebellianica appellatur Falcidia,
vt l.q̃q̃.& l.si vt allegas.C.ad l.Fal.cum si.alio modo ponitur Fal-
cidia pro debita iure institutionis,& de ista loquitur totus tit.C.
& ff.ad l.Fal.& isto mõ accipitur ꝓpriè,sed pro Trebellianica de
2 bita impropriè.[a] pro debita iure naturæ,impropriissimè,vt no.ĩ
d.auth.vnde & si parens.& per Azo.in sum.de inoffi.test.§.idem,
ꝙ q̃libet lex,q̃ resecat.no.idẽ Azo s̃.de hr̃.& Fal.§.dr̃ aũt Falcidia
2 qđ no.ad id, qđ dicã ĩ. de ecc.ti.§.si naũt hr̃s. col.ix.¶† Scđò no.
no.tex.ibi,seruare ex l.partẽ.&c.& ibi,q̃q̃ ex ll.&c.qđ lĩma q̃ de-
bet̃ filiis ex l.põt ꝑ statutũ auferri,de qua q.dixi s̃.de hære. & Fal.§.
3 primũ itaq;.& de trien.& semis.§.j.¶† Op.& vr̃, qđ si pr̃ fecit im-
mensam don.vni ex filiis,alter filius dẽat agere fami. erc.nõ ꝑ q̃-
relã inofficiosę dõnõnis,qa donatio ĩmẽsa facta filio in ptãte nõ
valet.vt l.donõnes.C.de do.inter vi.& vxo.& sic merito dẽt age-
4 re alter filius fa.erci.vt l.2.C.de inof.don.† Sol.vt in gl.sup ver.q̃
rebãt̃ circa mediũ.& aduerte scđam sol.qa id,qđ đt gl. qđ hodie
donõ facta inter patrẽ,& filiũ valet, verũ est si fiat ex cã aduenti-
b tia,vc3 [b] si pr̃,donat filio,vt ex̃neo,& bñ merito, ex cã.n.aduenti
tia parit actionẽ inter patrẽ & filiũ,vt no.ĩ d.auth.vñ & si parẽs,&
5 in l.2.C.de pac.dota.& in l.si qs pro eo.ff.de fideius. ¶† Qñ autẽ
pater dicat̃ donare filio,vt ex̃neo,no.in glo.l.si donatione.C.de
coll.& isto mõ posses saluare gl.hic positã.sic intellige.quod no.
gl.in l.2.C.de inoff.don.sed q̃tum ad ↄ̃riũ gl. tenet hic p̃cedẽtem
6 sol.vt no.in d.auth.vñ & si parẽs,& in d.l.2.¶† Quærit gl.quo iu
re reuocat̃ immensa donatio, dic vt in gl.& idẽ,qđ hic not. in d.
auth.vñ & si parens.& in l.j.C.de inoff.do.in vlt.q.gl. de qua dic,
vt ibi no.per Doc.in 8.q. & vide qđ dicit Azo in summa illius ti.
7 ¶† Quæro in quantum fiat reuocatio ꝑ q̃relã inoff. do. inter gl.
nr̃os sunt opi.in gl.hic sup ver.in donationib.recitatæ.de qua q.
no.ꝑ Doc.in l.j.C.de inoff.don.& no.per gl.& Dy.in l.Titia.§.Im
perator.ff.de leg.2.cuius Dy.opi.recitat̃ hic per Ia. de Bel. & vide
not.Guil.in l.j.C.de inoff. do. Pro cuius q.declaratione dic duo
verba,qñq; quis donat añ natiuitatem filiorũ reuocat̃ volentiũ,
qñque donat post natiuitatem.Primo casu distinguit̃, aut pr̃ fe-
cit immensam donõnem filiis, aut extraneis, vel libertis.si filiis,
tunc filij postea nati reuocãt ipso iure vsque ad lĩmã, vt l. si to-
tas.C. de inoff.don.si ex̃neis,vel libertis tunc donõ ipso iure re-
uocatur in totum quã opi. tenent Dy. & doc. in d.l.j. C.de inoff.
don.& gl.in l.si vnq̃.C.de reuo.do. q̃cquid gl.dicat in d.l.si totas.
C.de inof.don.vc3,ꝙ reuocatio nõ fiat ipso iure,sed per q̃relam
In scđo casu principali,de quo loq̃t̃ mã nr̃æ l.Dy.tenet opi.Mar.
hic positã in gl.q̃ opinio posita est in l.1.C.de inoff.do. & đt eam
fuisse Hug.vt distinguat̃,aut donatio sit inofficiosa re tm̃,& tunc
reuocat̃ per q̃relã inof.donõ.vsq; ad legitimã,siue fuerit facta fi-
liis siue ex̃neis,si vero fuerit inoff.re & ↄsilio,siue filiis, siue extra
neis fcã fuerit, & tunc in totum reuocat̃, licèt ꝑ doctores ponã
tur aliæ opiniones.in d.l.j. C.de inoff. don.& ponit Petrus alium
8 intellectũ in d.l.si totas,& ibi refert Cy.¶† Quæro,qdã non hñs
filios ↄsciẽtia ductus oĩa sua bona donauit:postea suscepit filios,
an reuocabitur ista donõ in totum,vel in partẽ?hanc q̃õnem for
mãt Doc.in l.j.in vlt.q.C.de inoff.do.sed de hac q̃õ. do vobis gl.
9 ord.17.q.4.c.q̃cunq;,& qđ no.13.q.2.c.si qs irascit̃.¶† Quærit
gl.sup d.verbo,in donationib. habeo vnũ filium tm̃, & dono 8.
vncias cuidã ex̃neo,& sic ista donõ nõ est inof.& postea alio tp̃e
dono duas vncias,an reuocabit̃ p̃ma don.dic vt ĩ gl.Sed aduerte
ad id qđ dicit gl. ꝙ vbi re tm̃ est inofficiosa donatio ꝙ reuocat̃ ĩ
totũ ꝑ hãc auth.qa hoc nõ est verũ:qa ꝑ istã auth. nõ fit reuoca-
tio,nisi vsq; ad lĩma,vt patet hic in §.posita,& in §.necessitatem.
p̃terea ista auth.loquit̃,qñ donõ inofficiosa fuit fcã filiis. sed q̃õ
ꝓposita loquit̃,qñ donõ fuit facta ex̃neis. Nã qñ donõ est facta
filiis,ꝓcẽdit opi.Hug.nec ꝺm opi. Azo.reuocat̃ in totũ, sed vsq;
ad lĩma tm̃,siue sit inoff.re & cõsilio,siue re tm̃. ¶Item & qñ fit
donõ ex̃neis,sicut fuit in casu ꝓposito,si donõ est inofficiosa tm̃
re,nõ fit reuocatio,nisi vsq; ad lĩmã,vt no.gl.hic,& in d.l.j.C.de
inof.don.in l.Titia.§.Imperator.ff.de le.2.& sic finis isti⁹ gl.nullo
mõ vr̃ ꝓcedere.Hoc p̃misso redeo ad q.ꝓpositã,an illa donõ fcã
ab initio valuerit:& dic,ꝙ sic,nec fuit inofficiosa,sed reuocat̃ vl
tima q̃ fuit inofficiosa,vt l.si libert⁹.§.fi.ff.de iure pa.& ita tenent
Doc.ĩ l.j.C.de inof.don.in 3.q.& ꝺm qđ ibi dr̃ intellige,qđ no gl.
10 in d.l.Titia.§.Imperat.¶† Quęrit gl.qd addit ista auth.ad ti.C.de
inof.do,dic vt in gl.sup ver.augmẽtũ.sed aduerte ad id,qđ đt gl.ĩ
fi.ꝑ istã ↄsti.inspici tp̃s factæ donationis vt hic, in §.j. sed ibi non.
11 vt patet in l.1.illius ti.& qđ ibi no.in p̃n.gl.mag. ¶† Quęro qua-
liter hẽt locum reuocatio inoffi.don.dic aut loquimur de ea re-
uocatione,q̃ fit per liberos superuenientes,& illa fit ipso iure, &
fit statim liberis natis,vt l.si vnq̃.C.de reuo.do.ꝺm verum intelle
ctum,quicquid gl.ibi dicat,quę dicit ꝙ non fit ipso iure,& quod
fit post mortẽ,quia veritas est,ꝙ fit ipso iure.in d.l.si vnquam. &
in d.l.si totas.ꝺm vnum intellectum. Item fit viuente donatore,
vt patet in text. d.l.si totas. patri enim viuenti ibi loquitur Im-
perator

ADDITIONES.

a Impropriè.Adde Ang in l.j.§.hæc stipulatio.ff.si cui plusquàm per l.Fal.& in §.si verò expressim.s̃.de hære.& Fal.adde Georgiũ Tho. cons.suo 321.incip. hæres grauatus.paulo post prin.vol.2.

b ¶Videlicet.Quibus aũt casib.donõ inter patrem,& filiũ valeat,vide.d.Bar. Soc.in cõs.68.inci.frustra plenitudini.ver.sed præmissis.circa med.in j.par. Bar.super Auth.

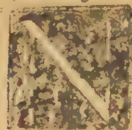
perator, & ẽt patet in tex. d. l. si vnquã. aut loquimur de reuocatione, q̃ fit ꝑ hunc ti. & ti. de reuoc. do. & tunc illa reuocatio fiet post mortem. & de hoc per Doc. in l. j. C. de inoff. do. in ix. q. & ita
12 dẽt intelligi d. l. Titia. §. Imperator. ¶ † Quærit gl. super ver. in distributione. quid vult dicere tex. ibi, in distributione, &c. dic, vt ĩ gl. ex qua gl. habes vnam drĩam, inter querelã inoff. test. & inoff.
a dona. ᵃsunt & aliæ drĩæ, vt no. C. de inof. don. l. vlt. & in l. precib⁹.
13 e. ti. ¶ † Quærit gl. dr̃ hic, vt si q̃s, &c. quid in muliere. dt gl. super d. ver. vt si q̃s. qđ idẽ, vt in matre, vel in filia. arg. l. j. ff. de ver. sig. tu dic, ꝙ de matre est expressum in l. j. & l. si mater. & in l. si liqueat, C. de inoffic. dona. de auia hẽs in l. Titia. §. Imperator. ff. de leg. 2.
14 ¶ † Quærit gl. sup vers. filiorum. an frater possit habere querelã inof. don. si frater suus fecit immensam do. gl. tenet ꝙ sic, de quo dic vt in gl. q̃ intellige de facta donatione turpi ꝑsonæ ꝑ fratrẽ, vt probat̃ in l. allegata in gl. ¶ Itẽ facit, qđ no. in l. 2. in fi. & in l. si fili⁹
15 C. de inof. do. & Azo in sum. illius tit. circa prin. ¶ † Vltimo q̃ro: quia hic dr̃, ꝙ ingratitudo facit cessare querelam, an sint aliæ cãꝗ quæ faciant eam cessare: dic vt no. hic in gl. fi. in d. & C. e. tit. in l. cum donationib. per Azo. in sum. illius ti. in j. col.

ADDITIO.

a Donationis. An & q̃n virtute l. si unquam. donatio reuocari poßit, & q̃n non, vide Soc. in consi. 147. incip. visa facti contingentia. ver. circa tertiam & vlt. q. cum ver. seq. vsque ad fi. in j. par. vbi etiam in d. l. si vnquam. renũciari poßit in cons. 108. inci. & in hac consultatione. circa fi. in d. parte.

Vt sine prohi. ma. deb. & cred. &c. Rubr.

1 *Ratio quare debitor, & creditor non potest esse tutor, vel curator pupilli.*
2 *Regula fallit, si æquitas in contrarium suadeat.*
3 *Mater, licèt poßit esse tutrix filiorum suorum, non tamen cogitur.*
4 *Dispositio ista, ꝙ locum habeat in auia, & in auo paterno, & materno.*
5 *Pater debitor filij potest esse tutor ipsius filij emancipati.*
6 *Filius debitor patris, ꝙ poßit esse curator patris furiosi.*
7 *Frater debitor fratris, quando poßit esse eius tutor.*
8 *Actio, ꝙ quæratur ex stipulatione iudicis, vel executoris.*
9 *Iuri suo quando quis renunciare poßit.*
10 *Pactum factum per debitorem creditori, ꝙ ei non liceat probare solutionem, nisi per publicum instrumentum, quòd non valeat.*
11 *Dictio plerunque, quòd denotet regulam.*

Vper scripsimus. Matres debitrices, & creditrices ad tutelam & curam filiorum admittunt̃, nec iurm de secundis nuptiis non fiendis exigitur dummodo ei, & Senatusconsulto Velleiano, & omni auxilio renũciauerint, & omnia alia adimpleuerint q̃ alij tutores facere tenent̃. h. d. vsq; ad §. fi. ¶ † Not. in
1 ver. ne forsan. &c. quare debitor, vel creditor non potest esse tutor. cõcor. s. vt hi q̃ obligatas, &c. §. 1. ¶ † Secundo no. ſm gl. sup
2 ver. existimamus ineptum qđ esse, &c. fallit regula, si æquitas in
3 ꝯrium suadeat. ¶ † Tertiò no. gl. in ver. ideoq; Inĩa, &c. ꝙ mater põt esse tutrix filiorum, nõ tñ cogit̃, vt hic, & ĩ. vt liceat matri, & auiæ. in prin. no. in auth. matri, & auiæ. C. q̃n mu. tu. offic. fun. po.
4 ¶ † Quærit gl. super ver. matrum. an idem, qđ hic dr̃ in matre, habeat locum in auia. dt gloss. ꝙ sic. idẽ in auo paterno, ẽt mr̃no. & no. in auth. ad hæc. C. q̃n mu. tu. offi. fun. po. & vide quod not. de
5 auia s. vt hi q̃ obligatas &c. §. 1. ¶ † Quærit d. gl. quid in patre qui est tutor, vel curator filij emancipati. dicit gl. ꝙ idem, & no, eam.
6 ¶ † Quærit gl. qđ in filio qui est curator patris furiosi. & dicit qđ
7 põt esse. vt in l. diuus. ff. de tuto. & cura. da. ab his. ¶ † Item quid in fratre qui potest esse tutor, vel curator fratris, an isti possint esse. de istis q̃onib. dic vt no. Guli. de Cu. ff. de pac. l. cum in eo. ¶ Quærit gl. in §. q̃a verò. sup ver. Senatusconsulto. qđ prodest credito-
8 rib. ista renunciatio. dic vt in gl. † & sic no. ex hac gl. ꝙ ex stipulatione iudicis, vel executoris q̃rit̃ actio. & idem quod hic not. auth. gñaliter. C. de epis. & cle. C. de lit. conte. auth. libellum. & in auth. matri, & auiæ. C. q̃n mu. tu. off. fun. po. inst. de hære. q̃ ab in-
9 test. §. ex his. ¶ † Quærit ẽt d. gl. an cuilibet iuri possit renunciari. distingue, vt habes gl. q̃ est plenior gl. q̃ habes in corpore iuris. Et circa hoc vide, qđ no. in l. pactum inter. & l. ius publicũ. ff.
a de pac. & l. si quis in cõscribendo. C. de pact. & in ca. si diligenti, ᵃ ex. de fo. compe. & Spe. in ti. de renun. & conclu. §. j. ver. cui autẽ
10 iuri. ¶ Sed aduerte ad istã glo. in ver. & ꝑ hoc puto, &c. quæ dt, ꝙ non valet pactum, ꝙ facit debitor creditori, ꝙ ei non liceat probare solutionem, nisi ꝑ publicum instrm̃. & idem tenet Spe. in ti. de ꝓba. §. videndum. ver. sed pone. in tit. de renun. §. j. vers. quid si
11 dicatur. ¶ † Vltimò no. tex. in d. §. q̃a vero. ĩ fi. ibi, sed quod fit plerunq; &c. Nam hic vr̃ tex. ꝙ dictio plerunq;, denotat regulã. ad
b idem. ff. de legi. l. neq; leges. l. j. ᵇ §. 1. in fi. ff. de tu. & rat. distra. & in l. tutela. ff. de tutelis. Bar. de Saxoferrato.

ADDITIONES.

a ¶ C. si diligenti. Et ibidem vide plene per Fel. per totum commentum.
b L. j. Vbi etiam vide Bar. & Nic. de Neap. & Bar. Cypol. in l. j. ff. de verb. sign.

Vt exact. mari. dotis primæ & secundæ, &c. Rub.

1 *Priuilegia dotis, ꝙ non transeant ad creditores mulieris, nec ad extraneos.*
2 *Priuilegia dotalia, quod non poßint per cessionem transferri.*
3 *Vxor præfertur omnibus in rebus datis per eam in dotem, & quando hoc sit. & nume. 6.*
4 *Ciuitas quæ contrahit cum aliquo, an habeat tacitã hypothecam in bonis contrahentis.*
5 *Priuilegia personalia quibus ex causis ex tempore æstimantur.*

Vdum iudicantibus. Si res primæ, & secundæ vxoris in dotem datæ apparent, vel altera earum, illi restitui debent, & eius filiis cuius res illæ fuerint. aliis autem reb. nõ apparentib. tunc illa in bonis mariti potior est in iure q̃ prior est in tpe. Item dote promissa viro ab vxore, vel ab alio pro ea oblata, & ꝯsignata, mulier donationem ꝑp nuptias ex pacto inter
1 posito de lucrãdo perinde lucrabitur, ac si soluisset. h. d. ¶ † Not. in prin. huius §. ꝙ priuilegia dotis sicut non transeunt ad hæredes extraneos, ita nec ad creditores mulieris. & istum text. inducit Iac. de Bel. qđ nec vsumfr. nec aliud ius, vel priuilegiũ ex persona debitoris ꝯpetens possit ad creditorẽ transire, sicut nec priuilegia dotis, nec possit creditor hęc iura insolutum accipere
2 vt hic. † Et sic videtur hic text. in eo, quod dicit, debitorib. priuilegia dotalia non dantur quia priuilegia dotalia põt per cessionẽ transferri. de qua q̃õ. no. per Dy. in l. si minores. ff. de admi. tu. in l. vna. C. de priui. do. & ibi ꝑ Doc. in l. assiduis. in fi. C. qui pot. in
3 pig. hab. ¶ † Secundo no. ꝙ hic dr̃ apparẽt res in dotem datæ, qđ in illis illa præfert̃ quæ illas res in dotẽ ded it. ad idem facit qđ habes. ff. de tribu. l. procuratoris. §. sed si duas. ff. de pecu. l. ex facto. §. planè. ¶ Vltimò no. tex. ibi, q̃ enim dare voluit, &c. facit l. 3. in fi. ff. de cond. ob cau. & l. iure ciuili. ff. de cond. & dem. Quæro de intellectu ver. sicut enim si duo debita. dic vt in gl. super vers. publica. Sed aduerte ad ipsam. q̃a in scđo exemplo nihil repetit glo. de
4 pignore. † & quidam inducit, qđ si ciuitas ꝯhit mutuando, vel aliquid faciendo, qđ habeat tacitam hypothecam in bonis ꝯhentis cum ea. qđ expresse tenet gl. in l. pign⁹. ff. q̃ pot. in pign. hab. de quo dicam in l. 2. C. de iure reipub. lib. xj. ¶ Vide gloss. super dicto vers. publica, & adde in fin. qđ no. in l. diuersis. & ĩ l. cos. C. q̃ pot.
5 in pig. hab. & qđ no. Dy. in c. qui prior. de reg. iur. lib. 6. ¶ † Vide gl. super ver. priuilegium, in fi. Item no. gl. in d. l. priuilegia. hic alleg. & tangitur in l. fi. §. excep. C. qui po. in pig. habe. habes ergo vnum casum in quo priuilegia personalia æstimantur ex tempore alium casum habes, videlicet q̃n factum est in obligatione, & in pluribus locationib. operarum, & eodẽ videlicet tpe factis, vt
6 no. gl. in l. operis. ff. locati. ¶ † Quæro, an id quod dr̃, ꝙ si apparẽt res, quæ fuerunt datæ in dotem in illis præfertur illa vxor, quæ ea bona dedit. habet locum, siue bona fuerint data æstimata, siue non. Istam quæstionem tangit gl. C. qui pot. in pign. hab. auth. si quid & ibi latius per Doc.

1 *Oblatio sola, quando sufficiat, & requiratur oblatio, & cõsignatio.*
2 *Dos si consistat in rebus immobilibus, quæ consignari non poßint, quid agendũ.*
3 *Ille cui promissum fuit rem reuendere, primò debet pretium restituere.*
4 *Debitor potest offerre pecuniam creditori etiam mulieri, vt pœnam euitet.*

1 §. Illud quoque. † Dr̃ hic, qđ si dos fuit oblata, deposita, & consignata, &c. ꝯ immo sola oblatio in iudicio vr̃ sufficere, vt l. si rem. §. vlt. de pig. ac. & l. aliena, §. pe. e. ti. & l. itẽ liberatus. §. j. q̃b. modis pig. vel hyp. sol. Et de hoc qđ operet̃ sola oblatio, vel oblatio, depositio, & cõsignatio. tãgit gl. hic. & C. de vsu. l. acceptã. sed q̃tum ad dictũ huius l. dic qđ sola oblatio nõ sufficit. & gl. hic sentit, q̃ incipit, s. consignatio, &c.
2 ¶ † Quid aũt iuris sit, si dos cõsistat in reb. immobilib. quæ non põt consignari. vide no. in auth. dos data. C. de do. ante nu. & vi-
3 de, qđ no. in d. l. acceptã. & in l. si marit⁹. ff. so. ma. ¶ † Quærit Iac. de Bel. pone, ꝙ vendidi tibi rẽ, & ꝓmisisti mihi reuendere, & ego pretium restituere intra certum diem: vel ꝯ, ego ꝓmisi tibi ptiũ restituere, & tu mihi rẽ reuẽdere. nunq̃d ego debitor dẽo prius ꝑtium deponere: & vr̃ hic tex. ꝙ sic. de hac q. dic, vt hic per eum
4 ¶ † Vltimò no. hic tex. cum gl. sup vers. contestet̃. qđ debitor põt pecuniam offerre creditori masculo, vel fœminæ, qđ tene mẽti. & de hoc vr̃ tex. ff. de ꝯd. & dem. l. cũ seruus. ver. nã ñ vtiq;. Item aduerte ad gl. quę est super ver. exactionem. quæ incipit, siue promiserit. vide circa hoc, quod no. gl. de dona. ante nup. auth. dos.

De administratoribus. Rub.

1 *Ius electo, ꝙ non quæratur ex electione sola, nisi in magnis dignitatibus.*
2 *Administrator, an deponat officium, ante successoris ingressum.*
3 *Successor in officio, licet tempus prorogetur, non tamen habet salarium, nisi ex die aduentus.*
4 *Princeps, an poßit vicarium pro se à populo datum reuocare.*

Am quidem. Administrator si prouinciã durãte administrationis tẽpore citra ꝑcipis iussionẽ dereliq̃t, crimine lęsę maiestatis punitur. & si administratione finita an. l. dies recesserit, antiquis pœnis punit̃. Itẽ successor præcessori

cessori amicabilē epistolā de suo aduentu dēt destinare, & ad ꝓ-
uinciā celeriter accedere, & ꝑcessor eo aduenientc ante ꝑ duos
dies administrationē deponere dēt, sed recedere nō dēt ante suc
cessoris aduentū, & vsq; ad eius aduentū emolumēta publica ꝑ-
1 cipere dēt.h.d.¶†No.tex.in §.illud.ibi.no.ex codicillis, &c.ꝙ ex
sola electione nō quærit̄ ius electo.Fallit in magnis dignitatibꝰ,
vt hic in gl.sup d.ver.codicillis.& dicā in l.vlt.C.de consul. li.xij.
2 ¶†Op. ad ver.deponat.& vr̄ ꝙ administrator ᵃ nō deponat offi-
a ciū añ ingressum successoris, vt l.meminisse.ff.de off.procon. &
leg.Sol.vt hic in gl.sup ver.dies,& in l.ꝑria.& in l.1.C.vt tā ciui.q̃
3 cri.§.illud.† quæ oīa sunt in arg.ad q.ſm Iaco.de Bel.ꝙ licet dies
aduentus sit ꝓrogata successori, nō dēat ꝓpterea habere salariū
in tpe prorogationis, sed ex die aduētus.ad idē l.meminisse.ꝑall.
4 Et hāc q.dicit do. Iac.fuisse in ciuitate Perusij. ¶†Scdō iste §.fa-
cit ad q.ſm eum,'qđ dux, vel comes, vel præses prouinciæ Vica-
rium datum ꝑ se à populo non possit reuocare. facit s̄.de defen.
ciui.§.sed interim,& l.solent.ff.de of.procon.& leg.sed certè iste
§.parum facit, sed melius facit ille §.sed interim.

ADDITIO.

a Administrator.Adde Geor.Tho.consi.suo 35.inci.administrauit quidam.ad prin.vol.2,& conf.179.inci.memini me alias cōsuluisse ꝓ hac materia. vo.3,

COLLATIO VIII.

De execu.& his,qui conue.& reconue.&c. Rub.

1 *Libellus primo offertur iudici,& per iudicem reo.*
2 *Cautio,de qua hic,quòd præstari debeat cum fideiussore.*
3 *Satisdare qui debet,intelligitur cum fideiussore.*
4 *Quomodo differat satisdatio,de qua hic,à satisdatione de qua in §.ad excludendas infra de litigiosis.*
5 *Ius absenti quæritur ex stipulatione officialium.*
6 *Cautio,de qua hic,hodie de consuetudine non præstatur.*

QVoniam calumnias. Libellus reo por
rigi non dēt priꝰ
q̃ actor cautionem lrīmè exponat,ꝙ intra duos men-
ses litem contestabitur.alias oē damnum reo conuen
1 to restituet,hac cautione,26.aureos non transcendēte. ¶†No.
ex tex.cū gl.sup ver.duos.ꝙ libellus prius offert̄ iudici,& ꝑ iudi-
cē reo.de quo dixi s̄.de exhi.reis.§.illud.¶Op.dr̄ incurabile,&c.
immo vr̄ ꝙ istud dispendium olim esset curabile. nā actor tenet̄
in triplo.dic vt no.hic in gl.super verbo,incurabile.& in §.tripli.
2 inst.de act.¶†Quæro, vtrum ista cautio sit nuda, vel cum fideius
sore.dicit gl.sup verbo cautionē,ꝙ sit nuda.ꝯ vr̄ sentire gl.instit.
de satis.§.sed hodie.ī eo, qđ dicit ibi gl.ꝙ actor duas ꝑstat satisda
tiones.& vna est,de qua hic dr̄,& sic sentit,qđ sit cum fideius. nā
3 satisdatio† intelligit̄ cum fideiussore, vt l.j.ᵃ ff.q satis.cogan,& il-
a lud putarem verius de iure,tum qa magis est cautum reo, & ista
constō intendit prouidere reo: tū qa cautio, q̃ præstat actor ſm
formam §.ad excludendas.ī.de litigiosis,est cū fideiussore:ergo
4 & ista,eadē rōne.¶†Quæro quæ dr̄ia est inter istam cautionē,q̃
præstat actor per istam constōnem,& eam quam præstat per d.§.
ad excludendas.dic vt in d.gl.sup ver.duos hic,& in d.§. ad exclu
dendas.& in d.auth.libellum.C.de lit.cōte.& de epis.& cle.auth.
generaliter.Quærit ēt d.gl.qñ præstatur ista cautio.dic vt in glo.
5 ¶†Ex qua no. ꝙ ex stipulatione officialium quærit̄ ius parti ab-
senti.Idem habes in d.§.ad excludendas,& s̄.vt sine prohi.§.qave
6 rò multa.& ibi dixi.¶†Vltimò quæro,an cautio, de qua loqui-
mur in prin.huius consti.debeat hodie de consuetudine præsta-
ri.dic ꝙ non.sicut nec illa,de qua loquitur d.§.ad excludēdas.ita
no.gl.inst.de satis.§.sed hodie.3.q.3.§.libellum.per quas gl.opti-
mè patet istas duas satisdationes præstari non debere.

ADDITIO.

a ¶Vt l.j.Et ibidē vide do.Ale.de Imo.in l.more.de fer.& in l. stipulationum. in fi.prin.de verb.ob.& Bar.in l.quicunque.C.de fun.pa.li.xj.Bal.in addi.ad Spe.in ti.de accu.ver.sed an exigatur fideius.& in l.sancimus.ī ver.sed quid si.ver.cautio.C.de ver.sign.& omnino do.Ale.in consi.37.parte 2.

1 *Reconuentio,ꝙ fiat de debito non liquido ad liquidum,non compensatio.*
2 *Reconuentio,quando fiat coram ordinario,& quando coram delegato,& quando coram eodem iudice,vel diuersis.*
3 *Causa conuentionis,& reductionis eadem sentētia terminantur,scilicet,vt vna primò,alia postea.*
4 *Si actor impetrauit iudicem cōtra reū,quem conuenit,& reus reconuenit actorem:si actor vult desistere,reus cogit actorem ad persistendum.*
5 *Reus conuentus ab actore ad vnā rem,potest actorem pro plurib.reconuenire.*
6 *Actor reconuentus à reo,an possit iudicem recusare.*
7 *Reconuētio,ꝙ no hēat locum in causa spoliationis,nisi fiat sup alia spoliatione.*
8 *Reconuentio quomodo fiat,distinguitur.*

§.Illud. Conuentio,& recōuentio,mox à principio coram
eodem iudice fieri dēt,aliàs cā cōuentionis finita,
reconuentio poterit fieri corā quocunq; iudice,antiqua cessan
1 te calūnia.h.d.¶Ex isto §.sumitur auth.& ꝯñr.C.de sent. ¶†Op.
& vr̄,ꝙ vbi hinc inde est debitū,fiat ꝯpensatio,& non reconuen
tio,vt inst.de act.§.in bonæfidei.Sol.dicit gl.sup vers.hn̄s intelli-
ge,ꝙ hoc debitum nō erat liquidum.circa qđ,vide qđ not.gl.C.
2 de sent.l.cū Papinianus.& ibi ꝑ Doc.¶†Quæro,coram quo iu-
dice dēt fieri recōuentio?đt gl.j.ꝙ corā iudice ordinario,& corā
iudice delegato.de primo patet hic,dū đt,apud quēdā,&c.Et sic
loquit̄ de iudice ordinario. de scđo patet ex ver.si verò forsan ī.
eo.vbi iudex pōt recusari.& sic patet,ꝙ loquit̄ de delegato, &c.
Idē no.C.đ sent.auth.& ꝯñr.in prima gl.Ex quib.iurib.dic, qñq;
cōuentio,& recōuentio fit sup eodem negotio,& tunc ſm oē iꝰ
est idem:qa dēnt fieri coram eodem iudice, ne cāæ ꝯtinentia di-
uidat̄,vt l.j.& ij.ff.de quib.reb.ad eundem iud.& C.de iud.l.nulli.
Qñq; ꝯuentio,& reconuentio fit sup diuersis reb.& tunc,aut a-
ctor conuenit reum coram iudice ipsius actoris in certa quanti
tate,& tunc idem ſm omne ius.qa reconuentio debet fieri apud
eundem iudicem.vt l.si idem.§.sed si mutuæ.ff.de iuris. om. iudi.
Qñq; actor conuenit reum coram iudice ipsius actoris,quē pōt
euitare propter aliquod priuilegium:& tunc idem,qa apud eun-
dem iudicem fiet reconuentio,vt l.2.§.sed si agant.& l.q non co-
gitur.ff.de iud.Qñq; actor cōuenitur coram iudice, q nullo mō
est suus iudex,& tunc de iure veteri non reperit̄ permissa recon-
uentio.Sed ꝑ ius introductum fuit, ꝙ reus volens reconuenire
actorem,possit hoc facere, non tn̄ prohibeat̄ ire ad alium iudi-
cem.d.l.cum Papi.hodie per ius auth. imponitur reo necessitas,
vt recōueniat apud eundem iudicē,si ipse reus vult agere postea
3 lite pendente,vt hic.¶†Quæro qualiter tractat̄ cā conuētionis
& reconuentionis?Rn̄.vt qui prior appellat,prior agat. prius.n.
rn̄debitur libello actoris conuenientis. Scđo rn̄debitur libello
rei,& eadem sn̄ia postea terminabūtur,eadem intellige.i.primò
vna;postea alia prædicta probantur in l.j.§.fi.ff.quæ sen.sine app,
rescin.& C.de compen.l.3.& no.ff.de iud.l.qui prior.& C.de sen,
auth.& ꝯñr,extra,de mutu.peti.c.j.& text,est, & gl. extra de ord.
cog.c.cū dilectus. & q̃ sit pœna nolentis rn̄dere mutuæ petitio-
4 ni,dic vt no,per gl.in d.c.j. ¶†Secundò q̄ro pone, qđ actor im-
petrauit iudicem delegatū ꝯ reum,& cœpit eum ꝯuenire, reus
reconuenit actorem,postea actor vult desistere,quærit̄ an actor
possit præcise cogi.Nico.de Ma.dicit,ꝙ sic;quia iam est quæsitū
ius reo. ergo &c.vt l.si post mortem.§.j.de bon.pos.ꝯtab. ita di
cunt doc.in d.auth.& ꝯñr.in 8.q.ista fuit opi. Spec.per d.l.si post
mortē.§.fi.& per c.j.ex̄.de mutu.peti. vt no.ipse in tit.de renun.
5 §.j.¶†Quæro,pone,ꝙ actor egit ad vnā rē:q̄rit̄ an reus possit re
cōuenire de plurib.reb.Rn̄.sic.istud probat̄ in c. dispendia.de re-
scr.lib.vj.& no.in c.j.extra.de mutu. peti.& no.c.2. extra. eo.titu.
6 ¶†Quæro,vtrum liceat actori cū recōuenit̄ à reo recusare iudi-
cē corā quo recōuenit̄. Quidā dn̄t,ꝙ sic,vt hic no.in gl.sup ver.
displicuerit.idem qđ hic no.in auth.offeratur.C.de lit.ꝯte.qđ est
verū,non enim potest ipsum recusare ꝑꝑ aliquod priuilegium
qđ ꝯpeteret ipsi actori ꝑ suam personā:secus si propter priuile-
7 giū cāæ.qđ intentat ipse actor.†.nam si ipse actor egerit de spo-
liatione possessionis,hoc casu hēret exceptionē si reconueniat̄,
vt l.si quis ad se.C.ad l.Iul.de vi publica. & l.fi.C.de compen. nisi
reconueniretur sup alia spoliatione,vt ex̄.de ord.cog.c.super.&
c.cum dilectus.eo.ti.posset ēt iudicem recusare in casib. no.ꝑ gl.
in c.cum dilecti. ex̄.de arb.& 3.q.8.c.j.§.cuius in agendo. & vide
8 quod no.in c.j.ex̄.de mutu.peti.¶†Quæro,qñ debet fieri ista re
conuentio?in hoc sunt opi.quidā dn̄t ab initio incontinenti.&
in ipsa rn̄sione vel parū añ,vel parum post, vt hic ibi,mox.n.&c.
& istam opi.tenet gl.hic.& in d.auth.& ꝯñr.Alij dn̄t qđ potest fie
ri qñcunque añ sn̄iam. & istud intelligunt.i. vsque ad cāæ con-
a clusionem,& istam opi.tenet gl in c.j.ᵃ ex̄.de mutu.pe.in 2.gl.idē
tenet Inn.in d.c.1.qđ dicemus?Rn̄.aut reus vult,ꝙ cā reconuen-
tionis simul tractetur,& tūc vnietur cū cā principali,& talis recō
uentio potest fieri vsque ad lit. conte.vel statim post, vel statim
parū añ.& ita loquitur hic tex. & ista est prima reconuentio.aut
reus vult procedere ſm naturam conuentionis, non reconuen-
tionis,& non curat, ꝙ simul tractetur cum causa,quam intentat
actor,sed procedat ſm naturam simplicis conuentionis, & tunc
potest vsque ad causæ conclusionem. Ita not. Doc.in d.authen.
& consequenter. in vlt. q. ista opin.videtur probari in c. dispen-
dia.§.reus.de rescr.lib.vj. inquantum dicit, quòd reus pendente
iudicio

ADDITIO.

a In c.j.Et ibi ad hoc vide Fel.in prin.ver.cōis est.Et qualiter reconuentio ꝓcedat,& an & qñ locū habeat.vide d.So.in.consi.38.inci.ꝓ decisione ꝓdictæ ver.vj.principaliter moueor.circa fi.cum ver.se.in j.parte. & in consi.41.inci.antequā ad q.ver.2.casu.cū ver.seq.in dicta parte. & qđ per eum in consi. 167.inci.non inutilis.sed necessaria.ver. secundo concludo cum ver. seq. & in ver.circa septimam.& vltimam.cum quinque ver.seq.in 2.parte.

iudicio poteſt agere per nomē conuentionis, iſta diſt. probatur per gl.extra,de ver.ſig.c. ſæpe.§.verum.in clem. quod tene mēti.

De æquali.do.& propter nup.don. Rub.

1 *Aequalitas,ꝙ debeat eſſe in dotibus, & donationibus propter nuptias in earum conſtitutione,non in lucris,& an hodie ſeruetur.& nu.6.*
2 *Si ex pacto de lucrando vxor nihil lucratur de donatione propter nuptias, ita vir non lucrabitur de pacto de lucranda dote.*
3 *Donatio propter nuptias ſoluto matrimonio, redit ad virum, ſicut & dos ad vxorem.*
4 *Dote data per vxorem,an donatio propter nuptias dicatur ipſo iure ſtatim conſtituta.*
5 *Vxor,quòd non lucretur fructus donationis propter nuptias, & ibi quæ vtilitas erit mulieri.*
7 *Augmentum ſi ſit a muliere,vir cogitur augere donationem propter nuptias.*
8 *Vxor in augmento facto per virum an præferatur creditoribus.*
Confeſſio viri confitentis ſe habuiſſe centum nomine augmenti, non præiudicat creditoribus.
9 *Diſpoſitio huius conſtitutionis,an habeat locum in creditoribus præteritis, & etiam in futuris.*
10 *Dotis augmentum factum à viro vxori,in dubio præſumitur factum in fraudem creditorum.*
11 *Mulier ēt ſi probaret per teſtes ſe feciſſe augmentum in rebus mobilibus,tamē non habet priuilegium,habet tamen ſi creditores confitentur.& n.12.*
13 *Probatio ꝑ cōfeſſionē partis,ꝙ admittatᷣ cōtra præſumptionē iuris, & de iure.*
14 *Maritus,vt non poſſit dotem augere in rebus mobilibus,pro quanta quantitate debet eſſe debitor.*
15 *Notarius poſtquàm dedit copiam inſtrumenti parti,illi non poteſt aliquid addere,vel minuere ſine ſuperioris autoritate.*
16 *Teſtis qui vult teſtimonium ſuum corrigere,audiri non debet.*
17 *Ceſſio,vt valeat, debet cedens vere habuiſſe pretium, nec ſufficit confeſſio de recepto,ſed debet probari pretium verè receptum.*

QVoniam. In dote,& donatione pp nuptias conſtituenda,& augmentis earum, æqualitas per omnia ſeruari debet.Item dotis augmentū verè,non ficte debet celebrari.qn̄ autem fraudari intelligitur,ex tex.colli-
1 gitur.h.d.vſq; ad §.his ꝯn̄s.¶†No.in hoc prin.& in §.hoc igitur. qđ æqualitas dēt eſſe in dotibus,& donationib.pp nup.nō ſolū ī lucris,ſed in conſtitutione,vt hic,& C.de pac.ꝯuen.auth. æquali
2 tas.¶†Et per hoc dicit gl.qđ ſicut ex pacto de lucrando interpoſito ſup donatione pp nu.vxor nihil lucratᷣ niſi ſoluere fuerit parata,vt ſ.đ exac.inſtā.do.§.fi.eꝯ vir nihil lucratᷣ ex pacto interpoſito ſuper dote de lucrando ſi non ſoluit donationem pp nu. ita no.ꝑ hunc tex.ſ.de non elig.ſecundò nub.§.fi.in gl.mag.& hoc
3 voluit ſentire gl.hic ſuꝑ ver.virum.ibi,& ſi alteruter,&c.¶†Secundo per hunc tex.tenet gl.ꝙ ſicut ſolu.mat.dos redit ad mulierem,vt l.in rebus.de iur.do.ita donatio redit ad virū.ita no.inſti. de don.§.eſt & aliud.& aut.dos data.C.de don.ante nup.& habuiſtis.ſ.vt exac.inſtā.do.§.fi.& omnia iſta ponit tex.extra.de do.in-
4 ter vir.& vxo.c.fi.¶†Quæro hic dr̄,ꝙ data dote cogitur vir dare dona.pp nu.quid econtra.an data dote ſit ipſo iure ſtatim conſtituta donatio pp nup.vel dēt agi, vt conſtituatur. de hac q. dic vt no.gl.in auth.dos data.C.de do.ante nup.in 1.gl.ibi,doct.tenent opi.Mar.dicentis,ꝙ ipſo iure eſt conſtitutá,ſed agitur, vt iā conſtituta tradatur.Circa,qđ vide C.de pact.conuen. l. lege Leonis. in vlt.gloſſ.quam intellige.vt not.per Docto.in d.auth.dos data.
5 ¶†Quærò,an vxor lucretur fructus don. pp nup.ſicut vir dotē? dic ꝙ non,quia ſic dos nō ſeruiret oneribus matrimonij,ꝙ eſſe non debet.l.pro onerib.C.de iur.do.ita no.per gl.ſ.de non eli.ſecundò nub.§.vlt.& tangitur in d.aut.dos data.Quæro ergo,quæ erit vtilitas ipſi mulieri in d.don.propter nu.dic vt no.dictis iuri-
6 bus & qđ habuiſtis.ſ.vt immo.ante nup.do.in prin.†Quæro,an iſta æqualitas hodie ſeruetur;dic vt in auth.æqualitas. C.de pac.
7 conuen.¶†Nota ex hoc tex. qđ ſi alter coniugum facit cōſtan-
8 te matrimonio augmentum,& alter cogitur facere. ¶†Secundò no.tex.in ver.ne contingat.ꝙ ſi vxor facit augmentum, nullo modo nocet creditoribus.& ſic habes, quod ſi vir confitetᷣ ſe habere centum nomine augmenti dotis, licet iſta confeſſio noceat ipſi viro.non tamen nocet creditoribus viri:nā habet vxor in illo augmento priuilegium,vt creditoribus præferatur, quia
9 tale augmentum ſuſpicione non caret,vt hic dicitur. ¶†Quæro de quibus creditoribus hic loquatur, an de præteritis tātum, vel de futuris.glo.quæ eſt C.de do.ante nup.auth.ſed iam neceſſe dicit quod fortè habebit locum,tam in præteritis,quam in futuris. vt ibi no.in duabus gloſ.ſed illæ gloſ.videntur contra text. illius auth.in fi.dum dicit,nullo vtetur aduerſus alios creditores priuilegio,& ſic patet,ꝙ vbi mulier facit augmentum viro in rebus mobilib⁹ denegatur priuilegium, quod habet mulier quòd creditoribus præferatur. Ius verò commune ſibi denegatur, & ſic poſterioribus creditorib.præfertur.& qđ ius cōe non denegatur,no.d.auth.ſed iam neceſſe.¶Præterea illa gl.videtᷣ ꝯ text.l.1. C.de iur.fiſc.vbi diſtinguitur,aut vir eſt debitor,aut non:nā viro non exiſtente obligatio,nulla eſt conuentionis ſuſpicio, vt hoc
10 §.in fi.ibi,erit circumuentionis &c.¶†Itē vn̄r illæ gl. nō bn̄ loq, niſi tpe augmēti poneres aliqua indicia,quod augmentū fuit factum in fraudē creditorū,vt l.ſi maritus.ff.q, & à qb. tn̄ in dubio ēt præſumitᷣ,vt dixi,qcquid no.ꝑ do.in d.auth.ſed iā neceſſe. ī 7. q.¶Et circa p̄dicta vide,qđ no.Spe.in ti.de do.inter virū,& vxo.
11 §.nūc de dote.ver.& ſic no.& ī §.formatis.ver.qd ſi vir.¶†Quærit gl.mulier facit augmētum dotis in reb.mobilib.viro habenti creditores,& vult ꝓbare ꝑ teſtes,ꝙ verè eſt illud augmentum,an ſi hoc eſt parata ꝓbare,hēt priuilegium.dicit gl.ſuper ver.priuilegium,ꝙ nō:qa eſt præſumptio iuris,& de iure,ꝯ q̄ non admitti
12 tur probatio in ꝯrium.¶†Scđò q̄rit gl.pone,ꝙ creditores cōfitentur iſtā mulierē feciſſe augmentū in reb.mobilib,an iſta mu-
13 lier vtetᷣ priuilegio.gl.hic ſuper ver.ſcribat.đt ꝙ ſic.¶†Et ſic no. ex his duab.gl.ꝙ ꝯ præſumptionem iuris,& de iure,ꝯ quam non admittitᷣ probō in ꝯrium,admittatᷣ tn̄ probō,q̄ fit per ꝯfeſſionem
a partis,[a] qđ perpetuò tene menti.¶Idē,ꝙ hic not.Azo in ſum.C. de do.ante nup.§.hæc do.in fi.§.hic tenēt Doc.in d.auth.ſed iam
14 neceſſe.in v.q,& ibi alleg.hanc glo.¶†Quæro.in q̄ta q̄titate dēt eſſe debitor maritus ad hoc, vt augmentum dotis in reb. mobilib.fieri non poſſit.dic vt no.gl.in d.auth.ſed iam neceſſe.& ibi ꝑ doct.in 2.q.¶Vltimò iſte.§.,ſm Iaco.de Bel. inducitur ad duas q.
15 ¶†Primò,quod ſi tabellio fecit inſtr̄m, & dedit copiam partib. ꝙ non pōt aliud addere, vel detrahere ſine ſuperioris autorita-
b te,[b] ar.iſtius §.in ver.ſi aūt mulier.ibi,qđ enim ab initio &c. & ſic ſe pluries cōſuluiſſe đt.inducit ēt pro hoc l.eos, q.ff. ad l.Cor.de Fal.de iſta q.dic vt no.Spe.in ti.de inſtr.edi.§.poſtremo.verſi. ſed
16 nunquid.¶†Secundò facit iſte tex.ꝙ ſi teſtis vult corrigere erro
c rem ſuum poſtq̄ teſtimonium depoſuit, non dēt audiri. [c] dixi ſ.
17 de teſti.§.qa verò ſæpe.& ibi no.¶†Tertiò eſt ī arg.iſte §.ſm Iac. de Bel.ꝙ ſi eſt facta ceſſio ꝓ certo pretio.& pretium ꝯfiteatur cedens recepiſſe,niſi verè probetᷣ illud pretium ſolutum, nō valet ceſſio.facit l.ab Anaſtaſio. & l.ꝑ diuerſas. C. man. vn̄ dicit ipſe ſi opponatᷣ exceptio ſimulationis, oportet probari verè pretiū eſſe datum.de hoc eſt tex.cum gl.ſuper ver.ſolutarum,in d.l.per diuerſas.& probatur etiam in tex.in d.l.ab Anaſtaſio.ibi dum dicit & re ipſa perſoluunt &c.

ADDITIONES.

a ¶Partis.An & qn̄ cōtra ꝓſumptioné iuris,& de iure probatio admittatur, & qn̄ nō.vide copioſè ꝑ Fel.in c.q̄to,ī fi.ver.regulariter.cum ſeq. de ꝓſum. & in c.qm̄.ver.fallit quinto,de prob.& ad id quod hic dicit tex.adde Pau.đ Ca.in conſi.8.inci.ad primum quæſitum in fi.primi dubij & in conſi.157.inc. viſis & ponderatis.in conſi.177.incip.ſuper primo vr̄ dicédum.in vlt.dubio, & do.Ale.de Imo.in conſi.95.par.4.& adde,ꝙ nō ſolum id,qđ hic dicit tex. hēt locū in confeſsione vera,ſed ēt ficta.ergo ficta admittitur probatio contra præſumptionem iuris,& de iure,ſm dom.Franc.Are.in c. propoſuiſti.de prob.alle.Bar.ita tenere in l.abſentem.in prin.ff.de pœ.

b ¶Autoritate.Adde quæ per Fel.habentur in c.ex literis.verſic.4.conclu.vbi etiam quid de errore notorio,ibi ver tertius caſus.& do.So.in cōſi.94.inci. præſtantiſsimè.ver.præterea confirmatur in j.parte.

c ¶Audiri.Quod vide ómnino Fel.in c.præterea.poſt prin.ver.in text.ibi,incontinenti.de teſt.cogen.

§.His conſequens. Mulier priuilegiis dotalibus vti pōt aduerſus omnes creditores viri,ēt ſi eorum pecunia res ſit empta,vel refecta,exceptis creditoribus,quorum pecunia militia eſt empta. h.d. ¶Quæro in §.
1 iſto,his ꝯn̄s.dr̄ hic,& alius poſterior,&c.†Vtrum mutuās in refectionem præferatur mulieri,ſi mulier eſt poſterior in tempore gl.hic ſup ver.poſterior.dicit,quod ſic,idem probatᷣ in l.aſſiduis C.qui po.in pig.ha.& l.interdum.ff.co.ti.& in l.ꝙ quis.ff. de ꝓui. cre.de qua tangunt doc.in auth.quo iure.C.qui pot.in pig.hab.
2 ¶†Quærit gl.an ille ex cuius pecunia eſt res empta,hēat illā rē obligatam.dic vt in gl.ſup ver.agrum.ꝓ cuius gl.declaratione vide ꝙ no.C.qui po.in pig.hab.l.licet.& auth.quo iure.eo. tit. & l. interdum.ff.eo.ti.& l.qui nauem.ff.de priu.cre.& l.ꝙ quis.eo.tit. ¶Vltimò circa §.quia verò & huiuſmodi.vide quod habuiſtis ſ. de exhi.reis §.optime.& quod ibi dixi.

1 *Dos data filiæ à patre,dicitur eſſe aliena ab omnibus bonis patris.*
2 *Dos reuerſa ad patrem,illam minuere non poteſt in præiudicium filiæ,niſi eius ſubſtantia eſſet diminuta.*
3 *Dotem,an ratam habere debet filia,quæ non vult ſecundo nubere, ſed vult ingredi monaſterium,vel effecta eſt beguina.*
4 *Pater,qui dedit pro filia,& ſtipulatus eſt dotem ſibi reddi,an per hoc ius conſolidat onis perdatur.*
5 *Pater,an alienare poſſit dotem filiæ datam,ſi eſt ad eum reuerſa.*

§.Quia vero iam. Dote a patre pro filia data, & in ipſius p̄rimoniū reuerſa,nō licet patri,cum filia ſecundò nubit eam diminuere,niſi patris ſubſtantia fuerit diminuta: tunc enim ſm eius facultates dos erit cōſti-
1 tuēda.h.d.¶†No.tex.ibi,quia ſemel eſt alienata, &c.ꝙ dos data filiæ a patre,dr eſſe alienata ab oībus bonis pr̄is.ꝯcor. ſunt. in gl.

¶†Quæro

2 ¶ † Quæro qd addit iste §.& auth.sed quis.C.de rei vxo.act.ad i⁹ antiquū:nōne idē erat de iure antiquo,vt l.si soci⁹ ꝓ filia,ver. qd si salua.ff.ꝓ socio.rńdeo.l.si socius.dicit,qđ dēt dos reuerti ad patrē cū suo oneř,vt dotare possit.nō đt,vt dotare debeat,& př do
3 tē ad se reuersā diminueř possit.sed hodie † ꝑ istū §.& auth. sed quis.dř,ꝙ př nullo mō diminuere possit,nisi ī casu,qň ei⁹ substātia eēt diminuta,vt hic dř.¶ Quæro pone,ꝙ filia nō nubit scđò, sed intrat monasteriū,vel nō intrauit mona.sed est effecta,beguina,nūquid dēt habeř dotē.sicut si scđò nupsisset? dic vt per Doc.
4 in d.auth.quis.in 4.& v.q.¶ † Quæro, př dedit dotē ꝓ filiafam. & eā est stipulatus sibi reddi,an per hoc ꝑdatius cōsolidationis. hic,& in d.auth.sed quis.vř tex.ꝙ non.videtis enim hic, ꝙ si dos redit ad patrem,tenetur eam seruare filiæ secundò nubenti.hæc quæstio formatur C.de rei vxo.act.l.vna.§.videamus.& ibi per
5 Doct.¶ † Vltimò quæro, an istam dotem reuersam ad patrem possit alienare pater.de hac q.dic,vt not.per Doct.& gloss.C.de iure do.l.rem quam.& in d.authen.sed quamuis.

1 *Dominium rerum donatarū propter nuptias,quod trāseat ipso iure in mulierē.*
2 *Casus,in quibus filia agit ad dotem sine patris consensu.*
3 *Pater sine filia potest ad dotem agere,& etiam ipsi filiæ agenti consentire.*
4 *Vir,quando dicatur inchoare malè vti sua substantia.*
5 *Dos,quando dicatur magna,vel parua.*
6 *Filia quo casu possit dotem profectitiam repetere sine patris consensu.*
7 *Dos data socero potest repeti,si ad inopiam vergat.*
8 *Vxor marito ex bannito,quando repetat dotem eidem datam.*
9 *Bannitus,an æquiparetur deportato.*
10 *Peregrinatio deducit quem ad mortem,& paupertatem.*

§.Illud quoque. Si alia cū fratrib.venit ad successionē paternam, debet dotē conferre, aut tanto minus in sua portione suscipere viro existente locuplete: viro autem ad inopiam deducto ꝗ mulieri potest imputari,cum vir malè inchoauerit vti substantia,ꝙ dotem non exegerit, tunc dotem conferre debet,vel tanto minus accipere. imputari autē potest in casib. hic expressis,aliàs si mulieri nihil imputari poterit,cur dotem non exegerit,solam actionem, licet inanem, dēt ꝯferre,his obtinentib.in omnib. parētib.à quib.dos fuit ꝑfecta,
1 si de eorum successione quæratur.h.d.vsq; ad fi. ¶ † No.hic tex.in versi.sin aūt sub potestate,&c.ꝙ rei donatæ ꝑꝑ nup.trāsit dńium ipso iure in mulierem,vt hic dum dicit,ꝙ mulier potest tales res
2 vendicare,quod no.per gl.C.de iur.do.auth.donationē.¶ † Secundò verò no.sex casus, in quibus filia potest agere sine patris ꝯsensu,si vir incipit vti malè substantia sua, vɜ si ampla est dos data à patre,vt hic in versi.si verò maior.Item si dos est aduentitia,ita dicit gl.super ver.valere posita in d.ver. sin autem.in fi. ita etiam vř in d.auth.ꝙ locum.C.de colla.quæ sumitur ex isto §.& ibi expresse tenet hoc gl.licet in illa auth. videatur de hoc dubitare,sed cum prima op.concor.C.de bo.quæ libe.l.cum non solum.in gl.mag.& hanc opi.tenent Doc.in d.auth.ꝙ locum,circa
3 quod vide no.in l.2.§.ꝙ si in patris.ff.sol.mat.¶ † Op.ad hunc §. sin aūt sub Potestate.& vř.ꝙ non dēat agere filia cum consensu přis,sed ipse př,vt l.fi.§.vbi autem.C.de bo. quæ lib. gl.hic ponit tres opi.& idē.qđ hic no.gl.ēt in d.auth. qđ locū.quā opi.firmat in l.ꝯria.vnde illæ ll.non vńr ꝯrie huic §.quia licet dicat filiā posse actionē de dote exercere cū ꝯsensu pris,qđ nec ibi negatur fieri posse,tń hic non excludit patrem actionem de dote posse intentare,immò permittit,vt hic in ver. sin aūt.illa.ibi, ille autem neque mouit,neque consensit.&c. No. ꝙ hic dicit mouit, & sic vř poni in arbitrio patris, vtrum velit actionem de dote moueř, vel volenti mulieri consentire,ad idem ibi,in ver. si verò maior.
4 ibi,neq; mouere volentes,&c.¶ † Quæro,qň dicatur virum inchoare malè vti substantia,dic vt in gl.super ver.inchoante. circa quā vide,qđ not.C.de iu.do.l.vbi.& ibi per Doc.in j.opi.& vide,qđ no.in l.2.ff.sol.mat.¶ Quæro, vos videtis hic, quod filia pōt repetere dotē si est magna, sine consensu patris, si est parua
5 non.¶ † Quero,qň dř esse dos magna,vel parua.dic vt in gl.su-
6 per ver.maior.cui adde,qđ no.in d.auth.qđ locum.¶ † Quæro, an est aliquis casus,in quo possit filia repetere dotē profectitiam sine patris consensu,posito ꝙ dos non sit magna:vide quod no.
7 gl.in l.2.§.cæterū.ff.so.ma.¶ † Quærit gl. sup d.ver. inchoante. quid si dos est data socero,& ipse vergit ad inopiā, an possit dos repeti ſm formā huius gl.dt gl.ꝙ sic,super ver.inchoāte. cui adde,qđ no.in l.vbi adhuc.C.de iur.do. de quo per Doc.in j.& 2.q.
8 ¶ † Vlti.quæro,pone,ꝙ maritus est bannitus ꝑꝑ maleficium de terra sua,nunquid mulier possit petere ex forma istius §.& vř qđ sic,quia ex bannitus æquiparatur deportato, vt not.inst.quibus. mo.ius pa.po.so.§.cum autem.ad idem in tit.hic finitur l. Cor.in prin.sed vbi quis est deportatus, hēt locum repetitio, vt l.j.C.de
9 repu.ergo,&c.¶ † Circa hoc vtrū exbānit⁹ æquipareť deporta-
a to.not.per Cy.C.de hær.inst.l.j.ᵃ per Ia.de Are.in l.ex facto.§.vlt. ff.ad Treb.in Spe.in tit.de inst.edi.§. compendiosæ. versi.quid si de bannito.quid dicemus? dic si bona sunt publicata, non est dubiū.qđ pōt dos repeti, vt in ꝑal.ver.& est tex.ex.de pig.c.ex lris.si verò bona non sunt publicata,adhuc vř idē:quia statim cum vir malè incipit substantia sui vti, pōt dos repeti, vt hic:sed ille qui
10 exulat,malè vtiť substantia sua,† quia ꝑegrinatio deducit quem ad mortē & ad paupertatē,vt s.đ exhi.re.in prin.& s.vt oēs obe. iud.ꝓuin.&c.§.hæc ꝯsiderātes.in fi.§.ergo, &c. & hanc partē vř tenere Spe.in ti.de dot.post diuort.restit.§.formatis.ver.qđ si vir.

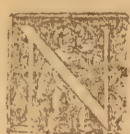
ADDITIO.

a L.j.Et ibi ad materiā vide Bal.& d.Ale.de Imo.ī d.l.ex facto.ver.extra gl.tāgit cū cōcor.ibidē ꝑ eū signatis.& in l.si cū dotē.§.si patri.in fi.in ver.an bannitus.ff.sol.ma.vbi ēt per Bar.& Bal.in d.l.j.in j.q.& quod per Pau. de Cast. in consi.33.incip,omisso ordine:& d.Alex.de Imo.in consi.116.2.parte.

De duobus reis promittendi. Rubri.

¶ Quærit gl.Rubricæ.vnde dicatur reus, dic vt in gl.rubricæ, & ff.eo.in Rub.per Azo.in summa, C.de duob.reis. sed veritas est, ꝙ reus dicitur a re.& ita dicit tex.de ver.sign.in c.forus.

1 *Plures rei debendi,vno libello conueniri possunt siue insolidum, siue pro parte conueniantur,adiecto,quòd vnica solutio sufficiat.*
2 *Plures tutores,vel fideiussores,quando vno libello conueniri possint.*
3 *Hodie per istam constitutionem in modo constituendi duos reos,quòd nihil innouatur,sed in modo exigendi sic.*
4 *Beneficio huius constitutionis,quòd renunciari possit.*
5 *Dispositio huius constitutionis,non habet locum in duobus reis credendi.*
6 *Constitutio,an corrigat iura quæ dicunt,quòd vno reo conuento alter non possit conueniri.*
An corrigat,quod dicitur, quòd interruptio facta per vnum ex pluribus reis debendi prosit.
7 *Duo rei debendi,an inuicem fideiubeant.*
8 *Vno ex duobus reis conuento præsenti,an ei sit danda dilatio ad præsentandum alterum absentem.*

Nouimus. Duo rei promittendi constituuntur,si adiectum fuerit vnūquodq; in solidum teneri,quo casu vtroq; soluēdo existēte.& ꝑsente,quilibet conuenitur pro parte,& negotium cōiter examinatur,& fertur sententia.Sed alio non existente soluendo in totum,vel in parte,vel si est absens,conuenitur alter insolidum,vel in eo quo alter soluere non potest, & per iudicē ordinarium ad iudicium venire compellitur,his in futuris tń oībus obtinentib. h.d.¶ No. ex hac cōst. duo. Primò modum exigendi duos reos
1 debendi.† Secundò not.in §. sin aūt iisdem. ꝙ in vno,& eodem
a libello pňt conueniri plures ᵃ rei debendi,qđ intellige,siue conueniam quemlibet pro parte, siue petam insolidum. hoc adiecto,ꝙ vna solutio sufficit.ita intelligitur ibi,mox,&c.& ibi, cōiter aūt inferre,&c.ad idem C.eo.auth.hoc ita, quæ sumiť ex ista cōst.¶ Et ꝙ possint plures rei vno libello insolidum ꝯueniri dicendo in libello,ita qđ vna solutio sufficiat,probať in l.j.C.si plu. vna sen.cōdē.fue.vbi apparet,ꝙ iudex potuit insolidum condēnare:ergo concluditur, ꝙ insolidum erat actū in libello, vt sńia sit conformis libello.vt l.vt fundus.ff.cōi diuid.facit tex.cū gl.in l.si mandato Titij.§.Paulus.ff.manda.hoc tenet Dy.ff.de leg.2.l. si plurib.& Iac.de Aret.in l.3.§.1.ff.de duob.re.facit l,in executio
2 ne.§.in solidū.ff.de verb.obl.¶ † Quærit gl.super ver.cedere.qđ in pluribus tutoribus.dic vt in gl.& idē dicit gl.in plurib. fideiussoribus,& constitutoribus.quod dic vt in gl.¶ Sed contra hoc op. & vř,ꝙ vbi sunt plures fideiussores,quilibet teneatur insolidū.vt l.fi.ff.rem pup.saluā fore. Sol.aut loquimur in pluribus fideiuss.tutorum,aut ī aliis.primo casu,aut sunt plures fideiussores vnius tutoris,& quilibet teneť insolidum,vt in l.ꝯria.aut sunt plures fideiussores plurium tutorum,& tunc quilibet conueniť pro parte beneficio diuisionis,vt l.pupillus.ff.de admi.tu. Secundo casu habet locū,quod dř in gl.¶ Quærit gl.quid erit de iure antiquo,qň non erit hoc adiectum,& quilibet eorum teneatur insolidū.gl.super ver.sustinere.dicit ꝙ idē.& sic no.ex hac gl.ꝙ per hanc auth. iuri veteri nihil est derogatum in modo constituēdi duos reos eo,ꝙ olim,& hodie erat necesse agi, ꝙ quilibet
3 eorū insolium teneretur.† Et sic gl.ista vř velle,ꝙ hodie duo rei dēndi ꝯstituātur eodē modo,quo olim.gl.quæ est ff.eo.l.2.dicit, ꝙ olim constituebanť duo rei debendi,siue expsse dicebať, siue tacitè,sed hodie requiriť,ꝙ insolidum expresse teneantur.aℓs secus,vt hac cōstitutione,& hoc tenet Azo in sum.C.de duobus re.§.hodie sciendū est.tangiť ēt ff.eo.ti.l.reos.§.cū tabulis.& hac opi.ꝙ hodie sit necesse,qđ expresse agať.ꝙ insolidū teneantur, nec sufficit dicere,ꝙ sint duo rei,nisi expsse dicať, ꝙ insolidū teneātur,tenet Ia.de Are.ff.e.l.2.& ff.de ver.ob.l.stipulationes.nō diui-

ADDITIO.

a Plures.An & qň libellus cōtra plures ꝑcedat,& qň nō,vide plene ꝑ d.Soc. in cōs.221.inci.in ꝑsenti consultatione.versi.circa tertiā dubitationē.circa mediū,in 2.parte.& nunquid si libellus cōtra plures ꝑducať, an à quolibet pars petita videatur,& si contra vnum pronunciatur,cōtra alios pronūciatū videatur,vide no.ꝑ do.Fel.in c.cum inter.de re iu.in fi. ver.fallit quarto.

diuiduntur.in prin.& Dy.ff.eod.l.reos.§.cum tabulis.sed ꝑ tenet gl.videlicet, ꝙ in modo constituendi ꝑ istã cõsti.nihil iuri veteri sit innouatum, vt sicut olim ꝯstituebant duo rei, ita ẽt hodie, sed tñ in modo exigendi, ita no.insti.de fideius.§.si plures.ĩ d.l.reos. §.cũ tabulis.ff.eo.& tangit in auth.hoc ita,in 2.gl.C.e.& ita tenẽt doc.ibi in j.q.& hoc tenet Iac.de Bel.hic, & qđ hic dr̃ in tex.si vero ẽt aliqđ tale adiiciatur &c.dic ꝑ hæc verba expſſe, vel ẽt ꝯquipol
4 lẽtia, sicut olim. ¶†Quærit gl.sup d.ver.cedere circa fi.an bene-
a ficio huius ꝯstit.possit renũciari.ᵃdic vt in gl.& bñ.qđ sic.idẽ no.
5 in auth.hoc ita.C.e.& insti.eo.ti.§.vlt.¶†Quærit hic gl.an p istã ꝯstitutionem.sicut qñ sunt plures rei debendi quilibet pro parte debet conueniri, ita econtra, vt vbi sunt plures rei credendi dẽat eorum petitionem diuidere: an vero poterit quilibet in solidum
b agere, sicut in l.2.ff.eo.gl.dicit ꝙ nonᵇ.ex qua gl.not. ꝙ ista cõst. & auth.hoc ita.non habent locum in plurib.reis credẽdi. quam
6 gl.ꝑpetuò tene menti. ¶†Quærit gl.super ver.legib.an per istã cõstitutionem sint correcta iura q̃ dicunt, qđ vno reo conuẽto, alter non possit cõueniri.dic vt in gl. Item, an sint correcta iura, q̃ dñt, ꝙ interruptio facta ꝑ vnum ex plurib. reis debendi prosit, & an interruptio facta per vnũ prosit aliis.dic, vt in gl.¶Et circa primum vide qđ no.Dy.& Iac.de Are.in l.2.& ĩ l.reos. ff.de duo. reis.& qđ ibi no.Azo.in sum.de duo.re.§.qđ adiicit.Circa fin vide,qđ no.ĩ l.ex duob.ff.e.q̃ gl.distinguit,aut sunt socij,aut non:si sunt socij facta li.ꝯte.ab vno.ex duob.reis credẽdi,ille preoccupat sibi debitum adeo,ꝙ alteri solui non põt, ita habes in text.in l.fi-
7 deicommissa.§.item si qs.ver.plerunq;.ff.de leg.3.¶†Itẽ gl.inducit hũc tex.ibi,alterna fideiuss.&c.in ar.ad q.ꝙ duo rei dẽndi inuicẽ fideiubeant hic gl.bñ tãgit, & tãgit in l.reos,in prin.ff.đ duob. re.& plenè ꝑ gl.in l.4.in fi.ff.ad velle.de quo no. ꝑ doc.in l.j.C.de
8 duo.re.in 1.q.& ꝑ Iac.de Bel.hic. ¶†Vltimò quæro, tenẽdo opi. Mar.ꝙ duo rei videant inuicem fideiubere,an cum ꝯuenio vnũ de duob.reis debendi dabitur dilatio reo præsenti ad præsentandum reũ absentem, sicut daĩ fideiussori ad ꝑsentandum principalẽ,vt s.de fideius.§.j.gl.hic super ver.absentes đt, ꝙ nõ.& circa ei vide,ꝙ no.gl.C.de fideiuss.auth.præsente ĩ 1.gl.& quod no.Spe. in ti.de renun.& conclu.§.1.ver,quid si sunt.

ADDITIONES.

a ¶Renunciari.Vide Bal.in addi.ad Spe.de renũ.& cõclu.verſ. qualiter sunt, & Ang.hic in ver.& hęc est doctrina.

b ¶Quod non.Sed quid si creditor agens contra plures debitores obligatos simul vno negotio coiter eos non obligatos insolidũ, an vnusquisq; poterit ꝑ parte cõueniri,& qđ si incepit agere contra plures debitores,an iudicio pẽdente,si vnus se absentat poterit seq. cõtra alios cõdẽnatio,nunqđ si vnus deduxit in iudicium omnium examinandum, an suspenso iudicio, quo ad alios ipse partem suam prosequi posit.vide plenè de his omnibus do.Soc.in consi.280.inci.cum in præsenti consultatione.vol.4.hæc pars cõfirmatur,ibi primus est,& 5.casus.& ibi quartus casus in 2 parte.

De tempore non solutæ pecuniæ super dote. Rub.

1 *Exceptio non numeratæ dotis opponi potest,tam à minore,quam à maiore.*
2 *Exceptio dotis non numeratæ semel proposita,est effecta perpetua,& ad hæredes transit.*
Idem in exceptione non numeratæ pecuniæ.
3 *Rem suam alienare,vel donare videtur,qui patitur suam rem præscribi.*
4 *Querela non numeratæ dotis proponi debet in scriptis,& proponitur etiã si cõtra proponentem nihil petatur.Idem in exceptione non numeratæ pecuniæ.*5
6 *Confessio receptæ dotis facta per maritum, quando sibi præiudicet, vt opponi non possit de dote non numerata.*
7 *Exceptiones,an sint in scriptis proponendæ,remissiue.*
8 *Protestatio,quando fieri debeat in scriptis.*
9 *Exceptio non numeratæ dotis,an sit peremptoria,vel dilatoria,remissiuè.*
10 *Renunciari an possit exceptioni non numeratæ dotis,& nõ numeratæ pecuniæ & cum iuramento.*
11 *Ista verba à tempore nuptiarum,qualiter intelligantur,remissiuè ad gl.*
12 *Marito minori confitenti se dotem recepisse,qualiter succurratur.*
13 *Restitutio,ꝙ competat etiam minori,licet sit tutus exceptione.*

a OMnes.ᵃExceptio non numeratæ dotis olim toto tpe mrĩmonij,& eo soluto intra annũ ꝯpetebat:hodie verò,si mrĩmonium intra bienniũ durat,ꝑdicta cõpetit exceptio.& ẽt eo soluto cõpetit intra annũ.mrĩmonio verò soluto vltra biennium intra decenniũ dicta exceptio viro, & hæredibus eius competit,solũmodo vsq; ad tres menses, licet matrimonio post decennium soluto, si vir est maior,nullum habet remedium.Si vero est minor tunc ei restitutio datur vsque ad duodecim annos à tempore nuptiarum, hæredi autem eius maiori datur annus.sed si minor minori, vel maiori successerit,quinquennium ei datur, his in futuris tãtum casib.obtinentibus in pendẽtibus autem matrimoniis alia tem-
1 pora statuuntur.h.d.tũ tituli titu. ¶†No.ergo ex hac constitutione, ꝙ exceptio non nume.dotis potest opponi tam à maiore,

q̃ à minore.¶Secundò no.ver. si vero maius. ꝙ semel hac q̃relã proposita exceptio est facta perpetua,& ad hæredes transmittit.
2 ¶†Idẽ habes in exce.non nume.pecun.vt C.de non nu.pec.l.si intra.§.si autem.& l.cum vltra.eo.ti.vt hẽs ẽt de exce.nõ nu.do. l.in ꝯctib.in fi.eo.ti.hẽs etiam de vtraq; in l.si pſes.C.de epis.aud.
3 ¶†Tertiò no.in ver.vbi.n.licet,ꝙ qui patitur rem suam pscribi, vr̃ velle rẽ suã alienare,vel donare.pro hoc de verb.sig.l. aliena-
4 tionis.ff.& C.de his q̃ à non do.ma.l.vlt. ¶†Quartò no.ibi,cum testatione.ꝙ querela non nu. dotis dẽt ꝓponi in scriptis, & põt
5 proponi ẽt si ꝯ proponentem nihil petatur. ¶†Circa hoc q̃ro, qđ in exce.non nu.pe.hanc q.format gl. in auth. hanc aũt q̃relã. C.de non nu.pe.& ibi Io.tenet,ꝙ sic.idem no.inst.de verb.obl.in prin.de hac q.est casus in l.in ꝯctibus.§.in omni. C. de nõ nu.pe. vbi ꝑ oĩa idẽ dr̃ in exce.non nu.do.vbi ẽt probatur, ꝙ licet actor nihil petat,põt reus illam q̃relam proponere.de quo no.gl.in l.si
6 intra,C.de non nu.pec.¶†Secundò op.& vr̃,ꝙ qñ maritus confitetur dotẽ habuisse,& recepisse. ꝙ nullo modo possit exce. nõ
b nu.do.opponere,ᵇvt l.in ꝯctib.§.j.C.de non nu. pe. Solu.veritas est ista, nã qñq; vir confitetur solutionẽ dotis ante confectionẽ instrũi,vel in ipso instrumento dotali,& tunc hẽt locum ista constitutio,& l.in ꝯctib.& prædic.auth.ibi posita.Qñq; maritᵘ factis instrumentis dotalib. & recepta dotis promissione postea ex interuallo ꝯfitetur dotem sibi solutã, & isto casu talis confessio statim sibi præiudicat. ita loquiĩ d.l.in ꝯctib. §. j. & hoc potuit velle sentire gl.sup verbo,restitutionẽ,dũ dicit,& hic cõscripsit se dotẽ &c.& circa prædicta,vide qđ no.Docto.in l.ꝙ de sua.C.de do.
7 cau.nõ nu.¶†Quæro hic dr̃,ꝙ q̃rela dẽt proponi in scriptis,qđ in aliis exce.istã q.formant Doc.in auth.hanc autẽ q̃relam.C.de nõ nu.pe.circa qđ vide,qđ habes in c.qñ ꝯ falsam.ex.de proba.
8 ¶†Sed quæro,qđ in protestatione,an dẽt in scriptis ꝓponi.ᶜdic
c breuiter.Qñq; protestatio succedit in locũ actionis: & tunc dẽt in scriptis proponi,vt in l.vt pfectius.C.de an. excep. Qñq; non succedit in locum actionis,& tunc r̃r põt ꝓponi in scriptis, vel sine scriptis,vt l.fi.C.de neg.gest.& in l. scire oportet. §. oportet. ff.de exc.tu. Fallit in protestatione, quæ fit filio furiosi, & qđ r̃r protestatio potest fieri sine scriptis,tangit gl. C. de pig.in l.pe.in
9 gl.parua.hoc tenet Io.Mo.in c.in gñali.de re.iu.li.6.¶†Quæro,
d an ista exceptio sit peremptoria,ᵈvel dilatoria. circa istã q. vide, qđ no.gl.inst.de exce.§.appellanĩ.sup verbo,agẽtib. circa fi.& ꝑ Doc.in l.exceptiones.in 5.q.C.de prob.& Spe.in ti.de excep.§.j.
10 ver.emptiones.†An aũt exceptioni non nu.pec.vel non nu.do
e tis possit renunciari ᵉ per iuramentum, ita ꝙ postea non possit proponi.dic vt no.Doct.in l.si ex cautione.in 3. q. C. de non nu.
11 pe.¶†Quæro in verſ.& si qdem.dr hic,à tpe nuptiarum,qualiter intelligant ista verba.gl.hic sup verbo,nuptiarum,ponit opi.inter Mar.& Bul.sed opi.Mar.ponit glos.hic in auth.si minor.C.de tẽp.in integ.resti.& ibi ꝑ Doc.& ꝑ Iac.de Bel.hic.¶Vltimò gl.numerat sex specialia circa istum §.quod dic,vt in d. gl.& idẽ no.in
12 d.auth.si minor.vbi gl.addit septimum.qđ dic vt ibi.¶†Quærit gl.super dicto verbo,restitutionem.pone ꝙ maritus minor confessus est dotẽ recepisse,qualiter ei succurratur.dicũt quidam, ꝙ non habebit restitutionem,cũ hẽat exceptio.de iure,sicut quilibet maior.sed hic loquitur.qñ post confectionem dotalium instrorum maritus est confessus dotem recepisse quo casu maiori nullum remediũ competit,vt l.in ꝯctib.C.de non nume.pec.minori vero restõ competit,prout hic dr̃.gl.vero tenet oppositũ,s. ꝙ loquaĩ, qñ ante confectionem dotalium instrorum maritus minor confessus est dotem recepisse: quo casu licet cõpetat ex-
13 ceptio de iure cõi,tñ competit restõ,& sic no.gl.†ꝙ licet minor sit tutus exce.de iure cõi:tamen competit restitutio. idem tenet gl.in l.in causæ.la.2.in prin.& §.Pomp.hic allega.Istam opi.tenet Ia.de Bel.quicquid no.per gl.in l.3.§.sed vtrum.ff.de mino.

ADDITIONES.

a ¶Omnes.Vide latissimè ad materiam huius tex.Fel.in c.si cautio.de fid.inst, in ver.in ea.gl.cum se.

b ¶Opponere.Adde Fel.in d.c.si cautio.de fide instr.ver.fallit quarto.

c Proponi.Quibus autem casibus pro testamẽto in scriptis fieri debeat,& qñ sine scriptis.vide tu ad saturitatẽ Fel.in c.cũ M.in ver.j.conclusio.de cõstit. ¶Adde præalle.Fel.vbi s.ver.circa tertiam partem,qualiter sit facienda ꝓtestatio,& dixi post Bal.in apostil.ad ipsum in aut.presbyteros.nu.j.in apost. in ver.non est de substan.protestationis.C.de epi.& cle.

d Peremptoria.Vide etiam Bar.in l.3.ff.de excep.

e Renunciari.Vide no.per Fel.in c.si diligenti.de foro compet.versi.sed decimum corolla.

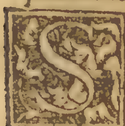
Neque virum,quod ex dote est,neq; mulierem, &c. Rubr.

1 *Lucrum,quod facit coniux ex dote,vel donatione propter nuptias,si non transit ad secundas nuptias,an sit suum.*
2 *Lex bona,& æqua,quando tolli possit per contrariam consuetudinem.*
3 *Donatio ꝑ nuptias soluto matrimonio,redit ad virum sicut dos ad mulierem.*

EA quidem. Matrimonio soluto morte, diuortio, vel bona gr̃a, lucrũ dotis, vel donationis propter nup. dẽt seruari liberis illius m̃rimonij quoad proprietatẽ, vsufructu solo à lucrãte retento, & idem, qđ ab altero cõiugẽ q̃ritur, retinẽt: his obtinẽtibus in futuris casib. & siue ꝯiuges ad
1 scđa vota transiuerint siue non. h.d. ¶ † Opp. & videtur, ꝙ vbi ꝯiunx lucrans ad secunda vota non transierit, lucrum debeat esse sui, vt s. de non eligen. secun. nub. §. Gregor. & s. de nup. §. soluto. Sol. iure C. si coniunx transibat ad secunda vota lucrum erat suum, vt l. generaliter. § fin. & l. hac edictali. §. fi. & l. si quis prioris C. de secun. nup. & idẽ erat per ius auth. per d. §. Gregor. & d. §. soluto. nisi in casu, videlicet quando transiens ad secũda vota. s. lucrans habet filios primi, & secundi matrimonij, vt suprà. de nup. §. neq; illud. & ibi no. & C. de sec. nup. l. cum aliis. postea superuenit ius istius cõstõnis, quod corrigit §. Gregoria. & §. soluto. postea supuenit ius, vt fra. §. fi. ĩ. e. qđ corrigit istã constitutionem in non transeuntib. ad secunda vota, vbi statuitur, ꝙ lucrans nõ transiens ad secunda vota habeat virilem portionem, vnà cum filiis: de qua põt facere quicquid vult in transeunte aũt ad secunda vota hæc constõ, & iura antiqua remanerẽt incorrecta, vt s. de nup. §. si vero expectat. & ideo super d. l. generaliter. §. fi. posita est auth. vxorẽ. quæ sumit ex isto §. & post posita est auth. si tñ,
2 quæ sumitur ex d. §. fi. vt frat. fi. & corrigit d. aut. vxorem. ¶ † Vlterius Iac. de Bel. inducit in arg. hũc tex. in prin. ꝙ lex, quæ est bona, & æqua, & quę semp in idẽ permanet, non potest tolli per ꝯ̃riam consuetudinẽ, nam consuetudo dẽt esse rationabilis. ex. de consue. c. pe. in fi. & s. vt nulli iud. §. 1. 8. dist. c. mala ꝯsuetudo. sed hoc casu d necessitate oportet, ꝙ esset mala. ergo &c. ¶ Secũdò no. in §. præterea. ibi, adhuc autem pendente & c. ꝙ matrimoniũ dr̃ pẽdere vno coniugum tantũ superstite. ¶ Et hic habes, ꝙ ille qui remanet in viduitate: dicitur esse in priori matrimonio, vt hic, & l. 1. C. de bo. quę lib. & no. in l. vnica. §. exactio. C. de rei vx.
3 ac. habuistis duos tex. s. de nup. l. solutum. & ibi dixi. ¶ † Vltimo no. in verbo, nouimus, ꝙ solu. matri. sicut dos redit ad vxorem, ita donatio redit ad virum. quod intellige, nisi interueniat pactũ de lucrãdo, vel aliud fuerit de ꝯsuetudine. vt dixi s. de equ. do. §. j.

De appellationibus. Rubrica.

1 *Tempus non negligenti non currit.*
2 *Tẽpus appellatiõis exercẽdæ, an incipiat currere a die appellatiõis interpositæ.*
3 *Tempus appellationis prosequendæ prorogatur per compromissum.*
4 *Dispositio huius cõstitutionis loquens in causa ciuili, habet locum etiam in causa criminali, de qua compromissum fieri poterat.*
5 *Partes an possint expresse cõuenire, ne tẽpus appellatiõis prosequendæ currat.*
6 *Pars, contra quam lata est sentẽtia per arbitros sup causa, à qua appellauerat põt soluere pœnam, & redire ad iudicẽ appellationis, nõ obstãte lapsu fataliũ.*
7 *Compromisso deserto appellans habebit tantum tempus ad prosequendam appellationem, quod supererat de biennio facti compromissi.*

SVbi electorum. Appellatione à sñia interposita si postea de partium voluntate fiat compromissum in arbitros, tempus appellationis exercendæ non currit donec causa apud arbitros durat: sed si post finitum cõpromissum biennij tempus cu-
1 currit, firma manet prima sñia. h.d. ¶ † No. primo, ꝙ nõ negligẽ-
a ti tp̃s non currit.a ¶ † Secũdò no. tex. in ver. deinceps. ibi, aut nõ
2 motæ, qa hic vr̃ tex. expressius, ꝙ tp̃s appellationis exercendæ incipit currere à die appellationis interpositæ. ad idẽ in auth. si tñ. C. de tẽp. ap. de quo no. C. de tẽp. ap. l. fi. §. illud, & p doc. in auth. ei g. eo. ti. in 1. & 2. q. dixi de hoc s. de iud. §. audient. ver. appella-
3 tiones. ¶ † Vltimò no. ꝙ tẽpus appellationis exercendæ põt p-
4 rogari per partes per viam cõpromissi. ¶ † Quæro, nunqd quod hic dr̃ de cã ciuili, hẽt locũ in cã crĩali, vt postea, q̃ causa est compromissa, de quo possit fieri cõpromissum, vt l. nõ distinguem⁹. §. Iul. ff. de arb. & elapsum est bienniũ coram arbitris, nunqd possit postea rediri ad iudicem? gl. super vers. biennium. hic posita, dicit, ꝙ non. in ꝯ̃rium facit primò, quia cum indistinctè loquat̃ hic tex. nec est dare rõnem diuersitatis inter actionem ciuilem, & criminalẽ. cum. n. nõ fuerit negligens non debet tẽpus currere. sicut dicitur hic in causa ciuili. non ob. l. in gl. allegata, quia loquitur, cum desistit accusator ab accusatione, quo casu postea ad aliam accusationem redire nõ potest, vt dictis ll. secus vbi ac-
5 cusator nõ desistit, sed semp agit, vt s. dixi. ¶ † Quęro hic dr̃, ꝙ p viam cõpromissi põt progari tempus appellationis exercendæ nunquid p expressum consensum partium põt fieri, quod istud tp̃s non currat. dic, vt habes in tex. & gl. in ver. cõpromissum. in cle. quamdiu. de app. vbi per illum tex. & per hanc constitutionẽ
6 admittitur, vt ibi not. in 1. gl. † Quæro, pone, ꝙ arbitri tulerunt sententiam, modo appellans vult soluere pœnam, & redire ad iudicem ap. non obstante temporis cursu, nunquid possit. doct.
b nostri tenent, ꝙ sic,b in d. auth. si tamen in 2. q. & not. per gl. in d.
7 cle. quãdiu. Quæro, nunquid deserto cõpromisso appellans habebit integrum biennium. & videtur hic tex. ꝙ sic, in ver. si vero etiam, vbi dicitur, ꝙ si deserto compromisso labatur biennium, irrita manet sententia. ergo apparet, ꝙ appellans à deserto compromisso habet integrum biennium, contrarium tenet hic Iac. de Bel. in duobus verbis. quam opi. tenent doct. in d. authen. si tamen. & gl. d. c. quamdiu. de ap. in cle. Et ista opi. videlicet, ꝙ appellans habet solum istud tempus, quod supererat de biennio facti compromissi, probatur hic in versic. deinceps. ibi, aliis quidem omnibus licet vti & c. vbi dicitur, quòd compromisso facto, & postea deserto perinde possunt partes appellationem exercere, ac si appellationem non deseruissent, & ad arbitrum iuissent, & sic apparet, ꝙ appellans deserto compromisso, non habet nisi solum tempus, quod sup ererat tempore compromissi.

ADDITIONES.

a Non currit. Sed ab extra quæro, quid si appellãs introduxit appellationem ad superiorem. & cum non posset in primo accessu habere eius copiã protestatus fuit, & recessit, an appellans dicatur fecisse diligentiam. vide Fel. in c. ex trãsmissa. vers. quinimmo, amplius consuluit Alex. de præscr. vbi etiam, quid de eo qui non potuit habere copiam iudicis, & permisit labi tempus, sine protestatione, an per illam negligentiam in non protestãdo succumbat.
b ¶ Quod sic, lita verũ, nisi sit clausula toties pœna cõmittatur, quoties fuerit cõtra factũ, sm Lapũ, & Card. in cle. quãdiu. Itẽ verum nisi sit emologatum, vel approbatũ laudum latè, vel expresse, vt per Bald. in d. auth. si tu. alle. in tex. in ver. quid si arbiter. & Phil. in c. ex ratione. vlt. q. de app. vbi vide oĩno.

De testamentis imperfectis. Rubrica.

1 *Testamentum in scriptis imperfectum inter liberos, an valeat. & quando. 2. 3. & 4.*
2 *Instrumenta debent scribi claris, & apertis literis, & an per signa.*
5 *Testamentum inter liberos probatur duobus testibus etiam fœminis. Et sufficiunt fortuiti.*
6 *Fœmina potest esse testis in codicillis.*
6 *Rescripta contra ius elicita, an valeant.*
8 *De quæstione, an testamentum continens in se verba derogatoria, tollatur simpliciter per secundum, & c.*

1 AConstantino. † Testm̃ in scriptis imperfectum, inter liberos valet, si pr̃ literas sciens propria manu claris lr̃is, & indubitatis per ꝯ̃nam, non per signa scripserit liberorum noĩa, & numerum vnciarum, & signa rerum, & in eo legata fideicommissa, & libertas relinqui poterunt, & tale testamentum primũ à testatore conditum nõ tolletur, nisi testator expresse declaret coram septem testibus illud testamentum non valere, & secũdũ testm̃ perfectũ faciat aut non scriptam pfectã voluntatem. Item diuisiones bonorum liberis à parẽtib⁹ factæ valent, dummodo ipsorum filiorũ subscriptiones interuenerint, vel ipsius parẽtis
2 subscriptione inter filios interueniente. h.d. † No. in ver. volumus, ꝙ instra nõ debẽt scribi p signa, sed claris, & apertis lr̃is, vt hic, & C. de test. auth. ꝙ sine. p cuius decĩone dic, ꝙ qdã sunt signa verificata, & cognita, vt ponat̃ x. pro decẽ. & c. p centũ. tũc talia signa pñt in instrumẽtis apponi, & tale instrm̃ probat, vt l. quoties. §. 2. ver. sed si quis pro centũ. ff. de hære. inst. Fallit in casu huius consti. Fallit etiam in libris iuris ciuilis, qui etiam per talia signa vsitata scribi nõ debent, sed literis claris, & apertis, vt l. 2. §. pe. C. de ve. iu. enu. & in prima consti. C. circa. fi. ¶ Quædam sunt signa inusitata, & incognita, tunc instra scripta per talia signa, nec valent, nec probant, vt l. si cũ patrono. in fi. ff. de bo. pos. ¶ Op. & vr̃, ꝙ testm̃ imperfectũ inter filios nõ valeat, nisi patris subscriptio, vel omnium filiorum interueniat. s. de trien. & sem. §. & ꝙ sæpe. posita C. fam. erci. auth. si modo. Sol. aut pr̃ faciendo testm̃ solẽne inter filios vult seruare solẽnitatem hic positam, & non est necessaria subscriptio, vt hic. aut eam non vult seruare, & tunc est necessaria, vt in contrariis. ¶ Sed contra prædicta.
3 op. & vr̃, ꝙ quando pater facit testm̃ imperfectum inter filios, non sit necessaria solennitas hic posita, nec subscriptio, de qua loquitur hic §. vt l. hac cõsultissima. §. ex impfecto. C. de test. sed dic, ꝙ illa hodie corrigit̃ p iura p̃dicta. Ioã. vero, & Ral. & Azo, & quasi oẽs gl. tenent qđ aut loqmur in testõ imperfecto nũcupatiuo fiendo inter filios, & tũc ẽt habet locũ § ex imperfecto. & l. fi. C. fam. erc. aut loqmur in testõ impfecto in scriptis, & tũc habet locũ hæc cõstõ, & dictus §. quod sæpe. & hoc est derogatũ illi §. & d. l. fi. C. fam. erc. vt requirat̃ solennitas illius. §. & qđ sæpe. vel solennitas illius const. & opi. istã tenet gl. hic, & in auth. si vero. C. fam. erc. & in auth. qđ sine subscriptione. C. de test. vide,
4 qđ no. Ia. de Bel. & Ia. de Ra. in d. auth. in 1. q. ¶ † Quæro, an de iure antiquo valeat testm̃ imperfectũ inter filios? gl. sup verbo, valere, hic dicit, ꝙ sic alleg. l. peto. §. fr̃. ff. de le. 2. Tu vero dic, ꝙ ibi erat p oĩa perfectũ nisi quo ad tutoris dationem. & sic de iure antiquo non valebat testm̃ imperfectũ. & hanc sol. ponit gl. in d. § ex ĩperfecto. & eã approbat in d. l. fi. C. fa. erci. & reprobat opi. hic positã. ¶ Quæro, hic dr̃, qđ duo requirũtur ad hoc, vt testm̃ in scriptis imperfectum inter filios tollatur per secundũ. pone ꝙ in secũdo testõ, quod pater facit, instituit etiam filios, nunquid

quid est necesse, q pr̃ illam solennitatẽ seruet ad hoc, vt tollat illud testm̃. vide gl.no.hic sup verb. perfecta, & eã tene mẽti. licet loquatur sub dubio forte.ad quã gl.vide, qđ no.Ia.de Bel.hic, & Doc.C.de test.auth.hoc inter liberos,in 1.q.vbi alleg.hanc gl.&
5 qđ no.ipsi in 3.q. ¶ Quæro in testõ. qđ facit pr̃ iter filios,† quot testes requirunt.gl.mag.hic, q̃ ẽ super ver.derelinquat, & s.e.§. nos igitur.dicit, q sufficiunt duo testes,siue mares,siue fœminæ. Ex qua gl.no.duo.¶ Primò, quod in testõ ĩter liberos facto à prẽ sufficiũt duo testes.idẽ no.C.de test.l.aut.qđ sine subscriptione, C.fami.erc.l.fi.§.de tri.& sem.§. & qđ sæpe. & sufficiunt fortuiti,
6 vt no.gl.C.de codic.l.fi.¶ Secũdò no.ex d.gl.† q in testõ facto ĩter liberos põt mulier esse testis.licet aliàs repellat, in inst. de testam.§.testes.ff.de test.l. ex eo.& idẽ qđ hic no.in d. aut.quod si
a ne.a põt eẽ ẽt mulier testis in codicilis,vt no.in l.fi.C.de codic.&
7 l.qui test.§.mulier.ff.de test.¶† Vlterius gl.in §.& si quidẽ.ĩ.e.inducit hunc tex.ibi.hoc ipsum expressum &c.in arg.quod valeãt rescripta ꝯ ius elicita, si expressè dicat, non obstante hac l.idem qđ hic no.in d.auth.qđ sine subscriptione, & in l. si qs in principio testamenti.ff.de leg.3.& §.quib.mo.na.effi.sui.§.fi.& no.in c. 1.de cõst.lib.6.& in Spe.de inst.edi.§.nũc aũt videndũ.ver.sed &
8 scias.¶ Vltimò Ia.de Bel.ponit hic vnã† qõnẽ,quã disputauit in ista ciuitate, vtrum testm̃ cõtinens in se verba derogatoria, tollatur simpliciter per fm testm̃ nulla mentione habita de illis dero-
b gatoriis verbis,b & si non tollitur,an debeat tolli per verba specialia tantum,an sufficiãt verba generalia. de qua quæstione dic vt hic plenè habes per eũ, & no.p gl.& doc.in d.l.si quis in principio testamenti.& in l.si mihi & tibi.de leg. 1. & p Dy.in c.quod semel.de reg.iu.lib.6.per Cy.C.de testam.l.sancimus, & plenius in disputatione, quæ incipit, præcessit prima voluntas.

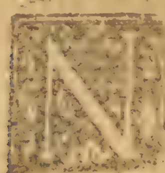
ADDITIONES.

a Quod sine. Et ibidem vide Bal.vbi etiam quid de hermaphrodito, in ver. quæro nunquid inter liberos.& adde do.Ale.de Imo.in cons.81.4.par.& adde quod verum etiam in testamento matris,vt per Spe.in tit.1.ver.quid si detur tutor.Item adde, quod etiam sine testibus inter filios,si sit scriptum manu patris testantis,d.auth.quod sine.& per Bal.in l.fi.in pen.col.in fi. ver.qd de scriptura manu testatoris.C.de fideiuss.

b Verbis. Vide tu d.Alex.de Imo.in l.2.de lib.& posthu. vbi plenè, & in suo cons.134.1.parte.

De restitutionibus. Rubrica.

1 *Rogatus de restituendo, potest diminuere quartam partem eius, quod superest de hæreditate.*
2 *Pro redimendis captiuis, quædam permittuntur, quæ aliàs nõ permitterentur.*
3 *Rei vendicatio datur fideicommissario pro rebus alienatis per hæredem.*
4 *Rogatus restituere quando præstat cautionem de restituendo.*
5 *Quarta, de qua hic, potest minui pro dote restituenda, exigenda, vel soluenda, à grauato.*
6 *Rogatus simpliciter restituere, potest bona alienare tam pro dote pro filia constituenda, & soluenda, quàm restituenda.*
7 *Dos soluta à grauato, de bonis fideicommisso subiectis, si matrimonio soluto, ad priuatum reuertitur, non venit in fideicommisso.*
8 *Quarta, de qua hic, q non possit alienari à grauato in ecclesiam.*
9 *Rogatus restituere, an alienet pro alimentis, & 10.*

NEgotium. Vbi hr̃s simpl'r est rogatus restituere hæreditatem, quæ sunt constituta iam locũ habent: vbi verò hæres rogatus fuerit quicquid de hæreditate superererit tpe mortis hæredis, de tribus partib. hæreditatis potest facere qcquid vult: quartã autem cogitur conseruare fideicom, quam nullo modo diminuere põt, nisi in quatuor casib. hic expressis. aliter de suis facultatibus propriis fideicom. satisfiet. q si de suo satisfacere non potest, actio in rẽ, & hypothecaria cõpetit. Item ab hæredib. debet præstari satisdatio de quarta parte, seu portione fideicom. restituenda. nisi à testatore fuerit remis-
1 sa.h.d.¶† No.in hac cõstitutione casus, in quibus licet quartã partem diminui ab hærede rogato de restituendo, quicquid su-
2 pereſt tempore mortis suæ.¶† Secundò no. quædam permitti pro redemptione captiuorum, quæ aliàs non permitterẽtur, vt hic in ver.si vero & ipsam &c. quod intelligit Ia.de Bel.de captiuis.s.proximis, & consanguineis, non autem de omnib.argu.l. mutus.§.manente.ff.de iur.do. ff. so.ma.l. quis.& idem tenet Pe.
3 de Bel.in auth.ꝯ cum rogatus.C.ad Treb. ¶† Op.ad ver.si vero contigerit quartam &c.ẽ, q datur in rem actio contra emptores, vel possessores bonorum, quæ debebãt restitui.contrà.ff.ad Treb.l.facta in prin.& l.restituta.in prin.eo.ti.vbi patet, q nõ trãsit dñium hæreditatis nõ restituta.dicit gl.sup ver.in rem.hic dat vtilis rei vẽdicatio.nec est necessaria restõ, immo plus: quia nec potest fieri restõ in alienatis. vides ergo ex hac glo. q in alienatione non est necessaria restõ, immo non facta restone transit dñium in fideicõmiss.idem no.in d.auth.ꝯ cum rogatus.& l.fi.C.
4 commu.de leg.& l.pen.C.ad Treb.¶† Secundò op.& vr̃, q iste, q est rogatus restituere, qcqd superest tẽpore mortis ipsius: non dẽat pstare cautionẽ de restituendo, vt l.iubemus.C.ad Treb.gl. quæ ẽ C.ad Treb. auth.ꝯ cũ rogatus.& doc.ibi dñt, q illa lex loquit, qñ frater est rogat' restituere fratri, vel pr̃i, filio, vel nepoti, quo casu n̄ est ĩterponẽda cautio, nisi expressè testõr dixerit, vt in d.l.iubemus.sed qñ aliis est restituẽda dẽt interponi, vt hic.Mihi vr̃ qđ ista solo sit contra casum.§. si vero ꝯtigerit quartã. &c. in ver.vñ cautionẽ.ꝯiuncto §.hæc igit.& in prin.huius ꝯst.in qb. expressè dr̃, q si frater est rogatus restituere fratri, habet locum cautio,nisi à testõre sit remissa:quare putarem sic dicẽdũ. Qñq; qs est rogatus restituere simpl'r, & tũc r'r dẽt cautio de restituẽdo interponi, nisi à testõre sit remissa, vt l.cũ ipsis. & l.cum Archimedorã.C.vt in pos.leg.& l. hac stip.ff.vt leg.no. caueã. Fallit in casu d.l.iubemus.C.ad Treb.Qñq; ẽ rogatus restituere, qcquid superfuerit de hæreditate tpe mortis ipsius hæredis,& tunc etiam si frater sit rogatus,debet cautio interponi, vt hoc § .& hæc
5 mihi veritas vr̃.¶† Quæro, p qua dote licet diminuere de quarta.gl.q̃ est in d.auth.ꝯ cũ rogatus.dicit, q p dote restituenda vel exigẽda,vel soluẽda à grauata psona, vt ibi no.hic hẽs gl.no. q licet diminuere pro dote ꝯstituẽda, vel soluẽda p filia, & nepte.ita dicit gl.sup ver. dare. in ver.si vero, & ipsam quartã, quã tene
6 menti. ¶† Secũdò pone, q hæres est rogatus simpl'r restituere hæreditatẽ, nunqd isto casu poterit diminuere p dote, vel p donatione ꝯstituẽda, vel exigenda à grauata psona p filio, vel filia? Doc.in auth.res quæ.C.cõm. de leg. vñr velle, q sic.pro qbus est
7 gl.in l.à filia.ff.ad Treb.† Sed pone, q p dote, vel donatione est alienatũ de quarta, q̃ dẽt restitui: postea est solutũ matrimoniũ, & dos recuperata, nunqd redeat in cãm fideicom. vt debeat postea restitui: gl.hic super d.ver.dare.dicit, q non, siue hæres rogatus fuerit simpl'r, siue qcqd superfuerit & c.quã gl.hic approbat Ia.
8 de Bel.& vide, qđ no.Doc.in d.auth.res q̃.C.cõm.de le.¶† Quærit gl. sup ver. excipimus. in ver. si vero & in captiuorũ &c.dicit q propter redemptionem captiuorũ est permissum alienare de quarta, nũquid de ista quarta poterit dari ecclesiæ, vel alienari.
9 & tenet, q non, & ipsam approbat Iac. de Bel. ¶† Quæro nunquid rogatus simpl'r restituere hr̃ditatẽ poterit propter alimenta diminuere, vel pro dote exigenda, vel cõstituẽda.dic, vt no.p
10 gl.s.de resti.& ea quæ parit.§.quãobrẽ.col. 3.¶† Vltimò no.gl. super ver.faciat.in ver.si vero ꝯtigerit, neque ipsum &c. q̃ dicit, q iste rogatus de restituendo quicquid superfuerit, põt diminuere de hr̃ditate p alimẽta filiorũ suorũ, & sobolis, & sic de aliis.

De priuilegiis dotis mulieribus hæreticis non præstãdis. Rub.

1 *Hæretici dicuntur omnes, qui sunt extra fidem, & non sunt membrum sanctæ ecclesiæ. Item qui non percipiunt sacramenta communionis, nu.3.*
2 *Hæretici non possunt habere officia inter Christianos.*
4 *Mulier in donatione propter nuptias, licet habeat tacitam hypothecam, non tamen habet priuilegium, sicut habet in dote.*
5 *Vir pro donatiõe propter nuptias, nõ habet tacitã hypothecã in bonis vxoris.*
6 *Mulier pro rebus paraphernalibus habet tacitam hypothecam in bonis: non tamen priuilegiatam, sicut in dote, & nu.7.*

VNam nobis. Hæretici appellant, qui nõ sunt membrum ecclesiæ sanctæ, & catholicæ: & q̃ sanctam cõionem in sancta, & catholica ecclesia à sacerdotibus nõ recipiunt, & priuilegia catholicis tantummodo conceduntur, non hæreticis, nisi fuerint
1 reuersi.h.d.¶† No.in prin.huius ꝯst. q omnes, qui sunt extra fidẽ Christianã, & nõ sunt mẽbrum sanctæ, & catholicæ ecclesiæ, sũt hæretici.ꝯcor.sunt in gl.Circa quod vide, qđ no.in l.3. C.de
2 hære.† nec pñt esse in aliquo publico officio, vel ecclesia inter Christianos, vt hic in pri.nec pñt esse in aliqua dignitate, vt C.de
3 Iudæ.l.fi.¶† Tertiò no. q hæretici dñr illi, qui non percipiunt sa
a cra, & cõiones,a & si sunt mulieres non cõcedunt priuilegia do
4 talia, vt hic in §.quia.n.&c.¶† Quartò not.in ver.quia.n. q quælibet mulier catholica licet habeat in dote tacitam hypothecã priuilegiatam, vt in aliis præferatur, tñ in donatione pter nup. licet habeat tacitã hypo.nõ tñ habet priuilegiatã. idẽ habuistis s.de æqua.do.§.his consequens.& in l.fi.§.fi.C.qui po.in pig.ha.
5 ¶† Sed quæro hic de vna quæstiõe: vos videtis hic, q mulier in don.p̃p nup.habet tacita hypoth.sed non priuilegiatam, vt præferatur aliis creditoribus. sed nunqd vir pro ista donatione habeat tacitam hypothecã in bonis vxoris? dic q nõ, cum non reperiat lege cautum: vt no.Doc.in l.fi.in 4.op.C. q po.in pi.habe. ¶† Sed

ADDITIO.

a Et communiones. Sed quid de eo infirmo, qui periit communionem, & hostiam non consecratam, an dicatur hæreticus, vide Fel.in c.ad abolendã.in prin de hær.Itẽ quid de eo, qui celebrat hostiam nõ consecratam, aut inuocat dæmones ad sciendum futura, vel præterita, vel ad tentandum mulieres, vel ad curandũ grandine, vide p eũ in rub.de hære.post prin.ver.item scias. & quid de eo, qui dubitat in fide. vide per eundem in c.1.de hære. in princ.

6 ¶† Sed quæro, nunquid mulier ꝑ rebus paraphernalibus datis viro hẽat in bonis viri tacitã hypothecã priuilegiatã, sicut hẽt ꝑ dote, vel an hẽat tacitã hypothecã tm̃? tex. est in l. fi. C. de pac. cõuen. qđ sic. 7 ¶† Sed qro, an habeat hypothecã priuilegiatã? & dico, ꝙ nõ. de hac tangũt vnũ verbum doc. in l. vbi. C. de iur. do. in 3. opp. hoc tenet Inn. in c. ex literis. extra, de priuile.

Hæc constitutio inuouat constitutionem, quæ præsc. centum annorum &c. Rubrica.

QVod medicamenta. Contra ecclesiã in casibus, in quibus ꝯ priuatum currit præsc. xxx. an. sola quadragẽnaria currit præscriptio, vsuc. triennij, & quadriẽnij præsc. in suo robore durãtibus: his in futuris casib. obtinentib. & in pẽdentibus nõdũ sñia, vel transactione finitis. h. d. & istam consti. declara, vt plenè dixi s. vt ecclesia Romana gaudeat spatio c. annorum.

De litigiosis, & de decima parte litis, &c. Rub.

¶Iste titulus hẽt tres partes. Primò ponit de litigiosis. Secundò ponit, & consulit reo ꝯ actorem in præstatione cautionis de lite ꝓseq̃ẽda, & finiẽda in decima parte q̃titatis in libello cõprehẽsæ si apparuerit iniustè litem mouisse. Tertiò ꝯsulit reo contra actorẽ in actione, seu lite ꝓseq̃ẽda, & sñia obtinenda ẽt li. non conte. scđa ibi, in §. ad excludendas. tertia ibi in §. omnem vero.

1 *Vtile dominium, & quasi dominium idem.*
2 *Actio quãdo fiat litigiosa, & tam pro, re quàm pro, iure personali, vel iure incorporali.*
3 *Res, an efficiatur litigiosa quando agitur actione personali, sicut ipsa actio.*
4 *Si agitur actione cõfessoria, vel negatoria, vel hypothecaria, an habeat locum hæc constitutio, vbi ꝙ sic quãtum ad ipsam actionem, non quantum ad rem.*
5 *Actiones mixtæ quando efficiantur litigiosæ.*
6 *Libellus, an requiratur ad hoc, vt res efficiatur litigiosa, vel sufficiat simplex conuentio.*
7 *Legatarius quòd possit assistere liti exercendæ, ne colludatur quando res litigiosa legatur.*
8 *Legatarius compellit hæredem ad agendum pro re sibi legata.*
9 *Actio, quòd detur alicui contra alium ad agendum contra aliquem.*
10 *Alienãs rem obligatam causa mutãdi iudicij, quod teneatur actione in factũ.*

MVlta quidem. Litigiosa res, de cuius dñio disceptatur, aut per iudiciariã conuentionẽ, aut ꝑ preces principi oblatas, & ad a uersario lĩtmè cognitas alienari prohibeť, [a] pœna ꝑ antiquam constõnem cõtra facientibus imminente: litigante ãt defuncto, eius rei litigiosæ inter hæredes diuisio fieri põt. Itẽ talis res potest à testatore legari, & legatario permittitur liti adesse. Item res à debitore obligata per litem super hypotheca intẽtatã, nõ efficiť litigiosa, nec eius alienatio prohibeť: creditori tñ consulitur. h. d. vsq; ad §. ad excludẽdas. vide ergo, ꝙ res litigiosa dicitur de cuius dñio cõtrouersia sit inter possessorem, & reũ.

1 ¶† Sed qro, qđ si cõtrouersia sit de vtili dñio, vel quasi dñio, an est idẽ. gl. q̃ est in auth. litigiosa. C. eo. tenet, ꝙ sic, & idẽ tenet Ia. de Bel. hic ita etiã no. per Azo. in sum. C. eod. §. 1. facit etiam qđ no. C. eo. l. 2. & quod no. gl. 11. q. 1. c. quia res. ¶ Secundò quæro vides, ꝙ res efficiť litigiosa quando contendit de dominio, vel 2 quasi per simplicem iudicialem conuentionem. † Sed quæro, an ipsa actio efficitur litigiosa? doc. in d. auth. litigiosa, circa finẽ vñr velle, ꝙ actio realis non fiat litigiosa añ lit. conte. immo possit cedi, licet res non possit vendi. Contra hanc opi. doc. vř casus C. de liti. l. 2. intelligẽdo l. illam tm̃ in actione reali, vt dicit prima opi. posita ibi in gl. 2. coniuncta etiam j. gl. illius l. super verbo, pẽdente. dum dicit, lite conte. vel non. & tamen illa lex. fm prædictam opi. loquitur siue cedať ipsa actio realis, siue ipsa res in aliũ transferatur, & hanc opi. tenet gl. extra, vt lit. pen. c. ecclesia sanctæ Mariæ. in gl. prædicta. ¶ Gl. no. hic super ver. & possidentem. ĩnuit, ꝙ hodie actio nullo mõ efficiatur litigiosa, de quo j. dicã. ¶ Tertiò q̃ro, an ista constõ habeat locum in incorporalibus. dicit Pla. ꝙ sic in actione ꝑsonali. qđ gl. sup d. verbo, & possidentẽ, dicit verum esse de iure antiquo, sed hodie ꝯ per hanc ꝯst. Idem, ꝙ hic no. Azo. in sum. C. eo. §. item quod dicit inter petitorẽ, & ẽt in fi. ti. Per hoc dicit gl. super d. verbo & possidentẽ, ꝙ non ob. l. 1. & 2. C. ne liceat po. & c. vbi dř, ꝙ si actio ceditur potentiori, ꝙ amittiť: quia ibi loquiť in actione, & sic in re incorporali, quo casu cessat hæc ꝯstõ, & sic hẽs in hac gl. ꝙ vbi tractamus de actione ꝑsonali, vel reali, vel aliquo iure incorporali, ñ hẽt locũ hæc ꝯstõ, nec efficiť ipsa actio litigiosa. sed tu dic, ꝙ q̃tum ad actionẽ realẽ est tenendũ, qđ s. dixi, sed in actione personali dic, ꝙ ipsa actio efficiť litigiosa solũ ꝑ litẽ ꝯtestatam, & nõ añ, vt d. l. 2. & fi. in prin. C. de liti. nec hodie illa iura sunt immutata ꝑ istã ꝯsti. & istã opi. tenet gl. in d. l. 2. hoc ẽt tenent doc. in d. auth. litigiosa. in fin. 3 & ad l. 1. & 2. C. ne lic. po. rñde, vt no. gl. & doc. in d. l. 1. ¶† Quæro, vides, ꝙ actio personalis ꝑ lit. cont. efficitur litigiosa, sed q̃ro nunqđ vbi agiť actione ꝑsonali efficiať litigiosa ipsa res, sicut ipsa actio? doct. in d. auth. litigiosa. in fi. vñr velle, ꝙ non. in ꝯrium videtur l. vltima, in prin. C. de liti. dum dicit, vel res quas possidet &c. nec distinguiť ibi, an agať actione ꝑsonali, vel reali. circa hoc vide, qđ no. gl. in l. q̃q̃. §. Iul. sup verbo, iudicium, de aqua. plu. arc.

4 ¶† Sed q̃ro, pone, qđ ago ꝯ te actione reali, nec principať tractatur de dñio, sed de alio iure principaliter, puta de cõfessoria, vel negatoria: vel pone, ꝙ ago hypot. vtrum habeat locũ hæc constõ. gl. quę est C. de liti. auth. litigiosa, vř distinguere inter seruitutes reales, & personales. gl. not. hic sup d. ver. & possidentem, vř velle, ꝙ vbi tractamus de iure incorporali, nõ habet locum hæc constõ, nec vitium litigiosi. ¶ Tu verò dic, aut quæris vtrũ ipsa res efficiať litigiosa, dico ꝙ non, vt j. eo. §. ad hoc. ẽt lit. conte. & licet ibi loquať in hypothe. tm̃, tamen idẽ est vbi agitur negatoria, & confessoria pro iuribus incorporalibus, ar. dicti §. ad hoc. aut q̃ris vtrum fiat litigiosa ipsa actio cõfessoria, & negatoria, & hypo. & dic, qđ sic, sed demũ lit. cont. & non ante, ar. l. 2. & l. fi. in prin. C. eo. quę indistinctè dñt, qđ quacunq; actione agatur, ipsa actio efficitur litigiosa per lit. conte. Circa ꝑdicta tñ, videlicet, an ista constõ habeat locum in iuribus incorporalibus, vide c. cum 5 venisset. extra, de in integ. rest. & c. ex parte, extra, de arb. ¶† Sed quæro, quid de actionibus mixtis. respõdeo, aut loquimur in iudiciis vniuersalibus, aut in particularibus. ¶ Primo casu efficitur litigiosa res, & actio. Fallit in casu l. diuus. ff. de pet. hær. Secundo casu demum lit. contest. & olim, & hodie fiet litigiosa ipsa res, & b actio, vt l. 1. [b] in fi. C. com. diui. nec est hodie immutatũ per istam const. licet ꝯrium sentiat gl. in d. l. diuus. de pet. here. & circa hoc 6 vide, qđ notatur per doc. in d. l. 1. C. commu. diui. ¶† Quæro, dř hic per simplicẽ conuentionẽ. nunqđ sit necesse, ꝙ deť libellus, vt fiat litigiosa? gl. tenet hic, ꝙ sic, & ipsam tenet Azo, in sum. C. eo. circa prin. ver. idẽ, ꝙ dicit. Circa qđ vide, qđ not. doct. in d. authen. litigiosa, & qđ habes ex, vt lit. pen. c. fi. & qđ ibi not. in cle. 7 ¶† Venio ad ver. & hoc aũt, no. tex. circa fi. q vult, ꝙ qñ legatur res litigiosa, ꝙ legatarius possit adesse liti exercẽdæ, ne colludať, & fiat litis particeps, vt hic dř. sił habes in concor. positis in gl. & vide, qđ no. ꝑ gl. ꝑ hunc tex. in eo, qđ dicit litis participẽ fieri, 8 in l. si suspecta. in prin. ff. de inof. test. ¶† Quærit gl. super ver. ꝯseq̃ť, pone ꝙ hæres nõ vult agere, qualiter cõsuletur legatario? 9 gl. dicit, ꝙ legatarius eũ cõpellat agere. & sic no. † ex hac gl. ꝙ qs hẽt actionẽ ꝯ aliquẽ, vt agat ꝯ alium. Idem habes in l. si sic. §. 1. ff. de leg. 1. & in l. cũ in plures. §. messem. ff. loc. in l. si tibi optio. §. fi. 10 de op. leg. in l. 2. in fi. ff. ad l. Rhod. de ia. cum si. ¶† Venio ad §. ab hoc aũt. & quæro, video, qđ res obligata nõ efficiť litigiosa: sed nunqđ tenetur iste debitor, q alienat istam rem cã mutandi iudicij? dicit gl. ꝙ sic actione in factum. licet. n. ille titulus habeat locum ante quam res fiat litigiosa, multo magis post. ita dicit glo. hæc super ver. & qñ. q̃ est secunda in ordine: nõ tñ intelligas, qđ in casu huius §. res sit effecta litigiosa, vt hic dř in tex. Circa hanc gl. vide, quod not. ff. de ali. iudi. mu. causa fa. l. ex hoc edicto. §. 1.

ADDITIONES.

a Prohibetur. Et in quib. casib. alienari possit. vide tu d. Alex. de Imo. in l. quãquam. §. Iul. de aqua plu. ar. & gl. in c. ecc. sanctæ Mariæ, vt lit. pen. & Spec. in tit. de ces. ac. §. 1. ver. si autẽ fit. & vide Bar. in l. damni. §. si dominus, de dam. infect. & aliquid per Fel. in c. venerabili. de offi. deleg. in fi.

b ¶ Vt l. 1. Et ibidem ad hoc vide etiam Bar.

1 *Cautio de lite prosequenda de qua hic, quòd non sit superflua.*
2 *Cautio de lite prosequenda, an præstetur in causa appellationis.*
3 *Quæ actio quæratur reo contra actorẽ ex subscriptione facta libello. & nu. 5.*
4 *Actio absenti, quòd quæratur ex stipulatione officialium.*
6 *Cautio, de qua in §. 1. suprà, de executo. de lit. contest anda, quòd interponatur ante cautionem de lite prosequenda, de qua hic.*
7 *Cautio de lite prosequenda, de qua hic, non præstatur coram arbitris.*
8 *Libellus, an possit per partes remitti, remissiuè.*
9 *Libellus offertur per actorem iudici, & per iudicem reo.*
10 *Præceptum faciens ad causam, dicitur sententia interlocutoria.*
11 *Verbum, dena, accipitur pro duplici decem in pœnalibus.*

§. Ad excludendas. Iudex prouidere debet libellum pulsato non porrigi, nisi prius actor in libello per se, vel tabellarios subscripserit, & actis interueniẽtibus fideiussoriã cautionẽ ꝑstiterit de lite prosequẽda, & finiẽda ꝑ se, vel per eius lĩtmum procu. & de soluendo decimam partẽ litis, si litẽ iniustè mouisse cõtigerit; & si fideiussoriã cautionẽ præstare non poterit, præstabit iuratoriam, pœna iudici, & eius officialibus, & executoribus, ac ẽt ipsi actori imminente, si circa memoratam obseruationẽ cõuentio facta fuerit, nisi aliter de partium voluntate processerit. h. d. vsq; ad §. oẽm vero.

1 ¶† Oppo. & vř, ꝙ ista cautio sit superflua per illã, quæ præstatur s. de executo. in fi. prin. Sol. veritas est, qđ nõ est supflua, vt no. in ꝯrio, & tangiť ẽt hic in glo. super ver. decimam. & per gl. in auth. generaliter. C. de episc. & cle. & ibi per doct. in 1. op. & per glo. in auth. libel. C. de lit. conte. ¶ Item op. & vř, ꝙ ista cautio sit superflua per §. oẽm verò. j. proxi. Sol. licet actor ꝑ illum §. cogatur, in

actione

actione psistere, tñ per istũ §. teneť reo ad interesse, si non persistat, circa qđ vide, qđ no. doc. C. de epi. & cle. auth. generaliter, in 5. opp. Tertiò opp. & vr, ꝙ ista cautio non debeat interponi causa lit. prosequẽ. vt l. eos. in fi. C. de ap. Azo dicit, ꝙ illa lex corrigitur per istũ §. Alij dñt, ꝙ ibi loqtur in causa ap. vbi non præstatur, hic in cã principali. ita dicit gl. hic super ver. permaneat, & in
2 d. auth. gñaliter. ¶† Sed doc. nři dñt, si quæratur, an in cã ap. præsteť cautio de lit. prosequenda: dic, aut quæris vtrum pstetur coram iudice à quo appellatur: & dic, ꝙ nõ, vt d. l. eos. in fi. aut quæris vtrũ præstetur coram iudice ad quem appellatur, & dic omnes cautiones pstãtur coram eo, quæ præstãť coram iudice causæ principalis, vt in hoc §. ita tenent do. in aut. general'r. in 6. op.
3 & in d. l. eos, in fi. ¶† Quæro dr hic, ꝙ actor per se, vel tabularios dēt in libello subscribere, vtrum ex hac scriptura oriatur aliqua actio reo? dic, vt in gl. hic sup ver. & actis. & in gl. super ver. pstite
4 rit. † Ex quibus gl. habes, ꝙ ex stipul'one officialium qritur actio parti absenti, de quo habes, s. vt sine prohi. ma. de. & cr. §. si verò
5 multa, & ibi dixi. † & ex istis gl. potes distinguere, si qrit q̃ actio oriať ɔ̃ actorem: qa aut interuenit simplex scriptura sine aliqua pmissione p stipulationẽ; & tũc orit vel offiñ iudicis, vel ɔdictio ex lege, per hũc §. aut interuenit ẽt stip. & tũc qritur reo vtilis actio ex stipulatione, & pmissione psťita ipsis executorib. p actore, circa qđ vide qđ no. in d. aut. gñaliter. ¶† Quærit gl. sup d. ver
6 bo, decimam, q̃ cautio pstabitur prius, an ista, vel illa. & rñdet, ꝙ illa q̃ ẽ. s. de exec. §. 1. sed qro, an pstabit ista statim post illã, hic po
7 nit opi. tu vero dic, vt no. Spe. in ti. de exec. §. 1. ¶† Quæro circa fi. huius §. qđ vult dicere iste tex. ibi, cãs verò, quæ ex ɔsensu &c. qdam dñt, ꝙ vult dicere, ꝙ si cã agiť ex cõsensu partium coram arbitro, ꝙ ista cautio ñ ẽ pstãda. gl. verò istam opi. reprobat dicens, ꝙ hãc cautionẽ dēt pstare corã arbitro, sicut corã iudice, & iste text. vult dicere, qđ ista cautio dēt pstari ab actore, nisi de partiũ ɔsẽsu sit remissa. ita tenet gl. hic sup ver. ex ɔsẽsu, & in aut. gñal'r. s. all. Circa qđ, vide qđ no. ibi Pe. ĩ x. vbi vř teneř, ꝙ corã arbitro talis cautio ñ sit pstãda, & idem tenet Spe. in tit. de satisd. §. 1. ver. pe. & in tit. de arb. §. differt. ver. item coram eo. de quo glo. nřa ponit opi. ff. de arb. l. 1. sed opi. Pe. & Spe. tenẽt gl. & In. de arb.
8 c. cũ dilecti. ¶† Vlterius gl. inducit hũc tex. qđ libellus possit per
a partes remitti,[a] de quo no. in auth. offeratur. C. de lit. cõt. & s. de
9 exh. re. §. sancimus. & ibi plenè dixi. ¶† Secũdò facit iste tex. qđ libellus dēt offerri per actorẽ iudici, & p iudicẽ reo, put dixi ĩ d.
10 §. sancim⁹. ¶† Vlt. no. in hoc §. duas gl. vna ẽ sup verbo, interlocutiõib, q̃ dicit, ꝙ pceptũ faciens ad cãm est interlocutoria? sñia idẽ no. inst. q. ali. licet. §. nũc admouẽdi. & vide qđ no. in l. qualẽ,
11 in fi. alle. in d. gl. ¶† Secũdò no. tex. cum gl. super verbo, denarũ qđ ẽt vbi tractať de pœnæ impositione, verbũ, denarũ, assumiť
b p x. & x.[b] & no. C. de murile. l. q textrini. & ibi de hoc dicam.

ADDITIONES.

a ¶ Remitti. Adde d. Ale. de Imo. in l. ius publicum. de pac. & Bal. & Pe. de Su. in l. fi. in fi. C. de tẽp. ap. & Bal. in l. fi. ad Treb. doc. in c. de causis. 2. de of. dele.

b ¶ Tex. Adde d. Ale. de Imo. in l. stip. ista. §. in stipulationibus, de verbo. obl. & Io. de por. in l. si quis testamento, de le. 1.

1 *Actor, qui actionem proposuit, vsque in finem perseuerare debet.*
Voluntarium quod est a principio, ex post fit necessarium.
2 *Delegatus quando citat primo reum, debet in citatione inserere copiam suæ delegationis, aliàs reus citatus non tenetur comparere.*
3 *Lis initium sumit à litis contestatione.*
Iussio principis emanans sine scriptis, valet. & nu. 14.
5 *Delegatus a principe potest delegationem suam probare per testes, & an hoc procedat. nu. 14.*
6 *Iudex supplet de facto pro absente, contra quem petitur ferri sententia, vt veritas elucescat.*
7 *Contumax in pluribus dilationibus si comparet, in vltima reficit oẽs expẽsas.*
8 *Absens citatur trib. edictis, & quot dierũ dēat esse qualibet dilatio. & nu. 11.*
9 *Lite non contestata, vel contestata, quando perueniatur ad negotij liquidationem, actore, vel reo absentibus. & nu. 11.*
10 *Correctio legum, quòd non inducatur ex identitate rationis.*
12 *Delegatus principis, & non alij citat per edictum.*
13 *Actio quando mutari possit, remissiue.*
15 *Reo absente, & actore præsente, & lite non contestata, iudex non potest deuenire ad diffinitiuam.*
16 *Qua sententia feratur per iudicem, altera parte absente.*
17 *Iudex causa cognita poterit istas dilationes abbreuiare.*
18 *Rescriptum iudici intra annum præsentari debet, incipiendu a tempore quo [illegible] iudicis copia haberi.*
19 *Reus qui se lite absentat an cadat ab actione.*
20 *Contumax in prima citatione licet comparet in sequenda tamẽ in expẽsis cõdẽnať.*

§. Omnem vero. Actor, qui actionem in iudicio pponit aduersario suo requisito in iudicio, eã exercere cõpellitur, & si litẽ ɔte. ea prosequi distulerit, iudex ordinari⁹, & dlegatus trib. edictis actorẽ in iudiciũ citare curabit, lĩmè oĩb. iustitiã seruaturus, lite verò nõ contestata a libello oblato reo, & requisito actore sui præsentiam facere recu b sante, actor tribus edictis lĩmè citandus est, & eo non veniente, & recusante vnius anni spatium indulgetur, & eo non cõparente veritate subtilius reqsita, iudex sm iustitiam pferat sñiam: actore vero añ sñiam comparente, & postea iterũ recedente, ab omni cadat actione, lege antiqua obtinente nondũ actione p
1 posita, & his obtinentibus tñ in futuris causis. h. d. ¶† Not. ꝙ semel actionem ppones, vsq; ad finẽ debet persistere, vt quod ab
2 initio fuit volũtatis, ex post facto fiat necessariũ, vt hoc §. ¶† Secũdò no. ꝙ vbi iudex delegatus citat reũ, debet ei mittere copiã sui rescripti, nam hic est ordo. ¶ Primò offeruntur pces principi p iudice obtinendo. ¶ Secundò impetrato iudice offeritur rescriptũ iudici impetrato. deinde iudex delegatus citat reũ, & ei mittit copiã sui rescripti authẽtici. Ista pbantur hic in ver. hanc igiť. ibi, siue per pces &c. & in vers. si vero apud iudicẽ &c. ibi, & ea aduersario &c. s. e. ĩ prin. ɔst. in ver. iõq; sancim⁹, & C. qũo, & qñ iudex, auth. q semel, q̃ sumiť ex isto §. & si rescriptũ ñ editur p iudicẽ, vř ꝙ reus citatus venire ñ teneať, vt hoc §. & d. auth. q semel, & C. de mã. prin. l. 1. circa qđ vide ex. de dil. c. pterea. & c. cũ in iure peritus. ex. de of. & pot. iud. del. ¶ Tertiò no. in vers. si ve
3 ro apud iudicẽ initiũ &c. † Primò litẽ sumere initium per lit. ɔt.
4 ¶† Secũdò no. ꝙ iussio principis in scriptis, vel sine scriptis emanans valet, vt hic: ibi, siue ĩ scriptis, siue per mãdata, & vř hic tex.
5 † qđ iudex delegatus à pncipe pt pbaŕ delegationẽ suã, p testes.
6 † & no. tex. ibi veritate subtili⁹ &c. q tex. ẽ ĩ ver. si verò, ppositis. in fine, ꝙ qñcũq;, petiť ad sñiã diffinitiuã pueniri aliquo absẽte, pt iudex supplere de facto inducendo testes, & pbationes pp quas veritas elucescat. Itẽ no. ĩ d. aut. q semel. facit. C. de iu. l. pperãdũ. §. sinãt reus. & C. de ap. l. ampliorẽ. §. 1. sm verũ intellectum. licet gl. dicat eẽ spãle in cã ap. Circa qđ vide Spe. in ti. de dispu. & all. §.
7 fi. ver. & bř. ¶† Vltimò no. ꝙ ɔtumax in plurib. dilationib. si ɔpareat in vltima, reficit oẽs expẽsas factas in aliis dilationib. in qb.
8 fuit ɔtumax, vt hic, in ver. si verò intra pdictũ. ¶† Opp. dř hic, in
a ver. si vero cãm pseq. &c. ꝙ abñs dēt citari trib. edictis,[a] & qlibet dilatio dēt esse 30. dierũ, ɔ̃ immò dēt esse x. dierũ, vt ff. de iud. l. p interualla. gl. hic sup ver. cautione, dicit, ꝙ illa lex corrigiť p hũc §. & ita no. in l. ɔ̃ria. & licet hic loquať ĩ actore abñte, tñ idẽ dt gl. sm Io. eẽ in reo absente, per rõnẽ positã in gl. ita ẽt no. Ioã. in d. aut. q semel, & ibi per doc. in 8. & vlt. q. & per ipsos in l. pperãdũ. §. sinãt re⁹. C. de iud. vel dic, ꝙ d. l. p interualla, loqť in reo ɔtumace, & cũ expssè ñ corrigať remanet incorrecta, vt l. pcipim⁹. in fi.
9 C. de ap. & istã opi. † p dictã rõnẽ tenet Ia. Bu. & qa dicit ipse ñ ẽ eadẽ rõ in reo, q̃ est in actore absente pueniť ad diffinitiuã lit. nõ ɔt. vel si est ɔtestata peruenit ad negotij liquidationẽ, & iõ dãtur maiores dilationes, vt hic, sed reo absente non puenitur ad diffinitiuã lit. nõ cõte. licet si esset ɔte. non perueniret ad negotij liqdationẽ, vt probať in d. §. sinãt re⁹. ibi, ex vna parte cũ oĩ subtilita
10 te &c. & in l. ɔsentaneũ. C. qũo, & qñ iud. psupposito ꝙ † ex eadẽ rõne; & idẽtitate rõnis nõ induciť legis correctio, vt in auth. quas actiones. C. de sac. san. ecc. & in l. si vero. §. de viro. ff. sol. ma
11 tri. ¶† Itẽ op. & vř, qđ actore ẽt absente statuať dilatio x. dierũ, vt l. pperandũ. §. 1. gl. hic, & in ɔ̃rio, & in d. auth. qui semel, & ĩ. e. ver. si verò, ppositis. dñt, ꝙ illa lex ẽ hodie correcta. dñt quidã, ꝙ hic loqtur qñ actore absẽte re⁹ vult pcedere ad liquidationem negotij vt ferať sñia diffinitiua, siue lis sit ɔtestata, siue nõ, & isto casu dať dilatio 30. dierũ, vt hic, & in d. auth. qui semel, q̃ loquiť qñ actoŕ abñte lit. ɔte. ñ pcediť ad liqdationẽ negotij: sed si ẽ liqdũ pcediť ad diffinitiuã, si nõ est liqdũ, absoluiť re⁹ ab obseruatione iudicij, & iõ tũc minores dilõnes danť, & ĩ hoc ille §. ñ corrigiť p istũ §. Ista opi. vř pcedeŕ tenẽdo opi. Io. q dt, ꝙ actoŕ absẽte post lit. ɔt. ñ pt re⁹ pcedere ad negotij liquidationẽ, sed ex primis actis dēt iudex summariè pcedere, vt no. Io. in d. l. properandũ. §. & siquidẽ, ĩ duab. gl. sed tenẽdo opi. Bu. qui dt, ꝙ reus abñte actore post lit. ɔte. pt procedere ad negotij liqdationẽ, & pbõnẽ facere, q̃ opi. vř sẽtire gl. q̃ ẽ ĩ l. pperãdũ. §. cũ ãt. & q̃ tenẽt Doc. ĩ d. §. & siqdẽ, pfata opi. ñ vř procedere, imo ille §. p istũ vř corrigi,
12 cũ hic loquať ĩ actore abñte post lit. ɔte. ¶† Tertiò op. ad ver. alijs ãt oĩb⁹. hic dř, ꝙ delegat⁹ pt p edicta citare. ɔ̃. s. de exhi. re. §. si verò ẽt qdã gl. ponit duas sol. veritas ẽ qđ ibi loquiť de citatiõe reali, hic de verbali, q̃ delegat⁹ à principe facere pt p edicti positionẽ, ab aliis delegat⁹ ñ põt,[b] vt C. de iud. l. sancim⁹. in fi. & vide circa hoc ɔ̃rium, qđ no. Doc. & gl. in d. auth. qui semel, in 3. op.
13 ¶† Quartò op. ad ver. si verò apud iudicẽ initium, hic dicit, ꝙ actor dēt in libello persistere. & sic vř, ꝙ actio mutari non possit. ɔ̃. C. de edẽ. l. edita. gl. hic in ɔ̃rio. & in d. auth. q semel, in x. q. sol
14 uit. ¶† Quintò op. dixi, ꝙ iudex põt probare delegationem suã sine scriptis, & sic iussio principis sine scriptis valet. cõtra C. de man

ADDITIONES.

a [illegible] na fiet absentis citatio, vide do. Alex. post Bar. in l. 1. §. præ[illegible] & Inn. in c. cum nobis olim. de elec.

b Non [illegible] do Alex. de Imo. in l. plerique, de in ius vo. & in l. 2. [illegible]

mã.prin,l.1.Sol.dic, vt not.gl.17.dist.c.nobilissimus.& vide, qđ not.Spe.ĩti.de iu.dele.§.supest.ver.sed qđ si delegationis,& vers. sed nunqd.& in ti.de prob.§.videndũ.ver.sed nunqd delegatũ.&
15 vide, qđ no.Inn.ex.de priui.c.1.¶† Quæro, hic dr, absente actore li.ñ cont.venit ad diffinitiuã sniam, qro qd actore pñte,& reo absente, añ li.cont.an pt veniri ad diffinitiuã? gl.dicit, ꝙ non, sup ver.cautione.idẽ no. ĩ d.auth.q semel.in duab.gl.& ibi p Doc.in
16 4.q.& ĩ l.pperandũ.§.& siqdẽ.in 3.q.C.de iu.¶† Quæro in ver, si vero ppositis,&c.dr in fi.ltimã pferre sniam, qro q snia pfertur? dñt Doct. ꝙ si lis est ɔte.feret diffinitiua iudicij. Ista sol. est ɔ hũc tex.vt patet ĩ ver.si verò apud iudicẽ initiũ.& dic, ꝙ snia fert veritate subtilius reqsita,& sic fertur diffinitiua &c.de quo vide. qđ no.p gl.in d.auth.q semel,& p doc.ibidẽ.in 3.q.¶ Quæro qđ vult tex.ibi, iubemus.n.post pdictas, dic vt in gl.sup ver.pdictas. q̃ vide,& vide, qđ no.gl.& doct.ĩ d.l.properandũ.§.& si qdẽ.in 5.
17 q.& in d.auth.q semel.in 11.q.¶† Quæro, an iudex possit abbreuiare istas dilões? gl.sup d.ver.cautione.circa fi.ponit opi.et qđ nõ possit, approbat gl.in d.auth.q semel, p hũc tex.q dicit, nõ minus,&c.Circa qđ vide not.ibi per doc.& Iac.de Are.in l.1.C.de dila.& per eundẽ in l.2.ff.de re iud.& vide, qđ not.Cy.in c.indultũ.de re.iu.li.6.sed veritas est, qđ istud tps possit iudex cã cognita diminuere.non ob.iste tex.qa eodẽ mõ loquit tex.in d.l.p interualla,& tñ iudex pt cã cognita diminuere, vt patet in l.nonnũ
18 quã.eo.tit.in fi.¶† Quæro, dr hic in ver.& hanc igit prauitatẽ, per pces principi oblatas,& iudici insinuatas. Quæro intra qđ tps dẽat iudici rescriptũ suæ delegationis psentari. dic, qđ intra annũ à tpe, quo potuit iudicis copia haberi, vt ex.de rescr.c.ple-
19 runq;.¶† Quæro dr hic ĩ ver.si verò intra pdictũ,&c.ꝙ si actor se absentat bis, cadit ab actiõe.qđ eɔ, si reus se absentat bis, an ca
20 dat à defensione? dic, vt no.gl.& doc.in d.§.& siqdẽ.¶† Quæro vtrũ cõtumax in prima citatione si ɔpareat in scda, condẽnet in expẽsis factis in prima. dices tu hic est casus, qđ sic in ver.si verò intra,& in d.auth.q semel.sed certè hic loqt qñ fuit citatus tribꝰ edictis,& in oĩb.fuit ɔtumax,& ɔparuit in termino peremptorio, videlicet intra annũ, quo casu dẽt in omnib.expẽsis cõdẽnari, vt hic,& in d.auth.q semel,& C.de iudi.l.sancimus.sed qñ nr̃a loqt qñ qs fuit ɔtumax in prima citatione,& postea cõparet in scda,
a an dẽat ɔdẽnari in expẽsis factis in prima.[a] dic, ꝙ sic,& ita tenent doc.C.de iud.l.sancimus.in 8.q.Ia.de Are.tenet ɔriũ,& est gl.or. q̃ ɔcor.cũ dicto doc.ex.de prob.c.qñ ɔ falsam, ĩ 5.gl.& de proc. c.2.74.dist.honoratus,& 24.q.3.de illicita. non habetis hic alia.

ADDITIO.

a ¶In prima. Vide d.Ale.de Imo.in l.1.§.is vr.ff.si quis ius di.non ob.vbi ẽt per Bar.ver.qro.an ad hoc,& Bal.in d.l.sancimus, alle.in tex.5.q.& in ad.ad Sp. in ti.de expen.ver.etiam prima, vbi etiam vide Spe.in §.si ante.& Spec.in ti. de cõtu.§.fi.ver.sed pone.& Bar.in l.contumacia.§.cõtumax est.ff.de re iud.

Vt neque miles, neque fœdaratus,&c. Rub.

1 *Militia non est dignitas.*
2 *Lex debet insinuari,& insinuata valet post triginta dies ab eius insinuatione numerandos.*

CVm domini. Nemo milites, seu fœderatos in ppria domo, vel possessione retinere dẽt, vel occultare, vt ppriis vtilitatibus obediant, sed intra 30.dies ab hmõi l.insinuatione eos expellere debet, cõtrafacientibus pœna,& iudici negligenti imminente.h.d.vsque
1 ad fi.¶† Not.text.ibi, ipsi verò dignitatibus,& militiis, ꝙ militia
a nõ ẽ dignitas,[a] ad idem inf.ti.1.versic.nam præsenti.dixi s.de te-
2 sti.§.sancimus.¶† Secundò no.quod lex valet post.30.dies ab eiꝰ insinuatiõe numerãdos, de quo dic, vt dixi s.vt fa.no.ɔst.in fi.

ADDITIO.

a ¶Non est dignitas. Adde Fel.in c.clerici, de iud.ante fi. Adde, quod no.in apostil.ad Bar.in l.1.nu.1.in addi.post.Alex.C.de dig.lib.12.& in ver.sit dignitas & in add.in l.ex eo.ff.de testa.milita.

Vt diuinæ iussiones.&c. Rubrica.

1 *Hæc constitutio, an habeat etiam locum in rescriptis causarum.*
2 *Consuetudo an seruet, ꝙ in rescriptis causarum subscriptio quæstoris requirat.*
3 *Quæstor quis appelletur.*

NOstræ. Diuina iussio dẽt gloriosissimi qstoris subscriptionẽ hr̃e, qua cõtineat inter quos,& ad quẽ iudicẽ,& p quã psonã fuerit directa, pœna ɔfacientibus ĩminente.h.d.¶ In tex.ibi, solicitudo.cõcor.qđ hr̃ extra, de offi.dele.c.si qui
1 offi.li.6.¶† Quæro, de qua iussione loqtur, dicit gl.super ver.iussionẽ, de priuilegio, in quo aliqd iubet, vel in fauorẽ ɔcedit.secꝰ forte est in cõmissionibus causarũ, qa nõ requirunt qstoris subscriptionẽ.sed certè ĩmo vr̃ hr̃e locũ ẽt in priuato rescripto, qđ cãrum cõmissionem cõtinet.¶Primò per rubricam, q̃ dicit diuinas iussiones requirere subscriptionem.¶Secundò vr̃ pbari in tex.ibi, cõtineat inter quos,& ad quẽ iudicẽ &c.vbi vr̃ ista cõstõ habere locum in rescripto continente commissionem causa-
2 rum.¶† An autem de consuetudine seruetur, ꝙ in rescripto qstoris &c.vide Spe.de rescr.exhi.§.primò igit.ver.itẽ ꝙ nõ est i-
3 bi subscriptio.¶† Quæro quis appellet quæstor.dic, vt in gl.hic
a super ver.qstoris,& C.de offi.quæsto.l.1.vel dic, quæstor erat qui hodie dicitur cancellarius, vt no.gl.C.de diuer.rescr.l.fi.

ADDITIO.

a ¶Quæstor. Adde quod quæstor multipliciter dicitur, vt per.gl.& Car.in cle. 2.de pœ.& remissi.

In medio litis non fieri sacras iussiones,&c. Rub.

1 *Lite pẽdẽte nõ licet principi supplicare, nisi in quatuor casibus, de qbus in tex.*
2 *Iussio principis sine scriptis valet.*
3 *Secunda sententia principis nullo modo retractatur.*
4 *Sententia principis etiam in scriptis fertur.*
5 *Lex noua trahitur ad præterita,& pendentia si hoc dicatur.*
6 *Acta debent in scriptis redigi.*
7 *Acta debent probari per scripturam, si copia notarij haberi potuit, aliàs eorũ probatio potest fieri per testes.*

OMnia. Iudices sacras cõstões in medio litis impetratas non dñt seruare, sed sm ll.generales examinare,& iudicare, pœna ɔfacientibus imminente, his in cãis futuris, ac ẽt in pendentib.obtinentibus.¶ Fallit in quatuor casibus.in qbus licet lite pẽdẽte à principe sacras iussiones impetrare, quæ debent in scriptis fieri.h.d.
1 ¶† Not.quòd lite pendente non licet principi supplicare, nisi in quatuor casib.vt hic, in §.1.& in §.eam autem.j.eo.& c.1.vt lit.
2 pen.lib.6.& qđ ibi no.¶† Secundò no.in ver.& ppea.qđ iussio principis sine scriptis emanans valet, vt hic,& j.eo.§.ea autem.ibi,& sine scriptura &c.hic.n.ideo non valet, quia conceditur lit.
3 pen.patet ergo, qđ aliàs valet.dixi s.de lit.§.si verò initiũ.¶† Tertiò no.in ver.si ꝙ.n.circa fi.duo. Primò, quòd secunda snia prin-
4 cipis nullo mõ potest retractari.† Secundò not.ꝙ snia principis debet in scriptis ferri sicut snia alterius iudicis, circa quod vide gl.hic, q̃ est super verbo, declarationem,& Spe.in tit.de nulli.
5 sententiæ.§.1.ver.non valet.¶† Quartò no.ꝙ lex noua trahit ad præterita,& pendẽtia,& hoc iõ, qa expsse in lege cauetur al's
a secus, vt C.de leg.l.leges,[a] & cõstões.& l.pe.in fi.& in l.fi.C.de sacros.eccl.& in c.pen.in fi.& quod ibi no.de offic.dele.lib.6.al's
6 de sua nã ad futura traheretur, vt extra, de constit.c.2.in fin.† Itẽ no.ꝙ acta debẽt in scriptis redigi, vt hic,& in c.qm̃ cõtra falsam.
7 extra, de prob.dixi s.de iud.§.audient.vbi gl.tangit.† Vltimò no. secũdum Ia.de Bel.ꝙ acta iudiciorum debẽt probari per scripturam ad iudicem.extra, de prob.c.qm̃ contra falsam.facit l.ne in arbitris,§.si autem.C.de arb.circa quod dicit ipse, aut ab initio tabellionis copia potuit haberi,& debet fieri pbatio p scripturam, al's potest fieri per testes, vt in l.quoties.§.ñ.ff.de prob.& de testibus.l.curent.& quod no.per glo in l.qm̃.C.de hær.inst.& in l.si prætor.§.Marcellus.ff.de iud.& per Iac.de Are.in l.emãcipatione.C.de sip.inst.per gloss.& Inn.in d.c.qm̃ ɔ falsam.& quod sententia possit probari per testes, vide in c.sicut.extra, de re iud.

ADDITIO.

a ¶l.Leges. Et ibidẽ ad hoc vide Cy.& Bal.in d.l.sancimus.all.in tex.& quæ per Fel.in fi.de quæst.& quod ibi dixi in apost.

Vt cum de appellatione cognoscitur,&c. Rub.

1 *Lex noua licet dictum sit, ꝙ trahatur ad præterita, tamen non trahitur ad pendentia, si in causa principali renunciatum sit omnibus allegationibus,& relationibus principi factis.*
2 *Ratio quare lex noua non trahatur ad pendentia per appellationem, licet dictum sit, quòd trahatur ad præterita.*
3 *Lex noua quando trahatur ad præterita,& pendentia.*
4 *Lex noua, etiam si dictum sit, ꝙ trahatur ad pendentia, an trahatur ad pendentia per appellationem.*
5 *Lex specialis facta super vna causa ita instante actore, vel reo, non valet.*

PEruenit. Iudices appellationum sm leges, quæ tpe diffinitiuæ obtinebant, iudicare debẽt, nõ sm easq appl'one pendẽte pmulgatæ sunt:& idẽ, si lis pendeat super retractatione sententiæ p viã supplicationis. Idem ẽt in cã principali, si renũciatum est omnibus allegationis,& iudex principi relationem facit, qa iudex sm ll.tpe relationis vigentes, non sm leges post relationẽ promulgatas, iudicare dẽt, his obtinentibus ẽt si expsse sit dictum quòd lex noua ẽt ad negotia preterita referat, h.d.vsq; ad §.sed & hoc.
1 ¶† Not.hic text.quòd ẽt si expressè sit dcm̃, qđ lex noua ad præterita trahatur, nõ tñ trahit ad pendentia, si in cã principali renunciatum sit omnibus allegationib.& relationib.factis princi-
2 pi.¶† Sed qro, q̃ est rõ, ꝙ lex noua nõ trahit ad pẽdentia per appellationẽ, etiam si expressè sit dcm̃, ꝙ ad præterita trahat? dicit Iac.de Bel.ꝙ rõ est, qa iudex ap.dẽt.sniare sniam iustam, vel iniustam seu esse bene iudicatum, vel malè, vt l.eos, in princ.C.de app.ergo de necessitate cõcludit, ꝙ dẽt iudicare sm legẽ quæ erat tpe latæ sententiæ, alias si iudicaret secundum legẽ nouã, ñ esset primi iudicis sententiã emendare, vel confirmare, sed esset promul-

3 promulgare nouam sñiam. ¶ † Op. dr̃ hic, ꝙ lex noua trahitur ad futura negotia tantum, non ad præterita, etiam si expressè sit dcm̃ in l. noua, ꝙ trahat ad præterita. ꝯ dicit gl. super ver. referen tem. de l. pen. C. de vsur. & l. leges, & cõstitutiones. C. de leg. l. nõ est nouũ. ff. de legi. Sol. gl. dicit esse speciale hic, vel etiam ſm eã, dic, aut quæris vtrum trahat ad causas præteritas, & pendentes, & dic, quòd nõ, vt hic: aut vtrum trahatur ad præterita negotia, in quibus iudicium nõ est inchoatũ, & dico, quòd sic, vt in ꝯris, & sic indistinctè tenet etiam, ꝙ si expressè sit dcm̃, quòd trahat ad præterita, nõn tñ trahitur ad negotia pendentia. ita dicit glo. sed circa hoc dic, vt no. gl. in c. licet canon. super vers. de cætero, de ele. lib. 6. & vide, quod no. per Arch. in c. pen. in fi. de offic. le. eo. lib. & quod no. doc. in d. l. leges, & quod ibi tangitur, in gl. & qđ no. Spe. in ti. de appel. vide etiam circa istam mãm tres quæstiones, quas disputauit dñs Ia. de Bel. & posuit super hoc prin.

4 ¶ † Sed q̃ro hic, qđ si cã pendet ꝑ appel. & promulgat̃ lex noua, & in ea expressè dr̃, qđ trahat̃ ad pẽdentia, nunqđ trahat̃ ad pendentia, per appel. tex. vr̃ cum gl. qđ non. C. de sacrosſ. eccl. l. sancimus nemini licere &c. in fine, super versi. pendentibus. pro hoc facit bñ s̃. ti. 1. §. super hoc. Erit ergo necesse quòd ad hoc, vt lex noua trahat̃ ad pẽdentia ꝑ appe. necesse est id expressè dicere. ita ponit tex. in c. pen. in fi. de oñi. leg. in 6. Prædicta quæ dixi an lex, & quando lex noua trahat̃ ad pendentia, intellige de lege com-

5 muni † & generali. si. n. esset lex spãlis, q̃ lite pendente actor, vel reus à principe impetrat, vt ſm illam negotiũ, qđ pẽdet, examinaret, & decideret, tunc sine dubio lex illa noua, & spãlis nõ valet aliqđ, imo ſm iꝰ cõe illud negotiũ dẽt decidi, vt s̃. ti. 1. ꝑ totũ.

1 Dilationes probatoriæ in causa quot dentur.
2 Renunciatio facta omnibus allegationibus iuris, non nocet productioni testiũ, sed bene instrumentorum.
3 Renunciare probationibus sibi competentibus, quòd pars possit.
4 Mensis legalis dicitur triginta dierum.

§. Sed & hoc.

Si vna pars oĩbus suis allegationibus renũciauerit, altera verò pars renunciare recuset trib. dilationib. ad malitiã superãdã ei datis, iudex ampliꝰ eũ expectare non dẽt, immo dẽt ferre sñiam legib. consonantẽ. h. d.

1 ¶ † Op. & vr̃, qđ nõ detur, nisi vna dilatio, vel ad plꝰ duæ, vt l. fi. ff. de feriis. Sol. vt in gl. hic, quæ est super verbo, præbeatur, & in auth. iubemus, quæ hinc sumitur, & ibi ꝑ doc. C. de iudi. eodẽ mõ opponitur de §. oẽm vero. s̃. de lit. dic. ꝙ posset opponi ad l. vlt. ff. de fer. nõ aũt ad istam: qa hic, & ibi dant tres dilationes, & i

2 stud ꝯrium solue, vt habes in gl. supradicta. ¶ † Quæro, ad qđ nocet ista renunciatioꝰ dic, quod nocet allegationib. iuris, & productioni instrorũ, nõn ãt productioni testium, ita dicit gl. hic, q̃ est super verbo, renunciare.

3 ¶ † Sed quæro nunqđ ꝓbationibus sibi cõpetentibus partes possint renũciare [a] & vr ꝙ sic, quia hic vides, ꝙ vna pars suis allegationibus renũciauit: ergo patet, ꝙ renũciauit suis probationib. qa allegationes pñt ꝯsistere in iure, & ẽt in facto, vt puta in probationibus, vt dicit gl. hic super ver. allegationes. ꝯrium tenet gl. p̃cedens super ver. renũciare. dicit. n. ꝙ hæc renũciatio nocet tm̃ allegationibus iuris, & q̃tũad ꝓductio nẽ instrorũ, sed testiũ ꝓductioni nõ. gl. verò q̃ est in aut. iubemꝰ. C. de iud. q̃ sumit̃ ex isto. §. tenet, ꝙ ista renũciatio solum nocet allegationibus iuris, nõ aũt q̃tũ ad testiũ, vel instrorũ productionẽm, & per hoc, ꝙ probationibus quis renunciare nõ possit, habuistis gl. s̃. vt sine proh. ma. debi. §. quia vero. sed ꝯrium tenet Ia. de Are. videlicet, ꝙ teneat renunciatio, quæ fit testium productioni, dixi de hoc s̃. de testi. §. qa vero sæpe, vbi gl. tenet idem qđ hic. Nõ ob. gl. in d. §. quia vero. quia loquitur in renunciatione, quam quis facit ex̃ iudicium, q̃ nõ valet, vt ibi: sed hic loquitur in renunciatione quæ fit in iudicio. Et circa istum §. vide, quod

4 no. Spe. in ti. de renun. & ꝯclusio. vsq; ad §. hoc aũt scias. ¶ † Vlt. no. tex. ibi. cõpellat intra 30. dies. & ibi, alius vnius mẽsis. postea sequitur, si vsque ad prædictos tres menses &c. ꝙ mensis legalis dr̃ esse triginta dierum. sed Iac. de Bel. alleg. C. de adul. l. 3. §. fi. in contrarium alle. C. de temp. ap. l. cum anterioribus. §. 1. ff. de reg. iur. l. vbi lex. tu verò, qđ intelligatur 30. dierum, habes alle. tex. cũ glos. C. de iure deli. l. fi. §. sin autem dubius, in l. miles. §. sexaginta. ff. de adul. d. Iac. dicit, Aut tractamus, aut de odio, aut de fauore, sicut distinguitur in l. mi. in l. 3. §. minorem. ff. de min. tu verò dic, vbicunque lex, vel statutum facit mentionem de mense

b quot dierum intelligatur mensis, [b] dic, vt extra, de elec. in ca. quam sit, lib. 6. & tangitur in c. licet. de supplen. negligen. prælat.

ADDITIONES.

a Renunciare. Vide tu ad hoc plenè. Fel. in c. si diligenti, de fo. cõp. post prin. ver. primũ corollar. cũ infinitis cõcord. ibi per eũ all. limita prout ibi ꝑ eũ.

b Mẽsis. Vide tu d. Ale. de Imo. in l. cũ bissextus, de verb. sig. vbi etiã per Bar. & ibi no. & Sal. in l. 2. C. de tẽp. ap. & Flo. in l. ita vulneratus, ad l. Aql. & Ange. i l. iubemus. C. de iud. & Bal. in c. 1. quo temp. mi. & Spe. in tit. de instr. edi. §. 2. ver. si post indictionem. vbi ẽt quot idus, & quot kalẽdas, & quot nonas habeat. Adde istum sup. in auth. vt fac. nouæ const. ver. quot autem dierum dicatur esse mensis, & ibi posui in apo. ad ipsum, in eo ver.

1 Hodie quicquid relinquitur filio, illud habere debet titulo institutionis.
2 Quærela inofficiosi testamenti, an hodie habeat locum. remissiue.
3 Dispositio huius §. quòd hodie habeat locum in præteritione paterna.
4 Præterire dicitur qui de filio mentionẽ non facit instituendo, vel exhæredando.
5 Ascendentes, an hodie habeant legitimam iure institutionis.
6 Filius licet habeat legitimam per fideicommissum vniuersale, potest tamen dicere testamentum nullum.

§. Aliud quoque.

Parenti non licet liberos præterire, vel exheredare, ẽt si lĩtimam eis reliquerit portionẽ, nisi instõnis iure eis reliquerit, vel nisi ingrati ꝓbẽtur expssa ingratitudine in testõ apparẽte. q̃ cãæ ingratitudinis hic ꝑ ordinẽ numerãtur. h. d. ex isto §. sumitur aut. licẽt.

1 C. de libe. præte. vel exhæredatis. ¶ † Op. ꝙ nõ sit necesse filio iure instõnis relinquere, sed sufficit quoquo relicti titulo. vt s̃. de triẽte, & semisse. §. 1. & l. Papinia. §. si quis mortis. ff. de inof. testa. Sol. vt in gl. sup ver. ꝑterire. & idem tenet in d. §. si quis mortis, & idẽ tenet Azo in summa illius ti. s̃. de tri. & semi. per doctores in auth. nouissima. C. de inoffi. test. licet gl. nõ firmet. Idẽ tenet Ber. in c. Raynutius, in 2. gl. ex̃. de test. & est rõ duplex, quare dẽt ha-

2 bere filius iure inst. vt dixi in d. §. 1. de tri. & semi. ¶ † Quæro, vtrũ hodie habeat locũ q̃rela inof. test. Mar. dicit, ꝙ non nisi inter fra-

a tres turpibus personis institutis [a] Io. verò, & Azo dñt ꝯ qđ dic, vt no. in gl. hic, q̃ est sup ver. noĩatim, vt inst. de inof. test. §. fi. & tãgit̃ per gl. in l. fratres. C. de inof. test. & hanc opi tenẽt gl. & Doct. in

3 auth. ex cã. C. de lib. præt. ¶ † Quæro, vtrum iste §. habeat locum in præteritione facta à patre de filio. gl. 1. huius §. quæ est super dicto ver. præterire, in prin. dicit, ꝙ nõ. sed quod hic dr̃ de præteritione, debet referri ad lineam fœmininam, ꝯ tenet gl. ꝙ iste §. locum habeat in linea paterna, vt nq. in l. filio. ff. de iniu. test. C. de codi. l. 1. ff. de manu. test. l. vxorẽ. in vlt. gl. ad idẽ, qđ no. ĩ. eo. §. tale igit̃, & ibi no. dictã l. filio. corrigit, & dictũ §. & sic patet, qđ hẽt locũ in paterna, ad idem quod no. C. de bon. poss. contra tab. l. j. ff. de vsufruc. l. si extraneo. s̃. de hær. & fal. §. exhr̃datos. inst. de inof. test. in prin. ad idẽ oẽs gl. quæ dñt istã auth. hr̃e locũ in præteritione posthumi, vt no. in l. si pater. in prin. de fideicõ. lib. ¶ Circa hoc, an ista auth. habeat locũ in ꝑteritione paterna facta de filio in potestate, vel emancipato, & an habeat locum in posthu-

4 mo præterito, dic vt per Doc. in d. auth. ex causa. ¶ † Quæro, qđ est præterire. gl. q̃ est C. de lib. præte. vel exhære. l. 3. dicit, quod ꝑterire est nullam mentionẽ in testõ de filio facere, vt inst. de hære. ab inte. §. eadẽ, sic ex illa gl. habes, ꝙ si pater filio aliquid reliquit, vel quocunque mõ mentionem faciat, non vr̃ filiũ præterisse, quia de eo est facta mentio, & sic potius vr̃ exhæredatus, q̃

b præteritus, [b] & istam opinionẽ tenent Cy. & Pe. in d. l. 3. sed hoc nõ est verũ, qa posito, ꝙ de filio fiat mẽtio dr̃ præteritus, l. 2. ff. de le. 3. C. de fideicõmis. l. pen. & ideo Fran. Accur. dicit, qđ præterire ẽ nullam de filio facere mentionẽ instituendo, vel exhæredãdo, hoc probat l. maximum vitium. C. de lib. pret. vel exhere. ibi, ea quã taciturnitate in instõne &c. Et videtur ibi tex. ꝙ præteritꝰ dr̃ ille, de quo non fit mẽtio instituendo, vel exheredando eũ in testõ. ad idem insti. de hære. quæ ab intestato. d. §. eadem, ibi dum dicit, præteritus, i. neque institutus, vel exhæredatus. pro hoc qđ no. gl. in auth. non licet. C. de lib. præte. vel exhær. pro hoc facit iste tex. vbi vides, ꝙ licet filius habeat aliquid iure legati: tamen

5 dr̃ præteritus. ¶ † Quæro, hic dr̃, ꝙ descendentes debent habere lĩtimam iure inst. quid de ascendentibus, dicam de hoc ĩ. eo. §. &

6 hæc quidem. ¶ † Vltimò no. tex. hic in eo, quod dicit, vel fideic. ex quo habes, quod non sufficit, ꝙ filius habeat legitimam per fideicom. vniuersale, ad hoc, vt non possit dicere testamentum nullum, de quo dixi s̃. de hære. & fal. §. inordinatum.

ADDITIONES.

a ¶ Institutis. Adde Pau. de Ca. in consi. 59. inc. mulier maritum.

b ¶ Præteritus. Adde, quòd præteritio cum causa dicitur exhæredatio, sed sine causa dr̃ propriè præteritio. tex. est in l in arenam. C. de inof. test. & doc. in l. filio præterito. ff. de iniust. test. & fit hoc modo. filium non instituo, quia fecit tale quid. Bart. in l. j. in prin. ff. si quis à paren. fue. manu. & adde do. Alex. de Imo. auth. ex causa. C. de lib. præte.

1 Protestõ ĩ casu hꝰ §. fiẽda ẽ ĩ scriptis, et quãdo possit fieri sine scriptis remissiue.

§. Si quis de prædictis.

Flij furiosi, si curã eius neglexerint à patre sanæ mẽtis effecto exhæredari pñt: extraneus verò, qui denũtiatione in scriptis facta filiis, qđ curã de patre habeant furioso, & eis negligẽtibus curã, & diligentiam furioso exhibuit, ad successionem eius admittit̃, testõ quo ad successionem euacuatõ, quo ad alia cũcta capitula in sua firmitate manente. h. d. vsque ad §. si vnum

1 ¶ † No. ꝙ ꝑtestatio dẽt fieri in scriptis; & est speciale in hac ꝑtestatione: aliàs rr̃ põt fieri ẽt sine scriptis, vt dixi s̃. de tem. non so.

a pec. §. contestõnem. [a] ¶ Quærit gl. super ver. neglexerint. quid si pater intestatus decessit, nec liberi, nec alius extraneus eum procurauit. dic vt in gl. & secundam opinio. tenet Ia. de Bel.

ADDITIO.

a ¶ Contestationem. Et ibidem vide quæ dixi in apost.

1 *Expensa piissima dicitur illa, quæ fit pro redemptione captiuorum.*
2 *Non dominus vendit rem captiui pro redimendo ipsum.*
3 *Fideiussor potest de bonis principalis satisfacere creditoribus.*

§.Si vnum. Si filius patrem captiuũ redimere negligat, à patre postea liberato iustè exhæredari põt: si verò in captiuitate decedat, liberi, & propinqui, aut extranei redẽptionẽ eius negligentes ex testõ, & ab intestato eius successione priuantur, & captiui bona ecclesiæ, vñ ortus est, applicant̃ conuertenda in redemptionẽ captiuorũ, testõ in aliis capitulis in sua firmitate remanente, q̃ pœna in minoribus 18.an.cessat, quib.ẽt minoribus permissum est res imobiles ipsius, vel ẽt ei⁹, qui in captiuitate cõsistit. ꝓ ipsius redẽptione alienare, & obligare, necessitate captiuo postquã redierit imposita tales ꝯtus ratos, & firmos habere.h.d.¶† No.tex.primo, dũ dicit, ex hac causa piissima, ꝙ expensa, q̃ fit pro redemptione captiuorum dr̃ fieri ex cã piissima.¶ Secundò nõ quinq; notabilia, quæ ꝑ ordinẽ dic, vt in gl.sup ver. debitis. est & aliud notabile in gl.q̃ incipit, ñ minorẽ.quã vide.¶† Tertiò no.in ver.in hmõi &c.Ibi, siue illi⁹, q in captiuitate detinet̃, vbi dr̃, qđ nõ dñs vendit rem captiui ꝓ redimẽdo ipsum, & sic facit iste tex.† ꝙ fideiussor possit satisfacere creditori de bonis principalis, facit ẽt C.vbi đ cri.agi op.auth. quã ĩ ꝓuin.s̃.vt oẽs obe.iud. ꝓuin.§.hęc ꝯsiderãtes. ver.& si qdẽ.

1 *In bonis hæreticorum deficientibus filiis, & propinquis catholicis quandoque succedit ecclesia, quandoque fiscus.*
3 *Ecclesia quando excludatur annali exceptione.*
2 *Filij catholici succedunt patribus hæreticis, & non filij hæretici.*

§ Si quis de. Filij hæretici à patre catholico exhæredari pñt. item parentes hæretici non possunt alios filios instituere, nisi catholicos. & si pater hẽt aliquos filios catholicos, aliquos hæreticos, soli catholici succedunt, nisi hæretici ad fidem conuertantur, si oẽs filij, & propinqui sunt hæretici, siquidem pater moriens est clericus, ecclesia succedit intra annum, post annum non: vel si est laicus succedit fiscus, his obtinentibus in testamento, vel ab intestato.h.d.¶† No.ex hoc §. quòd in bonis hæreticorum deficientibus filiis, & propinquis catholicis, quandoque succedit ecclesia, quñq; fiscus.¶† Secundò no. quòd ecclesia quandoq; excluditur annali exceptione: & est ratio, quia hic tractatur de iure acquirendo. aliàs secus, vt gl. hic super verbo, intra annale.¶† Quærit glo.hic super versi.decernimus.qđ si sint filij hæretici, & catholici, qđ si illi hęretici habeant filios catholicos, nunquid succedant dicti filij catholici? & dicit, ꝙ sic, & hoc tenet Ia.de Bel.arg.l.1.§.filium.ff.de cõtrata.

1 *Causæ exhæredationis nominatim in testamẽto ĩseri dẽnt, & ab hærede ꝓbari.*
2 *Vna ex causis exhæredationis quòd inseratur sufficit.*
3 *Si plura narrantur in libello, & sufficiat vnum, non omnia sunt probanda, sed id quod solum sufficit.*
4 *Institutio hæredis irritatur, quãdo in exhæredatione causa exhæredationis inseritur, sed non probatur per hæredem.*
5 *Testamento rupto ex causa exhæredationis, legata & fideicommissa valent, & conseruantur per istum tex.& auth.ex causa.& nu.8.*
6 *Substitutio pupillaris, quòd conseruetur per istum tex.& per auth.ex causa.*
7 *Datio tutoris in testamento nullo ex causa exhæredationis conseruatur per dispositionem huius constitutionis, & auth.ex causa.*
9 *Testamento irritato ex causa præteritionis, vel exhæredationis legata, & fideicommissa petuntur actione ex testamento.*
10 *Ascendentes in bonis descendẽtiũ, ꝙ debeant habere legitimã ti.institutionis.*
11 *Dispositio huius §.& auth.ex causa, quòd non habeant locum vbi nemo est hæres institutus.*
12 *Institutus in re certa dato alio hærede vniuersali instituto licet habeatur loco legatarij, tamen vt testamẽtum impugnari nõ possit, habetur loco hæredis.*

§.Siue igitur. Testamenta parentum, vel liberorum liberis, vel parentibus exhæredatis, vel præteritis lĩma cã inserta, & probata valent: cã nõ inserta, vel inserta, & ñ ꝓbata, nullum liberis, vel parentibus exhæredatis, vel pteritis ꝑiudiciũ generãt, testõ vacuato, & ab intestato ab eis successione delata, in aliis capitulis testõ firmitatẽ obtinẽte. Item causæ, ex quibus ascendentes à descendẽtibus exhæredari possunt hic spãliter numerantur.h.d.¶† No.1.in hoc §. quid cãe exhæ-
1 redationis, vel pteritionis dẽnt noĩatim in testõ inseri,[a] & ab hærede probari.¶† No.2.ꝙ licet pater, vel filius plures cãs exhæredationis, vel præteritionis ponat, sufficit vnã ex illis ab hærede probare, vt hic, & ĩ.eo.§.si tales igitur.¶† Et sic isti tex.faciũt ad q.qđ si in libello simul plura narrant̃, vel mandant̃, quorum alterũ per se sufficit, non esse necesse oĩa probari, sed alterum tantũ. circa quod vide, qđ no.gl.ex̃, de rescr. c.2.de prob. c.licet cãm. super ver.astrinxit.¶† Tertiò no.tex.ĩ.ne liberi falsis accusationibus &c.nã ista rõ probat, ꝙ iste §.habeat locum ẽt, vbi causam exhæredationis vel præteritionis inseruit, & non probatur per hæredem, vt instõ irritet̃.¶† No.ẽt tex.ibi, per aliquam circumspectationẽ &c.nã ista rõ probat, ꝙ iste §.ẽt habeat locũ vbi causa non inseritur, vt instõ non valeat, & sic ex istis rationibus cõcludit̃, ꝙ iste §.& authẽ.ex cã. C.de lib.præte.quæ ex isto §. sumitur, hẽat locũ, vt legata, & fideicõmissa valeãt siue ꝑ testatorẽ sit cã inserta, & nõ probata, siue cã nullo mõ sit inserta. hoc ẽt probat ꝑcedens ver.ibi, sin aũt hæc obseruata nõ fuerunt. vt iste ver. inferat ad oĩa ꝑcedentia, videlicet ad §.aliud quoq; capitulũ.s̃.e. qñ cã non inseritur, vel inserta ꝑ hæredẽ non probat̃, & fm hoc l.Papi.§.si ex cã.ff.de inof.testa. ꝯdicit dũ dicit, ꝙ rupto testõ per q̃relam oĩa in testamento cõtenta mutant̃, & iõ corrigit̃ per istũ §.& d.auth.ex causa, & ita no.ibi per gl.& l.nam & is.§.1.co.ti.& in l.iure nostro.§.1.ff.de test.tu.& ff.de leg.2.l.si filius.in princ.ad idem facit, qđ tangitur.in d.auth.ex cã, & hanc opi.tenẽt doc.ibi
6 in 6.opi.licet ibi multę opi.ponant̃.¶† Quarto not.tex.ibi dum dicit, vel q̃libet alia cã &c.qa iste tex.facit, qđ substitutio pupillaris conseruetur per istũ.§.& d.auth.ex cã.ad idẽ ĩ.e.§. si tales igit̃, ibi, seu aliis capitulis &c.& istã opi.tenet gl.ff.de vulg.& pupi.l.1. §.vlt.Dyn.verò tenet oppositũ dicẽs, ꝙ iste §.& d.auth.ex cã, habet locũ in his, quę sine instõne hęredis pñt valere, vt legata, vel fideicõmissa, quæ pñt ab intestato relinq, secus ĩ pupillari subst. quæ non põt valere sine hæredis instõne, vt d.l.1.§.fin.& l.seq.§.
7 quisquis.ff.de vulg.& pup.¶† Alij dñt, ꝙ conseruatur per istum §.& auth.ex cã.dicentes, ꝙ sicut tutela per auth.ex causa.conseruatur, vt not.per glo.in l.iure nostro.§.si.ff.de test.tut.& l.1.& l.si pr̃.e.ti.ita conseruat̃ pupillaris substitutio, & tñ tutela in codicillis dari pt̃, si codicilli sint in testõ cõfirmati, vt ff.de test.tut.l.3.C. de test.tu.l.2.Cy.in d.auth.ex causa.in vlt.q.hoc relinquit sub dubio. Quid dicemus? certè idẽ dicit gl.prædicta, & Doc.per illam gl.videlicet, ꝙ tutela conseruet̃ per auth.ex causa, tex.iste expsse hoc dicit ibi, aut dationes tutorũ &c.& ĩ.eo.§. si tales igit̃.ibi, & tutorum dationibus &c.cũ ergo hic §.habeat locum in tutela, q̃ conseruat̃, idem sit in pupillari subst.cum in vtraq; sit fauor filij. Præterea hic dr̃, vel q̃libet alia capitula &c.& in auth.ex cã, dr̃, cętera namq; firma maneant &c. nam appellatione cęterorum cõtinet̃ substõ pupillaris, vt l.nam qđ.§.si quis cõpulsus.ff.ad Treb. & l.qui plures.§.vlt.ff.de vul.& pup.& istam opi.tenẽt Ia.& Old.
8 ¶† Quintò facit iste tex.dũ dicit, vel quælibet alia capitula &c & ĩ.e.§.si tales.ibi, seu aliis capitulis &c.ꝙ per istũ §.& d.auth.ex. cã, cõseruantur fideic.vniuersalia. Pro hoc ẽt facit, ꝙ iste tex.indistinctè dicit legata, vel fideic.& istam opi.tenẽt Dy.Ia.de Aret. & Old.ff ad Treb.l.ita di.§.quoties.vbi de hoc, licet Mar. Sic.in rep.d.auth.ex causa teneat, qđ ꝑ auth.ex cã. non confirmantur fideicom.vniuersalia.sed pro opi.Dyn.Iac.de Aret.& Old.est gl.
9 ord.referendo gl.ad tex.in leg.eam quam.C.de fideic.¶† Sextò no.tex.ibi, & tanquam non recessum. Nam hic vr̃ expressum, qđ legata, & fideicom.&c. quæ in testõ continentur, irritato testõ ex cã præteritionis, vel exhæredationis, petunt̃ actione ex testamento, cùm quantũ ad illa testm̃ pro nõ rescisso habeatur, vt ex hoc tex.q.quam qõnem mouet gl.in d.auth.ex causa, in gl. sed in prin. Alij dñt, ꝙ petuntur condictione ex l.vt refert glo.in d.auth. ex cã.& ibi, per doc.in q.3.sed ꝑcedẽs opi. vr̃ verior per hũc tex. pro hoc facit tex.opti.in l.si.ff.de hære.inst.& sic patet, ꝙ irrita institutione legata ex testõ debentur, & actione ex testamento petunt̃.pro hoc etiam facit: qa video, ꝙ irritato testamẽto ꝑ cõtra tabulas, legata, & fideicõ.reseruãt liberis & coniunctis personis per edic.de legatis ꝓstan.ita est tex.in l.j.in prin.ff.de le.præst.pro hoc ẽt est gl.hic super versi.testm̃, vbi gl.dicit, no.scripturam ꝓ parte valere, & pro parte non.& sic patet, ꝙ istud testamentum
10 quãtum ad alia in eo cõtenta, valet.¶† Septimò no.tex.in ver. & hæc quidem.ibi dum dr̃, & ècontrario de liberorum testamẽtis &c. quia hic videtur expressum, quòd debent habere legitimam iure insti.à suis ascendentibus, & ascẽdentes debent etiam habere legitimam à descendentibus suis iure inst.ad idem ĩ.eo. §.hęc autem.in prin.coniuncto ver.cęterum, & eo.§.ibi, vnde ꝯstat.ad vtriusque partis vtilitatem &c.& sic videtur idem seruari debere in testamentis filiorum respectu ascendentium, & ita dis
11 putando d.Ia.de Be.tenuit s̃.eo.§.aliud.¶† Quæro, pone, ꝙ pr̃ fecit testm̃, & filium pręteriit, & neminẽ hæredẽ instituit, an habebit locũ §.iste, & auth.ex causa, vt cætera firma maneant, gloss. no.habes, ꝙ non in l.1.§.fin.ff.de vulg.& pup.in prima solu.quã dat ad ꝯrium, quod facit ibi de dicta auth.ex causa, & sic ex ipsa glo.habes, quod iste §.& auth.ex causa, non habent locum, vbi nemo est hæres institutus.¶† Venio ad vers.hæc aũt dispositionis, no.tex.in ver.cæterum, ꝙ licet institutus in re certa habeat̃ loco legatarij aliis existentibus vniuersaliter institutis, vt l.quoties.C.de hær.inst.tamen quo ad excludendum quærelam inofficiosi testamenti, & vt testm̃ impugnari non possit, habetur loco hæredis, vt hic, & no.per gloss.in l.si quis priore.ad Trebel.

ADDITIO.

a ¶ Inseri. Adde Bal.in l.2. C.de lib.præte.& in l.1.4.q. eo.tit.& Bart.etiam in l.3.§.filius.ff.de lib.& posth.vbi est gl.ord.

1 *Præscriptio non currit non valenti agere.*

Hæc autem. Nemini licitum est hæredibus propinquis, & affinibus, & cõiunctis defunctis & eius

eius fideiussoribus ullam inquietudinem, vel molestiam occasione debiti defuncti, vel generaliter quacunq; de causa ad præfatas personas spectãte ante spatium nouem dierũ inferre: quicquid autem factum est infra prædictum spacium est inualidum, nullo tamen ex hoc creditori circa temporalem præscriptionẽ præiudicio generando hoc dicit. ex isto. §. sumitur aut. sed nec
1 añ, quæ ponitur super l.fin.C.de sepuchro violato. ¶† Nota, ꝙ
2 non valenti agere præscriptio non currit[a] & c.& econtrà.

ADDITIO.

a Non currit. Facit, quod no. habetur per Ange. in consi. 10. inci. in causa Gregorij, quẽ vide, & adde tex. in l.2.§. in omnibus. ff. de iu. & Bal. in l. quoties, C. de preci. Impe. offeren.

1 *Impersonalitas vitiat obligationem, & quando non. nu.3.*
2 *Duo rei debendi, vel credendi, quòd constituatur per dictionem, aut.*

§. Ad hoc. ¶Qui constituit, vel spopondit pro alio, siquidẽ psonalr̃ ẽ locut⁹ dicẽdo, satisfaciã, obligatur in quantitate, quã dixit: si dixit, satisfiet à me, & ab illo, illo ñ ꝯsentiente ꝓ rata ipse obligaꝰ. Si verò alternatiuè, satisfiet à me, aut ab illo nõ ꝯsentiente ipso insolidũ teneꝰ. Si verò constituens locutus fuerit impersonaliter, nullus teneꝰ, salua tñ manente actione ꝯ illos, ꝯ quos de iure competit, his obtinentibus in quibuscunq; casibus nondũ finitis. h.d. ex isto §. sumitur auth. si qñ.
1 C. de const. pec. ¶† No. ex isto §. duo. Primò, ꝙ impersonalitas vitiat oblĩonẽ. Secundò no. ꝙ dictio, &, inferat partem, vt hic, & l. si mihi, & Titio. ff. de verb. ob. & inst. de inu. stip. §. sed & si quis; sed dictio, aut, attribuit rẽ cuilibet insolidũ, vt hic, & d. authẽ. si
2 qñ. † & sic no. ꝑ istũ §. & d. auth. ꝙ ꝑ istã disiũctiuã, aut, cõstituantur duo rei debendi insolidũ. facit ad idẽ, qđ habes in l. si ex toto. §. j. ff. de leg. 1. & in l. ille. de leg. 3. & ꝑ dictionẽ, aut, constituuntẽ etiã duo rei credẽdi, vt l. Titio, aut Seio. de leg. 3. ¶Sed ꝯ primum op. & vr̃, ꝙ impersonalitas no vitiet, vt l. stipulatio ista. §. sicut ãt. & §. si qs ita. ff. de verb. ob. & l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. c.
3 tit. Sol. † qñq; impersonalitas est ex parte ꝓmittẽtis, qñq; est ex parte stipulantis. primo casu, aut impersonalitas est in verbo obligatiuo, aut in verbo obligationis executiuo. primo casu obligationem vitiat secundo casu impersonalitas obligationẽ non vitiat, vt l. fin. §. si. ff. si cert. pet. & l. illa stipulatio. §. eum qui. ff. de ver. ob. secundo principali, qñ est impersonalitas ex parte stipulantis non vitiat, vt in contrario. quæ autem sit ratio diuersitatis dic, vt no. Pe. in d. auth. si quando.

Vt liceat matri, & auiæ; Rubrica.

1 *Parentes, & etiam extranei concedunt administrationem bonorum cui volũt.*
2 *Fœmina an possit esse executrix testamenti.*
3 *Executor testamentarius, an cogatur officium executoris suscipere. remissiue.*
4 *Curator datur etiam respectu certæ rei.*
5 *Vsusfructus bonorum relictorum filio, quibus casibus quæratur patri.*
6 *Filiusfamilias in aduentitiis testari non potest, nec etiam in aliis, in quibus patri non quæritur vsusfructus.*
7 *Filiusfamilias bona in quibus patri non quæritur vsusfructus, potest donare causa mortis sine patris consensu.*

Diuersis. ¶Parentes, & ẽt extranei liberis sub parẽtum ptãte positis res proprias donare. & relinquere pñt adiecta cõdi. ne parẽtibus eorum vsusfructus, vel aliud ad dictas res participiũ acquiraꝰ & dictarum rerum administratio liberis maioribus licet in ptãte cõstitutis permittitur, si verò sunt minores illi administratio dictarum rerum cõceditur cui testor, vel donans permisit. si verò testor nihil disposuit, vel ille de quo testor disposuit decesserit, vel acceptare noluerit, dabitur per iudicem curator bonis sub competenti fideiussione, h.d. ¶Ex isto §. sumitur auth. excipitur
1 C. de bonis quæ libe. ¶† No. ex hoc primò quod parentes, & ẽt extranei pñt cui volunt administrationem bonorum cõcedere, vt hic. concor. sunt in gl. ¶† Secundo no. in ver. licẽtiam,
2 ꝙ administratio bonorũ põt concedi matri, & auiæ ipsius filiifamilias, & sic vr̃ hic tex. ꝙ fœmina possit esse executrix testã. circa quod vide l. à filio. in princ. ff. de ali. & cib. leg. & quod no. Doc.
a C. de epi. & cle. in l. id, quod pauperib.[a] in pe. q. & in Spe. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. ver. quid in muliere. ¶ Tertio no. ꝙ ille cui talium bonorũ administratio concediꝰ non cogiꝰ eam acce-
3 ptare, vt hic in ver. ita tñ si & ipse. & in ver. si vero forsan. ¶† Et sic est hic arg. ꝙ commissarius, seu executor vltimæ volũtatis ñ cogaꝰ suscipere cõmissariam, seu executoriã, de quo vide Doc. ĩ l. à filio. in prin. & ibi per Dy. ff. de ali. & cib. leg. & ꝑ Doc. in d. l. id, qđ pauperibus. ver. nũc videamus. C. de epi. & cle. & Spe. de inst.
4 edi. §. nunc vero. ver. hoc ẽt. in 12. col. ¶† Vlt. no. ꝙ curator daꝰ certæ rei, vt hic, & in d. auth. excipitur. ¶Op. & vr̃, ꝙ patri quæratur vsusfructus omnium donatorum, vel relictorũ ipsi filiofa. vt
5 C. de bo. q̃ lib. l. cũ oportet. † Sol. nõ quęritur vsusfr. fallit hic in casibus in gl. super ver. parẽtibus. no. cui gl. adde, qđ no. in auth. idem est. C. de bo. q̃ lib. ¶Et circa 6. casum hic no. in gl. vide l. 1. 2. 3. in prin. C. de bo. quæ lib. ¶Item circa 7. vide, qđ no. Doc. in l. fi.

C. de vsufru. in 6. op. & qđ tangunt Doc. in d. auth. idem est, vbi gl. ẽt. ¶Quæro, hic dr̃, ꝙ filiusf. põt disponere qũo vult de bonis donatis, ne vsusfructus q̃ratur patri, sed an poterit testari? hic gl. dicit, ꝙ nõ, nam etiam in proprietate filius non testatur. dic vt in
6 gl. super vers. disponere. ¶† Ex qua gl. no. duo. Primò, ꝙ filiusfa. non potest testari quantũ ad proprietatem de bonis aduẽtitiis, in quibus quæritur vsusfructus patri, & de hoc est casus in l. pen. C. qui test. fa. pos. & in l. fin. §. filiifam. C. de bon. quæ lib. all. glo. & no. in l. fi. C. de inof. test. & ꝙ faciunt gl. quas ibi allegabo. ¶Secũdò no. ꝙ filiusfa. non potest testari in bonis. in quibus pr̃i non q̃ritur vsusfructus, ita no. d. gl. hic. idem no. ff. de test. l. qui in ptãte. & l. 1. §. in filiafa. ff. ad Treb. & per Doct. in l. pen. C. qui testa. face.
7 pos. in Spe. de inst. edi. §. cõpẽdiosè. ver. sed nunqd filius. ¶† Sed q̃ro nunquid filius possit donare cã mortis sine patris consensu bona in quibus pr̃i non q̃ritur vsusfructus? tex. ibi. qũo voluerit
b disponere, &c. cũ sua gl. vt velle, quod sic.[b] gl. excipit solum testamẽtum, ergo alio modo potest disponere qũo vult, ad idẽ d. l. qui in potestate. ff. de testa. in glo. quæ incipit, non ideo magis ibi, disponit non testando. pro hoc ẽt, quia donatio causa mortis accedit magis ꝯtui quàm vltimæ voluntati, vt no. gl. in l. 2. in prin. ff. de dona. plenè, & in l. tam is. §. j. ff. de don. cã mor. & Doc. in l. senium. C. qui testa. face. poss. & istud videtur veritas.

ADDITIONES.

a ¶Id quod pauperibus. & ibi vide omnino Bal. & adde Io. de Pra. in l. fœminis. de procur. & Lan. in trac. de arb. 2. parte, in prin.
b ¶Quod sic. Sed ab extra quæro quid si filiusfa. legat, an si legatum non potest habere ex testamento, neque ex codicilis, an debeatur saltem in vim donationis causa mortis accedente tali testamento, vel legato cõsensu patris. Vide d. Soc. in consi. 122. inci. multum abunde. ver. succedit 3. difficultas, cum vers. seq. vsque ad ver. 4. difficultas, in 2. parte, & ibi in prædictis consi. vide ad id, quod dicit hic tex.

1 *Nominatio facta per patrem de filio, quòd prosit ad filij legitimationem.*
2 *Nominatio filiationis facit præsumi matrimonium intercessisse.*
Præsumptio, ꝙ matrimonium interuenerit, est præsumptio iuris, & de iure.
3 *Beneficium vni datum, datur alij.*
4 *Legitimatio ex nominatione facta in filium, an habeat locum etiam, si filij legitimi supersint.*
5 *Legitimatus per nominationem, succedit agnatis, & cognatis patris.*

§. Ad hoc. ¶Liberi de libera muliere nati, cum qua nuptiæ eẽ poterãt, si à pr̃e noĩati fuerint filij, nõ adiecto hoc verbo, nãles ltĩmi efficiunꝰ, & matrimonium inter illa verba proferentem & mulierẽ ex qua nati sunt intercessisse monstratur, & si pr̃ erga vnũ ex filiis talia verba dixerit, prodest omnibus qui ex eadem matre sunt orti, h. d. ¶Et ex isto §. sumiꝰ
1 auth. si quis. C. de na. lib. ¶No. primò, † ꝙ pr̃is professio per mo
2 dum hic insertum prodest ad filij ltĩmationẽ. ¶† Secũdò no. ꝙ talis professio facit ꝓsumi mr̃imoniũ intercessisse, & est præsumptio iuris, & de iure, vt hic in verbo, ex hoc, qđ est valde no. fm Iac. de Bel. & qđ sit præsumptio iuris, & de iure, apparet ex gl. super ver. mõstratur, quę exponit, i. fingiꝰ, & sic apparet, ꝙ est fictio.
3 ¶† Tertiò, no. ꝙ bñficium vni datum, & aliis daꝰ. concor. sunt ĩ
4 gl. sup ver. muliere. ¶† Sed q̃ro vtrũ qđ hic dr̃ de tali ltĩmatione locũ hẽat ẽt ltĩmis filiis ex ltĩmo mr̃monio natis superstitibus? gl. duorum verborum in d. auth. si quis, dicit, ꝙ nõ, sed ita demũ locum hẽt, si dicti ltĩmi filij non supersint. Sed Iac. de Bel. dicit, ꝙ habet locum siue supersint ltĩmi, siue non, qđ probatur sic. Illud operaꝰ matrimonium præsumptum, qđ operaꝰ mr̃imonium verum, vt s̃. qui. mo. na. effi. legi. §. illud quoq;. ff. de titu nup. l. in liberæ, sed filij nãles ltĩmantur ꝑ mr̃imonium verũ, & filiis existẽtibus, vt s̃. de ince. nup. § dubitatũ. & inst. de nup. §. fi. ergo & per mr̃imonium ꝓsumptum de quo dr̃ hic, tñ teneměti præalle. gl. cuius opi. tenet gl. s̃. quib. mo. na. effi. sui. §. gñalr̃. in gl. quæ inci-
5 pit supple. in fin. & no. in c. per tuas. extrà, qui fil. sint leg. ¶† Vlt. no. tex. ibi, sed omni frui eos, &c. ꝙ legitimatus per istum modũ fruiꝰ omni iure, quod leges concedunt filiis legitimis, & naturalibus, & sic videꝰ hic tex. ꝙ filius legitimatus ꝑ hunc modũ succedit agnatis, & cognatis patris sicut legitimus, & naturalis. ita videtur velle tex. ille, quem teneměti.

§. Hoc quoque. Liberi nati ex nuptiis ltĩmè contractis licet non solennibus, ad paternã hæreditatem pariter vocantur cum filiis natis ex nuptiis solenniter contractis, siue præcesserint eos, siue sequantur. h.d.
1 *Matrimonium quibus casibus valeat sine scripturis.*

§. Quia vero. Decorati maximis dignitatibus vsq; ad illustrem dignitatem inclusiuè nuptias aliter ꝯhere non pñt, nisi dotalia instra scribanꝰ: nuptiæ tñ prius ꝯtæ manent exceptis barbaris cuiuscunq; dignitatis existant, reliquis autem omnibus nuptias solo consensu contrahere per
1 mittitur. h.d. ¶† No. ꝙ matrimonium valet sine scripturis. fallit in casibus, quos dicit gl. sup versi. iubemus. sed aduerte ad id, qđ dicit gl. & vbicunq; lex de hoc facit mẽtionẽ &c. quia circa hoc vide quod no. in l. imperialis. & in authen. maximis. C. de nup.

1 *Vxor in bonis viri quando matrimonium contractum fuit sine dote, q̄ habe t quartam in bonis viri, siue supersint parentes, siue filij.*
2 *Vxor indotata, quòd succedat in bonis viri in quartam, etiam solis transuersalibus existentibus.*

§. Quia vero Matrimonio sine dote ɔ̄cto si mulier à viro sine rationabili causa reiiciatur, vel viro diuite moriente ipsa inops superuiuat, ad quartam partem substantiæ viri admittitur, si vir tres filios, vel pauciores ex ipsa vel alia hēat muliere. Si verò plures habeat, tunc ad tantam partem admittitur, q̄tum est id, q̄d vni filiorū ꝑpetit. Si verò ecōtra vir à tali vxore sine rationabili cā reiiciat, de substantia mulieris
1 nihil lucrabitur. h. d. ¶ † Quærit gl. sup ver. in talib. q̄d si nullus filiorū superest, sed tm̄ ascēdentes: dicit hic gl. q̄ in aliis reb. ꝑfert vxor, vt l. vna. C. vn̄ vir, & vxor. sed certè illa ꝓbat totum ɔ̄rium, quia vxori præferuntur viri parentes, quare dic, q̄ vxor hēbit quartam bonorum viri: residuum habebūt parentes, & sic erit idem, qn̄ supersunt parentes, q̄d esset qn̄ supersunt filij, & ita te-
2 nent Doc. in auth. ꝑterea. C. vnde vir, & vxor. ¶ † Sed quærit gl. q̄d si nullus ascendentium superest, sed tm̄ trāsuersales: gl. hic, & in d. auth. ꝑterea, ponit opi. q̄d dicemus? Ia. de Bel. ponit opi. Pla. q̄ vxores habebūt tm̄ quartā, sed residuū tm̄ habeant transuersales, nec possit habere vxor aliud. Nā dicit, quod ista quarta, & residuum transferuntur ex diuerso iure, & ideo in eis ius accrescendi locum non habet, vt ff. qui. mo. vsusfruct. amittatur. l. si sub conditione. & Doc. in d. auth. præterea. in 2. q.

§. Illo Nulla dignitas hodie ꝓhibet nuptias cū muliere humili, & vili contrahere dotalib. interuenientib. instrumētis, reliquis vero dignitatib. carentib. solo effectu nuptias sine dotalib. instr̄is permittitur ɔ̄here antiquo iure sublato, h. d.

1 *Vxore diuertente culpa sua, filij apud virum alunt expensis matris, si est diues.*
2 *Mater quando teneatur alere filium vsque ad triennium.*

§. Illud quoque. Diuortio celebrato liberi ad parentum hæreditatem nihilominus vocanť & alēdi sunt apud parentem, q diuortij cām non pstitit expensis alterius parentis ɔ̄mittentis cām diuortij, nisi alius inops sit, tūc apud diuitem alendi sunt, his pariter obtinentib. in parentib. &
1 liberis. h. d. † Quæro dr̄ in ver. si verò cām. q̄d qn̄ mr̄ dedit cām diuortio filij alentur apud p̄rem, quæro cuius expensis. dicit gl. super verbo, alentur, q̄ Ir. addit, matris locupletis expensis, & ita posuit Ir. in text. aut. si pr̄, posita sup l. vna. C. de diuortio facto apud quē, &c. & ita per istam opinionem tenet ibi gl. & in l. alimē-
2 ta. C. de ne. ge. ¶ † Sed hic quæro de vna q. leges dn̄t, q̄ mr̄ debet alere filiū intra triennium. Quæro qual'r istud dēt intelligi. Respondeo ita demum, si ipsa habebit de lacte, & si ipsam lactare
a deceat.[a] & ita no. Azo in summa, C. de patria potestate.

ADDITIO.

a Deceat. Adde Ang. in l. si competenti. C. de alc. lib. Bar. Bal. & Doct. in l. alimenta. C. de neg. gest. & Inn. in c. ex literis. de conuc. infid. vbi dicit, idem si ex certis causis iudici videatur, quia non tenetur lactare infrà triennium, vnde est arbitrarium, & adde Bal. in l. omnē. ad Ter. & Fel. in c. illud. de præsum. in fi. ver. no. quarto, circa fi. ver. & quod ibi dixi in apost.

1 *Maritus accusans de adulterio debet se subscribere.*
2 *Matrimonium hodie solum per ingressum religionis soluitur.*

§. Quia vero. Marito atq; vxori diuortium celabrari a ꝑmittiť ex causis[a] hic enumeratis: h. d.
1 ¶ † Opp. hic dr̄, q̄ qn̄ vir accusat vxorē de adulterio, dēt se subscribere. Cōtrà, C. de adu. l. q̄uis. gl. ponit duas sol. approbat secūdā, q̄ dic, vt in gl. & sic hodie siue maritus accuset iure mariti, siue iure exnei, dēt se subscribere ad pœnam talionis, ita dicit gl. hic super verbo, subscribere, & in d. l. q̄uis, & hoc tenent doc. ibi in secunda opi. & in auth. sed nouo iure, & in l. iure mariti. e. tit. & hanc ēt tenent doc. in l. crimen. C. qui ac. nō pos. & vide quod
2 no. in d. l. consensu. §. vir quoq;. & §. virū. C. de repu. ¶ † Vltimò circa istū §. dic q̄ solum in vno casū matrimoniū pōt separari, videlicet p ingressum religionis, vt in c. ex publico. ex̄, de conuer. coniu. & vide q̄d no. s̄. de nu. §. distrahunť. & d̄ mo. §. sināt vxorē.

ADDITIO.

a Ex causis. Ex quibus causis fiat diuortium: vide in Spec. in ti. de diuor. vbi ēt quomodo firmentur libelli, & adde Aul. Gel. lib. 16. c. vlt. & lib. 4. c. 3. q̄ Spurius Caruilius Ro. fuit primus, qui Romæ fecit diuortium anno quingentesimo vndecimo post vrbem conditam ex causa sterilitatis.

1 *Ista verba, nisi forte castitatis concupiscentia, qualiter accipiantur.*
2 *Pater ingrediens monasterium tenetur dare filijs partem bonorum.*

§. Quia vero aliqui. Nuptiæ regulariter consensu non soluuntur, nisi castitatis concupiscentia dote, & donatione pp nupt. liberis seruata: altero autem, vel vtroq; alias nuptias postea contrahente, vel aliter luxuriosè viuēte, delinquentis substantia ad filios debet peruenire filiis minorib. per iudicē gubernatore dato, filiis non extan
1 tib. ad fiscum eorū substantia debet ꝑuenire. hoc dicit. ¶ † Quæro qualiter accipiantur ista verba, nisi fortè castitatis &c. glo. ponit hic super verbo, castitatis. tu verò dic de hoc, vt extra, de iureiurand. c. tua nos. 30. q. v. quòd Deo. 38. distin. quia quædā, & c.
2 seq. & 32. dist. c. seriatim. extra, de conuer. coniu. c. j. in fin. † Vltimo. gl. super verbo, penæ, inducit hunc tex. in ar. q̄ si pater ingrediatur monasteriū, tenetur dare suam partem bonorum filiis tū demum post mortem, vel post delictum commissum dentur bona filiis. de hac q. no. per glo. sup. de mon. §. aliud quoque, & inf. de sanct. epi. auth. si qua mulier.

1 *Dispositio huius tex. an habeat locum in quacunque militia.*
2 *Litigantes possunt dare iudici interrogationes, & interrogatoria.*
3 *Sententia lata in causa matrimoniali contra matrimonium, quòd non transeat in rem iudicatam.*
4 *Testes, quando testificantur, non tenentur reddere causam dicti sui.*

§. Quod autem Mulier virum quantocunque tp̄e in expeditione fuerit, expectare debet, licet literas, vel nuncium sospitatis eius non receperit. Si verò maritum mortuum esse audiuerit, nō licet ei nubere, nisi dux belli per iuramentum hoc dixerit, & post iuramētum adhuc cū expectare cogitur ꝑ annum, pœna ɔ̄facientib. imminente. h. d.
1 ¶ † Quærit gl. vtrum, q̄d hic dr̄, habeat locū in quacūq; militia, ita, vt in ea existens debeat tanto tp̄e expectari. dic, vt in gl. super verbo, sustinere. in fi. & ad id, q̄d dicit de iure canonico, dic, vt habes extra, de spō. c. in præsentia. de secun. nup. c. dn̄s noster. 34.
2 q. j. c. cū per bellicam. ¶ † Vlterius iste text. inducitur in argm̄ p Iac. de Bel. in eo, q̄ hæc mulier interrogata à Duce belli, q est testis in morte viri sui, q̄d licet litigatorib. interrogatiōes, & interrogatoria iudici dare. facit. s̄. de testib. §. si verò dicat. ff. de adul. l. si postulauerit. §. qōni. ita dt d. Ia. videri de interrogatoriis, q̄ dāť
3 à parte iudici. vide in c. ꝑsentiū. de test. lib. 6. ¶ † Vlterius est arg. iste text. q̄ sn̄ia lata in cā m̄rimoniali ɔ̄ m̄rimonium nō transeat in rē iudicatā, sicut hic vides in iuro, de quo dic, vt not. ex̄. de re
4 iu. c. lator. 35. q. 8. in sum. vt lit. nō conte. c. j. ¶ † Vltimò gl. hic super ver. spatium, inducit hunc tex. in eo, q̄d hic dr̄, q̄ Dux belli simpliciter iurat de morte uiri, quod testis non debet dicere causam sui dicti, de quo dic, vt dixi s̄. de testi. §. & licet. vbi gl. tangit.

§. Prædictis. Matrimonia etiam ex trib. aliis casibus superioribus additis distrahi possunt, & excep̄tis hac constitutione numeratis, & ex nullis aliis m̄rimonia dissoluūtur. h. d. ¶ Op. dicitur hic, q̄ impedimentū dirimit m̄rimonium ɔ̄ctum, 32. q. 7. c. hi qui m̄rimoniū. Sol. vt no. extra, de fri. & malefi. in c. laudabilem. dixi s̄. de nup. §. & per occasionem.

§ Quia vero. Mulier, & vir peccātes pœna lt̄ima puniūtur, & iudices, & officiales negligētes. h. d. vsq; ad §. si q̄s aūt. iste §. hodie corrigiť per §. j̄. vt fra. fi. §. pen.

1 *Admonitio debet vindictam præcedere.*
2 *Damnari ex præsumptione, quòd quis possit. Et quando, nu. 5.*
3 *Lex facit illum iudicem, & vltorem, in quem vindictam collocat.*
4 *Delinquens in ecclesia, ad ecclesiam non confugit, nec ab ea defenditur.*
6 *Marito quādo liceat quēlibet adulterū occidere etiam de iure canonico. & n. 7.*
8 *Transigi de adulterio, quando possit. & nu. 10.*
9 *Clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia, quando resultaret intellectus contrarius iuri.*
11 *Instrumentum factum in beneficium alicuius, qualiter equus mortuus fuit vulneratus, non valet nisi habeat tres testes.*
12 *Crimen, an probari possit per testes.*

§. His quoque ¶ Adulteriū ꝑsumptū iuris ꝑsumptione ꝓbatū, puniť sicut verum, vindicta sua manu qnq; permissa, his obtinentib. in casib. futuris, & pendentib. nondū finitis. h. d. Ex isto §. sumitur auth. si quis ei. C. de a-
1 dul. ¶ † No. in hoc §. q̄ admonitio dēt præcedere vindictam. de
2 quo dic extra, de vi. & hon. cleric. c. fi. ¶ † Scd̄o no. quē ex ꝑsum
3 ptione damnari. ¶ † Tertiò no. q̄ vindicta ꝓpriis manib. homi-
4 ni permittiť. q̄a lex facit eum iudicē, & vltorem. ¶ † Quartò no. tex. ibi, non. n. dēt &c. q̄ ille q deliquit in ecclesia, nō debet ad ecclesiam cōfugere, nec dēt ab ipsa defendi, tex. est hic, ad idē. j̄. e. ver. quis enim &c. pro hoc est casus ex̄, de immu. ecc. c. fi. dixi de
5 hoc s̄. de mā. princ. §. neq; aūt. ¶ † Opp. & vr̄ q̄ ex ꝑsumptione q̄s dānari nō possit, vt l. absentē. in prin. ff. de poe. gl. hic sup ver.
a punire. ponit vnā solut. tu verò dic,[a] q̄ hic est ꝑsumptio legis, ibi. præsumptio hominis, vt notať in l. contraria. C. de adu. l. quis. & l. si q̄s adulterij. eo. tit. & de hoc no. 2. q. j. c. semper. & 32. q. j. c. dt
6 dn̄s. dic, vt ibi. ¶ † Scd̄o opp. & vr̄ q̄ nō liceat marito quemlibet occidere, vt C. de adult. l. Gracchus, & l. marito. ff. eod. tit. dic, vt in gl. hic super verbo, perimere. sed Iac. de Bel. dicit hic esse speciale odio spernentis tantā solennitatē pp nimiam ɔ̄tumaciam ipsius adulteri, & q̄a hæc lex loquitur ḡnaliter, & indistinctè, & quia facit virū vltorem, & iudicem huius delicti, & quia ēt loca distinguit, arg. C. de rap. l. j. & qn̄ li. sine iudi. se vin. l. j. & 2. circa quod vide quod no. in d. l. marito. & per doc. in d. aut. si quis ei. C. de

ADDITIO.

a Tu vero dic. Vide Bar. in l. q̄ Nerua. ff. depositi. & do. Ale. de Imo. in l. fina. de quæstio. & Bal. in l. fi. ff. de hære. inst. & adde Spe. in tit. de prob. §. 3. ver. v. per præsumptionem. & Ang. in trac. malefi. ver. quod fama.

Bart. super Authen. G

7 C. de adul. ¶ † Quid autem iuris sit de iure canonico [a], vide vt
a no. in tex. & gl. 23. q. 2. c. inter hæc. ¶ † Item op. ad §. quæ igitur. i-
8 bi dum dicit, amicabili compositione. hic innuitur, ꝙ de adulte-
rio possit transigi. contrà, C. de transa. l. trãsigere. gl. j. quæ est su-
per verbo, amicabili. dat hic quatuor solu. quas per ordinem dic,
9 vt in gl. ¶ † Ex j. sol. not. ꝙ clausula in fine posita non refertur ad
b omnia præcedentia [b] quando resultaret intellectus iuri contra-
rius, vt ff. de adop. l. in ado. l. si idem, in fi. ff. de iurisf. om. iu. de qua
materia vide in c. secundo requiris. extra, de app. & c. inquisitio-
ni. e. ti. & qđ no. Spe. in ti. de instr. ed. §. nunc autem. ver. item exci
pe. & vide tex. in l. 3. §. filius. ff. de lib. & posth. ꝯiuncta l. j. C. de lib.
10 præte. vel exhere. † Iac. de bel. omissis sol. gl. soluit aliter dicens,
ꝙ aut loquimur de adulterio præsumpto, & licitũ est transigere,
vt hic: aut de vero, & tunc non est licitum vt in l. contraria. quod
11 tene menti. ¶ † Vltimò iste tex. in versic. sinautem. inducitur
in ar. p Iac. de Bel. ꝙ instrm qđ plerunq; quis facit sibi fieri, quali
ter equus suus est percussus, vel mortuus, valet si fiat coram tri-
12 bus testib. ¶ † Item est ar. ꝙ crimẽ possit probari per istrm. facit
dicit ipse, l. fi. C. de prob. l. 2. quorum ap non reci. c. fin. de iureiu.
lib. 6. de hac q. no. per gl. in l. contra negantem. C. ad l. Aq. & in l.
2. præal. quorum app. nõ reci. & ff. ad Tur. l. in Senatus cõsultũ.
circa prin. & no. p gloss. ex, de ver. sig. c. constitutionẽ. lib. 6. & i-
stam q. disputauit Iaco. de Arc. quam refert Cy. in l. pe. C. de pb.

ADDITIONES.

a De iure canonico. Ad quod vide aliquid per Fel. in c. j. circa princ. de rescr.
b Præcedentia. An & quando, & in quibus referatur ad præcedentia, & quã-
do non, vide latissime Fel. in c. causam. ver. clausula refert. de resc. vbi plenè
& no. & vide quod ibi dixi, & Flo. in l. si seruus. §. inquit. ad l. Aq. & Card. in
cle. j. §. qui autem, de sta. mo. Adde istum in l. emptor. §. Lucius. & quod ibi
posui in add. ad ipsum, in ver. clausula generalis, sup. de pac.

COLLATIO IX.

De hæredibus ab intestato venientibus. Rub.

1 *Vsusfructus, qui acquiritur patri in bonis filij, non extinguitur per mortem fi-*
lij, sed durat patre viuente, & ibi quando extinguatur.
2 *Filiusfa. hodie habet hæredem ab intestato in aduentitijs, non in profectitiis.*
numero 8.
3 *Differentia emancipationis, & patriæ potestatis hodie sublata est quantum ad*
successionem intestati, non autem ex testamento.
4 *Differentia agnationis, & cognationis, quòd hodie sit sublata in successione in-*
testati, non ex testamento.
5 *Titulus de coniu. cum eman. liberis, quòd corrigatur. & nu. 10.*
6 *Dispositio hæc in quo peculio loquat̃, vt descendẽtes suo ascendenti præferãtur.*
7 *In profectitiis hodie nihil est immutatum per iura noua.*
9 *Filiafa. quando habeat hæredem ab intestato in dote profectitia.*

PLurimas. Omnis generis ab intestato succes-
sio in trib. gradib⁹ diuiditur, videli-
cet ascendẽtium, & descendentiũ, & ex latere veni-
entium. Item in successione patris, vel filiifa. prima
cã est descẽdentium, & primi quidẽ gradus æquali-
ter: cæteri verò in stirpẽ vocant̃, vsufru. parenti seruato, sublata
differentia sexus, patriæ potestatis, & agnationis, & cognationis
1 h. d. vsque ad §. ꝯñs. ¶ † No. tex. in ver. nã in vsufr. ꝙ vsusfuctus,
qui acquiritur pr̃i in reb. acquisitis per filiũ, non extinguit̃ mor-
te filij: imò durat post mortẽ filij in vita ipsius pr̃is, tex. est no. hic
& hoc tenet gl. in l. j. C. de bo. mater. & de bo. quæ lib. l. qđ scitis.
in fi. licet Pla. teneat ꝯ, vt no. gl. C. de vsuf. l. 3. sed eius opi. ibi re p-
bat̃, & etiã in aliis locis s̃. all. Hoc fallit in casu, videlicet qñ pr̃, q
habet vsumf. bonorũ filij, succedit ipsi filio vnà cum fratrib. filij:
quia tunc vsusfructus extinguitur, & hẽt pr̃ virilem portionem
bonorum filij, vt in §. si verò cũ ascendentib. j. eo. ex quo sumit̃
auth. Itẽ hr̃ditas. C. de bo. q̃ libe. de quo per gl. & Doc. in d. l. 3. C.
2 de vsuf. ¶ † Secundò no. ꝙ filiusfa. hodie hæredem hẽt ab inte-
stato, vt hic, & j. px. & vr̃ velle gl. super verbo, parentibus, ꝙ hoc
est nouiter introductũ, probat̃ per istã auth. & idẽ not. ff. de cast.
pec. l. 2. & habuistis no. s̃. de nup. §. venient. sed certè immò de iu
3 re C. filiusfa. hẽbat hr̃dẽ, vt ibi dixi. † Tertiò no. esse sublatã dif-
ferentiam emancipationis, & patriæ po. qđ intelligit gl. esse ve-
rũ ab intestato: secus si est factum testm̃, ita no. ff. de min. l. si fili⁹.
in l. Gallus. §. & qđ si tm̃. ff. de lib. & posthu. C. de colla. l. si emanci
pati. & p Azo. in sum. illius ti. & in auth. ex cã. & ibi per Doc. C. đ
4 lib. pte. ¶ † Itẽ no. esse sublatã differentiã agnationis, & cognat.
ꝙ ĩtelligit gl. eẽ verũ ĩ successione ab intestato sec⁹ si ex testõ, ita
dicit C. de inof. test. l. fratres. in 2. gl. q̃ tene mẽti. Idem dicit Azo
5 in sum. illius ti. §. itẽ dat̃ q̃rela. ¶ † Vlti. not. fm hoc, quod hodie
6 corrigit̃ totus iste ti. ff. de coniungen. cum emancipa. lib. † Quę-
ro in quo peculio filiifa. defuncti loquitur hic, qđ præferat̃ de-
scẽdẽs suo ascendenti? dic vt in gl. super verbo, parẽtib. ex qua
7 gl. no. † ꝙ in bonis pfectitiis nihil est hodie mutatũ per iura no
8 ua, & † sic habes ex hac gl. ꝙ in profectitiis ẽt hodie filiusf. non
9 hẽt hr̃dẽ. ad idẽ facit, quod no. ff. de cast. pec. l. si pr̃. in prin. † Sed
hic quæro, nunquid in dote profectitia filiaf. habet hæredem?
gl. quæ est ff. sol. mat. l. nupta. §. j. & l. filiæ. eo. ti. vr̃ velle, quòd nõ,
idem tenet Azo in sum. C. sol. mat. circa fi. p hoc ẽt gl. hic posita
super d. ver. parentib. ¶ In contrariũ est casus fm lec. Dyn. ff. sol.
matr. l. post dotẽ. Sed põt solui, qđ aut actio de dote remansit cõ
munis patri, & filię, & tunc in ea filia non habet hr̃dẽ, vt in p̃all.
l. aut actio facta est ipsius filiæ, puta quia pater passus est eam sibi
stipulari, & tũc hẽt hr̃dẽ, & ita loquitur lec. Dy. in d. l. post dotẽ,
& pbatur ff. de pac. dot. l. inter socerũ. §. cũ inter, fm intellectum
Ia. de Bel. qui intelligit, qđ ibi dos retineat̃ p liberis tanq̃ pro hę
redib. mulieris, vt ipse disputãdo tenuit in ciuitate ista. Non ob.
gl. hic posita: quia loquitur in peculio profectitio filij, qđ est in
dñio pr̃is, vt l. certum. C. fam. erc. sed qõ nr̃a loquitur in peculio
profectitio qđ est in dñio ipsius filiæ, vt est dos, vt l. Pomp. Phila-
delphus. ff. fa. erc. & sic vr̃ idẽ ꝙ in castrensi. & facit ad istam glo.
quæ dicit, ꝙ hodie in profectitiis nihil est immutatũ, l. cũ opor-
tet. in prin. ibi, nõ ex eius substantia, &c. C. de bo. q̃ lib. & facit l. fi.
in prin. in fi. ff. quis or. in bo. pos. ser. & C. qui admi. ad bo. pos. l. j.
10 ¶ † Quærit. gl. j. in hoc tit. quæ est super verbo, introducta, vtrũ
per istam constitutionem sit sublatum editũ ff. de coniun. cum
emanci. li. quod statuit, ꝙ si habeo filium emancipatum, & ne-
potẽ ex eo in potestate, licet nepos solus admittatur de iure ciui
li, & de iure prætorio admittatur filius emancipatus in solidum,
vt §. emancipati. inst. de hær. quæ ab int. tamẽ per edictum de cõ-
iungen. admittatur. glo. quæ est hic, dicit ꝙ cum hodie sit subla-
ta differentia emancipationis, & patriæ po. illud edictum est su-
blatũ, & sic filius solus admittat̃ tanq̃ primus in gradu. & idẽ, qđ
hic no. ĩ auth. ĩ successiõe. C. de suis, & legi. q̃ sumit̃ ex isto §. & ĩ l.
illã, C. đ col. & ĩ l. si pponas. §. itẽ dat̃ q̃rela. ff. đ ino. tes. & p gl. ĩsti.
de hæred. qual. & diff. §. sui. & not. Doc. in d. auth. in successione.

1 *Pater succedens filio, vna cum aliis filiis, an habeat vsumfructum portionis ob-*
uenientis alteri filio de bonis fratris.
2 *Frater ex vno parente tantum, ꝙ non succedat vnà cum patre in bonis fratris.*
3 *Frater vtrinq; coniunctus, an præferatur in bonis fratris auo, vel proauo.*

§. Consequens. Parentes succedunt descendentibus,
liberis ipsorum descendentium non
extantib. gradus prærogatiua seruata. si verò parentes eundem
gradum obtinent, æqual'r admittunt̃, cum quib. fratres ex vtro-
que parente ꝯiuncti defuncto vocant̃, nec patri vsusfructus por
tionis eius filiis ꝯtingẽtis acq̃rit̃. h. d. Et ex isto §. sumit̃ aut. defun
1 cto. C. ad Ter. & auth. cessante. C. de leg. hær. ¶ † No. ꝙ pr̃ nõ hẽt
vsum fructum portionis aliis eius filiis contingentis, & quo ad
illas portiones vsusfructus, q erat olim omnium bonorum filij
mortui est extinctus: ratio ponit̃ in tex. ibi, qm̃ hac vsus portio-
2 ne &c. Quæro vtrum frater ex altero tm̃ parẽte ꝯiunctus admit-
tat̃ vna cũ parentib. ad successionẽ fratris, & hic est text. ꝙ nõ, ibi
exceptis solis fratrib. ex vtroque, &c. j. in ver. si vero cũ ascendẽ
tib. ibi, ex vtrisque parentib. &c. ꝙ hoc sit verum, no. per gl. s̃. de
nup. §. & si quidẽ. ver. si vero nõ habuerit filios in gl. quæ incipit,
3 s. hoc totũ. † Quæro vtrum frater vtrinque cõiunctus admittat̃
cũ auo vel pauo, vel præferatur? In gl. fi. hic, quę est sup verbo, p
ximus. sunt opi. tene opi. Iac. q̃ tenẽt gl. & doc. in auth. defuncto.
C. ad Tert. & per gl. C. de suis, & leg. hæ. auth. in successione. &
inst. de serui. cog. §. toties. quicquid dicat hic Ia. de Bel.

1 *Filij fratrum quãdo tractatur de hæreditate patrui defuncti ab intestato, & non*
supersunt patrui, quòd succedunt in stirpem, & non in capita.

§. Reliquum. Fratres, & sorores defuncti vtrinque cõ-
iuncti à descendentib. & ascendentib. ad
eorũ successionem vocant̃ cæteris exclusis: eis ãt non subsisten-
tib. vocãt̃ frẽs ex altero parẽte tm̃ ꝯiuncti. cũ qb. filij fratrũ vocãt̃
coniunctionis distinctione p̃habita, & filiis fratrũ solummodo
huiusmodi priuilegiũ indulget̃. Itẽ supstitib. fratrib. defuncti cũ
ascendentib. filij fratrũ penitus excludunt̃. ¶ Item filij fratrũ pa-
tris defuncti licet tertium gradũ obtineãt, p̃ferunt̃. h. d. vsq; ad §.
si vero neq;. ¶ Ex isto §. sumitur auth. cessante. C. de legi. hære. &
dic, ꝙ iste §. in quantum dicit, ꝙ filij fratrum non admittuntur
cum parentibus est hodie correctus per authen. vt fra. fi. vt no. in
auth. defuncto. C. ad Tert. ¶ Quæro hic dicitur, ꝙ qñ filij fratrũ
succedũt cũ patruis, qui sunt fratres defuncti, succedũt in stirpẽ,
1 † Quæro quid si non succedunt cum patruis, puta q a nullus ex
fratrib. defuncti superest, sed solũ supersunt filij fratrũ, an succe-
dũt in capita, vel in stirpẽ? dicit Azo, ꝙ in capita. & idẽ tenet ipse
in auth. cessante. C. de le. hæ. & in sum. illius ti. & ista opi. vr̃ place
re gl. inst. de le. agna. succes. §. hoc ẽt. Accu. verò tenet ꝯ hoc hic,
a & in aut. cessante [a]. C. de legi. hæ. & in l. j. in duab. glo. Ros. vero
tenet

ADDITIO.

a Cessante. Et ibidem omnino vide Saly.

tenet opi. Azo. vt ipse ponit in tit. de bo. pos. vnde cog. §. vlt. ver.
quæritur Spe. verò in tit. de succ. ab inte. §. j. ver. sed an filij. recitat
opi. & nihil firmat. sed Dyn. Iacob. de Are. & Cyn. tenent opin.
Accu. vt no. per Cy. in d. authent. cessante. Ia. verò Bu. in d. auth.
cessante, tenet opi. Azo. quòd succedat in capita, & solum mo-
do succedat in stirpem, quando succedit cum patruis. ratio est,
quia tunc succedit contra ius commune, cum, n. patrui sint pro-
ximiores in gradu ad defunctum, deberent præferri filiis fratrũ,
vnde lex statuit in priuilegium filiorum fratrum, vt succedant
in locum fratrum suorum, sed quando succedunt inter se non
extantibus patruis, remanẽt iura antiqua incorrecta, De hoc vi
detur inducere tex. in hoc §. reliquum. ver. ex diuerso. ibi, sed i-
psis fratrum filiis &c. ver. sinãt cum fratribus. ibi, tale priuilegiũ
&c. sed præcedens opi. Acc. videtur verior, & probatur per §. j.
proxi. si verò neque. secundo probatur, & melius per istũ §. ver.
illud palam vbi expressẽ habes, ꝙ qñ nulli supersunt patrui, qui
sint fratres defuncti, tñ filij fratrum succedũt in locũ patrũ suo-
rum, & præferunť patruis defuncti, qui sunt in tertio gradu, ad i-
dem in d. auth. & post frẽs. ver. hi aũt. q̃ sumiť ex isto §. & sic ꝯclu
diť ex ꝑdictis, ꝙ ẽt qñ veniunt ad hrditatẽ cũ his, qui sunt pares
in gradu, succedũt in locũ patris eorum, & sic in stirpem. ¶ Vlti
mo no. gl. fi. quæ est sup verbo, palam, & incipit, sed quamuis.

1 *Quãdo tractatur de successione transuersalium, illi qui sunt vlteriores post fra*
tres, & eorum filios, succedunt in capita, non in stirpem secundum gradus
prærogatiuam.
2 *Decedenti cum duobus fratribus, quorum vnus erat ex vtroque parente: alter*
ex altero tantum, hi tres succedunt in capita.
3 *Agnati & cognati hodie succedunt vsque ad decimum gradum.*
4 *Dominus, an succedat cognato sui serui.*

§. Si verò neque. Post frẽs, & filios fratrũ omnes à la-
tere cognati. ſm gradus prærogati-
uam ad successionem vocanť in capita, sublata differentia sexus
1 agnationis, & emancipationis, & patriæ ptãtis. h. d. ¶ † No, ꝙ li-
cet in ꝑcedenti. §. dicať, ꝙ cũ tractať de successione aui pñi, filij
succedũt in locũ patris sui, vt s. e. §. j. in fin. & §. ꝓxi. ver, sint cũ
defuncto. & C. de leg. hæ. authẽt. cessante. & auth. post fratres. tñ
cũ tractať de successione aliorũ, illi, qui sunt vlteriores post frẽs
& eorũ filios, nõ succedũt in locũ patris, & sic vbi inspiciť ꝑsona
eius, à quo nõ succedunt in stirpẽ, sed in capita, vt hic, & in auth.
post fratres fratrumque filios. C. de leg. hæ. & hoc facit ad quæ-
2 stio. ibi per doc. positam. dic vt ibi. ¶ † Quero, qđ si aliqs decessit
duob. fratrib. superstitib. tm̃, quorũ vnus erat ex vtroq; parẽte:
alter ex altero parẽte tm̃ (qđ põt esse) an isti succedant in stirpes.
Iac. de Bel. dicit ꝙ nõ. imo simul in capita succedẽt, quia duplex
ius ꝯsideratur in frat. & in filiis fratrũ solum vnũ. s. e. §. si igiť. & s.
eo. §. fin. ãt defuncto. ergo in aliis personis nõ est cõsiderãdũ. In-
ducit ẽt ipse C. de leg. hæ. auth. post fratres. in gl. q̃ incipit, filiorũ
filios, & ꝓ hoc dicit ipse facere s. prox. §. ibi, qñ quidẽ &c, ꝓ hoc
optimè iste tex. dũ dicit, exceptis fratrib. & filiis fratrũ, cæteri in
capita succedũt, & q ꝓpinquior est in gradu potior est in succes
sione, vt hic, & d. auth. post fratres, fratrũq; filios, quæ sumitur
3 ex isto §. ¶ † Quærit gl. j. in hoc §. olim agnati succedebant vsq;
ad x. gradum: cognati verò vsque ad 7. Quid iuris est hodie? di-
cit gl. ꝙ vsque ad x. & idẽ no. in d. auth. in successione. & institu.
de suce. ab inte. §. fin. ¶ Quærit. gl. sequẽs, † nunquid dñs succe-
4 dat cognato serui sui, dic, vt in gl. inst. de serui. co. in princi. ¶ Vl-
ti. gl. dicit esse distinguendũ circa istos. §§. vt s. de consan. & vte.
fra. & tangitur in d. auth. post fratres, & plenius C. communia de
success. in auth. itaque & ibi per Doctor,

1 *Proauia, & alij superiores, quòd admittantur ad tutelam, sicut mater, & auia.*
Nurus appellatione venit pronurus.
Auiæ appellatione venit proauia.
2 *Mater, & auia, licet admittantur ad tutelam, tamen non coguntur acceptare.*
3 *Mater est legitima tutrix filiorum suorum, licet non per omnia sortiatur natu-*
ram legitimorum.

§. Ex his. Tutela legitima defertur ſm gradũ, & ordinem
quo ad hrditatẽ vocanť si idonei sunt, agnatio-
nis & cognationis dr̃ia sublata rł̃r mulieribus repulsis, exceptis
matre & auia, quæ oĩb. ex latere venientib. ꝑferuntur: solis testa
mentariis eas ꝑcedentib. Pluřib. ãt in eod. gradu existentib. ma-
gis idoneus eligendus est tutelæ periculo omnib. imminente. le
gib. quæ de hæreticorum successione loquunť, firmis manenti-
1 bus. h. d. ¶ † No. in ver. mulierib. ibi, his. n. solis &c. nã hic vř tex.
ꝙ solum mater, & auia admittať, nõ ãt proauia, & superiores. In
a ꝯtrarium facit tex. in l. cui eorum. [a] ver. idem Pomp. ff. de postu.
vbi appellatione nurus ꝯtineť ꝓnurus, & oẽs qb. prepositio adii
ciť ex propria significatione vocabuli &c. sed in ꝓposito appel-
b latione auiæ debẽt ꝯtineri ꝓauiæ [b], & oẽs qb. adiiciť ꝑpositio ex
ꝓpria significatione vocabuli. tñ iste tex. vř velle ꝯřium. cogita-
2 bitis. ¶ † Secundò no. tex. ibi, subire permittimus, ꝙ mř, & auia
demum volentes ad mittunť, vt hic, & in d. auth. matri, & auiæ.
C. qñ mu. tu. of. fun. po. idem habuistis in §. quia vero. e. tit. & ibi
3 ¶ † No. an mř sit legitima tutrix. gl. hic dicit, ꝙ ẽst legitima id est
ſm l. à iudice datam. ita dicit gl. hic, de qua no. ẽt in d. auth. matri
& ibi per doc. in 4. q. & ibi per Dy. in l. tutor si petitus. ff. de tu. &
cur. da. ab his. & in l. si quis sub ꝯdõne. ff. de test. tut. & tangit Spe.
in tit. de tu. §. nunc dicendũ. in prin. veritas est, ꝙ est legitima tu-
trix, licet per omnia non sortiať nãm legitimorum tutorum, vt
l. 2. §. si mř non petierit. in fi. ff. ad Ter. & ꝓbať p l. oẽm, hic all. &
est tex. in l. pe. C. in qb. cau. pig. ta. ꝯ. & ista op. vř placere glo. in d.
auth. matri. per hunc §. & ibi eã tenent doc. in q. 4. & Dy. in ꝑalle.
locis: in hoc tñ sortieť nãm legitimorum, qa mř nõ cogiť acce-
ptare, vt hic, & s. dixi, & istam opi. tenet Iac. de Bel. ¶ Vl. ad ver. si-
nãt plurimi. vide quod no. doc. in auth. sicut hrditas, C. de le. tu.

ADDITIONES.

a L. cui eorum. Et ibidẽ vide Bar. & in l. liberorum. in ver. quæro an appellatio
ne nepotum. de ver. sign. & adde gl. in l. Gallus. §. idem creden. aliàs §. institu
tus. de lib. & posthu.

b Proauiæ. Vide Bal. in l. j. paulopost me. C. de succes. edi. & Bar. in d. l. cui eo-
rum. in v. col. ver. quæro quid in auia.

Vt sponsalitia largitas, &c. Rub.

1 *Donatio propter nuptias hodie non insinuatur, licet olim insinuareť, & recitat*
tria iura, & ꝙ quantum ad virum donantem, seu pro quo donatum sit, sic.
2 *Sponsalitia largitas quid appelletur.*
3 *Donatio ob causam non insinuatur.*
4 *Sponsalitia donatio, quam propriè facit sponsus sponsæ insinuationẽ requirit.*

Ponsalitiam. Sponsalitia largitas, q̃ est specia
lis ꝯtus ex omni parte valet cu
a iuscunque sit quantitatis ẽt sine insinuatione, [a] h. d.
1 ¶ † Op. & videtur, qđ donatio ꝑp nu. egeat insinua-
tionẽ, C. de iure do. & de do. añ nu. l. fin. §. similiq; mõ. Sol. vt l. fi.
circa hoc est triplex ius, primum est ius. C. per qđ donatio pro-
pter nu. requirebat insinuationem si excedebat. 50. solidos non
ob. ꝙ esset donatio ob cãm, vt in ll. ꝯřiis, nisi in casu quando mu
lier cui donabat, erat minor, vt l. minorib. C. de do. ante nup. ſm
ius est introductum per istam consti. secundum quod don. pro-
pter nu. non requirit insinuatio. nec quantum ad mulierem, cui
donatur, nec q̃tum ad virum, qui donat, vel si ab alio donať mu
lieri. tertium ius est introductũ ſm, qđ donatio ꝓpter nup. quan
tacunq; sit quãtitas, nõ eget insinuatione, q̃tũ ad mulierem cui
donať, sed quantũ ad virum donãtẽ, seu ꝓ quo donatum sit, sic.
vt j. vt fra. filij. §. illud quoq; & iõ sup d. l. fi. §. similique mõ. posi-
ta est authẽ. eo decursum. cuius pars sumiť ex d. §. illud quoque,
2 ¶ † Quærit gl. quid appellatur hic spõsalitia largitas? dic, vt no.
3 hic in gl. & in d. auth. eo decursum. ¶ † Quæro vtrũ alia donatio
ob cãm egeat insinuatione. glo. hẽs hic, ꝙ non, & no. in l. fin. C.
4 de iure do. & ff. de do. l. j. ¶ † Quæro nunquid sponsalitia dona-
tio quam facit sponsus sponsæ, & accipitur propriè, requirat in-
sinuationem. tex. est, & gl. quòd sic in l. j. C. si aduer. do.

ADDITIO.

a Insinuatione. Adde Bal. in l. cum multæ, ad fi. C. de do. ante nu. & quod per
Pau. de Cast. in consi. 102.

§. Et hoc quoque. Minores ex quo possunt testari,
possint libertates relinquere, an
tiqua lege cessante. h. d. ex isto §. sumitur auth. hodie, C. de fidei-
com. lib.

1 *Instrumentum faciens mentionem alterius instrumenti, quam fidem faciat, re-*
missiuè. & nu. 5.
2 *Citatio partis, quando requiratur, quando instrumentum exemplatur iudicis*
autoritate.
3 *Originale instrumenti, si pars contra quam producitur instrumentum exempla-*
tum iudicis autoritate instat, vt producatur, an produci debeat. remissiuè.
4 *Si in sententia dicatur, visa litis contestatione, iuramento calumniæ, & testib.*
receptis & c. an per hoc ista acta probentur, remissiuè.

§. Et hoc insuper. Si vnũ instrm facit mentionẽ al-
terius instri, in eo, quod de alio
a instro mentionem facit, & non edit, non probat, [a] nisi origina
le producatur, vel ꝑ ꝓbatiões ꝯprobeť. h. d. Ex isto §. sumiť auth.
1 si quis in aliquo documento. C. de edend. ¶ † Opp. & vř, qđ in-
strm qđ facit mentionem alterius instri faciat fidẽ, vt l. chirogra
phis. ff. de adm. tu. & j. vt fra. fi. §. illud. Sol. vt in glo. hic, & in ꝯřiis
& ff. de fi. inst. l. 2. & extra, de ver. sig. c. abbate, ꝑ gl. & In. & vide,
2 quod no. in c. j. extra, de fid. in. ¶ † Quæro, vtrũ quando exẽplať
instrm iudicis autoritate, dẽat pars citari, doc. dñt, ꝙ sic: qa pars
posset lædi, ergo &c. vt l. de vnoquoque. ff. de re iu. l. nã ita diuus
ff. de adop. ita teneť ꝑ Ia. de Are. in d. auth. si quis in aliquo, & ẽt
ꝑ Cy. & ita tenet Gul. de Cu. in d. l. nã ita diuus. circa qđ vide In.
b ex. de fi. inst. c. fi. [b] & de test. c. Albericus, & ꝙ no. Sp. in ti. de instr.
3 edi. §. ostẽso. ver. qualiter. & ver. vt hæc plenius. ĩ ñ. sed q̃ro † qđ
si pars

ADDITIONES.

a Non probat. Limita, & no. vt per Bar. Soc. in d. auth. si quis in aliquo, & ibi
vide omnino Fran. Are. & do. Alex. de Imo. & Pau. de Cast. & Sal.

b C. fi. Et ibi ad hanc materiam vide latissimè, & no. per. Fel. & quod ibi dixi.
Bart. super Authen.

si pars, ꝯᵃ quam ꝓducit instrm̄ exemplatum autoritate iudicis oĩno vult, ꝙ originale producat, an possit hoc petere, & qñ pōt, dic, vt no. per gl. & Inn. in d.c. Abbate. ex. de ver. sig. & qđ not. glos. j. in
4 c. ꝯ morē. c. dist. ¶ † Pone ꝙ lata est sententia, & in ea fit mentio de actis, puta lit. ꝯt. corā nobis, ꝯstito. iurō de cal. testib. receptis,
a & c. an ꝑ instrm̄ sentētiæ ꝓbant ista acta. ᵃ hāc q. formant doc. in auth. si qs in aliquo. in pe. q. & C. de fide inst. l. emācipatione. circa qđ dic vt no. Inn. in c. qm̄ ꝯ falsam. ex. de prob. & Spe. in ti. de
5 inst. edi. §. restat. ver. in sũma. & de ꝓb. §. j. ver. sed pone. ¶ † Quæro, an instrm̄ qđ facit mētionē de alio istro, faciat saltē semiplenam probationem dic, vt no. doc. in c. scripturæ. C. de fide inst.

ADDITIO.

a Ista acta. Vide Bar. in l. 1. in ver. vlterius no. C. de rela. vbi etiam vide Pet. de Su. & Ang. & Bal. in mar. ver. sententia.

1 *Tempus appellationis, quòd non currat ipso iure, quando stat per iudicem quominus causam examinet.*

§. Hoc quoque. Appellationis tempus ipso iure non currit, si per iudicem stetit quominᵘˢ causam examinet, & sñiam proferat. h. d. & ex isto §. sumit̄ auth.
1 si appellatione. C. de tē. ap. ¶ † Op. & vr̄, ꝙ qñ stat ꝑ iudicē, ꝙ cā appellationis non exerceat̄, ꝙ tempus currat, sed detur restitutio, argu. l. sed & si per prætorem. §. ait prætor. ff. ex q. cau. ma. cuius ꝯrij timore dicit gl. hic, ꝙ tēpus currit, sed dat̄ restitutio, & idem quod hic no. in d. auth. si appel. ¶ Tu verò dic, ꝙ tempus ipso iure non currit qñ stat per iudicē ap. & hoc ꝓbat̄ ꝑ hũc tex. dũ dicit nullũ præiudicium saltem in sumptib. quos ab aduersario nō recuperet, cũ non fuerit in culpa, & istā opi. tenet hic Iac. de Bel. & no. per gl. & Inn. ex. de ap. c. ex ratione. & habuistis no. s. de ap. §. j. & ibi plenè examinaui materiam istius §. & gl. hic quę est super verbo, præiudicium.

1 *Sententia, quòd exequatur supplicatione pendente.*

§. Aliud. A sententia præfecti prætorio appellare nō licet, sed supplicare īᵃ x. dierum numerum, q̄ sñia executioni mandari debet fideiussione præstita supplicatione porrecta: aliter non, retractationis iure illi seruando, qui se grauatum
1 putauerit. h. d. ¶ † No. ergo, ꝙ pendente supplicatione sñia executioni mandatur: licet secus sit in app. & circa hoc vide quod no. gl. in c. cum ex literis. extra, de in inte. rest. & Spe. in ti. de suppli. §. 2. & quod no. Doc. in auth. quæ supplicatio. C. de præci. imper. offe. quæ sumitur ex isto §.

1 *Litis contestatio, quod non sit necessaria in restitutione in integrum, & quādo. nu. 5. remissiuè.*
2 *Sententia diffinitiua in causa restitutionis in integrum, quòd ferri possit, licet lis non sit contestata.*
3 *Creditores, quòd sint citandi, quando minor petit se restitui, vt abstineat ab hæreditate. & nu. 5.*
4 *Iudex ex officio parte etiam non petente prouidere potest, ne bona hæreditaria pereant.*
6 *Legatarij in casu huius §. an sint citandi. remissiuè ad gl.*
7 *Plures creditores præsentes, an possint paucioribus creditoribus præiudicare.*
8 *Præiudicium fiendum creditoribus de quo hic, consistit, quòd restitutio non differtur, & sententia omnibus nocebit.*
9 *Citatio generalis per proclama, quod fiat quando ignorantur creditores.*
10 *Citatio verbalis non potest fieri extrà territorium.*

§. Ad hæc. Si minor restitutionem petit, vt se ab hæreditate abstineat, creditores in ꝑsentia cōstituti vocandi sunt: oĩb. āt vel qbusdā in absentia constitutis, & legitimè expectatis, restō nihilominus indugēda est, curatore bonis dato, & bonorũ inuentario facto. h. d. vsq; ad §. rursus. ¶ No. hic formam tenendam quando minor debet abstinere ab hære
1 ditate. ¶ † Secundò no. hic tex. quod in causa in int. rest. non est
a necessaria lit. conte. ᵃ ¶ † Tertiò not. quia hic vr̄ tex. ꝙ vbi petit̄
2 in int. rest. peruenitur ad sententiam diffinitiuam lit. non cont. ita videtur probare hic tex. & pro hoc optimè secundum vnam lect. est casus in l. sancimᵘˢ. §. j. C. de iud. & ff. de fideicō. li. l. si vero,
3 & ff. vbi pupil. edu. debe. l. fin. ¶ † Quartò no. creditores esse citandos. ratio est, quia possent lædi: ergo &c. vt l. nam ita diuus. ff.
4 de adop. ¶ † Vltimò no. in ver. iudice, ꝙ iudex ex officio suo parte ēt non petente pōt prouidere, ne bona hæreditaria pereant, & hoc ideo: quia sibi hoc liquet, vt iudici. Idē, ꝙ habes in authē.
5 si omnes. C. si minor se ab hæred. absti. sumpta ex isto §. ¶ † Op. & videtur ꝙ in causa restitutionis in integrum debet fieri lit. ꝯt. vt l. Papinianus exuli. §. fi. ff. de mino. C. de tempo. in int. rest. l. fin. & l. necnon. §. si cum in prouincia. in fi. §. ff. ex quib. cau. ma. l. nō enim. co. ti. cum si. Sol. vt no. gl. extra, de offi. iudi. c. fi. circa quod
6 vide, quod no. Doc. in d. auth. si omnes, in vlt. q. † Quærit gl. hic dicitur, quòd debent citari creditores, vt hic, & in d. auth. si omnes. & ff. de min. l. etiam. §. fi. nunquid debent citari legatarij. dic,
7 vt in gl. hic, & in d. auth. si omnes. ¶ † Quærit gl. an ꝑ plures creditores præsentes fiet præiudicium creditoribus paucioribus ab-
8 sentibus. dic, vt in glo. hic, & in d. auth. si omnes. † Sed quæro, in quo fiet præiudicium absentibus? Ia. de Bel. dicit, quòd fiet præiudicium in hoc: quia restit. nō differtur vsq; ad tres mēses post citationem absentis, sed statim de causa cognoscetur, & pronũciabitur, & sententia omnibus nocebit, vt j. de ætate. ff. de min.
9 circa quod dic. vt no. Doc. in d. auth. si omnes. in 3. q. ¶ † Quæro, quid si minor petit se restitui aduersus additam hæreditatem & ignorat qui sint creditores, qualiter fiet citatio. dic ꝙ fiet citatio generalis misso proclamate per ciuitatem, vt C. de rem. pi. l. si
10 eo tempore. ¶ † Vltimò no. hic ver. si verò omnes. in eo quod dicit, ꝙ si creditores sint absentes à loco, in quo petitur restitutio, minor debet adire iudicem loci, vbi sunt, & per ipsum iudicem facere illos citari. facit ad quæstionem, quod citatio verba-
b lis non potest fieri extra territorium ᵇ, de qua q. dic vt dixi s. de hær. & fal. §. sancimus. ver. illo verò adiecto.

ADDITIONES.

a ¶ Lit. conte. Vide tu. Bal. in auth. si omnes. C. si vt se ab hær. abst. & do. Alex. plenè in l. si finita. §. Iulia. de dam. infe. & Ang. in l. fi. §. illud. C. de temp. app. & Bar. in d. auth. si omnes.

b ¶ Extra territorium. Vide tu plenè per do. Ale. de Imo. in l. fi. de iur. om. iu. in vlt. col. ver. item facit an iudex. cum multis concor. ibi per eum signatis.

1 *Præscriptio longi temporis, vt præiudicet, & prosit possessoribus, requirit scientiam aduersarij.*
2 *Tempus decem, vel viginti annorum, in præscriptione à quo tēpore cōputetur.*
3 *Dispositio huius §. an habeat locum in malæfidei possessore alienante, vt noceat emptori bonæfidei.*
4 *Dispositio huius §. quòd non habeat locum in re mobili.*

§. Rursus. Malefidei possessore alienante emptori bonæ fidei domino rei sciente, præscr. lon. temp. currit. domino autem ignorante an. 30. exigitur præscr. bona fide possessori profectum non afferente: domino verò rei quibusdā an. præsente, quibusdam absente super decennium tot anni ei adiici debēt, quot annis in decēnio fuit absens. h. d. ¶ Ex isto §. sumitur auth. malæfidei. C. de præs. long. temp. item ex §. de præ-
1 scriptione. sumitur auth. quod si quibusdam. eo. titu. ¶ † No. in hoc §. casum, in quo ad hoc vt prosit possessoribus lōgi temporis præscriptio, requiritur scientia aduersarij, contra quem præscribitur, sicut in præsc. serui, vt C. de ser. l. 2. regulariter contra
2 vt l. si. C. de præs. lon. temp. & l. sicut. C. de præsc. xxx. an. † Quærit gl. dicit hic agnoscens, quæro, à quo tempore computatur tempus x. vel xx. annorum. dic, vt in prima gl. hic. & in d. authen. malæfidei. circa quod vide, quod no. Pet. & ibi refert Cy. in vlt.
3 q. ¶ † Quæro vtrum iste §. habeat locum in malefidei possessore alienante quocunque tp̄e fuerit in mala fide, vel tantum in malæ fidei possessore, qui habuerit malam fidem ab initio suæ possessionis, vt eius malafides noceat bonefidei possessori, quo ad decennij præscriptionem. dic vt no. doc. in d. auth. malæfidei.
4 in prima quæstione. ¶ † Venio ad §. de præscriptione. & quæro vtrum iste §. habeat locum in re mobili. d. Iac. de Bel. quod non, cum hic loquat̄ trm̄ de ꝑs̄. & idē dt ipse in casu ꝓcedētis §. cũ quo secundo dicto concor. Pet. vt refert Cy. in d. aut. malæfidei. in 2. & 3. quæstio. ¶ Quæro de qua absentia loquitur iste §. dic, vt in gl. hic, & in d. auth. ꝙ si quibusdam. C. de prescrip. long. tempo.

1 *Nomen hæredis expressum per alium in testamento, testamentum non vitiat, si testator expressis verbis id approbat, secus si nutu.*

§. Quia vero. Testamētum suas vires obtinet, siue testtōr per se, siue per alium nomen hr̄dis scribat, vacante lege quę ꝯriũ asserebat. h. d. ex isto §. sumit̄ auth.
1 & non obseruato. C. de test. ¶ †. Quærit gl. dr̄ hic, ꝙ testator pōt per alium nomen hr̄dis scribere. quæro qualiter est hoc intelligendũ? dicũt quidam hoc habere locũ cũ testator expressit nomen hæredis illi, per quem vult scribi: sed si nutu exprimeretur, non valeret, sed gl. hic vr̄ velle contrà. dicit enim ꝙ satis exprimit testator cùm annuit, sed contrarium no. C. de testa. l. iubemus. ver. oportet enim. in glo. quæ incipit, immo etiam. & C. de fideic. l. & in epist. Ia. de Bel. dicit, aut aliᵘˢ exprimit nomen hæredis, & testator verbis profitetur se agnoscere, & approbat nomen hæredis, & tunc sufficit, vt no. in l. iubemus. §. quemadmodũ. in gl. quæ incipit. no. regulam. C. de test. quam gl. limita, ꝓut ibi no. doc. ¶ Si verò testōr nutu tantũ exprimit nomē heredis, tunc testamentum non valet, vt no. in d. l. iubemus. §. oportet & in d. l. & in epistola. non obst. l. nutu. all. in gloss. quia illa l. loquit̄ in legatis, quæ possunt nutu relinqui: secus in hæredis institutione quæ non potest nutu fieri, vt no. in præal. gl. & circa prædicta
a vide quod no. gl. in c. cum tibi, ᵃ extra. de test.

ADDITIO.

a ¶ Cũ tibi. Et ibi vide But. Io. de Imo. & Caprā. & Io. And. ī ad. ad Spe. de test. §. j. in add. ver. Pileus. & Pau. de Cast. in l. hac. §. at cum humana. C. de test. & Ale. de Imo. in l. iubemus, in fi. C. de test. all. in tex. & in l. discretis. C. qui test. fac. pos. & Pau. de Cast. in l. serui electione. de leg. j. & Fel. in c. in præsentia. de prob. in prin. ver. præterea pro ista, & Alex. in consil. 47. 2. parte.

§. Legem vero. Res ab ecclesia in principem translata potest à Principe in anũ trasferri, non obstante l. in contrarium loquente. h. d. vsque ad §. si quando,

1 *Falcidia dicitur prohibita, quando legatarius est prohibitus alienare.*

§. Si quando

§. Si quando. Falcidia cessat in re à testatore alienari ꝓhibita, his obtinentib. in casibus præteritis nondum finitis. h.d. ¶ Ex isto §. sumitur auth. sed & in ea re. C.
1 ad l. Fal. ¶ † Not. ex isto §. ꝙ si legatarius prohibitus alienare dimittit Falc. penes hæredem, dicitur alienare, & ideo Falcidia detrahi non potest. ¶ Vides ergo vnum casum, in quo est prohibitum detrahi Falc. sunt alij casus quos habes in gloss. hic. & in authen. sed cum testator C. ad l. Falc.

De alienatione, & emphyteusi, &c. Rub.

1 *Res ecclesiastica quando alienatur cum quibus solẽnitatib. alienetur, remissiuè.*
2 *Abbates in alienationibus ecclesiarum sibi subditarum, an possint ipsi autoritatem interponere, vel requiratur episcopi decretum, remissiuè.*
3 *Consuetudo in alienationibus rerum ecclesiæ, an sit seruanda si est contraria solennitatibus per iura introductis.*
4 *Alienatio rei ecclesiasticæ facta non seruatis solennitatibus, non valet, & res alienata reuocatur per rei vendicationem.*
5 *Ecclesia potest donare amicis benemeritis.*
6 *Prælatus solus sine superioris autoritate, potest infeudare res ecclesiæ.*
7 *Dictio, pro, denotat remotionem.*
8 *Emphyteuta ecclesiæ si ingreditur monasterium emphyteusis, quòd transeat in ecclesiam, sed detur reuocatio ecclesiæ.*
9 *Emphyteusis non transit in ecclesiam, si est dictum expressè in inuestitura, quòd non transeat.*
10 *Feudum, an transeat in ecclesiam per ingressum feudatarij in monasterium,*

Multis. Res immobiles, vel quasi ecclesiæ maioris Constantinopolitanę, & locorum venerabilium sibi subiectorũ alienari ꝓhibent̃. Emphyteusis verò permittit̃ in personã accipientis duorũ successorũ pensione diminuta in 6. parte in ꝓastiis ꝓximarũ villarũ, si redditus hẽt aliquos ꝓ integro canone dẽtur in emphyteusim. Si verò nullos hẽt redditus, dent̃ ꝓut melius poterunt. si aũt alienauerit in imperialẽ domũ, vel quãlibet domũ venerabilẽ, aut ĩ alios, tũc ordinariis venerabiliũ locorũ, à qb. emphyteusis fuit ꝯcessa, electio dat̃ huiusmodi ꝯtũ alienationis approbãdi, vel improbã-
1 di. h.d. vsq; ad §. si verò q̃dã. ¶ † Quæro in §. sancimus. cum qb. solẽnitatib. dẽt hodie fieri alienatio in casib. à iure permissis. Dicit gl. ꝙ ſm consuetudinem debet fieri cum consensu pr̃oni, si ecclesia pr̃onum hẽt: si verò patronum non habeat, tunc si capella habet plebanum, debet fieri cum consensu plebani. Si verò non habet, debet fieri cum ꝯsensu episcopi, ita dicit gl. super verbo, licentiam. Tu verò dic, ſm Ia. de Bel. ꝙ alienatio rei ecclesiasticæ dẽt fieri cũ solẽnitate, q̃ hr̃ ĩ.e. §. licentiã. & §. hoc insuper. & C. de sacrosſ. eccl. auth. hoc ius porrectum. hoc quod dicit Iac. est verum, ꝙ requiritur in istis alienationib. decretum episcopi, vel superioris, aliorum autem prælatorum inferiorum consensus, authoritas, vel decretum nõ sufficit, vt no. Inn. extra, de transſ. c.
2 statuimus. in vlt. glo. ¶ † Sed quæro quid de Abbatibus, an poterunt in alienationib. eorũ ecclesiarũ sibi subditarũ decretum, vel autoritatẽ interponere, vel an requirit̃ decretũ epi. de hoc ꝑ Inn. in d.c. statuimus. & qđ no. gl. de reb. eccl. non alie. c. j. in cle. q̃ glo.
3 tenementi. & in ea all. gl. hic positã. in eo † aũt ꝙ glos. nostra hic dicit, eẽ obseruãdã ꝯsuetudinẽ, an dẽat ꝯsuetudo ꝯria solẽnitati-
4 bus ꝑ iura introductis obseruari, dicã ĩ.e. §. hoc ẽt. ¶ † Scdò q̃ro, qđ si alienatio fuit facta non obseruatis solennitatib. dicit glo. ꝙ tunc alienatio reuocat̃ cã cognita. qđ dic vt no. in gl. hic sup ver. licẽtiã, & sic vr̃ velle ista gl. ꝙ ecclæ subueniat̃ ꝑ beneficiũ restitutionis in integ. sed dt Ia. de Bel. immò alienatio ipso iure nõ valet & ecclĩa ꝑt vẽdicare rẽ alienatã, vt s̃. de nõ ali. §. vult. n. & §. q verò Leonis. & l. iubem⁹. §. sanè. C. de sacr. ec. & ĩ.e. qm̃ dicã đ hoc
5 ibi, ꝑtereo hic. ¶ † Quærit gl. sup d. ver. licẽtiã. an amicis bñ meritis ecclĩa donare possit, dicit gl. ꝙ sic. dixi s̃. de non alie. §. vult. n.
6 ¶ † Quærit gl. supradicta qđ in feudo, an solus p̃latus sine supioris autoritate poterit dare res in feudũ? dt gl. ꝙ sic ſm ꝯsuetudinẽ regni. ꝓ hoc vide x. col. de his, q̃ feu. da. po. circa prin. & in tit. qui suc. feudũ dare tenent̃. & in tit. epm̃, vel Abbatẽ, vel Abbatissam. in prin. §. j. & si de inuesti. inter dñm, & vasal. lis oriatur. c. j. in fin. & tenementi totã istam glo. super verbo, licentiã. Venio ad ver. de ꝯpetentib. q̃ro, quid vult dicere tex. proastiis. dic, vt in gl. ſm primã expo. & vide, qđ no. in auth. ꝑpetua. C. de sacro. ecc. no. tñ
7 ex scđa sol. † ꝙ dictio ꝓ, denotat remotionẽ, qđ tene mẽti. † Ve-
8 nio ad ver. si verò ꝯtigerit. no. hunc §. vides. n. hic, ꝙ si emphyteuta ecclĩæ alienat emphyteusim, ĩ epm̃, vel ecclĩã, ꝙ trãsfert ipsã, sed dat̃ electio ecclĩæ, an velit reuocare rẽ emphyteuticã, vel nõ. & sic facit, ꝙ si emphyteuta ingredit̃ monasteriũ, quod emphy-
a teusis trãseat, sed reuocatio ꝑmittatur dño.[a] sed certè, qđ dt hic, reuocatio, ꝑmittĩt dño. vr̃ loq̃ qñ ecclĩa ꝯcessit in emphyteusim sed qñ priuatus ꝯcessit nõ loq̃t̃ hic. Itẽ hic loq̃t̃ in alienatiõe expssã nõ ĩ tacita ſm Iac. de Bel. tñ Dy. all. hũc §. ꝓ casu ad ꝑdictam q̃õnẽ, vt ipse no. in l. si ita. §. fi. de le. 2. ff. & doc. in auth. ingressi. C.
9 de sacr. ec. vbi gl. istã q. format. ¶ † Sed quæro, qđ si in instrõ emphyteusis expressẽ est dictũ, ꝙ in ecclĩã nõ trãseat? R̃n. tũc nõ ꝑt trãsire obstante expssã ꝓhibitione. qđ dic, vt not. ꝑ gl. & Dy. in l.
10 si ita qs. §. ea lege. ff. de verb. obl. & ꝑ Doc. ĩ d. auth. ingressi. † Sed q̃ro qđ in feudo, an si feudatarius ingrediat̃ monasteriũ, an trãsibit feudũ in ecclesiã? dic, vt hic ꝑ Iac. de Bel. & ꝑ doc. in d. auth. in-
b gressi. & vide qđ no. Inn. in c. in p̃sentiã[b]. extrã, de probati.

ADDITIONES.

a ¶ Domino. Ad quod vide omnino Fel. in c. in præsentia. ver. 7. quæro de ꝓb. est quod ibi dixi in apost.
b ¶ In c. in præsentia. Et vide Fel. in 22. col. v. quæro, vbi plenè, & no.

§. Si vero quædam. Ecclĩa domos in emphyteusim ꝑpetuò dar̃ ꝑt data electione emphyteutæ vtrũ velit ab initio soluere pensionẽ adhuc extãtib. ędificiis, vel velit domibus, reędificatis soluere, quo casu ꝑstabit pensionẽ, q̃ reperiat̃ domo sic existente ruinosa. Quæro pro declaratione huius §. an remittit̃ tertia pars pensionis, q̃ reperiebatur ædificiis adhuc extantibus & duę partes soluent̃. in glo. hic sunt opi. circa quã gl. vide, qđ no. Azo. in sum. huius ti. vbi vr̃ tenere opi. Io. gl. q̃ est. C. de sacr. ecc. auth. si quas rui. & tenet, ꝙ tñ tertia pars præstet̃, & duæ partes remittantur. & istam opin. tenebant ibi doc. & idem tenet hic Iac. de Bel. & hanc opin. puto veram. ¶ Ibi, in 3. parte pensionũ & c. ĩ. sequitur, procedat, dixi plenè de hoc s̃. de non alie. §. quia verò Leonis.

1 *Accipiens rem immobilem occasione vsusfructus ab ecclesia, tenetur statim dare ecclesiæ proprietatem alterius rei, ex qua percipiuntur tot fructus, quot percipiuntur ex re ecclesiæ.*
2 *Alienare prohibitus, quòd prohibeatur locare vltra. xxx. annos.*
3 *Clerici, licet possint aliquo casu concedere feuda ecclesiæ, non tamen possunt in dicto casu concedere agnatis, & cognatis.*

§. Si vero aliquis. Ecclĩa maior, & aliæ supradictæ ecclesiæ rẽ ĩmobilẽ noĩe vsus locationis, & pignoris, ac ẽt noĩe emphyteusis ꝑpetuò alienare pñt solẽnitate debita obseruata, in ꝑsonis œconomorũ, & quibusdã aliis ꝑsonis alienatione penitus interdicta, supradictis in maiori ecclesia q̃tũ ad domos ruinosas statutis ad oĩa loca extensis. h.d.
1 ¶ † No. j. tex. ibi, nisi alia mox & c. ꝙ ille, qui accipit rẽ ĩmobilem occasione vsusf. ab ecclĩa, dẽt ei dare ab initio cũ vsumfr. accipit nudã ꝓprietatẽ alterius rei, ex qua ꝑcipiant̃ tot fructus, quot ꝑcipiunt ex re cuius vsusf. accepit ab ecclĩa, vt hic, & s̃. de nõ alie. §. hoc igit̃. & ibi no. & no. ẽt ꝑ gl. & doc. in l. iubemus. §. fi. C. sacr. ec. ꝓbat̃ ẽt s̃. de nõ alie. §. si quis aũt voluerit, qcqđ no. Ia. de Bel. in d.
2 §. hoc igit̃, qđ vr̃ ꝯ hunc tex. & ll. s̃. all. ¶ † Scdò no. in §. locatio-
a nes, qđ ꝓhibitus alienare ꝓhibitus est ẽt locare[a] vltra xxx. ann. vt hic. & sic vr̃ hic casus ꝯ glo. q̃ est in l. codicillis. §. instituto. ff. de leg. 2. quæ dicit. ꝙ prohibitus alienare põt locare in centũ annis. quæ gl. ibi ꝑ Dy. reprehendit̃. circa qđ vide qđ no. gl. in c. j. extrã,
3 de reb. ecc. non alie. in cl. ¶ † Tertiò no. in §. œconomis, ꝙ in quibuscunq; casibus in quibus permissum est clericis, vt possint aliis feuda ꝯcedere. tamen non est ꝑmissum, ꝙ possint ꝯcedere agnatis, & cognatis suis. ita not. gl. per hunc tex. & per auth. quibuscũque modis, quæ sumit̃ ex isto §. j. C. de sacr. eccle. ita not. qui suc. ten. c. vno. in j. glo. & col. si de inue. inter do. & vasal. lis oriatur. c. j. in fi. Et vide circa hunc §. quod not. gloss. & Doct. in d. authen. quibuscunque modis. C. de sacrosanct. eccle.

ADDITIO.

a ¶ Locare. Ad quod vide Ale. de Imo. in l. si filio. §. fi. sol. ma. & Bal. in d. l. fin. paulo post prin. C. de reb. ali. non ali. & in auth. ei qui. de bo. auto. iud. poss. & Ale. de Imo. in consi. pe. in 4. parte.

1 *Ecclesia, an ad publicas collationes teneatur.*
2 *Pignus generale, an verò speciale permittatur in bonis ecclesiæ, remissiuè.*
3 *Debitor, an prius computet fructus cum sorte, quàm vsuras.*
4 *Maior pars monachorum, vel collegij in quo inspiciatur.*
5 *Absentium consensus in alienatione rerum ecclesiæ non requiritur.*
6 *Absentes de collegio citandi sunt.*
7 *Actus gestus per minorem partem, maiori parte existente absente, an valeat.*
8 *Venditio facta per prælatum, an valeat, quando pretium rei venditæ non sit solutum creditori ecclesiæ, prout solui debebat.*
9 *Creditor quando cogatur inuitus accipere aliud pro alio.*
10 *Mediocre datur in solutum creditori.*
11 *Solennitas introducta per hunc tex. in alienatione rei ecclesiæ, hodie non est necessaria, sed sufficit seruare solennitatem introductam de iure canonico.*
12 *Consuetudo contraria solennitati introducta pro alienandis rebus ecclesiæ, non valet.*
13 *Creditor dicitur ille, qui mutuum probat in ecclesiæ vtilitatem conuersum. Et qualiter hoc probabit, nu. 15.*
14 *Prælati factum in damnum ecclesiæ redundare non debet.*
16 *Creditor si mutuauit toti collegio, an tunc præsumatur pecunia conuersa in vtilitatem ecclesiæ.*
17 *Dispositio huius versiculi, si verò, ꝙ habeat locum in creditore fœneratitio.*
18 *Res ecclesiæ quando alienatur, an requiratur cõsensus omnium clericorum collegialiter, vel sufficiat consensus singulorum.*

§. Quæcunque vero. Debitis obnoxia ecclĩa si ex mobilib. soluere non ꝑt, rẽ
1 immobilem alienare põt, † Opp. ad prin. huius §. & vr̃ ꝙ ecclĩa

nõ teneať ad publicas collationes, vt in feud. tit. statut. & consuetud. q̃ lib. ec. c. j. ver. itẽ nulla. Sol. iste §. hodie corrigitur p l. placet C. d sacrosſ. ec. & iõ sup l. de his. C. d epi. & cle. q̃ in hoc ꝯcor. cũ i-
2 sto §. posita ẽ auth. itẽ nulla cõitas, q̃ illã l. corrigit. ¶† Itẽ op. & vř, ꝙ tñ gñale pignus ꝑmittatur. nõ ſpãle. vt s̃. de nõ ali. §. alienatiõis. So. iste §. corrigit illũ, & gl. tenet hîc, & in auth. hoc ius por
3 rectũ. de sacrosſ. ec. & s̃. de nõ ali. §. nos igiť. & ibi plenè no. ¶† Itẽ op. hic innuiť, ꝙ prius debitor dẽat cõputare fructus cũ sorte, q̃ vsuras. C. de vsu. l. j. gl. hic ponit duas sol. & idẽ in d. auth. hoc ius porrectũ. tene j. so. q̃ ibi approbat do. in 2. so. & no. x. q. 2. §. hoc
4 ius porrectũ. ¶† Quero, in quo inspiciť maior pars? dic, vt in gl. cui gl. adde qđ no. in d. auth. hoc ius porrectũ. & in l. nulla, all. in gl. Quæro, qđ si sunt aliqui monachi in monasterio, non tñ ibi seruiunt, an requirať ꝯsensus eorum. s̃. all. gl. dicit, ꝙ nõ tene mẽ
5 ti. ¶† Pone, multi sunt in ecclesia, aliq sunt absentes, an ꝯsensus,
6 absentiũ reqrať? dicit gl. ꝙ nõ. ¶† Sed qro, an debeãt citari? glo. q̃ est in c. fi. ex. de ma. & obe. vř velle, ꝙ nõ. Contrà no. expsſe per
a gl. Inn. in c. cũ oẽs.[a] ex. de ꝯst. & per gl. in c. pñtium. ex. de tes. lib.
7 6. ¶† Sed pone, ꝙ minor pars est pñs, & maior absens. Quæro quid iuris. vide ꝙ no. gl. in simili. ex. de ma. & obe. c. fi. extra, de elect. cum incunctis. in gl. quæ incipit, si citatæ, & no. per Inn in c.
8 cum nobis. eo ti. † Quæro dř hic pretium omnibus dando &c. quid si prætium non fuit solutum ab emptore creditori, an propter pretium solutum creditori per prælatũ ex hoc dicemus venditionem non valere. vide quod tangunt Doc. in auth. hoc ius porrectũ. in v. q. C. de sacrosſ. ecc. sed dic de hoc latius, per Inn. in c. j. de depoſ. vbi tex. §. huius declarať. Venio ad ver. si vero ſm ꝑdictum. in quo no. ꝙ creditor inuitus cogiť aliud ꝓ alio accipe-
9 re. ¶† Scdo no. ꝙ dať in solutum creditori ius mediocre. ¶ Op. ad primũ, ꝙ creditor nõ cogať accipere aliud ꝓ alio, vt l. 2. §. j. ff.
10 si cert. pet. & l. cũ à quo. C. de sol. †. Sol. dt gl. ꝙ hic ẽ ſpãle. ita no. s̃. de fideiu. §. ꝙ aũt, & ibi dixi. Op. ẽt ad ſm no. Sol. vt in d. §. qđ ãt, & no. gl. hic, & in ꝑrio, & idẽ no. gl. in d. auth. hoc ius porrectũ. & in auth. hoc nisi debitor. C. de sol. ¶ Quæro, dř hic, adiecta in prætio x. parte, quid vult hoc dicere, gl. hic, & in d. auth. hoc ius porrectũ. ponit duas expositiones. sed hic tenet primam expositionẽ q̃ tenet Azo in sum. hui⁹ ti. & Ia. Bu. in d. auth. hoc ius por-
11 rectũ, & vide x. q. 2. §. hoc ius porrectũ. ¶† Quæro, an solennitas introducta in alienatione rei eccl'iasticæ per istum §. & dictã auth. hoc ius porrectũ. hodie sit necessaria. dic ꝙ nõ, sed sufficit, ꝙ seruetur solennitas introducta. 12. q. 2. c. sine excep. ita no. per gl. cx̃. de reb. ec. non ali. c. j. li. 6. & ibi per Inn. licet gl. videatur velle, ꝙ seruetur solẽnitas introducta per istum §. vt no. in d. c. j. ex̃,
12 de reb. ec. nõ alie. ¶† Quæro, pone, ꝙ est ꝯsuetudo in ꝯtrariũ, ꝙ ista solẽnitas nõ seruet, an valeat ista ꝯsuetudo? glo. q̃ est C. de sacrosſ. ec. in d. auth. hoc ius porrectũ dicit, ꝙ sic. ad idẽ, quòd no. s̃, eo. §. sancimus. super ver. liceat tamen. Mar. verò Sil. & Ia. But. illã gl. reprehendũt dicentes, ꝙ cũ hoc sit introductũ in fauorẽ eccl'iæ ꝯsuetudo, q̃ in ꝯriũ extat, tanq̃ ꝯ libertatẽ ecclesiæ, nõ valeret, vt in auth. cassa. C. de sacrosſ. ecc. & Inn. vbi s̃. dicit ꝙ sufficit si alienatio fiat ſm solennitatẽ, quæ in illa eccl'ia per ꝯsuetudinẽ est inducta, licet illa consuetudo sit præter ius, dummodo illa consuetudo nõ sit grauis. Host. ibi ṙndet ad hoc dictũ Inn. p c. j. ex̃, de rebus ec. non alie. li. 6. per ꝙ c. & c. j. extra, de consue. tenet ipse nõ posse p ꝯsuetudinẽ tolli solennitatẽ introductã p c. sine excep. 12. q. 2. sed sustinendo Inn. possemus dicere, ꝙ dictũ Inn. hẽt locũ in solẽnitatib. quæ sunt introductæ p istũ §. & d. auth. hoc ius porrectũ, ꝙ possint p ꝯsuetudinẽ tolli. sed certè, illæ solẽnitates
13 nõ sunt hodie necessariæ, vt ipse tenet. ¶† Venio ad ver. si quis el j. no. ꝙ creditor dř cẽ q mutuũ ꝓbat in vtilitatem eccl'iæ con-
14 uersum. ¶† Secundò no. ꝙ factũ plati nõ dẽt in dãnũ eccl'iæ re-
b dũdare.[b] ¶ Ad ſm no. op. & vř ꝙ factũ plati ꝑiudicet eccl'iæ, vt l. iubemus nullã nauẽ. C. de sacrosſ. ec. Sol. vt p Dy. in c. delictũ. el. j.
15 de re. iu. li. 6. ¶† Quæro, qualiter probabit creditor pecuniã cẽ versam in vtilitatẽ eccl'iæ. dic, vt in gl. mag. ibi, & intellige versũ.
16 &c. ¶† Sed qrit gl. qđ si creditor mutuauit pecuniam toti colle
c gio[c], an ꝑsumať ꝯuersa in vtilitatẽ ecclesiæ. dic, vt in gl. & in l. j. §. si acceperit. ff. de in rẽ verso. sed Azo dicit probari pecuniã ꝯuersam in vtilitatẽ eccl'iæ p præsumptionẽ, qđ dic vt in gl. alibi glo. tenet ꝙ sufficit creditori probare ecclesiã pecunia indigere tpe dati mutui. ita not. x. q. 2. §. hoc ius porrectum, vide quod no. Doc. in d. authent. hoc ius porrectum. vbi ponunt distinct. Iac. de Ar. sed tu de mã huius glo. vide, qđ no. Inn. in c. ꝙ qbusdã. ex̃,
17 de fidei. & in d. c. j. ex̃, de deposito. ¶† Quæro, an iste §. hẽat locũ in quolibet creditore, an in creditore ex cã mutui tñ. dicit ipse ꝙ habet locũ in creditore feneratitio: secus si gratis mutuaret. ita refert Cyn. in d. auth. hoc ius porrectum. de quo vide, qđ
18 no. Inn. in c. j. de deposi. ¶† Vltimò circa istum §. quæro in casu, quo requiriť consensus omniũ clericorũ, qui sunt in ecclesia in collegiatorum, vel sufficiat, quòd singulariter, & expressim consentiant. dic vt not. glo. extra, de reb. ecc. non alie. c. j.

ADDITIONES.

a In c. cum omnes. Et ibi vide Fel. in 15. col.

b Redundare. Adde Fel. in c. pe. in ver. dum dicit Abb. de præscr.

c Collegio. Tu ad hoc vide oĩno do. Soc. in conſ. 15. inc. visis prædictis publicis instrumẽtis. ver. nec est verũ. cũ ver. seq. in 1. parte. & ver. est ergo aduertẽdũ. cum ver. seq. & ver. hæc autem conclu. cum ver. seq. quasi vsque ad fi. ea. pte.

1 *Alienatio rei ecclesiasticæ quibus casibus omnino prohibeatur. remissiuè.*
2 *Episcopus potest vendicare rem ecclesiæ indebitè alienatam.*
3 *Casus, in quibus ecclesia potest res immobiles ecclesiæ alienare.*

§. Hoc vero. Omnes ecclesiæ, excepta maiore Constãti. & venerabilib. locis ei subiectis, permutare adinuicẽ pñt, vtriusq; ecclesiæ indẽnitate seruata. ea verò, q̃ ab imperiali domo processerunt, nullo mõ alienare pñt, nec etiã monasteria: ꝑdium ãt inutile pp onus tributorũ fiscaliũ, alienare ꝑmittitur excepta maiore ecclesia, & exceptis œconomis, & pro-
1 pinqs, quib. acqrere est ꝓhibitũ. ¶† No. in ver. ea verò, casum in quo alienatio rei eccl'iasticę oĩno prohibeť ẽt in casu, in quo al's ꝑmittiť. sunt & alij casus, quos dic, vt in gl. sup verbo, ꝯcedimus. q̃ sunt quinq; & est sextus. j̃. de ec. ti. §. sin aũt, & vide ꝙ no. gl. ĩ d.
2 auth. hoc ius porrectũ. in 3. gl. & s̃. de nõ alie. §. nos igiť. ¶† Quæro in d. §. & qñ cognouimus. qũo ep̃s vendicat, cum rei ven. dẽt dño? dic vt in gl. & vide qđ not. in l. in rẽ. §. loca. de rei ven. & C. de
3 sacrosſ. eccl. l. sancimus. ¶† Venio ad §. si vero. in quo not. casum, in quo eccl'ia pt res immobiles alienare. sunt & alij casus, vt s̃. de non alie. §. nos igiť. & in auth. hoc ius porrectũ. Venio ad §. œconomis. & circa istum §. vide quod dixi s̃. eo. §. œconomis, &c.

1 *Emphyteuta ecclesiæ propter canonem non solutum, non cadit ab emphyteusi ipso iure, sed per sententiam.*
2 *Ecclesia habens emphyteusim ecclesiasticam si cessat per biennium, cadit sicut quilibet priuatus.*

§. Si vero quis. Si cõductor vel emphyteuta rem acceptam deteriorẽ fecerit, vel canonẽ per biennium non soluerit, pt reiici de re, & damnũ, & pensionẽ soluere cogendus est, nulla actione pro melioratione ꝯpetente, ec-
1 clesia ãt repellere nolẽte, exigere pt qđ ei debeť. h. d. ¶† Not. hũc §. & maxime in ver. si verò voluerit. nam hic vides, ꝙ emphyteuta & colonus ecclesiæ nõ soluẽdo canonẽ per bienniũ, ita demũ repellitur si ecclesia vult. & sic videtur hic tex. ꝙ emphyteuta pp canonẽ non solutum non cadit ab emphyteusi ipso iure, sed per sñiam. ad idẽ in auth. qui rem. ibi, repelli pt, &c. C. de sacrosſ. eccl.
2 de qua q. dic vt dixi s̃. de non alie. §. scire. non repeto hic. † Quæro, quid si ecclesia habeat ab alia ecclesia. an erit idem qđ hic dř? gl. dicit qđ sic super verbo per bienniũ. idẽ not. in auth. q rẽ. C. de sacrosſ. ec. & facit ad istã gl. ꝙ not. in si. j̃. de eccl. tit. §. pro tpalib. & C. de sacrosſ. eccle. auth. quas actiones. ¶ Vlt. circa istum §. vide ꝙ not. extra, de loc. & condu. c. vestra. dic, vt in glo.

1 *Ecclesia quando possit nomine tributorum grauari.*

§. Sanctissimas. Immobiles res eccl'iæ pñt alienari ꝓ redẽptione captiuorũ, nisi earũ alienatio ecclesiæ fuerit expressè interdicta. Item Hierosolymitanorum ecclesia res immobiles alienare lĩme pt pretio statuto. h. d. ¶ Item sterilis possessio in eccl'iam alienari prohibetur, & noĩe vsus eccl'iæ permissa est alienatio. Item sacratissima vasa pro captiuorum redẽptione, & debiti soľone alienari pñt. h. d. † Op. ad
1 §. si verò quidã. & vř, ꝙ ecclesia non possit tributorũ noĩe grauari, vt l. 2. C. de epis. & cle. Sol. vt in gl. & habuistis s̃. eo. §. si verò qs de prædictis. & not. per gl. de sacrosan. eccle. auth. sicut alienatio. ¶ Vltimò vide gl. quæ incipit quod pactum. pro qua vide not. C. de condi. ob cau. l. ea lege, & extra, de condi. appo. c. verum.

1 *Ecclesia, an possit locupletari cum aliena iactura.*

§. Si vero præter. Contrahentes cũ ecclesia ꝯ, vel ꝑter formã huius ꝯstõnis, pœna hic inserta puniunť, & ẽt tabellio, q talium ꝯctuum instra conscripse-
1 rit. ¶† Op. & vř, ꝙ ecclesia locupletetur cum aliena iactura. Cõtrà de l. nam hoc nã. ff. de condi. inde. Sol. vt in gl. hic. & s̃. e. §. si vero quis. s̃. de non alie. §. quia vero Leonis. ver. si nautem creditor. & C. de sacrosſ. eccl. auth. qui rem. ¶ Vltimò circa istum §. possem recitare, quæ dixi s̃. de non alie. §. quia vero Leonis.

Vt iudices non expectent sacras iussiones. Rub.

1 *Plures iudices arbitri, vel delegati si sint in vna causa, an sit necesse, ꝙ omnes concurrant in iudicando. remissiuè.*
2 *Vnus ex pluribus iudicibus, an poterit alteri vices suas committere, remissiuè.*
3 *Plures iudices si formant diuersas sententias, quid agendum. remissiuè.*

QVoniam. Iudices, vt exonerent se, & ratione odij euitandi relationem ad principem facere non debent, sed ipsi per se debent secundum instantiã pronunciare. & si fuerint duo, vel plures iudices, & discordent,
1 omnes suam debent ferre sententiam. h. d. vsque ad n. † Not. tex. in versi. si nautem duo, ꝙ vbi sunt plures iudices, oẽs debẽt ferre sententiam, vt hic, de quo quid iuris sit, qñ sunt plures iudices ordinarij,

ordinarij, vel delegati, vel arbitri, an est necesse, quod omnes ferant sniam, vide in l. Pom. scribit. ff. de re iu. & quod ibi plenè no. & l. tunc aūt. & l. duo ex tribus. & quod in eis not. e. ti. C. qn̄ prouo. nō est
2 neces. l. cum magistratus. † Itē an vnus possit alteri suas vices ꝯmittere. in arbitro, est gl. in l. sicut. ff. de arb. in iudice, vide quod
3 not. Inn. in c. qui propter. & in ver. vices suas. extra, de ele. † Vltimò gl. hic distinguit si plures sunt, qui ferunt diuersas sententias quid iuris sit. dic, vt in gl. in l. duo iudices, hic alleg. & in l. non distinguemus. §. si plures. ff. de arb. & vide plenè de re. iu. c. fin. & 2. q. 6. §. diffinitiua, ver. item si plures.

Vt litigantes iurent, &c. Rub.

1 *In causa appellationis, an iurari debeat de calumnia.*
2 *Iuramentum calumniæ, & de quo hîc, quando præstandum sit coram iudice, & parte præsente.*
3 *Actor, & reus denegantes præstare tale iuramentum, quod cadant a iure suo per sententiam, non ipso iure, & quid in iuramento calumniæ.*
4 *Qui non vult positionibus respondere, an debeat haberi pro confesso.*
5 *Instantia causæ, an transeat ad hæredes.*
6 *Iuramentum calumniæ, licet præstetur per dominum, debet etiam præstari per procuratorem.*
7 *Procurator iurat de calumnia pro domino, si habet speciale mandatum.*
8 *Hæres, in quem instantia transit, an iuret de calumnia, etiam si sit iuratum per defunctum.*

PRæsentem. Principales personę, & si res in quacūq; lite coram quocunq; iudice iusiurandum sub forma hic tradita cogantur pstare, partibus in præsentia in iudicio ꝯstitutis: sed si psonæ conditio, vel natura non patiatur eas ad iudicē venire, iudex iusiur. ad eas mittere debet: parte verò vtraq;, vel altera in alia, existente prouincia corā loci iudice iusiurādum præstari debet pœna iurare recusanti imminente. h. d. vsq; ad §. si quis autem. ¶ Ex isto prin. sumitur auth. principales, posita super l. 2. C. de iur. cal. q̄ addit certam formā pstationis iuri de cal. nam ibi plura narran-
1 tur, vt not. in l. 2. C. de iu. calumn. ¶ † Not. tex. ibi dum dicit, aut appellationes examinentur. quia ex isto §. arguit gl. quod in cā appe. debet iterū iurari de calū. in q. gl. distinguit. dic vt in ea. de hoc, an in causa appellationis sit iterum iurandum de cal. not. in gl. in l. 2. circa prin. C. de iur. cal. & in l. si quis mihi bona. §. si quis stipulatus. ff. de dam. infe. & est expressum hodie, quod indistinctè in cau-
2 sa appel. pstetur iur. cal. vt in c. 2. in princ. de iu. cal. lib. 6. ¶ † Scdò no. in ver. si nautem, quod illud iurm debet pstari coram iudice, corā quo causa agitatur, nisi personæ conditio aliud persuadeat, vel eius absentia: quia tunc etiam alibi quam coram iudice pstat. dēt tn̄ præstari parte pn̄te, nisi cōdōi personæ iurantis non conueniet præsente parte præstari, vt hic, & in d. auth. principales, ad idem ff. de iureiurand. l. ad egregias. & l. generaliter. §. iisdem præsentibus. C. de rebus cred. & auth. licet iudex. C. de epi. & cle. & s.
3 de test. §. & quoniam. ¶ † Tertiò no. in ver. illo, videlicet quod actor & reus tale iuramentum denegantes præstare, cadunt à iure suo p sniam, non ipso iure. idem in denegante præstare iuramentum calum. generale, vt actor per sentētiam ab actione cadat, & reus per sententiam habeatur p ꝯfesso, vt no. in l. 2. §. quod si actor. C. de
4 iur. calum. cum quo concor. quod no. in c. fi. extra, de iu. cal. ¶ † Sed quæro vtrum ille, qui non vult respondere positionib. dēat hri
a pro confesso [a]. vide gl. q est in l. certum. in princ. ff. de confes. & quod no. Do. in d. §. quod si actor. de hoc est hodie casus in c. 2. de confes.
5 lib. 6. ¶ † Quæro, dr̄ hîc in princ. aut illos ad quos in mediū &c. quæro qui sunt isti? dicit gl. sunt hæredes, licet secūdum hanc lec. vr̄ hic tex. quod instantia cāæ transeat ad hæredes, tam ex parte actoris, q̄ ex parte rei, vt hic cū sua gl. & est casus fm̄ vnā lecturā qn̄ ex parte actoris i l. si ptor, ff. de iud. facit ad hoc l. seruus. d his, qui no. infa. l. tā ex ꝯtib. ff. de iud. cū si ista expositio non vr̄ huic tex. ꝯgruere, quod intelligatur de hr̄dibus quia hr̄des sunt principales personæ sicut defunctus, cum sit eadem persona cum defuncto, vt s. de iureiur. à mo. psti. §. j. vnde superfluè essent posita ista verba, aut illos &c. huius timore dicit glos. illos. s. procuratores.
6 & de quib. pcuratorib. intelligat, dic vt in gl. ¶ † Et uc ex hac gl. & gl. §. si nautē, hic in gl. all. hēs quod vbi dn̄s iurat de calūnia, nō dēt iurare pcurator. sed hodie ꝯrīū est expssum, qd licet dn̄s iuret de cal. nihilominus dēt iurare procurator suus, vt ex. de iur. cal. c. 2.
7 li. 6. ¶ † An autem dn̄s possit iurare de cal. per proc. licet de hoc olim fuerint opi. vt no. in d. §. si nautem. & l. non solum, in princ. ff. de pc. tn̄ est hodie expressum, quod potest, si habet speciale man-
8 datum, vt in c. fi. de iur. cal. lib. 6. ¶ † Quid autē sit de hærede ad quem transit instantia, an præstabit iuramentū de cal. generale, etiam si sit iuratum per defunctum. gl. j. in d. auth. principales, videtur velle, quòd sic, & in l. sed si vnius. §. filio. ff. de iniur.

ADDITIO.

a ¶ Pro confesso. Vide tu Pau. de Cast. in l. 3. C. qui test. fac. pos. Io. And. in d. c. 2. allega. in tex. & Inn. in c. cum clamor. versi. sed si aliqui. de test. & Flor. in l. de ætate. ff. de inter. act. & Fel. i c. cū nō ab hoie. i fi. extra. de iu. Adde oino, an & qn̄ nō rn̄dens positionib. habeat pro confesso, per Lanfrā. de Ori. in c. qn̄ contra falsam. §. responsiones. ad fi. in ver. pro confesso. extrà, de proba.

1 *Non probans videtur calumniari.*
2 *Recusans iurare, habetur pro conuicto.*

§. Si quis autem. Litigator pœnitentia ductus si personā declarauerit, veniam meretur. Sed ille, qui dationē, vel promissionem suscepit, pœna hîc inserta punitur: litigator autem si probare nequiuerit etiā puniet iureiur. ab eo pstādo, q dicebat suscepisse, sed periurio posteà detecto periurus de periurio posteà puniendus est, tutoribus, & curatorib. iurisiurandi necessitate, & pœnæ periculo imminēte. h. d. vsq; ad §. hoc quoque. ¶ Ex isto §. sumitur auth. sed nouo iure. de
1 ep. & cle. ¶ † No. ex hoc §. in ver. litigator, quod qui non probat, ca-
a lūniari vr̄. [a] quod dic, vt in gl. & p gl. & latiꝰ p Doc. in l. j. C. de adu. diu. iud. in 3. op. & quod no. Doc. in d. auth. sed nouo iure. C. de epi. & cl. in 2. q. & plenè p gl. in l. athletas. §. calumniator. ff. de his, qui not. inf. & vide, quod no. gl. in l. 3. §. idē diuus. ff. de testib. & vide, quod no. in
2 c. finē litib. extrà, de dolo, & ꝯt. ¶ † Secundò not. quod recusans iurare, habetur pro conuicto, vt hic in versi. si nautem à litigatore.

ADDITIO.

a Videtur. An & qn̄ qui non probat, calūniari videatur. vide Fel. in c. 2. in 3. col. ver. in gl. 2. cum seq. de cal. sed quid si litigator probet per vnum testem an calumniari dicatur, vide per eum ibidem, post prin. c. ver. no. quod ille qui.

1 *Resistere de facto, & propria authoritate licet contra officiales facientes illicitas extorsiones.*

§. Et hoc quoque. Iudices prouidere dēnt ne sportulæ à litigatorib. illicitè exigāt pœna eis imminente, si tale delictū vindicare neglexerint. Itē ipsis li-tigatorib. à quib. sportulæ illicitè exiguntur, licet ꝯ exigentes p-
1 pria autoritate resistere. h. d. ¶ † Not. tex. in fi. cum sua gl. quod ꝯ officiales facientes illicitas extorsiones licitum est de facto, & propria autoritate resistere. dicā de hoc in l. prohibitum. alle. in glo.

1 *Referendarij non debent cogere partes de transactione, & pacto, et quando numero.*
2 *Iussio principis emanans sine scriptis valet.*
3 *Iudices quando possint cogere partes ad faciendum trāsactiones & cōcordias.*
4

§. Quia verò. Referendarij iussiones principis adimplere dēnt, & suis teris dēnt esse ꝯtenti, non aūt circa alia dēnt se immiscere, his, q̄ hac ꝯstit. dñr in futu-
1 ris casib. obtinentib. ac ēt in pendētib. nōdū finitis. h. d. ¶ † Not. ex isto §. duo. Primò, quod referendarij non dēnt cogere partes de
2 transactione, & pacto. ¶ † Secundò no. tex. ibi, aut ex nō scripto &c. quod iussio principis emanans sine scriptis valet. de quo dixi s. d. liti. §. omnē vero. versi. si verò initio. & s. in medio litis non si. ta.
3 iussi. §. j. ¶ † Sed contra primum op. de l. huiusmodi. in fi. ff. de l. j. Gl. sol. dic, vt in ea. sed Iac. de Bel. dicit aūr. dicit. n. quod ibi est cōtentio inter partes de re cōi eorum, hic verò de re propria vnius partis tm̄. & iō hic iudex nō cogit ptes. sed hortat. vt j. vt diffi. iud. §. si
4 tn̄ ꝯtigerit. & C. de fer. l. fi. circa fi. ita dicit Ia. de Bel. † De hoc an iudices teneant̄ facere fieri transactiones, & cōcordias inter par-
a tes, [a] vide quod no. ff. de vsuf. l. æquissimū. & quod no. s. de mā. princ. §. deinde. & qd no. in l. si ex cā. §. nunc videāū. ff. de mi. & l. furti. §. qui iussu. ff. de his, qui no. infa. in c. j. in fi. extra, de tre. & pa.

ADDITIO.

a Inter partes. Tu ad hoc vide no. per Fel. in rub. de treu. & pace.

De ecclesiasticis titulis. Rub.

1 *Imperator sacras regulas pro legibus obseruat.*
2 *Vsuræ, quòd sint prohibitæ etiam de iure ciuili.*
3 *Vsuræ, an aliquo casu hodie sint permissæ.*

DE regulis. Princeps sacras regulas ī sanctis quatuor Conciliis expositas confirmat, & ꝑcipit, p legib. obseruari, & sedes ordinat, & disponit, oiaq; priuilegia ecclesijs, & venerabilib. locis in-
1 dulta confirmat. h. d. ¶ † No. in ver. sancimus, quod Imperator sacras regulas ꝑcipit, p legibus obseruari. concor. sunt in gl. & fit
2 etiam mentio de hoc tex. ex, de iur. calu. c. j. & per h. d. hic gl. quod † cum de iure canonico, sint prohibitæ vsuræ, sunt etiam prohibi-
a tæ de iure ciuili, [a] vt hic, & latius in auth. ad hæc. C. de vsur. & qd not. C. de sum. trin. in l. j. quod habuistis s. null. cre. agri. §. j. & per Azo. in summa. C. de vsur. de hoc etiam, an de iure ciuili sint prohibitæ vsuræ, not. per gloss. extra, de vsur. c. quia in omnibus. &
3 vide quod nota. 14. quæst. 4. capit. quid dicam. ¶ † Sed quæro, an aliquo casu vsuræ hodie sint permissæ, dic vt not. per gl. extra, de vsu. c. conquestus. & 14. q. 1. in summa, & vide not. in d. l. j. C. de sum. trin. & l. socium qui in eo. ff. pro so. quæ autem sit rō, qd vsuræ sint prohibitæ. dic, vt no. Inn. extra, de vsur. in rub.

ADDITIO.

a Ciuili. Adde Bar. s. vt hi, qui. §. quando, & quod ibi dixi in apost.

§. Ad hæc. Ecclesiæ hn̄t immunitatem à sordidis & extraordinariis muneribus: exceptis his q̄ pertinent

Bart. super Authen.

tinent ad refectionem,& reædificationem itinerum, & viarum, & similiū,& liberæ sunt à lucratiuorū descriptione.h.d.circa hūc §.vide l.placet.& l.neminē.& quod in eis no.C.de sacrosanct.eccle.de stat.contra libe.eccl.c.1.ver.item nulla.ex qua sumitur authen.item nulla communitas,super l.fi.C.de epi.& cle.

1 *Ecclesia,quæ vult se tueri contra priuatū cū præscriptione, qualiter se tuebitur.*
2 *Priuilegia,quando in dubio censentur concessa ad postulationem partis.*
3 *Ecclesia contra ecclesiam qua præscriptione se tuetur.*
Priuilegiatus contra priuilegiatum, quando vtatur priuilegio.
4 *Actio quanto minoris,& redhibitoria,an tollatur prescriptione.*
5 *Ecclesia aduersus pscriptionē quāto minoris,an restituat,& vsq; ad quod tps.*

§.Pro temporalibus. Omnes pscriptiones 30.an. aduersus priuatos currētes in ecclesiis ad xl.annos extenduntur,hoc obtinente & in legatorum,& hereditatū exactione ad pias cās relictorū.h.d.no.bñ ver.
1 hoc ipso seruādo &c.qa est not.¶ † Quærit gl.qd si ecclesia velit se tueri cum pscriptione ꝯ priuatū,qualr se tuebit.dic vt in gl. hic,q̄ est sup ver.annorū,& in auth.quas actiones.C.de sacr.ecc.
2 q̄ sumit ex isto §.¶ † Sed ꝯ hoc opp.nā priuilegia in dubio vnr ꝯcedi ad postulationē alterius,vt ex̄,de resc.c.si motu proprio.li.6.sed rñdeo,ꝙ priuilegia,quæ conceduntur statuēdo ius gñale, vnr concedi ex liberalitate,vt hic,in d.gl.& in d.auth.quas actiones.cū sua gl.sed priuilegia specialia in corpore iuris non inserta,in dubio vnr concedi ad postulationem alterius,vt in contra-
3 rio.¶ † Quid si ecclesia ꝯ ecclesiam velit se tueri? dicit d.gl.ꝙ pt se tueri pscriptione 40.ann.fm Iac.idem,qd hic no.ēt in d.auth. quas actiones.Sed quantum ad propositum, dic, ꝙ qn̄ duo sunt principaliter priuilegiati, aut quilibet est priuilegiatus in gener, sed non in ea cā de qua agit,sed vnus tm̄ in illa causa est priuilegiatus,& tunc ille vtetur priuilegio ꝯ alium priuilegiatum, & de hoc est casus in l.vlt.ff.ex quib.ca.ma. Nam licet quælibet ecclesia sit in gñe priuilegiata,tn̄ in q. proposita solum est priuilegiata illa ecclesia ꝯ q̄ præscribitur,non illa quæ præscribit,sicut dicitur in duob.absentib.in d.l.vlt.¶ Quandoque quilibet priuilegiatus est in cā,de qua agitur,& tunc qn̄que vnus habet priuilegium potentius altero,vt quia vnus certat de dāno vitando,alter de lucro captando:vel quia vnus habet fauorabiliores casus ꝯcedendi priuilegium,q̄ alius:tunc ille præfertur,qui potentius priuilegium habet,vt l.verum,§.pen.& l.se.ff.de min.si verò priuilegia sunt paris potentiæ,tunc contra tertium æqualiter admittuntur.in l.priuilegia.ff.de priui,cred.sed inter seipsos potior conditio est possidentis,vt l.si seruus.§.de illo.ff.de verb.obl.& per Dy.
4 in c.in pari.de re.iu.lib.6. Quærit d.glo.quid de actione quanto minoris,& redhibitoria,an remanet firma? dic vt gloss.hic,& in d.auth.quas actiones.ꝙ tangitur s.hæc constitutio innouat &c.
5 in fi.¶ † Quæro vtrum ecclesia aduersus istas præscriptiones quanto minoris restituatur,& vsque ad quod tempus.dic,vt in d.glo.hic,& in d.auth.quas actiones.& ibi per Doc.in 6.q.& vide circa prædicta,qd̄ no.glo.in c.auditis.extra,de in integ.rest.& in c.j.& 2.eo.tit.lib.6.& in c.j.de in int.rest.in cle.

§.Siquis. Monasterium,& oratorium per episcopum orationibus,& cruce ibi fixa inchoari debent,& ipsi fabricatores,& eorum hæredes compellendi sunt adimplere.h.d.facit ad hunc tex.de conse.dist.j.c.nemo.

§.Si quis in sua. Qui in domo, vel suburbano prædio ecclesiasticum ministerium celebrare præsumpserit,aut alij celebranti consenserit sine clericis, domum amittit,& ecclesiæ applicatur,sed si domino rei ignorante aliquis permiserit,ipse debet puniri,& non dominus.h.d.in glo. super verbo expelli rebus.ibi, sic & miseri &c.adde,quod dixi s. vt hi qui obligatas,§.quoniam autem &c.

§.Si quis in nomine. Hæreditas, & legata Deo relicta, ecclesiæ illius loci, in quo testator domicilium habuit, debentur, si verò relicta facta sint vni sanctorum,& eiusdē nominis plures sint ibi eccłiæ, pau-
a periori debent.[a] Si aūt non est in ciuitate defuncti noīata eccłia & sit in territorio, illi debentur. Sed si nec in territorio est,tunc ecclesiæ,in qua testator domicilium habuit,debentur.h.d.

ADDITIO.

a ¶ Debentur.Adde quæ no.habētur per Fel.in d c.dilectus.de offi.ord.adde Geor.Tho.consi.suo 22.inc.præstantissime domine iudex,ad fin.& consi.125. inc.dubius est casus,de quo quæritur.vol.4.

1 *Executio vltimarum voluntatum pertinet ad episcopum, & ad ciuilem iudicē.*
2 *Electio gubernatoris Xenodochij spectat ad ædificatorē, sed episcop⁹ cōfirmat.*
Gubernatio hospitalium spectat ad episcopum.
3 *Officium executoris,seu commissarij testamenti,non transit ad episcopum.*
4 *Principalis intra quantum tempus tenetur oratorium, vel ecclesiam cōplere.*

§.Si quis ædificationem. Si quis oratoriū iusserit ædificari,debet intra quinq; annos ꝯpleri,sed Xenodochium intra annū,& hrdes adimplere cogendi sunt,& ēt designata psona p testorē: eps aūt loco inutiliū personarū alium eligere dēt.h.d.facit ad hunc §.c.
1 nos quidē.ex̄,de test.¶ † No.tex.ibi, & ciuilis iudicis &c. ꝙ executio vltimarū volūtatū ptinet ad epm,& ad ciuilē iudicē,vt hic & ad idē.ff.de pe.hæ.l.hrditas,in fi.& l.si quis.§.si cui.ff.de relig.&
2 facit ad istū §.ex̄,de test.c.relatū.& c.pe. † Scdō not.ver.& si qdē ꝙ ad ædificatorē spectat electio gubernatoris.& ad epm spectat ꝯfirmatio,est.n.in epi ptāte vtrū po situ p ædificatorem ꝯfirmare velit,an aliū loco sui ponere.spectat.n.hospitaliū gubernatio ad
3 epm,vt ex̄,de relig.do.c.4.& 16.q.7.c.oēs basilicæ.¶ † Itē est ar. iste tex.fm Iac.de Bel.ꝙ officiū ꝯmissarij nō trāsit ad hrdē, cū hic videat ꝙ loco fidei.seu executoris inutiliū alij p episcopū ponantur.de qua.q.dic vt habes hic p eū.& vide p Dyn.in l.alimenta.in prin.ff.de alim.& cib.le.& in Sp.de inst.edi.§.nunc aliqua.ver.sed qd in muliere.& ver.seq.facit tex.cū gl.in l.antep.ff.de tu.de qua
4 q.no.per gl.in c.vlt.de test.lib.6.¶ † Quæro,hic dr,intra quantū tempus hæres cogatur complere oratorium, vel ecclesiam. sed quæro quid in principali, qui oratorium, vel ecclesiam cogitur complere.dic vt s.eo.§.si quis autem.infra quantum tempus cogitur complere,an cogitur infra tempus hic positum.dic vt not per gloss.extra,de conse.dist.j.c.nemo.

1 *Episcopus succedit in executorem testamenti, vbi in relictis ad pias causas alius non sit datus executor.*
2 *Hæreditas testatoris distribuitur per episcopum loci, vbi relictis ad pias causas non sit datus executor,& qualiter.nu.5.*
3 *Donatio facta pauperibus,vel captiuis,ꝙ valeat ēt si nō sit aliquis,q acceptet.*
4 *Quilibet potest actionem mouere, ne vltra voluntates defuncti exequatur.*

§.Si quis autem. Legato, vel hrditate pro redēptione captiuorū,aut alendis pauperib. derelictis, persona à testōre designata, fm testōris voluntatem omnia adimplere dēt:persona aūt non designata episcopus, vel œconomus adimplere debet,licet testator,aut donator prohibuerit:si vero ꝑsona designata semel, & scdō monita adimplere distulerit,oī lucro priuatur,& eps,vel superior fm testōris volū-
1 tatē distribuere dēt.h.d.¶ † No.ex hoc §.ꝙ vbi in relictis ad pias causas non est datus executor per testatorem succedit eps in executorem, aliàs præfertur datus à testatore, vt hic,& l.nulli.C.de
2 episc.& cleri.† Scdō no.in ver.sin autem pro redemptione, ꝙ vbi per testatorem non est datus executor in relictis ad pias causas,tunc hæreditas distribuatur per episcopum loci,vt hic in ver. in omnibus ꝙ tene menti. ¶ Et ex isto tex.sumpta est decretalis,
3 tua nobis.extra,de test. vt ibi not. † Tertiò not.hunc tex.in eo, quod dicit,aut donationibus secundum Iac.de Bel.quia iste tex. optimè facit,ꝙ si aliquis existens in camera donat bona sua pauperibus vel absentibus captiuis, valet etiam si aliquis non acceptet.de qua q.no.C.de sacr.ec.l.illud.in fi.p doc.ibi,& sic iste tex.
4 facit p opi.Ia.de Ra.ibi,licet hunc tex.ibi nō al.¶ † Vltimò not. in fi.ibi,& oī alij &c.ꝙ quilibet pōt quæstionē mouere,vt vltima defuncti voluntas circa pias cās executioni mandet, quod tene
5 menti.¶ † Opp.ad fm rñ.huius §.dr hic, ꝙ vbi non est designata persona in testō,permittitur epo executio,vt possit pauperib. erogare,prout ei placet.sed ꝯ,immò debet dare illa bona hospitali existenti in ciuitate,vel territorio testatoris,vt l.si quis ad declinandam.C.de epi.& cle.intellige,ꝙ episcopus potest prout ei placet &c.qn̄ in ciuitate,vel territorio testatoris non sunt Xenodochia,seu hospitalia,aliàs cesset,vt in l.contraria.ita dicit gloss. hic super ver.erogare.quam not.licet episcopi de consuetudine contrarium seruent: quia siue in ciuitate sint loca pia,siue non, semper distribuunt,prout eis placet.

1 *Falcidia,ꝙ cesset in relictis ad pias causas.*
2 *Trebellianica,an cesset in relictis ad pias causas, quòd non.*
3 *Falcidiæ appellatione, quòd contineatur Trebellianica.*
4 *Legitima,quòd non minuatur ob relicta ad pias causas.*

§.Si autem hæres quæ. Falcidia cessat in relictis ad pias causas,& hrs soluere recusans intra sex menses ab insinuatione testi numerādos ad vsuras,& fructus tenebitur. Item annale legatū alienari non
1 pōt,nisi in prouincia remota fuerit relictū.h.d.¶ † No.ꝙ in relictis ad pias cās cessat Falcidia.¶ Opp.per gl.de l.j.§.ad municipiū ff.ad l.Fal.gl.ponit tres sol.finaliter tenet, ꝙ ille §.hodie sit correctus.idem no.in l.ꝯria,& in l.si quis ad declinandam.§.j.& §.pen.
a C.de epi.& cle.& C.ad l.Fal. auth.similiter.[a] quæ sumit ex isto §.
2 ¶ † Quærit vtrum in relictis ad pias cās cessat Trebellianica.vr, qd nō:qa olim in relictis ad pias cās nō cessabat, vt d.l.j.§.ad municipiū.ff.ad l.Fal.sed hodie est correctum in Fal.vt hic,in Treb. verò correctū hoc non reperit,ergo &c.vt l.pcipimus.in fin.C. de app.& l.sancimus.C.de test. cū si.in ꝯrium vr tex.hic,dum dicit,om-

ADDITIO.

a ¶ Auth.similiter.Et ibi vide,quæ ad materiā hīr per Lud.Rō.& adde Ang. sing.in l.si seruus.ad l.Fal.& in l.non est.in fi.& in l.qui quadringēta.c.ti.& d.Ale.de Im.post Bal.in l.cum is.§.si mulier.de cond.ind.et Pau.de Cast.in consi.131.et no.do.Soc.in cons.82.inc.in præsenti consultatione.

3 cit, oī Falcidia vacāte. sed certū† est ꝙ appl'one Falcidię cōtinet Trebellianica, vt ff. ad l. Fal. l. pr. & l. Titia. & l. iubem⁹. C. ad Treb. ergo, &c. istā opi. t3 hic Ia. de Bel. & eā tenet Spe. in ti. de instr. edi. §. cōpēdiose. ver. sed cū deductio. eā ēt vr tenere Cy. in auth. si'r. C. ad l. Fal. cuius ꝯrium vr tenere gl. in c. j. de test. li. 6. ¶Sed prima opi. vr verior. primò ꝑ tex. istum. scdò, q̄a lex dt, vbicunq; cessat
a Falc. cessat, & Treb. vt l. Marcellus [a]. §. ꝙ aūt. ff. ad Treb. †Sed q̄ro
4 an debita iure naturæ minuatur ꝑꝑ relicta ad pias cās. dic, ꝙ nō. gl. est in d. auth. si'r. & in d. l. j. §. ad municipium. & in d. l. si quis ad declinandam. in prin. & in d. c. j. de test. lib. 6.

ADDITIO.

a ¶Vt l. Marcellus. & ibi ad materiam hanc, vide Ale. de Imo. in versi. successiuè q̄siuit Bar. cū infinitis cōcor. ꝑ eū ibidem signatis. & ibi ēt vide Ang. in ver. vlt. q̄a hic tex. dicit. & adde Old. in cons. 247. inci. ꝑsupposita consuetudine. & Pa. de Cast. in cōsi. 119. incip. substitutio ꝑdicta. & plenè no. per Soc. in consi. 7. in præsenti consultatione, in 1. parte. & in cons. 14. inci. diligenter considerata, vsq; ad fi. consi. in d. parte. & in consi. 116. incip. non potest negari. ver. postremo etiam. in d. parte.

§. Interdicimus. Epi administratores alienare prohibētur res eccl'iæ tpe suæ administrationis q̄sitas. fallit si alienāt ad pias cās, & post eorū obitum earū rerū ꝓprietas reb. nō alienatis ad ecclesiam ꝑuenire dēt: res āt ante epatum à quocunq;, vel post epatum à cōiunctis ꝑsonis acquisitas alienare pn̄t, ab intestato eis defunctis sine lĩtimo successore successio ꝑtinet ad ecclesiam. h. d. ¶Ex isto §. sumit auth. licentià. C. de epi. & cle. & circa istū §. pro ci⁹ declaratione, vide ꝙ hēs 12. q. j. c. illi aūt. & c. seq. & c. duo sunt gn̄a. & facit extra, de te sta. c. 1. & c. req̄suit. & c. cū in officiis. & ibi ꝑ Inn. & de suc. ab intest. c. 1. & 2. & ibi per gl. & vide. ꝙ no. Inno. in c. olim. de priui. & quod no. Doc. in d. auth. licentiam.

§. Iubemus. Hæretici res ecclesiarū ab eccl'ia nullo mō recipere pn̄t. Itē h'tici, & iudæi synagogā, & speluncham constituere non debent. Item etiam ab aliis, quā ecclesiis per emphyteusim, vel conductionem possessiones accipere prohibentur.

1 *Orphanotrophi, an teneantur reddere rationem.*
2 *Orphanotrophus, an ex causa alienare possit bona hospitalis, & an requiratur decretum.*

§. Orphanotrophi. Orphanotrophi tutorū, & curatorū funguntᷣ officio, nec sa tisdare cogunt: administrationē aūt accipere dēnt sub pn̄tia publicarū ꝑsonarū, & ex cā necessaria res alienare pn̄t, sed rōnē reddere nō cogunt. Itē eadē priuilegia ꝯcedunt ecclesiæ sanctæ Mariæ, & aliis oratoriis sub eius gubernatione ꝯstitutis, q̄ hēt maior
1 ecclesia Cōstantinop. h. d. ¶† Op. & vr, ꝙ orphanotrophi teneātur reddere rōnem, vt j. de san. epi. §. œconomus. duæ sol. sunt in gl. ꝙ iste §. & l. orphan. C. de epi. & cle. sint correctæ. & hāc sol. tenet gl. in d. l. orphanotrophos. Scda sol. est, ꝙ ibi loquitur in aliis gubernatorib. & hanc tenet Iac. de Bel. Pet. verò de Bel. dt aliter. Aut q̄rimus vtrum teneant reddere rōnem ipsi hospitali, & dic, ꝙ sic. ita loquitur d. §. œconomus. aut alteri, & dic ꝙ non. & ita te
2 net in d. l. orphanotrophos. in 2. q. ¶† Quæro. hic dr, ꝙ orphanotrophus pōt ex causa alienare bona orphanotrophi, nūquid in tali alienatione requiratur decretum. dic, vt notatur in d. l. orphanotrophos. in 4. q.

Vt fratrum filij succedant pariter, &c. Rub.

1 *Filij fratrum, an admittantur ad hæreditatem, vnà cum ascendentibus non existentibus fratribus.*

Nostras. Fratres, & fratrū filij ex vtroq; parēte cōiuncti cū ascendentib. defuncti ad successionē vocant, antiqua lege cessante. & insinuatio donōnis ꝑꝑ nup. omissa mulieri nō ꝑiudicat, viro autem nocet. itē illi, q̄ à secūdis nup. abstinent proprietatis portionem in numero liberorum percipiunt. Itē penæ dissoluentium mr̄imonium sine cā, pariter locum habent tam in viro, q̄ in vxore. h. d. Per istud principiū corrigitur. §. si igit defunctus. s̄. de hære.
1 ab intest. ¶† Sed q̄ro, hic loquit q̄n filij vocantur, vnà cū fratribus defuncti, & cum ascendētibus eius. Sed q̄ro; pone, ꝙ supersint filij fratris tn̄, & ēt ascendentes, non tn̄ supersunt fratres defuncti, an filij fratris admittantur ad hæreditatem fratris, cū ascēdētibus. dicit Ia. de Bel. ꝙ sic, cum sit eadem ratio. pro hoc etiam facit rub. huius constitu.

1 *Donatio ob causam non insinuatur.*

1 §. Illud quoque. Istū §. declara, vt dixi s̄. vt spon. lar. in prin. & in §. hoc quoq;. ¶† Vltimò no. gl. hic super ver. actionē, ex qua hēs, ꝙ donatio, q̄ non est simplex, sed potius ob cām, insinuatione non eget. idem no. in l. fin. in prin. C. de iureiur. dixi s̄. vt spon. largi. in prin.

§. Quia vero. Istū §. declara, vt plenè habuisti s̄. de non elig. secun. nub. §. prospeximus.

De restitutione fideicommissi, &c.

1 *Prohibitio alenationis facta filijs an extendatur ad nepotes.*
2 *Prohibitio alienationis facta, vt perpetuò res permaneat i familia, & nō exeat de nomine testatoris, non extenditur vltra quartum gradum.*
3 *Alienatio si prohibita est liberis, vel hæredibus, quia voluit ad suos descendētes perpetuò permanere, ꝙ talis prohibitio extendatur vltra quartum gradum.*
4 *Res prohibita alienari, ꝙ alienari potest per vltimum de familia, in quem peruenerunt bona.*
5 *Legatum factum in testamento, quando adimi possit in codicillis, licet in testamento non sint confirmati.*
6 *Codicilli hodie semper sunt confirmati, siue præcedant, siue sequantur.*

Tanta. Restitutio fideicōmissi fieri debet de conditione existente, & prohibitio alienationis facta filijs propriis eorum nominibus demōstratis nō extēditur vltra filios: prohibitio aūt alienationis facta, vt in perpetuū res remaneant, & nunq̄ de nomine defuncti egrediantur, vltra quartam gn̄ationem non extenditur, & familiæ appel. nurus continetur. Item vltimus de familia superstes res ad eū peruenientes in quancunq; personam alienare potest, his obti nentibus in omnibus casib. & personis, hoc dicit, & hæc consti-
1 tutio fm gl. non legit. ¶† No. in §. nos igitur. fm gl. ꝙ prohibitio alienationis facta filiis, vltra filium non extendit, & sic non extenditur ad nepotes, sed hoc intelligit Ia. de Bel. q̄n sunt expressa propria noīa filiorum. quib. est facta prohibitio, al's eēt secus. & ita in test. in quo fuit facta hic mētio, fuit facta expressio propriorum noīum filiorū, vt paret s̄. eo. in prin. de hoc tn̄, an prohibitio alienationis facta filiis extendatur ad nepotes, no. per Dy. in l. filiusfa. §. diui. de leg. 1. vbi hanc gl. alleg. & ꝑ Doc. in l. voluntas. C.
2 de fideicomis. in vlt. q̄ōne. ¶† Scdò not. ꝙ ꝓhibitio alienationis facta, vt perpetuò res permaneāt in familia, & nō exeāt de noīe
a testatoris, nō extenditur vltra quartam generationē, [a] vt hic, & ī
3 ver. codicillum. & ver. seq. ¶† Sed quæro quid si testator prohibuit liberos, vel hæredes alienare, volēs suas res ad suos descēdētes ꝑpetuò ꝑuenire, an ista ꝓhibitio extēdatur vltra quartā gn̄ationem. Ia. de Bel. dt q̄d sic, etiā in infinitum, vt C. de suis, & legi. l. fi. s̄. de hæred. ab intesta. §. j. Sed aliud est noīe familiæ, vt hoc §.
4 nos igit. ver. codicillū. & ver. seq. ¶† Tertiò not. ꝙ vltimo de fa-
b milia superstite ille pōt res ad eum ꝑueniētes liberè alienare [b], vt hic, in §. sancimus igitur. circa fi. ad idem facit. l. cum pr̄. §. libertis. ff. de leg. 2. l. quoties. C. de fideicōmi. & ibi no. & circa istā mām ꝓhibitionis alienationis, vide l. filiusfa. §. diui. ibi, Iulius Agrippa & ibi plenius ꝑ Dy. de leg. 2. & per Doc. in l. ea. C. de cōdictio. ob cām. & in l. vlt. C. de reb. ali. nō alie. & vide, ꝙ no. in l. voluntas. & in l. quoties. C. de fideicomm. & vide, ꝙ no. Inn. in c. Raynaldus,
5 ex, de testa. ¶† Vltimò gl. in §. manifestū. inducit hūc tex. pro casu pro opi. Io. ꝙ in codicillis pōt adimi legatum in testō relictū; licet codicilli non sint in testō confirmati. quod dic, vt in gl. hic & ꝑ gl. Dy. in l. hæredes. §. si quis post. ff. de testa. per gl. in l. hære-
6 ditatē. C. de cod. ¶† Sed aduerte ad id, ꝙ dicit gl. de codicillis, aut sunt in testamento confirmati, aut non. quia hodie semꝑ vr̄ nr̄te stamēto cōfirmati, siue testm̄ præcedat codicillos, siue sequatur, vt inst. de codicil. §. non tantum. & no. C. de codic. l. siue in initio. ff. de iur. codic. l. ante tabulas. non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a Generationem. Adde Alex. de Imo. in l. qui Romæ. §. cohæredes. de verb. ob. & in consi. 56. inci. consideratis verbis testamenti. & omnino per eū in cons. 23. 3. parte Berta. in suo repertorio. in versi. alienare prohibitus. versi. xvj.
b Alienare. Sed quid de eo, qui requisiuit illos de familia, & illi emere noluerunt, an tunc prohibitus extra familiam alienare, non obstante prohibitione alienare poterit. vide Soc. in consi. 227. inci. quoniam in præsenti consultatione. versi. 2. fortius, circa fi. in 2. parte.

Vt nulli iudicum liceat habere, &c. Rub.

1 *Mala consuetudo longo tempore non firmatur, & an longissimo, remissiue.*

Quæcunque. Regulariter nulli liceat loci seruatores, vel sil'es per prouincias mittere fallit si diuina iussio ex cā emanauerit ex causis insertis hic; noībus loci seruatoris ēt his casib. cessantib. sed noīe iudicis vtente ꝑside prouinciæ cum suis officialib. sibi omnino auxiliū ꝑ stante omni consuetudine sublata. Iudices autem necessitate imminente prouinciam dēnt suis expensis circuire, pœna ꝯfacientib. imminente. ¶ Item à iudicibus prouinciarum cautela exigitur, vel pro exacta hr̄ pro soluendis pecuniis exactionū publicarum, nisi sp̄ales iudices ad hoc fuerint destinati. h. d. vsq; ad
1 §. & hoc ꝑuenit. ¶† No. tex. ibi, male enim adinuenta, ꝙ mala cōsuetudo longo tempore non firmatur. cōcor. sunt gl. ¶Sed q̄ro quid de tempore longissimo. circa hoc vide quod no. gl. in l. domini prædiorum. C. de agric. & censi. lib. xj. & vide quod tangit gl. de alie. feu. c. vnico,

1 *Prohibens*

1 Prohibens aliquem testari, condemnatur parti, quæ ex hoc læditur in duplum.
2 Iudices coguntur recipere appellationes ab eorum sententiis ltimè interpositas.
Iudex tenetur dare apostolos,
3 Appellatio remanet deserta, si pars non petiit, nec iudex dedit apostolos.
4 Apostoli cuius expensis dentur, remissiuè.

§. Et hoc. Nullus occasione lucrorũ iniqtates & iniusti-
tias facere dẽt, pena ꝯfacientib. imminente. Itẽ
iudices ordinarij, ac ẽt delegati ẽt si sunt delegati à principe, ap-
pellatiões suscipere dẽnt, qb. pẽdẽtib. nihil dẽt innouari. h.d. vs-
1 que ad §. qñ verò. ¶†Nõ. ex hoc tex. ꝙ si iudex prohibet aliquẽ
testari, ꝯdẽnaẽ parti, q̃ ex hoc læditͬ in duplũ, & idem esset in alio
ꝓhibẽte, ꝙ dic vt in gl. & habuistis in §. si ꝯiunctus. hic allegat. in
2 gl. sup verb. restitui. & nõ. in l. 2. C. si qs ali. test. ꝓhi. ¶†Nõ. 2. ꝙ iu
dices cogunẽ ap. recipere ab eorũ sñiis ltimè interpositas, ꝙ dic,
vt ĩ gl. & habuistis tex. & gl. s̃. de iud. §. nros. coll. 6. dẽnt ẽt iudices
3 apl'os dare ẽt parte nõ petẽte, vt l. eos. §. apl'os. C. de app. ¶†Sed
hic q̃ro. pone, ꝙ pars ñ petiit, nec iudex dedit apl'os, qd fiet? cer-
tè appellatio hr̃ ꝓ deserta, vt C. de ap. l. qm̃ nõnulli. ĩ fi. sed si pars
petiit intra tps debitum, & iudex ñ dedit ad hoc, vt appellatio ha
beat pro deserta, dẽt appellãs hoc protestari intra tps. l. ei cuius, ĩ
fi. ff. de appel. rec. q̃ protestatio seu ꝯtestatio si fuerit deserta, vt ap
4 pellatio deseri. ita hẽs ĩ tex. & gl. ff. de lib. dimis. l. vna, §. 1. ¶†Cu
ius aũt expẽsis debẽt dari apostoli, dic vt no. gl. de ap. c. 2. in cle.

1 Potestas non potest punire totam contratam pro vno delinquente.

§. Quoniam iudices dẽnt ẽm leges delĩquẽtes punire
nõ alios, ꝓ aliis ꝯprehendere, nec damna
inferre, nec pignorationes. seu represalias facere, nec delicta vẽ
1 dere, pena ꝯfacientib. imminẽte. h.d. vsq; ad §. si verò qs. ¶†Nõ.
hunc tex. ẽm gl. ꝯ potestatem, qui punit totam contratã pro ali-
quo delinquẽte. circa quam gl. aliqua dicam C. de exa. & execu.
l. nullã in lib. 12.

1 Punitio delicti vt fiat, delinquens ad locum delicti remittendus est.
2 Iudex loci vbi criminosus degit, an teneatur remittere ad mandata iudicis lo-
ci, vbi deliquit.
3 Verbum, imperat, necessitatem importat.
4 Iudex à quo petitur remissio delinquentis tenetur remittere sine causæ cogni-
tione.
5 Remissio habet locum in contractibus, si fuisset renunciatum priuilegio fori, a-
lias non.
6 Iudex territorij Assisij, an possit petere malefactorem captũ in eius territorio.
7 Delinquens in territorio captus si confessus est etiam plura crimina extra ter-
ritorium commisisse, an poterit etiam pro illis condemnari.

§. Si vero quis. Criminosus edictis ltĩmis est vocãdus,
& eo latitãte iudex, ltĩmè ꝓcedere dẽt.
eo verò ĩ alia ꝓuincia degẽte, capiẽdus ẽ ad locũ delicti trãsmit
tẽdus, vt ibi suppliciũ patiaẽ, pena ꝯfaciẽtib. imminẽte. h.d. & ex
1 hoc §. sumiẽ auth. si verò crĩis. C. de adul. ¶†Nõ. ex hoc §. ꝙ vt de
licta sint punita, delinquens est remittẽdus ad locum delicti, vt
hĩc, & d. auth. si verò criminis. Ad idẽ l. si cui. §. vlt. de accu. extra,
2 de rap. c. 1. & qd ibi no. gl. & Inn. ¶†Sed circa hoc q̃ro: an iudex
loci, vbi criminosus degit, cogaẽ remittere ad mandata iudicis
loci vbi deliq̃t: & vr̃, ꝙ non cogatur, sed possit remittere ex vrba
nitate, vt no. gl. ff. de accu. l. si cui. §. fi. Sed Doc. nostri tenẽt ꝯriũ,
videlicet, ꝙ iudex loci, vbi criminosus degit, tenetur de necessi-
tate remittere, ꝑ hunc tex. ibi, iubemus prouinciæ illius iudicẽ,
ꝙ verbum iubemus, est verbũ necessitatis, vt ff. qd iussu. l. j. & ij.
¶Nec ob. ꝙ par. in parẽ nõ hẽt imperiũ, vt ff. de arb. l. nam & ma
gistratus, quia in hoc iudex loci delicti est maior q̃ sit iudex loci,
vbi delinquens degit, ita Doc. no. in auth. qua in prouincia. in 4.
3 q. C. vbi de cri. agi opor. Præterea hic in ver. † si verò qui publi-
cã, est verbum imperat. per quod vr̃, ꝙ iudex loci delicti possit
imperare iudici loci vbi delinquens degit, & verbum, imperat,
necessitatẽ importat, 14. q. j. ꝙ præcipitur. ꝑterea hic iudex negli
4 gens remittere, puniẽ, ergo apparet ꝙ remittere teneẽ. ¶†Secũ-
dò, q̃ro nunqd iudex loci vbi delinquẽs degit, teneatur remitte-
re sine cãæ cognitione, vel an poterit de crimine cognoscere? &
vr̃ ꝙ sic, vt hic dum dicit suppliciis legitimis subiiciendum, & sic
innuit, ꝙ iudex remittens de crimine cognouerit, ad idem ff. de
cu. & ex hi. re. l. diuus. Doc. nri tenẽt ꝯ, & dñt ꝙ sine causæ cogni
tione remittere debet: pro hoc inducunt pro casu si bene intel-
ligatur l. si cui. §. fi. ff. de acc. ita no. in d. auth. qua in prouincia, in
4. q. & de his duabus q. vide, quod no. Doc. in l. properandum. §.
sin autem [illegible] in 7. & 8. q. C. de iud. & est de his duabus. q. gl. ord.
5 de [illegible] in cle. pastoralis. & ĩ. plene no. ¶†Quærit gl. hic, super
[illegible] nunquid in ꝯtractibus sit locus remissioni, &
[illegible] si verò criminis, & no. plene per gl. in l. hæres
[illegible] de fo. comp. c. licet. & per Inno. in c. di-
[illegible] in d. auth. qua in ꝓuincia in v. q. latis.
l. 2. sed hodie [illegible] q. est casus extra de fo. comp. c. Romana. §.
ꝯtrahentes, li. 6. ꝙ fo. [illegible] locum hẽt, nisi renunciatum sit fori priui-
6 legio, vt no. in l. 1. ff. si quis in ius voc. non ie. ¶†Sed circa præd;-

cta q̃ro de vno, pone ꝙ iudex huius ciuitatis cepit malefactorẽ ĩ
territorio ciuitatis Assisii, an iudex ciuitatis Assisij poterit dictũ
malefactorẽ petere, dicẽs, ꝙ est captus ĩ ei⁹ territorio, vide ex. d
7 fo. ꝑpe. c. ex parte, el 2. ¶†Quærit Ia. de Bel. aliqs accusatus est ĩ
ciuitate de crimine, ꝯfessus est plura crimina ꝯmisisse extra terri-
torium illius iudicis, an erit puniendus de illis maleficiis extra
territorium commissis, de quibus accusatus non est. Iac. de Bel.
vr̃ inclinare ad istam sententiam, ꝙ delicta commissa extra terri-
torium aggrauant delictum hic commissum, de qua no. per Dy.
in l. si cui. §. fi. ff. de accu.

ADDITIO.

a c. Licet. Et ibi latissimè, & no. vide Fel. in prin. ĩ ver. ex dictis do. cũ plu. seq.
vbi plenè, an & quando in criminalib. & an & qñ in ciuilib. remissio proce-
dat, & qñ non. Adde Lanfra. de Oria in c. qm̃ contra falsam, §. interlocuto-
rie, de appel. nu. xvij. & quod ibi posui in addi, ad ipsum in ver. in quibus ca
sibus fiat remissio, extra de proba.

1 Iussio facta iudici, an expiret morte iudicis. & nu. 4.
2 Præceptum factum contra publicam vtilitatem non valet, nisi secunda iussio
emanauerit.
3 Præceptum iudicis debet exequi, licet antequàm exequatur, iudex remoueatur
de officio. & nu. 5.
6 Successor in dignitate, an teneatur ad debita prædecessoris.

§. Et hoc vero. Iudex alterius iudicis successor ius-
sionẽ ꝓdecessori suo factã adimplere
dẽt, nisi sit ꝯ ius, vel publicã vtilitatẽ, qa tunc ẽt scda iussio expe-
1 ctaẽ. h.d. ¶†Nõ. ex hoc §. ꝙ morte eius, cui iussio fcã ẽ, iussio nõ
2 expirat. ¶†Scdò no. ꝙ ꝓceptũ factũ ꝯ publicã vtilitatẽ nõ v3, nisi
scda iussio emanauerit, vt hĩc in tex. & habuistis s̃. de mã. prin. §.
deinde ꝓpetẽs, no. in l. vl. C. si ꝯ ius, vel vti. pu. s̃. vt deter. sit nu. cle.
3 §. hoc qdẽ. ¶†Tertio no. ꝙ ẽt iudicis ꝓceptũ dẽt impleri, licet ꝓ-
cipiẽs, vel ille cui ꝓcipiẽ, remoueaẽ de officio anteq̃ istud prece-
4 ptũ insinueẽ. ¶†Op. & vr̃ ꝙ ista iussio, seu præceptũ extinguatur
morte eius, cui facta est, vel eius officio finito, nã mandatũ mor
te mãdatarij extinguiẽ, vt l. inter cãs. §. morte. ff. man. Dic ꝙ hĩc ñ
ꝑsonæ, sed officio fuit fcã iussio, vel delegatio, vt in gl. sup ver. re
scriptũ, circa q̃ gl. vide c. qm̃ Abbas. ex. de officio deleg. & similẽ
gl. hẽs ĩ l. & qa. ff. de iur. om. iu. & ff. de reg. iu. l. inde Nerati⁹, & in
l. tale pactũ. §. vltra. ff. de pac. & ibi ꝑ Gul. ꝯ hãc gl. vide, ꝙ no. doc.
in l. id ꝙ pauperib. C. de epi. & cle. & ꝙ no. per gl. Io. And. in c. fi. d
5 test. li. 6. ¶†Scdo op. ad ver. si vero precepto. hic dr̃, ꝙ morte ꝓci
pientis præceptũ non finiẽ. ꝯ, qa morte delegantis finitur iurisdi
ctio, vt d. l. & qa. gl. hic ponit tres solutiones. & primam solutio-
nem hic positã vr̃ tenere glo. 14. q. 1. ꝙ præcipitur. & Spe. in ti. de
iud. dele. §. restat. ver. item mortuo. ¶Vltimò hic Ia. de Bel. ponit
6 vnã q̃nẽ, q̃ disputauit in ciuitate Perusii, q̃ talis est: ¶†Quidam
habẽs dignitatem ex electione, vel successione obuenientẽ, ac-
cepit mutuũ à mercatore, alter postea successit in locum eius in
eadem dignitate. modo quæritur, an successor compelli debeat
ad soluendum debitum prædecessoris, & quo iure. de qua q. dic
vt hic per eum.

1 Creditor, qui filios debitoris retinet pro debito, cadit ipso iure à debito.
2 Dispositioni huius §. renunciari non potest.
3 Filij, an possint dari pro hostagiis, & obsidibus. remissiuè.

1 §. Quia vero. †Creditor, q filios debitoris præsumpse
rit ꝓ debito retinere, à debito cadit, & tã
tundẽ dabit eis, aut parẽtib. eorũ, & corporalib. penis afficieẽ. h.
d. ex isto §. sumiẽ auth. immo. C. de act. & obli. Quæro vtrũ cadat
à debito ipso iure, vel ꝑ sñiam. credo, ꝙ ipso iure, vt no. ĩ d. auth.
2 immo. ¶†Quæro, an huic l. possit renunciari. gl. q̃ est in d. auth.
immo. dt. ꝙ nõ. de quo dic, vt no. Spe. de renũ. & ꝯclu̾ sione. §. 1. ver.
3 itẽ est bñficiũ. ¶†Sed q̃ro, an filii possint dari ꝓ hostagiis & obsi
dib. de quo dic vt no. gl. in l. 2. C. de pñ. q fil. dist. & ex. de iureiu. c.
ex rescripto. de pig. c. 2. de arbit. c. exposita. in fi.

1 Consensus vxoris multiplicatus in obligationibus viri, ꝙ sibi præiudicet.
2 Contractus cum viro, & vxore simul celebratus, valet, si est in vtilitatem vxo
ris celebratus.
3 Dispositioni huius §. an renunciari possit.

§. Et illud. Vxor si crediti instrõ ꝯsentiat ꝓprio viro in dã
num suũ, vel suã substantiã, aut seipsam pro eo
obliget ipso iure nõ teneẽ nisi manifestè appareat pecuniã in ip-
1 sius vtilitatẽ fore cõuersam. h.d. ¶†Op. & vr̃, ꝙ si mulier ꝯsenit
viro suo multoties, ꝙ teneaẽ, vt s̃. vt immobi. ante nup. do. §. i. ve-
ritas est, ꝙ hic loquitur, qñ pro marito intercessit, licèt Pia. dicat
ꝯ. & circa hoc vide qd no. Doc. in auth. si qua mulier. C. ad Vel-
2 leia. quæ sumitur ex isto §. ¶†Quærit Ia. de Bel. an vxor cum vi-
ro possit in eodem instrõ se obligare, & br̃ dic. ꝙ si certum est cõ
tractum celebrari in proprium vtilitatem mulieris, valet, [illegible]
3 §. in prin. an † autem huic legi possit renunciari, dic quod nõ, vt
no. in d. auth. si qua mulier.

1 Mulieres [illegible] conditionis, & [illegible] carcerantur.
2 Crimina grauissima, quæ [illegible]

§. Necessarium. Mulier in causis ciuilib. non dēt in carcere includi, in crīalib. verò committēda est fideiussoriæ, aut iuratoriæ cautioni, vel dēt tradi mu-
1 lierib. custodienda. h. d. ¶†Quæro, de qb. mulierib. loquitur. dic
a de mulieribus bonæ ꝯdōnis, secus in meretricib. a ita no. Doc. in auth. sed nouo iure. C. de cust. reo. q̄ auth. hēnt quidā super l. j. C. de off. diuer. iu. ¶†Quæro, dr̄ hic, si verò grauissimum, &c. q̄ di-
2 cantur ista crimina? vide qđ no. gl. l. auxilium. §. in delictis. ff. de mino. l. liber homo. ff. ad l. Aqui. de reg. iu. l. ad ea. 27. q. 7. §. quemadmodum.

ADDITIO.

a Secus in meretricibus. Et hoc forte est verum, nisi esset talis mulier, etiam meretrix vxorata, ita no. Matthe. sing. 168. & Hip. Mars. 248.

1 *Pœna statuta per leges antiquas in adultero masculo remanet firma.*
2 *Mulier damnata de adulterio, quando mitti debeat in monasterium.*
3 *Filij adulteræ ea monasterium ingrediente, an habeant legitimam.*
4 *Ascendentes mulieris adulteræ monasterium ingredientis absque filiis, an aliquid habeant de bonis eius.*
Monasterium habetur loco filij.
5 *Monasterium, an excludat parentes ingredientium ab omni successione.*
6 *Adultera posita in monasterio, an post biennium efficiatur monacha.*
7 *Maritus, an lucretur dotem vxoris adulteræ eo ipso, q adulterium committit.*
8 *Monasterium omnem maculam detergit.*
9 *Vir, an possit sibi reconciliare vxorē adulterā in monasterio positam, ea inuita.*

§. Si quando. In crimine adulterij mascul⁹ pœna ltīma puniēdus est, mulier verò in monasteriū
1 mittet. h. d. ¶†Op. in hoc §. q pœna capitis olī statuta ꝯ adulteriū cōmittēs p iura C. remanent firma in masculo, vt hic, sed in fe-
2 mina corrigunt, vt j. in §. adulterā. ¶†Op. & vr̄, q mulier de adulterio damnata in monasterium mitti non dēat, qa alteri corpori q̄s ad pœnā dari non pōt, vt in gl. hic sup verb. in monasteriū mitti. & in c̄rio in ea alleg. & C. de adul. auth. sed nouo iure, & C. de
3 decu. l. neq̄s. lib. x. ¶†Itē op. ad ver. & si qdē. & vr̄ q filij habeant tm̄ ltīmā, vt j. de san. epi. §. si qua mulier, gl. hic sup ver. duas partes. & i auth. sed hodie. C. de adul. ponit duas opi. Doct. ibi approbant istam, q ibi loquit̄ quando mulier sponte ingredit̄ mon. & hanc sol. tenet hic Iaco. de Bel. & gl. s̄. de mona. §. illud quoque.
4 ¶†Itē op. ad ver. si vero descēdentes vr̄ q vbi sunt ascendentes, q ecclesia, seu monasteriū totum hēt, & nihil hēant ascendētes,
a nā ecclesia loco filij hr̄, vt . de san. epi. §. sed hoc pn̄ti, a ita hēs ex
5 gl. sup ver. vncia. quod an sit verū, no. d. §. sed hoc pn̄ti. ¶†Scdò hēs, q monasteriū excludit parentes ingredientiū ab oī successione. quod an sit verū. no. p gl. & Doc. in auth. si qua mulier. C.
6 de sacros. ecc. dicā j. de san. epi. §. si qua mulier. †Item circa tertia sol d. gl. sup ver. vncias. q̄ reprobat Iac. de Bel. videlicet. an post bienniū efficiat monacha ista mulier, vide q no. gl. ex. de conuer.
7 coniu. c. gaudemus. ¶†Item op. & vr̄. q maritus eo tpe quo mulier adulteriū commisit, dotē lucret̄ sine aliquo pacto, vt s̄. vt li. ma. & auiæ. §. quia verò plurimas. & C. de repu. l. consensu. §. vir quoq; gl. hic super ver. seruent. ponit tres sol. quas ēt ponit in d. auth. sed hodie. C. de adul. Ia. de Bel. inhærendo scdæ opi. hic positæ dicit sic, aut de adulterio est actum crīaliter ad pœnam h⁹ l. & vir vxorem dānatam de adulterio pōt intra biennium recipere, & tunc vxor fingitur nō peccasse, & nuptiæ non lædunt̄, & pacta dotalia suis tpibus obseruant̄, vt hoc §. in d. ver. adulteram, in prin. Aut vir vxorē intra biēnium recipere recusauit, vt mulier in mona. pmaneat, tūc vir eo casu ex adulterio dotē non lucrat̄, sed ex pacto, vt hoc §. in fi. & est rō, qa pœna mitigat̄ ex principis, & legis clemētia, & ēt ex pietate, & eo, qa i monasterio ipsa est, vt đ
8 peccatis pn̄iam agat, †& quia monasteriū oēm maculam detergit, vt s̄. de mon. in prin. aut est ciuiliter actum, & tunc si ex adulterio est missa in monasteriū, vir non posset agere ciuiliter, vt dotem lucret̄, sed Doc. nostri sequētes istā sol. gl. aut est actum ciuiliter, aut criminaliter, dicunt posse agi ciuiliter, vt ipsi no. in d. authē. sed hodie. in 4. op. & vide, q no. gl. C. de repu. in d. l. ꝯsensu. §.
9 vir quoq;, & p Azo. in sum. illius ti. in fi. ¶†Vltimò. qa in d. ver. adulteram, dr̄, q vir potest sibi reconciliare vxorem de adulterio damnatam, & in monasterium missam, quæro nunquid possit eā reconciliare inuitam. gl. tenet, q sic. ita no. extra, de diuor. c. ex literis, in vlt. gl.

ADDITIO.

a ¶§. Sed hoc præs. nti. Et ibi ad hoc vide quæ dixi in apost.

1 *Casus, in quo vsusfructus bonorum filii patri non acquiritur.*
2 *Maritus, quando possit sibi vxorē adulterā ēt positā in monasterio recōciliare.*

§. Quia vero. Matrimonio sine cā diuortio, aut cōsensu soluto, delinquentes in mon. mittēdi sunt. pœna ltīma eis imminente, ac ēt eorū ministris, reconciliato aūt mr̄imonio cōsensu vtriusq; priusq in moñ. mittat̄ pœna remittit̄: sed altero recusante, ille solus pœna ltīma punitur. h. d.
1 ¶†No. in ver. viro nihilominus. casum, in quo vsusfructus bonorum filij pr̄i non quæritur, de quo plenè habuistis s̄. vt li. ma.
2 & auiæ. §. 1. in fi. ¶†Op. in ver. si vero hi, q mr̄imoniū. hic innuitur. q postq̄ sunt in mon. recōciliatio locū nō hēt. Contrà s̄. e. §. ꝓximè præcedēti. ver. adulterā, in prin. Sol. maritus q non peccauit, pōt sibi recōciliare vxorē, ēt postq̄ vxor missa est in mon. dū tn̄ hoc faciat intra bienniū, vt ibi. sed maritus, q peccauit, nō pt sibi recōciliare vxorem postq̄ est missa in mon. vt hic. rō, qa post pœnā à lege impositā non pōt pœnitere, vt l. qui ea mente. ff. de furtis. Vltimò vide gl. super ver. consenserint, quia inquantū dr̄ idē in collateralib. intelligas in casu h⁹ l. sed in casu l. si quis incestas. §. testandi, alleg. in ea, collaterales nullo modo admittuntur, sed tantum ascendentes, vt hic vides.

1 *Præsumptio, de qua in hoc §. est iuris & de iure.*
2 *Absolutus de adulterio si reperitur conuersari cum adultera, an condemnari possit iterum.*

§. Si quis vero. Accusatus de adulterio, & absolutus si postea cū eadē muliere turpiter cōuersari inueniat, vel inter eos mr̄imonium esse secutū, mr̄imonium nō valet, pœna ei, & mulieri imminēte nulla alia ꝓbōne exquisi-
1 ta h. d. ¶†Quæro, nunqd id, q hic dr̄, sit p̄sumptio iuris & de iure. d. Ia. de Bel. q sic, ꝓ quo vide q no. gl. in l. absentem. ff. de poe. & quod no. Doc. in l. si quis ei. C. de adul. q̄ sumit̄ ex §. his quoq;. s̄. vt lic. ma. & auiæ. dicit ēt hic Ia. q in casu huius §. non erit licitū appellare à sententia, vt colligitur ex hoc tex. & arg. l. vnicæ. §. fin.
2 autem. C. de rap. virg. ¶†Vltimò in casu istius §. quæro, an condemnabitur de adulterio posito, q non probetur de præuaricatione, cum fuerit absolut⁹ à iudice: dic q sic, vt no. gl. C. de adul. l. si qui adulterij.

1 *Manus est membrum.*
2 *Membrum si debet abscindi alicui, manus amputatur.*
3 *Fures qualiter puniantur.*
4 *Publicus latro est ille, qui furari consueuit.*
Latro dicitur ille, qui per vim furatur.
5 *Bona damnati, quando debeant fisco applicari.*

§. Quia vero. Pœnæ corporales, & pecuniariæ minuūtur certo mō, p̄terq̄ in crīe læsæ maiesta-
1 tis. h. d. ¶†No. ex hoc §. in ver. si vero crīs, q manus est mēbrū, a
a vt in auth. sed nouo iure. C. de seru. fug. q̄ sumitur ex isto §. & no.
2 insti. de iniu. §. pœna, & ibi dr̄ de pede. †Quærit glo. dr̄ hic, q vbi crimen membri abscisionem requirit, vna sola manus dēt amputari. Sed q̄ro, de qua manu intelligitur. dic, vt in glo. hic super verb. abscisionem exigat. q̄ tenet hic Ia. de Bel. & glo. & Doct. in d. auth. sed nouo iure. ¶Quæro hic dr̄, qđ pro furto non dēt mē-
3 brū abscindi. ¶†Quæro qualiter fures dēnt puniri b: de hoc ha-
b bemus plura iura, nā de iure antiquo imponebat̄ ꝓ furto pœna extraordinaria, vt l. . ff. de fur. nisi esset publicus, vel famosus la-
4 tro, qui furcis suspendit̄, vt l. capitalium. §. famosos. de poe. †Aduerte, qa gl. dīt q publicus latro est ille, qui consueuit furari, vt i d. auth. sed nouo iure. & ita obseruat̄. tn̄ de iure non bene dicit, quia §. famosos. loquitur in publico latrone: sed ille q consueuit furari, est publicus fur. quia latro est ille qui per vim, &c. vt hic in ver. eos vero. & in d. auth. sed nouo iure. postea supuenit ius authenticorum, de quo loquitur hic. postea superuenit consti. de pace tenēd. §. si quis quinque solidos, vbi dicit q ille, qui furatur illud, q valet quinq; solidos, debet suspēdi, si minus non debet suspendi. postea superuenit constō alia de pace iur. fir. in §. si quis vero ausu temerario, in fi. ibi, iniuria, seu furtum, & dic vt in glo.
5 ibi. ¶†Venio ad §. vt autē. & op. q bona dānati dēnt fisco applicari, vt s̄. de incest. nup. §. 1. gl. ponit hic tres solu. tene opi. allegat. q̄ etiam ponit gl. in auth. bona damnatorum. C. de bo. dā. q̄ sumitur ex isto §. & eam tenet glo. in c̄rio, quæ opi. est vera, licet Pe. in d. auth. videatur sentire aliter.

ADDITIONES.

a ¶Est membrum. Adde Ale. in l. 2. ff. de pub. iud. vbi etiam vide Bar. & Ioan. de Imo. & And. hic, sed quid de manu arida, vide Fel. in c. ego. N. in ver. in text. ibi, vitam. de iurei. Adde ad hoc, quod hic dicit Geor. Tho. consi. 9. inci. statuto ciuitatis Pisanæ, ad prin. vol. j. & ibi quid in digito, & barba. & quod dicatur esse membrum hominis.

b ¶Qualiter fures debent puniri. Adde quod no. in addi. ad Bal. in ti. de pa. iu. fir. & eius viol. §. si quis quinque solidos, in vsi. feudor.

Vt differentes iudices, &c. Rub.

1 *Peregrinus est ille qui est extra propriam patriam.*
2 *Iudex, an possit esse arbiter illius causæ, in qua est iudex. & nu. 4. vbi quod potest esse arbitrator.*
3 *Iudex ordinarius non recusatur, sed alius sibi associatur.*
5 *Arbitramentum non est sententia, sed quædam transactio.*
6 *Arbitrator potest auferre de iure vnius, & dare alteri.*
7 *Arbitramentum quando est liquidum, vsque ad quātum tempus reduci potest ad arbitrium boni viri.*

EX quo. Epī debent iudices ad iustitiam faciēdam compellere, aut p se, aut p literas ad principem directas, & iudice existente suspecto adiungi sibi debet episcopus: litigator autem principē adiens priusquam

priusquam adeat iudicem, vel epm, est puniendus. h.d. vsq; ad §.
1 si tn contigerit. ¶† No. in prin. ꝯsti. tex. discedere cogantur à propria pria, ꝙ peregrinus est ille q est extra patriã suam. ad idẽ j. e. §. si vero dum aliqs, & in eo. §. si verò hæc. & de hoc qs dicat pere
2 grinus, videbitis in l. ciues, in fi. C. de inco. lib. x. ¶† Scdõ not. in ver. si verò contigerit. duo. Primò, ꝙ hic vr tex. ꝙ iudex possit es-
3 se arbiter illius causæ, in qua est iudex, de quo j. dicam. † Secundò, ꝙ iudex ordi. non possit refutari, sed alius associari, de quo dic vt no. per gl. & Doct. in l. apertissimi. C. de iud. quid autem sit
4 de iu. can. dic, vt in c. cum speciali, extrà, de ap. ¶† Op. ad primũ no. & vr, ꝙ iudex non possit esse arbiter illius causæ, in qua est iudex. vt ff. de arb. l. sed & si in seruum. §. si quis iudex. Sol. vt in gl. super ver. conuentum. ex qua gl. no. tria. Primò, ꝙ iudex nõ potest esse arbiter illius causæ in qua est iudex, sed potest esse arbitrator. ita no. gl. i l. ꝯria, & in auth. si verò contigerit. C. de iu. & in l. j. §. & post operis. ff. de ope. no. nun. circa quas gl. vide, ꝙ no. Doct. in l. si qs ex consensu. in prin. C. de epi. aud. prædicta habent locũ de iure ciuili, quid autem iuris sit de iure cano. gl. no. in d. §. si qs iudex. sed tu dic, vt no. gl. ex, de arb. c. cum tpe. & de præsum. c. li-
5 teras, & 3. q. 7. §. tria. † Secundò no. ꝙ arbitramentum nõ est sen
a tentia, sed est quædam transactio. [a] ita habes ex d. glo. hic super ver. conuentum, ꝙ tene menti. & ad hoc alleg. Inn. gl. hanc in c.
6 quintauallis, in prin. extra, de iureiu. ¶† Tertiò no. ꝙ arbitrator
b potest auferre de iure vnius partis, & dare alteri. [b] idem no. in d. §. si quis iudex, & in l. si de meis. §. recepisse. ff. eo. ti. cætera dic, vt
7 in gl. ¶† Quærit hic Iac. de Bel. si arbitramentum est iniquum, intra quantum tempus potest reduci ad arbitrium boni viri. dic vt hic per eum, quia non est nostra materia, sed l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio.

ADDITIONES.

a ¶Transactio. Adde Bal. in l. fi. 2. op. C. de contrahen. emp. & in rub. C. de rerũ pmu. ad fi. ver. sed an arbitramẽtũ, & Bar. in l. qđ si Ephesi. §. interdũ, i fi. d eo qđ cer. lo. & in l. furti. §. iussu, in ver. & dicas. ff. de infa. & adde Bal. i l. sub ꝑtextu, la j. in fin. versi. ergo no. C. de transf. & Soc. in conf. 282. inci. in præsenti consultatione. ver. circa primam, circa prin. & ver. circa secundum in 2. par.
b ¶Alteri. Vide Bal. in l. fi. in 1. op. C. de contrah. emp. & Bar. & Alex. in d. §. arbitrorum ff. pro so. versi. post multa videtur.

1 *Superior adiri potest si inferior iustitiam non facit.*

§. Si tamen contigerit. Episcopus de iniustitia iudicis & læsione subditorũ iudicare debet, & læso damnum facere emendari, pœna cõtrafacientibus imminente. Item in ciuitatibus, in quib. sunt iudices subditi, adire debent defensorem qui inter eos debet iudi-
1 care, h.d. ¶† No. ergo ꝙ si iudex inferior iustitiam non facit, potest haberi recursus ad superiorem, vt hic, & s. de offi. quæsto. §. si verò forsan. & extrà, de offi, or. c. irrefragabili, & c. significauit. 9. q. 3. cum si. ¶Et aduertas, quod in hoc §. super ver. eum qui est posita quædam gl. quæ incip. sed quomodo, quæ gl. est vera, dic vt in ea.

De vsuris nauticis. Rub.

1 *Consuetudo maritima seruanda est, dummodo non sit legibus contraria.*
2 *Vsuræ etiam hodie sunt prohibitæ de iure ciuili.*
3 *Vsura nauticæ pecuniæ de iure canonico est prohibita.*

NVncium. Leges antiquæ & consuetudines in vsuris nauticis obseruari debent per
1 petuò inuiolabiliter. h.d. vsq; ad fin. tit. ¶† No. ex hoc tex. in §. nos igitur, sm gl. ꝙ consuetudo maris est seruanda, dummodo legibus non sit contraria. vt no. in l. de præca-
2 tio. ff. ad l. Rho. de iac. & C. de fur. auth. nauigia. ¶† Op. dicitur hic. ꝙ ex nautica pecunia est permissa vsura. ꝯ immò videtur, ꝙ non sit permissa, vt s. de ec. ti. in prin. dicit gl. ibi, ꝙ licet hodie nõ solum de iure can. sed etiam de iure ciuili sint prohibitæ vsuræ.
3 † Fallit tñ in nautica pec. vt hic, ita no. ibi, & C. de vsu. aut. ad hæc sed de iure can. etiam in nautica pecunia est prohibita vsura, vt in c. nauiganti. in prin. extra, de vsu. circa quod vide no. per Gof. in sum. de vsur. §. in sum. & §. fi.

De interdictis collegiis hæreticorum. Rub.

PLurimum. Hæretici adulteras collectas, & adultera baptismata facere prohibentur, pœna contrafacientibus imminente. h.d. vsq; ad fi. totus iste ti. Bar.

De raptis mulieribus, &c. Rub.

1 *Mulier rapta si nubit raptori, matrimonium non tenet, nec aliquid lucratur, nec habere potest de bonis raptoris.*
2 *Pœna huius constitutionis ꝙ habeat locum etiam si raptus committatur in volentem, & nu. 4.*
3 *Bona rapientis mulierem ipso iure tempore raptus transferũtur in mulierem, si ipsa non nubat raptori.*
4 *Dominium in casu huius constitutionis transfertur in alterum sine facto alterius.*
5 *Matrimonium inter raptam, & raptorem ꝙ hodie esse possit de iure canonico.*

LEgis. Mulier rapta substãtiam raptoris lucratur, nisi nupserit raptori, quo casu ad suos parentes deuoluitur, si tali matrimonio ñ cõsenserint al's ad fiscum dẽt peruenire, his obtinentib. in casib.
1 futuris, ac ẽt in præteritis. h.d. ¶† No. ex hac cõstõ
a ne, ꝙ mulier rapta ñ potest nubere raptori. [a] & si nubit, non valet mrimonium, nec aliquid lucratur de bonis rapientis, nec ex ei' testõ capere quicꝗ põt: & sic hẽs vnum casum, i quo qs est incapax ex alterius testamento. sunt & alij casus, qui no. insti. de leg.
2 §. legari. ¶† Scdo no. ꝙ pœna huius ꝯstõnis hẽt locum siue raptus cõmittat in mulierẽ volentẽ, siue nolentẽ, vt hic. & C. de rap.
3 vir. l. raptores, & de epis. & cler. l. raptores. ¶† Tertiò no. ꝙ tpe raptus ipso iure bona rapientis transferunt in mulierẽ raptã, si ipsi non nubit, & sic no. ꝙ bona trãsferunt in dominium, qđ non ꝗritur sine traditione, sed certè immo vr dñium & possessio ꝗri si ne alterius facto, vt l. raptores. C. de epi. & cle. posses tamẽ dicere ꝙ ibi loquitur in diaconissa rapta, sed certè idem est in qualibet
4 muliere rapta, vt no. in d. l. raptores, in j. gl. ¶† Op. ad secũdũ no. & videtur, ꝙ si mulier fuerit rapta volens, pœna ꝯstitutionis cesset, qa volenti non infertur iniuria, vt in l. j. §. vsq;. ff. de iniu. hoc est iõ, quia patri eius vr facta iniuria. sed quid si non habet patrẽ? Respon. idem est, hoc iõ quia mulier præsumitur subducta, & decepta, vt no. per Dy. in ca. scienti. de reg. iu. li. 6. no. per Doct. in l. raptores. C. de epis. & cle. in 4. oppo. & ꝑ docto. in l. raptores, C.
5 de rap. vir. in 4. oppo. Quero, an hodie de iure can. possit esse ma
b trimonium inter raptam, & raptorem. dic, quòd sic [b]: vt est casus in c. fin. extra, de rapto, & ibi nota.

ADDITIONES.

a Non põt nubere raptori. Tu dic hoc verũ de iure ciuili de iure aũt cano. secus, & in hoc est differentia inter ius can. & ciuile, vt per Bart. plenè in suo tract. diffe. iu. ciuilis, & canoni. diff. 136.
b Quod sic. Adde Fel. in c. j. de spon. in fi.

De collatoribus, & aliis capitulis. Rub.

1 *Clerici, & ecclesiæ, an teneantur ad tributa soluenda.*
2 *Vasalli debent vocari a domino ad seruitium præstandum.*
3 *Debitor ex causa collectarum ꝙ nõ possit compensare id, quod sibi à commun i debetur ex alia causa cum debito collectarum.*
4 *Exactor tributorum debet dare securitatem, seu apocham de soluto.*
5 *A sententia præsidis diffiniente apud aliquem debere esse super interdictã possessionem, potest in executione appellari per sententiam se grauatum.*
6 *Appellare quod debeat quis ab omni grauamine extraiudiciali.*

QVæcunque. Dispositiones, & denunciationes collationum ꝑ singulas prouincias, & ciuitates collatorib. fieri dẽt tpib. hac cõstitutione positis, exemplariis petentib. soluentib. datis ẽt de suscepto securitate pręstita iudicib. ac ẽt executorib. pena ꝯfacientib. imminẽte. Item illi, cui superindicta possessio est,
1 si senserit se grauatum, ꝑmittitur licentia appellandi. h.d. ¶No. j. ꝙ tributa imponuntur prouinciis, & ciuitatib. Sed circa istud ꝗro, nũquid † clerici, & ecclesiæ dẽnt ordinari ad tributa soluenda. tex. est, ꝙ sic. C. de sacrosan. eccle. l. placet, & C. de epis. & cler. l. de his. sed gl. in prælle. locis dicũt illas ll. esse correctas per aut. item nulla communitas. C. de epis. & cle. sed certè illa auth. & vñ sumitur, loquitur in munerib. personalib. seu, ꝗ imponuntur personis, pro reb. vt sunt collectæ, vt l. rescripto. §. fi. ff. de mu. & ho.
a & ista talia munera non pñt imponi clericis, vel ecclesiis, [a] q nõ sunt subditi, sicut nec forẽsib. vt d. l. rescripto. §. fi. & iõ circa prædicta dic, vt hẽs xj. q. j. c. si tributum, & c. si apostolicam, & vide ꝙ bene no. per gl. & Inno. extra. de immu. eccle. c. non minus. Secundò no. ꝙ per singulas prouincias & ciuitates istæ dispositiones debent fieri notæ, & exemplum earum debet dari petentib.
2 vt hic in ver. sed ẽt, & j. e. §. ad hæc. ¶† Et ex hoc text. sumit argu. Ia. de Bel. ꝙ vasalli debent vocari à dño ad seruitium præstandũ sm formam hic traditam, sed de hoc dic, vt not. x. col. de pa. iur. fir. §. fi. sup versi. ltima. & facit illa ꝯstõ de milite vasal. qui contu. est. ¶Quartò no. in ver. si verò ante. ꝙ si ante insinuationẽ taliũ dispositionum collatores soluant fiscalia tributa, & in alios titulos seu per alium modum quã fuerit statutum per dispositionẽ vnius anni, in quo soluere tenebantur, vel si illud, qđ occasione tributi debuit fisco solui in vtilitatem prouinciæ fuerit expensum, certè id dẽt ꝯputari in id, ꝙ soluit occasione tributi secundũ
3 dispositionem illius anni. ¶† Sumit hic ar. Ia. quòd collectæ possunt computari cum cõi in eo, ꝙ cõe debet illi collatori, seu illi qui debet collectas soluere. sed certè iste text. iudicio meo nihil

ADDITIO.

a Ecclesiis. Adde genesis c. 47. Esdræ c. 7. ver. vobis quoq; notũ, & do. Alex. de Imo. cũ nõnullis cõcor. ibi ꝑ eum signatis i addi. ad Bar. in l. j. §. j. vbi ẽt vide Bar. in ver. quæro, an vectigalia. ff. de pub. & d. Ias. ma. in l. placet. ibi, extraordinarium superindictum ve. C. de sacrosf. eccl.

hil facit, quia hic collatores soluerunt tributa fiscalia, sed in alios titulos q̃ fuerit statutũ p dispõnẽ illius anni, vel expẽderũt fiscalia tributa in ꝓuincia, & hoc fecerũt anteq̃ scirent illã dispõnem esse factã, & iõ illud reputat̃ fm dispõnem factam illo anno, ne illi collatores dãnum patiant̃, vt hic dr̃. sed in q̃stione nr̃a sec⁹, qa ille q vult computare cõi, nihil soluit occasione collectarũ, sed vult debitum sibi à cõi compensare cũ collectis, quas dẽt cõi soluere, quo casu nõ vr̃, ꝙ debitor fisci, vel Reipublicæ, vel alterius ciuitatis ex cã tributi, vel ex cã collectarum possit compensare ĩ tributa, vel collectas illud qd debet ex alia causa, vt l. in ea, q̃ Reipublicæ. C. de compen. & l. aufertur. §. debitoribus. ff. de iure fisc.
4 ¶†Vltimò no. in vers. pro fiscalibus, ꝙ exactor tributorum, vel collector dẽt dare securitatẽ, seu apocham de soluto, secundum formam hic traditam, soluenti tributum, vt hic, & supra. de man. prin. §. coges. & C. de apo. pub. l. j. lib. xj.
5 ¶†Vltimò not. in versic. si quis autem putauerit. quòd à sententia præsidis diffiniente apud aliquem dr̃e esse superindictã possessionem. potest in executione appellari, si quis putauerit se grauatũ, vt l. per grauatos. C. de censi. & censi. lib. xj. & qd ibi no. in j. gl. vbi alleg. istum text.
6 ¶†Ex hoc arguit Iacob. de Bel. ꝙ ab omni grauamine extraiudiciali potest appellari. ad idem inducit ipse l. si adscribatum, & l. si quis prouocat. C. de app. sed certè iste tex. non videtur ad hoc facere, quia hic videtur appellari à grauamine, quod infertur per sententiam præsidis, quæ emanat post examinationem, & sic videtur grauamen præiudiciale, licet Iac. dicat, quòd appellatur ab executore.

1 *Exactor missus in prouinciam ad exigendum tributa, debet suum mandatum ostendere præsidi prouinciæ.*
2 *Procurator constitutus ad exigendum, & recipiendum pecuniam, non admittitur nisi idem faciat de mandato.*
3 *Exactor tributorum debet debitores debitoris tributorum in subsidiũ exigere.*

§. Eos. Executores in ꝓuincias missi exactiones inchoare nõ debent, nisi prius corã ꝓuinciæ pside mandatum insinuauerint, hoc & in priuatis negotiis seruando: & executores, seu exactores nullam in causis priuatis executionem cõmittere debent. Item debitor debitoris tributarij in subsidium debiti veritate probata conueniẽdus est, & exactorum excusatio ex eo, qa in loco sacro resideant, admitti non debet aduersus eos à quib. se læsos esse dicunt. Item exactores iustis ponderib. & mensuris vti debent. hoc dicit vsq; ad §. iubem⁹.
1 ¶†Nota ex hoc text. ꝙ ille qui mittitur in prouinciam ad exigendum tributa dẽt mã
2 datum suum ostendere præsidi prouinciæ. ¶†Secundò not. ibi, hoc ipso, & super priuatis. nam hic est tex. secundũ Iac. de Bel. ꝙ procurator constitutus ad exigendum, & pecuniam recipiendã non admittitur, nisi fidem faciat de mandato, & hanc opi. tenet gl. in l. non solum, in fi. prin. ff. de procu. licet gl. ibi hunc text. intelligat solũ in eo q est ꝯstitutus ad exigendũ tributa, & ĩ eo qui est ꝯstitutus ad sententiam exequendã in causis priuatorum, & sic iste versi. hoc ipso, loquitur in eo, qui est constitutus ad sentẽtiam exequendam in priuatorum causis, tamen ad id quod primò dixi allegatur iste tex. pro casu per Doc. C. de procu. l. j. in 9. q. pro hoc facit optimè ff. depo. l. si quis inficiatus, & extra, de elec.
3 c. dudum. vide tñ circa hoc l. si cõmissa. §. vlt. ff. rem ra. ha. ¶†Vltimò no. in ver. sin autem aliquis, ꝙ exactor tributorum nõ debet debitores debitoris tributorum conuenire nisi in subsidium, vt hic dicitur. facit ad hoc. l. 3. & l. pen. C. quando fis. vel pri. ad idem l. j. C. de condi. ex leg.

§. Iubemus nullam. Exactor pecuniam tributariã sine dilatione & sine diminutione præbere debet, nulla etiam possessorib. & habitatoribus diminutione facta, pœna contrafacientibus imminente. & singulis annis episcopus cum quinque primatibus rationem exigere debet exactorum periculo. Item omnibus est adempta licentia loci seruatores mittendi, pœna contrafacientib. imminente. h. d.

1 *Vices agentes omnia possunt quæ iudices possent præter vltimum supplicium, & membri abscissionem. & nu. 3.*
2 *Membri abscissio morti æquiparatur.*
3 *Membri abscissio est crimen capitale: item de mero imperio.*
4 *Prælatus electus ex electione ius consequitur, ꝙ eligentes non possunt variare, nec mutare electionem.*

§. Ad hæc. Loci seruatores rl'r prohibent̃, fallit si iudex ex iusta cã ad ꝓuinciam venire impediat̃, tũc n. vicariũ mittere põt. ¶†Itẽ fallit cũ ex principis mãdato in aliã
1 mittit̃ regionẽ. ¶†No. in hoc §. duo. primò, ꝙ vices agentes oĩa
2 pñt, quæ ipsi iudices, præter vltimum supplicium, & membri abscissionem. ¶†Scdò no. ꝙ membri abscissio æquiparatur morti, vt hic, & no. in glos. C. de off. eius qui vi. al. iu. ge. l. 2. & sic vr̃, ꝙ membri abscissio sit capitale crimen, vt hoc tex. & præalleg. gl. p
a quem tex. & gl. hoc tenet Dyn. ff. de pu. iu. l. 2.ᵃ hoc tenent et alij Doct. C. de transf. l. transigere. in 3. q. & qd no. per Doct. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. Itẽ ex hoc vr̃ ꝙ membri abscissio sit de mero imperio, vt hic, de quo no. per gl. ff. de iur. om. iur. l. imperiũ. sup
3 ver. animaduertẽdũ, ibi dũ d'r totũ, vel ĩ partẽ. ¶†Ad primũ op. & vr̃ ꝙ isti vicarij oĩa possint, vt l. j. §. à pfectis. ff. de leg. 3. Sol. d. la. & est no. so. hic vicari⁹ fuit ꝯstitutus ab hoĩe, id est, à iudice sine spãli authoritate principis. ibi verò fuit constitutus ex mandato principis, & eius authoritate, & iõ oĩa pt, & sic intelligit ipse fm hanc dist. l. ij. & qd ibi no. C. de off. eius q vi. al. iud. ge. qd tene mẽti pp id, qd no. Cy. in l. j. ff. de tu. & cur. da. ab his. & vide pro hoc dicto gl. quæ vr̃ sentire hoc ff. de off. eius cui man. est iurisd. in l. j.
4 §. huius rei. ¶†Vltimò gl. in ver. damus, arguit ex hoc tex. ꝙ prælatus electus ex ipsa electione aliquod ius consequatur, nec eligẽtes possunt postea variare, & mutare electionem aliter. alleg. extra, de elect. c. cum inter dilectos. vult dicere c. cum inter canonicos, de quo dic, vt ibi. & in c. causam. & in ca. in causis, eodem ti. & vide quod no. 63. dist. c. quanto apostolica.

ADDITIO.

a ¶L. 2. Et ibi ad hoc vide Ale. de Imo. vbi per eum plenè, & not.

1 *Hodie iudex non põt ex officio per inquisitionẽ procedere nisi in certis casibus.*
2 *Fuga facit quem suspectum ita, quòd statur sacramento actoris contra eum.*

§. Iubemus autem. Omnes iudices per se requirere debent delinquentes, & non per latronum insecutores, pœna ꝯfacientib. imminente. & iudices per prouinciam debent proficisci, & eorum administratione finita quinquaginta dieb. debẽt in prouincia permanere, nisi ex principis iussione ad aliam vocentur, alias læso sacro præstito omne damnum fm quod iurauerit, præstare debent, & pœnæ pe
1 cuniariæ fisco applicari debẽt. h. d. ¶†Per istum §. ex eo, ꝙ dicit, per se requirere, &c. dicunt quidam, ꝙ de omni crimine põt iu
a dex per inquisitionem cognoscereᵃ ex suo officio. Ad idem ff. de off. præsi. l. congruit. & l. 3. §. 1. ff. ad l. Iul. pec. sed hodie est falsum, quia nemo sine accusatore punitur, vt l. rescripto. §. si quis accusatorem. ff. de munc. & hon. nisi in certis casib. vt no. in l. 2. §. si publico. de adul. & l. 3. §. præterea. ff. de suspe. tu. & ad istum text. responde, vt no. per gl. & Ia. de Bel. & per Dy. in d. §. si publico. & de hoc vide quod no. gl. extra, de accusat. c. 1. & 2. q. 1. de manifesta,
2 & per Doct. C. de accu. l. ea quidem. ¶†Venio ad §. si verò ꝯtigerit, in quo no. ꝙ fuga facit aliquem suspectum, ita ꝙ statur sacramento actoris contra fugientem. facit C. de asser. tol. l. consilia-
b rios. & extrà. de præsum. c. nullus.ᵇ & s̃. de exhib. re. §. si verò etiã quid am. & quod ibi no. facit quod no. gl. per hunc tex. s̃. vt iud. sine puoquo suffr. §. necessitatem. facit etiam 3. qõ. 9. c. decernimus. Bar.

ADDITIONES.

a ¶Cognoscere. Adde Gepr. Tho. in suo consi. 26. inci. iudex maleficiorum inquirit. in prin. vo. j.
b ¶C. nullus. Vide ibi plenè Fely. per totum commentum.

De sanctissimis Episcopis. Rub.

1 *Episcopus, quando ordinatur non debet esse minor 35. annorum.*
2 *Debens alios docere non debet ab aliis doceri.*
3 *Eligere dẽns si negligat eligere per tres menses, electio ad superiorẽ deuoluitur.*
4 *Episcopus intra quãtum tempus dẽat eligi, cõfirmari, & consecrari. remissiuè.*
5 *Datum causa simoniæ applicatur illi ecclesiæ, cui fit iniuria.*
6 *Id quod aufertur alicui, propter quod fit iniuria ecclesiæ, applicatur illi ecclesiæ cui fit iniuria.*
7 *Laicus, an possit in episcopum eligi.*
8 *Electus per simoniam ipso ignorante, an priuetur electione, vel electio teneat.*
9 *Electione facta ad aliquam dignitatem, an electus licitè aliquid offerat.*

De gubernatione. Iste ti. habet tres partes. Primò ponit de sanctiss. epis. Scdò de reueren. clericis. Tertiò de mona. secũda in §. clericos. tertia in §. iubemus, & br̃ h. d. ¶Epi debẽt eligi in forma hic tradita, & si hi ad quos electio spectat, eligere negligãt p sex menses, electio deuoluit̃ ad superiorem, & si electus fuerit post electionẽ de criẽ accusat⁹, ordinatio differri dẽt donec de criẽ iudicet̃. Et eps non p pecuniã, sed meritis eligi dẽt, ꝓ consuetudine tñ dẽt dare pecuniam à iure statutam, pœna ꝯfacientib. imminente. ¶Item ordinatus in episcopum à seruili, & adscriptitia liberat̃ fortuna, & à pr̃ia ptãte. h. d. vsq; ad §. Deo ama
1 bil. &c. ¶No. ergo primò formã fm q̃ eligi dẽt eps. †Scdò no. ꝙ
a eps ñ dẽt esse minor 35. an.ᵃ vt hic ĩ ver. hoc quoq;. sic & psbiter,
2 vt j̃. e. §. psbyterũ. †Tertiò no. ꝙ q alios dẽt docere, ñ dẽt ab aliis doceri, concor. sunt in gl. super ver. qui. n. concor. etiam 16. q. 1. c. si clericatus. 8. q. 1. qualis erit, &c. oportet. de elect. cap. cum in
3 cunctis, & in c. cum nobis. †Quartò no, quòd si ille ad quem spectat electio, negligat per sex menses, electio deuoluitur ad superiorem. quod gl. dicit hodie corrigi, quia hodie non expectatur nisi tres menses. alle. extra, de ele. c. cum nobis. sed certè in d. ca. nihil dr̃ de hoc, sed dic idem. quod gl. vt est text. extra, de elect. c. ne pro

ADDITIO.

a ¶Xxxv. an. Adde Fel. in c. cũ vigesimũ, de off. dele. in fi. ver. de ætate episcopi.

4 ne ꝑ defectu.64.di.c.obeūtib.& de hoc intra†q̃tum tp̄s ep̄s debet eligi,confirmari,& ꝯsecrari,vide quod no.plenè de elect.c.si
5 electio.lib.6.ꝙ tene menti. †Quintò no.in §.præ oīb. ꝙ illud,ꝙ dat cā simoniæ,dēt applicari illi eccl'iæ,cui fit iniuria ꝑ hāc dationem,vt hic,& j.§.prox.& facit s.e.§.si qs āt ante.& extra,d̄ simo. c.de hoc,& qđ ibi no.& s.q̄uo opor.epi.§.& hāc n̄ in pecuniis.
6 Et sic colligit̄ ex hoc†illud,qđ aufert̄ alicui,ꝑ qđ fit iniuria ecclesiæ,applicat̄ illi ecclesiæ,cui infert̄ iniuria, de quo dixi in d.§.
7 & hāc nō in pecuniis.†Op.ad §.damus,&vr̄,qđ laicus in ep̄m eli
a gi non possit,ª vt s.q̄uo oportet epis.§.igitur gl.solu.hic.tu verò solue,& ibi no.q̄ approbat hic Iacob.de Bel.Item op.& vr̄,quod laicus non dēt in Ep̄m ordinari nisi sit presbyter, aut diaconus, vel in subsidiū subdiaconus,40.dist.c.fi.sol.vt in gl.& circa istud ꝯrium præcedens,vide qđ no.36.dist.c.illiteratos.& ex̄, de elec.
8 c.nobis,& ꝑ Inn.in c.cū inter.e.ti.¶†Venio ad §.præ oīb.& q̄ro, pone,ꝙ aliquis est electus ꝑ simoniam:tn̄ simonia est commissa illo electo ignorante:qd fiet?dic vt in gl.super ver.aut aliarum.q̄ no.pro q̄ vide,qđ plenè habes ex̄,de renun.c.post trāslationem, & extra, de elect.c.pe.& extra,de simon.c.de simoniace. cum si.
9 & qđ no.ff.ad l.Iu.de ambi.l.j.& ibi per Doc.¶†Venio ad §.si qs autem,quæro vt in gl.circa quam gl.dicit Iac.de Bel. ꝙ post electionem licitum est offerre:vt hic,ante non,vt s.proxi.§. nō ob. l.alleg.in gl.quia loqtur in dignitate seculari,hic vero in dignitate ecclesiastica. ¶Venio ad §. prò consuetudinibus, circa istum §.vide quod no.extra,de simo.c.cum in ecclesiæ.& c.j.eo.ti.

ADDITIO.

a ¶Non possit.Limita verū,nisi propter eminentem eius scientiam, quia tūc laicus purus in episcopum eligi potest,in c.decernimus.circa fi.de iudi.

1 *Clericus potest esse tutor,vel curator si vult,non tamen cogitur.*
2 *Clericus non potest esse tutor testamentarius,legitimus sic.*
3 *Testes quidam inuiti examinari non possunt cautela est quando examinantur,ꝙ dicatur,quòd volentes.*

§.Deo amabiles. Epis,& monachis tutelæ,& curæ offiñ interdicitur,presbyteris aūt,& aliis clericis permittit̄ in aliquib.casib.regulariter autem ꝑso-
1 nis ecclesiasticis secularia negotia interdicuntur.¶†Fallit in certis casib.à iure permissis,pœna ꝯfacientib.imminēte.h.d.¶Not. in hoc §.ꝙ clerici non coguntur suscipere aliquam tutelam, vel curam,suscipiunt tamen si volunt, vt hic, nisi sit Episcopus,vel monachus,qui ēt volentes non admittunt̄,& sic per hoc correcta est l.ḡnaliter.C.de epis.& cler.quæ dicit,ꝙ episcopus,& mo-
2 nachus p̄nt tutelam suscipere,si volunt.¶†Quæro hic dr̄,ꝙ clericis est permissum suscipere tutelam lḡtimam.qd de testamentaria?gl.hic super ver.permittimus,dicit ꝙ illas suscipere non p̄nt, ita etiam tenet in auth.presbiteros. C.de epi,& cle.de hoc est casus xxj.q.3.c.Cyprianus,vbi de hoc no,& 86.dist.ca.peruenit,& ibi bona gl.& circa istam materiam vide quòd not.Spec.de tu.§.
3 generaliter,ver.item opp.ꝯ tutorem.¶†Vlterius hunc text.ibi, propria voluntate suscepisse,&c.quidam adducunt ad quæstionem.vos scitis,ꝙ sunt quidam testes volentes non inuiti.ita refertur in d.auth.præsbyteros,vt l.lege Iul.ff.de testa.dicunt ipsi,ꝙ cum tales testes producuntur,semper producentes debent in actis scribi facere,ꝙ volentes testificantur,aliàs præsumerent̄ deponere inuiti,ita refert Cy.in d.auth.presbiteros.

1 *Clericus quando,& in quibus causis possit esse procurator.*

1 §.Alium. ¶†Op.& vr̄, ꝙ clerici possint esse procur. vt j. eo.§.sportularum,in fi.dt gl.regulariter clerici possunt esse procura.lit.vt ibi. fallit in casib. hic positis, ita dicit hic gl.magna,circa fi.Item per gloss.videtur notari ff.de procu.l. neque fœminæ,sed contra videtur velle gl.super verbo,litis.hic posita,& sic videtur,ꝙ regulariter non possint esse procur.Et ad §.sportularum,respondetur.ꝙ ibi non permittuntur esse procu. in causa ecclesiæ & pro ecclesia,vt ibi,secus pro aliis personis,vt ibi, & hic. & quod regulariter clericus non possit esse procurator,no.gl.l.filiusfami.§.milites.ff. de procur.de hac materia vide extra ne cler.vel mona.c.j.& 2.de postula.cap.j.& vltimo.& vide
a quod plenè no.per Inn.extra.de re iud.c.cum I.& A.ª

ADDITIO.

a Cum I.& A.& ibidem vide Fel.& in c.2.de iu.& quod ibi dixi in apost.& Fel.in c.cum essent.de simo.in prin.

1 *Adiacentes idem est,quòd confines,& ideo*
Adiacens meæ,idem est dicere,quòd confinis meæ.
2 *Quid sit dicere vicina,& confinia,remissiue.*
Contiguum quid sit,remissiue.

1 §.Si autem ecclesiis. †In quo §.no quandam glo. super verbo adiacentes exponit.i.confines,ex qua no.ꝙ idem est dicere,talis res adiacēs est meæ,ꝙ est dicere,est confinis meæ.quid autem sit dicere,aliqua esse confinia,& q̄ vicina,dic vt in d.§.pen.& quod ibi no.ff.
2 fini.regun.¶†Quid autem sit dicere,aliquid est contiguum,dic extra,de senten.excom.c.si ciuitas.lib.6.

1 *Testis iurare debet super tota causa.*

§.Nulli verò. Nulli licet ep̄os corā se ad testimonium ꝯpellere,sed ad eos remittere dēt,vt propositis euangeliis dicant,& à iudice in iudicio venire cogendi non sunt,pœna ꝯfacientib.imminēte,h.d.¶No. in hoc §.duo,q̄ dic,vt in gl.sup verbo, propositis, ad primū no.vide qđ no. Spe.
1 in ti.de teste.§.1.ver.itē,ꝙ deposuit.¶†Tertiò no.ex isto tex.dum dicit,q̄ nouerint,ꝙ testis dēt iurare super tota cā.de quo no.in c. per tuas,&ibi per Inno.extra de testib.¶Vltimò q̄ro vt in d.gl.& vide,quod no.de epis.& cle.auth.sed iudices.Bar.

1 *Episcopus ab episcopatu pro quo, & quanto tpe possit esse absens ab ecclesia.*
2 *Patriarcha, & Archiepiscopus debent semel,vel bis in anno subditos ad capitulum conuocare.*
3 *Clerici prohibentur ludere ad aleas,& nunquid ad schaccos.*

§.Interdicimus. Epi in suis ecclesiis dēnt residentiā facere, & eas non relinquere sine superioris l̄ris,vel sine principis iussione,& tunc non amplius vno anno, pœna ꝯfacientib.imminente.Item Patriarchæ,& Archiepiscopi debent oēs sub se ꝯstitutos omni anno ad se conuocare, & exponere,q̄ agenda sunt. Item epi,vel clerici ad tabulas ludere,vel ludi participes,vel sportularum fieri prohibentur:nec cogendus est ep̄s clericum suum ab ecclesia sua dimittere,&alij tra-
1 dere.h.d.¶†No. ex hoc tex.tria. Primò,q̄to tpe pōt ep̄s esse ab-
a sens ab episcopatu.ª de qua materia dic,vt habes 7.q.1.c.presbyter plenissimè extra, vt lit. non conte.c.fi.versi.si vero aliter.dixi
2 s.quomodo opor.epis.§.illud etiam.¶†Secūdo not. ꝙ Patriarcha,& Archieps debent semel,vel bis in anno subditos suos ad capitulum conuocare. idem ꝙ hic habes extra, de accus. c. cum olim.18.dist.quidam.facit ad istam regulam c.in singulis.de stat.
3 mona.Tertiò no.†ꝙ clerici ꝓhibent̄ ludere ad aleas,nūquid aūt possunt ludere ad scaccos,vel ad alia gratis?dic,vt in gl.hic super ver.schematis,& in auth.interdicimus.C.de epi,.& cle.

ADDITIO.

a ¶Potest ep̄s esse absens ab episcopatu.Adde Georg.Tho.consi.144. inc.amicus Socrates,amicus Plato,sed magis amica veritas. versi.quæritur in contingentia facti,vol.4.

1 *Presbyteri an possint excommunicare.*
2 *Excommunicatio est separatio à corpore Christi,& ab ingressu ecclesiæ.*
3 *Excommunicatio siue iusta,siue iniusta,timenda est.*
4 *Excommunicatio an possit in foro seculari opponi,remissiuè.*
5 *Excommunicatus an possit testari.remissiuè.*

§.Omnibus. Episcopi, & presbiteri sine iusta cā aliquē excommunicare non debent, aliàs si fit, absolutio á superiore fieri debet.Item episcopo nō licet propriis manib.aliquem percutere.Item episcopus ab episcopatu repul-
1 sus non pōt ad ipsum redire.h.d. ¶† No.ex hoc §. ꝙ presbiteri possunt excommunicare.de quo dic,vt plenè no.2.q.j.nemó episcopus.& quod no.11.q.1.de persona,& vide extra,de offi.iud.
2 ord.c.cum ecclesiarum.¶†Secūdo no. ꝙ excommunicatio est segregatio à corpore Christi,& alia excommunicatio ab ingressu ecclesiæ, vt habuistis s.de interdictis collegiis hæreticorum.
3 ¶†Tertio no.ꝙ excommunicatio siue iusta,siue iniusta,timenda est,de quo vide in c.sacro.extra,de senten.excomm. xj. q.3.c.
4 senten.¶†Quæro,qa vt hic vides,qđ excommunicatio de iure
a ciuili procedit.ª quæro,an in foro seculari possit exceptio excommunicationis opponi.dic,vt per Doct.C.de sacros.eccl.l.placet.
5 ¶†Vltimò Ia.de Bel.ponit hic vnam disputationem, an excom
b municatus possit testari.ᵇ dic,vt hic per eum, de qua quæstione no.Spec.de instrum.edi.§.compendiose.versic. quid de excommunicato,& in cap.decernimus,de senten.excommu.libr.6.dic vt ibi,facit quod no.Innocen.in capit.veritatis,extra,de dolo,& contuma.

ADDITIONES.

a ¶Procedit.Adde Fel.in c.si ante medium,in ver.not.etiam.de excep.
b ¶Testari.Vide Fel.in c.cum voluntate,post prin.versi.extra gloss.tangit hic Inn.de senten.excom.

§.Clericos. Presbyteri,& clerici,ac ēt diaconissæ ordinari debent,q sint ætatis hic insertæ, & sint rectæ fidei,vitæ honestæ,& castè viuentes,& castitatem fouētes.& si ꝯdictor apparet,ordinatio differri dēt.donec plenè fiat examinatio.h.d.¶Op.ad vers.si autem tpe.hic dr̄,ꝙ differtur ordinari & per ꝯñs executio negotij.s.vt spon.lar.§.aliud secūdum Ia.hic fieret ꝯ formam ordinis clericorum.& sic nō p̄t ordinari donec ordinatio fiat,nec propria authoritate dispensare posset,vt extra de testa.c.cum ad mona.§.fi.ibi, verò tale periculum non imminet.¶Venio ad ver.si verò.circa hunc dic,vt dixi in ver.neq; autem.s.quomodo oporteat episcopos.Vltimò scias, ꝙ hic distinguuntur ætates clericorum, hodie aliter fit, vt extra.de æta.& qualita.in c.fi.in clemen.

1 *Monachus*

1 *Monachus si redit ad vitã secularem, quãdo dẽat tradi curiæ propriæ ciuitatis.*
2 *Clericus rediens ad vitã seculare, an tradatur curiæ, etiam si sit in minoribus.*
3 *Comes, effectus clericus, desinit esse comes.*
4 *Vasallus effectus clericus, desinit esse vasallus, nec feudum recuperat, si desinat esse clericus.*
5 *Proxeneta, an teneatur ad vsurarum restitutionem.*

§. Sed neque. Curiales, & officiales non debent clerici ordinari, nisi monasticã vitam per xv. annos impleuerint, pœna ꝯfacientibus imminente in præteritis tñ casibus iura vetera seruentur. Item clerici meritis, & non simonia ordinari debent: ecclesiis tñ in quibus ordinantur, bona eo-
1 rũ ante & post donare possunt. h. d. ¶† Op. ad §. hoc aũt. per quẽ vr̃, ꝙ ille qui est monachus, si redit ad vitam seculare, debet tradi curiæ propriæ ciuitatis, ꝯ immò aliud fit, vt j̃. eo. §. si monachus. Sol. vt hic in gl. & in auth. sed neq;. C. de epis. & cler. videlicet, vt iste. §. intelligatur fm̃ illum, nam soluit ibi primò, ꝙ tex. hic loquitur in eo, q anteqũ esset monach⁹, fuit curialis, ñ ẽ vera hæc sol. qa loquit̃ i eo q ñ erat curialis anteqũ esset monach⁹, vt hic patet ibi, ẽt si nulli, & c. l3 illã solõnẽ teneat Ia. hic, & facit ad hæc s̃. de mo.
2 §. si vero aliquis. ¶† Quero, an id, qd̃ hic dr̃, ꝙ cleric⁹ rediẽs ad vitã seculare traditur curiæ, sit verũ ẽt si sit in minorib. ꝯstitutus? & hic hr̃, ꝙ sic, & s̃. quomodo oporteat epis. §. semel aũt., sed hodie de iure canonico pñt ad secularem vitam impunè redire, vt de
3 cleri. coniug. c. j. lib. 6. l. distin. si post. ¶† Vltimò hic §. in ver. generaliter, est argu. ꝙ eo ipso, ꝙ quis efficitur clericus, desinit esse co-
4 mes, vel Imperator, de quo per gl. 27. q. 2. ¶† Secundò facit, ꝙ vasallus, q̃ cito efficitur clericus, desinat esse vasallus, nec postea recupat, si desinat esse clericus, de quo vide x. colla. de vasal. mili. q arm. bel. c. vnico, & de benef. fratris, c. vnico, ĩ fi. & si de feu. fue.
5 ꝯtentio inter do. & agnatos, c. vnico, in vers. q clericus. ¶† Vltimò in §. sed neque in eo, qñ hic ponitur mediator, est argum. ꝙ proxeneta tenetur ad restitutionem vsurarum: de quo no. gl. l. si sciente. ff. ad l. Pompe. de parricidiis.

1 *Adscriptitius, an possit fieri clericus domino contradicente. remissiuè.*
2 *Natus alibi morans, an possit in ecclesia ordinari.*

§. Si seruus Domino sciente, & non ꝯdicente potest seruus clericus ordinari, eo ignorante non, & si constitutus ad secularem vitam redibit, dño restituendus est: adscriptitij verò præter dñorum voluntatem pñt ordinari. h. d. ¶ Circa hunc §. vide 54. dist. c. si seruus, & extra de ser. non ord. c.
1 j. & 2. ¶† Venio ad §. adscriptitios, q̃rit gl. an adscriptitius possit fieri clericus ꝯ domini voluntatem. dic vt in gl. hic, & in auth. ad-
2 scriptitios. C. de epi. & cler. ¶† Quæro, an in ecclesia alibi natus, & alibi morans possit ordinari. gl. hic tangit, & ĩ l. in ecclesiis, hic alleg. in gl. de quo plenè dic, vt no. 61. distinct. c. nullus inuitus. & quod no. extra, de ele. c. cum inter canonicos.

1 *Ius præsentandi in ecclesiis spectat ad patronum, & confirmandi ad Episcopũ.*

§. Si quis oratorii. Clerici à p̃rono pñtari debent, & ab Ep̃o ordinari, alias quoscunq; putauerit meliores ordinare põt, & clerici in suis ecclesiis mora-
1 ri debẽt. h. d. ¶† No. ꝙ in ecclesiis ius pñtãdi spectat ad patronũ, & ius confirmãdi ad Episcopum, vt s̃. vt cleric. qui reçedunt aliis pro eis subroga. §. fi. extra, de iure pa. c. nobis.

1 *Quæsitum clericis dicitur quasi castrense peculium*
2 *Clerici sunt de iure ciuili in parentũ potestate, an idem sit de iure can. remissiuè.*
3 *Testã facta sup castrẽsi, vel quasi castrensi peculio, qd̃ hodie subiaceãt querelæ.*

§. Presbyteros. Presbyteri, & oẽs clerici res ad se ptinentes in suo dñio hr̃e dẽnt, atq; potestate, & eas donare, & de eis testari pñt, si sub parentum existãt ptãte, dummõ filiis, aut his non extantib. parentib. eorum relin-
1 quant. h. d. † No. ꝙ illud, qd̃ quærit̃ clericis, dr̃ quasi castrense peculium, vt hic, & in auth. p̃sbyteros. C. de epi. & cle. ad idem de sacro.
2 san. ecc. l. cum l. e. ti. ¶† Scd̃ò no. ꝙ de iure ciuili clerici sunt in parentum ptãte, vt hic, & dicta authẽ. presbyteros. Quid sit de iure can. dic, vt in c. indecorũ, extra, de æta. & quali. & de sen. excom. cum voluntate, & vide p Docto. in auth. sed ep̃alis dignitas. C. de epi. & cle. ¶ Quærit gl. filij, vel parentes q̃uo hẽbunt lt̃imam? dñt qdam per querelam. sed gl. reprobat, & dicit ꝙ condictione ex l.
3 ¶† Ex quo no. ꝙ ẽt hodie testã facta in castr. pec. non subiacent q̃relæ, & idem, ꝙ hic no. in d. auth. presbyteros. sed alibi dicit gl. qd̃ nulli querelæ subiacent, vt in auth. ex cã. C. de libe. p̃te. vel exhær. alibi gl. dicunt, qd̃ hodie subiacent q̃relæ testã facta super castrensi peculio, vel quasi, vt in l. fi. C. de inoff. testa. & ff. si à paren. quis fu. ma. in rub. & in l. Papinianus. §. Papinianus. ff. de inof. test. & hanc opi. tenẽt Doct. in d. auth. ex causa. in 2. q. hoc probat̃ per tex. s̃. vt cum de appe. cog. §. & hæc quidem.

1 *Sententia lata per Episcopum mandatur executioni per iudicem secularem.*
2 *Iudex appellationis quando sententiam exequatur.*
3 *Iudex secularis cui per inquisitorem fuit traditus hæreticus, quando teneatur stare processui inquisitoris.*
4 *Clericus ꝓ crimine qñ possit actoris electione corã ep̃o, vel seculari cõueniri.*
5 *Episcopi debent scire leges.*
6 *Potestas, an sit ordinarius scholarium. remissiuè.*

§. Si quis contra aliquem. Clerici, & monachi coram Episcopo in causa pecuniaria ꝯueniendi sunt, in criminali coram Ep̃o, vel iudice ciuili, ad electionẽ actoris sunt ꝯueniendi. Ep̃o negligente ad iudicẽ ciuilẽ iurisdictio deuoluit̃ in processib. forma hic tradi-
1 ta seruata. h. d. ¶† Not. qd̃ snĩa lata p ep̃m mandatur executioni per iudicem seculare, vt hic, & l. Episcopale. C. de Episcop. aud.
2 † Scd̃ò no. in tex. ibi, & executioni proprię, & c. qa hẽs hic casum qd̃ iudex appl'onis mãdat snĩã executiõi. ita ꝓbat̃ hic, & i auth. si qs litigãtiũ. C. de epi. aud. & ĩ l. ꝑcipimus. C. de ap. circa qd̃ dic, qd̃ qñque iudex appl'onis exp̃sse confirmat primam sniam, & tunc est verũ, quod hic dr̃. Ad idem l. addictos. in fi. C. de appe. & C. de iu. l. fi. Qñq; p̃ria snĩa ꝯfirmatur, quia appl'o est deserta p tpis cursum, & tunc iudex prius mandat executioni, vt l. nulli. & l. fi. C. de tẽpo. appe. Qñq; p̃ria snĩa ꝯfirmat̃ p partium consensum, & tunc i dẽ, quia prius iudex exequitur, ar. l. si quis libellos. C. de ap. non ob. l. tale pactũ, §. qui prouocauit. ff. de pac. vbi vr̃ probari ꝯ̃riũ, qa hic loquit̃ qñ fuit à delegato ad delegantẽ appellatũ, vt l. à diuo Pio. in prin. ff. de re iud. & de hac q. no. per Doct. in d. auth. si quis litigantiũ. C. de epi. audien. & in l. eos, in 8. & 9. q. C. de appe. & in
3 d. §. qui prouocauit. ¶† Tertiò no. §. si vero crimen. in quo vr̃ casus, ꝙ si inquisitor hæreticorũ processerit ꝯ quẽdã, & eũ ꝯdẽnauerit, & tradiderit iudici seculari, nõ tenetur iudex stare illi processui, sed p̃t de nouo formare processum si ei videbit̃ & crimen examinare: circa hoc vide, ꝙ no. Guil. ĩ l. magistratib. ff. de iurisd.
4 om. iu. ¶† Quæro in principio huius §. qualiter mandatur executioni ꝯ clericũ. dic vt in gl. sup verbo cõtradi. ¶ Op. ad ver. si vero crimen, in quo dr̃, ꝙ est electio actoris vtrum ꝯueniat clericũ coram Ep̃o, vel iudice ciuili de crimine. Contrà j̃. e. §. si aũt ecclesiastici. Sol. ibi loquit̃ de crimine canonico, de quo nõ p̃t cognoscere iudex secularis, vt s̃. de mand. prin. §. si vero canonici. Item hic infertur crimen laico, ibi clerico, & dixi s̃. vt clerici apud proprios Episco. & de hoc vide. in c. cũ sit gñale, ex̃ de foro compe.
5 & xj. q. j. ĩ summa. ¶† Vlterius ex hoc, & s̃. proximo §. sed melius j̃. eo. §. si quis vero. hẽs, ꝙ Ep̃i dẽnt scire leges, & s̃. vt clerici apud proprios Ep̃os, circa principium. & per Doc. in auth. cã, q̃ fit cũ
6 monacho. C. de epi. & cle. & per gl. in l. repetita, e. ti. ¶† Vltimo gl. in §. si quis autem pro pecunia, dicit, quod potestas est iudex
a ordinarius scholariũ, [a] cum sit iudex ordinarius clericorum, de quo & in auth. habita. C. ne filius pro patre.

ADDITIO.

a Scholarium. Adde Bal. in auth. habita. nu. 7. C. ne fil. pro patre.

1 *Episcopi debent scire leges.*
2 *Leges quando seruandæ sint in foro canonico, remissiuè.*

§. Si quis vero. Ep̃s ab ep̃o, vel alio conuentus conueniendus est sub Archiep̃o, & ad Patriarcham appellandũ est, nulla cautione, vel fideiussione pro lite fi-
1 niẽda interposita. h. d. ¶† No. tex. ibi, qa ecclesiasticus, & c. & ibi, ille secundum Canones, & c. Ex quo habes primò, ꝙ Episcopus
2 debet scire leges, vt dixi s̃. ¶† Secũdò, ꝙ leges debent seruari in foro ecclesiastico, de quo in c. 1. extra, de ope. no. nun. de reg. iu. c. 2. in gl. lib. 6.

1 *Casus in quo appellatione pendente sententia exequitur.*
2 *Oeconomi, quam rationem reddant. remissiuè.*

§. Oeconomos. Oeconomi, & similes corã Ep̃o rõnẽ redder dẽnt, & licitũ est eis à snĩa
1 Ep̃i ad patriarcham appellare. h. d. ¶† No. hic casum in quo pendente appellatione mandat̃ snĩa executioni. regulariter contrà, vt l. 3. C. de appel. & ff. nil nou. per totum ti. & dixi s̃. vt spon. lar. §.
2 aliud. ¶† Op. & videtur, ꝙ isti non teneantur rationem reddere, vt s̃. de eccl. tit. §. pen. Sol. vt ibi no. & in l. Orphanotrophos. C. de epi. & cler. in prima sol. licet Iac. de Bel. videatur tenere aliam solutionem.

1 *Procurator, ꝙ possit constitui in causa vniuersitatis, & monasterij ab ipsa vniuersitate, & monasterio.*

§. Si quis Episcopus. Ep̃i, & clerici in vrbe Constãtinopolitana degentes ibi ꝯueniendi. vel cogẽdi nõ sunt lit. in prouincia cõtestata, al's corã præfecto p̃torio sunt conueniẽdi. Apochrysarij aũt ad Patriarchas, vel Metropolitas distinctè interim cõueniendi nõ sunt, nisi de hoc mãdatum habuerint, vl' alios ꝯueniant, vel ibi ꝯxerint. Itẽ epi, vel clerici legationis tpe ꝯueniendi nõ sunt, clerici, & monachi accusandi sunt iniuria loci repulsa, & loci reuerẽtia seruata. Item monasterium per suum ꝓcuratorẽ agere dẽt, sportularũ quãtitate lt̃ima in supradictis p̃sonis, & casib. seruata. h. d. vs-
1 q; ad §. p̃sbyteris. ¶† Op. ad §. si qñ aũt. ꝙ in cã monasterij non possit constitui ꝓcurator, nam ꝓcurator est q mãdato dñi negotia ministrat, vt l. 1. in prin. ff. de proc. sed in mõasterio nemo est dñs: ergo, & c. cuius ꝯ̃rij timore gl. hic, & in ꝯ̃rio exponit, procuratorem

curatorem .i. syndicū, & p hoc tenet gl. in d. l. j. in prin. ꝙ Episcopus, & nullus prælatus non possit procu. cōstituere ante lit. cōte. & exponit hunc tex. modo prædicto, procuratorem, idest syndicum. & idem no. in l. nec ciuitatis. eo. ti. ff. de procur. exponit eodem modo iste tex. in l. neq;. C. de procur. sed veritas est, qđ vniuersitas quælibet, & monasteriū pōt procuratorem cōstituere, vt extra, de procura. c. in causis. & de iura. cal. c. cum causam, & vide, ꝙ habes extra, de rescriptis. c. edoceri.

1 *Vniuersitas qualiter citatur. remissiuè.*
2 *Episcopus facit actorem, quando œconomus agit contra ipsum.*
Oeconomus, & syndicus ab vniuersitatib. tantū constituuntur, & an ab Epo.
3 *Episcopus non constituit procuratorem.*

§. Sportularum. Vers. si verò p vna. Quæro de intellectu huius ver. dic. vt in gl super vers.
1 contingat, q̄ ponit duas lect. † sed ex scđa no. modū citandi vniuersitatē, qa oēs de vniuersitate admonentur, vt d. gl. de quo mō
a citādi vniuersitatē, a no. p gl. ff. ꝙ cuiusq; vniuer. nomine. l. j. §. ꝙ si nemo. & vide l. sed si hac lege. §. q manumittit. & §. fi. & qđ ibi no. ff. de in ius voc. & vide qđ no. in l. non pōt. ff. de reg. iu. de qua ma
2 teria dic per Inn. de maior. & obed. in c. humilis. † Quæro in ver. eps enim, Quid si œconomus agit ꝯ epm nomine ecclesiæ? dicit gl. ꝙ tunc episcopus ordinet actorem authoritate Archiepiscopi sicut facit tutor: nam œconomus, vel syndicus tātum ab vniuersitatibus constituuntur, vt hic dicit gl. qđ dic, vt in ea. ¶ † Sed
3 ꝙ œconomus possit ꝯstitui ēt ab episcopo, tenet gl. in d. l. neq; C. de procu. tenet ergo gl. hic, ꝙ eps non pōt procuratorem constituere, & idem no. in d. l. neq;. & in l. j. in prin. & l. nec ciuitatis. ff. de proc. sed de hoc dic, vt hēs in c. petitio. extra, de procu. & vide d. c. cum causam. extra, de iura. cal. & quod bene no. Inno. in d. c. petitio. & vide, quod no. per do. in d. l. neque, & per glos. 5. q. 3. c. quia episcopus.

ADDITIO.

a ¶ Vniuersitatē. Vide Bal. in c. j. in ver. an vniuersitas. de mil. vas. q. cōtumax est. in l. ēt. in ver. itē pōt facere suū pcuratorē in fi. C. de exc. rei iu. & gl. in l. nō pōt, alle. tex. quæ inci. pone. in officiali. ff. de re. iu. & ibi per do. Alex. de Imo.

§. Presbyteris. Presbyteri, & clerici in domo propria mulierem hr̄e non debēt, nisi omnem suffugiant suspicionem. Episcopus autem nullam mulierem secum habere debet. h. d. Ex isto tex. sumitur auth. episcopo. C. de epis. & cler. circa istum §. vide, ꝙ no. extra, de coha. cleri. & mulie. c. j. & c. à nobis.

§. Si quis cum. Inferens iniuriam epo, vel aliis clericis dū sacra mysteria celebrantur, verbera & exilium sustinere dēt. Ille verò qui sacra mysteria celebrari pħibuit capite puniendus est. idem obseruandum in litaniis, & litanias aliqui facere non debent sine episcopis, & clericis. pœna contrafacientib. imminēte. h. d. Ex hoc §. sumitur auth. sed nouo iure. C. de epis. & cle. Bar.

1 *Monachus bonus si est electus in abbatem, an eius electio vitietur si in monasterio melior reperiatur, stante, quod melior eligatur.*
2 *Monasterium constructum in diœcesi alicuius episcopi, est subiectum illi episcopo, nisi probetur exemptum.*

§. Iubemus. Abbas eligēdus est non sm̄ gradum, sed meritis, & virtute, & idē in abbatissis est seruan
1 dum. h. d. ¶ † Quæro in hoc §. de duobus, dr̄ hic, ꝙ ille, q melior est in ecclesia, dēt eligi abbas. pone, ꝙ est aliqs monachus q bonus est, tn̄ in monasterio reperitur melior, an per hoc vitietur electio? dic vt no. 8. q. 1. c. licet ergo. ¶ † Scđo q̄ro, dr̄ hic, sanctissimū
2 episcopum, an eo ipso † ꝙ monasterium est cōstitutum in diœ-
a cesi alicuius episcopi, an illud monasterium sit subiectū episcopo, &c. dic, ꝙ sic, nisi probetur exemptum, vt extra, de relig. do. c. 3. & ibi no. & 16. q. 7. c. omnes basilicæ.

ADDITIO.

a ¶ In diœcesi alicuius epi. Adde Pan. in c. 3. & quod posui in apost. ad ipsum in prin. in vers. nisi probetur exemptum. extra. de reli. do.

1 *Professio per monachum intra quantum tempus fieri debeat.*
2 *Bona collegij diuiduntur, quando collegium dissoluitur, & pars collegij recedit.*
3 *Monachus potest esse testis.*

§. Si quis autem. Ingressus monasteriū incontinenti si notus est, pōt monachus ordinari. si verò est dubius, dēt differri p triennium, & dn̄o intra id tempus repetente sibi cū iure reddendus est, vel ordinandus est monachus dn̄o rebus redditis: eo autem ad secularem vitam redeūte, domino est reddendus. Item monachi in vno habitaculo debent morari, sed separatim dormire, his obtinentibus in monasterio fœminarum. Item viri modis omnib. à fœminis sunt separandi rebus cōib. inter eos diuisis, & fœminæ eligere possunt sibi presbyterum, aut diaconū ab episcopo confirmandū. hoc dicit.
1 ¶ † No. ex hoc §. intra quantum tps ille qui monachatur, possit facere professionem, de quo habuistis textum, & gloss. supra de mona. §. sancimus. facit quod no. 17. quæst. j. c. j. & l. distinc. & extra. de reg. c. ad apostolicā. hodie autem, quando est dubia conditio eius, qui debet monachari, de iure canonico debet expectari tps anni, nō triennij, vt de reg. iu. c. j. & 2. lib. 6. ¶ Vltimò circa ver. & si intra triennium emerserit aliquis. vide ꝙ habes 54. dist. ca. si seruus sciente, & qđ plenè per glo. in eadem distin. c. generalis. & plenè per Ber. in c. 2. extra, de seruis non ord. & ibi plenè p In.
2 ¶ † Venio ad §. in omnibus. in quo nota, quòd quando collegiū dissoluitur, & pars collegij recedit bona collegij diuiduntur, vt
3 hic, de quo dic, vt no. per gl. ff. de colle. illi. l. j. infi. ¶ Vltimò not. hunc textum ibi. testimoniū, &c. quem inducit gl. in argu. quòd monachus potest esse testis. de quo habuistis supra de mona. §.
a cogitandum.[a]

ADDITIO.

a ¶ Cogitandum. Et ibi vide quæ dixi in apost.

1 *Decedere sine liberis non dicitur, qui monasterium ingreditur.*
2 *Monasterium habetur loco filij, & quando. nu. 3.*
3 *Qui monasterium ingreditur non videtur esse sine matrimomio.*
4 *Summa ratio est, quæ pro religione facit.*
5 *Dispositio huius §. an habeat locum in ingrediente ecclesiam secularem.*
Monachus nō habeat administrationē, nisi quatenus per abbatem ei cōceditur.
6 *Substitutio, an expiret per ingressum monasterij.*

§. Sed & hoc præsenti. Donatiōe, vel legato, seu hr̄dis instōne sub condōne nuptiarū, vel libertorū factis, vel factis purè, sed substōne, vel restōne sub aliqua predictarū condōnum facta, honorata psona monasterium ingrediēte, vel clerico alicuius ecclesiæ facto, seu diaconissa ēt facta, tales condōnes pro non scriptis hn̄r, dummō si talis honorata persona fiat clericus, vel diaconissa toto tpe vitæ suæ in tali statu permanserit, & res sub tali condōne donatas, vel relictas in pios vsus expendant, vel relinquāt. & si talis persona à monasterio recessit, bona tn̄ monasterio cōpetunt, & si sub prædictis condōnibus in redemptionē captiuorū, vel egentium alimentaria substō facta sit, p nullū casum prædictorū euanescit.
1 & gl. mag. hic colligit casum huius §. ¶ † Ex qua no. ꝙ nō vr̄ sine liberis decedere, q ingredit monasteriū, & sic monasteriū loco fi
a lij hr̄, a vt hic, & in auth. nisi rogati. C. ad Tre. ¶ † Scđo no. ꝙ non
2 vr̄ esse sine mr̄imonio, qui monasteriū ingredit, cū per hoc spiri
3 tuale matrimoniū ꝯhatur. ¶ † Sed op. & vr̄, ꝙ ingrediēs monasterium non videat hr̄e filios, nam non filij ciuiles, sed nāles, &c. ff. de leg. 2. l. si ita qs. §. vlti. dn̄t qdam, ꝙ licet sit verū, ꝙ aliàs ciuiles
4 filij nō sufficiant, tn̄ fallit vbi monasteriū ingreditur, † quia summa rō est, quæ pro religione facit, vt ff. de relig. l. sunt personæ, qđ est verū, nisi alij monasterio restituere roget, argu. l. vlt. C. qui po. in pigno. ha. ¶ Alij dn̄t, ꝙ tantū in casib. positis monasteriū hr̄ loco filij. & ita tenent aliqui hic in glos. & ita tenet Mar. Sil. dicens esse quoddā spāle ꝯ propriā significationem vocabuli. Propter hoc ipse dicit, ꝙ si aliqs diceret dono, vel lego tibi cētum, si decedā sine liberis. forte intelligitur de veris liberis. Alibi verò gl. vr̄ tenere, ꝙ vbiq; monasteriū habeat p filio, ita dicit gl. hic. & hoc ēt vr̄ tenere in proximo §. in prima, & scđa glo. magna, & C. de sacros. eccle. auth. si qua mulier, de quo no. ēt p Doct. ibi in 1. & 3. q. sed Richar. Malumb. dicit hoc non esse verum, ꝙ monasteriū habeat pro filio, nec hoc dicit iste §. nec d. auth. nisi rogati. sed mēs istius §. & d. auth. est, qa cum testator dicit, instituo te hæredem, vel lego tibi talem rem, & si decesseris sine liberis, volo, qđ restituas tali, vr̄ dicere testator, volo qđ restituas si castitatē seruaueris, vnde cum per hoc impediat vita cōtemplatiua, quæ est melior q̄ actiua, & multi illā vitā contemplatiuam eligent, si adimeret condō, & monasterium intrarent, si cogitarent, quòd adimeretur condō, ideo vult iste §. quod talis condō respuatur ī ingrediente monasterium. ita dt Richar. in d. auth. nisi. in 3. q. & quod monasterium non habeatur pro filio, videtur sentire glo. in d. authen. in gloss. magna, in fin. Præterea si diceremus monasterium haberi pro filio, per hūc §. eadem rōne possemus dicere
5 p hunc §. haberi monasterium pro vxore. ¶ † Quæro nunquid
b iste §. habeat locum in ingrediente ecclesiā secularem?[b] dic vt in gl. sup verbo, clerici. sed aduerte ad id qđ dt ibi. & qđ sequit, &c. qa istud dictū gl. qđ monasterium non hēt administrationē nisi de facto, & quatenus sibi Abbas concedit. probatur in c. 2. extra, de statu mona. & ad quest. glo. circa totam gloss. vide quod not.
6 de probat. c. in præsentia. cætera dic, vt in gl. ¶ † Vltimò Iaco. ponit hic vnam quæstionem. Titius testamentum ꝯdidit, & Sēpronium sibi hæredem instituit, & si decederet sine liberis ex suo corpore

ADDITIONES.

a ¶ Loco filij hr̄. Adde d. Ias. may. in auth. si qua mulier. C. de sacr. san. eccle. & Fel. in c. in præsentia. de prob. & omnino per d. Ale. de Imo. in consi. 121. 2. par. in consi. 73. 4. parte. & Ang. in quest. nobilis quidam genere.
b ¶ Ingrediente ecclesiam secularem. Adde quod nota. ponit Geor. Tho. i suo consilio pen. incip. magni ponderis est præsens quæstio ad fi. vol. 3.

corpore descendentibus substituit ei Seium,& deinde Sempro-
nius institutus ingressus est monasterium, quæritur nunquid ex
a pirat substō per ingressum monasterij,[a] de qua q.no.dôcto.in d.
auth.nisi rogati. C.ad Treb.& in l.si ita quis.§.vlti. & ibi per Dy.
ff.de leg.2.& per.Io.An.in c.Ray.extrà,de testa.

ADDITIO.

a ¶Monasterij. Vide Alex.in l.ex facto. §.1. in vers.quid autem in monasterio. ff.ad Treb.

---

1 *Dispositio huius §.habet locum etiam si intrat monasterium,vt conuersus.*
2 *Bona sequuntur tacitè ingredientem monasterium.*
3 *Dispositio huius §.an habeat locum etiam si ingrediens habeat ascendentes.*
4 *Diuisio,quæ permittitur fieri per patrem ingredientem monasterium,inter filios post ingressum,an,& quando valeat,vt testamentum.*
5 *Filij ingressi monasterium qua actione agant contra monasterium, qui possidet omnia bona patris, vigore diuisionis per patrē factæ inter eos post ingressū.*
6 *Ecclesia an habeat omnia bona ingressi,qui ante ingressum nō habens filios extraneum hæredem instituit assignando ecclesiæ certa bona.*
7 *Filij quando possint compellere patrem ingressum monasterium, vt eius bona distribuat. Et quando interim debeant habere alimenta.nu.8.*

§.Si qua mulier Muliere, aut viro monasterium in-
grediente,liberis non extantib.res e
ius monasterio competunt liberis superstitib.rerū suarum añ in
gressum monasterij dispositione non facta post ingressum licet
inter filios distribuere ltīma portione nulli diminuta, vel ꝓpria
ꝑsona filiis cōnumerata sibi suam retinet portionē, quæ mona-
sterio cōpetere debet. Eo autem morte præuento filij ltīmam re
cipiunt portionem reliqua substantia monasterio cōpetente.h.
d. Ex isto §.sumitur auth.si qua mulier.C.de sa.san.ec.¶†Quæro
dicit hic,intrauit monasterium,quid si cā orandi intrauerit?dic,
1 vt in gl.1.hic.¶†Sed q̄ro,qd si intrat,vt conuersus? dicit gl.ꝙ nō
refert,vtrum intret monachus,vel conuersus, dummodo renū
2 ciet.Itē qd si aliqs intrat capellam, dic vt in gl.¶† Quærit gl.qd
si talis ingrediēs nil de bonis dicit.dicit gl.ꝙ eum tacitè sequunt
bona, vt s̃. de mona.§.illud, & hic.circa quod vide.C.de sacros.
3 ec.auth.ingressi.¶†Quærit,quid si ingrediēs non hēt filios sed
parentes?dicit Pla.ꝙ idem est in parent.quod in filiis,arg.s̃.eo.§.
præsbyteros,& s̃.vt nul.iud.§.adulteram. sed ꝯrium tenet glo.&
ad contraria rñdet, vt in ea. Idem quod hic tenet gl. in d.auth. si
qua mulier,& in d.§. adulteram. & in §. si verò ascendentes. Et
primam opi.tenet Odo.& Ia.Bal.licet Pe.teneat opi.glo. de quo
dic,vt ꝑ Doc.in d.auth.si qua mulier.Nec ob.ratio gl.q̄ est, ꝙ iō
parentes excluduntur.quia monaste.hr̄ pro filio, quia hoc non
4 est verū,vt dixi s̃.in ꝓx.§.¶† Quærit gl.hic sup ver.in proprios,
nunquid hæc diuisio quæ permittitur ingrediēti monasterium
post ingressum sit testm̄? quod est vtile scire.dicit gl. si quæratur
de numero testium,dic,quòd potest esse testamentum.ratio,qa
cū ista diuisio permittatur post ingressum inter liberos, vbi nu-
merus testium nō requiritur,vt l.fi.C.fa.er.& l.hac ꝯsultissima.§.
ex imperfecto.C.de testa.sufficit ergo in ista diuisione numerus
duorū testium,vt no.gl.in d.auth.si qua mulier.ad q.d.Plac.qđ ñ
est testm̄.Azo verò dicit,ꝙ est testm̄, vel quædam vltima volun-
tas,quæ succedit loco testamenti, vt ingrediens facere poterat
ante ingressum, vt probatur in hoc tit. maximè ibi dum dicit,&
sic liceat &c.& sic vr̄ vera opi. Azo.& etiam Pla.in d.auth.si qua
5 mulier.¶† Quærit dicta gl. si monasterium omnia bona possi-
det,qua actione agant filij,inter quos pater diuisit,cōtra mona-
sterium?dicit gl.ꝙ cōdictione ex hac lege,q̄ opi.videtur ꝓcede-
re secundum illam opi.quæ est,quòd diuisio non sit testamentū
6 & sic innuit gl.ibi,secundum nos,&c.†Querit etiam dicta glos.
quid si ingrediens non habet filios, & antequam monasterium
ingrediatur facit testamentum, & extraneos hæredes instituat.
certam partem assignando ecclesiæ antequam intret, nunquid
post ingressum habebit ecclesia omnia bona;gl.dist.hic, & in d.
7 auth.si qua mulier. ¶†Quærit glo.super verbo,persona,an filij
possint compellere patrem,vt distribuat.gl.hic videtur velle, ꝙ
nō,nec filiis subuenitur,nisi post mortem patris,sed in hoc sub-
uenitur filiis,quod statim debent habere alimenta.istam opi.vi-
detur tenere gl.hic,licet aliam ponat opi.in d.auth.si qua mulier
& quod habuistis s̃.vt lic.ma.& auiæ.§.quia verò ex consensu.&
C.de repu.auth.sed hodie, & habuistis.s̃. de mona. §. illud quo-
que.& istam opinionem, quòd demum mortuo patre naturali-
ter filij possint petere legitimam,tenēt doc.in d.auth.si qua mu-
lier.licet Ia.de Bel.s̃.de mon.§.illud. videatur tenere cōtrarium,
8 & glo.in auth.nunc autem.C.de episc.& cle.¶†Et ista omnia fa
ciunt ad id,quod dixi s̃.de here.& Falcid.§.si quis autem.scilicet,
an filij possint petere legitimam in vita patris vbi dixi,quòd nō.
¶Vltimò scias ꝙ iste §.fuit canonizatus 19.questione fi.c.si qua
mulier.& vide,quod ibi no.per doc.in d.auth.si qua mulier.

§.Sponsalibus. Iste §. habet duas partes. secunda ibi. si verò constante. Sponsalitiis inter aliquos factis alterutri ꝑmissum est monasterium ingredi absque arrharum pœna: matrimonio verò constante quilibet de coniugibus ingredi potest,pactis dotalibus inter eos seruatis, vtroque autem coniuge monasterium ingrediēte lucra dotis,& donationis ꝑꝑ nup. cessare debent, nisi alter alteri coniugi aliquid largiatur sponte.h.d.circa istum §.si verò cōstante,& vide quod habes s̃.de mona.§.sin autem.& de nup.§.distrahuntur.

---

1 *Ingratus quòd quis non efficiatur propter monasterij ingressum.*
2 *Ingressus monasterij abstergit omnem maculam,& an ingratitudo purgetur.*
3 *Monachus,an succedat agnatis,& cognatis.*

§.Nullam. Parentibus filios,vel filias,qui monasterium
ingrediuntur velut ingratos ab eorum hære-
ditate excludere non licet. Item parentibus non licet filios de
1 monasterio extrahere. h. d. ¶† No. per ingressum monasterij
a quem ingratum non effici.[a] † Quærit gl. nunquid ꝑ ingressum
2 monasterij omnis macula peccati aboletur? & dicit, quòd sic,[b]
b licet al's ingratus per ingressum nō fiat gratus.dicit tñ, quòd in
nouellis dr̄,ꝙ per ingressum purgatur ingratitudo, quod dic, vt
in gl.circa qđ vide,qđ no.glo.& Iac.de Arc.in l.Deo nobis.C.de
3 epi.& cle. ¶† Quærit gl. an monachus succedit agnatis & co-
gnatis,dic vt in glo.1.§.hui⁹,& idē no.in d.l.deo nobis.§.hoc ēt.

ADDITIONES.

a ¶Quem ingratum nō effici.Quinimo tollitur ingratitudo per illius ingressum,vt dixi supra,in auth.de mona.in prin.in addi.ad istum.nu.3.in ver.omnem maculam.
b ¶Quòd sic ad quod vide Fel.in c.cum deputati. in fin.princ.versi.no.4.effectus.de iudic.

---

1 *Monachus fugitiuus,an acquirat monasterio,in quo delinquit.*

§.Si monachus. Si monachus reliquerit suum mo-
nasterium,& aliud ingrediatur, res
eius proprio competūt monasterio in qđ à principio ingressus
est,& monachi non debēt circuire ciuitatem, sed debent in suis
monasteriis permanere. Et si monachus in monasterio delique
rit,& ad secularē vitam peruenerit,pœna hic inserta est punien-
dus.h.d.¶Circa istum §.si monachus.el 1, vide quod no. per gl.
extrà,de cler.coniu.c.3.& 92.dis.c.si quis episcopus vocans, & ī
Spe.de sta.mona.vers.79.¶Venio ad §.si monachus.el 2.in quo
gl.quę incipit,duo contraria,& ad §.sed neque.s̃. eo.resp. vt ha-
bes in gl.in 2.sol.nam prima sol.est contra tex.dicti §.sed neque.
ver.hoc autem.ibi,etiam si nulli &c.vbi apparet,ꝙ loquitur etiā
1 in eo qui nō est curialis.¶†Vlt.Ia.de Bel.quærit de vna quęstio-
a ne,an monachus fugitiuus acquirat monaste. in quo deliquit,[a]
& arguit pro & contrà.finaliter tenet,ꝙ licet possessionem non
quærat si ab alio possidetur,vt l.1.§.si seruus.C.de acq.hær.tamē
dominium acquirit. Non ob. iste §. quia loquitur de rebus po-
stea acquisitis, & quando mittitur in aliud monasteriū & in eo
legitime permanet:secus autem si est in fuga,& rē mittit ad mo-
nasteriū allc.Host.in c.3.extrà,de cle.coniuga.de hac quæstione
no.ꝑ gl.18.q.2.secūdā verò.ꝑ Inn.extrà de priui.c.cū olim.el.2.

ADDITIO.

a Deliquit.Tu vide Spe.in tit.de sta.reg.ver.6.

---

1 *Præscriptio annalis quando contra ecclesiam currat.*
2 *Corrumpens scienter monachum,vel monialem,pœna de qua hic punitur.*

§.Si quis rapuerit. Raptores monialium, & similiū
participes capitali pœna, & bo-
norum amissione plectuntur, & bonis raptoris, & aliorum cri-
minis participum applicandis ecclesiæ, annali præscriptione cō
tra ecclesiam currēte. ¶Item Histrionibus interdicta licentia v-
ti actibus monachalibus, pœna contrafacientibus imminente,
his obtinentibus nō solum in præteritis causis, sed ēt in futuris.
1 ¶†Opp.ad istum.§.& videtur, ꝙ annalis præscriptio contra ec-
clesiam non currat, vt s̃.de eccle.ti.§.temporalib.dicit gl. hic,&
in contrario,ꝙ hic est speciale.sic & alibi, s̃.vt cum de ap.cog.§.
de præteritis,& no.de hoc per gloss.authen.quas actiones.C.de
sacrosan.eccle.& ibi per docto.¶Vlterius circa istum.§.vide qđ
not.gloss.17.quæst.1.c.si quis rapuerit, in gl.mag. & vide quod
2 no.extrà,de præscr.c.2.¶† Venio ad ver.scientibus. quæro po-
ne,quòd aliquis sciens monachum,corrumpit,vel monacham
seu monialem,nunquid compellatur ad monachatum?dicit gl.
quòd non,sed debet puniri pœna hic imposita, ita no. extrà de
pri.c.tuarum.¶Vlt.vide glo.quæ incipit,not.quòd quilibet.ista
glos.& præcedens sunt superfluæ,nec faciunt ad istum tit.sed ad
tit.s̃.vt iud.non expe.sac.iuss.& ibi habes de verbo ad verbum,
& ideo debet ibi vacare in §. nullum tex.ibi, cōceditur &c. hoc
verum,quando simul intrauerunt sine temporis successione,vt
ff.de do.inter vir.& vxor.l.cum hic status.§.si ambo. aliàs esset se
cus.ita potest intelligi gl,quæ est in l.Deo nobis.C.de epi.& cle.

FINIS.

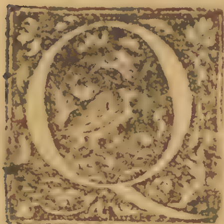
BARTOLI A SAXOFERRATO

Super Institutionibus Iuris Ciuilis, Commentaria:

Cum Adnotationibus, & Summariis Henrici Ferrendat Niuernensis, ad vnumquemque § appositis.

Nunc postremo summo studio, & vigilantia recognita, Deo propitio in lucem prodeunt.

1 *Legalis scientiæ duplex est causa materialis, generalis, & communis.*
2 *Differentia inter generale, & commune, prout ponuntur de materia generali, & communi.*
3 *Æquitas rudis quæ dicatur.*
4 *Differentia inter iustitiam, & æquitatem*
5 *Differentia inter ius, quod porrigitur de generali, & ius approbatum, quod de communi ponitur.*
6 *Legalis scientiæ subiectum, est bonum, & æquum. & nu. 7.*
8 *Legalis scientiæ libri partiales. s. ff. & Insti. diuiduntur penes causam formalē.*
9 *Imperator si inuocet nomē Domini, an necessariò requiratur, q̄ sit Christianus.*
10 *Sarracenus potest inuocare nomen domini.*
11 *Imperator ab imperio vniuersali, & totius mundi dominus est.*
12 *Imperator Iustinianus dicitur Cæsar, quia mater eius decessit in puerperio, vnde cæsus fuit venter eius, vt viuus extraheretur de matris visceribus.*
13 *Nomen, quod quis iure probitatis, vel alterius virtutis sibi acquisiuit, q̄ qđ fortuito, aut iure ꝓpriæ originis adeptus, est magis æquū, & laudabile videt̃.*
14 *Imperator quare dicatur semper Augustus. & nu. 15.*
16 *Tigris, & negligentibus iura non subueniunt, immò cupidis, & vigilantibus. Et secundum Philosophum, quanto iuniores, tanto perspicaciores.*
17 *Dignitates plures si quis habet, & scribit, debet illas exprimere, vt de persona mandante maior habeatur certitudo. & nu. 18.*
19 *Institutionum liber an factus fuerit post ff. & post primam editionem Codicis, & ante secundam, quam non habemus.*
20 *Exquæstor quis dicatur, & an sit nomen dignitatis.*
21 *Compositores Institutionum imperalium tres fuerunt. s. Tribonianus, Theophilus, & Dorotheus: Compositores autem Digestorum octo, remissiue.*
22 *Princeps si committat causam, non habenti peritiam iuris non valet delegato. nisi certa scientia principis.*
23 *Infidelis sapiens deterioris conditionis est, quàm insipiens fidelis.*
24 *Semel malus an semper dicatur malus, Et quādo ex præteritis sumimus coniecturam ad futura.*

Væritur primo. Circa istā Institu-
tionē, quid sit cā
mālis legalis scientiæ, & cuiuslibet libri lega
1 lis: dicit d. Azo. † qđ duplex est cā materialis
legalis sciæ, gn̄alis, & cōis. Gn̄alis, ius & iusti
tia, negocia & duo vitia, error & ꝯtumacia.
mā cōis est rudis æquitas: ius approbatum,
est illud, qđ pro lege obseruatur, vt voluntas defuncti: quia nihil
tā nāle est, &c. C. de sacr. eccl. l. j. Itē ꝯctus, quia ꝯctus ex ꝯuentio-
ne, legē accipiunt, vt ff. depo. l. j. §. si ꝯuenerit. & ff. de reg. iu. l. ꝯct⁹.
C. de pac. l. legē. sed quidā ista verba dr̄: tñ ea nō intelligunt. Et
licet verba ista sint Azo. vt verè sunt: tñ rudissimè locut⁹ est. hic.
n. ius, & iustitia, ponuntur de mā generali: rudis æquitas, siue eq-
tas, ponunt̃ de mā cōi. sed nōne idē sunt iustitia, & æquitas: dicē-
dū. qđ æqtas magis respicit res ipsas: iustitia magis rēspicit dispō-
nē, seu habitū. vñ si propriè loquamur, dicemus, iust⁹ iudex hēt
iudiciū æquū, vnde si res mea ad aliū perueniat sine cā. bonū &
æquū est, vt eā mihi reddat, seu restituat, vt ff. si cert. pet. l. si me, &
Titiū. & æquitas magis respicit rē: & iustitia, vt dcm̄ est, magis re
spicit habitū aīæ: vñ iudex ipse ꝓpriè dr̄ iustus. ff. de reli. & sump.
fu. l. & si qs. §. idē Labeo ait. & gn̄alr̄ puto iudicem iustum, &c. tñ
plerūq; vnū pro alio positū inuenieť. Itē negocia ponunt̃ ꝓ mā
gn̄ali, & id. qđ ꝓ lege seruat̃, voluntas defuncti, & ꝯctus ponunt̃
de mā cōi, sed ꝯctus, & negocia sunt idē: ponit̃ pro mā gn̄ali, &
cōi. Sed dicendum, qđ negocia prout accipiunt̃ pro mā genera-
li, dn̄r modi dicendi negocia, vt transactio, pactū, iusiurand. Sed
ꝯctus, ꝓut ponunt̃ pro mā cōi, dn̄r ipsi ꝯctus, vñ dū dicā, qđ ti. de
neg. ge. dr̄ de mā gn̄ali, immò magis titulus de iudiciis, de transa
ctionibus & similes, & h. d. Azo, tractando super negotiis quē-
2 ad modum decidant̃. † Si q̄ris, vnde differt mā gn̄alis. & cōis, qa
idē vr̄ eē gn̄ale, & cōe: dicēdū, qđ bñ reperimus dr̄iā inter actio-
nē cōem, seu actionē vlem, & actionē gn̄alem. ff. ꝓ soc. l. pro so-
cio arbiter. Sed q̄ūo differt generale, & cōe, prout ponunt̃ de
mā gn̄ali, & cōi, & illud est difficile videre. possumus tamen dice
re, q̄ gn̄ale magis sonat in abstractione: cōe magis sonat in ꝯcre
tione. Alia est dr̄ia, & recidit in idem, & est decl'o prima: sed quia
ista, ius, iustitia, error, & ꝯtumacia, dn̄r esse materia generalis; qa
determinatum est gn̄alr̄ in istis, in quibus est titul⁹ gn̄alis; nō de-
scendēdo ad aliquā mām spālē, gn̄alr̄ ponit̃, & hoc in paucis in-
ueniem⁹. vñ nō sunt nisi quinq;, vel sex rubricæ, in quib. ad ma-
teriā spālē non descēdamus, vt sunt isti tractatus de iust. & iur. &
de pact. de trāsa. de iureiu. de iur. & fac. ign. Sed in aliis oīb. iuriū
partib. descendimus ad aliquā materiā spālem, & sic dr̄ quasi mā
qa descendit ad ea, q̄ cōiter accidūt, vñ cōis est gn̄alis, & dr̄ cōis
ꝓp ꝯcretionē: videmus in illis ꝯtib. ea, q̄ vl'ia sunt ad casus sub se
ꝯtentos, & plura sub se ꝯtinent, vñ magis dn̄r gn̄alia: de mā gn̄a-
li, vt dr̄ alibi, collectiuū est species pluriū in vnā materiā, & ma-
gis, qđ est genus, minus gn̄alia dn̄r de cōi, & verū ē, qa cōe ma-
gis sonat ꝯcretionē, & inhærentiam. i. quod cōi inest circa, quia
abstractum. vel verius dr̄ cōis, quia de ea ferè mā li parte tracta-
tur cōiter. nam ferè semper de ea tractatur, & rarò de gn̄alibus.
3 † Item quia rudis æquitas dr̄ mā cōis. Quare dr̄ rudis? dicendū,
cùm aliqs casus dubius emergit, æquitas in illo casu latet in suis
finib. quasi in sua rudi massa, sed postea elimat̃, & disputat̃, s. per
disputationē. vñ qñ est quid desit in illo casu, vnus dicit æquum
eēt istud, alius dicit immò hoc eēt æquum, & ĩ. discurritur, & e-
limatur, donec oēs cōsentiant in vnum, & dicāt hoc æquum e-
rit, & sic rudis æquitas est responsio latēs in suis finib. q̄ ꝑ dispu-
tationē elimatur, & disputat̃, & multas altercationes recipit, &
postea quàm p̄tores. & Iurisc. disputauerunt istam æquitatem e-
limatā, in scriptis redigebant, & fiebat inde scriptū s̄m formā il-
lius. C. de legi. l. humanum. & qđ per disputationē inueniat̃ equi
tas, dicit lex ff. de orig. iu. l. 2. §. his legib. ibi. ñ hæc disputō, &c. et
potes ponere exemplum de argento, qđ ex mā exhit̃, & multas
altercationes recipit añquā in formā ꝓpriā redigatur, vñ æqui-
a tas sic approbata, rigori iuris p̄fert̃,[a] C. de iud. l. placuit. sed malè
dr̄, nec hoc dixi, immò aliud. sed debemus querere dr̄ias inter iu
4 stitiā, q̄ ponit̃ in gn̄ali, & rudē æquitatē, quæ est de cōi mā. † Et ē
de iustitia dr̄ia: quia de iustitia tractat̃ non descendendo ad ali-
quē casum, quæ est virtus materiæ. Sed circa ipsam æquitatē, q̄ ĩ
reb. latet laborāt principes, ponendo eā in certo casu, vt patet in
5 exēplo. † Itē dēnt q̄rere dr̄iā inter ius, qđ porrigit̃ de gn̄ali, & ius
approbatū, qđ ponit̃ de cōi. vr̄. n. nisi dicas, quòd ius approbatū
est de gn̄ali. Sed differunt, qa in tractatu de materia gn̄ali, de iure
tractat̃ in abstractione, diffiniendo, & diuidendo. In cōi verò tra
ctat̃ de iure in certa re approbato, & certo negocio, & hoc so-
nat dictio, approbatū. Et patet in exēplis de arrestatione, & pro-
rogatione, & sic manifestū ē, q̄ ius approbatū, vt ē materia cōis,
æqtas appellatur. Et differt à iuris rigore, qđ ponitur ꝓ materia
gn̄ali, & differūt, & sic ius, vt est materia gn̄alis, & i⁹ approbatū,
vt ē mā cōis: al's dn̄r differre mā gn̄alis & materia cōis, s̄m qđ q̄-
dā ponunt̃ de materia gn̄ali, & q̄dā de cōi. sed certè nō sunt s̄m
6 ꝓpriā materiā, s̄m Azo. s. alleg. † Sed q̄rit̃ q̄ sit materia ꝓpria le-
galis sciētiæ? q̄dā dicūt q̄ ius: sed dicādū est, qđ illud est subiectū,
de quo dicit. l. quòd subiectū, s. bonum, & æquū: vnde dicit Inst.
de iust. & iu. §. 1. circa princ. ibi, ius est ars boni. & æqui, i. ars de
æquo, & bono, & illud de æquo est ars, subiectū artis: sed æquū
& bonum est de iure ciuili, de quo ipse tractat principaliter: er-
go est subiectum ipsius. Ideo est dicendum, quod æquum, & bo
num est subiectum ipsius artis, non ius, sicut quidam magistri,
& boni dixerunt: vnde dicebāt quidam illud vocabulum, quod
primum est in ff. vet. illud est subiectum, & illud est ius, iuri ope-
7 ram daturū, &c †. Sed dicendū est qđ ius nō est subiectum, quia
ius

ADDITIO.

a ¶ Rigori iuris præfertur. Adde vltra allegata hic gl. in l. si tibi pecuniam. ff. si cert. pe. ponit Bar. in l. 1. C. de leg. do. Ias. in d. l. si tibi pecuniam. in 5. nota. ff. si cer. pe. Et quòd æquitas canonica in materia præscriptionis, & pacti præferri debeat, ponit Alex. in cons. 146. inc. videretur inspectis. circa prin. in 2. volu. vbi dicit quòd mala fides autoris nō nocet vniuersali successori existēti in bona fide, & ex sua persona præscribere volenti, quamq̄ rigor iuris ciuilis hoc non patiatur. alle. l. cum hæres. ff. de diuer. & temp. præsc. & l. si ego, §. partus. versi. sed hæres. ff. de pub. l. sequitur. §. hæres. ff. de vsucap.

ſus eſt ars & ars nõ eſt ſubiectum artis: dicendum eſt ergo, qđ in oĩb. libris legalis ſciẽtiæ, bonũ & æquũ eſt ſubiectũ, & ſil'r in de-
8 cretis. † Ex hoc apparet, qđ ſcĩa nr̃a ſupponit̃ eticæ, ĩ qua bonũ, & ęquũ ſubiectũ eſt. Sed partiales libri iſtius legalis ſciẽtię, ſ. ff. C. & Inſt. diuidũt̃ penes cãm formalẽ. q̃ ẽ cã tractãdi: tractant. n. de eodẽ, ſed alio mõ, vel q̃a tractatus diuerſorũ, ſ. C. & ff. licet oĩa faciat ſua ꝓpria Imperator approbatione. l. 1. C. de veteri iur. enu. circa mediũ Inſt. verò differũt à C. licet ſint eædẽ ĩ mõ tractandi: q̃a hic liber ẽ ĩtroductori⁹, & facilis, vñ cã formalis hui⁹ libri duplex eſt forma tractat⁹, q̃ ẽ diuiſio ſcĩæ in libros partiales: & forma tractãdi, q̃ ẽ mod⁹ agẽdi: iſta ẽ multiplex, diffinitiu⁹, ꝓbatiu⁹, & ĩprobatiu⁹. quarto exẽplorũ poſitiu⁹. Cã finalis ẽ duplex, ꝓxima cognitio ſubiecti. & ſuarũ partiũ: remota ẽ, ſ. fœlicitas: cã efficiẽs, ẽ Impator Iuſtinian⁹, vel cã ꝓxima à Deo ẽ ꝑma ꝑ Impatorẽ, q̃a oĩs ſcĩa à Deo ẽ q̃cq̃d facit Impator, ad Deũ ſe refert. C. de vet. iu. enuc. in 1. l. ꝑñ. C. de of. ꝑfe. ꝑt. Aphricæ. l. j. in ꝑñ. & in auth. de ſi. inſt. §. j. igit̃ ille facit cui⁹ authoritate fit, &c. vt ff. de acq. poſ. l. qđ meo. & ſcias, qđ hæc ſcĩa ꝑ cãm ꝓcedit, cũ ſit vera philoſophia, vt ff. đ iuſt. & iu. l. 1. vñ lex ñ ſcit, niſi & eius cã ſciatur. ff. đ iure pat. l. adigere. §. quis. & ff. de legi. l. ſcire. In Decretalib. dicas ſimiliter, qđ bonũ, & æquum eſt ſubiectũ. quidã tñ Decretiſtæ dicũt, qđ conſtõnes Papæ ſunt ſubiectũ. Sed hoc falſum eſt, quia aut ipſæ ꝯſtõnes Pape ſunt ſeparatæ, & diſtinctæ in vnũ, & tũc idẽ ſunt, qđ ipſe liber Decretaliũ, ſiue Decretorũ, ſed nihil ẽ ſubiectũ ſui: nec ddm eſt ſil'r, qđ tres antiqui Codices, ſ. Veſpaſianus (aliàs, Gregorianus) Hermogenian⁹, Theodoſian⁹ ſint ſubiectũ Codicis: nec ẽ dicendũ, qđ duo milia librorum, & centena milia verſuum ſint ſubiectum Digeſtorum, ſed dicendũ eſt, vt dixi ſ.

PROOEMIVM.

In nomine domini amen. Dicit Gloſſator noſter de prima par-
9 te iſti⁹ rubricæ, † qđ Impator Iuſtinianus fuit Chriſtian⁹, q̃a al's ñ potuiſſet imperare: & allegat auth. iuſiurandũ, qđ præſtatur ab his, in prin. ſed certè authentica illa nil aliud dicit, niſi ꝙ quilibet adminiſtrator debet iurare ſe cõicatorem eſſe, ſanctæ catholicę Eccleſiæ. ſed licet q̃libet alius adminiſtrator debeat hoc facere, tñ nõ ſequit̃, qđ princeps. Sed eſt argũ, qđ ipſe alios compellat ad illud, qđ in ꝑſona ſua æquũ putat. ff. ſi ſer. vend. l. altius. ff. de ꝯd. ind. l. frater à fratre. Sed ſi arguamus, ergo ſignũ ẽ, vel prodigium, qđ fuit Catholic⁹, ex quo ſuos adminiſtratores tales eſſe vult. ſed ñ probat, qđ non poſſet Imperator eſſe non catholicus vñ authoritas illa de Imperatore non loquit̃. Vñ dicunt alij, qđ Chriſtianus eſt al's non' imperat in nomine dñi. Certè nec eſt ne-
10 ceſſarium, ſi inuocet nomen dñi, qđ ꝓp hoc ſit Chriſtian⁹. † Saracenus bñ poſſet inuocare nomẽ dñi, vñ iſta ñ ſunt approbata quæ probẽt de neceſſitate ipſum fuiſſe Chriſtianũ, ſed ꝓbabilia ſunt, vñ neceſſitatẽ ñ inducũt, ſed probabl'r arg. ff. de tu. & cur. l. is. n. & inſt. de re. di. §. gallinarũ. iuxta illud, Qui ex Deo eſt, verba
11 Dei audit, & loquitur. ¶† Seq̃r in rub. Impator, vñ dr̃ Impator, ab imperando. Sed tu poſſes imperare, ergò es Imperator: ſed tu dic, qđ potes imperare particulari. nec ab imperio particulari, ſeu ſingulari dr̃ Imperator, ſed ab imperio vniuerſali: quia Imperator antonomaſticè oĩ creaturę vl'r impare ꝑt, q̃a totius mundi dominus eſt, & dñi eſt imperare: & ꝙ ſit dñs totius mundi ha-
12 bes. ff. ad l. Rho. de iact. l. deꝓcatio. ¶† Sequtur in rub. Cæſar, põt exponi, vt in gl. alij exponũt dict⁹ eſt cæſar, quia cædebat, i. interficiebat inimicos Imperij. alij à cædi dñt Cæſar, quia fecit cædere matrẽ ſuam, vt videret locũ in quo ꝯceptus fuerat, vñ eẽt fatuus, q hoc faceret, & iõ nomẽ ipſius tanq̃ mali hoĩs, & pueri nõ eẽt in memoria habendum: imo ab oĩb. reprobãdũ, vt C. de epi. & cle. l. q̃m venerabilis. & ff. ad Treb. l. facta in fideicommiſſariũ. §. in danda. vñ dẽt dici, qđ ipſe fuit multum prob⁹: & iõ alij venientes poſtea voluerũt illo noĩe nũcupari, q̃a honeſtũ ẽ nomẽ hr̃e boni hoĩs, vt in pal. l. dr̃. Sed ipſe dictus eſt Cæſar, q̃a mater eius deceſſit in puerpetio, vñ cæſus fuit vẽter eius, vt viuus extraheretur de matris viſceribus. & hoc potuit eſſe veritas, arg. l. poſthumus. ff. de inof. teſt. & ff. de liber. & poſth. l. qđ dr̃. Et ideo forte lex Regia dicta eſt, quia facta fuit pro Rege. ff. de mortuo inferẽdo. l. negat. ¶Seq̃r in rub. Flauius Iuſtinian⁹. dic vt in gl. Gotic⁹ Frãcus. iſta ſunt noĩa, q̃ habuit rõne prouinciarũ, quas deuicit,
13 † & ita non habes hic vñ fuit Iuſtinian⁹, vel nomẽ ſue originis, ſed habes noĩa acquiſita, & ſic no. qđ ẽ honeſtius, qđ q̃s vocet̃ acq̃ſito noĩe, vel noĩe, qđ ſortit̃ rõne eius, qđ ꝑ ſuam probitatẽ acquiſiuit, quàm qđ vocetur noĩe illo, qđ ſortitur rõne eius, qđ fortuito ſibi aduenit naturaliter, hoc eſt ſucceſſione, q̃a illa quæ q̃s habet ex origine, habet quaſi à natura & in his quę ex natura nobis inſunt, neq; laudari, neque vituperari poſſumus: vnde id, qđ meũ eſt per acquiſitionẽ, magis meũ dr̃, quàm illud, qđ peruenit per ſucceſſionem. ff. de capt. & poſtli. reuer. l. ſi quid in bello. Et ex illa l. malè, al's ſm malũ intell'm intell'a, dñt q̃dã extrahi illã ꝯſuetudinẽ, q̃ ẽ in q̃buſdã partibus, q̃a aliq̃s in vltima volũtate põt facere voluntatem ſuam de acq̃ſitis, non de his q̃ ſibi ex ſuc-

ceſſione obuenerũt. Seq̃tur in rub. Pius, à Pio Antonino. Dicit gl. qđ ille fuit hõ maximi valoris, vñ bonũ eſt hr̃e nomẽ honeſti hoĩs, vt dicit l. ff. ad Senatuſ. Treb. l. facta in fideicõ. reſtõne. §. ſi in
14 danda. ¶† Seq̃tur poſtea, ſemper Auguſtus. expone, vt gl. vel expone, Auguſtus dr̃ q̃a imperiũ diminuere non põt: q̃a ſi vẽdat ĩperiũ, vel donat, non põt illa remittere, ad quę tenetur illa q̃rere q̃ hẽt in ſignũ ſubiectionis, vt quia aliq̃ñ aliq̃ debeãt reddere cẽſum, vel tributũ, vt C. de prec. imp. offe. & de q̃bus rebus ſupplicare liceat, vel nõ, l. nec dãnoſa. & de an. & trib. l. in fraudẽ. & de immu. nem. cõce. in rubro, & nigro. Impator ñ ꝑt facere q̃n ille, q̃ rem hẽt rõne rei, ſubiectus ſit imperio: vñ pro ꝑtãte rei imperialis præſcribi poſſet ſubiectioni imperij, tñ ꝑſcribi nõ ꝑt, vt C.
15 de ꝑſcr. 30. an. l. cõperit. ¶† Quæſitũ fuit à quodã puro grãmatico, quare Impator dr̃ Auguſtus? ipſe dixit à mẽſe Auguſto: ſic. n. videmus, qđ hoĩes ſunt in Auguſto in maiori fertilitate, q̃ in aliquo alio mẽſe, & ſil'r in maiore labore, & ſil'r imperiũ eſt in maxima fertilitate, q̃a oĩa ſua ſunt & ſil'r eſt in maximo labore, q̃a
16 vtrumque tp̃s. ſ. belli, & pacis hẽt regere, vt in prin. hui⁹ procę. † Seu cupidæ iuuentuti. nota cupidæ, vñ alibi dr̃ optimæ mã rõne vinẽdi, eligendi, cupiditatẽ addiſcendi ſm Iul. iurecõ. qui dixit, ſi pedẽ in ſepuchro haberẽ, adhuc addiſcere vellẽ. ff. de fidei. liber. l. apud Iul. q̃a pigris, & negligẽtibus iura nõ ſubueniunt, immò cupidis, & vigilãtib. ff. q̃b. ex cau. maio. l. nõ. n. cupidę iuuẽtuti: vñ philoſophus, quãto iuniores, tãto ꝑſpicaciores. & dixit lex, q̃to mãcipia iuniora tãto diſcipliniora ſunt, q̃ veterana. ff. de ædi. edi. l. ꝑcipiũt. vnde ſi videas aliquẽ ſenem inſtitutarium, & audientem primã rub. Inſtõnum, dicas ei, amice, tu eris aduocatus in alio ſæculo. hoc dixi fabulando. planũ eſt, qđ hic dr̃ iuuenis
17 quicunq; ſenex nõ prouectus. ¶† No. vlt. circa iſtam rub. ꝙ in iſta rub. ꝑtinet̃ nomẽ mãdãtis. ſ. Imperatoris, cum dicit Impator
18 Iuſtinianus Flauius, Alamanic⁹, &c. † Et ſic no. ꝙ cũ aliq̃s ſcribit, & hẽt plures dignitates, ꝙ dẽt illas expimere, vt de ꝑſona mãdãte maior habeatur certitudo. C. q̃ teſta. fac. poſ. l. hac ꝯſultiſſima. Item continetur hic nomẽ eius cui mittitur, ſ. cupidæ iuuentuti, & ꝑ iſtã rub. caſſauit quidã aduocatus quoddã procuratoriũ; in quo ſcriptor procuratorij omiſerat nomẽ iudicis, cuius ſigillo erat ſigillatum, vñ dicebatur, qđ procuratorium nõ valebat. Ex aduerſo dicebat̃, qđ immò hoc nõ ob. quod nomẽ iudicis omiſſum fuerit, quia per ſigillum ꝯſtabat de iudice, & de ꝑſona ſua, & nõ refert, verbis, an factis voluntatẽ ſuã declaret. ff. de legi. & Senatuſcõ. l. de q̃b. ſed dcm̃ fuit, qđ valebat, & hoc per iſtã rub. nomen mandãtis dẽt in ep̃a miſſa ꝯtineri, vt hic, & facit ad hoc. ff. đ teſtam. l. ad teſtiũ. §. ſi q̃s ex teſtib. & hæc ſunt q̃ ꝯ rub. facta ſunt ex gl. Oẽs vero populi quos noſtra regit, &c. legib. tã à nobis ꝓmulgatis q̃ cõpoſitis, oẽs vero populi regunt̃. dñt quidam promulgare eſt æquitatem nãæ declarare occultã: ſed hoc falſum ẽ: quia nullũ ꝑſens eſt occultũ naturæ: nec, vt lex loquit̃ de natura. ĵ. de ver. ob. §. ex conditionali. & per hoc gl. dicit eſſe differentiã inter promulgare, & denuo inuẽire. componere eſt primò inuẽtũ in melius reformare: & ſic eſt contra eos, qui dñt actionẽ eſſe de iure ciuili per §. ff. de orig. iu. l. ij. §. deinde ex his. vbi dicitur, ꝙ actiones de iure ciuili compoſitæ ſunt prius inuentæ, quia componere eſt in melius reformare, quod prius inuentum eſt. & in actione ſunt. aliàs eſt in litera, cum actiones ſunt de iure gentiũ inuentæ inuentione prima, licet opi. cõis ſit in ꝯrium, ꝑ §. præalle. q̃nq; proprius facit ꝯ, q̃m prout ẽ dictum qui dicitur caſus.
9 † Sequitur etiam cum ſacratiſſimas. Videtur ꝙ prima compoſitio Codicis facta fuit primò, & poſtea ff. vetus, nouum, infortiatum, & tertiò liber iſte, licet gl. innuat, quòd iſte liber factus fuit poſt ff. & poſt primam editionem Codicis, & ante ſecũdam, quã non habemus, & hoc probat gl. quòd ante ſecundam compoſitionem Codicis factus fuit iſte liber, quia mentionem de lib. Inſtitutionum in 2. cõpoſitione Codicis facit Imperator. vt C. de emen. Iuſt. Codicis, & ſecunda eius editio. §. 1. Sed certè per hoc non probatur, ꝙ iſte liber ſit ante ſecundam editionẽ Codicis, licet in eis fiat mentio de iſto libro, & de ſecunda editione: non tamen dr̃, ꝙ primò fuerit liber iſte, quàm ſecũda editio Codicis, & ideo per legẽ illam nõ perturbat̃ ordo, vt dicit gl. quia pluries facit quis mentionẽ de eo, quod proponit facere, & ideo non concludit neceſſariò quãuis probabiliter. dẽs igitur ſic probare, qđ liber iſte ſit ante ſecundã editionẽ Codicis cõis: quia tp̃e cõpilationis Inſtitutionũ, & tp̃e editionis Codicis. & ff. Imperator erat in tertio anno, ſiue gradu ſui cõſulatus, ſiue imperij. vt C. de vete. iure enu. l. 2. §. 1. in fi. & in tp̃e ſecundæ editionis Codicis ipſe erat in quarto gradu ſui conſulatus, cum ſicut tertiũ ante quartũ, ita editio Inſtitũt. ante ſcđam editionẽ Codicis, vt hoc probat̃ C. de emẽ. Iuſt. C. in proœ. Inſtitutionũ. Itẽ dicit lr̃a, & cũ ſacratiſſimas ꝯſtõnes añ ꝯfuſas ĩ luculẽtas, & c. i. in vnũ Codic̃. Et ſi loquit̃ de prima editione Codicis, tũc exponit̃. i. ſtatim. vt ff. de ꝯd. & dem.
20 l. 4. §. 2. † Itẽ no. qđ dicit Exq̃ſtor. Exq̃ſtorũ nomen dignitatis eſt ſm quoſdã. C. de aduo. diuer. iu. in l. petõnem. Alij dñt, qđ Exqueſtor dr̃ ille, q fuit in illa dignitate, & mõ nõ eſt, vñ Exq̃ſtor. i. ex q̃-

dură.f.ex illă dignitatē positus,& istorū opi.ꝯcordat in idē.nă licet sit ex administrōnē,tñ retinet dignitatē, vt C.vt dig.ordo.l.2.
21 † Itē no.qđ dicit,cumq; Deo propitio,&c.qđ illis tribus.sapiētib.pariter Triboniano,Theophilo,& Dorotheo post primam ꝯpositionem ff.mandauit,vt istum librū ꝯponerēt.Et sic fuerunt hic tm̄mō tres ꝯpositores.In ꝯpositione āt Digestorū,fuerunt ꝯ ctodecim,vt in ꝓę.ff.& C.de vet.iu.enu.l.2.§.q̄ dña.& ī §.decē q. ē rō.Dādū ē,qđ plures leges fuerūt pp magnitudinē,& pōd⁹ rei ꝯmissæ: qa Codex fuit fact⁹ ex trib⁹ Cod.Hermogeniano,Theodosiano,& Gregoriano.Digesta ex duob.milib.librorū,& trecēties cētenis milib.versuū,vt legit̄ in ꝯstōne Digestorū.In ꝯstōne hui⁹ libri ñ fuit tm̄ pōd⁹ opis,& iō ľ op⁹ paucioribus fuit ꝯmissum Itē,qđ đt,Viris Illustrib⁹,no.q sunt illi, vt in gl.& no.q sūt isti ex ordine titulorum.ff.de officiis.Incipit.n.sił'r, Illustrib.& à ꝯsulib. q̄ illustres sunt ad titulum,de of.pfe.pto.vsq; ad rub.de of.pto.ab illa vsq; ad rub.de of.pił.đt de spectabilib⁹,sed ipse pses est clarissim⁹.
22 † Itē no.qđ đt,qrū oīum solertiā,& iō ñ ꝯtinerī ignorātes, nā istis ꝯmisit Imꝑator sciēter, in fi.pœ.đt ꝙ vosmetipsos sic eruditos.&c.alia ē & sup verbo eruditos,cū đt aliqb.iudicib.delegatis,ñ pt aliq cā ꝯmitti si sint iure ignorātes, ver. lræ.& delegati à pncipe iura ignorarī,nisi ex certa,&c.vñ ex verbo,illo,eruditos no. qđ si pnceps aliqb. aliq̄ cām ꝯmitteret,& ij,qb. ꝯmiserit sint ignorātes iure,vel si delegat⁹ à pcipe sit iure ignar⁹,ñ valet delegatio,nisi ex certa scīa principis. In delegatis autē alterius nullo mō valet, imò recusari pt,arg.in auth.de iudicib.§.j.arg.ff.de re iud.l.qđā ꝯsulebāt.iō ordinarit⁹ iudex,licet sit imperit⁹ in iure,si tñ habeat facti peritiā,pt eē iudex ordinari⁹,& supplebit p assessorē,vt C.de iud.l.certi iuris est.vñ iudex delegat⁹ pp ignorātiā iu-
23 ris recusari pt.† Item no.qđ dicit, quorum fidē multis arg.quia dicit,qđ eorum sciām ꝓbauit,đt,& eorum fidē, quia sapiēs infidelis deterior ē,q̄ insipiēs fidelis, & magis pt nocere.Item no. cās ꝯmittēdas eē pitis,vt C.de re mil.l.semel.li.xij.ff.đ vē.insp.l.r. ī pn.& in aut.đ ñ alic.§.qđ āt dcm̄ ē.in aut.vt hi q̄ obl.se hab.phi
24 beāt res minorum.§.1.† Itē no.qđ dicit iā ex multis rerum actib. qđ q sæpi⁹ bñ fecit,ꝓsumit̄,qđ bñ faciat in futurum, & q pluries malè fecit,qđ malè faciat in futurū:si.n. diceres sufficeret semel boni aliqđ facere, vt ꝓsumeret̄ bñ in futurum, eadē rōne ꝓbares ipm malum in futuro,q semel male fecit, & sic oēs hoīes malos eē,qa ñ ē hō,qn aliq ñ malè fecit,qa septies in die cadit iust⁹.Qđ q̄ dr̄,qđ q semel mal⁹ fuit, đ cætero ꝓsumit̄ mal⁹, vt ff.de acc.l.si cui.§.fi.tñ dđm ē verū eē in eo casu, vt ab ea accusatione repellatur,circa q̄ calumniat⁹ est:al's āt cum de quolibet sit probatū, & habeam⁹ argumēta ad vtrumq;,cū aliqđ boni egerit,& aliquid mali, dico spectari de ipō vulgarē opi. C.de interd. l.vbi. ar.ad ľ ff.de fun.īst.l.cum de laniōis.§.asinā. vel si hoc ñ sufficit, iudicet̄ ex plurib.factis, si pl⁹ faceret mali q̄ boni.de testib.l.ob carmen & si sit æqualitas,ꝓsumit̄ bñ agere, vt C.de inof.test.l.omnimo-
25 do.† Itē no.qđ dr̄ in illo.ver.ex oib.&c.in fi.vbi dicit licet istis trib.viris magnificis,& sapientibus.Triboniano,Theophilo,& Dorotheo dedisset Imperator mādatum,vt ꝯponerēt Instōnes, vt s.e.§.cūq; Deo ꝓpitio.tñ nō attribuit eis authoritatē, donec pri⁹ legisset,& ratum habuisset.& sic no.ꝙ in arduis negotiis nō sufficit mandatum,nisi ille,qui madauit,approbet,qđ p mandatarium factū est,& ratum habeat,vt ff.de rit.nup.l.gñali.& l.epistola.vbi dr̄,si aliquis mandauit alicui,vt q̄rat maritum filiæ suæ, & inueniat,tñ pp arduitatē negocij pr̄ primò debet confirmare, & ratum hr̄e. Itē no.quod dicit in fi. vt spes pulchra vos foueat. no.spem fouere non quia ipsi sperant de se,quia nullus debet de se sperare.C.de vete.iu.enu.l.2.circa fin.sed vt alij habeant spem eius,forè tradendam rempub.gubernandam &c.

De iustitia,& iure. Rubrica.

1 *Iustitiæ plures diffinitiones.*
2 *Leuiora sunt prius docenda,quàm difficiliora.*
3 *Simplicitas pro fatuitate à iure reprobatur:alia est simplicitas quæ est amica legibus,& est contraria fraudi.*
4 *Verbum primò,& verbum deinde, quòd importent ordinem doctrinæ eruditionis,non ordinem editionis vel compositionis.*
5 *Rudis appellatur qui statim post Donatum vult audire leges.*

IUstitia est constans,& perpetua voluntas,&c.Intellige,quod dicit gl. qđ si intelligat̄ de illa fragili iustitia hoīs,hæc diffinitio,qđ illa duo mēbra constās,& ꝑpetua.s. in se.vt cadit in hoīe, est ius suum vnicuiq; tribuens.s.quo ad effectum,& sic intelligas , qđ gl.dicit: al's si simpl'r intelligeres, qđ illa mēbra de diffinitione tollant̄, nec ponant̄ ex parte subiecti,hoc eēt gl. Aurelianēsis,quæ tex.destruit, quia in tex.ponūt ista verba,ꝯstās,& perpetua.si intelligeres,qđ remouerēt de diffinitione,vel de diffinito , ita remouerētur de tex.& corrumperēt tex. qđ est impossibile:multas diffinitiones iustitię habemus
1 in gl.potes aliam ponere,si vis eē prædicator.† Iustitia est habitus mētis bon⁹ suum vnicuiq; tribuens, vnicuiq; pdicās fm suā dignitatē,quia maiorib.reuerētiā,& minorib.disciplinā,Deo religionē,parētib.obedietiā,parib.ꝯcordiā,sibiipsi castimoniā,miseris,seu pauperib.ꝯpationē.dicas bř,qđ ista q̄ scripta sūt aduersus,ad intelłm,& expōnes iustitiæ,ꝑ nihilo scripta sunt, vñ illas sñias,q̄s hēs in gl.reputo truffas.Intelligas q̄ diffinitionē iustitię, vt diffiniat̄ iustitia,q̄ cadit ī hoīe,& eā intellige simpl'r fm qđ ꝓcedit lra.Iustitia ē ꝯstās,& ꝑpetua volūtas i⁹suū vnicuiq; tribuēs. Cōstās,& ꝑpetua,intelligas de cōstātia & ꝑpetuitate,ñ de cōstātia,q̄ in hoīe posset cadere,vñ ñ oportet ad hoc,qđ hō sit iustus qđ sit ita ꝯstās,sicut fuit beat⁹ Pet.& beat⁹ Pau.sed intellige đ mediocri ꝯstātia:vñ đt lex,qđ si eṗs eligat̄,honest⁹,& inculpabilis eligi dēt fm pcepta sacratū rłarū,vt in aut.qūo oporteat eṗos, & cæteros electos.§.j.determinat hic al's lex, s.oportet,qđ sit inculpabilis:ꝯsiderāda ē ei⁹ vita fm Apłm,si ꝓut possibile ē in pal.aut. §.igit̄ ordinād⁹.Ita dicā hic ī iustitia, vt ē ī hoīe ē ꝯstās, & ꝑpetua ꝓut possibile ē eū eē ꝯstātē, vt lex mediocrit̄ đt vñ et đt lex,si vēdo seruū asserēdo eū ꝯstātē,& vigilē,ītelligēdū ē, qđ sit ꝯstās ñ đ ꝯstātia,q̄ cadit in philosophū,sed ꝯstātia mediocri.ff de ędi.ędi.l. si qđ venditor.Ita dicā hic,iustitia prout ē in hoīe, est constās & ꝑpetua,& intelligas verba ista de cōstātē, & de perpetuitate mediocri.ius suum vnicuiq; tribuēs quoad effectū. Et si dicas, nō ē hō in mundo , qui vellet tribuere ius suū vnicuiq; & ita ēt quo ad effectū seu ad volūtatem,ista mēbra nō pñt cōpetere iustitiæ, vt de hoīe dr̄.sed dicit al's, qđ lra vnicuiq; distribuit ꝑ gñib⁹ singulorum,nō prò singulis generū, vnicuiq; ius suū tribuēs,quo ad effectū,vnicuique,hoc ē Deo,sibi & proximo.Seqt̄ in lra,iuris prudētia,est diuinarū atq; humanarū,&c.Expōe prout ī gl.q̄ cadit sub illo verbo,notitia.Dicit gl.qđ iustitia est summum bonum,i⁹ medium.iurisprudētia infimū.dicebat̄,qđ ista glo.falsa ē qa iustitia ñ ē summum bonum,imò fœlicitas:sunt quatuor virtutes Cardinales,iustitia,prudētia,tēperantia,& fortitudo.Et felicitas mai⁹ bonum est, q̄ iustitia : sed qđ est summum bonum s. se non habet maius bonum.Itē iurisprudentia, est scia iuris nři: ius est leges nřæ quas habemus : sed nonne mai⁹ bonum est hr̄e scientiā iuris,& cognitionē,q̄ hr̄e totum corp⁹ iuris in arca sua? planum est qđ sic: ergo manifestum est qđ iurisprudentia mai⁹ bonum est,q̄ ius, cuius ꝯrium dicit, qđ ius est medium bonum, iurisprudentia infimum. Certè mihi vr̄ qđ hæc non sint ꝯ gl. nā vera sunt quæ dicta sunt, sed & gl. bñ intelła vera est. vñ sicut & ipsa dicebat,iustitia est prius quā ius,sicut abstractio , vel abstractum añ concretum:ita ius añ prudentiā,sicut cognitio añ sciētiam:al's igit̄ fm ordinē prioritatis,& posterioritatis se hñt,& iustitia est primò, secundò ius,tertiò iurisprudētia.mō verum est, qđ summū dr̄ primū,qa prima pars rei dr̄ rei summitas,& vltima pars rei dr̄ finitas, vult igit̄ gl.dicere, qđ iustitia est summum,al's supremum bonum , ius medium rei.i. iustitia est primum bonū respectu iuris,& ius est medium bonum, iurisprudentia infimū. i.vltimum respectu iuris,& iustitiæ:vnde nil aliud voluit dicere, nisi ordinem quia iustitia est primò,ius secundò, iurisprudentia tertiò.vnde summum,& infimum non dñt hic maius, & minus in bonitate,sed dñt pōritatē,& posterioritatē in ordine:vñ equiuocatiōe istorū verborū summū,& infimū,ipsa ī ꝓb.gl.¶ † His
2 igit̄ gñal'r cognitis seu intelłis,&c.hic primò dat modū sciæ,an teq̄ tractet de scia iuris.q̄re in his.s.iustitia iuris,& prudētia gñal'r,intelłis đt gñal'r, qa ista sunt de gñali mā,ius & iustitia,vt dcm̄ fuit in pn.hui⁹ libri. Hic dicit iura nřa maximè posse tradi , si primò tradāt via leui,& simplicissima,vt in isto vol.postea diligētis-
3 simè,vt in lib.ffорū.¶† Vñ no.priō ex eo, qđ đt simplicissima, dđm ꝙ ē quædā simplicitas, q̄ dr̄ fatuitas.ff.qđ vi aut clā. l. Seruus. vñ de hac simpl'r pt de hoīe dici fatuo, iste hō simplex ē, hic verò ñ accipit̄ sic.Est & alia simplicitas, q̄ ē ꝯrietas fraudis,& sic sonat in bonā partē:de hac simplicitate hic loqt̄.& de hac dr̄,qđ
4 simplicitas legib.ē amica, vt ĵ.de fideic.hær.§.sed qa. ¶ † Itē qđ dr̄ hic,primò leuiori , deinde diligentissima.ꝑ hoc vt s̄.expositū ē,vr̄ innuere, qđ iste liber eēt factus añ librum ff.Sed dic,qđ verbum primò,& verbum deinde,accipiunt̄ hic vt dicāt ordinē doctrinæ,& eruditionis, nō ordinē editionis , vel cōpositionis.Iō dicit,qđ primò leuiori via debēt tradi, deinde diligentissima at-
5 que exactissima via.alioqn si statim ab initio rudē, &c. ¶ † No. ꝙ dicit rudem,quia si hō in magna facultate sit prouectus ac ꝓmot⁹ respectu istius sciæ,ñ dr̄ rudis,immò ēt per veritatem,qui al's sunt subtiles,per istā sciam fiāt rudes , vnde de istis hic nō loquit,imò tales statim debet animum suum applicare, vnde rudē appellat hic asinum,qui statim post Donatum vult audire leges, nec appellat hic rudem eum,qui de aliis artibus est instructus.

1 *Ius quòd accipiatur pro tota arte,non pro qualibet lege.*
2 *Clericus percutiens seipsum,est excommunicatus.*
3 *Militi non licet sæuire in corpus suum. Et si miles voluit se interficere,licet nō deuenerit ad actum exteriorem,quia forte prohibitus,debet decapitari.*

§.Iuris præcepta sunt. No.† qđ hic ius accipitur pro tota arte,& nō ꝓ qualibet lege. Sunt.n.qdā leges,q̄ ñ pcipiunt,immò qdā pmittunt,q̄dā puniūt,qdā vetat,queda imperat.ff.de leg. & Senatusc.l.legis

virtus

virtus. hoc ē dicere, hic alterum ñ lædere, est vnũ de p̃ceptis iu-
2 ris. Et occasiõe hui⁹ q̃rit, † an aliqs sit ꝓhibit⁹ lædere seipsum? & vr̃ q̃d nõ: qa q̃d in vno ꝓhibet, ĩ alio dr̃ ꝯcessum. ff. de iud. l. cũ p̃tor. ergo si prohibem⁹ alterũ lædere, ergo cõcedim⁹ seipsum, & gr̃a hui⁹ q̃rit, aliquis clericus amisit ad scacchos pecuniã suã, ꝑcutit seipm̃, est ne excõicat⁹. De seruo bñ inuenit, ꝙ ei ñ licet sęuire in corpus suũ. ff. d̃ pec. l. sed si dãnũ. §. si ipse. Dd̃m, ꝙ excõicatus est: qa in milite dr̃, q̃d ñ licet ei sęuire in corp⁹ suũ: ergo & in clerico idẽ, qui est miles inermis militiæ, vñ si miles voluit se interficere, licet nõ se interficiat: qa forte fuit ꝓhibit⁹, dẽt decapitari, vt ff. de re mil. l. oẽ delictũ. §. q se. ea rõne: q̃ria q̃ ñ parcit sibi, nec alteri parceret. C. de bon. eor. qui mortẽ sibi ꝯsciuerũt. l. fi. §. sic ãt. sic dd̃m est hic d̃ excõicatione. Item dicit, ius suũ vnicuiq;
3 tribuere. † Et ita no. ex hoc, q̃d dicit añ, alterũ nõ lædere, & mõ d̃t ius suũ vnicuiq; tribuere, quia nõ sufficit, q̃d hõ malũ nõ faciat, i. quod alterum non lædat, sed oportet, quod bene faciat i. ius suũ vnicuiq; tribuat: vñ si nõ facit, malũ facit, ad hoc inducit̃. ff. de rit. nup. l. q liberos. Vñ qui non facit, q̃d facere dẽt, vr̃ facere q̃d nõ dẽt. ff. de reg. iur. l. qui nõ facit. vñ otiosum esse, est malũ facere, vñ negligẽtia oĩa lædit, vt in auth. de q̃store, circa fi. d̃t q̃d vnũ de p̃ceptis iuris est istud, ius suũ vnicuiq; tribuere q̃uo differt ab eo, q̃d dr̃ ĩ diffinitione iustitię: hoc mẽbrũ alia duo ꝯprehẽdit. & seipsum honestè regere, alterũ nõ lædere, sed vt hic ponit̃ nõ cõprehẽdit alia duo, & rõ est, quia exp̃ssa sunt, & cum aliquid in alio intell̃r, si exprimat̃, ampli⁹ ñ intelligit̃. hoc coll̃r ex l. bñ intell̃a. ff. de test. tut. l. qui tutela. ff. de ver. ob. doli clausula. & ff. de poe. l. sanctio legũ. Itẽ d̃t gl. q̃d ꝑ hoc, q̃d dr̃ hic, iuris p̃cepta sunt hæc alterũ nõ lędere, &c. ꝯfundit̃ opi. Pe. qui dixit, q̃d ius hic ñ diffinit̃: dicit gl. immò hic diffinit̃, qa ꝑ hæc tria p̃cepta habuim⁹ diffinitionẽ iuris. Sed dr̃, ꝙ Placen. dixit veritatem, vñ ꝙ colligamus hic diffinitionem iuris hoc est multum à remotis. ¶ Seq̃t in litera, huius studij duæ sunt positiões, &c. Exponit Pe. ista verba hoc mõ, huius studij, i. huius artis, vel iuris adipiscendi duæ sunt positiones, & duæ sp̃es, ius publicum, & priuatũ. vñ nil aliud vult dicere, nisi q̃d ius nr̃m diuidit̃ in ius pubicũ, & priuatum, tanq̃ in duas partes. Et bñ dixit. Io. An. & Azo repræhẽderunt Pe. & meritò: sp̃es appellat̃ s̃m istos, singularis res. s. iste equ⁹ est, iste hõ ẽ, vt ff. si cert. pe. l. 2. §. 1. nec Pla. dicat ius diuidi, per publicũ, & ꝓuatũ, tãq̃ ĩ duas species iuris, vñ ius tractãs de equo, dicet̃ ius æquũ, de hoĩe, humanũ, & sic cũ sint infinitæ res, erunt infinitæ sp̃es iuris. Dicendum, ꝙ ius non diuersificat̃ penes diuersitatẽ rerum, q̃ non hñt diuersitatẽ in iure. sed bñ diuersificat̃ penes res, q̃ hñt diuersitatẽ in iure, vñ si verba legis scripta sint in Titio, qui vẽdidit, idẽ dicendum est in Seio. vñ Deus fecit legem & apud Deũ nõ est acceptio ꝑsonarum, in auth. de mon. §. 1. sed maior, & minor sunt res. in quib. cadit iuris diuersitas: item mobile: & immobile. Item publicum, & priuatum diuersas species iuris constituunt, vñ lex dicit C. de furt. & seruo cor. l. si quis seruo. q̃d si quis voluerit corrũpere seruũ, tenet̃ actione serui corrupti. Quærunt q̃dã, q̃d de filio. dñt, q̃d nõ idẽ inuenit̃ scriptũ in filio. Dd̃m, ꝙ immò casus illius lęgis hẽt locũ in filio, ex quo in seruo dr̃, vñ si dicat̃ idẽ in filio, hoc ñ est legẽ extendere, immò ẽ legẽ in suo casu, seruare, ex quo ad tractatũ deq̃ q̃rit̃, ñ hñt dr̃ia: qa quo ad certũ de actione corrupti in seruo, & filio nõ ẽ diuersitas. ff. de seruo corrupto. l. vt tm̃. §. 1. Hoc in effectu ñ dicit, sed quo ad subtilitatẽ iuris tm̃ in filio bñ locũ hẽt actio vtilis in seruo directo, vt ibi dr̃: vñ casus ẽ licet nõ inueniat̃ lex scripta in re illa de qua q̃rit̃. Et res illa in qua lex loq̃t̃ quo ad illũ tractatũ dr̃ia ñ hẽt. Et hoc dẽt. i. ñ est dr̃ia, ẽt quo ad subtilitatẽ iuris s̃m rõnẽ, & hoc valet ad hoc, q̃d tota die dr̃, hẽt locũ directũ legis auxiliũ vbi seruat̃ ipsa lex, vel vltra verba ipsa legis sñia hẽt locũ vtile, vbi legis sñia hẽt locum ex interpretatione Iur. ñ verba. Ponat̃ ergo, q̃d lex inueniatur scripta in Titio, q̃d ipse vẽdidit aliquẽ, an idem erit in Seio, an dabit directũ auxiliũ vtrobiq;, certè sic: qa q̃d dcm̃ est d̃ Titio, ñ est dcm̃ magis de eo, q̃ de Seio, nisi gr̃a exẽpli, vt ff. de vi, & vi ar. l. 1. §. q̃d vulgo. Dr̃ postea, q̃d sit ius publicũ, & q̃d i⁹ ꝓuatum: publicum dr̃ q̃d ad statũ rei Romanæ. i. ad statũ Reip. ꝑtinet. vñ i⁹, q̃d ꝑtinet ad regimen imperij, i⁹ publicũ dr̃, ꝓuatum i⁹, q̃d ad vtilitatẽ vni⁹ ꝓuati. vñ iura q̃ loquunt̃ de cãis, patet in auth. vt lic. mat. & aui. §. fin. ver. qa vero. & C. de sacros. ec. l. vlt. §. itẽ sacerdotes. ff. de iust. & iu. l. 1. §. publicũ ius. Itẽ iudices, qa frustra ẽent iura ĩ ciuitate, nisi ẽent magr̃at⁹, qui iura redderẽt. ff. de orig. iu. l. 2. §. post originẽ. Sed dr̃, q̃d i⁹, q̃d ꝑtinet ad ciuitatẽ ꝓuatã sit publicũ: qa ꝑtinet ad imperiũ, & tale est publicũ nã d̃t lex abundabit ĩperiũ, si locupletes hẽat subiectos, vt in auth. vt iudices sine quoquo suf. circa pñ. & interest Reip. &c. vt ĩ. de his, q sunt sui, vel ali. iu. §. pe. dicẽdum ẽ, q̃d q̃dã est publica vtilitas quę ꝑtinet in se vtilitatẽ toti⁹ ppl̃i, q̃libet de ppl̃o, vt cãs, & tunc illa p̃fert̃ priuatæ vtilitati tm̃, q̃ dr̃ vtilitas vni⁹ priuati tm̃, vt ĩ auth. d̃ ñ alie. aut pmu. §. qa vetilise. alio mõ accipit̃ i⁹ publicũ, q̃d ꝑtinet ad vtilitatẽ fisci. vñ dd̃m, q̃d hic accipit̃ ius publicũ, ñ q̃d ꝓdest fisco. tm̃, sed fisco, & singulis. sic accipit̃. ff. de iust. & iur. l. 1. §. h⁹ studij, vt patet ꝑ exẽpla ibi posita: vñ dd̃m, q̃d ius publicũ; q̃d fisco cõpetit, dicit̃ hic i⁹ ꝓuatum, vñ vtilitas fisci p̃fert̃ vtilitati vnius ꝓuati, vt ff. de no. ope. nũ. l. de pupillo. §. si quis riuos, ad l. ĩ q̃libet. dicebat̃ vtilitatẽ singulorũ p̃ferri fiscali vtilitati, vt C. d̃ cad. tol. l. vnica. §. cum ãt ĩ sup̃iori. vñ i⁹ publicum est: q̃d in suo casu vtile est oĩb. vt creare vnum sacerdotem, creare vnum iudicẽ, l̃i ẽ vtile oĩb. & l̃i appellat̃ hic i⁹ publicum, q̃d est vtile plurib. vl̃ singulis, vt patet ꝑ expõnẽ glossæ, q̃ cadit sub illo verbo, rõne. sed creare vnum nuncium tm̃ tibi ꝓdest, vel creare vnã venditionẽ tibi tm̃ ꝓderit, & ẽt ꝯhẽti, & sic accipit̃ hic i⁹ ꝓuatũ. Priuatũ i⁹ ẽ, q̃d ꝑtinet ad fiscũ, vel q̃d ꝯtat de iure fisci, vt de tributis, de vectigalib. & talib. licet vno resp̃u dicat̃ publicũ, respectu tm̃ iuris publici, q̃d hic accipit̃, sed q̃d sp̃ectat ad vtilitatẽ singulorũ, dr̃ ꝓuatum, & sub l̃i mẽbro i⁹ ꝓuatum ꝯtinet̃, vt ff. d̃ iust. & iu. l. 1. §. h⁹ studij. Vñ dic i⁹ ꝓuatum ẽ q̃d ad singulorum ꝑtinet vtilitatẽ, siue sit ꝓuat⁹, siue fisc⁹, vt pri⁹ dcm̃ est. ¶ Seq̃t̃ in litera, ius ꝓuatum tripartitè collectum ẽ. est. n. ex nãlib. p̃ceptis &c. ponit gl. exẽplum d̃ nãlib. p̃ceptis, vt neminẽ cũ aliena iactura locupletari, vt ff. de ꝯdi. in de. l. nã hoc nã. Sed certè istud exẽplum est de iure gẽ. vt gl. dixit in l. illa hic allegata, vñ ꝯdicit sibi gl. hic, & ibi. & quod istud exẽplum, s. neminẽ locupletari cum aliena iactura, ñ sit de iure nãli primęuo, patet: qa illo iure nãli primęuo, vn⁹ ñ erat locupletior alio sed oẽs erãt æquales, nec istud ius aliq̃d statuit, vt visum est s̃. Seq̃tur ius suum defendere. gl. dicit, q̃d istud est nãle p̃ceptũ ñ q̃d sit nãli primęuo, in q̃ participãt oĩa aĩalia introductum, sed qa nãli rõne iuris nãlis primæui fuit introductum, sicut dicimus de liberto, q dẽt patrono reuerẽtiã de iure nãli, ñ qa ius nãle primæuum hoc statuerit, vel de hoc cogitauerit, sed rõne descẽdẽte à iure primæuo nãli, fuit hoc statutum: de hoc hẽs ff. de ꝯd. indeb. l. si ñ sorte. §. libertus. Itẽ cum diuidit̃ ius ꝑ publicum, & priuatum, vr̃, q̃d hic sit diuisio insufficiẽs, qa mr̃imonium non est de iure ꝓuato, qa publicè vtile est, ne mulieres sint indotatæ &c. vt ff. so. ma. l. 1. itẽ, nec de iure publico, quia q̃d mulier nubat, & dos sibi cõstituat̃, respicit suum ꝓuatum cõmodum principale. vnde dicas, q̃d est publicum ꝑ approbationem, quia publica vtilitas, vt ciuitates liberis repleantur, magis attenditur, quàm priuata, & habes exemplum ff. de pac. l. si vnus. §. illud.

De iure naturali, gen. & ciui. Rubrica.

1 *Ius accipitur multis modis.*
2 *Coniugatio maris & fœminæ, ꝙ cõpetat omnib. animalibus, q̃uo intelligatur.*

1 IVs naturale. † In gl. nã, i. De⁹, sed dic, ꝙ hic ñ ẽ intentio legis, q̃d dd̃m sit de Deo nostro, sed exponat̃, & sit dd̃m, nã nãta. nec hic sic accipit̃, sed gl. ꝓut hic accipit̃, ẽ virt⁹ insita reb. ex sil̃ib. sil̃ia ꝓcreãs. de ista habes ff. de iud. l. sed & si restituat̃. §. vlt. Itẽ d̃t gl. q̃d ius sumit̃ multis modis, pro pacto restõne, pro instõne, & ita hic accipit̃ s̃m gl. & hic alleges ad hoc, sed certè leges, q̃s ad hoc allegat, l̃i ñ dñt, vñ l ex ñ d̃t, q̃d pctũ sit ius nãle, sed restõ sit i⁹ nãle sed bñ dñt, q̃d pactũ & restõ iuuant nãli æquitate, vel ratione instinct⁹ nãlis: sic Ius hoc nãle, vt hic accipit̃, est illud, quod scitur propriè: sed impropriè, quia lex ita abutitur significatione, q̃d scit̃ ab omnib. aĩalib. ius est nãle, sicut lex q̃ scimus vr̃ ius ciuile. Et sic accipiat̃ ius nãle. Dicit ista litera, ius nãle est, q̃d nã &c. Seq̃t̃ in l̃ra, illud ius naturale oĩum aĩalium est proprium, ñ solum q̃ in terra, sed & q̃ in mari sunt. Expõit gl. in mari, idẽ si in alia aqua sed nõ ꝓbat. dic sic: nã
2 mare sumit̃ in iure ꝓ alia aqua. ff. de re. di. l. riparum. † Sequit̃ in l̃ra; hinc, i. à iure nãli descendit maris, & fœminæ coniugatio, & sic mr̃imoniũ est diuinum, si accipis nãm, i. De⁹, sicut gl. Vñ verũ est q̃d est de iure naturali, qa Deus coniunxit hoĩem, & fœminã in paradiso. Sed si accipias naturã, vt dcm̃ est, dicẽs, q̃d mr̃imonium est de iure naturali occasione nãæ: nã multi pp motũ nãlẽ mouent̃ ad mr̃imoniũ ꝯhẽdũ. Et pp l̃i dr̃, Vnusq̃sq; habebit vxorẽ suam pp fornicationẽ, vñ licita coniugatio est de iure naturali: nã ius naturale bñ suadet illicita. &c. bñ dico illicita habito respectu ad ius ciuile, vt in auth. de mona. §. si vèro intra terminum Dr̃ hic in tex. q̃d ius naturale est proprium aĩalium, q̃ in cęlo, terra, & mari nascunt̃. & statim seq̃t in l̃ra, hic. i. de isto iure naturali descẽdit maris, & fœminæ coniugatio, vel liberorum procreatio. Videmus etenim cętera aĩalia istius iuris peritia cẽseri. & sic innuit̃, q̃d maris, & fœminæ coniugatio ꝯpetat oĩb. animalib. q̃ in cęlo, terra, & mari, &c. & q̃d ꝑ talem ꝯiugationem procreant Sed opponit̃ de vermib. qui sine ꝯiunctione maris, & fœminæ nascunt̃: R̃ndet̃, ꝙ certè refert ñ singula generum, sed gñia singulorum. Sed adhuc opponitur, quod vermes sunt vnum gen⁹ animalium, vñ remanet oppositio sic principalis: vnde dicas, refert, quod gñibus singulorum non habito respectu ad istum terminũ, sed ad istos terminos cœlum, terra, & mare, vt sit sensus, aĩalia, q̃ nascũtur ex ꝯiunctione maris, & fœminæ, & sil̃r animalia aëris, & cœli, non genus animalis terræ nascitur ex tali ꝯiunctione, & sic respectu istius termini animalia, non refert, nec pro singulis generum, nec pro generibus singulorum.

1 *Ius gentium omni populo commune,& quomodo intelligatur.*
2 *Contractus penè omnes ſunt iure gentium introducti.& 3.*
4 *Et qui contractus dicantur de iure ciuili.*

1 §.Ius autem † Gētiū oī humano generi cōe eſt. i.om-
ni populo. ſed nōne ſunt, ſiue plures po-
puli,qa hoc ſignū oīs, ad minus exigitur terra app.i.expōnem.i.
cū ſic accipiť in ꝓę.ff.de p̄n.i.tota.ff.de pig.ac.l.ſi rē. §.oēs.i.tota.
Dicit lr̄a iure naturali oēs hoīes, cū oēs hoīes liberi naſcebāť. lı̄
intelligas ñ qđ ius nāle hoc ꝯſtitueret, qa iꝰ nāle, qđ oī aīali ꝯpe
tit,nihil ſtatuit.Sed intelligas,qđ iure nāli oī aīali ꝯpetit libertas,
eo qđ ñ ē ꝓhibita iure naturali oī aīali,qđ iure gē.nulli erat ꝓhi
bita.& idē, qa ñ ꝓhibeť libertas. pro tāto dr̄ à iure nāli ꝯceſſa.vt
ff.ex qb.cau.ma.2 5.an.in inte.reſt.l.necnō.§.2.vñ iure nāli p̄mæ-
uo ñ ſtatuiť, ſed ꝑ inſtinctū naturalē iure ītroductū gentes bñ ali
2 qd inſtituerūt;qđ ius gētiū appellať.¶ † Seqť in lr̄a, oēs penè ꝯ-
ctꝰ de iure gētiū ſunt ītroducti. Quærit gl.quare dt penè. expo-
nit gl.qđ penè dr̄ ꝑꝑ quatuor ꝯctus,q ſunt de iure ciuili,vt ſtipl'o
lr̄arū obl'o,emphyteuticꝰ ꝯctꝰ,& ſpōſalitia largitas.De ſtipl'one,
a qđ ſit de iure ciuili,[a] ꝓbat gl.ſic,qa q ſtipl'one teneť,iure ciuili o-
bligať,vt ȷ̃.de action.§.de ꝯſtituta. qa de iure ciuili eſt ſtipl'o: iſta
ꝓbō nihil valet:nā ita poſſemꝰ dicere,qđ ꝯctꝰ mutui ē đ iure ciui
li,qa ibi eſt ciuile vinculū,vt ff.de ꝯd. ind.l.ſi fideiuſ.vñ ꝑ hoc nō
ꝓbať ſtipl'onē eē de iure ciuili qa qs ſtupl'one ciuiliter obligatur
De aliis ꝯctibus ꝑ leges allegatas bñ ꝓbať, qđ ſint de iure ciuili.
vñ ſi qs vellet ꝓbare propriè quare đ ñr iſti quatuor ꝯctꝰ de iure
ciuili:ſed hı̄ ñ ē.in prōptu.vñ ita probādū ē,qđ iſti ꝯctꝰ ſint đ iure
ciuili.Añ ius ciuile,de iur.gē.emphyteuticꝰ ꝯctꝰ erat pctm̄,ſeu ꝯ
uētio ñ repoſita ſub aliq̄ ſpē ꝯctꝰ,vñ añ nomē Impatoris qdā re-
periebāt ipm ſub vēditione,qdā ſub locatione:g̃ ñ ſtatuit, qđ eſ-
ſet ſpālis ꝯctꝰ,vt ȷ̃.loc.& ꝯdu.§.adeo.& iō,qa ꝑ ius ciuile ſub cer-
ta ſpē ꝯctꝰ reponiť,iō de iure ciuili dr̄.Sil'r dicas de ſtipl'one,& de
aliis duob.q dñr đ iure ciuili,qa de iure ciuili ſunt ſpēs diſtinctæ.
De ſpōſalitia largitate hic palā ē,qa erat ꝯctꝰ innoīatꝰ,& dabať ꝯ
dictio ob cām,qa erat dōatio ꝑꝑ nup.ſed Ant.voluit,qđ eēt ſpēs
diſtincta,vt in auth.vt ſpō.lar.circa p̄n.De obl'one lr̄arū dñt qdā
qđ ē de iure ciuili,qa ius ciuile reponiť ſub ſpē ꝯctꝰ ꝑ l.illā C. đ ñ
nu.pe.l. in ꝯctib. vñ agiť ex obl'one lr̄arū ꝯdictione ex illa l.in ꝯ-
ctibꝰ.Sed dcm,qđ falſum eſt:erat.n.obl'o lr̄arū añ illā l.in ꝯctibꝰ,
q̄ nihil aliud facit,niſi qđ reſtringit exceptionē, q̄ dabať ꝯ obl'o-
nē lr̄arum,qa añ l.illā excipiebať vſq; ad qnquenniū,hoc proba
3 tur ȷ̃.de ver.ob.circa p̄n.† Quæro igiť probare,qūo de iure ciui
li ſit introductꝰ ꝯctus obl'onis lr̄arum, ſeu ipſa obl'o.dicendū qđ
probatur,quia q̄cūq; lex loquiť de ea, ſi dicit ꝯſtitutum eſt ſed q̄
ȷ̃.dicit neſcimꝰ vñ ꝑ ꝯſtōnē,ſed nō dicā,qđ ꝑ certā ſub ſpē ꝯctus
4 reponiť,& iō de iure ciuili dr̄.† Itē dicamꝰ, qđ ſunt adhuc de iu-
re ciuili vndecim obl'ones aliæ, ñ ſolū quatuor p̄dictæ ſicut ipſi
dñt,dos eſt ſpālis ꝯctꝰ,& hoc hēt de iure ciuili,vñ ſpālis ꝯctꝰ dr̄ ꝯ
ſpāles proprietates,q̄ in ipſum reponunť ſub ſpē ſponſalitię lar-
gitatis,hñs vnā proprietatem qualitercūq; ſit,qđ ñ requirit inſi
nuationē,vt in auth.vt ſpō.lar.circa prin.& iō ꝑꝑ iſtam proprie-
tatē reponiť ſub ſpē ꝯctꝰ à iure ciuili, & tāq̃ ſpēs ſeparata ab aliis
donationib.Sed dos ñ ſolū hēt vnā proprietatē à iure ciuili, ſed
infinitas.C.de iure do.& ff.ꝑ totum. vñ de iure ciuili introduciť,
& iō de iure ciuili dr̄,vt C.de dot.promiſ.l.ad exactionē.Item illi
x.caſus vbi illi dñt,qđ ex nudo pacto oritur actio,ſunt obligatio
nes ciuiles,i.đ iure ciuili.niſi.n.eſſent leges,q̄ dāt eis virtutes,qđ
ex his oriañť actiones,eſſent nudæ conuentiones, vel pacta: vñ
dicunť de iure ciuili.Et appello ius ciuile largè, ſiue ciuile ſiue p̄-
torium dať eis vt pariant actiones q̄ allegaſſent pacta,ſeu ꝯuētio
nes, reponūť ꝑ ius ciuile in ſpē ꝯctꝰ. Et hoc potes videre ī dona-
tione apertiſſimè,q̄ fit authoritate illius ꝯſtōnis.C.de don.l.ſi qs
argentum. parit actionem. Et in pacto appoſito iuxta ꝯctū in-
continēti,qđ authoritate iur.ciu.parit actionē. ff. de pac.l.iuriſ-
gen.§.quinimmo.Itē dicit gl. ꝙ hic dicit bñ,ꝙ oēs ꝯctus ſunt de
iure gentium, nō dicit obl'ones:quia obligationes ex maleficio
vel quaſi,non ſunt de iure gen.immò dicas ꝙ factum ē,quia ꝑ iꝰ
gen.ſit delictum: coll'r ȷ̃. de obligation. ex quaſi delic. §.j. vñ ꝑ
ius gentium bene ꝯherenť delicta, ſed non omnia: bene verum
eſt,ꝙ modus puniendi in aliquibus delictis, vt per l.Cor. de ſica.
de parric.inueniť ꝑ ius ciuile,đ hoc habes.ff.de orig.iur.l.2.§.de
inde Corn.Sylla.Vnde dñia de iure gen.erant diſtincta, & erant
reges, & principes ante Moſaicam legem, nec probant dñia de
iure gen.eſſe diſtincta per hoc, quod ſcribitur in lege Moſaica.
Quicquid calcauerit pes tuus,tuum erit:quia ibi loquitur ſecun
dum quod diuidit Deus illi terram vnam,& dixit ei. Vade ad ter-
ram illam,quicquid calcauerit pes tuus,tuum erit.

ADDITIO.

a ¶De iure ciuili. Adde gl.in l.ex hoc iure.in fi. ff.de iuſt.& iur. Et eſt contra-
ctus nominatus.in l.1.§. adeo.ff.de pac.ſecundum Bar.in l.2.ad fi.C.de con-
di.ob cau.alle.rub.vlt.q.& in l.ſecunda.ff.de ver.ob.& in l.1.ff.de pac.refert
& ſequitur do.Iaſ.in d.rub.ver.6.& vltim.ff.de verb.oblig.

§.Lex eſt. No.ꝙ lex eſt, quod populus Romanus, Sena-
tor, magiſtratu interrogante, veluti conſule,
conſtituit.Et ita habes hic ꝙ populus non poteſt facere conſue-
tudinem ſine magiſtratu, ſicut nemo poteſt iura ſine eo conde-
re vt hic. & lex, & conſuetudo eandem habeant authoritatem,
& poteſtatem,vt ȷ̃.eo.tit.§.ex non ſcripto.

§.Plebiſcitum eſt. Et dr̄ in fine illius.§. qđ plebiſci-
ta Ortenſia lege lata q̄ ita vocať,
quare,qui fecit legem illā,vocabať Ortenſius Imperator, & ille
fecit ꝯpoſitionē inter plebē,& nobiles,quia guerrā habebāt ad-
inuicē,& cōpoſuit,vt ſtatuta à plebe q̄ ipſi fecerāt, guerra durā-
te facta cōcordia,cuſtodirenť pro lege, cum facta à plebe ñ ꝑus
valuerint inter nobiles,nec à populo fuit obſeruata, donec lex
Ortenſia lata fuit,per q̄ fuit pax reformata inter nobiles, niſi per
prius dici conſenſerint:qa lex,& ꝯſuetudo parē vim obtinent.ȷ̃.
e.§.ex non ſcripto, & lex lata à plebe, vel ius ñ ligabat nobiles,
niſi ꝯſenſerint.Itē clerici hñt ſuū magiſtratū,ſ.ep̄m:laici ſuum.i.
baliuum. Et ita ſunt duo populi: nā duo magiſtratus faciunt di-
uerſas prouincias,& diuerſos populos.ff.de aſſeſſ.l.ſi eadē.ſed ꝯ-
ſuetudo vnius populi non adſtrīgit aliū:quare certum eſt,quod
conſuetudo non dēt p̄iudicare clerico minori, ꝑ iura præalleg.

1 *Aediles curules non tantam habent authoritatem, ſicut prætores, & qualiter*
dicuntur aediles curules.
2 *Iudex debet iudicare ſecundum conſtitutiones nō ſecundum motū ſui capitis.*

§.Prætorum quoque edicta. Dicit, qđ edi-
cta p̄torū vim
legis obtinēt.Itē ꝓponāť ædiles curules q erāt qdā p̄tores,ꝙ qdē
eēnt p̄tores hēs ff. de orig.iu.l.2.§. tpe. §. capta deīde Sardinia.&
§.fi.Itē qđ eēnt ædiles curules.ff.de orig.iu.l.2.itē,ꝙ eēnt, q habe
bāt curā ædiū. Sed qđ ædiles curules eēnt p̄tores, id ñ īueniť:bñ
1 īueniť,qđ edictū ædiliū ꝯtineť ſub edictis p̄torū.† Sed qđ ędiles
curules eſſent prætores,vel ex prętoribus,hic non innuiť,nec le
ges quas ad hoc adducit gl.hoc ꝓbāt.ȷ̃.de diui.ſtip.§. prætorias.
& ff.de ver.ob.l.5. §.p̄torię.Qualiter dñr ędiles curules,qa facere
habebant curam ędium ne cōburerenť.Sed hic ñ inueniť,argm̄
tm̄ ad hoc in d.l.2.§.Itē,qa vt eēnt.& ff.de of.p̄fec.vrb.l.1.vel qđ
habebant curā de edē.ff.de ęd.ędi.l.1.vñ ñ tantā hñt authoritatē
ſicut p̄tores,vñ bñ innueniunť ædiles ciuitatis, ſed non inueniť,
ꝙ prętores eēnt,aut quędā deferebanť in curru,ſed ad lr̄am,qui
ducebāt currus erāt quidā ruſtici,& dabať eis à plebe authoritas
2 ſuſtinēdi.¶† Sequitur in lr̄a,rñſa prudētum,&c.in fi.illius legis
dr̄,vt iudici recedere à rñſis eorum ñ liceret.& ſic no.qđ iudex ñ
dēt iudicare ſm motum ſui capitis,vt in auth.de iud.circa fi.& in
auth.iuſiurandum,quod præ.ab his.cica prin.vbi dicitur, quod
iudex non habet iudicare ſecundum motum ſui capitis.

1 *Conſuetudo, quid ſit, & an vſus, & mores idem ſint, quòd conſuetudo.*
2 *Conſuetudinem, an inducat vſus.*
3 *Conſuetudo & ſtatutum, differunt tanquam expreſſum, & tacitum.*
4 *Statutum, an vnico actu inducatur.*
5 *Conſuetudo qualiter inducatur, & quæ ſint requiſita ad introducēdum conſue*
tudinem.nu.6.& 7.
8 *Ad conſuetudinem, inducendam an ſufficiat vſus erroneus.& nu.9.*
10 *Reſcriptum non valet, ſi princeps fuerit deceptus in narratione facti.*
11 *Conſuetudinem inducere, an poſſit vſus coactus.*
12 *Conſuetudinem, an inducat actus iudicandi, quem ſecuta eſt executio.*
13 *Et quid ſi ſententia eſt ipſo iure nulla.*
14 *Conſuetudinem quando inducat actus iudicandi, quem non eſt ſecuta executio.*
15 *Iuriſdictio non datur per electionem ante confirmationem.*
16 *Conſuetudo quanto tempore inducatur, & nu.17.*
18 *Conſuetudo qualiter interrumpatur.& nu.19.*
20 *Conſuetudo qualiter in iudicium deducatur. Et allegans conſuetudinem, quàm*
actionem intentabit.
21 *Libellus, donaſti mihi talem rem, vel promiſiſti dare quam peto, valet.*
22 *In libello, an debeat inſeri conſuetudo.*
Conſuetudo qualiter debeat probari.
23 *Conſuetudo poteſt dare iuriſdictionem contentioſam.*
24 *Conſuetudo ligat infantes, & furioſos.*
25 *Conſuetudo laicorum non ligat clericos, & quare.*
26 *Conſuetudo, an liget extraneos.*
27 *Cōſuetudo vna ē ī foro actoris, alia ē in foro rei, alia in foro iudicis, q̄ ſeruabiť.*

§.Ex non ſcripto ius &c. Circa mām iſtā vidē-
dū eſt,Primò, qd ſit ꝯ
ſuetudo,& q ſunt eius ſpēs.Secūdò de mō inducēdi ꝯſuetudinē.
Tertiò de virtute cōſuetudinis. Quartò de forma libelli ſuꝑ ea.
1 Quintò de mō p̄ſcribendi conſuetudinē.† De p̄riō.ſ. qd ſit con-
ſuetudo, dñt quidā, vſus,& mores idē ſunt,qđ cōſuetudo.Et ſūt
verba ſynonima.Et probať hoc ꝑ l.q̄ dicit,cōſuetudinis,vſus,qa
lōge q̄ &c.eo,qđ ſunt copulata,vt C.q̄ ſit lō.cōſu.l.2.ꝑ §.iſtū: qa
ꝯſuetudo nihil aliud ē q̃ mores.ſed certè l. illa potiꝰ dicit ꝯriū cū
copulatio hēt fieri inter diuerſa,& ñ circa idē:vñ dicas,qđ ñ ſūt
idē cū cōſuetudo ſit iꝰ,vt hic ē vsꝰ,ſi ſcm̄,ergo cōſuetudo,& vsꝰ
nō ſunt idē.† Itē cum hic dicat, qđ vſus īducat ꝯſuetudinē.& ſic

vſus

vsus ē cā ꝯsuetudinis: cā āt ē ad cuius eē seqr̄. aliud ꝙ̄ ē ꝯsuetudo ab vsu, & eꝯ. vel potes dicere, qđ vno mō ꝯsuetudo, neq; nocet, neq; ex ea resultat ius qa ñ ē nisi qđā assuefactio. C. de epi. aud. l. nemo ī fi. alio mō dr̄ ꝯsuetudo ipum factū ex q̄ resultat ius alio mō accipit̄ ꝯsuetudo, qđ sit ius. & ita accipit̄ hic, sic & possessio. Et ē nomē facti, & nomē iuris, de hoc hēs C. p q̄s pso. no. acq. l. fi. §. pē. ad fi. vbi dr̄ ignorat, & nescit. dñt doc. aliud ē ignorare, & a-
3 liud nescire. † Tertiò mō sumit̄ ꝯsuetudo, vt est ius p mores, vel vsum ītroductū, & sic sumit̄ hic, & ff. e. l. đ qb. de vno sciēdū ē qđ aliud ē statutū municipale, aliud ꝯsuetudo: differūt āt statutū, & ꝯsuetudo tāq̄ expssum, & tacitū, vt ff. de legib. l. de qb. vt ibi dicit de suffragio, & in e. ti. l. sed ca. vñ reprehēsus fuit qdā aduocatus, quia cū eēt statutū quoddā in aliquo municipio, formauit libellum sup ꝯsuetudine hoc mō, petit talis à tali hoc fieri, & ad hoc ꝓponit ꝯsuetudinem ex ꝯsuetudine, deinde ꝓbauit pars, qđ tale erat statutum municipij: oppositum fuit, qđ dēbat cadere ab instituta actione, cū ñ eēt idē statutū municipale, & ꝯsuetudo: lata fuit sñia diffinitiua ꝯ̄ aduocatū iure, qđ ē merito, cū ineptè ꝓposuerat actionē formādo libellū sup ꝯsuetudine, cū dēret formar̄ sup statuto: & sic ineptè, vt ff. si mē. fal. mo. di. l. j. vñ pone exemplum de vsu inducente cōsuetudinē. & sic, ego, & tu diuidimus hr̄ditatē nr̄ā sub certo mō: alij duo eodē mō, & sic de aliis quovsq; tacit⁹ ꝯsensus populi hēat, vel maioris partis: certè talis vs⁹ inducit ꝯsuetudinē secuto postea tpe, qđ exigit̄ ad ꝯsuetudinē īducēdā. vñ dicit, qđ est lex, & ē statutum municipale, & tertiò vsus, q inducit cōsuetudinē. Sed pone, qđ consuetudo sit inducta fm statutū municipale, nunqd valet? certè vr̄, qđ sic: qa consuetudo valet fm l. inductā. C. de vet. iur. enu. in §. sed si qua. l. Itē imperator p̄t facere legē, & aliā legē sup eadē, vt C. de epi. & cle. l. si qs in ꝯscribēdo. & multa iura sunt posita q̄ ad sñiam qdā quo ad verba. & sic vr̄, qđ popul⁹ possit facere statutū, & sup eodē inducere consuetudinē. ad idē est, qđ duplex ꝓmissio p̄t fieri ꝯ̄ idē, vt ff. de verb. obl. l. qui bis idē. ff. de fideiuss. l. hr̄s à debitore. §. j. sed ꝯ̄ hoc est, qa qui semel ē dñs, amplius esse dñs ñ p̄ōt. vt ff. de vsuc. l. seqr̄. §. lana. sic ex quo aliquid ē solidatū p statutū, amplius solidari ñ p̄t p ꝯsuetudinē sequētē. & licet ita eēt, qđ ꝯsuetudo inducta eēt tacitè, pri⁹ statutū tñ ꝯ̄ aduocatū est, qui formauit libellū super ꝯsuetudine: cū dr̄et formare sup statuto, qa licet ꝯsuetudo eodē mō sequat̄ statutū ad idē, nihilominꝰ debuit agere ꝯdictione ex statuto, arg. ff. de ꝯd. ex leg. ī rub. ita, qa p consuetudinē sequētē statutū, nulla noua oblĩo est inducta, sed antiq. s. q iā erat īducta p statutū, vñ ñ ē agēdū ꝯdictiōe ex ꝯsuetudine, q̄ nihil noui īducit, arg. ꝓal. l. fm vnū intellm̄, & modū legēdi, & hæc vera sunt de ꝯsuetudine alteri⁹ populi, qa illa, & si sequat̄ statutū alterius circa idē, tñ bñ inducit sibi ius de nouo, sed ꝓ aduocato facit l. q̄ dicit, ꝙ ñ refert quo iure fit, dummodo iure fiat. ff. de lib. & posth. l. Gall⁹. hoc, qđ ē in §. vel. l. hēt locū qñ est incertū, secūdò qñ sum⁹ certi de statuto, non debemus applicare nos ꝯ̄ aliud ff. de verb. ob. l. cōtinu⁹. §. cū ita. ad l. aql. l. itē Mela. §. si plures. ff.
4 ad Velle. Itē dñt, qa ꝯsuetudo ñ inducit̄ vno actu. † Sed statutū vnico actu īducit̄, & sic dcm̄, qđ successiuū, & ñ successiuū sunt dñiæ eorū, sed dico, qđ nec illud, qđ īducit̄ à populo, vel maiori parte ppl̄i vnico actu siue trāsactu ñ est statutū. hoc intelligo expssè ꝯsensus populi, vñ expone, qđ impossibile, qđ accidat, qđ totus populus de ciuitate ista, vel maior pars sup aliquo facto vtat̄ actu vnico, qa certo mō vno die vna hora diuidūt hæreditates suas, certè hic ñ est statutū, ex quo ꝯsilio ñ vocato, & ꝯsensu communi habito hoc factū ñ est, nec est cōsuetudo, nisi diuturnitas sequeretur, vt qa inferius apparebit ex vnico actu, sed ex illo hr̄ consensus totius populi, vel maioris partis sequente diuturnitate, q̄ sufficit ad ꝯsuetudinem inducēdam, resultat bñ ꝯsue
5 tudo. ¶ † Quærit̄ de mō inducēdi ꝯsuetudinē, secundò, quot, tertiò q̄to tpe. Circa primum, s. qs act⁹ inducat ꝯsuetudinē, plura q̄runt. primò vtrū ex ñ vsu possit induci. secundò q̄ritur vtrū vsus post sñiam habit⁹ exigat̄ ad ꝯsuetudinē inducendā. tertiò vtrum vsus errone⁹ possit inducere ꝯsuetudinē. quartò vtrū vsus p occasionē inductus possit inducere ꝯsuetudinē. quintò vtrū vsus p actū iudicādi secuta inde executiōe possit inducere ꝯsuetudinē. sextò vtrū ñ secuta inde executione possit iudicare: Hic est q̄rere, iudicatū est in ciuitate sæpe, & frequēter, ñ est facta executio: vtrū talis act⁹ iudicādi simplr̄ sine cōi cātiua executionis possit īducere ꝯsuetudinē. pone exēplū, aliqs allegat legē, dr̄ ei ñ valet illa lex, ꝯsuetudo est illā legem locū ñ hr̄e. arguit̄, qđ sol⁹ vsus ꝯsuetudinē inducat, dicta lex p desuetudinē abrogat̄. ff. de legi. & senatusc. l. de qb. ergo solus vsus ñ p̄ōt inducere ꝯsuetudinē, p q̄ sibi lex ꝯ̄ria intelligat̄. ad idē l. hēt seruitutē, s. obedientiam in quo libet subiecto Romano Imperio, vñ pnceps etiā vult se legi subiicere, cui debent omnes hoīes obedire. ff. de legi. & Senatusc. l. 2. & C. d leg. & ꝯst. l. digna vox est. & subiectio seruit⁹ est, vt patet in diffinitione seruitutis. j. de iu. perso. §. seruitus. non vtendo amittitur, vt C. de ser. & aqu. l. 1. ergo, quod legi pareatur, colligitur per consuetudinē, & sic per solum non vsum inducit̄ ꝯsuetu

do, q̄ legē tollit ꝯ̄, casus talis ē, in īfortiato, q nūq̄ eueniet. forte di-
6 ces nec pp hoc tollit l. q̄ ponit casū illū, hoc eēt īconueniēs. † Itē dicit lex, qđ iter ad sepulchrū ñ p̄t amitti ñ vtēdo, qa nō est talis act⁹, q frequēter ꝯtingat. ff. quēad. ser. ami. l. ex itē, nec via publica si lex est via publica, vt in executiōe Græci. ff. de legi. & Senatusc. & lō. ꝯsue. lex est. Dñt qdā, qđ ñ vsus ñ p̄t īducere ꝯsuetudinē. sed tu distinguas, qa nō vsus p̄t esse vsus, qa ñ facere, est facere aliqñ, vt ff. ex qb. cau. ma. l. ait ptor. §. fi. vñ aut est ñ vsus, ex quo inducit̄ ꝯsensus, pone legē esse, q̄ dicit, qđ maior natu habeat maiorē domum, nō mouet̄ aliqua ꝯtrouersia ei: nōne sic p non vsum p primam p̄t induci ꝯsuetudo, q̄ tollat legē, q̄ dicit expresse, qđ maior natu habeat maiorē domū? Dicendū āt ē ñ vsus, ex quo ꝯsensus p̄t haberi, q ꝯsensus īducit ꝯsuetudinē, q̄ est. s. qđ ñ vsus inducat ꝯsuetudinē post ꝯpletā pscriptionē exigit̄, inducit ꝯsensum hoc casu, sol⁹ ñ vsus ꝯsuetudinē inducit: si vero ñ vsus sit talis, ex quo ꝯsensus nō habeat̄, qa tāto tpe nō durauit patiētia, vel nō vsus, talis nō vsus ꝯsuetudinē nō inducit, qa nec ꝯsensus desiderat̄ in cōsuetudine inducenda, vt dicit iste §. qđ patiētia in tanto tpe quādocūq; exigit̄ ad pscriptionē inducat ꝯsensum, vt ff. de ver. sig. l.
7 alienōnis verbū. C. de ap. l. hi, q ad ciuilia. † Sed nūqd eo, qđ mō habem⁹ ꝯsensum, ex tāto tpe qđ sufficit ad ꝯsuetudinē inducēdā ñ aliàs, tu supponeres ꝯsensum, erit ne tunc ꝯsuetudo, vel erit in pscribēdo cū operat̄ ad ꝯsuetudinē inducēdā? ar. l. ff. de ꝯd. ind. ir. l. sufficit de peculio, qđ tpe ꝯ̄ria fingere retro ꝯsensus ad similitudinē l. Aqliæ. ff. de peri. & cō. rei vend. l. necessariò. §. 2. ff. ꝯm. pd. l. receptū. ad l. Aqli. l. inde Neratius. Ex q̄rit̄ de scđo, vtrū exigat̄ vsus post sñiam: dñt qdā, qđ sic, vñ dicit l. pses. īspectis his frequēter ī eodē gñe ꝯtrouersiarū sunt ꝟuada statuta, & loquit̄ đ eo, qđ dēt fieri, vel stati fm ꝯsuetudinē, sed ꝯtrouersia non ē post sñiam in iudicio, qa sñia est q̄ finē ꝯtrouersiæ īponit, vt ff. de re iu. l. 1. ergo ꝯsuetudo est post rē iudicatā, vel actū iudicādi. qđ in ꝯsuetudine spectent̄ ea, q̄ in eodē gñe ꝯtrouersiarū sunt seruata. hr̄ C. q̄ sit lōg. ꝯsue. l. 1. C. de ædif. pri. l. an in totū. Dicēdū, qđ vsus quem sñia vel act⁹ iudicandi, vel sñia nunq̄ pcesserit, inducit ꝯsuetudinē, vñ nō oportet, qđ vsus, q ꝯsuetudinem hēat añ se aliq̄ sñiam vel nō, vñ si lex dicit sic spectāda est ꝯsuetudo, vel res ꝑpetuo iudicatæ, vt dicat inducta, vt ff. de legib. & Senatusc. l. nā Impator. Et ita verū est, qđ ista sunt diuersa, ex quo disiunctio cadit inter ea, quare de tertio dato nō exigit̄ vsus post sñiam ad ꝯsuetudinē spectādā sunt ea q̄ in eodē gñe ꝯtrouersiarū seruata sunt. C. q̄ sit lōg. ꝯsue. l. 1. de ædi. pri. l. an in totū. Sed licet ꝯtrouersia nō possit esse nisi in iudicio, tñ p̄t esse ꝯdictio ex iudiciū. ff. de peti. hæred. l. diuus. quare vsus post ꝯdictionē exigit̄ ad ꝯsuetudinē inducēdā. Itē arguit̄ sic ducendo inconueniēs p exēpla: qa si vsus sine ꝯdictiōe induceret ꝯsuetudinē, cū hoīes fuerūt missi rectè ad sanctū Iacobū, ex vsu ꝑpetuo sequeret̄, qđ ꝯsuetudo per talem vsum inducta esset, & sic ꝯpellerent̄ ire ad Sanctum Iacobū, de quo vsus qdē nō pcessit, nec sñia, nec ꝯdictio inducit ꝯsuetudinē, & sic ꝓbatur cā ꝯsuetudinis inducēdæ, est ꝯsensus: sic causa ꝯsuetudinis inducēdæ hr̄. C. q̄ sit lōg. ꝯsue. l. 2. & legis ratio est attēdenda. ff. de iu. pat. l. adigere. §. quis. vnde & ita distinguēdū est, aut est vsus, ex quo hr̄ ꝯsensus sine ꝯdictione, aut est vsus ex quo nō ꝑpēdit̄ cōsensus sine ꝯdictione. Primo casu, ex vsu sine ꝯdictione inducit̄ ꝯsuetudo. Secundo casu nō. v. g. maior pars populi hui⁹ ciuitatis hñt domū depssam, qñ nō hñt forte vñ possint eleuare, dr̄ ei, qđ vis tu facere? nō p̄t hoc facere ꝯsuetudo ꝯ̄ria facere, certe ñ est cōsuetudo: qa nō perpēdit̄ ꝯsensus me⁹: qa si hēo domū depssam, ñ seqret̄, qđ habeā animū nō eleuandi in futurū, qa cā forte est, qđ nō habeo pecuniā. Sed si velit eleuare vn⁹ de populo, & populus ꝯdicit, & male dicit: deinde alius eleuare voluit, & fuit ꝓhibitus, & sic de aliis donec maior pars populi ꝓhibita fuerit ex tali vsu, vnde inducit̄ ꝯsensus, & inducit̄ ꝯsuetudo, qđ ꝓbat̄ sic. Pone habeo domū depssam iuxta te, & tenui tanto tpe, qđ sufficit ad seruitutē inducēdam volo eleuare, tu ꝓhibes, est ne pscriptum seruituti alti⁹ ñ tollēdi? sicut ergo ita est in vno de pplo quo ad vnū, sic in toto pplo quo ad totum populum. qđ ita sit in vno quo ad vnum hr̄ C. de ser. & aqua. l. 1. & l. 2. ita dico deberi induci legem, si bene sit intellecta. & ibi no. vñ dicendū, qđ sicut talis vsus nulli p̄t perpendi ꝯsensus sine ꝯdictione, tali solo ꝯsensu inducit̄ ꝯsuetudo. v. g. si maior pars populi huius ciuitatis donauerit sacerdoti aliqd in tali festo per tm̄ tps qđ sufficit ad ꝯsuetudinem inducendā al's pscribēdam, hic. n. p̄sumit de aīo, vel ꝯsensu in tali vsu, qa nō daret nisi hēret aīum dādi decimas, igit̄ est decima eorum. Et si dicas, si velint inducere ꝯsuetudinē gētes ppl̄i, ita vt possint ire ad Scm̄ Iacobū, si maior pars ppl̄i vadat, & tāto tpe quo inducit̄ consuetudo, bene inducit̄ ꝯsuetudo ex tali vsu, qđ possit ppl's ire ad Scm̄ Iacobū, sed nō vt cōpellat̄: vñ ad inducēdā cōsuetudinem bñ reqrit̄ vsus eius rei, de qua q̄rit̄ vñ si vellet populus, vt induceret̄ ꝯsuetudo, vt cōpellerent, & exigeret̄ vs⁹ ꝯpellēdi ī tā-
8 to tpe qđ exigit̄ ad ꝯsuetudinē inducēdā. ¶ † Quærit̄ de quarto, vtrū vsus errone⁹ sufficiat ad ꝯsuetudinē inducēdā? Pone exēplū totus ppl's huius ciuitatis, vel maior pars populi est vsus tali mō

q̄d credebat eē legē,& tanto tp̄e,q̄d sufficiat ad consuetudinē īducēdā. Quærit̄,an talis vsus errone⁹ ꝯsuetudinē īducat? vr̄ ꝙ sic qa error cōis facit ius. ff. de of. pt. l. si. ff. de supelle. leg. l. 3. ad fi. ergo, & ꝯsuetudinē. ꝯ. ff. de leg. & Senatuscō. l. q̄d n̄ rōne. ſm vnū intellc̄m, sed lex illa n̄ multū bn̄ facit ad hoc, ex quo hēt diuersos intellc̄s, sed ꝑ hac parte arguit̄ sic. Ad inducēdā ꝯsuetudinē exigitur vsus, in quo est ꝯsensus, vt d̄t Iureconsult⁹, sed vbi ē error, nō ē ꝯsensus, qa nihil est tā ꝯriū ꝯsensui q̄ error, q̄ īperitiā detegit. ff. de iur. om. iud. l. si per errorē. ad hoc dn̄t qdā. † q̄d ꝯsensus erroneus toti⁹, vel maioris ꝑtis īducit ꝯsuetudinē, nā ppl̄s de ꝯsensu, & pl⁹ facit ꝯ legē, q̄ facit ꝯ legē sciēter, q̄ ignorāter: qa sciam n̄ ignorātiā volum⁹ obligari. C. de tab. l. ḡnaliter. sed ppl̄s ex certa sciā p̄t tollere legē, & ꝯriā legē facere: ergo multo forti⁹ īducētā ꝑ vsum ignorātiē: qdā dn̄t ꝯ, qa ꝯsuetudo reqrit ꝯsensū, vt dc̄m ē, & vbi error est, n̄ est ꝯsensus, vt ff. de iur. om. iud. l. si ꝑ errorē. n̄ ē ꝯsensus, verū ē in eo in q̄ est error: populus vnus sic vel mouet̄ mala rōne, ꝯsentit in hoc ius in futurū, sed rōne decipit̄, nec ī lr̄a ꝯsentit. vide ꝑ hoc, ꝑbauit dn̄s, q̄d isti iuuenes, q̄ decipiūt̄, vt intrēt religionē, n̄ sunt religiosi: qa religio nihil aliud ē, q̄ quasi meritū, & meritum nō ē sine consensu. Et isti iuuenes, qui errāt, decipiunt̄, vt intrēt religionē, iō nō ꝯsentiunt, qa nihil ē tā ꝯriū cōsensui ei q̄ error, vt dc̄m ē: qa isti nō sunt religiosi. si certè bn̄ cōsentiunt, ad hoc facit. ff. ad l. Fal. l. 1. §. si legatarius, vn̄ me nō mouet ista rō: reqrit̄ ꝯsensus ad ꝯsuetudinē: ergo vsus ppl̄i erronei errone⁹ cā n̄ inducit, nisi sicut inducat̄ ppl̄s, qui sic vtēdo credat legē eē vel nō: vult tollere, s. legē, qa nemo vr̄ derogare iuri, q̄d ignorat sibi ꝯpetere. ff. d inof. tes. iura decepta, si nō vult tolli, lex igit̄ n̄ tollit̄, & sic scribit: ergo n̄ stabit ꝯsuetudo, qa ꝯsuetudo, &

10 lex sibi ꝯria nō cōpatiunt̄. † Itē sil̄e ē de consuetudine inducenda, & de rescripto à principe īpetrando, sed si princeps fuerit deceptus ī narratione facti, non valet rescriptū, vt C. si ꝯ ius, vel vti. pu. l. 1. & l. 2. C. de pci. īpe. offe. lex scripta, q̄ ꝯsuetudo ꝑ errorem īducit, non erit consuetudo ꝑ vsum populi erroneū, vel minoris partis valeat. aut tu q̄ris de cōsuetudine inducēda ꝯ legē, q̄uo inducit̄ ꝑ errorē, quia ppl̄s non consentit in l. tollenda, ergo nō tollit̄, & sic consuetudo & lex sibi ꝯria nō cōpatiunt̄. scdò, si aūt q̄ras de consuetudine inducenda præter legē: qa aliquis casus ē legē nō determinatus, & populus erat in cā introducēdi ꝯsuetudinem, tūc aut cā ītroducēdi fuit cā impulsiua: tn̄ error ꝯ eam n̄ impedit, quin sit consuetudo: aut finalis, & tunc error eā nō impedit: si finalis, tūc error circa eā bn̄ īpedit ꝯsuetudinē ītroducēdā: ita distinguit lex in testōre, si testōr errat in cā legati, si in cā finali nō valet legatum, si in cā impulsiua valet legatū. ff. de condi. & dem. l. cū tale. §. falsam. & si in testōre sic distinguit̄, cuius volūtas est lex, & in ppl̄o cuius voluntas est, ita dēt destingui in con-

11 suetudine. ¶† Quærit̄ de quinto, vtrū vsus coactus possit inducere cōsuetudinē: pone, maior pars populi fere exceptis solum duobus vsi sunt spōte, duo de populo coacti sunt vti, nonne cōputabit̄ vsus illorū, q̄ sunt coacti, qa requirit̄ cōsensus maioris ꝑtis: arguimus, q̄d sic, qa coacta volūtas, voluntas est, vt ff. q̄d me. cā. l. si mulier. §. fi. quare coactus consensus est consensus. ꝯ, vsus ꝑ coactionē non sufficit ad dandā iurisdictionē. ff. de iudi. l. 2. sed per vsum ꝑ quē introducit̄ cōsuetudo, pōt iurisdictio tribui. C. de eman. lib. l. 1. ergo &c. Solu. sic distinguendum est. aut est coactio ꝑ iudicem, vbi priuatus est vsus per talē coactionē, non sufficit ad consuetudinem inducendā, si sit coactus ꝑ iudicē, q̄d iudicauit, & coegit, vt ipsum inuitū, s. exequendo sn̄iam captis pignoribus, vel mulcta indicta: tunc, aut ista coacta, siue executio tenet ipso iure, & ista n̄ sufficit. v. g. iudex exequitur sn̄iam à qua poterat appellari, & non appellat̄, hæc coactio h̄r pro consensu, ex quo nō appellat̄. & pōt appellare. C. de ap. l. hi q̄ ad ciuilia munera. aut exequit̄ sn̄iam suam à qua appellatum est, & nō sufficit ad consuetudinem inducendā, & sic vsus rei inducendæ, ex quo vsu coniecturare possumus consensum, sufficit ad consuetudi-

12 nē inducendā. ¶† Quæro de sextò, vtrum actus iudicandi, quē secuta est executio, inducat consuetudinē? vr̄ q̄d nō: qa licet ita iudex iudicauerit inter se, & aliū, & executa fuerit sn̄ia, deinde īter te. & alium secuta fuerit sn̄ia, & sic vlterius vsq; ad inferiorē ꝑtē populi, nō tn̄ inducit̄ ꝯsuetudo, licet tp̄s, q̄d sufficiat ad ꝯsuetudinē inducendā sit secutū: qa res inter alios acta, aliis n̄ ꝑiudicat. C. res inter alios acta. ꝑ totum, & ꝯsuetudo oīb. ꝑiudicat. Itē act⁹ q̄ reddit ius in inuitū n̄ inducit ꝯsuetudinē, qa cōsensus exigit, vt hic. sed actus iudicādi est h̄mōi, vt ff. de verb. ob. l. inter sti-

13 pulantē, ergo &c. † Itē si sentētia dat̄ ꝯ legē nulla ē ipso iure, sed quo sunt latæ, ꝯ legē, nullæ sunt ipso iure, vt ff. quæ sentētiæ sine ap. resc. l. 1. C. q̄n app. non est necesse. l. 2. Quærit̄, vtrum sentētia vr̄, q̄ legē tollit, cōsuetudinē nō induceret? dicēdū. q̄d sentētia q̄ nulla ē ipso iure, vel actus iudicandi non inducit consuetudinē, alias bene inducit. Sed dices, actus iudicandi facit ad consuetudinē inducendam: qa ex vsu populi p̄t fieri cōsuetudo. & licet nulla sn̄ia p̄cesserit, dicendum, q̄d vsus coactus nō inducit cōsuetu-

dinē sine sn̄ia secus si spōtane⁹ sit. Ad primū argm̄ ī oppositum dicēdum, q̄d res acta inter alios, qui sunt maior pars populi, bn̄ ꝑiudicat aliis. ad aliud dicendum, q̄d act⁹ iudicādi bn̄ reddit̄ ī inuitū: sed tn̄. vr̄ cōsentire ex quo n̄ appellat. C. d ap. l. hi q̄ ad ciui. sed dicas, appellauit primò, appellauit secundò, & tertiò appellaret si posset. rō, vide q̄d de iure nō possum tertiò ꝑuocare, vt C. ne in vna eadēq; cā lic. ter. ꝑuo. ī rubro, & in nigro. sed appellās quo ad eū non ꝯstat, q̄d n̄ vr̄ ꝯsentire, sit dd̄m, q̄d immò: qa q̄ ꝯdicit, & non hēt cām ꝯdicendi, vr̄ cōsentire, vt ff. so. ma. l. dotem. ad tertiū, s. q̄d sit sn̄ia, vt sit lata ꝯ l. expresse, & sequat̄ executio in inuitum non inducet ꝯsuetudinē, sed si n̄ in inuitū, q̄d p̄sumit̄ eo q̄d n̄ appellat, vt dc̄m est s. bn̄ inducit ꝯsuetudinē: qa & solus cōsensus, dico solus, s. sine sn̄ia bn̄ induceret. Audiui tn̄ quēdā, qui ita r̄ndebat, q̄d licet sn̄ia in se sit nulla, sed oēs tn̄ simul valent, & sic inducūt ꝯsuetudinem. hic ondebat sic, plures sunt dn̄i vnius fundi: vnus cōcedit seruitutē, n̄ valet. secundus cōcedit, n̄ valet. tertius concedit, non valet. venit vltimus, concedit, & sic totum ꝯfirmat. & valet concessio seruitutis. ff. cōm. ꝑd. l. receptum. qa ita erit hic dd̄m, q̄d deceptio est. vn̄ si velis dicere, q̄d vltima sn̄ia faciat valere primas, q̄ nullæ sunt ipso iure. Et hoc falsum ē, sicut vltima ꝯcessio seruitutis facit valere, seu confirmat primas, hoc falsum est: qa consuetudo sicut lex nō ponit formā, nisi in futuris negotiis, vn̄ actus priores, q̄ p̄cedunt inductionē consuetudinis, nō confirmāt consuetudine: q̄ nondū erat introducta, vt C. de leg. l. leges. bn̄ dicas ad argm̄, q̄d sententiæ nullæ sunt in se, actus iudicandi nulli sunt, tn̄ valēt respū tertij, s. respū consuetudinis inducendæ: sic al's q̄d princip̄r non ꝑdest, tn̄ alij in ꝯnam

14 ꝑdest, ff. de inof. test. l. posthumus. §. si q̄s ex his. ¶† Quæritur de septimò, s. nūquid actus iudicandi quē n̄ ē secuta executio, inducat ꝯsuetudinē? vr̄, q̄d n̄: qa cui n̄ licet. &c. Et ita n̄ dēt ꝑ ꝯsuetudinē tolli ius toti⁹ populi: tunc arguit̄, aliq̄s iussus ē mitti in possessio. cā rei seruandæ, nunquid p̄stum iussum, siue ꝑ istā sn̄iam añ executionē re ipsa, & vsus fuerit, priuat̄ aduersarius possess. dicit lex. q̄d nō. ff. de pig. ac. l. n̄ est mirum. in fi. Si ergo sn̄iam sine executione n̄ p̄t tollere ius vnius priuati, multo fortius n̄ inducet ꝯsuetudinē, per quā tollat̄ ius totius populi. Itē cōiter dn̄t doc. q̄d diu consuetudo p̄scribit̄, vt simus in eodē errore, cum eis: tunc arguit̄, p̄scriptio non est sine possessione. ff. de vsucap. l. sine possessione. ergo non sufficit inducere siue loqui ad præscriptionē consuetudinis inducendæ, sed oportet exequi, propter quā executionē habetur possessio. Item possidēti non currit p̄scriptio. C. de præscrip. 30. anno. l. malè agit̄. ergo q̄diu possideat illi contra quos inducitur consuetudo, n̄ p̄scribit̄ ꝯ eos, & ita n̄ sufficit indicare, sed exequi, vt sic acqratur possessio, & præscriptio con-

15 suetudinis īducat̄. † Itē per electionē añ confirmationē non dat̄ iurisdō. si igitur ꝑ consuetudinē h̄r iurisdō, quod verū est. C. de ema. lib. l. 1. hoc non erit anteq̄ confirmet̄, sed vsus, vel consuetudo est confirmatio sn̄iæ, vt in auth. de defen. ciui. §. interim. ergo actus iudicandi sine executione consuetudinem n̄ inducit. Itē sil̄e ē de consuetudine inducēda, & de rescripto impetrando: qa vtrunq; est ꝯ ius. sed si quis impetrauit rescriptū, q̄d nō tenet̄ soluere tributum de tali p̄dio, nō valet illud rescriptum, nisi diu fuerit in possessione, ergo ita erit in consuetudine, q̄d actus iudicandi sine executione, per quā acqrit̄ possessio, nō inducet consuetudinem: ꝯ ꝑ consensum totius populi vel maioris partis vtendo inducitur consuetudo, sed per actum iudicandi à quo nō appellatur, inducitur consensus ad hoc, quod fiat executio: ergo per actum iudicādi sine executione inducitur consuetudo, dicendum, q̄d est actus iudicādi, postq̄ nō speratur executio, vt q̄n dat̄ ꝑ reo sn̄ia absolutoria, permittit̄ reus in pace, aut est actus iudicādi, nisi sequat̄ executio, inducit consuetudinem. Si aūt sit talis actus iudicandi postq̄ n̄ sperat̄ de executione, vt in absolutoria q̄ talis possidet, possidenti n̄ currit p̄scriptio, n̄ inducit̄ cōsuetudo. ad arg. q̄d ꝑbat, q̄d ꝑ actum iudicādi sine executione inducitur consuetudo: qa consensus sufficit ad consuetudinē inducēdā: sed si consensus firmat executionē nō est loc⁹ executioni, vt ī sn̄ia ꝯdemnatoria, & secuta sit tp̄is diuturnitate, q̄ sufficit ad inducendā ꝯsuetudinē. Primò casu bn̄ inducit̄ consuetudo sine executione inducta. s. ꝑx. Secundò casu non inducit̄ consuetudo, nisi sequat̄ executio, qa q̄n re⁹ possidet, in possidēte n̄ currit p̄scriptio, & iō non inducit̄ consuetudo. qa ꝯsensus reqrit̄ ad cōsuetudinē inducēdā, sed ꝯsensus firmat̄ executione, vbi est loc⁹ executioni, vt ē in sn̄ia ꝯdēnatoria, si secuta sit diuturnitas tp̄is,

16 q̄ reqrit̄ ad ꝯsuetudinē inducēdā. ¶† Octauò q̄rit̄, quāto tp̄e inducat̄ ꝯsuetudo, vel p̄scribat̄ ſm eos, q̄ dn̄t cōsuetudinē p̄scribi? mō venio ad q̄ōnē q̄ est in gl. tua. Et hoc est quærere, quantum tp̄s oporteat currere post vsum totius populi, vel maioris partis ad hoc, vt inducatur ꝯsuetudo dicit Azo q̄d decē anni inter præsentes, viginti anni inter abn̄tes. Iac. dixit ꝯrium, cū sit ius informe: iō vno tp̄e p̄scribit̄ tā inter p̄ntes q̄ inter absn̄tes, s. 20. anno. rū. C. de præscr long. temp. l. pen. & fi. & est argu. ꝙ est ius informe. C. de præscr. long. tempo. quæ circa libe. compe. l. 1. & 2. &c

alij dñt, qđ oportet qđ tm̃ tps à quo ñ sit memoria currat, qđ seruitus hñs cām discōtinuā tanto tp̄e à quo ñ extat memoria, p̄scribit̃ non minori. ff. de seru. l. seruitutes. qa cũ ꝯsuetudo sit ius, qa p vsum totius ppl'i, vel maioris partis inducit̃, q vsus est discōtinuus, ergo tāto tp̄e quo ñ extat memoria, p̄scribitur nō mino-
17 ri. ¶ † Canonistæ dñt, qđ quadragenaria præscriptio, qa oē ius tanto tp̄e tollit̃. C. de p̄sc. 30. ann. l. oēs. & l. sicut. Sed hoc vr̃ verũ si q̃rat̃ de p̄scriptione ꝯ libertatē ecclesiasticā. Nā dico ad rerũ ecclesiasticarũ præscriptionē, ꝙ quadragenaria præscriptio exigit̃ vt, C. de sacrosā. ec. l. vt inter diuinū. & authētica quas actiones. ibi signata, si. n. q̃rit̃ de p̄scriptione rei ñ ecclesiasticæ ñ exigeret̃ quadragenaria præscriptio. ad aliud, ꝓ qđ ꝓbat̃, qđ tps tm̃ à quo nō extat memoria, exigitur: dicendum, qđ in prescriptione, qua vnus præscribit, exigitur tm̃ tps. Sed in præscriptione qua totus populus, vel maior pars populi præscribit, minus tps exigit̃ vñ dicēdũ est, ꝙ decem anni sufficiunt: qa dr̃ diuturna, & diu exponitur 10. an. ff. q & à quib. ma. lib. ñ fi. l. fideicōmissa. §. Arist. qđ Ia. dixit 20. ann. qđ ꝯsensus maioris ptis populi huius ciuitatis inducit ꝯsuetudinem, sed maior pars populi h⁹ ciuitatis p̄ns ē semp, nisi diceres, qđ eēnt in exercitu, sed hoc ñ est ꝯsiderandũ, qa raro accidit. Itē posset sic argui: ꝯsensus maioris partis inducit cōsuetudinē. Sed pone, vno actu sniādi, maior pars ppl'i fuit p̄sens, nisi appellauerit. ꝟ. decennium, sed post decenniũ hr̃ ꝯsensus maioris partis ppl'i. ex quo nō p̄nt appellare, & sic post dcēniũ ꝯsuetudo inducitur: ergo, &c. & qđ post decennium hēatur tacitus ꝯsensus apparet: qa si partes post sñas tm̃ tacuerunt, vñr consentire, nec p̄nt appellare legē. C. de app. auth. sed hodie. sed dicēdũ, qđ si post decennium hēatur tacitus cōsensus maioris partis totius ppl'i, nō tñ est cā sufficiēs sine diuturnitate: & ē ratio, quia ꝯsensus perseuerantia fortior est, & perseueramus perseuerantiā si decēnio duret, & qđ post ꝯsensum dēat labi cursus tp̄is, hr̃ C. ad Sil. sil'r dñt quidā, qđ ĩpossibile erit, qđ decennio iducat̃ consuetudo: bñ dabimus tale exēplum: ponamus, qđ nũc populus, vel maior pars incipit vti pro iure, qđ nulla inducatur consuetudo, si dicas, qđ non est inducta, eris ꝯ̃rius tibi ipsi: quia dixisti, qđ consuetudo decennio inducitur. si dicas qđ sit inducta consuetudo, quam dicis esse inductam, dicēdum, quod nulla valet, nisi quadragenaria, sed hæc ñ est quadragenaria: ergo non valet. Et si dicas eam induci, destruet seipsam dicendo, quod consuetudo erit præscripta, & valebit consuetudo ista, s. quod nulla ꝯsuetudo futura valeat, nisi quadragenaria: sed præterita bñ valebit, non ista, vñ lex dat formam futuris negotiis non præteritis. C. đ leg. & ꝯst. l. leges. ergo, & consuetudo q̃ pro lege seruatur, dabit futuris negotiis formā, vt in nr̃o §. vñ dicendũ, qđ nulla cōsuetudo futura valebit, nisi qradragenaria, ita dēs concludere: sed pone, dicunt ipsi, qđ maior pars populi vsa est, ꝙ nulla cōsuetudo introducta, nec introducenda valeat, nisi quadragenaria, lapsum est decennium, dices ne cōsuetudinem inductā esse, quia non potes soluere sicut prius? certè istud est quasi insolubile: vñ similis argumentatio est: omne illud. in quo populus consentit, qđ nulla sit lex, est ne aliqua lex? dicendũ, qđ sit, q̃ sublata sit: aliæ abolitæ, vel absolutæ sunt. ff. de orig. iur. l. 2. sic dicā hic, ꝙ ista cōsuetudo erit consuetudo, nulla alia, nec præterita, nec futura, qa per istam oēs aliæ tollunt̃, vñ dicam nulla erit consuetudo introducta vel introducēda, nisi quadragenaria ista, q̃ in gñali sermone ꝯstitutionis post constituentis vr̃ esse excepta. C. de sol. l. in q
18 sitio veritatis. ff. de leg. & senatusc. l. 1. ¶ † Quærit̃ de interruptione consuetudinis: vñ pone, qđ populus est vsus sæpe, & frequenter, s̃m qđ ꝯsuetudo dictat, qđ consensus totius populi habeat̃, vel maioris partis, si sequat̃ tp̄is diuturnitas, s. dicendi non est ꝯ-
19 suetudo. ¶ † Sed pone ergo, dũ est interrupta anteq̃ hēat̃ tacit⁹ ꝯsensus populi, vel maioris partis. vñ pone qđ duo de populo sint vsi, sicut sil'r alij duo ita forte, ꝙ non remanerent, nisi sex, ꝙ si sic vteret̃ hr̃ticus, consensus totius populi, vel maioris partis, duo vsi sint in ꝯ̃rium, postea vsi sunt alij vi, sicut & p̄mi, dicamne præscriptam esse consuetudinē si sequat̃ tp̄is diuturnitas, s. decennij, non obstante ꝯ̃rio vsu duorum interueniente anteq̃ haberetur per vsum ꝯsensus tacitus maioris partis ppl'i? dñt quidam qđ nō, qa interrupta est, vñ reuertit̃ ad sua vitia. Et qcqđ est actũ toto tp̄e antecedente, nihil valeat sicut in vera præscriptione. Et de nouo oportet, qđ incipiant vti, & tot quot oportet, qđ per vsum eorum hēat̃ ꝯsensus totius, vel maioris partis populi, & hoc dñt ꝓ legē, qđ si tu præscribis rē meā, & fuerit interrupta tua possessio, quātuncunq; āt possedisti, tibi nō prodest, ex quo non erat completa præscriptio, & redit ad sua vitia, & oportet, qđ de nouo incipias possidere, & qđ tanto tp̄e possideas, qđ sufficiat ad præscriptionem inducendā, vt ff. de vsuca. l. naturaliter. Sed dicendũ est ad istā qōnem, qđ ille falsum al's peccatũ fecit, q dixit p̄scribi cōsuetudinē. vñ nō inducit̃ p viam p̄scriptionis, sed ꝓ ꝯsensum populi collectũ particul'r, hodie vtunt̃ duo de populo. Itē cras alij duo, & sic de aliis plurib. veniunt duo, & vtunt̃, vt primi, & alij duo sil'r, ita qđ hr̃, & inducit̃ consensus totius populi, vel maioris partis, nō obstāte vsu duorũ: igitur cum cōsuetudo inducat̃ ex tacito consensu maioris partis populi, vt hic, & ff. de leg. & Senatusc. l. de quib. dico qđ consuetudo inducit̃ non obstante ꝯ̃rio vsu duorũ, vñ ꝯ̃rius vsus duorum in medio nihil plus impedit, nisi qđ non computabit̃ vsus eorũ ab habēdum ꝯsensum tacitũ maioris partis populi. Et sic nec ad inducēdā cōsuetudinem, vñ arg. procedit, ac si ꝯsuetudo propriè p̄scriberet̃ sed hoc falsum est, vñ in ꝯsuetudine nō est ꝓpriè præscriptio, nisi abusiuè, vt dictũ est. qs ergo est mod⁹ interrũpēdi ꝯsuetudinē? dicendum, qđ si mortui sunt vtentes, licet nō fuerunt, tm̃ eorum vsus ex quo mortui sunt, nō cōputat̃ ad habendum tacitum cōsensum totius populi aut maioris ptis, vt ff. cōia p̄. l. receptũ. vñ cum mortui sunt, licet fuerint vsi, eorum vsus nō debuit ꝯputari nam oportet, qđ in illo pũcto quo ꝑficiēda est ꝯsuetudo, habeat̃ ꝯsensus maioris partis populi, vel totius, q hodie, & qñ perficiēda est consuetudo. sed certè eorum q mortui sunt, nō p̄ot haberi consensus mō, & ideo interrũpit̃ consuetudo ꝑ mortē illorũ, sicut nec cōcessio fcā seruitutis ab eo q mortu⁹ est, postea añ cōcessionem nō valet: vt d. l. receptum. sed hęc interruptio est abusiua. Itē p̄nia si nos vtimur, sed si postea pœnitem⁹ tacitè, vel expressè, cōputabit̃ vsus nr̃ ad hēndũ ꝯsensum tacitũ maioris partis ppl'i, cur interrũpit̃ ꝯsuetudo abusiua sed ꝯ hoc arguit̃, & vr̃ qđ ex quo semel consensimus vtendo, licet postea dissentiam⁹, & hoc non obstante primo vsu quē fecimus, licet mō ꝑuertam⁹ computet̃. & hoc ꝑ legem de serui. rust. præ. d. l. per fundum, in fi. Qđ immò dicēdum ꝙ cōputatur, ex quo nos pęnitemus, & ad rōnem dicēdum, ꝙ ad ꝯsuetudinē inducendā exigit̃ ꝯsensus totius ppl'i, vel maioris partis, vt ꝯsentiat totus populus, vel maior pars vt populus, non vt quilibet, nō vt singuli, sed vniuersi. vñ si collegiũ facit ep̄m, nō vt q̃libet, sed vt collegium: pone, quilibet de collegio ꝯsentit singul'r. qñ congregati sunt, nonne p̄ot pęnitere q ꝯsentit, vt nō valeat electio? & certè sic, vt plures compromittunt se in arbitros, cũ cōpromittit̃ in eos, vt in plures, oēs eē dñt p̄ntes. & simul arbitrari, ad hoc, qđ valeat arbitrium, vt ff. de arbi. l. itē si vnus. §. si. & l. 1. sed licet in illa l. per fundum. in ꝯ̃rium allegata valeat concessio: quia ille q concessit seruitutē, erat obligatus, & iō non potuit pęnitere, sed in consuetudine inducēda non est quis obligatus añ inductā ꝯsuetudinē, & bñ dixi, ꝙ in d. l. valebit cōcessio singulorũ: iō licet postea pęniteant, non nocet, vt in fine illius, qa concessio ab initio tenuit, qđ est multum
20 notabile. † Item qa deducit̃ ꝯsuetudo in iudicium aliqs allegat ꝯsuetudinē. q̃ actionem intentabit. dñt quidā qđ ꝯdictionem ex lege qđ consuetudo legis mutat̃, vt in hoc §. dr̃ & condictio ex lege hēt locum, quoties noua inducit̃ obligatio, nec est cautum quo gñe actionis agat̃, vt ff. de cond. ex leg. l. vnica. dicēdũ qđ est incompletè dictũ, vñ ꝯsuetudo qñq; dat actionē, qñq; exceptionem, qñq; nec actionē, nec exceptionē dat, si sit ꝯsuetudo inducta ꝓ reo, vt si sit cōsuetudo, ꝙ reus nō teneat̃ soluere debitum intra certũ tps, certè ex ista consuetudine dat̃ exceptio, & vocabitur exceptio in fcm̃, vel gñali noīe voces eā. s. exceptionē doli, vt ff. de doli exce. l. 2. §. gñal'r. Aliqñ consuetudo inducit actionem, vt ē videre vbicũq; inducit obligationē, vt si sit cōsuetudo ꝙ ego, & quilibet te inuito, possimus accipere de lapidib. tuis & currũ onerare oblato tibi prætio, vt ff. cōia præd. l. venditor. §. si constat. cōsuetudo hoc casu dat actionē tm̃: hoc intelligo ꝙ detur condictio ex lege vnica. aliqñ neq; actio, neq; exceptio orit̃ ex cōsuetudine, vt qñ ꝯsuetudo inducit dñium, vel seruitutem, & tunc non dat̃ condictio ex lege, sed cōes actiones q̃ pro dñio ꝯpetunt, vel seruitute, vt de rei ven. vel negat actionem: qa cum dñium sit vnũ, & ex vna cā, non ex diuersis sises, & sil'es, vna orit̃ actio. s. rei vendicatio. vñ pone, ꝙ cōsuetudo est in Anglia, ꝙ maior natu hēat totā terrā, intētabit ne ꝯdictionem ex legē? dicendum, qđ nō qa illa p̄sonalis est. inst. de act. §. sic itaq;. vñ intentabit petitionem hr̃ditatis: pone, ꝯsuetudo est, qđ q̃libet ex lapidicinā aliena ꝑt exhr̃ plenum currum de lapidib. oblato ꝑtio, q̃uo formabit libellum, oportebit nunc allegare ꝯsuetudinē in libello, vt dicat, qđ talis consuetudo est qđ q̃libet de lapidicina aliena ꝑt exhr̃ currũ plenũ de lapidib. oblato ꝑtio. vñ cum sim paratus tibi offerre ꝑtiũ, peto à te, vt permittas currũ plenum de lapidicinis exhr̃ mihi, &c. vr̃ qđ non oportet allegare, qa consuetu-
21 do legis mutat̃, vt in hoc §. dr̃. † Sed pone promisisti mihi nudo pacto donōnis cā aliqđ, nonne in libello sufficit dicere, donasti mihi talē rem, vel promisti dare, q̃ peto, &c. certè sic, nec erit necesse dicere, q̃ ago ꝯ te condictione ex lege. & hoc dt lex. C. de don. l. si qs argentũ, certe non oportet, ergo nec in libello oportet inseri, qđ hic est consuetudo. sed ꝯ̃rium dicēdum, qđ immo
a oportet dicere in libello, [a] qđ consuetudo legis mutatur, verum est in

ADDITIO.

a Dicere in bello. Adde nunq. q̃d oporteat cōsuetudinē allegare in bello. Bar. in repe. legis 2. ver. xv. quæro. C. q̃ sit lon. consue. Et qñ sit alleganda in libello, vide per eundem in repet. l. de quib. ver. Ex his satis apparet. ff. de legib.

eſt in illis,in ꝗbus eſt eadē rō,ſed non eſt eadē, qđ lex dēat inſeri
in libello ſicut ɔſuetudo;qa lex dēt eſſe certa apud oēs:ñ āt de ɔ-
ſuetudine eſt ſic,quia ī iſta ciuitate ē vna ɔſuetudo,& in alia,alia:
vñ ɔſuetudo ꝑ factū inducit̄,qa ꝑ vſum,& fcā ſunt infinita, & ī-
certa:iō error iuris eſt finitus,& certus, ff.de iur.& fa. igno.l.j.&
2.Ex æquitate tñ p̄t dici,ſi agāt tales ꝑſonæ ꝗ non ignorant ɔſue
tudinē eſſe talē,ſaltē ñ dēbāt ignorare, qa ſint de ciuitate, & diu
ibi morati fuerūt.ñ oportet,qđ ɔſuetudo inſerat̄ in libello, arg.
ad hoc.ff.de iur.& fa.ign.l.rřa.§.ſed ſi facti.mō eſt in iudicio con-
ſuetudo,qūo ꝓbat̄?dñt qdā,vt Azo,& ponūt vnū modū, & mo
dus ꝓbādi,vel dignoſcēdi ɔſuetudinē eſt ſi bis fuerit iudicatū,&
đ hoc ñ dico,qđ vidiſti ſupra,qđ ſufficiat bis, vel ter ſed arbitrio
iudicis relinquendū eſt:alius modus ſm Azo.eſt,qđ libelli quæ-
rimoniarū bis fuerunt ſepulti,ſed qdā dñt,qđ Azo,cū hoc dixit,
noluit tradere modū īducēdi ɔſuetudinē,ſed voluit ponere exē
plū ɔſuetudinis iam inductæ,credo qđ hæc fuit mēs in eo. Pone
exēplū,populus ſic vtebat̄ ɔſuetudine, vt ſi aliqs petebat in ɔ̃riū
cōpulſus, vel repulſus,qa dixit iudex nō audiā te,qa cōſuetudo
ē ī ɔ̃riū, iſta repulſio ꝓinde ē ac ſi expreſsè iudicatū eēt ɔ̃ ɔſuetu-
dinē, arg.ff.đ neg.geſt.l.ſi autē.§.ſi quocūq; mō. Alius modꝰ ſm
eū ſi fuit obtentū in ɔ̃dictorio iudicio:qa vnus allegauit ɔſuetu-
dinem,alius negauit,iudicatum fuit per conſuetudinem vt ff.de
legi.l.cum de conſuetudine. ſed non placuit Iac. & merito quia
licet iudicatum ſit inter duos,qđ ſit ɔſuetudo, nō ꝓp hoc p̄iudi-
cat̄ aliis,vt inter alios ſit ɔſuetudo,qa res inter alios acta.C.res ī-
ter alios acta.in rubro, & in nigro.Iſti modi nō placent.Dixerūt
a qdā, qđ hēt ꝓbare ꝑ teſtes.[a] dñt qdā alij, qđ falſum eſt qa teſtes
hēnt deponere de facto, ñ de iure, ſed ɔſuetudo eſt ius qđ ñ hēt
improbare ꝑ teſtes:maior ꝓbatur.C.de teſtib.l.teſtiū.minor pa-
tet ſ.e.tit.§.ius nřm. ſed dđm, qđ teſtes ñ dēnt deponere de iure,
qđ nō ɔſiſtit in facti varietate:vt ſi qs allegat legē, & vult ꝓbare
ꝑ teſtes,& ſic qđ ſit lex,vt in ꝓæmio ff.in ñ.ſed ius cū ɔſiſtit in fa-
cti varietate, vt ſi qs allegat legē,& vult ꝓbare ꝑ teſtes, qđ ſic ſit
lex:lex in ꝓæm.ff.ī ñ.ſed ius ɔſiſtit in facti varietate,vt eſt ɔſuetu
do,bñ p̄t ꝓbari ꝑ teſtes,ſed certè fatuus eſſet ruſticus,ſi depone-
ret hoc eē ɔſuetudinē,qa neſcit qđ ſit cōſuetudo, vñ talis modꝰ
ꝓbādi ñ valet,licet Iac.hic videat̄ approbare, qa idē đt de fama.
ff.de teſti.l.3.§.eiuſdē.cuius ꝓbatio ſilr̄ eſt probationi ɔſuetudi-
nis.Sed pone,teſtes deponūt, qđ ita eſt frequentatū ſæpe,& fre-
quēter vſitatū,nūqd ſufficit ad hoc, qđ probet̄ ɔſuetudo?dñt q-
dā,qđ nō,qa adhuc nō hēmus de diuturnitate.ſed ſi vnus de te-
ſtib.deponeret de vſu frequenti,alius de diuturnitate,ſufficeret,
vt ipſi dñt ad hoc qđ probatū eſſet eſſe ɔſuetudinē, ſed dđm qđ
falſum eſt,immò exiguūtur duo,vt de eodē deponāt ad hoc qđ
valeat probatio, qa vbi nō eſt numerus determinatus duo ſuffi-
ciūt,& duo exigunt̄.ff.de teſti.l. vbi.vñ oportet qđ ambo de diu-
turnitate deponant,& ambo de frequētia.†Sed pone,ambo de
diuturnitate deponūt, vñ dñt, qđ decē anni ſunt elapſi, qđ nos
vidimus:ſicuti de frequentia qūo deponēt? ponat̄ vnus de teſti.
ita đt,ego vidi qđ ita fuerit iudicatū inter iſtos duos, alius inter
alios.& ſic de aliis, ita qđ deponūt de vſu maioris partis populi:
dico,ꝙ nō valet teſtimoniū iſtud,qa ſingulares ſunt in teſtimo-
nio ſuo.qdā tñ dñt ɔ̃riū.& ad hoc inducunt duas leges. ff. de aq
plu.arc.l.in ſumma, in fi. ff.de prob l.ſi arbiter.primā legē ſic in-
ducūt,qa ꝗ vult agere actione aq̄ pluuialis arcēdæ ɔ̃ vicinū ī cu-
ius fundo eſt opus manufactū,ꝓp qđ venit aqua rapidior ad fun
dum vicini,vicinus cui nocet opus đt, illud eſt factū à tpe à quo
bñ extat memoria,ſi teſtes quos producit,ꝗ deponant ſe vidiſſe
talē,qa vidit illud opus fieri,licet deponant de alio,tñ valet pro-
batio, qa licet ſint ſigulares in teſtimoniis ſuis,tñ concordāt ēt
in hoc ad qđ producuntur,ſ.qđ extat memoria iſtud opus fuiſſe
factū.ita hic, licet ſint ſingulares in teſtimoniis ſuis, tñ in eo qđ
intendunt ſm frequentiam,intendūt deponere,& nō deponūt,
qa iſte ꝗ dicit,qđ vidit ita iudicatū inter iſtos,de vno actu ſic po-
nit,& ſic ñ de frequentia, vñ ad illam legē ꝗ̃ inducunt, eſt dđm,
qđ ibi deponunt de eo ad qđ producunt̄.Dñt enim ad hoc ꝙ vi-
derant aliquē hr̄e memoriā de tpe,& ſi deponit vnus,qđ vidit a-
liquē.& ſic cōcordāt in hoc,ad qđ producunt̄,ſed hic debet de-
ponere de frequentia,& hoc non deponit aliquis,ſed celat ueri
tatem,qa ſemel ita vidit inter duos, ita eſſe iudicatū, de rōne eiꝰ
ad qđ producūt̄ nihil deponūt.Idē poteſt dici, ꝙ ibi eſt ſpāle ꝓp
difficultatē probandi iſtud, qđ à tāto tpe factū eſt. Silr̄ ex ꝑte rei
ſi vult probare,qđ eſt tm̄ tps à quo ñ extat memoria,dicet ne te
ſtis,nō vidi aliquem ꝗ hēret memoriā? certè non valeret hoc te
ſtimoniū,vtrum ipſe ſ.viderit vel ñ aliquē, ꝗ hēret memoriā. ff.
de prob.l.ſi arbiter,ad fi.vñ ꝓp difficultatē probādi,qđ tm̄ tps la-
pſum ſit,à quo ñ extat memoria,admittit̄ tale teſtimonium.& ē
ſpāle ꝓp difficultatem.Qūo ergo probat̄ ɔſuetudo?exigūtur tria
probari,frequentiā,diuturnitatem & vſum maioris partis popu
li,vnde oportet, ꝙ ambo teſtes deponāt de frequētia,& diutur-
nitate, & qđ ita dicat, decē anni ſunt elapſi, quod nos vidimus
vti ſæpe,& frequenter.de frequentia hr̄ ff.de teſt.l.3.ad fi.Sed qa
poteſt eē,frequenter inter duos,nec hoc inducit conſuetudinē,
iō oportet,qđ maior par populi vſa fuerit, hoc ē impoſſibile ꝓ-
bari,vel difficile eſt,ideo defectiuè probabit,ſicut diximus in in-
tereſſe affectionis,nam de aīo non pōt probari, & iō non plenè
probat̄,ſed ɔiecturę ex quibus p̄ſumitur animus, vel affectio ꝓ-
bantis,de hoc habetis no.C.ad l. Cor.de ſicar. l.j.ſi in caſu nřo ñ
pōt liquido ꝓbari, argumētis vtēdū ē.ff. de re mil.l.non oēs.§.à
Barbaris.vñ eſt,de frequentia vſus, de diuturnitate bñ deponūt
qa poſſibile eſt probare,iō de iſtis plenè deponūt,ſed de tertiò,ſ.
qđ maior pars populi ita fuit vſa,qa impoſſibile eſt bñ probare,
iō ita deponūt nos credimus,ꝙ ppl's,vel maior pars populi ſic v
ſa eſt.ad hoc eſt ff.de prob.l.ſi arbiter,in fi.vñ teſtis đt ibi, credo,
qđ ñ viderimꝰ aliquē qui habuit memoriam operis facti,vel ali-
ter probabitur vſus, ſeu ɔſenſus maioris partis ppl'i. Verū eſt,ꝙ
exigunt̄ tot actꝰ ꝙ hēat̄ ɔſenſus maioris ꝑtis ppl'i.v.g.cū iudicat̄
hēo ɔſenſum eorū inter quos iudicat̄,& oīū aſſiſtentiū,pōe vnꝰ
teſtis ita dixit,vidi ita iudicari ter,erant infiniti hoīes, đt alius,e-
go ſimilr̄ fui,& vidi ita iudicari,& erāt ibi infiniti hoīes,qd arbi-
trabitur iudex?& ego credo,ꝙ illi ꝗ fuerunt in prin.ſnīæ faciunt
bñ maiorē partē ppl'i, vñ arbitrabit̄ iudex vtrū ex actibus ꝗ pro-
bant̄,probet̄ ɔſenſus totius ppl'i, vel maioris partis ppl'i. ſed nō-
ne dixit lex,ꝙ p̄tor ex his,ꝗ̄ frequenter ita obſeruata ſunt,ſtatue
re ſolet?C.ꝗ̄ ſit long.conſue.l.1.& C.de ędi.pri.l.an in totū.dicē-
dū,qđ frequentius accidit,ꝙ plures actus exigantur, ſ.ꝙ duo ita
vtūtur,poſtea alij duo & alij duo,& ſic inductū vſq; ad maiorem
partē ppl'i,& ita frequentia actuum exigit̄,qm̄ ad ea ꝗ̄ frequēter
accidūt iura adāptātur ff.de le.& ſenatuſ.l.nam ad ea. Et iō dicit
frequenter.ſed ſi vnus actus eēt,ex quo hēretur ɔſenſus maioris
ꝑtis ppl'i, dico ꝙ ſufficeret vnꝰ.vñ ſi iudex iudicat hoc eē ɔſuetu-
23 dinem.& non inducit,ſi non vt iudex hoc ſciat.¶†Quæritur de
viribus conſuetudinis,vtrum cōſuetudo poſſit dare iuriſdictio-
nē.& dñt qdam,ꝙ eſt caſus legis.C.de emanc.lib.l.j.ſed illa lex lo
ꝗtur de voluntaria iuriſdictione, non contentioſa.vñ dđm, qđ
p̄t, & hoc probat̄, qa nō refert, ppl's declaret voluntatem ſuam
expreſsè faciendo legē,vel tacitè faciēdo conſuetudinē, vñ vo-
luntas exp̄ſſa ppl'i, vel tacita pro eodem reputat̄. ff.de leg.& ſen.
cōſ.l.de ꝗb.ad fi.Sed ppl's exp̄ſſe p̄t dare iuriſdictionē,vt in auth.
de defen.ciui.§.interim,ergo & tacitè.& ſic ɔſuetudo p̄t dare iu-
riſdictionē ɔtētioſam.Sed ꝗ̄rit̄,vtrū poſſit dare merum imperiū
ɔſuetudo?& vr̄,ꝙ nō,qa ppl's ñ p̄t exp̄ſſè, nec tacitè, niſi eligere
defenſorem,vt in auth.de defen.ciui.§. interim.& ille merū ipe-
riū nō hēt,ſed Impator ſolus pōt eligere maiores iudices.ff.ad l.
Iul.ambi.l.vnicā.itē ad hoc,qđ ꝑ ɔſuetudinē acqrat̄ merū impe-
riū alicui, exigeret̄, ꝙ maiorē ꝑtē ppl'i ſuſpēdiſſet, qa ꝑ ſnīam à
qua non eſt appellatū,vr̄ tacitꝰ ɔſenſus eius,ɔ̃ quē iudicatum eſt
cū igit̄ ad conſuetudinē exigit̄ conſenſus maioris ꝑtis ppl'i, ſeq̄-
ret̄,ꝙ maior ꝑs eēt ɔdemnata ad ſuſpēdendū,ad hoc,ꝙ hēatur il
lud merum imperium ꝑ ɔſuetudinem,& illđ argm̄ neceſſariò ɔ-
cluderet, niſi colligeret̄ alio mō ɔſenſus maioris ꝑtis ppl'i,quā
colligit̄ ꝑ illud arg.ſolutū eſt ſ.ſicut ſupra tactū eſt,dic ꝙ nō col-
ligit̄:tñ ɔſenſus ɔdemnati in nō appellando, & ſic de aliis ɔdem-
natis, & ſic procedit ar. ſed colligit̄ conſenſus maioris ꝑtis ppl'i
per ɔſenſum,vt p̄dixi in ſuꝑioribus.vñ & dicendū eſt, qđ ꝑ con-
ſuetudinē p̄t induci ius hñdi merū imperium,vel miſtū, ſed for-
tè exigeret̄ tm̄ tps à quo nō extat memoria, & hoc ꝓbat̄ ſic. ius
hñdi caſtrū hēt ſua appēditia,ſ.hēre furcas, ſed hēre caſtrū cum
imperiò,p̄t ꝗlibet ꝗ lrās hēt ab imperatore,vel ꝗ hēt antiquitatē
ꝑ ſe,qa añceſſores ſui habuerunt,& hr̄dēs añceſſorum,& hr̄des
hr̄dū añceſſorū,& ſic tpe à quo non extat memoria, vt C.fa.er-
ciſ.l.2.Si vero ꝑ antiqtatē qs p̄t hēre caſtrū, ergo & merū impe-
24 riū.¶†Quæro à te an ɔſuetudo poſſit ligare infātes,& furioſos?
dñt qdā,qđ non qa ɔſuetudo ꝑ tacitū ɔſenſum ppl'i.inducit̄, ſed
illi ñ pñt ɔſentire, ff.loc.& ɔdu.l. ꝗ ad certū. & ff.de iu. cod.l.2.§.
furioſus.Dicendum,ꝙ immò,quia lege poſſunt ligari, ergo cō-
ſuetudine,quæ lex mutatur,vt hic.& ꝙ lege ligentur,habetur ff.
de offic.præſid.l.diuus.ff.ad leg.Iul.pec.l.3.Dicendum ergo,ꝙ ñ
poſſunt conſentire,niſi maior pars populi conſentiat.ff.ad mu-
ni.l.qđ maior.vel eſt dicendum, quod ad conſuetudinem indu-
cendam non exigitur iſtorum conſenſus,quia nec in electioni-
bus conſenſus talium exigit̄.ff.đ mune.& ho.l.ad Rempubli.Et
cū dr̄ qđ ɔſuetudo exigit maiorē ꝑtē ciuiū,verū,qđ exigeret̄ ad
ſtatutum frangendum,vñ iſti non ſunt tales, ſilr̄ nec mulieres.
25 †Quærit̄,an liget clericos ſi ꝓbetur ɔſenſus maioris ꝑtis laico-
rum?dicēdum,qđ ñ:qa duo ſunt populi,clerici, & laici, qa duos
hñt iudices.iō duo sūt ppl'i.ff.de offic.aſſeſ.epi.l.ſi in eadē. vñ ni-
hil hñt cōe clerici cū plebeis actib.C. de epi.& cl.l.placet. iō &c.

ſ.qđ

ADDITIO.

a ¶ Probare per teſtes.Adde,& vide Bart.in repe.l.1.verſ.xvj.quæro, & xxvj.
xxvij.28.& 29.C.quæ ſit lon.conſue.& in repetit,l.de quibus.in 4.q.prin.vi-
de Bal.in repet.d.l.de quibus. ver,poſtremo qualiter conſuetudo probetur
cum ex col.ſeq.vſque ad fi,

s. φ consuetudo laicorum ñ debet ligare clericos. Itē statuta plebeiorum non ligabant p̄res nisi postq̄ facta fuit concordia nobilium, & plebeiorum: & volunt nobiles, qđ statuta plebeiorū seruarent apud eum, vt s. e. §. plebs aūt. sic ergo, nec statuta, nec cōsuetudines laicorum pari ratione dēnt ligare clericos, qui maio
26 res sunt respū laicorum. C. de sum. tri. & fid. cat. l. 3. ad fi. ¶† Quęrit, an consuetudo liget exneos? pone, consuetudo ē in ciuitate ista, qđ q exhit cultellum, soluat decē. venit qdā exneus, & exxit cultellum, q̄rit, an liget istum, vt teneat soluere decē? vr, qđ ñ est subiectus ppl'o, q induxit consuetudinē: ergo eius statuto vel cōsuetudine ñ dēt ligari: ddm si ignorabat, nō ligat, nisi sit crassa, & supina ignorātia, qa fuit in ciuitate p annum. (inducunt qdā) sed dic, qđ an crassa sit, vel ñ, hoc iudicis arbitrio ē relinquēdum, vt ff. de iur. delib. l. 1. si ñ sit crassa, ñ tenet. ff. de decr. ab or. fa. l. fi. de crassa ignorātia hr ff. de iur. & fac. ign. l. rła. §. sed facti, sed si sciēs, dices, qđ exhēdo cultellum delinquit, & sic rōne delicti ꝯhit forū: quare cōsuetudo ligat eū, ñ vt exneū, sed vt subiectū. silr sic ē in ꝯctu. Pone ē cōsuetudo in ciuitate ista, qđ q emit aliqd post horā tertiā soluat decē qdā exneus emit post horā tertiā, si sciēs cōsuetudinē emit, tenet soluere decē, qa sortit forū rōne ꝯct⁹, & ista cōsuetudo ligat eum, ñ vt exneū, sed vt subiectū. Sed pone, Est talis cōsuetudo, qđ q transit vltra pontē tenet ad decē: si exneus transit sciens, ēt ñ ligat cōsuetudine ppl'i, cui ñ ē subiectus. Silr ego dico, qđ si consuetudo sit, qđ aliquis nō ꝯhat post horā tertiā exneus bñ subiicit q̄tum ad ꝯctum, & p̄ntiā ꝯct⁹, ita qđ possit ꝯueniri, alrs ꝯhit, sed tñ q ad penā q p̄stari dēt fm eorum cōsue
27 tudinē, nō ligat. Silr dicā in delicto. † Quęrit, vna est consuetudo in foro actoris, alia est in foro rei, alia in foro iudicis, q̄ seruabitur? Vr qđ consuetudo actoris: qa ex psona actoris i⁹ metimur ff. si ps hr. pet. l. j. Rñ. vr qđ rei. C. đ iur. om. iu. l. iuris ordinem. Vr, qđ iudicis. ff. de testi. l. 3. ad fi. Dicendum, qđ consuetudo, aut est ad litē ordinandā, vt fortè, qđ libellus nō offerat, vbi & tunc inspicit ꝯsuetudo loci iudicis in quo agit, & tūc ꝯsuetudo iudicij seruat. ff. de testib. l. 3. ad fi. aut ad litem decidēdā, vt si aliquis agit ex pacto nudo, & dicit talē eē consuetudinem, qđ ex pacto nudo actio orit, vel qđ possit exhere lapides de lapidicinis rei pro prætio. vel simile, tunc inspicitur cōsuetudo loci contractus, vt ff. de euic. l. si fundum. Quæritur, tu hēs domicilium in ciuitate ista, possides fundum in Anglia. volo te conuenire in ciuitate ista pro fundo illo, qđ possum. C. vbi in rem acti. l. fin. q̄ consuetudo inspicitur, an dēat pronunciari fm cōsuetudinē istius loci ī quo sunt possessiones? Dicēdum, qđ si conuenio te ex ꝯctu tunc fm consuetudinem loci in quo sunt possessiones, quia possessio hr pro ꝯctu, vt ff. de iudic. l. non alias. §. sed si postulatur in re actio. Sed tunc q̄rit à iudice sic. In testō qdā testat, ī ciuitate ista hēt bona, & in Anglia, in bonis q̄ sunt hic, seruabit ne consuetudo illi⁹ loci? vr, qđ ñ sit idē in testō, sicut in ꝯctu: quia verba ꝯxerunt, gesserunt, non pertinent ad testm̄. ff. de verb. sign. l. verba ꝯxerunt. itē iā sequeret, φ idē partim decederet testatus, partim intestat⁹ si diuersę essent consuetudines. Dicēdum, qđ verum ñ eit, φ iure nr̄o p̄t quis decedere partim testatus, & partim intestatus sed ex diuersitate iuriū ē hoc & cōsuetudinū. sic nos videm⁹, φ hoc potest esse ex diuersitate pactorum, vñ pluralitas pactorum facit qđ aliquis decedat testatus, & intestatus: ita ibi pluralitas iurium vsuum, & consuetudinum. Et est bonum simile, qa sicut p̄ri tenemur obedire. ff. de iusti. & iu. l. veluti. ita & legib. C. de leg. & senatus. & longa cōsuetudine. l. digna vox est. sic & cōsuetudini cum lex mutet hic. ff. de leg. & senatus. l. de quib. & qđ pluralitas prin. hoc faciat, probat in l. illa difficili. ff. de adop. l. si arrogator. Item vt scias qñ cōsuetudo derogat legi, & qñ non, ita distingue. Cōsuetudo, aut est fm legem, aut præter legē, qđ ita vult sicut lex scripta. & tunc non refert cum æquipolleat. aut ēt est p̄ter legē, vt est videre ī feudo. & ī istis duob. casibus planum est qđ tenet, & seruanda est, vt ff. de legi. & senatus. & longa ꝯsuetudine. l. de quib. in prin. aut est contra legem cui est ꝯria si procedit, vt fm antiqua tpa erat consuetudo, qđ non sepelirent mortui in ciuitate: fcā est lex postea, q̄ statuit, qđ non possent sepeliri, hoc casu seruat lex, vt ff. de sepul. viola. l. 4. §. diuus. si nō seruat consuetudo. l. cui est ꝯria. aut illa consuetudo q̄ sequit est cōis totius ppl'i nec hoc casu distinguit sit inducta p errorē, vel non, quia non ē verisil'e totum populum, vel maiorem ptē populi errare, & tollit legē vbique. sic loquit. l. ff. de leg. & senatus. l. de quib. in fi. si sit legalis, aut est introducta p errorem, & tunc non valet, vt ff. de legi. & senatusc. l. qđ non ratione. Si verò p errorem, & tunc, aut ē ꝯria iuri naturali, & ñ valet: quia iura naturalia īmutabilia sunt. j. e. §. sed naturalia. aut est ꝯria iuri ciuili, & tunc, aut ē introducta ꝯ libertatem ecclesiæ, & non valet, vt C. de sacros. ec. auth. cām si ꝯ publicam vtilitatem, non valet: quia nec dannosa fisco. &c, C. de pcib. imper. offer. l. nec dannosa. & C. si ꝯ i⁹, vel vti. pub. l. fi. Si verò sit ꝯ vtilitatē priuatā, aut p ipam enormiter lędit, & non valet; quia nec rescriptum principis, vt C. de precibus imp. offer. l. quoties. Si verò p eam læditur modicè, tunc aut est consuetudo lege reprobata expressè: quia dicit lex φ si postea venit consueudo in ꝯrium qđ non valet, & non valet, vt C. de vsuris. l. eos Si verò non sit reprobata expresè in l. quia lex prohibet ꝯsuetudinē introduci contra se tūc vincit lex in suo loco, vt hic, & intelligo si dicat lex, non valeat consuetudo in cōtrariū, intelligat non solum in pręteritum, sed ēt inducēda in futurū, vnde si est ꝯsuetudo, φ res vendita infra annum possit retrahi à proximiori cognato, reprobatur per legem C. de contrah. empt. l. iādudum, & intelligo de inducenda, sicut de iam inducta, Bart. &c.

1 *Ius naturale primæuum, an sit mutabile.*
2 *Ius gentium vnico præcepto totaliter mutari non potest.*
3 *Ius vnum ciuile per aliud ciuile bene mutatur.*

§. Sed naturalia iura, &c.

Quidā intelligunt φ fiat comparatio iuris naturalis p̄mæui ad ius ciuile. Sed i⁹ ciuile est mutabile, naturale
1 i⁹ primæuum est immutabile. ¶† Sed ꝯ hoc. s. qđ ius nāle primęuū sit mutabile, arguit gl. multipliciter, & primò, qa seruitus est ꝯ ius naturale, cū oēs hoīes iure naturali p̄mæuo sunt liberi: & ī de p̄ualet seru'itus iuri cognationis, quoddā ius naturale tollit p capitis diminutionē, vt j. de capi. diminu. §. qđ āt. Itē vsucapit ꝯ ius naturale, qa natura æquū ē, vt ff. de ꝯd. ind. l. nā natura. & tñ vsucapio p̄ualet. j. de vsuc. in p̄n. Ad istud vltimū dicem⁹ iure naturali primæuo aliū. s. ñ locupletari cū aliena iactura. Sed de iure gentiū, vt gl. exponit sup verbo. l. nā natura. i. iuris gentiū. Ad aliud đt gl. φ ius naturale, licet ñ mutet fm rei veritatē, tñ quo ad sui obseruantiā mutat videlicet oēs sint liberi de iure naturali p̄mæuo: illud tñ ñ seruatur fm i⁹ ciuile, & hoc vult dicere gl. Sed ddm, φ fm obseruantiā, & fm rei veritatē, & coobseruantiā serui sunt, vt q ex ancilla nascantur, vel alio mō sunt serui. Vñ ad illud s. φ oēs liberi nascuntur non est statutum iuris naturalis primæui: qa & illud ius naturale, fm eū nihil statuit, vt aliàs dictū ē. Sed p tanto đr iure naturali primæuo eē statutū: quia p ius naturale primæuum non inuenitur prohibitū, argumento l. ff. ex qb. cau. ma. necnon. in principio, & §. sed φ eis. vel dic, φ hic comparat ius gentium ad ius ciuile, & hic dr naturale ius gentiū, vt j. de rerum diuisio. §. singulorum. Sed tunc arguit, & vr, φ ius gentiū sit mutabile, quia seruitus est de iure gentium, vt j. de iure personarum. §. seruitus. & olim domini in seruos habebant potestatē vitæ, necisq; qđ tñ est mutatum, vt ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. l. j. & j. de his q sunt sui, vel alie. iu. §. sed hoc tpe. secundò opponitur, Item de iure gentium est neminem cum aliena iactura locupletari, vt ff. de cond. inde. l. nam natura. exponitur ibi, natura, id est iure gentium, arg. in gl. & tñ in vsuca. est hoc hodie mu-
2 tatum, ergo, &c. ¶† Dicendum ad primum qđ ius gentium, immutabile est in sua totalitate, quæ in certo casu p̄t mutari, & per iustam causam. Dices similiter ius ciuile non esse immutabile etiam in sua totalitate, immò potest dicere Imperator qđ nulla lex sit, & sic omne ius ciuile erit mutatum: & sic nulla lex erit immò dices tu lex illa erit per q̄ alię abolitæ sint. & qđ illa dicat lex, p quam voluit Imperator oībus derogare, dicit lex ff. de ori. iu. l. 2. circa prin. ibi, exactis deinde Regi. &c. ibi dicit lex trib. per q̄ omnes aliæ leges abolitæ sunt. Sed licet ita posset esse, quod Imperator vellet, quod nulla lex esset, nō est tñ verisimile, quod Imperator in illo verbo velit omnes leges destruere. C. de inoffi. test. l. si qñ. Quid igitur dicemus? Dicendum, quod ius gentium etiam vnico præcepto totaliter mutari nō potest, vñ licet ius gētium dicat neminē cū aliena iactura locupletari, hæc præceptio in sua totalitate tm̄ nō possit, licet in vno articulo. s. in vsucapio
3 ne mutari possit. † Sed ius ciuile in vna. l. mutari potest: vñ in illa l. potest à principio vsq; ad finem totaliter tolli. ff. de leg. & senatus. l. de quibus. Alij dicunt, qđ hic loquitur de mutatione vnius iuris similis per aliud ius simile, vnde ius naturale per aliud ius naturale mutari non potest: ideo naturalia iura dicūt immutabilia. Sed vnum ius ciuile per aliud ius ciuile bene mutatur, vt ff. de leg. & senatus. l. non est nouum. Dicas immutabilia sunt iura naturalia. vel difficulter mutabilia, vnde dicitur in l. quod. n. municipes dolo facere possunt? ff. dolo malo. l. sed ex dolo. §. sed an in municipes. & sic innuitur, quod municipes dolo facere nō p̄nt, hoc verū. s. de facili: nā de facili p̄nt. Ita similiter hæc naturalia iura ñ mutant, i. đ facili ñ mutāt sed ciuilia iura sepe mutabilia sunt. & hoc dicit litera. Ea verò q̄ ipsa ciuitas constituit sibi, sępe solent mutari. Per hoc qđ đt, comparat iura naturalia, & iura ciuilia. Hæc solutio vr ꝯ textū, vbi dicit semp firma atq; immutabilia si rarò mutātur. Nec obstat, qđ dicit lr̄a, qđ iura naturalia firma, & īmutabilia sunt: qa & actiōes q̄dā dicunt ppetuę, & firmę, qa longo tempore durant, vt j. de perpe. & temp. act. circa prin.

De iure personarum, Rubrica.

1 *Pluralis numerus resoluitur in singularem.*
2 *Et ad veritatem disiunctiuæ sufficit, quod altera pars sit vera.*
3 *Seruitus est constitutio iuris gentium.*

4 *Et quo*

4 *Et quomodo intelligatur istud, quod seruitus sit de iure gentium.* (libertis
5 *Differentia non est in seruis, siue ab initio sint serui, siue ex post facto, secus in*

Vmma. Id est breuis. ff. de cõd. idebiti. l. i. sũma & ff. de eo, qđ certo loco l. ꝙ si Ephe. in fi. vel summa, id est ꝑma. j. de verb. ob. circa principiũ. đt lr̃a, oẽs hoĩes sũt liberi aut serui, ait gl. duob. hominib. demõstratis, quorũ vnus liber sit, alter seruus. nõ est verũ dicere, ꝗ̃ i homines sunt liberi, aut serui, qa vtraq; pars disiunctiue falsa est, tñ dẽt altera pars esse vera. ff. de reb. dubiis. l. si is q ducẽta. §. vtrum. đt gl. plurale in singulare resoluit, oẽs homines, id ẽ, omnis hõ, & hęc vera, omnis hõ est liber, aut est seru⁹. Et ad hoc
1 s. † qđ pluralis resoluat in singularẽ, adduco gl. l. prime. ff. de ꝓdi. & demõ. l. falsa. §. fi. sed ibi illa nihil facit ad hoc, qđ dicit, qđ pluralis resoluit in singularẽ, hoc nõ est incõueniẽs, sed nõ đt, qđ ĩ singularẽ vnum resoluat. hoc valet ad illã qõnẽ, marit⁹, & vxor dñr cuidã Abbati, dam⁹ tibi omnia bona nr̃a post mortẽ nostrã. morit vn⁹ ꝯiugum, vult Abbas hr̃e bona, đt superstes: dñe vos đ beus hr̃e bona nr̃a post mortẽ nr̃am, nos nõ sum⁹ mortui, sed vn⁹ mortu⁹ est vñ est mors nr̃a, si vn⁹ mortu⁹ est, ergo &c.
2 † & iõ ꝑ hoc. s. qđ Abbas dẽat hr̃e bona ꝑmortui, tñ añquã alter moriat, ñ pt. l. nulli⁹. ff. de ꝓd. & dem. l. falsa. §. fi. sed casus exꝑssus ff. ad Trebel. l. Luci⁹ Titi⁹. §. Caio. Itẽ arguit ꝯ rñsionẽ ad veritatẽ disiũctiuę, oportet qđ altera pars sit vera, ff. de rebus dubiis. l. si is qui ducenta. §. vtrũ. Si igit oĩs hõ est liber, vel seru⁹: sed hæc est vera ꝺm glo. oportet, qđ altera pars sit vera, sed hæc est falsa omnis homo est liber, ergo est vera oĩs homo est seruus, qđ falsum est. Ad euitãdã istã opi. qdã dñt, qđ ita exponit, oĩs hõ est liber, aut seru⁹ i. null⁹ hõ est sub Sole, qn sit seru⁹, vel liber. Vel dic bñ, quòd ista, omnis homo est liber, vel seruus, vera est ꝺm qđ est de disiun. cto ꝑdicato. Fallacia argumẽti ꝓcedit ac si ẽt desiũcta, & est fallacia ꝯpositionis, & diuisionis. Postea q̃rit gl. sup verbo, serui, an serui adscriptitij sint liberi, vel serui. Et uř, qđ sint serui: qa đt lex differũt adscriptitij à cæteris seruis. C. de agri. & cẽsi. l. ne diutius Sed dicis nõ differũt à seruis, uerũ est quo ad illud de quo quæritur, qđ si natus ex ancilla est seruus, ita natus ex adscriptitia est adscriptitius: differunt tñ in aliis. Vñ adscriptiti⁹ nõ est seru⁹ qa seruus sine voluntate dñi clericari non potest, immò ẽt nec voluntate dñi adscriptitius tñ põt inuito dño. C. de episc. & cleri. l. iubemus. & auth. ad scriptitios & in corpore de san. epi. §. adscriptitios. ix. col. Et istud valet ad hoc, qđ si inuenias aliquẽ differre in aliqua ꝓprietate à verò seruo, nõ dicã eum seruum sed liberum vt ñ inueniã eum posse facere testm̃, & hẽre hr̃dẽ gratis. Itẽ qdã dñr adscriptitij q pñt recedere, & alium dñm facere, sed bona amittunt, C. de iu. fis. l. certa. & de istis dicã. qđ inuito dño pñt clericari sicut adscriptitij, arg. illius authẽticę, adscriptitios. Itẽ qdã sunt q si decedãt sine hr̃dib. dñs occupat bona eorum iure man⁹ mortuæ, sicut in ad scriptitijs. Sed qõ est vtrum adscriptitius possit testari. Celebrior opinio est, qđ sic, si hẽat filios. De hoc habes C. in qb. cau. col. do. accu. pos. l. vlt. vñ si dicat aliquis eos seruos male noĩat eos. Si aliquis seruus sit clericus voluntate domini, & redit ad statum secularẽ, est ne seruus. hoc ar. C. de epis. & cle. auth. si seruus. Iõ nõ dico. Quærit gl. vtrum monachus ꝓ mortuo reputat. Dicit gl. qđ sic quo ad actus ciuiles, qa nõ põt ꝯhere mr̃imoniũ, nec pt facere testm̃, sed põt ferre testimoniũ. Immo dicẽdum, qđ quo ad oẽs actus ciuiles nõ dr̃ mortu⁹. vt capere ex testõ est actus ciuilis, & capere pt. ff. de pe. l. 2. Itẽ oẽ ius succedendi sibi retinet. vt C. de epi. & cle. l. Deo nobis, qa capite nõ minuit, ar. j. de cap. dimin. §. qb. sed ꝯhere, vel ferre testimoniũ pt. ¶ Sequitur ĩ litera, Seruit⁹ est ꝯstõ iurisgẽtiũ, quia de iure nãli oẽs nascũtur liberi. Sed hęc falsa est, qa i⁹ nãle immutatũ est quo ad seruitutẽ ꝑ ius gẽtium, qa ꝺm veritatem nascit hodie seruus, nec esset ꝺm ius nãle primęuũ. Aliq sunt liberi, vt hic, sic ꝯstitutũ de iure nãli primæuo, qa ius nãle primæuũ, qđ est cõe omnibus animalib. nihil ꝯstituit. Sed ꝓ tãto dr̃ libertas de iure nãli primæuo, qa ꝺm illud i⁹, libertas non erat alicui ꝓhibita. ar. ex qb. cau. ma. l. nec nõ. ĩ pri. dr̃ seruitus. hoc est falsum simpl̃r: qa ꝯstõ ẽ qua si aliquid ꝯplexũ. vñ nõ est formalis predicatio, sed materialis, vñ est effect⁹ ꝯstõnis, siue illud de quo multæ ꝯstõnes sunt & statuta. Itẽ dr̃, seruitus est ꝯstõ iuris gẽtiũ, imò vr̃ de iure ciuili quia detractum est seruituti ꝑ ius ciuile, vt dñi ptãtem vitæ, necísque in seruos suos nõ hẽant, vt ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iur. l. j. circa fi. & j. de his, q sui, vl̃ alie. iuris sunt. §. hoc tpe. ergo est de iure ciuili. ff. de iust. & iu. l. ius ciuile est, &c. Itẽ diffinitio dẽt esse cõuertibilis cum suo diffinito, sed hic non est: quia quædã est seruitus de iure ciuili. j. eodem titulo. §. serui. ibi aut iure ciuili &c.
3 ¶ † Ad illud vltimum dñt quidam, quod ẽt ille modus seruitutis scilicet cum aliquis vẽdit se ad pretium ꝑticipandum nãliter est de iure gẽtiũ, sed formal̃r de iure ciuili, & sunt hęc verba Garnerij q đt, volunt, qđ via veniendi in seruitutẽ, pt esse de iure ciuili, sed ipsa seruitus de iure gẽtium. Sed dic, quod neq; q̃tũ ad materiã, nec q̃tũ ad formã est iste modus de iure gẽtium, sed de iure
4 ciuili quo ad vtrũq;. † Dicẽdum igitur cũ dicitur, quod seruitus est de iure gẽtium, verũ est: sed non omnis. vel dic, qđ seruitus non dr̃ esse de iure gẽtium: eo qd oĩs seruitus sit à iure gentium sed quia prima inuentio, siue primus modus seruitutis fuit de iure gẽtiũ. Per hoc soluitur illud ar. Iterum dicit ad hoc, ꝙ aliquis vẽdẽdo se efficiatur seruus, hęc sunt necessaria: primò, quòd sit maior xx. annis, & dr̃ esse ratio: qa libertatem suam ĩ id tempus non potest amittere, qa nec alij dare possit. vñ minor xx. ann. seruum suũ manumittere ñ põt, nec alij dare ad manumittendũ. vt ff. de minori. l. verũ. §. qđ si minor sed hodie pt seruũ manumittere cũ habet x. & 8. ann. vt j. ex quib. causis ma. non possit. §. fi. nam qđ sufficiat talis, dic vt in præallegato §. notãdũ. Item dicit glo. ꝙ exigit, ꝙ in veritatem pretium participet. Sed qũo participet seruus cũ nihil hẽt sed dño acquirit totum? Sed dic, ꝙ abusiuè dr̃ participare: quia in veritate erunt dñi sed participare dr̃ fictione quadã sicut consiliũ dñi dñt esse serui conuiuentib. oculis, vt ff. de manumissi. in l. 4. Vel dic ꝙ participat añq̃ sit verè seruus, ꝙ est anteq̃ illa quinq; cõcurrant. Idẽ dicas si ꝑmittat se donari, & aliqđ à donatore recipiat. ff. de lib. cã. l. si vsusfruct⁹. circa prin. Item si velit esse liber. Vr̃ dicẽdũ, ꝙ non, nisi emptor sponte suscipiat, & tũc ingenu⁹ non erit, sed libert⁹, vt ff. si liber. inge. esse di. l. 2. circa principiũ. Itẽ quærit aliquis vult istũ, q sic vendidit se ad ꝑtiũ participandũ retrahere in libertatẽ, & soluere pretium an possit? respondet gl. quòd non. & adducit ff. de cap. dimin. l. tutelas. §. si libertate. illa non dicit hoc. & ad rõnes per quas videbatur, quod posset retrahere, respondet ꝙ ante amissam libertatẽ totaliter potest vt ll. ꝯriis. Sed amissa simpl̃r, qa iam oĩa illa quĩq; ꝯcurrant ñ pt, vt in casu nr̃o dicas, quod immo. & in seruitutem redact⁹ pt ꝑ pr̃em retrahi. vñ ali⁹ hęc pt facere, vt patet ĩ liberto facto suo interuenientib. illis, q dicta sunt, pr̃onus pt eum retrahere in libertatem. ff. de liber. cau. l. 4. Si vis tolerare gl. dices, ꝙ libertus non est adeo sui iuris, vt filius, ideo non potest se facere seruũ sicut filius. vñ patronus habet actionẽ ad reuocanda alienata à liberto, non sic pater alienata à filio. vt ff. si qs à parẽ. fue. manu. l. non vsque. Ad rationẽ gl. dicendum, ꝙ filius delinquendo ñ pt facere ꝯdõnẽ patris deteriorẽ, sed ꝯhẽdo sic: qa ñ imputat ꝯhẽti, qa cuilibet ꝯhere licet. nulli. n. est ꝓhibitũ ꝯhere, sed ꝓhibitũ est delinquere, vñ dicit lex, iubemus nullum delinquere. C. de pa. qui fil. dis. l. j. Item not. aliũ modũ seruitutis. C. quib. ad lib. proclamare non licet. l. 2. ¶ † Sequitur in litera. In seruorum quidẽ ꝯdõne nulla est dr̃a, in liberis multæ. Sed ꝯ vr̃. In liberis. n. durior est cõditio vnius, q̃ alterius. vñ ingenui ad honores pt aspirare, liberti ñ. C. ad l. Iul. maie. Item liberti multa obsequia tenentur adhibere patrono, non ingenui, sicut & in seruis conditio vnius durior est, q̃ alteri⁹. ff. de pę. l. aut dãnum cũ infamia, & sic sicut est dr̃a ĩ seruis ẽt quo ad actus ꝺm qđ gl. dicit, ita in liberis, & sic vn⁹ nõ est seruus plus, q̃ alter, ita certè nec magis ingenuus vnus, q̃ alter, nisi quo ad quosdã actus. Sed dic non est dr̃a in seruis, siue ab initio sint serui, siue ex post facto, sed in liberis bñ est dr̃a, vtrũ ab initio sint liberi, siue ex post facto. hic vult dicere ista lr̃a, ꝙ qdam ingenui qdã libertini, quo ad istum adeo dñr esse multæ dr̃iæ liberorũ, ñ seruorũ, sed ĩ veritate vni⁹ liberi deterior est ꝯdõ, q̃ alterius. Item not. arg. qđ duo dicuntur multa quia dr̃ hic, quod in liberis multæ sunt, dr̃iæ, scilicet duæ, aut ingenui aut liberti, etiam quod vnus actus inducit cõsuetudinem. sic ff. ad Sille. l. fi. §. hoc rescriptum, &c.

De ingenuis. Rubrica.

1 *Filius sequitur patrem quo ad honores, & familiam, si fuerit partus à legitimo matrimonio.*
2 *Matris calamitas siue delictum, non debet nocere ei qui in vtero est.*
3 *Partus ad hoc vt sit liber, quid requiratur, vt sufficiat.*

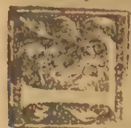
Ngenuus. Hic dr̃ qđ ingenu⁹ est, q ex duob. ingenuis nascitur, siue ex duob. libertinis, siue ex vno libertino, altero ingenuo. Dicit ẽt quod ex duob. seruis sil̃r pt nasci ingenuus siue libertus, si relinquatur libertas ei, q in vtero est, vt C. de fideic. lib. l. cũ inter. Itẽ dicit lr̃a qđ si quis nascatur ex mr̃e libera, pr̃e seruo, nihilominus est ingenuus: qa partus sequitur vẽtrẽ. C. de rei ven. l.
1 partum. & hoc intelligas quo ad statum. † Sed quo ad originem & honores filius seqtur pr̃em si fuerit partus de legitimo matrimonio, vt ff. de sta. ho. l. cũ lĩme. & ff. ad mun. l. j. & per hoc fuit determinata qdã quæstio Parisiis. Quidam magni quorũ mr̃ erat Gallicana, & pr̃ Picardus Parisiis querebatur sub qua natione deberent esse, vel sub natione Gallicorum, vel Picardorũ, ꝑ legem ꝑall. ff. ad mun. l. j. qa filij quo ad originem pr̃em sequũtur
2 non mr̃em. † Sequitur in lr̃a. Si libera concepit, deinde ancilla facta pariat, partus, q nascitur liber est: qa non debet callamitas matris siue delictum ei nocere, qui in vtero est. Et sic habemus hic, quòd casus patris, vel matris non nocet filio concepto, vel edito, vel concepto ante casum, sed concepto edito post casum nocet. Illã quæstionẽ disputauerũt fr̃es Minores Aureliæ, & frater

ter doctor approbauit hoc, qđ si illo tpe fuissent aliqui editi, vel ɔcepti, qđ illis nō nocuisset peccatū primorum parentū, sed aliis postea ɔceptis, & natis nocere dēt. & hoc ad illā q̄onem, ne peccata primorū parentū noceāt nobis. & ꝓbo, qđ si tpe illius peccati nōdū erat aliqs ɔceptus, vel natus, sed peccatū nocet ɔcepto, & edito. Vnde si libertus ɔmittit ingratitudinē, & reuocatus ē in seruitutē, nōne & ipse seru⁹ est ī seruitute ei⁹ ɔcepti, & editi? Certè dicēdum, qđ sic, vt C. de libe. & eorū lib. l. 2. ff. de stat. ho. l. Imperator. sed ɔceptis, & editis, vel cōceptis tm̄ non nocet, vt hic

3 †Item đt litera in illo, qđ sufficit matrem esse liberā tpe partus, licet fuerit ɔceptus matre existente in seruitute, sed tñ tpe quo nascit̄, mr̄ est libera, qđ sufficit ad hoc, qđ partus sit liber, sed đt lex, qđ si filia sine ɔsensu pr̄is ɔ̄hat mr̄imonium, ñ valet mr̄imoniū, sed pr̄e mortuo ex ɔsensu tacito ɔfirmatur. vñ si eo mortuo aliquis esset cōceptus, & natus ex illo mr̄imonio esset ltimus, sed si viuo auo, q auus dr̄ respectu istius filij, pr̄ respū filiæ, quo ɔ̄dicente, vel ignorāte filia nupserat, iste partus ɔceptus fuerit, & sic tpe ɔceptionis mr̄imonium non valebat, dato, qđ pr̄e siue auo mortuo natus fuerit, & sic tpe quo mr̄imonium ɔfirmabat̄, nō tñ est ltimus. Quærit̄ igit̄ quare nō tpe part⁹ inspicit̄, vt dicat̄ ingenu⁹? & sic vr̄ esse qđ hic dr̄. ff. de sta. ho. l. Paulus. Rñ. ad istud, quare nō fuit aliqd dictū. iō dr̄ in fi. ti. qđ aliqs nat⁹ est ingenuus, si de facto manumissus fuerit, nō efficiat, vt iō dicat̄ fuisse seruus, & esse verè, aliàs nec libert⁹: qa de facto manumissio nō est nisi seruitutis, & iō manumissio nulla est nisi nulla seruit⁹ sit, & iō manumissio de facto nō nocet. Istud valet ad ista. Inter me, & te nullā hēmus guerrā, tñ habuimus treugas, videmur ne ɔsentire, vt post tēpus treugarū guerrā hēamus? Vr̄ qđ non ꝑ istam lr̄am, qđ manumissio nō est, nisi sit seruitus fm̄ veritatem, vñ manumissio de facto nihil officit. vt hic, ex quo nulla guerra erat inter me, & te, fm̄ veritatē, & treugā non fit nisi vbi sit guerra fm̄ veritatem. Verū est, qđ talis initio treugarū non nocet, nec ꝑ hoc videmur ɔsentire, vt post illud tp̄s guerrā hēamus, nec ista lr̄a facit ad ꝓpositum: qa hr̄e guerram voluntarium est, vñ nihil oporteat facere plus, nisi qđ cōsentiamus, vt guerra sit inter nos, & est guerra. Et tunc fm̄ veritatem cum aliquis vult aliqd, & ea, q̄ subsequētia sunt ad id, sicut cū vult aliqd, ꝓsumitur velle ea ex qb. istud sequitur, & præsumit̄ fecisse, si voluntaria sunt, vt ff. si cer. pe. l. singularia, & ff. de proc. l. ad rē. & l. ad legatum. guerra ɔ̄ns est treuga, q igitur ingerunt treugas, post id tempus videntur in guerram consentire. Si volo esse seruus tuus, non sequitur, quod ego sim seruus, immo multa sunt necessaria, vt hic habuimus s̄. titu. proxim. vnde mea voluntas non sufficit. C. de lib. cau. l. nec si volēs. & ideo licet aliquis consentiat, vt manumittatur non nocet sibi ista voluntas, quare videtur se velle fuisse seruum, & esse, ex quo patitur se manumitti. &c.

De libertinis. Rubrica.

1 *Manumissio est datio libertatis, & quomodo intelligitur.*
2 *Nemo dat, quod non habet.*
Creditor qui vendit pignus ex pacto, vel lege non transfert dominium, sed debitor, de cuius consensu venditur.

Libertini. Dn̄t grammatici, ꝙ libertus est, qui ex iusta cā manumissus est, sed filius liberti libertinus dr̄. sed hoc est falsum, qđ filius liberti pōt eē ingenu⁹, si pr̄ est liber, vel ēt seruus si mr̄ est ancilla: qa
1 partus vētrem sequit̄, vt s̄. ti. proxi. dictum fuit. †Sequitur in lr̄a, Manumissio est datio libertatis, vnde qui manumittit seruū suū, dat ei libertatē. Cōtrà arguit gl. aut dat libertatē respectu q̄ hēat iure aliā, si suā, ergo remanet seruus, si alienā hoc nō pōt esse: qa nemo dat, qđ nō hēt. ff. de acq. re. dom. l. traditio. Istud arg. pessimè soluit multiplicādo incōueniēs, dicēdo, qđ dat libertatē quā nō hēt, nec nō est inconueniēs, qa hic alias accidit, sicut in creditore, q vendit pignus ex pacto, vel ex lege, trāsfert dn̄ium, qđ nō hēt, vt j. q. ali. licet vel non. §. j. Itē si aliquis ɔcedat vsumfructū in fundo suo, ɔcedit, & vsumfructum formalē, & formalē non hēt, sed causalē. vt ff. de vsufr. qđ verum. & sic soluit gl. quod aliquis dare pōt quod non hēt. Alij dn̄t, qđ dare libertatem hoc est bonum. & iō licet de libertate, q̄ habet, non tñ seruus remanet: quia bonum sui ipsi⁹ diffusiuum, & distributiuū ꝑ partes recipit incrementum. Irner. dixit, qđ manumissio non est datio libertatis, sed solū detectio, vnde de iure nāli oēs sunt liberi, sed in seruis illa libertas, q̄ est de iure nāli, ꝑ ius gētium est obscurata, Vñ manumissio detectio est libertatis nō datio, sicut q excutit gradū à palea, non nouā facit spēm, sed ea, q̄ est, detegit. arg. ff. de acq. re. dom. l. adeo. §. cū quis. Sed dicēdum est, qđ fm̄ rei veritatē sunt aliq serui, & fm̄ veritatem vr̄ naturali iuri esse derogatum ꝑ ius gentiū quo ad seruitutē, vt s̄. ti. 2. §. seruitus. & §. fi. Dicēdū ad illud argm̄,
2 ꝙ hęc est veritas. †Quia nemo dat, qđ non hēt. vnde dicendum, qđ creditor nō transfert dn̄ium, sed debitor, de cuius consensu venditur, vr̄ transferre. vt ff. de euic. l. sicut. dicendum igit̄ est, qđ non dat, quod non hēt, sed dat, vt non hēat, vel aliter, quam non hēt causalem, sed dat formalem. & l. illa. ff. de vsufr. vel qđ dictum licet dicat, qđ dat qđ non hēt, intelligo qualiter nō hēt. vñ dicēdum est, qđ libertatē, quā non habeo, nō do seruo, sed aliter quā habeo, vñ cū aliqs est seruus meus habeo penes me in eo dn̄iū, & illud dn̄ium est libertas quo ad me, seruitus quo ad ipsum, qui sicut hic, aliàs ɔtingit. ff. de ser. vrb. pred. l. si ædes. vbi dr̄ libertas seruitutis vsucapi, cū remitto ei illud dn̄iū do ei libertatē: qa remittere donare est. ff. de cond. cā data cā nō secuta. l. si mulier. & hoc est planū videre. dēs mihi decē, remitto tibi, ex ista remissione cōtingit liberatio: quia remittere donare est. vt s̄. dictum est.

Quibus ex causis manumittere non licet. Rub.

1 *Manumissio, ꝙ fit de iure gētiū, & ꝙ fit ī ecclesia corā iudice cā cognita. et n. 7.*
2 *Libertatem quibus modis quis consequatur. remissiuè.*
3 *Iniuria per venditionem rerum suarum, an defunctus afficiatur.*
4 *Cum aliquid conceditur, & illud concessum videtur, sine quo beneficium illud concessum esse non potest.*
5 *Paupertas quando prosit, vel noceat alicui.*
6 *Diues præfertur in honoribus, si sit paritas in alijs.*
8 *Minor 25. annis non potest esse procurator ad iudicia, sed bene ad negotia.*

1
Non tamen. †Sequit̄ ī lr̄a, q̄ res s. manumissio de iure gentiū sumpsit originem, sed est de iure ciuili fm̄ quosdā: qa hēt fieri apud magistratus, qui sunt de iure ciuili, sed nō est recedendū à lege q̄ dicit manumissiones sunt de iure gentium. vt ff. de iusti. & iur. l. manumissiones. & rōnem eorum. Dicendū est, qđ magistratus, & leges sunt de iure gentiū originalr̄, vt habes expressè. ff. de orig. iu. l. 2. in §. quo ad magistratus. Rñ. & dicēdū, qđ magistratus sunt de iure gentiū, vñ de iure gentiū, erant regna distincta, & sic erant reges, & magistratus. vt ff. de iusti. & iur. l. ex hoc iure. Item dicit lr̄a, qđ in sacrosan. ecc. fit manumissio apud antistitē. Quare đt in ecclesia, magis q̄ in aliquo alio loco: qa in hoc priuilegiata ista manumissio, qa quis ñ possit manumittere aliàs nisi cā cognita, & corā iudice poterit ī ecclīa manumitter̄, & indiget scriptura, vel insinuatione. C. de his, q in eccle. manu. l. 1. & 2. §. 1. Itē sequit̄ in lr̄a, q̄dam est manumissio facta inter nos amicos, & đt gl. ꝙ ibi requirūt̄ v. testes. & hoc per l. C. de Lat. lib. toll. l. vnica. §. sancimus. & §. & si quis. sed gl. ɔ̄dicit sibi, & pal. lex, qa ibi dicit qđ sufficiunt duo testes. Sed dic, qđ exigunt̄ v. testes, vt æqparet̄ manumissioni factæ in testō vel in vltima volun. & hic est lex. rō dr̄ in glo. dicit lr̄a, qñ transit ꝑtor manumittere, hoc est in manumi. & hæc est cā, vt gl. dicit, quia ex voluntaria iurisdōne: secus in ɔtentiosa. sed tu distinguas de ɔtentiosa, quia aliud in contentiosa summaria non plenaria, vt ff. de inter. act. l. voluit ꝑtor, facit litera rōnem de seruis dedititiis. dicit gl. qđ isti sunt, qui toto tpe vitæ suæ sunt liberi, & in morte sunt serui. hoc non probatur aliqua lege. vnde hoc est diuinare, sed hic collr̄. l. quod hic dr̄, ꝙ eorum ɔdō pessima est, & deterior ɔdō est cæterorum, & sic cū Latini sunt toto tpe vitæ suæ liberi, & in morte serui, ꝓsumit̄ qđ dedititij, qui sunt deterioris condōnis sint toto tpe vitæ suæ serui, & in morte liberi, sed dedititij, si toto tpe vitæ suæ serui sunt, ergo nihil habent. & ita nec hr̄dem habebunt in morte, & sic in morte nō sint liberi. Dic, vt in gl. qa simplr̄ liberi erāt sed seruiebāt toto tpe vitę suę, & nō est hic incōueniens, vt C. cōia de ma. l. j. §. sin autem proprietarius. Dicit lr̄a, ꝙ omnes đriæ seruorū tolluntur, & si aliquis manumittat̄ habet eandem libertatem quam manumissor. & dicas eandem, qđ fiat relatio in spē fm̄ Logicos, in genere fm̄ nos ibi, mulier damnauit, q̄ saluauit, nisi qđ ille, qui manumissus est erit libertus, ex quo multa sequuntur, vt præstet patrono. i. manumittenti operas obsequiales, & multa alia q̄ tangit gl. q̄ omnia dicit gl. tolluntur. præterquam illa, natura debentur. & alleg. auth. vt li. decet. §. j. sed dic, qđ hodie nulla tolluntur nisi in manumissione, vel postea patronus remittit iure patronatus. Sed si remittit, tunc tollunt̄ omnia præter illa, q̄ nā debētur.
2 & sic loquit̄ auth. q̄ hic inducitur. † Dicit lr̄a ī fi. ꝙ multis modis ɔsequitur quis libertatē. & tāgit gl. nouē modos, addas tu alios. C. communia de man. l. vlt. & in auth. de nup. §. si verò ab initio. ¶Hic dr, quod qui manumittit in fraudem creditorum, nihil agit, sed ɔ̄ dicit lex, qđ qui alienat in fraudem, transfert dominiū, sed ɔpetit reuocatio. ff. de ɔ̄hen. emp. l. si sciens. Sed dicēdum, qđ aliud est in libertate, quam in re alia: quia libertas cōcessa nō reuocatur, vt j. e. §. semel. iō lex vadit ei obuiam. Sed aliud in rebus, q̄ sunt alienatæ in fraudem creditorum, quia possunt reuocari, ideo lex non prohibet, quin dominium transferatur, vnde difficilius ɔcedunt̄. Sed quare non ɔpetit libertas, cum qs manumittit̄ in fraudē creditorum? reddit̄ hæc rō, quia lex Aelia Sentia ita vult. vnde hic excusat̄ ignorantia legis̄te, vt ff. de leg. & senat. l. nō omnium. quia in veritate lex nihil vult sine rōne. ff. de iu. pa. l. adi
3 gere. §. quis. † Dicit litera, quod si res defuncti venderetur, afficeretur defunctus iniuria: sed iniuria est, quod non iure fit. Sed res defuncti possunt vendi de iure, vt creditorib. satisfiat. Dicēdum quod sic, cum eius fama aliquātulū aggrauat: per hoc vide licet quòd cedens bonis sit infamis, sed tamen dicendum qđ non est
4 infamis. C. ex quib. cau. infa. ir. l. debitores. †Item no. ex eo, quod

dicitur

dr in illo ver. qd nra gsto, &c. cũ n. ↄcedit aliqd. & illud sine q̃ bñfi ciũ illud ↄcessum eẽ ñ pt. ff. de proc. l. ad rẽ. & l. ad legatũ. Si seruũ instituit hr̃dẽ, & seru⁹ hr̃s esse nõ pt, vr̃ ei reliqsse libertatẽ. Vñ dt hæc lr̃a, ꝙ verisile est, ꝙ q vult vnũ, ꝙ velit oĩa sine qb. illud esse ñ pt, q̃re dic verisile qa volũtas bñ est possibiliũ. Bñ vellet aliqs esse Abbas, & nõ esse monach. sed tñ ñ est verisile qn si velit esse Abbas, qn velit esse monac. tñ impropriissimè locutus est. Dr. n. hic ĩ pn. §. qd si dñs soluẽdo, & diues esset, ei nõ pmitteret, qa l. Aelia Setia pspectũ est, & bñ. Valde. n. pspiciẽdum erat, & subueniẽdũ vt egẽtes hoĩes quib. ali⁹ nõ erat hæres extitur⁹, qa bona eorum erãt ñ soluẽdo, seruum suum posset manumittere, etĩ fraudẽ, & hr̃dẽ instituere, q hr̃s sit necessari⁹, & satisfaciat creditorib. & colligit. vñ circa hoc ↄcordare, discordare, qa plures dñt, ꝙ paupertas[a] pdest, alij, qd paupertas nocet. iõ vt illa ad ↄcordiã reducant ĩ istud br̃ sic distingue.†qa cũ q̃rit de paupertate, an psit, an noceat: aut q̃rit de fide, aut q̃rit de honore, aut q̃rit de datione, aut d remissione grauaminis. Si d fide q̃rat, pducunt testes ↄcurrẽtib. aliis qualitatib. & aliis ↄdõnib. existẽtib. equaliter, magis credendũ est diuiti, q̃ pauperi: qa timẽdum est ne pauper pecunia corrũpat. vñ in lr̃ diuiti in eo, qd talis ẽ, magis credẽdum est, q̃ pauperi
6 in eo, qd talis, in auth. de testi. §. j. & ff. de test. l. 3. §. j.†Si q̃rit de honore adipiscẽdo vt aliquis sit decurio, officialis, vel pfect⁹, diues pferend⁹ est in fcõ honoris, si sit paritas in aliis. vñ in eo, qd diues pferend⁹. C. de decu. l. ad subeundũ. Sed si q̃rat de remissione, tũc distinguẽdum, aut q̃rit de remissione pœnæ, aut remissione satisdationis, aut ciuiliũ munerum, aut publicorum. Si de remissione pœnæ aut corporalis, aut pecuniariæ. Si de remissionæ pœnæ corporalis quæratur, tunc paupertas nõ prodest, imò nocet. C. d sum. tri. & fi. ca. l. 3. ff. de incẽ. in l. Pedi⁹. Si q̃rat d remissione pęnę pecuniariæ, aut agit de dolo illi⁹ remittẽdo, aut ñ. Si de dolo, tũc paupertas nocet: qa si pp paupertatẽ soluere ñ pt pęnã pecuniariã, ↄmutaret illi pecuniaria pęna in corporalẽ. ff. de mino. l. ꝙ si minor. §. si seru⁹. ff. de iurisd. om. iu. l. si qs id. §. in seruo. & ff. de ĩ ius voc. l. fi. ff. de pen. l. j. §. gñaliter. Si verò agit de dolo illi⁹, pęna pecuniaria remittẽda querit, prodest paupertas. ff. de off. psi. l. illicitas. ad fi. C. de mõ mulcta. l. vl. ad fi. Sed si de remissiõe satisdatiõis q̃rit, distinguẽdum, aut expedit pauperi, aut nõ: si nõ expedit, vt qa tractat de dãdo curator furioso, vel adulto, & iõ vult admitti, hoc casu paupertas ei nocet, qa repellit, sed hoc propriè non est nocere. prodest. n. vt repellat. C. de episc. au. l. j. de cur. §. vlt. Si autẽ expedit ei satisdare, vt est de satisdõne de iudicio sisti, vel de legato ad se adueniente die, vel ↄdõne, tũc distinguo in isto scdo casu, aut est pauper, qa non possidet immobilia, nec mobilia, vel parũ nec posset inuenire fideiussores sine magno incommõ paupertatis: qa remittit satisdõ. ff. si cui plus q̃ p l. Falc. l. cum nõ facile. Prĩo casu nõ remittit. ff. q satis. cog. l. si fideiussor. §. vlt. cum si. Si q̃rat d remissiõne publicorũ munerum, vt collectarum, & tutelarum, tunc distinguit: qa aut ptendit q se excusat à tali munere, seu honore publico paupertatẽ suã, aut alienã. Si ppria, prodest ei. ĩ. de exc. tu. §. sed & pp paupertatẽ. si alienã, vt pupillorum quos hẽt ĩ tutela sua hoc casu paupertas nõ prodest, sed nocet; qa quatuor tutelę p vna ↄputant. qñ paruũ est pr̃imonium pupillorũ. ff. de exc. tut. l. Spadonẽ. §. vlti. Dicit lr̃a in illo ver. pualuisse. &c. qd ad hoc vt impediat libertas, exigunt duo fraus, & euẽtus solus. Sup hoc dt gl. ꝙ hoc verũ est de directa, nõ fideicõmissa. vñ vt directa impediat, sunt duo necessaria, fraus, & euẽtus. In fideicõmissariis sufficit sol⁹ euẽtus. Et vr̃, qd immò totum cõ fit, fideicõmissaria libertas difficilius exneum hr̃dẽ instituit, libertates fideicõmissarias, & directas, & alia legata relinquit, filium quẽ hẽbat in ptãte exhr̃dauit, dr̃ si iste fili⁹ vltra quinquenniũ egit q̃rela, & obtinuit legata nõ valẽt. sir̃ libertates directæ fideicommissariæ pstandæ sunt xx. aureis à quolibet pstãdis. & sic lex est ↄtria ei, qd dt gl. ff. d inof. test. l. Papinianus. §. fi. cũ lege sequẽti. alias est. §. & inci. l. Papinia. scribit. Ad istud ↄtrium ñ voluit r̃ndere, vbi in directa requirit fraus, & euẽtus, ĩ fideic. solus euẽtus. q̃rit hic, credo vbi r̃nsum potius factum tale ex eo, qd suppon it fraus in directa libertate, nos ↄiecturamus incontinẽti fraudẽ cum hẽat paratã executionẽ. sed qa nemo dolosus prima facie psumit, iõ duo requirunt: at in fideicõmissaria suspẽdunt eo, qd dat, & rogat d vno in aliũ, & iõ cum res quodãmodò dicat stare in illo suspẽso, seu ĩteruallo in acre, & sic nõ ↄiecturat lex, nec ex isto, nec ex illo fraudẽ, sufficit solus euẽtus: sed in testõ vbi dat directã si alias ↄiecturamus fraudẽ, incontinẽti ↄpetit fidei, cũ sit collata ĩ alienã voluntatẽ: nã ius psumit. ꝙ nõ manumisisset si sciret ex hoc fraudatos creditores, qa solus esset immemor suæ salutis qd nõ est dicẽdum, vñ factum supponit fraudẽ, & requirit ↄsiliũ, & euentus exordi-
7 nariè.†Sequit in lr̃a, eadẽ lege Aelia Setia. &c. ibi dr̃, qd minori viginti annis non licet manumittere seruum nisi apud ptorem, & cã cognita, vt in gl. minori. Sufficit igit si non sit minor xx. annis, licet nõ sit maior, vt quia tangit vltimam diẽ vigesimi anni, qa tunc nec minor. nec maior. Sed dicendum. ꝙ imò minor est, & si deficiat vna hora ab illa. in qua natus est, vt ff. de mino. l. deniq;. §. minorẽ natu. sed quo ad hoc, de q̃ quærit, lex hẽt eum pro nõ minore, sed in vltima die vigesimi anni venit ad illud momẽtum, in q̃ natus fuit, tũc pt dici, nec minor, nec maior, sed in veritate parũ ibi morat. Dicit lr̃a, non ãt manumittere dẽt alibi q iudicio apud ↄsiliũ. i. apud ptorem seu corã sit ptore. & dr̃ cõsiliũ: quia q̃rit ptor, vis tu manumittere istum seruũ tuũ? & ipse dt ita. & sic dr̃ apud ↄsilium, qa ibi reconciliant mutuæ voluntates, vñ
8 expone, vt in gl.†Sequit in lr̃a, & qd manumittit &c. ibi dr̃, qd hñs 18. annos pt esse pcurator, sed dt lex, qd minor 25. annis non pt esse procurator. C. de procu. l. exigẽdi. ff. de proc. l. minor. R̃n. qd verum est ad iudicia, sed ad negotia, sic. Itẽ minor viginti annis ñ põt manumittere seruũ, nisi cã cognita, sed hic non est cã aliqua. s. vt sit eius pcurator, qa & seruus põt esse procurator, vt l. seruus. ff. de pc. sed dicas verũ ad negotia. Sic loquit lex illa, sed ñ ad iudicia grauis tũc arguit, & de illo ad negotia hic loquit: qa dt, qd qui hẽt 18. pt esse pcurator, sed ↄstat, ꝙ non ad iudicia, nisi hẽat xxv. vt dictũ est. Si igit hic loquit de procuratore ad negotia, & seru⁹ pt esse pcurator ad negotia, vt l. palle. ff. de proc. l. seruũ. ñ est igit ltĩma cã, vt minor xx. annis seruũ suũ manumittat, vt sit eius pcurator ad negotia. Sed dicẽdum qd nõ ita plenè pt expedire negotia seruus sicut liber, vñ iusta cã est. Itẽ p istũ versiculũ dñt quidã, qd minor 18. annis nõ pt esse procurator ad negotia. sed hoc falsum est, & sibi ĩputet qui talẽ sibi ↄstituit, pcuratorem, vt ff. de mi. l. cũ mãdato. in fi. & ff. de inst. l. si qs mancipiis. neç hoc negat hic pp hoc, qd minor 18. annis pcurator esse nõ pt ad negotia, sed vt inde manumittenti ↄsulat, qa si minor esset, verisile est, qd non bñ administraret ei⁹ negotia, sed maior bñ pt esse pcurator ad negotia, maior 17. annis, & sibi ĩputet maior q ad negotia administranda talẽ eligit. ff. de minor. l. cũ mãdato. in fi. Sequit in lr̃a. Semel ãt cã approbata, &c. qa dictũ est; s. qa cã cognita minor 25. an. dẽt manumittere ad hoc, qd valeat manumissio. dicit iste versicul. quod si causa fuerit approbata siue vera siue falsa sit, vbi dicit causa, siue vera siue falsa &c. intelligo, quod aliquis diceret, qd ista sententia lata non valet: quia fuit ex falsa cã lata, si diceret sic indistinctè, talis ppositio nõ est admittenda: quia indiscreta, vt in auth. de tri. & se. §. si vero. Itẽ sñia nullã obligationẽ inferat. ff. si ser. ven. l. sicut. §. si quis tñ autoritate rei iudi. qa psum. iuris, & de iure q nõ admittit probõnem in ↄrium. dr̃ vera, & p veritate accipit. ff. de statu ho. l. ingenuũ. & idcirco cã approbata nõ retractat, s. directa, sed p circũferentiam, vñ pbabo p falsas pbationes, seu allegationes. ff. de ↄd. ind. l. in summa. §. j. sic ergo cã denudata circũstãtiis remanebit nuda, & sine autoritate & eã nõ respiciem⁹, qa salsa. ff. de ver. ob. l. Paulus. de acq. her. l. q̃diu, sic intellr̃ C. si ex fal. inst. l. j. cui dico, qd licet verba futura faciunt mr̃imonium carnali copula secuta, reprobato altero, ñ remanet mr̃imonium. ff. de hr̃di. inst. l. qui soluẽdo. de acq. vel ami. hær. l. si seruũ. §. ptor ex cã ñ rectè ratractari libertas pt, gl. siue falsa, id est, iniusta causa, quia si cãm allegasset minor quæ falsa esset, qd falsum est, ñ est. & ĩ. falsa cã, sed lex Aelia Sẽtia vult, qd minor sine cã non possit manumittere: quare exponẽdum est falsa & iniusta, q̃ tñ vera est, vt p3 ĩ exemplo gl. Sed dic falsam, quo ad lr̃am, vñ si minor allegauit falsam cãm, quæ in veritate falsa non erat: quia dixit se nãlem, cum non esset, & cã fuit approbata, valet manumissio. vnde opi. fuit Placentini, ꝙ sententia lata per falsos testes si non fuerunt pecunia corrupti, valet. De hoc hẽs. ff. d re iud. l. diuus Adri. sic de cã hic. Istam tñ sñiam improbãt doctores, & dñt sententia lata per falsa instr̃a, siue per falsos testes, siue sunt corrupti pecunia, siue nõ, valet. Quid ergo dicemus? Dicendum, qd sñia lata per falsa instr̃a, siue per falsos testes, quia non sunt pecunia corrupti, retractat. hoc est verum ope restitutionis sed restõ hæc, non hẽt locum in libertate. vt ff. de min. l. si ex cã. §. vltimo. Dicunt sir̃ doctores, qd sñia lata per falsas allegationes retractat: quod sic intelligo si dolosè fuerit allegata, & sic intelligo omnes leges quæ hoc dicunt, vt ff. de cond. ind. l. in summa. aliàs sequeretur lites esse immortales: quia possibile est, ꝙ vnus dicat falsum in facti narratione, nõ dico in iuramento de calumnia, qa illud est de credulitate. ¶Item no. ex hoc, quod dicit hic, cã semel approbata nõ retractatur, vt quod semel approbaui reprobare non possum, dicit gl. quod hoc est spãle fauore libertatis. Dicendum qd falsum est, immo ius commune qd hic dr̃, & ff. de neg. ge. l. Põponius, & ↄrium signat de medico qui semel approbatus pt reprobari. illud speciale est fauore Reipublicæ: quia Reipublicæ interest, vt non sint mali medici in ciuitate: quia per ipsos medicos salus hominum ↄseruatur, vt l. j. §. j. & ij. de variis, & extraor. cog. q̃ salus rẽb. cæteris præferri dẽt, vt C. de sac. sanct. eccl.

ADDITIO.

a Paupertas. Adde nunquid paupertas differat ab inopia. do. Ias. in l. si ab arbitro. in fi. cõmenti. ff. qui sati. co. Et qualiter probetur paupertas vide p eundem. in l. si vero. §. j. ff. eo. Bar. in rep. l. si constante. ff. sol. ma. & in d. l. j. ff. q satisd. cog. & in l. paupertas. ff. de excu. tu. Et quando prodest paupertas, vide Bar. in l. si procuratorem. §. si ignorantes. ff. mandati.

eccl.l.sancimus,& iō merito spāle est ī eis pp periculū, qđ immi-net,&c.vt semel pbatus possit reprobari,secus in aliis professori b⁹.vt C.de pfes.& me.l.reddat.Dr in isto ti. qđ in testō habēs an-nū 17.si 18.attigerit pt dare seruo suo libertatē:cū antiqtas huic ætati.s.octodecim ann.ↄcesserit postulare. Vñ qō fuit Bononiæ, de vno ex filiis Accursij,q volebat fieri doctor in legib. & nō ha bebat nisi 17.ann.vel parū plus. Opponebat̃ ei, qđ non poterat, rōne ætatis. Vnde q̃ritur, an aliqs in 17.an.possit fieri doctor le-gū? Vr̃ ꝙ non,qa doctor legū iurisdōnē hēt ordinariā inter scho lares suos,vt in procœ.ff.circa finē.sic aliqs iudex esse nō pōt,nec Rempublicam gubernare,nisi hēat ætatē ↄpletā.s.25.an.sic ff.de mu.& ho.l.ad Rem publicam.Cōtrà vr̃,quia hñti 17.an.ↄcessum est, p alio postulare,vt hic: cū p alio in tali ætate pt aliqs de iure, & pprie rñdere.ff.de postu.§.non tm̃.sed hoc est opus doctori le gū,vt ff.de orig.iur.l.2.circa fi.q̃rit̃,an in ætate 17.an.pōt aliquis fieri Doctor legū,vñ rōne officij bñ pt:sed vr̃, ꝙ rōne iurisdōnis impediet̃,vt pal.l.in procœ.ff.circa fin.vt ff. de mu.& ho.l.ad rem.

De adoptionibus. Rubrica.

1 *Nomine cautionis quando contineatur nuda promissio.*
2 *Substitutio per arrogationem quando annulletur.*
3 *Satisdatio de bonis impuberis restituendis,in quibus bonis habeat locum.*
4 *Impubes petitionem quartæ trāsmittit ad hæredem, si arrogatus decedat post arrogationem.*
5 *Arrogator si exhæredauit filium arrogatū,vel emancipatum sine causa,an de-beat ei relinquere in testamento suo quartam partem bonorum suorum,*
6 *Spadones,qui dicantur,& an possint adoptare,& matrimonium contrahere.*

Non solum. Cū aūt p principale rescriptū, hic in principio huius §.dr̃ qđ arroga-tio fit p principale rescriptū,& sic p principē, adoptio aūt p quēlibet magistratū,vt ff.e.l.2.querit̃,q̃ est rō:Di cendum est,qa ita placuit principi,& qa placuit sic,dicēdum est, quod adoptamus eos,q sunt alieni iuris,arrogamus eos, q sui iu ris sunt.ff.e.l.1.& 2.sed qui est alieni iuris,vel in aliena ptāte nihil hēt totum est pr̃is.sed q est sui iuris hēt bona,q̃ sunt sua,& vt fre quenter accidit,locuples, vñ maius est periculum in arrogatio-ne eius,q aliquid hēt,q in adoptione eius qui nihil hēt:& ideo le uius permittit̃ adoptio,q̃ arrogatio,vt ff.de fur.l.j.qua furem.cir ca fi.qa vbi est maius periculum , ibi cautius est agēdum.vt ff. de Car.edi.l.j.§.sed & si quis.Item maiori,& maiorib.iudicib.cōmit titur cā liberalis,q̃ magna est,vt ff. de arb.l. non distinguemus.§. de liberali.Deinde dr̃ litera,qđ impuberis arrogatio fit cum istis condōnib.vt pr̃ arrogator caueat tabulario publico de restituē-dis bonis impuberis,si in pupillari ætate decedat,his q bona im-puberis arrogati habuissent,siue vel si facta non esset arrogatio. dicit gl.qđ cauebit de hoc pr̃ arrogator solum verbali cautione. & allegat C.de ver.sig.l.sancimus.Sed dicendum, qđ falsum est, immò cauebit.i.satisdabit cum fideius.& in l.illā.C.de ver.sign.l.
1 sancimus.q̃ dicit,† qđ noīe cautionis nuda promissio contineť, intelligo hoc esse verū,qñ hoc verbū cautio, pfert ab hoīe,sed qñ à lege,intell'r cautio cū fideiusſ.vel pignorib.Itē casus legis ē, qđ hic cautio de qua loquit̃ nr̃ §.qđ cum fideiussorib.est vt ff.e.l. necei.in fi.cū l.seq.& C.e.l.2.Si hēs additionē eā nō reprobo.sed gl.antiq̃ ita hēmus vt dixi,& si hic esset ex̃ cām,additioq; diceret ↄrium,gl.dicit,qđ dēt cauere cum fideiussorib.vt dixi,pr̃ arroga-tor de restituendis bonis impuberis arrogati,si decedat impubes in pupillari ætate, his q venturi essent ad bona illa , nisi impubes dedisset se in arrogationem,vt hic,& ff.e.l. his verbis. Sed q sunt illi,q venturi essent? Dicēdū,qđ qui ex testō,& pōt esse, qđ q ab intest.v.g.ego pr̃ habeo filium impuberem in ptāte,facio testm̃, & ei substituo pupillariter Titiū,& sic iste Titius substitutus si im pubes filius meus decederet in pupillari ætate,nec se daret in ar-rogationem, bona haberet, postea dat se impubes me patre mortuo in arrogationem , ista arrogatio facit substitutionem nullam esse:& sic Titius substitutus defraudatus esset spe sua, qa bona impuberis,& si impubes moriet̃ in pup.ætate,hic ad quos ventura essent bona illa; nisi se dedisset filius impubes cap.dim.ī arrogationem amitteret:probo quia testm̃ per ca. di. minimam annullatur,vt j̃.qb.mo.test.infir.§.non tamen.sed substitutio est
2 testm̃ impuberis.ff.de vul.& pup.subst.l.patris,& filij. † Item qđ substitutio p arrogationē annullet̃ est lex expssa.ff.c.nec ei.§.eo-rum.Item legatariis quib.erāt legata relicta ex substōne,& liber-tatib.relictis.& ideo consultum est per istam satisdationem . Po-ne quod pater impuberis non fecit testamentum,& eo mortuo impubes dat se in arrogationem,si impubes in hoc casu decede ret in pupi.ætate,pater arrogator omnia occuparet vnde nisi es-set remedium satisdationis illi,qui alias haberent bona impube-ris nisi se dedisset in arrogationem,bona ista amitterent per arro gationem:quia si iste impubes sui iuris remansisset eius patre de-cedente ab intestato,proximiores haberent bona istius impube ris decedentis in pupi.æta.sed cū dat se in arrogationē,est in po-testate aliena,hereditatem non hēt,sed pr̃ occupat oīa iure pecu lij,vt ff.de cast.pe.l.2.iō p istā satisdationē prouidetur istis ventu-

ris ab īte stato,q bōa īpuberis habituri eēnt,si nō eēt arrogat⁹.Itē ista satisdō.s.q̃ pstat pr̃ arrogator de restituendis bonis arrogati impuberis his,q vēturi essent ad ea, nisi facta esset arrogatio sub tali ↄdōne.s. si impubes decesserit in pupillari ætat. decederet in arrogationē,al's nō hret bona pupilli,nisi iste īpubes in pup.æta. decederet,sed in vēturis ab intest.nō vr̃,ꝙ locū habeat illa ↄdō.s. si decederet in pup.ętate:qa qñcunq; decederet impubes,si arro gatio facta ñ esset,aut in pupi.ætate decederet,siue post,qñcūq;, tñ illi,q venirēt ab inte. hr̃ent bona eius , videlicet proximiores, ergo ista ↄdō de bonis impuberis restituendis, si decedat in pup. ætate,licet locū nō hēat in iis,q venturi essent ab intest.dicendū, ꝙ īmo dicit gl.qđ si iste impubes decederet ab intest. qa pr̃ eius ñ substituisset se nō dato in arrogationē,malo velle suo venientes ab intest.s.proximiores hr̃ent bona sua : qa nō pt tali in ætate fa-cere testm̃: iō eo dato in arrogationē pr̃ arrogator pstat satisdō-nem de restituēdis bonis vēturis ab inte. sub illa ↄdōne si decesse rit in pupi.ætate.Sed si iste viueret quousq; esset pubes,non esset certū,qđ ab intest.veniētes sui pximiores hr̃ent eius bona:qa in illa ætate pt facere testm̃,& alios instituere ,& iō dubiū est si post pupillarē ætatē decedat,an vēturi ab intestato eius bona habeāt.
3 ¶† Sed casus dubij nō sunt cōsiderandi.vt ff.q,& à qui.ma.liberi nō fiant. l. Iulianus. Et iō satisdō de bonis impuberis restituēdis, hēt locū in venturis ab intestato sub ista ↄdōne.si decedat impu-bes in pup.ætate.Et fm hæc nō succurrit̃ ab intest.venienti si mo riat̃ post pubertatē iste impubes q dedit se in arrogationē. Et rō glo.est,quia esset à casu,vt hr̃et bona, vt dcm̃ est.Hoc falsum est, immo certū est,qđ illi qui sunt in illo gradu ad impuberē,in quo deferr̃ q̃rela,vel bo.pos.ↄ̃ tab.venirent ad eius bona eo decedēte post pubertatē,nisi essent ingrati. & hoc incūberet onus proban di hr̃di instituto.vt C.de inof.test.l.omnimō.Itē ponat̃,qđ ista sa tisdō non esset inuenta, q̃ præstat arrogator de restituēdis bonis his,qui venturi essent ad bona arrogati , sed si nō esset arrogatio facta,sunt ne substituti exclusi sine spe? Dicit hic glo.qđ sic.quia substō p minimā cap.dim.tollit̃.Contrarium dr̃.ff.eo.l.si arroga-tor.Vñ bene dr̃ ibi, qđ fingit̃ nō irritū testm̃.& gl. ibi adducit illā l.his verbis,qđ fingat̃ testm̃ nō irritū.sed gl.al'r intell'r.& oēs do-cto.qđ ibi dr̃, qđ in l.illa, his verbis.in fi. qđ si hæc satisdō omissa fuerit,vtilis actio in arrogatorē datur , intelligit, vtilis actio.s.ex stipulatu,qa fingitur stipl'o interposita, licet interposita non fue rit, sicut & in stipl'one super dote , q̃ licet interposita non fuerit, fingitur,& sic arguitur testm̃ tenere,& nō esse irritum,sed sic in-telligit̃ ibi gl. vtilis actio,s.ex testō. vnde sequeretur, ꝙ testm̃ fin-geret̃ nō irritū,& certe ego sic intelligo: quia dicit lex illa ff. e. l. his verbis,qđ intelligit̃ esse ↄsultum oīb. pillā satisdōnem , & in fi.dicit,qđ si omissa fuerit,dat̃ vtilis actio, p q̃ omnib. cōsulit̃.hic accipio ex antecedentib.quia q in præfationib.&c.ff.de ver.obl. l.Titia.Pone igit̃, ꝙ alicui sit relicta libertas in substōne , nō esset ei ↄsultum:qa nisi adeat̃ hæreditas ex testō,in quo est relicta dire cta libertas,hic non esset directa:qa directa à defuncto pstat̃ non ab hr̃de,sed fideic.sic.& iō non cōsulit̃ oīb. nisi fingeretur testm̃ nō irritum,& p l.his verbis.non fingit̃ non irritum,vbi expone ī fi.illius legis,vtilis actio.s.ex testō. Vel potes exponere,vt in glo. vtilis actio,s.ex stipulatu,& tñ arguit̃,quod pp hoc non habeat̃, quod fingit testm̃ non irritum.Dicendum,qđ nisi illa lex,ex qua inducit̃ stip'o,q̃ lex vult satisfacere omnib. verum est, qđ testm̃ non fingit non esse irritū.Deinde alius.Item q̃rit̃ qb.competit sti pulatio,seu satisdō,de qua hic loquitur,q̃ præstat arrogator eius fideiussor seruo publico? Dices qđ solum competat illis,q ventu ri essent ad bona,si se nō dedisset in arrogationē,& nulli alij.ego dico hoc nulli alij,qa Roff.dicit,ꝙ cōpetit arrogato si emācipet̃, sed nō est lex antiqua,q̃ hoc dicat.Dic etiam,ꝙ in quolibet maio re arrogato hoc verō est,vt agat ex ista stipl'one,vt ei restituatur bona sua si arroget̃,sed hic est maior deriuatio,q̃ prima,quia lex q̃ loquit̃ de ista mā,semp loquit̃ in impubere,vt hic,& ff.e.l.non aliter.& l.si arrogator. Vnde dico,qđ remedia huius.§.sunt.s.cau tio,seu stipl'o arrogatoria cum eius fideiussorib.interponēda,& ↄstō,qđ ei restituant̃ bona sua si emancipetur,& si sine cā quarta pars bonorū ab arrogatore. Audias de qua q̃stōne lex facit men tionē.ff de inof.test.l.Papinianus.§.si q̃s impubes. & hoc solum hēt locum in impubere,nō in maiore, quia lex noluit impuberi
3 ↄsulere.sed maior sibi imputet nisi sibi ↄsulerit. Sed quid si inter-posita sit stipl'o in pupillari ætate, & post factus fuerit maior, vt pstit.an videat̃ interposita,nec demū indigeat interponi . Credo qđ sic,& hoc qa iuris tps nō est mod⁹,&c.& inspicimus originē obi'o.ↄtinuabimus eā ex . Dico igit̃ qđ et impubes arrogat⁹ si e-mancipet̃ à pr̃e arrogatore nō agit,vt sibi restituant̃ bona sua ex stipl'one de qua hic loquit̃ lex , sed p lege si restituant̃ sibi bona sua,vt hic.Nā p istā satisdōnem inauditū est per legem , quia lex nō dicit hoc ibi,nec alibi , nisi autoritate tua hoc dicas , sed solū illi qui venturi essent ad bona,nisi se dedisset impubes in arroga tionem illi solum agent ex illa stipl'one.Et rō est,qa impubes hēt tutorē,sed impubes si se dedit in arrogationem, verisimile est ꝙ

consulatur

ↄſulat̃ impuberi, ſed de vẽturis ab inteſtato, vel ex teſtõ nõ intro
mittit ſe tutor, iõ illis ↄſultũ eſt remediis h⁹. §. ſ. iſta ſatiſdõne ↄti-
net̃, qa ſi arrogator ſe emancipauerit ſine cã, vel ſeipſum exhr̃da
uerit reliqt ei quartã partẽ bonorũ ſuorũ. Dicit gl. hic, & bñ, qđ
iſta ſtipulatio de q̃ loqtur, ñ ſe extẽdit ad quartã: qa iſta ſtipl'o de
q̃ hic loqtur p̃toria eſt, & in p̃toriis ſtipl'onib, nihil ẽ addẽdũ, vel
diminuendũ. ff. de ver. ob. ĩↄuẽtionib. & de p̃toriis ſtip. l. j. ad fi. gl.
arguit, qđ illa ſtipl'o de q̃ hic, nõ ſe extẽdit ad q̃rtã: qa eẽt de futu-
ra ſucceſſione, & pactũ, ſeu ſtipl'o de futura ſucceſſione, nõ v3. Il-
lud argm̃ ñ mouet dñm meũ, ſed rõ p̃dicta: Tenor igit̃ iſti⁹ ſtipl'o
nis eſt, ꝙ ſatiſdat arrogator de reſtituẽdis bõis ĩpuberis arrogati
vẽturis ad bona ex teſtõ vel ab inteſ. ſi iſte rogat⁹ nõ eſſet, de reſti
tuẽdis ſub iſta ↄdõne, ſi decedat impubes in pupillari ętate. Ego
apponio aliud intell'ui iſti⁹ ſatiſdõnis, qđ nõ apponit gl. nec Ro-
fredus, ſi decedat ĩ pupillari ætate. adde, ſ. viuo arrogatoř, & hoc
ꝓbo ſic. Quę fuit cã ſtipl'onis iſti⁹ interponẽdę, iſta, ne qui vẽturi
eſſent ex teſtõ, vel ab inteſtato ad bona impuberis, ſi arrogat⁹ nõ
eſſet. nã eo datõ in arrogationẽ bonis impuberis defraudarent̃.
Sed põe, qđ p̃moriat̃ arrogator, & hic ſi q̃ fuit cã iſti⁹ ſtipulatiõis
interponẽdæ, dr̃ ita ne vẽturi eſſent ex teſtõ, vel ab inte. ad bona
ĩpuberis, ſi arrogatus nõ eſſet eo arrogato. Nã in bonis defrauda
rent̃, tũc impubes cũ morit̃ inuenit̃ ſui iuris, & ita veñiẽtes ab in-
te, veniunt ad bona eius iuris, nec indigẽt ſtipulationẽ aliq̃ fuiſſe
ĩterpoſitã ſi teſtm̃ erat fcm̃ ſicut ſtipl'o ꝑ arrogationẽ nitebat̃, ita
cũ inuenit̃ ſui iur. tpe ſuæ mortis iſte impubes ↄtingẽs ei in pupil
lari ætate recõciliat̃ teſtm̃, vel ſubſtõ, & ſic ſubſtõne iuris veniũt,
qñ p̃morit̃ arrogator, & iõ iſta ſatiſdõne op⁹ nõ eſt, qñ moritur
ĩpubes in pupillari ætate p̃mortuo arrogatore, iõ attẽdẽdum eſt
in tenore ſtipl'onis, ſi deceſſit ĩ pup. ætate viuo arrogatore. Item
đt hic lr̃a, ꝙ ſi pr̃ arrogator emãcipauerit iſtum. ſ. impuberẽ arro
gatum ſine cã, dẽt ei bona, ſ. oĩa arrogati ei reddere, & quartam
partem bonorum ſuorum relinquere, & dicas, qđ bona ipſi⁹ ar-
rogati ſtatim cum ipſe emãcipauerit, ei reddit, & hoc colligo ex
virtute illi⁹ dictionis, tũc. vñ đt lr̃a dignus emãcipatione fuerit,
& tunc. ſ. in emãcipatione ſua reddat. & hæc eſt vis, & ꝑtãs illius
verbi tunc, vt ff. de ↄd. & de. l. 4. in fi. ſed q̃rtam bonorũ ſuorũ nõ
dat ei ſtatim cũ emãcipat, ſed in teſtõ ſuo: qa đt hæc lr̃a, vel viuus
iuſta cã emãcipauerit, vr̃ ei q̃rtam bonorum ſuorũ relinquere.
vnde hic verbum relinqt, eſt verbum ꝑtinens ad vlti. volunta. ff.
de tab. exhi. l. j. ad fi. Item đt lex, qđ ſi arrogator repetat quartam
bonorum, nimis maturè pet, ff. de colla. bon. l. j. §. ſi impuberi, ad
fi. vñ hic malè đt Rofredus. q đt qđ arrogator ſtatim cum eman
cipat, dẽt dare arrogato quartam bonorum ſuorũ, ſicut tunc bo
4 na ſua tenet̃ reſtituere ei. ¶† Itẽ aliud dixit malè, ſed poſtea cor-
rexit ſe: dẽt relinquere arrogator quartã partẽ bonorum ipſi ar-
rogato, nõne trãſmittet petitionẽ quartæ ad hr̃dem? Ipſe đt, qđ
ſic. & tex. eſt legis, qđ ĩpubes hr̃di ſuo trãſmittet petitionẽ q̃rtæ,
vt ff. de coll. bon. l. j. §. ſi impuberi. Rñd. ſed iſte poſtea correxit ſe.
vnde ſi arrogator p̃decedat, nõ hẽt eius hr̃s petitionẽ quartæ. &
non moueor rõne ſua, ſed alia: quia cũ iſtam quartã referam⁹ nõ
ad tp̃s factionis teſti, vel vltimæ volun. nõ valet legatum, immo
eſſet pro nõ ſcriptũ, vt eſt de cad. tol. l. vnica. in primo ordine. Ad
argm̃ in ↄ̃rium, qđ eſt tex. illius §. ff. de coll. bon. l. j. §. ſi impuberi.
ibi rñdeo qđ impubes petitionẽ quartæ trãſmittat ad hr̃dem, ve
rum eſt ſi arrogatus decedat poſt arrogationem. ¶ Item quæro,
an ꝓ iſta quarta poſſet iſte arrogatus agere pet. hr̃. Dñm, ꝙ non,
qa lex vult, ꝙ arrogator relinquat ei quartam in vlt. volu. & hæc
eſt ↄſtõ diui Adria. q̃ habes ff. de inoff. teſt. l. Papinianus. vnde ſi re
linquat ei arrogator quartã in teſtõ, obtẽperatũ eſt legi diui Pij,
& non intromittit ſe amplius petere ꝑ actionẽ ex teſtõ, ſi nõ re-
linqt, ↄſtõ diui Pij nõ facit eum hr̃dem in illa quarta, ſed obligat
arrogatorem ad relinquendum quartam ipſi arrogato. vnde nõ
aget petitione hr̃ditatis arrogat⁹, ſed qa arrogator obligat⁹ erat
ↄſtõne diui Pij ad fcm̃, iõ ſuccedet ĩtereſſe. qa cũ qs tenet̃ ad fcm̃,
non faciens tenet̃ ad intereſſe, vt ff. de re iud. l. ſi quis ab alio. in fi.
legis, vnde ad illud interreſſe agit ex illa condictione ex lege. Po-
ne, arrogator đt in teſtõ ſuo arrogato, relinquo quartam partẽ
bono. Dico, quod eam non p̃ot petere? qua ſi eam poſſet petere,
aut ex conſtõne diui Pij, aut actione ex teſtõ, relinquendo obtẽ-
peratum eſt ↄſtõni, & iõ ex ↄſtõne illa agi non p̃t. vnde ſi obliga-
tus eſſem vendere, & venderem, eſſem liberatus. ¶ Itẽ, nec actio-
ne ex teſtõ peti p̃t: qa legatũ eſt mera liberalitas: ſed arrogator eſt
obligatus ex ↄſtõne diui Pij relinquere quartam, quare arroga-
tor eſt debitor: ſed ſi debitor legat creditori, non valet legatum,
vt ff. de le. 2. l. debitor. quare actio ex teſtamento locum non hẽt.
Dicendum, ꝙ quando debitor legat i. d. quod dẽt, non valet lega
tum: ſed arrogator non legat. quod dẽt relinquendo quartam:
quia quarta legatum, ſed erat obligatus ad relinquendum quartã
& ſic ad fcm̃. Ad illud, qđ dr̃, quod legatum eſt mera liberalitas,
ſed hic obligatus eſt ad relinquẽdum: Dicẽdum, qđ relinquere ẽ
idẽ, qđ legare, & legare eſt mera liberalitas. Itẽ relinquere eſt di-
ſtinguere, & dare eſt nomẽ facti, quo implet̃ legatus, cũ aliqs donat
rẽ donatã. Sil'r donat donator rẽ donatã, & relinquere eſt nomẽ
donãdi, & eſt nomẽ facti, quo ĩplet̃ legatũ. Ex hoc orit̃ talis dubi
tatio, Si aliqs in extrema ſua voluntate diceret amico ſuo, qđ re-
linquetis vos filiis veſtris? & đt ipſe, Ego relinquo tali talẽ domũ
& tali relinquo talẽ vineã, & ſic fcm̃ eſt totũ teſtm̃ ꝑ iſtud verbũ
relinquere. Certe iudicatũ fuit teſtm̃ nullũ eſſe: qa relinquo, &
lego idẽ ſignificãt, ſed nõ ſeqt̃ relĩquo, ergo lego. C. de ſacr. ecc.
l. vl. vñ eſt æquiuocatio, relinquere. i. dimittere: qa cũ qs morit̃,
oĩa dimittit: nihil ſecũ đfert, & iõ hoc verbũ relinquo duo ſigni-
ficat. qđ erit? In dubio neſcit̃ vtrũ vellet dicere relinquo. i. lego,
vl' relinquo. i. dimitto. Veniam⁹ ergo ad arg. & dđm. ꝙ nõ eſt ꝓ-
priè legatũ. vñ đt lex, ſi donaui tibi x. vt ea mihi mutuares, tu mu
tuaſti: non vr̃ eſſe mutuũ: qa mutuare eſt voluntariũ, & eras hic
obligatus ad aliqd mutuandũ & ita eſt de rigore, ſed de æqtate
mutuum eſt, vt ff. ſi cer. pet. l. ſi tibi pecuniã. Ita dico hic, licet ſit
obl's, ſed ab eo peti ñ poterat, eo mortuo incipit hr̃s teneri cum
effectu, & hoc eſt al's cũ actio ab hr̃e, & ↄ̃ hr̃dẽ incipiat, vt C. vt
act. ab hær. & ↄ̃ hær. inci. l. vnic. Sciendũ qđ quocunq; mõ emãci
pat arrogatũ pr̃ arrogator dẽt reſtituere bona ſua, ſed in quarta
bon. arrogati ẽ diſtinguẽdũ: qa ſi emãcipatio eſt incognita, & ſic
in cãæ cognitione ↄſtat de meritis arrogati, & de probitate, hẽt
quartã: ſi ſine cã nõ hẽbit. vñ hic dr̃ qđ dẽt fieri iſta emãcipatio
cã cognita, & ſi in cãæ cognitione nõ ↄſtat de meritis arrogati,
& de ꝓbitate arrogatoris, nõ hẽbit quartã. Dicẽdũ eſt igitur qđ
ſi cã eſt de ĩmeritis arrogati priuatur quarta. vñ ſcias, qđ illę ſunt
cãæ priuãdi q̃rta, q̃ ſunt cãæ exhæredationis, vt in auth. vt cũ de
app. cog. §. aliud quoq; caoſ'm. Vñ ſciẽdũ, qđ aliud ẽ ſi exhr̃dẽ: nã
iſte arrogatus hẽt vnã ſolã viã, ſi peteret quartam ex ↄſtõne diui
Pij, vt ff. de inoff. teſt. l. Papinianus. §. ſi ĩpuberes. ſi p̃tereat̃ hẽt tri-
plicẽ viã, p̃t dicere teſtm̃ nullũ ſicut & qlibet ſuus, vt C. de li. p̃te.
5 l. vlt. ¶† Dr̃ hic, qđ ſi arrogator exhr̃dauit filiũ arrogatũ, vl' emã
cipatũ ſine cã, dẽt ei relinquere in teſtõ ſuo quartam ꝑtẽ bono-
rũ ſuorum intelligũt qdam in indefinita, q̃ ęquipollet vniuerſali.
ff. de pig. l. neceſſarios. §. ſi annua oĩum bono. qa lr̃a đt quartam
bonorũ ſuorũ, ſ. arrogatoris. & hẽret alios filios nãles, & ltĩmos
vt ff. ſi qđ in fraud. pat. vlt. ¶ Arguit̃ ↄ̃ eos, ſm̃ hoc inueniet̃ ꝙ plus
hr̃et ltĩmus, q̃ nãlis, & ltĩmus. Ad hoc bñ rñdet, quod hoc nõ eſt
verum: quia iſte arrogatus diues eſt, vt frequenter accidit, & ha-
buit pr̃ arrogator fructus interim, & eſt caſus. l. ꝙ ltĩmus tm̃ plus
habet q̃ ltĩmus, & nãlis, vt in dato curiæ, vt in auth. de trien. & ſe-
mis. §. j. Item arrogatus plus habet quam naturalis, & legitimus
vt ff. q ĩ frau. cred. l. vlt. quia ibi dicit, qđ talis filius adoptiuus hẽt
quartam in oĩb. bonis pr̃is adoptiui. & ſi aliqd alienatũ fuerit, de
his hẽt reuocatoriam actus, q̃ filius nãlis nõ hr̃et ſaltem indiſtin
ctè. Et ꝑ hoc arguit̃, qđ plus hẽt ltĩmus, quam nãlis non hr̃et, ſal-
tẽ ĩdiſtinctè, qđ hr̃et ltĩmus, vñ vel arrogatus ↄtentus eſſet quar-
ta eius, qđ habiturus eſſet ab ĩteſtato: qa nãlis, & ltĩmus ſm̃ hoc ẽ
ↄtentus. vt C. de inof. teſt. l. cũ q̃rit̃. Ad lr̃am iſtã, q̃ loqt̃ ſimpl'r: qa
đt, qđ dẽt hr̃e quartã partẽ bonorũ arrogatoris, rñdet. qa đt, qa
hoc frequentius accidit: qa iſte q nãles filios hẽt, arrogat vnũ, vt
ff. de ado. l. nec ei. Præterea, & iõ cũ ſit vnicus filius hẽt q̃rtã oĩũ
bonorũ arrogatoris, qa hæc eſt q̃rta eius, qđ habiturus eſſet ab
inteſtato: qa ab ĩteſtato totũ hr̃et, ſed vr̃, qđ iſta quarta ſit hodie
ampliata, vt in auth. de trien. & ſe. iſte arrogatus eã nõ hẽt, ſed ex
ↄſtõne diui Pij quartã petere p̃t. Sed p̃t dici, qđ quarta eſt eis am-
pliata q hñt q̃relam, vel aliud auxiliũ loco q̃relæ, vt conſtõnem.
arg. ff. ſi qs cau. l. ſi cũ. §. qui iniuriarũ. Hic loquit̃ de tribus, de bo-
nis arrogati, qa ſibi reddunt̃. Itẽ quarta bonorũ arrogãtis. Itẽ bo
na q̃ interim acqſiuit medio tpe iſte arrogat⁹ pr̃i arrogatori acq
ſiuit quo ad ↄmodũ, vel vſumfr. vt ſunt bona aduentitia. & đt gl.
qđ bona illa reſtituet iſte pr̃ arrogator filio arrogato ſi emanci-
pet̃, ſed vſusfr. remanet pr̃i arrogato ad vitã p⁹ emãcipationẽ, &
adducit ad hoc duas leges, vt ff. fa erc. l. ſi filia. §. 2. & ff. đ vul. ſubſt.
l. ſed ſi plures. §. in arrogato. & C. de bo. q̃ lib. l. cum oportet. §. cũ
ãt. & illæ leges aliud ↄcludũt circa ꝓpoſitum gl. L. ex. j. probat, qđ
arrogator retinet vſumf. medij temporis quo fuit arrogatus ar-
rogatiõe, & hoc ẽ ſatis æquũ, ſcđa no. ꝓbat de tpe futuro niſi di
uidi vſumf. Et hoc ẽ ſatis tolerabile. vñ ĩ nãli, & filio ltĩmo ſi erat
in ꝑtãte pr̃is, morte; qa ipſe filius moritur, remanet vſusfr. patri,
qa ipſe filius morit̃, & inſolidum in vita ſua: ſi emancipatur, dimi
dia. hæc probãtur in auth. de hr̃. q̃ ab inte. §. vlt. Dicas, qđ reſtituẽ
re dẽt pleno illo iure illũ vſũf. nec ꝓ tpe futuro dẽt aliqd retinet̃,
ſicut & alia bona arrogati, & hoc oñditur ſic: qa ꝑ l. ff. totum pr̃i
acqrebat̃, vñ in acqrẽdo nõ erat diuiſio ꝓprietatis, & vſuſ. ergo
nec ĩ reſtituẽdo, & ſic dẽt reſtituere iſta bona cũ vſuf. ĩ acqrẽdo,
& retinẽdo: qđ iur̃ C. locũ hẽt, & fauor̃ filiorũ ẽ introductũ, ergo
ñ dẽt retorq̃ri ĩ eorũ lęſionẽ. ff. de legib. & ſen. l. nulla. C. de le. &
ↄſt. l. qđ fauore. quare ſil' cum vſufructu dẽt reſtituere bona ad-
uẽtitia pr̃ arrogator, q̃ interim filius arrogatus dũ fuit in arroga-
tione ſibi acqſiuit. Seqtur poſtea §. In plurimis. ibi, ſed & illud ve
tum habuit dominus meus quendam doct. q totum econtrario
6 exponebat ĩ litera, quam gl. exponat; vñ dicebat, † qđ ſpadones
dicun-

dicunt aliqui, qui fm nam generare nõ pñt: quia castrati; & tales bñ pñt adoptare, & matrimonium possunt ɔhere: qa hoc est vitiũ nãle, & vitionãli parcitur, vt ff. de dam. infe. l. fluminũ. §. vitiũ. Et ad hoc habes in his, q̃ sunt nobis à nã. &c. sed castrati sunt illi, quib. virilia amputant. vñ dr̃ castratus quasi castè natus, & iste adoptare nõ potest, quia nec generare. Fiebant eunuchi, vt cum dominab. starent, & vt eis relinqueret aliud, sed hodie p legẽ est phibitũ ne fiãt eunuchi, & qđ dr̃ hic, ꝙ spadones, i. castrati, fm istam expositionẽ non pñt generare, nec matrimonium ɔhere: qa verum est secundum ista iura, ꝙ non poſſunt generare, nec matrimonium contrahere. Dominus meus de hoc non curat.

1 *Fœmina non potest arrogare, nisi sibi concedatur à Principe.*
2 *Arrogari quando possit filius naturalis per rescriptum Principis.*
Et quæ sit forma, quæ obseruari debeat in supplicando.
3 *Filius naturalis potest legitimari per rescriptũ Principis, & quæ sit forma.*

1 §. Fœminæ. † Ibi dr̃, ꝙ fœminæ non pñt arrogare, quia nec habent in potestate, nisi cũ amiserint filios, & in solatium filiorũ amissorũ: & tũc ex rescripto principis pñt sĩlr arrogare, & non al's. quare hic dr̃, ꝙ fœminæ pñt arrogari, & non arrogare. Dicendum, ꝙ licet rescriptum principis in vtroq; requirat, tñ pñt arrogari p rescriptũ principis de iure cõi, sed arrogare non pñt p rescriptũ de iure cõi spãr, si in præiudiciũ eis ɔcedat, vt hic, & cũ cã. s. in solo casu amissorum filiorum.
2 Casus. n. † Quærebat hic dñs meus, qđ sit arrogatio: qa dicebat ipse ñ possum arrogare p rescriptum principis filiũ meũ nãlẽ. C. de nat. li. l. legẽ. & tñ bñ possum eũ lĩmare p rescriptũ principis, vt in auth. quib. mod. na. effi. sui. §. illud. & certè vr̃ qđ l. illa C. al's intelligit decreta, & sic correcta, sed non est, vñ dicas, ꝙ in arrogatione non oportet facere mentionẽ filiationis supplicando, sed sufficit dicere talem extraneũ sui iuris volo arrogare, vnde nec in rescripto pncipis fiet de hoc mentio, sed in legitimatione oportet, qđ fiat mentio filiationis in supplicando, & naturalita-
3 tis. ¶ † Quòd dicat, dñe talis est filius meus nãlis, vñ peto, qđ legitimatis eum, vñ in rescripto dẽt fieri mẽtio, & ita alius est modus supplicandi, & ɔcedendi in vno, q̃ in alio, vñ in legitimatione, nisi esset facta mentio filiationis, & nãlitatis, nõ valeret legitimatio, sed eẽt arrogatio, hic allegatur prẹallegata auth. q. mo. na. effi. sui. §. illud notãdum. in fi. tit. dr̃, quòd si dñs seruum suum nominauerit filium apud acta, qđ erit liber. Dicebat dñs meus, qđ aliqua intẽdebat se probare filiã cuiusdã, vt ei succederet, deposuerunt testes ipsam fuisse filiam, opponebatur ɔ̃ dicta testiũ, ꝙ non sequebatur, dato, ꝙ esset filia, ꝙ põt hic esse filia legitima, & nãlis, & sciendum est succedere patri. Certè dicendum est, qđ sufficit in testamento, ꝙ intelligitur, ex quo dici potest, qđ est filia quod intendit, ꝙ sit filia legitima: vnde dicit lex, si aliquis dicat ipsum filiũ legitimũ, in auth. vt lice. ma. & auiæ. §. ad hoc, &c.

Quibus mod. ius pat. pot. sol. Rub.

1 *Sacerdotium liberat filium à patria potestate.*

Ideamus Nunc quibus &c. ibi, Mortuo verò auo, &c. & ver. Si verò is. ibi dicitur ꝙ nepotes per mortem aui efficiuntur sui iuris si nõ erant recasuri in potestatẽ patris sui, scilicet filij post mortem aui, puta quia mortuus erat filius, pater eorum añ auũ, vel exiuerat de patris sui ptãte per emãcipationem. sed si per dignitatem recasuri sunt in potestatem filij, qui exiuit de potestate patria per dignitatem, non vr̃ exiuisse quo ad suũ incommodum, vt in auth. ɔstitutio, q̃ de dignitatib. §. illud. Et iõ nepotes, i. filij istius filij: qui exiuit per dignitatem de potestate aui, respũ istius filij recidunt in eius ptãtẽ, nec ipse pr̃ amittit patriã ptãtem. per hoc soluebat dñs meus talem qõnem. Est in quadã terra cõsuetudo, qđ si aliquis decedat, qui non hẽat liberos in ptãte, qđ dñs terræ oĩa bona occupet iure manus mortuæ. Habebat quidã, q decessit, filium sacerdotẽ, Rectorem ecclesię, q morabat se paratus à patre in ecclesia sua, Dñs iure manus mortuæ volebat bona occupare: dicebat dñs meus, qđ sacerdos erat in potestate defuncti tpe mortis: quia licet staret separatus à prẽ, tñ non erat ex ptãte: qa iste nõ est de illis modis. Arguitur sic: certi sunt modi quib. tollit patria potestas, iste nõ est de illis, p quos qs exeat de potestate, q hoc titulo noĩant: ergo per talẽ modũ quis non exit de ptãte, &c. ¶ Si'is modus arguendi ff. de his, qui sunt sui vł alie. iu. l. prẽ furioso. circa prin. & sic dñs terræ non debat hr̃e bo-
1 na prĩs sui defuncti iure manus mortuæ. † Nec est dicendũ, ꝙ p sacerdotium exiuerit qs de prĩa ptãte, quia licet episcopalis dignitas faciat aliquem exire de patria ptãte, non tamen inuenit sic de dignitate sacerdotali, vt C. de epis. & cle. auth. sed epãlis. Di
a cebat ɔ̃, qđ imò sacerdotalis dignitas [a] facit quem exire de prĩa ptãte, & dicebatur, ꝙ erat decretalis vel decretum: esto, qđ ita esset, adhuc allegabat pro sacerdote: quia licet per sacerdotalem dignitatem exiuerat de patria potestate, tamẽ ille, qui per dignitatem exiuit de patria potestate quo ad suum commodum videtur exiuisse, vt in auth. constitutio, quæ de digni. §. illud. & ideo dicebat illum sacerdotem admitti ad bona, & ita fuit iudicatũ.

ADDITIO.

a Sacerdotalis dignitas. Adde Bar. in l. patre furioso. ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. Et nunquid sacerdos sit persona publica, & posit alteri stipulari, vide eundem in l. j. §. huius studij. ff. de iust. & iu.

1 *Relegare quibus concessum est.*
2 *Pater deportatus amittit ciuitatem, & iura ciuium Romanorum, & sic patriam potestatem.*
Et filius deportatus exit de patestate

§. Cum autem is, &c. Ibi dr̃, ꝙ deportatus amittit prĩam ptãtem. Dicit gl. sententia deportationis non põt dari, nisi quatuor iudicib. ab imperatore, & ab eo q vices eius agnoscit: à pfecto prætorio, & à præfecto vrbis, vel ab eo qui vice eorũ cognoscit đ mandato principis vt qa pfectus ptorio decessit, mittit ad tps ab Imperatore aliquis, q vice istius cognoscat. certè iste poterit deportare, & rõ ẽ: qa iste ordinarius est, q vice alterius iudicis ex mãdato principis subrogat. vt est casus C. de offi. eius, q vicem alterius iudicis gerit. l. 2. Ex hoc soluebat dñs meus talẽ qõnẽ, Aliqs eps decessit, mandauit Papa duob. vt exerceant officiũ defuncti, decessit vnus illorũ: qrebat, an alter posset cognoscere? Certè rñdebat, qđ sic, qa erant ordinarij. Sed in ordinariis duob. in eodẽ officio vnus põt cognoscere sine alio, licet aliud esset in delegatis, & de hoc dicebat esse plura explã (al's, exẽpla) hoc hẽtis ff. de offi. ɔsul. l. v-
1 nica. ¶ † Dicit eadẽ gl. postea, qđ oẽs illi q habẽt merũ imperiũ, pñt relegare, & certè dico qđ ñ: qa ɔcessum est psidi spãr, vt ff. đ interdi. & releg. l. relegatorũ. j. rñ. nec dico, ꝙ hic sit merũ imperiũ, sed ea q̃ mero imperio magistraliter tractãt, qa nec amissio-
2 nẽ ciuitatis, nec mẽbri mutilationem. ¶ † Sequit ver. Sed si ex ĩdulgentia. vbi dr̃, dictũ est ꝙ pater deportatus amittit ciuitatem, & iura ciuium Romanorũ, & sic patriã ptãtem. Similiter si filius fuerit in potestate deportatus, exit de ptãte. Sed isti, q sunt restituti recuperant p restitutionẽ pristinũ statũ, & gradũ, & hoc dicebat dñs meus, qđ litera ista melius faciebat ad qõnẽ, q̃ seqt, q̃ lr̃a de mundo & si ipse vellet soluere sicut ipse audiuit, qđ soluebat, ipse solueret p istã lr̃am, & per iura illa, q̃ hic alle. ¶ Qõ est talis, Papa reuocat expectantes in quadã ecclĩa. Reuocatis expectãtib. qdã impetrat pbẽdã primã in illa ecclĩa, q̃ vacabit, postea venit vnus de expectantib. reuocatis, & impetrat restõnẽ: restitutus est, vacat pbẽda, vult admitti ille, q impetrauit pbẽdã, & pponi ei qui impetrauit restõnẽ: restitut⁹ eẽ, quia licet impetrauerit postea, q̃ ille impetrasset, tamẽ non impetrauit ipse præbendam, sed restõnẽ ad illam, q̃ primò impetrauerat, sicut ille q mõ vult admitti ex testõ in pristinũ statũ. & gradũ, & fm hoc dẽt ille priõ admitti, & pponi. ¶ Dicebat, qđ p hanc literã hoc liceret, & vr̃ esse sĩlr casus l. in fi. C. de sen. pas. l. in insulam. vbi dr̃, ꝙ si miles q fuit missus in insulã: qa vẽdidit arma sua ignominiosè restitutus est, non solũ recuperat, qđ sit miles, sed oportet in eo gradu, in quo primò erat: qa in matricula militũ scribuntur per ordinẽ primò maior, secũdò minor, postea minor: vñ gradũ quem primò habebat, recuperabat per restitutionem. Ad idem est ff. de contratab. l. j. ad fi. dominus meus tamen dicebat, quòd fortè diceret contrarium, & rationes istas bene dissolueret.

1 *Captus ab hostibus quare fingatur seruus.*

§. Si ab hostibus. Dicit gl. qđ hic colligunt quidam quoddam genus hoĩum in pẽdenti vt ĩducãt, hoĩum alij sui iuris, alij alieni iuris, vt s̃. de his q sunt sui, vel alie. iur. j. rñ. alij ĩ pẽdenti, vt hic. vñ status liberorũ eius q captus est ab hostibus, est in pẽdenti, vt hic dicit gl. qđ illud tertiũ mẽbrũ, non est verũ, & ad hoc alle. pl'es leges, vñ liberi eius q captus ẽ ab hostib. prẽ eorũ existẽte in captiuitate, sui iuris sunt qa interim seruus est, dũ est in ptãte hostium, & q in aliena ptãte est aliũ in sua ptãte hr̃e non pt, ad l. Iuliã de adulteriis. l. sic eueniet. ff. de acq. rer. do. l. homo liber. §. qcquid. Rñdet ad lr̃am istã, qđ nihil est in pẽdẽti inspecto statu pñti. capti ab hostib. sunt sui iuris: sed inspecto futuro ex his, q̃ euenire possunt, est aliquid in pendenti, & sic est hic ẽt status pñs istorũ, q sunt sui iuris. iste status respectu futuri pendet, qa si reuertat pr̃ fictione iuris postliminij, fingeretur sp alieni iuris: ita fingerent sp filij fuisse in prĩs ptãte, quia & pr̃ fingeretur sp fuisse in ciuitate. Et ꝙ inspecto futuro dicat aliqd in pendenti non inspecto pñti, probatur dictis ll. ff. de ver. ob. l. ɔdõ. ff. si cer. pe. l. cum ad pñs. l. certi ɔdõ. & l. itaq; ¶ Sed certè ita dicas, qđ licet ĩ pñti liberi capti ab hostib. sint sui iuris, tñ lex dicit, ꝙ non sunt plenè sui iuris. ff. de suis, & lẽgi. l. pe. Dicit litera, Sed & qui captus, &c. Litera ista legitur secundum gl. vno de duob. modis. Et dominus meus legit tertio modo. Primus modus fm gl. est, quòd non vr̃ quis seru⁹ esse, nec importat hostium esse veritate, donec fines imperij excesserit. ff. de capt. & postli. reuer. l. postliminium. §. postliminio. sicut de furto non manifesto dr̃, ꝙ non est furtum non manifestum, donec res furtiua ad locum destinatum fuerit deportata. vñ si ante quandocunque deprehẽdatur, dicitur furtum manifestum, vt j. de obl. ex delicto. §. manifestum. Scdò mõ legit gl. sed non est intellect⁹

literę. Vñ tertio mō dic, ꝙ hic est intell's literę: q̄a siue reuertatur bello, siue q̄a furtiuè recedit ab hostib. sp dr̄ postlimio reuersus, vt hic, & hoc importāt ista verba, reuertat̄, siue bello recuperat̄ cum bello postliminio rediisse æstimat̄. i. dr̄, vel creditur fm veritatem non æstimatur, i. fingitur, quasi nō sit verè reuersus postliminio, sicut gl. exponit, sed non est intell's lr̄æ. vt dixi. ¶ Hic tanguntur duæ fictiones, s. fictio iuris postliminij, & idē est si moriat̄ in captiuitate, ꝙ eē mortuū hora captiuitatis. Sed tūc arguit, prima hora captus fuit seruus, ergo fingitur mortuus seruus, q̄d est ꝯ mentē legis Corneliæ, vt ff. de test. l. lex Cornelia. Dn̄t q̄dam ad istud argm̄. fingitur esse mortuus prima hora captiuitatis, & illo momēto erat liber. Dicendum, ꝙ fictio legis Corneliæ fingit ipsum mortuū eē prima hora captiuitatis, non ipsum mori: q̄a tūc fingeret eum mori seruū, vñ aliud est mori, aliud mortuū eē, vt de ꝯd. & dem. l. si hæres. fingit emittere spiritū. Et hoc petas tu in argumento tuo, ergo fingi mori seruus non sequitur sed bñ cōcludes, ergo fingit̄ mortuus dū eripiebat̄ ī seruitutem, vñ fingit lex Cor. ipsum mori liberū, quia eripiebat̄ in seruitutē. ¶ † Quæ-
1 ret aliquis, q̄ æqtas est ista, q̄d ille, q captus sit ab hostib. sit seruus legis, q̄ hic induxit induci ꝑ hostib. & ꝯ nos ita opponebat q̄dā nobilis laicus, & dn̄o meo ipse dicebat. Et ꝓ nobis ꝯ hostes pōt eē rō quare captus ab hostib. seruus fingat̄, q̄a Imperator potest dare legē hostib. si vellet, q̄a dn̄s totius mundi est. ff. ad legē Rhodiā de iac. l. deprecatio. sed nō sunt digni legib. sicut de meretrice dr̄, ꝙ non est dignū legum laqueis innodari, vt C. ad l. Iuliā de adul. l. q̄ adulteriū. Itē & si de iure posset dare legē hostib. q̄a de iure posset ꝯstituere, ꝙ capti ab hostib. essent liberi, cū hostes de fcō nō seruant, & sic leges essent ludibrio, q̄d esse non dēt. ff. de iud. l. si ꝑtor. iō nō cōstituit, q̄d capti ab hostib. erāt liberi. vñ cōi assensu Impatoris, vel ppl'i Romani, & hostium introductum fuit, q̄d illi serui, & illi, quos de suis caperemus, essent nr̄i. Si q̄ras quare voluit lex vl' Imperator captum ab hostib. liberum, seruū esse apud nos, licet apud hostes diceret ipsum seruum esse? Dicēdū, ꝙ ex quo est seruus hostium si liber remanet cum apud nos retinet bona sua, & ista bona essent hostium, & illa est rō quare captus, tam apud nos, quàm apud hostes, haberetur pro seruo.

§. Præterea.

Et dr̄ in illo §. x. & tunc ex edicto q̄d p̄r eadē iura hēt in bonis filij emancipati merito ꝑferat̄ p̄r ono in bonis liberti: & q̄ sunt illa iura, exponit̄ in gl. Sed quærit̄. p̄r q emācipat filiū, hēt ꝯt. sicut patronus ꝑteritus a liberto iure nihil hēt ꝑ ista iura, est ne hic correctū? Dicit Azo, hodie est correctū, hr̄ditas enim descendentiū æqual'r ascendentib. defert̄ patri, & matri, vt in aut. de hær. q̄ ab intest. defer. §. ius hodie. Hugo dixit ꝯriū, quod immò hodie p̄r hr̄et ꝯta. & præfertur matri. Dicendū, q̄d vr̄ correctū. P̄r si non emancipasset filium habebat olim oīa iura peculij, sed hodie tm̄ hēt hr̄ditatem in aduentitiis, & si non emancipetur, vt in auth. de her. q̄ ab intest. defe. §. j. quare. Sed hic erat cā, quę post emancipationem habebat ꝯta. & præferebat̄ matri: quia si non emanciparet, hr̄et oīa, & si hodie cessat, ista causa cessabit, & sic p̄r n̄ præferet, & effect⁹, vt s̄. de epis. & cle. l. gn̄al'r. & sic p̄r n̄ ꝑfert̄. Dd̄m ab intestato pater, & mater hodie æqualiter sunt admittēdi: sic loquitur illa auth. de hær. q̄ ab intest. defer. §. q̄ns. sed ex testō ꝑ ꝯtab. Dico ꝙ pater ꝑfert ma tri: q̄a in successionib. ex testō inuenitur ius antiquū correctum.

1 *Taciturnitas æquiparatur consensui, vbi est coniunctio personarum.*
2 *Emancipare filium in quibus casibus possit cogi pater.*

§. Sed & si pater.

Dr̄ in isto §. q̄d qui tacet, consentit. Dicas qui tacet, non consentit rl'r, vt ff. de reg. iur. l. qui tacet. non vtique, sed vbi inuenitur ꝯrium, dico, ꝙ speciale est, vnde hoc est speciale, ꝯiunctio personarum: vñ cū pater dat filiū in adoptionē, & filius tacet, vr̄ ꝯsentire: quia
1 vr̄, ꝙ tenere debeat id q̄d pater facit, & sic loquitur hic, q̄d † qui tacet, ꝯsentit, vbi est ꝯiuncto personarū, & sic loquūt̄ leges sīl'es, q̄ ad hoc inducuntur: vñ si donat̄ res mea me p̄nte, & non ꝯdicē te ab extraneo, non nocet mihi, si à ꝯiuncto, nocet: quia habeor pro ꝯsentiente, vt ff. de do. inter vir. & vxo. l. si seruus cōis. Sed si ab extraneo interueniat aliud q̄ taciturnitas, q̄a recipi ꝑtium bñ mihi ꝑiudicet: quia receptio ꝑtij bñ ꝑiudicat. ff. de euic. l. quidam ex parte. Ista iura inducebāt ꝯ dn̄m meum in quadā q̄ōne. Quidā maritauit vnam de filiab. suis, cum duas hr̄et, & mr̄ erat mortua. Post lapsum tpis maritauit aliā, & dotauit eam de bonis matris, ēt p̄nte ea, quæ primò fuerat maritata, & nō contradicente. Quæritur vtrum sibi ꝑiudicet? & arguebat̄, ꝙ sic: q̄a si aliàs coniuncto personarū inducit ꝯsensum, multo fortius ꝯiunctio ꝑsonarū cum fauore dotis, q̄a cā dotis fauorabilis est. Vñ iura pallegata ꝓ hoc inducebant̄. Dn̄s meus distinxit in ista q̄ōne, aut illa filia, q̄ tacuit, erat emancipata. Sed dices, Nonne erat vxorata, & sic ex ꝑtātem? Dicēdum, ꝙ pp hoc non exiit potestatē patris q̄a certi sunt modi excundi de ꝑtāte, vt hoc titulo, iste non ē de illis &c. & est similis modus arguendi ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. l. patre furioso. Casus legis est C. de cōd. inser. l. si vxorem. vñ distinguendum est de illa, quæ tacuit, aut erat emancipata, aut sui iuris, bñ poterit loqui, & intell'r consentire, & sibi ꝑiudicat̄ & in emancipato loquitur lex, q̄ pro hoc adducit̄, & optimè facit lex, ꝙ qui tacet, ꝯsentire vr̄. ff. d pig. l. si fideius. §. p̄r. Si in patria ꝑtāte, non hr̄ pro consentiente: q̄a non debuit ꝯdicere, immò erubescere. C. de bo. q̄ li. l. cū oportet. & h. d. expssē auth. de nuptiis. §. si mulier. non creditur ei, q̄ voluntatē p̄ris, vel dn̄i sequit̄, vt ff. de reg. iu. l. velle n̄ credit̄. Sed dices, nonne hic erat in ꝑtāte, si tacet, ꝯsentit. Dicendum q̄d est casus alius penitus ab eo, de quo
2 nr̄a fuit ꝓposita q̄ō. † Dr̄ in fi. huius tit. q̄d in casib. p̄r cogit̄ emācipare filium, vel filiā, vt si malè tractet, vel si filiæ imponat necessitatē peccandi, & idem dico, & si filio, & aliis casib. qui hic tanguntur in gl. Sed tūc q̄rit̄, vtrum in iisdem casib. si filius malè tractet patrem, vel patri imponat necessitatē peccandi, an filius coget̄ emancipari, quia sicut inuitus nō emancipat̄, vt in auth. q̄b. mo. na. effi. sui. §. gn̄al'r. Sic nec inuitus emancipat dicendum q̄d non, & rō: quare cogitur p̄r emācipari in ꝑdictis casib. est illa: q̄a non expedit filio, ꝙ sit in potestate patris, sed pater non esset in ꝑtāte filij, vnde de similib. ad similia non est procedendum. Item pœna est patris emancipare: q̄a amittit ius patriæ potestatis. Idē ꝓpter delictum cogitur emancipare: sed emancipari non est filio pœna, sed libertas: ideo non cogitur emancipari, propter delictum suum: quia hoc esset sibi commodū, & quis non debet ꝯsequi commodum de eo, de quo pœnam meretur. ff. de neg. ge. l. siue hr̄ditaria. in fin. & ff. de interd. & releg. l. relegatorum. §. fin. vnde propter delictum non meretur emancipari, immò si esset emancipatus propter delictum suū, reduceretur in patriam pote. C. de nat. lib. l. vni. sed Alex. consuluit patri: quia venit coram. iudice, & talem sententiam quam vellet pater, ferret iudex contra filium. C. de pat. pot. l. si filius.

De tutelis. Rub.

1 *Tutelarum tria sunt genera, testamentaria, legitima, & datiua.*
2 *Tutela differt à patria potestate.*
3 *Tutor ratione officij debet habere sumptus, si quidem facit alios quàm domi.*
4 *Nemo viuit ex vento.*
5 *Expensas quas debeat habere actor ratione contumaciæ rei.*

Ranseamus. §. Est autē tutela. hic diffinitur tutela, & n̄ diuiditur. † tria gn̄a
1 tutelarum, testamētaria, legitima, & datiua. Ad hoc dicit Placētinus, quòd hic diffinitur, & diuidit̄ tutela. Diffinitur autem vsq; ad verba illa, data iure ciuili, &c. Et tangit̄ diuisio, tutela, data ciuili iure, & per hoc tangitur legitima, quæ, datur à lege ĵ. de leg. ag. tu. in prin: ac permissa, s. à lege vel à testatore, & sic tangitur testamentaria, & datiua, quia à lege permittitur testatori, & iudici dari tutores, vt in §. permissum. Dn̄s Azo dicit, q̄d diffinitur hic, sed nō diuiditur, & hoc dicebat iō q̄d Imperator hic à principio diffinitionis vsque ad finem ēt illis verbis inclusis data ciuili. Item sine aliqua pensatione, & separatione procedit, q̄d non esset, si diuidere intenderet. Dn̄s meus dicit, ꝙ pt̄ sustineri Placentinus, q̄d hic simul diffinitio bñ approbat̄ apud Logicos. Sequitur in diffinitione, Tutela est vis atque potestas. Dicit gl. ꝙ vis ponatur pro adiectiuo, & pro tanto dr̄ violenta potestas: quia inuito dat̄. Sed dic aliter, & latius, vt ꝑ Guarneriū in l. j. ff. eo. tutor & inuitus datur, vt ff. de tu. & cu. datis ab his. l. illud. & l. nec nō. & bñ dico, q̄d datur inuitus tutor nisi legitimam hēret excusationem, vt ĵ. de excu. tu. ꝑ totum. Sequitur in diffinitione. Ad tuendū eū, &c. & sic tutela est ad tuitionē, & sic ad commodū, & vtilitatem pupilli, & per hoc colligit̄ differē
2 tia inter tutelam, & patriam ꝑtātē. † Nam patria potestas est ad commodū p̄ris, q̄d apparet, quia patri acquirit. ff. de acq. hær. l. placet. tutor est ad commodū pupilli, vt dictum est. Sequit̄ in diffinitione, q pp ætatem, &c. Hic colligit̄ alia dr̄ia inter eos, q̄ sunt in tutela, & eos, qui sunt in patria potestate: nam q̄ sunt in tutela, liberant̄ pp tutelam, vt q̄n facti sunt adulti, vt ĵ. quib. mod. finit̄ tut. in prin. Nam qui sunt in patria ꝑtāte, & si hērēt mille annos, non liberātur, nisi mors p̄ris, vel emancipatio, vel alius modus excundi de ꝑtāte interueniret. de quib. dictū est s̄. quib. mo. ius pat. po. sol. ꝑ totū. Seqtur in diffinitione, In capite libero, &c. gl. hic signata allegat hic l. vnam, ff. de tut. & cu. da. ab his. l. si impuberi cui legi aliæ duæ sunt ꝯriæ, quas allegat. leges istas ita distingue, aut ille seruus, q vult cogere hr̄dē est seruus hæredis, & tunc nō pōt cogere: & sic loqtur illa lex. ff. ad Tre. l. cogi. §. si seruo. aut ille seruus est seruus hæreditatis, & tunc distingue, aut est sibi libertas, & hæreditas relicta ab vna persona tantum: q̄a fuit vnus solus hæres institutus, qui rogatus fuit per fideicom. hereditatē restituere illi seruo, & ipsum manumittere: & hoc casu pt̄ cogere hæredem, vt hæreditatem adeat, & eam sibi restituat, & libertatem præstet, & sic loquitur lex. ff. ad Treb. l. mulier. §. non est. aut est seruo libertas, & hr̄ditas relicta à duob. qui duo sunt hr̄des instituti, & vnus est rogatus restituere hæreditatem, & alius ꝑstare libertatem, & tunc distinguit̄: Aut portiones eorum ad vnū eorū redeūt, & q̄ casu factæ sunt vnius. & tūc ille ad quē añ porrigit̄ à seruo adire hr̄ditatē, & vltimo. Aut relicta ē seruo à duob.

duob. hr̄dib. hr̄ditas, & libertas, nec vnius hr̄dis portio ad alium redit casu venturum p̄t coger̄, vt adeat, sic loq̄r lex ff. ad Treb. l. si res aliena. §. seruus. Aut sibi relicta ē hr̄ditas, & libertas à duob. quorū vn⁹ ē hr̄s, ali⁹ legatari⁹, & tūc ipse. l. apud iulianū. §. vlt. & e. ti. l. n̄ ē cogēd⁹ Caio. tūc q̄rit̄, an tutor dēat sustētari d̄ bonis pupilli. Vr̄ q̄ nō. eō̄ vr̄, q̄ ī mò. nā sicut ferre testimoniū ē on⁹, ita tutela ē on⁹. Testes sū mpt⁹ suos hn̄t à p̄ducēte, quare & tutor à pupillo. Itē q̄a nemini offīn suū dēt eē dānosum. ff. quē ad. testa. ape. l. si qs. & ex qb. cau. maio. l. videlicet. & q̄ testes hn̄t sumpt⁹ à producēte d t l. C. de testi. l. qm̄ liberi. Dn̄t igit̄, qd̄ ita est in tutore, q̄ hēt expēsas. & intelligunt hic doctores d̄ expēsis in itinere factis
3 arg. l. ff. mā. l. ideq; igit̄. §. idē Labeo. ibi, sed si ad vecturas. † Sed ego dico, qd̄ in oīb. habēda ē rō sūptuū, vn̄ si solus expendit, siue tutor, siue testes, rōne officij inspiciēdū ē. & facit ad hoc ff. fam. erc. l. ex pte. ī pri. & ītellige, qd̄ sumpt⁹ hēbit tutor, si q̄dē facit alios, q̄ domi faceret. Nā sumpt⁹ quos faceret ēt si n̄ hr̄et tutelam illi bn̄ deducūt̄, nec ad illos tenet̄ pupill⁹, nā domi oportet eū ex
4 pēdere, † q̄a nemo viuit vēto. C. d̄ ali. pup. p̄st. l. vlt. & p̄ p̄ li q̄tū domi expēdet, tm̄ min⁹ hēbit d̄ bonis pupilli rōne expensarū, & ita dicere ī actor̄, q̄ rōe p̄tumaciæ rei pōit expēsas, vt q̄tū domi expēdisset, tm̄ d̄ducat̄ d̄ p̄dēnatione, arg. ff. de pet. hr̄. l. sed si. §. āt q̄ s nisi esset talis p̄sona, q̄ ex opera sua lucrata eēt domi, vt q̄a erat fossan⁹, vel carpētari⁹, vel alia p̄sona, q̄ opis suis lucrat̄ vitā suam p̄ li ar. ff. ad exhi. l. sed si hr̄ditas. §. j. & ar. ff. fam. erc. l. ex pte. in pri.

Qui testamento tuto. dari possunt. Rub.

DAri autem. Hic vides, qd̄ titulus cōtinuat̄ se ad rub. Seq̄t̄ ergo, sed & seruus p̄ prius. In isto §. dr̄, q̄ aliqs seruū suū proprium sine libertate in testō suo dare tutorē pōt. Non intelligas, q̄ expressè dicat testator vt det eū sine libertate, q̄a tūc n̄ p̄iecturamus tacitā libertatē, cū ī incertis n̄ certis, loc⁹ sit p̄iecturis. ff. d̄ ver. ob. l. continu⁹. §. cū ita. sed intellige qd̄ dat simpliciter seruū suum proprium tutorem, nec expressè ei dat libertatem, & hoc fauor est liberorum. Item ex quo dat eum tutorem, & omnia dare præsumitur, sine quib. tutela explicari non potest. ar. ff. de iurif. om. iud. l. 2. ff. de procu. l. ad rem. & l. ad legatum.

§. Seruus autem alien⁹ Vbi dr̄ seru⁹ alien⁹ purè n̄ p̄t dari tutor, sub p̄dōne tali, s. si liber erit bn̄ dat̄. Sed pone, testōr in testō suo purè dedit seruū alienū tutorē filio suo ī puberi, qd̄ ti erit datus, valebit ne? Dicit dn̄s me⁹, qd̄ sic: q̄a intellr̄ p̄dō, si liber erit. arg. j̄. e. ti. §. furiosus. Sed si purè daret eū tutorē, ita qd̄ n̄ exp̄meret se velle, qd̄ n̄ ītelligat̄ tūc vtil̄r dat̄, & sic ītellr̄, qd̄ loq̄t̄ iste §. Vult igit̄ §. iste, q̄ d̄ si det̄ tutor seru⁹ alien⁹, sub ista p̄dōe si liber erit, dat̄ vtil̄r. Et ē rō gl. q̄a p̄ li, qd̄ testōr dat seruū alienū tutorē si liber erit, vr̄ rogare hr̄dē, vt emat, & manumittat. ff. d̄ test. tu. l. si hr̄ditas. §. fi. Dn̄s me⁹ addit aliā rōnē: q̄a p̄dō, q̄ qs inserit legato, verisimile est q̄ velit eā implere, vn̄ cum testator dat eum tutorem cùm liber erit, vr̄ velle qd̄ eū velit manumitti, vt ff. d̄ manumis. test. l. si qs locuples.

1 *Actus legitimi conditionem non recipiunt.*

Proprius autem seruus. Ibi dr̄, q̄ seru⁹ p̄pri⁹ eodē mō dat⁹, ī util̄r dat⁹ erat. Illud verbū e. mō, exponit gl. & j. opi. seu expōnē approbat. d. Iac. approbat scdam, videlicet, qd̄ tutellæ datio sit vtilis, s. adiectio ī utilis, & p̄ n̄ adiecta hr̄, & j̄. s̄m eū mod⁹ dādi ē vtilis, sed datio inutilis. ¶ Nunc aduerte qual̄r gl. ī probat primā opi. seu ex-
1 pōnē. † Nā p̄ses dn̄t q̄ n̄ ītelligūt, act⁹ legitimi n̄ recipiūt p̄dōnē: sed tutelę datio ē act⁹ legitim⁹, ergo & c. ff. de re. iu. l. actus legitimi. Sed adhuc illud arg. n̄ p̄cludit p̄positū, nā verū est, qd̄ tutela q̄ dat̄ à iudice nō accipit p̄dōnē, testāria sic, vn̄ testōr bn̄ p̄t dare tutorē sub p̄dōne, vt j̄. p̄x. §. & s̄. e. ti. §. seru⁹ āt alien⁹. & iō ita hēt p̄bari. Sicut iudex nullo casu p̄t dare tutorē sub p̄dōne, & si det quocunque casu, n̄ valet tutoris datio, sic testōr n̄ p̄t dare tutorē p̄dōnal̄r ī casu d̄ quo loq̄t̄. l. sub cōdōne ista cū liber erit: ergo si det sub ista p̄dōe sibi p̄hibita, erit idē, qd̄ in qualibet p̄dōne p̄hibita, seu n̄ p̄missa iudicis, q̄a qd̄ iuris sit de toto quo ad totū, idē esse debet de parte quo ad partē, vt ff. de rei vend. l. quæ de tota.

§. Furiosus. Habes ar. vt s̄. dixi. quia si seruus alienus det̄ tutor simpliciter non adiecta hac conditiōe cùm liber erit tamen intelligitur.

§. Certæ autem. Dn̄s me⁹ ītelligit qd̄ gl. d̄t qd̄ vniuersitati rerū bn̄ dat̄: verū ē s̄m qd̄ se extēdit iurisdictio dātis, ēt si n̄ esset, nisi vna res in sua iurisdictione.

1 *Nomē filij si p̄priè sumat̄, nō cōtinētur nepotes, secus si impropriè, & quando.*

§. Quod si nepotes. Ibi dr̄, q̄ noīe filiorū p̄tinent̄ & nepotes, vt ff. de ver. signi-
1 fic. l. liberorū. † Ad istud p̄riū ita soluit gl. qd̄ nomen filij, si p̄priè sumatur, continet nepotes: q̄a filius dr̄ à Philos, qd̄ est amor, &
a nepos, & qlibet alius q̄ p̄ sna affectione diligit̄, noīe filij [a] p̄tinet̄, sic loq̄t̄ l. p̄ria. Si āt nomen filij ī propriè sumat̄, tunc noīe filij, & vnde dicatur filius, nō p̄tinet̄ nepos, sed soli filij, sicut loquitur hic. Tu dēs dicere totū p̄rio, q̄ filij appl̄one, si sumatur propriè non p̄tinent̄ nepotes si impropriè, p̄tinent̄ & nepotes. nam si p̄ p̄ hoc q̄ filius dr̄ à Philos, qd̄ ē amor, intelligimus, qd̄ n̄ est dicēdū vnde alio mō soluit dn̄s meus p̄ quandā gl. Rogerij, q̄ est ff. d̄ tut. l. tutela. & dicit illa gl. qd̄ distinctio liberorū, & filiorum non cadit in idiotam. Per eam voluit dicere Rogerius q̄ idiota appellat oēs filios suos non adhibita distinctione nepotum ad filios, sed peritus bene distinguit inter nepotes, & filios. Vnde cum dicit hic, q̄ filiorum appellatione nepotes non p̄tinētur, verum ē, qn̄ filij appellātur à peritis. Et qd̄ dr̄ in l. p̄ria, quia appellatione filiorū nepotes intelliganr̄, p̄t eē verū si appellanr̄ filij ab idiota, qd̄ ei non imputat̄ si significatu verborū p̄priè vtat̄, vt ff. de ven. inspi. l. edictum. dn̄s meus recitabat hic, q̄ audiuerat, à quodā dn̄o suo qd̄ ita soluebat, qd̄ si hēat nepotes, & filios, tūc nomine filiorum non intelligūt̄ nepotes. q̄a singuli suam proprietatem req̄rūt. j̄. qb. mo. test. infir. §. alio. Alij dn̄t, qd̄ est gn̄ale, qd̄ appl̄one filiorū nepotes continentur. fallit in casu p̄pter patrem, & duram separationē. ff. de fun. instr. & instr. leg. l. q̄situ. §. itē lanificas.

ADDITIO.

a Nomine filij. Adde, quòd nomine filiorū venit nepos, qn̄ testōr nepotē tractabat vt filium, s̄m Bar. in l. alimenta. ff. de ali. & cib. leg. Et q̄ nepotes nō cōtineantur nomine filiorū, vide per eundē, in l. sed & milites. ff. de excu. tuto. Item nunquid filiorū appellatione in testamentis veniant ipsi nepotes, & quid si filius, & nepos ex filio præmortuo extiterit, & quid si mortis testatoris t p̄e cōcepti non erant, nunquid comprehendi habeant? vide no. Alex. in consi. 26. inci. videretur, in 4. vol. per totum consi. De materia vide d. Ias. in l. quæ de legato. ff. de leg. j. & in l. filiusfam. §. diui, in 2. lect. ff. eod.

De legitima agna. tutela. Rub.

1 *Agnati qui dicantur.*
2 *Mater non est agnata filio.*

1 QVibus autem. Sunt aūt agnati. & c. † Ibi dr̄, q̄ agnati sunt illi qui per virilis sex⁹ cognationem sunt coniuncti. Sed opponitur, frater aliàs pater tuus hēt fratrem vterinū, iste frater nec tibi, nec patri tuo erit agnatus, vt C. de leg. hęr. l. vlt. §. sed nec & tamen est tibi cognatus, & fratri tuo per virilem sexum per patrem, sed filij duorū fratrū, q̄ duo fratres sunt sibi coniuncti per patrē cōem sunt agnati, sed filij duorū fratrū vterinorū n̄ sunt inuicem agnati, sed cognati, & iō si aliquo respū sit fœmina tm̄ in medio agnationis cognatio, & ideo ad hoc, qd̄ sit agnatio opor
2 tet, qd̄ cum respū sit virilis sex⁹. † Vn̄ dico, q̄ mr̄ tua non ē tibi agnata, quia per seipsam tibi adiungitur. j̄. ad Tertul. circa princ.

1 *Agnatio est nomen iuris ciuilis.*
Agnati habēt à iure ciuili quādā prærogatiuā, vt p̄ferantur cognatis, & qb. Masculi, & fœminæ æqualiter admittuntur in successione.
2 *Masculos, & mulieres q̄tū ad successiones, q̄ īpares iudicat, accusator naturæ ē.*
3 *Cognationis ius est inductum quadam ratione naturali.*
4 *Multa impediunt incipienda, quæ non impediunt iam consumata.*
5 *Curatores legitimos habere duæ personæ tantum inueniuntur, scilicet prodig⁹, & furiosus.*

1 §. Sed agnationis quidem ius & c. Ibi dr̄, † q̄ agnatio est nomen iuris, & dic nomē iuris ciuilis. nam ante ius ciuile cum omnes essent cognati, ius ciuile attēdens maiorem dignitatem in masculis, quàm in fœminis, eis dedit quandam prærogatiuam, vt præferrentur cognatis in hæreditatibus; & tutelis: & sic quodammodo hæc agnatio fuit inuenta p̄ naturalem rō-
2 nem. nā dicit l. q̄ † qui mulieres, & masculos quantum ad successionem impares iudicat, accusator naturæ est. C. de lib. præte l. maximum vitium. & iō cū sit aduentitiū nomen de iure ciuili, n̄ est mirū, si per ius illud amittat: sed ius cognationis est inductū quadam rōne naturali. nam pariter & agnati iure illo vocabantur: quia omnes cognati vocabantur, & per hoc cum sit ius naturale non tollit̄ ita cito per ciuilē rōnē. Sed p̄ nām cognati hn̄t successiouē, & oīs successio ē de iure ciuili p̄ legē illā, lege obuenire. ff. de verb. signific. ergo malè dr̄ cognationē non esse de iure ciuili. Dām, q̄ & si cognati hēant successionē de iure ciuili, n̄ p̄ tāto dr̄ cognatio eē iuris ciuilis: q̄a ius ciuile n̄ tātā p̄rogatiuā dat cognatis, quantam dat agnatis, sicut dr̄ in pactis versarī: non q̄a versēt̄ in pactis, sed p̄rogatio dr̄ in pactis non versari, quia in eis nō tm̄ iure versatur sicut in stipl̄onib. ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. Dicas ergo, illud q̄ hn̄t agnati de iure ciuili. s. q̄ p̄rogatiua sua est p̄ nāle rōnē, sed cognati hn̄t p̄ ius ciuile, qd̄ seq̄tur nālem æquitatē. Sed in fi. huius §. dicit gl. qd̄ tutelæ deferendæ tollunt̄ p̄ minimam capitis dimi. sed delatæ nō tollunt̄, ar. C. de test. l. iubemus. Item dicit gl. in hære. idē tenet Io. Fab. & latius, vt per eū hic. q̄a hr̄ditates delatæ, & cognatæ p̄ capitis diminutionē n̄ tollunt̄, sed deferēdæ sic, vt C. vn̄ liberi. l. vlt. Sed & deferēdę ī pediūt̄ p̄ minimā capitis dimin. qd̄ p̄bat̄. j̄. q. mo. tu. fi. l. §. finitur, vbi dr̄, q̄ p̄ minimā capitis diminutionē finit̄ tutela. ergo fuerat intētata. Et si q̄ras, q̄ ē cā diuersitatis tutelę, & hr̄ditatis? rō est ī p̄ptu, nā hr̄ditas vnico actu implet̄, seu agnoscit, ita q̄ actus futurus n̄ est necessarius, tutela non impletur vno actu, sed successiuè

nam sicut hodie gerit qs. tutelam, & cras et geret, sic deinceps.
4 ergo si ea nōdū finita geret, donec finiat̃ à summo gñe. † Nunc multa impediunt incipienda, q̃ nō impediunt iā ꝯsumata, vt ff. d min. l. Aemilius. ff. ex quib. cau. in poss. ea. apud Iul. Sed tutela cū adimpleat̃ successiuè non consumata, sed ꝯsummāda eueniat capitis diminutione: futurū ꝓcessum impedire poterit, licet in hr̃ditate iā adita impedire non poterit, q̃a nihil est ibi futurū, qđ p capitis dim. valeat impediri. Pone, q̃rit̃ quare coniuncti descendūt ad hæreditatē. ff. de libe. & posth. l. in suis. & q̃rit̃ quare ius dedit tātā ptātē patri, qđ possit exhr̃dare filios, relicta quarta, & dic qualiter esse pr̃is reseruet̃ in filio. Dicit lr̃a, est & alia tutela. gl. exponit. i. alio noīe vocata. Sed certè melius diceret, si diceret alia ratione vocata, cùm hic sit penitus diuersa à præcedenti, & alia rōne inuēta, seu introducta, nā p̃ria ex verbis, & mente Senatusc. Tert. data est: ista nec ex mēte, nec ex verbis, vt j. videbis: ḡ ñ ē exponendū, est & alia tutela, i. alio noīe vocata: q̃a sic innuit, q̄ eēt alia tutela cum p̄cedēti, sed noīa eēnt synonima, qđ ñ ē verū. Segt̃ in lr̃a. Vel deinceps ĩpuberes manumiserit. Sed si essent puberes, nunqd eēt eorū curator legitimus? Rñdeo, non. † Nam iure
5 ñ inueniunt̃ nisi duæ ꝑsonæ, q̃ hñt curatores ltīmos, s. ꝓdigus, & furiosus, vt j. de cu. fu. §. furiosus. C. de epis. aud. l. de creationib. Et sic dico, q̄ cū isti nō sint de illis ꝑsonis, ñ habebūt patrē legitimū curatorē. Sed ꝯ̃ est auth. vt ij. qui obli. se perhi. §. j. sed dic, qđ ibi loquit̃ extēsiuè de curatore, hic loquitur ꝓpriè de curatore.

De fiduciaria tutela. Rub.

1 *Tutelam fiduciariam fratris impuberis, quando debeat habere frater pubes.*
2 *Tutela liberi vnde habuerit originem, & qua ratione fuit introducta.*
3 *Tutela fiduciaria fratris qua ratione fuit inuenta.*

Vo defuncto Si liberi eius virilis sexus exstāt. Hic ergo vides, q̄ frater est tutor fiduciari⁹ fratris, vel sororis impuberis mortuo pr̃e communi. verū est, dicit gl. etiam si tā impubes, quam frater pubes semper mansissent in potestate patris communis tempore
1 mortis. † Nam s̄p frater pubes habebit tutelam fiduciariā fratris impuberis. alle. l. quæ nihil facit. a. l hoc hēs. s. q. mo. i⁹ pa. po. fol. §. j. s. de tut. §. p̄missum. idē dicit gl. & si emācipatus esset. certè gl. ibi dicit, q̄ hoc casu si esset emancipatus iste frater pubes tempore mortis patris communis hret tutelam legitimā fratris sui. Hoc dicit gl. C. de legi. tut. l. 4. & ꝯ̃rium innuit hic, qđ iste ēt hoc casu esset fiduciarius. vñ dicas, q̃a si s̄p fuissent in ptāte pr̃is communis frater pubes, & frater impubes, frater maior habebit tutelam legitimam fratris sui impuberis, non fiduciariā. qđ ꝓbat sic. Cōstat, q̄ ipse sit proximior agnatus, ergo dicemus eū ltīmū eē tutorē fratris sui impuberis ex mente, & verbis. cū tex. deferat legitimam tutelā proximiorib. agnatis. s. de legi. agna. tut. primò rñso. & qđ frater possit esse tutor legitimus fratris sui, hēs C. de exce. l. aduersus. gl. inducit hic legem illā pro ꝯ̃ria, sed dēt dici, q̄ ibi mansit in potestate, hic non, vt j. de suc. lib. j. rñ. & j. de legi. a-
2 gnat. succes. † Et antequam vlterius progrediar, vnde originē traxerit, est dicēdū, q̄ fuit reperta in illa l. xij. tab. nam in ea cauebatur, q̄ patronus vocet̃ ad hr̃ditatē liberti. Ista ergo ratione, q̃a vocabat ad hr̃ditatem, voluerūt Iurisc. quòd deferretur ei tutela liberti. Ista ergo ratione, q̃a vocabat̃ ad hr̃ditatē, patet, vñ habuit originē tutela liberti: ergo patet vñ habuit originē, vel qua ratione fuerit introducta. pp hoc. n. dr̃. magis ltīma, quam ea, q̃ defertur parentib. & iō dicit s. de leg. agna. tut. dicit lr̃a ex eadē. l. & c. & s. de leg. pat. tu. dicit litera exemplo patronorū: nā ista, q̃ defertur patrōis fuit rō tutelæ delatæ parentib. nā cū Iurisc. viderūt qđ Senatusc. vocabat prem ad hr̃ditatē filij impuberis quē emancipauerat, visum fuit eis, & meritò, vt ei deferrent tutelam legitimā, q̃ vocat̃ ltīma parentum tutela, & ista minus legitima est, quàm p̄cedens, vt ista ꝓbant̃ ff. ad Tertu. l. 2. §. obiicit. Fiduciaria āt tute-
3 la fratris inuenta est: q̃a cū † Iurisc. viderūt, q̄ fratres non vocabant̃ ad successionem patris emācipati aliquo de iure ciuili, nec oculum habebant ad ius pretorium, p hoc hēret frater bon. pos. vñ cognati, in bonis fratris emācipati nō reperierūt cām aliquā cur deferret̃ sibi tutela legitima fratris sui: sed ipsi ꝯsiderātes, qđ dēt maxima eē dilectio inter fratrem, & fratrē, & ex ista dilectione coniecturantes fiduciā d fre. cōf. dentes ei, detulerunt fratris emancipati tutelam, quæ fiduciaria appellatur, vt in isto titulo.

1 *Hæres, & defunctus idem sunt.*
Pater, & filius censentur eadem persona.
2 *Titulus de fiduciaria tutela non est hodie correctus.*
3 *Frater an sit legitimus tutor fratris.*

§. At qui. Hic opponit in patre, filius patroni pr̃ono mortuo, qui erat ltīmus filij sui ĩpuberis emancipati hēt eandem ltīmam tutelā fratris sui, quā pr̃ hēbat, sed hēt fidu-
1 ciariam. Ad hoc imperator bñ rñdet ibi, qm̃ filius, &c. † Sed pone q̃onem, quare filius ideq; pr̃ pr̃e suo mortuo, q erat legitim⁹ tutor nepotis sui impuberis emācipati, non est legitimus tutor filij sui, nā eodem mō si nō esset emancipatus iste nepos ab auo, esset recasurus in ptātē filij sui, eiusdēq; patris eodem iure, & eo dē mō quo erat in ptāte aui sui: ergo eodē iure debet hr̃e tutelā filij sui, sicut habet tutelam liberti filius patroni mortuo patrono, & ltīmam sicut & patronus: q̃a & si libertus nō fuisset manumissus, eandē ptātē hēret filius patroni in eo, qualem hēbat patronus. ergo eadē ratione retenta dicerē, q̄ sicut auus legitimā tutelā hēt nepotis impuberis emācipati, ita filius idemq; pr̃ pre mortuo habere dēret tutelā ltīmā, quā & pr̃: q̃a si nepos nō fuisset emācipat⁹ ab auo, eodē mō recasur⁹ erat in ptāte filij eiusdēq; pr̃is auo mortuo sicut erat in ptāte aui auo viuente. Hic dicit in gl. d. Azo, q̄ non est sĩe de pr̃ono, & de eius filio respū tutelæ nepotis: nā quod dicitur, qđ libertus si nō fuisset manumissus à pr̃ono mortuo eēt in ptāte filij patroni, sicut erat in ptāte patroni: verū ē, qđ hr̃s ē, & fili⁹ hr̃s, & defunct⁹ idē sunt. ergo bñ infert̃, qđ patroni filius patrono mortuo ptātē hēret in liberto, si ñ fuisset manumissus, eandē quam & patronus hēbat, & hoc iure hæreditario, non iure proprio, tutelam hēt eo facto liberto quam pr̃on⁹ hēbat in casu ꝓposito, ēt si dicat̃ q̄ auo mortuo nepos su⁹ nondum emancipatus recasurus sit in filij patrisque sui ptātem, & sic eandem ptātem hēt pater in eū, quā hēbat auus: eam tamē non hēt iure hæreditario, sed iure proprio: dato, q̄ filius idemq; pater nunquam esset hr̃s pr̃s sui. s. aui, tñ filium suū, eundēq; nepotem in ptāte sua hēt, vñ multa hēt filius rōne qua filius, licet non sit hr̃s patris, vt ff. fam. ercis. l. si maritus. in fi. ergo istam ptātē hēt iure suo proprio, vt ff. fam. er. d. l. si marit⁹. si ergo iure suo proprio hēt, ergo q̃tum ad hoc nulla est vnitas, vel identitas inter eū, & patrē suū: nō est igitur rō quare dicamus auo mortuo filium aui, eūdemq; patrem nepotis hr̃e eandē tutelā. s. ipsius nepotis, quā hēbat & auus, cū aui paterni nō represētet ĩ ptāte nepotis filij, q̃a sui, quā hēt auo mortuo, si nepos nondū fuisset emancipatus ab auo, & sic cessat hic vnitas, q̃ reperitur in casu de patrono, & filio eius respū liberti, si nondū fuisset manumissus: quare dicit do. Azo, qđ isti casus nō sunt siles, & pp hoc in casu isto non hēt locū legitima tutela, sed fiduciaria. Sed opponitur, nam sicut idem sunt hr̃s, & defunctus, ita idem sunt pater, & fili⁹, cū sit eadē ꝑsona, vt C. de impu. & ali. subst. l. vlt. Rñdeo etsi pater & filius quo ad quędā sint eadē ꝑsona, tñ non seq̄t̃, q̄ si filius habebat aliq̄d non hr̃s cām à patre, q̄ illud sit idem, & eo. mō hēat quo & pr̃ habuit, imò diuersum, & diuerso mō. ¶ In fi. huius tit.
2 † est sciendū, qđ q̃dā hic voluerūt dicere, q̄ iste titulus, & precedens est correctus, sed de pn̄ti ꝓbo, qđ non est correctus: nā, vt dixi, pater vocat̃ ad tutelā filij legitimā p rōnē Senatusc. Tert. Et est rō, vt vidistis: nā p illud Senatusc. vocabat̃ pater ad hr̃ditatē filij, & iō merito statutū fuit ab illo Senatusc. qđ vocaret̃ ad onus. s. ad tutelam ipsius, sed hodie nihil immutatum est, nisi hoc, q̄ olim q̃n qs emācipabat filiū, reseruabat sibi ius succedēdi: sed hodie siue reseruet, siue non intellr̃ reseruatū. ergo apparet, q̄ hodie est necessaria ltīma parētū tutela, nā cū hodie sic, vt & olim vocent̃ patres ad successionē filiorū, ergo & ad tutelā. & q̄ ita sit q̄ nihil aliud sit mutatum per ius nouū, hēs j. de legi. agn. suc. §. vlt. & ff. ad Tert. l. 2. §. obiicit. Item dico, q̄ iste titulus nō est correctus, neq; p legem xij. tab. neq; per ꝯsti. nouam, q̃ est in aut. de hær. q̃ ab intest. defe. §. ex his. & ad arg. eorum, q dn̄t istū titulū eē
3 correctū, rñdeo † qđ ēt hodie frater est legitim⁹ tutor fratris sui impuberis. nā lex xij. tab. defert tutelā oīb. agnatis. sed quamuis iure isto per emancipationem tollatur agnatio, tñ iure nouissimo emancipatus in nullo differret ab eo, q s̄p fuit in ptāte: ergo dn̄t ipsi cū l. xij. ta. deferat tutela oīb. agnatis, & emancipationis obstaculū tollat̃ p ius nouissimum; qđ pr̃ sit tutor ltīm⁹ ex l. xij. tab. filij sui impuberis emācipati. Ad qđ rñdeo, qđ cū lex xij. tab. dixit diferri tutelā ꝓximiorib. agnatis, & emācipatus ꝓ agnato reputet̃, non tñ l. antiquæ, prima l. xij. tab. attribuit, est, qđ sic ꝓbatur. Pone, qđ hēt filium in ptāte, planū est, qđ p legē filius dēt succedere: pone, qđ captus sit pr̃ ab hostib. hæc l. Cornelia fingit ipsum eē mortuum prima hora captiuitatis, & hoc ē dicere, qđ fingit eū mortuū liberū: nā nisi hoc fingeret, & captus penes hostes decederet, nō posset hr̃s esse, q̃a seruus. Fingit ergo l. Cornelia ipsum mortuū esse liberū: dicemus ne hoc casu filiū succedere, per legē aliam, q̄ vult vt filius sit hr̃s patris liberati, an dicem⁹ ipsum succedere p fictionē legis Corn. q̄ remouet obstaculū seruitutis? & est dicendū, q̄ legi Corn. adscribat̃ ñ legi alij. Sic dicemus in casu ꝓposito, q̃a licet. l. xij. tab. deferat tutelā, & ius istud agnatis, cum emancipatus ei non eēt agnatus, licet ꝓ agnato habeat per ius nouissimū, non est assentiendū legi antiquæ xij. tab. sed cōi nouissimè, quæ remouet obstaculum emancipationis: ergo apparet per prædicta, q̄ frater maior nō erit tutor legitim⁹ fratris impuberis emancipati: quia tutela per l. xij. tab. defertur, si per legem illam non defertur ei, vt probatum est, hoc proba. ar. l. ff. de vul. & pu. substit. l. lex Cornelia. ff. de bo. poss. l. 3. §. eius. Et quod nec per constitutionem nouam in auth. de hær. ab intest. d. §. ex his. corrigitur iste titulus, ego probo: nam titulus iste defert tutelam agnatis, & cognatis: & sic loquit̃ g̃nal̃r: & iō si vr̃ se referre ad istū ĩpalē tractatu legis qua cauet̃, q̄ vbi porrigit̃ g̃n.

lis cl'a,non vr̃ se referre ad ea,de qb. spal'r est tractatum, vt ff.de ver.ob.l.dóli cl'a.ff.de pœnis.l.sanctio.Vñ dicim,φ salua reuerentia ꝯdicentiũ,qđ iste titulus necessarius est,sed si non eēt positus bñ dico,φ ñ eēt necessarium, vt poneretur, cũ satis eēt ꝓuisum ꝑ ꝑstõnẽ ꝑdictã.Sciendũ, qđ tutela agnatorũ ex verbis legis. xij. ta.inducit̃,qa noĩatim, vt s̃.de leg.agn.tutel.& ff.eo.l.j. Itẽ ex rõne,qa ad successionẽ vocat.ĩ.de leg.agna.suc. sed tutela pronorũ nõ inducit̃ ex verbis,qa non noĩatim, vt s̃.de le.pat.tu.sed ex rõne sic.qđ de suc.sui.Rñ.est alia, q̃ valet ex verbis l.xij.tab. neq; ex mente, qa l.xij.tab. non vocat ad succes. filij emãcipati prẽm, licet lex alia ciuilis vocet, s.Senatusc.Tert.ff.ad Senatusc.Tert.l. 2.§.obiicitur.vñ in lĩtimis dicitur tam legitima, quàm patronorum fiduciaria,nullo mõ dr̃ legitima,qa nulla l.ciuili.nec l.xij.ta. nec alia ciuili vocabatur frater ad successionem emancipati, licet hodie sic,vt C.de legit.hæred.l.vl.§.sed nec.& ẽ de leg.tut.l.4. vnde posset dici legitima ex illa l.sed nec ex l.xij.tab.

De Attiliano tutore. Rub.

1 *Tutelæ testamentariæ,quando locus sit,& quando expiret tutela datiua,& desinat esse tutor,qui datus est à iudice.*

2 *Conditio quæ ex necessitate intelligitur,si exprimatur nõ facit cõdõnale legatũ.*

3 *Iudex qui aliorum facta cõplet,& corrigit,dēt eē cõplet⁹, & irreprehẽsibilis.*

SI cui nullus. Dicit litera,& maiore parte tribunorũ,& exponit gl.ibi, id ẽ,duob. quia tm̃ erant tres tribuni,& duo sunt maior pars triũ allegat ad hoc l.C.de offi.ꝑto.l.2.sed lex illa loquitur đ numero prætorum,qui erant tres,& iõ duo erãt maior pars,sed nos loquimur de numero tribunorum plebis. dicitur, φ lex illa nihil facit ad expositionẽ istam,cum non sequitur,duo sunt maior pars in numero prætorum, ergo duo sunt maior pars in numero tribunorum.Seqtur,His legi.tutor dari potuit.& hic datur dicit gl.intelligas gl.sic,φ oẽs verè dantur in his dubiis casib.qui in lr̃a tangunt̃,sed non ex illis legib. Attilia,Iulia, Titia,qa recessum est ab eis,sed l.alia hic allegata.ff.de testa.tut.l.si qs sub cõdi.

1 ver.q si sinebat, &c.si condõ.existeret † aut dies veniret. & ideo đt gl.qđ hic datur tutor à iudice tacitè sub condõe,posset dici tutor,vt habuimus s̃.co.ti.§.licet in testõ.& sic ẽm gl.posset hic no tari.expressa nocent,non expressa non nocent.sed certè ego dico,qđ illud notabile non potest extrahi:qa ego dicerẽ, qđ si nõ expressisset iudex ꝯdõnẽ,tutor q est in testõ dat⁹,interim ea pendente à iudice intell'r esse datus quousq; ꝯdõ in testõ adiecta extiterit:qa ea extante locus est testamentariæ tutelæ:& ꝑ ꝯñs expirat tutela datiua, & desinit esse tutor,q datus est à iudice,vt vidistis s̃.ꝑxi.in prin.ti.sup vocabulo illo,nullus,ergo hic vides, qđ

2 necessarius facit hanc condõnẽ intelligi, ergo si exprimatur, ñ

a facit tutelã ꝯdõnalẽ:qa ꝯdõ ᵃ q̃ ex necessitate intell'r,si exprimat̃ ñ facit ꝯdõnale legatũ. ff. de le.2.l. si ita scripsisset.ff.de condi.& de.l.j.ad fi.& l.conditiones.Nã necessitas legem non hẽt.ff.de offi.ꝑcõ.l.j. al's. n. si in casu, vbi non est talis necessitas poneretur ꝯdõ tacita,vel expressa in tutela datiua,non valeret tutelę datio. sic intelligo.ff.de reg. iu.in l.actus lĩtimi. His ita visis vnum restat q̃rere,an possit dari tutor in testõ sub ꝯdõne,& non possit dari à iudice sub ꝯdõne.Ad qđ dicẽdũ,& suppone primò,qđ in tutelis seruatur ordo, primò est loc⁹ testãriæ, sc̃dò lĩtimę,tertiò datiuę. vñ si testãria,quæ primum locũ hẽt sit minus plena ꝑꝑ adiectionẽ ꝯdõnis,ꝑt ꝯpleri ꝑ iudicẽ, q interim ea pẽdẽte dabit tutorem, vt hic dr̃:at in datiua secus est,necessaria datur vltimo, & si min⁹ plenè daret̃ ꝑꝑ adiectionẽ vtilis ꝯdõnis non eēt ꝑ quã posset cõpleri.Et est rõ:qa si minus plenè daret̃ à iudice,non cõpleretur ꝑ

3 alium,qa † iudex qui aliorum facta ꝯplet, & corrigit, dẽt eē cõpletus,& irreprehensibilis,arg.in auth.de sanc. epi. §.j.& ff. de eden.si quis ex argentariis.§.vlt.Sed hoc iure vtimur ibi,vel magistratus iussũ ꝑsidis:debes scire qđ ea,q̃ sunt mixti Imperij,nõ delegãtur rl'r,sed fallit hic fauore pupillorum. Et intelligo, φ fallit hic in terminis hic contentis, vbi ille, qui delegatur est iudex ordinarius.Item vbi sunt paruę pupilli facultates.vñ dico, φ tutelæ datio,quæ est aliàs realiter mixti imperij,delegantur,sed inquantum delegatur,non retinet naturam mixti Imperij. Sequitur,post pubertatem tutelę,&c.gl.super isto vocabulo posita,& gl.posita ff.de tut.& rat.dist.ad inuicem sibi contrariantur.quod hic dicit glo.φ actio de rationib. distrahendis quæ datur contra tutorem hæc actio in duplo,siue dolosè, siue non administrauerit,dum tamen malè,quæ iure minorum.

ADDITIO.

a ¶Cõditio,quæ ex necessitate.Adde do.Ias.quẽ videas omnino in l. hæc verba.in 2.col.circa prin.ff.de leg.j.

De autoritate tuto.& curato. Rub.

1 *Pupillus habens tutorem si sine eius authoritate contrahat,neque naturaliter obligatur,neque ciuiliter.*

2 *Adultus & prodigus curatorem habentes si contrahatur sine eius authoritate,neque ciuiliter,neque naturaliter obligantur,Et quid de furioso.*

AVthoritas. Hic hẽs principium huius ti. φ pupilli non põt ꝑmittere sine tutoris authoritate:sed põe,φ cũ tutoris authoritate ꝑmittat pupillus cã donationis, nũquid talis ꝑmissio pupillum obligat?vr̃ φ non:qa qui donat,vr̃ ꝑdere. C.de admi.tut. l.non.n.ff.de do.l.filiusfam.Sequitur in lr̃a, ipsi quidẽ q cum his ꝯhunt,obligantur:at inuicẽ pupilli non obligãtur.Sed est ne verum,φ pupilli sine tutoris authoritate non obligant̃ aliqua obligatione?Dñt quidam,qđ immò obligant̃ nal'r.inducũt ff.de do.

1 l.j.† Sed certè ego dico,qđ pupillus habens tutorẽ si sine eius authoritate ꝯhat,neq; nal'r obligat̃,neq; ciuil'r, & hoc ꝑ istã lr̃am: qa dr̃ hic gñal'r,φ pupilli non obligant̃,ergo gñal'r est intelligẽdũ.ff.de pub.l.de ꝑcio.ff.de of.ꝑsi.l.2.In casu isto planũ ẽ,qđ nihil iuris est ꝯctus ex parte pupilli,sed si diceremus pupillũ maiorem infante obligari nal'r,posset ꝯctus valere ĩ casu excepto, vel per ꝯpensationẽ,nã ista sunt de efficacia nãlis obl'onis:quare non ẽ

2 dicendum φ ꝯctus iste alio mõ valeat. immò plus dico, qđ † si adultus curatorem habens sine authoritate eius ꝯhat, quòd neq; ciuiliter,neq; naturaliter obligaretur, quod probo. nã furiosus & prodigus ñ obligãt̃.C. de in integ.resti. mi.l.si curatorem. sol.licet sibi sit bonis interdictum non naturaliter, tamen est inter dictum eo mõ quo furioso. sed vtrum principale ẽm Bar. in d.l. §.ff.de noua.qđ patet ex eo,qđ eorum obl'oni non accedit fideiussor, q bñ accedit nãli obl'oni.hoc ꝓbat̃ ff.de ver.ob.is cui bonis.ergo cum adultus sine curatore contrahens assimiletur istis predictis per se, constat quòd non erat obligatus, nec naturaliter nec ciuiliter contrahere.ff.de verb.ob.l.puberes.

1 *Pupillus obligat alium,non autem ipse obligatur,& quando.*

§.Neque tamen. Hr̃ditatẽ adire, qa adultus pupillus ꝯ tutorem agit durante tutela, hãc

1 distin.sequit̃, & refert hr̃i.&c.de pupillo. Hic opponitur † quod in negotiis vltro citroq; obligatoriis pupillus obligat aliũ, non autẽ ipse obligat̃ sed cum hr̃ditas sit vltro , citroq; obligatoria, quare nõ dicimus sic ẽt in aliis negotiis,vltro,citroq; obligatoriis.s.ꝑximi.dr̃, s.vt pupillus possit adire sine tutoris authoritate,& debitores hr̃ditarios sibi obligare possit:ipse tñ non obligatur.Rõ non est sĩlis hoc casu, & in casu vbi pupillus ꝯhit cũ alio, nã in aliis negotiis vltro, citroq; obligatoriis pupillus merito obligat se cum ꝯhente sine tutore:ipse tamen non obligatur, & est rõ:qa in hoc,qđ ꝯhit cũ pupillo non grauatur:qa si pupill⁹ agat ꝯ eũ, succurreret ipsi cõiuncto ꝑ exceptionem ꝯ pupillũ, submouendo eum,nisi ex parte sua velit adimplere ꝯctum,vt ẽ. de ꝯh.emp.l.si id,qđ.ĩfi.& in casu ꝓposito. Ad actionem pupillo factam sine tutoris authoritate ꝑ debitores hr̃ditarios ipsi pupillo,ñ subueniretur eis per exceptionem, sicut in casu alio:nã debitores ipsi non possent excipere ꝯ eum, dicendo φ ipse satisfaciat creditorib. hæreditariis, cũ debitorum non interfit pupillũ seruare fidẽ aliis, & iõ ẽt non reperiret̃ hic æquitas exceptionis, quæ reperitur in alio casu, non est dicendum hic,vt in casu alio.

1 *Tutor in ipso contractu debet authoritatem interponere.& præsens debet esse.*

2 *Tutor præsens cum pupillo bene potest dirigere epistolam ad contrahentem,secus si non esset præsens,& mitteret epistolam.*

1 §. Tutor. † Ibi dr̃,φ tutor dẽt præstare authoritatẽ pupillo statim in ipso ꝯctu,& ꝑñs dẽt esse, vñ si nõ statim,sed ex interuallo,ꝑ magnũ interuallũ,vel non ꝑñs esset, sed

a mitteret epistolam,ᵃ non valeret,qđ ageretur à pupillo, & vr̃ ꝑsentialiter pupillũ ꝯhere,quia oculorum inspectio certior est,ĩ.

2 de gradib.§.hactenus.† sic tutor ꝑñs cum pupillo bene potest dirigere epistolam ad contrahentem,vt ff.eo.l.obligari.§.fi.

ADDITIO.

a Mitteret epistolam.Adde si ꝑñs ꝑñtẽ interrogaret ꝑ epistolã,& ille per epistolã r̃nderet absq; alia exp'sione verborũ non cõtraheretur stipulatio valida ẽm Bal.in l.j.ff.de ver.ob.Bar.in l.Titius.per illũ tex.iuncta gl.& ib.Cre. in prin.ff.de consti.pec.refert & sequitur do.Ias.in d.l.j in prin.ff.de ver.ob.

1 *Tutor non potest authorizare pupillo si sit lis inter eos.sed dabitur curator qui authoritatem interponet pupillo,& quando*

2 *Pupillus quando possit agere contra tutorem durante tutela.*

3 *Et quid in curatore.*

1 §.Si inter tutorem. † Vbi dr̃, φ si inter tutorem,& pupillum sit lis,quo ad iudiciũ disceptandi,tunc tutor non authorizabit : quia author non dẽt esse in sua cã,sed dabitur curator qui authoritatem præstabit pupillo qui contra suum tutorem actum, seu iudicium exercebit, sed de qua actione loquitur hæc glo.de quo iudicio,quia glossator hic,& ff.de tut. & ra. dist.l.sed non dantur ꝯdicit sibi apertis-

2 simè. vñ ita distinguas. † aut vult agere pupillus ꝯ tutorẽ suum durante tutela,& habet cãm vetustiorem tutela:quia ꝯxerat tutor cum prẽ pupilli,vel pater pupilli ei mutuauerat forte verum est, φ exercebit ꝯ tutorem per curatorem durãte tutela,quæ habebat cãm vetustiorem,& sic loquit̃ iste §.& hoc est verũ, qñ vnus erat tutor. Si aũt sint plures tutores, tunc ñ dabitur curator sed vnus authorizabit contra alium. ff. de testam. tut. l.si plures

Si aũt actio illa non habet cãm vetuſtiorẽ tutela, tunc diſtinguitur: quia aut vult agere pupillus tutelæ actione ꝯ tutorem durante tutela, & non poteſt: quia non naſcitur, niſi finita tutela, vt ff. de tut. & ra. diſtr. l. ſi tutor Reipublicæ. & l. ſi finita. Si ãt ſit alia actio, ꝙ tutelæ, vt furti, quia aliqd ſubripuit pupillo, bene naſcitur, actio durante tutela, ſed nullo mõ intentaẽ donec finita ſit tutela.
3 ff. de tut. & ra. diſt. ſed non datur. † Quid in curatore? Alius tractatus habet locum, quia aut loquitur de illa, quę habet cauſam vetuſtiorẽ: & in illa tenẽdũ ẽ, qđ in tutore, dictũ eſt, qđ intentari ꝑt durante cura. & eſt diſtinguẽdũ, an ſit vnus curator, vel plures aut dr̃ de actione, ꝙ non hẽt cãm vetuſtiorẽ cura, & tũc aut q̃riẽ de actiõe negotiorũ geſtorũ, ꝙ naſciẽ ex cura, vtilis. vt C. de neg. geſt. l. curatoris. Aut de illa, forte qa curator commiſit furtũ adulto, vel mutuauit adultus curatori. Sed de alia. Aut eſt vnus curator, vel plures. Si vnus, dand⁹ ẽ curator ad litẽ. Si plures aget ꝯ aliũ autorizãte alio. ſic intelligo ff. de adm. tut. l. cũ curatorẽ. Si de actione negotiorũ q̃riẽ, aut q̃riẽ de ea gñaliter, intentanda, vt reddatur rõ geſtionis totius, & gñaliter, ſed vt reddaẽ rõ vnius tunc dandus eſt curator ad litem, cum quo exercebiẽ actio neg. geſt. ff. rem pu. ſal. fore. l. nõ quaſi. §. in hac. C. de admi. tu. l. aduerſus. & l. rationes. Et hic aduertas, quia gl. hic eſt malè intellecta.

Quibus modis tutela finitur. Rub.

1 *Tutela legitima, an finiatur ipſo iure, vel vtrum durent reliquiæ primæ tutelæ, multum differt.*

Vpilli pupillæque &c. Tutela finitur ſi pupillus ab hoſtib. captus fuerit. Dr̃ ibi, ꝙ tutela finitur ſi pupillus captus fuit ab hoſtib. ſed hoc caſu non tollitur ipſo iure
1 quia ſi redeat pupillus, recuperatur tutela. † Vnde no. ꝙ multũ differt vtrum tutela legitima finiatur ipſo iure, vel vtrum durẽt reliquiæ primæ tutelæ: qa primò caſu, qñ finiẽ tutela legitima ipſo iure, vt morte tutoris, locus eſt ſequenti legitimo. Secundò caſu, qñ non ipſo iure, locus eſt datiuo, ſ. qñ non iure finitur tutela, ſed remanerent reliquiæ primæ tutelę. Vnde ſi quis datus ſit tutor ad tp̃s, vr̃ qđ adueniente illo tempore non ſit finita tutela, ipſo iure: quia tp̃s non eſt modus tollendi oblĩonẽ ipſo iure, ſed per exceptionem. ff. de act. & obl. l. obligationũ fere. §. placet. ergo nec tutela. Et hoc multũ prodeſt ſcire, vtrum finiatur tutela vel non, ipſo iure, ſed remaneant reliquiæ primæ tutelæ: quia vt dcm̃ eſt primo caſu ẽ locus ſequenti lt̃imo, ſecundò caſu dẽt dari tutor à iudice. Sed dicendũ eſt, qđ imò adueniente tp̃e, ex quo datus eſt tutor ad tp̃s, ipſo iure finiẽ tutela: quia bñ inueniẽ quo tempore finitur tutela. ſ. tempore 12. an. ĩ fœmina, & tp̃e 14. in maſculo, ſed nõ ſic inuenitur in oblĩone, qđ tollautr ipſo iure.

1 *Tutela legitima qualiter finiatur, & quando.*
2 *Tutela legitima non finitur minima capitis diminutione.*

§. Minima. Ibi dr̃, qđ minima capitis diminutione tutoris, vt ſi tutor erat ſui iuris, & dedit ſe in ar-
1 rogationem, † tutela finitur. ſ. legitima. dicit gl. ſed minima capi. di. impuberis, ſ. filij fam. lt̃ima tutela non finitur: qa filiusfa. legitimus tutor eſſe non põt: quia proximior vocatur ad legitimam tutelam, & filiusf. proximior eẽ non põt: qa ipſum antecedit pr̃, niſi ĩ caſu, dicit gl. vt ſi ſit aliquis filiusfa. mortua mr̃e, ꝙ habebat plures ſeruos, manumittit ſeruum maternum impuberem delatum ſibi ex hæreditate materna, daẽ ei legitima tutela illi⁹ ſerui ĩpuberis manumiſſi ex l. xij. tab. tanquàm patrono. vt s̃. de legi. pat. tut. Et ſi emancipetur à tp̃e finiẽ. Sed dicas, ꝙ illud exemplũ eſt impertinens, & eſt falſum. Impertinens eſt, quia hic loquitur de legitima tutela, quæ deferẽ ex verbis, & mente legis. ſ. iuris agnationis. vt s̃. de leg. agn. tut. Illud exemplum eſt de tutela, quæ ſolũ defertur ex mente legis xij. tab. ſed nõ ex verbis, vt s̃. de leg. patr. tut. Et ſi dicaẽ emancipatus eſt ẽt agnatus de iure ciuili, vt j̃. de exhr̃d. lib. §. emancipati. ergo per emancipationem filij finiẽ iſta tutela. Dicendũ eſt, qđ hic eſt fallacia accidentis, dicendo qđ filius emancipatus in cognatis, eſt de iure ciuili rõne qua filius, ſed non rõne qua p̃onus, deferẽ ſibi tutela liberti: iõ nõ finitur iſta tutela lt̃ima minima cap. di. vñ in iſto ar. eſt tale pactum, ſicut
2 ibi tu cognoſcis coriſcũ, cariſtas eſt nõis, ergo &c. † Item ꝙ dr̃ ĩ iſto §. quod mini. capi. diminutio tutoris tollit tm̃ legitimam, ꝙ eſt cã, qua q̃ritur tm̃. Iſta rõ eſt, qa lt̃ima tutela deferẽ alicui, qa agnatus, qa talis, ſed minima capi. dimi. tolliẽ agnatio, ergo, &c. Per iſta iura ſoluitur illa dubitatio, aliquis, ſm̃ decretales nouas non eſt delegatus, niſi ſit in dignitate, vel niſi ſit prębendatus: vñ delegatur ei cá, quia talis. ſ. præbendatus. Pone igitur, quod priuetur præbenda, vel reſignet, certè expirat ſua iuriſdictio. caſus eſt illius §. quia ſibi delegata cauſa talis ceſſante cauſa ceſſat effectus, vt C. de epiſ. & cle. l. generaliter. ff. de pac. l. hoc edictum.

De curatoribus. Rub.

1 *Prodigo, & furioſo, & mente capto datur curator inuitis.*
2 *Curator ſurdo, vel muto non petenti, vel nolenti, non datur.*
Curator ad lites ſurdo & muto inuitis ſicut adoloſcenti, an dari poſſit?

Aſculi. Item inuiti. Hic dr̃, qđ adoleſcentes inuiti curatores non accipiunt prætereꝗ ad litem. dicit gl. ſed pupillus inuitus curatorem hr̃e non cogitur. Cõtrariũ dicit. s̃. de auto. tut. §. vlt. ſuper illo verbo, vt olim. &c. Vñ dicas, pupillus, vel adultus, aut vult agere ẽt nõ dabiẽ ſibi inuito curator, ſed repelletur ſi non petat ſibi dari tanquã minus idonea pſona, vt in auth. q lt̃imã perſonam ſtãdi in iudicio habent. ſi ꝯriaẽ pupillus, vel adoleſcens, ſi pupillus ſit infans non dabiẽ curator ad lit. ff. de tute. l. q hẽt. §. ſi pupillus. Sed hẽt duo remedia, q vult eũ conuenire: quia infans citari nõ põt, ſi citetur, non valet ipſo iure, vt ff. de in ius voc. l. quãuis. Sed põt actor petere à iudice, vt ei det tutorem, vt C. qui pe. tu. l. quia Alia via eſt, citabuntur agnati, de quibus veriſimile eſt, qđ defenderetur, etſi ꝯparet aliquis ad pupillũ defendendũ, bñ qdẽ, ſi nullus compareret, fiet miſſio in bonis defuncti, & ꝓcederet ad vendi. ſi ex ꝯ̃ctu defuncti ꝯ̃riatur hic ꝑ duas ll. ff. ex quib. cau. in poſſ. eatur. l. hæc aũt in pupillo. l. apud Iul. Sed ſi pupillus non vult, nõ datur ei inuito curator ad lites, vt ff. de tute. l. qui hẽt. §. ſi pupill⁹ ſequens §. vr̃ ꝯ̃dire, ſ. qđ cogatur hr̃e & qđ cura. detur ei inuito. ꝯcordãt Doc. qđ non daẽ inuito: qa ꝯpellere non põt hũc, & illũ nec aliquẽ, nec facio dr̃iam de pupillo maiore ĩfante, vel adoleſcẽte: quia citabitur, vt veniat accepturus curatorẽ. ff. de adm. tu. l. 3. §. vl. & j̃. de ſatiſda. §. vlt. qa qũo ꝯpellerentur, niſi citarentur, ĩ ius, qđ deẽ eis inuitis: tũc antecedit, vt cedenẽ alias, quia citatus
1 eſt. † Sed nũc, q̃riẽ prodigo, & furioſo,[a] & mẽte capto, detur ne
a curator inuitis? Dico, ꝙ ſic qa nõ ſpectaẽ velle eorũ, quia velle ñ
2 pñt, arg. ff. ſo. ma. l. 2. §. vlt. † Sed ſurdo, vel muto, non daẽ ñ petẽti, vel nolenti, ſed nunqd ad lites daẽ ſurdo, & muto curator inuitis ſicut adoleſcenti? Dicendum quòd non: quia iſti ſi ſunt adulti procuratorẽ habere pñt, adoleſcens non, vt ff. de petitio. inui.

ADDITIO.

a Prodigo & furioſo. Adde, quod ꝓdigus cui datus fuit curator, ſi rediit ad ſanos mores deſinit hr̃e curatorem, ſi eſt manifeſtum: aliter requiriẽ ſcm̃ iudicis. Ita Bar. ĩ l. is cui bonis interdictũ. ff. de verb. ob. & nũqd curator dat⁹ ꝓdigo, q ñ eſt, valeat, vide per eũdẽ ĩ d. l. is cui bonis. & quod ꝓdigo, & furioſo deẽ curator ignoranter, tenet idẽ Bar. in l. qui habet. §. ſi pupillus. ff. de tut. Adde no. Iaſ. in d. l. is cui bonis, vbi determinat nunquid prodigus interdictus bonis ſi redeat ad ſanos mores, ipſo iure efficiaẽ habilis, & ſolut⁹ ab ĩterdicto, vel req̃raẽ declaratoria iudicis, vide per eũ vbi plura de materia.

De excuſationib. tutorum, vel curatorum. Rub.

1 *Abſentes cauſa Reipublicæ excuſantur à tutela noua.*
2 *Abſuturus dicitur quis dupliciter*
Et qualiter prouideatur pupillo abſente tutore cauſa reipublicæ.
3 *Abſens cauſa reipublicæ longa abſentia, habet excuſationem, ſi ſit legatio in remota legatione, ſed non ſi in proxima.*

1 Xcuſantur. Itẽ q Reipublicæ cauſa, &c. † Vbi dr̃ qđ q abſũt cã Reipublicæ excuſanẽ à tutela, ſ. noua. nã dicit gl. abſunt, vel abfuturi ſunt, vt ff. de ꝓc. l. filiusfa. dicas abſuturi. ſ. in
2 breui. † Vñ abſutur⁹ qs dr̃ dupliciter. abſutur⁹ vno mõ ẽ ĩ veritate, abſuturus eſt qa neceſſe eſt ei, ꝙ j̃. annũ arripiat iter & talis ñ parat ſe ad eũdũ, vel ſi parat ſe, hoc eſt à lõge eſt abſuturus, ꝓximè, q colligit ſarcinulas, & quærit equos, & ſimilia neceſſaria ad ꝓficiſcẽdũ abſuturus iſto primò mõ ꝓ abſente hr̃, vt ff. ex qb. cau. ma. l. abeſſe, & l. qui mittunẽ. Et idẽ dicas, qđ ĩ verbo abſuturus ſecundò mõ non excuſet ſe interim à tutela, ꝙ hẽt ſed vt prouideatur pupillo ſuo interim de aliquo tutore, qui adminiſtrabit, cùm ſe abſentaſſet. Vnde cũ aliquis mittiẽ in aliquã ꝓuinciã regẽdã, ſi delegauit aliquẽ anteꝗ ſit ĩ ꝓuincia ſibi decreta facta delegatio nõ valet, donec ibi fuerit, vt ff. de of. procon. & leg. l. obſeruare. §. vlt. ſic dico quidam abſuturus primò ſi ſe excuſauit, interim non valet excuſatio, ſed tunc ſumit vires, cum
3 incipit abeſſe. † Item ſcias, quòd abſens cauſa Reipu. longa abſentia habet excuſationem ſi ſit legatio in remota legatione ſed non ſi in proxima, vt C. de legationib. l. tranſmarina. lib. x.

1 *Inimicitiæ aut ſunt leues, aut capitales, & quæ ſint.*
Inimicitiæ quæ ſint, quæ excuſant à tutela.

1 §. Inimicitiæ. † Scias, qđ inimicitiæ, aut ſunt leues, aut capitales. Si ſunt leues, ſiue ante teſtamentum ſiue poſt interueniant, non excuſant à teſtamẽtaria tutela, nec ab aliqua alia: quia leuis iniuria nõ reuocat legatum, nec excuſat ab aliqua tutela. ff. de admi. tu. l. 3. ad fi. ſi graues, vt capitales, & tunc aut interueniunt ante teſtamentum, aut poſt: ſi poſt teſtm̃ interueniant, ſi ante teſtm̃ tm̃, cũ poſtea eſt in teſtõ datus tutor iſte nõ recuſauit, & vñr reconciliare, & hoc niſi faciat hic teſtator, vt grauet tutorẽ, quia videbat, ꝙ erat tutor multis negotiis impeditus, vñ volebat eũ plurib. implicare, vt ff. e. l. Athletæ. & hoc ĩtellige ſi inimicitię ortæ ſunt culpa tutoris. ſi verò ex culpa teſtoris, non ꝑt remittere, qa offenſi eſt pœnitere, non offendẽtis. ff. e. l. Athletæ. §. dat remiſſionẽ. qñ iudex dat, non eſt locus coniecturationi remiſſionis, ideo ſemper non excuſat.

§. Item

§.Item si quis. Intellige status simpl'r, siue specialiter petierit ipsum in seruū, siue in libertū suū, quia iste dn̄r quæstiones status. ĵ. de act. §. præiudiciales. q̄a legem q̄ alle. gl. ft. quod met. cau. l. isti quidem. loquitur de seruitute.

1 *Excusatur è tutela maior septuaginta annis.*
2 *Excusatur à testimonio senex, & quomodo intelligatur.*

1 **§.Itē maior** Septuaginta annis, &c. Ibid. dr̄, q† q habet septuaginta annos pōt se excusare à tutela dicit gl. qđ in aliis, vt psonali munere publico, vt qđ aliqs iudex afferat, qđ hēt sexaginta annos, excusat se. Sed quare sufficit ibi minus tps q̄ hic. Dđm est, qđ maior labor est, & pl' habet facere q ius reddit, q̄a pl'es hēt in sua iurisdōne quib. dēt i' dicere, sed q hēt tutelā nō hēt tot regere, iō min' tps sufficit hic, q̄ ibi, p istam
2 rationē soluit' qō talis. † Dicit l. qđ senex excusatur à testimonio qūo intelligas tūc senex? Certè intelligo, q hēt septuagīta annos nō ille q hēt sexagīta tm̄: q̄a ad hoc minor labor est in vno testimonio ferendo, q̄ in vna tutela administrāda. Rō, q̄a vbi qs min' hēt facere, ampli' tps ad excusationē reqrit', iō sexaginta anni nō sufficiunt, vt à testimonio se excuset, sed exiguntur septuaginta.

§.Idem & in milite. Ibi dicit gl. qđ clerici vsq; ad quartum gradum admittunt' ad tutelam. Leges quas adducit hic gl. nō loquunt' de quarto gradu, nec inuenies leges, quę hoc dn̄t. Iō dn̄s meus dicit, q dicit hic de quarto gradu intelligebat, qđ presbyter tutelam legitimā pōt hr̄e, q̄ sibi iure agnationis deferẗ, sed nō testamētariā, vel datiuā, vt in auth. de sanctissi. epis. §. Deo aūt amabiles. & §. præsbyteros. quam authoritatē hēs de episcopis & clericis, auth. presbyteros. qđ igit' dicit hic gl. qđ clerici pn̄t hr̄e tutelā iure agnationis vsq; ad quartum gradum, sic ostendit'. Monachi non habent ꝯuersationem in terram, sed clerici sic, vsq; ad quartum gradum: vnde pn̄t clerici legare de reb. suis, q̄ sibi obuenerūt iure hereditario à suis parentib. vsq; ad quartum gradum sibi ptingētib. vt in auth. de eccl. titu. §. interdicimus. vnde sicut est institutus in relictis legatis vsq; ad quartū gradum, sic etiam in tutela, vnde nisi sic intelligas per simile impossibile est intelligere gl. istam.

1 *Libellus qualiter debeat formari ab eo, qui se excusat à tutela.*
2 *Clausula, non se astringens ad omnia, & singula, &c. an aliquid operetur.*
3 *Tutor datus, q à datione non appellat, sed excusat se, quid differt. Et quid differt appellare, & excusare.*
4 *Decretum interponitur in datione tutelæ.*
5 *Appellat regulariter nominatus ad publica munera, & quando.*
6 *Exceptiones an debeant fieri in scriptis.*

1 **§.Qui autem vult.** Hic dr̄, † q q hēt plures excusationes, i. plures cās, p quas possit se excusare, q̄ noīatæ sunt à principio hui' tit. vsq; nūc si i vna ꝓposita succubuerit, petit aliā ꝓponi intra tpa institutā & quidē poterit aliā ꝓponere si in illa, q̄ proposuit succubuit, vel nō fuit admissa. si tn̄ oēs simul ꝓponeret. Sed ꝯ: q̄a aut tu intelligeres, qđ seqt' in lr̄a, si succubuit pt aliam ꝓponere intra tpa statuta, sed finita nō sunt tpa statuta ꝓponendi excusationes, & hoc ē falsum, cū oēs fuerūt ꝓpositæ. Aut expone intra tpa statuta in mō finita tpe exercēdę excusationis, si illa nō currit, qn̄ excusat se, q̄a l. dicit, q̄rela dēt terminari intra q̄nquenniū. porrigit', qđ q hēt q̄relam, accusat' de falso. interim nō currit tps exercēdæ q̄relæ, vt C. de inoff. test. l. ꝯ maiores. ergo sil'r erit hic. quare dicas, qđ non oportet oēs ꝓponere, sed si vnam ꝓponat, & in ea succūbat, i. nō admittat', poterit aliā ꝓponere intra tpa, s. ꝓponēdi excusationes q̄ sunt 50. dies, vt ĵ. ꝓx. nō supponas exercendæ, q̄ sunt quatuor mēses, vt ff. eo. tit. l. quinquaginta. ad l. ff. de excus. tut. l. scire oportet. §. stare aūt oportet. ibi dr̄, q si multas causas hēt remissionis, i. multas cās pp quas debeat remitti onus tutelæ, dēt oēs ꝓponere, vel si oēs nō ꝓposuit, similis est ei, q se nō excusauit. Verū est quo ad non noīatas, tn̄ quia oportet, q eas ꝓponat, sed sic intra tpr ꝓponendæ excusationis, q sunt quinquaginta dies, vt hic dr̄.
2 † Quærit', dato, q proponat oēs, & non ponit in libello suo, non adstringens se ad oīa, & singula probanda, si succūbat in vna, an potest recurrere ad aliā. Dicendū est, q sic vn̄ ex abūdāti apponitur illa cl'a in libellis, non adstringens se ad omnia, &c. sicut multæ sunt potestationes ex abundāti. Item hic dr̄, q si aliquis fuerit datus tutor, non appellat, sed excusat se, vn̄ ab illa donatione nō appellat', s. proposita excusatione, cū hēat quatuor mēses ad exercēdā excusationē, sed statim cū reqrit' proponit. sed si feratur sn̄ia in hac cā ꝯ excusationē ꝓpositam bn̄ ꝓ appellari, vt ff. d ap. cū in vna. §. tutor.
3 † Sed à datione frustra appellat', intelligo frustra, ex n̄ abūdanti, sed ipso iure. ĵ. qn̄ app. sit l. 1. §. si qs tutor. Sed tunc quæritur, quid differt, quòd datus tutor à datione non appellat, sed excusat se? Quid differt appellare, & excusare? Dicendum quòd qui appellat, conqueritur de iniquitate iudicis: vn̄ n̄ cognoscet plus ille iudex. Sed quando excusat se non conqueritur de iniquitate iudicis: ideo ille idem cognoscet. & q alius iudex agnoscat de app. habes C. de ap. l. eos qui. & quod in excusatione idē hēs. ff. de excu. tut. l. scire oportet. §. scire. Item est alia dn̄a, q̄a si appellaret, x. dies hr̄et ad appellandū. C. de ap. auth. sed hodie. sed ad excusandū hēt quinquaginta dies, vt hic, & ff. eo. l. quinquaginta. in prin. Itē dicit gl. si aliqs datus fuerit tutor, à datione non appellat', in aliis munerib. publicis appellat' à datione. Quæro, quæ est cā diuersitatis? Quidam dn̄t, q in datione aliorū publicorū munerū interponit' decretū, vt C. de ap. l. noīationes. ideo p decretū sn̄ia mutat', à sn̄ia appellatur. iō in aliis munerib. publicis à datione appellat'. sed in datione tutelę non interponi-
4 tur decretū, iō &c. † Dicendum, qđ falsum est immò īterponit' decretum. ff. de ꝯfir. tu. l. nāle. sed illa solo possit hic hr̄e colorē, q̄a in aliis munerib. fit plena deliberatio, & publico cōsilio conuocato, vt probat' C. d ap. l. noīationes. Et ideo, q̄a cū tāta deliberatione, & īquisitione fit à sn̄ia. C. de iud. l. iudices. iō sicut à sn̄ia appellatur, sic à datione aliorū munerū, sed qn̄ datur tutor, nulla fit inquisitio, vnde sicut interlocutoria sine inquisitione dat' sic & tutor: ideo sicut ab interlocutoria non appellatur, vt C. de ap. l. apertissimi. sic nec à datione tutelæ. tn̄ dicas, q in his aliis fit plena deliberatio, & inqsitio, vt dictū est per l. C. de app. l. nominationes. Et ideo si dantur, & habeant causam, quare non dēret dari, tn̄ data sunt, iniquitas eorū per superiorem corrigenda est. ff. de ap. l. j. & hoc fit p appl'onem, & iō &c. Sed qn̄ dat' tutor, fit' īquisitio, vel deliberatio: iō non dēt ꝯqueri de iniquitate iudicis: & iō nō appellatur, sed hēt locum remedium excusationis. Sed q̄rit', quare in eis non fit tunc tacita inquisitio, & deliberatio sicut in aliis? Dicendū, q ibi tm̄ nō est periculum in regimine, seu iurisdictione hoīum vnius regionis, quàm in regimine vni' pu-
5 pilli, & bonorum eius. † Itē q noīatus ad publica munera, rl'r appellat. Fallit in tutore, vn̄ non appellat, sed ꝓponit excusationē, & in hoc priuilegiati sunt veterani. vn̄ duri' est remedium appl'onis, q̄ excusatiōis. hoc est, qđ probat'. C. qn̄ prouo. non ē necess. l. veteranis. Item dr̄, q ad probādū excusationē dantur quinquaginta dies: sed ad diffiniendā excusationem dantur quatuor menses, vt ff. eo. l. quinquaginta. Et dic, q tps quinquaginta dierū, & tps quatuor mensium incipit currere nō à tpe nominationis seu dationis, sed à tpe scientiæ. Et qđ dicit lex illa, q̄nqaginta tps quatuor mensiū currere à tpe nominationis, subaudi & sciētiæ, qđ dicit glo. q cā ista, s. excusationis potest durare parū vltra duos menses, immò per iiij. menses, sed hoc intellige, sed in fine quinquaginta dierum inchoata sit, qui ꝯputant' à tpe quo sciuit se datum, vt dcm̄ est, tunc q̄ritur hic in lr̄a, q excusare se volunt nō appellant, si intra quinquaginta dies super illo verbo, quinquaginta dies est gl. signata & in fine dr̄, q cum aliquis se excusat, dēt se excusare in libello. Iō q̄rebat hic dn̄s meus cū actio debeat offerri in libello, vt C. de lit. ꝯt. auth. offerat'. cum exceptiones sint arma reorum, sicut actiones actorum, sicut accusationes accusatorum. proponitur exceptio in libello, & certè accusatio est exceptio, & hoc proponitur. In hoc voluit dicere quidā per decretalem illā, qm̄ ꝯ falsam, quę dicit omnia acta redigi in scriptis. Sed certè hic dicit & de app. ad cās. & l. à proconsulib.
6 vn̄ dn̄t, q exceptio hēt fieri in scriptis. † Sed certè hoc non probant ipsi, q̄a licet illa decretalis, & l. hic allegata, dicant omnia acta dēre redigi in scriptis: si arguatur, ergo dēt proponi, & probari. Illud argm̄ non cōcluderet, iō per illa iura non hr̄, qđ exceptiones in scriptis ponant', istud q̄sitū nō soluit Dominus meus.

§.Si vero Vltra centesimum lapidem. Hic in fi. istius §. est vna gl. quæ incipit, Caueas ne fallaris. Et reputatur iste §. difficilis. & dn̄s meus dicit, quicunque dicit, q hic sunt difficultates, est asinus, quia non est ita facilis §. in toto libro, sicut iste. Sed quia ibi dr̄ in gl. Caueas ne fallaris, credunt qđ ibi sit difficultas maxima. Est igit' intentio gl. & illius §: q q datus est tutor, si moretur, seu habitet in ciuitate illa in qua datus est tutor, ad sui excusationem proponendam hēt quīquaginta dies. Si āt habitet vltra centesimum lapidem, pro quibuslibet viginti miliarib. hēt vnum diē, & vltra hoc triginta dies. Ponat' igit', qđ ipse habitat per decem dietas, ĵ. qđ pro quibuslibet viginti miliarib. datur vna dies vltra centesimum lapidē, pro illis decē dietis hēt decem dies. Item si ꝯputes alia centū miliaria, q̄ sunt à cētesimo vsq; ad ciuitatem, habebit x. dies, & sic v. & x. faciūt xv. hēt enim xxx. dies, & sic xlv. sed ille, qui est in ciuitate, vel intra centesimū lapidem habet dies quinquaginta. & sic plus hēbit ille, qui est ꝓpinquior, quàm q est remotior, qđ est iniquū. Istam opinionem tollit lr̄a, q̄ dicit, Sceuola qui habitat vltra centesimum lapidem pro quibuslibet vinginti miliaribus, quib. vltra habitat, hēt vnā diē, & vltra hoc hēt triginta dies, ita tn̄, qđ si computata vna die pro q̄buslibet viginti miliarib. q̄bus habitat vltra centesimum lapidē, pro triginta dieb, sibi adiectis non hēat q̄nquaginta dies sibi suppleat' ex potestate. l. & sic non minus habebit, qui est vltra centesimū lapidem, quā ille, q est intra, vel q est ī ciuitate, & hoc est; qđ dicit litera, q tn̄, vt Sceuola. Sed dicas, q eadem iniquitas remanet, nonne eadem rōne pone retenta si habitet, q datus est tutor vltra centesimum lapidem, & sic q̄ndecim cum additione triginta dierum, & sic sunt tm̄ quadraginta quinque dies, vt ha-

beant quinquaginta dies, tñ remotior est ꝑ decē dietas, q̄ ille, q habitat vltra, vel intra cētesimū lapidē, vel ꝑ quindecim ab illo q habitat in ciuitate, & tñ illi similiter hñt qnquagīta dies: & sic tñ tps hēt ille, q est ꝓpinquior, q̄tū ille, q ē remotior. Dicēdū, ꝙ licet hoc sit verū, tñ vnusq̄sq; hēt tps tm̄, qđ sibi sufficit: vñ sil'is oppositio huic illi pōt opponi, q̄ fit in Euangelio, qa tm̄ datum fuit tardè veniēti, seu sero veniēti, sicut manè venienti, vñ si lex daret maius tps, qđ plus distat, cū sint innumerabiles distantiæ, sed quod plus, & minus non fuit ī ptāte determinare tps maius, & minus, sed maiorē, & minorē distātiā: iō duob. mēbris fuit ɔ̄tenta, vt si habiter ī ciuitate, vl' intra cētū miliaria, qđ hēat quinquaginta dies ad ꝓponēdā excusationē suā, si vltra ꝓ quibuslibet viginti miliarib. hēat vnū diē, & vltra hoc adiiciuntur viginti dies, vñ additio triginta dierū, nō ꝓficit ei, q habitat vltra centesimū lapidē, vel in ciuitate scilicet, qđ habeat plusq̄ quinquaginta dies: data est sibi vna dies ꝓ quibuslibet viginti miliaribus, quib. distat vltra cētesimū miliare, cōputatis ēt v. dieb. ꝓ eisdem miliarib. q̄ sint ītra cētesimū lapidē, sed si ꝑ sexdecim dietas distaret, vltra cētesimū lapidē hēt sexdecim dies. itē ꝓ cētū miliarib. vltra, sed ɔ̄putari debeāt, quia de hoc nō est lex. dicit, hēt v. & sic xxj. diē hēt. Itē adiiciūtur sibi xxx. & sic licet diē hēt, & sic habet plus vnā diē, q̄ ille, qui ē vltra cētesimū lapidē, vl' ī ciuitate, & sic manifestè vides qđ additio triginta dierū nō facit, quod plus habeat, qui habitat vltra cētesimū lapidē, q̄ ille, qui intra habitet, nisi habitet vltra ꝑ sexdecim dietas cōputatis quinque diebus. ꝓ cētū miliarib. q̄ sunt intra cētesimū lapidē, vel si illā nō cōputes & quia hęc lex nō īuenitur, tūc oportet. ꝙ distet vltra cētesimū lapidē ꝑ viginti dietas ad min⁹, & parū plus, vel per sexdecim dietas, quia si pro vno miliari ex quo ē vltra cētesimū lapidē hēbit vnā diē, vt dicit gl. licet đ hoc nō sit lex, & sic cōputatis xxj. dieb. & xxx. q̄ adiiciūtur hēbit diē, ɔ̄ quod dictū est. qđ nisi distet, ꝙ vbi plus, q̄ ꝑ xvj. dietas vltra cētesimū lapidē nō hēt quinquaginta dies, & ille, qui est intra tm̄ hēt, qđ hoc nō sit inconueniens. Vñ in sīli ꝑscriptio dēt fieri x. annis inter pñtes xx. inter absentes & dñr pñtes in eadē ꝓuincia. Sed pone, ꝙ duo sint ī cōfinib. duarū ꝓuīciarū diuersarū, ꝑt esse, ꝙ vnus distat ꝑ dimidiā leucam ab alio, sed vnus ꝑscribat rē alterius, oportet qđ teneat ꝑ xx. an. si āt aliquis, qui est in eadem prouincia, cū āt illorum aliquis ē ī fine eiusdē ꝓuinciæ, & sic forte distat ꝑ xx. dietas sufficit, qđ teneat ꝑ x. annos ad hoc, ꝙ ꝑscribat, & sic qui ꝓpinquior est longiori tpe ꝑscribit: qui remotior, minori. Sed forte ī isto exēplo est alia rō, q̄ in eadem ꝓuincia, licet sic remotior, minus tps exigit ad præscriptionē: quia verisil'e est, & est verū ad lrā, ꝙ si nō possidet rē yni⁹ corā suo iudice, & sic infra ꝓuīciā, s. sui actoris hēbit citius consiliū, & inueniet citi⁹ aduocatos, q̄ nō faceret in alia ꝓuincia q̄tocūq; esset ꝓxima sibi vīlle. Pone exēplū familiarius. Si volo ꝓducere testes de eadē ꝓuincia, hēo tres menses, si de alia sex. Si de vltra mare habeo nouē, qđ possum facere leui⁹, vel eos testes de eadē ꝓuincia intra tres mēses, vel eos, qui sunt vltra mare. ɔ̄. nouē mēses. & certè leuius esset mihi ꝓducere testes ī vna die de eadem ꝓuincia, q̄ in quatuor annis de vltra mare. sed ꝑꝑ varietatē locorum, & distātiā loci nō potuit limitare, seu diffinire præfixa oīa tpa. sed fecit, qđ potuit ptēta trib. Itē hic hēs, qđ ꝓ q̄buslibet vigīti miliarib. dat̄ vna dies. vñ istę sunt dietę legales. Et sic intellige decretalē, quæ dicit, quod aliqs nō trahatur à fine suæ diæcesis sed vltra duas dietas intelligo de legalibus ꝑ literā istā, & ff. si quis cau. l. j. hoc dicit Rofred. Tñ Bernadus dicit ɔ̄riū, qđ intelligendū est de vulgaribus. Sed hoc non est verū, quia cum aliqđ est lege diffinitū, ñ dēm⁹ referre ad vulgi opinionē.

1 *Tutor quando dicatur esse datus ad totum patrimonium, seu vniuersum.*
2 *Maritus potest esse procurator vxoris, sed curator non.*

1 §. Datus autē Tutor. † Hic dr̄, ꝙ tutor dr̄ esse datus ad totū pr̄imoniū, seu vniuersū, ītellige si ptās tutoris ad hoc se extēdat. vñ si ī diuersis pr̄imoniis haberet pupill⁹ diuersa pr̄imonia, iudex q daret ei tutorē ī vna ꝓuīcia, ille tutor ītell'r dat⁹ ad illa bona, q̄ sunt ī illa ꝓuīcia, & sub iurisdōne iudicis dātis, ñ ad bona, q̄ sunt ī ꝓuīcia vna, & ī alia iurisdōne vt ff. d bon. auth. iud. poss. l. cū vn⁹. ff. d his, q sunt sui, vl' ali. iur. Hic q̄rit̄, si qs ɔ̄stituerit ꝓcuratorē suū, nec dixit ī cautis talib. vel cā, sed simpl'r, ɔ̄stituo talē ꝓcuratorē meū, nec cām expressit, an ad oēs cās videat̄ ɔ̄stitut⁹? Vl', ꝙ sic, qa curator dat⁹ ad litē pupillo ñ exp̄ssa cā, ītelligit̄ dat⁹ ad oēs lites, ita ꝓcurator simpl'r ɔ̄stitut⁹ ñ exp̄ssa cā, vt ad vniuersas ɔ̄stitut⁹. Ad hoc facit iste §. & ad hoc ff. de tutelis. l. q hēt. §. vlt. Dicendū tñ, ꝙ certa forma dat̄ ɔ̄stituēdo ꝓcuratorē. vt ff. de proc. l. si ꝓcuratorē. tñ dicebat dñs meus, ꝙ et si hoc diceret, nō esset magnū inconueniēs, & posset bñ rñdere
2 ri ad legem illā, si ꝓcuratorē. ¶ † Itē quare maritus ꝑt esse, procuratorvxoris. C. d proc. l. maritus. sed curator ñ, vt C. q dari tu. po l. maritus. vñ hic nō dr̄ īpropriè se excusare, si deē curator, al's tutor vxori. Dicēdū, ꝙ curatoris ptās plenior est: vñ offīn procuratoris ɔ̄ria volūtate finitur, vt ɔ̄. mādā. §. mādatū, sed ñ tutela vñ certi sunt modi finiendi tutelā, vt s. q̄b. mo. tut. fin. per totum.

De suspectis tutorib. vel curatorib. Rub.

1 *Tutor, vt suspectus quandoque remouetur à tutela sine excusatione.*
2 *Inscribens punitur ad pœnam talionis.*
3 *Patronus tutor conuictus de suspecto qualiter euitabit infamiam.*
4 *Doli expressio in sententia an faciat infamiam.*

Ciendum est. In principio huius ti. dr̄, ꝙ crimen suspecti descēdit à lege xij. tab. & sic est lītimum. Quærit glo. ex quo est legitimū crimen, nonne inscribit se, q accusabit, & non intelligas inscribere, i. libellum offerre, quia hoc non est dubiū. sed intellige inscribere. s. ad pœnam talionis. Arguit̄, ꝙ non, qa q̄nque sine accusatione remouetur, vt suspectus. ff. e. l. 3. & tunc nō hēt locū inscriptio. Item q inscribit dēt puniri pena sīl'i, si de-
1 ficiat in probōne. † Qua pœnā puniet̄ tutor? est, vt remoueatur à tutela, sed accusator tali pœna non posset puniri, qa tutelā nō hēt. Quā igit̄ pœnā accusator talis criminis ꝑstabit? Dicit gl. ad istā rōne, ꝙ licet non posset inscribere respū talis pœnæ, q̄ est remoueri à tutela, tñ aliā pœnā ɔ̄sequitur tutor, qa probat̄ suspectus, s. infamiæ, & respū talis pœnæ ꝑt accusator inscribere, sed ñ reperio, verū est cū pœna infamiæ tñ, qđ inscribatur ad pœnā talionis, nā sequeret̄, qđ actione iniuriarum ciuiliter intentata inscriberetur, cū sit famosū iudiciū, vt ff. de his, q no. īfa. l. j. §. j. qđ
2 est falsū. ¶ Itē accusator desistens incidit in Turpil. † Item inscribens punitur ad pœnā talionis. Hoc dicit gl. in §. suspectus remotus. super illo verbo, infamis. Primum, s. qđ incidit in Turp. desistens deficit in accusatione suspecti, ergo &c. sed si inscriptio, q̄ hic ibi nō inscribit dr̄ hic in lrā, ꝙ legatus proconsulis ꝑt remouere suspectū tutorē, subaudi multo fortius ꝓconsul: qa ñ dēt licere inferiori. qđ non liceat superiori. Sed vr̄, qđ legato ꝓcōsulis nō ɔ̄petit ius remouendi suspectū tutorem, vt ff. ad Turp. l. j. §. suspecti. ergo legatus ꝓconsulis non excludens superiores hēt ipm remouere ad formam accu. Rō, qđ licet solus non excludit superiores à præside, sed solum inferiores, & legatus ꝓcōsulis
3 maior ē ꝑside: quia repræsentat ꝑsonā ꝓcōsulis. † Seqt̄, qđ si patron⁹: Hic dr̄, ꝙ patron⁹ ɔ̄uictus de suspecto, remouendus est, tñ parcitur eius famæ, qa nō erit infamis, vt dñt quidā. In hac opinio. est gl. qđ iudex in sñia faciet ei gratiā: qa non exprimet causam quare ipm remouet. Si. n. diceret, remoueo te ob dolū quē commisisti. sic esses infamis, vt ɔ̄. eo. §. suspectus. sed dolum non
4 exprimet iudex, sed solū ꝓnūciabit ipsum remouendū. ¶ † Sed dicendū, qđ exp̄ssio doli in sñia non facit infamen, sed doli obiectio: vñ accusator petit, qđ remoueatur, qa dolū commisit, & ɔ̄. sibi obiicit dolū, doli obiectus facit, ꝙ postea ɔ̄demnet̄, vel remoueatur, licet de dolo nihil dicat̄ in sñia, erit infamis, fiet ei gr̄a: qa quando liberatur, ita dicet, peto vt remoueat̄, qa dolum cōmisit administrando tutelam, sed dicet iudex, ego te non audiam, & hoc casu si non est obiectus dolus, non erit infamis, & ꝙ doli obiectio irroget infamiā, quicquid dicat̄ in sñia ꝓlata, qđ dicit l. actionē de dolo intentandā ɔ̄ patrē, vel patronū verbis tēperādā. ff. de do. l. non dēt. quā ēt actionem dicemus verbis tēperādā obiectu, seu instōne actionis, fiet sibi gr̄a, vel dicens, licet dolus exprimatur in sñia, non erit infamis, vt ff. de pub. iud. l. vlt. licet al's: qui ɔ̄dēnatur de calumnia sit infamis, vt ff. de his, q no. īfa. l. j.

1 *Tutor accusatus de suspecto, an sit infamis.*

§. Suspect⁹ autem. Hic dr̄, ꝙ qui non ex fide tutelā gerit, ꝑt accusari, vt suspectus, ī-
1 tellige non ex fide, i. dolosē. ¶ † Item si culpa malè gerit, ꝑt accusari vt suspectus, licet infamis nō sit ꝑꝑ ɔ̄dēnationem si tutor datus qui non gerat pōt accusari, licet ꝑꝑ culpam possit peti, vt remoueatur. ff. eo. l. hæc enim. in fi. & est ratio diuersitatis, quia magis delinquit, qui malè gerit: sicut magis debet puniri, qui rē vitiosam tradit, quàm qui omnino non tradit, vt ff. de act. emp. & vendi. l. Iul. & si sterilis. §. cum per venditorem.

1 *Tutor de leuissima culpa non tenetur*
2 *Dolus, & lata culpa, quando ad paria procedant.*
3 *Ignorantia iuris non excusat.*

§. Suspectus autem remotus, &c. Ibi dt glo. & bñ, ꝙ si obiectus fuit dolus; præsumitur remoueri ob dolū, & sic licet in sñia non fiat mentio de dolo, tñ est infamis, si fuerit obiectum vtrunque, & dolus, & culpa tunc præsumitur remotus ꝑꝑ culpam, nō ꝑꝑ dolū. & allegat glo. illud generale, ꝙ pœnæ molliēdæ sunt, vt ff. de pœ. l. interpretatione. Dñs meus allegat, qa dicit lex qđ si accuso te de vi publica, & priuata, & ɔ̄dēnatus fueris simpl'r, deinde debet intelligi facta ɔ̄demnatione pro priuata vi, quæ minor est non pro publica, vt ff. de pæ. l. si præses in fin. Vides per istam gl. qđ obiectus doli facit infamiā, licet in sñia de
1 dolo mentio nō fiat. ¶ † Dicit litera, si ob culpam remot⁹ sit nō est infamis ob culpam. dicit gl. leuem, vel leuissimā, sed dñs me⁹ dicit, ꝙ ipse nescit, quare dicit gl. de leuissima, qa tutor de culpa leuissima non tenetur. C. arb. tute. l. quicquid. vt intelligunt glo. sequētes. dic, i. quod est condēnatus ob culpam latam nō est infamis,

famis.licet ꝯdemnatus ob dolũ sit infamis, & licet gl.ordi. dicat ꝯ̃riũ, nisi tu habeas additionem,qa dicit ꝙ lata culpa dolo cõpa-rat̃,& ad hoc allegat plures leges,intelligas qđ dolus,& lata cul-
a pa parificantur a in ꝯ̃cti b.nec tractatur de amissione famæ, quã vir bon⁹ plus dẽt timere,q̃ amissionem vitę, vt ff.qđ met.causa. l.isti quidẽ.dicit gl.qđ damnatus ob culpam leuẽ nõ est infamis, licet ꝯ̃riũ videat̃ ff.de his qui no.infa.l.liberorũ.§.notat̃ ẽt.vbi dr̃ ꝙ si qs nupserit intra tps luct⁹,si sciens se esse intra tps luctus,cre-
2 dens tñ de iure sibi licere,est infamis,&c. † sic ignorantia iuris ñ excusat, sed ignorare ius hæc est culpa leuis, dicit glo.immò est lata,& sic cũ lata culpa, & dolus æquiparãtur ẽt quo ad infamiã ẽm gl.nisi hẽas additionem si aliqs pp dolũ infamat̃, non est mirũ, qđ ignorantia iuris infamiam non remittit, cũ ille qui ius ignorat,sit in culpa lata,& qđ oẽs sciũt, vel scire debent:qa idem est scire, & debere scire.ff.si certũ pet.l.quod te. ff.ad legem Aqliam.l.idem iuris.sed oẽs tenemur iura scire,vt ff.de iuris, & facti ignorant.l.rl'a.C.de legib.& cõstit.prin.& edic.l. leges. ergo qui ignorat ius, est in lata culpa, & iõ q nupserit intra tps luctus, pp iuris ignorantiam,qa ignorabat iura,q̃ hoc ꝓhibent, cũ eẽt i lata culpa,infamat̃ ẽm antiquã gl.vt & dolus,non igit̃ est mirũ si il
3 la,q̃ nupsit sit infamis.¶† Sed certè si dicat̃,qđ ignorare legẽ leuis culpa est non est hõ viuens,qn sit in culpa leui, vñ hẽbat dñs meus quẽdã domi,q dicebat se ignorare leges, q̃ ꝑ facti frequẽtiam sciunt,cũ lata culpa sit ignorare, vt si qs cũ excõicato participat,sit excõicat⁹,& sicut illa qđ mulier nubens intra tpa luct⁹ ẽ infamis.qa illa ab oĩb.sciri debent;ignorare iura talia, ẽst culpa, qa talia cũ essent,vel sciunt vel tenentur scire.Alia verò,q̃ sciunt per facti frequentiã. Sed nescio quare gl. facit illud argũ, quod remotus ob culpã latã infamis sit:qa ꝯ̃riũ illud non est ꝯ̃riũ, nec đbuit ꝑ ꝯ̃rio signari,qa nubet̃ intra tps luctus,ẽ facti qđ secũ trahit infamiam,nisi excusabilis facti ignorantia interuenerit,vt in l.signata ꝑ ꝯ̃ria dr̃ ff.de his q no.infamia.l.liberorũ.§.notat̃. Sed hic loqt̃ de ĩfamia, vbi vtit̃ tali noĩe,& ẽ hic min⁹ delictũ, vñ hic ĩfamat sñĩa habita distinctiõe doli,& culpæ,& iõ supposito,ꝙ remot⁹ ob latã culpã sit ĩfanis,tñ illud ꝯ̃riũ ñ meruit signari ꝑ ꝯ̃rio.

ADDITIO.

a Lata culpa parificantur. Adde qđ lata culpa non æquiparatur dolo in maleficiis vbi tractat̃ de pœna corporali,& vbi tractat̃ đ pecuniaria, & lex ex ꝓsse dolũ reqrit,sec⁹ si ñ requirit dolũ.Bart.in l.1. ff. si quis test. lib. esse iuss. Et quo quis ob culpam puniat̃,& ꝙ in maleficio lata culpa ñ cõparet̃ dolo, vide ꝑ eũdẽ in l.lex est cõe.ff.de leg. Et nũquid æquiparetur dolo quo ad infamiã irrogandã ꝑ eũdẽ in l.qđ Nerua.ff.depo.Et qđ in pœnalib.an & qñ ñ æqparet̃ dolo,vide d.Ias.in l.videamus.& ĩ l.ĩ actionib. ff.de ĩ litẽ iurando.

1 *Prælatus qui accusatur pendente accusatione, quando administrare possit.*

§.si quis autem.

Per istũ §.dicit gl.qđ prælatus,qui accusatur,pendente accusatione admi-
1 nistrare non dẽt.¶† Et hoc dicit simpl'r, sed tu distingue, quod si accusat̃ de delicto cõmisso in administratione,pendente accusatione interim non administrabit. Sic loquitur §. noster. sed si ꝑlatus accusatur de alio crimine,puta de adulterio, vel homicidio,nihilominus interim administrabit,qa lex đt hic de tutor̃, vt ff.đ sol.l.Calipodius, aliàs incipit, quamuis.& l. reo criminis.

1 *Absens in delictis potest damnari,& lite nõ contestata procedit̃ ad sententiã.*

§.Nouissime autẽ sciendum est &c.

Gl.dicit, ꝙ iste §. facit ad q̃onem talem. Emi librum à te, & fuit consummatus ꝯ̃ctus, mihi ĩtradidisti librũ, & tibi non dederam præcium,reperio librum alienum,vel vitiosum:agis ꝯ̃ me ex vẽdito ad pecuniam,nolo tibi dare pecuniam,qa dico,ꝙ liber alienus, vel vitiosus est, & si non vis mihi cauere de reddendo precio in casu euictionis,vel vitij,tunc nõ debeo tibi dare, sed librũ tibi restituere. In ista quæstione dicebat dñs meus, aut apparet, vel apparere põt vitium apperte,vel lis est de vitio: quia tu dicis librum tibi traditum vitiosum esse, & ego dico non vitiosum. Primò casu dicebat,quòd tenenda est glo.Secundò casu, si non est vitium emmens,quòd appareat,locum redhibitioni non esse,sed precium debet solui,sed cum satisdatione,aliàs caueretur verbaliter, vt ff. de ædi.ædic.l.si venditor.vñ lex dicit si in limine contractus appareat controuersia de euictione, satisdandum, ẽ cum al's caueret̃ verbal'r.vnde si tibi vendidi rem, & alius incontinenti venit,& dicit,emisti rẽ,q̃ mea est,satisdandum est, vt C.đ euictio.l.post pfectam.Sed sicut est in euictione, ita dicam in vitio.Si aũt sit apertũ vitium,nec est lis de eo,non est reddenda pecunia sed res restituenda,vt ff.vt ĩ poss.le.l.si is à quo:Duo verba omisi ꝯ̃.de quib.gl.non facit mẽtionẽ. vnũ est in illo §. sed si suspecti cognitio,& moriatur pẽdente accusatione, extinguit̃ cognitio suspecti.sed certè vr̃, ꝙ si appareat diffinitum eẽ ĩ cã ꝯdẽnationis,qđ duret rõne sumptuum,q statuti sunt in cã ista accusationis.vt C.si pẽ.ap.mors interuenerit.l.3.qa ibi durat accusatio post mortem ꝓpter bona, In §.si quis tutor, not.aliud, qđ si quis tutor fuerit absens,nec facit sui copiam,potest vt suspectus
1 remoueri.† Et sic quod in delictis si quis absens est,põt damnari,& lite non conte.proceditur ad sententiam: quia hic non dicit quòd absens fuerit lite cont.vel non cont.Nam simpliciter intelligendum est,de hac materia habes ff.de poe.l.absentem.

LIBER SECVNDVS.

De rerum diuisione. Rub.

1 *Piscandi ius qualiter sibi quis acquirat,& qualiter eo priuetur.*

SVperiore.

Flumina aũt omnia,& port⁹.In isto §. dr̃ ꝙ ius piscandi est cõmune,lex publicũ ratione cõitatis hẽt Sed quærit gl. Pone ꝙ in diuerticulo fluminis aliqs lõgo tempore piscatus est solus, alius vult piscari,poterit ne il le alium prohibere:dic ꝙ si alij volebant piscari,& ipse ꝓhibeat eos.i.post prohibitionem longo tempore solus piscatus est, dico quòd acquisiuit sibi ius piscandi, & alios poterit prohibere. sed si occultè piscabat̃ in quodam diuerticulo fluminis,& ita fecit diu,nec aliquem inueniebat,immò solus piscabatur:quia ita contingebat de facto,tempore sic faciendo longissimo non acquiret sibi ius piscandi,qn & alij possint piscari,vnde dicit lex, si habuisti domum tuam depressam iuxta meã,& hoc tpe, de quo nõ extat memoria,& vis eleuare,potes:sed si cum voluisti eleuare,prohibui, & post prohibitionẽ tenuisti depressam longo tpe acquisita est mihi seruitus altius non tollendi, hoc est qđ dicit
1 lex C.de serui.& aqua l.1.& tertia.Sic vides,† qđ ius piscãdi tpe potest amitti,sed superior põt me prohibere:nã nos videmus,ꝙ ipsi prohibent piscationes,& venationes.Dicendum ꝙ non est de iure, sed Imperator posset prohibere, sed eodem errore quo dñt esse superiores ĩ terra sua,& sic Imperatores nõ hr̃e superiorem, eodẽ errore posset hoc prohibere. & qđ Imperator possit hoc prohibere ꝓbo:quia viam publicam populus non potest amittere non vtẽdo,nec aquam potest quis ducere per viam publicam: quia fieret iniuria, sed Imperator potest concedere ductum aquę,& sic viam,quæ publica est,prohibere,vt ff.de seruit. l.seruitutes.licet hoc dicat sine incommodo publico.

§.Riparum quoque.

Ibi dr̃,ꝙ vsus riparum,& fluminum publicus est ꝓprietas eorũ quorũ ꝑdiis adhærẽt. Et hic q̃dam additio, qđ si via publica interuenit inter ꝑdia,& ripas fluminis,dic adhuc idẽ,qđ eorũ est proprietas riparum,quorum sunt ꝑdia ꝓximiora:quia via non imponit hoc sicut nec incrementũ aluuionis.ff. de acq.rer. do.l.Martius.aliàs, Attius.Sed ꝙ similiter proprietas locorũ, & riparum maris non est eorũ,quorũ ꝑdiis adhærent.gl.signat ꝯ̃.e. ti.§.& quidẽ nãli iure, sup illo verbo. & ꝑ hoc littora maris.Sed dicas,quod parum lucrat̃ ille cuius est proprietas ripæ fluminis, cũ vsus eius sit publicus vnde dicit lex, ꝙ vsusfructus si perpetu⁹ sit alicuius, ꝓprietas est inutilis.ff.de vsu.l.3.§.ñ tñ.inde queritur cũ vsus riparum fluminis sit publicus,& perpetuus,eorum proprietas est inutilis,quare ergo concedit lex? Dicẽdũ, qđ si semp alius perciperet fructus,& vsusfructus, proprietas esset inutilis, sed hic loquitur de certo vsu. s.nauigij. qa ibi nauigãtes possent naues exonerare & exiccare retia:si tamen sunt ibi fructus, vel arbores fructi ferę,licet vsus rigandi, vel retia exsiccandi in illa arbore sit publicus, tamen fructus sunt eius, cuius est proprietas ripæ,& proprietas arboris.

1 *Differentia inter publica & communia.*
2 *Communis res illa dicitur,quæ plurib.se offert inter cæteras.*
3 *Portus maris an sit publicus tantum,non communis.*
4 *Viæ an sint publicæ & qualiter intelligantur.*

§.Littorum quoque.

Hic dr̃,ꝙ vsus littorum maris sit publicus. Signat glos. ꝯ̃rium ꝯ̃.e.§. & qdem nãli iure.vbi dr̃ ꝙ vsus littorũ maris ẽ cõis. Argũ hoc soluebat Placẽtinus,quod cõia sunt publica,& econtra,publica sunt cõia. sed gl.reprobat Placẽti.& soluit ꝯ̃rium:qa exponit hic vsus littorum maris est publicus,i.cõis.& sic cõcordat cum §.ꝯ̃.eo.& quidẽ nãli iure. &c. Dicas ꝙ opi. Placen.bona est,& illi q eum reprehenderunt,non intellexerũt eum. vñ vide rõnẽ quare motus fuit Placent. & videbis si bene dixit, vel non.
1 ¶† Sed videamus primò,quæ est dñia inter publica,& cõia.Certè in hoc differunt:qa cõia sunt oĩum aĩantium, vñ hic dicit lrã. ꝯ̃.e.§.Quædam.n.nãli iure cõia sunt oĩum aĩalium.vñ hic dẽt eẽ in lrã aĩalium,licet quidã libri nõ hẽant.Publica dñr,quasi populica:qa magis appropriantur hoĩb.Vñ sub populo aĩalia nõ ꝯtinentur.vñ publica.i.quasi populica.vt ĩ.de publ.iud.in princi.& certè eum dicit lrã,q̃ sunt publica,dicit flumina, ẽt portus eorũ sunt publici:iõ ius piscandi omnib.cõe est,non dicit omnib.aĩalib.vt ꝯ̃.eo.§.flumina.Item cõia sunt maioris cõitatis, quàm publica:vñ plurib.se offerũt,vt aer,mare,aqua de cœlo profluens, littora maris,vnde approprĩant sibi hoc nomen commune.Sed flumina non tot offerunt se, sicut & mare, vnde non sunt tan-

tæcōitatis. Vnde hoc nomē cōe appropriant sibi res illæ, q̄ inter ceteras plurib. se offerunt, vt mare, aër, aqua de cælo ꝓfluens, & littora maris. Aliæ q̄ nō tot se offerunt, hoc nomen publicū sibi retinuerūt, & sic vides dr̄iam inter cōe & publicū. Modo veniamus ad oppositionem Placentini. Ipse dicit publica cōia, & cōia publica videam⁹ priō dr̄iam, Mare est cōe oīb. aīalib. & equis. &
2 homnib. sił̄r & flumen. Dicit Placenti. † Quidam sunt vsus maris, q̄ sunt cōes oīum aīalium, vt liberè abluere: quidā hoīum tm̄ vt nauigare, sed mare ī se cōe est, oīb. se offert, & in nullius dn̄io est, ita dicit ipse de fluminib. Flumina in se cōia sunt, & oīb. se offerunt, sed quidā vsus sunt cōes, & quidā publici, & cōicāt se solū hoīb. vn̄ dt publica eē cōia, & cōia esse publica. Ad rōnes aliorū rn̄det, ꝙ dicit litera. s̄. eo. §. & qdē qd littora maris sunt cōia, & postea dicit in isto §. littorū, &c. ꝙ eorū vsus est cōis, & publicus, & verū est quidē. s. quod ꝯpetit hoīb. tm̄, vt nauigare. Quæ est igitur rō publicorū, & cōium, ex quo mare habet vsus cōes & publicos, & sił̄r, q̄ publica dicuntur, vt litora hn̄t vsus cōes & publicos? Certè iā dixi, qd res illa, quæ plurib. se offert inter cæteras cōis dicitur, & appropriat sibi nomen cōe, & hoc est mare, & iō licet cōia sint publica, & publica cōia, tn̄ quo ad illam rem distincta sunt, & mare dr̄ cōe: flumē & publicū. Item homines magis sibi appropriant quoad vsum flumen, quā mare. sunt. n. multæ partes maris, in qb. non nauigat̄, nec huiusmodi vsui animantiū plus seruiēt ista quatuor, mare, aer, aqua de cœlo ꝓfluens, &c. quā flumē, vn̄ hoc inspecto reperiunt sub noīe cōis.
3 Sed quare dicit Placentinus, qd † portus maris ē publicus tm̄ ñ cōis. vn̄ in omni respectu dicit ipsos esse publicos? Dicendū est, qd hoc dicit, qa portus ñ seruiunt hoīb. vel aliis animantib. hoc est gratia hominum. vn̄ portus publicus dr̄. sed falsum est, pōt. n.
4 dici cōe, publicū, quo ad diuersos vsus, vt s̄. dictū est. † Itē patet ꝙ cū dr̄, ꝙ viæ sunt publicæ, intellige, ꝙ sunt publicæ ñ vnius populi, sed sicut flumē quo ad nauigationem omnium populorū, sic & viæ oīum populorū, vn̄ ī via publica ī partib. istis tn̄ hn̄t quo ad Deum illi d' Anglia, quam illi de partib. istis, & hoc intellige de viis in littorib. q̄ ducūt de villa ad villam. Hoc dico, quia quidam q habebat ab vtraq; parte viæ fundos ꝓpriè dictos, impetrauit à ciuitate, vel à domino terræ, ꝙ tolleret ī de via, & alio loco daret ampliorem, sibi ꝯcessum fuit. Certè non potuit ꝯcedi, quia omnes tangit, & quòd oēs tāgit, ab omnib. ꝯcedi dēt. Vn̄ cum via sit publica, non amittit̄ non vtendo. ff. de via publica. l. viā publicā, & ꝙ omnes tāgit &c. dr̄ ff. de authoritate ꝓstā. l. vlti.

§. In communem autem locum &c.

Ibi dr̄, ꝙ in locū cōem, puta vnus socius non pōt mortuū inferre alio inuito. vn̄ melior est ꝯdō ꝓhibentis, & hoc intellige si aliquis vellet vti rōne ad illum locū ad quē non ē destinata, tunc ē melior conditio prohibētis. & hoc est, qd probatur ff. pro soci. l. cum duob. §. item Mela. alias incipit. l. si inter fratres. Sequitur §. religiosum, & super illo verbo mortuum, signatur quædam gl. Et in fi. dr̄ qd caput inferatur partib. comparib. in dominio, sed locus est religiosus hic allegat. l. ad hoc sicut pp illud gn̄ale, quia impediunt se concursu. sed certè illud habet locum, quod aliqua impediunt se concursu nisi succurrent, dederint certum. Sed qn̄ voluntate duorū ꝓ æqualib. partibus capitur in diuersis locis, infertur quod damnū hn̄t ipsi, ideo dico, qd vterque est religiosus. arg. ad hoc, ff. de seru. rust. ꝓdi. l. via ꝯstitui. ī §. si fund⁹.

§. Item si alienus.

Ibi facit glos. qōnem. Pone, ꝙ vsufructuarius consentiat proprietario vt inferat mortuū in fundū, in quo habet vsumfructū, anteq̄ inferat vel pars peniteat, nihilomin⁹ poterit īferre: qa sufficit semel ꝯsentisse. Tu dic ꝯriū, ꝙ si ꝯsensi, vt tu inferas in fundū meū mortuū, & antequam inferas, dissentio, tunc si inferas, non facis locū religiosum, vn̄ possum pœnitere, & te prohibere. Sed si pactum fuit obligatorium, ex quo consensi, poteris agere ꝯ me ex illo pacto, vel ages de dolo, vn̄ si consensi, qd ex fundo meo salem extraheres, anteq̄ extraheres possum prohibere, sed post ñ: quia iam tuum est, hoc est quod probat̄ ff. de dona. l. qui saxum. & ff. de dolo. l. si cum mihi. in residuo lectionis dixit hic dn̄s me⁹ ab hoc loco in Insti. s̄. eo. ti. §. in locis. vbi debent dici.

1 *Thesaurus an fiat occupantis.*
2 *Inuenta in littore maris quando fiant inuentoris.*
3 *Inuentor lapilli an plus grauetur, quàm inuentor thesauri.*
4 *Inter ista duo non est differentia quoad acquisitionem dominij.*

§. Item lapilli.

Et in isto §. determinat de mō acquirendi per occupationem, sicut in præcedentib. vn̄ dicit glo. signata in fi. huius §. super illo verbo, statim fiūt in-
1 uētoris. dt gl. & bn̄, † ita demū si occupat̄, vn̄ lapilli, & gemmę q̄ sunt in littore maris, si mō nullius sunt, fiunt occupātis. In thesauro dicit gl. aliud est, quia thesaurus eius est q primò inuenit, qui est vidit, non eius q priò occupauit: vn̄ si cēnt equitantes, & vnus primò viderit, thesaurū, tn̄ qui vltimo vidit, si primò occuparet non sibi acquireret, sed esset eius, q primò viderit f̄m glo. & allegat ad hoc j̄. eodē ti. §. thesauros. dicit, ꝙ non est verū. vn̄ sicut illa q̄ inueniunt̄ in littore maris fiunt inuētoris ꝑ occupa-
2 tionem, † ita dices in thesauro, ꝙ qui prius apprehenderit non q priùs viderit, habebit dn̄ium. de pos. thesauri tn̄ habes, qd acqritur ꝑ occupationem, vt ff. de acqu. pos. l. 3. §. neratius. Item dicas in dn̄io, vt hic per §. thesauros. in illo. §. dicit̄, ꝙ dn̄iū thesauri ē eius q apprehēderit. vn̄ sub verbo, inuenire, ꝯtinet̄ & apprehēdet̄. C. de fideiussorib. l. si Barsatorā. dn̄t illi q sustinent gl. ꝙ ille q inuenit thesaurū acqrit dn̄iū sibi in apprehēsione, secus ī illis q̄ ī
3 littore maris inueniunt, ¶ † Oportet ꝙ apprehendatur ad hoc, qd dn̄iū acquirat̄. Reddūt rōnem diuersitatis talem. Qui īuenit gēmā in littore maris, totū est suum inueniētis, sed si qs īueniat thesaurū in fundo alieno, non est totus suus. immò ille, in cuius fundo inuenier̄, hēt medietatem, & sic grauat̄ plus inuentor thesauri q̄ lapilli, & imò plus iuuat̄, vt videndo solū acquirat dn̄iū thesauri, sed acqrendo dn̄iū lapilli, ñ solū visus, sed apprehensio requirat̄, & hoc ꝑ illud gn̄ale. q in vno grauat̄ in alio releuat̄ vt
4 ff. de reg. iu. eū qui. ¶ † Sed cetè si poneres, qd inueniret qs thesaurū in loco q̄ nullius est, sicut in littore maris, sił̄r esset totū inuenientis, vn̄ ista rō nulla est. Item alij dn̄t hic loqui de inquisitione dn̄ij eorū q̄ nunq̄ fuerunt in dn̄io alicuius, iō difficilius acquirūt̄, iō exigit̄ apprehensio, sed thesaurus fuit ī dn̄io alicuius, qm̄ thesaur⁹ ē vnius depositio pecuniæ à tpe, à quo ñ extat memoria, vt ff. de acq. r̄er. do. l. nunq̄. §. thesaurus. Hæc rō ñ vr̄ valere, qm̄ idē ꝯcluderet in derelicto. ꝙ tn̄ ñ ē, vt j̄. §. fi. tn̄ ñ credo differentiam eē inter ista duo quo ad acquisitionē dominij, vt dixi.

§. Præterea

Quod per alluuionē agro. Ibi dr̄, ꝙ si vis fluminis vno impetu aliquam partem fundi tui in fundū alicuius portauerit, si ibi fuit diu, ita ꝙ radices egerint arbores, quo illæ crustæ applicatæ inhærebāt, vel crusta iuncta fuit terræ, cui applicata est sit illius cuius est fundus vel terræ cui applicata est, dn̄s tn̄ illius hēt actionē in factū ad æstimationē, dicas, ꝙ falsum est. & lex illa quam gl. inducit ff. de rei ven. l. Pōponius scribit, si frumētū tuū. §. de arbore. loquitur de hoc, quod accrescit actu sine facto hois, hic de eo quod accrescit, vi fluminis, vn̄ conqueritur de flumine, & sicut flumen sibi abstulit, ita poterit ei dare, vn̄ vbi emolumentum poterit esse, ibi sit & onus, vnde nullam actionem habebit. ff. de acq. re. do. l. j. §. alluuio. ff. de regulis iuris. secundum naturam.

1 *Materiam alienā si aliquis specificet, illa species efficitur sua trib. concurrentib.*

§. Cum ex aliena materia.

Sup illo verbo facta est quędam gl. quia si aliqs specificet mām alienā, illa species efficitur sua trib. concurrētibus ꝙ habeat bonam fidem qui specificat, ꝙ credat mām suam esse, & ꝙ suo voto hoc faciat, & ꝙ mā ñ possit redire ad suas vuas, ex vuis alienis, & melle alieno faciat mulsum. po-
1 stea q̄rit gl. multas rationes. † Quid si duo specificauerint mām alienam q̄ erat tertij, vt si ex vino alieno & de melle alieno fecerit mulsum, habuit bonam fidem, quod credebāt, cū hēat mām suam pro parte, alius malā fide, qa sciebat alienā, dicit glo. qd illa species, seu illud specificatū erit cōe specificantis bonæ fidei, & dn̄ium eius: quia ille specificās qui malam fidem habebat nihil habebit. eodem modo soluit suam qōnē. Pone, ꝙ vnus solus ex diuersorū materiis specificauit, & pro vna mā habuit bonam fidem pro alia malā. Rn̄deo primō responsum ē Cay⁹. Item q specificauit vnus solus ex materia vnius partim habuit bonam fidē, partim habuit malam fidē eo. mō rn̄det. Quid si vnus ex mā aliena. puta vnus ex melle alicuius fecit mulsum, & partim fecit nomine suo, & partim noīe Titij? dn̄s meus sił̄r, ꝙ tunc specificatū erit cāæ specificantis, & dn̄i. In ista solōne vltimæ qōnis bene cōcordat dn̄s meus in gl. ꝙ istud specificatū erit partim specificantis noīe suo, & partim dn̄i cuius noīe partim specificauit, & hoc intell'r si dn̄s ratū habuit, sed in oīb. aliis qōnib. ꝑcedentib. ꝙ specificatū sit cōe specificantis, & dn̄i, dicit dn̄s meus quod falsum ē, nec hoc dn̄t leges quas gl. hic adducit. Quid ergo erit dicēdū? ꝙ inspiciendū est ex parte cuius magis est, & sic qualia, quod nobilius, vt minus cedat maiori, & ignobilius nobiliori. & sic totū specificatum erit alterius specificantium, vt ff. d' ac. re. do. l. quicquid. §. vlt. vbi minus cedit maiori, & sic qualia sunt, quod est minoris pretij. i. nobilius ei cedat, quod est maioris, & loquitur ibi informantis similiter totum est vnum per formationem.

1 *Purpura accedit vestimento, & sic quantitas antecedit dignitatem.*
2 *Numerus si reperitur æqualis in electione, recurritur ad dignitatem.*

§. Si tamen alienam purpuram.

Ibi dicit, quòd si aliqs alienam purpuram inseruit suo vestimento, purpura sit illius, cuius sit vestimentum. vnde dicit lr̄a, & qui domin⁹ fuit purpuræ, quasi dicat, modo non est ille cuius fuit purpura, habet actionem furti, id est condictionem furtiuam contra furem qui surripuit, siue ipse fecit vestimentum, siue non. Sed quæro, vtrū habet rei vendicationem? Dicit, quòd sic, si ita sit, quòd fur qui vestimento suo intexuit, quia fur semper est in mora, & si

post

post morã res periit nihilominꝰ cũ in mora est tenetur ad rẽ: iõ fur ẽt rei vẽdicatione tenet̃, si fecit vestimẽtũ. Sed si al's fecit fieri nõ tenet̃ illi rei vẽdicationẽ, vñ dñiũ est extinctũ, vt ad p̃sens nõ possit vendicari, sed si separet̃ p actionẽ ad exhibendũ, bñ vẽdicabit. Vñ melius diceret̃, q cessat dñium per istã accessionẽ, q̃ qd̃ extinctũ sit vnde al'r dr̃ obl'o extincta cessans, vt ff. de verb. ob. inter stipulãtẽ. §. sacrã. & ff. de solu. q res. §. areã. No. igitur diligẽter q dicit l'ra, qd̃ vẽdicari nõ põt purpura: verũ est ab illo, q ĩtexuit si fur est ille, qui intexuit: quia fur sp est in mora, vt dictũ est, & si periret res post morã, nihilominus teneret̃ rei vendicatione, sic & hic ex quo post morã intexuit, & quod fur in mora sic sp h̃r. ff. de rei ven. Itẽ si verbatũ. in fi.

1 †Itẽ no. hic, qd̃ dicit l'ra, qd̃ purpura cedit vestimẽto, & sic quãtitas antecedit dignitatẽ, vñ in electiõe numerꝰ, qa quãtitas est, sp p̃cedit: sed vbi est æqualitas ex parte quãtitatis, qa partes sunt æquales numero, tũc h̃r recursus ad dignitatẽ, & ad p̃ciũ, vt ff. eo. l. qcqd. §. vbi. & ff. de pac. l. si plures. Cayus.

2 ¶† Sequit̃ ver. Quòd si fortuitu. vbi dr̃, q si sine voluntate dñorũ, mãæ eorũ ɔfusę fuerint à quodã tertio istud cõe ẽ, si separari ñ p̃nt mãæ, sed si separari possent, nõ eẽt illud cõe. sed si volũtate dñorũ ẽt si separari possẽt mãæ, illud cõe eẽt, hoc facit ad qd̃ destinatiõe nr̃a. s. dñorũ fit diuisio frustorũ ʒ destinatiõe cuiusdã alteriꝰ nequaq̃. sic ĩtelligo ff. d leg. j. l. qd̃ ĩ rerũ nã. in fin.

2 Frumẽtũ duorũ si mistũ fuerit cõtra eorũ volũtatẽ, qualiter vnꝰ agat cõtra aliũ

2 Et quid si voluntate eorum mistum est.

§. Quod si frumentum.

Versi. quod si alterutro. signat̃ ibi q̃dã glo. sup illo verbo, ɔpetit, q̃ valde difficilis est ad intelligendũ, & tangit duas lect. in isto vers. & prima est, vt loquat̃ prin. istius ver. sed si ab alterutro.

1 ¶† Qñ frumẽtum duorũ mixtum fuit ɔ̃ eorum volũtatẽ, sed impossibilis est eorũ separatio: qa tunc cõmune est & agit̃ rei vendi. vt grana sua vnusquisq; vendicet, quia non p̃t discerni, vt dcm̃ ẽ, q̃ sunt grana vnius, & q̃ sunt grana alteriꝰ, sed agit̃ cõi diuidũdo, i. petere frumentũ p qualitate, id ẽ, quãtitate, ille q plus hẽbit, vel p̃tiosius frumẽtũ hẽbat, illi plus restituat̃ de frumẽto, vel plus in p̃ccio. h. d. vsq; ibi, arbitrio, & c. ab isto loco vsq; in finẽ loq̃t̃ cũ mixtũ fuerit frumẽtũ duorũ, sine eorũ volũtate, & separatio possibilis est: qa tunc non sit cõe, & ageret̃ rei vẽdic. & qlibet grana sua vendicabit, & tunc exponet̃ litera quale, i. quota. hoc vult dicere gl. in prin. vsq; ibi, idẽ dic. & p̃mũ casum tãgit vsq; ibi, si aũt apparet. alio mõ ponit̃, & legi. vt sit tõtũ vnꝰ casus, & vers. iste. sed si ab alterutro, à sui prin. vq; in fi. loq̃t̃, qñ s̃m voluntatẽ duorũ ita fuerit, & erat impossibilis separatio: qa tũc agitur cõi diuidũdo p mõ frumẽti, vt pro qualitate, & q̃titate diuidat̃, vt q plus habebat de frumẽto, vel preciosius hẽbat, ei restituat̃ plus ĩ p̃cio, plus in frumento: arbitrio. n. iudicis hoc cõtinebit̃, vt æstimet ĩ illo iudicio cõi diuidũdo quale fuit frumentum vniuscuiusq;, & q̃tum, vt dcm̃ est: & sic quale stat p̃priè, & nõ exponit̃ quale ibi, vt in j. lec. Hãc lec. vult tãgere gl. ab illo loco gl. vel dic & c. vsq; ibi & no. & c.

2 ¶† Seq̃t̃ bona gl. q̃ ĩdiget alia, istis duab. lecturis obstat excepta prima quo ad primũ casum, & isti secũdæ in totũ cũ dr̃, q agit̃ cõi diuidũdo, qñ. s. volũtate duorũ mistũ est frumẽtũ, si impossibilis est separatio, agit̃ cõi diuidũdo: immò dicit l'ra, in rẽ q̃dẽ actio pro mõ frumẽti cuiusque cõpetit, si ex quo fcã est cõio, & ɔpetit cõi diuidũdo agi ñ põt. Istas lecturas ponit gl. sed dñs meꝰ dicebat. q dato vno, quod frumẽtum sit cõe, tñ potest agi rei vendic. pro parte indiuisa, vt hẽatur pars diuisa, vt ff. si pars hæreditatis pet. l. non possumus. Dñs meꝰ tertiò mõ, aliàs est alio modo, ponit casum ĩ isto ver. & intelligit totum ver. vsque in fi. si voluntate duorum mistum est frumentum, & possibilis est separatio: quia tunc non est commune & cuilibet competit actio in rem, s. rei vendi. pro modo frumenti sui, vt quilibet quantum habet ibi de frumento, i. grana singula instrumenti vendicet: arbitrio autem iudicis hoc continetur, vt ipse æstimet quale. expone, i. quod. vel exponè propriè quale, albius, vel non, crassius vel non: vt per hoc quilibet grana sua singula possit habere. Iste casus leuior, & planior est, nisi intelligas ita ipsum, non poteris intelligere glossam, vnde glo. est in se difficilis, nec facit ad intelligentiam tex. in suo solo.

1 Aedificium factum ex materia, aliena, quando cedat solo, & qualiter prouidetur domino

§. Cum in suo solo.

Vt intelligas glossam totius §. quę obscura ẽ: scias quod si edificaueris in solo tuo de mã aliena, si tu es bonę fidei, & de isto loquitur §. iure. tu es dñs

1 † ædificij: qa ædificium solo cedit, & si l'r dñs materiæ, puta tigni alieni qd̃ iunxisti domui tuæ, remanet dñs, sed ñ põt agere ɔ̃ te. stãte ædificio rei vendicatione, ex quo es bonæ fidei, sed potest agere actione de tigno iniuncto ad duplũ. Sed si tu esses malæ fidei, & de isto non loquit̃ §. v̄r tunc si l'r q es dñs ædificij, sed dñs ɔ̃ te põt agere rei vend. vt non æstimet̃, sed vt præstetur æstimatio, vt ff. de rei vend. l. in rem. §. tignum, & hoc si vult, alias non: quia & actione de tigno iniuncto in duplum agere potest. Item ad exhibẽdũ, & furti ɔ̃dictione furtiua, vt ista hẽs hic in gl. q̃ cadit ibi p actionem q̃ cadit in tigno ĩ iuncto. q̃ cadit sup illo, nisi accusatorẽ hic intelligo. & est gl. in fi. ver. sed si aliqua, sup illo ver. vendicare. vbi dr̃, licet ɔ̃ eũ q bona fide ædificat ĩ suo solo de mã aliena dñs mãæ, vel tigni q̃diu manet ædificium vendicare non possit, tñ diruto ædificio si egerit stãte ædificio ad duplum p actionẽ de tigno iniuncto, poterit agere rei vendicatione p sua mã, nõ obstãte, dc gl. aliquã tp̃is p̃scriptione, & hoc qñ p̃scriptio currit ɔ̃ desides, sed iste non fuit negligens ĩ rei vend. dato, qd̃ durasset ædificiũ p mille annos: qa durante ædificio non poterat agere rei vendicatio. ɔ̃ bona fide ædificãtẽ vt dt principium huius §. Et ex quo nõ potuit agere, ei ñ currit p̃scriptio. C. de annali exceptione. l. j. in fi. quo ad istam partẽ gl. vera est, sed rõ seq̃t̃ ĩ gl. Aliud est dt gl. si ædificator fuit malæfidei: qa tũc durãte ædificio possit agi rei vẽd. ff. de rei vẽdicatio. l. ĩ rẽ. §. tignũ. si ñ egit, fuit negligẽs, & iõ si durauit ædificiũ 30. annis, nec agit: quia tãto tp̃e p̃scribit malæfidei possessor, certè si durat ædificium non poterit vẽdicare. Quantũ ad membrũ vltimũ reprobat dñs meus gl. p̃scriptio currit ɔ̃ desidẽ in eo, qd̃ deses ẽ, vel negligens, sed extitit ędificiũ, licet dñs ædificij posset intentare ɔ̃ eũ q mala fide iniunxit qd ɔsequeretur? Certè rẽ nõ ɔseq̃retur, licet æstimationẽ, vt ff. de rei vẽd. l. in rẽ. §. tignũ. & ĩde tunc primò ɔpetit rei vẽdicatio ad rẽ, cũ esset dirutũ ædificium: vñ p̃riò mõ agẽdi nõ fuit negligens, & si ɔ̃ eũ ñ currit p̃scriptio ĩ rei vẽdicatione ad rem ipsam, gl. põt colorari: qa q est negligẽs in vno casu currit sibi p̃scriptio ĩ vno, & in alio. ff. vi bo. rap. l. 3. & est ad hoc C. de his q à non do. ma. l. vlt. vñ sicut currit sibi p̃scriptio extante ẽt ædificio, ita q̃tũ ad modũ agẽdi ad rei æstimationẽ curret sibi q̃tũ ad aliũ modum agendi, s. ad rẽ ipsam. Dãm tñ ɔ̃rium, & ad illud, negligens in vno currit sibi p̃scriptio in alio, dãm, verũ est, si tu dicis extante ædificio fuit negligens in rei vẽdicatione. Quãtũ ad illũ modũ agẽdi, s. p rei æstimatione, Dãm qd̃ falsum est: vñ bñ verũ est qd̃ p̃t agere, si vult, ñ tñ est negligẽs si nõ agit: qa si ageret rei vẽdicatione, & reciperet extãte ædificio rei æstimationẽ, amitteret dñium rei suæ, & sic diruto ædificio ñ posset agere rei vẽdicatiõe ad rẽ ipsã, sed nemo ɔpellit̃ ad hoc, vt amittat dñium rei suæ, vt ff. rerũ amota. l. nõ. n. Vñ durante ædificio, nec ɔ̃ bonæfidei possessorẽ, nec ɔ̃ malæfid. possess. currit præscriptio in rei vendicatione, quicquid dicat glo. & c.

§. At si is

Qui p̃ixit. Ibi in gl. q̃õnẽ, qs dẽat p̃ferri hñs directã rei vendicati. vel vtilẽ: & dt vtilem: qa hñs vtilẽ p̃fertur. Vnde emphyteuta hñs vtile dñiũ, p̃fert̃ dño hñti directũ. ff. si ager vecti. vel emph. pe. l. j. Sed dic, q ibi loq̃t̃ vbi vtraque ẽ vera, s. hic ẽ vtilis rei vẽdicatio. datur. n. à lege ex æqtate ne amittat totũ dñs quodã tabulæ formæ p reliqas p̃cedentis mãdati. s. e. p̃nt in illo §. l'ræ. & c. formãt p̃s q̃õnes sup hoc. qd̃ dicit l'ra seu scriptura cedit chartæ: qa ex hoc vñr seq in l'ra ĩcõueniẽtia. sed illas q̃ões hẽo discussas ff. ad exhi. l. 3. §. interdũ. Caius, & c.

1 Bonæfidei possessor, an faciat fructus industriales suos pro cultura, & cura.

2 Bonæfidei possessor, quando faciat fructus suos.

3 Bonæfidei possessor, quando teneatur in consumptis.

4 Malæfidei possessor, tenet de fructib. perceptis, & percipiendis: & qñ. & n. 5.

§. Si quis

A non dño. Ibi dr̃, si quis hẽt rem alienã bonafide. & iusta de causa, i. iusto argumento emptionis, vel vendõnis, aliàs donationis, facit fructus suos bona fide, dt gl. in initio emptionis nõ oportet, qd̃ hẽat bonam fidẽ ɔ̃tinuatam à principio vsq; ad finem, sed sufficit, qd̃ habeat à principio, s. tp̃e emptionis bonam fidẽ, vt ff. de vsur. l. q scit. §. bonæfidei possessor. vt fructus faciat suos, intellige quia licet bonæfidei possessor faciat fructus suos, de ɔ̃sumptis nullo modo tenetur, nec de extantib. rei vend. qa suos fecit, si tñ rem iud. offi. C. de rei vend. l. certũ est. in gl. bona fide. Intellige igr hãc gl. qa hic dr̃, q sufficit ĩ initio bonam fidẽ h̃re, licet mala fides superuenerit. verũ est ad hoc, qd̃ facit bonæfidei possessor fructus suos, sed à tp̃e illo quo superuenit mala fides tenet̃ etiã de ɔ̃sumptis, vt eos restituat iudicis officio, qa ex tunc tenet̃ de culpa.

1 † Item not. q dicitur hic, qd̃ bonæfidei possessor facit fructus industriales suos pro cultura, & cura, vnde innuitur, q faciat suos si coluit, & curauit. Sed dic dato, qd̃ alter coluit, tñ si possideat tp̃e p̃ceptionis fructuum bonæfidei possessor facit suos, vt ff. de vsur. l. qui scit. §. in alieno.

2 ¶† Item no. hic, qd̃ dicit, q bonæfidei possessor ex iusta causa, vel iusto titulo facit fructus suos. qd̃ si bonæfidei poss. nec habeat iustam causam? per gl. dicitur, q nõ minus facit fructus suos, & alle. ff. fi. reg. l. 4. §. post litem. ibi, sed ante iudicium, & c. Sed certè lex illa hoc non dicit, q non habeat titulum, nec quòd haberet, sed periura quæsiuit. hic videtur, q exigatur, tñ Doctores sunt in illa opinione, qd̃ bonæfidei possessor, & si non habeat causam iustã, seu titulum iustum, facit suos, vt gl. hic dicit. Item q hic dicitur, q qui bona fide possidet, facit fructus suos, intellige q possessio ciuilis est illa, quæ parit istum effectum. quod qui bona fide possidet, faciat fructus suos, & quòd vsucapiat. Vnde si vado vltra mare, quia rerum mearum retineo possessionem ciuilem, si alius possideat, & tollat, licet bo. fide pos. non tẽnetur de fructib. industrialibus

industrialib.ꝯsumptis:intelligit glo.ē͞t in quantū est locupletior.
Qđ non teneat̄ hic sic ostendo:quia hic dicit gl.ꝙ de nālib.con-
sumptis teneat̄ inquantū locupletior est, p l.ff. si cer.pet.l.si me
& Titiū quia illos non facit suos,vr̄ hic gl.ꝯria illi quæ est ī͞j.đ of-
3 fi.iud.§.illorū.sup illo verbo.ꝯsumptorū,vn̄ vt † ꝯcordemus gl.
est gl.oportet dicere,qđ ista quæ hic est,loquit̄ de nālib. quæ dt
ꝙ bo.fid.poss.de ꝯsump.tenet̄ in quātū locupletior est, sed ꝙ ibi
dicit,ꝙ bo.fid.pos.non tenet̄ ē͞t inquātum locupletior, sed ꝙ ibi
dicit,ꝙ bo.fid.pos.lucretur fructus intellige de industrialib. qui-
dam tn̄ doctor dn̄i mei dicebat,ꝙ bo.fid.poss.tenetur de cōsum-
ptis,ē͞t industrialib.inquantum locupletior. & hoc si nō habeat
titulum,& pro hoc arguebat sic.Petitio hr̄ditatis datur ꝯ possidē
tē,qui non hē͞t titulum sed intentionē poss.in bon. fidei poss.de
ꝯsumptis inquantū locupletior,vt ff.de petit. hær. l. itē veniunt.
§.eos aūt,vn̄ sicut est in pet.hr̄ditatis,sic dē͞t eē in rei vendicatio-
ne.vr̄,qđ multo fortius hoc sit in rei vend.qa q agit rei vend.alle
gatius plenius,quā q agit petitione hr̄ditatis:qa allegat dn̄ium,
alter nō,& iō minus oportet iuuari,aliàs iuuari posset ꝯ agentē
rei vend.quā ꝯ agētē peti.hære. vn̄ in expēsis repetendis bo.fid.
pos.pinguius subuenit̄ in peti.hær.q̄ in rei vendicatione, vt hu-
iusmodi.s.e.tit.§.ex diuerso.in gl.quæ dicit cadit,in fi.illius.§.qui
4 incipit,cum de nouo ędificat.§.ei vero qui sciens.Dicit̄ † In glo.
sup verb.cogitur restituere.ꝙ malę fid.possessor tenet̄ đ fructib.
perceptis, & percipiendis hoc est verum si non habet titulum
qui excuset ipsum à percipiendis,ꝙ dr̄,quia male fid.pos. habēs
tit.non tenet̄ eadē actione qua & de fundo : quia fruct⁹ illi pars
fundi sūt,vt ff.de rei vendicat.l.fructus pēdētes.Intelligas de p-
cipiendis.i.qui percipi poterunt.Item qdā dn̄t,ꝙ malefidei pos-
sessor habens titu.excusat̄ à percipiendis.hoc dicūt p legē.C.de
re vē.l.domū.Sed dt Dn̄s meus,ꝙ illa lex hoc nō dt:sed dr̄ ī ea,
ꝙ malę fidei possessor habens titu.tenet̄ de perceptis,sed nō dr̄,
ꝙ non teneat̄ de percipiendis,sed doctores hoc concludunt,ex
quo dicit lex,ꝙ tenetur de perceptis,videt̄ negare,ꝙ teneatur đ
5 percipiendis,arg.ff.de iud.l.cū ꝑtor.C.de ꝑcu.l.si maritus.† Sed
Dn̄s meus dicit,ꝙ etiam habens titulum,ex quo est malæ fidei
possessor,tenetur de perceptis,& percipiendis, nec īuenitur lex
quæ dicat ꝯrium.Item dicit ipse,& si hoc sit verum, ꝙ ꝑꝑ titulū
excuset à percipiendis, hoc est verum vsq; ad litis ꝯtestationē,
post lit.contest.non:quia post lit.ꝯtest.omnes malæ fid. possess.
pars sunt,ff.de peti.hæred.l.sed & si lege.§. si autem dicit gl. ma-
læ fidei poss.habens titulum excusatur de percipiendis ꝑꝑ titu-
lum,nisi in quatuor casibus,q̄bus de percipiendis ipsum nō ex-
cusat,& numerat gl.illos casus.Sed ꝑt dici breuiter,ꝙ malæfidei
pos.non habeat titulum,qm̄ đt lex nullum ipso iure, vel titulus
quē vult annullādo,habet̄ ꝑ nō titulo,nec excusat̄ à percipien
dis,& sic reducas illos quatuor casus.Et ad vnū,ꝙ dr̄,ꝙ malæ fi-
dei pos.n̄ hēns titulū,vel hēns,sed nō iustū, tenet̄ de ꝑcipiendis,
nō est intelligēdū,vt dictū est s.de ꝑcipiendis in futurum: qa illi
sunt pars fundi,& veniūt in rei vend.sicut & fundus.ff.de rei vēd.
l.fructus.vnde intelligit̄ de ꝑcipiendis,i.qui percipi potuerunt,
sed à quo:dn̄t ꝙ à domino,non à possessore.vnde fm̄ gl.si nō est
bonus cultor,& possessor optimus, solum tenet̄ de his qui per-
cipi poterunt à domino,non à se malefi.pos.sed dicas ꝯ. quia l.
dicit,ꝙ tenetur de percipiendis malæfi.pos.& de his quos perci-
pere potuit ipse malefi.pos.vt C.de rei vend.l.domum.

§.Is vero ad quem. Ibi dicit gl. vsufru.facit fructus
suos statim cum percipit, & si
in horreo sint repositi.Sed dic,ꝙ nulla est dr̄ia inter bonorū pos
sessorem,& fructuarium quo ad hoc,qa statim cum sunt à solo
separati,vterq; facit suos:sed in hoc est dr̄ia,quia bonæ fid. pos.
facit suos siue ab illo,siue à quocunq; alio fuerint percepti, fru-
ctuarius non,nisi ipse,vel alius noīe suo percepit,vt ff.quib.mo.
vsusfr.amit.l.si fructuarius messem.& ff.de vsuris.l.qui scit.§.j.

1 *Thesaurum si quis inuenerit an,& quando sit inuentoris.*
2 *Cautela pro reo ad conuincendum actorem,qui malè intentauit actionem suam in rei vendicatione.*

1 §.Thesauros †Ibi dr̄,ꝙ si aliqs inuenerit thesaurū in
loco suo,suus est,dt gl.in suo.hoc est di
cere si dn̄s sit loci in quo inuenit. dt glo.siue dn̄s sit directò, siue
vtiliter,vt emphyteuticarius,vel feudatarius.Placētinus tn̄ dt,ꝙ
intellexit de dn̄o directo,qa ibi dr̄ simpl'r,si quis in suo,i.si qs dn̄s
dn̄i intelligit̄ q dn̄s pōt esse directò.ff.si ager vect.pe.l.j.§.ꝙ in p-
petuū.vn̄ ibi dr̄,q in ꝑpetuum fundū ꝯduxerit,quis dn̄s non sit
&c.vn̄ tales dn̄r ibi nō dn̄i,& ꝯstat,ꝙ habē͞t vtile dn̄ium, & ꝙ rei
ven.vtilē habet,vt ibi dr̄.vn̄ qn̄ inueniā in meo, & qn̄ in alieno
habes.C.de metallis,& de metallariis.l.cuncti. vnde dr̄ si hēat qs
vtile dn̄ium,& inueniat qđ mobile,vt pecuniā, certè ꝑfert̄ dire-
cto dn̄o,& sic facit fructus suos,sic & illud mobile suū est.Si autē
sit immobile,vt qa inueniat mīnā argenteā,ipsa mīā est immobi
lis,licet. cū extensum sit mobile,certè proprietas directi dominij
redibit ad dn̄m directū,sicut & de feudo locuti sumus. Quia lo-
cuti sumus de dn̄io directo, & vtili,scias,ꝙ soli Italici sunt dn̄i,
qa nō soluūt tributa rerū suarū.vn̄ dn̄r habere directū dn̄ium,&
sunt soli dn̄i rerū suarū.C. de vsucap. trāsfor.l.vnica. & ita hēs p
legem illam,ꝙ quicunque soluit tributa,vel censum,non est di-
2 rectò dn̄s,sed vtiliter.† Ex hoc dicit dn̄s meus,ꝙ quicunq; agit
ꝯ aliquē,& ꝑponat rei vendicationē(quia & pauci sunt, immò
paucissimi, q aliquid n̄ soluant de re sua immobili)permittat re⁹
actorem acquiri,donec sit ꝑpe sn̄iam diffinitiuam:& tunc dicat
Dn̄e iudex nō ꝑcedatis vlterius,qa ineptam actionem ꝑposuit,
qa egit rei vendicatione,& sic dixit se directū dn̄m, & tn̄ nō est,
sed vtiliter, vn̄ ex quo simpliciter intentauit rei vend.dixit dire-
ctò se dn̄m,& est trbutaria,vel cēsualis ex hoc per ista iura. C.de
vsucap.transfor.l.vnica. ff. si ager vec.pe.l.j.ff. si mens.fal.mo.di.

1 *Dominium quando sola traditione clauium transferatur.*

1 §.Item si quis merces,&c. †Ibi dr̄,qđ si claues
horrei venditor tra
didit emptori mercium,q̄ erant in horreo,forte vini, qđ erat in
cellario transferī dn̄iū sine alia traditione,& ē͞t possidet.dicit gl.
& hoc ꝑꝑ ꝑsentē visionē,ff.de acq.pos.l.j.§.si iusserim.dicēdum,
ꝙ falsum ē qđ hic ꝑꝑ visionem acquirat̄ possessio.vn̄ verum est,
ꝙ per visum acquirit̄ possessio vbi reqrit̄ visus rei q̄ est acqrēda
in possessio.vt ff.đ acq.poss.l.j.§. si iusserint. sed hic qn̄ horrea e-
rāt clausa quomodo viderit, nimis bn̄ viderit qui viderit q mer-
ces horreis clausis,vn̄ per solā traditionē clauiū an̄ horrea,acq-
rit̄ possessio:qa claues sunt via deueniendi ad possessionem,sed
de festuca qn̄o per festucam alicui possessio acqrat̄: dicit domi-
nus meus ꝙ non videt,nec iura dicunt,nec ratio concordat.

§.Pro derelicto. Ibi dr̄,ꝙ id, qđ ꝑ derelicto hr̄, occu
panti ꝯcedit. Quidam ponunt exē-
plū,si aliqs librū apertū ꝑiecerit in aq̄,& ꝙ aīo abiiciendi à se ꝑ
iecerit,& ꝑ derelicto habuit vn̄,ꝯcedit occupāti.Dicas verū ē nisi
alia ꝑsumptio eē͞t p se, s.ꝙ nemo ꝑsumit̄ iactare merces suas, vt
ff.de ꝑb.l.cū đ īdebito.dt verū si existēs ī periculo iactat ē͞t aper-
tū,n̄ ꝑsumit̄ hr̄e ꝑ derelicto, s. si tpe quo n̄ erat ī periculo ex mō
iactādi:qa apertū iactauit,ꝑsumit̄,qđ habuit ꝑ derelicto:īmò īcū
bit semp onus ꝑbādi ei q dt vēditorē voluisse vēdere vl' vēdica-
re,qa semp ꝑ dn̄o ꝑsumit̄,vn̄ dt lex si aliqs occidit se,ꝑt esse, qđ
ꝑꝑ ꝯsciam criminis hoc fecit.aut demēs hoc fecit, vel ꝑꝑ impa-
tiētiā doloris.Primò casu amittit bona : qa publicāt̄ Secūdo ca-
su n̄ amittit,sed si fisc⁹ petat bona,ꝑsumit̄ pro defuncto,vt bona
n̄ amittat q mortē sibi ꝯsciuit ꝑꝑ doloris īpatiētiā , vl' vitę tediū,
vt C.de bo.eo.q mor.sibi ꝯsci.l.vlt.ad fi.sic & in ꝑposito licet ali-
quis,ē͞t si nō eē͞t tēpestas librū apertū ꝑiecerit ī aquā , ꝑsumit̄ ꝙ
n̄ aīo habēdi ꝑ derelicto,sed iō qa timebat ꝑiculū , qa licet tēpe
stas n̄ sit,tn̄ ꝑt iactare,vl' qa timet periculū , vl' qa hē͞t animū ha-
bendi pro delicto, vnde semper præsumitur pro domino, ne rē
suam amittat, quod timore periculi hoc fecerit.

De testamentis ordinandis. Rub.

Estamentū. Hic tāgit.3. gn̄a testōrū. Olī ini-
tio vtebāt̄ hoīes 2.gn̄rib.testōrū
vnū vocabāt̄ calatis cōitiis , q̄ vtebāt̄ hoīes tpe pacis,
aliud erat gen⁹,ꝙ vocabāt̄ ꝑcīctū, q̄ vtebāt̄ hoīes tpe
belli, & ꝙ illa 2.sic dicāt̄, hēs in gl.& ē planū. Deinde accessit ter
tiū gen⁹ testādi,ꝙ appellāt̄ testm̄ p æs, & librā,i.p ęs libratū seu æ
stimatū qa testōr emācipabat filios & hr̄s institut⁹ ꝑ modico e-
mebat oīa bōa testōris,& erat,qdā q librabat, seu ęstimabat oīa
bona defuncti, & modicè , & sic eis æstimaris seu liberas modi-
cè hr̄s emebat vt dixi.Sed quare hoc:ecce vna rō, testator habe-
bat filios ī ꝑtāte, dēbat eos emācipar̄ an̄q̄ testaret̄ : qa viuēte ꝑr̄e
filij sunt quasi dn̄i rerum ꝑr̄carū, & hr̄ditatis ꝑr̄næ, vt ff.de lib. &
post.l.in suis. & ita si inueniret̄ testator tpe mortis habere filios
in sua ꝑtāte inueniret̄ nō plenè dn̄s:& qa testari quasi de alienis
non poterat ideo eos emācipabat: & sic erāt īcogniti iure ciuili
emancipatio olim fiebat ꝑ imaginariā vēdōnē , iō īcertę erant
istæ imaginarię vendōnes. ecce igit̄ quare sic fiebat illud tertiū
gen⁹. Alij dn̄t, ꝙ cā quare sic fiebat , erat ista:hr̄s vt eē͞t firm⁹ hr̄s
emebat ꝑ modico:qa cā nō lucratiua firmior est q̄ lucratiua , vt
C.de imp.lucra.descrip. l.vnica.sed ī patre istæ rōnes nō tenent
ex parte dei,iō illa iura sunt correcta:qa non hēbāt veras causas.

§.Sed cum paulatim &c. Ibi recitatur ius no
uum,i.ꝯstitutionū
circa testm̄.Et ibi dr̄ ī versiculo,signacula, ꝙ testm̄ à iure præto-
rio habet numerū septē testiū, & eorū signacula, ꝙ testm̄ à iure
ꝑtorio,īmò à iure ciuili hē͞t numerū septē testiū,vt s. eo. ver.ac-
cessit,ī fi. Sed dn̄t,ꝙ a iure ciuili capit numerū septē testiū , sed
n̄ verè:qa libripēs ibi ī extrema hr̄ditatis , q erat hr̄s ꝯputabatur
numerus septē testiū,sed p ius ꝑtoriū exigunt̄ septē veri testes a-
lij ab hr̄de,& ab æstimatore:qa per ius ꝑtorium, nec emācipatio,
nec ista imaginaria vēditio fiebat.vt in prin. ver. sed ꝑdicta.infi.

1 *Mulier in testamentis non potest esse testis, secus in codicillis.*
2 *Impubes maior factus, an possit testari de his, quæ vidit in pupillari ætate.*

1 §. Testes autem ¶† Ibi dr̃, ꝙ mulier nō pōt esse testis in testō. Queriť an hoc sit verū? Dico testamēta nr̃i tpis, vt ĩ plurib. sunt codicilli: qa nō est testm̃ si nō fit hr̃dis instō, sed in testis nr̃i tpis nō instituunť hr̃des, iō testā nr̃i tpis sunt codicilli, tunc in eis ṗt mulier esse testis. In testis aūt veris ĩ quib. exigiť hr̃dis istō, exigiť maior solēnitas quā ĩ co-
a dicillis, iō in illis ñ ṗt eē mulier testis, ᵃ vt hic. & qđ ĩ codicillis, &
2 sic ĩ testis nr̃i tpis hic in gl. ord. ff. de test. l. q testō. §. mulier. † Que-
b rit gl. nūqd ṗt esse testis ĩpubes maior factus, ᵇ de his q̃ vidit ĩ pupillari ætate? Dicit ꝙ nō in testis, ibi sunt testes de eē testi, sunt. n. septē testes, vt hic. In aliis pōt ĩpubes maior fact⁹ esse testis đ his, q̃ vidit in pupillari ætate. Argumento. ff. de ver. sig. l. notionē. §. fi. & ita đt gl. Dicebat dn̄s dn̄i mei ꝯriū: qa si vidit aliqua ĩ pubertate indiscretè ꝯcepit, & iō licet postea fiat maioris ætatis verè scit indistinctè, & incōpletè, sic & tūc sciuit, iō ĩpubes maior factus đ eo, qđ vidit in pupillari ætate nō pōt esse testis. Ad legē quā glos. inducit. ff. de ver. sig. l. notionē. §. j. r̃ndet, qđ seruus factus liber de eo, qđ vidit in seruitute pōt ferre testimoniū, qa ea, quæ in seruitute sciuit, ita discretè sciuit, sicut & cū est liber, sed sic non est in pubere, vt dictum est. Et pro sua sn̄ia inducebat in arg. ff. đ seruis exportandis. l. si minor. Ego dico, ꝙ si vidit in pubertate. i. in ætate infantili, vel proxima infantiæ, non pōt ferre testimoniū maior factus, sed si vidit id in pubertate postq̃ erat dali capax, & sic habebat tale quale iudicium, tunc possum dicere cum glo. ꝙ potest ferre testimonium. ar. ff. ad Syll. l. excipiuntur. in fin.

ADDITIONES.

a Nō ṗt esse testis. Vide tñ Bar. in l. hac cōsultissima. §. ex ĩperfecto. C. e. vbi đt qđ testm̃ ĩ pfectū rōne solēnitatis valet quo ad liberos tm̃. Et subdit qđ istud testm̃ imperfectū inter liberos pōt probari duob. testib. marib. vel fœminis.
b ¶ Impubes maior factus. Adde qñ possit testificari impubes factus pubes, de eo quod vidit in pupillari ætate, Bar. in l. ad testiū. §. conditionem. ff. de test.

1 *Instrumentum publicum, quando habeat vicem duorum testium.*

§. Sed cum aliquis ex tribus, etc. In illo ver. supilla verbo, signareť, est q̃dā gl. signata, q̃ sic incipit, qdā hoc ĩtelligunt, &c. gl. illa sic dēt intelligi. gl. supponit, ꝙ si qs ex testib. adhibitis in testō fuit seruus, si testm̃ reuoceť in dubiū, nō ṗt ꝓbari p septē testes. vñ hēs ꝓ ꝯstāti, qđ soli testō ex quo inueniť sic scriptū, & qlibet testiū recognoscit sigilla sua, stareť ei absq; hoc, ꝙ testes vadāt ad iudiciū, & sic se hēt consuetudo, & sic ꝯcordat Io. Azo. in ꝯriū in quo ista distinctio. Gl. ista nō aperit. vñ intelligas, qđ bñ ꝯcordat & Ioā. & ꝯsuetudo, qđ ĩ testō in scriptis, de q̃ nūc locuti sumus sic scriptura sola sigilla septē testib. recognitis ꝓbatur, si testm̃ in scriptis in dubiū reuoceť, nec oportet testes venire ad iudiciū. Sed in testō fuit ista dissentio. Pone testōr vocat tabellionē, & in persona publica scribit testm̃, & tenet formā instri publici, & hoc corā septē testib. in quorū pn̄tia dicit testōr, illi lego tm̃, & illi tm̃: & licet scriptura non sit testm̃ in scriptis, quia non est forma testamenti in scriptis obseruata, quia non subscripserunt testes, nec signauerunt. itē quia coram septem testib. testator voluntatem suam expressit, moriuntur testator, & testes, forte reuocatur in dubium, an defunctus fecerit testm̃, nōne poterit probari per istam scripturam? Dixit Io. ꝙ sic: qa istrm̄ publicum, quia manu personæ publicæ scriptum. Azo dixit ꝯtrarium,
1 licet Io. & consuetudo hoc admittat. † quia licet alias publicum instrm̄ faciat fidem, non tamen hēt, nisi vicem duorum testium, sed testm̃ etiam sine scriptis non probaretur per duos testes. immo exigerentur septem, ergo nec testm̃ manu publica scriptum probat. Hæc est opinio Azonis, & est verior de iure, & eam tenēt Doct. & sic intelligas istam distinctionem, quia per gloss. intelliges eam, nec hic, nec C. de bonorum possessionibus secundum tabulas. l. secunda, vbi hæc distinctio. Caius.

1 *Domestica persona, quando repellatur à testimonio.*

1
a §. In testibus autem. ¶† In fine hui⁹ §. dr̃ testimoniū domesticū reprobatū ᵃ est, vñ q̃rit ibi gl. mercenarius liber hō seruit pro mercede, pōt ne esse testis? Dicit ꝙ non: quia est persona domestica. vnde dicit lex, qđ furtū ꝯmissum à tali persona, est furtū domesticū, vt ff. de pœnis. l. respiciendū. §. furta domestica. Dn̄s dn̄i mei dat breue ꝯsiliū, si velit dn̄s qđ famulus eius sit testis, det ei licentiā, & sic erit habilis tpe ferendi testimoniū: quia cū nō inueniť. qđ erit domesticus, ad ferendū testimoniū admitteť: qa tpe ferēdi testimoniū inspiciť ēt ꝯditio testiū. ff. de testib. l. 3. §. lege. nec facit dolū dn̄s q hoc facit, vt paret sibi ꝓbōnē. Et ipse dicebat si posset ꝯstare, qđ dn̄s hr̄et spē, qđ famulus reuerteretur lato testimonio, non admitteretur ad testimonium ferendū: quia dicit lex, qđ si accuseť aliquis de adulterio, serui sui torqueť, & vendeť, vt non hēant spē redeundi, aliàs nō ausi essent dicere aliquid ꝯ dn̄m. Hoc est qđ probatur. ff. ad le. Iul. de adul. l. si quis postulauerit. §. iubet.

ADDITIO.

a Domesticorum reprobatum. Adde quod domesticus, qñ admittatur in testē officio iudicis relinquitur. Bar. in l. 2. C. de testi. & nunquid domestica persona admittatur in testē contra aliam domesticam, vide per eundem in d. l. 2. & nunquid domestici in causa matrimonij sint suspecti, vide Ale. in consi. 120. inc. in casu prædicto. ver. item quia matrimonium. in 3. vol. Fed. de Sen. in cons. 219. inc. nulli dubium Ale. in consi. 96. in 4. vol. Pan. & Doc. in c. in literis. de testi. vbi est locus proprius huius materiæ.

1 *Legatarius quando possit esse testis in testamento.*

1 §. Legatarius. † Ibi dr̃, ꝙ legatarius pōt esse testis in testō, in quo sibi legatum relictum est, arguit ꝯ gl. quia nemo pōt esse testis in cā sua, vt C. de testi. l. oĩb. ergo &c. Dicendū si reuocareť in dubio de legato sibi dimisso, nō esset testis, sed de contentis in testō potest licet tunc videatur indirectè esse testis pro commodo suo, de authoritate tu. l. j.

§. Sæd hæc, &c. In quo dr̃ de testō sine scriptis. pone coram septē testibus dixit testōr suā supremam voluntatē, hr̃dē instituit, reliquit legata, & oēs septē testes sigillauerunt, & subscripserunt. Quæriť an sit testm̃ in scriptis, vel sine scriptis. Vr̃ ꝙ sine scriptis, qa coram oĩb. suam volūtatem edidit. Vr̃ qđ ĩ scriptis: qa ibi formal'r in scriptis. Dico qđ considerandum est qđ actum est à defuncto. Et ſm hoc dētiudicari testm̃ in scriptis, vel sine scriptis. Sed si non ꝯstat, dico qđ ē testm̃ in scriptis, & sine scriptis. Sic. n. nihil ꝓhibet in eadem rōe ſm diuersas considerationes pn̄t esse diuersi ꝯct⁹, vt si dicā alicui vendis mihi equū tuū ꝓ decē, & r̃ndet vēdo, & ē stip'lo, & vēdō, sic ē & testi factio ĩ isto fcō si hēat ea, q̃ exiguť ad testm̃ ĩ scriptis, & ea q̃ exiguť ad testm̃ sine scriptis ṗt dici in scriptis, & sine scriptis, non quod sint duo testamenta: qa est vna voluntas, ergo est vnū testm̃, nec aliqs pōt decedere duob. testamētis factis, nisi sit miles. Sed est testm̃ hn̄s duas formas, s. in scriptis, & sine scriptis, & est vtilitas, ꝙ istas duas formas hēat, qa ṗt hr̄s se iuuare, vt de testō scripto, vel non scripto, ꝓbat sola scriptura septem testib. recognoscentibus sigilla sua, nec oportebit testes ad iudiciū venire, sed si ex ñ scripto oportet, ꝙ per septē testes ꝓbent, & deponant, ꝙ audierunt testōrem dicentē istā suā vltimā voluntatē. & j. oportebit eos ad iudicium venire, vt s. dixi, & sic non obstaret postea, qđ vnus esset seruus de septem testib. testamenti in scriptis, bene probaretur nihilominus testm̃ in scriptis, qa seru⁹ bñ posset recognosceř sigillū suum, sed sine scriptis nō: qa oporteret testes in iudiciū venire, & deponere đ auditu. Sed cū est ĩ scriptis non deponunt testes, qđ audierūt testatorē ita testari: qa ipsi nesciuerūt qualis erat voluntas defuncti, vñ nullū ferūt testimoniū, sed solū cognoscunt sigilla sua, sed seruus ṗt hoc facere. s. recognoscere sigillū suū, sed deponere, & ferre testimonium non ṗt: qa oporteret eum in iudicium venire, & seruus in iudicio esse non potest, & ideo licet vnus đ testibus appareat postea seruus, potest probari testamentum in scriptis, sed non sine scriptis.

De militari testamento. Rub.

1 *Miles quis vere dicatur, & de requisitis*
2 *Militum priuilegia quibus militibus competere debeant.*
3 *Militis testamentum, an subiiciatur querelæ.*
4 *Militis testamentum qualiter fiat.*

SVpra dicta diligens obseruatio. Dicit gl. super rub. miles dictus est à malo, verū est, nō ꝙ malum nobis inferat, sed quod à malo nos defendat, vt C. de officio pf. ṗt.
1 Aphri. l. secunda. † Item dicit gl. qđ ad hoc, ꝙ sit miles, oportet qđ iuret se non euitaturū mortē cā Reipublicæ. Item, ꝙ scriptus sit in matricula militū, & alia multa exigūtur ad hoc, qđ aliqs sit miles, vel quis dēat reputari miles: qm̄ ea quæ olim, ſm ea quæ
2 loquuntur de militib. † Quæro ergo, an priuilegia militum militib. nr̃i tpis concedanť? Vr̃ ꝙ sic: qa idē est, & in non solenni: ergo licet in militib. nr̃i tpis anteq̃ solennitas non serueť cū priuilegia concessa olim militib. sibi concedantur, & hoc ārgu. ff. de neg. ge. l. ptor. illa lex dicit si Imperator eligat minorem, vt sit iudex, licet non deberet eligi, nec esse, eo ipso quod eligit eum, decreuit ei cætera, quæ competunt magistratui, seu iudici. Hodie Imperator si faceret militē, faceret eū ſm modū nr̃i tpis: qa & si ſm modum antiquū đret fieri, nihilominus hr̄et ea, quæ olim erant militib. concessa. & hoc ar. ff. de re iud. l. qdā consulebant. Quid ego dicemus? Ego non possum r̃ndere aliter, nisi qđ ꝯsideranda ē cā, & rō legis in singulis priuilegiis militū, quia multa sunt, & si cā, vel rō illius priuilegij potest inueniri in militib. nr̃i tpis illud priuilegium habebit locū. Quidam sunt milites, qui vacant armis licitè, fortè quia essent in Apulia, vel vltra mare, qūo licitè de iussu principis, nisi. n. principe sciente non essent licitè. vt C. vt armo. vsus insci. prin. sit interdic. l. vnic. Si ergo miles, q militat licitè est in cōflictu, lex dicit de milite solenni, qui potest testari in cōflictu, vel discrimine mortis sine testibus rogatis, vel vocatis dummodo volūtas sua per duos testes possit probari, vt C. eo. l. milites. Sic dicam in milite nostri temporis: licet in militā te lo-

tę loquaris in alia l. lex dicit, quòd ſi miles errore iuris ductus, omittat exceptionem perẽptoriã, p̃t eã opponere poſt ſn̄iam, vt C.de iuris,& fac.igno.l.j. Miles aũt noſtri tp̄is, ſi per errorẽ iuris ↄſuetudinarij, cuius hẽt experiẽtiã, omittat exceptionem perẽ-ptoriã, certè nõ iuuabit̃: qa in iure ↄſuetudinario milites nr̄i tp̄is ſunt vſi, ſeu vſitati,& in plurib.ſunt aduocati in foro ſeculari, vñ ſi errant in iure ↄſuetudinario milites nr̄i tp̄is, cuius dñr hr̃e experiẽtiã, nõ iuuabũtur: quia turpe eſt patrono cauſarũ &c. vñ ꝑ hoc hẽs arg.ff.de orig.iur.l.2.§. poſt hos.C.đ iu.l.certi iuris ẽ.vñ in ſingulis eſt inſpicienda ↄſuetudo & rõ legis, & ſi in militib.nr̄i
4 tp̄is inuenitur, ſeruabitur lex: ſi verò, ñ.† Itẽ quęrit̃ hic, ſi filiusf. miles teſtat̃ ex̃ caſtra, an in eius teſtamento habeat eius fili⁹ q̃relã?& vr̃, ꝙ ſic per literã noſtrã, quia priuilegiũ habẽt milites, vt teſtẽt̃ ſine ſolẽnitate, q̃ in teſtamẽtis requirit̃ cũ in expeditionib⁹ ſunt occupati, vt hic: igit̃ cũ ſint citra expeditionẽ ex̃ caſtra, non vtent̃ ſuis priuilegiis. ſed ↄ̃.ff.de inof.teſt.l. ſi inſtituta. C.de inof. teſt.l.fi. dicit gl. qđ ſi filiusfamilias miles teſtet̃ ẽt ex̃ caſtra, hæres eius nõ hẽt querelã. Hoc dicit in illo ver. ſi teſtari. Hoc intelligas in bonis caſtrẽſib. ſed in bonis paganicis dic, ꝙ hæres hẽt q̃relã, licet gl. alibi dicat ↄ̃triũ. Et ẽt hic loquit̃ ſimpl'r,& hoc probo ſic, hæreditas patris magis debet̃ filiis quàm hr̃ditas filiorũ parẽtib. ſed pr̃ ↄ̃ teſtm̃ filij hẽt q̃relã, vt paganus, vt ff.e.l. ſi à milite .ĩ §.vlt. cum l.ſeq. ergo &c. gl. in illo verſi.& ergo miles, diſtinguit de mi
4 lite teſtãte: qa aut teſtatur domi,& tũc dẽt teſtari ſolẽniter.† ſed dũ eſt in caſtris dẽt vocare duos teſtes,& corã duob.teſtib. vocatis & rogatis dẽt facere teſtm̃. Si ẽ in ↄflictu, vel diſcrimine mortis, p̃t teſtari ſine teſtib. vocatis & rogatis, dũmõ ſua volũtas per duos teſtes ñ rogatos, vel vocatos ꝓbari poſſit, vt C.e.l.milites. Dico tñ idẽ ſi miles militãs teſtat̃ ẽt ſi ſit domi intra breues dies reuerſurus, & ibi teſtet̃. Dico intra dies breues: quia forte acceperat commeatum à duce belli, vt viſitaret vxorem ſuã,& filios ſuos: hoc caſu habet idẽ priuilegiũ, ꝙ haberet, ſi in caſtris teſtaretur, vt coram duob.teſtib. vocatis,& rogatis poſſit teſtari, vt ff ex quib.cau.ma.l.qui mittuntur.§. ſi extra patriam.

1 *Teſtator ſi dixit omnia bona mea tali relinquo, an ſit teſtamentum.*

§.Cæterum. Ibi q̃ro, modus ẽ loquendi, ꝙ ſi vnus dicit alteri, do tibi oĩa bona mea, dñs me⁹ dicit, ꝙ ſi quidam ciuis alicui mutuauit q̃dã pecuniã,& qñ ille nobilis fuit ĩ domo, dixit ei qui eam mutuauerat, ꝙ domus ſua erat pulcherrima, dixit ciuis, Certè dñe domus veſtra eſt, demum ille nobilis reuerſus miſit familiam ſuã, fecit ciuẽ repelli de domo ſua. Certè fecit cõtra legẽ iſtam: quia talis modus loquẽdi ñ obligat
1 vt hic.& ff.de acti.& obli.l.obligationum ſubſtantia, in fi.† Sed quid ſi vnus donat alicui omnia bona ſua: ſemꝑ diceret ille qui donauit, ꝙ nõ fecit hoc aĩo obligãdi: Dico ex quo verba ſapiũt obligationem: quia dixit, dono tibi omnia bona mea: nunq̃d dicam ibi ſemꝑ eum obligari, niſi appareant ↄiecturæ q̃ moueant in ↄ̃rium, vt ff.de pac.l.iuris gentiũ.§.pacta nouiſſima. ↄiecturę, q̃ p̄nt in ↄ̃triũ mouere ſunt modus,& ↄſuetudo loquentis, puta, ꝙ ille q ſic dixit, eſt hõ qui dicit cõiter, quicquid noſtrum ẽ, veſtrũ eſt: tunc eſt ↄiectura. et hoc non dicit aĩo obligãdi: quia ex perſonis hominũ,& qualitate eorũ ↄpenſat̃,& ↄiecturat̃, vt Cod. ſi qs ĩperatori maledixerit.l.j.& ff.de pig. act.l. vel vniuerſorũ. Itẽ dictũ ꝑcedens arg.ff.de min.l.deniq;.§.j. vbi dr̃, ꝙ iactura prioris actus &c. Itẽ ↄſuetudo, q̃ ẽ patriæ, ↄſuetudo eſt, ꝙ vnus dicit alteri, quicquid habeo, veſtrũ ẽ, vt ff.de fun.inſt.l.cum de lanionis.§. aſinã. Pone teſtator dixit ſic, oĩa bona mea tali relinquo, an ſit teſtm̃: Inducit legẽ iſtã, qđ ſit teſtm̃.& ff.ad Treb.l.cogi.C.de ſacroſan.eccl.l.vlti. ſed illa nihil facit ad hoc: qa ibi dr̃, ꝙ verbũ relinquendi pertinet ad inſtitutionẽ, cũ ſolum pertineat ad legatum, vt ibi dr̃. Ego diſtinguo, ſi nos interpretamur, qđ teſtm̃ ſit, aut ñ, poteſt eſſe teſtamentum, quia non ſunt ibi niſi quinque teſtes, qa verba ſunt ambigua: quia cũ dicit, relinquo tibi oĩa mea, hæc verba p̄nt applicari,& ad teſtm̃,& ad codiciliũ: ĩterpretabor, qđ ſit codicillus non teſtm̃,& hoc per illud gñale potius interpretandum ẽ, vt res potius valeat, quã pereat. ff.de reb.dub.l.quoties.& ff.de verb.oblig.l.quoties. Si p̃t valere vt teſtm̃, quia bñ fuerunt adhibiti ſeptẽ teſtes, diſtinguo, aut reperit̃ illud in aliqua parte ſcripturæ ĩ teſtõ, aut nõ, v.g. dico ſic, Titium hr̃dẽ meũ inſtituo. Sẽpronio bona mea relinquo. Ego dico tunc, ꝙ ꝑ illa verba hẽbit Seius oĩa bona ꝑ fideicõ. vel ſi ſic dicã, Titium pro parte inſtituo hr̃dem. Seio oĩa bona mea relinquo, qđ ſic ſit inſtitutio. & hoc ꝓbatur ꝑ l. quia dicit l. ſi in teſtamento meo: ſi dicam, Titiũ Inſtituo ex fundo, vt inſtitut⁹ in oĩb⁹,& hẽbit bona tanq̃ hr̃s, ex quo non inuenit̃ alius inſtitut⁹. Sed dicã, Titiũ ꝓ parte inſtituo. Seio fundũ relinquo. ꝑ iſta verba, Seio fundũ relinq̃ &c. ĩtelligit̃ legatũ, vt ff.de hære.inſt.l.1.§. ſi ex fundo. C.de hr̃.inſt.l.quoties.

§.Sed hactenus. Melius ẽ, qđ ſit §. quia miles, ex quo exit caſtra, amittit priuilegia in forma teſtandi: quia oportet, ꝙ ſolẽnitas obſeruet̃, ſ. vt ibi ſint ſeptẽ teſtes, ſed nõ amittit priuilegiũ ĩ teſtãdo: qa licet ſit extra caſtra ex quo eſt miles ñ veteran⁹, retinet priuilegiũ in teſtando ſi ſit minor, vel ſi ſit ſurdus: ꝙ alij nõ liceret, vt hic, & s̃.e.§. illis. glo. q̃rit in illo §. poſt miſſionem, vtrum miles remiſſus de militia poſſit teſtari. ipſe diſtinguit vt hic, & de hoc hẽs ſimil'r C.eo.l.milit.

§.Si quis ante militiam &c. Ibi dr̃, ꝙ ſi aliquis ante militiam fecit teſtm̃ non ſolenne, & poſtea fiat miles, valet teſtm̃ quaſi ex noua volũtate. Similiter ſi filiusfamilias miles fecit teſtm̃, & poſtea ſit emancipatus, valet teſtm̃ quaſi ex noua voluntate. Intelligunt quidam, hęc verba, quaſi ex noua voluntate, ꝙ primum teſtamẽtũ fuerit mutatũ ꝑ capitis diminutionẽ, ſ. ꝑ emãcipationẽ ſed quia ſi emãcipatus manet ĩ eodẽ iudicio,& hoc declaret, ſed ex noua voluntate, qa nunc factũ: dico, ꝙ immò valet, licet non declaret ſe velle manere in eo iudicio,& ſic quaſi legam ſimilitudinariè: vñ dẽt exponi, ſed quaſi ex noua volũtate. i. valet primò non mutato, quaſi valeret noua voluntas nunc facta.

§.Sciendum tamen &c. Ibi ſunt quidam q habẽt quaſi caſtrenſe peculium, vt clerici, vt C.de ſacroſ.eccleſ.l.ſacroſancta. Item aduocati, vt C.de aduoc.diuer.iudi.l.fina. Item magiſtri liberalium artium,& filij vltimi, vt C.de magi.l.vltima. quod autem ſcholaris habet quaſi caſtrenſe peculium non inuenitur, ſed de doctorib. ſic, per legem iam allegatam, C.de inoffi.teſtamen.l.vlt

Quibus non eſt permiſſum facere teſtamentum. Rub.

Non tamen omnibus &c. Quæritur hic primò quare voluntate patris non poteſt filiusfamilias teſtari ſed donare cauſa mortis poteſt patre conſentiẽte. Quidam reſponderunt, vt in Gloſſa exponitur, ꝙ in his quæ ſũt publici iuris non attenditur voluntas patris. ff.ad Trebel.l.nam. quod poſſet palliari reſpondendo in his quæ ſunt publici iuris authoritate, vt eſt munus tutelæ, vel eſt factio teſtamenti,& in his ſimiliter quæ fiunt publica authoritate, nihil poteſt immutari priuatorum conſenſu, in teſtamentis verſatur ius publicum, id eſt iuris publici prouiſio: ideo in prohibitis non poteſt immutari priuatorũ conſenſus.& ideo cum filiusfa. prohibitus ſit facere teſtamentum patris conſenſu, non poteſt facere, licet cã mortis donare poſſit. ego reſpondeo ad illud ſic quòd teſtari ſit ſolennior actus, quam ſit donatio cauſa mortis: ideo iſte actus ſolennior non competit filio, ẽt de voluntate patris. itẽ alia ratio attenditur in teſtamento: quia attenditur volũtas vni⁹ tantũ, ſcilicet teſtantis, in donatione cã mortis voluntas duorum, cum ſit ↄ̃ctus quidam.& qđ plurium voluntate nititur maiori authoritate vallatur: ideo donatio cã mortis cũ nitat̃ priuilegio,& voluntate,& ſic fortior põt eſſe quàm donatio cã mortis facta filiof. valeat de patris conſenſu licet teſtm̃ de patris cõſenſu non valeret factum à filiofamilias. arg.ff. de neg. geſt.l.Pomponius.ff.de min.l.3.§. ſi minorem. de vſucap.l.4.§.j.

§.Præterea. Dicitur, ꝙ impuberes teſtari nõ p̄nt. vt hic dicit gl. vñ ſi promiſiſti ſoluere certa die,& certa hora ſub certa pœna, fiat ↄputatio de momẽto ad momẽtum, ꝙ ſufficit tetigiſſe aliq̃d de vltima die quartidecimi, vel duodecimi.& hoc qa eſt fauor alias fit ↄputatio de momento ad momentum, ñ adueniente hora pœna ↄmittat̃, nec añ horã illã ↄmittat̃, & hora elapſa pęna ↄmittitur, nec expectat̃ totã diem finiri.

1 *Prodigus eſt inteſtabilis.*
2 *Et quid ſi iudex dicat, interdico tibi bonis,& do tibi curatorem,& non ſit prodigus, an valebit ſententia.*
3 *Et quid ſi iudex ſcit ipſum non prodigum.*

1 a §.Item prodigus. † Prodigus ẽ inteſtabilis, ex quo ẽ ei ĩterdictũ à iudice, [a] ſed quib. interdicitur adminiſtratio bonorum ipſo iure, vel à lege intelligitur, non expectatur interdictio à iudice ſumenda: quia inteſta
2 biles ſunt vt ff.ad l.Iul.ma.l.vltima.† ſed tunc quærit gl. aliquis ñ erat ꝓdigus cũ eẽt addictus ꝑ matrẽ vel amicos, dixit iudex, ĩterdico tibi bonis,& do tibi curatorẽ, ſm̃ veritatẽ non erat ꝓdigus tenebit ne ſn̄ia: videtur quod non, quia tutor ñ dẽt dari puberi & ſi dat⁹ ẽ à iudice tutor ei, q iã erat pubes, lꝫ dat⁹ ſit, ꝙ ẽ habilis ꝑſona & habeat tutorẽ, vñ nõ valeat datio tutoris, vt ff.de tu.& cu.da.ab his.l.ſcire. quæritur, ex quo iſte nõ erat prodigus, ſi det̃ ei tutor vel curator, an valebit iſta ſn̄ia. gl. diſtinguit. Aut exprimit̃ in ſn̄ia error iuris, qa đt iudex, ego interdico tibi nõ ꝓdigo,& tunc non tenet, quod dicat iudex. Titio interdico bonis,& dixit prodigo valet, vt C.quando prouo.non eſt neceſſ.l.2. ego di
3 xi in caſu iſto: † ſi iudex ſcit ipſum non prodigum, ſiue eſſet expreſſus

ADDITIO.

a Interdictum à iudice. Adde ꝙ licet ſit quis prodigus manifeſtus, ſi nõ eſt ei interdictum põt contrahere. Bar. in l. is cui bonis. ff.de verb.oblig. Et valent geſta per eum ſm̃ eundẽ. in l. tres tutores. ff.de admiſt.tut. & qđ prodig⁹ cui bonis eſt interdictũ æquiparet̃ pupillo. vide Bar. in l. certi condictio.§.1.ff.ſi cer.pet.& ĩ l. ſi curatorẽ. C.đ ĩ integ.reſt.do. Iaſ. ĩ d.l. is cui bõis ff.đ verb.obl.

preſſus error, ſiue ñ valet. vñ intelligas iſta verba ſi error iuris ñ
ſit expreſſus in ſnĩa intelligũt, ſi iudex gerebat in mẽte, qđ ñ erat
ꝓdigus, ſi tñ exp̄ſſit errorẽ iuris, ꝙ ſnĩa teneat, niſi appelleť. Dico
ſi tacitè fuit actũ, qđ iudex ſciuit, hoc hẽo ꝓ exp̄ſſo. lex q̃ allegāt
illi, qui ſic dñt ſic intellr. Titi⁹ nõ mortuus eſt, facit teſtm̃, & ex-
neum inſtituit hr̃dem, dñt hr̃des ſi q̃ venirẽt ab inteſtato, inteſta-
bilis fuit, qa ĩpubes. dicit lex, aut iudex ꝓnũciauit inteſtabilẽ, qa
nõ ꝓbatũ fuit ipſum puberẽ, & ſic credebat ip̄m impuberem, va
let ſnĩa. ſi iudex credidit, ꝙ ĩpubes poſſit teſtari, & ꝓnunciauit i-
p̄m teſtabilẽ, ſnĩa ñ tꝫ ipſo iure, vñ nõ refert hoc caſu, an exp̄ſſus
fuit error iuris, vel nõ, ar. C. de ſen. q̃ ſine cer. q̃. l. j. & 2. hæc ſnĩa fa
cit ꝯ me. ff. de re iud. l. cũ ꝓlatis. quia dicit ibi lex illa, ꝙ iudex cre-
didit, & tñ ſnĩa valet, & fuit ibi error iuris. Dico, qđ lex illa habet
plr̃es ĩtellectus, vñ ñ poſſet hõ ſoluere p̲ legẽ illã. Alr̃ ſoluo, ſi iu-
dex ꝓnũciauit ꝯ allegata ꝯ id, qđ lex dicit ñ valeret, ſi error iuris
non eſſet exp̄ſſus, ſed ſi ꝯxit legis ẽt errore ep̄ſſo in ſnĩa, ſnĩa va-
let niſi appelleť, nunquam ergo in caſu nr̃o valebit nõ expreſſo
errore. Dico, qđ impoſſe p̄ceptum non valet, ſiue expreſſum ſit,
ſiue non: vt ſi ſic dicat iudex, ꝯdẽmno te ad ſoluendũ Stichum, ſi
Stich⁹ ẽ mortuus. Dico qđ ſi dicat ꝯdẽno te ad Stichũ mortuũ,
certè ñ valet: qa impoſſe ẽſt p̲ nãm ſoluere Stichũ mortuum, &
ẽt poſſibilitas iuris, & nãæ parib. paſſib. ambulant. ſed p̲ ius eſt ĩ-
poſſe, qđ pubes hẽat tutorem, vel ñ prodigus curatorẽ. iõ dico,
ꝙ non valet indiſtinctè datio tutoris puberi. vel curatoris ñ ꝓ-
digo, ſiue exp̄ſſus fuerit error iuris, vel ñ expreſſus. Dñs dñi mei
dicebat, ſi ſnĩa ſit lata de eo, qđ põt affirmari ꝯſenſu duorum, ta-
lis ſentẽtia de eo, in quo nihil operatur conſenſus duorum, pu-
ta conſentit qs, vt ſibi puberi deť tutor, iſte conſenſus nihil ope-
ratur in talib. indiſtinctè ſnĩa non valet, ſiue exp̄ſſus fuerit error
iuris ſiue non. ſed in primò caſu ſic, ſi non appellẽt: ex quo con-
ſenſus duorum valeret ſi non appellarem, videor conſentire.
1 *Codicillos in ſeruitute factos quis factus liber confirmare poteſt.*

§. Eius qui apud hoſtes, &c.

Ibi dr̃, ꝙ ſi quis
fecerit teſtamẽ-
tum anquàm captus fuerit, & in captiuitate decedat, teſtamen-
tum valet fictione legis Corneliæ. dicit glo. valet, quia lex Cor-
nelia fingit ipſum mortuum prima hora captiuitatis. Sed oppo-
nitur, vt ſi prima hora captiuitatis fuit ſeruus, ergo moritur, &
ſic teſtm̃ eius non valet. Dico qđ aliud eſt mori, & aliud eſt mor
tuum eſſe: vñ dicit gl. & bñ, fingitur mortuus eſſe prima hora ca
ptiuitatis. Et ſic tp̲e quo moriebatur erat liber, imò dicit eripie-
bať de ſeruitute in libertatem. Sed tũc eſt liber, cum licet ſi dicat
tunc erat ſeruus, immò factus, cũ ſcm̃ eſt eripitur đ libertate in
ſeruitutẽ, vñ cã non ẽ motus de albo in nigrum. dr̃ album quo-
uſq; deuẽtũ fuerit in ſtatũ, quo verũ ſit dicere mutatũ eſſe, & tũc
priõ dr̃ niger, ſic eſt hic. Vlt. notabis, qđ illud qđ ab initio ñ valet
non p̄t confirmari ex poſt facto. Pone, ſeruus fecit teſtm̃ in ſerui
tute, moritur liber, vult qđ teſtm̃ valeat, valebit ne? Certè non.
1 †Sed pone, in ſeruitute fecit codicillos, factus liber vult ꝯfirma-
re, valebunt ne? Certè ſic. ff. de leg. 3. l. j. §. his quib. Dico niſi ſint a-
ctus ſolenniores, non pñt ꝯfirmari exceptis factis ſi ñ fuerunt re
ctè vitiati, ſi ſint minus ſolennes, tunc pñt ꝯfirmari, vt in p̄dictis
exẽplis ſicut litigare in iudicio ſi ꝯſiderem⁹ pſonã iudicis, & liti-
gatorum, ſ. hĩlitatẽ pſonarum litigatiũ. Sed hic litigare ẽ ſolẽniſ
ſimus act⁹ ſi cõſideremus actum, vel rẽ de qua litigať, ſic iudiciũ
eſt act⁹ ñ ſolennis. Conſiderando igitur iudiciũ ex ea parte, ex q̃
ẽ initiatũ, ſolennis actus ſi ſit minus rectè non valet. Vñ ſi pp in-
habilitatẽ pſonarũ litigantiũ eẽt minus rectè initiatũ, ñ valet iu-
dicium ſi ſit ex parte rei vel actoris, qa agebã ꝯ te rei vendicatio-
ne ad rem q̃ ñ poſſidebas, & pẽdente iudicio incępiſti poſſidere,
vl agebã actione mihi ñ ꝯpetenti fortè pignoratitia: qa ñ ſolue-
rẽ pẽdẽte iudicio, ĩcępit mihi ꝯpeteř iſto caſu, & rectè ſi ñ fuerit
initiatum initiũ tñ valebit ex poſtfacto. Ecce difficilior qõ. Sẽtẽ
tia lata ẽ à ñ ſuo iudice, iudex ordinari⁹ q̃ potuiſſet ꝯmiſiſſe iſti
iudici, q̃ ſnĩã tulit, ratũ hẽt qcqd fecit iſte iudex, valebit ne illud
iudiciũ? Doc. dñt ꝙ ñ, & hęc ẽ difficilior qõ q̃ pria, ĩ pria terra cõ
mune redeo, alſ credo in prima terratu. rõ nulla: ſed hic eſt ali-
qua, hoc eſt, qđ habes notatum ff. de iud. l. licet. & ff. de inſt. l. in-
ſtitor. Ad hoc, quod dixi de j. q. facit, quod in perſonis maior ſo-
lennitas attenditur, quàm in reb. C. de ſacroſ. eccl. l. ſancimus.

De exhæredatione liberorum. Rub.

1 *Priuilegium conceſſum alicui, quòd poſſit ædificare in loco publico in cuiuſcun*
que præiudicium, modo eſſet ſine enormitate, an valeat.
2 *Clauſula generalis, quãdo recipiat extentionẽ ad ſimiles pſonas p̄nominatas.*

NOn tamen

Dicit lr̃a in ſui principio, qđ ſi fili⁹ iã
natus, q̃ eſt in ptãte ſit p̄teritus, non
valet teſtm̃ ipſo iure, adeo vt ſi moriať filius p̄terit⁹ viuo
teſtõre, non conualeſcit teſtm̃. ꝯ. ff. de iniuſto rup. teſta. l.
poſthumus. ſed illa lex loquitur in poſthumo, hic loquitur in iã
nato. Sed q̃ eſt Rõ diuerſitatis? Rõ eſt initium bonum multum
operatur, ñ p̄teritũ, filio iam nato p̄terito ab initio nullum eſt te
ſtm̃, iõ conualeſceř ñ p̄t ex poſt facto, ſed vbi reperiť poſthumus
ab initio viuo teſtõre conualeſcere põt teſtm̃. Et qđ initium bo-
num, & multum operetur, hẽs ff. de le. 2. l. cum filius. §. hr̃s. & ff. đ
fur. l. q̃ vas. §. ſi ego. Sed ꝯ iſtam ſolonem arguitur in vtroque ſui
mẽbro, & ibi oſtẽditur qđ in filio iam nato ſi moriatur añ teſtõ-
rę, qđ cõualeſcat teſtm̃. & illũ caſum hẽs ff. de li. & poſth. l. filio.
Quidã dixerũt, qđ hic loquiť đ rigoř, ĩ ꝯrio đ æquitate. Dico qđ
hic loqť ĩ mortuo, vbi mortu⁹ ẽ p̄terit⁹, ſed lex ꝯria, vbi viu⁹ ẽ p̄-
terit⁹ filius, ſed remittit ius ſuum, nec ꝓſequiť licet poſſet dicere
aliàs eſſet ꝯ reſponſionẽ, in eo. qđ diciť de poſthumo ẽ lex C. de
poſthu. hr̃d. inſti. l. 1. Dico ꝙ cum dr̃, ꝙ poſthumus præteritus ſi
decedit p̄t ꝯualeſcere teſtm̃, tunc. n. ñ valet, nec conualeſcere
p̄t: ſic loquiť C. de poſthu. hr̃. inſti. l. 1. & caue tibi, hẽmus hic, qđ
ſi filius in ptãte eius natus eſt p̄teritus, non valet teſtm̃, immò ẽ
ipſo iure nullum, ſine ſpe reconualeſcentię. Doctores tñ ponũt,
qđ in quo reconualeſcere põt. ff. de caſtren. pec. l. vl. Si ipſi dicũt
verũ ad legem illam non põt conualeſcere, verũ eſt niſi ſit talis
inſtitutus, q̃ ſi teſtm̃ eſſet nullũ poſſet ſuccedere ab inteſtato, &
qđ ſit ille q̃ ſi inſtitutus ſit talis, qui ẽt ab inte. ſuccederẽt, teſtm̃ fa
cilius cõualeſcat, argm̃ eſt ff. de vul. & pup. ſubſt. l. filius q̃ p̄ri. hic
dr̃, ꝙ filiusfam. qui eſt in ptãte, debet nominatim exhæredari ad
hoc, qđ valeat teſtm̃. Et hoc dicebãt qdã Doct. Dñi mei, domin⁹
1 meus improbat. Dicebat ille Doctor. † Pone ego ĩpetraui qđ e-
go poſſem ædificare in loco publico in cuiuſcunque p̄iudicium
mõ eſſet ſine enormitate, i. ſine enormi dãno. Inde verò q̃rebat
ille Doctor, an valeret priuilegium illud, ex quo non ſunt noĩati
q̃ lædũtur. Item q̃rebat in alio rñſo, prior ſcripſit ꝓ aliquo, reci-
piatis talẽ in eccleſia nr̃a, non ob. ſi pro alio prius ſcripſimus, an
valeat, ex quo nõ eſt nominatus ille pro quo aliàs ſcripſerat. Di-
cebat, qđ in primo caſu oportebat, ꝙ ille nominareť, in cuius p̄-
iudicium impetratum erat, ꝙ poſſent ędificare ĩ loco publico. &
hoc p̲ legem iſtam: qa ille cui aufertur ius ſuum exhr̃dať, & ſic o
portet exhæredare noĩatim: quare deberent contineri in reſcri-
pto nomina ſingulorũ, q̃ legereñť pp ędificationem in loco pu-
blico faciendã. Et ſilr dicebat in 2. q. oportebat, qđ noĩatim dice
ret, non ob. Titio pro quo aliàs reſcripſimus. Opponebatur ſibi
in j. q. tota ciuitas læditur ſi quis ædificaret ĩ loco publico, nam
oportet, qđ oẽs nominarentur. & ſic ſm̃ eum oportet, quod pel
lis in qua reſcribatur, eſſet valde magna. Dico ꝙ falſo allegabat
legem illam: quia ſi habeat teſtõr plures filios, & dixit, exhæredo
filios meos, videntur exhęredati oẽs nominatim. Et hoc dicit gl.
de lib. & poſth. l. Titius. & vñr noĩati oẽs de ciuitate cum dr̃ in cu
iuſcunq; præiudicium: ſic ipſe debebat noĩatim exhæredari, qa
2 plus læderẽtur cum cla gñali, † quia cla gñalis ſe extẽdit ad ſiles
a perſonas prænominatas. [a] Dico in vtraq; qõne, ꝙ ſufficit dicere
gñalr, concedo ꝙ poſſis ædificare in loco publico in cuiuſcunq;
pręiudicium, ſi ſit perſona priuilegiata. Pone dicit Imperator, cõ
cedimus tali &c. non ob. in cuiuſcunque præiudicium factũ ſit
præiudicat viduæ, vel pupillo, certè non valet in talium perſona
rum præiudicium: quia ſi concedit Imperator priuilegiũ in præ-
iudicium talium perſonarum contra quas ſpecialiter non reſcri
beret, aut de difficili reſcriberet, ar. legis, quę dicit, ꝙ in generali
obligatione non tranſeunt, quæ ſpecialiter quis veriſimiliter nõ
eſſet obligaturus. vt ff. de pig. l. obligatione. Et eſt ar. quaſi expreſ
ſum. C. quando Imperator inter pu. & viduam. l. 1.

ADDITIO.

a Perſonas pręnominatas. Adde quod clauſula gñalis reſtringiť ad p̄cedẽtia
noĩata ſi cõmodè referri põt, ſalua rõne recti ſermonis, & ſi nulla cã eſt ſpe-
cificata referť ad oĩa, Bar. in l. emptor. §. 1. ff. de pact. in l. qui Romæ. §. duo fra
tres. ff. de ver. ob. vbi dicit, ꝙ nõ referť ad dependentia in teſtõ. & qñ referať
ad ſpecificata, & qñ non, vide per eũdem in l. ſi ſeruus cõis ſibi. ff. de ſtip. ſer.
Alex. in conſi. 45. inci. paucis vtar. in 4. vol. Cy. in l. cum quæſtio. C. de legatis.

1 *Poſthumus præteritus, an faciat teſtamentum nullum.*
Nepos præteritus quando faciat teſtamentum nullum ipſo iure.

1 §. Poſthumus quoque, etc. Vbi dr̃, † ꝙ po-
ſthumus ſi fuerit
prętetit⁹ non facit teſtm̃ ipſo iure nullum, immo valet ab initio
ſed per eius natiuitatem rumpitur, & vr̃ dixiſſe in quaſi põſthu-
mo contrarium: quid ſit quaſi poſthumus dicitur j. eo. §. poſthu
morum. Pone hic, filiũ habeo, & nepotẽ ex filio, nepos eſt qua-
ſi poſthumus mihi, quia reperitur mihi ſuus eſſe ſi ego pater mo
riar. vnde dicit Azo. quod ſi prætereatur iſte nepos eſt teſtamen
tum ipſo iure nullum. Certè hoc falſum eſt per l. C. de adop. l. cũ
2 in adoptiuis. §. quæ in filio. † Vnde dico, quòd ab initio non fa-
cit ipſo iure nullum teſtamentum nepos præteritus ſed ex poſt
facto, ſi decedit filius, viuo auo filio ſuperſtite nepote: quia tẽ-
pore mortis, aui reperitur nepos ſuus, & non inuenitur inſti-
tutus, nec exhæredatus.

§. Sed fœminini quidem ſexus, etc.

Po-
nit
dr̃ia ĩter poſthumos maſculos, & fœminas: qa fęmina naſcitura
põt exhr̃dari. Pone, habeo vxorẽ grauidã, decedo, maſculus na-
ſciturus

sciturus nominatim debebat exhæredari, aliter exhæredari non pōt: quia antequā sit natus nō poterat nominari nisi sic, quod ī vtero: Dico antiquo iure in exhæredatione posthumæ q̄ erat in ventre non oportebat facere mentionē de ventre, sufficiebat dicere, Titius hæres esto, cæteri exhr̄des sunto. Sed in exhæredatione posthumi masculi oportebit facere mentionē de ventre, & quod de ventre sufficiat loqui dicendo, venter exhr̄s esto, ꝓbatur ff. de iniuſ. rup. test. l. posthumi. § nominatim. Quidam dn̄s dn̄i mei dicebat, ꝙ non sufficit dicere venter exhæres esto in exhæredatione posthumi masculi, vel fœminæ, nisi eā noīatī exhæredaret: qḋ poterat, sed non erat necesse nisi in masculo posthumo, sed sic dēt fieri ad hoc, ꝙ noīatim exhæredarē: quicunq; filius mihi nasciturus est, exhæres esto: quia si diceretur sic, venter exhæres esto, posset esse, ꝙ nascerentur duo, & sic filius & filia viderentur exhæredari, vt ff. de ven. in poſ. mit. l. j. §. quare. Vnde nominatim dn̄r exhæredari, vt poſ̄e est eos nominatim distinguendo inter masculos, & fœminas dicendo sic, si filia nascatur, exhæres esto, vel generaliter, quicqd est in vtero, exhæres esto, facta distinctione masculorum, & fœminarum, dicendo sic, qcqḋ est in vtero si sit filius, hr̄s esto, vel si sit filia, exheres esto. quo casu noluit testator exhæredare masculū, vel fœminā. sic loquitur lex ff. de lib. & posthu. vel generaliter fiat exhæredatio non habita distinctione masculi, vel fœminæ, & hoc dicit in litera ī ver. masculo. in fi. aut posthumus exhæredari nō pōt: qa n̄ ꝑtermittere cām ingratudinis, vt C. de inoffi. testa. l. si quis in suo.

1 *Prouisio Galli Aquilij quæ fuerit, & quæ legis Velleiæ.*

§. Posthumorum.

Ibi tractaṫ de quasi posthumis, §. superior de variis posthumis

1 tractauit. †Vn̄ not. ꝙ est ꝯsiliū Galli, & ē ꝯsiliu legis Velleiæ. ecce consilium Galli. Auus hēt filium filius hēt vxorē grauidā, dicit Gallus, si testator īstituit filiū, & nihil dicit ḋ vtero vxoris, ab initio valet testm̄, sed pōt rūpi ex post facto, si ꝯtingat filiū decedere viuo auo, & postea posthum⁹ nascitur, iō ꝓuisio Galli fuit, vt instituat filiū, & dicat, si filius me⁹ an̄ me moriatur, & intra decē dies post mortē meā sibi nascat fili⁹, filiū ipm hr̄dē īstituo, & sic n̄ decedit ītestat⁹. Hoc hēs ff. de lib. & posth. l. Gali⁹. j. r̄n̄so. lex Velle. credidit quatuor casus, duo sunt capita l. Vell. sed quatuor sūt cas⁹, tres ꝯtineṫ sub duob. capitib. sed quart⁹ sub nullo de duob. capitib. ꝯtineṫ. Primū caput legis Vell. q̄n au⁹ filiū īstituit ḋ vētre vxoris filij, vł dixit, & sic tpe testī fili⁹ erat viu⁹. & nascitur⁹ nepos Et ꝯsuluit in illo casu, in quo decedit fili⁹ an̄ auū, & posthumus nasciṫ post mortē aui. Sed nonne poſ̄e est, ꝙ nepos est nascitur⁹, & filius est iā mortuus tpe testī, & si est viuus filius tpe testī, poſ̄e est, ꝙ moriatur an̄ mortē aui, & quod posthumus nascatur ante mortē aui erat filius mortuus, & posthumus nasciturus tēpore testī aui: qa dicit l. Vell. nepos īstituaṫ, vel exhæredeṫ, vt valeat testm̄. Hic est primus casus Vell. de quo non loquebaṫ ꝯsiliū Galli Secūdus casus est, habeo filiū, qui hēt grauidā vxorē, instituo filiū, poſ̄eē, ꝙ nepos nascaṫ me viuo filio iā mortuo an̄ natiuitatē nepotis: vnde ꝯsuluit lex Velle. isto secūdo casu institui nepotē. Isti duo casus ꝯtineṫ sub primo capite l. Vell. Scdm caput Vell. hēt vnū casum, & illū casū ponit litera nr̄a. Habeo filiū & nepotem iam natum, instituo filiū, dicit scdm caput l. Vell. iste nepos instituatur vel exhæredetur, alias si contingeret filium decedere ante mortē testatoris, iste nepos ꝑ mortē filij agnascitur auo suo i. suus efficitur. vnde si moriatur testator, & nepos est primus, & suus, vnde si nō inueniat se īstitutū, vel exhæredatū rūpit testm̄, & sic decedit auus intestatus. Iste est tertius casus, & eum ꝯtinet fm̄ caput legis Vell. ē quartus casus l. Vell. qui nō ꝯtineṫ sub primo capite tm̄, nec sub secundo tm̄, sed capit de vtroq;, Habeo filiū natū, filius natus hēt vxorē grauidā, & sic nepos nasciturus est: nasceṫ forte filio adhuc viuo, & sic ambo fi⁹ erūt viui. In isto casu non ꝓuidet, nec primū caput l. Vell. nec fm̄. Quod fm̄ caput non ꝓuideat, planū est. Scdm caput loqtur de ambobus natis tpe testī, & hic ponimus nepotē n̄asciturū tpe testī aui. Itē qḋ non ꝓuideat primū caput, planū est: quia primum caput loquiṫ in duob. casibus, primus est, q̄n filius iā erat mortuus tpe testī, & hic ponimus vnū: secundus, q̄n filius erat viuus tpe testī, sed moritur filius an̄ natiuitatē posthumi, & hic posthumus nascitur filio viuo, & hoc est. qḋ habes ff. de lib. & posthu. l. Gallus §. j. & §. nūc de lege Vell. & istos quatuor cas⁹ hēs ī illis duob. §. Vide ergo, in quibus prouidet Gallus, & in quibus lex Vell. lex Velleia in trib. casib. & ex sententia, & ex verbis; sed ex sententia.

1 *Pater si non institueret, vel exhæredaretur in testamento filij, valet tamen testamentum, sed impugnari poterit per querelam, vel per contratabulas.*

2 *Testamentum esset ipso iure nullum, si suus non instituatur, vel exhæredetur.*

§. Emancipatos liberos.

Dicit tex. Liberi emancipati nō dēnt institui, vel exhæredari, qa non sunt sui. hæc est rō tex. & hæc est bona, dt gl. sed dēt addi ad rōnē tex. & desierunt eē filij: qa si hæc eēt bona rō, quare nō tenetur fili⁹ instituere, vel exhr̄dare p̄rem & filiū: & dico, qḋ hic est bona rō: qa nō sunt sui, nō oportet qḋ instituantur, vel exhæredenṫ, qa ad esse testī nō exigiṫ, ꝙ aliquis

1 instituaṫ, nisi sit suus tm̄. gl. s̄. ponit, ꝙ si p̄r †nō īstitueret, vel exhr̄daret in testō filij, nō valet testm̄. in. ō indistinctè valet, sed impugnabiṫ ꝑ querelā, vel ꝑ ꝯtab. †Sed si suus nō institueretur, vel

2 exhæredaretur, esset ipso iure nullum, vt in prin. huius titu.

§. Sed hæc quidem vetustas, &c.

Ferē Placē. dixisse, quod filius emancipatus ꝑteritus, dicit testm̄ nullū ipso iure, sicut & suus ꝓ se inducit literā istā. vn̄ dixit hic litera: oēs liberi siue sui, siue emancipati idē officium habent, cum circa testamenta parentum de suo non dubitaretur, qa sic fuerit ꝑteritus, cum dicit testamentum ipso iure nullum vt s̄. eo. in prin. huius tit. & an̄ legē illā hoc erat verū, & idē est de emācipato & de suo: ergo &c. Placē. reprehēditur in hoc, & meritò, dico ꝙ emancipatus tpe legis huius, si fuerit ꝑteritus, non pōt dicere testm̄ ipso iure nullū: idē ē in effectu de suis, sed nō veniūṫ eodē iure, qa su⁹ ꝑteritus ꝑ ꝯtab. & sic ꝑ bn̄ficiū ꝑtoris, & ꝙ dixi. ꝙ ī effectu idē est verum est quo ad successionē qa vtrq; succedit, sed su⁹ si dicat ipso iure nullum, non tenetur ad legata relicta personis aliqb. sed emancipatus tenetur ad legata relicta personis ꝯiunctis, q̄ enumerantur in eo. ff. ḋ bo. poſ. ꝯtab. p. l. is ꝗ. nō fuit ergo, vt dictū est mēs illius legis, ꝙ idem esset in suo & emancipato ꝑterito. Quid dicemus hodie: emancipatus ꝑteritus dicit ne ipso iure nullum? dicit Azo, vt ꝑteritus cā inserta ī testō, & sic rectè facta est, licet forte n̄ rectè iure nouissimo, ēt emancipatus ꝑteritus nō venit nisi ꝑ ꝯtab. si n̄ ipso iure: qa nulla cā expressa ꝑteritionis emancipatus. dt testm̄ ipso iure nullū. & ita not. ipse C de his. q̄ sub mod. l. ex his. vn̄ hoc in auū dixit ī filio emācipato, vt si ꝑferaṫ cā ꝑteritionis n̄ īserta, dicit testm̄ ipso iure nullū, ꝙ nō erat olim, sed habebat bo. poſ. cōtratab. hoc dt ītroducit ꝑ auth. vt cū ḋ app. cog §. aliud. Sed nōne & tm̄ valet ḋ iure ꝑtorio, & siue cā addaṫ, siue n̄ qa sufficit qbuscūq; verbis qs n̄ velit hr̄ditatē suā ꝑtinere ad liberos, vt C. ḋ lib. ꝑte. l. 3. dico, ꝙ nihil est īnouatū, vn̄ ꝙ dicat ipso iure nullū, dato ꝙ cā nō exprimaṫ, falsissimū est. sed ꝑterea cā expssa, vł nō, hēt ꝯtab. Si exhr̄daṫ hēt q̄relā. aliud dixit Azo. in sum. de bo. poſ. ꝯtab. debentur legata oībus. vt ff. ḋ lib. & posth. l. filio. nō est verum, imo iure ff. & C. inst. de bo. poſ. contratab. solum debētur legata quibuscunque personis. Ad legē contrariam, filio dicendū, ꝙ illa lex contraria loquitur de filio præterito, qui remittit ius suum, & non vult expugnare testm̄ patris per contratab. Sed si vellet expugnare debentur legata quibusdam relicta.

1 *Querela, an locum habeat in testamento militis.*

§. Sed si in expeditione.

Per additionem litera dicit: si miles habeat filium, instituens prætereat eum, videtur exheredatus, & ideo in-

1 tentabitur querela: immò † vr̄ ꝙ in testō militis nō habeat locū querela, vt ff. de inof. test. l. si instituta. §. de inof. sed tex. l. si instituta §. de inof. gl. ibi dicit, intētabiṫ q̄rela immò ipso iure nullū eēt dico malè dicit, qa imponit, ꝙ si decedit non veteranus, non habeat locū q̄rela: immò dico qḋ eodē decedente in militia, locū hēt q̄rela ī paganicis, licet nō in castrensibus qa in patre cui minus debetur hæreditas filiorum q̄ debeatur hr̄ditas patris filiis distinguitur, vt ff. de testam. mil. l. si à milite. §. vlt. Bart. legū. Doc.

De hæredib. instituendis. Rub.

1 *Hæredi competunt eadem iura fictione iuris, quæ competebant defuncto.*

2 *Iura, quæ competebāt defuncto, omnia defeciūt cū defuncto secūdū rei veritatē.*

3 *Iura quæ cōpetebāt defuncto, eadē ēt numero fingunṫur in hæredem translata.*

Æredes instituere, &c. Instituere, i. quasi dños ī bonis suis facere. vn̄ dn̄t quidam, ꝙ † ad idē dn̄iū, &

1 illa eadē oblō, q̄ fuit defuncti, acqriṫ ipsi hr̄di, dico, ꝙ falsissimum est, immò oīa iura q̄ competebant defuncto, oīa deficiunt cum defuncto, fm̄ rei veritatem: quia mors oīa soluit, vt in auth. de nup. §. deinceps. & dr̄ strictius, principibus impoſ̄e est aliquid aliorum remanere, sed iuris fictione illa, & eadem iura, q̄ ꝯpetebant defuncto, ꝯpetunt & hr̄di. & illa eadem dn̄ia, eadē ēt in numero fm̄ iuris fictionem: qa ius fingit, qḋ hæres est eadē ꝑsona cū defuncto, vt in auth. de iureiu. à mo. ꝑstito. in prīci. Et iō

2 † eadē iura quæ ꝯpetebant defuncto, eadē ēt numero finguṅṫ in hr̄dē trāslata, sed fm̄ veritatem non est ita. Item scias, qḋ sunt aliqua iura q̄ fuerūt, q̄ nec verè, nec fictè sunt hr̄dis, vt possessio sed q̄ ē rō diuersitatis in possessione, & in aliis iurib. dico; necessitas dn̄ia defuncti eo mortuo iure fictionis, redeunt in persona ficta s. in hr̄de, & ita illa iura nunq̄ fuerūt extincta, & ideo q̄ūū ad hoc hic fingūt eadē iura numero translata eē in ꝑsonam hr̄dis, quia n̄ fuerit extincta iuris fictio: sed q̄n defunctus fuit, possessio fuit

3 apud nemīnē. † Et iō impoſ̄e est, qḋ eadē possessio, quam hēbat defunct⁹; fingaṫ translata fuisse in hr̄dē. hēs ff. ex quib. cau. maio. l. cū miles. ibi dr̄ quodāmō, &c. sił'r dico, qḋ īpoſ̄e ē, ꝙ obligatio defuncti diuidatur inter hr̄des, fm̄ rei veritatem, sed fingiṫ diuidi qḋ possessio n̄ resideat apud hr̄dē, sed alia iura sic. hēs it. si qs testō liber esse iuſ. fuǵ. l. j. §. Sceuola dr̄ ī lr̄a, qḋ olim seruus ꝓprius

non

non rectè instituebatur, nisi expressè libertas esset relicta, sed hic ēt sine expressione libertatis pōt institui, & intelligit̄ liber ex illa institutione, qđ non p mutationē introduximus, quasi dicat, nō induximus, hoc de nouo: vt đt gl. sup illo verbo, innouationē: ꝙ & ex qb. causis ma. posſ. vel nō. §. idē iuris. ibi, noua humanitatis, &c. soluit gl. de hoc, sed ñ erat đductū in iuris necessitate; sed ipse fecit legē de hoc. Et sic ī iuris necessitatē trāstulit, & ita introduxit, sed p innouationē: qa añ dictū erat de hoc, potes dicere, & veri⁹, qđ añ legē istā hoc ñ seruabat̄, & erat scriptū in libris iuris prudētiæ. Et hoc đt postea, p desuetudinē abrogatū fuit. Tertiò Iustinianus dixit introduximus, sed nō p innouationē, quia aliàs de hoc erat dictum, & etiam per iuramentum seruatum.

§. Est autem casus. Ibi dr̄ qđ dña accusata de adulterio nō pōt manumittere seruū suū, cū q dr̄ adulteriū ꝯmisisse, sed ꝯ ff. de leg. 2. l. cū filius. §. seruus. j. dr̄, qđ libertas differt̄, nec est legatū nullū ipso iure, sed suspendit̄: ergo & hic dēret suspēdi quousq; purgaret̄ innocentia, & ea ꝓbata valeret instō, fm hoc ꝯcessit Rogerius, qđ hoc intelligi dēt qñ cōmiserat seruus delictū, vñ dicit Rogerius hic dr̄ maculatum, & sic ꝯmiserat delictū. doc. dñt, ꝙ sine ꝯualescentia impedit̄ libertas, & legatum, vt ff. e. l. his verbis, & exponunt hic maculatū, i. accusatum, & p hoc inducunt scripturam diuinā, vñ đt Iob. Maculauerunt me impij, i. accusauerunt. posset dicere Rogerius cum Doc. ꝙ hic intell'r maculatum, vel accusatū, ad l. ꝯriā dicēdo, instō facta de eo nulla est, & libertas relicta iure instōnis ꝑ ꝯñs nulla est, sed ponimus eum institutū solū, & sic loquit̄ hic, sed si sit libertas exꝑssa legatum sīr nullū est oīb. modis, siue exprimat̄, siue non, q̄ tñ sit institutis, sed in casu illo nō exprimit̄ libertas quis sit nullū legatū, tñ libertas suspendit̄, & hoc vr̄ dicere illa lex. Vel loquit̄ de accusato añ mortem, & in isto verum est, ꝙ nullum est legatum, nec instō omnib: modis, sed lex q̄ loqtur de accusato post mortem, & in illo non valet legatum omnib. modis, sed libertas suspenditur, seu differtur.

1 *Seruus alienus, an dicatur in quo testator habet tantum vsumfructum.*
2 *Vsufructuarius, an habeat aliquod ius in seruo, in quo hēt tantū vsumfructū.*

1 §. Alienus seruus. †Ibi dr̄, qđ seru⁹ alien⁹ dr̄, in quo tñ hēt vsumfructum testōr, sed ꝯ, quia fructuarius dñs dr̄. ff. de bo. auto. iud. posſ. in vēditione. soluit glo. quo ad alia est dñs nō quo ad hoc, ꝙ possit manumittere seruum suum, in quo hēt vsumfructum tñ, sed quasi fructuarius possit facere testm̄, dare libertatem, q̄diu duraret eius vsusfruct⁹, seruat̄ in quolibet vsufructu, vt C. cōia de manu. l. j. quare igit̄ nō pt in vltima volūtate, hoc ē purè, nec ius suus pt remittere ei. Et iō pt ei dare libertatē q̄diu duraturus erat vsusf. sed in vltima vo-
2 luntate nō pōt ei legare libertatē, †qa hęc est rl'a legatorū, qđ añ tps mortis non hēant effectum, & tunc non hēt ius aliquod vsufructuarius in seruo, in quo hēt vsumf. vnde libertatem ei in vltima voluntate dare non potest, hoc est, quod probatur ff. ad exhiben. l. 3. in fi. & l. 4. in prin.

§. Seruus autem. Ibi dr̄, qđ si seruū meū instituo, sine exꝑssione libertatis, eo ipso sit hr̄s, & liber. Sed pone, seruo meo relinquo libertatem sub ꝯdōne, & eum hr̄dē instituo, vr̄ ne iure ei libertas data? si dixissem tantum hæredem instituo, vr̄ legata libertas simpl'r, & q̄tū nunc admittere. ff. đ test. tu. l. qui tutelā. §. j. ibi dr̄, ꝙ si seruo meo relinquo libertatē p fideic. & do cum tutorē, eo ipso vr̄ libertas relicta simpl'r. đt gl. falsum est, datio libertatis tacitè hēt locū, vbi nō fuit exꝑssa datio libertatis, & iō vbi exꝑssa est ī diē, vel sub ꝯdōne, vt p fideic. amplius nō intelligat̄: sic intelligo legē pal. ff. de test. tut. l. q tutelā §. j. & ff. de hæ. inst. l. quoties. §. vlt. & l. q filio. §. j. đt ista lr̄a: si seruus ꝓprius institut⁹ est hr̄s, liber, & hr̄s necessari⁹ fit in ea. cā, nisi erat hr̄s necessarius, qa velit nolit hr̄s est. ff. si cer. pe. l. eius, q in ꝓuincia. si in ea. cā māserat intelligo in eadem cā eum manere, si non exierat de dñio testōris, qa si exeat, manumittit̄ inter viuos post testm̄ erit hr̄s, si velit: qa & ad hoc, ꝙ sit hæres necessarius, oportet velit nolit, qđ habeat libertatem qs ex testō, & hr̄ditatem. s. ꝙ manumittatur postea inter viuos, si qñ in ea. cā non manumiserit si fuerit alienatus, acquirit̄ hr̄ditas nouo dño, sed secus, est in legato, vt seruo meo relinquo libertatem, & legatum, alieno seruum meum, nouo dño nō acquirit̄ legatum, vt ff. de adim. le. l. si seruo cum libertate manumisso. Quærit̄, quæ est rō, ꝙ hr̄ditatem acquirit nouo dño, in quem alienatus est, nō legatum: đt gl. hæc est rō, qa in legato spectatur dies, quo fuerit manumissus, si cedit alicui: qa non intelligebant gl. quod non fuit manumissus: dico ꝙ dēt esse in gl. aut fuit manumissus. Sed quæritur, an istud hēat veritatem. pone, testōr reliquit nudam seruo suo libertatem, & fundum: deinde alienat eum, & libertatem adimit expressè, tunc est verum quod ille, in quem est alienatus non habet legatum: sed si libertas nō esset ei adempta expressè, non dicit qui haberet legatum, vnde dicit quod expressa ademptio libertatis, nihil facit quo ad libertatem, quia ex hoc alienatur siue adimatur libertas expressè, siue non adimit libertatem, sed quo ad legatum dif-

fert expssè fuerit adēpta libertas, vel nō. ff. de adimē. le. l. cū seruū lex illa q̄ all. gl. ff. qñ dies leg. ce. l. si post. §. si eum. & idē đt, de hoc posset dicere: ꝙ illud, ꝙ supponit falsissimum. vñ in eum in quē est facta trāsit ꝯmodum legati, sicut restōnis, vel sustinēdo gl. rñdemus qđ fortior est, & difficilius expugnat̄ instō, q̄ legatum, vñ nō mireris si p istā alienationē serui extinguit̄ legatum non institutio: vñ đt lex, qđ si legē tibi, & factus es inimicus meus nō reuocat̄ instō, vt ff. de an. leg. l. 3. in fi. & l. ex parte. Itē nō est verisīle, qđ velit instōnem annullari, aliàs esset nulla. Et sic non est in legato, qa si legatū nō valebit, tñ instō nec pp l'ī irritabit̄. ar. s̄. ex qb. cau. ma. nō po. §. j. ꝙ ñ est verisimile, qđ aliqs velit decedere intestat⁹. đt gl. dies cedēdi legati. qđ cum manumissus sit spectatur casus legis, ad hoc allegatus est, seruo alieno lego fundum, đt lex si die cedentis legati inuenitur liber, erit eius legatum, si non erit eius cum est seruus sed dicet l. allegata p gl. ff. qñ dies le. ce. l. si post. §. j. sed certe nihil facit ad hoc si dicas sic, seruo meo lego fundū sine libertatē: deinde alieno eum, & quia est in eo statu in quo ei legari potest, non valet legatum. Sed pone, videtur reuocari libertas dico ergo, vbi ego lego seruo meo cum libertate, ista connexa libertas, & legatum, quia sine libertate non valeret legatum in legato, vt habeat efficaciam inspiciendum est, dies cedentis legati, & si die le. ce. non inuenitur liber in testamento, & quando nō est alienatus: ergo non inuenitur verum illud, cum quo connexitatem habet legatum, & ideo inutile est legatum.

1 *Seruus qui hēt verū dominū pōt institui, similiter & qui hēt fictum dominum.*

1 §. Seruus autem alienus. &c. †Seruus qui habet verū dñm, pōt institui, similiter & qui hēt fictum dñm, s. hæreditatem, quia hr̄ditas repræsentat ꝑsonam defuncti hæredis, sed quia hic gl. soluit informo tria, qđ in legatis spectat̄ dies cessionis, in hæreditate dies aditionis, q̄ritur, quare hoc est. Itē si seruus hæres instituatur, exigitur iussus dñi in bonorum posſ. sufficit ratihabitio dñi. vt ff. de acq. hę. l. si quis mihi bona. §. iussum. & C. q admi. ad bon. posſ. l. fi. Item in bo. posſ. vel hæreditate exigit̄ ꝯsensus ipsius serui vt C. de hær. inst. l. cum proponas. & ff. ad Treb. l. seruo inuito. §. j. in omnibus istis quæritur causa quare.

1 *Institutio non valet, si quis in testamento instituit omnes homines de mundo.*
2 *Testator si dicat, lego fundum, non valet legatum, tanquam derisorium cum posset esse vnius digiti.*

1 Et vnum hominem, &c. †Dicitur j. ꝙ aliquis pōt instituere plures. q̄rit gl. si quis instituit omnes homines de mūdo, an valeat instō? Dicit gl. ꝙ sic, dicam ꝙ testm̄ tale non valebit, quia derisorium es-
2 set, alibi reperio †quod si testator legat fundum, non valebit legatum, qa derisorium est: quia potest esse vnius digiti, vt ff. de iure do. l. cum post diuortium. §. gener. quare & hic ita erit. Itē quia impossibile esset, ꝙ haberet effectum.

§. Hæreditas. Diuiditur aūt hæreditas in duodecim vncias rl'r: & partes hæreditatis habent ista noīa: semis; sextās, quadrās, triēs. Et đt gl. sup illo ver. partes. ꝙ illa quatuor nomina, q̄ præcedūt nō denominant̄ à numero vnciarum, sed à quotitate in qua se hñt respectu assis totius hæreditatis, qa sextās dr̄ vncia, & dimidia, & sic est dimidia quadrātis: sed quadrās ꝯtinet tres vncias, & quadrās est dimidia semis, & semis est dimidia assis ergo est octaua pars assis. si ergo est quarta pars diceretur quadrans, non sextans, vnde verum est qđ est quarta pars, qa octies sumpta reddit suū totū, sed ñ est quarta pars respū assis: vñ nō dr̄ à quotitate respū assis, sed dr̄ à numero vnciarū: verum qa alio respū se hñt ī quotitate dr̄ ad aliud, qđ ꝯtinet illud, & dimidium eius sicut se hēt in quotitate sex ad q̄tuor, sic se hñt in quotitate ad vnciā: sed quo ad assem sic đt gl. hoc falsissimum est de aliis trib. sequētib. sextās quadrās, triēs; qđ se hñt in quotitate dr̄ assis quo nō dicant̄ à numero vnciarū, vñ verū est, đt gl. semis dr̄. Et numero vnciarum, & falsum est, siue in quotitate respectu assis verum est, quod continet sex vncias; sed dr̄ dimidia assis: & hoc de semisse est indubitabile verum, quod à quotitate dicitur assis respectu assis

§. Si vero totus as, &c. Ibi dr̄, qđ si instituā vnū in sex vncias, aliū ī sex, & sic īplet⁹ ē tot⁹ as, si instituā tertiū sine pte, vr̄ ille terti⁹ esse institut⁹ ī vno dupōdio: & sic ī media pte hr̄ditatis, & si sit ꝯpletū dupōdiū, qa vnus sit institut⁹ in duodecim vnciis, ali⁹ in duodecim, & tertius sine pte, sit trāsitus ad dupōdiū, vt ī tertia pte hr̄ditatis videat̄ iste terti⁹ institutus, qa institutus ē sine pte vt đt lr̄a ī ver. idē. qa erit idē si dupōdiū expletū sit: sed ꝯ l'r arg. ff. e. l. qđ Sabinus. vbi dr̄, qđ expleto dupōdio ñ fit trāsitus ad dupōdium: sed lex illa ꝯcordat, si rectè intelligatur. Item opponit̄, instituo quendam in octo vnciis, alium in sex, tertium sine parte: vr̄ iste tertius sine parte institutus in quinque vnciis, videlicet in eo, qđ deest dupondio. de hoc đt lr̄a nr̄a ver. si plures vnciæ, &c. Et ad lr̄am opponitur de l. ff. e. l. ex vnciis, sed dico ꝙ concordat, quia tantum valent quinq; de decem, q̄tum decem de viginti, Sed opponit̄, dicit lex, testōr

legat mihi fundũ: deinde tibi dimidiũ fundi: vr̃ ne trãsire ad dupõdium? certè nõ, immo vr̃ tñ ademisse mihi, vñ tu habebis dimidiã, & ego aliã. vñ op. de l. C. de leg. l. cũ qõ. dico qđ testm̃ hoc dimidiis in vsq; ad dupõdium, & postea instituit sine parte & iõ institutus sine parte hẽt qđ deest de dupõdio, si ibi legauit cuidã fundum. postea alij dimidiã, si postea legasset alicui sine pte ꝯcordaret qđ lex illa eẽt isti ꝯria, sed lex illa ñ hẽt tot adiectiones, nihil legauit vnũ fundum, & alij dimidiã, sed postea instituit aliquẽ sine parte, vñ ñ est isti ꝯria. Doctores distinguunt ita: aut ꝯstat qđ voluit redire ad assem, & habet locum lex ista, si constat, quod non, vel dubium est, & habet locum lex contraria.

1 *Institutio in diem certam, & ex die facta non valet, & quare.*
2 *Hæres, an possit institui sub conditione.*
3 *Institutio hæc, instituo cum morieris, an valeat.*

§. Hæres & purè. In hoc determinaẽ de mõ instituẽdi. dt lr̃a, institutio in diẽ certã fcã. vel ex die, ñ v3 vsq; tũc valeat vel ex tũc, sed statim v3, & talis adie-
3 ctio ꝓ nulla hr. †Sed q̃ est cã, ꝙ in diẽ, & ex die nõ põt fieri instõ? Dñs dñi mei dicebat, rõ est: qa q̃ semel est hr̃s sp̃ p̃sumiẽ eẽ hæres. Et iõ ad diẽ ñ põt fieri, qđ desinat post diẽ. hæc est bona rõ, qa nõ in diẽ, sed q̃re non ex die? dicebat ipse, sile est de re, & tpe: aliqs ꝓ parte bonorum non p̃t decedere testatus, & intestatus ꝓ parte, ñ ergo sic erit in tpe, qđ pro parte tpis intestatus, & ꝓ parte testatꝰ
2 decedere ñ potuit. †Sed op. nonne hr̃s põt institui sub ꝯditione, & sic p̃t impleri tarde ꝯdõ, & sic ꝓ parte tpis erit, & ñ erit hr̃s, qui institutus est? dicebat ipse, ꝯditio qtũcunq; tardè impleaẽ, fingiẽ retro fuisse impleta, sed istã fictionẽ non hẽmus, q̃rex die est institutus, vt dies paschæ trahaẽ ad diẽ hodiernã, & ꝓ sua sñia inducebat. ff. de peri. & ꝯmo. rei vẽd. l. qđ si pẽdente, & ꝙ sile sit đ re, & tpe, hẽs. ff. eo. l. p̃t. Quærit gl. ego instituo te cũ morieris an possis esse hr̃s? gl. dt ꝙ sic, p. l. C. e. l. ex neum. vñ q̃ñ certũ est institutũ exiturũ hrdẽ non suspendiẽ instituto viuo statim est hr̃s. & certũ ẽ sic institutum, sed cum ipse morieẽ exiturum hrdem, qa viuens morieẽ, & iõ, ꝓ ñ adiecta hẽbiẽ, & ad l. C. e. l. ex neũ. dico qđ testõr instituit hrdem, cũ aliquis ex neus morieẽ, nõ cum ipse hæres morieẽ. hoc verum est, qđ Azo ĩ summa illius ti. de hæ. inst. dicit, ꝙ
3 hæc institutio, †instituo cum morieris, valet, & suspendiẽ instõ, sed hoc est in ꝯrium, si expectaẽ donec in vltimo instanti nõ posset esse hr̃s, qa nec ille cũ mortuo sit sr̃is, vt C. de testa. l. iubemus, circa prin. iõ sub illa ꝯditione, cum morieris, nõ p̃t quis institui. Azo defendit opi. suã, & dt, non intelligo cũ morieris ita strictè, sed intelligitur aliquem mori s̃m opi. vulgi, s. cũ est in lecto mortali. Et si postea moriaẽ p quinq; dies, vulgus tñ dicit, moritur, & planum tunc est qđ hẽt voluntatẽ, & deliberare p̃t, & iõ adire, & j. dicit & ille, intelligo qđ posset qs institui sub illa ꝯdõne, cũ morietur, & qđ sic intelligatur mori, vulgus intelligit, adducit legẽ ff. de fun. inst. & instrumento legato. l. cum de lanionis. §. asinam. tamen primum credo verius.

1 *Impossibilitas multiplex.*
2 *Impossibilitas facti, vel perplexitatis, quando vitiet legatum.*
3 *Impossibilitas iuris, vel naturæ, quando vitiet institutionem, & legatum.*

1 §. Impossibilis. †Distinguit gl. de impossibili ꝯditione vñ dicit gl. est q̃dã impossibilitas facti, vt ff. de su. lib. l. cum hr̃s. dico qđ nulla est impossibilitas facti, sed difficultas, & de tali loquiẽ lex illa. Item alia est impossibilitas pp
a pplexitatem, dicit gl. vt ff. de cond. inst. l. si Titius. vt dicat testõr sic si Titius hæres erit. Seius hæres esto, vterq; vr̃ institutus sub ꝯditione, si alter hæres erit. Sed ꝯditio añ implẽda est, vt ff. de ꝯd. & dem. l. si hęres. & sic si q̃rereẽ, ꝙ vnus esset hæres ante alium, & eꝯ, qđ est impossibile & hæc ẽ impossibilitas pplexitatis, & đ ista dixit impossibilitas vitiat legatũ. dixit a l. Ti. ẽ impossibilitas pp pplexitatẽ. ff. de ver. ob. l. Titius. falsissimum est, qa ista sit pplexi-
2 tas, qa p̃nt dari vtriq;, vel neutri. †& pplexitas est q̃ñ ꝓponuntur duo quoꝝ vnum dari, & alteri dato ꝯtingit inconueniẽs. vñ q̃ñ
3 se patiunẽ, nulla est pplexitas, dt igiẽ hic gl. †qđ impossibilitas facti, vel pplexitatis vitiat legatum, nõ impossibilitas iuris, vel nãe, vñ vr̃ qđ impossibilitas iuris vl' nãe vitiat instõnem, & legatũ. j. de leg. j. vlt. soluit gl. in § aliãs. qa ꝯdõ impoß'is impoß'itate iuris, vel nãæ, q̃ñ est adiecta persona honorati, s. hr̃dis: quia ꝯdõ in institutione est impossibilis. & tũc nõ vitiat. vt hic, si in p̃sona honorati, vt legatũ vitiat, vt hic Dico, qđ siue adiiciatur in persona honorati, vel honoratis, hr pro nõ adiecta, & valet instõ, vel legatũ, vt hic: sed secus est si ꝓcesserit p̃ceptum impoß'e. v. g. dixit testator hæres esto mihi. volo, ꝙ ascendas cęlum, ecce impoß'itas naturę, vel quod hẽas matrimonium cum sorore tua, ecce impossibilitas iuris, & si hoc non feceris, ego lego tali decem. de tali legato, loquitur lex contraria, & si aduertas non est legatum sub conditione impoß'i, sed sub necessaria, vnde ñ meruit signari pro ꝯria.

ADDITIO.

a Impossibilitas pp pplexitatẽ. Adde q̃ñ impossibilitas rõne pplexitatis hẽat vitiare. Bar. in l. j. ff. de cõd. inst. Et illud dr̃ impossibile qđ de iure cõcedi nõ põt. Bar. i l. si duas. §. gramatici. ff. de excu. tu. aduerte tñ ꝓ ampliori declaratione quatuor esse sp̃es impossibilitatis. vt latius per Bar. in d. l. j. de cõd. iusti. vide do. Ias. in l. si mihi. §. si qs seruos. ff. de le. j. vbi dicit, ꝙ impossibilitas præstationis vitiat legatum. Et ꝙ illud, quod non põt fieri de iure cẽseatur impossibile, vide eundẽ do. Ias. in l. q̃dã cũ filiũ, ver. tenendo tñ, in 4. lect. ff. de ver. obl. vbi dicit, ꝙ impossibilitas non solũ de natura, sed etiam de iure dicitur. l. generaliter. ff. de ver. obl. gl. in d. l. j. & Doct. ff. de cond. instit.

1 *Cõditiones plures, quãdo sunt adscriptæ institutioni, cõditionib. ipsis est parẽdũ.*

1 §. Si plures conditiones. †Ibi dr̃, quod si plures condõnes sint adscriptæ institutioni, ꝯditionibus est parendum. Super illo ver. oĩb. parendum. hẽs gl. diabolicam, vbi dicit, qđ si ꝯditiones sunt plures casuales ꝯiunctæ, sufficiat primam ꝯsistere. ff. de condi. insti. si plures institutiões. dico, qđ istę sunt plures ꝯdõnes copulatiuè adiectę: vbi te instituo, vel tibi lego, si feceris, & si feceris hoc dico indistinctè, ꝙ debẽt ambæ adimpleri. dicam tibi quo spiritu mouet gl. & sic, s̃m qđ est ĩ lr̃a institutionib. quia intelligas gl. de plurib. institutionib. quia dicit testator instituo te, si nauis ex Asia venerit, & in alia parte dicit, si Titius factus fuerit consul. sed dico in exemplo isto si ita separatum non est distinguendum, immò indistinctè vltima est adimplenda sicut in legatis. ff. de cõdi. & dem. l. quod traditum. dicit tex. qđ si sunt plures ꝯdõnes, vltimã sufficit alteri obtẽperare, vt hic. sir̃ dicit gl. dicas qđ verum est, qa sufficit vnã impleri si sint plures in non faciendo institutionem, si nõ feceris hoc, aut non feceris hoc, dẽt esse vtrunq; non factum, vt ff. de ver. ob. l. si qs stip. si fiat sic distinctio ꝓpositionis, dico quod non dẽt vtrunq; adimpleri indistinctè, siue consistat in faciendo vel in non faciendo affirmatiuè vel negatiuè, nec sufficit alterũ, ꝑ istam theoricam hẽs difficilem legem ff. de reb. dub. l. si is qui ducenta. §. vtrum. Aliud est dicere q̃ñ fit disiũctio inter terminos sic, si non dederis Stichum, aut Pamphilum, promittis mihi decem: quia tunc totum est disiunctum. Et si feceris alterum, quia dederis Stichum, non ꝯmittitur stipulatio, vnde sufficit alterum impleri. sed si sic dicam, vt sit disiunctum inter positiones, nõ inter terminos, si non dederis Stichum tñ aut si non dederis Pamphilum, promittis mihi decem: si dederis Stichũ tñ ẽ obligatio legis. ergo oportet vtrunq; dari, vt non committatur stipulatio: nam primo casu fit disiunctio inter terminos, vnde dicit lex illa deficit, quia aliud est dicere, si non dederis Stichum, aut si nõ dederis Pamphilum, promittis mihi decem: & aliud, aut si quid horum non dederis, promittis mihi decem, vt in præalle. ff. de reb. dub. l. si is qui ducenta. §. vtrum.

De vulgari substitutione. Rub.

1 *Substitutio est institutio, & ibi exemplificat.*
2 *Substitutus vulgariter pluribus nouissimo loco potest substituere seruum, & ille non potest deficere.*
3 *Substitutio de seruo potest fieri in secundo gradu.*

Otest autem quis. Dicit gl. supradictum est de primis instõnib.
1 †Vnde substitutio est institutio. vnde si dicam sic, instituo Titiũ si nauis ex Asia venerit: deinde dico, & si nauis non venerit, Seius hr̃s esto. Scđa de Seio est instõ, sed idem esset dicere. Titius hæres esto. Et sic per ista verba, instituo Titiũ, si nauis ex Asia venerit, &c. p̃nt intelligi duæ instõnes in eodẽ gradu, vel institutio & substõ, cum dr̃, Titiũ instituo, si nauis ex Asia venerit, &c. Institutus solus, & non substitutus pendente ꝯdõne simul nõ admittenẽ ad bo. pos. sec. tab. l. j. §. j. gradu. sed si intelligerenẽ ambo instituti pendente ꝯditione, ambo simul non admittẽtur ad bon. pos. sec. tabu. vnde recurremus ad mentem defuncti.
2 †Dicit lr̃a, testõr põt pluribus vul. substituere. vnde p̃t dicere, Titium hæredem instituo: & si Titius hæres nõ erit, Seius hr̃s erit: si Seius hr̃s nõ erit, Meuius esto hæres. nouissimo loco potest substituere seruum. & ille non põt deficere, illi vero bene p̃nt nõ esse hr̃des, iste velit nolit erit hæres. dicit igitur gl. super illo verbo
3 nouissimo, s. vltimo. † Vnde q̃rit nunqd in scđo gradu posset fieri substitutio de seruo hoc mõ: dicit testõr, Titium hæredem instituo, & si Titius mihi hr̃s non erit, seruum ei substituo, & si seruus meus hr̃s non erit, Seium ei substituo. dicit gl. qđ hoc nõ p̃t fieri, & licet arguat sic, ꝙ impossibile est fieri, necesse est non fieri. Si n. esset substitutio facta seruo sub ꝯdõne impossibili, qa seruus velit nolit est hr̃s. cum igitur substituitur dicendo, si seruus meus hr̃s nõ erit, Seium substituo. ecce ꝯdõ impossibilis, qa velit nolit est hr̃s. j. de hr̃dum quali. & diff. §. j. Et sic impossibile est admitti substitutũ, vt C. de impu. & al. substi. l. post aditam. Dico, ꝙ falsum est, & qđ põt substitui seruo. vñ rõnem gl. impedio dupl'r: qa & de facto, & de iure. facto. sic. Pone seruus substitutus est primo, puta Titio, & isti seruo substitutus est tertius, puta Seius. Et si seruus meus hæres nõ erit, Seius hæres esto. Pone, seruus morię antequam repudiet primus, deinde repudiat primus: constat, qđ tertius, s. Seius qui erat seruo substitutus, admitteẽ, quia fuit substitutus sub ista conditione, & si seruus meus hæres non erit, Seius hæres esto. Et planũ est, quod conditio illa, sub qua admittię

ste tertius, non est impleta quod seruus hrs non fuit, hec est via facti p q̃ ĩpedio gl. & eius rõnē. ecce via iuris, & qa si sibi vr̃, seru⁹ posset repudiare. nã verũ est qđ dñs, s. testõr, posset eũ facere heredē vellet nollet ipse seruus, sed per illa verba, si hæres nõ erit, Seius heres esto. vr̃ cõmittere in volũtate sua sit hrs, vel nõ. ff. de here. inst. l. iã dubitari. Bar. Seqtur ĩ liteta, ver. vl̃ inuicē. &c. lego cũ ver. & si ex disparib. qđ sint tres ĩstituti ex diuersis partib. vn⁹ ĩ sex vnciis, alius in quatuor. tertius in duab. & isti duo, q sunt instituti, vnus in quatuor, alter in duab. substituatur tertio instituto in sex, & ille moriatur antequàm sit hæres. duo sustituti, ex quo non fuerunt expressè in positione in suis substitutionibus, venient in dispiciendo portiones suarum institutionum: vnus institutus in quatuor, habebit de illis sex quatuor, & institutus in duabus habebit illas duas.

1 *Substitutus vulgariter, vbi admittitur, an ad omnia illa admittitur, ad quæ poterat admitti ille, cui fuit substitutus.*
Et quid in pupillari sustitutione.
2 *Institutus sub conditione regulariter non transmittit ad hæredem.*
3 *Institutus cum substituto quando admittatur.*
4 *Institutus, & substitutus simul admittuntur, licet vbi voluntas defuncti est ambigua, & est conflictus iurium, & rationum, & nu. 6. & 9.*
5 *Qui non habet superiorem, potest esse iudex in causa sua.*
7 *Patrimonij vires quilibet præsumitur ignorare.*
8 *Verba ista, si hæres non eris, secundum veritatem quid significent.*

§. Sed si instituto. Vide casũ. Titiũ & Seiũ hr̃dē ĩstituo: Titio substituo Seiũ, & Scio, qndã ex̃neũ, q ĩstitutus nõ fuerat, puta Meuiũ: si ambo instituti, s. Sei⁹, & Titi⁹ nõ adierũt, i. neuter adiit, admittit̃ substitut⁹ ĩ totũ. s. Meui⁹, sed si Titi⁹ ĩstitut⁹ adit, & Sei⁹ cui fuit substitut⁹ Meui⁹ nõ adiit, admittit̃ Meui⁹ ad partē Seij, cui fuit substitut⁹: si verò Sei⁹ adiit ĩ nihilũ admittit̃ substitut⁹ Seio: si ambo instituti adierũt, s. Titi⁹, & Sei⁹, tũc substitut⁹ Seio s. Meui⁹ in totũ repellit̃, vñ potes distinguere si q̃rat̃, an admittat̃ substitut⁹, s. Meui⁹, in casu isto. aut ambo instituti adiuerũt, aut neuter adiuit, aut qdã sic, & qdã ñ, & si qdã sic, & qdã ñ, aut ille, q adiuit, fuit Sei⁹, cui erat substitut⁹ Meui⁹, aut fuit Titi⁹, cui nõ fuit substitut⁹ Meui⁹, & qd iuris in omnib. istis mēbris, vidisti. & sic intelligas gl. signatã sup illo verbo, sine vlla distĩctione. i. illa sua parte, distingue ergo, &c. Dicit lr̃a nr̃a, qđ si ambo instituti Titius, & Seius nõ adeũt, i. neuter adit: qa tũc substitutus, s. Meuius admittitur sine vlla distinctione. de istis verbis, sine vlla distinctione, habes hic gl. sine distĩctione qdã ordinis dixerũt, quia nõ est distinguendũ, vtrũ sit istõ: qa sp iste Meui⁹ in totũ admittitur, ex quo neuter adit si nõ fuerit instõ facta prima, & aliis sine substõne de Meuio, istõ substõ ordinē dicũt, dicũt instõ prima est, substõ scda, vt in prin. dictũ fuit, & primũ, & s̃m ordinē alij exponũt, sine distõne. s. substõnũ, non ordinis, vt dixerũt primi s. nõ distinguēdo, an fuerit substõ vulgaris, & pup. quia nõ refert, quare si neuter adit. admittet̃ sp iste tertius gl. nititur reprobare primã expositionem. imo dicit Io. qđ iussit facienda in ordine, qđ primo debet fieri instõ, vt ff. de vul. & pu. subst. l. 2. §. prius. Sed huic oppositioni respondet gl. quia ille. §. prius. corrigit̃ p §. seq. vsq; in n. l. sed hic nihil dicitur de vul. subst. hic nihil dicitur de ordine, quo igitur spiritu fuerũt moti, vt sic exponerēt, dico quod si intelligimus sine distinctione, scilicet casus, lr̃a nõ posset stare, vt vidimus & ideo moti fuerũt ad sic exponēdum. 3. rñ. opi. gl. Imperatores Seuerus, & Antoninus responderũt ita de facto sine distinctione, s. substitutum in totum admitti, sed à nobis. s. Iustiniano subaudi, est distinguēdũ. distĩgue ergo, dicit gl. & distingue, vt in gl. 2. dico vno verbo sine vlla distinctione, ꝙ admittitur substitutus in casu nostræ legis, vñ si ꝓponitur qõ, an substitutus admittitur in totũ, dico admitti. Et hoc in casu nr̃e legis cũ neuter institutorũ adiuit sine distinctione admittetur in totum. Et hæc vera opinio. sed quæ est ratio dubitationis? ecce, substõ nõ trãsit ad hr̃dē. Pone, ĩstitui Titiũ, & Seiũ, ĩ partē Titij substitutus est Sei⁹, & ĩ partē Seij ex̃neus, puta Meui⁹, videbat̃, qđ si ille cui facta est substõ de ex̃neo, s. Sei⁹ decederet, ꝙ substitutus ex̃neus nõ admittet̃, nec trãsiret ad substitutũ, q est hrs suus. Sed hoc nõ est verũ: qa substitutus non est hæres ei, cui substituitur, sed testõris. §. quo casu. §. j. Ibi vides casum vbi substitut⁹ sine distĩctiõe admittit̃ ĩ totũ. Scds casus ē vbi substitutus in nihilũ admittit̃, sicut prius dictũ fuit. Pone vnus de institutis adiuit, alter nõ adiuit, si ille adiuit cui fuit substitutus ex̃neus, substitutus in nihilũ admittit̃, vt C. de ĩpub. & ali. substi. l. 1 post aditã. † Tertius casus admittit̃ ĩ ptē, sunt duo instituti, vnus alteri substitutus, & extraneus ei sustitutus, ille adit solũ cui est substitutus cohr̃s suus. Et sic ꝓ parte illius adeũtis euanescit substõ quo ad omnes, & postea ille hæres cui fuit substitutus extraneus, nõ adit. & sic ad partem eius admittitur extraneus sibi substitutus. Sic debet intelligi lex de vul. & pub. subst. l. cohr̃di. vides ergo in isto casu vltimo, qđ vbi admi titur substitutus vulgariter, & per substõnem admittit̃ ad oĩa illa, ad q̃ poterat admitti ille cui fuit substitutus. Aliud est in pup. subst. l. q hẽbat. vbi ponit̃ talis casus, filium & filiã impuberē instituit, filiã impuberem exhr̃dauit, deinde post filiã exhr̃datã substituit ex̃neũ, ꝓcessu tpis fili⁹ ĩpubes ĩstitut⁹ viuit, eo viuēte filia exhr̃data, sibi substituto morit̃ ĩ pupillari ætate: vñ ex̃neus ꝑ substõnē admittit̃ ad oĩa bona filiæ exhr̃datæ decedētis, deinde filius ĩpubes morit̃ ĩ puerili ętate: q̃rit̃ nũqd substitut⁹ admittet̃ ad bona queadmodũ & ille cui fuit substitutus? dicit. n. qđ ñ scio qđ gl. dicit ꝓriũ ibidē. vñ. n. turbat̃ gl. qũo ꝑt eē dicit gl. qđ substitut⁹ ex̃neus ñ hẽbat oĩa ꝑ §. istũ. Gl. timore huius opi. dicit qđ ꝯdõ sub qua fuit substitutus ille ex̃neus defecit: vñ fatet̃ qđ si nõ defecisset, admittet̃ ad omnia
2 † Dico, qđ falsũ ē, & tene regulã: qa institutus sub ꝯdõne ñ trãsmittit̃ ad hr̃dē, vñ filia exhr̃data tibi fuit substituta, & ex̃ne⁹ fuit substitutus sub ꝯdõne. Et ideo illud ius nõ trãsmittit ad substitutũ, vt C. de cad. tol. l. j. §. sinãt sub ꝯdõne. dicit ibi gl. ꝑ illũ §. deberes dicere ꝯ, qa trãsmittit̃ ad hr̃dē substitutũ, decipit̃, verũ est ꝙ trãsmittit̃ ad substitutũ in eo relicto ꝯdõnali, alter erat ĩ l. tm̃. Et in casu illius legis, qui habebat, nõ erat substõ in eo. vñ bñ ĩtelligo legē istã & similes, vbi ex̃neus, & si ñ hr̃et ex iure ĩstõnis hr̃et iure accrescēdi, vt hic, & ff. e. l. cohr̃di. & malè dicit gl. in illa l. q habebat. vñ timore hui⁹ opi. vult gl. qa. n. non deficit vltima, sed tunc nõ est dr̃ia. §. si seruum alienum, &c. hic ponitur talis casus institũo vnum liberum: puta Titiũ hr̃dē, & ei substituo, substitu-
3 tus admittit̃ cum eo, & sic accidit mirabile, † qđ institutus cum substituto admittitur, qđ alias non rl̃r ꝯtigit tñ q̃nq;. vt ff. de hr̃ insl. l. pr̃fam. & vult gl. qđ ĩ isto §. sint tres casus vnus qñ putatiuus liber institutus est, vt ei substituatur alius, qñ ver⁹ liber quē testator scit liberũ, & alius, qñ ver⁹ seru⁹ quē testõr scit seruũ, dico qđ est vnus casus tñ testõr ĩstituit liberũ, puta Titiũ substituit ĩuenitur seru⁹, & iussũ dñi adiuit, nõne substitutus admittit̃ in parte cũ dño seruiẽ̃ qđ sic, & qa in instõne dictũ fuit, & si heres nõ erit in seruo quē sciret seruũ, hñt illum intellectũ, si seru⁹ institutus dño nõ acquirat, qđ substitutus hẽat totũ ĩ casu, ĩ quo sciuit ipsum liberum. hẽt illum intellectum, tñ si sibi non acquisierit institutus, vel in cuius ꝑtãte erit si cõtingat eũ postea fieri seruũ, tũc substitut⁹ hẽt totũ, at in casu nr̃o putauit eũ liberũ testõr & fuit aliter, & iõ Imperator alr̃ iudicauit, vt substitutus admittatur ĩ partē cũ instituto. Videamus primò vñ ꝯtingit, sed vt vr̃ qđ ĩ casu nr̃i §. qñ instituitur putatiuus liber, q s̃m veritatē e-
4 rat seruus, † qđ admittatur substitutus cũ instituto, rõ est cum testator instituit liberũ putatiuũ, & sic dicit, si hrs nõ erit, talem ei substituo, deinde apparet seruus substitut⁹, petit admitti, dñs similiter petit admitti: vnde in casu dubię voluntatis, quid voluit testator significare ꝑ hæc verba, si hæres ñ erit, q̃rit̃, qs sit intellectus illorũ verborũ: s̃m veritatē dictũ est, sed lr̃a nr̃a dicit in verba illa verba &c. sed qd in casu dubiæ volũtatis, vt erat in casu nr̃o cum instituit testator putatiuum liberũ, & substituit, & si hrs nõ erit, dicit substitutus, ꝓ me est opinio testatoris, ex quo putauit te institutum liberũ in libero instituto, si dicat̃ si hrs nõ erit, sensus, & effectus illorum verborum, est, si hæres non erit sibi, vel alij, in cuius potestate postea erit subiectus, vt j. cum instituit, seruus hrs non possit esse sibi vel alij, in cuius potestate erit postea subiectus, verũ est qđ s̃m opi. testatoris substitutus dēt admitti in totum, dicit dñs meus, qđ si testator putauit eum liberum, & in veritate erat seruus, & in seruo illa verba, si heres non erit, habent istum sensum, si hæres non erit, vel alium nõ fecerit heredem vt puta dñm suũ. & iõ ego dñs veritate ĩspecta admitti dẽo, & tu substitutus in totũ excludi. Pro substituto facit illud gñale, opinio magis ꝯsideranda est, vt ff. ꝓ empto. l. 2. §. si qs à pupillo. & ff. de acq. hæ. l. is q putat. ꝓ dño est illud. Veritas magis est spectãda, vt ff. de ne. ge. l. item si cũ putaui ĩ fi. & j. de vulgari. §. si qs rem Imprator ꝑp ꝯflictũ rõnũ facit sicut faciũt rustici, diuisit cãm. vñ vtrunq; admisit ꝓ parte, dixit gl. in l. Nesennius. ff. de ne. ge. in fi. & ꝑp hoc est ff. de pe. hæ. l. sed si lege. §. qđ ãt. & sic Imperator ꝑp ꝯrietatē, & ꝯflictum rõnum ꝯiunxit institutum cum substituto, vel accidit ꝯiuncto ꝑp ꝯrietatē iurium. Ego habeo filium emãcipatum, habeo filium ex eo in potestate retentum, me mortuo per ius ciuile admittet̃ nepos, & filius emancipatus excluderur, quia filij emancipati iure ciuili sunt incogniti, vt s̃. de exhær. lib. §. emãcipatos. & j. de hære. q ab inte. §. emãcipati. per ius pretorium admittet̃ emancipat⁹ ad bon. poss. vñ liberi queãdmodũ & seruus, vt j. de bon. poss. §. qđ ãt. ꝯ, & propter istam ꝯrietatem diuersorum iurium factum est edictum per quod simul admittitur filius emancipatus, & nepos in potestate retentus, vt ff. de coniugen. cum emanci. lib. per totum. ita hic imperator propter contrarietatem iurium, & cõflictum rationum admisit vtrunq; substitutũ, & institutũ, sed non fuit bonus rusticus, nã rustici controuersiã de qua agit, scindunt ꝑ medium, sed hic dñs institutum admisit ad tres ptes, substitutum ad quartã tm̃, sed ad hoc facit illa rõ, quia dñs validiorem rõnē hẽt pro se. s. quia veritas est spectãda. Item & alia ratio mouit ipsum, quia seruus, qui fuerat institutus, & ei facta erat substitutio, erat eius seruus. vnde male-

ledictus hõ q facit ꝯdõnẽ ſuã deteriorẽ,arg.l.C.de ſerui. ti.gñali,
l.pſes,iõ Imperator ſibi adiudicauit tres ptes, & ſubſtituto quar-
5 tã.†Et no.hic,qđ q nõ hẽt ſuperiorẽ,pt eſſe iudex in cã ſua,& ita
dicã,qđ illi,q ꝯfitent ſe nõ hr̃e ſuperiorem ĩ terra ſua,eodẽ erro-
re quo iſtud ſubiicit,dico, ꝙ pñt eẽ iudices in cã ſua. dictũ eſt qđ
dñs hẽt fortiorẽ rõnem ꝓ ſe ſm veritatẽ, & ſubſtitut⁹ debiliorẽ,
ſ.opinionẽ teſtatoris. qa ergo nõ ſuccũbit debilior rõ in totũ vt
dñs in totũ admittat,dico qđ iõ qđ ſic iudicet,nõ ſolũ ꝯflictus ra
tionũ,ſed ex hoc ambigua volũtas defuncti fuit:ſi.n.eſſet volun-
tas defuncti,certè teſtator credidit ſeruũ inſtitutũ liberũ. & đt,ſi
hæres non erit, talis ſit hæres, & ſine hoc p illa verba,ſi non erit
hr̃s,vr̃ voluiſſe ſi ñ hæres eẽt ſibi,vl'alii,ĩ cui⁹ ptãte poſtea reiicit.
ſi ꝯtigerit ipſum ſeruũ qđ ſubſtitutus admitteret,& nõ vr̃ voluiſ-
ſe p illa verba,ſi hæres ñ erit,ex qb.credidit ipſum liberũ, hr̃s nõ
erit,& in cui⁹ ptãte eſſet,& iõ non vr̃ teſtõr p illa verba,& ſi hr̃s ñ
eris,ſ.dño in cuius ptãte nũc es, tñ hic non ẽ certũ,quare fortè,
& ſi teſtõr ſm rei veritatẽ ſcit,qđ alieno dño nũc ſubiectus eſſet,
nihilominus eũ inſtituiſſet,qa bñ vellet,qđ dño ſuo nũc acquire
ret hr̃ditatẽ,in caſu nr̃o cũ putauit eũ liberũ,& dixerit,ſi hr̃s non
eris,& ſic vr̃ velle,ſi hr̃s ñ eris tibi,vel ei ĩ cui⁹ ptãte poſtea eris ſu-
biect⁹,mõ vr̃ velle,& ſi hr̃s ñ eris ei cuius dño es ſubiect⁹, &c,qa
forte ſi ſciuiſſet ipſum ſeruũ,bñ vellet qđ dñs eius hr̃et bona, &
ſic eũ inſtituiſſet,vñ ꝯflictus rõnũ,& cũ hæc ambigua volũtas de
functi,q̃ dicta eſt,facit ſubſtitutũ admitti cũ inſtituto in caſu nr̃o,
qa ſic certũ eſſet de voluntate defuncti ſicut de opinione. Pone,
teſtator ĩ caſu nr̃o iſtũ ſeruũ credebat liberũ,& dixit,ſi hr̃s ñ eris,
vr̃ velle,& ſi hr̃s nõ erit ſibi,vel dño futuro,qđ ſubſtitutus admit
tat,& nõ vr̃ velle hoc ſi hr̃s nõ erit dño q nũc eſt:hoc eſſet certũ,
& ita volũtas eius eſt certa: qa ſolum vellet ipſum inſtitutũ hr̃dẽ
eſſe ſibi vel dño futuro,nõ dño pñti,cũ inueniat in pñti ſub dño
alterius, deberet ſubſtitutus ĩ totũ admitti,& ſic loquit l.cũ ꝓpo
nas,C.de her.inſt.vbi đt,nã ſi crederes,vñ eſt ibi talis lr̃a, nã ſi cre
deres eũ ꝓpriũ,& ſuũ libertũ hr̃dẽ inſtituerit,nec partẽ ad alium
quemq̃ ſubaudi cui⁹ dño nũc eſt ſubiectus,ſed ſolũ ſibi,vel dño
futuro ꝑtinere voluerit,ſubaudi,& hoc certũ ſit,& ſic volũtas te
ſtatoris eſt certa,& extitit ꝯdõ ſubſtõnis.qa nec ſibi,nec alii dño
futuro potuit hr̃ditatẽ q̃rere nõ dño,ſub cui⁹ dño nũc ẽ ſine vo
lũtate teſtõris,q̃ dicim⁹ talẽ eẽ ibi,& certũ ibi, q̃re ſubſtituto de-
lata eſt hr̃ditas.ſ.in totũ,& ſic hẽm⁹ ibi, qđ teſtõr inſtituit quẽdã
liberũ, & đt ſic:ſi hæres nõ erit, ſi poſtea apparuerit inſtitutũ iſtũ
ſeruũ,& ſic p illa verba,ſi hr̃s nõ erit velle teſtõrem,ſi hæres non
6 erit ſibi,vel dño futuro,& ſic nõ dño pñti,qa cũ volũtas†defun-
cti ſit ambigua,& eſt ꝯflictus rõnũ,& iuriũ,admittent ſimul inſti
tutus,& ſubſtitutus,licet inæqual'r,vt diximus in l,illa C.de here.
inſt.l.cũ ꝓponas.Idẽ ẽ thema, qñ teſtator ſeruũ cõem quẽ puta-
bat liberũ, inſtituit, & ei ſubſtituit his verbis,ſi hr̃s non erit ſibi,
vel dño futuro, & non pñti dño,hoc eſt certum,qa dñm pñtem
non vult facere hr̃dem ĩ iſto caſu certę voluntatis,ex quo ſeruus
poſtea inuenit,totum defert ad ſubſtitutũ,& ſic non obſt.illa lex
huic,hic loquit in caſu dubio, ibi ĩ caſu certæ voluntatis,ex quo
ſeruus poſtea inuenit.nec ob,qđ ibi dicit litera, ex quo eſt volun
tatis,qa verum eſt qd in caſu de quo loquitur ibi,non eſt volun-
tatis,ſ.qđ credat teſtator illum quem inſtituit ſeruum,vel liberũ:
ſed in rñſione certum eſt de voluntate, & opi. teſtatoris,vel vt ſ.
dixi,vnde hæc qõ eſt facti, an teſtator credat eum quem inſtituit
liberum,vel ſeruum,& iõ Imperator in l.illa, cũ proponas,non
rñdet:ideo qđ eſt,dicit volũtatis:quia credebat liberum iuris, &
7 q ignorat ipſum ſeruum,† qa qlibet præſumitur ignorare vires
patrimonii ſui,l.quiſquis:C.de reſcin. ven. vnde nõ pſumitur eũ
quem inſtituit in l.illa,cũ eſſet cõis teſtatoris,& alij ignorare ſer-
uum eſſe,niſi alia ꝯiectura eſſet,q̃ moueret in ꝯ̃riũ.ſed pone,ꝙ te
ſtator credebat ipſum eſſe ſeruũ,& appareat,& ſic certũ ſit de vo
luntate ipſius vel qđ credebat eſſe liberũ,cũ & certum ſit de vo-
luntate ipſius.& đt voluntare,vt in auth.cedentib.đt,qđ ſit ſtatuẽ
dum: qđ iuris ſit in iſto caſu qñ certa eſt voluntas teſtõris . rñdet
Imperator ad vtrunq; caſum, ſ. cum credit ipſum eſſe ſeruũ , vel
cũ ipſum credat eſſe liberũ,vñ cũ eſt voluntatis ĩ caſu q ꝓponit,
ſed ñ in caſu,rñdetur qđ eſt rñſio certæ voluntatis, ſed in lr̃a nr̃a
eſt ratio dubiæ voluntatis,vnde in ver. aliàs enim verba, &c. ve-
ram ſignificationẽ do illorũ verborum,ſi hr̃s non eris.& in caſu
primo in quo credebat ipſum eſſe liberum,& dat verã ſignifica-
tionẽ illorum verborum, verũ qđ in illo caſu,ĩ quo credebat eũ
8 liberũ,†iſta verba,ſi hæres non eris,ſm veritatẽ ſignificãt, ſi hr̃s
nõ eris tibi,vel dño futuro,vnde ſubaudi in litera,iſtud ſignificat
indubitater cũ credit inſtitutum liberum.ſed vtrum plus ſignifi-
cẽt ſm voluntatẽ teſtõris,dubium eſt:qa dubium eſt,ꝙ ſi teſtator
ſciret eum eſſe ſeruum,an ipſum inſtituiſſet, vt dño acqreret, qa
fortè vellet dñi hr̃e hr̃ditatẽ.vnde dubitat,an illa verba,ſi hr̃s nõ
erit,vltra hoc,qđ indubitater ſignificẽt,& idẽ tangit in litera, an
ſignificẽt non ſm voluntatẽ teſtõris,ſi hr̃s nõ erit dño,q nũc eſt.
9 Et pp iſtam ambiguitatẽ voluntatis teſtatoris admittit ſubſtitut⁹
cum inſtituto: licet, vt æqualiter dictum eſt, iſta ſuppletio facta

ad lr̃am optimè ſequit in fi.ibi,qa toti⁹ &c.vñ ĩ iſto §.ſi ſeruũ alie
nũ,&c.dices,ꝙ ponit vn⁹ caſus talis tñ,& hoc pmo,ſcđo reuer-
tit,ad caſum illũ ibi illa verba, &c. & ſic illa excluſio id ꝙ,&c.illa
ſuppletione facta ad lr̃am,q̃ dixi,refert ad ꝓximum dictum ad il-
lud,quod dictum fuit à principio §.ſicut dicit gl.Bartol.

De pupillari ſubſtitutione. Rub.

1 *Subſtitutio pupillaris quibus verbis concipiatur.& de requiſitis ad ſubſtitutio nem pupillarem.*
2 *Verba hæc, ſi hæres non erit, & in pupillari ætate deceſſerit , ſunt de pupillari ſubſtitutione.*
3 *Subſtitutus ſi admittitur per vulgarem, fit hæres defuncto , per pupillarem fit hæres pupillo.*

Liberis ſuis.†Hic đt pmò gl.qđ quatuor reqrũ
tur ad ſubſtõnẽ pupillarẽ in hac lr̃a
ꝯ̃ctando,ſed ſequit in lr̃a,veluti,ſi qs đt hoc mõ,&c.ſu
per illo verbo,li mõ,&c.đt gl.hic cautè no. ꝙ pmò po
nit verba inſtõnis . Scđò verba ſubſtõnis vulgaris . Tertiò verba
ſubſtõnis pupillaris.Dico ꝯ̃ gl.qđ illud totũ,ſ.& ſi hr̃s nõ eris,vel
ſi hr̃s eris,& ĩ pupillari ætate deceſſeris,ẽ exẽplũ ſubſtõnis pupil-
laris.vñ Doctores dñt,pupillaris ſubſtõ ſic fit,filiũ meũ hr̃dẽ inſti
tuo ĩpuberẽ,& ſi hæres erit, & in pupillari ętate deceſſerit,talẽ ei
ſubſtituo,falſũ ẽ,imò ita fit,filiũ meũ impuberẽ hæredẽ inſtituo,
& ſi ĩ pupillari ætate deceſſerit,ſiue heres fact⁹,ſiue nõ,talẽ ei ſub
ſtituo:vñ pupillari exhæredato pt ſubſtitui,& tñ ꝯſtat qđ ille non
2 erit hæres.†Dico ergo,qđ li verbũ,ſi hæres nõ erit,& ĩ pupillari
ætate deceſſerit,hoc totũ eſt de pupillari ſubſt. aliàs ſi dices,vt đt
gl.qđ hoc,ſi hæres nõ erit.ſit exẽplũ vulgaris,& li,ſi heres eris,&
ĩ pupillari ætate deceſſeris,ſit exẽplũ pupillaris, põe qđ teſtõr ita
dixit,filiũ meũ ĩpuberẽ inſtituo,& ſi fili⁹ me⁹ hr̃s ñ erit , vel ſi hr̃s
erit talẽ ſibi ſubſtituo,decedit teſtõr,decedit ille fili⁹ ĩ pupillari ę-
3 tate ñ fact⁹ hr̃s,ſm gl.†Subſtitut⁹ ſi admittet p vulgarẽ fit hr̃s de-
functi,p pupillarẽ fit hr̃s pupillo.vñ dico qđ illa verba,& hr̃s nõ
eris,ſunt de pupillari.vđ ſi decedat anteq̃ ſit fact⁹ hr̃s,vel poſt ĩ pu
pillari ætate,ſubſtitutus admittit ab bona vtriuſq; defuncti,& pu
pillari colorato.gl.vult dicere, vbi dcm̃ ẽ, talẽ inſtituo, & ſi hr̃s ñ
erit,talẽ ei ſubſtituo.exẽplũ eſt vulgaris.ſed vbi dictũ ẽ,filiũ meũ
impuberẽ inſtituo,& intellige ſiue hæres ſit,ſiue nõ . exemplum
pupil.eſt.hoc eſt verum,ſed non eſt intentio noſtra , quia ſolum
vult ponere exemplum de pupillari.

1 *Teſtamentum in quo pupillariter ſubſtituitur, eſt vnum teſtamentum,inſpectis perſona teſtatoris,& conſignatione,& ſigillatione teſtamenti.*

1 §.Igitur.Ibi dr̃.† qđ teſtm̃,ĩ quo pupillariter ſubſtituit,ſunt
quodammõ duo teſtamenta.dico, qđ eſt vnũ in-
ſpecta pſona teſtõris,qa vnus eſt,q teſtat,licet ſibi,& alij.Itẽ vnũ
eſt,inſpiciendo teſtamenti ꝯſignationem, & ſigillationẽ, ſed in-
ſpectis his quia duplicia ſunt,de quib.teſtatur defunctus, ſ.bona
ſua,& bona pupilli,ſunt duo.

1 *Subſtitutio pupillaris,an intelligatur in vulgari,& econtra.*
2 *Subſtitutionum alia directa ,alia obliqua.*
3 *Subſtitutionis directæ quinque ſunt genera.*
4 *Subſtitutio quando dicatur expreſſa,& quando tacita.*
5 *Subſtitutio pupillaris alia expreſſa,alia tacita.& nu.6.*
7 *Subſtitutio exemplaris in quibus differat à pupillari.*
8 *Subſtitutio pupillaris,non nocet matri,& quando.*
9 *Generaliter dictum,generaliter eſt intelligendum.*
10 *Verbum.ſubſtituo,ita poteſt adaptari ad fideicommiſſariam ſubſtitutionem,ſicut ad directam.*
Verbum ſimpliciter prolatum debet intelligi in ſignificatione illa,in qua omni caſu poteſt habere locum.

§.Sinautem,&c. In iſto.§.cõſuluit teſtõri,ꝙ inſtituat
ſibi, & ſubſtituat vulgariter in vna
pte teſtĩ,& illa ſecurè aperit cũ alia pte pupill'r.cũ neſciat ſe inſti-
tuiſſe pupill'r,ex quo impubes apprehẽdit hr̃ditatẽ,bñ certus eſt
ſubſtitutus vulgaris qđ expirauit,q̃ ſibi erat manifeſta,qa aperta
erat,ſed pupillaris,q̃ in alia parte teſtĩ poſita,ex quo eſt legata,&
nõ aperta, ſubſtitut⁹ ignorabit eã, & rõne ſubſtituti machinabit
in morte pupilli.gl.ar.ꝯ̃ ꝯſiliũ h⁹ §.ſed illa oppoſitio nõ valet, ſed
oppoſitio ſit ꝯ̃ ꝯſ.§.h⁹. oſtendo,ꝙ ꝯſiliũ ñ valet.In vulgari ſubſti.
expreſſa ꝯtinet tacita pupilla.vt ff.e.l.iam hoc iure.& C.de impu.
& aliis ſub.l.q̃uis.& ſic cum videbit ſubſtitutus vulgarem,nonne
ſciet ſe pupillariter ſubſtitutum?ecce ꝙ iſtud ꝯſilium eſt pp igno
rantes,qa ſi eſſet peritus iuris eo ipſo,ꝙ videret vulgarem,intelli
geret & pupillarem fuiſſe,hoc eſt abſonum dicere . poſſet dicere
ſi vellet,ꝙ in vul.non intelligit pupillaris, ſed eꝯ̃ ſic , ſed qualiter
1 hoc:ecce rõ:qa in pupillari intelligit ẽt vulgaris ,q̃ eſt cã,quia p†
vulgarem hẽt teſtõr hr̃dem,p pupillarem habet hæredem pupil-
lus,vnde ſi vellet teſtõr p pupillarem prouidere de herede impu
beri,veriſil'e eſt ꝙ ẽt ſibi prouideret;quia charitas prima incipit à
ſe ipſo,& ordinata,iõ in pupillari intelligitur vulgaris,& ſic non
eſt econtra,ſi ſibi prouideat teſtator de hærede,per hoc non hẽs
quod ipſe prouiderit pupillo,ar.l.præſes.C. de ſerui. ti.generali.
dicam tamẽ communiter dicitur vulgari facta pupillo, intelligi-
tur

tur pupillaris ad argūm factum ꝯ ꝯsilium §.hꝰ,dico ꝙ hoc verū est qa in vulgari intellr pupillaris:sed si exprimatr.amplius non intelligit.ergo cum hic fuit pupillaris expressa,amplius non intellr in vulgari:vñ cum videbit substitutus vulgarē,non intelliget pupil
2 larē, ꝗ est ꝯ rōnem,hēs optimū ar.† qđ illud qđ sub vno intellr, verū est,illud nō exprimit.ad hoc ff.de re mili.l. Lucius Titius.§. idē.vsq; ad finē.vel si intelligat eā fuisse expressam,nescit,de quo sit expressa,ex quo nō est aperta:qa pōt esse,qđ de alio est pupillaris,ꝗ vulgaris,qa pōt ita dicere testator, filium meum impuberē mihi hæredem instituo,& si hæres non erit, Titium ei substituo, vel si hæres erit,& in pup.ætate decesserit Seium ei substituo.Itē aliud consilium dat iste §.quod testator proprio lino, & propria cera debet signare partem illam,in qua separatim,& latenter est pupillaris substitutio dicit gl.proprio lino,& propria cera debet hoc facere,quia si alieno lino,& aliena cera,vendicaret eam dominus,& sic aperiretur,Dominus meus de Mosaico dicebat,qđ dominus suus tollebat istam iniquitatem,& dicebat, qđ etiam si alieno lino signasset, & sigillasset testator tamen dominus eius nō posset vendicare,vñ sicut cum ignorans tignum alienum apponit in domo sua,non pōt vendicare verus dñs,sed præstatur illi æstimatio duplex.de hoc non curo,sed verum est,quod vendicare non pōt,& est intrductum hoc ꝑ publicam vtilitatem vt ff.de rei vendi.l.in rem actio.§.tignum.sic dcam hic,dñs non poterit vendicare ceram, de qua factum est sigillum testamentis, vel aliis instrumentis:qa si esset sic,auferretur facultas probandi, & sic esset ꝯ publicam vtilitatem, sicut ex alia parte, ꝯ vtilitatem publicam esset,si tignum vendicaret,vñ publicè interest,ne probationum facultas augustetur.C.de hæreti.& ma.l.pe.in fin.sed ad quid quæris medicata suffragia? lex dicit quod agere potest actione in factum, vt sibi exhibeat cera, in qua non hēt dñium, nec est sibi debita,vt ff.ad exhibendum.l.4.ergo multo fortius ceram,& sigilla,quæ nec sua sunt, nec sibi debita, poterit retinere, vnde dicit proprio lino,i.diuiso,& propria cera,i.diuisa,& no.in gl.certè in libro meo glo. ordinaria eo modo exponitur,Redeo ad illum §.qua ratione excitati.in quo est gl.super illo verbo,exē
3 plum,in qua continetur tota materia substitutionum,vnde† distingue,Substitutionum alia directa,alia obliqua.Directa fit,si talis hæres non erit,talis hæres esto. obliqua dr̄ fideicommissaria, & de obliqua nihil ad presens,de ista habebis ī.de fideicommiss. hæreditatib.per totum.directa, alia vulgaris, alia pupillaris,alia exemplaris,alia compendiosa, & alia breuiloqua, & sic sunt qnque genera directæ substitutionis vulgaris dicit gl.est quæ fit ver
4 bis negatiuis,sic.si Titius hæres non erit, talem substituo. † vulgaris tacita fit verbis affirmatiuis,sic duob.vel trib. hæredib.institutis, dicat testator, quisquis mihi hæres erit, substitutus hæres sit,vel vos inuicem substituo,ad hoc ff.de hære.inst.l.cū in testō. §.verba.glo.hic,qđ dicit dñs Azo in summa hꝰ tituli,fortè possit dici expressa illa,quæ fit verbis negatiuis,aut affirmatiuis,& vos, dicitis vtrobiq; esse expressam vulgarē, dicit ipse in expressa pupillari,intelligitur tacita vulgaris,vt ff.eo.l.iam hoc iure. Item ꝑ hæc verba,Titius Seius vter eorum volet hæres esto mihi,ꝑ verba ista,vter ne,colligitur substitutio vulgaris tacita,vt ff.de hære. inst.l.Seius,& Titius.sed quare dicit dñs Azo,illa forte est expressa,ꝗ fit verbis affirmatiuis,sicut illa ꝗ fit verbis negatiuis, hæc est cā,qa vulg.sortit effectum ēt in casu negatiuo,s.si sic hřs nō erit, & ideo,nisi casus iste est expssus,ī quo sortitur vulgaris efficaciā, vulgaris dr̄ expressa:male ergo posuit forte:quia in verbis affirmatiuis nunꝗ sortitur efficaciam. quia si institutus cui substitutꝰ est vulgariter,adiret hæreditatem,& sic esset hæres,expiraret vulgaris,vt C.de imp.& aliis substitutio.l.post aditam.quia igitur casus negatiuus est ille,in quo sortitur efficaciam, licet posset fieri verbis affirmatiuis, & ideo cum fit verbis negatiuis dicit expressa.cum fit verbis affirmatiuis dicitur tacita, & in pupillari ñ dicit tacita vulgaris,quia similiter casus,in quo sortitur effectum,s.negatiuus nō est in pupillari expressa,dico qđ qñq; est vulgaris dubia,vt C.de hære.insti.l.vltima.aliqua tacita vt in pupillari,si pupillaris sic fiat,filium meum impuberem hæredem instituo, & si filius meus in pupillari ætate decesserit,talis sit hæres eius,hic est vulgaris tacita nō de vi verborū,sic loquit l.iam hoc iure.ff.e.sed si fiat pupillaris substitutio,vel verbis, quibus dicit eam fieri litera.s.eo.in principio habet expressam vulgarem sic, instituo filiū meum impuberem hæredem,& si hæres nō erit,vel si hæres erit, & in pupillari ætate decesserit cum hoc totum sit in pupillari, de
5 vi verborum est expressa vulgaris.†Alia est pupillaris,& pupillaris alia expressa alia tacita, quæ fit verbis negatiuis, & sic dicunt ꝯtrarium eius qđ dictum fuit in vulgari, v.g. instituo filium meū impuberem,& dico si talis hæres erit, & in pupillari ætate decesserit,talem ei substituo,hęc est expressa,vnde confiteor,quod casus in quo pupillaris sortitur efficaciam,affirmatiuus est,erit hæres,vel non erit hæres,nihil facit: sed hoc si in pupillari ætate decesserit,quia sit hæres,vel non erit hæres, diceremus causam expressam, vel tacitam, cum filio exhæredato non posset substitui pupillariter expressè,quia non potest dici si hæres erit,vnde illud non est verum,quod expressa pupillaris fiat verbis affirmatiuis, tacita verbis negatiuis,considerando,ista verbis affirmatiua, & versatiua erit,& hoc non erit, hic dr̄ expressa in illo casu, in quo sortitur efficaciam, tacita pupillaris est in vulgari expressa, vt si dicerem sic, filium meum impuberem instituo, & si hæres non erit,talem ei substituo, & talis est casus in quo sortitur efficaciā, & ideo tunc dicitur expressa,sed in primo tacita alia est exemplaris,& dicitur sic,quia ad exemplum pupillaris introducta est,vnde sicut voluit lex,quod posset pater testari filio,si decederet ante ætatem testabilem,sic in furioso voluit lex, quod pater posset testari filio furioso,si decederet antequam fieret sanæ mentis.de ista tu habes.C.de impub.& aliis substitu.l.humanitatis. dicit hic
6 glo.†quod exemplaris differt in multis à pupillari.vnde concordat in pluribus,sed non, immò dico,quod in exemplari debet testator instituere certas personas,vt C. de impuberū,& ali. substitutio.l.humanitatis. sed in pupillari posse quemcunque.intelligo,tamen quod si esset impubes.id est,in ætate testabili, & testaretur,& aliqui tunc nō relicta sibi legitima portione possent infirmare testamentum,possent & nunc,cum pater substituit: alia est breuiloqua, & continet quatuor, & omnes expressas,secun
7 dum Azo.†Instituo duos filios impuberes,& dico,vos inuicem substituo,hæc continet quatuor expressas: quia quilibet est substitutus alij,in duobus casibus in casu vulgaris,& in casu pupillaris,istam vocat lex reciprocam: quia vnus substituitur alteri. ff.e. l.iam hoc iure.& l.Lucius.sed quomodo expressæ sunt, quia expressa vulgaris est,quæ habet casum expressum,& expressa pupil
8 laris,quæ habet casum pupillarē?Hugo dicit forte tacitè, † Azo dicit,quod expressè,& hoc probat sic;quia tacita pupillaris non nocet matri,vt C.de impub.& aliis substit.l.precibus.sed illa,quę fit ꝑ hæc verba, nocet matri,vt ff. de vulga. & pupillari.l.Lucius. ergo,&c.dico quod Azo verum dicit,quia hic sunt quatuor expressæ,& in pupillari si fiat illis verbis, quibus lex voluit eam fieri.supra eodem.in princip.est vulga.expressa.sunt igitur hic quatuor expressæ,vos inuicem substituo cum hoc sit in persona duorum impuberum. hic dico illud expressum, quod potest habere de vi verborum,illud tacitum,quod non potest habere de vi verborum,sed iuris interpretatione impuberem instituo, si dico, si hæres non erit talem substituo,non habetur ista si hæres eris, & in pupillari ætate decesseris,talem tibi substituo, & ideo de vi illorum verborum non est pupillaris in ista vulgari, sed tamen dicit substituo,per hoc verbum,substituo, intelligitur tam vulgaris, quam pupillaris, ergo vtraq; de vi verborum intelligitur, vt
9 ff.de serui.vrba.prædio.l. si seruitus.† Et generaliter dictum generaliter intelligitur, vnde dico, quod per illa verba habentur quatuor expressæ, & in pupillari est vulgaris expressa, quādo fit eo mō quo litera nostra dt in principio,alia est ꝯpendiosa,& hęc qñq; ꝯtinet tres expressas,nec pōt ꝯtinere plures,v.g.dicit miles, instituo filium impuberem,& qñcunq; decesserit,talem ei substituo,& hæc est vulgaris,si nō erit hřs, & pupillaris si hřs erit & in pupillari ætate decesserit,& fideicommissaria si post pubertatem decesserit, & hoc si mater non est in medio, quia si est in medio mater,& decesserit post pubertatem ista instituit,est quedā spālis substō iure militari facta,qa post pubertatem obligatur hæres ad fideicommissarium,& hoc fauore matris cum est ī medio, & nō existente matre in medio,nō obligatr.iō venit substitutus iure directo,hoc probatr ff.de testō mili.l. miles.§.j.& C. de imp. & aliis sub.l.ꝑcib. In ista compendiosa sic distinguo; aut fit à milite, & tunc,aut fit puberi,aut impuberi:si puberi,tunc ꝯtinet duas, vnā vulgarem,si hæres non erit,aliam intra milites spālem,si hřs erit, & qñcunq; decesserit.si fiat impuberi quem hēt miles in potestate,aut est mater impuberis viuens,& ꝯtinet tres,vul.& pupillarē & fideicommissariam,eo decedente post pubertatem si mř non sit in medio,non obligatur, nec trahitur ad fideicommissum,sed competit directò,Sic loquitur l.precibus.C.eo.& l. Centurio.ff. e.Si fiat à pagano,aut in testō, aut in codicillis. si ī codicillis fiat, qbuscunq; verbis fideicommissaria est qñcunq; institutus decedit:quia directò non pōt valere in codicillis,ideo valet,vt valere pōt,vt ff.ad Treb.l.Scęuola.Si in testō, aut fit ei cui non pōt substitui pupillariter,vt quia instituo extraneum, & sic dico qñcūq; decesserit,talem substituo,habet duas, vnam directam,aliam fideicommissariam.directa est si hæres non erit,fideicommissaria si hřs erit,& qñcunq; decesserit,ar.l.ex facto.ff.ad Treb. si fit à pagano ei cui potest substitui pupillariter:Azo distinguit,aut fit his verbis,qñcunq; decesserit talis hæres esto,duas hēt vulgarem,& pupillarem,vulgarem,si hæres non erit,pupillarem si heres erit, & in pupillari ætate decesserit, si post pubertatem decesserit nullam:quia vsque ad tempus istud potuit valere iure directo, ideo post pubertatem lex noluit eam obliquari.Ita loquitur ff.e.l.verbis ciuili.& l.in pupillari,aut his verbis,quandocunq; decesseris, talem tibi substituo,duas habet, vulgarem si non sit hæres, & fideicommissariam, quandocunque decesseris ēt post pubertatem

10 †Quia verbū substituo, [a] est verbū qđ ita pōt adaptari ad fideicō-
a missariam, sicut ad directā, vt C. de inst. & subst. sub cōdō. fac. l. gñaliter. & verbū simpl'r ꝓlatū dēt intelligi ī significatione illa, ī qua oī casu pt hr̄e locū, & illa est fideicōmissaria substō. siue ante pubertate, siue post decesserit, l. in testō. C. de test. mi. & C. đ impub. & aliis subst. l. 2. aut fit his verbis, qñcunq; decesserit sine liberis, talis hr̄s esto. đt Azo, qđ in casu isto solū ꝯtinet fideicōmissariam s. si post pubertatem decesserit, qđ hēt locū fideicommissaria, nō pupillaris, & ī pupillari ætate decesserit: qa certū est qđ si ī pupillari ętate decesserit, decedet sine filiis: quia ī pupillari ætate liberos ꝓcreare nō pt. aut fit his verbis, si decesseris ī pupillari ætate, talē tibi substituo, vel postea sine verbis qñcunque tale vobis substituo, & ante pubertatem, & est pupillaris, postea fideicōmissaria.

ADDITIO.

a Verbū substituo. Adde qđ verbū substituo, appositū ī ꝑsona aliorū duorum substitutorū appellatur, verbū cōe, fm Ale. i cōs. 12. inc. attētis verbis, vers. Et cōstat, ī 4. vol. ꝑ gl. & doc. i l. ꝑcip. C. de impu. & aliis sub. & gl. in §. extraneo. hoc ti. & doc. in l. iā hoc iure. ff. de vul. & pup. Bal. i l. i testō. 9. q̃one. C. de test. mil. & doc. in l. recusare. §. Titius. ff. ad Treb. vbi de isto verbo latè.

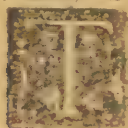
1 *Testamento paterno inualido non valet pupillare, & quando.*
2 *Testamentum quando fiat nullum ipso iure per bono. possess.*
Testamentum cum sit de iure ciuili rumpitur in totum per querelam.

1 §. Liberis. †Ibi dr̄, qđ pupillaris substō est sequela p̄rni testi, & iō si p̄rnū testm̄ nō valet, neq; pupillare, & hoc est verū đt gl. si nō valeat pupillare testm̄; nō solū, si testm̄ p̄rnum non v3 ab initio, imò si ex postfacto euanescat, & pupillaris substō euanescit, & hoc verū si p̄rnū testm̄ rūpit in totū quod rumpat pupillare, si totū testm̄ p̄rnū ꝑ ius ciuile, s. q̄relā. sed si per
2 bon. pos. ꝯta. tenet substō, vt ff. e. l. ex duob. ī fi. rō diuersitatis est, † qa testm̄ est de iure ciuili, & iō ꝑ q̄relā, q̃ est de iure ciuili rūpit in totū; & q̃ ad substōnem, sed ꝑ bo. pos. q̃ est de iure ꝑtorio nōn: qa nō pt facere ꝑtor, qđ ille, q semel fuit hrs, qđ non sit hr̄s. ỹ. de bo. pos. §. quos āt. sed cū impugnat testm̄ ꝑ bon. pos. ꝯta. aut petitur bon. pos. ꝯta. añ aditā hr̄ditatē, & tunc facit testm̄ ipso iure nullū, aut post aditā, & tūc facit nullū iure ꝑtorio, vñ gl. đt hic simpl'r, ꝙ ꝑ bon. pos. nō fit nullū, malè đt, imò dēt distingui, & alibi, ita distinguit, vt C. de col. l. vt liberis. sed ego dico, qđ ꝑ bo. pos. ꝯta. siue añ aditā hr̄ditatē, siue post, expugnat testm̄, vt sit nullū ipso iure, sed iure ꝑtorio tm̄: qa non pt facere ꝑtor, vt dcm̄ est, sed vr̄, ꝙ r'a illa ñ valeat si ꝙ testm̄ p̄rnū rūpit ꝑ bo. pos. ꝯta. qđ subitò non remaneat: qa pupillares tabulæ depēdēt ex testō p̄rno: qa si p̄rnū rumpit iure ciuili, similiter pupillares tabulæ, si iure prætorio, similiter pupillares tabulæ. & ad hoc non respondet dom. meus.

§. Singulis autem. Iste §. đt, qđ si pr̄ hēt plures ipuberes, & substituat nouissimo morięti ius succedēdi ab intestato, inter alios verò non vñr inuicem substituti, vt ff. de le. 2. l. Titia Seio. đt glos. ꝙ in illa lege fuit plusq̃ substō facta vltimo moriēti: qa dictum fuit partes suas alienarēt, vñ ex verbis prohibitæ alienationis ꝑsumimus fieri substōnem inter fratres. dico, qđ falsum est, ex illo nō tollitur, sed legauit testator vni ex fratribus prætorium. rogauit vltimò decedētem de restituendo substituto, sed vltimò decedens qūo restitueret totū nisi vellet testator quod totum deueniret ad vltimū: hoc est per substitutionem, non ab intestato, sed per ius accrescendi.

Quibus modis testa. infirmentur. Rub.

1 *Testamentum rumpitur arrogato filio, nisi ipsum prius instituerit arrogator.*
2 *Testamentum ingressu monasterium, rumpitur per ingressum, nisi in testamento monasterium instituerit.*
3 *Testamentum primum quando rumpatur per secundum.*
4 *Sententia prima non inualidatur per secundam latam ab eodem iudice.*
5 *Fideiussores dati in cā prima renouādi in cā appellationis, & quando, & nu. 6.*

Estamentum iure factum. Et dicitur hic, ꝙ si qs post testm̄ factum adoptauit filium, testm̄ rūpit debes scire in isto adoptiuo, ꝙ si ipsum institui anteq̃ adoptarē, non rumpit testm̄, sed exhæredatio facta de eo anteq̃ adoptaret, nō facit valere testm̄, vt ff. de lib. & posthu. l. filio. §. vlt.
1 & ff. de bon. po. ꝯta. l. nō putauit. §. si qs emancipatum. † Hēs ergo hic, qđ si quis facit testm̄, postea arroget filium: quia quasi filius nascit, rumpit testamētū, nisi ipsum primo instituerit, qa tūc non rumperet ꝑ iura allegata, si quis fecerit testm̄ anteq̃ ingrederetur monasterium. cum ingreditur, nascitur sibi filius, quia mo
2 nasterium dr̄ eius filius iō rumpit eius testm̄, † nisi in testō monasterium instituerit. Iō ꝯsilium est huius legis, & legū pra allegatarum, si qs facit testm̄ instituat ante, & sic ꝑ eius ingressum nō rū-
3 peret eius testm̄. † Alius modus rumpēdi testm̄, s. si fiat fm testm̄, tunc rūpit primum ille modus tangit in §. posteriore. dicit gl. & bñ, per fm rumpit primū non solum si fm ꝯdicat primo, imò ēt
4 si cōcordet. q̄ fm valebit non primum. † Sed aliud est in snīa, qa si snīa ab eo. iudice, & super eodem lata sit valet prima, scda non, vt ff. de re iu. l. iudex. & est rō qa ambulatoria est voluntas defuncti vsq; ad mortem, aut licet ei mutare qñq; . vult, vt s qui testa. fa

cere pos. l. si qs ipubere. & ff. de adimē. & trāsf. leg. l. 4. ī fi. sed iudex ex q̃ semel ꝓtulit snīam, functus ē offō suo, iō p̄ma v3, & nō scda.

§. Sed si quis priore, &c. Ibi dr̄, qđ fm testm̄ v3, sed in eo ꝯfirmet p̄mū. ar. dicit gl. qđ si snīa prima ꝯfirmet ꝑ snīam appellationis, ageret, vt ex snīa lata in cā appellandi, vt ex prima, qa vt qđ sit in casu, vñ sic dico in casu alio, ꝙ ex prima snīa agit, ex prima đt gl. tunc demum cū est ꝯfirmata ꝑ cām appellationis, sic ex placito permutationis agit rē nō secuta, qa rei executio ꝯfirmat, vñ non ex traditione agit, sed ex placito ꝑcedente demū ꝯfirmato ꝑ rei traditionem. sed dñs meus dicit mō, ꝙ sp agit ex snīa app. siue iudex app. ꝯfirmat primā, siue ferat snīam ꝯriam. Vna rō est, iudex appellationis demandat snīam executioni, vt C. de app. l. sancimus, circa medium, & C. de epi. aud. auth. si qs litigantiū. sed si ageret ex prima snīa, iudex à quo appellatum est, demandaret eā executioni,
5 ergo &c. † Item qđ app. extinguit ꝓnunciatum, & sic obligatio, q̃ fuit nata ex prima snīa extincta est; & obligatio extincta nō resurgit. ergo, &c. item fideiussores dati in cā prima reuocādi sunt in cā appellationis, si ferat snīa ꝯria primæ, vel prima ꝯfirmat. primum probatur ff. iudi. sol. l. 2. & 3. in prin. & l. cū apud. sed si agat ex prima sententia, ex hoc essent fideiussores primi obligati, ergo &c. est casus vbi tenet primum testamentum, vbi non vltimū per verbum vltimi, vt ff. de hær. inst. l. vltima.

§. Alio quoque modo, &c. Testamentum superioribus trib. modis vidistis ꝙ ipso iure annullatur, sed per quartū modum, q hic tangitur, s. per capitis diminutionem minimam, non tollitur ipso iure. dicit Pla. capitis diminutio est de iure prætorio, testm̄ est de iure ciuili. sed falsum dicit, vnde errauit, & iure puerili. immò capitis diminutio est de iure ciuili, & est actus ciuilis, vt supra de legitima agna. tut. in fine. ad hoc enim est in auth. consti. quæ de digni. circa principium, & in casu. § sequentis. sequitur, nō tamē per omnia, &c. necessaria est bo. pos. secundum tab. quia cum aliquis facit instrumentum, & postea patitur capitis diminutionē obliquam: si tamen inuenit se in statu priori tempore mortis, iure ciuili non potest adiri hæreditas ab herede, sed petitur bo. pos. secundum tab. ideo hoc tantum casu necessaria est. sed pone, qđ tabulæ non extant, quid fiet de iure ciuili, audire nō potest. Item nec petere bo. pos. secundum tab. quia illa locum non habet, nisi demum tabulis existentib. vt ff. si tabu. test. nullæ extab. l. j. videtur ergo omni auxilio destitutus, dominus meus hic voluit dare aliud consilium.

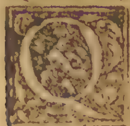
1 *Testamētū no infirmat ex eo solo, ꝙ testōr dixit, nolo testamentū meum valere.*
2 *Testamentum quando rumpatur, & quando & qualiter hoc cognoscatur.*
3 *Institutio hæredis est caput, & fundamentum totius testamenti.*

1 §. Ex eo autem. †Ibi dr̄, qđ si testator fecerit testm̄, si postea dicat, nolo testm̄ meum valere, ex eo solo, quod hoc dixit, nolo testm̄ meum valere, non infirmat, vt hoc §. & C. de test. & quemad. test. infir. l. sancimus. ideo
2 & si quæratur de test. rumpendo, vel annullādo, do tibi artem, † vt scias, qñ rumpatur testm̄, & qñ non; quia aut post testm̄ factū contingit vnus de quatuor casib. huius tituli, aut non: si sic, rumpitur testm̄: si non, aut intentata est querela, vel bon. pos. ꝯta. & qūo annullandum est, qa per q̄relam, & simpl'r ipō iure ꝑ bo. po. ꝯt. iure ꝑtorio, aut testōr post testm̄ factum mortem sibi ꝯsciuit, aut dāmnat eius memoria, & tunc annullatur. aut post testm̄ cū testator esset furiosus, hr̄des nō curauerunt eum, aut captum eū nō redemerunt, & tunc annullat, vt in auth. vt cum de app. co. §. si qđ de ꝑdictis parentib. & §. si vnum. olim istis casib. deficientib. si quęratur, an testm̄ annulletur, distinguo aut testator post testamentum processit ad aliud testamentum, aut non: si non processit ad aliud testm̄, tm̄ volebat valere testm̄ iam factum, aut stetit in verbis, aut processit ad factum: si stetit in verbis, aut in istis verbis tantum primum testm̄ valere volo, aut q̄ritur de legatis, an annullata sint, aut q̄ritur de restōne. si q̄ritur de legatis, dico, qđ annullata sunt ope exceptionis, vt ff. de test. mili. l. milites. §. veteranus. si q̄ritur de instōne, aut non est elapsum decennium, & tunc non stantibus illis verbis tribus testatoris, testm̄ meum nolo valere, tenet instō, aut cum illis verbis, lapsum est decēnium, quod intelligitur ex tpe testamenti facti non tpe prolationis verborū, & tūc institutio cassa est, vt C. đ testi. l. sancimus. & est plana rō di
3 uersitatis predictorum, quia fortior est institutio q̃ legata: † quia institutio est caput, & fundamētum totius testamēti, vt ỹ. de leg. §. añ hr̄dis instōnem. iō facilius annullant legata q̃ instō. Si autē testōr non stetit in istis verbis tm̄, nolo valere testm̄ meum: quia hr̄des mei sunt indigni, & tunc fisco, vt C. de his, qui. vt indi. l. hæreditas. ff. e. l. cum tabulæ. §. vulgo. Si autem testator non stetit in verbis tm̄, sed processit ad fcm̄, vt quia processit ad actum cācellandi, aut actum destruendi. si actum destruendi quia remouit sigilla. aut hoc fecit ꝑꝑ delicta varia heredum: quia nolebat decedere intestatus, s. ꝑꝑ delicta hæredum, tunc fisco applicantur hereditas, & tenet fiscus ꝑstare legata. Si aūt, qa vult decedere intestatus,

tus, tunc veniunt venientes ab intestato, nec tenentur ad legata. ff. de his, quæ in test. delen. l. proximè. & l. vltima. C. de his quib⁹ vt indignis. l. hæreditas. quid in dubio? dicit glo. quod præsumetur quod propter demeritū heredis destruxerit. hæc est gl. C. eo l. nostrā. sed ego dico ꝙ p illud ḡnale p̄sumitur bn̄ merit⁹ q̄ nō ꝓbatur demeritus vel mal⁹. vel potes distīguere, vtrū ex parte maiori inciderit, vel ex parte minori. nō approbo, vt C. de edicto diui Adr. tol. l. vltima. licet q̄dā ita distinxerunt. Si autē processit ad actum cancellandi, dico nō cancellata rata esse, & cancellata esse irrita, vt ff. de his quæ in testa. delen. l. penul. & hoc vbi processit ad factum, si processisset ad aliud testamentum, distinguo, aut processit ad aliud testamentum, & ipsum perfecit aut non pfecit si non perfecit, aut primum erat minus solemne, tunc reuocatur. de testō mi. l. eius militis. §. militia missi. s. sed primum, aut erat solemne, aut nō perfecit, q̄a nō potuit, si nō fecit, q̄a pœnituit oīa manēt rata, & firma, siue erāt in primo testō. si ſm nō pfecit quia non potuit legata in primo ope exceptionis annullare, sed institutio est rata, vt ff. de adim. & transfe. lega. l. ex parte si perfecit secundū aut solemne, aut minus solemne, aut primū solēne testamētum, & ſm pfectū licet min⁹ solēne sic se habeat, q̄a ī vltimo instituti, sunt veniētes ab intestato, in primo alij, aut res aliter se habet in primo casu, primū nullū est, si res aliter se hēt primū ratū habet, vt C. de testa. l. hac consultissima. §. pe. si āt est vltimū solēne sicut primū, aut in primo erant instituti liberi, aut nō si in primo erant instituti liberi, manet ratū non obstante secundo, nisi in testa. secundo fiat mentio de primo, vt C. de testa auth hoc inter liberos. si nō erant instituti ī primo liberi aut primum erat derogatoriū ſcđi. nā si primū erat drogatoriū ſcđi, primum tunc manet, nisi de primo fiat mentio in ſecūdo. ff. de le. 3. l. si qs in prin. si primum ñ est derogatoriū ſcđi, aut in vltimo solemni sunt instituti capaces, aut nō capaces: si capaces indubitanter rūpitur primū, aut non capaces nō hn̄t hæreditatē, sed defertur primis institutis in primo, vt ff. de his, quib⁹ vt indi. l. cum quidam.

De inofficioso testamento. Rub.

1 *Testamentum dicitur inofficiosum, si pater filium non instituit, sed exhæredat.*
2 *Quærela est quoddam officium iudicis, non autem accusatio, neque actio.*
Querela nunquid sola intentabitur, aut cum ea intentabitur petitio hæreditatis & quæ sit practica.
3 *Querelam inofficiosi an habeant ascendentes per lineam masculinam in testamentis descendentium.*
4 *Frater, vel soror non admittetur contra testamentum fratris, nisi persona turpis, vel infamis instituatur.*
5 *Fratres vterini habent querelam, sicut consanguinei.*
Differentia sexus est hodie sublata, & hoc verum eo mortuo ab intestato, de cuius bonis agitur, sed in testamento nihil immutatur.
6 *Filij fratrum præmortuorum, an admittātur ad querelam patrui sui, sicut pater eorum admitteretur si superstes esset.*
7 *Querela quibus liberis detur.*
8 *Querela cū sit de iure ciuili, an detur emācipatis, q de iure ciuili sunt īcogniti.*

Via plerunque parentes, &c. Hic tractatur de inofficioso testamēto, de hoc est ratio noīs arg. dr̄ in inofficiosum testamentū, & q̄rela inofficiosi testī, īter patrē, & filiū versať offm pietatis, vnde officium est pietas parentum ad filios, vt C. de alien. præstan. vel alimenta obsequium proprium liberti patronum. vt C. de ne. ge. l. officio. nec minus obsequio, scilicet vno obsequio, cum de corrigendo se
1 dicit hic religio hoīs ad Deum, vt ff. de iusti. & iur. l. veluti. † si pr̄ nō exerceat istud opus pietatis erga filium. quia nō instituit, sed exhr̄dat, dr̄ inofficiosum testm̄, & dr̄ fieri, vt dicit litera quasi à demente, non quasi à furioso, vr̄ sibi ꝯdicere lr̄a. sed dic, quia in primo casu dr̄ in lr̄a, quod à quasi demente, non quasi à furioso, vr̄ sibi ꝯdicere lr̄a, sed dicit, quod in primo casu dr̄ in lr̄a quod à quasi demente fit, & sic quasi est expressiuum sīltudinis, non designatiuū veritatis. In ſcđo casu dicit lr̄a, quod dr̄ fieri, nō qua si à furioso. sic quasi, est expressiuum veritatis, sic vides. nō tantum
2 noīs, q̄a dr̄ querela inofficiosi testī. Quærit glo. † qđ est q̄rela. di
a cit qđ est officium iudicis, a & hoc satis ꝓbabiliter potest dici, q̄a non est accusatio, q̄a non agiť ad pœnam corporalem, vel pecuniariam, non est actio. quia non petitur aliquid dari, vel fieri ab aduersario, iō est quoddā vitiū, qđ erit q̄rela, vñ satis pōt dici, ꝙ est officiū iudicis qđ implorať à filio exhr̄dato. merito, vt ꝓnūcieť testm̄ factū ꝯ offm̄ pietatis ñ valere. Caue, nūquid sola q̄rela īteтabiť, aut cum ea intētabitur petitio hr̄ditatis? hæc est doctorū ſnīa. ꝙ q intentat q̄relā non intētat petitionē hr̄ditatis, q̄a petitio hr̄ditatis competit hr̄di si hr̄s non est añ ꝓlatā q̄relā, imo institutus, iō cū ea non intētat cum q̄rela. Alij dn̄t qđ imo sil' pōt intentari, & de hoc habes ff. eo. l. cū de inoff. test. Ego dico, ꝙ bene dicunt isti. & illi qui intentat q̄relā, pōt intentare petitionē hæreditatis si vult. dixit de rescissoria, ꝙ sil' pn̄t intentari. hoc dixi ī. de actiōi. §. rursus. q̄rela est officium iudicis rescindēs testm̄, quo rescisso competit petitio hr̄ditatis, & iō pn̄t intentari, & dicere sic in libello, filius exhr̄datus, peto rescindi p q̄relā testm̄, & mihi restitui hr̄ditatē per petitionē hr̄ditatis. sic intelligo. l. qui de inofficioso testō. ff. eo. Quæritur quis intentat? dico ꝙ fili⁹ exhr̄datus in testō ascendētiū p lineā masculinā hēt q̄relā inofficiosi non preteriti, sed habet bonorū possessionē ꝯtabulas, & qđ dixi ꝙ filij exhr̄dati in testīs p̄dictorū hēnt q̄relā, hoc est verū de illis qui ritè sunt exhr̄date, licet non rectè. ritè respiciti formā, rectè respicit cām vtrū fuerit iusta, vel nō, vñ pōt esse ritè exhr̄datus, non tñ rectè, qđ probatur ff. de bonorum possessio. cōtrata. l. nō
3 putauit. §. nō q̄ vis. † Itē ꝙ ascendentes per lineā masculinam exhæredati in testīs descendentiū per lineam masculinam rite exhæredati habent q̄relā inofficiosi sic loquitur totus iste titulus ff. si quis à parēte fue. manu. sed hæc dr̄ia nō est reuocata aliquo iure, liberi si ibi fuerūt ꝑteriti, qui sunt in potestate defuncti, dn̄t ipso iure nullū: si non, quia emancipati, impugnant per ꝯtabulas, sed ascendentes nunquā dn̄t nullū ipso iure testm̄ ascēdētiū, sed hēnt q̄relā exhr̄dati vel bo. poss. ꝯta. si fuerunt ꝑteriti in descendentib. per lineam fœmininam, & in ascendētib. hēt locū iste titulus, s. querela inofficiosi testī, siue ꝑteriti, siue exhæredati. nō. n. hēt locū bonorū possessio ꝯta. l. illud. §. ad testamēta & in ista linea fœminina nullo iure, & testm̄ ipso iure nullū, nec cōpetit, vt dixi bonorū possessio ꝯta. Veniamus ad lineā collateralē, non habet ibi locū ꝯtab. sed q̄rela inofficiosi testī duntaxat, & in casu, vt si frater instituat turpē personā, frater, vel soror consanguineus, & ēt vterinus tantum exheredatus, vel pręteritus, exhr̄dati, vel ꝑteriti hēnt q̄relam inofficiosi testī, vt C. de inoffi. test. l. fratres. In ista linea trāsuersali pone in casu q̄rela in quo dixi, qñ frater vel soror consanguineus fratrē, vel sororē consanguineā exhr̄dat, & turpem personā instituit, & circa hoc notabis tria. gl nr̄a vbi loquitur de infamia facti, facit repelli à querela, vt C. de inoffi. test. l. fratres. dn̄t doctores nostri faciunt admitti ad quere
4 lam. † Frater, vel soror nō admitteť ꝯ testamentum fratris, nisi ꝑsona turpis, vel infamis sit instituta, d. l. fratres. dico vtrūq; bene dicit nihil Catilina Cethego, s. ego video si ponať, qđ frater sit turpis ꝑsona sicut institutus, nō habebit fr̄ q̄relā ī testō fr̄is, imò repelleť. ar. ad hoc. C. de inoff. test. l. in arenam. † Scđo nota
5 bis, qđ fratres consanguinei hēnt q̄relā, nō vterini, hodie, vt dicunt q̄dā hoc corrigi, cū hodie sit sublata dr̄ia agnationis, vt in auth. de hr̄ditatib. q̄ ab intest. per totū. pt̄ dici ꝯriū, vñ dr̄ia sexus sublata est hodie: verū est eo mortuo ab intestato, de cui⁹ bonis agiť, vñ de successione ab intestato, sed in testō non inuenio mu
6 tatū, stet igiť C. de testa. l. sancimus. & C. de ap. l. p̄cipimus. † Notabis tertio in linea transuersali, stat q̄rela in ꝑsonis fratrum & vltra non extendit, nunquid hodie filij fratrum p̄mortuorum admittanť ad q̄relā patrui sui, s. fratris sui patris, sicut pr̄ eorum admitteť? dn̄t q̄dā qđ sic, filij fratrū succedūt sicut & pr̄, & hoc dn̄t, vt prius, ar. in auth. vt fratrū filij. circa principiū. dicimus ꝙ nō, vt prius, & loquitur auth. de hr̄. q̄ ab inte. & l. nos loquimur hic de testamentaria, in qua non inuenitur correctū, stet ergo. C. de te. l. sancimus, & C. de app. l. p̄cipimus. hoc est verū, si filij fratrum, sicut soli ñ hēnt q̄relā, nec ītermiñi sint soli. Pone, habebat testator q̄ turpē ꝑsonā instituit, fratrem consanguineum, & vterinū, consanguineus intentabit q̄relā. hoc planū est, qđ poterit, & sic facit locū fratri successuro ab ītestato, & sic vterin⁹ veniet cum consanguineo, qđ credo. nec hoc pr̄ negari, q̄n differentia sexus ī successiōe ab intestato sublata sit p auth. illā de hr̄. q̄ ab ītest. sīl iter & filij fratrū veniēt, ex quo ē loc⁹ successiōi ab īte. & sic p obliquū admitteť ad q̄relā, sic quo ad q̄relę effectū. dt gl. mittunť hoc casu fratrū filij, & sic vterinus cū fratre ꝯsanguineo ad successionē fratris expugnato eius testō p fratrē cōsanguineum, tamen alio iure, q̄a ꝯsanguine⁹ frater admittiť, succedit ab intestato, ar. ff. de bo. pos. ꝯtab. lege filiū. dn̄s dn̄i mei, s. Io. de Mo. dicebat ꝯriū, q̄a frater ꝯsanguineus, ex quo sic laborabat, solus intentādo q̄relā, & solus faciebat expēsas, solus hēbit cōmodū, Ad iura ꝯria, quæ dn̄t, qđ ab ītestato sil'r admitteť vterin⁹ ꝯsanguine⁹ insuper & filij fratrum, vt in auth. de here. quę ab intes. §. ī. in auth. vt fratrum filij, circa principiū. verū est dicebat ipse, qđ simul ab intestato prius facto, vt ff. de inof. test. l. nā & si parentib. vltimum & l. sanctio legum, & sic vides in quorum testamentis hēt
7 locū querela. † Videamus quib. liberis deť querela, & dať liberis nālib. & lt̄imis, hoc certū est dicit text⁹, adoptati demū de inofficioso agere pn̄t, si nullo alio iure ad bōa defuncti venire pn̄t, nā si iure alio venire ñ possunt, dicit tex. adoptati. gl. dt arrogati di co

ADDITIO.

a Est officium iudicis. Adde qđ querela non est actio, nec accusatio, sed quodda officiū iudicis. Bar. in l. nā, & postea. §. si minor. ff. de iureiu. Et qđ sit mediū cōcludēdi in q̄rela inofficiosi vide p eūdē in l. 2. ff. de inof. test. Aduerte tñ qđ q̄rela inofficiosi testamenti vocatur accusatio ſm Bar. in l. ı. §. scīedū, ff. de susp. tut. Aduerte etiam, quod querela non cōpetit vbi qs habet aliud remedium. Bar. in l. Papinianus. §. si quis impubes, de inof. testa.

eo si ita diceret non potest stare, qa arrogati habent condictionem ex lege, vt ff. de inof. test. l. Papinianus. §. si impubes. ergo si alio iure pnt succedere, non habent querelam, vt dixit tex. vnde non possit stare litera arrogati. vnde hic accipit adoptati, in gñe, adoptati habent querelam non arrogati: vt dictum est. adoptio sub se continet adoptionem propriè dictam, & arrogationem, olim transibant adoptati in potestatem patris adoptantis, & habebant querelam, hodie si hi sint adoptati a persona coniuncta transeunt in eius potestatem, & idem dicit hodie, quod olim, vt habeat querelam: sed si psonæ extraneæ sint, nō transeunt in eorum ptãtem, & ideo non habent querelam. hoc probatur C. de
8 adoptio. l. cum in adoptiuis, & s. de adoptionib. §. sed hodie. † Et no. qđ adoptati qñ adoptantur à persona coniuncta, habēt querelam manentes in potestate, sed naturales, & legitimi, & manentes, & exeuntes habent q̃relam, sed tunc quia querela est de iure ciuili. Qua ergo rōne dabatur emãcipatis, qui sunt incogniti de iure ciuili, vt j. de hæreditatib. quæ ab int. §. emancipati. dicunt, quod hoc est per prætorem, φ admittuntur ad querelam. Sed est ne in potestate prætoris dare auxilium de iure ciuili, imo si iurasset, non posset dare querelam inofficiosi, quia per querelam desinit esse hæres institutus, & prætor non potest facere de aliquo qui fuit hæres, quod non sit hæres, vt j. de bon. poss. §. quos autē. dico ergo, quod emancipatus hēt querelam per nouas leges: qa lex duodecim tab. non cognoscebat eum, sed iste emancipatus debet primo impetrare bo. pos. decretalem. Dicunt Doctores. emancipatus est incognitus iure ciuili; repellitur à querela, ideo oportet, φ habeat insignia prætoris, per quæ admittetur ad q̃relam, & hoc per bon. poss. decret. sed sicut dixi, si iurasset ptor, non posset dare intersignia iuris ciuilis, quia per querelam daretur querela, cum per querelam definit esse hæres, qui institutus erat, qđ nō potest facere prætor, vnde per bon. poss. decretalem non solum emancipati, imo quicunque non sui indigent ea. Et scis tu quæ est ratio istius bo. poss. Isti qui agunt querela, desinunt in totum, & postea prolata per querelam, adeunt, si volunt abstinent. vnde ille cui competit querela de iure ciuili prolata querela, & sic re deducta ad causam intestati adibit, si vult, & si vult, non adibit, vnde voluerunt iura ligare istum. s. emancipatū, vel non suum, qui querelam non poterat intentare, vt ipse se ligaret prolata querela, tenetur adire, & non esset in voluntate sua adire, vel non, aliàs iura essent illusoria, per aditionem non potest, quia non potest adire nisi prolata querela, ideo voluit, quidam ligare se, vnde voluerunt iura, vt peteret bono. possessio. & se ligaret, vt declaret se agnoscere hæreditatem, quæ tribuit ius, vnde tribuit ius hoc probatur ff. de inofficio. testamen. l. quemadmodum. & l. Papinianus. in fi.

§. Si tutor. Ibi not. argum. quod aliquis facit non tanquã ipse, vnde non admittit tutor legatū, qui agit querela nomine pupilli licet succubuit, & hoc ex necessitate facit, & de hoc habes C. de adminiit. tuto. l. cum quædam.

1 *Filius agit ad supplementum, si inueniatur habere minus quarta.*
2 *Filius transmittit querelam non præparatam ad suos, & quomodo intelligaẽ. Filius transmittit hodie ad posthumos querelam non præparatam.*
3 *Suus præteritus, & olim, & hodie potest dicere testamentum nullum ipso iure, emancipatus præteritus habet bon. possessionem contra tabulas.*
4 *Præteritio potest fieri dupliciter inserta causa, & non inserta causa, & quãdo.*
5 *Et quid si fuerit inserta causa, quæ tamen certa non est.*
6 *Causæ ingratitudinis sunt quatuordecim, quibus filii exhæredari possunt, septē quibus parentes, & ascendentes in testamentis descendentium: tres in quibus fratres in testamentis fratris.*
7 *Legitima si fiat testamentum debet relinqui iure institutionis. Et quæ vtilitas resultet, quod filius habeat legitimam iure institutionis.*

§. Quartam. Ibi dicitur, quod filius debet habere quartam, vt repellatur à querela. Ad euidentiã hui⁹. §. maximè notabis, quæ sunt necessaria p C. de isto trac. & q̃ per auth. Per C. hæc sunt necessaria. Primum est, φ per leges C. antiquas exhæredatus debebat probare se gratum, per leges nouas C. mutatur, immò debet hæres institutus eum probare ingratum, vt C. de inoffi. testa. l. omnimodo. Secundū est, quia ante C. & per iura antiqua C. posthumus poterat exhæredari, per leges nouas C. hoc est immutatum, vt non possit posthumus exhæredari: quia non potest cōmittere causam ingratitudinis, vt C. eod. l. si quis suo. Tertiū est, si filius inueniebatur habere minus quar-
1 ta, agebat querela, & destruebat totum. † hodie per querelam agit ad supplementum, si inueniatur habere minus quarta, & hoc per condictionem ex lege, vt C. de inof. test. l. omnimodo. circa prin. Quartum est, ante non oportebat, φ in testamento pater diceret filium ingratum, hodie per l. C. exigitur, φ dicat filiū ingratum, adeo φ si non diceret filium ingratū si esset ingratus, non posset dici ingratus, vt C. eo. l. omnimodo. Quintum est, ante C. non trãsferebat querela non pparata, vt ff. eo. l. posthumus,
2 & l. quemadmodum. † hodie dicit gl. transmittit exhr̃datus querelã nō pparatam ad suos, vt C. eo. l. sancimus. dico qđ trãsmittit a filio in descendẽtes, nō dico ad suos. pōt. n. eē filius, & nō suus. vel p̃teritus, non suus. vnde dico, qđ filius transmittat hodie ad posthumos non pparatam, sic loquitur C. eo. l. sancimus. Videamus quid sit innouatum per auth. dixit Martinus, quicquid dicitur de querela. C. & ff. totum deletur, quia hodie q̃rela nō hēt locū, nisi inter fratres turpibus personis hr̃dibus institutis, vt in auth. vt cum de app. cog. §. aliud autem. illam sic inducebat ipse reductiuè, quod non habet locum exhæredatio, nisi in casu quo dixi. Si quæris de ascendente, an in eius testamento habeat locū querela? distingue, aut mortuus est intestatus, quo casu non hēt locum querela, si testatus, aut præterit suum, quo casu nullum est testamentum, si exhæredanit, aut inserta causa, & vera, & valet testamētum, & non habet locum querela. in auth. vt cum de app. cog. §. aliud. si non est vera, non valet testm̃: quia nec tunc valebit, & sic nunq̃ hēbit locum querela in testō ascendentium, & sic inducebat Marti. omnia mēbra falsa sunt, si quæris de testō descendentis eo mō inducit, dñt doctores concedentes totã inductionē vsque illud, cum cã falsa infertur, testm̃ ipso iure non valet. dt Martinus, qđ falsa cã, p nulla hr̃, istud falsissimum: quia rite testatus est, & si non rectè, vnde tenet, & sic ↄcedunt doctores inductionē Mar. vno mō excepto. Mar. sic inducebat, testator, aut inseruit cãm, aut non qđ inseruit, testm̃ est nullum ipso iure, vt in auth. vt cū de app. cog. §. aliud. dicit gl. concordo circa istū articulū, qa nō hēt statū certū, vnde dt, forte hoc casu nullum erit testm̃, scis tu qđ sequit̃ ex hoc dñt qdã, ↄcunq; testator quēcūq; filiū præterit, & emancipatū, ex quo non est inserta, cum testm̃ ipso iure non valet, dico. qđ falsum est, illa auth. dt, nō licet p̃terire, vel exhæredare sine cã, intelligo nō licet, qa si hoc fiat, impugnat̃ testm̃ suo mō, vt per bo. pos. ↄtab. si nō fuit certa. tñ incerta, vel p q̃relã, si est inserta cã, vnde nō est verisimile, qđ tot iura voluerint abrogar̃ vno solo verbo. arg. C. de inofficioso test. l. si qñ. vr̃ qđ immò ipso iure sit nullū euacuato, cætera firma manēt, dt euacuato. s. euacuãdo, vt in auth. vt cū de app. cogn. §. siue. arguit dñs Ioannes dt euacuato. s. p querelã, cum inserit̃ cã per bo. pos. ↄtab. cū inserit̃ cã, vel querela. hoc est, qđ hēs in auth. vt cū đ ap. cog. §. siue igitur, & §. si quis ex pdictis. vnde dico, qđ per istū titu
3 lū quo casu dicebat ipso iure nullū est innouatū. † Vnde suus p̃
a teritus [a] & olim, & hodie pōt dicere nullum ipso iure, emancipatus p̃teritus non pōt dicere ipso iure nullū, sed hēt bonorū possessionē ↄtab. & qđ dixi, qđ nihil est innouatū p auth. quo ad aliū articulū, quo pōt dici ipso iure nullū. intelligas quo ad formam exhr̃dationis, olim sic dicebat testōr, filium meum exhr̃do nec poterat dicere ipso iure nullum, sed hēbat locum querela, qa sufficiebat exhr̃dare nominatim nō exp̃sã cã ingratitudinis, i. auth. vt cum de app. cog. in §. aliud. & iō si hodie exhr̃daret, qa diceret filiū meū tal̃ē exhr̃do, nec cãm ingratitudinis exprimeret, hētur p p̃teritione, & sic ipso iure posset dicere nullū, cū olim nō posset. cum esset rite facta exhr̃datio, immò rūpit̃ p querelã, pbat̃ C. de liberis p̃teritis. auth. nō licet, & auth. pallegata, vt cum de app. cogn. §. aliud. vñ dico, φ sicut olim p̃teritus posset dicere ipso iure nullū, sic & hodie p̃teritus pōt dicere ipso iure nullū, licet alio mō dicat p̃teritus, & exhr̃datus olim. & hodie, vnde cum istum articulum, alio mō olim, & hodie. idē Azo dixit, φ inouat auth. iura C. qa qñq; tenet testm̃ ipso iure p auth. quod iur̃ C. erat ipso iure nullū, vt si p̃terit̃ filius suus, vt C. de lib. p̃te. l. maximū vitium. §. scimus itaq; hodie per auth. p̃tereatur filius suus inserta causa p̃teritionis, vt C. de lib. p̃te. auth. non licet. in auth. vt cum de app.
4 cogn. §. aliud. vnde dt Azo. † Præteritio pt fieri dupliciter, inserta cã. & pt fieri non inserta cã. vel innouatū: quia filius sit p̃terit⁹. pt ipso iure dicere nullū. si p̃teritio inserta cã est innouatum. sed q̃uo est p̃teritio inserta cã, quia p̃terire est sub silentio transire? qdã dixerunt, φ fiat p̃teritio inserta cã hoc mō filiū meū p̃tereo cū cã tali, sed certè hec est exhr̃datio. cū exhr̃datio fiat qbuscūq; verbis dūmō, vel verbis apparet, qđ velit testōr filiū suū esse alienū à successiōe, vt C. de li. p̃te. l. 3. & hoc dixit ipe Azo, qa si dicat testōr filiū meū p̃tereo. ex tali cã sit exhr̃datus. h. d. ipse in summa in prin. illius tituli. C. de li. præte. p̃terire cū cã, est cum lego aliqđ filio meo, nec instituo, & dico filiū: ilius meus ↄmittit talē cãm, tu ergo dixisti, φ semper dixit filius meus præteritus ipso iure nullum, siue in præteritione sit inserta cã, siue non. quid ergo ope-
6 retur inserere cãm, hoc turbauit Azo. † Dico, vbi est cã inserta, dicit testamentum ipso iure nullum, si pater meus p̃teriuit me ex tali cã, q̃ certa non est, vñ peto hr̃ditatē ab intestato. vñ lata sñia sup hac falsitate cãæ non pp hoc testm̃ irritatur, sed declaratur retro

ADDITIO.

a Suus præteritus. Adde Bar. in l. in suis. ff. de lib. & posthu. vbi dicit quod suus præteritus dicit testamentum nullum, vel venit per contrata, quando est talis conditionis. quod in eum continuatur dominium. Et quod suus de iure ciuili sit hæres nomine, & effectu, licet secus de iure prætorio, vide per eundem in l. pro hærede. §. Papinianus. ff. de acq. her.

retro fuisse nullum cum istis difficultatibus intellectum getis ea quæ dixit, vr̃ mihi truffa, ꝙ pteritio fiat cũ cã, imo dico, quod sit sub silentio, & qđ dicit lex de cã inserẽda, refert se ad cam exhęredationis non præteritionis, nisi vbi exhæredationis præteritio hẽt vim, vt in mr̃e. sic intelligo auth. vt cum de appell. cogno. §. aliud per auth. innouaŧ aliud: qa olim sufficiebat dicere, exhæredo filium, quia ingratus est, vt ff. de inofficioso testõ. sed p auth.
b præallegatã,[b] vt cum de appel. cogn §. aliud. oportet iserere cãm
6 ingratitudinis nominatim. Item per auth. † allegantur causæ in gratitudinis, & sunt quatuordecim, quibus filij, vel descendentes in testis parentũ, & suorum ascendentiũ exhr̃dari pñt: septẽ, qb. parẽtes, & ascẽdẽtes pñt exhr̃dari ĩ testis fratris, vt in auth. vt cũ de appel. cog. §. aliud. & §. & hęc qdem de parẽtũ. & in authẽ. de nup. §. ingratitudinis. vr̃ totum ɔ̃rio, ꝙ filiis magis est debita hęreditas parẽtũ, ꝗ ɔ̃. arg. ff. de inoffi. test. l. nã & si parentibus. & ff. vnde liberi exhæredarentur ĩ testis filiorũ ꝗ ɔ̃, certe hoc considératur, ꝙ tu dicis, bñ arguis, sed alio respũ sumuntur istæ cãæ, maiorẽ reuerẽtiam debet filius pr̃i, ꝗ ɔ̃rio, vt ff. de iustit. & iure, l. veluti. & ideo plures cãæ ingratitudinis sunt, per quas possunt filij exhæredari à parentibus, quam ɔ̃. Item maior est dilectio pr̃is ad filium, quã fratris ad fratrem, & ideo plures sunt causæ ingratitudis per quas potest priuari pater in testõ filij, quã frater in testõ fratris. Item per auth. innouatur, alij quorũ persona ĩ testis factis in castrẽsib. vl̃ quasi, nõ agetur q̃rela hodie p auth. ĩ castrẽsib. & quasi hẽt locũ q̃rela, vt in auth. vt cũ de app. cog. §. & hęc q dẽ de parẽtũ. Item aliud est innouatũ p auth. qa filius iure. C. repellebaŧ à querela, si hẽbat quartã eius, ꝙ erat habiturus ab intestato, vt C. eodẽ. l. cũ quæritur. hodie illa quarta est ampliata, & est redacta ad triẽtẽ, vel semissẽ fm numerũ liberorũ, si sunt tres liberi, vel quatuor, bonorũ subsidiũ exhęredati, est tertia pars partis suæ, ꝗ hẽret ab intestato, si plures filij ꝗ quatuor, suum bonorum subsidium est semis eius, qđ ab intestato esset habiturus. Si igiŧ sunt qnq; filij, vel plures, hẽt dimidiã eius, ꝙ habiturus esset ab intestato, nunquid veniẽt in conputatione filij rite exhæredati, q nõ pñt ɋqueri: dico, ꝙ nõ faciet partẽ exhęredatus, imo conputabitur ac si esset mortuus: qa exhæredatus p mortuo habeŧ vt ff. de coniugen. cũ emã. libe. eius. l. 1. §. si pr̃. aliud innouat auth. quia iure. C. & auth. de trien. & semis. sufficiebat quoquo reli
7 cti titulo relinquere debitum bono. subsidium, † hodie iure nouissimo dẽt relinqui iure iñõnis, hoc est verũ si fiat testamẽtum si non fieret, frustra quæreretur de hoc, quia nec querela haberet locum, sic loquitur auth. vt cum de appel. cog. §. aliud Azo. tangit hoc in summa sua, ꝙ olim sufficiebat, quoquo relicti titulo, & titulo legati, hodie iure instõnis. dicit Azo, pagatus est verbis, quia cũ hr̃s est institutus in re certa, alio instituto, hr̃ ꝓ legatario, vt C. de hære. insti. l. quoties. vnde dñt honorari, quod dẽt habere iure instõnis, vnde honor tituli consideratur solus, quia iure secundũ eos nulla est differentia, siue habeat titulo legati siue titulo instõnis. dico, quod verũ est, ꝙ institut⁹ in re certa hr̃ tõ. ꝗ legatari⁹ ĩstitutis adeũtib. sed si instituti nõ adeãt, imo repudiat vl̃ moriũŧ aditionẽ, totũ accrescit illi istituto, qa hẽt suũ bo. subsidium iure institutionis, ff. de hære. instu. l. 1. §. si ex fundo. sed si esset legatarius, qa haberet titulum legati institutis nõ adeunti bus, annullareŧ testm̃, vt C. de fideicom. l. eam quam. Vlt. innouat auth. iure C. & ff. rupto testõ p q̃rela legata non debebãtur, dicit Azo distinguo aut ñt exhæredatio non rite: quia non fuit inserta causa: & tunc debentur oĩbus. sed si iseratur iusta cã, quæ postea ꝓbatur falsa rupto testõ p q̃relã nullis debẽt. dico, ꝙ dt verũ, vñ vbi dicit inserta cã exhæredationis, & actũ fuit quærela, & obtẽtũ: qa inuẽta fuit cã falsa, & sic ruptũ est testm̃ p querelã, non debẽtur legata. sed vbi ñ fuit inserta cã, bñ cõcedo, ꝙ legata valẽt & debentur, & est ratio diuersitatis secundũ Azo. qñ non est inserta cã, hr̃ ꝓ pteritione talis exhr̃datio. & sic testm̃ quo ad instõnem est ipso iure nullũ: qa ipsum ius facit ipso iure nullum, nec legata, quo ad instõnẽ, & legata quæ nõ inspiciũt instõnem: qa ipso iure nulla sunt maneant firma, sed cum inserta est cã, testm̃ valet, & iõ legata dependent ex instõne cum sit aliqua, & ideo ĩ stõne rupta rumpũŧ legata, quę ex ea depẽdebãt. hæc rõ non placuit dño, vt gl. vñ dixit, qs peccauit plus, vel pr̃ q exhæredauit filium, nec adiecit cãm aliquã, vel pr̃ q exhæredauit adiecta falsa, cã. dico quod ille plus peccat q adiecta fa'sa cã eũ exhæredauit & iõ plus punit: quare legata impugnato testõ p querelã nõ debenŧ, sed primo casu debenŧ, dictũ est qđ per lineam masculinã, si sint exhæredati hẽnt querelã, si sint pteriti hñt ɔ̃tab. lex dicit, ꝙ fratres vtrinque coniũcti, ɔcurrũt ab intestato cum parẽtib. ad successionẽ fratris, qñ rumpeŧ p parẽtes testm̃ filii eo impugnato per querelam, vel per bon. poss. contra tab. & si est reducta ad cãm intestati, concurrent ne fratres vtrinq; coniuncti cum parẽtibus ad successionem fratris dicunt quidam, quod sic. argu. in auth. de hæred. quæ ab intesta. defe. §. relinquendo. sed die, quod non. & soluas sicut dixi s. in principio huius tituli, de fratribus vterinis, & de consanguineis, & vtrinque coniunctis, &c.

De hæredum qualitate, & differentia. Rub.

HAeredes autem Dr̃ hic ꝙ sunt hr̃des qui dã⁹ necessarij, vt serui: sunt enim hæredes velint nolint, si instituantur, & pro hoc incommodo habẽt, ꝙ bona, quæ acquisierunt post mortem dñi q eos instituit antequã se immisceãt hęreditati, illa habeãt propria, & fiat separatio eorum à bonis defuncti, vt illa habeant propria, nec per creditores vendicabuntur. dicit gl. post mortem domini acquisiuerit, si añ aditã hæreditatem malè dixit glo. in necessariis hæredibus, vel suis necessariis non est aditio, sed immistio, vnde bo. poss. quando immistio est acquisierit, potest petere separationem, non post immistionem, potest petere, vt separentur nisi sit minor, & ad hoc petat restitui, vt ff. de mino. l. ait prætor. §. non solum.

1 *Titulus de coniugen. cum eman. libe. an sit correctus, & sic est sublata differentia emancipationis, & patriæ potestatis*

2 *Suus, & necessarius dicitur ille, qui est proximior testatori tempore mortis, & hoc ab intestato, non ex testamento.*

§. Sui autem & necessarii. Dicit gl. in illo §. & super verbo, succedit, ꝙ si hẽo filiũ emãcipatũ, & nepotem ex eo ĩ ptãte mea retentũ, de iure ciuili ad successionẽ admittebaŧ nepos filio excluso, sed p edictũ ff. de ɔiung. cũ emãcipa. libe. simul admittãŧ filius emancipatus, & nepos ex eo in ptãte retẽtus. sed dicit glo. hodie correctũ est ꝙ simul admittantur, cũ hodie sit sublata oĩs dr̃ia quæ fiebat iure emãcipationis. vt ĩ auth. de hr̃di. quæ ab intesta.
1 deferũt. † dico ꝙ illud edictũ de coiũg. cũ emã. lib. nõ est in totũ correctũ. imo in tali testõ, ĩ quo veniũt pteriti p ɔ̃tab. ĩ hoc ẽ correctũ, qa in casu p̃teritionis maximè fuit inuẽtum. ita intelligo legem ff. de coiũg. lib. circa principium. vñ ab intestato ɔ̃fiteor eẽ correctum, & sic loq̃t auth. de hr̃di. quę ab ĩtestato deferunŧ sed in successione ex testõ ñ est correctum. dicit litera, si filius đ finit esse su⁹ hr̃s, incipit esse nepos, &c. acciperẽtur impropriè illa verba, desinit eẽ hæres, qa viuo patre non est filius inducebat dñs meus iura ista, quę hic allegãtur ad casum arduum. Quidã obligauit se, sic, ꝓmittebat. n. ipse, ꝙ non acquireret. nec hęredes sui sub iurisdõne talis & hoc ꝓmisit sub pœna, acquirunt eius filij eo viuo, an commissa est pœna: vr̃ ꝙ nõ: quia acquisiuerunt filij, non hæredes, quia viuus nõ habet hæredes, vt ff. de hr̃di. vel ac. vẽd. l. j. dicit tñ dñs meus, quod opinio vulgi est respiciẽda, vtrum cum sic ꝓmittit, qa nec ipsi, nec hęredes sui, &c. an per hr̃des suos intelligantur filij sui. & necessarij. quidam necessarij tñ. Pone, filiũ meũ q ẽ me⁹, exhr̃do, nepotem ex eo, ĩ ptãte mea retẽtũ, mihi hr̃dẽ instituo: qs erit hr̃s mihi, iste nepos su⁹ nõ qa hẽt aliũ añ se tpe mortis testatoris ꝓximiorẽ. Itẽ necessarius tñ ñ, qa seru⁹ ñ ẽ, nec su⁹, & necessari⁹, ex quo ñ est su⁹. dt Pla. ẽ anomalus. dico, ꝙ ẽ su⁹, & necessari⁹, & ꝙ sit su⁹, & necessari⁹ cas⁹ legis ẽ ff. de acq̃rẽda hęred. l. q aliena. §. iterdũ. opponiŧ, ꝙ ñ ẽ su⁹: qa hẽt ꝓximiorẽ añ se dico, ꝙ ñ hẽt qa exhr̃dat⁹ ꝓ mortuo hr̃. ff.
2 đ coiũg. cũ emãcip. lib. l. 1. §. si pr̃. † Azo aliter dt, ꝙ ille q est proximior testatori tempore mortis, est hæres suus necessarius. verum est ab intestato, non ex testamento. ff. de acqui. hæred. l. qui aliena. §. interdum.

1 *Hæres extraneus dicitur, qui non est in potestate testatoris tempore mortis.*

1 §. Cæteri. Hic dr̃, qđ est hr̃s exñeus, q nõ est in ptãte testatoris: † vnde hic accipitur hr̃s exñe⁹ ꝓ omni eo q nõ est in ptãte testatoris tpe mortis, & sic emãcipatus extrane⁹ al's emancipatus nõ est hr̃s extraneus. ff. de oper. liber. l. fabriles. & l. liberti libertæque. l. 3. ibi dicat glos. ꝙ emancipatus sit extraneus, tamen falsum dicit. itẽ dicit tex. qđ in extraneis hæredib. q apti sunt hæreditatẽ capere, exigit, quod sint apti trib temporib. ad hoc, vt valeat instõ fcã ex eis, est ne hoc verũ de pura instõne, & de conditionali loco tpe mortis: est tps ĩpletę condõnis, vñ dt lr̃a, medio ãt tpe inter factũ testm̃, & mortẽ testatoris. hoc refertur ad purã ɔdõnẽ instõnis. hoc referŧ vbi fuit istõ fcã sub condõne, vñ mors testatoris ĩspiciŧ, qđ sit capax legatarius tpe mortis ĩ puro legato. in ɔdõnali, vl̃ ĩ diẽ, qđ sit capax tpe ĩpletæ condõnis vl̃ diei aduenientis. hoc ꝓbaŧ ff. de leg. 1. đ bo. pos. ɔ̃tab. l. iteruenit. in hære dib. necessariis duo tp̃a respicientia tps testĩ, & mortis vt qñ seru⁹ ĩstituiŧ. vt ff. de hr̃d. inst. l. si alienũ. & l. seruũ. in suo, & necessario dt gl. ĩspici tps mortis tñ, & ꝓ se ĩducit s. eo. §. sui. Potest dici secundũ Io. ꝙ si q̃raŧ qs sit necessarius, & su⁹, inspiciŧ tñ tps mortis, sed qtæ, an sit necessarius. sed de capacitate, qđ ĩspiciatur duplex tps mortis, & testĩ, vn in necessario vnũ tñ ad hoc, quod sit hr̃s q̃rit ĩ istis duob. s. in necessario tñ, sed in exñeo tps acquisitionis potest esse longe post tps mortis testatoris. Dicit alibi gl. qđ in suo necessario inspiciŧ tps acquisitionis in successione ex testamento, sicut in extraneo, dico quod hoc falsum est. ff. de acquirenda hereditate. l. necessarijs. §. nunquid erit ab intestõ & inspiciuntur duo tẽpora. s. mortis, & adõnis, si quæratur de capacitate circa

te circa

te circa hrēditatē ab intestato, tps instōnis nō pt inspici, qa ibi nō est hrdis institutio. Si qrat de capacitate legati, si purū, mortis tps inspicit, vt tpe mortis testatoris captus, & legatarius, si ɔdōnale tps ɔdōnis. vt ff. de iur. fis. l. 3. §. qn. & ff. de leg. præst. l. interuenit. de fidei. vniuersali. quidā dnt, q exigitur capacitas trium tpum sicut cum hæreditate directo relicto. argu. ad Trebel. l. facta. §. penulti.

§. Testamenti factio, &c. Testā factio duplex, s. actiua, & passiua.

1 *Adire proprie est in hæredibus extraneis, in suis immiscere, & abstinere.*
2 *Suus est hæres re, & iura directa habet inseparabilia, & habet tamen beneficium abstinendi per prætorem.*
3 *Hæres per confectionem inuentarij non tenetur legatarijs nec creditoribus hæreditarijs vltra vires hæreditarias.*

1 §. Extraneus autem. † In extraneis hrdib. est propriè adire, vel repudiare, in
a suis immiscere a & abstinere. caue, hic sunt quatuor proportionabilia, imiscere, & abstinere, adire, & repudiare. sui. n. q cito ē mortuus testator sunt hrdes, sed per ptorem dat eis facultas abstinendi. gl. qnq; dicit, † q suus est hrs, verū est noie, alibi dt verū est, si
2 se immisceat. dico, q est hrs re, & iura directa hēt separabilia. vn dico, q ptor dat ei facultatē abstinēdi. nō posset facere prætor, q qui semel est hrs, desinat esse hrs. vt j. de bo. pos. §. quos āt. an instōnem pt se abstinere per prætorē. s. e. §. sui & necessarij. sed non post, vt hic. vn ad acquisitionē nō idiget aliquo actu, imo ipsum ius sibi acqrit, sed ad abstinentiā an indiget ptore, qa post nō posset abstinere, ista sunt no. Scis tu quare dt gl. q in bo. pos. vn agnati. pnt succedere p ius ciuile? Pone, hēo suū hrdem in ptāte, & habeo agnatos, decedo, deinde suus abstinet se, agnatus qūo hēbit bo. pos. vn agnati? si nō fuisset suus agnatus, posset succedere per ius ciuile, suus licet se abstinet, remanet hrs. vn licet per ptorem posset abstinere qncunq; ad ɔmodū, sp tn hēt iura directa q ab ipso sunt inseparabilia. vn si aliud admittat, non hēbit iura directa, sed solū vtilia. vn impossibile est aliū hrdem esse, sed solū bo. pos. & oī iure. verū q q hrs semel fuit sp remanet hrs quo ad iura directa. dēs scire iure antiquissimo, si hrs adibat hrditatem, tenebat creditorib. & legatariis sm modū traditū. vt ff. ad Treb. l. 1. §. si qs quadringenta. hodie hēmus duas ɔstōnes, vnā C. de Iude. l. sanci-
3 mus. † si hrs adiuit, deliberatē, & non petita deliberatione, & fecit inuentariū, hēt istud ɔmodum qd quartā detrahit de legatis, & fideic. nec tenebit creditorib. hæreditariis vltra vires hrditatis. Si adiuit deliberatē, id est si non fecit inuentariū, tenet omnib. legatariis insolidū creditorib. vltra vires hrditatis. Pone, petiit deliberationē, & fecit inuentariū, & sic deliqt in vno ɔ formā illius l. sancimus. qa vult lex illa, q deliberatē adeatur hæreditas, & q sic fiat inuentariū, hoc casu tenebit oībus creditorib. insolidum sed non legatariis, imo detrahit fal. vt C. de iure delibe. l. scimus. §. isti vero post. & §. pen. si vero non fecit inuentariū, & petiit deliberationē: tunc peccat ɔ vtrunq; dictū illius legis, & iō punit, qa tenetur creditorib. insolidū, & vltra iura bonorū hæreditariorum, & non detrahit Fal. vt in l. sancimus. §. si quis autē. & q illa lex velit ista. s. q cum deliberatione adeat, & q faciat inuentarium, dicit lex illa. §. sinautem dubius. si igitur non tenet viam legis, amittit priuilegium legis, vt hic, & C. de pact. conuen. l. vlti.

ADDITIO.

a In suis immiscere. Adde nunqd in dubio suus, & necessarius psumant immiscere. Bar. in l. nam hoc. ff. de leg. 1. Aduerte tn, q suus abstinens se ab hrditate pris pōt infra trienniū abstentionē suā reuocare si bona patris non sunt alienata, secus in emancipato sm d. Ias. in l. filio pater. ver. item propter. ff. de leg. 1. allegat l. fi. C. de repu. habetur. in l. si quis suus. ff. de iure deliber.

1 *Ratihabitio mentalis non inducit obligationem.*
2 *Cogitatio mentalis nullo actu declarata, nullam inducit obligationem.*
3 *Institutus si dicat, volo adire, an dicatur hæres.*
4 *Electio valet, si quis dicat, volo eligere.*

§. Item extraneus. Ibi dr, q ēt hrs exneus institutus in testō, vel ab itestō vocatus ad hrditatē legitimā nuda volūtate, pōt esse hrs. dt gl. sup verbo, nuda. oportet tn, q extrinsec9 declaret aliquo mō. h. d. gl. & bn, sed
1 nescio vtrū iure hoc aduertat. ¶ † Vn qrit, nunqd ratihabitio mētalis nullo mō expssa iducat oblonem: Pone aliqs gessit negotia mea, ego ratū habui, null9 scit nisi ego, & Deus, nunqd hēat effectū inducēdæ oblonis. Vel donaui alicui in mēte mea, si nō pt cōstare si indicat oblonē, talis mētalis cogitatio, si venirē ad ɔfessionem, teneret soluere, ex quo essem obligatus. dic, q non sum obligatus. vn volūtas, q ɔstare nō pt p actū aliquē exteriorē de iure nullā inducit oblonē. sic intelligo leges, q dnt ius non deficit, sed probō deficit. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. legauit testōr Titio fundū, nescit de quo intellexit. dnt doct. ius nō deficit, qa vni est fundus qsitus, sed probō deficit. imo dico, q nullū est qsitum ius fundi, als inconueniēs sequeret, si dicas ius est qsitum vni, ergo certū est hrdem nō esse dnum, ergo si caderet a possessiōe rei legatæ non hēret rei vend. vt ff. de nego. gest. l. Pōponius. §. sed & his. vn intelligo legē illā sic in possessione ius non deficit, quia si esset certū de quo sensit testōr, planum est, q ei acquireret, sed ex
2 quo non pt esse certū, nulli qritur, vn dico, q † cogitatio mētalis nullo actu declarata, nullā inducit oblonem. vn q cogitat esse hæres nō est hrs, nisi aliquo actu declaret, vt si facit ea, q ppriè sunt hrdis, vt coli vineas, terras, vt ff. de acq. hær. l. pro hrde, hoc verū de eo q nō pt esse p ius ciuile, sed q p ptorium, vt ff. de bo. pos. s. p istos actus nō obligat. vt C. de iur. delib. l. 1. vn Dns dni mei dedit consiliū cuidā mulieri, ipsa erat cognata cuiusdā defuncti, coluit vineas, reparauit domos hrditarias, veniunt postea creditores, ipse dt, qd non est heres, quærit, an p istos actus videat hrs? dicebat q non, vn p istos actus animus adeundi probat in suo non emācipato. dico, q hodie cognatus de iure ciuili pōt adire, vnde per istos actus obligat nisi protestet, vel als probet de gria volūtate. vt ff. de acq. hære. l. pro hærede. quia nō pōt esse bo. pos. nisi prius petita bon. pos. hodie nisi prius agnita, vt C. qui admit. ad pos. l. pen. & ideo per istos actus non vr agnouisse hrditatem, planum est q adeundo fit hrs, vel alio mō declarata volūtate sua, q velit hrs esse. sed si dicat volo esse hrs, nūquid est hæres, dico, q sic, qa
3 esse heres, est declaratio voluntatis adeundi. † Sed pone, dicit volo adire: dicunt quidā, q non est hæres, quia non sequitur, volo currere, ergo curro, sic ego volo adire, ergo adeo, & respondent ad arg. volo currere, ergo curro, quidam sunt actus voluntarij, vt vendere, emere, in illis verum est, qd sequitur, volo vendere, ergo vendo, sed currere non est actus meræ voluntatis, imo exi-
4 gitur alius actus, nō sola voluntas posset. † Istud esset vtile in electionib. si querat ab aliquo vis talem eligere, & dicat volo ipsum eligere, tn valet ac si diceret, eligo talē. de hoc habes C. de ɔhen. emp. l. in ementis. Pone, dicit institutus, nolo esse hæres, nūquid repudiat. dico, q nō ille qui deliberat, potest dicere, nolo esse hæres, dum deliberat si velit esse hæres. sed si dicat volo non esse hæres repudiat. vt ff. ad Treb. l. filij. §. 1. vnde non est idem dicere nolo, & non volo. alij dicunt, q nomina, & verba transposita idem significant. certè non est idem de vi verborum, & tamen periculosum esset hæredi dicere, non volo esse hæres: quia minus confuso sermone loqueretur. arg. C. de do. promi. l. vlti.

De legatis. Rub.

1 *Legata, an sint pars testamentorum.*
2 *Legatum petitur tribus actionibus, & quando.*
3 *Legatæ rei dominium, quando transeat directa via in legatarium.*

Post hæc videamus, &c. Quidam dicebat, qd testū non valet sine legatis, qa caput non valet sine mēbris. Instō est caput testi, aliud est expssum j. e. §. an hrdis. ergo cū daret mēbra, hæc sunt legata, qa testm licet sit ibi instō, nō valet, nisi sint ibi legata, als esset ponere caput sine mēbris. dico, qd in duob. verbis pōt fieri testm, Titius hrs esto, vel sine liberis esto. vt ff. de hær. inst. l. 1. §. qui neq;. dt litera de testis, q sunt via acquirendi vnlr, imo dēt dicere de aliis viis acqrendi p vniuersitatem sm qd promisit s. p quas psonas nobis acquirit. §. fi. sed hoc nō facit, imo de legatis, q sunt via particulariter acquirēdi. dt, eo
1 † quod legata quasi eadē sunt, imo pars testōrum, iō post tractatum de testis tractat de legatis, & ita not. quod q penè eadē sunt, i ɔstōne ponenda sunt, vt C. de vet. iur. enuc. l. 2. §. ne aūt, qa liberis. & hæc est optima ɔtinuatio, q penè eadem sunt, & c. in ordine ru-
2 bricarū, licet dt gl. † qd legatū qbuscunq; modis sit relictum. petatur trib. actionib. vt C. cōia de leg. dicebat dns meus, qd ipse vidit, qd imo eadē, qa agebat psonali actione ex testō, & hypothecaria. dicit gl. hoc est impossibile imo vna tm dēt eligi. vt ff. de le. 2. l. cum filius. §. variis. dico falsum. lex illa non dicit, qd psonalis, vel hypothecaria possit intentari simul. §. ille variis, loquit de rei vend. & de psonali ex testō. & in illis dicit, qd nō pnt intentari simul, de hypothecaria qūo loqueret, qa hypotheca tpe illius §. non hēbat locū, sed per l. 1. C. cōia de leg. fuit introducta dies, qd per iura allegata electa vna tollit alia. ff. de tribu. l. qd in hæredē. §. eligere. cum concor. & sic psonalis, & hypothecaria non pnt simul intentari. licet rei vend. & hypoth. vt in auth. de fideicom. §. sed ne ad res. & hoc modo gl. ff. de reg. iu. l. nemo. §. quoties iura, q dnt, quod vna eligit, verum est constitutis ad rem, vn rei vendi. & personalis ex testō simul non ɔpetunt, sed altera illarum, & hypothecaria sic: qa licet sint per eundē, non tn ad idē. Dicit glo. ad hoc, vt ɔpetant istæ tres actiones pro legato, oportet qd sit legatum in specie, & res sit testatoris, sic esset in gnē, licet testatoris, non ɔpeteret rei vend. si ex testamento, & hypoth. qa cum est legatum in gnē, nō transit dominiū, & est incertum legatum alternatiue, habet ne locum rei vendicatio? Dico, quod non in l. si in rem. ff. de rei vend. nam in oblone est alternatio nō in dominio, argu. l. cum is. in fin. ff. de condi. indebi. Item si sit alienum quod est, legatum, habet locum rei vendi. Hoc planum est. Sed pone, quod corpus legatū est hæredis, potest ne testator transferre dominium:

minium in legatarium? Dico, quod non C.coia deleg.vn non pt directo legare libertatē suo hrdi, sed p fideicōmissum. De hoc hetis j.de sing.reb.p fidei.§.libertas.Illę duę hypoth.& psonalis nōne se cōcomitant oī casu? dico, quod sic.Gl.dt contra, & inducit leges qd non simul se comitantur. Testor suo debitori legat liberationē si habeat actionē psonalē ex testō, vt liberet, nō tn hēt hypothecariā. l.quod mihi.ff.de lib.leg.ff. vt in pos.leg.l.1.§.si debitoris.1.l.de hoc nihil dt.facit ad hoc apparatus ibi.Facit rō illius legis, sed tpe illarum legū hypoth.erat oīmō incognita, sed inducit p.l.1.C.coia deleg.gl.op. hic p legato hēnt locū tres actiones. contra psonalis non cōpetit ad rē meā, ergo si sit res legata legatarij, & hēt rei vendi.nō pt ei cōpetere psonalis ex testō. dicit gl. quod psonalis cōpetit, hoc est rōne possessionis. Sed contra, possum agere actione depositi, q psonalis est, & rei vend.contra depositariū, & tn depositarius non possidet, sed deponēs. & quod possit intentari depositi, & rei vendi. probat ff.de rei ven.l.officiū.ff.de pec.l.deposui.& ff.de priui.cre.l.si ventri.verū est, quod psonalis, q nō intentat ad dandū, & rei ven. pnt simul intentari, vt depositi, & rei ven.vel ex testō, & rei vend. Sed cōdictio intētat ad dandū, sed certi cōdictio hēt locū, p legato.ff.si cer.pet.l.certi cōdictio.§.cōpetit hæc actio ex cā legati, & rei ven. p legato cōpetit ergo psonalis, si intentat ad dādū, & rei vēdicatio cōpetūt. Quidā dnt, quod certi cōdictio hēt locū cū legata est pecunia, & tūc cū fit legatū gnis n hēt locū rei vēdicatio. Possum dicere quod in legatis certi cōdictio cōpatit se cū rei ven. quō rndet ad l. vltimā.ff.vsufr.quead.caue. vbi dt nemo cōdicit rē suā pterq̄ à fure, in dote dicā, & in testō fallūt rlæ, qa p parte sua nemo hēt vn pignus rei suę nō valet.de reg.iu.l.neq; pignus.vn mulier est dña donōnis pp nuptias.s.de donatio.§.1.& C. de iure dotium.l.vbi. & sic fallunt rlæ in dote fauore dotis. sic dicam, quod fallunt fauore testī.ad legē vltimā ff.vsufr. quemadmo.ca.dicā, nemo cōdicit rē suā pterq̄ à fure, rē suā factā iure cōi, sed iure singulari, vt in testō, vn sine tradōne transfert dñium in legatariū, & hoc iure singulari.Dico, quod rei vēdicatio, & cōdictio se cōpatiūtur, hoc fauore testī, & dico et, quod acquirit dñium directū, vn fauor nō excludit cōe auxilium.& iō rei vendicatio, q cōpetit legatario fauore, seu iure singulari non excludet cōe auxiliū.s.certi cōdictionem: vnde rei vendicatio, vbi cōpetit singulari iure, se cōpatit cū certi cōdictione.C.de don.q sub modo.l.1.nec scio qs fauor hic est contra l.vltimam.ff.vsuf. quemad.ca.Vnde dico, vt primi dixerunt, quod nō hēt locū cōdictio, qn est legatū, pro quo hēt locū rei vendicatio, & qn legatū generis, vt pecunia.¶ §.nō solum aūt.&c.Hic tractat de rebus legatis, q res possunt legari.Dicit gl.Non refert legēt res testōris, vel hrdis.qa indistinctè, siue sciuerit testator rē suā, vel hrdis, siue ignorauerit, ex quo sua est, vel hrdis sine distinctione sciæ, vel ignorantiæ valet legatum, & hoc est verū, qa nō est distinctio in hoc, siue sciuerit, vel ignorauerit cum legat testator rem suā, vel hrdis.sed

3 aduerte in alio bene est dña.† Quia si testator legat rem suā, dire
a cta via transit dñium in legatarium, sed si rem hrdis non: a vnde non hēt locum rei vendicatio, sed psonalis ex testamento.Si res legata sit cōis testatori, & alij, distinguit gl.q̄tum ad illā partē, quę est aliena: qa si fuit testator sciens, valet, si ignorans non.Dico, quod malè dicit gl.qa si legat res cōis indistinctè pro parte aliena, siue fuerit testōr sciens, siue ignorās illā partē esse alienā, non valet legatum, pro parte, q fuit testatoris indistinctè valet.Hoc dicit.l.5.§.1.ff.de leg.1.& est mirabile, qa si testator legat rem totā alienā, & si sciens legauerit, valet.Hoc est contra illā rlam.Qd iuris est in toto quo ad totū, idē iuris est in parte quo ad partē.ff.de rei ven.l.quæ de tota.Sed q est rō diuersitatis si dico, lego rem alienā, qua rōne valet ī vna parte, eadē valet in alia, iō cū distinctione sciæ, & ignorantiæ valet in totū.s.cum scit testator alienā, al's in nihilum.s.cū ignorauit alienā.sed sic nō est qn res est cōis: qa qua rōne valeat in vna parte, eadē rōne in alia, immo refert legatū ad illam partē, in qua testator habeat ius.Et quod ita sit, quod qn testator hēt ius in re legata, quod refertur legatū ad ius, quod nō hēt testator, habes ff.de leg.1.l.si domus.§.fi.facit ad istā rōnem.ff.de fun.instr.l.si fundus. Cum testator legat rem alienā sciens alienā, valet legatū, & hrs cogit emere.Intellige si pōt eam iusto ptio emere, hrs compellit redimere: sed si non posset eā rē aliquo mō, vel immēso emere, vt domus regis ista paria sunt.l.non dubiū.ff.de leg.3.§.fi. tūc nō tenet ad æstimationē, & valet legatū. patet lra si res aliena legata sit, & hoc scit testōr, quod sit aliena, hrs cogit emere.Sed contra: qa nemo cogit emere, vel vendere.vt C.de contrah.emp.l.inuitum.& C. de iur.delib.l.nec emere. hæc est opi.pueri dicit gl.spāle est, illud falsissimum est si promisisti mihi rem alienā nōne cogeris emere: Certè sic.Vnde verum est, quod inuitus non cogit emere, nisi precedat pctus, vel quasi, ex quo nascatur oblo, ex qua compellet, vnde hic est ius cōe, vt compellatur emere, nec est spāle, & alius casus vbi quis compellitur emere. vt C.communi diui.l.1.§.fina.

ADDITIO.

a ¶ Rem hæredis non.Adde Bar.in l.si hrdis.ff.de leg.1.vbi dicit, qd dñium rei legatæ nō transit recta via in legatariū, qn res hæredis est legata.Vide Bar. in l.à Titio.ff.de fur.in l.seruū fiuj.§.si qs rem.ff.de leg.1.Aduerte tamē, quod dominium in legato alternatiuo non transit nisi à tempore electionis. Vide per eundem in l.si quando quis.ff.de lega.1.

1 *Legata re aliena, quæ non est in commercio, non valet, nisi constet de voluntate testatoris, quòd voluerit æstimationem præstari.*
2 *Legari potest res aliena.*
Legari, an possit res hostium, & quæ nunquam fuit nostra.
3 *Et quid si stipuletur rem, quæ nunc est hostium, quæ nunquam fuit nostra.*

1 §.Sed si talis res sit cuius, &c.† Hic distiguit gl.si legata fuerit res aliena, cuius gnaliter nō est cōmerciū, al'r non valet legatū, nec vt res pstetur, nec vt æstimatio, nisi probet voluntas testatoris, quod voluerit æstimationē pstari.vt ff.de leg.1.l.si qs inquilinos, Sed si alicui sit cōmercium, sed nō hrdi, non impedit legatū.l.mortuo boue.ff.de leg.2.§.Labeo.sed si sit cōmercium rl'r, & et hrdi sit cōmercium nō legatario.gl.distinguit, aut nō est cōmercium ipsi legatario rei legatę pp eius vitiū, vel pp facti diuersitatē: qa legatur mācipium Christianū, & ipse est Iudæus, tunc neq; legatū valet, neq; æstimatio ipsius rei dat, & hoc indistinctè.vt C.de Iud.man. cip. Christia.l.1.& ff.de leg.2.l.mortuo.§.Labeo.ff.de verb.obl.l. multum interest.Aut legatarius non hēt sibi cōmercium rei legatæ.s.militię pp status condōnem, qa seruus, vel corporis vitiū, vt qa dandus est legatarius, & legatū est stipendium cursoris, & istis duob. casib.dt gl.si testōr sciuit vitiū legatarij pstatur æstimatio, al's nō, vt ff.de leg.3.l.fideicōmissa.§.si seruo alieno.& ff.de leg.1. l.filiusfa.§.si qd alicui.Ego dico, vbi nō est cōmerciū legatario ipsius rei legatæ pp vitium corporis dummō sit capax, rl'r, indistinctè valet legatum.Sic intelligo l.filiusfa.§.si quid.Sed vbi legatarius nō est capax sibi, vel alij, vt seruus, tūc legatum valet cum distinctione sciæ, & ignorantiæ. Facit ad pdicta l.multum interest.

2 ff.de ver.obl.† Res aliena pt legari, adeo dt gl.qd pt legari res hostium, & q nunq̄ fuit nra.De illa, q fuit nostra, sed nūc est hostiū,

3 non est dubium, aliud in contractib.† Vn si stipulemur rem, quæ nunc est hostium, q nunq̄ fuit nra, non valet stipulatio.ff.de ver. obl.l.liber homo.ita dt gl.Sed q est rō diuersitatis in legatis, & cōtractib.Gl.nitit reddere rationem: qa in stipulationib.inspicitur initium.ff.de verb.obl.l.si filius.& in legatis inspicitur tps cessionis. ff.de reg.iur.l.q legata.Vn cum stipulat quis rem, q nunc est hostium, inspicitur tps stipulationis, & iō cum sit nunc hostium, nō valet stipulatio, sed cum legatur res licet nunc sit hostium, tn tpe cessionis poterit esse nra, & iō valet legatum de re, q tpe quo legatur est in hostium ptāte.Si vis dicere, quod inspiciat dies cedentis legati nisi legat res hostium, & regula Catoniana dicit, quod legatū non valeat si testator non decederet incontinenti, ex postfacto conualescere non pōt, & tu confiteris, quod ex quo legat res hostium, si statim decederet testator, non valeret legatum, quia si decedat tardius, & tūc esset sua, ideo valet legatum.Vnde si intelligeres regulam Catonianam, quod non valet legatum tpe quo legatur, pp conditionem rei legatæ, ex postfacto conualescere non potest, verissimus est intellectus, & nunqd hic intelligere regulam Catonianam si tunc non valet.s.tpe quo legatur, nec ex postfacto conualescere pōt.hoc est, qd probat ff.de reg.Ca.l.prima.vnde quantum ad hoc idē posset dici in legato, & cōtu.Vnde si quæreretur de re, quæ nunc est hostium, an possit legari si aliquando fuit nostra.idem, quod in contractu, quod non valet.

1 *Legatum rei alienæ valet si sciuit testator alienam, sed si ignorauit non valet.*
2 *Patrimonij sui vires ignorare nemo præsumitur.*
3 *Legatum rei alienæ sciente testatore alienam, an valeat de iure poli.*

1 §.Quod autem diximus.† Hic dicitur, Si legata fuerit res aliena, valet legatum, si sciuit testator alienā, & si ignorauit, non: nisi ille cui legauit esset persona coniuncta. & in dubio incūbit onus probandi ei, qui dicit.Ratio bona, qa qui agit, ei incumbit onus probandi, sed non ad propositum: quia si possideret rem legatā, legatarius cui legata est res aliena, nec esset persona cōiuncta, & cōueniretur ab hrde petente rem illā, tenetur probare testatorem sciuisse alienam, quia semper psumitur ignorare, qa non probat scire.vt ff.de probationib.l.verius.Sed opponit, & ostenditur, qd semper testōr sciuerit alienam, quia aliena est, & nunq̄ ignorarit

2 suam, quæ sua est:† quia nemo psumitur ignorare iura pīmonij sui.vt C.de rescin.vend.l.qsquis. Dicendum, qd si res esset testatoris, ex suo cōtu non præsumeret ignorare suā esse, sed si procurator suus erat, & si non hēt eam ex suo cōtu, sed alieno, vel obuenit ei ex successione, tunc pōt ignorare probabil'r rem esse suā, q sua est.Itē si procurator testatoris vendidit eo ignorāte, & sic sua nō est, sed aliena, & probabil'r credat eā esse suā, q sua est, vn concedo, quod nisi sit rō ignorantiæ nō psumitur ignorare rem suā, esse suā, vel alienā, vn non tenet probare legatarius, nisi, qd testator emerit, vel vendiderit, ad hoc, qd psumatur scire esse suā, vel alienam: quia de facto suo non psumitur qs ignorans.vt ff.pro suo.l. vltima.Dr hic, qd

3 † legatū rei alienæ si sciuit testōr eam esse alienam, valet, & cōparabit eam hrs.Quædā decretalis dicit, qd non valet legatum rei alienæ, & redditur rō.Decretalis dicit, qd iure

De

Dei, non iure fori. Videre volumus vnde p̄supponit illa decreta-
lis, ꝙ qñ dicit lex illa, q̄d p̄t legari res aliena, q̄d auferẽ vero dño,
daretur legatario ſm voluntatem teſtatoris. Illa decretalis eſt ex-
tra, de teſta. cap. filius. Sed certè ſi maior centum annorũ promul
gaſſet illam decretalẽ, eſſet dignus reprehenſione, vñ non eſt in-
tellectus illius. Illa decretalis procedit dato, q̄d valeat legatũ rei
alienæ, quã ſcit teſtator eſſe alienã ſm, q̄d vult iſta lex, ex hoc nul
lum fit præiudiciũ dño rei: q̄a hr̃s teneẽ emere, & ſi non vult ven
dere, dabit æſtimationẽ legatario. Certè hoc eſt bñ de iure poli.
vñ illa decretalis ex mera ignorantia iſtorum iudicum fuit facta.

1 *Legata res ſi efficiatur legatarij ex cauſa lucratiua, an valeat.*
2 *Res ĩ obligatione dãdi licet ſit perẽpta, an poſſit peti, vel æſtimatio, vel vtraq;.*
3 *Libellus de legato rei alienæ qualiter debeat formari.*
4 *Libelli concl. in legato rei alienæ, qualiter fieri debeat.*

1 §. Si res aliena. †Hic dr̃, ſi legeẽ res aliena, & fcã eſt lega-
tarij ex cã lucratiua, non valet, pp r̃õ̃am, q̄
d̄t impoſſibile eſſe duas cãs lucratiuas ĩ eandẽ pſonam ꝯcurrere,
& in eadem re ſimul. Si ãt fcã eſt legatarij non ex cã lucratiua, ſed
ex cã oneroſa, tũc p̄t ꝯſequi legatarius pretium actione ex teſtõ.
& d̄t gl. cautè dicit ꝯſequi, q̄a nõ petiẽ pretiũ ſed res, licet rẽ hẽat,
& ſic notabis duo ſpãlia. rem hẽo, & rem peto. Vñ legatarius, cui
teſtator legauit rem alienã ſciẽs alienã, emit, & ſic habet eam ex
cã non lucratiua, & eam petit. Itẽ no. aliud ſpãle, ꝙ rẽ peto, & pre
tiũ ꝯſequor, vñ aliud petiẽ, & aliud conſequiẽ. Iſta duo ſpãlia vñr
ꝯ̃ria, rem peto, & rem hẽo, vnũ peto, & aliud ꝯſequor. Vñ queriẽ,
2 quæ eſt rõ iſtorũ? Dico, ꝙ rõ iſtius, rẽ peto, & rẽ hẽo, eſt ꝙ † illud
dẽt peti, q̄d eſt in obl'one. res ſp eſt in obl'one dandi, & rõ res ſp
peteẽ. Et ſi l'e, teneor tibi ad Stichũ, Stichus mortuus eſt, poſt mo-
ram, adhuc Stichus eſt in obl'one, & iõ peteẽ Stichus. ff. de verb.
obli. l. ſi ſeruum. §. effectus. Vñ aduerte, mortuo Sticho poſt mo-
ram, adhuc Stichus peteẽ, & non cadauer: q̄a ſi peteretur, accipe-
retur in ꝯuicio. Vñ Sticho mortuo, Stichus, eſt nomen hominis:
q̄a petitur Stichus. & iſta ſunt optima argumẽta, q̄a Cæſare mor-
tuo hæc ſit vera, Cæſar hõ eſt: q̄a Cæſar eſt nomen hoĩs mortui,
vñ eſt in petitione. Sed cũ Stichus mortuus ſit, non poſſet eſſe in
ſol'one: iõ æſtimatio veniet in ſol'one, & in ꝯdemnatione, q̄ ſil'r
proxima eſt ſol'oni. Vñ hæc eſt rõ, ꝙ rem peto, rem habeo: q̄a res
ſp eſt in obl'one. item q̄a res ſolui non p̄õt, q̄a eam habeo, rõ eſt
eius, ꝙ aliud petiẽ, & aliud ſoluiẽ. vt ff. de confeſ. l. Iul. Vnde ſicut
in caſu, qui dictus eſt, interitus rei non facit quominus res ipſa, q̄
interiit ſit in obl'one, ſic poſſibile eſt rem quam habeo mihi dẽri,
ſed q̄a habeo eam ex cã non lucratiua, fingit ius, q̄d eam non ha-
beat. Vñ hic veritas facit, ꝙ res mea ſit, & mihi dẽatur ſi conueniẽ
ad ſol'onem, & ꝯdemnationem, cũ ſit mea ſm veritatẽ non p̄õt
mihi dari: ideo eſtimatio venit in ſol'onem, & in ꝯdemnationẽ, q̄
proxima eſt ſolutioni. Iſta ſufficerent q̄tum ad intellectum literę
iſtius. tñ gl. vult proſeq̄ iſtud ſpãle, rem peto. Hoc ꝯtingit in qua-
tuor caſib. Tertius caſus eſt vbi rem habeo, & rem peto, vt ſi ven
didiſti mihi rem, & tradidiſti, ſed nõ cauiſti de euictione, poſſum
rem petere, & ita licet rẽ habeã, q̄a tñ deeſt ius circa eã. Sed qua-
re non ago ad ius illud, q̄d deficit? Vr̃, ꝙ non debeã agere ad rem,
q̄a illã habeo. Ad q̄d peto, q̄d habeo? Sed deberem agere ad ius il
lud. ſ. quod mihi deficit. Rõ eſt, q̄a de illo iure nõ erat ꝯ̃cta obliga
tio ſeparata, ſed erat ꝯ̃cta obl'o de re cum ſuis vitiis. Aliud ſi mihi
dẽs decem: q̄a tota decẽ, & partes eius ſunt ſoluta in obl'one, &
iõ ſi mihi ſoluta ſint q̄nq; fit liberatio in q̄nq; ſolum. De quarto
caſu in quo rem habeo, & rem peto, dubiũ eſt, vt ſi ex ꝯ̃ctu ſtricti
iuris dẽs mihi Stichũ, puta ex ſtipl'one, ſoluis mihi Stichũ, & do-
lo tuo factũ deteriorẽ: licet Stichũ habeã, tñ agam ꝯ̃ te de dolo,
& petã Stichũ per actionẽ de dolo, vt damnũ illud reſarciaẽ. & ſi
mihi debeẽ ex ꝯ̃ctu bonæ fidei, puta emiſſem, & eſſet mihi ſolut⁹,
petã non Stichũ, licet hrẽm actionẽ ex eo ꝯ̃ctu. ſ. non, vt mihi dã
num reſarciretur. Pone ergo vbi mihi deẽẽt cautio de euictione,
dediſti mihi fundũ. rẽ hẽo & rẽ peto, q̃uo formabiẽ libellus? dicã
ne ſic, promiſiſti mihi fundũ, vñ peto fundũ, vel pone in caſu nr̃ę
3 legis. † Si legata mihi fuerit res aliena, puta Stichus, & eum hẽo
ex cã non lucratiua, q̄a emi eũ, rem habeo, & rem peto, vt habeã
æſtimationẽ, vel pretiũ, vt d̄t lra, non vt rẽ habeam. q̄a ipſam ha-
beo, q̃uo formabo libellũ, dicã ne ſic, In teſtõ in quo es hr̃s inſti-
tutus, legatus eſt mihi Stichus, vñ peto Stichũ. Libello ſic conce
pto impoſſibile eſt aliud venire in ꝯdemnatione, quã rem ipſam.
Dẽt ergo ſic formari, narrabiẽ ſic factũ ſicut ſe habet rei veritas,
& ꝯcludeẽ, vt ex modo ꝯcludendi iudex inſtruaẽ. Vnde dico ſic
ꝯ̃ hrdem. legat̃ res eſt mihi in teſtõ eius, cuius es hæres, ſeruus Sti-
chus, illum Stichum ego emi, vñ peto Stichum, ꝯſequor pretiũ:
vñ non peto Stichum, vt habeã Stichũ, q̄a illũ hẽo, Stichũ petã,
vt pretiũ hẽam. Ex libello dẽt iudex inſtrui qual'r dẽt ſñiam pro-
ferre, ad primũ modũ formandi libellũ non inſtrueret iudex niſi
ꝯdẽnaret in p̄tiũ, ſed in ip̃m eſſe tñ, ſed ſcdm modũ ſm inſtruiẽ, vt cõ
dẽnet in p̄tium, vel æſtimationem. Vnde dico indubitanter, ꝙ in
narratione dẽt fieri mẽtio emptionis, vel illius cauſæ, pp quam
4 oportet venire pretiũ in condemnationem, & dico, ꝙ † licet de
prætio poſſit omitti in concluſione, ſecurius tñ eſt, vt ſic ꝯclu-
daẽ, Peto Stichum, vt ꝯſequar p̄tiũ. vñ d̄t lex, Peteẽ fundus vt d̄ e-
uictione caueaẽ, ñ peteẽ fundus, vt fundus habeatur, q̄a iam hẽa-
tur, ſed vt habeatur, quod deeſt. ff. de ver. obl. l. Iulianus. §. j.

1 *Cãæ lucratiuæ plures non cõcurrunt in eadem perſona directè, ſed per obliquũ.*
2 *Legare coniunctim qualiter cognoſcatur, & qualiter diſiunctim.*
3 *Legatum deficiens, quando accreſcat coniuncto.*

§. Hac ratione, ſi ex duobus, &c. Si fuerit
mihi res
legata ĩ teſtõ duorum, puta teſtĩs duob. legatus ẽ mihi Stichus, ſi
ex primo teſtõ ꝯſecutus fui rẽ, poſtea ex alio ñ poſſum ꝯſeq̄ æſti
mationem: ſed ſi ex primo peterem eſtimationẽ, ex alio poſſum
petere rẽ. Sed ꝯ̃ iſtud eſt ff. de leg. 1. l. huiuſmodi. §. 1. vbi dr̃ ꝯ̃riũ,
q̄d ſi ex vno primò peterẽ æſtimationẽ, ex alio non poſſum pe-
tere rẽ. dđm eſt, ꝙ hic loq̄ẽ vbi legata eſt res eadẽ ĩ teſtĩs diuerſo-
rũ, q diuerſi reputãẽ. ĩ l. ꝯ̃ria ibi fuit legata res ea. in teſtĩs diuerſo-
rũ q diuerſi reputãẽ vn⁹, vt ſunt hrs, & defunctus. hæres. n. cũ de-
functo reputaẽ eadẽ pſona, vt in auth. de iureiu. à mo. p̄ſti. in pn.
Dr̃ hic, ꝙ legat⁹ fuerit mihi Stich⁹, poſtea ſi ꝯſecut⁹ fuero Stichũ
p donationẽ, ñ poſſum petere Stichum ex teſtõ, vñ legatum e-
uaneſcit, impoſſibile eſt duas lucratiuas cãs in eadem perſona,
& circa eandem rẽ ſimul concurrere. Sed ꝯ̃ ff. de leg. j. ſi ſeruus le
1 gatus. §. j. † Dicendum eſt plures cãæ lucratiuæ non ꝯcurrunt in
eadẽ perſona directè, ſed p obliquum ſic. Vñ hic habuit legata-
rius ex cã donationis. ſ. per ſeruum. vel verius, nec ibi ꝯcurrunt
duæ cãæ lucratiuæ, nec directò, nec p obliquum. Vñ dr̃ ibi, q̄dã
legauit mihi Stichum, deinde donaẽ ſeruo meo, adhuc remanet
mihi actio ex teſtõ. Sed ſi habeo ratum, ꝙ donatũ eſt ſeruo meo,
nõ dicit lex illa, ꝙ prima actio ex teſtõ manet: quia ſi ratum ha-
beam donationem factã ſeruo meo, non agerẽ ex teſtõ. Vñ duæ
cãæ lucratiuæ in eandẽ pſonã, circa eandẽ rẽ nec directò, nec p
2 obliquũ ꝯcurrunt. † Si eadẽ res duob. &c. Cõiunctim legare eſt
triplex, re tñ, puta ego lego tibi fundũ, deinde dico Meuio, lego
tibi eũdem fundũ. hoc eſt legare diſiunctim verbis, ſed coniun-
ctim re: quia tu & Mæuius in eadẽ re legata eſtis ꝯiuncti. Sed ſi ſi-
ne interpellatione diceret, Sæio lego fundũ, Titio lego fundum
q̄d nulla fieret ſeparatio, poſſet dubitari, an eẽnt ꝯiuncti verbis;
q̄a re ſunt ꝯiuncti. De hoc nulla eſt dubitatio, nec mireris, quia
dicerẽẽ coniũcti verbis, & cũ non ſit copula, quia ſi dico ſic, Ti-
tio Meuio lego fundũ, ꝯiũcti ſunt verbis, & forte idẽ eſt qñ dico
continue ſine pẽſatione, Titio lego fundũ: Mæuio lego fundũ.
Et hoc vr̃ velle l. ſi ita quis hr̃des. ff. de hære. inſti. Verbis tñ ſunt
coniũcti ſi dicam ſic, Titio lego fundũ, & Mæuio lego aſinum.
Iſti ſunt coniuncti verbis, & non re. Quæſiui al's, vtrũ inter iſtos,
q ſunt ꝯiuncti, vt dictũ ẽ, hrẽt locũ ius accreſcẽdi. Dixi al's ꝙ ſic,
q̄a verbis ſunt ꝯiuncti, & illa ꝯiunctio, q̄ ẽ verbis tñ, vel re tñ, ẽ
ſufficiens tñ iuris accreſcendi. Ipſi ponunt aliud exẽplum qñ a-
liqui ſunt ꝯiuncti verbis tñ, & ita dixit teſtõr, Titio lego dimidiã
fundi, & Sæio aliã dimidiã. Cõiuncti re, & verbis. vt ſi dico ſic, Ti
tio, & Seio lego fundũ, & iſta ſunt exẽpla. Sed pone ſic, duo ſunt
hr̃des, nũq̄d ſi dicã ſic, q̄ſq̄s mihi hr̃s erit vel quicunq; mihi erit
hr̃s, hẽat fundum, nũquid iſti ſunt cõiũcti re, & verbis? Dico ꝙ il
li qui veniunt ad legata p hoc ſignum quiſq̄s. ſunt diſiuncti ver-
bis. q̄a q̄ſq̄s diſtributiuum eſt. al's ñ ẽ dubitatio l. vlt. C. de imp. &
aliis ſub. vbi dictum fuit, quiſq̄s mihi hr̃s erit, & Mæui⁹ ex̃ne⁹ fi-
lio meo impuberi hr̃s eſto. Cõiuncti re, & verbis hẽnt vicẽ vni⁹,
vñ dubitaẽ, nũq̄d oẽs hr̃des, q veniũt p hoc verbũ, q̄ſq̄s, veniũt
in vnã dimidia, q erat ſubſtitutus filio ĩpuberi: dic q̄d nõ, imò ve
niunt ꝓ virili. Reſtat dubitatio, q̄d illi qui veniebãt p verbũ quiſ
quis videbãẽ ꝯiũcti verbis, & ſic venire tanq̃ vnus. Sed pone, di-
co ſic, vobis oĩb. & Titio lego fundũ, nũquid illi plures venirẽt
in vnã dimidiam, & Titius in aliã, ſi diſiũcti venirẽt in portiones
q̄libet ꝓ virili: Dico ꝙ ſi dicereẽ demõſtratiuè, vobis oĩb. veni-
rẽt illi continẽti p verba illa vobis oĩb. tanq̃ diſiũcti ac ſi ꝓpriis
noĩbus noĩarẽẽ: q̄a demõſtratio vice propriorũ nominum fun
giẽ, vt ff. ſi cer. pe. l. certũ. ſed tolle demõſtrationem illã vobis, &
ꝙ remaneat oĩb. pluralis numeri, veniunt ꝯiũcti, & ſic p nomen
vni⁹. diſtinguo; Aut ꝯueniunt plures p nomen ꝓprium æquiuo-
cũ, vt cũ dico, duo Titij, & Meui⁹, idẽ ẽ ac ſi exprimerẽẽ ꝓ diuer-
ſo, ſi p appellatiuũ dico hrdes Lucius Meui⁹, oẽs iſti hñr ꝓ ꝯiun-
ctis. vñ aduerte. Sed ſi eẽt dictũ, hr̃des mei, & Mæui⁹ habeatis ta-
le legatum, & partẽ, q̄d hr̃des mei ambo vocanẽ Titij, & hr̃des
mei ſolũ hẽbunt dimidiã, & Mæuius ſolus aliã dimidiam. Sic in-
telligiẽ l. ſi quis Titio. ff. de vſuf. accre. Si ꝓprio noĩe, duo Titij, &
Mæuius hẽatis tale legatũ, tunc q̄libet veniret ꝓ tertia: quia oẽs
ſunt coniũcti; duo Titij inuenirenẽ ꝯiuncti p pluralẽ appl'onem,
& Mæuius inuenirẽẽ coniunctus aliis p copulã, ſed ſine copula
tunc duo Titij hr̃des ſunto, Mæuius hrs eſto tunc duo Titij erũt
hr̃des in vna dimidia tñ, & ſolus Mæuius in alia tantum. Sic in-
telligitur ff. de hr. inſti. l. Titius. Vnde omnes ſunt coniuncti, qui
veniunt p numerum pluralem. ſed eſt maior coniunctio eorum
qui veniunt ſub appellatione, plures appellatiu dñr re cõiuncti q-
bus

bus legat̃ res eadẽ. Pone, dictũ est sic in testõ, lego Titio decem, & Seio decem quantũ habebit quilibet? Dices tu & quilibet, ꝙ legata sunt viginti, & quilibet habebit decẽ. Dico, ꝙ ambo non habebnnt nisi decem. Nonne dixi, ꝙ sunt ꝯiuncti re, & verbis? Ergo, qđ legatur vni intelligitur legatum alij, & sic impediũt se ꝑ cursũ, vt quilibet totũ habeat, vñ faciunt sibi partes. Si.n. eẽnt legata vni vna decẽ, & alteri alia decẽ, nõ essent re cõiũcti, sed verbis tm̃, vñ aliud est legare decẽ aliud donare. Hoc dicit l. cũ q ita. ff. de ver. obl. circa pri. & l. si ipso hre licere. §. ĩ sup pone. Si eẽt dictũ sine copula sic, lego Titio decẽ, Mæuio lego decẽ, hẽbit qlibet decẽ, sed copula media ĩducit duplicẽ ꝯiũctionẽ, & realẽ, vt ĩtelligat̃ eadẽ legata decẽ, & verbalẽ, de illa planũ est si sit legatũ duob. ꝯiũct im re, & verbis, si vn⁹ repudiat, alij accrescit. si disiũctim, si vn⁹ repudiat, hoc nõ dicit lr̃a, qđ alij accrescit. sed dic, qđ aliud totũ ꝑtinebit, vñ vbi sunt disiũcti verbis, sed ꝯiũcti re, qa sic dico Titio lego fundum, Mæuio lego eundẽ fundum, si vn⁹ repudiat, ali⁹ totum habebit, sed non per ius accrescendi. Si essent ꝯiuncti ambo, & ꝯcurrerẽt, & facerent sibi partẽ, & vnus auferret alij. & si vnus repudiaret, alij accresceret, sed hic qñ disiũctim verbis, nõ est q auferat. Vnde si vnus repudiat, alius totum habebit, sed non iure accrescẽdi, sed poti⁹ iure nõ decrescẽdi. sed vbi est legatum ꝓ partib. discretis, & sic sunt disiuncti verbis sic, Titio lego dimidiã fundi, & Sæio aliã dimidiam, si vnus repudiat, hẽt locum ius accrescẽdi, Sic ĩtell'r C. de leg. l. si Fortidianum. & C. de ca. tol. l. vnica. §. si vero ad deficiẽtis. Si sunt oĩno disiuncti re, & verbis, nõ hẽt locum ius accrescendi. Vñ incremento certa legata oportet, ꝙ hẽant ꝯiunctionẽ aliq̃, vel verbalẽ, vel realẽ: secus in hr̃dib. si dicã sic, Titius ꝓ dimidia hr̃s esto, Sei⁹ ꝓ dimidia hr̃s esto, isti disiuncti sunt re, & verbis, & hẽt locum ius accrescẽdi vno repudiãte. Hoc nõ facit ꝯiunctio, qa nulla est, sed facit hoc, qa nẽ ꝑt quis decedere ꝓ parte testatus, & pro parte intestatus: sed si sunt ꝯiuncti re, & verbis tm̃, in legatis hẽt locum ius accrescẽdi. Itẽ si re tm̃. hẽt ali⁹ totum, si ali⁹ repudiat, sed non iure accrescẽdi, vt dixi in legatis si alter est ꝯiunct⁹ vtroq; gñe ꝯiunctionis, s. re, & verbis illius cui⁹ dficit portio, & ali⁹ est ꝯiunct⁹ vno gñe ꝯiunctionis s. re tm̃, vel verbis tm̃ q ꝯiunctus est duob. generib. ꝯiunctionis ꝓfertur. Sed pone vn⁹ est ꝯiunct⁹ verbis tm̃ ei cuius portio deficit, alius re, tm̃, qs ꝓfertur? Dico, ꝙ bñ admittat̃ & h. d. l. re ꝯiuncti. si bñ intelligat̃. ff. de leg. 3. & hẽt locum ius accrescendi in portione añ acqsitionẽ deficiente. Portio deficiẽs post acqsitionẽ ñ defertur iure accrescendi. Legat⁹ mihi est, & tibi fundus, & nõ agnoui, adhuc repudio hẽt locum i⁹ accrescẽdi. Pone agnoui legatum postea deficit quacunq; de cã, non hẽt locum ius accrescendi. Fallit in vsufructu, in quo, & post acqsitionẽ hẽt locum ius accrescendi, vt ff. de vsufr. accre. l. si tibi. Hoc ẽ no. de hr̃. & fal. si plures sint instituti & vnus ñ ĩplet voluntatẽ đfuncti, ꝓ portione sua sibi auferẽ, & aliis accrescit, q̃rit ibi. gl. nunqd ĩuitis? Rñ. gl. ꝙ nõ ĩ. rñdebat, qđã recitabat mãm illã. Vñ dñs me⁹ recitabat hic sed opponebat̃ ei, aliud ẽ de iure accrescendi legatario, qa in uito nõ accrescit, sed hæredib. inuitis accrescit vt C. de ca. tol. l. vnica. §. his. illud loquitur đ iure accrescendi per dictum. C. quando non pe. partes. l. vnica. quod habet locum ante acquisitionem, sed in auth. illa loqur de iure accrescendi post acqsitionẽ. ꝙ hẽt locũ đ æqtate illi⁹ aut. đ hr̃d. & Fal. sđ ꝑ eq
3 tatẽ illi⁹ legis, qñ nõ petẽt ptes accrescit ĩuito. Dictũ est, ꝙ † legatum deficiẽs accrescit ꝯiuncto. fallit in trib. casib. lego tibi fundum, & seruo meo, in ꝑsona serui mei nõ valet legatum, & ita đficit. ñ accrescit tibi. ff. de leg. 1. l. planè. §. si ꝯiũcti. Itẽ ali⁹ cas⁹ est si tibi. & Titio lego rẽ tuã, nõ valet: qa legatũ rei tuæ tibi factũ nõ valet, nec accrescit ĩ totũ Titio. vt ff. de le. j. l. h⁹. §. si Titio. Terti⁹ cas⁹ est si dicã sic, lego tibi fundũ, & ei q capere ñ ꝑt, ñ accrescit tibi, vt ff. de le. 2. l. si Titio, & ei, q capere. & rõ est in duob. pr̃is. In pr̃o legatũ in persona serui mei est ĩutile, sed ñ ꝓrsus ĩutile, qa hr̃s fidelis dabit, al's velit dare suo legatum suum, & hortabitur sup hoc C. đ neces. suo. hr̃. ĩst. l. qđã. §. fin. In scdo casu deficit i⁹ accrescendi t & in legatis inspicit principl'r ꝑsona legatarij, & ꝑsona est ꝓferẽda oĩb. reb. ff. de iu. codic. l. qđã referunt. & etiã vbi ꝑ ꝑdõnẽ rei legatum non est adeo inutile & sic est in secundo casu neq; accrescit. Terti⁹ casus, qñ lego tibi, & incapaci, est certum, ꝙ non habet locum ius accrescendi, quia habetur pro non scripto. Hoc est, ꝙ habes C. de cad. tol. l. vnica. §. in primo.

§. Si cui fundus alienus. Vbi dt, ꝙ si legatus fuit alicui fundus alienus à testatore sciente fundum alienum, & legatarius fundi sibi legati emerit ꝓprietatẽ, & nõ ex cã lucratiua obuenerit, nihilominus ageret ad totum fundum ꝯ hr̃dẽ. vt ꝯsequat̃ æstimationẽ totius fundi, s. ꝓprietatis, & vsusfruct. Deinde rñdet Impator tacitæ obiectioni ibi, qa vsusfructus đt aliquis æstimationẽ vsusfructus ñ ꝯsequat̃ legatarius quia vsusfructus ex cã lucratiua sibi obuenit ergo agere ꝑt ꝯ hr̃dẽ ad plenũ fundũ, vt æstimationẽ ꝓprietatis, & vsusfructus ꝯsequatur ad hæredem: quia si æstimationẽ vsusfructus cõseqrẽt, iã duæ lucratiuæ cãæ ꝯcurrẽt ĩ eadẽ re cum parte fundi legati. s. ex cã vsusfructus dicit Imperator hoc, non obstat: quia vsusfructus non est pars integralis fundi legati, nec petitur tanq̃ pars, sed est seruitus, licet ita dictum sit de rigore iuris.

1 *Legatum valet si testator crediderit rem, quæ sua erat, esse alienam, scilicet alicuius extranei, vel etiam legatarij.*
2 *Opinio in his, quæ solo animo nostro consistunt, magis inspicitur quàm veritas, in alijs magis inspicitur veritas.*
3 *Dominium in te non transfero si trado tibi rem meam, credens tuam esse.*
4 *Dispensatio per Papam, an valeat ignoranti.*
5 *Hæres antequàm adeat hæreditatem, an debeat esse certus vtrum conditiones sint impletæ.*

1 §. Si quis. Rem suã. † Hic dr̃, ꝙ si testõr crederet rem, q̃ sua erat, esse alienã. s. alicuius exnei, vel ẽt legatarii,
2 & legauit credens alienam, vel legatarij, valet legatũ, † quia plus
a valet, qđ in opinione est,[a] q̃ qđ in veritate est. ff. de acqui. hære. l. is putat. Solue istud Brocardũ, qa aut q̃rit̃ de re, q̃ ꝯsistit in aĩo, & tũc præfert̃ opinio veritati: sed vbi q̃rit̃ de re, q̃ non ꝯsistit in aĩo, præfert̃ veritas. Dr̃, ꝙ si testõr legauerit rem suã q̃ credidit legatarij ꝙ valet legatũ, cũ non hẽt animũ legandi, ergo nõ valet legatum. & ꝙ non hẽt animũ legãdi, probat̃ sic. Iura volunt, ꝙ legatũ rei suæ non valeat, sed testõr ꝓsumit̃ hoc scire, ꝙ si legaret legatario rem suã, non valeret legatũ, ergo si credit rem illã esse legata
3 rij, & ei legat, nõ hẽt animũ legandi. † Itẽ dt lex, ꝙ si trado tibi rẽ meã credens tuã esse, non transfero in te dñium, ergo si tibi rem meã credens tuã, nõ valet legatũ. Hoc probat̃ ff. de cond. cã da. l. dedi. §. subtilius. dices, ꝙ sibi placuit, vel qđ possibile est fauore vltimæ voluntatis. Vel dic, qđ est dictũ ꝑp imperitos iuris. Dic, qđ intelligo vbi testator legat rẽ suã, credẽs, qđ esset legatarij, valet legatũ, intelligat̃ valet, vbi testõr credebat aliqd agere, qa forte erat alij obligata. vñ volebat testõr, vt lueret eam hr̃s. vt ff. de lib. leg. l. 1. sed vbi non credebat testõr aliqd agere, credens legatarij esse rem q̃ sibi legabat, dicerẽ nullũ esse legatũ. Vñ primo casu loquit lr̃a nr̃a, & đt hic, qđ plus valet, qđ in veritate est, q̃ qđ est in
4 opinione. † Hoc facit ad illã q̃õnem, Cõcesserat Papa cuidã Epõ, vt ipse posset dispensare de clericis sui ipsius Epi, qđ hr̃et beneficiũ curã hẽns, dũ esset absens eo absente, vel ignorante dispensauit secum Eps, vt posset obtinere duo bñficia curata illi absenti, & ignoranti, cũ ignoraret dispensationem, accepit ẽm bñficium qđ fuit collatũ, agit̃ ꝯ eum, vt dimittat primum lite conte. sup cã illa, venit nuncius Epi ad eũ deferens ei lr̃am dispensationis, mõ đt ipse, sum securus: quærit̃, an dispensatio valet ei ignorãti. ff. de iu. cum furiosus. Dices, mala ꝯscientia accepit, cùm ignoraret dispensationẽ factã, & istud non obstat, qa si inuito dño res fuit cõtrectata, ꝯmittit̃ furtũ. sed pone, ꝙ dñs ẽm veritatẽ vult cõtrectationẽ, tñ credit ille q contrectat dño inuito, non cõmittet̃ furtũ. nec competit actio furti. vt ff. de furtis. l. inter oẽs. & insti. de ob. q̃ ex delicto. §. placuit. ver. sed credat. Facit l. impuberẽ. ff. ad legem Cor. de falsis. & qđ posset dispensatio proficere ignoranti, inducebat̃ l. eius q. ff. si cer. pet. cũ ex vltima volũtate acquirat̃ ignorãti volũtate testatoris. Papę dispẽsantis, vel alterius cui collata est
5 ꝑtãs à dño Papa. Iura in mundo, † quæ melius faciunt ad illã q̃õnem, sunt ista. Dicit lex, hr̃s anteq̃ adeat hr̃ditatem debet esse certus vtrum condõnes sint impletæ. ff. de acq. hære. l. in repudiãda. Verum est in condõnib. q̃ in facto cõsistunt, vt si institutus fuerit sub condõne, si nauis venerit ex Asia, debet scire cõpletam esse istã cõdõnem anteq̃ adeat, & si ante adeat, nõ ꝓdest. Sed de condõnib. quæ cõsistunt in iure, non debet esse certus, & si adeat, valet. Si'r filius hr̃ditatem nõ ꝑt adire sine cõsensu pr̃is. Pone, delata est tibi hr̃ditas, pr̃ tuus est vltra mare, tu credis eum viuere, & est mortuus, adis hr̃ditatẽ, nõ nocet istud impedimẽtũ ꝯstans in iure, ergo cum hoc sit impedimentũ iuris, qđ aliqs ẽm bñficium curatum habens nõ possit obtinere si accepit qui ẽm veritatem põt, quia dispensatum est, & credat se non posse obtinere, tamen hoc non nocebit. probat̃ per l. multum. ff. de condi. & demonstr.

ADDITIO.

a Quod in opinione est. Adde quod magis inspicitur opinio, quam veritas in his quæ ex solo animo nostro dependẽt, in aliis magis veritas, quàm opinio inspicitur, secundum Bar. in l. pro emptore. §. si sub conditione. ff. pro emp. in l. gerit. ff. de acqui. hær. Et quid sit veritas. vide Alex. in consi. 53. incip. in præsenti consultatione. in 4. vol.

1 *Legatum quando videatur quis ademisse.*
2 *Procurator, quando videatur reuocatus propter præsentiam domini in iudicio.*

1 §. Si rem suam. † Hic dr̃, qđ si legaui rẽ meã, & postea alienaui cã, quia vendidi, si ex cã volũtaria, nõ videor ademisse legatum, secus si ex cã necessaria, quia videor ademisse legatum seu reuocasse. Not. hoc ff. de adimen. leg. l. rem legatã. Item si rem legaui, postea obligaui eam, non videor ademisse legatum sine distinctione, licet in primo casu distinguatur, vt dixi, hoc est quod probatur. ff. de leg. 3. l. fideicommissa. §. si rem. Per theoricam istarũ legum soluebat dñs dñi mei
2 talem quæstionem, † ego constitui procuratorem, ipse sic con-

stitutus fuit in iudicio pluries, ego dñs postea interfui vna die, die seq. venit procurator, dr qđ dñs fuit ĩ iudicio, & iõ reuocatus est, nunqd intelligit̃ reuocatus. Distinguebat, aut intercessit dñs ad articulũ ad quẽ oportebat eũ venire de necessitate, puta erat dies assignata ad iurandum de calumnia, non est reuocatus procurator. Si non erat necessarium dñm venire, vt qa non erat dies assignata ad lit. cont. vr̃ reuocatus, sicut in legato. Lego tibi rem meã, & ecce donatio, quæ legatum quoddã est. Similiter constõ procuratoris est quasi donatio. Do tibi ptãtem cõtest. li. seu cãm, postquã legaui rem, sed alieno, qa transfero in alium, vt quia vẽdo, si voluntate reuocat̃ legatum, sed ex necessitate non reuocatur, sed qñ de psona dñi in psonam procuratoris trãsfertur iudicium, vel eõ de persona procuratoris in dñm, vr̃ alienari. Quæritur, an hoc factum est voluntariè, & videtur reuocare procuratorem si ex necessitate non videtur reuocatus.

1 Legatum, quando videatur reuocatum si testator rem legatã postea obligauit.
2 Dominium p venditionem, & traditionẽ transferri, non p obligationẽ pignoris.
3 Prohibitus emere, an prohibeatur pignus contrahere.

1 §. Iidem rescripserunt eum, &c. †Hic dicitur, qđ si testõr rem legatã postea obligauit, non est reuocatũ legatũ indistinctè, qa non est tanta alienatio sicuti prima: qa † per venditio- 2 nem, & traditionẽ transfert̃ dñium, non per oblõnem pignoris. Ad qd valet hæc pignoris oblõ? Non est oblõ. Duo erant barones, vnus promisit alij, qđ non acquireret aliqd in terra alterius sub pena maxima: Venit vnus miles qui erat in terra baronis, & qa alius baro promiserat aliqd non acquirere, cũ indigeret pecunia, quoddam suũ castrum obligauit sub pœna mille librarum, q̃ mutuauit. Venit alter baro, cui facta fuit promissio, & agit cõtra istum, & dt penã esse ɔmissam, & dicit, Tu promisisti nõ acqrere aliquid in terra mea, tu tale castrũ qđ est in terra mea pignori accepisti, & sic acqsiuisti, dico qđ pena est ɔmissa, & eam peto. Dñs meus dicebat, ꝙ qdam aduocatus valde magnus dicebat, casus 3 legis est, ꝙ pena non est commissa: † qa dicit lex, vbi qs prohibetur emere, pignus ɔhere põt. vt ff. de pig. l. in quorum finib. ergo vbi quis prohibet̃ acqrere, pignus, potest ɔhere, nec te moueat verbũ emere, quia verbũ emere, ad oẽm oblõnem se extẽdit. vt ff. de stat. lib. l. statutiberi. §. quintus. Quæritur ibi qs prohibet̃ acquirere: Vel promisisti non acquirere. poteris ɔhere pignus, hoc est, quia ibi est alienatio alteri vni vnius acquisitio alteri cũ non vr̃ alienatũ, ꝙ non est alteri quæsitũ, sed qđ datũ est tibi, vt non alienetur, vr̃ datũ, vt alij obligetur. C. de reb. alie. non alie. l. fi. Ego distinguo, aut datur pignori ita, ꝙ non est verisimile rem suam in futurum coniecturari, põt tamen ex quantitate, quæ numeratur, quia quantitas est maxima cum ex persona, quæ eam accepit, qa est talis persona, verisimile est, qđ aliam suam rem obligabit quã luat ista, quia est homo indigens, & malè faciens facta sua, tunc videtur acquisitum, & tunc est pena cõmissa, si non est argumentum legum. ff. de leg. 3. l. qui habebat. & de supel. lega. l. legata.

1 Testator si partem rei legatæ alienauit, in parte non alienata valet legatum.
2 Rem in feudum si cui concessi, alieno partẽ, nunquid feudatarius totũ amittat.

1 §. Si vero quis partem rei legatæ. †Hic dicitur ꝙ si testõr partem rei legatæ alienauit, indubitanter ẽt in parte non 2 alienata, valet legatum. Hic est arg. ad q. de feudo. † Do tibi rem in feudum, alienas partem, nunqd amittis totum? Arg. hic, qđ feudatarius partẽ alienatã non amittit & est arg. q đr nihil actũ esse dicimus, &c. C. de his qui. vt indig. l. vlt. sed optimũ est argm̃, & illa ɔria. q̃ dt. quia qđ incertũ est hr̃ pro cõpleto. ff. de auro, & ar. lega. l. & si non sint. §. quod ergo. Ego dico, qđ si feudatarius alienat partem feudi sine voluntate dñi, totũ amittit indiuiduũ: quia qui delinqt in partem, reus est in totũ: qa est q̃dam indiuiduitas in feudo: qa si cedit ad me feudũ pro parte, non esset forte sufficiens ex eo q seruiret. Vnde lex dicit, si dñs fuit occisus à familia, & hr̃s institutus aperit testm̃ ante habitam qõnem de familia defuncti, amittit hr̃ditatem. Sed pone non aperuisse totũ testm̃, sed partẽ testi, dicit lex sir̃ amittit, qa cum ille qui vendit totũ, ergo, & qui partem totum amittit, hoc est quod dicit l. 3. ff. ad Sillan. incipit. si quis in graui. §. si quis testamentum. & ff. de leg. 1. etiam.

1 Liberatio tribus modis relinquitur.

1 §. Si quis debitori suo Dicit ibi glo. † ꝙ liberatio tribus modis relinquitur. Primus modus si dicat testõr, peti nolo, vel ꝙ dẽt relinquo, vel actionem remitto, q̃ hic liberandus est legatarius ab omni debito, vt hic. & ff. de lib. leg. l. si quas rõnes. & l. Aurelio. 1. rñ. Secundus est, si negotia testõris gessisset, & testõr dixerit, rõnes reddere nolo. & hic ab omni debito liberat̃, nisi ab eo, qđ penes eũ sit, & ab eo, qđ dolo fecit. vt ff. de lib. leg. l. Aurelio. §. fi. cũ suis cõcor. vt in gl. fi. ibidẽ. Titius dicit gl. si dãnauit hr̃dẽ ne exerceat actiones, hoc est, si prohibuit ne exerceat actionem. Non est idem dicere debitorem peti nolo ab hærede meo, & nolo, ꝙ hæres meus exerceat actionem contra debitorem meum.

1 Debitor si legat creditori, quod sibi debet, an valeat.

1 §. Econtrario Hic dr, † ꝙ si debitor legat creditori, ꝙ sibi debet, non valet legatũ: qa in legato debet esse aliqd lucrũ, al's non valet: sed si valet, hic nullum lucrũ creditor hẽt, qa nihil amplius ɔsequitur, sed non sp̃ hẽt aliqd amplius p legatũ ipse creditor cũ legat̃ sibi suũ debitũ: qa ad minus hẽt hypothecã cõpetentẽ p legato. Idẽ dicendum si erat spẽs debita, ɔpetit rei. vend. p certa spẽ legata, puta, quia debebatur ex stiplõne. dt gl. ꝙ non valet legatum si sit plus propter hypothecã, Ecce arg. ꝙ facit, ꝙ dẽt esse in legato: Plus quatuor modis dr, nã dr plus in hypotheca. Certe alibi dt ɔriũ gl. ꝙ plus valet pp hypothecã. l. fideicõmiss. 4. §. si rem. ff. de leg. 3. Vñ ego dico ꝙ omnino si plus est ius q̃ in debito, vel plus in hypotheca. vel alio modo, valeat legatum propter id plus, hoc est, quod probatur, ff. de libera. leg. l. si creditor. §. at si idem debitor.

§. Quod si in diem. Ibi dr, ꝙ si legatũ fuerit purè debitũ in diẽ vel sub ɔdõne. valet legatũ, & si viuo testõre veniat ɔdõ, vl' dies, nec ẽ dicẽdũ inutile pp illud dictũ, ꝙ res venit ad casũ à quo ĩcipere ñ pt, ergo ñ dẽt valere. Dic, solõ ẽ ĩcertũ si recte ɔsideret̃, qa semel ɔsitit, vñ si res reducat̃ ad casũ à quo ĩcipere ñ ptante ɔsummationẽ, certè tũc annihilaret̃. sic fuit hic: qa tpe quo legabat̃ erat plus ĩ legato, & ita fuit vtile, & ęstimat̃ vtile. Verũ est, quod perfectionem suam non habet legatum, nisi à morte testatoris.

1 Legatum de seruo hæredis si postea manumissus fuerit, an teneatur hæres.
2 Pena committitur contra promittentem aliquid non facere, licet non fecerit, sed habens causam ab eo.
Idem est si aliquis facit, vel habens causam ab eo.

1 §. Si res legata. In §. illo. ver. si vero hr̃dis. dr, † qđ si seruus hr̃dis legatus fuerit, & ipse manumiserit eũ, tenet̃ hr̃s. Idem est si ille, q alium habuit ab hr̃de hoc fecerit, qa donauit cũ heres, sicut seruum suum quem testator legauerit, & donatarius cum manumisit. Ex hoc soluitur talis qſt. Quedã vetula hẽbat montem fortissimum, dicebat qdã vicinus suũs, in illo monte posset eleuari castrũ, & eẽt mihi valde dãnosum, vnde pmisit illa vetula, qđ ibi non faceret castrum sub pęna. Postea vendidit montem illum, emptor castrum eleuauit nunqd pęna est ɔmissa ɔ̃ vetulã. vr̃, ꝙ nõ: qa pmisit sub pęna, qđ ñ faceret castrũ, & ipsa ñ fecit. Dico, qđ pęna est ɔmissa ɔ̃ vetulã. 2 † Quia idẽ est si aliqs faciat, vl' hẽns cam ab eo, vt hic, & ff. de verob. l. si seruum. vult gl. not. similem quęstionem. ff. de alien. iud. mu. causa fac. l. 3. & credo quod non nominat in contrarium.

1 Legans ancillas cum suo partu, mortuis ancillis viuo testatore, an extinguatur legatum in peculio.
2 Legata duo principalia sunt si testator dicat, lego Stichum cum asino: secus si dicat lego seruum cum peculio, & de ratione diuersitatis.
Legata duo principalia sunt si dicat testator, lego seruum, & peculium.
3 Ingrediens monasterium si dicat, do me, cũ meis, sed non valet ingressus ppter aliquam causam, nec datio bonorum: secus si dicat, do me, & mea, & licet non teneat ingressus quo ad personam, tamen tenet quo ad bona.

1 §. Si quis ancillas. Hic dr, qđ si qs legauerit ancillas cum suo partu, & si ancillæ mortuæ sint post testm̃ viuo testatore, extĩguit̃ legatũ ĩ peculio, q̃ est rõ diuersitatis, dico, qđ hic diuisio posita inter res quarũ vna nõ 2 est accessio alterius, sed q̃tũ hic ɔiũctio est. Vnde si dicã sic. † Lego tibi Stichum cum asino, valet quãtum si dicerẽ, lego tibi Stichum, & asinum, & sunt hic duo legata prĩcipalia: sed cum dico sic, lego tibi seruum cum peculio, hic nõ hẽt copulare, qa vnum est accessio alterius, s. peculium est accessio serui. & iõ si nõ valet in principali, nec in accessorio. Sed aliud esset dum dicerem, lego seruũ, & peculium & qđ eẽnt legata prĩcipalia. & iõ licet ñ valet, tñ in peculio, & ĩ ancilla, & natis eius si dico lego ancillã, & natos eius, sp̃ intelligunt̃ duo legata principalia, nec vnum est accessio alterius propter nobilitatem personarum. vt ff. de ædil. 3 edi. l. iustissimè. Valet hæc theorica † ad hoc, si qs ĩgrediat̃ monasterium, & dicat, do me cum meis, sed si ñ v3 ĩgressus pp aliquã causã, tunc nec datio bonorum. Sed si dicat, do me, & mea, tunc sunt duo principalia. & l3 nõ te ingressus quo ad personam, tenet tñ datio bonorum, & sic bona remanebunt monasterio.

1 Differentia inter fundum instructum, & fundum cum instrumento, vel fundum & instrumentum.

§. Idem est si fundus legatur. Fundus instructus dicit̃ hic, quòd si non valet in fundo, nec instrumento. ɔ̃ est ff. de fun. instr. instroq;. Si dicã sic, lego fundum cum instrumẽt. Dicẽdum ẽ, ꝙ sunt duo legata principalia, & si vnum nõ valet, nihilominus aliud valet. Sed si sic dico, dono fundum instructum, & fundum, cum instro, hodie sunt pro vno, & licet esset ita, qđ eẽnt diuersa fundum, & instra per legẽ illã. hodie sunt idẽ p §. istum. Bñ emanat dr̃ia illorum duorum, fundus instructus, & fundus cum instro ad illud fundus instructus. † No. qa differentia est inter fun- 1 dum instructum ex vna parte, & fundum cum ĩstrumẽto, vl' fundum

dum,& instrm ex alia,& est dñm vna non attingit,qa si prima est, q si legatis fundis instructis vtrū legatū,& instrm patrisfamilias, vñ vr legatū,q idē quoq; fundus est instructus.C. de verb.sig.l.2. in fi.Sed instrm prisfamilias,vr legatum,qa idē quoq; fundus est, & istructus.hoc probat l.præallegata.& ff.de fund.inst.l.1.l.si cui, & l. qsitum.§.sed si fundus.& sic hēs not.C.de verb.sig.l.2.nec ista dña est correcta. Alia est dña si legat fundus instructus alienato fundo ñ debet instrm,sed si legat fundus cū instro,vel fundus est al's instructus,instrm.vt d.l.si cui.de fund.instr.Istā dñam pbat gl. in d.l.2.C.de verb.sig.sed vera est per legē illā,sed hodie est corre

2 cta per §.istum.† Quia ista duo sunt æqualia,fundus instructus,& fundus cū instro:qa fundo alienato nō valet legatū in instro, sed si legatur fundus,& instrm,fundo alienato bene valet legatū,& instrm. vnde bñ remanet differentia istorum fundus,& instrm, non istorum,fundum instructum,& fundum cum instrumento.

1 Legato grege legatum in vna oue retinetur, si viuo testatore ad vnā venerit. Idem dicendum de legato domus, quæ viuo testatore reducitur ad aream.

1 §.Si grex. † Pone,grex fuit legatus, mortuo testatore venit ad vnam ouem,valet legatū in illa.Sed pone viuo testatore venit ad vnam ouem.gl.dicit,q non valet,ego dico,q immo.Idem dicerem,si domus esset legata,& viuo testatore reducatur ad aream.vt ff.de leg.1.l.si grex.

§.Peculium. Dr,q si manumissus sit seruus ī vltima voluntate,non vr ei legatū peculium,nisi expresse fuerit legatū.sed si manumittat inter viuos,hēbit manumissor operas,& seruitiū in recōpēsationem vr peculiū relictū: sed vbi in vltima volūtate manumittit,cessat ista rō,& iō al's non vr ei relictū peculiū nisi expsse reliqrit,& licet postea possit hre operas,qa pt qualescere,tñ hoc non credit,& raro euenit,q conualescat,& refert se ad ea,quæ sæpe.&c.l.nam ad ea.ff.de legib.

1 Legatum in genere,an valeat,& cuius erit electio.
2 Legatarius vbi hēt electionem,non eliget meliorē,sed mediocrem,& quando.
3 Hæres censetur eadem persona cum defuncto.
4 Hæredes habent interpretari obscuritatem,si qua sit in rationibus factis positionibus,vel etiam in libello eius cuius est hæres.

1 §.Si generaliter seruus. † Lego tibi seruū in gñe cuius est electio?debitoris,si debitus eēt hō in gñe ex ɔtu,puta ex cā sigillationis,qa sic est ī alternatiua promissione,electio est debitoris.s.pmissoris.& ad legē illā rñdeo,electio est legatarij,verū est ex postfacto si hrs nō vult eligere sic transfert electio.vt ff.de sol.l.1.& l.2.C.de sol. l.1.Ista sñia mihi nō placet:qa si legat hō in gñe,electio est legatarij.in princ.vt hic,& ex postfacto.ff.de leg.1.l.si suus legatus.§.cū

2 hō.Dñs† Io.distinguit hic,& altius exordit māni istā,& nō valet legatū:qa derisoriū.dando.n.paleā eēt liberatus.Idē est si in gñe subalterno legat aīal dādo muscā,liberaret,sed in spē spālissima. & hāc appellāt legistæ genus,vt hic:qa legat hō vel equus:tūc distinguit,aut sensit testōr de certo,aut nō.si nō,aut legat res q hēt à nā fines designatos,sed distinctione hois,vt fundus,domus.Primo casu,qñ legauit seruū simplr.nō distinguo,aut testōr nō hēt res ī pmonio suo,qa seruos nō hēt,tūc legatarij nō erit electio, qa ipse eligeret de oīb.seruis q sunt in mūdo,nimis graue eēt hrdi,vñ hrs eliget,sed nō deteriorem.vt ff.de leg.1.l.legato.& l.qui duos.Vbi legatarius eligit ñ eliget meliorē,sed mediocrē,q nisi hrs eliget distinguūt qdā:qa aut res legatæ sunt tales & inter oēs reperiunt aliquæ,quas potius expedit hre,q nō hre,vt in gñe hominis est.Ita reperit aliqs hō,q potius expedit nō habere,q hre, tunc mediocris eligit.sic intelligit.ff.de leg.1.l.legato.Si sunt tales res legatæ,in qb.nō reperiunt aliquæ,quas potius expedit nō habere q habere,vt in gñe,poti⁹ tūc eliget minimū.Sic intelligit lex,fideiussorē.§.1.ff.man.Si verò eēt res q nō hēt fines determinatos à nā,vt est fundus,nō valet indistinctè,p legē,cū post.§.gener.ff.de iure do.aut ē domus,& subdistinguit,an habuerit testōr in pmonio suo domos,& valet legatū:aut nō habuit domos in patrimonio,tūc nihil valet.vt l.si domos.ff.de leg.1.& eligit hrs vbi hēt domos ī patrimonio.Rō diuersitatis nō pt reddi,qa illud in fundo,q in domo cū illa distinctione,q dicta est ibi voluit reddere diuersitatē:qa cū legat fundus,posset legari fundus vnius digiti,& sic nō valeret legatū,sed domū sic non designabis destinatione hois,sed proiectis interiectione.l.si qs duas.ff.commu.pd. Si dicas mihi nisi testator legat domum si hēt in patrimonio domos,nunqd hēt legatarius vnā q eliget hæres,sed hēt eā eo mō quo reliqt eam testator,nec operat ibi designatio heredis.credis tñ,q si velit hæres facere domū aliā,qa illā dare non posset,vñ si posset hæres designare talē,q nullius eēt vtilitatis rō,& fundo legato dabit vnus in ea dispōne,q reliqt testator,nec operabit designatio hæredis,& ita nō erit vtile legatum. Si aūt sensit testōr de certo,sed ignoramus de quo,erant duo Stichi,& dixit lego Stichū,sensit de certo,qa Stichus non est nomē gñis,sed est nomē certi hois,vñ sensit de certo.ignorat de quo,hoc casu hæres interpretat volūtatem defuncti.l.si qs à filio.§.pe.ff.de leg.1.† quia nullus est q hēat tantam identitatē cū defuncto quanta heres,qa

hæres eadē persona cū defuncto censet,vt in auth.de iure i.ā mo.

4 præst.circa principiū.Facit dicta lex,legato:† Hæc vera sunt in ar. q si in rōni.factis positionib.vel ēt in libello sit aliqua obscuritas, eo defuncto facieda eēt interptatio p hærede.Hæc sunt vera,nisi leget in gñe.s.res certa,planū est,q dēt dari talis,qualis est si sit legatum sub alternatione,aut legat sub alternatione dirigendo sermonē ad hæredem,hæres cui dato rem illā aut illam q eliget hæres dirigendo ad legatarium,legatarius capito talē rem,vel dicit simplr non dirigendo sermonem ad aliquem,electio est legatarij.ff.de leg.3.l.Lucio.& leg.1.prope finem legis.

1 Conditio tacita non facit legatum conditionale quo ad transmissionem.

§.Optionis legatum. Ibi dicitur,qd olim legatum optionis erat inutile si non optabat viuus ipse legatarius.gl.reddit rōnem,qa istud legatum est ɔdōnale.s.sub ista ɔdōne,si optaret,nō valet,& iō si decedebat añ impletam ɔdōnē.s.anteq optaret,nō valet,qa ɔdōnale.Si decedat legatarius añ impletā ɔdōnē euanescit.vt C.de cad.tol.l.vnica.§.si aūt aliqd sub ɔdōne.Dicis,qd legatū optionis est ɔdōnale,hēne ɔdōnē expssam vel tacitā?

1 † tacita ɔdō non facit legatū ɔdōnale quo ad transmissionem.vt ff.qñ dies l.g.ce.l.cū illud.in fi.& ff.de cond.& demon.l.1.secus.si sit expssa,tūc facit legatum ɔdōnale. Quid dicemus?glo.malè dicit.Quæ est ergo rō,quare legatum optionis si decedat legatarius,anteq optet?Ratio est,qa cōditio adhæret psonæ,cui est adscripta,legatū optiōnis hēt ɔditionem optandi adscriptam personæ,adhæret personæ,nec impleri pōt per alium.l.si hæredibus.ff.de condi.& demon.vnde si esset dictū in formam conditionis expressæ.lego tibi seruum si optaueris.si non optares viuus,non valeret legatum,nec hodie valeret,sed hic non est in vim conditionis.ideo valet.

1 Legari potest habentibus testamenti factionem passiuè. Et ille potest legare,qui habet testamenti factionem actiuè.
2 Differentia,an sit inter capere,& accipere.

1 §.Legari. † Ibi dicit.q pōt illis legari,cū quib.est testi factio passiuè,& ille pōt legare q pt testūi facere. vt ff.de leg.3.l.1.& l.2.Hic enumerant in gl.cū quib.non est testi factio.s.q nō sunt capaces in testō alicuius,sunt qdam capaces,& in aliquib.posset capere filius de adulterio dānatus,& filius incestuosus in testō eius,cuius est filius capere nō pt,i alio sic.Itē mulier nubēs ītra tpa luctus.vt C.de secun.nup.l.2.No.q qdā sunt capaces,q nō pnt capere,nec recipere.qda q licet nō possint ca-

2 pere,tñ pnt accipere.† vñ aliud est capere,aliud accipere,& lex facit differentiā īter ista duo capere,& accipere.vt ff.de verb.sig. l.aliud.Vide totū tractatū de his qb.vt indig.C.& ff.q auferl hrdi primo tanq incapaci,fisco applicat.Intelligo de tali incapace,q non pt capere,& pro nō scripto hr,vñ veniet ad hrditatē,in qua est institutus q capere ñ pt,nec accipere illi,cui licet defert ab intest.ñ fiscus.Quidā sunt capaces accipe.& non capaces.Instituo hrdem,iste ñ vindicat mortē meā,ñ pt capere hrditatē:& ad suū ɔmodū hēre,sed accipere pt,adire pt,& sibi remanēt iura hrditatis directa,sed non ɔmodū,sed hēbit fiscus ɔmodū,sed si nō posset esse hæres,veniret successor ab intestato & non fiscus sed qa licet accipiēs ɔmodū retinere ñ pt,& accipere pōt,sed ñ capere, iō venit fiscus,& q isti indigni sint hæredes,& fiscus hēt ɔmodū, ex hoc sequit rō in ceco,q vr sine rōne,qñ hæreditas applicatur fisco legata debent.Rō est,q ex quo non est,non valent legata, sed hoc est dicere.s.ille cui aufertur,vñ remanet hrs licet ei auferatur commodum.Sic loquuntur iura.ff.de vulgari,& pupil.l.ex facto.§.Iulius Longinus.ff.de his quib.vt indig.l.cum tabulis.

1 Legatum incertis personis,an valeat,& quando.
2 Legatum factum collegio,an videatur factum certis personis,vel incertis,& quid de legato facto pauperibus.
3 Incertitudo qualiter cognoscatur in legatis,& an vitiet legatum.

1 §.Incertis personis. Infra dicit glo.q† pauperibus. Item relinquo collegio,valet legatum,& tñ legatur incertis personis.Spāle est.ita hēs no.C.de sacrosī.eccl.l.1.Dico,qd legatur collegio,non legatur certis per-

2 sonis,nec incertis,sed personæ factæ,seu representatæ.† Quia sicut hrditas representat vnā personam,sic collegium representat personam vnam.Vnde relinquit psonæ representatæ.hoc est qd probat ff.de fideiu.l.mortuo.Si pauperibus relinquit,verū est,q relinquit incertis personis.& sic intelligit C.de epi.& cle.l.id qd

3 pauperib.& est spāle legatū incertæ persæ.† Nā incertitudo dicitur,qa dicat testator vni ex cognatis meis,& filiæ meæ lego tm, istud est legatum incertæ personæ relictum:quia incertæ personæ,tamen in certitudine relictum est,valeret vt hic.versi.illo,sub certa demonstratione.Idem dicit l.quidam.ff.de reb.dub.cognatis meis,isti sunt certi:quia si dicerem,qui nunc sunt,& qui erunt incerti.vt ff.de reb.dub.l.si cum cognatis.

1 Tutelæ dationem vitiat incertitudo.
2 Legum correctio non inducitur per coniecturas.
3 Incertis personis potest relinqui,& quando incertitudo vitiet legatum.

Saltem

§. Poſthumo quoque alieno. Ibi dr̃, olim poſthumo alieno legabaẗ inutiľr. Seqẗ ver. nec hæc ſpes penitus ſine emendatione relicta cũ in nr̃o. Cod. poſita eſt ꝯſtitutio. ſ. q̄ nõ hẽmus: ꝑ q̄ ꝯſtitutionẽ huic parti ꝓuiderunt. ſ. qđ poſthumo alieno relinqui põt ꝑ iſtã ꝯſtitutionẽ, ꝑ q̄ emẽdatũ eſt. ſ. poſthumo alieno legari poſſit. intelligit gl. ꝙ incertis pſonis, vt hodie incertis pſonis legari poſſit. ad hoc inducit legẽ, q̄ parũ facit. ff. de le. 3. l. hoc legatũ. 1. rñ. & lex ea tñ, ſed ego probo hoc ꝑ lr̃am nr̃am: qa dicit hic lr̃a, ſed nec hmõdi ſpẽs &c. iſtud nec, implicatum eſt, ac ſi diceret, iſta pars arguit, in qua dictũ eſt de poſthumo, & ꝑ ſuperiorẽ, ĩ qua dictũ eſt, ꝙ incertis pſonis nõ valet legatum, & ita dt lr̃a in illo §. ſuperiori. Incertis verò pſonis, nec legata, nec fideic. &c. q. d. & ſi illa ꝯſtitutio corrigit in legatis incertis pſonis relictis. & in legato poſthumo relicto, tñ de tutore nõ eſt correctũ ꝑ ꝯſtõnẽ illã, & ſic hodie ius cõe eſt, ꝙ incertis pſonis legari pt, & hoc innuit lr̃a nr̃a tota. & ſcis tu, qa legatũ olim incertis pſonis nõ valebat, ſi ex amicitiã legabat teſtator alicui, & ſi diceret ſic, quicunq; primò aſcẽderit Capitoliũ, lego ei decẽ. Quæ amicitia pt colligi ĩ eo q primò aſcẽdit. Sed hodie hoc eſt correctũ in tutore, & ſpãlis iõ q̄ non corrigit, vt ĩcertis pſonis dari poſſit: qa expedit impuberi hr̃e bonum

1 tutorẽ. † Quia ſi diceret teſtõr, q primò venit de ciuitate Romana, ſit tutor filij mei; nõ valet tutoris datio. Forte eſt quidã ribaldus ille, q primò veniret. iõ hoc correctũ nõ eſt in tutore. Quidã dñt, ꝙ nõ corrigiẗ. ſ. ꝙ incertis pſonis relinquit, imo incertis pſo

2 nis reling nõ pt: † qa legum correctio eſt euitanda. C. de inof. dotib. l. 1, & C. de app. ꝑcipimus. in fi. vñ cum nõ inueniaẗ expſſe correctũ ꝑ ꝯiecturas nõ eſt expſſe corrigẽdũ, qa correctio legis ꝑ cõ

a iecturas nõ eſt capiẽda, [a] in auth. qb. mo. nat. effi. legi. §. trib. & qđ nõ ſit correctũ, ſic oñdit ſpãle ĩ pauperib. qđ ĩcertis pſonis legari poſſit. vt C. de epi. & cle. l. id, qđ pauperib. & l. ſi qs ad declinãdã. ergo ſi ĩ pauperib. eſt ſpãle: ergo in ꝯriũ eſt ius cõe. ff. de leg. l. ius ſin

3 gulare. & ff. ad muni. l. 1. in fi. C. de theſau. l. vnic. † Dico, ꝙ immo incertis pſonis pt relinqui, & hoc innuit lr̃a nr̃a ab illo §. incertis. vſq;. ad §. ſi quidẽ in noĩe. ſi rectè intelligaẗ, vt ego dixi. Sed attende, ꝙ aliqñ ab initio eſt aliqd incertũ, ſed ex poſt facto pt fieri certũ, vt qa dt teſtõr, q primò aſcẽdet Capitoliũ, vel qcunq; filiã ſuã filio meo nupſerit, ei lego tñ: relinquiẗ incertæ pſonæ, hoc mõ dico, ꝙ valet, & ẽ ius cõe ꝙ legatũ ĩcertæ pſonæ valet. In hoc corrigiẗ ius antiquũ, ſed qñ nec à principio, nec ex poſtfcõ pt eẽ certum, qa dico ſic, relinquo vni homini ex mũdo, nõ valet, nec hodie, ſed ꝙ pauperib. licet iſto ſcđo mõ incertitudinis ſunt incerti, tñ valet in eis, & eſt ſpãle. Vñ ẽt hodie valet incertis pſonis à principio, & ex poſtfacto hoc ſpeciale, ſed quod incertæ ab initio certæ etiam ex poſtfacto olim non valebat, hodie eſt ius commune.

ADDITIO.

a ¶ Non capiẽda. Etiã ex identitate rõnis nõ induciẗ legũ correctio, niſi quatenus in lege ſit expſſum. Ita Bar. in auth. cui relictũ. C. de id. vi. to.. Adde ẽt qđ nõ induciẗ ex dictione taxatiua tñ. Bar. in l. ſi qs. §. cũ Titio. ff. de adi. leg. De materia vide ẽt per eundẽ in l. Marcellus. ff. ad Tre. vide d. Iaſ. in auth. nouiſſima. ver. pro cõtraria parte. C. de inoſ. teſt. vbi expſſe dicit, qđ nec per interpretationes, aut ſubauditos intellectus inducenda eſt iuris cõis correctio. Allegat gl. quam dicit ſing. in c. cupientes. §. quod ſi per viginti. de elect. in 6.

§. Huic proxima eſt illa. Ibi dr̃, ꝙ iſta tria differũt, demõſtrõ modus, & condõ. Cã reſpicit pteritum, qa geſſiſti negotia mea, lego tibi domũ, reſpicit pteritum, inſpecto tpe donõnis. Demonſtratio reſpicit pñs tps, lego tibi Stichũ, vel pteritum, quẽ ego emi. Hic nec eſt cã. ſed ĩ primo. qa geſſiſti negotia mea, vel nõ, eſt cã quã lego. Modus, & ꝯdõ reſpiciunt futurũ, ꝯdõ pp. eſt de futuro, pt tñ eſſe de pñti, & pterito, ſed propriè eſt de futuro, & ſic fit ꝯdõ per ſi, & ꝑ cum modus, prout lego tibi fundũ, vt eas pro me Romã, vel ſi eas pro me Romã, ꝯdõ eſt. Hoc probaẗ ff. de cond. & demon. l. Stichus. In legato tamen optionis cum dico, lego tibi vnũ de ſeruis meis quem elegeris, reſpicit futurum, non habet vim conditionis ad minus quo ad tranſmiſſionem. vt s. §. optionis.

1 *Regula Catoniana, quæ ſit, & qualiter intelligatur.*
2 *Donatio facta à patre filio in poteſtate non valet.*

§. An ſeruo hæredis. Tractauit de legato ĩ iſta cõſultatione pſonæ hr̃dis, & pſonæ legatarij. Ibi dr̃ ſi inſtituo te hr̃dẽ, lego ſeruo tuo purè, nõ valet legatum, qa legatũ datũ eſt à te, & ꝙ legaẗ ſeruo tibi acquirit, & ita dandũ eſt à te, & tibi q̄riẗ, non valet, & adeo non valet, ꝙ nec ꝯualeſcat legatũ iſtud, ꝙ ſeru⁹ tuus me viuo cui legaui exeat de ptãte tua, qa idẽ ac ſi eẽt in ptãte tua, qa iſtud, qđ inutile eſſet ſi ſtatim decederet teſtõr, ex poſt fcõ ꝯualeſcere ñ pt, eſto ꝙ ſeruus alienatus eẽt me viuo. Iſta eſt rľa Catoniana ĩ purè relictis, quorum dies cedit à morte teſtatoris, non à die aditæ hr̃ditatis, nihilominus hic dicit illa rľa iſtud legatum, qđ deficeret ſi teſtator ſtatim decederet, de quo defectu intelligit. Legatum qñque deficit pp pſonam teſtõris, qñq; pp pſonam hr̃dis, qñq; miſta ꝯſiderõne. Et iſta miſta ꝯſideratio fit plurib. modis. Qnq; fit legatum miſta ꝯſiderõne, videlicet relatione legatarij ad pſonam hr̃dis, vel

1 legatarij ad pſonã defuncti, vel rei legatæ ad hr̃dẽ. † Rľa Catoniana q̄tum ad mãm nr̃am ptinet, intelligiẗ vbi legatum impediẗ pp miſtã ꝯſideratiõnẽ hr̃dis, & legatarij. ſic loquiẗ hic, alibi nõ proſequor eã ſolum in caſu nr̃æ lr̃æ. Vñ in caſu nr̃o eẽt inutile legatum teſtatore ſtatim moriẽte pp miſtã ꝯſiderationẽ pſonæ legatarij, qa dandum, & hr̃dis eẽt legatũ à ſe ſibi, qa ex poſtfacto ꝯualeſcere non pt, & ſic hoc caſu hẽt locum rľa Catoniana. Si eẽt. n. inutile legatum teſtõre ſtatim moriẽte pp pſonã legatarij tñ, qa eẽt non capax tpe teſti, non hẽt locũ rľa Catoniana: qa bñ pt ꝯualeſcere ſi inueniaẗ capax tpe mortis, & ff. de iur. fiſ. l. nõ intelligiẗ. §. qñ ãt. Sed in caſu nr̃o niſi miſta conſiderõne legatarij, & hr̃dis mortuo ſtatim teſtõre non valet, ex poſtfacto nunq̄ pt ꝯualeſcere. ſcis qũo gl. pſequiẗ iſtã difficultatẽ. Dicit lr̃a nr̃a, ĩſtituo te hr̃edem, ſed lego ſeruo tuo, non valet legatum, dt gl. C. de ſer. hered. inſt. l. quidã. §. ille. Illud ꝯriũ nõ valet: qa hic loquiẗ in ſeruo hæredis, ibi in ſeruo teſtõris. Itẽ ibi non dt, qđ valeat legatũ, qđ reliquit teſtõr ſeruo, ſed non cogeẗ ꝑ lr̃am nr̃am. Duob. modis debemus intelligere, dt lr̃a nr̃a, inſtituo te hæredẽ, lego ſuo tuo, tunc non valet legatũ. ex ꝯrio, inſtituo ſuum tuũ hr̃dẽ, tibi lego, valet legatũ. Quæ eſt cã iſtius diuerſitatis? Primò pt ſic pſuaderi. Legatum purè relictũ cedit ſtatim à tpe mortis, vbi innuiẗ hr̃s iure inſtitutus, & certũ eſt qs ſit futurus hæres. v. g. igiẗ in primo caſu h⁹ §. inſtituo te hæredẽ, lego ſeruo tuo purè, ſi ſtatim decederẽ, ſtatĩ inueniretẽ hæreditas adita, & cederet dies legati inutiľr. & iõ pt ꝯualeſcere in futurum, & qđ legatũ, qđ ſi ſtatim teſtõr decederet, eẽt inutile: ꝙ nõ poſſit ꝯualeſcere in futurum, hoc probo ꝑ rľam Catonianã, q̄ ꝑmiſi, vt ff. de regula Caton. l. 2. Pone in ſcđo caſu inſtituo ſuum tuum, lego tibi vñ. & purè inſtitutus, ſed qa ſit futurus hæres incertũ eſt, ſeruus pt alienari, & arbitrio eius in quẽ alienatus eſt aditus pt manumitti, & ſuo arbitrio adire: & iõ ſi decederet ſtatim, non ſtatim cederet dies legati: qa non eſt certum qs ſit futurus hæres, & iõ non adibit, donec certũ ſit quis ſit hr̃s, & quia pt eſſe hæres alius q̄ ſuus, & illius iuſſu in quẽ alienatũ eſt adire, & eum facere hæredẽ. vel pt manumitti, vt ſic eẽt hæres, & iſtis duob. modis valeret legatum. & h. d. litera rectè intellecta. ꝯ q̄ op. nunquid in primo caſu dñs, qui eẽt hæres inſtitutus pt fieri ſuus añq̄ adeat. Itẽ nũquid pt dare in arrogationẽ, & ſic eſt incertum quis ſit futurus hæres, ſicut nec in ſcđo caſu. Dicẽdum, hoc non eſt ꝯſiderãdum, quia inſpiceret caſum alicuius, & aduerſam fortunã eius, qđ nefas eſt, vt ff. de ver. ob. l. ĩter ſtipulantẽ. §. ſacrã. Alia eſt pſuaſio, In legatis ſpectamus diẽ ceſſionis, in hæreditate aditionis, & iõ mutatio ꝯtingẽs in pſonã legatarij poſt diẽ ceſſionis non reddit legatũ inutile. Primo caſu inſtituo te hæredẽ, lego ſeruo tuo: ad hoc vt legatũ valeret, oporteret, qđ ſuus alienareẗ, vel manumittereẗ. ſed vt dictũ eſt, ſi ſtatim decederẽ cum legatũ eẽt purum, & certũ quis ſit futurus hr̃s. ſtatim cederet dies legati, & cederet nunc. & poſt iſtã ceſſionẽ legati mutatio ꝯtingens circa pſonã legatarij, quia alienaẗ ſuus, vel manumittiẗ, nihil oꝑaẗ ad hoc, vt reddaẗ legatum inutile, vel qđ poſſit ꝯualeſcere. ĩ ſcđo caſu, inſtituo ſuum tuum, & tibi lego, ſi muteẗ pſona hæredis, qa alieneẗ iſte ſuus, vel manumittaẗ, procedit legatum, & ſic nõ mutata pſona legatarij fcã mutatione in pſona hæredis, ꝓcedit legatum, ſed in prĩo caſu valeret cum mutõne pſonæ legatarij, & ita poſt diẽ ceſſionis nihil oꝑaẗ. Pria deductio efficacior eſt. Tertia ratio eſt, legatum ñ pt intelligi niſi intelligaẗ hæres, cum inſtituo te, & lego ſeruo tuo, intelligẽdo te, intelligo ſtatim hæredẽ: quia me decedẽte ſola voluntate eẽt hæres, & ideo ſi ſtatim decederẽ, dies legati cederet ĩutiľr, quaſi poſtea ꝯualeſcere ñ pt, ꝑ rľam Catonianã. Sed in ſcđo caſu inſtituo ſuum tuum, & tibi lego, nõ ſtatim intelligo hæredẽ: quia ſola voluntate non ſit hæres tibi, ĩmo iuſſus dñi ſit incertus: ideo ñ intelligemus legatum cedere ſtatim ſicut in prĩo caſu, & ideo poſſet eſſe vtile. in ſcđo caſu pone inſtituo filium hæredẽ, & lego pr̃i, valet ne legatum? Vr̃ qđ non: quia ſi filius inſtituiẗ hr̃s, certum eſt quis ſit futur⁹, quia filius ĩ certum caſum, q. ſi emancipeẗ, & adeat, planũ eſt, qđ hr̃s eſt, ſi maneat in ptãte, & adeat iuſſu pr̃is, ſiľr hr̃s eſt licẽt ꝯmodum pr̃i acquiraẗ. Hoc eſt, qđ tacitè colligiẗ in lege difficili. ff. de leg. 1. l. filio. & ſic ſi ſtatim decederet teſtator, ſtatim cedere legatum intelľr, ſicut in primo caſu. iõ ñ vʒ legatum in peculio. Hoc verum erat iure antiquo, qđ certum erat filium eſſe inſtitutũ hr̃dẽ in oẽm caſum, ſed iure C. pt eẽ, qđ pr̃ erat quia ſi filiusf. hr̃s inſtitutus ñ vult eſſe hr̃s, vt C. de bo. q lib. l. vl. & ſic incertũ eſt qs ſit hr̃s: & ſic dicamus, qđ eſt vtile legatũ: ſic in ſcđo caſu nr̃æ legis, ſic non ſeparamus filiũ à ſeruo: qa in ſeruo non ſeparamus. Pone, inſtituo te heredem, lego filio tuo, nunquid valet legatũ? Quidam volunt dicere, ꝙ ſic, quæ eſt ratio iſtius legis, ꝙ inſtituo te hæredẽ, & lego ſeruo tuo, non valet: quia hoc eſſet legare tibi. ſ. inſtituere te hæredem, & legare ſeruo tuo: quia quicquid acquirit ſeruus tuus, acquirit domino: ſic olim quicquid acquirebat filius, acquirebat patri, ſed hic proprietas acquiritur filio. C. de bon. quæ liber. cum oportet. non acquireretur proprietas legati filio, hic poſſum dicere

cere ꝓbabiliter, ĩ alio casu est defensio Doctorũ, si pr̃ donat filio ĩ ptãte, põt reuocare: qa idẽ sunt, videtur quod hoc est correctũ hic, & voluerunt dicere quod sic, qa dicũt ipsi quę est ratio ipso-
2 rum iuriũ, quibus cauebatur, qđ † donatio facta à pr̃e filio existẽti in nõ ptãte valet: illa erat rõ, quia qcqd acqrebat filius in ptãte, totũ acqrebat patri. Hic cessat rõ ista, quia patri nõ acquirit̃ quo ad ꝓprietatem secundum quod hæc opinio est reprobata in authen. de immensis donatio. Vbi dicitur, ꝙ sicut donatio à patre filio in potestate facta olim non valebat, sic nec hodie.

1 *Legatum collatum in mortem legatarij, vel hæredis valet.*
2 *Et nunquid idem sit de stipulatione.*

1 §. Post mortem. Dr̃ ibi qđ † valet legatum collatũ ĩ morte legatarij, vel hr̃dis, vt si sic dicat testator, lego tibi cũ tu morieris, vel post mortem tuam, vel sic, lego tibi cũ hr̃s meus morietur, vel post mortem hr̃dis mei,
2 dicit gl. † qđ ẽt stipl'o sic cõcepta valet, ꝓmitto tibi cũ hr̃s meus mortuus erit, vel post mortem hr̃dis mei, sed alio & alio mõ valet legatũ. dicit gl. in stipl'onib. qa cũ ꝓmitto tibi post mortẽ meã vel cũ tu morieris, tñ statim ꝯhit̃ obl'o in legato, si sic dicat̃, lego tibi post mortem tuã indistinctè. Si sic dicat̃, lego tibi qñ tu morieris statim ꝯhit̃ obl'o te viuo quã cito hr̃ditas adiret̃: vñ aliud cũ dr̃, lego tibi post mortem hr̃dis mei, vel cũ hr̃s meus moriet̃: qa nõ ꝯhit̃ obl'o viuo hr̃de. Vñ facio vim vtrũ collatum sit legatum in mortẽ hr̃dis legatarij, qñ sic dr̃, lego tibi cũ morieris, vel post mortem tuã, illa obl'o q̃ nõ põt impediri, & de qua verisimile est quod te viuo veniret statim ꝯhit̃, vel lego tibi cũ Sol oriet̃. sic est hic & minus dubitãter cum sic dicit, lego tibi cum morietis, certum est qđ te viuo cedet dies legati: qa viuus morieris. Et idem dicerem id, qđ statim ꝯhitur obl'o cum dicitur, lego tibi post mortẽ tuam: quia certum est diem venire. In alio casu quãdo collatũ est legatum in morte hr̃dis: qa sic dr̃, lego tibi cum hęres meus morietur, vel post mortem hæredis mei, aliud est, quia non contrahitur obligatio viuo hærede: quia si legatarius decedat ante hæredem, legatum est inutile. Hoc probatur ff. qñ dies leg. ced. l. si cohæres. & ff. de condi. & demon. l. si hæres meus.

1 *Impossibile præceptum, an vitiet legatum.*
2 *Impossibilitas ratione breuitatis dilationis non vitiat obligationem.*
3 *Impossibilis conditio, an vitiet legatum.*
4 *Impossibile præceptum testatoris, an vitiet legatum.*
5 *Stipulatio si ĩcipiat à cõdõne necessaria, valet, si ab impossibili, nõ valet, & qñ.*
6 *Legatum si incipit à conditione necessaria, valet, sed secus si à præcepto testatoris impossibili.*
7 *Legatum quando cedat.*
8 *Quæ non prosunt singula, multa iuuant.*
9 *Regula Catoniana habet locum si sit legatum, cuius dies cedit à tempore mortis, quomodo intelligatur.*

1 §. Exceptis. In isto §. dr̃, † qđ p̃ceptũ impossibile vitiat legatũ & gl. ita exponit sup illo verbo impossibilia, sed gl. arguit ꝙ imò impossibile p̃ceptũ nõ vitiat, vt ff. d leg. j. l. si mihi & tibi. §. j. Sol. gl. dt qđ id p̃ceptũ ñ ẽ ĩpossibile: qa pt̃ eẽ ꝙ testator viuet diu post testm̃ dñi factũ, & poterũt serui redire d ciuitate Romana. Dico qđ nullũ legatũ ẽ inutile pp p̃ceptũ impossibile qđ ẽ impossibile pp breuitatẽ dilatiõis. Vñ si dicat sic testator, lego tibi seruũ, vt hr̃s det tibi seruum, q̃ ẽ in ciuitate Romana crastina die qua moriar, valet legatum licet sit impossibile
2 qđ hr̃s possit dare illa die pp breuitatẽ dilatiõis. † Et hoc ꝓbo. In testamẽtis ẽ faciẽda plenior interp̃tatio, vt ff. d reg. iur. l. in testamẽtis. sed si aliqs obligat se ad impossibile, rõne breuitatis dilatiõis ꝓmittit facere domum intra quatuor mẽses, & tñ impossibile est, ꝙ possit facere intra tã modicam dilationem, nihilominus valet obligatio, & amplianda est dilatio arbitrio boni viri, vt ff. loc. & ꝯduc. l. insulã. & est vtilis lex qa multo fortius amplianda erit in testamentis. Signat̃ aliud contrarium. s̃. de hæred. insti.
3 in fi. † vbi dicitur qđ ꝯdõ impossibilis nõ vitiat legatũ.[a] Hic dici
a tur ꝯriũ. gl. distinguit, qa aut adiicitur ꝯdõ impossibilis in persona honorati, s. hæredis q honoratus est, vel grauat⁹ de re legata, & sic ꝯdõ impossibilis vitiat legatum: aut adiicitur ꝯdõ impossibilis in ꝑsonã honorati, s. legatarij, & tunc non vitiat legatum. Cõcordabat dñs dñi mei sol. istam, & reddebat rõnẽ: qa honoratus legatarius posset implere ꝯdõnem, q̃ in persona sua adiicitur Planũ ẽ ꝙ impleret eã si posset, iõ habet̃ ꝓ impleta, vbi ẽ impossibile ꝙ eã põt implere: aut haberet legatum, & iõ ꝯdõ impossibilis adiecta in persona legatarij nõ vitiat ꝯctum, si hæres, planum ẽ ꝙ si posset eã implere, ꝙ nõ impleret eã, imò potius impediret, dato ꝙ posset implere, ita ꝙ legatum deficeret, & iõ ꝯdõ impossibilis adiecta in ꝑsona hæredis hr̃ ꝓ impleta, & ideo ꝯdõ impossibilis adiecta in ꝑsonã legatarij nõ vitiat legatum. Dico alio mõ,
4 qđ † legatum relictum sub ꝯdõne impossibili indistinctè valet siue adiecta sit ꝯdõ impossibilis in ꝑsona hæredis. Rñde ergo ad ꝯtrium. s̃. d here. inst. §. vltimo. Sed tu dic signũ fuit ne hic sub ꝯdõne impossibili valeret legatũ, vt hic dt gl. p̃cepit testator p̃ceptum impossibile sic, Hæres mi præcipio tibi qđ ascendas coelum, vel ꝙ montem moueas, & si in coelum nõ ascẽderis, Titio lego, & istud legatũ ñ ẽ relictũ sub ꝯdõne ĩpossibili, imò sub ꝯdõne necessaria. Simil'r si faceret testator p̃ceptum ĩpossibile, vt pote iuris, qa dicit testõr, hæres mi, p̃cipio tibi, vt tu ꝯhas cum sorore tua matrimonium: qa si cum sorore matrimoniũ nõ ꝯxeris, Titio lego qnquaginta. Dico qđ hic legatum ẽ sub ꝯdõne necessarias vñ debuerat sic signari ꝯrium, legatum sine cõdõne necessaria, lego tibi si sol cras oriet̃. cum ergo hic sit legatum sub ꝯditione necessaria, quare nõ valet legatum, imò dicit hic qđ vitiat̃. Dico sicut in
5 stipl'one. † Si stipl'o incipiat à ꝯdõne necessaria valet, si ꝓmittis mihi qđ hęres me⁹ si coelũ digito nõ tetigerit, bñ valet stipl'o, sed si incipit ab ĩpossibili, ñ valet, nec simil'r stipl'o poenitentialis edicta, v.g. Tu ꝓmittis mihi coelũ tangere digito, & si nõ tetigeris, ꝓmittis mihi centũ nõie poenæ, neutra valet, & sunt exẽpla vbi ꝓmittis mihi dare Stichũ mortuũ, & si nõ dederis, ꝓmittis mihi centũ, neutra valet, vt ff. de verb. obl. l. si hõ. iõ sic est in legatis, &
6 sic in testis. † Si incipiet legatũ à ꝯdõne necessaria, si hæres meus cælũ digito nõ tetigerit, valet legatũ, sed si à p̃cepto ĩpossibili, qa dt testõr, p̃ci pio hæredi meo qđ coelũ digito tãgat, & si ñ tetigerit, Titio lego centum, & si ꝯdõ sit necessaria, tñ ñ valet legatum qa à p̃cepto ĩpossibili qa dixit testõr ĩ p̃ncipio. Vñ signat gl. ꝯriũ. s̃. de hære. inst. §. pe. vbi dr̃ ꝙ ꝯdõ ĩpossibilis ñ vitiat legatum ignorat penitus qđ sit ꝯdõ necessaria, qa hęc est ꝯdõ necessaria, vt vidisti, vt ꝯdõ impossibilis, & quod dicit impossibilia, litera referẽ ad præcepta. hoc restrinxit dñs meus §. illud. §. an seruo, vt aliqd adderet, & ibi dictum fuit si seru⁹ est institutus, & est legatum
7 dño, hic est secund⁹ casus. † Legatum nõ cedit ante aditã hæreditatẽ, & adit, deinde adita hæreditate primo casu vbi dñs instituit̃ & seruo legatũ est, statim cedit legatum. Ad hoc ĩductæ fuerunt tres rationes. Vna fuit, legata nõ cedunt nisi certum sit quis sit futurus hæres ex testõ, & oportet qđ sit purè institutus, vel sub cõdõne: quia condõ sit impleta ad hoc, vt legata cedant, mõ in primo casu illius §. nõ est dñs hæres institutus, & purè habẽs ipsum pro hærede, & statim cedit legatũ à tpe mortis. In secundo casu est incertum qs sit futurus hr̃s, & iõ non statim cedit à tempore mortis dies legati, sed deinde ab adita hr̃ditate. Itẽ vbi dñs est institutus, facilis est aditio, & sola voluntate põt esse hr̃s, iõ statĩ cedit dies legati. In secundo casu qñ institutus est seruus, non est ita facilis aditio imò requirit̃ iussus dñi, ideo nõ statim cedit dies à morte testatoris, sed ab adita hr̃ditate. Tertia rõ fuit r̃ra ibi assignata, & lex q̃libet ꝑ se nõ sufficeret, tñ oẽs sil' sufficiunt, & q̃ nõ
8 ꝓsunt singula, multa iuuant. † item dictũ fuit ibi, ꝙ si dñs fuisset institutus sub ꝯdõne, & esset legatum seruo, posset legatũ conualescere, illud solũ reassumpsit dñs meus q̃ dicta fuerunt in illo §. quia quod dictũ est & rõnẽ diuersitatis ĩter primũ casum & hũc supponunt ꝯriũ eius qđ dicit gl. quia supponunt hæ rõnes & differentię q̃ dictæ sunt in secundo casu, qñ seruus est institutus, & legatũ est dño: qa nõ cedit dies à tẽpore mortis. hæc fuit opinio Azonis. vñ dicit l'ra & si statĩ post factũ testm̃ decesserit testator, non tñ dies legati cedere intelligit̃. & dixi cedere non intelligit̃, quia nec cedit, dicit gl. ꝯtrariũ. s. qđ tpe mortis cedit legatũ in illo secundo casu, & vt lex expressa ꝑ me. ff. qñ dies leg. ced. l. cum legato. qa ibi parificat duo legata. & in vno planũ ẽ qđ eius dies cedit à tpe mortis: & est verũ, qñ filius est hr̃s institutus qđ pr̃i legatur dño, & sic habes legẽ ꝓ eo qđ dixi in illo secũdo casu, quia non cedit dies à tpe mortis sed ab adita hæreditate. habes gl. ff. d leg. j. l. à filio. scis tu quis sit effectus, cedit dies à tpe mortis, vel nõ maximus est, instituo seruum tuum, lego tibi si ante aditam hæreditatem decedat, si dicas qđ cedat dies à tpe mortis sm̃ opi. trãsmittis ad hæredem: si dicas ꝙ cedit dies ab adita hæreditate, sicut ego dixi, & in hoc consentit Azo, nõ transmittis, dixi tibi ad hoc quod à tempore mortis cedat legatum, tamen quod sit pure à tãpore mortis, hoc est quod probatur. ff. quando dies leg. ced. l. hæredis. Dico in illo §. ibi dixi quod legatũ in quo attẽditur mixta consideratio hæredis & legatarij, illud non cedit nisi sit hr̃s purè institutus, & certũ sit ꝙ sit hr̃s si nõ esset in mũdo r̃ra nisi hic qũo fieret mixta ꝯsideratio ꝑsonæ legatarij & hr̃dis, nisi certum esset qs hr̃s & qs legatarius: & iõ ad hoc qđ cedat dies talis legati in quo attenditur mixta consideratio hr̃dis & legatarij, oportet, ꝙ purè sit institutus hr̃s, & certũ sit qs sit futurus hr̃s. in p̃io casu illius, licet hæres, tñ hr̃ pro hr̃de. & iõ fit statim mixta ꝯsideratio, & cedit dies statim non ab adita hr̃ditate, nõ autẽ quando incertũ est qs sit hr̃s, vt ff. qñ dies leg. ced. l. cum legato. Possem dicere vno

ADDITIO.

a ¶Non vitiat legatũ. Adde & vide no. per Bar. ĩ l. seruo. ff. de cõdi. ĩdeb. & plenius per eũdẽ in l. j. ff. de cond. inst. Aduerte quod cõditio impossibilis quã testator putabat possibilẽ vitiat legatũ sm̃ Bar. ĩ l. seruo. Istud tamẽ limitat Alex. in apost. ad ipsum nisi ista impossibilitas quã testator putauit possibilẽ possit adimpleri per æqpollẽs, quo casu dispositio nõ vitiatur, l. huiusmodi. §. si ita ff. de leg. 1. & l. ab hosti. §. in testõ. eo. tit. 2. limittat per tex. & ibi Bar. in l. legatum ciuitati. ff. de vsufru. leg. & in l. opus nouum. de oper. publi.

re vno verbo & ꝯcordare istas diuersas opiniones. Legatū item in quo attenditur mixta cōsideratio hr̄dis & legatarij statim cedit quo ad transmissionē: & sic vera est opi. glo. Sed quantū ad hoc vt iudicetur vtile vel inutile, oportet ꝑꝑ ꝯsiderationē hr̄dis & legatarij, qđ sit certū ꝗs sit futurus hr̄s: qa nō ꝑt esse ꝯsideratio ꝑsonarum nisi sit in persona auth. vt ff. de iure codi. l. qdā referūt §. esse enim debet. Sic est verū, qđ dixi in oppo. Azo. Ego locut⁹ fui ibi de regu. Catoniana, & dicit Cato, quod legatum, quod inutile esset, si testator statim decederet, postea cōualescere non pōt, regu. Caton. hēt locū cum sit legatū purè cuius dies cedit à tpe mortis quocunq; gn̄e impedimēti impediet̃ si statim morietur testōr, vbi si impediet̃ ꝑꝑ ꝑsonā legatarij tm̄, & iō non habet locū regu. Caton. qa ꝯualescere pōt: & in nullo alio gn̄e impedimenti cessat, vt ff. de iure fisci. l. nō intelligit̃. §. qđ aūt quia dixi
9 ego quod† regu. Caton. locū hēt, si sit legatū cuius dies cedit à tpe mortis, intelligas verū esse, nisi sit hr̄s futurus seruus, ꝙ tunc non distinguo sicut legata quorum dies cedit à tēpore mortis, vel ab adita hæreditate. Sic intellige de optio. leg. l. si optem. Scis tu qđ seq̃tur de hoc, tu hēs gl. fi. l. seruus, quæ nō dicit veritatem. qa ibi aditur legatum inutile ꝑꝑ mixtā ꝯsiderationē ꝑsone testatoris & legatarij, ideo regu. Catoniana locum ibi non habet.

De ademptione legatorum. Rub.

1 *Voluntas defuncti est ambulatoria vsque ad mortem.*
2 *Testamentum secundum derogat primo, & quando legata in primo videantur reuocata in secundo,*
3 *Codicilli sunt pars testamenti.*
Et quod iuris est in toto quo ad totum, idem in parte quo ad partem.
4 *Codicilli qui sequuntur testamentum, habentur pro confirmatis in testamento.*
5 *Procuratorem secundum cum quis dat, videtur reuocare primum.*
6 *Tutorem secundum cum quis dat, an videatur reuocare primum*

Demptio legatorum, etc. Ibi dr̄, ꝙ ademptio legatorū siue eod. testō adimantur, siue codicillis, te-
1 net ademptio, & sic ambulatoria† est volūtas defuncti vsque ad extremū vitæ exitū, nec est aliqđ vinculum, qđ iure nr̄o possit ipedire reuocationē testī. Sed vtrū possit impedire reuocationē testī qn̄ fecit testator testm̄, & iurauit se ꝑsistere in illa volūtate. Dico qđ iure nr̄o nullū est vinculū qđ possit impedire reuocationem testī: qa ambulatoria est voluntas vsq; ad mortē, vt ff. de adim. leg. l. 3. ad fi. de do. inter vir. & vxo. l. cū hic status. §. vltimo. ergo omnino pn̄t adimi legata vtiliter qbuscunque verbis, aut in eodē testō: qa dixi primo do lego, posteà vero dixi, n̄ do, non lego. & tunc non vr̄ legatū vel scriptum: qa qđ scriptū est, ex quo postea reuocat̃, non vr̄ scriptū, ff. de leg. 1. l. si ita scriptū. vn̄ si legatū in eodē testō adimit̃, in quo legatum fuit, aut ex presse adimit̃, vt dictū est, ipso iure desinit deberi, aut tacitè. Si tacite, aut per deletionem, aut per aliū actum, s. ꝑꝑ inimicitias capitales, quæ postea superuenerunt, nec reducti sunt ad cōcordiam ante mortē. Si ꝑ deletionē, aut per deletionē factā ante testī cōsummationem ipso iure desinit deberi, si post ꝯsummationē desinit deberi ope exceptionis, vt ff. de his q̃ in testa. delen. l. j. in fin. Si fuerit ademptum tacitè nō per deletionē, sed post inimicitias superuenietes post legatū, nec facta ē amicitia postea ante mortem, desinit deberi ope exceptionis, vt ff. de adim. lega. l. 3. ī fi. legis. & l. ex parte. si fuerit reuocatū nō eodē testō in quo fuit relictū: tunc aut fuit reuocatū ī alio testō solēni, aut in codicillis. Si in alio testō solēni tunc desinit deberi ipso iure: qa dato qđ in se-
2 cundo testō nō reuocaret̃, tm̄ † qa ḟm solenne tollit primū ipso iure. vt s. qb. mod. tes. infir. §. posteriore. Si ī codicillis ope excep. desinit deberi. hic dicit gl. hæc est rō vera, vel, i. datū nō inducit, l. pro se suus. i. dices sic ad hoc aliqđ dissoluat̃ esse ipso iure, debet dissolui eo iure quo ligatū est vn̄ in testō solēniter legatū relictū vt ipso iure desinat deberi dēt adimi in testō solēni, aliàs non tollitur ipso iure nisi in alio testō solēni, vel in eodē adimatur adē-
3 ptione: † ergo in codicillis legatū in testamento solēni ipso iure nō desinit deberi ad hoc, ff. de sol. l. prout quisquis. & ff. de reg. iur. l. nihil tā nāle. Dico qđ ex quo ī codicillis adimit̃, & ī testō solēni relinquat̃, tm̄ desinit deberi ipso iure: qa codicilli sunt pars testi, vt ff. de iure cod. l. qdā referunt. Sicut igitur si in alio testō adimeret̃, desineret dri ipso iure, quia qđ iuris est in toto quo ad totum idē iuris ē ī parte quo ad partē, l. q̃ de tota. ff. de rei vend. Dn̄s Placētin⁹ scripsit hic, qđ legata in testō, in codicillis nō pn̄t adimi, nisi in testō essent expresse ꝯfirmati futuri codicilli. & pro se inducebat ff. de testa. l. hæredes. §. 1. & §. si quis post. Sed quæ e-
4 rat ratio, quæ mouit ipsum? quia † codicilli q̃ sequunt̃ testm̄ hn̄r pro ꝯfirmatis in testō, vt ff. de iure cod. l. si quis. §. fi. & s. dicā tibi quo iure mouebatur, & rōnabiliter: quia lex dicit qđ codicilli sequentes testamēta hn̄r pro ꝯfirmatis ī testō, & si hoc nō dixit testator, verum est dicit Placentinus si nō sunt ꝯrij testō, sed hic codicilli ꝯrij sunt testō & de talibus loquit̃ hic: qa in testō dicit, Titio do. lego: in codicillis dicit, nō do, nō lego, qđ hn̄r pro ꝯfirmatis in testo, nisi hoc dixerit testator. non est verum, dicit ipse, & inducebat legis probationē. lex dicit, q nitit̃ impugnare testm̄ n̄ hēt cōmodum ex testō, vt C. de leg. l. si legatarius. ff. de inoffi. test. l. Papinianus. §. meminisse. Item frustra petit legis auxilium qui ī legē cōmittit, vt ff. de mino. l. auxilium. §. q deliq̃t. ergo codicilli qui sunt cōtrarij testō, & sic nitunt̃ impugnare testm̄, & cauere ꝯ testm̄, n̄ hn̄r pro ꝯfirmatis in testō nisi hoc expressisset testator Itē nec est verisimile qđ quis ꝯfirmet viā, vel excogitet ꝯ se, vt ff. de test. mili. l. 3. & C. de testib. l. nimis graue. qa nō est verisimile, qđ codicilli testō ꝯrij in illo testō ꝯfirmet̃ur. Dn̄t Doct. quod licet sint ꝯrij, tn̄ hn̄r pro confirmatis in testō, vt in auth. de resti. fideicommis. §. 1. Sed Placentinus multum de facili rn̄deret illi §. illi⁹ auth. qa ibi nō danegat̃ quin essent ꝯfirmati in testamēto. vn̄ dicit Placentin⁹, qđ ibi fuerunt ꝯfirmati ī testamēto, al'r n̄ valeret ademptio facta in eis iuxta cōem Placent. sed n̄ soluit: vnde ostēdit̃ qđ codicilli licet sint ꝯrij testō, nihilominus possint ꝯfirmari & hr̄ent virtutē ex testamēto: qa videmus qn̄q; agi ex ꝯtractu, vt ꝯtract⁹ destruat̃. vnde pone qđ ꝯtracta sit ēptio & vēditio apposito inꝯtinēti pacto quo recedit̃ ab emptione & venditione, certè agi ex emptione ad illud quod ꝯuenit in illo pacto qui dicit, qđ pactum nitebat̃ ad destructionem emptionis: et sic non est mirum, si testm̄ dat virtutem codicillis, licet sint ꝯtrarij, & nitant̃ ad eius destructionē. & hoc arg. l. Celsus. de ꝯtrahen. empt. §. 1. glo. hic opponit fortissimè, & n̄ soluit. dicit hic qđ legata in eodem testamento pn̄t adimi. vn̄ si dixerit testator, do, lego Titio talem rē, deinde dixit, non do. n̄ lego Titio talē rē, valet ademptio. Ecce repugnantia & ꝯtradictio, do, lego, n̄ do, n̄ lego, si in testamēto sint repugnātia inuicē n̄ valet, vt ff. de reg. iur. l. vbi repugnātia. ergo nec idē testm̄ ea parte qua inueniet̃ repugnātia, valebit. Quidā instāt sic, vbi repugnantia est in testamētis, neutrum valet. & sic nec legatū valet, & hoc dr̄ hic: qa si dixerit postea n̄ do, n̄ lego, qđ legatum n̄ valet: si verum ē, qđ legatum tunc valet, s3 hoc n̄ ē virtute adēptionis, vnde euasio illa non valet. Dico, ꝙ non ꝑt hr̄i bonum exēplum de illa rl'a ff. de reg. iur. l. vbi repugnantia, Vnde dico qđ si testator ī codē testamēto dicat, do, lego, non do, non lego, & h. d. vna ꝯtinuatione sine interuallo, & sine nota correctionis, neutrū valet, si dicerē filiū īstituo filiū exhæredo, sine īteruallo, & sine nota correctiōis, qđ neutrū valet, quid dicemus filium instituo, testm̄ est duob. n. verbis fit testm̄, sil'r di-
5 co, filium exhr̄do, ex hoc patet sol'o cōis. † Dando ḟm ꝓcuratorē vr̄ reuocare primum: sed dādo ḟm tutorē, non reuocat primum. Dicebat domin⁹ me⁹, qđ qdā dabat rōnē illius ꝯtrarij, & multum apparētē, sed nō verum dicebat ipse qcqđ dr̄ ī testō re-
6 fert̃ in idē tp̄s, & rō † si ab initio essent dati ambo tutores valeret datio, quod vnus datur post & alius postea, nec reuocet̃ primo datus ꝑ dationē secūdi, sic vtrunq; ꝓcuratorū si sil' darēt valeret & hoc dicebat ar. l. talis scriptura. §. j. in fi. ff. de leg. j. falsidimum ē qđ ea q̃ dn̄r in testō ad illud tp̄s referāt̃: qa si vna parte testī diceret do tali in alia parte, adimo. sed refaras ad idem tp̄s, s. eēt repugnantia, & neutrum valeret. vn̄ dico ad argm̄ qđ si sine interuallo dicat testator, Titio do, lego, nō do, nō lego, est ꝯrietas, & vitiat̃ vtrunq;. ꝯrietas seu ꝯdictio est, quia contradictio est vni⁹ rei eiusdē nō rei. vn̄: s. rei & nominis nō. si nominis, sed simpl'r & in eodem tp̄e. vnde hoc in eodē tp̄e fit, & iō ꝯtrarietas est si in vna parte do, lego, in alia parte nō do, nō lego, vel in eadē tm̄ ꝯtrarietate testōr nō dicit, sed ex interuallo, nō est ꝯtrarietas, qa nō in eodem tp̄e, & iō non vitiatur vtrunq;. Primò valet ademptio vt hic. & qđ sit diuersitas vtrū ex interuallo, an incontinenti testator sit sibi ꝯrius, hēs ff. de cōdi. & demon. l. nō ad ea. vn̄ si vno contextu diceret, fili⁹ meus hr̄s esto, filius meus exhr̄s esto, valet testm̄. ad hoc tex. ff. de manu. l. Stichus, imò Pāphilus. Item si dixit testator, Titio do fundū in vna parte testamenti, & in alia dixit. Seio do eundē fundum, ista commutatio habetur cum correctione, vt ff. de condit. & demon. l. non ad ea. in fin. legis.

De lege Falcidia. Rub.

1 *Lex Falcidia dicitur à Falcidio autore Consule.*
2 *Pactum nudum inducit obligationem naturalem, non ciuilem.*
3 *Testamentum minus solenne, est quasi pactum nudum.*

Superest, vt de lege Falcid. etc. Lex Falcidia dicitur à falce: quia sicut fœnum falce resecatur, sic legata, & fideicommissa lege Falcidia resecant̃, si excedunt dodrantē. Ista etymologia non est bona: ensis. n. resecat, vn̄ eadem ratione diceretur ab
1 ense, sicut à falce. † Dico qđ dr̄ à Falcidio autore consule. Scis tu quare dico Consule, & non ꝑtore: Prætor ea quæ iuris ciuilis sūt non potest tollere ipso iure lex Falcidia tollit obligationem ciuilem pro illa parte, quæ detrahenda est per legem Falcidiam: ideo dico, quod iste Falcidius Consul fuit, vel non fuit prætor. & quod legata & fideicommis. in eo, quod detrahetur per l. Falcid. non debeantur ciuiliter, habes ff. ad l. Falc. l. placuit. & l. lineam margaritarum. & C. ad l. Falcid. l. pen. vn̄ de hæres ipso iure non est obligatus iure ciuili ad illud, quod detrahendum ē per l.
2 Falc. † vn̄ sicut pactū nudū inducit obligationē naturalem non ciuilem,

ciuilem, & si interueniat solẽnitas verborum, & sic stipulatio p illam solennitatẽ, q̃ est de iure ciuili, inducit̃ obligatio iuris ciui-
3 lis, sic † testamentum min⁹ solẽne, est quasi pactũ nudũ ex supremo ɔ̃sensu defuncti, sed ex testõ solẽni illa solennitas inducit obligationẽ ciuilem. & rõ, vbi est illa solẽnitas, est ciuilis obl'o. vñ sicut testm̃ non solenne non inducit ciuilem obl'onem, ita testamentum solẽne al's in eo, qđ est min⁹ solẽne, s. qđ est detrahẽdũ p leg. Fal. ciuilẽ nõ est ciuilis obl'o, qa qđ iuris est in toto quo ad totũ, idẽ iuris est in parte quo ad partẽ. ff. de rei vend. l. q̃ de tota. quidã vt dicebat dñs meus impugnabat etymologiam nominis Falcidiæ à falce: qa resecant̃ legata & fideicommissa si excedant dodrãtẽ. Hẽt lex Falcidia duo capita, vnum, vt quis legauerit, seu ordinauerit, ita ius esto, & per illud primũ caput nihil defalcabatur. Aliud est caput legis Falcidiæ ẽm qđ defalcandum est de legatis & fideicommissis si excedanr dodrãtẽ. vnde per secũdũ caput fit resecatio, nõ p primũ. Vnde illa etymologia nominis nõ est sufficiens, quia nõ cõpetit primo capiti. Impugnabat dñs meus illã rõnẽ, de facto sic nõ habuit nomen lex Falcidia quanq̃ esset impleta, & impleta cepit noĩationem à secũdo capite. Vel dic ꝙ quã cito lex Falcidia ɔ̃cepit primum caput, vt quis legauerit ita ius esto, tacitè concepit ẽm. Falcidia est de lega. & fideicom. relictis vltra dodrantem, & sic etymologia non conueniẽs est. Hoc est quod habetis ff. ad l. Falc. l. j. §. lex Fal. habet locum indistinctè secundum antiqua iura, hodie non habet locum si testator hoc prohibuit expresse. auth. de hære. & Fal. §. si verò expressim.

1 *Lex Falcidia, an habeat locũ in donatione causa mortis & in capione cã mortis*
2 *Differentia inter donationem causa mortis, & capionem causa mortis.*

§. Et cum super hoc, &c. Et intelligitur in illo verbo, ne plus legare,
1 &c. † quia in legatis habet locum lex Falcidia, & in donatione cau. mor. & in capione cã mortis. Quidã tñ dñt ɔ̃rium, s. ꝙ Falcidia nõ hẽt locũ ĩ capione cã mortis, vt ff. ad l. Fal. & C. eo. l. si quis quadringentorum. Ego, distinguo: qa aut mortis cã capio dãda est ab hr̃de, aut ab alio. Instituo Titiũ hr̃dẽ si tibi dederit centũ & sic mortis cã capio, danda est ab hr̃de, hoc casu de capione cã mortis defalcabitur sicut loqtur l. j. ad l. Falc. si aũt nõ sit dãda ab hr̃de, sed dat̃ hr̃di. Vnde si instituo hr̃dem & rogo eũ de restituẽda hæreditate Titio, si ei dediderit centũ, hr̃s detrahet ne quartã Certè non: quia hæres nõ est ille qui debet dare, imò dandum ẽ,
2 & sic intelligatur gl. & C. eo. l. si quis quadringentorũ. † Differũt donatio causa mortis, & capio causa mortis, Donatio cã mortis est illa, quæ procedit à defuncto, Capio causa mortis est quæ nõ procedit à defuncto directò, sed ab hærede causa mortis, vt in exemplis prius positis apparet. Barto.

De fideicommiss. hæredita. Rubrica.

1 *Quarta debita iure naturæ quæ sit.*
2 *Quarta quæ debetur iure arrogationis quæ sit.*
3 *Quarta detractio habet locum si quis decedat ab intesta. & relinquat multa in codicillis.*
4 *Onera hæreditaria quando transeant ad legatarium.*
5 *Differentia quando sit inter legatum partis hæreditatis, & fideicommissum.*
6 *Legata & fideicommissa, an sint omnino exæquata.*

NVnc transeam⁹ ad, &c. Not. quod p Senatuscons. Pegasianum est ĩtroductũ, quod hr̃s possit retinere quartã de fideic. vt hic, & ĩ. eo. §. j. iam per Senatusc. Treb. quia Senatusc. Treb. habebat locum qñ hr̃s erat grauatus restituere dodrantem tantum, & sic ex voluntate defuncti hẽbat quartã, non per retentionẽ, ĩ. eo. §. si quid, &c. & sic erat dicta quarta Pegasianica, hodie qa quicqđ hẽbat boni Senatusc. Pegasianum translatum est in Senatusc. Treb. sublatum & abrogatum est Senatus. Pegasia. cũ suis stipl'onib. solũ sonat cũ Treb. vt ĩ. e. §. sed cum stipulationes. ideo hæc dr̃ quarta Trebellianica, vt C. de ĩoffi. dona
1 l. si totas. † Seqtur alia quarta debita iure nãæ, vt illa quarta quæ debet̃ filiis. Hoc est malum nomẽ hodie, qa hæc nõ dr̃ quarta dbita iure nãæ, sed triens, vel semis dr̃ iure nãæ ad minus in illis p̃sonis, in quibus est ampliata quarta, scilicet in parentib. & descẽdentib. De hoc habes C. de inoffi. testam. l. parentib. & l. cũ q̃rit̃.
2 & auth. de trien. & semis. circa prin. † Est & alia quarta quę debetur iure arrogationis quã hẽt filius arrogatus in bonis p̃ris arrogatoris, de qua hẽs ff. de adopt. l. si arrogator. & s. de adop. §. cum autem. Est & alia quarta quæ debet̃ iure instõnis. Hoc dñt asini, & ponunt exemplũ, lego multa legata, & fideicommissarius detrahebat quartam, si nihil remanet sibi si aliquid detrahet quod est ad quartã si deberet̃ iure instõhis, vt ipsi dñt, ergo non hr̃et
3 locũ ab intest. Certè hoc falsum est. † Imò si aliquis decedat ab intest. & relinquat multa in codicillis hẽt locũ detractio quartæ est casus l. C. qñ dies leg. ce. l. si. vñ dr̃et defalcare relicta iure Fal. siue ex testõ, siue ab intesta. Est & alia quarta, filius natus patre mortuo relicta vxore grauida si dubitet̃, qđ sit in vtero, interim erit hæres in quarta, vt ff. de iudi. l. sed & si restituatur. §. fina. Est alia quarta, q̃ debet̃ curiæ, si res curialis transferat̃ in aliũ titulo lucratiuo, debet̃ quarta illius rei curiæ. De hoc habuistis gl. C. de sacros. eccl. l. sancimus. & loquit̃ lex prima C. qñ & qb. quarta pars deb. ex bo. Dec. li. 10. est alia rub. de imponen. lucra. descrip. per illum titulũ deberent̃ quatuor. s. ñ quarta pars. vñ gl. malè allegat titulũ illũ ad hoc in l. alleg. C. de sacros. eccl. l. sancimus. Est & alia quarta si curialis sit clericus, curia hẽt tres partes suorum bonorum, & ipse quartã. vt C. de episc. & cle. auth. sed neq; curiales. Est alia quarta, vt si curialis decedat relictis filiis curialibus, & alijs filij curiales hñt tres partes, alij hñt quartã. in auth. quib. mo. natu. effi. sui. §. si quis. Alia est quarta m̃rc conuolante ad sc̃da vota, filij prioris m̃rimonij hñt quartã. C. de secun. nupt. l. hac edictali. §. 1. ita dñt ibi. Sed ibi loquit̃ de quarta debita iure nãæ. Alia est quarta si aliquis fuerit rogatus restituere quartã. vt C. ad Trebel. auth. nisi rogatus. Alia est quarta, maritus ɔ̃xit matrimoniũ sine dote, expellit vxorẽ, tenetur ei dare quartã. vt C. de repud. l. vlt. Alia est quarta si coniunx q decedit sit diues, alius q superest, laborat inopia, hẽbit superstes quartã in bonis alterius. vt C. vñ vir, & vxor. auth. p̃terea. Alia est, quidã instituit seruũ alienum quẽ putabat liberũ, substituit ei talib. verbis, si institutus hr̃s non erit, talẽ substituo, iste seruus institutus iussu dñi adiuit hr̃ditatem, hẽbit eius dñs tres partes: substitutus hẽbit quartam tm̃. hẽs ff. de vulga. & pup. in fi. & ff. de hær. insti. l. cum pr̃. & sic vides qđ sunt vndecim. Iura ista non probant ꝙ sint plura iura quartarum. Vis tu dicere, qđ sunt tot quartæ ẽm spẽm, quot sunt casus in quib. hẽt locum quartę detractio? Certè hoc non esset verum, sed ẽm modũ computationis quam quidã cõputarent in illa, non alia ẽm istũ diuersum modũ, siue certæ erunt dñæ istarũ quartarũ: ecce non distinguuntur, quare ẽm diuersitatem iuris alia alio, vt sicut dixi in tutelis. s. de leg. agna. succes. Hic recitat̃ antiquitas. Senatuscon. Pegasiani, quia hr̃s institutus rogatus de restituẽda parte hr̃ditatis per Senatuscon. Pegasianum hr̃s oĩa onera sustinebat, ille cui ex fideicom. restituerat partem hr̃ditatis loco legatarij cui pars bonorum legabat̃, quia nullũ onus sustinebat, sicut legatarius, cui erat legata pars bonorũ, ideo interponebat̃ stipl'o ab hr̃de & sibi prouidebat per stipl'onem, vt ille qui rogatus erat restituere partem hr̃ditatis parte sua subiret onera hr̃ditaria: gl. hic signata dicit qđ legatarius talis cui erat legata pars hr̃ditatis sentiebat onera, nec olim nec hodie dicit glo. cum legata sint adæquata fideicom. vt C. cõia de leg. l. 1. & 2. sic ad fideicõmissa hodie dixerunt ẽm interpõnem stipl'onis. vt ĩ. eo. §. sed qa stipl'ones. sic & ad lcgatariũ cui est legata pars hr̃ditatis trãsibũt onera hr̃ditaria sine sti-
4 pl'one aliqua. verũ ẽ de legatis singularib. † q̃ sunt exequata fideicõmissis, sed de legato vl'i nõ vr̃ verũ. Pone, instituo hr̃dem, lego tibi dimidiã bonorũ meorum, nec iure antiquo, nec iure nouo transferunt̃ in te onera hr̃ditatis, vñ hñt locũ stipl'ones in legato partis bonorũ. Sed si sub parte hr̃ditatis fuit legatũ, qa dixi, ego lego dimidiã partẽ hr̃ditatis, vel tertiã hr̃ditatis, tunc est verũ qđ onera hr̃ditatis transibũt ĩ legatariũ sine aliqua stipl'one. Hoc est qđ probat̃. ff. de leg. 2. si quis seruũ. §. fi. cũ l. seq. & ad hoc est ff. eo.
5 l. mulier bona. † Itẽ est dña ĩter legatũ partis hr̃ditatis & fideicõmiss. vñ est dña, an dicat̃, lego tibi quartam partẽ hr̃ditatis, vel an dicat̃ p fideicõ. relinquo, qa in fideicommissariũ añ mortẽ hr̃dis nullum ius transit in fideicõmissarium in legato sic relicto recta via, vñ sic ad hr̃ditatem. vñ cũ dico, lego hr̃ditatẽ dimidiã, transit eo mõ quo põt: qa dimidia directa transeunt in legatarium adita hr̃ditate, & obl'ones vtiles. C. de leg. l. 1. ex legato nominis nulla iura in fideicommissariũ transeunt añ restitutionẽ. vt ff. ad Treb. l. facta. vñ aliud est dicere, lego hr̃ditatem, vel partẽ hr̃ditatis, & p fideicom. relinquo hr̃ditatem, vel partem hr̃ditatis, sed in legato particulari nõ est dña siue in persona testatoris relinquatur, siue in persona hæredis, & ideo non differt legatum & fideicommiss.
6 † Et sic dico qđ exæquata [a] sunt legata singularia & fideicõmissa
a singularia, sed in libertate differunt an ab hr̃de relinquatur per fideicommiss. an ex testatore directo, quia in primo seruus manumissus est libertus hr̃dis, in secundo casũ est libertus testatoris sicut in fideicom. hr̃ditatis, vel partis hęreditatis, quia nihil transit in fideicom. ante restitutionem, sed in legato hr̃ditatis, vel partis hæreditatis ab adita hæreditate transeunt iura hæreditaria in legatarium, vt impossibile est: quia dominia directa & obligationes vtiles, vt dixi. & est simile ff. de pecu. lega. l. si peculium.

ADDITIO.

a Exæquata sunt legata. Adde & vide omnino d. Ias. in l. 1. in 1. no. ff. de leg. 1. vbi facit adæquationem legatorum cum fideic. quam ampliat sex modis, postea limitat duob. no. mod.

1 *Onera hæreditaria quando diuidantur inter hæredem & fideicommissarium.*
2 *Mendacium quando noceat.*

1 §. Sed quia stipulationes, &c. In fine illius. §. dr̃, qđ † onera hr̃ditaria diuidũtur inter hr̃dem & fideicom. hoc est verũ de oneribus creditorũ, non legatorum, imò fideicõmissarius solus tenebitur ad legata si sufficiat eius portio, de eo qđ nõ sufficit tenebit̃

hrs eo, qd het vltra quartā.ff.eo.l.1.§.si qs quadringenta.& §.vlt. & C.ad Senatusc.Treb.l.2. & an restonem pōt queniri hrs à debitoribus & legatariis: sed post restonem het locū illa rnsio, q dixi. hoc est verū vbi nō apparet nec expssa nec tacita voluntas defuncti: qa si apparet, seruaret, hoc est, qd probat ff.ad Treb.l.1.§.pen. & l.seq. Veniamus ad §.fi. Notanda sunt hic duo. In testis exigunt septē testes, nisi reuocet in dubiū sed qn fit legatū, vel fideicom. vnr sufficere quinq; testes: qa lra dicit, neq; ex numero quinq; testium q fideicō. vel legatis inesse noscit res posset manifestari. vn cum loquat gnalr, intellige eā gnalr, qd fideicōmis. vel legatū in testō, vel codicil. si reuocet in dubiū, sufficiūt quinq; testes, licet gl. intelligat, legatū est hic fideicō. in codicillis. vn dicit gl. not. in codicil. qnq; testes esse necessarios, sed intelligo eā gnalr, ex quo gnalr loquit. vt ff. de publi. l. de ptio. §. iste, dicit qd si hrs neget legatū, vel fideicō. & legatarius probet legatū, vel fideicō, si postea dicat hrs qd relictū est, sed ad legis subtilitatē decurrat dicendo, qd testm ī quo legatū, vl fideic. relictū est nō est solēne, tn oīmō cogēdus est soluere. Hoc dicit §. iste in fi. signat ɔriū de l. si veritas. C. de fideicō. vbi dr, qd in testō nō solēni nō valet legatū, nec fideicō. nec hrs ad sol. cogēdus est. Io. rn. ad istud ɔriū qd est in pœna mendacij: qa in primo negauit esse relictū, postea probatū est ɔ eum, qd fuit relictū, sed ipse tūc vult se defendere, qd fuit in testō non solēni, qd non audit pp mēdacium suū: sed si ab initio ɔfessus esset, verū est qd tibi legatum fuit, sed testm nō est solēne, quare nō teneor soluere, hoc casu nō esset cogēdus, sic & als mēdacium punit. C. de non nu. pe. auth. ɔ q propriā. Petis à me decē ex stipl'one, nego, tu quincis me de mendacio, volo dicere, qd p pactū nudū promisi, possum ne? Dnt quidā qd sic. vn pt probare
2 aliā exceptionē de mendacio quictus, vn qd † qs de mēdacio pu-
a nit,[a] vt amittat defensiones suas. spāle est hic, & in casib. silib. & nō est rPare. hec est lectura C. de fideic. l. vlt. ibi nō pt tollere viuēs hō qui loquit de pœna. Vn lra nra intelligit fm illā, vt hic nō intercesserit aliqd mendacium. ecce casus l. C. de fideic. l. vlt. fm q l. lra nra intelligit. Pone, instituo hrdem in testō solēni in scriptis, vel sine scriptis, deīde testō ɔpleto, sine aliquo tpe rogo hrdem, vel legatariū, vel fideicom. de aliquo dādo, vel faciēdo: vel rogo eos cum duob. testib. vel trib. tm, me mortuo fideic. non pt probare sine testib. vt dixi, sibi relictū est ab hrde legatū, vel fideicō. amittit ne fideicō. Litera nra dicit, qd pt deferre iurm hrdi, dūtamen ipse iuret de calūnia. & si dicat hrs qd relictū est sibi, & si nullus testis interuenit, cogendus est soluere sine aliqua ɔprobōne. soluit in lra nra oppōnes q fiunt hic in gl. diceret aliquis ex testō nō solēni non debent legata, vel fideicomissa, & in codicillis requiruntur quinq; testes, & hic nullus fuit, vel duo tm. Soluit lra nra, verū est in lege illa exigitur ista solēnitas testiū, vbi rogat defunctus hrdem testō, & postea testm reuocat in dubiū quo ad legata het locū, tunc exigunt qnq; testes. sed si institutio in dubiū reuocat, requirunt septē testes, vt in principio dixi, si vbi rogat psonā q capit ex testō hrdē maximè, vel legatariū, non in testō, sed post testm factū & cōpletum, nec reuocat testm in dubiū, iste q het lucrum si referat ei iurm, tenet iurare, & si cōfessus fuit à principio absque hoc qd nunq iurauerit, tenet soluere, & si nullus testis interfuit qn ab eo fuit relictum, vnde cogendus est implere voluntatem defuncti qualēcunq;. Istum casum ponit l. vlti. C. de fideic. & ad oppōnes q fiunt hic in glo. soluit in illa l. in tex. in fi. & sicut ibi ponitur casus, qd fm illam intelligitur §. nunc ita intelligitur §. iste eo. modo ponere, siue hic quod hæres fuerit in mendacio.

ADDITIO.

a ¶ De mendacio punit. Adde qn noceat mendaciū & rōne mēdacij excludat qs à bnficio. Floria. in l. 1. §. interdū. ff. si quadrupes pau. fec. dica. Et an mēdacium defuncti afficiat hrdem, vide per eundē in l. electio. §. neq; hæredi. de noxa. act. & qn noceat mendaciū, vide no. p Bar. in l. qui rem. ff. de rei vendi.

De singulis rebus per fideicom. relictis. Rub.

1 *Hæres si non fecerit inuentarium, grauari potest vltra quā sit honoratus, secus in legatariis & fideicommissariis.*
2 *Nemo præsumitur ignorare rem suam.*

POtest autem. Dicit hic litera, qd nō pt legari à legatario. Hoc non est verū dicit gl. quia adæquata sunt legata fideicōmissis. alleg. l. 1. C. cōia de leg. illa l. nihil facit, sed facit l. 2. vnde hæc lex loquitur in eo cui legatum est: non in eo, cui esset donatū cā mor. Possem dicere, qd non pt legari à legatario sic, & quo ad effectum h erram legatum, q fideicommis. ipse in lra pt legare rem dis. vt ff. de leg. 2. l. vnum ex familia. §. si rem. Sequitur in lra, hoc solum obseruandum. in fi. qd quis non pōt plus grauari quam sit honoratus, verum est hoc iure antiquo. ff. ad Treb. l. 1. §. deniq;.
1 † Hodie hæres si non fecerit inuentarium grauari potest vltra q sit honoratus, secus in legatariis in quo iura antiqua nullam recipiūt in nouationem: quia non plus grauari potest quam sit honoratus, quam non fecit in legatario & fideicommiss. iura antiqua nullam recipiunt innouationē, quia non plus posset grauari quā sit honoratus. Sed op. nō plus grauat, quā hēat restōnē, reliquit mihi Stichum, aut Damā, & Damas minus valebat quā Stichus, teneor ad Stichum, & sic in plus sum grauatus quam honoratus, vt ff. de leg. 1. l. planè. §. si cui. Dnt quidā qd nō habet minus quam sit rogatus, imo plus, ex quo Damas placet ei, argu. Insti. de act. in §. præterea. Dicendum, qd habet minus, & ita in plus grauatur. & ratio est, quia stetit p eum quo minus eligeret Stichū qui plus valebat, vnde sibi imputet. Sed opp. ff. de leg. 2. l. nuper. §. 1. & per eandem viam opp. ff. ad leg. Falc. sed si non seruus. in prin. & ff. de mino. l. qd si minor. gl. respondet, vbi relinquitur quantitas grauatur in quātitate. ita loqt lex nra, qd nō pōt plus grauari quā sit honoratus. relinquo tibi qnq;, grauo te in decē nō valet nisi ī qnq;, lex ɔria loqt in quantitate & grauat in alio quā in quantitate. lego tibi decē, grauo te in equū tuū vt restituas Titio. & forte valebat qndecim, videris equū tuum tm æstimasse, & iō teneris restituere, & ad hoc ē. ff. de fideicom. liber. l. decē. Quid diceres si relinqt quātitas & grauat in specie aliena non sua, vt in pcedenti casu. Certè n teneris nisi in quātū est tibi relictū: qa rē tuā posset æstimare, & n alienā. Sed pone, lego tibi equū meū & rogo te de restituēdo fundo tuo, nōne hēt locū æstimatio rei tuæ. s. si legassem tibi pecuniā? vel eɔ lego tibi equū meū & rogo te d restituēdo viginti, an accipiēdo equū tenearis ad tota viginti, vt tm videaris æstimasse equū meum. In istis casibus posset responderi ad placitū, nec scio legē q posset obuiare, tm dico qd nō scis tu quare nō hēo aliā, qa Doctores hoc dicūt, & ecce rō quā reddūt, rē tuā videris ēstimasse recipiēdo pecuniā legatam, & pro certo ē ēstimatio, & ipse scit quantum valet res
2 sua, quā rogatus est restituere: quia † nemo rē suā psumit ignorare. vt C. de rescin. vend. l. qsqs. & ad hoc ff. de eo qd cer. loco. l. 2. ipsciō qa pecunia sit: certa ēstimatio, hrs dēt ī litē iurare. l. vniᵘ. Sed cū lego rē meā, vt des decē, certè non est certus de Virib. rei meæ: quia iuris alieni tollerabilis est ignoran. l. q in alterius. ff. de reg. iur. vn hoc casu nō videris æstimasse rē meā. gl. qrit an fideicommissarius detrahat Fal. hoc querit sup illo verbo, nam quod amplius est, inutiliter relinquit, gl. ita rndet. Bulg. dixit qd sic. ff. ad l. Fal. l. pœnales. §. fi. nō aūt ɔdicit gl. ff. ad l. Falc. l. lex Falc. si interueniat. §. anteq. & ff. de vulg. & pup. l. cohæredi. §. cum filiæ. in fin. non est soluere, sed est allegare. vnde qn quæris de fideicommisso singulari, & tunc non detrahitur nisi apparet de expressa voluntate defuncti, quando rogatur fideicommissum singulare & tunc non detrahitur nisi pars fideico mmissi.

De codicillis. Rubrica.

1 *Codicilli possunt fieri ante testamētū, & testamento facto postea confirmantur.*

1 ANte Augusti. Decedit, &c. † Codicilli pnt fieri quatuor modis: an testm & in testō facto postea ɔfirmant codicilli postea facti, vel fiunt codicilli n confirmati in testamētoᵘ, nec ante nec post, vl fiūt codicilli simul cū testō ɔfirmati: qa dt ī testō. Et si vltima mea volūtas n valet tanq testm, valeat tanq codicilli.

1 *Codicilli valent facti ante testamentum, etiam si non constet eos confirmatos esse in testamento postea facto.*
2 *Differt tamen an fuerint confirmati in testamento expresse, vel aliquo iudicio, vel nullo modo.*
3 *Relicta in codicillis qua actione petantur.*
4 *Tutorem habenti tutor non datur.*
5 *Codicillos plures pōt qs facere, nō aūt plura testamēta, & de rōne diuersitatis.*

§. Sed cum ante testamentum, &c. Primò dicit, quòd non valent codicilli ante testamentum facti, nisi in testamento postea facto ɔfirmentur. Quidā intelligunt hoc nō
1 esse correctū, & intelligitur ver. sed diuus Seuerus &c. † qa codicilli valent facti ante testm, si appareat testōrem a codicillis non recessisse, sed p aliquod iudicium. Io. dixit quod valent & si nullo mō nec spālr, nec aliquo iudicio appareat eos ɔfirmatos esse ī testō facto postea. Vn sufficit qd appareat n recessisse testōrē. ī-
2 telligas tn, qd † differt ēt hodie an fuerunt ɔfirmati ī testō expsse vel aliquo indicio, vl nullo mō, primo casu valeret libertas directa relicta in codicillis, Itē pt dari in eis tutor. secundo casu non. quod probatur ff. de ma. testa. l. libertates directæ. & ff. d test. tut. l.
3 2. † Itē qritur qua actione petuntur relicta in codicillis. Dico, aut ɔfirmati fuerunt codicilli i testamēto, & tunc actione directa ex testamēto, quia vnr esse relicta in testamēto, ex quo relicta sūt in codicillis ɔfirmatis in testamēto, vt ff. de iur. codic. l. 2. & l. qdā referunt. §. fi. aut relicta sunt in codicillis factis ab ītest. vtili ex testamēto, vt ff. eo. l. ab intest. hic dicitur in fin. quod quis potest facere plures codicillos, sed non plura testamenta: vt C. de test. l. hac consultissima. §. penul. vnde vltimum testamentum reuocat
4 primum, & vltimi codicilli primos: ratio est, † quia habenti tutorem tutor non datur. C. de curat. l. interdum. quia tutor habet plenam ptātem, nec alium patitur in eadē plenitudine: sic
5 † testm, cum sit solennis & plenissima voluntas defuncti aliud testamentum secum non patitur, sed codicilli cū sint minᵘ solennis

nis voluntas, bñ compatiuntur se cum aliis codicillis. Hic dicit litera q̄ in codicillis nulla solennitas attenditur. dicit gl. nulla de illis quatuor, quę attēduntur in testis. s. solennitas quo ad numerū testium, & quo ad sigilla, & quo ad subscriptiones, & qđ ipse testator subscribat exigitur in codicillis sicut in testamentis, & hoc cum fuerunt in scriptis, sed tot testes nō exiguntur, sicut in testamentis, sicut nec tot sigilla, vel subscriptiones, & quòd hoc sit verum probatur C. eo. l. vlt. & C. de testa. l. cum antiquitas.

De hæreditatib. quæ ab intestato deferuntur. Rub.

1 *Intestatus decedere dicitur quis pluribus modis.*

1 **INtestatus decedit.** † Hic dr̄ qđ hr̄ditas deferī ab intestato, & succeditur ab intestato, ª qñ defunctus ab intestato decessit. Intestatus pōt decedere q̄s multis modis. Vno mō si testm̄ oīno nō facit, & hoc si potuit: q̄a priuatio propriè dicitur respectu habitus, tunc propriè dicitur intestatus. vt ff. de suis & legi. l. 1. circa principiū. Alio modo decedit quis intestatus si fecit testm̄: fecit tn̄ non solenne. Alio mō si fecit testm̄, fecit tn̄ solenne, sed ruptū fuit agnatione, vel arrogatione posthumi. Et est differentia dicit glo. inter istum modū & antecedentē, q̄a si testm̄ solenne fuerit, postea rumpaī, legata nō debenī: sed si nullum testm̄ factū fuerit, si tn̄ fecerit codicillos debenī legata, & ad hoc alle. iura. Quarto modo decedit intestatus, si testm̄ factū fuerit irritum capitis diminutione testōris. vt s̄. quib. mo. test. infir. §. alio quoq;. Ad hoc facit ff. de ver. sig. l. intestatus. Quinto modo sicut in omnib. modis p̄cedentibus, si ex eo non adeatur hæreditas. vt C. de fideicom. l. eam quā. & hic cum dicit, aut si nemo heres extitit. Sunt & alij duo modi, vt si impugnatur testm̄ per querelā, tunc fit ipso iure nullum. ff. de inof. testa. l. Papinianus. §. veterani. intelligo, qđ omnib. p̄dictis modis ipso iure ciuili. Et scias qđ si esset prçteritus filius emancipatus, & impugnaretur testm̄ per contratab. deberentur inde legata olim quibusdā personis. vt ff. de leg. præstan. bo. pos. contratab. pe. per totū titulū. hodie debētur oīa. vt C. de libe. præte. vel exher. auth. ex cā. oīa. s. relicta ab instituto, sed legatū ab ipso p̄terito non debetur. vt C. de fideicom. l. quidā filiū. circa finē, sed remedio prætoris. Nec distinguo, an intentetur bo. pos. ꝯtab. añ aditā hæreditatem. & tunc faciat ipso iure nullū: q̄a p̄tor non p̄t facere desine re hr̄dem. vt j. de bo. pos. §. quos aūt. sed dico indistinctè qđ non esset ipso iure nullū, sed per remedium p̄toris, siue intentetī ante aditā hr̄ditatem, siue post. vt C. de colla. l. filiæ dotem. & l. vt liberis. Alius modus est si dicat testator, testm̄ nolle valere, & labatur decennium. vt C. de testa. l. sancimus. sed non ipso iure. Alius modus est per incisionem ligni. C. de testamen. l. nostram.

ADDITIO.

a Succediī ab intest. Aduerte tn̄ qđ successio nō pōt hr̄e locū q̄. diu p̄t q̄s succedere ex testō. l. q̄. diu. ff. de acqui. hære. Ias. in auth. nouissima. C. de inoffi. test.

§. Sui autem Vbi dicitur qđ sui sunt. q̄ sunt in p̄tāte tp̄e mortis, nec hñtañ se proximiorē siue sit filius, siue nepos, siue pronepos ex nepote ex filio prognatus. i. natus. Quidam dicunt prognatus. id est, procul natus, & volunt derjuari abnepos, sed hoc falsum est: quia hic loquitur de pronepote ex nepote ex filio pronato, & iste est pronepos qui est in tertio, sed abnepos est qui est in quarto. vt j. de gradi. §. 3.

1 *Legitimari potest quis multis modis.*

1 **§. Nec interest.** Et numeranī multi modi, quib. fit q̄s legitimus. † Vnus est nālis filius. i. natus ex concubina ex nō dānato coitu, datus curiæ legitimus est: quia si esset natus ex dānato coitu nō legitimareī. erat. n. olim curiæ: & sic remittitur peccatum euntibus vltra mare pp̄ necessitatem subsidij terræ sanctæ, ita quia necesse habebant curiæ q̄ aliqui seruirent, ille defectus quem aliquis patiebatur sibi restituebatur cum dabatur curiæ pp̄ necessitatem, quam habebat, vt aliquis seruiret ei, vt in auth. quib. mo. natu. effi. sui. circa prin. Alius modus quo quis legitimatur, Habeo filium ex cōcubina, ꝯ hō secum: filius ante natus est legitimus, & hoc est verum si interueniant dotalia instr̄a super matrimonio, aliàs non. & Placen. fuit in illa opinione, quod si contrahatur cum concubina matrimonium, non valet sine instr̄is: sed hoc falsum est. Instrumenta non faciunt ad esse matrimonij, sed ad legitimationem filiorum naturalium. C. de naturali. libe. l. cum quis. & s̄. de nup. in fi.

1 *Sui qui dicantur, & qualiter acquirant hæreditatem.*

§. Sui aūt hæredes fiūt ēt ignorā. &c.

1 † Ibi tangiī modus acq̄rendi hr̄ditatem à suis. Vñ sui fiunt hr̄des ignorantes ēt inuiti, sed per p̄torem datur eis abstinentia. vt s̄. de hæred. qua. & diffe. §. sed his permittit. & dicit ibi glo. fiunt hr̄des nomine. de hoc indistinctè. s. eod. §. à legato. vñ dico qđ falsum est, q̄ fiant tantū hr̄des noīe, imò re & effectu fiunt hr̄des sui inuiti & ignorantes. Vñ ad hoc qđ sint heredes cum effectu, nō oportet qđ se immisceant, necessarium est auxilium prætoris, vt s̄. de hæredi. qua. & diffe. §. sed his permittit. Vñ creditor posset agere sic, tu es filius talis, & eras in p̄tāte tēpore mortis: & ipse mihi debēbat ex tali cā, ergo solue, ñ oportet dicere, & te immiscuisti in hr̄ditate: q̄a eo ipso, qđ est suus, intelligiī hr̄s se immiscuisse, nisi se abstineat, nec oportet dicere, rite non abstinuisti: quia eo ipso q̄ est suus, intelligiī hæres, & se immiscuisse, nisi se abstineat, nec oportet ponere defensionem rei in libello, ipse bene dicet si velit, & ergo me abstinui. Item dico quòd postquàm se abstinet est hæres non nomine tantum, imò omnia iura directa remanent penes eum, & si alius sit hæres habet solum iura vtilia, vt ff. de min. l. sed si sine. §. sed quod Papin.

1 *Filij mortuo patre sunt hæredes, & quasi continuatur dominium in eis, nec tutoris authoritas requiritur.*

2 *Possessio est res incorporalis, & quid sit possessio.*

3 *Filius censetur eadem persona cum defuncto.*

1 **§. Et statim à morte parētis.** † Sunt hr̄des, & quasi ꝯtinuatur dñiū in eis & ideo nec tutoris authoritate opus est, & sunt sui hr̄des. Quare dt̄ quasi. Quidā dicūt, dt̄ quasi, q̄a ꝯtinuatio ē ꝓpriè rei corporalis, & dñiū ē res incorporalis, & iō dt̄, quasi ꝯtinuaī dñiū à defuncto ī suo hr̄de. Cōtradicit gl. dñiū ē res īcorporalis, ꝯ possessio est corporalis, & tn̄ inuenio, qđ vna ꝯtinuaī cū alia: pp̄ hoc im ꝓbaī sn̄ia eorū, q̄ dn̄t qđ dñium ē res corporalis, & quasi ꝯtinuaī, vñ nouissim⁹ error peior priore, qđ ipsi ambo male dixerunt. & gl. peius implorabat eorū sn̄iam, vñ nihil ꝯ eos. Itē falsū dt̄ gl. † qđ possessio sit res corporalis, imò ē res incorpo- 2 lis, vñ dt̄ Io. possessio & ius posuit tāq̄ gen⁹ in ei⁹ diffinitione. Doctores moderni dn̄t. Possessio est rei corporalis apprehēsio. &c. Dico qđ falsum est, sed ius tm̄ ex illa apprehensione cum illis ꝯdōnib. q̄ exiguntur est possessio, & sicut ius dñij causat realem actionem, sed ius possessionis causat interdicta. & sic possessio rei mobilis. Insti. vi bo. §. p̄ trienniū cā dñij, qđ est ius, corporalis sit apprehensio rei cum illis ꝯditionib. req̄runī, ex cā possessionis, qđ ē ius, & res īcorporalis. Vñ inter Doct. fuit Io. q̄nouit qd esset primò diffinitum per ius. Primò est ius per apprehēsionem pos. &c. Papinianus inter legum Doctores fuit ille qui nouit quid esset primò: quia per ius diffiniunt eam, vt ff. de acqui. poss. l. peregre. Alij legis ꝯditores impresserāt opinionē rusticorū diffi. possessionē primò est redimit primo, & sic etiā apprehensio corporalis, vt ff. de acq. pos. l. j. Sed glo. sustinendo opinionē suā, quod primo esset incorporalis, dr̄t sic interpretari sn̄iam eorum, qui dn̄t qđ dñium quasi ꝯtinuatur: q̄a est res incorporalis: q̄a lex dicit qđ possessio quasi ꝯtinuaī. ff. quib. ex cau. ma. l. cum miles. & quasi possessio est res corporalis & quasi ꝯtinuaī sibi dñium: q̄a res incorporalis nō dr̄ quasi ꝯtinuari. hæc esset bona improbatio §. alio modo soluit gl. quare dicit dñiū quasi ꝯtinuaī. † Dicit 3 glo. filius reputaī ead. p̄sona cū defuncto, & eiusdem ad se non est c ontinuatio i deo dt̄ quasi certè hæc ñ est bona ratio inspicit gl. p̄sonā defuncti, & p̄sonā hr̄dis. Ego dico inspici cām eius quasi in p̄sona ead. scilicet in p̄sonā hæredis. ergo inspici causā eius q. d. quasi in personā eandē, s. in p̄sonā hr̄dis viuēte p̄re fili⁹ est quasi dn̄s mortuo patre, vult dicere lex ista q̄ non acquirit sibi dominium, quia dominus, dicit tn̄ quasi, quia verè dominus non est viuēnte patre. Hoc est, quod probaī ff. de libe. & posth. l. in suis. & ad hoc ff. de verb sig. l. pronunciatio. §. j.

1 *Delicta, quæ transeant in hæredem lite non contestata.*

1 **§. Per contrarium.** Dicit gl. † No. qđ quædā sunt delicta q̄ trāseunt in hæredē lite nō cōtestata, ꝑ crimē læsæ maiesta. hoc est passiuè dictum, q̄a hō honoratus, i. Cæsar accusabiī, & dānabiī, & punieī eod. modo, quo poſe est vt ei⁹ memoria dāneī, nō accusabiī hr̄s, sed hr̄s cuius interest ratione bonorum poterit interesse iudicio, sed nō dammabiī, nec accusabitur. Itē dicit gl. Sunt quædā delicta, q̄ non transeunt in hr̄dē lite ꝯtest. transeunt in heredē vt priuata. Ego non facio vim īter delicta publica & priuata, q̄a accusatio criminalis in priuato delicto lite ēt nō ꝯtestata non trāsit in hæredem sicut nec accusatio in crimine publico, sed accusatio ciuilis ex delicto, verū est qđ transit in hr̄dē, al's nō, vt C. ex delict. defun. l. j. Item intellige istū §. qđ iste q̄ suus est, nō impediaī q̄n sit hr̄s pp̄ cōmissionem criminis à defūcto, sn̄ia lata desinit eē hr̄s, Et sic cum al's sit impoſe q̄ semel fuerat hr̄s desinat esse. sine tamē hoc est impoſe, sicut p̄ q̄relā desinit esse hr̄s q̄ semel fuit hr̄s, vt ff. de vulg. & pup. sub. l. in substōne. & ff. de inoffi. test. Papinianus. §. veterani. §. vlt. Quare dicitur crimen læsæ maiest. crimē p̄ duellionis? Dicit Plac. q̄a p̄ duellū conuīcebaī q̄s de tali crimine. sed dic quòd falsum est, quia duellū iure Romano illicitū est, vt ff. ad l. Aquil. l. qua actione. §. si quis in colluctatione. & C. de act. & obli. l. contra negantes. Sed dicitur crimen perduellionis, quia perduelles sunt hostes, vt ff. de verbor. signi. l. quos nos.

§. Cum autē quæritur, &c. Et dt̄ hic. quod ad hoc quod aliquis sit suus hæres, hoc inspiciendum est eo tp̄e, quo certū est aliquē sine testō decessisse. Vnde si aliquis fecit testm̄ & filiū suū exhæredauit, extraneum instituit, si testatore viuente mortuus est

 filiu

filius exhæredat⁹ à testatore postea decedēte institutus extrane⁹
nō adit, vel qa nō pōt, vel qa nō vult, nepos ex filio exhęredato
p̄mortuo erit suus hr̄s: qa tp̄e mortis eius q decedit ab intestato
inuenit se in eius ptāte & proximior est. Idē est si iste nepos nat⁹
sit post mortē, si tñ eo viuo ɔceptus. & si mortuus fuerit filius ex
hæredatus pr̄ illius nepotis & institutus nō adiuit. Dicit glo. quæ
est super illo verbo, patre eius mortuo, anteq̄ adeat̄ ex testō hæ-
reditas p institutū: qa tūc ɔstat qđ nō trāsiuit q̄rela ad istū nepo-
tem à patre suo, sed si erit adita trāsmitteret̄ hr̄ditas ad hr̄dē. Li-
tera nr̄a patit̄ ꝙ esset adita hr̄ditas ex testamento: qa nō deferret̄
ab intestato. Hoc est verum qđ dictum est, qđ nepos natus post
mortē, q est ɔceptus añ mortē, est suus hr̄s in casu qui dictus est,
quia si viuo auo fuisset conceptus, sed post eius mortē fuit cōce
ptus & natus, ergo nullo mō erit ɔiunctus auo ex persona sua,
nec ex persona pr̄is. ex quo decessisset alius anteq̄ esset concep-
tus. Lex aliq̄n dicit qđ nepos, vt succedit auo suo, q̄ viuo nō fue
rit ɔcept⁹, vt nr̄a litera hic, & bñ p̄t eē ɔcept⁹, & tñ non ē, al's q̄uo
sciem⁹, qa viuo auo fuit al's dico. l. humana hēt īdifferēs ꝙ esset
ɔcept⁹ viuo auo ñ eēt al's, licet ₰m rei veritatē sit differētia, cū i-
sti q legē ɔdiderūt hoc nō inspexerūt, vñ pone ī terminis, qa hē-
m⁹ d ɔsuetudine, filia succedit ī baronia, sed p̄cedit mascul⁹. Ego
sum baro, hēo filiā ɔiugatā. hēo agnatū ɔsanguineū q̄ndā: si me
viuo filia hēret masculū ī vtero, succederet in baronia: ista filia
mea maior nihil hēt in vtero, in crastino ɔcepit masculū. dt ipsa,
q̄ cito fuerit mortu⁹ pr̄ me⁹, hēo in vtero, dēt succedere fili⁹ me⁹
in baronia. Dicit ɔsanguine⁹, nō dēt admitti, qa nō erat cōcept⁹
tp̄e mortis defuncti, & ideo ei nihil attinet. Itē nec tu, qa licet sis
proximior q̄ ego, mulier tñ non succedit in baronia. Super illo
casu est hic dissentio inter Pla & Io. Dixit Io. eū admittēdum, qa
si inspiceremus in successione solam causam mālē planum est
quod iste filius succederet. Sed sola causa materialis inspiciēda
est dicit Placē. vt in auth. de hæred. q̄ ab intest. defe. §. pen. Doct.
dicūt ɔ̄rium. Prætor inspicit cām naturalē, & tñ eā non admisit
vt. ff. vnde cogna. l. j. §. si quis p̄ximior, quod non admittetur.

§ Emancipati. Hic incipiūt antiquitates. Ista antiqui-
tas pr̄ia & renouatio. C. de adopt. nā-
les filij q se dederunt in arrogationē alij nō admittuntur ad bo-
na patris naturalis p vñ liberi, nisi fuerint emancipati ab arroga-
to patre tempore mortis pr̄is nālis, & est optima ratio: qa sibi ele
gerūt aliū patrē. gl. instat ɔ̄ hoc p l. ff. de bo. pos. ɔ̄ta. l. 3. §. si quis fi-
lio. 2. rñ. Dico qđ lex illa correcta est pp ɔ̄. illius legis distinguit:
quia aut filius datur in adoptionē alicui ex ascendentib. quia trā
sit in ptātē, sed non trāsit in fam. omnino hēt aliā ɔtab. in bonis
pr̄is nālis, sed si det̄ oīno ex̄neo in adoptionē, nō hēt ɔ̄tab. in bo
nis patris nālis. Totū ɔ̄rium est p literā nostrā. §. inuenimus. & §.
nr̄a aūt cōstōne. p illū §. habebat ɔ̄tab. in bonis duorum, ī bonis
patris naturalis. & in bonis patris arrogatoris, hodie in bonis v-
nius tm̄, & filius adoptatus, i. arrogatus si emācipetur ante mor-
tem naturalis patris succedit patri naturali, quia quantum ad pa
trem arrogatorem fit extraneus per emancipationem. Hoc di-
cit litera. Sed pone ꝙ sit sui iuris, per mortem patris arrogatoris
viuente patre naturali, succedente patre nāli per vnde liberi? Vn
de glo, dicit qđ non viuo, ex quo morte patris adoptiui fieret sui
iuris, remaneret sibi ius agnationis cum agnatis patris arrog. &
ideo non obtinebit successionem in bonis patris naturalis, vt s̄.
vnde hic bene dicit gloss. sed alibi dicit contrarium & malè ff. de
adoptionibus. l. in omni fere.

1 *Emancipatus, filius à patre arrogatore, an succedat patri arroganti. Et an pa-
tri naturali. nu. 2.*

1 §. Post mortem. †Emancipatus est filius à patre ar-
rogatore, non succedit patri arro-
ganti. Item nec patri naturali, ex quo post eius mortem eman-
cipatus à patre arrogatore, & hoc ideo introductum est, vt esset
in potestate, vel voluntate patris arrogatoris. Succedunt patri
naturali agnati, vel iste filius arrogatus, quia si emaciparet eum,
succederet per vnde liberi, vt s̄. proxi. non agnati. sed si emanci-
paret, succederent agnati & sic voluntate alterius esset successio
patris naturalis, quod habet lex pro inconuenienti. arg. ad hoc
ff. de hæredib. instituen. l. institutio. Sed nonne in voluntate pa-
tris arrogatoris est an succedat iste fili⁹ arrogat⁹ pr̄i nāli? Si nō e-
mācipet eum in vita patris naturalis, tunc patri naturali non
succedet, vt hic dicitur: quia inconueniens ꝙ alias plus, prius di-
co: qa iura non habuerunt ꝓ inconuenienti quod ex voluntate
aliena penderet successio patris naturalis in vita sua, hoc est vs-
que ad mortem suam, sed post mortem suam penderet ex volū-
tate aliena, iura habuerunt pro inconuenienti. Et ad hoc est du-
plex ratio, vna poterit pater naturalis ordinare de bonis suis in
vita sua, dato quod pater arrogator emancipet, sed post mortē
2 non posset. arg. ad hoc C. cōia de leg. receptum. † Item alia ratio
& melior, agnati mortuo eo cui sunt agnati hñt ius cum bonis
eius, sed non in vita sua, & quod priuarentur bonis, vel in qui-
bus non habentius per voluntatem alienam, sed si post mor-
tem priuarentur bonis illis per voluntatem alienam: quia tunc
sunt eis debita, hoc esset inconueniens.

1 *Bonorum possessio contratab. quibus detur.*
2 *Emancipatus p̄teritus nullam aliam viam habet, q̄ contratab. filius suus præ-
teritus habet duplicem, vel dicit testamentū nullum ipso iure, vel contratab.*
3 *Differentia emancipationis & patriæ potestatis, an sit in totum sublata.*
4 *Electio videtur confirmata, si ille qui non fuit vocatus, non vult eā infirmare.*

1 §. Eadem hæc obseruantur. No. †qđ bono-
rū possessio ɔ-
tab. dat̄ p̄teritis oīno de quib. nulla facta est mentio instituendo,
vel exhr̄dando, licet nō rite. vt ff. de bo. pos. ɔ̄tab. l. non putauit. §.
non q̄uis. Et dat̄ ista bonorū pos. ɔ̄tab. liberis p̄teritis, siue sint sui,
siue emancipati. Noluit dicere qđ filius emācipatus hēt bo. pos.
ɔ̄tab. de se, sed filius suus, & sic p̄teritus ñ hēt ɔ̄tab. imò dicit ipso
iure nullū. Sed si nō sit solus suus, imò vnus est filius suus, & alius
emācipatus, aperit emācipatus p̄teritus edictū per ɔ̄tab. ei q suus
est. Non dico, qđ M. diceret hoc, qa M. sp ruminauit textū: textus
est exp̄ssus, qđ licet sit solus, hēt tñ bon. pos. ɔ̄tab. & sic teneat viā
p̄toriam, vel dicat ipso iure nullū, & sic teneat ciuilē, verū est, qđ
nō hēt bo. pos. ɔ̄tab. necessarias. Largus fuit p̄tor in suo bñficio,
& dedit nō indigēti, sed emācipatus p̄teritus p viā necessariā: qa
aliā viā nō hēt. Hoc est qđ ꝓbat̄ ff. de lega. p̄stan. & bo. pos. ɔ̄tab. l.
is q in ptāte. & l. duo. & C. de lib. p̄te. l. maximū. do. And. in ista mā
ꝙ sit ad nihil certū reliq̄t: dixit qđ fortè suus si recte p̄tereat̄, hoc
est inserta cā p̄teritionis hēt solus bo. pos. ɔ̄tab. Hoc est, qđ tracta
2 uit in summa illius tit. C. de libe. p̄te. vel exhær. †qđ hēt duplicem
viā, vt dixi, vel vt dicat ipso iure nullū, vel vt petat ɔ̄tab. emācipa-
tus p̄teritus, vt dixerunt quidā, idē auxiliū hēt qđ suus. pōt dicere
nullum testm̄ ipso iure, vel petere ɔ̄tabu. & hoc p legē q̄ dixit, qđ
3 †sublata est dr̄ia emācipationis,[a] & pr̄iæ ptātis, vt in auth. de her.
a quæ ab intest. defe. §. nullā. Dico ɔ̄rium, imò filius emancipatus
p̄teritus hodie nullā aliā viam hēt, q̄ ɔ̄tab. Ad legem in ɔ̄rium di-
cendū, sermones inquirendi sunt ₰m mām, & nonne illa litera q̄
dicit, sublata est dr̄ia emancipationis, & patrię ptātis est in rub. de
hær. quæ ab intest. vñ verū est, qđ nulla dr̄ia est in successione ab
intest. sed in successione ex testō, vñ est dr̄ia, & bo. pos. ɔ̄tab. est ex
alio testō, licet sit ad impugnationē testī. Dicit do. Andr. aliud as-
sertiuum. Aut est emācipatus præteritus inserta cā præteritionis
legitima, qa testōr dixit sic, filiū meū prætereo ex tali cā, & verū
est sic, al's hēt ɔ̄tab. & non aliā viā. sed si nō est inserta cā: qa tm̄ di-
xit, filiū meum p̄tereo, pōt dicere ipso iure nullū, & de hoc habui
stis pleniorē doctri. s̄. de inoffi. test. Itē not. hic, qđ institutus q̄nq;
hēt bo. pos. ɔ̄tab. alio cōmittente edictū. Pone, hēo filium, & hēo
filiū alium, eū prætereo, præteritus pōt petere ɔ̄tab. nec expecta-
bit, qđ petat præteritus. vt ff. de bo. pos. ɔ̄tab. l. si post mortē. §. vlti.
Conuertit̄ ɔ̄tab. q̄nq; inserta ꝑsona. v. g. instituo vnū filium, aliū
prætereo, institutus pōt petere ɔ̄tab. pręterito sibi ɔmittente edi-
ctū. Ei si nō petat p̄teritus, q̄ est cā p̄teritionis, volui seruare æqua
litatē. Pone instituo filiū in minori parte, ex̄neum in maiori, & fi
lium aliū prætereo, si solus p̄teritus rupto testō per ɔ̄tab. hēat ma
iorem partē, & ille q fuit institutus minorē: qa oporteret eū esse
ɔtentum ea portione, in qua fuit institutus, iō p̄tor voluit, qđ in-
stitutus hr̄et bo. pos. ɔ̄tab. si præteritus nō petit, qđ iudiciū nunq̄
certè hoc casu p̄terito non petenti ɔ̄tab. institutus q petit eā hēt
iure, vñ si præteritus nō vult impetrare bo. pos. ɔ̄tab. & institutus
aduersus quē nulla est fcā iniuria vult eam impetrare, p̄tor voluit
eum adire vt hēat ₰m tab. sed vult vt sua ɔ̄tab. valeat ₰m tab. vt ff.
4 de leg. præst. & bo. pos. ɔ̄tab. pe. l. in ptāte. §. sed si scriptus. †Quidā
canonista, vt dicit dñs meus, per istā theoricā de iure terminauit
quandā q̄ōnem talē. Facta fuit q̄dam electio, q̄dam nō fuit voca-
tus, & sic fuit ɔtemptus: qa non valuit electio: qa plus operat̄ ɔtē-
ptio vnius, q̄ multorū ɔ̄dictio pn̄tium. Volunt dicere alij, alia via
electionē non valere: quia talis fuit non vocatus, & sic contem-
ptus ille qui fuit non vocatus non vult eā infirmare, nec dicit se
contemptū, an alij ex sua sufficit hoc facere, ex quo ipse nō vult
infirmare. Ideo canonista, dixit qđ nō, ex quo allegauerunt cām
ex persona alterius, qui eā non vult allegare, potius cōfirmat ele
ctionem. Causa eorum conuertitur in non causam, sicut bo. pos.
cōtratab. conuertitur in ₰m tab. quando ille qui dixit eam ex per-
sona alterius petat eam, eo, ex cuius persona hēt non petente.

ADDITIO.

a ¶ Differentia emancipationis. Adde Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de
libe. & posthu. vide do. Ias. in l. pater filio. ff. de leg. 1. vbi dicit, quod emanci-
patus hodie succedit ad similitudinem suorū. Et quod sicut emancipati sunt
voluntarij hæredes, ita & filij in potestate. Et nunquid transmittat hodie hæ
reditatem patris non aditam, per eundem. in d. l. pater filio.

§. Inuenimus. Ibi dr̄, olim si filius in ptāte dabat̄ in ado
ptionem illius, & si pater nālis moreret̄
antequā iste filius adoptatus emanciparet̄, vel postea emancipa-
tus non succedebat pr̄i nāli. Item nec pr̄i adoptiuo ex quo eman
cipauerat, & sic vtriusq; pr̄is successione defraudabatur, & hoc
erat incōueniens. gl. quærit, & nōne eadē iniquitas remanet ho-
die,

dic in altero membro distõnis, quã facit versi. arguit ista iniqtas j. eo. §. nr̃a. si detur in adoptionẽ alicui de ascendentibus, transit in ptãtem suam. Et si moriat pr̃ nãlis, & postea emancipat à patre adoptiuo, amittit successionẽ vtriusq; pr̃is. dicit gl. verũ non est: qa si emancipet à nãli ascendente, cui daẽ in adoptionẽ, teneẽ ei relinquere tñ, secus est in arrogatore. Dico qđ affectionis cã suspitionẽ remouet, nõ tñ est verisimile, ex quo est de ascẽdentib. ille, cui datur in adoptionem, qđ post mortem patris nãlis eum emancipet, vt vtraque hæreditate & sua & patris naturalis possit eum defraudare. arg. ff. de ritu nup. l. pen. §. de vno.

§. Item vetustas. M. voluit dicere, qđ §. vltimus abrogat istũ §. Sed non abrogat §. istũ. Itẽ vetustas, &c. quia iste §. dicit, q nepotes ex filia succedunt cũ suis patruis, vel materteris cum diminutione tertiæ partis, & statim corrigitur per §. Sed nos, &c. Est dicendũ qđ iste §. Item vetustas. non corrigitur per §. sed corrigitur per auth. de trien. & semis. §. nec vllo. Vñ §. sequen. loquitur de quarta, iste de tertia. Item iste §. loquiẽ vbi erant descendentes & transuersales. & sic istis duab. rationib. dicemus §. sequentem istum non corrigere.

De legitima agnatorum successione. Rubrica.

1 *Agnati qui dicantur.*

SI nemo suus hæres &c. Dicit lr̃a, duo sunt fratres eo. pr̃e nati, licet non eadẽ mr̃e, sunt agnati & consanguinei. † Vnde not. qđ quidã sunt agnati ɔsanguinei, qđ nõ ẽm intellm iuris ɔsanguinei agnati sunt fratres, vel filij fratrũ: agnati vlteriores nõ sunt cõsanguinei. vt ff. de suis & legiti. l. 2. in prin. Scis tu ad qđ valet hoc? Pone, ĩ meo testõ lego ɔsanguineo decẽ, habebit tñ frater ɔiunctus p patrẽ, ẽm ea q̃ dicta sunt. Certè loquendum est vt plures, & noĩa ex cõi locutione opinionum exaudiri oportet, & ideo nisi diceremus qđ testator esset iuris peritus, qui nouisset propriã verborũ appellonem, cum diceret testator, lego cõsanguineo meo, intelligerẽ ɔsanguineũ ẽm cõem modum loquendi. ff. de supel. lega. l. Labeo. ff. de fundo instru. & instr. leg. l. cum de lanionis. §. asinam. Idem etiam dicerem si testator esset iuris peritus, tamen ibi esset maior color dubitationis.

1 *Filij fratrum succedunt in stirpes cum fratre superstite.*

2 *Descendentes succedunt ex persona eius, quem representant, transuersales non.*

§. Hoc etiam addendum &c. Vbi huius tit. & est qđ de linea cognatorũ transferunẽ q̃dam ɔsonæ in linea agnationis. s. filiæ & filiæ sororis ɔsanguineæ, vel vterinæ, & isti sunt agnati. multo fortius ipsæ sorores vterinæ. vt C. de legiti. hære. l. vlt. Sequitur in litera, & diuidiẽ inter eos hr̃ditas in capita, nõ in stirpes. Pone, hẽo ex fratre præmortuo duos nepotes, ex sorore vnũ, certè mihi succederent isti tres nepotes in capita, hodie est correctum in stirpes, vt in auth. de here. que ab intest. dese. §. reliquũ. Circa hoc nota tria iura. Iure isto nõ veniebat filius fratris vna cũ fratre, nisi esset pr̃is frater superstes. v. g. Ego descedo pr̃e, & fratre, & fratris filio superstitib. si erat frater & fratris filius tñ: quia pr̃ superstes facit q non admittatur filius fratris cum fratre, sed pr̃ & frater tñ admittunẽ, vt in preall. auth. de hær. quæ ab intest. dese. §. reliquũ. Tertium ius, qđ admitteẽ filius fratris cum fratre, & si sit pr̃ in me
1 dio, & succediẽ in stirpes, vt in authen. vt fratrũ filij. in prin. † Est ponere quartũ casum, sed de hoc nõ hẽmus ius aliquod. Habeo patrẽ & filiũ, vr̃ qđ admittaẽ cũ solo patre. Quidam magni Doct. voluerunt dicere, qđ successio fuit in capita, nec hic corrigaẽ. & dñt qđ auth. quæ est de hær. quæ ab intest. dese. §. reliquũ. quæ dicit qđ filij fratrũ succedunt in stirpes, loquiẽ cum filij fratrum succedunt cũ fratre superstite, vt ipsi fratrũ filij hẽant q̃tum haberet pr̃ eorũ, si viueret, & nõ plus. Sed dñt ipsi, nos dicimus, qđ si sunt oẽs fratrũ filij, duo ex vno, tres, vel quatuor ex alio, succedunt in capita: qa nullus est prior alio. Ista opinio non vr̃ sine rõne, vr̃ tñ lex probabilior: qa dicit lex, siue hẽat defunctus fratres, vl̃ fratris filios, fit diuisio in capita. Vr̃ igitur ponere, qđ si hẽat fratres, vel filios fratrũ, succedaẽ in stirpes, vt in auth. de her. quæ ab intest. §. si vero neq; fratres. intelligas in successione transuersaliũ proximior quoq; præfert. Fallit in filiis fratris, licet sint remotiores fratre superstite, tñ cũ admittunẽ in omnib. aliis vlteriorib. filiis fratris, ẽm rlam qđ proximior præferẽ. v. g. Hẽo fratrem, & nepotes ex alio fratre, frater preferẽ, & est priuilegium fratris aliorũ, qđ licet sint remotiores fratre, tñ cũ eo admittunẽ, vñ i vlteriorib. eis seruaẽ rla qđ proximior pferatur. Sed opp. dicit qđ successio fiat in capita. s. tit. 1. §. cum filius. in fi. Contra: quia ibi dr̃ qđ in stirpes succeditur: Dico hic loquiẽ in successione transuersalium, ibi in successione descendentiũ. Idem in ascendentib. qa succedunt in stirpes, ij oẽs ex parte mr̃is tñ hñt, q̃tum illi ex parte patris, vt in auth. de hæred. quæ ab intest. dese. §. 1. Sed quæ est rõ diuersitatis? Rõ bona est & notabilis, hẽo nepotes, ex vno filio quatuor, ex alio vnũ, nepotes admittunẽ ex ɔsona pr̃is, & ideo admittunẽ sicut & ille admitteret, hoc non est de se, sed rõne pr̃is sui, quẽ repræsentant, transuersalib. exceptis filiis fratrũ admittunẽ ex per-
2 sona sua, & fit successio in capita, p numerũ personarũ. † Sic vr̃ ras vltra, q̃ est rõ, quare descẽdentes succedũt ex ɔsona eius q̃ repræsentãt, transuersales non: Dico qđ descendentib. est magis debita hr̃ditas, q̃ transuersalib. qa viuo patre filius intelligiẽ dñs: iõ descendẽtes ex ɔsona pr̃is hñt ius vt ff. de lib. & posth. l. in suis. transuersales nõ hñt tñ ius, iõ ex ɔsona defuncti pdecedẽtis nõ hñt ius, sed ex propria, Scis tu ad qđ valet hoc? Cõsuetudo est in aliquib. partib. qđ si Baro hẽat filios, filius masculus, licet vltimo genitus, pferẽ filiæ in successione baroniæ. Pone, ego sum Baro, hẽo filiũ maiorẽ natu, & filium minorẽ natu, & filiã quæ est antiquior, filius maior ɔhit, & hẽt filiã, decedit, & ego decedo. filius masculus. s. vltimo natus, dicit se admittendũ ad baroniã; & filia ex filio maiore pmortuo vult admitti, & allegant sic. Si pr̃ meus (dicit ipsa) viueret, præferẽ fratri, ergo ego debeo pferri tibi fratri vltimo genito. Econtrario allegaẽ ɔ eam, & p se sic. q neptis hẽat plus q̃ filia, inauditũ est, si tu esses filia, & primo nata, ego pferrer tibi (dicit iste filius vltimo genitus) ego multo fortius tibi nepti sum præferendus. filia remanet in successione transuersaliũ, non admittiẽ qs ex ɔsona q̃ repræsentaẽ, sed descẽdentes in successio, ne descendentiũ admittunẽ ex persona eius, q̃ repræsentãt. vñ de me nepte non iudico. Tu filius vltimo genitus tanq̃ de me: quia non peto admitti tanq̃ ex ɔsona mea, sed tanq̃ ex eius ɔsona quã repræsento, videlicet patris mei filij primogeniti, cui ego succedo, vñ iudica de me, sicut de ipso iudicares. & constat qđ ipse si viueret præferreẽ tibi: pro se inducit. ff. de leg. 3. l. pr̃ filiũ. §. quindecim liberos. Vbi est talis casus vt j. dicetur: testator certis liberis legauit fundum, & vetuit alienari extra familiã, vnus libertus vendidit alij colliberto, qđ potuit facere, quia de familia, vñ non est alienatus extra familiam. Iste collibertus, siue libertus emptor decessit herede extraneo relicto, modo est fundus ex familiam, nonne aduocabiẽ ab eo: Dicit Iurisconsultus qđ non, qa non est inspicienda persona extranei, sed est inspicienda persona eius à quo causam habes, quam repræsentas, sicut dicit ista filia, nõ est consideranda persona mea, sed persona eius quem repræsento, & cuius successionem habeo, & credo quod bene allegat.

1 *Imperator lex animata in terris.*

2 *Beneficia Principum recipiunt ampliorem interpretationem, quàm testamẽta.*

3 *Beneficium Principis æquè latè debet interpretari, & hoc similibus personis.*

4 *Donatio in filium emancipatum à patre facta vltra quantitatẽ legitimam sine insinuatione non valet.*

5 *Donatio à Principe in extraneum etiam vltra quantitatem valet.*

6 *Successio quæ est deferenda fratri, vel filijs fratrum, quis erit potior in successione fratris.*

§. Si plures. ver. & quamuis. Ibi dr̃, deferẽ hæreditas proximo. & q̃uis ibi dr̃ deferẽ hr̃ditas proximo, & q̃uis ex l. 12. tab. & quæ. l. q̃uis, licet vsa sit singulari numero: qa dicit proximo, Si tñ plures sint proximi, bñ simul deferẽ, & oẽs veniunt simul. Imperator Federicus obsederat quoddã castrũ, fecit præconizari per exercitũ q qui primò ingredereẽ castrum illud, hẽret cẽtum, deinde decẽ ingressi sunt simul. Modo quæriẽ, qs hẽbit? Audiui qđ do. Guido de Marianis dixit, qđ nullus hẽbit, & inducebat l. cum in testõ. ff. de reb. dub. l. si fuerit. e. tit. Audiui qđ Odofr. determinauit, quod oẽs hr̃ent. Et per istã lr̃am potissimè lex 12. tab. dicit qđ q est primus agnatus defuncti hẽt hereditatem defuncti, si plures sunt, tñ
1 proximiores hẽbunt. Quæriẽ † cùm Imperator sit lex aĩata in terris, idẽ erat in qõne proposita. Istã determinationẽ reputo veriorem, nec mouet me lex ff. de reb. dub. l. si fuerit. † qa loquiẽ in illa
2 in testis, & amplior fit interpretatio in bñficiis Principum, quã in testis, in quodã rustico aliud esset, ibi seruarem l. si fuerit. & caue. Admittunẽ ergo oẽs illi qui ingressi fuerunt castrum, sed ad quid admittunẽ: Intelligiẽ qđ ad centũ, vñ illa centũ diuidenẽ iter oẽs, intelligo si ponaẽ in Principe: qa qlibet hẽbit centum, in bñficiis Principum dẽt fieri largissima interpretatio. ff. de ɔsti. prin. l. vlti. ergo ad minus æquè lata dẽt fieri, sicut alibi in sfi'i inuenio, quili-
3 bet hr̃et tñ, q̃tum hr̃et vnus solus. † Testõr dicit, posthumo lego decẽ, nascunẽ quatuor, qlibet hẽbit decẽ. vt ff. de leg. 3. l. qui filiabus. §. 1. Quidã r̃ndebat huic rõni, in beneficio Principis dẽt fieri æquè lata interpretatio, sicut inuenit alibi. verũ est in sui'ib. personis. l. illa. versic. in noĩs. ita latã interpretationẽ loquiẽ in filiabus, lex nr̃a loquiẽ in exneis. Dicebat dñs meus. Inuenio qđ est latior
4 interpretatio in bñficio Principis in exneum, q̃ pr̃is in filiũ. † Donatio in filiũ emancipatum à pr̃e facta vltra quantitatẽ legitimã
5 sine insinuatione non valebit. † Donatio fcã à Principe in exneũ sine ĩsinuatione vltra legitimã quantitatẽ, valet. Hoc est, qđ probatur C. de don. l. latã. & l. sancimus. in prin. Pone, consuetudo est qđ proximus cognatus exhat legitimã, ego vendo rem aliq̃, habeo quendã proximũ cognatũ ex parte pr̃is, & habeo aliũ proximum cognatum ex parte matris, quis eorũ præferẽ? dico si sunt plures in quib. reperitur ead. rõ, admittenẽ omnes, vt hic. Causa illius consuetudinis est, quia non debet quis priuari sua successione, vñ vnus non põt alienare: qa ille qui successurus esset sibi,

admittebat̃ ꝯtab.mr̃ si esset sola, hẽbat q̃relã, sed vbi simul cũ patre,nullum hẽbat auxiliũ.Dices tu hoc esse correctũ, vel si filius hñs castrẽse peculium, ꝓterierit patrẽ & matrẽ, solus pr̃ iure antiquo admittebat̃.l.quæ exęquat patrẽ & matrẽ.auth.de hęre.q̃ ab intest.defe.§.ꝯñs nostri.in successione ex testõ non reperio istam exæquationẽ, & video qđ quidã admittunt̃ simul ab intest.vt fratres ꝯsanguinei & vterini tm̃, nõ ex vno testõ soli consanguinei
2 hñt q̃relam.vt C.de inoffi.test.l.fratres.†vbi ergo colliges tu exęquationẽ pr̃is & mr̃is in successione ex testõ:qa auth.de hęr.quę ab intest.§.ꝯñs.exęquat eos ab intest.vt apparet ex rubrica.Certẽ rr̃a dictat hoc, vt dẽant exæquari: qa æquale est officium pr̃is & mr̃is.ff.de cura furiosi.l. furiosæ matris. Et dicat qđ sil̃ admittant̃ pr̃ & mr̃ in successione ex testõ, dico qđ pr̃ amittet̃ ꝑ ꝯtab.mater
3 ꝑ quærelã,sic & alibi.ff.de ꝯtab.l.fi.† Dr̃ in hoc tit.mr̃ quæ nõ pe
a tit tutorẽ filio [a] suo impuberi, delinqt, vñ si decedat in pupillari ætate,m̃ ei non succedit vt hic,nisi esset minor, tunc sibi nõ imputaret̃.vt C.si aduer.deli.l.2.Sed si decedat in pubertate,licet mr̃ ei non petiit tutorẽ,tñ bñ succedit ei.vt C.ad Tertul.l.mr̃es.Quę est cã?Dico qđ si non petiit mater tutorẽ filio impuberi,delinqt, cum decedit pupillus in pupillari ætate,non põt facere testm̃,nõ põt matrem priuare: ideo lex eam priuat, sed cũ est fratris pubes potest testari & habet discretionem, lex relinquit filio punitionem,aliàs præteritionem matris, vnde exhæredet eam si vult.

ADDITIO.

a ¶Non petit tutorẽ filio. Adde qđ mr̃,q̃ non petiit tutorẽ dari filio,licet ipsa, vel alij gesserint,sed nõ legitimè,nõ excusat̃.Bar.in l.siue ingenua.§.quod si pr̃.ff.ad Tert.Nec ẽt excusaretur mr̃ si pupillus decessit intra 50.dies,& intra dictũ tps non petiit tutorẽ, vt ꝑ eundẽ in d.l.siue ingenua.§.confestim.ff.eo.

De Senatusconsulto Orficiano. Rub.

PEr contrarium aut̃ &c. Senatusconsul.Orficianum factum fuit de filiis tantum: addit Imperator hic de nepotib.gl.dicit,idẽ intelligo de pronepotib.non adducit iura,sed dic quod hodie sublata sit differentia agnationis,& cognationis,& in descendentia agnatis.s. per lineam masculinam admittuntur descendẽtes in infinitum, ergo & in cognatis in descendentibus per lineã fœmininam admittuntur descendentes in infinitum. vt in auth. de hæredi.quæ ab intest.defe.§.nulla.

1 *Agnatus si emancipetur, an desinat esse agnatus. Et nunquid patronus si emancipetur desinat esse patronus.*
2 *Hæreditates, quæ solum tolluntur minima capitis diminutione, an sint illæ solũ, q̃ ex lege duodecim tabulorũ deferuntur, an ẽt quæ deferũtur, iure prætorio.*
3 *Delegatus non potest esse qui non est canonicus, vel in alia dignitate.*
Et si lit.contest.desinat esse canonicus, an desinat esse iudex.
4 *Tutela defertur agnatis sub nomine agnatorum, & si desinant esse agnati iam suscepta tutela desinunt esse tutores.*

1 §.Sciendum aut̃ est,etc. †Ibi dr̃ ꝙ hæreditates quæ ex Senatuscõsul. Tert.& Orphi.deferunt̃ capitis diminutione minima ñ tollunt̃, sed hæreditates,q̃ deferunt̃ ꝑ legẽ 12.tab.defert̃ hæreditas agnatis,qa agnati sub noĩe agnatorũ:sed ꝑ senatus.Orphi.& Tert.deferuntur hæreditates sub noĩb.nãlib.nãlis agnatio tollit̃ minima capitis diminutio.sed nãlis cognatio ñ.Hæc rõ inuenit̃,itellexit. ff.de capit.di.l.tutelas.ad vtrũq; assignat̃ ꝯriũ.Patrono defert̃ hæreditas ex l.12.tab.vt ĩ.de success.lib.circa prin. si emãcipet̃ ne ad successionẽ liberti.gl.dt, qa emãcipati sunt ignoti à lege 12.tab. & ꝑ eã defert̃ hr̃ditas liberti patrono. dico qđ imò si emancipat̃ succedit liberto,& teneo rõne legis ñ glossæ. Agnatus si emancipet̃ succedit, desinit esse agnatus,sed patronus si emãcipet̃ nõ desinit esse patronus. Vnde facit gl.hoc arg. emãcipatus ẽ incognitus de iure ciuili & sil̃ decepto sicut hic. Tu cognoscis Bocrustũ Corustus est demẽs,ergo &c.vñ verũ est.patronus inq̃tum emãcipatus est incognitus de iure ciuili, vel à l. 12. tab. sed ñ inq̃tum patronus, sub istis noĩb. suus patronus est quis natus iure ciuili,
2 vnde in arg.gl.est fallẽtia accidentis.†In alio caue tibi. Dicit hęc litera,qđ illæ hereditates solum capi.dimi.tollunt̃, q̃ ex l. 12.tab, deferunt̃. Contrà,imò hæreditates q̃ deferunt̃ iure ꝓtorio tolluntur ca.dimi.minima,vt ff.vñ lib.l. vlti. Gl.rñdet restringendo literam vt lib. solum excludat tm̃ illas q̃ deferunt̃ ꝑ senatuscon.nõ illas q̃ deferunt̃ per ius ꝓtorium amittitur ca.di.minima, sed hæreditas:quia hereditates delatæ per edicta ꝓtorum mi.ca.amittunt̃. Pone delata est bo.pos.vnde liberi filio in ꝓtãte ꝯstituto, factus ẽ sui iuris,amittet ne successionem sibi delatam per vñ liberi?dico qđ non,vñ est ca.di.minima,per q̃ illa q̃ est in ꝓtãte aliena efficit̃ sui iuris, tunc nõ amittit̃ illa hæreditas q̃ defert̃ ꝑ Senatusc, vel ꝑ ius ꝓtorium,sed ꝑ ca.di. minimam illa ꝑ quam quis tñ sit in potestatẽ alienã amittit̃ illa q̃ defert̃ liberis.Et succedunt per vñ agnati,vt s̃.ti. 1.§.admonendi. Idem dico in matre, mater hẽt filium, dedit se iste filius in arrogationem,alij non succedunt matri,nec ex capite cognatorum ꝑ iura ista.vñ ꝑ talem capi.di.minimam ꝑ quam q̃s transit in ꝓtãtem alienam, amittit̃ illa q̃ defert̃ ꝑ Sena-
3 tuscõsultum & per prętorem, &c.C.vñ lib.†Ad quid valent ista iura? Nõ põt esse iudex delegatus,q nõ est canonicus, vel ĩ alia dignitate. Pone,ĩpetraui iudicẽ q erat canonicus,lit.ꝯte.fact⁹ ẽ priuatus,qa resignauit,nũqd remanebit iudex? Vr̃ ꝙ nõ:qa res deuenit ad eũ casum,à quo incipere nõ posset.meli⁹ aũt qđ posset fieri est de iurib.istis nõ facias arg.de hr̃ditatib.sed de tutelis: qa hr̃ditates ꝑ aditionẽ ꝯsummãt̃,sed tutelæ ꝯsummant̃ ꝑ gestionẽ,& expectat̃ cursus gestionis sicut ĩ iudicio cursus iudicij, vñ arguit̃
4 sic ꝑ sil̃e in tutelis,† tutela defert̃ agnatis sub noĩe agnatorũ, iõ si desinãt esse agnati, si tutela iã sit suscepta desinunt esse tutores: ergo cum de canonico deferatur iurisdictio sub nomine canonici sed non erat capax iurisdictionis inquantum priuatus, licet sit lis inchoata coram eo, si tamen amittit istud nomen, sub quo erat capax iurisdictionis, scilicet quòd desinit esse canonicus, desinat esse iudex, vt ff.de ca.dimi.l.tutelas.

1 *Spurij, siue vulgo quæsiti, & naturales tantũ, qui dicant̃ & qui succedũt matri*
2 *Matris certior est conditio, quàm patris.*

§.Nouissime. Ibi dr̃ qđ vulgo q̃siti succedũt mr̃i, hoc verum est si sit illustris, vt C.ad Orfic.l.si q̃s.sed ibi hẽbat legitimos, aliàs filij nãles ẽt matri illustri succe-
1 derent.auth.quib.mo.na.eff.sui.§.fi.†Vnde no.qđ q̃dã sunt nati de coitu,q põt accusari, vt de stupro, vel de adulterio, & tales nõ succedunt, nec patri, nec etiã matri, nec alij, nec à patre, nec à matre, vt in auth.quib.mo.na.effi. sui. Et q̃dã sunt nati in coitu qui non põt accusari, vt in nãli, de hoc non est dubium ꝙ illi succedunt. Item in ꝯcubinatu,& illi succedunt matri. Itẽ patri in duab. vnciis si non extant legitimi, vt in auth.quib.mo.na.effi.sui.§. discretis. Quidã nati sunt in coitu minus legitimo, non.n.põt accusari, vt ex meretrice publica, aliàs q̃ administrat in caupona. Item coitus minus legitimus est, nec tñ põt accusari, quia vtilitas iuris talis non permittit legum laqueis innodari, vnde accusari non
2 põt.† Vnde dicit, vulgo q̃situs,& succedit matri non patri, quia incertus est, vt hic.& si quæritis, qñ est aliqua publica meretrix? de hoc.ff.de ritu nup.l.palã.ille q est natus ex coitu, q̃ ꝑt accusari, nullo modo succedit. põt esse ꝙ est natus ex aliqua q̃ nõ erat meretrix tp̃e quo natus est, & nunc est publica meretrix. vñ ei non succedet: vñ nõ solũ animus ex primo publicè facit aliquã meretricem, licet hoc dicat, sed animus ex primo publice, & actuum frequentia faciat eã meretricẽ publicã, vñ quo ad frequentiam actuum non credo ꝙ sit publica. Sic dixi s̃. de iure nat.§. ex non scripto. Plures actus, qui ꝓcesserunt, faciunt ipsam futuram publicam meretricem non fuisse.arg.C.de legi.& consti.l.leges.

De successione cognatorum. Rubrica.

POst suos hæredes &c. Hic dicitur, qđ primo admittũt̃ sui heredes, & illi quos inter suos hæredes vocant constõ & prætor, vt
a filius naturalis, [a] datus curiæ, vel natus ex concubinis, cum qua postea contrahitur matrimonium. Item nepotes ex filia, & pronepotes ex nepotibus ex filio, vel filia. Nam isti per cõstõnes vocantur inter suos, vt s̃. de hær. quæ ab intest.§.nec inter.&§. diui. Item filius emancipatus similis sui, cui per procuratorẽ, vt s̃.eo.alleg.de hær.quæ ab intest.defe.§.emancipati. Post istos admittuntur agnati, tertiò admittuntur cognati, agnati capite minuti ex isto tertio capite.s.veniunt per vnde cognati. Fallit in fratribus capite minutis: quia illi bene admittuntur cum fratribus, qui vixerint in potestate ad successionem fratris legitimi: quia vixerat in potestate vsq; ad tẽpus mortis, vt hic, & C.de legi.tu.l. legitimi. Similiter pater si emancipat filiũ desinat esse agnatus ei, & tamen succedit tanquam legitimus, vt s̃.de leg.agna.suc.§.fin.

ADDITIO.

a Filius naturalis. Adde quod bastardus, & naturalis idem importãt. Alex.in consi.2.inci.visis codicillis.in 1.vol.Nec possunt bastardi legitimari existentibus legitimis secundum eundem Alex.in consi.188.inci.perspectis verbis. & quod ibi not. Limita tamen istud, nisi legitimi consentiant cum agatur de eorum præiudicio s̃m Bal.in auth.præterea. per illum tex. C.de nat.libe.

§.Vulgo quæsitos. Et qualiter isti succedũt, habuisti s̃.ti.proxi.§.nouissimè sciendum,&c.

1 *Successio est potius amplianda, quàm restringenda.*
2 *Sobrini propriè dicuntur nati ex duabus sororibus, vel duobus fratribus, nati ex istis dicuntur propriè consobrini.*

§.Hoc loco. Ibi dicit, qđ agnati succedunt vsq; ad decimum gradũ, cognati vsq; ad septimũ, sed cũ hodie sublãta est dr̃ia agnationis, & cognationis, vt in auth. de hr̃d.q̃ ab inte.§.in illa.ꝯcludit̃,qđ & cognati succedũt vsq; ad decimũ, sicut agnati. Placentin⁹ tñ ꝯcludebat al̃r, vñ ꝯcludebat sic, sublata est dr̃ia agnatorũ & cognatorũ ꝑ illã auth. sed cognati succedunt vsq; ad septimum, vt hic: ergo cognati vsque ad deci-
1 mum. verũ est, † qa successio ampliãda est potius q̃ restringẽda. vt arg. ĩ.de bon.pos.§.adhuc.pro mõ arguenda est Plac.arg.C.de pact.conuen.tã sup do.l.legẽ. Sed tñ dico modũ alium cõcludendi minorem, vñ auth.de hære.quæ ab intest.§.nullam.facta est ad ampliationẽ iuris cognatorum, nõ ad restrictionem iuris agnatorum

possetretrahere: si ergo emptor in successione & mercatione, vl'
6 si æque deberent succedere, æque retrahūt. † Si q̃rat̄ quis est potior in successione fratris deferenda fratri, vel fratrū filiis, habeo artē cōpletā: aut reperit̄ vnus qui cōiunctus est defuncto vtrinq;. i. vtroq; latere tm̄ in bonis vndecūq; acquisitis, ergo & in retractione si nullus inuenitur ꝯiunctus defuncto ex vtroq; latere sed si vn⁹ ēst sibi ꝯiunctus ex parte pr̄is, pfertur in eis q̄ defunctus habuit à pr̄e: ille qui est coniunct⁹ ex parte mr̄is, præfertur in eis quæ habuit defunctus ex parte matris, in quæsitis à defuncto simul admittuntur, & hoc ꝯclude à sili retentione. Hæc sunt q̄ ꝑbāt C. de leg. her. l. d̄ emācipatis, auth. d̄ ꝯsang. & vterinis fratrib ꝑ totū. C. cōia de suc. auth. itaq;, nisi q̃rat̄ de aliis, vel de remotiorib. in linea trāsuersalium, q̄ nō sunt fratres, nec fratrū filij, nec īuenio distinctionē prædictā, & vt sunt ꝯiuncti defuncto ex vtroque latere, aut ex altero tm̄ imò dn̄t iura, qd̄ veniūt in capita cū agnatis. sed si vis rōnem, dico si reperieris agnatum remotiorē fratre, vel fratris filio, & est coniunctus ex vtroque latere ipsi d̄functo, & ex alia parte alterū in eod. gradu, sed coniunctus est quis ex altero latere tm̄, admittet̄ ꝯiunctus ex vtroque latere & ad successionē, & ad retentionē in hr̄ditatibus descendentium, siue in ascendentib. Dicit lex, qd̄ hr̄ditas descēdentium deferet̄ ita ascendentib. qa ascendēs ex parte pr̄is habeat tm̄ quantum, ascendens ex parte mr̄is, nec distinguit ī bonis defuncti, an ex parte patris, an ex parte matris, vel an ipse ea acq̄sierit. Item nec distinguit sint ex vtraque parte ꝯiuncti, vel ex altera tm̄, vt ī auth. de hered. q̄ ab intest. defe. §. 1. Et qd̄ reperiat̄ aliquis de ascendentib. vtrinq; defuncto ꝯiunctus descendēti, ecce exemplum. Habeo duos filios, vnus habet filium, alius habet filiā, ꝯhunt simul, quod pn̄t de iure nr̄o: quia filij duorū fratrū pn̄t simul ꝯtrahere, alter cōiugum moritur, reperio me vtrinq; coniunctum.

1 *Successorio, edicto non est locus in agnatis in bon. poss. vnde agnati.*
2 *Emancipatus filius, an remaneat agnatus patri, & ecōtra, & q̃uo intelligitur.*
Pater habet ius succedendi filio emancipato olim per pactum expressum, hodie lex sine pacto istud ius sibi reseruat.

1 §. Placebat autem †Ibi dr̄ nō erat locus successorio edicto in agnatis, sed prætor agnatis sequentē voluit admitti ex capite cognatorum. In illo §. sed nos. dicit Imperator, qd̄ in agnatis habet locum successorium edictū. & sic no. dicit glo. qd̄ in bo. poss. vñ agnati locus est edicto successorio in agnatis. Hoc ñ d̄t litera, sed dicit in hæreditatibus, vnde dicit lr̄a successionem agnatorū hr̄ditatib. nō est eis denegandū. vñ dico, ꝙ in agnatis, in bo. pos. vñ agnati nō est locus successorio, sed succederet ꝑ vñ legitimi sequente agnato primis non petentibus bon. poss. vñ agna. vel repudiantibus: quia illa datur legitimis, quæ est ff. vnde libe. §e. 2. Vel dicitur. Si emancipo filium olim non succedendo ei, nisi in emancipatione reseruarem mihi ius succedendi. glo. hic & alibi contradicit sibi. glo. † hic dicit, si emancipo filium remaneo sibi agnatus vnde ei succedo per vnde agnati, sed ipse non mihi dixit Rogerius, hoc est falsum imò dixit, quod filius emancipatus remanet agnatus patri emancipanti, sed non est econtra, vt ff. vnde cogna. l. fi. imus. & glo. in sequen. sed q̃uo potest esse, qd̄ pater sit ei agnatus, & ipse nō sit agnatus patri: quia agnatio relatio est: vñ agnatio alicuius & agnatus alicuius agnati dn̄t quidam ꝙ pr̄ remanet agnatus filio emācipato mortuo. Si aliquis agnatus meus moritur ipse mortuus non est nisi agnatus, sed ego in cuius persona nō est facta mutatio, remaneo ei agnatus, vñ ei succedo tanq̄ agnatus: emancipatus morit̄ quo ad ius ciuile. nō amittit filius ꝑ emācipationem iura agnationis, sed pater in cuius psona nulla facta est mutatio, rō est agnationis, & ideo hēt duo tanq̄ pr̄ succedit filio emācipato, & nō ecō. Hæc rō non est bona: qa ƀm hoc agnati nō emācipati in cuius psona, nec dicā, qd̄ hoc nō est: qa pr̄ remanet ei agnatus nō ē facta mutatio, succederet isti filio emācipato, & iste eis nō succederet, & ap. ꝑbo glo. quia pater succedit filio emācipato, & nō ecōtra. nec di-
3 cā, qd̄ hoc est: qa pr̄ remanet ei agnat⁹, & nō ē ecō. † Sed dico, qd̄ hēbat pr̄ i⁹ succedēdi filio olim ꝑ pactū expressum. & hodie lex sine pacto ius istud sibi reseruat, vt hic, & C. d̄ emā. lib. l. vlt. & respice, qd̄ dixi s. de leg. agn. suc. & eris copiosus in ista materia.

De Senatusconsulto Tertulliano. Rub.

1 *Fili[illegible] alicui, an remaneat in potestate patris.*

Ex duodecim tabularū Ita stricto iure. Secūdū Senatusc. Tertul. mr̄ nō succedebat filio, nisi deficientib. oib. agnatis, nā mr̄ erat cognata filio: qa per ipsam, & sic ꝑ psonā feminini sex⁹ attingebat filio, ergo cognata erat filio, & deficiētib. demū agnatis, vl' exclusis, mr̄ admittebatur factum est Senatusconsultum Tertullianum, quo conrsultum est matri, sed semiplenè: quia solum consulitur per id senatusconsul. matribus habentibus tres filios, vel quatuor, si sint
1 in potestate acquirent ei in cuius sunt potestate. † Et ex hoc no. quod filiafami. vxor alicuius, est in potestate patris, vñ licet sit cōiugata & habitet seorsum à patre cū marito suo, nihilominus remanet in patria ptāte. hoc nō est, dn̄t rustici, tn̄ hoc est verū vt hic, & C. de ꝯdi. inser. l. & si vxor. qa certi sunt modi exeūdi de patria ptāte, & iste modus nō est de illis, & iste mod⁹ argueret̄ vt tradit̄. ff. de his q̄ sunt sui, vel alie. iur. l. pr̄e furioso. Iure Lōbardo aliud est, vñ ista filia ꝯiugata, ex quo manet ī patria ptāte acqrit pr̄e iubēte hr̄ditatē, vt ff. de acq. her. l. q̄ ī aliena. Hodie pt̄ et patre ꝓhibēte aduētitiā acqrere, vt C. de bo. q̄ lib. l. vlt. vñ si ꝯsentiāt ambo, amboƀ acqrit̄ vsusfruct⁹, sibi ꝓprietas, si sol⁹ fili⁹, vel filia totum sibi acquiritur, si solus pater, soli pr̄i acquiritur totum.

1 *Pater, an præferatur matri in successione filij, vel filiæ, & an auum excludat mater.*
2 *Regula, si vinco vincentem te, ergo vinco te, quomodo intelligatur, & quando habeat locum.*

1 §. Præferuntur. ver. pater vero vtriusq; &c. Ibi dr̄, † qd̄ pr̄ ꝑponitur matri in successione filij vel filiæ, sed auus excludit̄ à matre. Iste tractatus habet locum in emancipato filio: qa filius in potestate non habet hæreditatem, sed alius sui, q̄ est nepos ad auum, & patrem, & matrem. Pone oēs tres esse simul, auum, patrē,
2 & matrē, tūc † fallit rl'a, q̄ dicit, si vinco vincētem te, ergo vinco te. Pater dicit, ego vinco matrē, & mr̄ vincit auum, d̄ret ꝯcludere pater, ergo ego vinco auū, sed non deberet vincere, imò auus vincet patrem, vt ff. eo. ad Tertul. l. ęquissimum. §. j. Si essent auus & pr̄ tantum, auus vinceret patrem. Dicit ergo auus matri, ego vinco patrem, vt in l. illa. ad Tertul. l. ęquissimum. & pater te vinceret vt hic. ergo ego vincerem te matrem. Ecce exemplum rl'ę da instantiam in eisdem terminis loquitur pater auo, diceret patri vincerem te, vt hic mater te vinceret. Hoc est verū si mr̄ & au⁹ essent soli, sed non si oēs tres essent simul auus, pater, & mr̄, imò auus patrem & mr̄em, & sic est vera rl'a. s. l. illa, æquissimum, vt hic, ergo ego vincerem te. Vñ iste falsum ꝯcluderet, vt in d. l. ęqssimum. auus vincet patrē, dico qd̄ nō fallit rl'a in eo casu, qa vinco vincētē te, & non vinco, resistit ibi vinco vincentem te, aliàs nō vinco te ī alio casu, vñ in eo. casu nō inuenias fallacē rl'am in terminis ꝑdictis. Sed fallit illa rl'a, si vinco vincētē te. &c. in auth. d̄ ęqlit. do. §. his ꝯn̄s. creditor q̄ credidit̄ ī emptione rei, vincit creditorem hn̄tē expressam conuentionem. Et mulier non vincit cū sed vīcit eū q̄ credidit ēptori rei, vt C. q̄ po. ī pig. ha. l. assiduis. Alibi fallit illa rl'a in auth. quibus mod. natu. effi. sui. §. discretis. Dico quòd in casu nr̄o corrigitur: quia si sint omnes simul, pater, & auus non excludit patrem, imò excludentur & admittentur pater & mater, vt in authen. de hæred. quæ ab intest. defe. §. omnis. Vnde dico correctam legem illam, ff. ad Tertul. l. æquissimū quæ ponit illam, si vinco vincentem te, ergo vincam te, quando simul auus, pater, & mater.

§. Sed nos constitutione, quam &c.

Facit Imperator mentionem cuiusdam constitutionis. quærit glo. vbi dicit glo. ꝙ mater licet non sit mater triū, vel quatuor liberorum, habet ius succedendi filio, vt C. de iure delibe. l. 2.

1 *Pater, & mater simul admittuntur ad successionem filiorum, & quando.*
2 *Patris & matris æquale est officium.*
3 *Mater, quæ non petiit tutorem filio suo impuberi, si decedat in pupillari ætate, mater ei non succedit. secus si decedat in pubertate, & de ratione.*

§. Nobis visum est &c. Ibi corrigitur, ī cipit correctio Imperatoris. Vnd̄ no. qd̄ lr̄a nr̄a corrigit̄ ī multis, ꝑ ista pr̄ excludebat matrem, vt s. eod. ver. pater quoq; &c. fil' admittuntur, vt in auth. de hære. quę ab intest. §. ꝯsequens. Itē si erat mr̄ & sorores ꝯsanguineę, mr̄ habebit dimidiā, sorores aliā: hodie succedunt̄ ī capita, vt ī auth. d̄ nup. §. & qm̄. Sed hodie ꝑ aliā auth. sorores ꝯsanguineę tm̄, vel fratres ꝯsanguinei tm̄, excludunt̄ ꝑ pr̄em in totum: qa cōiuncti vtrinq; fil' admittūtur cū ascēdentib. in auth. de hr̄d. q̄ ab ītest. §.
5 si vero cū ascēdētib. † Itē corrigit̄ & illud. ff. ad Tertul. l. ęqssimū. §. j. quia si erat auus qui emanciparet nepotem, & pater, & mater auus solus admitteret̄, hodie solus excluderet̄, vt in auth. de hære. q̄ ab intest. §. ꝯn̄s. Et sic iudices q̄ tenēt: qa ꝑ glo. in ista mā, nesciens in quo dēat eē status in dubio iurare ea q̄ dicta sunt dubia, iure C. cauebat̄ si filius in ptāte ꝯstitutus hn̄s multa quo ad proprietatē si decederet, pr̄ retinebat vsūfructum, & ꝓprietas diuidebatur inter succedētes, vt C. e. l. vlt. & C. de legit. hær. l. de emancipatis. Hodie pr̄, & mr̄ veniūt ex æquo fil', si sunt pater & mater & fratres vtrinq; ꝯiūcti veniūt fil', vt ī auth. de her. q̄ ab inte. defe. §. si vero cū ascēdēti. Intelligo si sit filius emācipat⁹, pater & mater succedūt ex equo. Sed si sit in ptāte, pater toto tpe vite suę hēbit vsūfructū, & sola ꝓprietas diuidet̄ iter patrē & matrē & fratres vtrinq; ꝯiūctos. Et quod filio mortuo, patri reseruetur vsusfructus, probatur, vt in auth. de hæred. quæ ab intest. defe. §. illud est dubium. Circa iura ista iure antiquo cauebat̄ si fili⁹ emācipatus facit testamentum, relictis patre & matre pteritis, sol⁹ pater hēt ꝯtab. Et rumpit ꝑ ꝯtab. testm̄ filiæ. mater repellebat̄. Vnde pater

admit

torum, vnde indiſtinctè ſuccedunt agnati & ēt cognati vſq; ad
decimũ gradũ. Quidã voluerũt dicere, qđ in infinitũ dẽrent ſuc-
cedere agnati & cognati. qđ hic dr̃, ſed ipſi nõ hñt legẽ ꝓ ſe, nec
rõnem. Itẽ dr̃ hic, qđ cognati ſuccedunt vſq; ad ſextũ gradũ. Itẽ
vſq; ad ſeptimũ, ſi ſũt nati ex ſobrino, & ſobrina dñr nati ex duo-
bus fratrib. vel ex duab. ſororib. & ſunt ſibi inuicẽ in ſexto ſobri-
1 ni, ſobrinæ &c. & iõ filius ſobrini mei eſt mihi in ſeptimo, & dr̃
2 improprie ſobrinus. † Vnde, vt dixi, nati ex duab. ſororibus. vel
ex duob. fratrib. dñr propriè ſobrini, & ſunt ſibi ĩ octauo gradu,
nati ex iſtis dicũtur propriè ꝯſobrini. Sed q̃ritur quare nati ex ſo
brino, & ſobrina meæ ſuccedunt licet ſint in ſeptimo. alij vſq; ad
ſextũ, non eſſet reperire ſeptimum gradum in aliis ſicut in iſtis?
Dr̃, qđ in gradib. deſcendentiũ inuenies deſcendẽtes & aſcẽdẽ-
tes in recta linea, in tranſuerſali inuenies deſcendentes & aſcen-
dẽtes in recta linea aſcẽdentiũ. & deſcẽdentiũ, raro vel nunq̃ in-
uenit̃ ꝯiunctus vſq; ad ſeptimũ gradũ. Tritauꝰ meus eſt in ſexto
gradu aſcẽdendo. Itẽ pronepos in deſcẽdendo eſt mihi in ſexto,
vbi reperies tu, qđ ego, & filius tuꝰ nepotis mei. q eſt mihi ſimul,
vel eo & pr̃ Tritaui mei: hoc ẽ impl'e in linea tráſuerſali, poſſibiliꝰ
eſſet qđ reperirent̃ ſimul: qa frater abaui eſt mihi in ſexto gradu:
qa eius filius erit mihi ĩ ſeptimo, & ſic cũ pſ'e ſit reperire Tritauũ,
pſ'e eſt fratrẽ ſuũ & eius filiũ. Cũ igit̃ ĩ linea traſuerſali ſit reperire
ſeptimũ gradũ, vt viſum eſt in alio, q̃ in filio ſobrini, vel ſobrinæ:
qa dicit alios nõ venire in ſeptimo gradu, ſecus filium ſobrini, &
ſobrinæ. gl. rñdet ad voluntatem ſuam. Ego dico, ꝙ frequẽtia eſt
cauſa quare hoc dixit: quia frequentius poſſunt reperiri in ſepti-
mo gradu in illis perſonis, quam in aliis, vnde frequentia eſt cau-
ſa arg. de vſucap. l. iuſto.

De gradibus cognationum. Rub.

1 *Gradus quid ſit, & qualiter cognoſcatur in quo gradu ſit quis de linea aſcenden tium, vel deſcendentium, & tranſuerſalium.*

HOc loco neceſſarium, &c. Hic vidẽ-
dũ eſt pri
mo, quid ſit gradus. gl. ĩ. e. §. hactenus oñdiſſe ſufficiat.
1 &c. vult dicere gradus. † & dicit, eſt cumulatio pſona-
rũ cognatione, vel affinitaté ſibi ꝯiunctarũ, quo gradu &c. & ſic
diffinitio graduũ, ꝑ gradus, & idem cadit in diffinitione ſui ipſius
Hoc nihil eſt dicere. vnde dic, gradus eſt ſicut in linea. verum eſt
ꝙ propriè loquendo in alia facultate de ſitu, vel ſede gradus. non
eſt ſedes, vel ſitus, ſed tolerabile ſm̃ legẽ eſt, qđ dr̃ ſitus, vel ſedes
habito reſpectu pſonę ad pſonam. vnde lex ſi ſit inter gradum ad
ſubſtõnem ſediũ ſituum in ſcala, vt ff. de gradib. l. iure cõſul. §. gra
duum. Tñ verũ eſt, qđ propriè non dr̃ ſedes, vel ſitꝰ cognationis
habito reſpectu pſonæ ad pſonam, vnde q̃rimus ĩ quo gradu eſt
quærere in quo ſitum eſt. Item no. arg. ad cognoſcẽdum in quo
gradu ſit qs de linea aſcendentium, vel deſcendentiũ, & tranſuer
ſaliũ, eadẽ eſt linea pris & filij. licet pr̃ ſit mihi aſcendẽs, filius ſibi
deſcendens, vt ff. de gradib. l. ſtemmata. vñ licet ſit eadem relatio
pris ad filium. & eõ. ſicut eadẽ via q̃ ducit à Thebis ad Athenas,
& de Athenis ad Thebas. diuerſificat̃ penes terminos: qa aliꝰ ẽ pr̃
aliꝰ filiꝰ. In linea traſuerſaliũ frater eſt pmus, frater eſt in ſcđo gra-
du fratri, & non eſt ponere in linea tranſuerſali primum gradum
ſed & vlteriores. In linea deſcendentium, & aſcendentium pr̃ &
filius faciunt primum gradum. Dixerunt quidã qđ pater facit pri
mũ gradũ aſcendẽtium. Gl. reprobat hoc: quia in gradu eſt pone
re duas pſonas, quia gradus hẽt quandã relationem in ſe pſonæ
ad pſonam, & inducit ſil'e de feneſtra in feneſtrã. eſt ponere duas
colũnas, adita vna colũna fiũt duæ feneſtræ. ſic duæ pſonę faciũt
vnum gradum, vna pſona addita facit alium gradum, & ſunt duo
gradus frater ad fratrem, vt in ſecundo gradu ſe hẽant recurrẽdũ
eſt ad pſonam, ꝑ q̃ ſunt coniuncti, duo ſunt fratres, vis tñ ſcire in
quo gradu ſunt? Recurre ad pſonã, per q ſunt ꝯiuncti. ſ. ad patrẽ.
v. g. ego ſum mortuus, vis dare mihi hrdem, incipias à te, & cõpa
rabis me a te dñs cuius hr̃des agunt, pone qđ eſſes frater, recurre
ad pſonam ꝑ q̃ fueras mihi ꝯiunctus. ſ. ad patrem, tu es in ſecũdo
gradu: qa per patrem attines mihi. ego ꝓximior. & ſic pr̃ ĩ primo
& ipſe mihi erat in primo. tu es igit̃ mihi in ſecundo, ſi ſic aſcẽde.
& ſic ego frater erã tibi in ſecundo, filius meus erit tibi in tertio,
& ſiſr filius tuus erit mihi in tertio, & ſic deſcendendo in infinitũ
vnde deſcende ex vtraq; parte, filius mei fratris, & filius tuus, qui
eſt alius frater, ſunt tibi inuicem in quarto, & ſic deſcende in infi-
nitum. vnde q̃cunq; vis ſcire quocũq; gradu ſunt aliqui, recur-
re ad perſonam per quam ſunt coniuncti deſcendentib. filius
meus eſt mihi in primo gradu, filius filij mei. i. nepos eſt mihi ĩ ſe-
cundo, & ſic deſcende in infinitum. In aſcendentibus pater meus
eſt mihi in primo gradu, pater patris mei, id eſt auus, eſt mihi in
ſecundo, & ſic aſcende in infinitum.

De ſeruili cognatione. Rubrica.

Illud certum eſt. Ibi dr̃ vſq; ad §. repetitis. debes ſci-
re, qđ ſemel agnatio ñ inſpicit̃ quo
ad ſuccedendũ ſi remaneat, qa ſeruus nõ ſuccedit. ſed pone, ha-
bui ego liber ex ancilla filiũ, q erat mihi in ꝯtubernio, filius eſt ſer
uus: qa partus ſequit̃ ventrẽ; deinde manumiſſus eſt, iſte filius &
nr̃, & ego ſi ſeruus erã, nunqđ ſuccedit iſte filius mihi, & ego ſibi,
& ſi alios hẽbam vxorẽ & hrdem. fallit trib. caſib. Dic qđ hoc fal-
ſum eſt in illis caſib. quos inducit gl, fingit̃ liber: quia ĩ illis caſib.
fingit̃ qs hẽre bona, ergo liber fingit̃; qa non hẽt bona ſeruus. vt
C. ad Orficia. l. vlti. Quærit gl. nũquid hodie ſeruus ſuccedet ſer-
uo: quia ſerui hñt nãlem cognationem inter ſe? Dico ꝙ non: qa
ꝑtor q inſpicit cãm nãlem, non dicebat ſeruum ſuccedere. Item
nunquid dñs cognato ſerui ſuccedat ex ꝑſona ſerui? Dico qđ nõ
ead. rõne q̃ prius. Arguit̃ ꝯ caſum iſtius §. ſ. de capi. dimi. §. qđ aũt.
dr ibi qđ ſi ſint manumiſſi filii q̃ ſiti ĩ ſeruitute non alter alteri ſu c
cedet, & qa intelligunt qđ hic dr̃, ſed & alterius in alterum, intel-
ligit̃ fratrẽ fratri ſuccedere, hoc eſt patrẽ filio, & filium pr̃i, expo
nas. i. fratrẽ fratri, q̃ qõ fuit determinata ĩ ciuitate iſta. inducebat̃.
§. Pone exẽplũ, hẽo filiũ ex ꝯcubina, deinde ꝯho mrimoniũ cum
aliq. Siſr ꝯcubina ꝯhit cũ alio, & hẽt filiũ cũ eo, ex eo, & ego ſiſr
filiũ hẽo ex ea cũ qua ꝯxi, filius natus ex me, & ꝯcubina, factus ẽ
diues, decedit filius ex pr̃e mea, vult ei ſuccedere filius ex pte ma-
tris, q̃rit̃ quis ſuccedit? Dicebat̃ qđ vterq; ꝯiſtũ. §. & Azo in ſum-
ma ſua inducit iſtũ. §. & ambo dñt qđ natus ĩ ſeruitute, poſtea ma
numiſſus eſt nãlis, ſed ꝑ iſtam literam, ſed alterum in alterius hr̃,
qđ vnus frater manumiſſus ſuccedit alteri fratri manumiſſo, ẽt
cum ltimo: qa ſicut in legitimis eſt qđ ſibi inuicẽ ſuccederẽt, ſic
erat hic. Dico in qõne qđ ille ex parte mris ſuccedat: qa filius ex
ꝯcubinatu nullum hẽt ex parte pr̃is cui ſuccedit, vel matris, vt in
auth. qb. mod. na. effi. ſui. §. filium. Ad legẽ iſtã dico, qđ dr alter al-
teri ſuccedere, expone. i. patrẽ filio & econuerſo, nõ fratrẽ fratri.
Itẽ ſic ita, qđ expone, i. fratrem fratri. Pone caſum qñ hẽbat̃ aliq
in ꝯcubina ea affectione q̃ vxor, iõ eſt manumiſſa, & filio manu-
miſſo hr̃ pro ltimo non ꝑ nãli, vnde hic dr̃, ꝙ ſuccedit cũ ltimis.
Quid ergo ad caſum de nãli de quo eſt qõ propoſita, quia de illo
non eſt dubitatio, quare naturalis de quo eſt quæſtio, non ſucce
dit cum legitimis, vnde quæris de nato ex concubina.

1 *Defunctus, de cuius ſucceſſione agitur, ſi habeat deſcendentes, tales præferũtur in ſucceſſione omnibus aliis in infinitum, ſiue ſint emancipati, ſiue nõ, ſiue per lineam maſculinam ſint deſcendentes, ſiue per fæmininam.*

2 *Et quid ſi habeat aſcendentes ſolum, vel aſcendentes & tranſuerſales.*

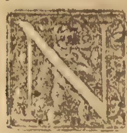
§ Repetitis. De iure regulari de ſucceſſione hoc ſcias,
qñ decedit qs, aut hẽt deſcendentes, aut ñ
1 hẽt deſcẽdentes: † ſi hẽt deſcendentes, ꝑferunt̃ in infinitũ oĩb. a-
liis, nã prior eſt cã liberorũ in ſucceſſione, vt ſ. de hr̃. q̃ ab inteſ. §.
j. & ſi ſunt deſcẽdẽtes ſiue ꝑ maſculinum, ſiue ꝑ femininũ, ſiue
emãcipati, ſiue non inueniunt̃, ex æquo admittunt̃ deſcẽdẽtes
in infinitũ ex pſona eorũ ex qb. ꝓceſſerunt, vt nepos ex filio præ
mortuo cũ ſuo filio. in auth. de hr. q̃ ab inteſt. deſc. §. 1. & §. nulla.
2 & ſ. de hær. q̃ ab inteſt. §. cũ filius. ſi nõ decẽ. † defunctus, de cuius
ſucceſ. agit̃, diſtingue. Aut hẽt aſcẽdentes, aut nõ hẽt aſcẽdentes:
ſi hẽt aſcẽdentes, & nõ tráſuerſales, v. g. hẽt patrẽ & matrẽ, & nõ
hẽt fratres, in iſto caſu aſcẽdentes ꝑ lineã mr̃nam & per lineã pa
ternã venirẽt ex æquo, vt in auth. de hær. q̃ ab inteſt. §. ꝯſ. Et in-
telligas quõ dico ex æquo: qa licet hr̃s vnus ex linea materna, &
alius ex pr̃na veniunt ex equo: qa pr̃ & mr veniũt ex æquo: & ve-
rum eſt, qđ exæquati ſunt ab inteſt. per platum in auth. de hr̃d. q̃
ab inteſt. §. ꝯſ. qa in ſucceſſione ex teſtõ non inuenies eos exæ-
quatos, vñ certa hæc ſunt iura ꝯleta. ſ. ꝯ ſucceſſionem ex teſtõ
ſicut dixi. & intelligas veniens ex æquo pr̃ & mater ad ſucceſſio-
nẽ filij in eo, qđ filij in ꝓprietate, ſed pr̃ ſolus hẽt vſumfructũ: qa
nunq̃ ꝯcurrit pr̃ in vſumfr. ar. in auth. de hær. q̃ ab inteſt. §. i. ſi ſunt
aſcẽdentes. ſ. pr̃ & mr̃ cũ tráſuerſalib. aut illi tráſuerſales ſunt ex
alia matre, & à filio fratris, vbi excludunt̃ ꝑ aſcẽdentes. Si aũt tráſ
uerſales fratres, vel filij fratrũ, aut defuncti ꝯiuncti vtrinq; ꝯiuncti, aut ex
altero latere tñ, ſi ſunt defuncti ꝯiuncti ex vtroq; latere, admit-
tunt̃ cũ aſcẽdentib. in virilẽ, ſi ſunt ꝯiuncti ex altero latere tñ, nõ
admittunt̃ cũ aſcẽdentib. Iſta ſunt q̃ ꝓbant̃ ꝑ auth. de hære. q̃ ab
inteſt. deſc. §. reliquũ. & §. ſeq. & §. ſi vero neq; fratres. & ĩ auth. vt
fra. fi. §. j. Et ẽ verũ qđ frater & mr̃ admittunt̃ cum fratrib. vtrinq;
ꝯiunctis, & filij eorũ in virilẽ, & hoc verũ eſt, ſi non ſunt aſcen-
dentes. De ſcđa vero vñ non hẽt ꝓprietatem eorum q̃ obuene-
runt filio à parente, ſed tñ vſumfructũ, in cuius nuptiis nõ ſtetit,
Sed ꝯuolauit ad ſcđas nuptias ſupſtes, vt ĩ aut. de nup. §. hinc nos.
ſi ſunt ſubtráſuerſales, aut ſunt fratres, vel filij fratrũ, aut ſunt de-
functo vtrinq; cõiuncti. Quidã ex altero tñ, aut ſunt oẽs ꝯiuncti
ex altero tñ, ſi ſunt ꝯiuncti qdã ex vtroq; latere fratres, & filij fra
trum, & qdam ex altero tatum, ꝑferuntur vtrinque coniuncti eis
qui ſunt ꝯiuncti ex altero latere tantum, & præferuntur eis in bo
nis, vndecunque acquiſitis ſi ſunt oẽs coniuncti ex altero latere
tñ, vt omnes ex eodem, aut quidam ex vno, ſ. ex parte matris. ſi
oẽs ex eodem, tunc æqualiter veniunt. Si quidam ex vno, quidã
ex alio, illi qui ſunt coniuncti ex parte patris ꝑferuntur in bonis
ex parte patris, & illi q̃ ſunt ꝯiuncti ex parte matris, præferuntur
in bo-

in bonis ex parte mr̃is. In bonis aliūde q̃sitis veniẽt æqual'r. hæc probanẽ in auth. de ɔsan. & vter. §. j. C. cõia d̃ succes. auth. itaq;. & C. de leg. hære. l. de emācipatis. si nõ sunt nec fratres, nec filij fratrũ, hẽt locum regula, proximior præfertur vlteriori, & sic intelligit litera præsens, & fit diuisio in capita, non in stirpes, vt in auth. de hære. quæ ab intest. defe. §. si verò neque fratres.

De successine libertorum. Rubrica.

1 *Donatio vltra quingentos aureos non valet.*

2 *Aureus in iure accipitur pro solido. & solidus pro aureo.*

Vnc de libertorũ bonis. Gl. ɔtinuat sic. s. dictũ e st de successione ingenuorũ, nũc libertorũ. falsum ẽ hoc in aut. s. ti. ꝓxi. de seruili cognatione. §. sed nr̃a tractatũ de successione libertorũ, vñ sic ɔtinua. Dictũ est vsq; nũc d̃ successione iure cogn. vel pat. pot. nũc d̃t de successione iure p̃ronatus. Circa successionẽ libertorũ tractanẽ hec q̃tuor iura. Quartũ in q̃ est status recitaẽ j. e. §. sed nr̃a. & est stat⁹ in hoc; qa liberta; vel libertus si hẽt vnus cẽtũ aureos in bonis, si faciat testm̃ in p̃n. ꝑt p̃terire patronũ, nec teneẽ ei aliq̃d relinquere, si ab intestato ñ extãtib. liberis succedit ei p̃ronus in totũ; vñ vnus aure⁹ v3 mille
ã sestertios. Illud esse notabile scis† tu, q̃d donatio vltra q̃ngentos
a aureos nõ valet sine insinuatiõne, a vt C. de do. l. sancim⁹. & l. ꝑe. Audiui q̃d q̃dam iudex fuit deceptus in Lõbardia, vbi est moneta valde debilis. Quidā fecerat donationẽ, q̃ excedebat q̃ngẽtos solidos illius monetæ, sine insinuatione: ipse iudicauit donationẽ illā non valere: qa donatio excedẽs q̃ngentos solidos sine insinuatione facta non valet ꝑ leges p̃allegatas, ipse malè iudicauit q̃d non est intelligendum cum dicunt leges illæ, q̃d donationes vltra q̃ngẽtos solidos nõ valent sine insinuatione, de solidis vul-
2 garis monetæ: †qa aure⁹ & solidus idem sunt. & ꝓbatur qa duæ sunt leges, q̃ in eodẽ casu, & in eadẽ mā̃ loquunẽ, & vna dicit fieri ɔdemnationem in 50. aureos, alia d̃t fieri ɔdemnationẽ in 50. solidos. vt j. de pęna iudicis q malè iud. §. vlt. Vnde illæ leges intelligunẽ de talib. solidis, quorum septuaginta duo faciunt aureũ, vt C. de suscept. & arca. quoties. nõ de solidis vulgarib. currẽt. sicut credebat ille iudex. l. dicit stipulor à te in 36. Turon. ꝓmitto tres aureos, vtilis est stip'o. vt ff. de ver. obl. l. q̃ extrinsecus. voluit dicere, q̃d idẽ est si stipulor à te quatuor Parisiẽses, & tu ꝓmittis 5. Turon. q̃d valet stip'o. Ego dico ɔ̃rium, vnde intelligo, q̃d aureus est nomẽ solidi, vnde nõ est ĩ prima stipulatione nisi diuersitas in appellatione, sed ĩ secũda est diuersitas in forma & substantia. Dicitur hic, ꝙ si libertus maior centenario, liberti excludunt patronum in totum siue sui, siue emancipati, sed nunquid frater liberti excludet patronum? Dico quòd non, vt ff. de bon. lib. l. ab intestato.

ADDITIO.

a ¶Sine insinuatione. Adde, nunq̃d insinuatio requiraẽ in donatione inter viuos q̃ñcunq; summā à lege taxatā excedat. Alex. in cõs. 325. inci. visa facti narratione. ver. Et omissis nõ necessariis. in 2. vol. Et nunq̃d valeat sine insinuatione si in ipso instro agat, q̃d tot donationes sint, quot sunt iugera terrę donatę, & tñ oẽs res simul donatæ summa excedant, vltra q̃. sine insinuatione donari non potest. Vide eundem Alex. in consi. 308. incip. visis duob. in 2. vol

1 *Liberto decedenti ab intestato quando succedat patronus. Et quid si cum testamento, & prætereat patronum.*

Iura patroni quæ sint & quibus remediis vtatur.

2 *Ius patronatus pluribus modis amittitur.*

3

§. Si vero testamentum Ibi d̃r, q̃d libertus maior centenario q nullos hẽat liberos, si testm̃ non facit, succedet ei p̃ronus in totũ ab
1 intestõ vt s. ꝓxi. †Et si faciat testm̃, & ipsum patronum p̃teriret, olim vocabaẽ p̃ronus ꝑ bon. pos. ɔ̃tab. in dimidiā hodie in tertiā, hoc d̃r hic. Vnde hoc est de iurib. p̃roni, vnde vocabaẽ ꝑ bo. pos.
2 ɔ̃tab. daẽ p̃rono & liberis ɔ̃ testm̃ liberti vt hic. † Itẽ daẽ bon. pos. ꝑ ɔ̃tab. q̃ hẽt p̃ronus in bonis liberti & bo. pos. ꝑ ɔ̃tab. q̃ hñt liberi ĩ bonis parentũ, vna est d̃ria, qa bo. pos. ꝑ ɔ̃tab. q̃ daẽ filiis hẽt locũ, siue institutus in testõ parentũ adiuit hr̃ditatẽ, siue non, vt ff. de ɔ̃tab. l. illud. Sed illa q̃ daẽ p̃rono, non hẽt locum nisi ab hr̃de faltẽ ab vno fuerit adita hr̃ditas, vt ff. de bo. lib. l. et. §. vt p̃ronus. Scda est d̃ria: qa ɔ̃tab. q̃ daẽ filiis non compatiẽ se cum bo. pos. ɔ̃tab. sed illa q̃ competit, vt ff. de bo. pos. l. sed cũ patrono. vt ff. de bon. pos. fm̃ tab. l. æquissimum. Tertia est d̃ria: qa bo. poss. contratab. quæ datur filiis rumpit testm̃ in totum, sed illa q̃ daẽ p̃rono rũpit vsq; ad tertiā, vt hic vides. Quarta ẽ d̃ria, qa petita bo. pos. ɔ̃tab. à liberto, & sic rupto testõ, vsq; ad tertiā hẽt illā tertiā sine onere legatorũ, vt ĩ ver. ita tñ, sed petita bo. pos. à liber. olim debebanẽ legata certis p̃sonis enumeratis ĩ edicto. ff. de leg. p̃sta. & bo. pos. ɔ̃tab. pe. ꝑ totũ. & forte hodie debenẽ oĩb. indistinctè, vt C. de libe. p̃te. vl' exhær. auth. ex cā. & q̃ras rõnẽ istarũ. Itẽ nos hẽmus in C. rub. de bo. pos. ɔ̃tab. q̃ daẽ p̃rono & ei⁹ liberis, nunq̃d & cognatis p̃roni dabiẽ, qa hic d̃t lr̃a, ꝙ cognati, vel p̃roni succedũt vsq; ad quintum gradum. & j. e. mo & c. P̃roptum est leges legib. ɔcordare. C. de inof. don. l. vnica. Dicimus quod verum est, quod cognati patroni succedũt, vsq; ad q̃ntũ gradũ ab intestato, sed nõ ꝑ bo. pos. ɔ̃ta. q̃ licet sit ex cā testi, tñ d̃r ex testõ. Videm⁹ ergo d̃ bo. pos. ɔ̃ta. quā hẽt patronus in bonis liberti, & hoc est vnũ de iurib. q̃d hẽt patronus in liberto. Sunt & alia multa q̃ tangit glo. & illa videbis
3 legẽdo gl. sic † Et plures sunt modi amittẽdi ius patronatus etiā ꝑ remissionẽ. C. de bo. lib. l. vlt. ad minus ꝑ remissionẽ ĝnalẽ amittit ius succedendi, sed non ius reuerẽtiæ, vt in auth. vt liberti de cætero. §. j. amittit patronus ius patronatus per delictum suũ, vt si ɔpellat libertũ, vel libertā iurare ne ɔ̃hãt mr̃imoniũ, vt ff. de iure patro. l. adigere & l. q ɔ̃ legẽ. Itẽ si denegat alimẽta liberto, vt ff. de bonis lib. l. si p̃ronus. Itẽ dicit gl. amittit ius p̃ronat⁹ ꝑꝑ tertiæ partis cõcessionẽ: Vt si relinquat ei libertus portionẽ sibi debitā, vt hic, & ff. de bo. lib. l. ẽt. §. toties. Certè iste non est modus amittendi si soluo tibi q̃d dẽo nihil amittis, sed totum recipis. Et verũ est quod non potes postea ɔ̃ me agere: hic si libertus relinquat tertiā partẽ bonorum patrono in casu in quo dẽt relinquere, soluit ei quoddā, verum est q̃d postea p̃ronus non hẽt bo. pos. ɔ̃ta. sed ꝑꝑ hoc non dẽt dici amittere, sed suum recipere. Itẽ dicit gl. alius modus est amittendi ius patronatus si alteruter relegatus fuerit vel deportatus: Verum dicit, fm̃ q̃d dicit quod relegatus amittit, falsum est, & lex quam allegat gl. ff. de iure patronatus. l. siue libertus. loquitur tm̃ q̃ñ fuit deportatus. Alius modus est si libertus sit restitutus natalib. vt ff. de bo. li. l. etiā. §. j. Itẽ dicit gl. alius mod⁹ est si seruus pecuniā alicui donet eo pacto, vt eum emeret, & manumitteret, vt ff. de bo. li. l. j. §. j. & C. de bo. li. l. j. Sed certe iste, non est modus amittendi ius p̃ronatus, quia nunq̃ habuit non ɔsequendo ius patronatus. Alius est modus si ab eo inuito exegit pecuniam pro futuris operis, & amittit oĩa iura, vt C. de bo. li. l. si quis. & ff. de liberis agnoscendis. l. si quis à liberis. §. sed si q̃ñ. Item si libertus vindicaui necem defuncti, & hæredes non vindicauerũt eam. Et hoc est verum si hr̃s fuit negligens, vñ ista duo exiguñ, liberti diligentia, & hr̃dis negligentia, vt ff. de iure pat. l. penult. & de suis & legitimis. l. ab intestato. §. qui nescit. Item dicit. gl. amittit ius patronatus si accusauerit libertũ de crimine capitali. Dico quod hoc non est verum, quia non est modus quo amittat ius p̃ronatus, sed patroni filius, & hoc est q̃d probaẽ. ff. de fideic. libert. l. si filius. §. erit. Dicit litera s. in §. Si vero testm̃, & ibi, vel q̃d ꝓdest, ꝙ si patron⁹ nihil hẽt in testõ liberti, hẽt bo. pos. ɔ̃tab. si hẽt aliquid, sed minus legitima, agiẽ, nõ hẽt ɔ̃tab. sed agit ad complementũ, & hoc est introductum, ꝑ q̃stõnẽ, vt dicit litera nostra, nõ ꝑ iura. ff. de bo. lib. l. 2. §. toties. imò vr̃ mater habere viā agendi ad supplementũ, vt ff. de iure patro. l. 3. §. excludiẽ. glo. d̃t quod illud est adinuentum iùris ɔpositorib. quod falsum est. Ibi dicitur q̃d libertus instituit patronũ in minus habita portione, dicitur q̃d si relinq̃t seruo patroni relictis seruo suo, sed nõ d̃t q̃d si minus debita portione esset relictũ seruo ꝙ aget ad supplementũ, dicit litera in §. multis aliis &c. q̃d patroni, & patronę, & liberi eorum, necnon q ex transuerso veniunt vsq; ad quintum gradũ. Referẽ ne ad liberos, sicut & trãsuersales. gl. dicit q̃d sic, & q̃dā q̃d non hẽt statũ. Dñs dñi mei dicebat q̃d liberi succedunt in infinitum. transuersales vsq; ad quintũ gradum, vñ q̃d dicit vsq; ad quintũ gradũ tm̃, refert ad transuersales, nõ ad liberos. & Azo ĩ summa de bo. libe. cum hic innumerè ĩducebat dñs dñi mei legẽ, q̃ non multum facit, liberis patroni d̃ bẽr reuerentia ĩ infinitum, dicā verũ est iura reuerẽtiæ de q̃b. loquiẽ lex illa, vñ nõ seq̃tur iura reuerẽtię debenẽ liberis p̃roni in infinitũ ergo iura successionis: ñ sequitur. Seq̃tur in lr̃a, Itaq;. ibi d̃r q̃d. ꝓximior p̃ronus p̃mo admittaẽ ad successionẽ liberti, vt ff. de leg. tu. l. tutela. §. si duo. Vñ admitteret frater p̃roni añ filios alteri⁹ fratris, voluit dicere hoc eẽ correctũ, ita erat olim, q̃d olim filij fratrũ nõ veniebant si⁹ cũ fratrib. hodie hoc est correctũ, vt in auth. vt fratrum fil. & in auth. d̃ hæred. quæ ab intest. deferun. §. reliquum. sed ibi loquitur de successione iuris agnatorum, non de iure patronatus.

§. Sed hæc de iis &c. Ibi d̃r, q̃d deditiitia libertas, & Latina sublata ẽ. Latina libertas erat, qa aliq̃s tp̃e vitæ suæ erat liber, in morte sua ĩ extremo vitæ suæ spiritu libertatem amittebat, & sic nõ hẽbat hæredes, sed hodie ista Latina libertas est reprobata, sed ecce eam approbant quia habent manum mortuam, & hoc idem est.

De assignatione libertorum. Rubrica.

1 *Dominus feudi poteſt aſſignare vaſallum potentiori, dummodo conditio aſſignationis non fiat deterior, aliàs non poteſt ſine conſenſu vaſalli.*

2 *Maritus obligatus de dote restituenda potest alij delegari inuitus si nõ fiat eius conditio deterior.*

In summa quod. Assignare est exprimere, vel protestari verbis, vel scriptis, vl' nutu cuius velit quod sit libertus, vt j. eod. §. fi. & ff. eodem l. j. circa principium. Ad quid valent ista iura? Ecce casus in terminis. Ego promitto assignare tibi cẽtum libras terrę: do fideiussores quod in tali loco capias, nunquid sunt libertati fideiussores? Ista iura dicunt quod sic, licet non sit terra tradita, ex quo verbaliter est assignata. Item no. quòd libertas potest assignari, vnde libertum non posset delegare extraneo, vt ff. de condictione indebit. l. si

1 nō forte.§.libert⁹.† hūc vassallū volo, vel homagiū trāsferre in aliū,iura ista sint in arg.qđ nō posse ī exneū,sed possū assignare vni filiorū.Dñs dñi mei distinguebat in ista q̄ōne, aut dñs feudi vult assignare vassallū suū potētiori,& sic ñ fiet deterior ɔdō assignatiōis.Erat qdā comes,vult assignar̃,vł trāsferr̃ homagiū suū ī regē,qa vult dar̃ r̃gi,p̃t.sed si dñs erat qdā comes & vult dar̃ cuidā simplici militi,& sic ē ɔdō assignati d̃terior: qa erat hō comitis,mō eēt hō cuiusdā militis,ñ p̄ōt hoc facer̃ sine ɔsensu vassalli.a Lex d̃t,marit⁹ † est obligat⁹ vxori de dote reddēda,vxor vult eū dlegar̃ alij,cogiturne pati marit⁹ se dlegari? Dr̃ qđ sic, nisi sit ɔdō eius deterior pp̄ delegationē.Iste casus est ff.sol.ma.l.2. Qđ melius sit hr̄e maiorē dñm,hr̃ ī auth.đ def.ci.§.audiēt quoque.

ADDITIO.

a ¶ Sine cōsen u vassalli.Adde an vassallus ad petitionē dñi cogat̃ fidelitatē ꝓmittere alteri.Bal.in cōs.195.in 1.volu. qui tenet qđ inuito vassallo dñs non possit delegare duob.casib.exceptuatis de quib.ibi vide,& Ro.cōs.25.ꝑ eūdē Bal.cons.287.in 3.vol.Cy.in l.3.C.de nouat.Iac.de Are.ī l.2.ī pri.ff.sol.ma.

§. Vnde quærebatur.

Quod si filio ī ptāte fiet assignatio liberti, si post assignationē sibi factā emancipetur, euanescit assignatio. Contrà, quia filio emācipato p̄t fieri assignatio,ergo si emancipatio non impedit assignationē ɔhedam, multo fortius nec impediet iam ɔctā,arg.ff.de his q sunt sui, vel alie.iur.l.pr̃e. Et qđ emancipato possit fieri assignatio,hr̃ ff.eo.l.imò.soluit Placē. ad istud ꝑrium insequendo:imò dicit Plac.aliqd impedit iam ɔc̄tū ne possit assignari libertus.Cū.n.in illa l.quærit̃, nunqđ filio existenti in ptāte vel filio emācipato possit assignari libertus: R̄ndetur, qđ sic.intellige dicit Azo,referri rōnem illā affirmatiuā ad filium qui erat in ptāte nō ad emācipatū.arg.Plac.de l.nō distinguemus.§.sacerdotio.ff.de arb.dicit Azo,non est verū,qđ sacerdotiū superueniens impediat arbitriū susceptū,sed excusat,vt cogat̃ ad arbitriū. Sed postq̄ est quis sacerdos,& in se suscepit,nō excusatur quin cogatur ad arbitriū:quia in necessitate illa se posuit,vnde non est subueniendum,arg.ff.si quis cau.l.in hoc.non sunt alia &c.

De bonorum possessionib. Rubrica.

1 *Bonorum possessio quid sit.*
2 *Bonorum possessio est nomen iuris, & possessio bonorum est nomen facti.*
3 *Verba promittens iudicatum &c. quid operentur.*
4 *Nomina & verba transposita quando non idem significent.*
5 *Verba si pretium non solueris tali die, res sit inempta, quid operentur.*
6 *Bonorum possessio ad quid fuit introducta.*
7 *Bonorum possessionis plures species.*
8 *Bonorum possessio qualiter hodie obtineatur.*
Et an sit sublata solennitas verborum, quibus petebatur bonorum possessio.
9 *Bonorum possessio quæ olim, & quæ hodie est necessaria.*

IVs bonorum possessionis, &c.

1 † Videndum est qđ sit bo.poss.& quot sint species,seu d̄riæ bo.poss.& quæ bo. pos.olim erant necessariæ, & quæ hodie,& quomodo obtinetur bo. pos.Hodie bon. poss.est ius retinendi,vel prosequendi patrimonij, siue rei, quæ cuiusq; fuerit cum is moritur,ff.de bo.poss.l.3.§.bonorum igitur.Sic hr̃ditas est ius prosequendi p̄rimonij.& cuius fuerit cum is morit̃, vt ff.de ver.sig.l.hr̃ditas.ff.de reg.iur.l.nihil aliud est. Dico quod æquiuocè sumit̃ hoc nomen ius in vtraq; diffinitione hæreditatis.Hr̃ditas est ius ciuile,sed in bo.poss.diffinire bo.poss.est ius p̄torium &c.Bonorum igit̃ possessio est ius possidendi,retinendi, qa &c.Ista diffinitio ɔpetit bo.poss.decretali non edictali,vt ĩ.vi-
2 debis ad minus vi bonorum raptorum.Primò † sciendum est ꝙ bo.poss.nomē est iuris & possessio bonorū nomē est facti,vt ff.đ acq.pos.& nō corrigit qđ ius ciuile nō admittebat:quia erāt sibi incogniti.vt s̃.de hær.quæ ab intest.defe.§.emācipati.Qñq; corrigit̃ ius ciuile.l.1.§.adipiscitur.& l.3.circa prin.sic dñt esse d̄riam. Robertus magister dr̃ in arte mathematica.& magister Robert⁹ dr̃ in arte liberali.Dñs dñi mei improbat ꝓcuratoriū, de vi ver-
3 borū dr̃ in ꝓcuratorio † sic.talis cōstituit talē procuratorē dans ei plenariā ptātem &c. ꝓmittens pro eo soluere iudicatum,non erat iudicatū solui, dicebat ipse, verbum iudicatum solui,est verbū iuris,iō hēt non tm̃ vim verborū,sed hēt interpretationē,Vñ iudicatū solui verbū iure tria signat,illud qđ verbū sonat,& hoc de vi verborū solui.Itē signat alia duo defendere,& dolū ñ committere,& hāc hēt interpretationē,sed soluere iudicatū ñ est verbum iuris,vñ solum significat,qđ verbū sonat: nō significat alia duo q̄ significant̃ p interpretationē iuris. vnde soluere cautum de hoc qđ verbum sonat & sit sufficiēs ad tale ꝓcuratoriū repellendū.Pro sua sñīa inducit istā distinctionē. Bo.poss.est nomē iu-
4 ris,pos.bon.est nomē facti.in hac parte nō hēt locū,qđ dr̃ † noīa & verba trāsposita idē significat & per hoc īducebat legē,lex,d̃t,
5 vendidit tibi rē sub p̄tio legis cōis,vendo tibi rē ꝓ tato.† & si p̄tiū non solueris tali die res sit inempta.Ista verba, & si p̄tium nō solueris tali die res sit inempta.sunt verba iuris vnde hunc habēt effectum,qđ si ad diē p̄tiū soluat, nō trāsfert dñium ꝓ tō iure sine aliquo alio facto ī p̄cipio,sed nō sic esset si dixisset vēditor,p̄tiō ñ soluto ad diē res ad me redibit: quia ista verba ñ sunt verba iuris. Hoc est,qđ probat̃ C.de pac.inter emp.& vēdi.l.2.Hoc nō approbo,sed dico ꝓcuratorē admittēdū. Ego reperio legis verba, vbi sunt ista verba,solui iudicatū.vt ff.de p̄t.stip.l.2.& dico quod đ vi verborū hēt solui iudicatū hæc tria,quiā q promittit soluere iudicatū,ꝓmittit ea,sine qb.hoc esse non p̄t,nisi dolus esset,vel saltē ɔmodè non p̄t iudicari. Itē,si non defendit,iudicari non p̄t.vñ dico,qđ de vi verborū significant̃ hæc tria,arg.ad hoc ff.đ iurisd.
6 om.iudi.l.2.& ff.de ꝓc.l.ad rē mobilē. & l.ad legatū.† Quæritur quare introduxit p̄tor bo.pos. Hæc lex r̄ndet & dicit qđ p̄tor voluit supplere p quos successores certissimè deferebant̃ hr̃ditates. ñ potuit,s.bo.pos.ītroducēdo.d̃t gl.p̄tor introducit bo.pos.emēdando ius ciuile.Et fuit gl.Hug.& habuit rōnem, q̄ apparebit inferius,v.g.ius ciuile nō vocabat emācipatos; p̄tor vocabat emācipatos,& sic emendat ius ciuile,& nō corrigit,qa ius ciuile non admittebat,nec repellebat:qa erāt sibi incogniti,vt s̃.de her.q̄ ab intest.defe.§.emācipati.Qñq; corrigit̃ ius ciuile p ius p̄toris, fœminæ agnatæ vltra sorores tm̃ erant cognitæ p ius ciuile, sed eas repellebat,ius p̄torium admittit eas,& sic p̄torium corrigit ius ciuile &c.vt s̃.de leg.agna.succ.§.sed qa.Dico qđ eodem mō corrigit in emācipatis.vñ illa fuit gl.Hug. qđ in emācipatis ius p̄toriū emēdaret ius ciuile,nō corrigeret.Hug.voluit dicere,qđ emācipatio erat de iure p̄torio,& nō de iure ciuili,& hoc falsum est viuo emācipato est actus ciuilis.vñ verū est,qđ edictū de capitis diminutione est de iure p̄torio:sed emācipatio est đ iure ciuili,vt s̃. de leg.agna.succe.§.vlt.vñ bñ erāt cogniti emācipati.sed erāt incogniti quo ad ɔmodum suum,vñ bene hēbat ius ciuile emanci-
7 patos natos,sed non ad bonū suū cātabat eisdē virginib.† Quæritur quot sp̄ēs,vel d̄riæ bo.pos.sunt. Multiplr̃ diuidit bo.pos.hæc est prima diuisio. Alia edictalis,& decretalis.istæ d̄riæ,vñ reperiūtur in oī capite bo.pos. ɔtinent sub se oēs sp̄ēs bo. pos. verba ista edictalis & decretalis,& nō intelligamus qđ est bo. pos.edictalis. Quidā volūt dicere qđ bo.pos.edictalis,est ꝓmissio,vel pollicita decretalis. Vñ sm̄ eos decretalis sunt vna & eadem pos.pollicita & data, seu decreta in edicto p̄toris mortui, ergo edictalis est bo. pos.pollicita, pollicet̃ prætor: quia si eum & edicta. l. legū adeat filius decernet ei,vñ liberi. Ad hoc sunt arg. in ti.isto.pluries d̃t,litera pollicet̃ p̄tor:hoc nō placet,& qa hoc ex inferiorib.apparebit.Alij dñt edictalis,& decretalis sic differūt sicut efficax,& inefficax. Vnde sine rescissoria añ restitutionē est inefficax,sed p restitutionē influat in eā p̄tor viuus spiritum vitæ.i.efficaciam;sic est: hic:qa edictū p̄toris mortuo ɔpetit filio.bo.pos. vñ lib.ī efficax,q̄ opera p̄toris viua sunt p̄tor viuus ꝑ officiū suū reddit ei vitā, dabit efficaciā, vñ edictalis & decretalis est eadē inefficax & efficax. Isti qui sic dñt ponunt,qđ mortuo eo,in cuius bo. pos. ɔpetit ille cui ɔpetit bo.pos.hēt oīa iura inefficacia, & hñt leges p se:qa dixit lex qđ si iste agat añ sibi decretā bon.pos.expellit exceptione, sed exceptio est actionis exclusio,ergo ante hēbit accusationem & ius,licet inefficax.Hoc est ꝙ probat̃ ff.de excep.l.excep. ver. si. c.illo.dico,qđ nullum hēt i⁹ ī bonis,nec efficax ante decretā bo. pos. Quid ergo dicemus? Nunquid ergo.bo. pos.edictalis acquiritur ignoranti? Dico quod sic, ideo sic non ɔcederet, sed dicit offertur bon.pos. sicut pomum offertur volenti recipere. Dico qđ imò acquirit̃ ignoranti sine petitione aliqua.Item no.d̃t gl.idem est decretum & decretalis dico quod falsum est. Et sicut bo.poss. edictalis & edictum sunt duo, sic decretum & bo.poss.decretalis. Decretum est iussus iudicis,ius quæsitum ab eo est bo.poss.decretalis.sic edictum & bo.pos.edictalis sunt diuersa. Bo.poss. decretalis est ius quo potest peti decretalis. Prætor mortuus dicit liberi habeant,vnde liberi, ex illo edicto ius competit liberis petendi decretalem.Lex dicit,bo.pos.decretalis non potest repudiari: quia non competit antequam sit decertatio, sed bene repudiat̃: quia ius quod habebāt amittitur, habuit ante decretum, nisi ius petendi.vt ff.de success.edicto.l.1.§.qui semel.& §.edicta.edictalis hodie non habet locum:quia non decernitur bo.pos. sed tātum agnoscitur ille cui est delata bon. poss. adit iudicem, & agnoscit eam coram quocunq; iudice, vt C.qui admit.ad bo.pos.lege vlt. Hoc est verum de ordinariis & de septima extraordinaria in illis vij.sufficit agnoscere:vnde hodie diceretur bon.poss.agnitionalis, ab agnoscendo, vel iudicialis à iudice coram quo agnosceret,& non diceretur decretalis,vt olim,quia non dicerent, vt dictum est, & non in illis vij.bon.poss.quæ tribuunt ius', sed decretalis in illis quæ non tribuunt ius haberet etiam locum hodie. Vides ergo istas d̄rias: quia bon. poss. olim alia decretalis, alia edictalis.hodie alia edictalis.alia agnitionalis,vel iudicialis, non dicemus decretalis,nisi in illis quæ ius non tribuunt. Ecce aliæ differētiæ bo.pos.alia ordinaria,alia extraordinaria.ordinariæ sunt sex. extraordina. dicendum est ꝙ vno modo dr̃ extraordinaria: qa non hēt sedem certam,vel certum ordinem in edicto, sed vagatur, qñq; competit ex testō, quandoq; ab intestato,& tribuit ius,vt ĩ.co.§.septimo. Quandoq; in alia significatione habetur. dicit extraordinaria.i.quia non tribuit ius. Illæ quæ tribuunt ius decernuntur

decernunt cũ cãæ cognitione, sic seruat ordo in decernẽdo, sed
aliæ q̃ nõ tribuunt ius, decernũtur sine cãæ cognitione. iõ dictæ
vocãt exordinariæ & sunt tres, Carbonia, q̃ dat filio ĩpuberi q pa
tit q̃õnẽ stat⁹: qa dr̃ nõ eẽ fili⁹ defuncti, tribuit i⁹ ĩ possessione, vñ
in ꝓprietate aliq̃ tpe ille q ĩpetrabat Carb. si vult ĩ ꝓpetate opor-
tet qđ ĩpetret ordinariã, vt ff. đ Carboniano edicto. l. 3. §. positũ.
& §. vlt. Alia q̃ dat vẽtri, illa nõ tribuit i⁹, nec in ꝓprietate, nec pos
sessione vera, vñ solũ hẽt detẽtionẽ asiniã mulier ĩ illa possessiõe
noĩe vẽtris, vt ff. de acq. pos. l. j. in fi. Tertia nec tribuit ĩ ꝓprietate,
nec in possessione vera, nec in detentione, sed solũ facit, vt fili⁹
agnoscatur in q̃rela. ff. de inoff. test. l. 2. & l. Papin. §. veterani. circa
prin. dicunt ergo qđ vj. ordinariæ tribuunt ius in possessione, &
in ꝓprietate est septima exordinaria, sed non aliẹ tres. sed quod
ꝑ istas vij. non acquirit ius in possessione approbo multo fortius
oĩno decretũ. bo. pos. tribuit idem aditio hr̃ditatis, vt ff. de reg. iu.
l. p̃tor. Sed ꝑ aditionẽ hr̃ditatis nõ acquirit possessio, vt ff. đ acq.
pos. l. cũ hr̃des. ergo ꝑ illas septem bo. pos. ꝯcedo ꝯclusionẽ, vñ ꝑ
bo. pos. ordin. non habet possessio, sed occasione eius habet: qa
decreta est bo. pos. per quam ius hodie agnita sequet missio cor
poralis, & sic primo quærit. vel possum sic dicere ꝑ illas bo. pos.
haberet ius in proprietate, quo interueniente postea habet pos-
sessio corporalis. Et alia diuisio bo. pos. in decem species q̃ nume
rantur hic. diuisio añ bo. pos. tribuit ius in pos. & in ꝓprietate di-
uiditur in sex species, ex testõ sunt duæ bo. pos. ꝯtab. & ſm ꝯtab.
non est ex testõ, sed ꝓ tanto dr̃ ex testõ: quia hẽt locũ facto testõ,
non quia ex testõ ꝓcedit, imò innitit ꝯ testm̃, vt ff. de bon. poss.
ꝯtab. lege, quod vulgo. Et ista bo. possessio ꝯtab. datur liberis p̃te-
ritis & suis emancipatis. Gl. facit hic difficillimũ argm̃: & ostẽdit
quod filio suo, hoc est filio in potestate, non põt dari ꝯtab. Quia
testm̃ in quo filius suus est præteritus, nullum est ipso iure. ꝯtab.
rumpit testm̃, sed quod nullum est, rumpi nõ põt, vt ff. de iniusto
rupto testõ l. nã & si. Glo. r̃ndet duo. mo. vt apparet. vno mõ sic,
quod nullum est, rumpi non põt, sed non est nullũ iure p̃torio:
ideo illo iure rumpi põt ꝑ bo. pos. ꝯtab. Per hoc gl. vult dicere, qđ
testm̃ in q̊ suus est p̃teritus, nullum est de iure ciuili. & est aliquid
iure p̃torio. sed certè hoc est falsum, imò neutro iure est aliquid
iure ciuili. Itẽ ex eo non põt peti bo. pos. ſm tabulas, ergo nõ te-
net iure p̃torio. Alibi r̃ndet gl. si est nullum ipso iure, verum est si
hoc vellet allegare filius p̃teritus, aliàs non, sicut ꝯct⁹ bonæ fidei
cui dedit cãm dolus, nullus est ipso iure, si hoc vellet allegare do
lum passus, aliàs non dico quod imò, & si velit filius suus p̃terit⁹
quod teneat, nullum est: vñ non est nullum sub ꝯdõne, s. si velit
dicere nullũ, imò nullũ est ipso iure, sed tenet ex bono & æquo,
vt ff. de iniusto testõ. l. filio. Quid ergo dicemus? Dico nullũ ipso
iure, sed põt ꝯualescere, vñ quia ꝯualescere potest: quia non est
nullum sine spe ꝯualescentiæ, iõ introductũ est, vt possit peti ꝯ il-
lud bo. pos. ꝯtab. cum non rumpat prorsus sine spe ꝯualescentiæ.
Quærit gl. nunquid ista bo. pos. ꝯtab. det ascẽdentibus? Dicit qđ
sic, arg. ff. si à parẽ. quis fu. ma. l. prima. arg. de cura. bon. dan. l. fin.
verum est ascendendo per sexum masculinum, sed aliis ascendẽ
do ꝑ fœmininum sexum dat querela, vt ff. de bon. poss. ꝯtab. l. il-
lud. §. ad testamen. argm̃ ad istã l. ff. de inoff. test. l. nam & si paren-
tib. Ab intestato sunt quatuor, vñ liberi, quæ dat liberis in bonis
ascendentis per lineam masculinam, in bonis ascendentium per
lineam fœmininam. Alia est vñ agnati, & appellat vñ l t̃imi. Nam
agnati l t̃imi sunt: vñ legitimi sumuntur dupliciter, vno mõ per
vñ agnati, alio mõ per vnde legitimi succedit quicunque succe-
dens per senatus cõsu. vel per legem nouam. ꝑ Senatus. nati ex fi
lio & p̃ronus ꝑ legẽ duodecim tabula. Quicunq; sit succedẽs, q
non hẽt certũ caput in edicto p̃toris, p̃ronus non hẽt, vñ agnati.
Alia est vñ l t̃imi & est gñalis: quia bñ ꝯpetit agnatis & aliis quib.
non ꝯpetit vñ agnati, & forte ꝯtinet sub se septimam exordina-
riã. Hoc est quod ꝓbat ff. vñ l t̃imi. l. 2. §. vlti. & l. 3. vñ cogna. l. ru.
Item vñ vir & vxor. C. vnde vir, & vxor. l. vnica. Vidẽdũ est nunc
de septima bo. pos. septima hẽt locum duob. ꝯcurrentib. quia ille
cui competeret, hẽt eã sibi nominatim delatam à lege, vel à Se-
natusc. & ꝙ non posset succedere per ius ciuile, aliàs nõ haberet
istã, sed haberet bo. pos. vnde l t̃imi: & est genus ad istã, vt ff. vnde
l t̃imi. l. 3. da exẽpla de ista septima. Dico quod ꝯpetit tam ex testõ
q̃ ab intestato. Ex testõ est exẽplum. lex dicit, si mater grauida fi-
lios suos hr̃des instituisset, de partu nihil dicit, decessit in puerpe
rio, ille partus succedet æqualiter cum illis institutis in testõ, vt
C. de inoffi. testa. l. 3. Ab intestato exemplũ est, Quidã fuit trãsla-
tus per legẽ de linea cogn. in lineam agnatorum, vt filij nati ex fi
lia, & quidã alij, vt s̃. de legitima agnato. succes. §. hoc etiam. Ista
exẽpla reprobãt hic in gl. q̃ exigunt. dicit gl. ad hoc, vt hẽat locũ
ista septima bo. poss. ergo ponit sic exẽplum. Posthumus alienus
Institutus non succedit per ius ciuile, vt s̃. eod. circa principium.
Istud exemplum non valet, quia si q̃ris q̃uo posthumus alienus
institutus succedat, aut loqueris iure nouo, succedit tanquàm
hæres. Si de iure antiquo, succedit per bo. pos. quam dat ei p̃tor
non lex, vt s̃. eod. §. & s̃. de leg. §. posthumus. hic variare & se in-
quãtũ notat s̃. prox. 4. char. Ecce alia exẽpla dicit gl. exigũt duo,
vt det ista bo. pos. vcȝ, qđ đferat noĩati ꝑ legẽ & illi cui defert de
iure ciuili nõ possit succedere, vt ff. vñ l t̃imi. l. 3. & ff. de leg. & se. l.
ista l. ex testõ põit exẽplũ si pr̃ mortu⁹ fecit testm̃, ĩ q̊ me instituit,
capt⁹ ab hostib. & sic ꝯfesti fit seru⁹, ſm veritatẽ đ iure ciuili ñ va-
let testm̃, tñ lex Cornelia fingit ipsũ mortuũ p̃ma hora captiuita
tis, & dat mihi bo. pos. ꝑ legẽ Corneliã. & hoc ex testõ. Exẽplũ ab
ĩtestato in eisdẽ terminis, Pr̃ me⁹ morit apud hostes, & fit seru⁹, đ
iure ciuili ñ hẽt hr̃dẽ, qa ſuus. tñ ꝑ legẽ Corneliã ei succedo, vt ff.
de testã. l. lege Cornelia. đ bo. pos. l. 3. §. sed ei⁹. Dicit Ia. exẽpla ista
nõ sunt ad ꝓpositũ. oportet qđ ille, cui đfert ista septima bo. pos.
sit ĩ totũ de iure ciuili. Istis exẽplis nõ succedit filius pr̃i mortuo
apud hostes, fili⁹ nõne ipse cognit⁹ de iur̃ ciuili. Ecce ergo đt ipse
exẽpla in qb. residebim⁹. Pr̃ hẽt filiũ emancipatũ, morit apud ho
stes pr̃, fili⁹ emãcipat⁹ hẽbit bo. pos. Vel sic. Pr̃ tuus fecit testm̃, ĩ q̊
testamen. emãcipatũ ĩstituit, vel p̃teriit, tpe testĩ eras capt⁹ apud
hostes, tu rediẽs hẽbis bo. pos. ſm tabulas, vel ꝯtabulas. s. ꝙ fuisti
ĩstitutus, vel p̃terit⁹. & Iac. nõ mutat exẽpla, nisi ꝙ illa exẽpla q̃ po
suit gl. ĩ filio, ipse ponit in emãcipato filio, vñ iste filius emãcipa-
tus q reuertit nõ succedit ꝑ legẽ Corneliã, nec ꝑ ius postliminij
cũ sit ĩcognitus de iure ciuili qa emãcipat⁹ hẽt bo. pos. q̃ est exor
dinaria, arg. ff. de bo. pos. l. 3. §. si ei⁹. Hoc nõ apꝓbo multũ. Aliqs
põt eẽ cognitus sup vno accidẽte, & incognit⁹ sup alio iur̃ post-
lim. Vñ cognoscit oẽm captũ inquãtũ captus, tñ oĩ capto dat i⁹
postliminij, vt ꝑ eũdẽ, ac si semp fuisset in ciuitate, vt ñ dat hære-
dem, & licet sit incognitus, vr̃ postliminiũ inquãtũ est emancipa
tus, inquantum est captus cognitus, vnde illo. Vnde nec exẽpla
gl. sunt bona, vnde gl. reprobo, vt Iac. extrà gl. reprobo alia rõne
debent dari exempla, vbi lege deferunt hæreditatem ius postli-
minij fictione Corneliæ non deferũt hæreditatem, sed remouet
obstaculum, quare prohibetur mortuus apud hostes hæreditatẽ
hr̃e: qa seruus morit. Lex Corn. fingit ipm̃ mortuũ prima hora
captiuitatis: vñ remouet impedimentum, sed nõ hẽt tñ eo iure,
q̊ hr̃s si non esset captus numeratẹ l. Corn. vel postliminio. vbi er
go sunt exempla testõr passus est minimam capitis diminu. & si
testm̃ irritatum est, deinde inuenitur sui iuris, dicit se ex testõ ha-
bere bo. pos. & sic non posse succedi ꝑ ius ciuile, ex isto testõ dat
bo. pos. hr̃di scripto à lege. & s̃. qb. mod. test. infir. §. nõ tñ. Ad idẽ
est ff. de iniusto rupto testõ. l. posthu. & e. tit. l. filio. Nõ ausus sum
dicere quod ista exempla sunt bona, quia in exemplis istis succe-
dit ꝑ bo. pos. ſm tabulas, & nõne illa esset ordinaria, dico quod
exordinaria p̃t esse ſm tabulas illa, quã dixi, nõ doctrina per eãdẽ
illud, sed ꝑ legẽ spãlẽ, q̃ defert eã. Aliud est exemplũ, aliqs est ĩsti-
tutus sub ꝯdõne, ea pẽdẽte non p̃t adire hr̃ditatem, sed p̃t petere
ſm tabulas: & sic nõ p̃t succedere ꝑ ius ciuile, & hẽt ꝑ bo. pos. ſm
tab. vt ff. de bo. pos. ſm tab. l. æquissimum. §. sub ꝯdõne. Sed credo
qđ hoc sit per edictum ord. ñ ꝑ legẽ vñ credo qđ illud exẽplũ ſm
non sit bonũ, qđ bo. pos. deferat ꝑ senat⁹ ꝯsul. nõ bo. pos. vñ leg.
vt ff. vñ leg. l. secunda, vẽd. habem⁹ exẽpla de illa septima pos. ſm
qđ defert hr̃ditas ꝑ illa senatusc. vñ dicit lex ista qđ hẽt locũ ista
septima si ꝯtingit qđ deferat lege, vel senatusc. forma, vel senatu-
8 scon. q̃ sunt in Græco. † Quærit tunc qualr̃ obtineat hodie bo.
pos. Dico quod sola agnitione coram quocunq; iudice ꝯpeten-
ti, siue pedaneo, siue alio, sine solemnitate, siue cognitione cau-
sæ, siue dicat interponere, & hoc est verũ in illis quæ ius tribuũt,
vt hic ꝓbatur. C. qui admit. ad bo. pos. l. vlt. Quidã dñt quod so-
lẽnitas verborum, qb. petebat bo. pos. est sublata. Sed adhuc exi-
gitur cãæ cognitio, & aditur iudex in testimonium rei gestæ: qa
iudex facit redigi in actis, & si dubitaret postea litẽ agnouisse, ꝓ-
baretur per acta iudicis. Ad hoc est ar. ff. de test. l. lege Cornelia.
C. de testa. l. oĩum. Dñt quidã plura verba, vt apparet vn⁹ ꝯdictor
dicit ipse non agnoscet. Hoc nõ p̃t dicere. Ad legem in ꝯriũ, di-
cendum qđ loq̃tur qñ petit qs qđ mittatur in possessionẽ: si appa
reat legitimus ꝯdictor põt ĩpedire, sed si agnoscat quis nõ põt ĩ-
pedire: qa multi possũt sil' agnoscere & intẽtionem actionum,
vtil'r apparebit q̃s est melior: vñ cum aliquis agnoscit nihil petit,
nec libellus dat, nec aliquid fit in alterius præiudicium, vñ ad qđ
9 impeditur ꝯdictio. † Queritur q̃ bo. pos. est necessaria olim, & q̃
hodie. Bo. pos. ꝯtab. necessariò olim, & q̃ hodie suis p̃teritis est ꝑ-
necessaria, & hodie, & olim, vt C. de lib. p̃t. l. vlt. Quidam dixerũt
hoc correctum: qa hodie sublata est dr̃ia emancipationis & pa-
triæ ptãtis. auth. de hr̃d. quæ ab intest. §. nullã. & si sint sui, possunt
dicere ipso iure nullum sicut emancipati, & iõ non eis est necessa
ria bo. pos. ꝯtab. Sed dicendum ꝙ tollitur dr̃ia per illam auth. in
successione ab intestato apparet per rubricam, sed nõ ex test. ſm
tabulas. Nec hodie, nec olim fuit necessaria: qa institutus de iure
ciuili põt adire nisi in trib. casib. q his legib. continentur. s̃. qui.
mo. testamenta infirmen. §. si tamẽ. ff. de iniust. rup. & irrit. testa. l.
posth. ff. de secund. tabul. l. si sub ꝯdõne. his trib. casib. est necessa-
ria vnde liberi, olim erat necessaria quæ dabatur emancipatis,
hodie non: quia sublata est dr̃ia patriæ potestatis, & emancipa-
tionis, vt in auth. de hæredi. quæ ab intest. §. nullã. Vñ agnati, nec
olim.

olim, nec hodie est necessaria, qa de iure ciuili succedere nō pñt vnde ltimi nō necessaria, qa ꝯpetit oīb. q pñt succedere p legē, & sic de iure, vt ff. vñ ltimi. l. 2. §. vlt. Vñ cognati olim fuit necessaria, hodie nō: qa cognatus de iure ciuili pōt succedere sicut agnat⁹: qa sublata dr̃ia agnationis, vt in auth. de hr̃d. q ab intestato deferūt. §. nullā. Vñ vir, & vxor olī & hodie est necessaria, vt ff. vñ vir, & vxor. l. vnica. septima eēt necessaria olī, & hodie, & sic vides ꝺ aliquib. q nō sint necessariæ nec olī, nec hodie. Dico qꝺ oīs bo. pos. olī, & hodie est necessaria. Pone, sum hr̃s inst. sum minor 15. annis, postq̄ ad annū pueni, peto in integ. rest. vt liceat abstinere penes me remanēt iura abiecta, vtilia à me recedūt qcunq;, diceř addidi, vel substitui, vel ꝓximiore ab īte. Dico qꝺ admitteret iure ꝓtorio p bo. pos. qa p ius ciuile remanet hæres, ergo impossibile est alium hr̃e directā: ergo qcunque aliàs admittatur, habebit vtiles tm̃. Hoc non est p ius ciuile, ergo hoc est p bo. pos. & sic intelligo legē ff. de mi l. fi fine. §. Papi. licet videatur ꝯrium dicere. vbi dicit ꝓtor, vt adeat, aut bo. pōs. petat: quia alium non pt facere hr̃dē, vt hoc eo. ti. §. quos aūt. Item filius suus hr̃s erit velit nolit, sed pōt abstinere p ꝓtorē, vt C. de hr̃dum qualitate & dr̃ia. §. his permittitur. Vnde remanent sibi iura directa. Qn̄q; admittetur, postea admittetur per bo. pos. qa suus remanet hr̃s de iure ciuili: qa prætor per quem abstinuit (vt dictum est) non potest facere qꝺ desinat esse hæres, vnde etiam hodie bon. poss. est necessaria.

De acquisitione per arrogationem. Rubrica.

1 *Operæ quæ sint, quæ transeant ad arrogatorem, & quæ non.*
2 *Ius petendi bonorum possess. an amittatur arrogatione.*

Est & alterius generis &c. Isto, & aliis duob. mo. q traduntꝛ viuo, vñ p arrogationem succedit viuo sicr duob. mo. vltimis vltīo titulo. Sed isti duo vltīi modi sublati sunt. Itē ī libera Latinitate amore serui alieni ñ erat verū: qa succedit viucti: qa ipse nō re ꝓbaṫ viuens: qa efficiebaṫ ancilla, & sic mortua, qa seruitutē mortalitati ꝯparam⁹, vt ff. de reg. iur. l. seruitutē. Sed illi q arrogatus est succeditur viuo, sed mortuus est q̄ ad familiam, & ista iura de arrogato sunt q magis sunt vicina ad ea, q sunt de monacho. Diciť hic oēs res corporales, & incorporales ipsius arrogati transeūt ad patrem arrogātē, sed an bo. pos. trāsit ad arrogatorē? Dico qꝺ sic, licet ad hr̃dē non trāseat añ apphensionē, vt ff. de acq. pos. l. cū hr̃des. tñ ad arrogatorē trāsit possessio, quā habet arrogatus verè apphēsa, & sic dicā in monacho. Hoc ē qꝺ ꝓbaṫ ff. de pc. l. si adoptauero. ver. apphēsa. & p hoc ēt lex illa dicit corporalis res & incorporalis. Dicit litera qꝺ operæ nō trāseunt in patrē arrogatorē, dicit gl. verū est operę. q ꝯsistunt in faciendo, q nō trāseunt ad exneū hr̃dē, vt C. de ope. lib. l. liberti. qa ergo ñ ad arrogatorē, dico qꝺ illa lex ñ loqtur de hoc qꝺ nō loquiť iste titulus ꝺ obsequiis, & aliud est obsequiū. aliud est operæ, alius est titulus de obsequiis, & alius de
1 operis, vt apparet in C. † Itē dicit gl. opæ incertæ, q ꝯsistunt in faciendo, quas dñt fabriles, nō trāseunt ad arrogātē, vt C. de ope. liber. l. operarū. & ff. de oper. liber. l. fabriles. Dico ꝙ officiales siue certæ non transeunt ad extraneū, sed artificiales quæ ꝯsistunt
a in artificio transeunt ad extraneum.[a] vnde dico quod officiales quæ dñr operæ propriè sumpto nomine operæ consistunt in officio diuino non transeunt ad hr̃dē ex neum, sed artificiales quæ transeunt in artificio sic, vt ff. de ope. liber. l. fabriles. & sic loquiť C. e. tit. l. ꝯpe. mu. Ille titulus loqtur de obsequialib. p obsequium nō opera. dñt ipsi tria gñа o paru. nō sunt nisi duæ officiales, & artificiales, & dr̃iā inter officiales, & artificiales hēs ff. de lega. 3. l. legatis seruis. §. si ex offō. Dicit lr̃a ꝙ i⁹ agnationis nō trāsit ad arrogatorē: qa agnatio minima capi. dimin. tolliť. dicit & hodie est, vt ĵ. eo. §. mortuo. s. qꝺ p arrogationē amittaṫ agnatio, vnde vult dicere qꝺ amittaṫ ius agnationis p minimā capi. diminu. & hoc vult dicere gl. cum dicit, & hodie est, vt ĵ. eo. §. mortuo. Sed p ius auth. non amittitur ius agnationis p arrogationē, quia non amittitur iure agnationis, ergo nec agnatio: quia hodie non est dr̃ia agnationis & cognat. vt in auth. de hr̃ditati. quæ ab intest. defe. §. nullam. Et sic vr̃ qꝺ retineat arrogatus successionē in bonis pr̃is nālis, quia remanet cognatus. de adoptato non est dubium, cum
2 deť in adoptionē alicui ex descendentibus, non exneo † Itē ius petendæ bo. pos. amittitur arrogatione. Dicit gl. hoc est verum, sed illa delata bo. pos. arrogetur ante aditā bo. pos. aliud esset si arrogetur ea iam petita, vel a lita, vt ff. vñ liberi. l. ii. & ff. de bo. poss. ꝯtab. l. 3. §. si emancipatus. Dēt intelligi gl. bo. pos. amittitur capitis diminutio, & sic cū transeat ad arrogationē, q cōpetebat ante arrogationē, sed de istis quæ non ꝯpetunt, vt liberi in ꝯtab. in bonis arrogatoris non est verū, vt dicit lr̃a s. ideo & vsusfru. hodie non amittitur minima cap. diminu. Nunquid ergo transit ad arrogatorē? Dñt quidam qꝺ nō, q est signata C. de bonis q liberis. l. cū oportet. Pōt dici & verius, qꝺ vsusfructus quātū ad arrogatorē oīum rerū q in proprio sunt pr̃imonio pōt cōstitui vsusfr. abusiuè, vt ff. de legib. l. j. & ff. de vsufructu earū rerū quæ vsu cōsumuntur, p totū. Sic dico qꝺ nudæ ꝓprietatis pt ꝯstitui vsusfru, per abusum, licet nō hēat vsusfr. nuda ꝓprietas. Vnde actio, q est res incorporalis pōt ꝯstitui vsusf. & hoc est multum notabile ad quendā casum, quē vidit dñs meus de facto. Consuetudo est in quibusdā partib. qꝺ vxor habeat vsumfr. dimidiæ partis bonorū mariti. Hoc supposito, duo fr̃es primus fit maior natu, moriť relicta vxore, & sic vxor hēt dimidiā vsusfruct⁹ bonorū. Et ꝓprietas nuda pro illa dimidia est fratris superstitis, moritur iste frater, vxor sua hēt vsumfructū medietatis suorū bonorum cū illa medietate q erat nuda vsusfru. moriť vxor primi fratris, & sic consolidaṫ vsusfr. cū sua proprietate, vult hr̃e vxor ista secundi fratris mortui vsumfr. in medietate illius medietatis, cuius vsusfr. ꝯsolidatus est cū sua ꝓprietate. Rn̄sum fuit qꝺ ista vxor non habebit vsumfr. medietatis bonorū, quæ obuenerunt iure ꝯsolidationis, qa tp̄s mortis inspiciendū est, vt ff. de bo. lib. l. 3. in fi. dico viuo hēbit dimidiā vsusfr. istorū bo. pos. Ponamus, qꝺ non hēbit marit⁹ nisi nudā proprietatē, erat in ptāte pr̃is per ꝯsuetudinem, dēt hr̃e vxor defuncti dimidiam bonorū mariti mortuo marito. Dico quod constitueť vsusfru. si abusiuè immediatè istius proprietatis, abusiuè, dico, qꝺ hr̃e vsumfru. rei, est hr̃e commoditatem rei, ꝯmoditas nuda proprietas nulla est donec cōsolideť vsusfr. cum proprietate, vnde in casu consolidationis habebit vsumfru. dimidium. & hoc per constitutionem vsusfru. sibi factam in proprietate nuda abusiuè, vnde oīum rerum quę sunt in patrimonio nostro pōt ꝯstitui, vt ff. de vsusfr. & vsusfr. abusiuè nudæ proprietas transfert proprietas in vsufructuarium, dūmō caueat de reddenda in gn̄e casu quo deberet vsusfr. amitti, vt probant themata.

ADDITIO.

a ¶ Trāseunt ad extraneū. Et quæ trāseant ad hęredē hr̃dis, & ēt ad extraneos, vide Bar. in l. indebitū aūt. §. libertus. vers. Sexta differentia. ff. de cond. indebi. Aliquid de materia, vide per do. Ias. in l. j. vers. 3. principaliter. ff. de leg. j.

§. Mortuo autem. Ibi dicit gl. qꝺ mortuo filio arrogato pr̃ arrogator habet ꝓprietatem bonorū arrogati, nisi sint ꝑsonæ, q debent excludere eum. Quæ sint istæ personæ, dicit gl. filius arrogati, & oēs illi, qb. deferuntur bona arrogati, si non dedisset se in arrogationem: qa cum dat se impubes in arrogationem, interponiť stipl'o, qa restitueť hr̃ditas his q veniunt ab intestato, si decederet in pupillari ætate, vt s̃. de adopt. §. cū autē. Hic dicit, qꝺ nisi sint ꝑsonæ q dēnt ꝓferri pr̃i arrogatori in succedendo. In illo §. cū autem. non dicit quod illæ ꝑsonæ sunt hr̃des de le. sed dicit qꝺ hn̄t actionē ex stipulatu ꝯ arrogatorem. Dicit. n. gl. qꝺ illæ ꝑsonæ succederent arrogato ex testō, & ab intestato, saltē vtil'r, vnde bene actus ex stipulatu succedunt. & probaṫ hoc difficil'r ff. de adopt. l. his verbis. Quæritur nūquid agnati, & cognati huius filij arrogati voceť vnā cū pr̃e arrogatoris? Inducit l. qꝺ sic in auth. de hær. q ab ītest. defe. §. ꝯns. Ibi dr̃ qꝺ fratres vtrinq; coniuncti veniunt sil'cū pr̃e. Nōne dicit, qꝺ illæ ꝑsonæ q succederent, si nō esset arrogat⁹, succedunt ei si decedat in pupillari ętate? Sed nōne fratres, si nō eēt arrogatus, excluderent arrogatorē? Certè sic: ergo nihil est quærere qꝺ veniant cū eo: qa fratres excludunt eū p legē s̃. de adop. §. cum autem. De aliis duob. tit. dicit Dominus meus extrà gloss.

De obligationibus. Rubrica.

1 *Obligatio quid sit, & de qua obligatione intelligatur eius diffinitio.*
2 *Obligatio est iuris vinculum, &c. id est, effectus vinculi.*
3 *Obligationis diuisio.*
4 *Obligatio quæ propriè dicatur ciuilis.*
5 *Obligationis singulæ species quo iure fuerint introductæ.*
6 *Obligatio naturalis oritur inter patrem, & filium, inter dominum & seruum, vel inter fratres, qui sunt in eadem potestate.*
7 *Pœna dupli est inducta per legem duodecim tabularum, pœna quadrupli de iure prætorio.*
8 *Actiones, an sint de iure ciuili, vel de iure gentium.*
9 *Vinculum duplex quando reperiatur in contractibus iuris ciuilis.*
10 *Obligationes quomodo deducantur in esse.*
11 *Sententia quæ inducat obligationem, & quæ non.*
12 *Impensæ quando possunt computari ab eo, qui itinerando hospitatus est gratis cum amico, & eo reuerso vult computare domino, an possit.*
13 *Diues dedit alicui multa, effectus pauper potest illum cogere, vt ipsum alat.*

Nunc transeamus, &c. Ista rubrica pōt ꝯtinuari ad p̄cedētia trib. mo. Vno mō sic, dictū est q̄uo aliqd fiat nr̃um & hoc tā in reb. singularib. q ēt in his, q nobis acquiruntur p vniuersitatē, s̃. de rer. diui. cū tit. sequētib. & s̃. ꝺ her. q ab intest. sequiť videř qual'r aliqd sit nobis ꝺbitū. Vel al'r, s̃. ꝺ reb. cor. enumerauit īter ī corporalia actiones, & obl'ones, cū igiť sit tractatū ꝺ aliis īcorporalib. ī p̄ced. vt s̃. tit. ꝺ ser. & vsu. & hr̃di. itē ꝺ hr̃ditate, restat videř ꝺ obli. & act. Sed qa obl'o p̄cedit actionē, cū sit mr̃ ipsi⁹, idcirco p̄mittit ꝺ obl'onib. Vel tertiò vt ī gl. Circa tractatū de obl'onib. sic ꝓcedo. Primò exponēdo gl. sicut iacēt qa sunt aliquatulum obscuræ: vñ tractabo
1 mām obl'onū. Dicit ergo litera. † Obl'o ē iuris vinculū. exponiť iuris vinculū, i. ius vincēs. Sicut. n. boues funib. ligan ita & homines verbis obligant, &c. Sed certè hæc expō non est bona: qa obligatio

obl'o nõ est ius vinciẽs, imò id qđ resultat ex facto, qđ vincit, vel ligat cũ iuris vinculo. ſm qđ in inferiorib. apparebit. Seqť in lra. quo. s. iure vinciẽte, nã ipsum ius vincit, vel ligat. Nã obl'one adstringimur alicuius rei soluẽdæ cã, & qđ dicit, rei, largè itelligas, vt nomẽ facta tã corporalia, q̃ incorporalia ꝓprehendat, & oĩa q̃ pñt ĩ obl'onem deduci, vñ rei nomẽ tanq̃ gñalissimũ ptor elegit. ff. si cer. pet. l. 1. ad fi. Sequiť, ſm nr̃æ ciuitatis iura. Verba ista multipl'r exponunť, vno mõ qđ referanť ſm qđ dt gl. ad totã diffinitionẽ. Melius diceret, si diceret qđ referanť ad hoc verbũ ẽ, & ſm hoc obl'o ſm iura diffiniť. obl'o est iuris vinculũ, &c. expositionẽ istã gl. nitiť reprobare sic. ſm istã expositionẽ innuiť hic qđ diffiniať sola ciuilis obl'o, qđ falsum ẽ, qđ patebit, sed certè ista reprobatio nõ hẽt apparentiã. Gl. eñ sic intẽdit arguere, obl'o diffiniť ꝑ ius ciuile. igiť est iuris ciuilis. Quæ argumẽtatio ñ est bona multa. n. diffiniunť ꝑ ius ciuile, q̃ ñ sũt iuris ci. imò forte nãlis primæui, vel iurisgen. s. de iure perso. §. 1. & 2. ff. de iure natu. circa prin. Vñ expositionẽ istã nõ approbo. Alij exponũt & referũt ista verba, ſm nr̃æ ciuitatis iura, ad illud verbũ, adstringimur, ſm nr̃æ ciuitatis iura. i. ꝑ iura ciuilia. Sed istã expositionẽ non approbo. Nã ſm hoc hẽt locũ ista expositio qđ diffiniret hic illa obl'o tñ, q̃ à iure ciuili introducta est, & hẽt efficaciã ꝑ ius ciuile: qđ tñ ꝯrium est. vt ĩ. subiicieť. Vel expone tertio, & quarto mõ. vt in gl. Quærit gl. in primis, q̃ obl'o diffiniť hic. & oñdit inductiuè qđ nulla obl'o diffinitur, qa nõ est nisi triplex obl'o, vt supponit, ciuilis, & nãlis, & nãlis & ciui. sil' iuncta, ſ3 neutra istarũ diffiniť, ergo &c. De ciuili oñdit qđ nõ est nisi duplex, ciuilis sola, & illa q̃ est sp̄ sola, alia q̃ est sola, ſ3 sp̄ nõ fuit sola. Prima nõ diffiniť hic: qa ex illa nõ adstrĩgimur ex necessitate, vt p3 in chirographo añ bienniũ. Si. n. qs ꝯfiteť se recepisse pecuniã spe futuræ numerationis, ciuil'r obligatus est, & tñ agenti ꝯ eũ añ bienniũ obstat exceptio nõ numeratæ pecuniæ. ĩ. de liter. ob. & C. de nõ numerata pec. l. in ꝯctib. Itẽ nec illa q̃nq; habuit ꝯcomitantiã nãlis, vt est videre in eo q̃ cum esset nãliter, & ciuil'r obligatus, si fiat sibi pactũ de nõ petẽdo. iure tollitur nãlis, & remanet ciuilis sola. ff. de sol. l. Stichum. §. nãlis. Si ex ista ciuili agať, obstat exceptio. ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. ergo nec ista hic diffiniť. ciuilis igiť sola nõ diffiniť. Item nec sola nãlis. probať, nã nõ est nisi duplex nãlis q̃ sp̄ fuit sola, vt in pacto nudo in quo est nãlis obl'o ſm Doct. ff. de pact. l. 2. & ea q̃ q̃nq; habuit ꝯcomitantias ciuilis, sed ex prima nõ agiť. ff. de pact. l. iurisgen. §. quinimò. C. de pact. l. leg. Ergo cum ꝑ eã nõ adstringamur ex necessitate, &c. non diffiniť hic. Itẽ nec illa quæ q̃nq; hẽt ꝯcomitantiam ciuilis, q̃ ꝑ aliũ actum ciuilẽ sublata est: nam nec illa hẽt efficaciã agendi quãuis repetitionẽ inhibeat. ff. de ꝯdictione indeb. l. Iul. & l. iudex. Item nec vtraq; sil' iuncta probať. Nã in Macedoniano, & Velleiano est reperire aliquẽ ciuil'r & nãl'r obligatũ. qđ p3 ex eo ꝙ agiť ipso iure ꝯ ipm, sed exceptio obstat. ff. ad Velleia. l. si mulier in iure. sed ex nãli non agiť. vt ff. de act. & obli. l. nãles. ergo ex illa sil' iuncta nõ obligať aliquis cũ effectu, ergo nec simul iuncta hic diffiniť. Sed rectè gl. ostendit ꝙ vtraq; hic diffinitur. si velit dicere glo. vtraq; . i. ciuilis & nãlis. Hoc est ridiculum dicere: qa plura vna diffinit. diffinirenť. quãtum ad hoc, qđ inducit gl. ꝙ vtraq; hic diffiniť, intellexit vtraq; . s. simul iuncta, & prout in eo. facto ꝯcurrunt vtraq; . s. ciuilis & nãlis. Scđm hoc ꝯcedit rõnes, q̃ probant ꝙ nec sola ciuilis, nec sola nãlis hic diffiniať. Ad ar. verò quo probat, ꝙ nec vtraque sil' existens, rñdet, ꝙ hic diffiniť obl'o, qua quis ipso iure ꝯstringatur ex necessitate. dicit glo. ẽt q̃uis obstet exceptio: vñ vr̃ sic velle distinguere, cũ quæriť vtrum obl'o, q̃ non extinguitur ex necessitate, quia exceptio obstat diffiniať hic necne. Aut obstat exceptio, non qa nõ sit hic vtrunq; vinculum obl'onis, & talis obl'o q̃uis sit inefficax sic diffiniť, dñt aliqui. Sed certè istã distinct. non approbo, nã sicut in Macedoniano & Velleiano agiť ipso iure, sed põt elidi intẽtio actoris per exceptionẽ, vbi est tñ alterũ vinculũ. s. ciuile, est efficax actio, sed obstat exceptio, vñ non credo qđ inter istas quantũ ad hoc sit facienda dr̃ia. probatur ĩ. de except. in princ. & in §. ꝑterea §. item in iudicio. Vñ qđ hic diffiniatur obl'o cui non obstat exceptio, nõ approbo. Nã talis nõ adstringiť ex necessitate. ff. de verb. sig. debitor. & de lega. 3. l. fideicõmissa. §. si rem. Sed adhuc insisto. opinioni gl. Glo. vult dicere ꝙ vtraq; simul iuncta hic diffinitur per quã ex necessitate adstringitur, sed hoc vr̃ esse falsum ſm sñiam eius: quia ſm gl. ex sola ciuili agiť cũ effectu, vt in sñia condẽnatoria, & in chirographo post bienniũ. vt C. de reb. credi. l. actori. & ĩ. de lrarum obl'onibus. Quæriť ergo cũ per talẽ ciuilẽ ex necessitate adstringimur ad aliquã rem soluendã, nõ dicit eã diffiniri hic, vñ ista opinio vr̃ destruere sñiam eius. in hoc ego gl. excuso, sic vt in pluribus contingit qđ ex ciuili sola, vel ex nãli sola, non agiť cũ effectu: qa iura adaptanť ad ea q̃ frequenter accidunt, iõ intelligit hic diffinitionem dari de ista obl'one ex qua necessitate, &c. hic est de sil' coniunctis. arg. ff. de legi. l. nam ad ea. in auth. vt matres debi. §. qa matres. Cætera, q̃ tangunť in gl. apparebũt in ꝓsecutione mãæ. Via ergo expõne gl. accedo ad mãm obl'onis. Et primo quæro qđ sit obl'o. Deinde de sp̃ebus obl'onis, siue de partib. deinde de exceptis cuiuslibet obl'onis, & vtrum obl'o nãlis, & ciuilis simul iũcta si obl'o ſm substantiã: deinde q̃ram, per q̃ viã obl'o in esse producatur circa multa, deĩde de viribus obl'onis. Deinde ꝑ̃rium q̃ram de modis oblig. tollendæ, deinde de trãsactioni. & vltimo q̃ obl'o

2 hic diffinitur. Primò † q̃ro qđ sit obl'o. Et ista q̃õ est fatua, cum lra nr̃a dicat, obl'o est iuris vinculũ, &c. Sed certè imò ego ostẽdo, ꝙ obl'o non sit iuris vinculũ. & sic gl. dicit & bene, sicut boues ligatur funib. vel chordis, ita ligant hoïes verbis. Vñ versus, verba ligant. &c. Lex. n. dicit, qđ verbis liganť. qđ est verũ cũ vinculo iuris, vñ ius vincit. vñ dicit gl. ius vinciens. Sed si qs diceret, ligatio est chorda, vel illud quo boues liganť, malè diceret, iõ ligatio est id, qđ resultat ex applicatione ligamenti ad rẽ ligatã, cũ factũ vinciat, vl' ligat cũ vinculo iuris. ꝙ aũt gl. dicit ius vinciẽs, manifestè vult qđ obl'o non põt dici ipsum vinculũ, imò magis id qđ resultat ex ipso vinculo, vel effectu ipsius vinculi: res aũt cũ vĩculo iuris ligať, ex quo ligamento resultat obl'o, & possibilitas agendi, q̃ possibilitas si reducať ad actũ agendo in iudicio. est actio, vt patebit in tractatu de act. & bñ dixi ꝙ facta cũ vinculo iuris ligant, sicut nos dicimus in aliqua facultate, ꝙ hõ gñat hoïem. i. hõ gñat hoïem cum adminiculo, vel cũ affluentia Solis, & aliquorũ corporũ supercælestiũ, & intelligo facta idest iura ꝯctus. nã ꝯhere facti est. ff. de cur. fur. in l. consil. ergo qđ dñt qđ obl'o est iuris vinculum, &c. intellgo. i. effectus vinculi. i. iuris vincientis, non ꝙ ibi sit formalis ꝓdicatio dicẽdo, obl'o est iuris vinculũ, &c. Intelligo sil'r expositũ alibi, lex dicit, seruitus est ꝯstitutio iurisgen. Si tu intelligeres ꝙ seruitus sit ita ꝯstitutio vel statutũ, ꝙ captus efficereť

3 seruus, esset fatuũ. patet qđ sit obl'o. † Sequiť videre de diuisione obl'onis. Obl'o q̃nq; diuidiť: qa alia est ciuilis, alia ꝓtoria. Sed istã diuisionẽ obl'onis nõ prosequor: qa illa apparebit ĩ. §. proximo. Alio mõ diuidiť obl'o. Obl'o alia ciuilis, alia nãlis, & si quæras, nũ quid sunt verba legis? Rñ. ꝙ sic, infinitarum leg. ff. de act. & obl. l. nãles. de ver. obl. l. 1. §. si qs ita. ff. de fideiuss. l. fideiussor obligari. §. fideiussor. Distinguunt Doctores triplicẽ nãlem. Est. n. (dñt ipsi) q̃dam nãlis, q̃ ius dissimulat, quæ oritur ex instinctu nãli: quia qs obligať bene facere bene facienti, de qua fit mentio ff. de pe. hær. l. sed si. l. §. cõsuluit. & ff. de condi. inde. l. si non sortẽ. §. libertus. & de in ius vocan. l. 2. & dñt ꝙ istã nãlem ius dissimulat. Ego dico ꝙ ſm eos nullũ hẽt effectũ talis obl'o de qua dicetur ĩ. q̃ñ q̃retur de virib. obl'onis. dñt ipsi, est alia nãlis q̃ ius recipit sicut est, & iõ in eo statu tenet eã, in quo inuenit: qa nõ auferť aliquid sibi, nec dat ei aliquã efficaciã. Ista est nãlis, q̃ reperitur in nudis pactis: qa nõ hẽt efficaciã agẽdi, qđ sit ibi nãlis, inducerem. ff. de pact. l. 1. item qđ ex ea non nascatur actio. ff. de pac. l. iurisgen. §. quinimò. C. de pact. l. 1. Alia est nãlis q̃ ius recipit & eã adiuuat, vt sunt illæ obl'ones, quæ nascunť ex ꝯctib. iurisgen. Nam iure gen. erat qs nãliter obligatus: tñ ꝯctus, & oẽs obl'ones fuerunt introducti de iure gẽtium. ff. de iusti. & iur. l. ex hoc. & s. de iure nãli. §. ius aũt nãle. sed ius ciui. dedit istis obl'onib. efficaciã agendi. ff. de pact. l. iuris gen. l. rñ. cum aũt iure ciuili non ageretur. ff. de origine iuris. l. 2. §. deinde ex his. Et istam nãlem dñt posse dici approbationẽ ciuilem.

4 & hoc est quod statim subiicitur proxi. §. ꝙ † obl'ones, aut legib. sunt inuentæ, aut legib. approbatæ. Obl'o ciuilis dr̃ propriè illa, q̃ introducta est à iure ciuili, sicut stip'o, & alij contractus introducti de iure ciuili, ex quib. semper agiť cũ effectu. Qui aũt, & q̃ñ, & qualiter sunt inuenti de iure ciuili, & quare sp̄ hñt efficaciã agendi non prosequor ad p̃sens, quia hoc habuistis s. de iure nat. §. ius

5 aũt gentium. † Sequiť videre q̃uo iure singulæ species obl'onis fuerint introductæ. & primò quæriť, q̃uo fuit introducta illa nãlis, q̃ ius dissimulat. Ad hoc rñ. & dico, ꝙ est introducta à iure nãli primæuũ, non qa ius nãle primæuũ aliqđ statuat, quia verũ est ꝙ nihil statuit, sed quia illa peritia q̃ hñt oĩa aĩalia q̃ in cœlo &c. à iure nãli primæuo est. Ius nãle est peritia illa q̃ nã docuit oĩa aĩalia. s. de iure nãli. in prin. Dictat ꝙ quilibet reputat se obligatũ bñ facienti. ista. n. peritia videmus oĩa aĩalia censeri, vt patet ad sensum in canib. qui diligunt sibi bñ facientes. Nascitur ista obl'o ex facto, vel beneficio, cum ad vinculũ illius iuris nãlis suo mõ, cuius iuris æquitas dictat benefacienti bene facere. Illa aũt obl'o q̃ ius recipit, sicut est in nudis pactis. vt ff. de pact. l. 1. est introducta de iure gen. & probatur ff. de pact. l. iurisgen. Et quare dicit nãlis ex quo est introducta de iure gentium? Resp. quia ius gentiũ dicitur ius nãle s. de rer. diui. §. singulorum. & §. per traditionem. sed qđ dñt istã obl'onem recipi à iure ciuili sicut est, & non adiuuari per ius ciuilẽ, vr̃ non esse verum: qa exceptionẽ parit illa obl'o q̃ est in pactis nudis, vt in præal. l. iurisgen. sed exceptio est actionis exclusio. ff. de excep. l. 2. ergo cũ excludẽs sequatur exclusum, & exceptio excludit actionẽ, ergo exceptio sequiť actionẽ, sed ſm eos actio est de iure ciuili. ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde. ergo multo fortius sunt exceptiones de iure ciui. aut ergo obl'o nõ parit exceptionem, quod falsum est vt in l. illa, iurisg. aut exceptio virtutem hẽbit de iure ciui. aut ergo obl'o de iure ci. obl'o illa non pariet exceptionẽ, qđ falsum est. vt in l. illa iurisgen. aut excipiendi? virtute hẽbit de iure ci. Cõtrarium ipsi dñt. Præterea opponitur.

Ip

Ipsi dñt ꝯ eos qđ illa oblo nālis est de iure gen. introducta. Contrà. seruus nālr obligat. ff. de cōdi. indeb. l. nāliter. & de pecu. l. sed & si apud. §. peculiū. sed ius gentium nihil est, & nihil reputat. Ad hanc tñ vltimam posset rñderi, qđ imò ista oblo bñ pōt dici iuris gen. inuētione. & qđ tu opponis, quō ergo obligabit seruus ista obligatione, cū illo iure nihil reputet? Rñ. iusgen. dt eū obligari, nō inspecta psona istius status, quē hēt de iure gentiū, sed ſm statum quē hēt de iure nāli primæuo: vñ nō cōsiderat eū vt nunc, & verū est, ꝙ qūtum ad ius ciuile psona eius nihil est. ff. de regu. iur. l. qđ attinet. & l. seruitus. Sed ꝯsiderat eū, vt tūc, & hoc qđ dicit lex subtiliter intellecta, qđ ista obligatio nālis, qua nos dicimus seruum obligari, vel ꝙ nos ñ dicimus seruo acqri, repetitionē inhibeat nāliter intelligēda est. i. ꝯsiderādus est status, quē hēbat iure nāli primæuo. Sed ad primā opinionē notabiliter rñdeo, vel qa verū ꝯcludunt, ꝙ aliqd recipit à iure ciuili, vel pcedit suppositionē cuiusdā falsi, s. qđ actiones sunt de iure ciuili. Seqt videre quo iure introducat ciuilis, & de illa planū est, ꝙ introducatur de iure ciuili, vt in stipulone patet, q̄ est iuris ciuilis, j. de act. §. de ꝯstituta. & sic intelligo obligationes. Est aūt multiplex nālis, vt visum est, sed illi q primo tractauerunt de principiis illius nālis obligationis, q̄ est introducta de iure nāli primæuo, non curauerunt tractare, & credo ꝙ rō fuit illa, quia ſm illos: nullū hēt effectū iuris. Inde est ꝙ dñt eā dissimulatā à iure, qđ nō vr verum. vt j. patebit, & iō tractauerūt principia oblonis nālis illius q̄ ius recipit, vt eā inuenit, illius. s. q̄ est in pactis nudis, & sunt illius oblonis tria principia, vt ipsi dñt, ꝯsensus, nālis eqtas, & iuris pmissio, vt est videre in pacto nudo, nā ibi est ꝯsensus, cum pactū sit duorū, vel pluriū in idē placitum, & ꝯsensus. principia nālis obligationis de iure ciuili nāli primæuo omittit: qa dñt ꝙ eius effectus nullus est. Vnde dñt qđ ius eā dissimulat. Prima nālis obligatio, q̄ ius recipit, vt eā inuenit est ꝯsensus, vt dñt, quia nulla est obligatio sine consensu. ff. de pact. l. 1. in prin. & §. adeo. qđ verum non est, vt patet in neg. actio. qua tenet ignorans: qui nō ꝯsentit. vt in l. allegata arguit j. de lrarum obligationib. & dicit lra, nulla obligatio sine cōsensu est. Sequit siue re, siue verbis fiat. Itē pricipiū huius obligationis est nālis æquitas p l. Stichum. §. nālis. ff. de solu. qđ non est verum semper & gnaliter, imò statutū iurisgen. pōt esse iniquū, sicut statutū ciuile & iurisgen. sit status, si sit iniquū, nālis iuris est iuris eqtas, sicut statuti est iuris æqtas. Item principiū nālis obligationis est iuris permissio, qđ patet, vt dicit in pupillo, qui si promittit tutori est ꝯsensus, & nālis æquitas, non est tñ iuris pmissio, quia ius non permittit pupillū ꝯhere cū tutore, vñ non est oblo, & sic intelligunt. ff. de author. tuto. l. pupil. Secus si permittit illi ꝯhere cū aliis, tunc em obligat nāliter. ff. de auth. tut. l. 1. ad fi. Istud tertium de iuris pmissione bene pcedo: qa si ius prohibeat oblones ꝯhi, nulla ꝯhitur. vt C. de legib. l. non dubiū. & est verū si lex stet in finib. prohibitionis, vt ibi. & est mirabilis: quia tunc legis rō impediret nālem oblonem, ꝯ id qđ s. de leg. agn. tut. in fi. Principium ciuilis oblonis dñt, ꝙ est ꝯsensus. ff. de pact. l. 1. & de act. & obli. l. nō figura, ac iuris pceptum, qđ patet in oblone lrarum: quia ius præcipit, vt sit obligatus effectu ante bienniū, tñ hēt exceptionē vt j. de lit. obl. & C. de non num. pec. l. in ꝯtib. Item nālis æquitas non est principiū huius oblonis: qa nunq̄ dictaret nālis æquitas, ꝙ si promisit spe futuræ numerationis, nec est numerata, ꝙ ppellетur ad soluendū. nec qđ ꝯdemnatione debitor ppellatur ꝯ soluere, qđ tñ fit per ciuilē: vt ipsi dñt, dico qđ eodē mō quo in nāli, q̄ est de iuregen. versat nālis æqtas, si sit statutum iurisgen. æquum, eodē mō in ciuili oblone si ciuile statutū ꝯtinet æquū. Principia nālis oblonis, & ciuilis simul iunctarū, sunt cōsensus, vt patet in emptione. dñt ipsi, qđ sine ꝯsensu nulla est, vt ff. de ꝯhen. emp. l. in venditionib. Item nālis æqtas: qa nec tam dignū & c. vt ff. de act. emp. l. ex empt. Itē iuris approbatio, qđ si maior 25. ann. vendidit rē cuius est ꝯmerciū, lex approbat ꝯtum hunc, & intento actionem, vt ff. de act. emp. l. fi. secus si pupillus vēderet sine auth. tutoris, & tunc, qa ius ciuile non approbat, deficeret ciuilis, & ꝯheret sola nālis. ff. de author. tutor. l. 1. Certè dico ꝙ emptio est exemplum de nāli & ciuili simul iunctis. vt j. videbitis. Ego dico ꝙ oē principiū gnale istud factū, ex quo resultat oblo. Spāle principiū nālis solius, est authoritas iurisgen. cū sua rōne. principiū obligationis ciuilis, seu ciuilis interesse est authoritas illius iuris cū sua rōne. si illud ius hēat rōnem: qa q̄dam iura ciuilia sunt, q̄ non hñt rōnem. & de hoc hēs de leg. l. non oīum. Principiū nālis oblonis iuris nālis primæui est factū & impensum beneficiū. Item oīō seu æqtas illius iuris ꝙ oīa docuit nālis, est & dictat, vt cuilibet bene facienti sit reparat obligatū propriè dictat, tñdeo pro quodā instinctu in primo. Sequit de exēplis, & primò de exēplis nālis. & distingue. nā q̄dam est efficax, q̄dā inefficax. Inefficax duplex, q̄dam sola q̄ semp fuit sola, & de illa hēs exemplū in pactis

6 nudis. ff. de pact. l. 1. †Itē exemplū de nāli est, si pr ꝯhat cum filio,

a vel dñs cum seruo, vel inter fratres, q̄ sunt in eius potestate. ff. de condi. indebi. l. frater à fratre. & l. si id qđ. exemplum de nāli, quæ q̄nque habuit ꝯcomitantiā ciuilis, est, tu es mihi obligatus nāliter, & ciuiliter, ago ꝯ te, tu es absolutus, tollit ciuilis, & remanet nālis ff. de condi. indeb. l. Iul. Item exemplum de nāli inefficaci in testō minus solenni, vel in testō qđ excedit dodrantē. l. quæ h. d. C. ad l. Fal. l. error. sic persuadetur: qa in pactis nudis in quib. deest verborū solennitas, dicimus ꝯhi nālē: similr in testō in quo deest solennitas in numero testiū, vt in ceteris dicimus ꝯhi nālem obligationē, non dico ex testō, sed quasi ex ꝯtu aditionis hrditatis, vt j. de obligationib. ex quasi ꝯtu. §. hæres. Item testiū pro eo qđ excedit dodrantē non hēt legē pro se, imò potius ꝯ se hēt l. Fal. q̄ quidē l. Falc. in his quæ excedunt dodrantē ciuilem impedit ꝯhi oblonem & dirimit transactionē. ff. ad l. Falci. l. Plautius. & l. lineā margaritarū. & C. ad l. Fal. l. pr. & hæc sunt vera exēpla de nāli inefficaci. Exemplū de nāli efficaci est in ꝯtib. iurisgen. in quib. dico esse solā nālem oblonem, & hoc hēt efficaciā agendi per iusgen. vt ff. de iusti. & iur. l. ex hoc iure. Et ibi non nego ꝙ posset dici approbatione ciuilis. sed hæc approbatio hoc addit, exemplum de ciuili oblone est ciuilis sola, & ciuilis quæ q̄nq; habuit ꝯcomitātiam nālis. Ecce exemplū de sola ciuili efficaci, q̄ sp fuit sola. Mihi dēs, ꝯdemnatus es ad decem, in [illegible] ciuilis qa oīa iura strictè, vt dñt sunt de iure ciuili, vt ff. de [illegible] iur. l. 2. §. oī. ecce exēpla de alia ciuili q̄ nunq̄ fuit iuncta nāli. & hæc efficax est vt in oblone lrarum ante bienniū nominat. j. de lrarum oblo. sed hoc nō approbo. Sed ecce exemplum de sola ciuili quæ fuit q̄nq; iuncta nāli. q̄nq; es mihi obligatus naturalr & ciuilr, facio pactū de non petendo, tollit nālis, sed remanet ciuilis. vt ff. de pact. l. si vnus. §. pactus. Item exemplū ciuilis efficacis est in delictis, nō dico in oīb. sed in illis q̄ coercent per legē, vt in pauperie. vt ff. si quad. pau. fe. dicat. l. 1. Et hoc posset dari exemplū de ciuili inefficaci, vbi delinquit filius ꝯ patrē, vel seruus ꝯ dñm. & bñ dico in delictis qđ quidam dñt: qa in delictis non cōsentit quis ad pœnā, vñ non est hic nālis. vt ff. de pact. l. 1. Ego dico ꝙ ad nālem inducendā nō exigit semp ꝯsensus. vt s. & si exigeret, intelligerē tacitum cōsensum in delictis, vt eo ipso qđ quis delinqt, velit pati pœnā, vt ff. de postu. l. 1. §. ad bestias. & arg. ff. de iure fisci. l. Imperatores. Dico enim quod furta coercent per iusgentiū. intelligo hoc ī diffinitione furti. vt

7 ff. de furtis. circa principiū. & arg. s. de rer. diui. §. singulorū. †Caue, qa nō dico ꝙ pœna dupli, vel quadrupli sit de iure gentiū. imò pœna dupli est per l. 12. tab. pœna quadrupli de iure ptorio, vt j. de oblig. quæ ex delict. nasc. §. furti. & j. de nox. a. Sed dico ꝙ furta coercent iuregent. non ista pœna, sed alia q̄ nos ignoramus. Idē de iure nāli primæuo potes ponere exemplū in maleficiis. Es obligatus alij non malè facere, vel non ꝯuitiari, ergo qlibet est obligatus. ar. ff. de iusti. & iur. l. vt vim. Exemplū de vtraq; simul iuncta potes videre in stip. & vbicunq; est distributiuū duorū. Sequitur videre cætera oblonis ciuilis, & nālis in eo. ꝯtractu, an sit vna, vel plures. Istam q̄nem primò explicabo in ꝯtib. iuregen. vt in emptio. quæ est de iuregen. v. g. emo à te aliq̄ rem, & sic est nālis: qa nascetur ex ꝯsensu. vt ff. de pact. l. 1. Certè istam q̄nem præcedit

8 alia. s. vtrum actiones sint de iure ciui. an de iuregen. † Vñ istam primā primo expediam. De hoc est diuersa opi. Dñt Doc. cōiter, ꝙ actiones sunt de iure ciui. & inducunt l. quę dicit, deinde ex his ll. l. actio. hereditarie sunt. vt ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde. Vnde dñt ipsi, tu habes expressè ꝙ actiones sunt de iure ciui. Item hæc probantur sic. Inuentione, quæ sunt de iuregen. enumerant ꝙ actiones sint de iuregen. iuxta illud, ꝙ de vno concedit, de alio negat, arg. ad hoc ff. de iudi. l. cū prætor. & l. hrs. Ad istā q̄nem. s. ꝙ dēnt enumerari. C. de cad. tol. §. fi. Item ibi enumerant inuentiones iurisg. l. stat in oblonib. & non procedit vltra, ergo & c. Et quod de vno concedit, de altero denegatur. vt ff. de iudic. l. cum prætor. & C. de procur. l. maritus. Dñs meus dicit ꝯrium, & dicit ꝙ actiones sunt de iuregen. & qđ in oībus ꝯtib. iurisgen. agebatur. ꝙ ridiculum esset dicere, qđ nō obligaret & nō ageretur. Itē dicit ipse, & hoc dicit §. deinde. dicit em ibi ꝯnt, quid est n. cōponere, & certè cōponere est prius inuentum in melius ordinare. Sic etenim exponit gl. exposite in proxi. ergo cū tu dicis ꝙ iure ci. sunt cōpositæ, sequitur ꝙ prius inuentæ, & añ ius ciuile. ego dico ꝙ actiones sunt de iuregen. Itē ad hoc est, qđ reperitur cautū in iure, quo iure introductæ sunt, ergo iuri antiquiori ascribēdum est, & ꝙ iuri antiquiori ascribendū est, vbi nō est cautū. hēs ff. fi. re. l. in finalib. Sic ergo ista q̄ne decisa restat videre nunquid in oblone q̄ est de iuregen. sit vna obligatio tantū. i. vnum vel duo vincula, & videtur, ꝙ sit vna. l. dicit totam obli. & c. ff. de fideiuss. l. si debitori. & hoc

ADDITIO.

a ¶Naturali. Quare non cadat oblo ciuilis inter patrē & filiū in potestate? Ratio cōis Doc. ſm Bar. in l. frater. ff. de condi. indeb. est rōne patriæ potestatis, de iure inuentæ, & de iure ciuili pater & filius censentur vna & eadem persona, & sic idem non potest esse sibi obligatus. [illegible]

hoc totũ signũ distributiuum ẽ vni⁹ totius integralis, ergo appa-
ret: ꝙ vna est obl'o in ꝯctib, q sunt de iuregẽ. vt ĩ vẽdõne, & q nõ
indigẽt auxilio iuris ci. qa vna est obl'o tm̃ sine vinculo. s. nãlis.
Nã, vt dixi, isti ꝯctus hñt efficaciã agẽdi iuregẽ. Sed dico ꝙ isti ꝯ-
ctus dñr de iure ci. apꝓbatione, nõ qa aliqd hñt đ iure ci. sed qa
i⁹ ciuile eos apꝓbat, & ĩ meli⁹ reformat, & hoc innuit ĩ. eo. ti. vbi
đt, ciuiles sunt, &c. Itẽ, qđ in ꝯctib. iurisgẽ. Si ergo tu diceres, qđ
ibi eẽt reperire obl'onẽ, ergo sequeret̃, ꝙ eẽt de iure ci. qđ est ꝯ
tex. vt s̃. de iure natur. §. i⁹ aũt de paucis &c. & ff. de iust. & iu. l. ex
hoc iure. Vñ si tu diceres, qđ ĩ obl'one de iuregẽ. eẽt ciuilis, falsũ
diceres, ex q̃ lex đt paucis, & ĩ ista sñĩa resideo, ꝙ iõ in obl'onib.
iurisgẽ. ñ sit nisi vnũ vinculũ nãle tm̃ apꝓbatũ ciuili iure: nã q ꝯ-
firmat, ñ dat. Illud ẽ Brochardũ ad vtrãq; viã, qđ q ꝯfirmat, ñ dat,
9 & q ꝯfirmat, dat. ff. đ iurisd. om. iud. l. & qa. † Sed q̃ro, nũqd in ꝯ-
ctib. iuris ciu. sit duplex vinculũ? Et vr̃ distinguẽdũ in ista qõne:
aut de eo ꝯctu, cui ius ciu. dat efficaciã: aut de eo ꝯctu cui ius ciui
le nõ dat, sed qa eũ informat in meli⁹, vt est ponere exẽplum in
ꝯctu emphyteutico, sed de q̃ dubitabat̃ qs essẽt ꝯctus ante ius ci-
uile sine lege bonus, an poni possit sub spãli ti. vt ꝓbat̃ ĩ. locati &
ꝯducti. §. adeo aũt. Sed certè in tali ꝯctu iuris ciu. qui ante ius ci-
uile erat efficax dico tm̃ esse vnum vinculum: quia ad hoc ff. de
acquirendo rerũ dñio. l. qua rõne. Si vero q̃ris de ꝯctu iuris ciu.
qa ius ciuile dat ei efficaciã, distinguo aut sine l. aliqua erat talis
ꝯctus iuxta quã poterat ꝯhi aliqua obl'o, sed ius ciuile reposuit ĩ
obl'one, nec erat ante aliquã reperire nãlem, & tunc dico, ꝙ est
vnũ vinculũ. s. ciuile tm̃. aut poterat ꝯhi obl'o nãlis, aut ius ciui-
le, & tunc dico, qđ est reperire duplex vinculũ, vt est videre in sti.
pl'one: nã consensus introductus erat naturalis. itẽ per ius ciuile
addit̃ forma stipl'oni ex qua nascit̃ ciuilis. ar. ff. de conditione in-
10 debiti. l. si fideiussor. † Sed q̃ro qũo obl'ones inducunt̃ in esse?
Rñdeo, & dico ꝑ viã gñationis, & viã creationis. Est dr̃ia inter
gñationẽ, & creationẽ. Creatio. n. fit ex nihilo, sed gñatio fit vbi
est mã q̃ regulari ordine sufficeret ad ꝯhendã obl'onẽ, si hr̃et iu-
ris ordinẽ. Dico si ius ciuile facit aliquã obl'onẽ, illã dico gñatio
nẽ, sed iõ factũ alias mã non erat talis, qđ rl'ari ordine sufficeret
ad ꝯhendã obl'onẽ, tunc ius ciuile supueniens facit aliquã obl'o
nẽ, dicã illã ꝯhi. ar. ff. de act. & ob. l. obligamur. sic ergo vides qđ
11 obl'o deducit̃ ꝑ gñationẽ & creationẽ. † Et gr̃a huius quærit̃ nũ-
quid sñĩa inducit obl'onẽ? Vr̃ quod sic, ad minus de sñĩa ꝯdẽna-
toria inducẽte actionẽ in factũ, sed actio nõ p̃t esse sine obl'one:
qa obl'o est mr̃ actionis. ff. de proc. l. licet. §. ea obl'o. ergo &c. Ad
oppositũ, qđ sñĩa nõ inducat obl'onẽ, hẽs ff. de rei ven. l. ex diuer
so. & ff. si seruitus vendicet̃. l. sicuti. Quid dicem⁹? Dico ẽm verita
a tẽ, qđ sñĩa ꝯdẽnatoria nullã iducit[a] obl'onẽ verã, sed tm̃ ꝑp̃sum
ptionẽ existẽtiæ obl'onis. lex dicit, qđ sñĩa hr̃ ꝓ veritate. ff. de re.
iur. l. res iudicata. ergo &c. Doct. dñt ꝯ, qđ inducit actionẽ, & qs
sit effectus huius discussionis hẽs. ĩ. de lr̃arũ obl. Sed ponamus
cũ Doc. quod inducat obl'onẽ. Quæro vtrũ inducat nãlẽ? & di-
co, qđ non, qa ciuilis rõ ciuilia iura tollit. s̃. de le. agn. suc. in fi. sed
sñĩa nõ ẽ de nãli iure: ergo &c. qđ nãlẽ nõ inducat. Ad oppositũ
qđ inducat nãlẽ: qa ex sola ciuili nõ agit̃ ad minus cũ effectu, vt
habuistis s̃. Itẽ hic nõ intell'r de sola ciuili, vt ĩ. de excep. §. p̃terea
ff. de sol. Stichũ. §. nãlis. Dñs Azo đt, qđ ꝑ sñĩam non inducitur
nãlis, & rñdet ad arg. iã dicta, qa dicis ex sola ciuili ñ agit̃, verum
est rl'r, tñ fallit in lr̃arũ obl'onib. ff. de cond. ind. l. Iul. C. de nõ nu.
pe. l. in ꝯctib. & ĩ. de ppe. & tẽp. ac. ff. đ ver. ob. l. Stichũ. Dñs meus
dicit ꝯ, per rõnẽ inductiuæ. Lex dicit, ꝙ ꝯdẽnatus si non appellat
consentire vr̃. C. de app. l. hi qui ad ciuilia. & C. de postu. l. j. cum
dicit placita &c. ergo ꝯsentit, & obligat̃ nãl'r, quia ꝯsensus iducit
nãlẽ. ff. de pac. l. j. Si verò appellat, aut ꝓseq̃t̃ suã appellationem,
aut non, & isto casu hr̃, ꝓ eo, ac si nõ appellasset. C. đ app. rec. l. 2.
sed si non appellasset, ꝯsentiret, vt s̃. ergo &c. Si vero prosequit̃
suã appellationẽ, aut obtinet in cã appell'onis, aut succumbit. Si
obtinet, nõ est q̃rẽdũ de pr̃ia sñĩa: quia ñ hẽt effectũ. Si verò suc-
cũbit, aut appellat scđo, & põt, aut nõ. Si verò nõ appellat scđò,
tunc adhuc ꝯsentire vr̃. ergo &c. Si verò scđò appellat & succũ-
bit, nõ licet tertiò appellare, in rubro, & in nigro. & in isto casu
aut tu dices, qđ nõ consentit, tertiò appellat ad deũ dicens. si pos
sem, appellarẽ. Sed isto casu dico, qđ hr̃ ꝓ ꝯsentiente, ex quo nõ
hẽt iustã cãm ꝯdicendi. & ꝙ hẽret̃ ꝓ ꝯsentiente, hẽs. ff. so. ma. l. si
cũ dotẽ. nã bñ scis, qđ nõ põt recipere dotẽ nisi ꝯsentiente filia,
pone ergo filiã contradicere, & non hẽt legitimã cãm contradi
cendi. dicit. l. alleg. ꝙ hr̃ pro consentiente, ergo inducit̃ natura-
lis. ergo &c. Dico ꝯ. i. quod non inducitur naturalis per sñĩam,
& ꝓbat̃ sic, Nã idẽ est mod⁹ tollẽdi, & inducendi obl'onem. ff. de
so. Stichum aut Pãphilũ. §. nãlis. Sed pone, quod verus debitor
est absolutus, numquid ꝑ sententiam tollitur nãlis? Certè non, vt
ff. de cond. indeb. Iul. & l. dicat ꝙ si soluit, non repetet: quia natu-
ralis debitor remanet. Sequitur de viribus obligationum natu-
ralis, iurigẽ. & dico, ꝙ vna virtus est q̃ inducit ꝯpensationẽ. l. etiã
qđ nã. ff. de ꝯp. Scđa virtus ẽ, ꝙ ei accedit fideiussor. ĩ. de fideius.
in prin. ff. de fideiu. fideiussor obligari. Tertia est, quia põt noua
ri. ff. e. l. j. Itẽ põt ꝯstitui. ff. de cõst. pe. l. 3. l. 2. l. j. §. debitũ. Ite inducit
excep. ff. de pac. l. iurisgẽ. §. qnimo. Itẽ ĩhibet repetitionẽ. ff. de ꝯd.
ĩ d. l. si penæ. Sed q̃ro q̃ sit virtus iuris nãlis primæui? Certè docto
res ñ intromittũt se de ista, vñ dñt, ꝙ ei⁹ nullus ẽ effectus. sed cer-
tè ego ꝯ, & dico qa maxima ẽ eius virtus. primo dico ꝙ ñ inducit
repetitionẽ, & q̃ro, nunqd ista obl'o iuris ciuilis primæui ĩpedit
repetitionẽ, v. g. ego feci tibi multa bona, deinde tu mihi rẽ aliq̃
tradis, dicẽs, tene istã rẽ nr̃o ꝯmõ, q̃ro, nunqd potes repetere. Ar-
guit̃, ꝙ ñ, qa vbi qs soluit pristinũ debitũ, ñ p̃t repetere, nisi ꝓbet̃
indebitũ. ff. de ꝓba. l. cum de indebito. Certè dico, ꝙ isto casu vbi
qs ẽ obligatus iure nãli primæuo, ꝙ talis ẽ effect⁹ istius obl'onis,
ꝙ p̃sumit̃ aĩus donãdi. arg. ff. mãdati. l. si verò nõ. §. idẽ Pap. Pone,
Abbas dat alicui aduocato multa bona, hoc fecit de iure, deinde
morit̃ aduocatus: Abbas vult repetere, nunqd p̃t. Dico, ꝙ p̃sumit̃
habuisse aĩum donãdi, ex quo fuit aduocat⁹ su⁹. Itẽ oñdit̃, ꝙ alia
ẽ virtus, & maxima, pone fideiussi ꝓ te: creditor ẽ talis cui multa
bona feci, q deinde creditor remittit mihi obl'onem, nunqd ego
fideiussor cui remissa ẽ obligatio, possum repetere à te reo prin-
cipali? Lex distinguit, aut multa bona fecerat fideiussor creditori
& tunc p̃sumit̃, qđ aĩo remunerandi ille remittit: & tunc p̃t agere
ꝯ eũ actione man. aut nulla bona fecit ei, & tũc nõ p̃t. Istã opposi-
12 tionẽ hẽs. ff. de mã. l. iõq;. ĩ fi. & l. si vero nõ remunerãdi. ĩ pr̃i. † Itẽ
iura ista sunt in ar. ad opinionẽ de eo q mittit̃ Romã ꝓ alio, & in
via hospitat̃ cũ quodã amico suo, q amicus soluit ꝓ eo decẽ, de-
inde cũ fuerit reuersus vult cũ dño suo ꝯputare. Dñe erã impẽsu
rus decẽ đ meo, nisi fuissẽ hospitatus cũ amico: vñ volo hr̃e ista
decẽ, ꝑ iura ista. si aliàs ei amico suo fecisset, qđ p̃t dño suo ꝯputa
re, ꝙ p̃sumit̃ amicus fecisse cã remunerandi. aliàs ñ, vt in l. si vero
13 non. §. p̃all. † Itẽ effectus est, pone, dedi tibi multa, đ diuite venio
ad paupertatẽ, & non habeo, vnde possum me alere, nũquid pos
sum agere, vt me alas? đt gl. ꝙ sic, & agam, ꝙ reddas ea q̃ tibi dedi.
gl. habes. ff. de reu. do. l. fi. Itẽ effectus ciuilis obligationis est, ꝙ ef
ficax est ad agendum, licet exceptio obstet: Nam si aliquis fuerit
naturaliter, & ciuiliter obligatus mihi, & feci sibi pactum de non
petendo, nihilominus agam, sed obstat mihi exce. ff. de pact. l. si
vnus. §. pactus. & ĩ. de excep. §. præterea.

ADDITIO.

a Nullam inducit. Adde, & vide omnino D. Ias. in l. Ful. verum debitorem. ver. teneo er go. ff. de con. ind. vbi recitat opinionem doctorum. tandẽ concludit cum opi. Bar. quã dicit veram, & cõem, ꝙ ex sententia condemnatoria oritur naturalis obligatio, impropriè descendens ex æquitate iurisgentiũ, allegat tamen. Bar. sibi contrarium in l. si plures. in prin. ff. de fideiuss. & in l. cum quis. C. de iur. & fac. igno.

De verborum obligationibus. Rub.

1 *Stipulatio omnis quibus possit fieri.*
2 *Promissor, an possit statim conueniri, & quomodo intelligatur.*
3 *Clausula, singulis annis, apposita in stipulatione in cui⁹ fauorẽ videat̃ apposita.*
4 *Stipulatus est quis aliqd sibi dari singulis annis, an sit vna stipulatio, vel plures.*
5 *Spes in stipulatione conditionali bene transmittitur in hæredem, secus in legatis, & de ratione diuersitatis.*

1 VErbis. † Oĩs stipl'o, aut purè, aut ĩ diẽ, aut sub ꝯdõne
fit. ff. de ver. ob. l. in illa stipl'one. Itẽ p̃t fieri, vt
quia dico, ꝓmitto decẽ tibi à paschate in antea. & qđ istis
modis fiat, hẽs ff. de act. & ob. l. obl'onum. Sequitur in lr̃a
Idq; ꝯfestim peti p̃t. gl op. id ꝙ dicit gl ꝓmittit, ex quo ꝯfestim pe
ti põt. gl. idẽ dẽret dicere tenere. nõ aũt dẽt promittere. Et ꝓpter
hoc dicit gl. ꝙ nõ est ita intelligẽdũ prauè. s. ꝙ statim possit peti
à ꝓmissore: qa non debuit venire cũ sacco paratus. ff. de sol. l. qđ
2 dicimus. † Itẽ dẽt ei dari modicũ spatiũ[a]. s. decẽ dierum. ff. de ꝯ-
a sti. pec. l. ꝓmissor. sed dẽt dici statĩ incõtinenti peti p̃t sine spatio,
& ꝙ đt lex illa ꝓmissor. incõtinẽti dat̃ decẽ dierũ spaciũ, spãle est
ĩ ꝯstituta pecunia: ergo ĩ cæteris ꝯctib. ius cõe est in ꝯriũ. ar. ff. ad
munici. l. statĩ. ergo paret̃. Verũtñ hic debemus tractar̃ de duob.
tpib. s. de tpe à quo ꝯstituat̃, ĩmò alio tpe valet. s. ꝙ tp̃s det̃ ad sol-
uendũ sibi ꝯfesso p̃cepto: qa recepto à iudice resoluendo. Et est
sciendũ, ꝙ anteq̃ ex ꝯuentione ꝯstituat̃ in mora, dabit̃ sibi modi-
cũ spatiũ arbitrio iudicis relinquendũ: ꝙ tp̃s nõ est possibile diffi-
nire, forte erit, vt possit ad arcã suã, vl' aliud sil'e, ꝙ magis p̃t intel
lectu percipi, quã aliqua locutione exprimi, vt ff. de solutionib.
l. ratum. & l. ꝙ dicimus. & facit. ff. de coll. l. si qs filium. §. stipl'o. Di
co ergo, ꝙ hẽbit spatiũ decẽ dierũ ad purgandã morã, sed mora
dabit̃ arbitrio iudicis: Itẽ dico, ꝙ statĩ sine aliquo spatio p̃t cõue-
niri nunc certũ dũ ẽ alio tpe. Et est sciendũ, ꝙ sibi ꝯfesso dabitur
tp̃s, qđ p̃stat̃ ꝯdẽnatis, à p̃cepto iudicis sibi facto ꝯputandũ, ff. de
iud. l. si debitori. Sequit̃ in lr̃a, Statim qdẽ debet̃, vbi esset dies in-
certa penitus: qa tunc hẽret ꝯditiones, & ẽt dies ĩcerta penit⁹ de
qua dubium est an extet, vel non. Vt qa promisi tibi dare decem
die nuptiarũ mearũ. Est & dies incerta, non qa sit incertũ qñ sit;
sed nescit̃ qñ, vt ĩ hora mortis q̃ ẽ certa, sed nescit̃ qñ. vt ff. đ ꝯd.
& dem. l. j. Est & dies certa đ qua certũ, ꝙ erit, & qñ, & ista die cer
ta,

ADDITIO.

a Modicum spatium. Adde qualiter iudex arbitrari debeat tempus esse modicum, vel non, Alex. in consi. 156. incip. viso, & considerato. in 2. vol.

Ipſi dñt ꝯ eos qđ illa oblͦ nālis eſt de iure gen. introducta. Con-
trà, ſeruus nālr̄ obligat̄.ff.de cōdi.indeb.l.nāliter.& de pecu.l.ſed
& ſi apud.§.peculiū.ſed ius gentium nihil eſt,& nihil reputat̄. Ad
hanc tñ vltimam poſſet rñderi,qđ imò iſta oblͦ bñ pōt dici iuris
gen.inuētione. & qđ tu opponis, qūo ergo obligabit̄ ſeruus iſta
obligatione,cū illo iure nihil reputet̄? Rñ.iuſgen. đt eū obligari,
nō inſpecta ꝑſona iſtius ſtatus,quē hēt de iure gentiū,ſed ſm ſta-
tum quē hēt de iure nāli primæuo:vñ nō cōſiderat eū vt nunc,&
verū eſt,ꝙ q̄tum ad ius ciuile ꝑſona eius nihil eſt.ff. de regu.iur.l.
qđ attinet.& l.ſeruitus.Sed ꝯſiderat eū, vt tūc, & hoc qđ dicit lex
ſubtiliter intellecta,qđ iſta obligatio nālis, qua nos dicimus ſer-
uum obligari,vel ꝙ nos ñ dicimus ſeruo acq̄ri, repetitionē inhi-
beat nāliter intelligēda eſt.i.ꝯſiderādus eſt ſtatus,quē hēbat iure
nāli primæuo.Sed ad primā opinionē notabiliter rñdeo, vel q̄a
verū ꝯcludunt, ꝙ aliq̄d recipit à iure ciuili,vel p̄cedit ſuppoſitio-
nē cuiuſdā falſi,ſ.qđ actiones ſunt de iure ciuili.Seq̄t̄ videre quo
iure introducat̄ ciuilis,& de illa planū eſt,ꝙ introducatur de iure
ciuili, vt in ſtipulͦne patet, q̄ eſt iuris ciuilis,ĩ de act.§.de ꝯſtitu-
ta.& ſic intelligo obligationes.Eſt aūt multiplex nālis,vt viſum
eſt, ſed illi q̄ primo tractauerunt de principiis illius nālis obliga-
tionis,q̄ eſt introducta de iure nāli primæuo,non curauerunt tra
ctare,& credo ꝙ rō fuit illa, quia ſm illos: nullū hēt effectū iuris.
Inde eſt ꝙ dñt eā diſſimulatā à iure,qđ nō vr̄ verum.vt ĩ. patebit,
& iō tractauerūt principia oblͦnis nālis illius q̄ ius recipit, vt eā
īuenit,illius.ſ.q̄ eſt in pactis nudis, & ſunt illius oblͦnis tria prin-
cipia,vt ipſi dñt,ꝯſenſus,nālis ęq̄tas,& iuris ꝑmiſſio,vt eſt videre
in pacto nudo,nā ibi eſt ꝯſenſus, cum pactū ſit duorū, vel pluriū
in idē placitum,& ꝯſenſus.principia nālis obligationis de iure ci
uili nāli primæuo omittit: q̄a dñt ꝙ eius effectus nullus eſt.Vnde
dñt qđ ius eā diſſimulat.Prima nālis obligatio,q̄ ius recipit,vt eā
inuenit eſt ꝯſenſus,vt dñt,quia nulla eſt obligatio ſine conſenſu,
ff.de pact.l. 1.in prin.& §.adeo.qđ verum non eſt, vt patet in neg.
actio.qua tenet̄ ignorans: qui nō ꝯſentit.vt in l.allegata arguit ĩ.
de lr̄arum obligationib. & dicit lr̄a, nullā obligatio ſine cōſenſu
eſt.Sequit̄ ſiue re, ſiue verbis fiat. Itē pricipiū huius obligationis
eſt nālis æquitas ꝑ l.Stichum.§.nālis.ff.de ſolu.qđ non eſt verum
ſemper & gnāliter,imò ſtatutū iuriſgen.pōt eſſe iniquū,ſicut ſta-
tutū ciuile & iuriſgen.ſit ſtatus,ſi ſit iniquū,nālis iuris eſt iuris eq̄
tas, ſicut ſtatuti eſt iuris æq̄tas. Item principiū nālis obligationis
eſt iuris permiſſio,qđ patet,vt dicit in pupillo, qui ſi promittit tu
tori eſt ꝯſenſus,& nālis æquitas,non eſt tñ iuris ꝑmiſſio,quia ius
non permittit pupillū ꝯhere cū tutore,vñ non eſt oblͦ, & ſic in-
telligunt.ff.de author.tuto.l.pupil.Secus ſi permittit̄ illi ꝯhere cū
aliis,tunc eīm obligat̄ nāliter.ff.de auth.tut.l. 1.ad fi.Iſtud tertium
de iuris ꝑmiſſione bene ꝯcedo: q̄a ſi ius prohibeat oblͦnes ꝯhi,
nulla ꝯhitur. vt C.de legib.l.non dubiū. & eſt verū ſi lex ſtet in fi-
nib.prohibitionis,vt ibid.& eſt mirabilis:quia tunc legis rō impe
diret nālem oblͦnem, ꝯ id qđ ſ.de leg.agn.tut.in fi. Principium
ciuilis oblͦnis dñt, ꝙ eſt ꝯſenſus.ff.de pact.l. 1. & de act. & obli.l.
nō figura,ac iuris p̄ceptum,qđ patet in oblͦne lr̄arum: quia ius
præcipit, vt ſit obligatus effectu ante bienniū,tñ hēt exceptionē
vt ĩ.de lit.obl.& C.de non num.pec.l.in ꝯctib.Item nālis æquitas
non eſt principiū huius oblͦnis:q̄a nunq̄ dictaret nālis æquitas,
ꝙ ſi promiſit ſpe futuræ numerationis,nec eſt numerata,ꝙ ꝯpel-
letur ad ſoluendū,nec qđ ꝯdemnatione debitor ꝯpellatur ſolue-
re,qđ tñ fit per ciuilē: vt ipſi dñt,dico qđ eodē mō quo in nāli, q̄
eſt de iure gen.verſat̄ nālis æq̄tas,ſi ſit ſtatutum iuriſgen.æquum,
eodē mō in ciuili oblͦne ſi ciuile ſtatutū ꝯtinet æquū. Principia
nālis oblͦnis,& ciuilis ſimul iunctarū, ſunt cōſenſus,vt patet in
emptione,dñt ipſi,qđ ſine ꝯſenſu nulla eſt,vt ff.de ꝯhen.emp.l.in
venditionib.Item nālis æq̄tas: q̄a nec tam dignū &c.vt ff. de act.
emp.l.ex empt.Itē iuris approbatio,qđ ſi maior 25.ann.vendidit
rē cuius eſt ꝯmerciū,lex approbat ꝯctum hunc, & intento actio-
nem,vt ff.de act.emp.l.fi.ſecus ſi pupillus vēderet ſine auth.tuto-
ris,& tunc,q̄a ius ciuile non approbat,deficeret ciuilis,& ꝯheret̄
ſola nālis.ff. de author. tutor.l. 1. Certè dico ꝙ emptio eſt exem-
plum de nāli & ciuili ſimul iunctis. vt ĩ. videbitis. Ego dico ꝙ oē
principiū gnāle iſtud factū,ex quo reſultat oblͦ.Spāle principiū
nālis ſolius,eſt authoritas iuriſgen.cū ſua rōne.principiū obliga
tionis ciuilis, ſeu ciuilis intereſſe eſt authoritas illius iuris cū ſua
rōne,ſi illud ius hēat rōnem:q̄a q̄dam iura ciuilia ſunt,q̄ non hñt
rōnem.& de hoc hēs de leg.l.non oīum.Principiū nālis oblͦnis
iuris nālis primæui eſt factū & impenſum beneficiū. Item rō ſeu
æq̄tas illius iuris ꝙ oīa docuit aīalia,eſt & dictat, vt cuilibet bene
faciendi ſe reputat obligatū propriè dictat, rñdeo pro quodā in-
ſtinctu in principio. Sequit̄ de exēplis, & primò de exēplis nālis.
& diſtingue,nālis q̄dam eſt efficax,quædā inefficax.Inefficax du-
plex, q̄dam ſola q̄ ſemꝑ fuit ſola, & de illa hēs exemplū in pactis
6 nudis.ff.de pact.l. 1.†Itē exemplū de nāli[a] eſt,ſi pr̄ ꝯhat cum filio,
a vel dñs cum ſeruo, vel inter fratres, q̄ ſunt in eius poteſtate.ff.de
condi.indebi.l.frater à fratre.& l.ſi id qđ.exemplum de nāli, quæ
q̄nq; habuit ꝯcomitantiā ciuilis, eſt, tu es mihi obligatus nāli-
ter,& ciuiliter, ago ꝯ te,tu es abſolutus, tollit̄ ciuilis, & remanet
nālis ff.de condi.indeb.l.Iul.Item exemplum de nāli inefficaci in
teſtō minus ſolenni, vel in teſtō qđ excedit dodrantē.l. quæ.h.d.
C.ad l.Fal.l.error.ſic perſuadetur:q̄a in pactis nudis in quib. deeſt
verborū ſolennitas,dicimus ꝯhi nālē:ſimilr̄ in teſtō in quo deeſt
ſolennitas in numero teſtiū,vt in ceteris dicimus ꝯhi nālem ob-
ligationē,non dico ex teſtō,ſed quaſi ex ꝯctu aditionis hr̄ditatis,
vt ĩ.de obligationib.ex quaſi ꝯctu.§.hæres.Item teſtm̄ pro eo qđ
excedit dodrantē non hēt legē pro ſe, imò potius ꝯ ſe hēt l.Fal.q̄
quidē l. Falc. in his quæ excedunt dodrantē ciuilem impedit ꝯhi
oblͦnem & dirimit tranſactionē.ff.ad l.Falci.l.Plautius.& l.lineā
margaritarū.& C.ad l.Fal.l.pr̄.& hæc ſunt vera exēpla de nāli inef
ficaci.Exemplū de nāli efficaci eſt in ꝯctib.iuriſgen. in quib.dico
eſſe ſolā nālem oblͦnem,& hoc hēt efficaciā agendi per iuſgen.
vt ff.de iuſti.& iur.l.ex hoc iure. Et ibi non nego ꝙ poſſet dici ap-
probatione ciuilis.ſed hæc approbatio hoc addit, exemplum de
ciuili oblͦne eſt ciuilis ſola,& ciuilis quæ q̄nq; habuit ꝯcomitā-
tiam nālis.Ecce exemplū de ſola ciuili efficaci,q̄ ſꝑ fuit ſola.Mihi
dēs,ꝯdemnatus es ad decem, inducit̄ ciuilis q̄a oīa iura ſtrictè,vt
dñt ſunt de iure ciuili,vt ff.de orig.iur.l.2.§.oī.ecce exēpla de alia
ciuili q̄ nunq̄ fuit iuncta nāli. & hæc efficax eſt vt in oblͦne lr̄a-
rum ante bienniū nominat̄.ĩ.de lr̄arum oblͦ.ſed hoc nō appro-
bo. Sed ecce exemplum de ſola ciuili quæ fuit q̄nq; iuncta nāli.
q̄nq; es mihi obligatus naturalr̄ & ciuilr̄, facio pactū de non pe-
tendo,tollit̄ nālis, ſed remanet ciuilis,vt ff.de pact.l. ſi vnus.§.pa-
ctus.Item exemplū ciuilis efficacis eſt in delictis, nō dico in oīb.
ſed in illis q̄ coercent̄ per legē,vt in pauperie.vt ff.ſi quad.pau.fe.
dicat̄.l. 1.Et hoc poſſet dari exemplū de ciuili inefficaci, vbi delin
quit filius ꝯ patrē,vel ſeruus ꝯ dñm. & bñ dico in delictis qđ qui-
dam dñt:q̄a in delictis non cōſentit quis ad pœnā,vñ non eſt hic
nālis.vt ff. de pact.l. 1. Ego dico ꝙ ad nālem inducendā nō exigit̄
ſemꝑ ꝯſenſus.vt ſ.& ſi exigeret̄,intelligerē tacitum cōſenſum in
delictis,vt eo ipſo qđ quis deliq̄t, velit pati pęnā,vt ff.de poſtu.l.1.
§.ad beſtias.& arg.ff.de iure fiſci.l.Imperatores.Dico enim quod
furta coercent̄ per iuſgentiū. intelligo hoc ī diffinitione furti. vt
7 ff.de furtis.circa principiū.cū arg.ſ.de rer.diui.§.ſingulorū.†Ca-
ue,q̄a nō dico ꝙ pęna dupli,vel quadrupli ſit de iure gentiū.imò
pœna dupli eſt per l. 12.tab.pœna quadrupli de iure p̄torio, vt ĩ.
de oblig.quæ ex delict.naſc.§.furti.& ĩ.de noxa. Sed dico ꝙ furta
coercent̄ iure gent.non iſta pœna, ſed alia q̄ nos ignoramus. Idē
de iure nāli primęuo potes ponere exemplū in maleficiis.Es ob-
ligatus alij non malè facere,vel non ꝯuitiari,ergo q̄libet eſt obli-
gatus.ar.ff.de iuſti.& iur.l.vt vim.Exemplū de vtraq; ſimul iuncta
potes videre in ſtip. & vbicunq; eſt diſtributiuū duorū. Sequitur
videre cætera oblͦnis ciuilis,& nālis in eo.ꝯtractu,an ſit vna,vel
plures.Iſtam q̄ōnem primò explicabo in ꝯctib.iure gen. vt in em
ptio.quæ eſt de iure gen.v.g.emo à te aliq̄ rem, & ſic eſt nālis: q̄a
naſcetur ex ꝯſenſu.vt ff.de pact.l. 1.Certè iſtam q̄ōnem præcedit
8 alia.ſ. vtrum actiones ſint de iure ciui. an de iure gen.† Vñ iſtam
primā primo expediam.De hoc eſt diuerſa opi. Dñt Doc.cōiter,
ꝙ actiones ſunt de iure ciui.& inducunt l.quę dicit,deinde ex his
ll.l.actio.hęreditarię ſunt.vt ff.de orig.iur.l.2.§.deinde.Vnde dñt
ipſi,tu habes expreſsè ꝙ actiones ſunt de iure ciui.Item hæc pro-
bantur ſic.Inuentione,quæ ſunt de iure gen.enumerant̄ ꝙ actio-
nes ſint de iure gen.iuxta illud,ꝙ de vno concedit̄, de alio negat̄,
arg.ad hoc ff.de iudi.l.cū prætor.& l.hr̄s.Ad iſtā q̄ōnem.ſ.ꝙ dēnt
enumerari.C.de cad.tol.§.fi.Item ibi enumerant̄ inuentiones iu-
riſg.l.ſtat in oblͦnib.& non procedit vltra, ergo &c.Et quod de
vno concedit̄,de altero denegatur.vt ff.de iudic.l.cum prætor.&
C.de procur.l.maritus.Dñs meus dicit ꝯrium,& dicit ꝙ actiones
ſunt de iure gen.& qđ in oībus ꝯctib.iuriſgen.agebatur, ꝙ ridicu
lum eſſet dicere, qđ nō obligaret̄ & nō ageretur. Itē dicit ipſe,&
hoc dicit §.deinde.dicit eīm ibi ꝯñr,quid eſt.n.cōponere,& certè
cōponere eſt prius inuentum in melius ordinare.Sic etenim ex-
ponit gl.expoſite in proxi.ergo cū tu dicis ꝙ iure ci.ſunt cōpoſi-
tæ,ſequitur ꝙ prius inuentæ,& añ ius ciuile.ego dico ꝙ actiones
ſunt de iure gen.Itē ad hoc eſt,qđ reperitur cautū in iure,quo iu-
re introductæ ſunt,ergo iuri antiquiori aſcribēdum eſt, & ꝙ iuri
antiquiori aſcribendū eſt,vbi nō eſt cautū.hēs ff.fi.re.l.in finalib.
Sic ergo iſta q̄ōne deciſa reſtat videre nunquid in oblͦne q̄ eſt
de iure gen.ſit vna obligatio tantū.i.vnum vel duo vincula, & vi-
detur,ꝙ ſit vna.l.dicit totam obli.&c.ff. de fideiuſ.l. ſi debitori.&
hoc

ADDITIO.

a ¶Naturali.Quare non cadat oblͦ ciuilis inter patrē & filiū in poteſtate?Ra
tio cōis Doc.ſm Bar.in l.frater.ff.de condi.indeb.eſt rōne patriæ poteſtatis,
de iure inuentæ,& de iure ciuili pater & filius cenſentur vna & eadem per-
ſona,& ſic idem non poteſt eſſe ſibi obligatus. Ex quo infert d. Iaſ. ibi.verſi.
capio.quod Francigenæ,ex quo ſubiiciuntur Roma.Imperio,in eis non ca-
dit patria poteſtas,ꝑ gl.ſing.Inſti.de pat.pote.in prin. qua ſing.no.Bal.in c.1.
an marito ſucce.vxor.in benefi.& in c.ſi duo.in fi.de fratre not. in vſib.feud.
alias tres rationes,quare nō oriatur obligatio ciuilis inter patrem, & filiū,
recitat do.Iaſ.poſt Bar.& alios in d.l.frater.Alex.in d.loc.vide oīno per eum.

hoc totũ signũ distributiuum ẽ vniꝰ totius integralis, ergo appa-
ret: ꝙ vna est oblõ in ꝯctib, q sunt de iuregẽ. vt ĩ vẽdõne, & q nõ
indigẽt auxilio iuris ci. qa vna est oblõ tm̃ sine vinculo. s. nãlis.
Nã, vt dixi, isti ꝯctus hñt efficaciã agẽdi iuregẽ. Sed dico ꝙ isti ꝯ-
ctus dñr de iure ci. ap̃batione, nõ qa aliqd hñt d iure ci. sed qa
iꝰ ciuile eos ap̃bat, & ĩ meliꝰ reformat, & hoc innuit ĵ. eo. ti. vbi
dt, ciuiles sunt, &c. Itẽ, qd in ꝯctib. iurisgẽ. Si ergo tu diceres, qd
ibi eẽt reperire oblõnẽ, ergo sequeretᷣ, ꝙ eẽt de iure ci. qd est ꝯ
tex. vt s. de iure natur. §. iꝰ aũt de paucis &c. & ff. de iust. & iu. l. ex
hoc iure. Vñ si tu diceres, qd ĩ oblõne de iuregẽ. eẽt ciuilis, falsũ
diceres, ex q lex dt paucis, & ĩ ista sñia resideo, ꝙ iõ in oblõnib.
iurisgẽ. ñ sit nisi vnũ vinculũ nãle tm̃ ap̃batũ ciuili iure: nã q ꝯ-
firmat, ñ dat. Illud ẽ Brochardũ ad vtrãq; viã, qd q ꝯfirmat, ñ dat,
9 & q ꝯfirmat, dat. ff. d iurisd. om. iud. l. & qa. † Sed qro, nũqd in ꝯ-
ctib. iuris ciu. sit duplex vinculũ? Et vr̃ distinguẽdũ in ista qõne:
aut de eo ꝯctu, cui ius ciu. dat efficaciã: aut de eo ꝯctu cui ius ciui
le nõ dat, sed qa eũ informat in meliꝰ, vt est ponere exẽplum in
ꝯctu emphyteutico, sed de q dubitabatᷣ qs esset ꝯctus ante ius ci-
uile sine lege bonus, an poni possit sub spãli ti. vt p̃batᷣ ĵ. locati &
ꝯducti. §. adeo aũt. Sed certe in tali ꝯctu iuris ciu. qui ante ius ci-
uile erat efficax dico tm̃ esse vnum vinculum: quia ad hoc ff. de
acquirendo rerũ dñio. l. qua rõne. Si vero qris de ꝯctu iuris ciu.
qa ius ciuile dat ei efficaciã, distinguo aut sine l. aliqua erat talis
ꝯctus iuxta quã poterat ꝯhi aliqua oblõ, sed ius ciuile reposuit ĩ
oblõne, nec erat ante aliquã reperire nãlem, & tunc dico, ꝙ est
vnũ vinculũ. s. ciuile tm̃. aut poterat ꝯhi oblõ nãlis, aut ius ciui-
le, & tunc dico, qd est reperire duplex vinculũ, vt est videre in sti
põne: nã consensus introductus erat naturalis. itẽ per ius ciuile
additᷣ forma stipõni ex qua nascitᷣ ciuilis. ar. ff. de conditione in-
10 debiti. l. si fideiussor. † Sed qro quõ oblões inducuntᷣ in esse?
Rñdeo, & dico p̃ viã ꝯnationis, & viã creationis. Est dr̃ia inter
ꝯnationẽ, & creationẽ. Creatio. n. fit ex nihilo, sed ꝯnatio fit vbi
est mã q regulari ordine sufficeret ad ꝯhendã oblõnẽ, si hr̃et iu-
ris ordinẽ. Dico si ius ciuile facit aliquã oblõnẽ, illã dico ꝯnatio
nẽ, sed iõ factũ alias mã non erat talis, qd rr̃ari ordine sufficeret
ad ꝯhendã oblõnẽ, tunc ius ciuile supueniens facit aliquã oblõ
nẽ, dicã illã ꝯhi. ar. ff. de act. & ob. l. obligamur. sic ergo vides qd
11 oblõ deducitᷣ p̃ ꝯnatiõnẽ & creationẽ. † Et gr̃a huius quæritᷣ nũ-
quid sñia inducit oblõnẽ? Vr̃ quod sic, ad minus de sñia ꝯdẽna-
toria inducẽte actionẽ in factũ, sed actio nõ pt esse sine oblõne:
qa oblõ est mr̃ actionis. ff. de proc. l. licet. §. ea oblõ. ergo &c. Ad
oppositũ, qd sñia nõ inducat oblõnẽ, hẽs ff. de rei ven. l. ex diuer
so. & ff. si seruitus vendicetᷣ. l. sicuti. Quid dicemꝰ? Dico s̃m verita
a tẽ, qd sñia ꝯdẽnatoria nullã iducit a oblõnẽ verã, sed tm̃ p̃ psum
ptionẽ existẽtiæ oblõnis. lex dicit, qd sñia hr̃ p̃ veritate. ff. de re.
iur. l. res iudicata. ergo &c. Doct. dñt ꝯ, qd inducit actionẽ, & qs
sit effectus huius discussionis hẽs. ĵ. de lrarũ obl. Sed ponamus
cũ Doc. quod inducat oblõnẽ. Quæro vtrũ inducat nãlẽ? & di-
co, qd non, qa ciuilis rõ ciuilia iura tollit. s. de le. agn. suc. in fi. sed
sñia nõ ẽ de nãli iure: ergo &c. qd nãlẽ nõ inducat. Ad oppositũ
qd inducat nãlẽ: qa ex sola ciuili nõ agitᷣ ad minus cũ effectu, vt
habuistis s. Itẽ hic nõ intellr̃ de sola ciuili, vt ĵ. de excep. §. p̃terea
ff. de sol. Stichũ. §. nãlis. Dñs Azo dt, qd p̃ sñiam non inducitur
nãlis, & rñdet ad arg. iã dicta, qa dicis ex sola ciuili ñ agitᷣ, verum
est rr̃r, tñ fallit in lrarũ oblõnib. ff. de cond. ind. l. Iul. C. de nõ nu.
pe. l. in ꝯctib. & ĵ. de p̃pe. & tẽp. ac. ff. d ver. ob. l. Stichũ. Dñs meus
dicit ꝯ, per rõnẽ inductiuæ. Lex dicit, ꝙ ꝯdẽnatus si non appellat
consentire vr̃. C. de app. l. hi qui ad ciuilia. & C. de postu. l. j. cum
dicit placita &c. ergo ꝯsentit, & obligatᷣ nãlr̃, quia ꝯsensus iducit
nãlẽ. ff. de pac. l. j. Si verò appellat, aut p̃seqᷣ suã appellationem,
aut non, & isto casu hr̃, p̃ eo, ac si nõ appellasset. C. d app. rec. l. 2.
sed si non appellasset, ꝯsentiret, vt s. ergo &c. Si vero prosequitᷣ
suã appellationẽ, aut obtinet in cã appellõnis, aut succumbit. Si
obtinet, nõ est qrẽdũ de p̃ria sñia: quia ñ hẽt effectũ. Si verò suc-
cũbit, aut appellat scdõ, & põt, aut nõ. Si verò nõ appellat scdõ,
tunc adhuc ꝯsentire vr̃. ergo &c. Si verò scdõ appellat & succũ-
bit, nõ licet tertiò appellare, in rubro, & in nigro. & in isto casu
aut tu dices, qd nõ consentit, tertiò appellat ad deũ dicens. si pos
sem, appellarẽ. Sed isto casu dico, qd hr̃ p̃ ꝯsentiente, ex quo nõ
hẽt iustã cãm ꝯdicendi. & ꝙ hẽretᷣ p̃ ꝯsentiente, hẽs. ff. so. ma. l. si
cũ dotẽ. nã bñ scis, qd nõ põt recipere dotẽ nisi ꝯsentiente filia,
pone ergo filiã contradicere, & non hẽt legitimã cãm contradi
cendi. dicit. l. alleg. ꝙ hr̃ pro consentiente, ergo inducitᷣ natura-
lis. ergo &c. Dico ꝯ. s. quod non inducitur naturalis per sñiam,
& p̃batᷣ sic. Nã idẽ est modꝰ tollẽdi, & inducendi oblõnem. ff. de
so. Stichum aut Pãphilũ. §. nãlis. Sed pone, quod verus debitor
est absolutus, nunquid p̃ sententiam tollitur nãlis? Certè non, vt
ff. de cond. indeb. Iul. & l. dicat ꝙ si soluit, non repetet: quia natu-
ralis debitor remanet. Sequitur de viribus obligationum natu-
ralis, iurigẽ. & dico, ꝙ vna virtus est q inducit ꝯpensationẽ. l. etiã
qd nã. ff. de ꝯp. Scda virtus ẽ, ꝙ ei accedit fideiussor. ĵ. de fideius.
in prin. ff. de fideiu. fideiussor obligari. Tertia est, quia põt noua
ri. ff. e. l. j. Itẽ põt ꝯstitui. ff. de cõst. pe. l. 3. l. 2. l. j. §. debitũ. Itẽ inducit
excep. ff. de pac. l. iurisgẽ. §. qnimo. Itẽ ĩhibet repetitionẽ. ff. de ꝯd.
ĩ d. l. si pœnæ. Sed qro q sit virtus iuris nãlis primæui? Certè docto
res ñ intromittũt se de ista, vñ dñt, ꝙ eiꝰ nullus ẽ effectus. sed cer-
tè ego ꝯ, & dico qa maxima ẽ eius virtus. primo dico ꝙ ñ inducit
repetitionẽ, & qro, nunqd ista oblõ iuris ciuilis primæui ĩpedit
repetitionẽ, v. g. ego feci tibi multa bona, deinde tu mihi rẽ aliq̃
tradis, dicẽs, tene istã rẽ nr̃o ꝯmõ, qro, nunqd potes repetere. Ar-
guitᷣ, ꝙ ñ, qa vbi qs soluit pristinũ debitũ, ñ pt repetere, nisi p̃betᷣ
indebitũ. ff. de p̃ba. l. cum de indebito. Certè dico, ꝙ isto casu vbi
qs ẽ obligatus iure nãli primæuo, ꝙ talis ẽ effectꝰ istius oblõnis,
ꝙ p̃sumitᷣ aĩus donãdi. arg. ff. mãdati. l. si verò nõ. §. idẽ Pap. Pone,
Abbas dat alicui aduocato multa bona, hoc fecit de iure, deinde
moritᷣ aduocatus: Abbas vult repetere, nunqd pt. Dico, ꝙ p̃sumitᷣ
habuisse aĩum donãdi, ex quo fuit aduocatꝰ suꝰ. Itẽ ondit, ꝙ alia
ẽ virtus, & maxima, pone fideiussi p̃ te: creditor ẽ talis cui multa
bona feci, q deinde creditor remittit mihi oblõnem, nunqd ego
fideiussor cui remissa ẽ obligatio, possum repetere à te reo prin-
cipali? Lex distinguit, aut multa bona fecerat fideiussor creditori
& tunc p̃sumitᷣ, qd aĩo remunerandi ille remittit: & tunc pt agere
ꝯ eũ actione man. aut nulla bona fecit ei, & tũc nõ pt. Istã opposi
12 tionẽ hẽs. ff. de mã. l. iõq;. ĩ fi. & l. si vero nõ remunerãdi. ĩ pri. † Itẽ
iura ista sunt in ar. ad opinionẽ de eo q mittitᷣ Romã p̃ alio, & in
via hospitatᷣ cũ quodã amico suo, q amicus soluit p̃ eo decẽ, de-
inde cũ fuerit reuersus vult cũ dño suo ꝯputare. Dñe erã impẽsu
rus decẽ d meo, nisi fuissẽ hospitatus cũ amico: vñ volo hr̃e ista
decẽ, p̃ iura ista. si aliàs ei amico suo fecisset, qd pt dño suo ꝯputa
re, ꝙ p̃sumitᷣ amicus fecisse cã remunerandi. aliàs ñ, vt in l. si vero
13 non. §. pall. † Itẽ effectus est, pone, dedi tibi multa, d diuite venio
ad paupertatẽ, & non habeo, vnde possum me alere, nũquid pos
sum agere, vt me alas? dt gl. ꝙ sic, & agam, ꝙ reddas ea q tibi dedi.
gl. habes. ff. de reu. do. l. si. Itẽ effectus ciuilis obligationis est, ꝙ ef
ficax est ad agendum, licet exceptio obstet? Nam si aliquis fuerit
naturaliter, & ciuiliter obligatus mihi, & feci sibi pactum de non
petendo, nihilominus agam, sed obstat mihi exce. ff. de pact. l. si
vnus. §. pactus. & ĵ. de excep. §. præterea.

ADDITIO.

a Nullam inducit. Adde, & vide omnino D. Ias. in l. Ful. verum debitorem. ver. teneo er go. ff. de cond. ind. vbi recitat opinionem doctorum. tandẽ concludit cum opi. Bar. quã dicit veram, & cõem, ꝙ ex sententia condemnatoria oritur naturalis obligatio, impropria descendens ex æquitate iurisgẽtiũ, allegat tamen. Bar. sibi contrarium in l. si plures. in prin. ff. de fideiuss. & in l. cum quis. C. de iur. & fac. igno.

De verborum obligationibus. Rub.

1 *Stipulatio omnis quibus possit fieri.*
2 *Promissor, an possit statim conueniri, & quomodo intelligatur.*
3 *Clausula, singulis annis, apposita in stipulatione in cuiꝰ fauore videatᷣ apposita.*
4 *Stipulatus est quis aliqd sibi dari singulis annis, an sit vna stipulatio, vel plures.*
5 *Spes in stipulatione conditionali bene transmittitur in hæredem, secus in lega-*
tis, & de ratione diuersitatis.

1 VErbis. † Oĩs stipõ, aut purè, aut ĩ diẽ, aut sub ꝯdõne
fit. ff. de ver. ob. l. in illa stipõne. Itẽ pt fieri, vt
quia dico, p̃mitto decẽ tibi à paschate in antea. & qd istis
modis fiat, hẽs ff. de act. & ob. l. oblõnum. Sequitur in lr̃a
Idq; ꝯfestim peti pt. gl. op. id ꝙ dicit gl. p̃mittit, ex quo ꝯfestim pe
ti põt. gl. idẽ dẽret dicere tenere. nõ aũt dẽt promittere. Et p̃pter
hoc dicit gl. ꝙ nõ est ita intelligẽdũ prauẽ. s. ꝙ statim possit peti
à p̃missore: qa non debuit venire cũ sacco paratus. ff. de sol. l. qd
2 dicimus. † Itẽ dẽt ei dari modicũ spatiũ a. s. decẽ dierum. ff. de ꝯ-
a sti. pec. l. p̃missor. sed dẽt dici statĩ incõtinenti peti pt sine spatio,
& ꝙ dt lex illa p̃missor. incõtinẽti datᷣ decẽ dierũ spaciũ, spãle est
ĩ ꝯstituta pecunia: ergo ĩ cæteris ꝯctib. ius cõe est in ꝯriũ. ar. ff. ad
munici. l. statĩ. ergo paretᷣ. Verũtñ hic debemus tractarᷣ de duob.
tpib. s. de tpe à quo ꝯstituatᷣ, imò alio tpe valet. s. ꝙ tps detᷣ ad sol-
uendũ sibi ꝯfesso p̃cepto: qa recepto à iudice resoluendo. Et est
sciendũ, ꝙ anteq̃ ex ꝯuentione ꝯstituatᷣ in mora, dabitᷣ sibi modi-
cũ spatiũ arbitrio iudicis relinquendũ: ꝙ tps nõ est possibile diffi-
nire, forte erit, vt possit ad arcã suã, vl' aliud sĩle, ꝙ magis pt intel
lectu percipi, quã aliqua locutione exprimi, vt ff. de solutionib.
l. ratum. & l. ꝙ dicimus. & facit. ff. de coll. l. si qs filium. §. stipõ. Di
co ergo, ꝙ hẽbit spatiũ decẽ dierũ ad purgandã morã, sed mora
dabitᷣ arbitrio iudicis. Itẽ dico, ꝙ statĩ sine aliquo spatio pt cõue-
niri nunc certũ dũ ẽ alio tpe. Et est sciendũ, ꝙ sibi ꝯfesso dabitur
tps, qd p̃statᷣ ꝯdẽnatis, à p̃cepto iudicis sibi facto ꝯputandũ, ff. de
iud. l. si debitori. Sequitᷣ in lr̃a, Statim qdẽ debetᷣ, vbi esset dies in-
certa penitus: qa tunc hẽret ꝯditiones, & ẽt dies ĩcerta penitꝰ de
qua dubium est an extet, vel non. Vt qa promisi tibi dare decem
die nuptiarũ mearũ. Est & dies incerta, non qa sit incertũ qn sit;
sed nescitᷣ qñ, vt ĩ hora mortis q ẽ certa, sed nescitᷣ qñ. vt ff. d ꝯd.
& dem. l. j. Est & dies certa d qua certũ, ꝙ erit, & qñ, & ista die cer
ta,

ADDITIO.

a Modicum spatium. Adde qualiter iudex arbitrari debeat tempus esse modicum, vel non, Alex. in consi. 156. incip. viso, & considerato. in 2. vol.

ta,& ĩ diẽ, q̃ ẽ ĩcerta, sed ñ penit⁹ ꝯhĩr obl'o statim, sed sol'o differtr in diẽ, vt ff. de ver. ob. l. stip'o ista. & ff. de ꝯd. & de. l. stip'ones. Et ꝙ in stip'onib. in diẽ certã, & ĩ diẽ, q̃ ñ est ĩcerta penitus, ꝯhĩr obl'o pura, hẽs ff. de ver. ob. l. cẽtesimis. Seqtur ĩ lrã. Prius q̃ is ꝑterierit. No. qđ citatus ad diẽ, tota dic est expectãdus. sed qualr expectari dẽat hẽs ex. de of. del. c. ꝯsuluit, Seqtur ĩ lrã, Decẽ aureos annuos q̃ ad viuã. Dicit hic gl. qa hæc stip'o ẽ pura q̃ ad primũ annũ quẽ certũ est viuere, sed q̃ ad sequẽtes: qa est ꝯdõnalis, vt intelligat̃ si viuat. Sed ego ꝓbo, ꝙ hoc nõ ꝑt esse. Nã deficiẽte ꝯdõne ipso iure ꝑtagi, sed hic post mortẽ ꝓmittẽtis agit̃ ipso iure, hic excipiat̃, & hic in testõ. ꝯ patet, ꝙ illa stip'o in annos non est ꝯdõnalis rõne sequentiũ annorũ, cũ hæc ꝯdõ. si viuat, deficiat post mortẽ ꝓmittentis. Vel si vis sustinere, dicas ꝙ est ꝯdõnalis in effectu, & hic est q̃uis agat cã deficiẽtis cũ effectu nõ agit̃, & ita si effectũ respicias, ꝯdõnalis ẽ, & sic sumit̃ ꝯdõnalis ĩ effectu ẽ, q̃uis agat̃ ea d̃ficiẽte, tñ cũ effectu ñ agũt. Et ita si effectũ respicias ꝯdõnalis ẽ, & sic sumit̃ ꝯdõnalis ĩ effectu. ff. đ arbi. l. vel ita dmũ. Vel dic scđo ẽm ꝙ đt gl. qđ quo ad sequẽtes annos ẽ pura abnegatiuẽ. i. ñ ꝯdõnalis, & sic sumit̃ pura ꝓ eo, ꝙ ẽ ꝯdõnalis. ff. đ donõni. l. si pupill⁹. Est ergo pura, vt dcm̃ ẽ, sed differt̃ sol'o sup verbo illo, aliud si dixerit, nec venio ad gl. illã aliud si dixerit. Nã hic põit gl. dñiã inter ista, & ibi dico sic, ꝓmitto tibi decẽ ĩ anno. Nã in p̃mo casu, qñ in singulis annis, vel annuatim ꝓmittunt̃, tũc petunt̃ in p̃mo an. in scđo casu. s. qñ annuo ꝓmittit̃ petunt̃ ĩ fine anni, vñ versus. Annua si dẽs &c. Sed qdam magni Doctores istã gl. reprobãt in qualibet sui pte, tñ ꝙ dictũ est de anno, vel de singulis annis, ñ placet eis dixerũt ipsi ꝓmittere verũ, & ꝓmissio mẽstrua est q̃si. Itẽ ẽm in mẽstrua promissione ñ respicim⁹ finẽ mẽsis: sic ergo dđm est ĩ anno ꝑ legẽ ff. si cer. pet. l. vlt. Vñ dñt, qđ hinc debet ex ꝯctu, siue in anno, siue in singulis annis, siue ꝑ annua ĩspicim⁹, & petim⁹ finẽ anni, sed in legatis, siue singulis annis, siue ꝑ annos relinq̃re ĩspicim⁹ finẽ, & petimus ĩ capite anni. C. qñ di. le. ced. l. j. ff. qñ di. le. ced. nec semel. & ita ñ ponũt dñiã, siue sit ĩ annũ, siue ĩ anno, siue in singulis, qd videat, sed bñ ponũt dñiã, an dẽant̃ ex ꝯctib. an ex legatis. Dñs Iac. approbat gl. & veri⁹, & repetit legẽ dicẽtẽ, qd si ego ꝓmitto tibi decẽ ĩ singulis annis, ꝯfestim potes petere ꝯ me ꝓ p̃io anno. ff. đ ver. obl. l. eũ q ita. §. q ita. Sed pone qđ ꝑsumat̃ numerus dierũ, vt q a lego, vl' promitto Titio singulis annis, vsq; ad trienniũ. Certẽ vr̃, ꝙ finis p̃mi anni sit inspiciẽdus anteq̃ agat Titius. ff. de leg. j. si cui ita legetur. Tñ distinguo ꝓut lex vr̃ distinguere, aut ista ꝑsumptio ẽ apposita fauore obligãtis, vel obligati, si obligati, tũc attẽdit̃ finis anni: si verò fauore creditoris, tũc agit̃ in capite anni, vt ꝓbat̃ ff. qñ dies le. ce. l. nec semel. & l. si cũ ꝑfinito. Redeo ad p̃mũ, & eas approbo ꝑ hoc, qđ dcm̃ est, & denuo ꝑ rõnem: nã fauores sunt ampliãdi, vñ ergo ĩ cuius fauore ꝑfinitũ est tp̃s illud cũ dico, lego tibi decẽ ĩ hoc anno, vl' ꝓmitto, certe fauore illi⁹ q̃ obligat̃: qa iõ apposita ẽ ꝑfinitio sic in ampliori tp̃e teneat̃, ergo dicemus ꝙ fauor iste sit ampliãd⁹, & ita ĩ fine anni ñ in p̃ncipio petat̃. †Sed vbi ẽ adiecta illa cl'a, singulis annis, nemo dubitat, qn hoc ĩ fauorẽ obligãtis: quia si ꝓmitterẽ decẽ, nec adiicerẽ singulis annis, sola decẽ p̃stãdo liberarer, ergo planũ est, qđ adiecta cã fauore obligantis ꝑp amplitudinẽ obl'ationis quasi est dñiũ. Dicerẽ, vt possit petere ĩ capite anni, cũ fauores sint ampliãdi, vt dcm̃ ẽ. Et hoc ẽ, qđ euidẽter dñt leges ff. qñ dies le. ce. l. nec semel. §. hoc forte. & l. si ꝑstationem. De vno q̃rit hic gl. vtrũ cũ stipulor singulis annis sit vna stip'o vl' pl'es? †Et ad hoc rñdet gl. qa vna ẽ stip'o, licet legata sic relicta sint pl'a. Sed q̃ ẽ rõ? qa legatũ sic relictũ, lego tibi annua decẽ, sunt pl'a, & stip'o sic fcã est vna. M. rñdet: qa cũ stip'o sit verborũ ꝯceptio. ff. de ver. ob. l. stipulationũ. §. stip'o. & vnitas stip'onis referat̃ ad id, qđ ẽ de eẽ stip'onis, nec hic sit nisi vna verborũ ꝯceptio, iõ stip'o sic ꝯcepta est vna, & ñ pl'es. Et si tu dices, ꝙ sil'r in legato sic relicto ñ est, nisi vna verborum ꝯceptio, nihil ad rhõbũ cũ verborũ ꝯceptio ñ fit pluries, dñiam ñ ponit. Que ẽ igit̃ dñia inter legatũ, & stip'onẽ: nã in stip'one semel inspicit̃ ꝑsona stipulãtis, vt si sic fili⁹ acq̃rat p̃ri, sed ĩ legatis pluries ꝯsiderat̃ ꝑsona legatarij, & iõ ꝓ rãto dr̃ pluries. Sed tñ q̃ est rõ: qa ĩ stip'one inspicit̃ pluries ꝑsona legatarij? Rñdeo qa in ꝯctib. stip'onis solum tñ ẽ spectãdũ, vt ff. de ver. ob. l. cũ filius. sed in legatis spectat̃ dies q̃ cedit legatũ. ff. de re. iu. l. q legata. Et iõ cũ in singulis annis inspiciat̃. sed ad hoc ꝑt q̃rere q̃re nõ spectat̃ pũ. in legatis, sicut ĩ ꝯctib. Rñ. qa debilius ꝑt videre, an legato ꝯdõnalis spes, q̃ ab ipso pñ. su mit̃ indebitũ inducẽte eo cui est relictũ pẽdente ꝯdõne nõ transfertur in hrẽdẽ, vt C. de ca. tol. l. vnica. §. qđ si forte. †At in stip'one ꝯdõnali sec⁹: qa spes bñ trãsmittit̃ ĩ hrẽdẽ: in legatis verò ñ trãsmittit̃. Sed cur diuersum in stip'onib. Rñ. qa in legatis attẽdunt̃ merita ꝑsonæ, đ pse. l. ait. & iõ decedẽte eo, ĩ cui⁹ meritũ legatũ fuit relictũ, & re integra, ñ est mirũ si euanescit legatũ, at ĩ stip'one secus, qa ꝑ cautiones hrẽdib. nr̃is volum⁹ ꝓuidere, vt ff. de ꝓba. l. si pecũ. Seqtur ĩ lrã, Spes est debitum iri, Sed quare ñ est ita spes in debitũ ñ iri, qđ posset esse, qđ obstabit ꝯd'o? Rñ. qa frequẽtius cogitant ꝯhẽtes intẽti extare ꝯdõnem, q̃ non, tñ ꝓ tãto dr̃ spes in debitum iri. ar. hoc. C. de cond. in ser. l. 2. ff. de manu. test. l. si quis locuples,

1 *Dies interpellat pro homine. Item dies tacita per creditorem interpellat.*

§. Loca etiam inseri. Rñdet ipse hẽbat tp̃s incertũ. Pone, ego promisi tibi dare decẽ Parisiis, & sub pœna, nec adiectus est dies in hac stip'one, deinde tp̃s ẽ ꝑteritũ, quo potuissẽ venire Parisios, & soluisse. ego nõ veni, nec solui, tñ nunq̃ fui interpellatus à creditore, nunqd pœna est ꝯmissa. Vr̃ ꝙ sic: nã q̃uis à creditore nõ fuerim ĩterpel-
1 latus, tñ tacitũ tp̃s vr̃ me interpellasse. †Nã dies expssa ꝓ dño interpellat, vt C. de ꝯhẽda, & ꝯmit. stip. l. magnã. Idẽ vr̃, ꝙ dies taci-
2 ta ꝑ creditorẽ interpellet, [a] ar. ff. đ ar. l. si cũ dies. §. fi. & ff. đ ver. obl. l. insulã. Et ad hoc dixerũt qdã, & bñ, qđ multũ refert, aut ego veni Parisios, licet nõ solui. & in hoc casu nõ vr̃ pœna ꝯmissa. Intellige veniri intra tp̃s tacitũ, qđ ꝯcessum est mihi per hunc §. & p l. j. ff. de ver. obl. l. cum ita. Et istud tp̃s ꝯcessũm ad veniendũ est, nõ aũt ad soluendũ: & ideo licet nõ soluerim, vt qa ꝑ me non stetit, pœna nõ cõmittit̃. & sic nõ ob. ff. de ver. obl. l. insulam. Aut ego non veni, vt positum est in quæstione; & tunc pœna ꝯmissa est.

ADDITIO.

a Creditorem interpellet. Adde quando & quibus casibus vna interpellatio requiratur. Ale. in cons. 80. inc. stantibus his. in 4. vol. per totum consilium.

De stipulatione seruorum. Rub.

1 *Hæreditas iacens non repræsentat personam hæredis, & tamen hæres repræsentat personam defuncti, & de ratione diuersitatis.*
2 *Furtum regulariter non potest fieri hæreditati, & quando.*
3 *Impersonalitas, an & quando vitiet stipulationem.*

Eruus ex persona defuncti, &c. Sequit̃ ĩ lrã ꝑsonæ defuncti. Si ergo hr̃ditas obtinet vicem defuncti, nõ aũt obtinet vicẽ hr̃dis hr̃ditas iacẽs, vr̃, ꝙ seruus hr̃ditarius potuit acq̃rere defuncto, sed si viueret, ac-
1 q̃reret hr̃ditati iacenti. †Sed q̃ est rõ, cur iacẽs hr̃ditas nõ rep̃ntat ꝑsonam hr̃dis, sicut hr̃s rep̃ntat ꝑsonã defuncti. vt ff. de acq. hæ. l. hr̃ditas. Rñ. qa certũ est defunctũ tenuisse, siue habuisse hr̃ditatis dñium. Sed an hr̃ditatẽ aditã incertũ est de ꝑsona hr̃dis futuri, an hr̃ditatẽ adeat, vñ à certo ñ est recedendũ ꝑp incertũ: vñ hr̃ditas rep̃ntat ꝑsonã defuncti, ñ aũt hr̃dis. vel al'r. Dicit lex, nõ vr̃ amissum, qđ ñ est alij acq̃sitũ, vt ff. ex q. cau. mai. l. nec vtile. & l. sciẽdũ. l. deniq;. cũ ergo hr̃ditas ñ sit acq̃sita hr̃di, donec fuerit adita, ñ vr̃ à defuncto ꝯcessa: qa ei⁹ rep̃ntat ꝑsonã, vt ff. de reli. & sump. fune. l. defunct⁹. Et ad hoc sciendũ est magis vtilitas in effectu: qa iacẽs hr̃ditas rep̃ntat ꝑsonã hr̃dis multa ei acq̃rent̃, q̃ ñ acq̃rent̃ defun-
2 cto. †Seqtur in lrã. plerisq;, &c. hoc iõ dicit: qa nõ sp̃ hr̃ditas obtinet vicẽ defuncti, nã furtũ ñ ꝑt fieri hr̃ditati r'r: qa posset bñ fieri defuncto. & est rõ, qa rei non possit esse furtũ: sed iacẽte hr̃ditate res hr̃ditariæ possident̃, iõ iacẽte hr̃ditate de reb. hr̃ditariis nõ fit furtũ. Sed si q̃ras, quare hr̃ditas non fingat̃ possidere cũ obtineat vicẽ defuncti? Rñ. qa possessio est facti, & in factis nõ est locus fictioni. ff. ex q. cau. ma. l. sciendũ. Sed ꝯriũ est s̃. de rer. diui. §. vlt. ergo maior ar. ꝓmissã nõ est vera, videlicet, qđ rei non possessæ fiat furtũ. Sed ego rñ. & dico, ꝙ res q̃ fuit possessã à dño, q̃ nunc hẽt, bñ fit furtũ. Et sic loquit̃ s̃. de rer. diui. §. vlt. sed rei possessæ, q̃ non hẽt dñium, fit furtũ. & sic loq̃t̃ l. ff. đ acq. re. do. l. in eo. Sed ꝯ est, ꝙ rei nõ possessæ, q̃ nõ hẽt dñium, bñ fiat furtũ. ff. de vsu. l. si hõ. Sed rñ. & dico, qđ rei possessæ, q̃ vanũ est habitura dñium, bñ fit furtũ ad hoc, vt agit, al's actione furti, ñisi sua intersit magis fructuarij q̃ amittat ipse, vñ vsufr. quare rõne custodie qua dño rei tenebit̃: iõ dicit lrã, plerisq; ꝑp aliũ casum hic positũ in gl. in quo hr̃ditas nõ obtinet vicẽ dñi. Nã iacente hr̃ditate seruo hr̃ditario ꝓmitti non ꝑt, qđ posset fieri, si dñs viueret, sed hęc est rõ: qa sicut. C. nam ius vsuf. est ꝑsonale, & exigit ꝑsonã, cũ qua finiat̃: sed iacẽte hr̃ditate nõ reperit ꝑsonã cũ qua possit finiri, ergo iacẽte hr̃ditate hr̃ditario iure nõ ꝑt amitti. ff. de stip. ser. l. vsufr. Seqtur in lrã, siue personal'r. Hæc lrã facit pro ꝓcuratoriis, ĩ quib. ꝯtinetur ꝓmittens sub hypotheca rerũ suarũ, q̃ primo non vr̃ nãlis, qđ probo sic. Nã in stip'one ꝯsensus duorũ. s. stipulantis, & promittẽtis designat̃. v. g. dixi Titio stipulari volenti, frater tibi satisfiet: q̃ cõuentio nullius est momenti, vt ꝓbatur in auth. vt cũ de app. cog. §. vlti. & hoc iõ, qa nõ designat̃ ꝓmittens. Pariter in gl. dico mentione illã ꝓmittentis &c. nullius est momenti, cũ nõ designatur ꝑsona cui ꝓmittas. sed dicas, ꝙ non est sil'e de ꝑsona ꝓmittentis, & ꝑsona stipulã-
3 tis. †Nam impersonalitas ex parte stipulãtis non annullat stip'onem, sed iõ, qa cum stipulor, & dico, promittis centũ, ꝑsona mei loquentis vr̃ certa, vt ff. de verb. obl. l. ita stip'ls. §. Chrisogonus. ac si dedisset, qa in stipulãdo nobis, & hr̃dib. ꝑsumitur velle cãm, vt ff. de prob. si pctñ. sed impersonalitas ex parte annullat ꝯuentionem. hoc dico, qa cũ dico satisfiet, &c. ꝑsona mei loquẽtis nõ vr̃ incerta, & scis tu quare? qa non est verisimile aliquem iactare pecuniã. vt ff. de prob. l. cũ de indebito. Sequit̃ lrã, sed cũ fctñ. Intellige, ꝙ dr̃ hic in exemp. qđ ponit lrã, an seruus stipuletur fctñ à se faciẽdũ, vt qa dicis: promittis scribere librũ, tũc dicerẽ idẽ, qđ in stip'one dari, vt siue oẽs, siue personal'r stipulent̃, acquirẽt dñis,

vt &c.

vt ff. de ver. obl. l. qđ dr̃. Sed quare acquirit seruus sibi fcm̃, & nõ
dñis, ac đ actione nõ acq̃rit sibi sed dñis? Rñ. q̃a de actione datur
ius dñis, licet sit ɔ̃. ff. de ɔd. & dem. l. qui hær. in prin. iura non ca-
dunt, & iõ ea sibi acquirit, nõ dñis, vt probat̃ de verb. obl. l. stipl'o
ista. Sed in sequenti gl. opponit, hic dr̃, qđ fcm̃ agere non acq̃rit
dño seruus cõis? quia q̃cquid seruus acq̃rit, dño acq̃rit. Rñ. dño
acquirit̃ sub ɔdõne, q̃ñ seruus cõis nõ est capax: nã tunc, s. q̃ñ est
capax, acq̃rit sibi, nõ domino, vt hic. aliàs dic, qđ fcm̃ sibi acq̃rit
q̃tũ ad ɔmodũ: q̃a seruus eũdo, vel agẽdo, vt stipl's est, facit vtili-
tatẽ dñi, si seruus cõis stipulet̃ dñis suis ꝑ ꝓpria nomina sibi ac-
quirit ꝓ æqualib. partib. Si verò ꝑ noĩa appellatiua, tũc quidẽ ꝓ
parte dñica acquirit, vt đt gl. & verũ est. Ad hoc inducebat q̃dã
đcretalẽ, q̃ dicit, qđ si mãdet̃ alicui sub nomine officij, vt cogno-
scat de cã, tunc reale est rescriptũ, nõ personale. hic. n. corrigitur
in successione. si aũt mandet̃, & sub noĩe officij, & sub nomine
proprio, certè tunc distinguebat quidã, aut p̃cessit nomen offi-
cij, vt quia dicebat Episcopo Aureli. si dño, tunc erat reale. si ve-
ro non p̃cessit nomen, tũc erat reale. Si vero p̃cessit propriũ no-
mẽ, tũc est ꝑsonale, & hoc dicebat, qđ ista iura sic dẽnt intelligi.

De diuisione stipulationum. Rub.

1 *Stipulatio quare iudicialis dicatur.*
2 *Stipulatio quare dicatur communis.*
3 *Stipulatio de rato dicitur communis, & qualiter intelligatur.*
4 *Stipulationes prætoriæ, an habeant terminatum tractatum.*

STipulationum aliæ, &c. Hic ergo ponit̃ qua-
drimẽbris diuisio, nã aliæ p̃toriæ, aliæ iudiciales, aliæ
&c. Sed opponit̃ de hoc, ꝙ p̃toria ponit̃ hic, vt spẽs di
stincta à iudiciali, cũ sub p̃toriis ɔtineantur iudiciales, vt ff. de p̃-
to. stip. l. j. Item opponit̃, ꝙ hic ponit̃ quadrimẽbris diuisio stipl'o
nũ. vt ff. de p̃to. stip. l. j. nõ ponit̃ nisi trimẽbris. Ad istud vltimum
Rñdet̃. Nã hic diuidit̃ stipl'o in sua gñalitate, & iõ non est mirũ si
hẽat quatuor spẽs, & in l. ɔ̃ria solæ prætoriæ diuiduntur, iõ non
est mirum si in tot mẽbra non diuidantur. Ad primũ arg. sic rñ-
dent gl. & dñt, ꝙ sumitur hic p̃toria stipl'o stricte, puta pro ea q̃ p̃
tor inducit, & in hoc bñ dñt, & ꝓ qua interponenda iudex prin-
cipalis aditur, & ponunt exẽplũ. domus tua minat̃ ruinã domui
meæ, ego principal'r venio ad balliuum, vt faciat mihi cauere de
dãno infec. ff. de dã. infec. l. p̃tor. Sed ꝙ ego veniã ob aliã cãm, vt
forte cã tentandi balliuũ, & domũ petere mihi caueri. hoc fallit
ꝙ principal'r iudex ad hoc ipsum nõ adit̃. Sed rñdet̃, quod licet
ob aliã cãm, nõ ꝑꝑ hoc minus debeo dicere quin iudex princi-
pl'r adit̃, i. põt adiri, bene referunt se ad vtilitatem, & ꝑꝑ hoc licet
non fiat sꝑ, tñ vtilis ẽ aditio faciendi, sic. n. dr̃ actio l. Aqui. pœna
ꝑꝑ vtilitatẽ, non q̃a sꝑ sit pœnalis, vt inst. ad l. Aqui. §. his aũt ver-
bis. in ff. aũt sumit̃ largius p̃toria ẽt a quocũq; fuerit introducta,
dũmõ posset exigi ab initio, & hoc ꝑꝑ approbationem, vnde nõ
est mirum si p̃toria supponitur tanq̃ spẽs distincta à iudiciali. Sed
opponitur ad hoc, ꝙ dictum est, s. ꝙ cautio p̃toria in ff. posita ab
initio exigit, nã cauere de rato est p̃toria imposita, & tñ ab initio
nõ exigitur. Ad hoc rñdet̃, nã ꝙ dictum est, ꝙ cautio p̃toria exi-
gitur ab initio, intell'r ab initio non p̃cessisse, tñ cogitur ɔsecuti-
ue, hoc est sine lite ɔsequi, ꝙ intendit hic, videlicet agere ꝓ alio.
sic ergo vides, ꝙ prætoria stipl'o sumit̃ ꝓ omni eo, ꝙ exigitur ab
1 initio. ff. rem ra. ha. l. interdũ. † Sed qualiter ponitur iudicialis sti
pl'o. Hic dicit lr̃a, ꝙ à iudice dr̃, ꝙ eodem dr̃, ꝙ à iudicio, & ita de-
beret vocari iudicialis: & interponitur ista stipl'o sicut iudicium,
& sñĩa sit lata. Ista ergo respicit iudicium, vt est stipl'o iudicatũ
sol. sed ista q̃ ẽ dcã à iudice, vt est illa de q̃ lr̃a fecit mentionẽ ñ re-
spicit iudiciũ, vt potes videre exẽpla in l. allegata hic in gl. Sed di
cas q̃a cautio de rato, q̃ vocatur cautionalis ñ dr̃ iudicialis, cũ ca
ɔfirmat sñĩam absolutoriã. Et ꝑꝑ hoc dr̃ iudicialis sicut stipl'o iu
dicatũ solui, q̃ ɔfirmat sñĩam ɔdẽnatoriã, & ꝑꝑ hoc dr̃ iudicialis:
de illa de rato q̃ vocatur cautionalis nõ dr̃ iudicialis cũ caueat.
Rñd. iudicatũ solui oĩ casu respicit iudicium, sed cautio de rato
interdum interponit̃ ex̃ iudiciũ, vt ff. rẽ ra. ha. interdum. ꝑꝑ hoc
nõ dr̃ iudicialis cũ se variet, ac iudicatũ solui nõ se variat à iudi-
cio, ꝑꝑ hoc dr̃ iudicialis. Vel dicas, ꝙ cautio de rato nõ sꝑ firmat
iudiciũ, imò dñs si velit põt agere ñ obstãte cautione, licet agat̃
ad interesse circa falsum ꝓcuratorẽ, vt C. de ꝓc. l. licet. ac stipl'o
iudicatũ solui sꝑ firmat rẽ iudicatã, licet reus millesies veniret ɔ̃,
tñ iudicatũ soluet̃ ab eo q̃ promittit iudicatum solui. Cõis, dicit,
gl. dr̃ stipl'o per abnegationẽ, sed certè hoc non dicit lr̃a, nõ p̃to-
2 riæ tñ. Sed gl. † voluit dicere, ꝙ cõis iõ dr̃, ꝙ participat nãm iu-
dicialis, & p̃torię, vel de seruo ꝑsequendo. gl. ponit exemplũ sic.
Tu abstulisti mihi seruũ ꝑ metũ, deinde ɔdẽnat⁹ es mihi restitue
re, sed seru⁹ ille fugit, certè tu dẽs cauere de eo restituendo, cum
ad te ꝑuenerit, ff. de ɔd. ob cau. l. pecuniã. Alia lex đt, ꝙ dẽt p̃stare
cautionẽ si inueniat̃. ff. de ædil. edi. l. redhibere. §. vlt. Mero p̃toris
offõ. mero exponit gl. ita, ꝙ nõ iudicis. Sed nunq̃d ipse p̃tor est
iudex? Certè ɔstat, ꝙ sic, & ꝑꝑ hoc intell'it gl. ꝙ dicit ñ iudicis, ve
rũ ẽ alteri⁹. vel forte gl. itell'it p̃toris. s. mortui, & nõ viui. Aedili-
tiæ stipl'ones ɔtinent̃ ĩ p̃toriis. Nã cũ ipsi ędiles sũt ex p̃torib. ñ ẽ
mirũ cũ inuẽtione sint p̃toriæ. s̃. de iur. nãli. §. vlt. Conuẽtionales.
De istis ñ posuit exẽplum ꝑꝑ multitudinẽ. Et sic fert̃ ꝙ inopẽ me
copia fecit, sed q̃ cã edictũ ędiliũ ñ đt, ꝙ sit cauẽdũ & morbi & vi
tij, sed ĩ l. postea ĩ eo tñ bñ ɔtinet̃. ff. đ ędil. edi. l. vẽditor. Certè imò
lex đt, ꝙ illa cautio p̃cipit̃ interponi ab ędilib. ff. de euictio. l. si q̃s ĩ
hoc. Sed dices, ꝙ ab ædilib. s. ĩ ędicto. sed certe si ipsi essent p̃tores,
bñ facerẽt iura, nihil ĩ edictis suis ĩueni me legisse. Sed dic đ hoĩe
vẽdito loq̃tur. ꝓ quo cauet̃ ꝑ ædictũ ędi. vel vt ĩ ead. l. q̃a, ꝙ dr̃, sed
ꝓ aliis cauet̃ ꝑ l. positã in edicto. Gl. q̃rit q̃ñ hẽbimus notitiã p̃to-
riarũ, & iudicialiũ. Et đt, ꝙ hæc est notitia: q̃a p̃toriæ sunt q̃ a p̃to-
rib. sunt introductæ, & iudicales sunt q̃ a Iurecõsultis aliis sunt in
troductæ. Et verũ credo, sed ñ ꝓbatur bñ qđ sint iudiciales: q̃a à
Iureconsul. fuerũt introductæ: q̃a pl'es fuerũt iure ɔsulti, q̃ nõ fue
runt iudices. Item gl. dat aliã notitiã, ꝙ p̃toriæ sunt ꝑꝑ quas iudex
princip'r adit̃, sed iudiciales, q̃ñ ob aliã rẽ p̃ncipl'r petitã. Sed cer-
tè ista doctrina non est bona. Nam potest esse, ꝙ ĩ prætoria iudex
principl'r adit̃ ob hoc ipm̃, & p̃t esse. ꝙ non, & sic nõ est bona do-
ctrina. Et primo vide exẽplum pđ pro p̃toria interponenda iudex
principl'r non adit̃ ob hoc ipsum, vt potes videre mãliter si ɔ̃has
cũ Titio, & ꝓ eo alius interueniat defendendo, dẽt cauere iudica
tũ solui, & tñ pro ista interponenda nõ adiri iudicẽ principaliter,
imò debitum Titij. Itẽ ꝓ iudiciali interponẽda principl'r adit̃ iu-
dex. Titius dẽt tibi decẽ sub ɔdõne, vel in diem, & pone, ꝙ ipse dis
sipet bona, & ita timet̃ labi facultatib. certè in casu isto adit iudi-
cẽ. vt faciat tibi caueri de soluẽdo adueniente die, vel ɔdõne. Cer
tè hic vides ꝙ principl'r iudex ob hoc ipsum adit̃. intellige, vel p̃t
adiri, vt referas ad habilitatẽ, & s̃. intellectu gl. adit̃ in p̃toria stipu
latione. Et si totus mundus iurasset, nõ posset inueniri dr̃ia inter
istam cautionem, & p̃toriam illa de soluendo legato adueniente
die, vel ɔdõne. ff. vt le. no. ca. Vñ qua rõne đt gl. principl'r adiri iu-
dicem ob hoc ipsum, ead. rõne in ista iudiciali, tũ q̃a ad hoc non
posset reperiri diuersitas inter istã & aliam, dico adiri iudicẽ prin
cipl'r ob hoc ipsum. Et de hoc hẽs exemplum. ff. de iud. l. in oĩb. er
go nõ est bona doctrina, vel notitia inter prætorias, & iudiciales:
q̃a pro p̃toria interponenda iudex aditur principaliter ob hoc ip
sum, & incidenter. Nã pone ꝙ iudex ob aliam cãm principaliter
adit̃, & incidẽter petit̃ interponi p̃toria cautio, vt s̃. Itẽ ñ est bona
doctrina, seu notitia iudicialis stipl'onis, q̃a iudex ob hoc ipsum
ꝓ ea interponẽda ñ adit̃: q̃a imò q̃ñq; sic, & q̃ñq; nõ. Itẽ gl. đt illã
notitiam q̃ ẽ ad scripturã ñ ad diẽ sic. Nã p̃toriæ stipl'ones, vel tra-
ctatæ sunt & hñt tractatũ suũ ordinatũ, vt ff. de p̃t. stip. sed iudicia
les nõ hñt tractatũ ordinatũ, imò sunt vagæ ꝑ pl'es tractat⁹ iuris.
Nã vna ẽ ff. mã. l. si ꝓcuratorẽ. aliæ ĩ diuersis locis aliis. Sed ista do
ctrina nõ vꝫ ad hoc, vt cognoscam⁹ nãm iudicialis, & p̃toriæ. Sed
đ cõi. Et dr̃, qđ ꝓ tãto dr̃ cõis: q̃a in aliquo sui ñ est de nã totaliter
merè p̃torię, sed participat nãm iudicialis. Nõ ĩtelligas, ꝙ ꝑꝑ hoc
dicat̃ cõis, q̃a in oĩ casu hẽt aliq̃d nãę mere p̃torię & iudicialis, &
sic intelligẽdũ. sed pone exẽplũ. fm̃ gl. đ cõi, q̃ in aliquo casu suo
nãm hẽt p̃toriæ, sed participat nãm iudicialis. ecce cautio, rẽ pu-
pilli saluã fore, q̃ in aliquo casu suo hẽt nãm mere p̃toriæ, vt cũ iu
dex principl'r adit̃ ob hoc ipsũ v. g. dico tutores dari pupillo, licet
adhuc ñ satisdederint rẽ pupilli saluã fore. Et al'r cũ tutor ob hoc
ipsum principl'r adit p̃torem in isto casu hẽt hic cautio nãm me-
re p̃toriæ: q̃a à p̃tore fuit inuenta. Itẽ q̃a ob hoc ipsum iudex p̃nci
paliter adit̃. Itẽ in casu põt esse ꝙ ñ tota est de nã mere prætoriæ,
sed participat nãm iudicialis: vt q̃ñ ꝓ ea interponẽda iudex prin-
cipl'r nõ adit̃, vt ecce pupillus nõ hẽt tutorẽ, & ob hoc amici ve-
niũt ad iudicẽ, vt det̃, & ɔ̃nr petunt, vt iudex faciat ab eo tutore sa
tisdari rẽ pupilli saluã fore. In hoc casu dñt ipsi, ꝙ ista cautio parti
cipat nãm iudicialis, q̃ nã est, ob hoc ipsum iudex principaliter
non adeat̃, & sic dñt cãm esse communem. Sed opponitur đ hoc
ꝙ ipsimet dixerunt, quod licet cautio prætoria, super qua iudex
principaliter nõ adeat̃, nõ ꝑꝑ hoc minus est dicenda de nã mere
prætoriæ ꝑꝑ habilitatem q̃ hẽt, vt ꝑ eã iudex principaliter adeat̃
quamuis hic ñ sit. ff. ad l. Aqui. l. his verbis. Sed dico ĩ parte ista cũ
cautio rẽ pupilli saluã fore, sit p̃toria, i. de nã mere p̃toriæ cũ iu-
dex principl'r ꝓ ea adit̃, vt s̃. dictũ est, dico qđ hẽt, licet ɔtĩgat ob
eã iudicẽ principl'r nõ adiri, nõ ꝑꝑ hoc minus dicẽda ẽ de nã me
re p̃toriæ: ergo male dñt rõne p̃dicta eã esse cõem, cũ ꝑꝑ hoc sit
p̃toria, vt ꝓbaui. Et his ipsi iuuãt se alio ad ostendẽdũ q̃ñ ista cau
tio participat nãm iudicialis Pone, duo sunt tutores testãrij dati
pupillo, mõ ita est, qđ vnus non p̃t exigere ab alio p̃cise, vt p̃stet
cautionẽ rẽ pupilli saluã fore, sed bñ p̃t dare electionẽ vn⁹ alii. vt
vel satisdet, aut solus administret. Hoc est exẽplũ, ꝙ hæc cautio
rẽ pu. &c. participat nãm iudicialis q̃ est, vt ꝓ ea iudex nõ adeat̃
p̃ricipl'r. Sed certè nõ mutauerũt verba, sed posuerũt diuersitatẽ
ĩter nãm iudicialis, & p̃toriæ p̃ricipl'r adiri, & tunc nãm p̃toriæ
p̃ricipl'r nõ adiri, & tũc nãm iudicialis. Hoc tñ p̃cise peti, & tunc
sit nã p̃toriæ, & p̃cise nõ peti, & tunc sit nã iudicialis tñ, sed hoc
dẽrẽt dicer̃, qđ p̃toria ea ẽ, q̃ à p̃tor̃ ẽ ĩtroducta, ꝓ q̃ ĩterponenda
iudex p̃ricipl'r adit̃, & petit̃ p̃cise. sed ista rõ non bñ ɔsonat rõni q̃

ponit̃ hic in tex.ibi,& p̃tor iubet rẽ saluã fore pupillo caueri, &
3 interdũ &c.† Seqtur in lr̃a. Vel de rato stipl'o. Hic dt gl.ꝙ cautio
de rato ẽ cõis tã iudicialis, quã ꝯuẽtionalis stipl'onis, tunc.n.est
ꝯuẽtionalis qñ ex̃ iudiciũ ĩponeret̃, vt est videre exẽplũ ff. rẽ ra.
ha.ĩterdũ,& tũc ẽ iudicialis, qñ in iudicio ĩterponit̃, vt est videre
exẽplũ in cautione rẽ rat.ha.ff.đ ꝓc.l.seruũ. Alij dñt, ꝙ iõ cautio
de rato ẽ cõis, qa qñq; ĩterponit̃ à ꝓcuratore actoris, & hoc rl'r,
vt C.de ꝓc.l.j.qñq; à ꝓcuratore rei, vt ff.de ꝓc.l. Põponi⁹.§.sed ĩ
4 his.† Nũc redeo ad id, ꝙ s̃.dixit gl.videlicet, ꝙ p̃toriæ hñt termi
natũ tractatũ. Sed certè hoc nõ est verũ, ĩmò sunt dispsæ p diuer
sos tractat⁹. Nã tractat⁹ de coll.bonorũ nõ est tractat⁹ terminat⁹
ad p̃torias stipl'ones,& tñ đ his ibi videm⁹ ff.de col.bo.l.j.§.iubet.
& l.si qs filiũ.§.pr̃.& ff.de ver.obl.l.in ꝯuẽtionalib. gl.recitat hic.
qđ dt Io.reꝓbat opi.Io.& recitat sic qđ Io.dixit, ꝙ p̃toriæ sunt q̃
ĩterponũt̃ à iudicib. Sed dñs Io.dixit alio mõ,& hoc credo verũ,
dũ dt sic: Prætoriæ sunt stipl'ones, q̃ sunt ĩtroductæ à p̃torib.& à
p̃torib.interponunt̃. Iudiciales sunt, q̃ interponunt̃ à qbuscunq;
iudicib. Vñ ea stipl'o q̃ est apꝓpriata maiorib.vꝫ p̃torib. viuis ẽ
introducta à p̃torib.mortuis, solũ illa est p̃toria. Et intelligo p̃to
rẽ viuũ esse eũ, q hẽt merũ,& mistũ ĩperiũ,& ita voluit Io. dicer̃,
ꝙ ꝓ interponẽda p̃toria cautione adiret̃ iudex q eẽt đ maiorib.
& est lex ꝓ eo.ff.de iuris.om.iu.l.iuber̃.& ff.de ver.ob.l.5.§.1.ibi,
nã hic à iurisdõne &c.certè lr̃a nr̃a, q̃ dicit p̃toriæ sunt.q̃ à mero
p̃toris officio proficiscunt̃, iudiciales sunt, q̃ à mero iudicis offi-
cio ꝓficiscunt̃. Cõis est, q̃ alio sui casu tenet nãm meræ p̃toriæ,
& hoc est, qñ p̃tor viuus iubet ĩterponi. Et q̃ qñq; nõ tenet nãm
meræ p̃toriæ,& qñ ꝓ ea interponenda minor magistratus bene
interponit eam.ff.de dãno inf.l.j.& l.dies.§.duas. & vide si lr̃a hic
dicat. Cões sunt stipl'ones, veluti rem pupilli saluã fore. Nã hæc
est rõ,& p̃tor iubet rem saluã fore pupillo, caueri, & tunc sequũ
tur nãm meræ p̃toriæ, sed participant nãm iudicialis. Si al'r hæc
res.i.hæc cautio expediri nõ põt, vt quia p̃tor viuus abñs est. Sed
op,nã de dãno infecto ꝯpetit cuilibet magr̃atui, ergo debet dici
iudicialis,& tamen vocatur pretoria,& opponit̃.ff.de dam.infe.
l.sed si ipse. Sic vides, ꝙ periculum erat ꝓ ista cautione venire ad
ipsum, quia forte anteq̃ venissem ad prætorẽ domus vicini mei
corruisset,& domum meam prostrauisset, ideo voluit pretor ci-
tius consulere indẽnitati gñali, vt quilibet magr̃atus posset in-
terponere, ff.de dam.infe.l.j. Vel dic, ꝙ prætores hic delegauerũt
magr̃atib.& ideo magr̃atus nõ vñr facere, sed p̃tores, vt ff.de of-
fi.eius cui man.est iurisdõ.l.j.§.qui mandatã.vel ꝙ.s.stricte sumẽ-
do, p̃toriȩ sint illæ tm̃, q̃ á p̃torib.sunt introductæ, vel quia quod
dr̃, ꝙ magr̃atus interponunt cautionem dã.infe.verũ est ex inci-
denti possunt impendere ea, quæ sunt misti imperij, vt de iud.
l.quoties.& C.vbi & apud quos in inte.rest.l. vnica.Bar.

De inutilibus stipulationibus. Rub.

1 *Liber homo ignorantes bene potest vendi, non tamen stipulari, & de ratione diuersitatis.*

3 *Res aliena potest vendi, non autem obligari, & de ratione diuersitatis.*

1 OMnis res. Sequitur ĩ lr̃a. Idẽ iuris est si rẽ sacrã,
vel liberum hoĩem,&c.Gl.† dicit,&
bñ, ꝙ liber hõ inter abñtes bene põt vendi. Sed est rõ
diuersitatis, quia potest vendi, non tamen põt stipula-
ri. Gl.rñdet, ꝙ in stipulatione transfertur dñium, in venditione
non transfert̃ dñium Sola rei venditio sufficit cum obligatione
2 de euictione. Deinde gl.facit aliud quȩsitum, videlicet, † quare
a res alieną põt vendi,& nõ obligari.[a] Ad hoc rñdet, quia in obli-
gatione pignoris ius constituitur creditori, s.ꝙ datur sibi hypo-
thecaria, vt possit auocare à quolibet possessore, sed in re aliena
non possum illis constituere. In venditione nõ constituitur ius
aliquod, sed sufficit sola traditio, & ideo secus. Ad primum re-
deo,& videtur per rationem glossatoris, quod si stipularer libe-
rum hominem mihi tr̃adi, ꝙ valet stipulatio, quod non aperitur
hic, sed tu dices alio modo, ꝙ non est diuersitas inter stipl'onem
de libero homine,& venditionem, nisi in vno, vt videbis. Nam
venditio liberi hominis non tenet quantum ad rem ipsam, sed
pro tanto dicitur venditio, quia exigit emptor, vt decipiatur, p
actionem ex empto cognito, ꝙ est liber, vt ff.de ꝯh.em.l.qui offi
cium. Modo vide solutionem in qua diuersificat, quando fit ex
causa lucratiua,& tunc non potest agere stipulator, vt decipiat̃.
Sed pone stipulationem de libero homine factam ex causa non
lucratiua, tunc dico agit emptor, ne decipiatur per actionem ex
empto, vt in stipulatione liberi hominis agit stipulator, ne deci-
piatur per actionem ex stipulatione, sicut emptor per actionẽ ex
empto. Rñ. qa stipl'o est stricti iuris,& ideo ex ea ago non ad de-
cipiendũ, vt probat̃ hic.ff.de dolo.l.eleganter. Ad fin rñ.& dico,
qđ falsum supponit glo.aut ridiculosum fuit q̃rere rõnẽ diuersi-
tatis. Nã in obligatione pignoris est hypotheca, ex qua nascitur
hypotecaria, quæ est in rem,& pignoratitia ꝯ̃ria, quæ est ꝑsona-
lis, vnde sic vides: quia venditor fere alieno iure tenetur dȩ ȩui-
ctione. Item obligatus rẽ alienã tenetur pignoratitia actione.ff.

de pi.act.l.tutor.§.j.& sic vides: qđ emptor à nõ dño bona fide &
iusto titulo hẽt publicianã, q̃ est in rem aduersus alium à dño, ita
creditor hẽt hypothecariã aduersus oẽm aliũ à dño, vt ff. de pig.
act.si hẽo. Vñ ꝯsulerẽ creditori agenti hypothecaria, q̃ non dr̃,&
obligãs dñm. Seqtur in lr̃a. Vel liberũ hoĩem, tñ seruus erit p hũc
§.soluit qdã dñs qõnem talẽ. Consuetudo erat in quadam regio-
ne, ꝙ si qs liber ꝯ̃heret cũ ancilla aliqua; ꝙ efficeret̃ seru⁹ dñi an-
cillæ.& pone, q̃dã erat mulier, q̃ hẽbat seruũ,& volebat manumit
tere ꝯ̃hendũ, & manumisit cũ hoc, ꝙ si aliquo mõ seruus effice-
ret̃, qđ esset suus, deinde seruus manumissus venit ad regionem,
vbi erat ꝯsuetudo p̃dicta,& ꝯ̃xit cũ ancilla cuiusdã: mõ factus est
seru⁹. petit eũ dñs ancillæ, dña manumittẽs petit, q̃ro quid iuris?
Certè vr̃, ꝙ manumittens nõ debeat habere: qa ista ꝯuentio facta
cum ad seruitutem recideret, nullius est momenti, vt hic. Sed cer
tè §.iste parum facit: qa loquit̃, qñ facta est conuentio tpe liberta
tis. sed maior proposita certe ꝯuentio, cũ manumittebat̃, sed vi-
deli. Roffredi, res minoris prohibentur alienari sine decreto. Sed
pone, ꝙ ego vendidi rem minori: & anteq̃ fieret sua conueni, vt
eam mihi venderet intra annum, nunquid valet ista conuentio?
Rñdetur, ꝙ non, & ita refertur conuentio ad statum in quo pro-
hibetur alienari, quamuis ante illum statum affecta sit, ita refert
conuentionem ad statum in quo fieri non potest.& non sic erat
seruus manumittentis.ar.ff.de rebus eorum, qui sub tu., vel cura.
l.1.ad fi.l.2.

ADDITIO.

a Non obligari. Aduerte tñ quod res aliena nobis debita potest obligari à no
bis, Ita no.Bar.in l.creditor.§.1.qui pot.in pig.hab. Et quod res aliena in præ
iudiciũ vendentis non domini posũt vendi, Bar.in l.inter sua. C.de rei vend.

1 *Fideiussor qualiter obligari possit in obligationibus operarum.*
2 *Obligationes duæ, an nascantur ex obligatione faciendi.*
3 *Factum ipsum, & interesse, an sint idem in obligatione faciendi, an vero diuersa*
4 *Factum alienum regulartter nemo promittit.*
5 *Stipulari alteri regulariter nemo potest, & quando, & quomodo intelligatur. & num.12.*
6 *Instrumentum, an debeat edi cum die, & consule.*
7 *Instrumentum quando non possit reprobari per testes.*
8 *Instrumentum qualiter possit probari, & quot testes requirantur.*
9 *Solennitas intrinseca præsumitur.*
10 *Substantialia venditionis sunt res, & precium.*
11 *Solennitas extrinseca non præsumitur.*
13 *Pœna an consideretur in stipulatione pœnali si non intersit stipulantis.*
14 *Vtile quando vitietur per inutile*

§.Si quis alium daturum,&c. Hic ergo vi-
des, ꝙ si pro-
mitto Titiũ facturũ, nõ valet. & facit iste §. ꝯ̃ illos q ꝓ scriptorib.
1 suis accipiũt fideiussores.† Qui ꝓmittũt, ꝙ scriptor fideliter op⁹
adimplebit. nã vr̃, ꝙ nõ valeat cũ ꝓmittant fcm̃ alienum. Item dt
lr̃a, qđ si promitto sic, ꝓmitto me curaturum,& facturum, quod
Titius faciet, vel dabit, qđ bene valet tunc, si certè adhuc vr̃ non
valere. Nam Titius principalis ꝓmissor ꝓmittit se facere, vel scri-
bere, vñ cum fideiussor ꝓmittat se curaturum, & facturũ, quod
Titius dabit, vel faciet, ꝓmittit aliud q̃ principalis promissor: qa
vr̃, ꝙ nõ valeat, vt de fideius.l.Græcè.§.Stichũ. Vñ gl.reuocat ĩ du
biũ, qual'r fideiussor obliget̃ in obl'onib.operarũ. Et ego rñ. ꝙ p̃di
cto mõ p̃t obligari fideiussor. Nec ob. qđ dr̃ in l.Græcè. qa illud ve
rũ, qđ vbi fideiussor ꝓmittit oĩmõ factũ ex̃ctum à facto rei prin-
cipalis, ac vbi ꝓmittit fideiussor fcm̃, ꝙ bñ arguit fcõ permisso,&
reo principali, tũc bñ tenet obl'o, vt s̃.vidisti exemplum de Titio
scriptore. Itẽ põt obligari fideiussor in obl'onib.operarũ, si Titi⁹
ñ adimpleat, qđ ꝓmisit, ꝓmitto loco facti ꝓmissi interesse pecu-
niarũ. Nam certè in casu isto non videor ꝓmittere aliud, ita ꝙ a-
liud penitus, ad hoc, qđ promisit principalis ꝓmissor, nam quo-
dammõ videor illud idem ꝓmittere ex̃ locum eius ꝓmittam in-
teresse pecuniariũ, nam p̃cium succedit loco rei, vt ff.de pet. hær.
2 l.si rem & p̃cium. licet gl.in aliqb.locis videat̃ dicere ꝯ̃rium.† Sed
certè si aduertas ad rõnem gl. ñ sunt ꝯ̃riæ, nã ex obl'one faciendi
duæ nascunt̃ obl'ones, vna ad fcm̃, alia ad interesse, si factum non
a sequat̃, vñ in eo casu, in quo ad interesse[a] est obligatus fideiussor,
in eo.casu est obligatus ꝓmissor, nam ista obligatio post moram
principalis debitoris ꝯ̃hit̃, vt ff. de ope.li.l.libertus moram. Ergo
fideiussor q obligat se ad interesse, si fcm̃ nõ sequatur, obligat se
ad illud, ad quod obligatur principalis debitor in eo.casu, in quo
3 obligatur fideiussor.l.post moram.† Item, ꝙ factum ipsum,& in-
teresse sint idẽ,& non diuersa quo ad intentionẽ legis ꝓbo. Nam
lex dicit, ꝙ illud, quod petit̃ alibi video, ꝙ vbi fcm̃ petit̃ ꝯtingit, ꝙ
ꝯdemnatio fit ad interesse, ergo lex ꝓ eo.reputat fcm̃,& interesse
vt ff.de confes.l.j. Itȩ alio mõ p̃t se obligate fideiussor ĩ obligatio-
nibus.

ADDITIO.

a ¶Interesse. Adde nunquid obligatio, quȩ succedit ad interesse post moram
succedat alternatiuè, an copulatiue Bar.in l.1.ff.de act.em. Et qualiter conut
tatur obligatio ad interesse in obligatione facti,& quando, vide eum.in l.sti
pulationes non diuiduntur.ver. Quinto loco quæro.ff.de verb.ob.

nib.fcī si fideiussor simpl'r fideiubeat, vt ff.loc.l.q̄ro. Sed caueas in hoc, nā fideiussor obligat se, si simpl'r fideiubeat ī obl'onib.dā di statim est obligatus, & tūc demū mora ꝯcta, & iō q̄a iure isto creditor nō pōt eligere, vt prius ꝯueniat fideiussorē. ff. de ope.li. l.libertus morā. Sed dicas q̄ fuit rō istius subtilitatis.f. ꝙ valeat, si dicā, ꝓmitto me curaturū, ꝙ Titius faciet: & ista nō valeat, ꝓmitto ꝙ Titi⁹ faciet? Rñ. istæ obl'ones ꝯhunt verbis, & iō voluit lex, ꝙ rectè ꝯciperent verba ī psona loquētis: nā ex quo verbis ꝯhit, aut rectè ꝯcipiāt, aut ī totū non valeat, vt ff. de ver.ob.l.q.cqd astringēdæ. & fortè hic aliud, q̄a nō valeat stipl'o p̄cedētis stipl'onis, aut interrogatione sequēte sicut eꝰ, cū verba trāsposita idē significāt. rñ. nā multi ꝓmittunt q̄ si sciret, ꝙ acciperet, nō promitteret, & iō nisi interrogatio p̄cedat, ꝓmissor nō præsumit se velle obligare, cū ignoret voluntatē ali⁹ alterius. Sed vbi p̄cedit īterrogatio, tūc certus est de volūtate stipulātis Et iō si ꝓmittat,

4 obligat cū effectu, & sequit obl'o. & est rō, dicit gl. † quia nemo alienū fcm̄ pōt ꝓmittere. Sed fallit: q̄a aliq̄s pōt fcm̄ promittere, vt in cautione de iudicio sisti, vt q̄a ꝓmitto Titium iudicio sisti. sed certè hic ñ fallit, cū ꝓmitto me sistere Titiū. ff. de verb. obl.l. stipl'o ista. §. vl. Idē dicit gl. dicit fallit in ista stipl'one cū promitto te hēre licere fundū: q̄a bñ valet, & tūc ꝓmittit fcm̄ alterius. f. ne vnus te impediat, & adducit l.ff. de ver. obl.l. stipl'o ista. Sed certè lex ista dicit ꝯrium. f. ꝙ nō valeat stipl'o talis, vt ff. de act. emp.l. ex empto. §. qui aūt. aut stipl'o hr̄e licere, interponit ī ꝯctu, cuius nā est talis, vt dato, ꝙ nō ꝓmissum fuisset, nihilominus tenet ꝓmissor de fcō oīm, valet & tūc stipl'o, & sic loq̄t. ff. de ver. ob.l. stipl'o ista hr̄e licere. Itē dicit, ꝙ fallit in illa, rē pupilli saluā fore, sed certè fideiussor ibi ꝓmittit fcm̄ ꝓprium cū ꝓmittit se seruare indēnem. ff. rem pupilli saluā fore. l. 2. † Sequit in lr̄a. Si q̄s alij. Vides

5 ergo, q̄d si stipulor dare alij, nō valet. Quidā intelligunt, ꝙ nō valet, vt stipl'o, valet tñ, vt sit pactū vtile. Alij dn̄t, ꝙ non valet, vt sit pactū. & ad hoc hēs ff. de pact.l. 1. §. vlt. & vide si ipsi intellexerūt. nā bñ ꝯcedūt oēs, ꝙ si stipuler dare illi, ꝙ nō valeat: sed si pęnalis stipl'o fuerit apposita, si nō det, bñ valet, vt ĩ. versa vice. sed q̄ñ ꝯmittat alij, & valeat tm̄, vt sit pactū, q̄uis inutile, & tūc cito ꝯmittet stipl'o cū incipit à p̄cedenti pacto: q̄a ꝯtestabit lis sup eo. fcō, & ex tūc pęnalis stipl'o ꝯmittet: si verò non valuerit ad hoc ēt, vt eēt pactū inutile, tūc cōmittet stipl'o pęnalis tardissimè. f. q̄ñ certum erit ꝓmittentē nō posse dare, nā ex quo pęnalis stipl'o pendet ex p̄cedēti ꝯdōne. f. sic, & si Titio non dederis, ꝓmittis centū noīe pęnæ, tūc est expectandū ad hoc, q̄d stipl'o ꝯmittat quo ad certū erit ꝓmissorē nō posse dare, vt ff. de verb. ob.l. stipl'o ista. §. alteri. Si dicas, ꝙ ita ꝯcipiant verba ista, ꝓmittis illi, ꝙ non est: sed si dicā sic, ꝓmittis mihi, q̄d dabis illi. h. d. gl. ꝙ est pactū, & hæc pęnalis stipl'o sequēs pēdet in p̄cedenti pacto, & hic ꝯtestabit lis de facto: q̄a hic acquirit obl'o nālis. Sed certè verum non est, immò dico ꝙ hic nō acq̄rit obl'o nālis mihi, q̄a mea nō ītereſt, & nulla mihi obl'o acquirit, nec ciuilis, nec nālis, vt ff. de ver. ob.l. qui insulā. Vñ in hoc resideo, & dico ñ fieri vim q̄ p̄cedat pactio nuda, vl' vestita, sed bñ facio vim, an p̄cedat aliqua pactio qualisqualis, vl' nō. Nā nisi p̄cessisset pactio, vt q̄a dicis ꝓmittis illi, ꝙ dabis illi, vel si p̄cessit, ꝓmittis cētū noīe pęnę: ꝓmitto. Hic dico in vtroq; exēplo pœnalē stipl'onem ꝯmitti, q̄d cito det ex iudiciū, & non dabit: nā licet ista pactio nō valeat quo ad se, saltē vʒ quo ad declarandū pœnalē stipl'onem. Nā planū ēit, q̄d promissor ī pacto p̄cedenti ꝓmisit simpl'r, statim voluit, vt peteret si eēt fcm̄ pactū vtile, vt s̄. de verb. ob.l. si purè. ergo facit volūtas sua, in pacto, q̄d statim peteret. Pone ergo pęnalē stipl'onem secutā sic, si non dedero, ꝓmitto centū noīe pęnæ. certè istud, si non dedero, determinabit p voluntatē p̄cedentē, q̄ fuit de petendo statim. Nā q̄ in p̄fationib. dn̄r, in sequentib. repetita intelliguntur. ff. de ver. ob.l. Titia. & q̄d pactū inualidū delegat pœnalē stipl'onē validā probo. Quidā instituit hr̄des in prīo testō. q̄d fuit efficax, deinde in scd'o testō instituit alios hr̄des, q̄d testm̄ fuit inefficax: Mō planū est, q̄d instituti in scd'o testō inefficaci non erūt hr̄des. Sed primi remanebūt ne hr̄des? Sed certè rn̄d. q̄d non. nam q̄uis f'm testm̄ inualidū sit quo ad se, est tñ validū quo ad declarandū voluntatē promittētis in pœnali stipl'one, vt ꝙ nec statim volui peti ex pacto p̄cedenti, sciuisset, ita diceremus illud valeret statī peti in stipl'one pœnali, q̄ valet. ar. ff. de his quib. vt indig.l. quidā. Sed vbi nulla p̄cessit pactio, vt q̄a sic dixi, si Titio 10. nō dederis, ꝓmittis 20. noīe pœnæ. tūc dico ꝙ stipl'o pēdet à p̄cedenti ꝯdōne, & iō ñ ꝯmittit donec certū fuerit ꝓmittentē Titio posse ñ dare, cū non posset declarari volūtas ꝓmittentis p præcedens pactū, q̄d nullū fuit, & iō ꝯmittat tardissimè, vt s̄ de ver. obl. §. si q̄s ita. Fallit vt dt glo. C. de non nu. pec. de do. q̄ sub mō.l. quoties. §. ex pacto vnius alij q̄rit actio. Sed circa illā l. expsse est. ff. ad Treb.l. debitor. So. in l. debitor. maritus nō habebat dotē ex cā lucratiua, & iō non est mirū si non potuit honorari, vt p pactū filiæ acq̄rat matri, & q̄d maritus dotē recipiēs ñ hēt cām lucratiuā, q̄d ꝓbatur ff. re. amo. l. 2. Iul. & in l. quoties. hēbat lucratiuā cām, & iō nō est mirum si magis honorat q̄ in alio, q̄ planè &c. Sic ergo vides, q̄d adiecto pōt fieri sol'o, q̄d intellige nisi ꝑsona eius esset mutata. ff. de sol.l. cū q̄s. & facit hoc in ꝓcuratore dimisso q̄ñ q̄s ꝓfecturus ꝯstituit ꝓcuratorem ad negotia, & dimittit, tali. n. nō est soluendū, si mutata nō fuit eius ꝑsona, & si soluat, nō liberat debitor, ex quo ꝓcurator factus est malus, tacitè vr̄ esse mādatū reuocatū, sicut tacitè reuocatur legatū. ff. de adim. leg.l. 4. Et sic vides hic in ꝑsona adiecti, ꝙ ei nō est soluendum, si mutatus fuerit eius status. Quid plura? Casus l. ff. de sol.l. Cornelius. in fi.l. & format libellū sic, q̄ñ adiecisti ꝑsonam, sic ꝓmisisti mihi, aut Titio, quare peto, vt mihi soluas. Nā & l. dicit. ff. de sol. si q̄s stipulatus 10. in melle. ꝯstat ꝙ ĩ. nō fuit dictū in libello, ꝙ ei solueret lit. conte. Sequit in lr̄a, oīno esse credēdas. Seq̄t toto eo die. idē si ꝓbarent alio die se abfuisse, dum tñ hæc eēnt incōpatibilia, vt illa die abfuisset, & instr̄m fcm̄ fuisset. Sed nūq̄d idē erit de loco, & die? Nota, ꝙ dies inserit in instr̄o, aliàs nō valet, ita locus inseri dēt, vel al's non valet instr̄m, vr̄ per lr̄am istā quæ dicit, ꝙ instr̄a infirmant per alteratione locorum. Sed qualiter posset ꝓbari locorū alteratio, nisi de loco fieret mentio in instr̄o? Certè nullo mō, & iō securius est, vt inserat

6 locus in instr̄o. † Denuo dicit gl. ꝙ vbi petit instr̄m edi ad hoc, vt accuset instr̄m, tunc edendus est dies & ꝯsul. Sed ego distinguo, aut petit edi, vt accuset in alia parte, q̄ in qua est dies, & consul, & tunc bñ dt gl. aut petit edi, vt accuset in alia parte, q̄ in q̄ est dies, & ꝯsul, & tūc bñ ñ edit dies, & ꝯsul. Sed q̄d si falso dicat se accusare velle in alia parte, in qua fuit dies, & ꝯsul? Rñ. iurabit, q̄d malitiosè nō petit, si ñ sit irritatū, vt C. de iu. cal.l. 1. alij dn̄t, ꝙ accusās dēt se inscribere ad pœnā talionis, si nō probet falsitatē in parte, qua dixit. C. de eden.l. 1. & C. de fi. instr.l. 5. Sed certè hoc verū est nisi accusat de faso criminal'r, sed hic ñ accusat crīal'r, sed ciuil'r. f. vt ꝓducens nō ꝓbet p ip̄m intētionē suā. Quare ego do ꝯsiliū, seu remediū, & dico ꝙ iudex p̄t sibi indicere mulctā sic fieri. Ego bñ scio, q̄d si petas edi instr̄m, vt possis cū die, & ꝯsule fabricare, aut ponis falsum, nec ex loco ꝓbaueris falsitatē, q̄ dixisti, ego pecuniā tali p mulcta, & p̄t dicere decē, vel q̄d voluerit arg. C. q̄ accusare pn̄t, & q̄ non.l. 4. Mō ego q̄ro g̃ra huius, de quo instr̄o loquit iste. §. nā de priuato nō vr̄, cū illud nō faciat fidē: de publico non, vt vr̄: q̄a tūc non admittit aliqua probatio in ꝯrium, vt C. ad Velle.l. antiquæ. vt C. arbi. tut.l. cur. Sed tu dices, q̄d de priuato, & publico p̄t intell'i, de priuato si nō est priuatū instr̄m respectu fortè alicuius libri, q̄ probet, ꝙ ego debeo 10. Titio, & tale nō facit fidē, nisi hēat subscriptionē tuā, & testiū q̄ recognoscāt, & deponant ita eē, vt C. qui po. in pig. habeant.l. scripturas. & de tali non loquit hic. Et priuatū instr̄m, q̄d bñ facit fidē circa eū, à quo emanauit, vt C. de prob.l. instr̄m. de tali pōt loq̄ iste §. Sed q̄d ēt de isto priuato non possit intell'i, probo. Nā lr̄a ista dt, q̄d fides adhibet instr̄o, nisi testib. probet ꝯriū, licet ꝯ scripturā ñ possit ꝓbari, nisi p alia, vt C. de non nu. pe.l. ḡnaliter. ergo relinquit, q̄d iste §. loq̄t

7 de isto priuato instr̄o. Sed ego rñ. & distinguo, † Aut ego ꝯfiteor instr̄m illud & possum reprobare illud p testes, seu p scripturā. & sic loquit lex C. de non nu. pe.l. ḡnaliter. Aut cū priuatū instr̄m à me ꝯfectum, ꝯ me producit, ego nego illud de volūtate mea cōfectum, & tunc illud possum reprobare p testes, & de tali loquit hic. Item dico, q̄d de publico ēt intelligit, sed q̄ñ distinguo. Aut ille in quē producitur, ꝯfitetur illud de volūtate sua præsumptū, & tūc nullo mō pōt probari ꝯrium, & sic loquit lex, antiquæ. Et ista est dr̄ia in priuato & publico: nam. vbi ꝯfiteor de priuato nihilominus possum reprobare per scripturā: vbi ꝯfiteor de publico non possum reprobare per testes, nec ēt per scripturā, vt dixi. Aut ille, ꝯ quē producitur instr̄m publicū, negat illud de voluntate sua scriptum, & tunc ꝯ illud pōt producere testes, & instr̄a, vt

8 hic, & probat C. de prob.l. precib. † Item quærit in gl. quot testes sufficiant ad reprobandū instr̄m? & dico, ꝙ circa priuatum sufficiunt duo. ff. de testibus. vbi numerus. & hoc si manu illius, ꝯ quē ꝓducitur, scriptū est. Si verò priuatū instr̄m est factum, tunc considerabis quot sunt testes deponētes in eo. Nam t̄p plenè dēs reprobare, & sic intellige C. qui pot. in pig. hab.l. scripturas. deinde quot testes reprobant publicū, & primo q̄ñ sit. Nam & tabellio scribit nomē suū, & idē & in scriptis tres testes, quatuor qui non deponunt, vt in priuato, sed interrogat tabellio, an ita sit, & ipse dicat sic, oīno est validū, vt in auth. de fid. instr. §. sed magis adhærent sigillo. vnde dico, q̄d q̄ō ista consistit in facto. Nam persona tabellionis, cuius fidei totum ꝯmittitur, posset esse tantæ authoritatis ad reprobandum instrumentum ab eo confectum, q̄d non sufficerent pauci testes, aut si esset vilis persona. Ita dico in sigillo, quod tale est sigillum, & ita malè custoditum, quod pauci sufficerent maiores, vt quia est sigillum pedanei iudicis, & illud fortè seruetur à quodam garzone, argu. ad prædicta. ff. de testib.l. ob carmen. & qui respondet, quod certum est hic nesciet, quid dicere. Sequitur, sed præscriptum. no. q̄d præsumuntur omnia solēniter acta &c. Sed de qua solennitate intelligitur? Respondet glo.

9 alibi & bene, quòd de solennitate intrinseca. † Et est solennitas intrinseca, vt substantialia prius tractentur, vt in stipulatione est videre, de cuius substantia est interrogatio præcedens, responsio

ſequẽs,& iõ ſi deſit ĩ inſtr͞o ĩterrogatio,p̃ſumitur ĩteruenisse,[a] vt
10 hic.†Itẽ ſub͞a vẽdõis ẽ res,& p̃ciũ, vt ĩ.de em.& vẽ.§.itẽ p̃ciũ,vñ
ſi ꝯtinetˀ ĩ iſtr͞o,vẽdidi tibi talẽ, & tradidi, bñ valet tale inſtr͞m.Nã
ſi ñ faciat mẽtionẽ de p̃cio p̃ſumitˀ tñ veniſſe, ſeu ꝯuentũ fuiſſe ꝑ
11 hũc.§.ſed ꝑ ſolẽnitatẽ.†de ſolẽnitate extrĩſeca ñ p̃ſumetˀ hic,vñ
ſi ꝯtinetˀ ĩ inſtr͞o,ꝙ minor vẽdidit,ñ p̃ſumeretˀ ꝑꝑ hoc ĩteruenisse
decretũ.Itẽ ſi ꝯtinetˀ,q̃d mulier fideiuſſit,ñ p̃ſumitˀ,q̃d renũciauerit
illis,ĩmo q hoc d͞t,ꝓbet illud,vt ff.de pub.q̃cunq;.Itẽ pone,pe
tebã à te 10.tu ſimpl͞r negaſti 10.q̄a dẽbas 5.tñ verũ ẽ ſi iõ nega-
ſti 10.vt nihil deberes,tũc falſum, & lis ꝯteſtaretˀ ſuꝑ 5.ſed lex d͞t,
vbi q̄s rñdet ſub verbis,q̃ p͞nt referri ad verũ,& ad falſum,p̃ſumit
lex eũ falſum dicere,ñ q̃d verũ ẽ.Et de eo q d͞t ſemiſſem poſſide-
re,ĩterrogatus ꝓ qua parte,rñdet quadrãtẽ: & certè potuit verũ
dicere,ſi iõ d͞t quadrantẽ,q̄a poſſidebat ſemiſſem,q̃d ergo vr̃ di-
xiſſe verũ,vl̃ falſum? Certè lex d͞t,ꝙ falſum nõ verũ,ſic ĩ tali caſu
12 iſto arg.l.ætate.ff.de min.§.cũ eſſem.†Seq̄tˀ in lr̃a.Alteri ſtipulari
nemo p̃t. Hic ſtat gl.interdũ alij acq̄rimus directã actionẽ, vt cũ
filius ſtipulatˀ p̃ri; ſed certè ñ eſt bõnũ exemplũ, cũ pr̃ & filius ea.
ꝑſona cẽſentˀ,vt C.de imp.& ali.ſub.l.vlt.Itẽ caue,ꝙ ꝑ aliũ q ñ eſt
ſubiectus p̃riæ,vl̃ d͞nicæ p̃tãti,ñ acq̄ritˀ alij actio directa,niſi ĩ mu-
tuo:q̄a ẽt ibi ꝑ aliũ p̃t acq̄ri directè,vt ff.ſi cer.pe.l.certi ꝯdictio.§.
ſi nũmos.& C.ꝑ quas ꝑſonas nobis acq̄ritˀ.l.vl.Itẽ ĩterdũ ſtipulatˀ
alij,nec acq̄ritˀ ſibi aliq̃d,ſed nobis,vñ acq̄rimus actionẽ:vt q̄a in-
ſerimus pœnã,& de hoc ponit in gl.exẽpla.Itẽ d͞i gl.ꝙ ſi ſtipulor
ita,ꝓmittis mihi noĩe talis recipientis,ꝙ valeat & acq̄ritˀ mihi ſti-
pulãti actio,& ego teneor eã reddere ei cuius noĩe recepi.ff.mã.ſi
ꝓcuratorẽ.Sed certè hoc verũ ẽ ĩ ꝓcuratore ſtipulãtis: ſed pone
ꝙ ſic ſtipl̃s ñ hẽat mãdatũ, certè de tali ñ ꝓbat gl.ĩmò crederẽ,ꝙ
ñ valeret,cũ ñ ĩterſit ſtipulãtis,q̄ñ ĩmo ĩtereſt tua tibi noĩe alieno
recipiẽti ſolui,cũ mãdatũ ñ hẽs, certè nihil, ſ; ꝓcuratoris bñ in-
13 tereſt,ꝙ adĩpleatˀ mãdatũ. † Seq̄tˀ ĩ lr̃a,ei cuiˀ nihil ĩterẽ.Sic ergo
vides ꝙ ĩ pœnæ ſtipl̃one ñ ĩſpicimˀ,an ĩterſit ſtipulãtis.ſed ꝯ̃ hoc
ẽ ff.de arb.l.aduerſus.§.ſed ſi cũ gl.ſo.aut,q̄a de pœna ꝯmittẽda in
caſu vbi directè fit ꝯ̃riũ eiˀ,q̃d fieri d͞buit,& tũc ꝯmittitˀ, ſiue ĩter-
ſit,ſiue ñ ſtipulãtis. Et ſic loq̄tˀ iſte §.aut q̄a d͞ ꝯmittẽdo pẽnã caſu,
vbi ĩdirectè fit ꝯ̃riũ eiˀ,q̃d fieri debuit,& tũc ñ ꝯmittitˀ,niſi ĩterſit.
Et ſic loq̄tˀ l.aduersˀ.Sed caue ad hoc,ꝙ d͞t gl.directè , vl̃ ĩdirectè.
Nã tu poſſes malè ĩtelligere.nã pone, ego, & tu ꝯpromiſimus in
arbitrũ,& ſub pẽna:tu petis deĩde à fideiuſſore meo,ñ à me, & fi-
deiuſſor ñ ſit hĩturˀ regreſſum ꝯ̃ me , certè hoc ñ petis à me dire-
ctè,nec ĩdirectè.Vñ dico,ꝙ ĩ l.aduerſus,tũc obmitte ꝓſeq̄tˀ.Seq̄tˀ,
Pẽnã.n.cũ ſtipulatˀ q̄s nã d͞t gl.ſingl͞r ſtipl̃s.q̄a ex p͞ctõ nudo in ꝯti
nẽti appoſito ñ poſſit peti pẽna ſicut nec vſure,ꝙ p͞ctõ nudo ꝯuẽ
to peti poſſent cũ effectu.C.de vſu.Sic ergo nudo p͞ctõ pẽna ꝯuẽ
ta ñ p̃t peti,vt ff.de ſeruis exportãdis.l.ſerui.Sic ergo vr̃ mẽtiri gl.
ꝙ pẽna ꝯuẽtionalis nudo p͞ctõ ñ petitˀ,& ſic eẽt nudũ p͞ctm̃ ,& ap-
poſitũ iuxta ꝯ̃ctũ.Nã hoc d͞nt leges , quas ipſi adducũt.Sed certè
hoc ñ ẽ verũ ſimpl͞r. Dico ꝙ ll.ab eo adductæ d͞nt ĩ ſuis caſib.vbi.
n.pẽna p͞acto ꝯmittitˀ loco vſurarũ iuxta ꝯ̃ctũ in eo caſu, vbi ipſæ
vſuræ nudo p͞ctõ ñ dẽntˀ,tũc verũ d͞t gl.Et ſic loq̄tˀ C.de vſuris.l.1.
ſed vbi pẽna ꝓmittitˀ nudo p͞ctõ loco vſurarũ,q̃ vſure ex tali ꝯ̃ctu
dẽntˀ,ꝙ poſſent peti nudo p͞ctõ, tũc & eo.mõ pẽna appoſita.Nec
ob.l.de ſer.expo.l.ſeruˀ. q̃ loq̄tˀ, q̃d pẽna fuit ꝯmiſſa ex nudo p͞ctõ
appoſito iuxta ꝯ̃ctũ vendõis,& tũc p̃t peti, q̃uis vſuræ ex ꝯ̃ctu nu
do p͞ctõ,cũ ſit ꝯ̃ctus bonẽfidei:q̄a hic iõ ꝑꝑ dubiũ euẽtũ pẽnẽ cõ
miſſionis,ñ iõ fuit pœna ꝓmiſſa,niſi ſuſpẽde ſeruˀ.Et iõ dicimus,
q̃d nudo p͞ctõ nõ petetˀ ibi.Seq̄tˀ.Que ſit q̄titas.Sed q̄ritˀ,vſq; ad q̃
q̃titatẽ poſſit peti?Quidã d͞nt de pẽna p̃t peti, q̃ excedit duplũ ſor
tis ꝓmiſſæ.Alij d͞nt,ꝙ pœna q̃ ñ excedit quadruplũ p̃t peti.Alij di
ſtinguũt,& in hoc gl.ꝯſentit,aut pœna ꝓmittitˀ ꝑ noĩa q̃titatis,&
hoc dico,ꝙ p̃t peti pẽna q̃tũcunq;, ſiue excedat,ſiue ñ.Sed certè
hæc diffinitio ñ vr̃ ꝓbabilis,q̄a ſic eẽt ĩponere legẽ verbis,& non
reb.q̃d eẽ ñ p̃t.C.cõia de le.l.2.& de vſu.l.vl.& iõ dico,ꝙ qualis ſit
pẽna ꝓmiſſa,talis petatˀ.Quid rñ.ad ar.pone actionẽ.§.oĩs.Rñ.ibi
loq̄tˀ de pœna ꝯuẽtionali, quæ de volũtate p̃tiũ p̃t taxari mag.vel
parua,cũ q̄libet ſit moderator & arbiter ĩ re ſua.C.mã.l.ĩ re man.
nũc video q̃d iſte §.ſtare ñ p̃t.Nã tu dicis, ꝙ ſi ſtipulor ſic,ꝓmittis
Titio 10.& ſi Titio 10.ñ dederis,ꝓmittis mihi 5.noĩe pẽnæ,& di
cas ꝓmitto,ꝙ poſſũ petere pẽnã q̃tacunq; ſit.licet ꝯ̃ l.d͞t,ꝙ pẽna
ſubiicitˀ obl̃oni pecuniariæ,ñ v;,niſi vſq; ad q̃titatẽ l͞tĩmarũ vſura
rũ:ergo male d͞r, ꝙ petatˀ q̃tacũq; ſit,vñ opponitˀ.ff.de ac.em.&
vẽ.l.Iul. ibidẽ.Ego rñ.ꝑ interẽptionẽ, & dico,ꝙ ĩ caſu hˀ §.ñ eſt
obl̃o pecuniaria.Nã bñ ſcis cũ dico ꝓmittis mihi dare 10. Titio,
ĩter me,& te ñ ẽ ꝯ̃cta obl̃o ſuꝑ pecunia.Nã tu ñ es mihi obl̃atˀ ad
pecuniã,ſ; es mihi obligatˀ ad fcm̃, q̃d eſt,vt des pecuniã Titio.
Sed ſi dixiſſẽ ſic,ꝓmittis mihi dare 10.& tu dices ſic,hic ĩdubitã-
ter eẽt obl̃o pecuniaria.Nã dico,ꝙ ſic ꝓmiſiſti mihi 10.q̄re peto,
vt des mihi 10.Sed ĩ caſu alio ñ ẽ ſic,dicere ſi eſſet efficax,ꝓmiſi-
ſti mihi Titio dare 10.quare peto adĩpleas mihi fcm̃ illud,q̃d eſt
Titio dare 10.hoc ẽ,ĩter me,& ꝓmittẽtẽ nulla obl̃o eſt pecunia-
ria,q̄a mihi ad nullã pecuniã es obligatus.Et ergo hic obl̃o fcĩ,ñ
pecuniæ, & iõ pœna appoſita p̃t peti qualiscũq; ſit.ff.de ac.emp
& ven.l.Luciˀ.& q̄a ĩ p̃miſſo exẽplo ꝓmittis mihi, ꝙ dabis illi pe-
cuniã,ñ ſic in obl̃one,ſed fcm̃.hẽs.ff.de verb.ob.l.hõ liber.§.vl.Si
nõ ꝓmiſiſti mihi,tũc ñ valet pœna appoſita ſi q̃tũ eẽt ĩ modũ vſu
rarũ l͞tĩmũ.Sed pone, ꝙ ĩ ſtipl̃one pœnali, loco pẽnæ ĩſeratˀ fcm̃,
vel ſpẽs,ꝙ erit cũ fuerit ĩſertũ iuxta obl̃onẽ pecuniariã?Quidã di-
xerũt,ꝙ fcm̃ petitˀ q̃tũcunq; ſit,& ſil͞r petetˀ ſpẽs q̃tacunq; ſit.Prĩo
ponas exẽplũ.ꝓmiſiſti mihi 10.& ſi ñ dares mihi 10.ꝓmiſiſti mi-
hi facere domũ noĩe pœnæ, & ita pœna ꝯſiſtit ĩ fcõ.Pone exẽplũ
ſil͞r ĩ ſpẽ.Nã ſi nõ dares illa 10.ꝓmiſiſti mihi noĩe pœnæ equũ , &
ita poena ẽ ĩ ſpẽ.Dixerũt q̄dã hic,ꝙ vtraq; pœna p̃t peti,& ea q̃ in
fcõ,& ea q̃ in ſpẽ, q̃tũcunq; excedat modũ legitimũ vſurarũ.Sed
ego ꝓbo,q̃d ex quo fcm̃ excedat l͞tĩmas vſuras,q̃d nec petẽt qua
tenˀ eſt.ĩ.nec quatenˀ modũ excedat legitimũ.Nã quatenˀ exce-
dit,planũ eſt,ꝙ ĩutilis ſit pẽna.Quo ad hoc ergo dd͞m q̃d excedit,
14 vitiet vtile,q̃d ẽ iuxta modũ legitimũ.†Q̃d cũ ĩutile vitiet vtile ĩ
ĩdiuiduis,vt ff.de ar.l.Pedius.ſed fcã ſunt ĩdiuidua.ff.ad l. Fal.l.30.
& ff.de ver.ob.l.eadẽ.ergo in fcõ illud ĩutile,q̃d excedit,vitiabit il
lud,q̃d eſt vtile,quatenus ñ excedit, cũ ſit vnũ ab alio indiuiduũ,
vt d͞ctm̃ eſt.Quare vtile ꝑ inutile vitiatˀ. Idẽ dico de ſpẽ pẽnẽ noĩe
ꝓmiſſa loco obl̃onis pecuniariæ,ꝙ ſi excedit modũ legitimũ,q̃d
in totũ erit ĩutile,cũ ſpẽs ſit ĩdiuidua:vt ff.de cond.ind.l.ſi nõ ſor-
tem.§.j.ergo rõne p̃dicta vtile vitiabitˀ ꝑ ĩutile. Quid igr̃ dicemus?
Dico fcm̃ pẽnæ noĩe ꝓmiſſum q̃tũcunq; ſit,petitˀ,& q̃d ſi excedit
fcĩ æſtõ l͞tĩmas vſuras,ñ audietˀ.Itẽ dico,ꝙ ſpẽs pẽnæ noĩe ꝓmiſſa
ſi excedit modũ legitimũ vſurarũ cõicabitˀ inter ꝓmiſſorẽ ſtipu-
lãtem eis nõ ꝓ ꝑte qua excedit,ſic ꝓmiſſoris pro parte,q̃ ñ exce-
dit ſic ſtipulãtem,& añ ꝑtem p̃dictã.rñ.ad Brocardicũ,vt in ea rñ-
ſione patebit.Probo p̃dicta,& dico ſic, q̃d ibi excedens eſt inutile
ꝑ legis taxationẽ,vt in caſu nr̃o,pœna appoſita quatenus excedit
modũ taxatũ vſurarũ,eſt inutilis:& ꝑꝑ hoc dico q̃d illud eſt inuti
le excedens legis taxationẽ.Q̃d ſic ꝓbo,ſicuti taxatus eſt modus
legãdi ꝑ l.vt ſ.teneãt legata,vſq; ad dodrãtem,vltra ñ.Pone ergo,
ꝙ taxator legauit ſeruitutes,q̃ ſũt indiuiduæ,tãtas,ꝙ excedũt do-
drãtem,nũq̃d inutile,q̃d excedit legati taxationẽ.ſ.dodrãtẽ, vitia
bit legatũ,quatenˀ eſt iuxta dodrãtem?Et certè ñ, ĩmo legatarius
petens ſeruitutẽ in totũ,& quatenˀ excedũt,& quatenus ñ,ſed tñ
ñ auditˀ,niſi offerat illud ĩ quo excedũt dodrãtem,ſed in parte:Ita
fcm̃ pœnæ noĩe ꝓmiſſum loco obl̃onis pecuniariæ ẽt ſi excedat
taxationẽ l͞tĩmarũ vſurarũ,petetˀ in totũ, ſed tñ ñ audietˀ,niſi offe-
rat ill͞d,in quo excedit modũ legitimũ vſurarũ, ar.per optimũ ad
hoc.ff.de le.2.l.cũ filius.Si vero ſtipl̃o pœnalis eſt ĩ ſpecie dãdi,&
excedat taxationem leuiſſimã,tũc dico cõicabitˀ,probo ſic.Nã ſi-
cut taxatˀ eſt modˀ l͞tĩmus vſurarũ;ita taxatˀ eſt modus legitimus
donõnis,q̄a vltra.300.aureos ñ tenet donõ fcã,niſi cũ ĩſinuatio-
ne.Sed pone,q̃d detˀ ſpecies,q̃ excedit 300.aureos,nũq̃d illud ĩu-
tile,q̃d excedit vitiabit totũ,Certè d͞t lex,ꝙ nõ,ĩmo cõicabitˀ ſpe-
cies,nã pro parte qua excedit ſpẽs domus fortè , pro ea parte erit
donãtis:ꝓ parte verò q̃ nõ excedit, erit donatarij.ſic.n.erit in ca-
ſu nr̃o ꝑ l.C.de don.l.ſancimus.Sequitˀ in lr̃a,niſi tm̃ ſpatiũ,&c.gl.
hic poſita vr̃ ponere d͞riã inter ſpẽs promiſſas,& q̃titates,dicẽs ꝙ
ſi ſit q̃titas promiſſa,tm̃ tp̃s datˀ ꝯdẽnatis in actione ꝑſonali:vbi ve
rò ſpẽs eſt promiſſa nõ datˀ tm̃ tp̃s,&c.ſed tale,ꝙ magis p̃t ĩtelligi,
q̃ alia locutione exprimi.Et ſic vr̃ innuere, ꝙ ꝯdẽnatis in actione
reali ñ detˀ quadrimeſtre tp̃s , eo ꝙ diuerſificat tp̃s in ſpẽ promiſſa
ſoluẽda à tꝑe q̃titatis promiſſæ petendæ, q̃d eſt ꝯ̃ illud ff.de vſur.l.
in fideicõmiſſi.Et ꝑꝑ hoc dico idẽ q̃titatib.pro ſpẽb.promiſſis,di
ſtinguendo tñ,aut tu q̄ris de tꝑe q̃d exigitˀ ad commodũ ꝯ̃hentis.
Et de iſto tꝑe loquuntˀ primæ oppoſitiones in gl.poſitæ,q̃d dabitˀ
tp̃s modicum,q̃d magis p̃t eꝯ̃.ſed ſi p̃t intellectu capi , tunc p̃t ex-
primi cum non ſit difficile exprimere, ex quo in mente captũ eſt.
Rñ.q̃d lex intendit ſic,nam ea , q̃ ſm̃ facti variatione propter ſin-
gularitatem non p͞nt diffiniri per legiſlatorem,ſeu exprimi,iſta ta
lia p͞nt cum intellectu capi à iudice, corã quo de facto veſtitur.Et
hoc eſt,q̃d dicit lex alibi.q̃d iudex cognoſcens de facto melius p̃t
ĩtelligere qual͞r dẽant teſtes examinari,q̃ Iuriſc.poſſit hoc aliqua
l.diffinire.ff.de teſtib.l.3.§.tu magis ſcire. Sic ergo dr̃ ꝙ aliqua p͞nt
intell͞u capi,ſ.à iudice corã quo d͞ hoc ſpãl͞r agitatˀ, q̃ aliqua locu-
tione exprimi à Iuriſc.g͞nali. Sc͞da diffinitio , Alij d͞nt, q̃d cũ iſtud
tp̃s nõ ſit l.diffinitũ,ẽ arbitrio iudicis relinquẽdũ, q̃d ĩtellige,ſi iu
dex poſſet arbitrari,an p̃teritũ ſit tp̃s, vl̃ ñ à quo mora inducitˀ,nõ
ãt ĩtelligas, q̃d ſit ĩ arbitrio iudicis de tꝑe indulgẽdo ad morã ꝯ̃hẽ
dã:q̄a hoc eſſe non p̃t:aut tu q̄ris de tꝑe p̃finito à iudice ſolutioni:
Et illud eſt quatuor menſiũ , & de hoc vidiſtis ſ̃. de verb.ob.§.j.q̄a
nedũ principales perſonæ verbis obligantˀ,ĩmo intercedẽtes pro
eis.ſ.fideiuſſores,iõ merito ſub tractatu de ver.ob. de his ponit.&
no.

ADDITIO.

a Præſumitur interueniſſe.Adde Bart.in l.ſciendũ.ff.de ver.ob.vbi ẽt declarat
q̃ ſit ſolẽnitas intrinſeca , & q̃ extrinſeca.Et nũq̃d ſolẽnitas extrinſeca p̃ſu-
matˀ,vide d. Iaſ.in d.l.ſciẽdũ.ver. iuxta p̃dictas op.vbi ponit r͞la negatiua,q̃
limitat 11.no.modis,& q̃d de ſolẽnitate intrinſeca, nũq̃d p̃ſumatˀ.vide eun-
dem Iaſ.ver.Sc͞da r͞la,vbi facit r͞lam affirmatiuã:quam ẽt limitat 5.no.mod.

no. ꝙ fideiussores, iō qnq; ꝯfirmationes locant, vt in auth. e. §. & non solū. qnque ſm actio. vt ff. de euic. l. illud. Item no. ꝙ dr̄ ĩ. §. 1. vbi dr̄, non refert interueniant fideiussores nāli, vel ciuili oblig. Nam in vtroq; obligātur fideiussores, licet diuersimodè: quia in ciuili eandē habet obl'onem fideiussor quā reus, vt C. de non nu. pec. l. fi. in fi. sed in nāli non, sed obligat cū effectu, vt ff. de fideiuss. l. obligari. §. fi. & de iureiur. l. fi. & est rō diuersitatis ſm quosdam: quia ciuile debitum nō pōt constitui, sed nāle sic, vt ff. de consti. pec. l. j. in fi. & l. 3. ꝙ non placet. Ideo dic aliud in ciuili obl'one, qa ex empto, vt ff. de ac. em. l. 2. & est rō quare in ciuili magis compe tit actio quam in nāli: quia ius ciuile magis propriæ quàm alienę prouidit, ex quo sunt proditæ actiones secundum gl. Iac. contra

De fideiussoribus. Rub.

1 *Fideiussores solent in contractibus adhiberi, & quare.*

1 Ro eo. † Et est sciendū, ꝙ in ꝯtib. iō adhibentur fideiussores, vt hic: quia interest creditorum plures hr̄e obligatos. ff. de liberatione legata. l. 4. Sequit lr̄a, fideiussor non solū ipse obligatus pmanet, sed ēt hr̄dem suū obligatū reliqt. Sed qd si pr̄ fideiussor in actione q̄ est ex maleficio, nunqd hr̄dem obligatū reliquit? Gl. dicit, ꝙ non. Sed tu distingue, aut principalis obl'o est sublata morte pr̄is eiusdē fideiussoris: & in eo casu non reliquit obligatum hr̄dem: aut obl'o principalis non tollit morte, & tunc accessoria, & sic loquuntur iura allegata in gl. ff. si quis cau. l. si eum. Sequitur in lr̄a.

§. Singuli in solidum tenetur. Tñ vt hic sequtur cōmodum diuisionis. sed gl. q̄rit, si vnus soluat solidū, nunqd poterit repetere, saltē quo ad partē, pro qua poterit petere diuisionē? Ego rñ. & dico, ꝙ non, qa dixit l. ꝙ fideiussor. l. si testm̄. §. j. Item quærit glo. an illa exceptio sit dilatoria, an peremptoria. Nec obst. lr̄a hic posita, quę dt eam litis ꝯtestōnis tpe opponi. Circa hoc tñ. s. quo tpe opponi possit, fuit triplex opin. Quidā dixerunt, ꝙ ēt post sñiam pōt opponi ista excep. ff. de fideius. l. si fideiussores. §. fi. Sed certè lex illa non facit ad propositū, nā loquit in bñficio cessionis, qd pōt peti post sñiam. & est rō, qa per ipsius petitionē non retractatur, nec in toto, nec in parte: hic nos loquimur de bñficio diuisionis, ꝙ si peteret post sñiam, retractaretur saltē sñia pro parte eius.

De literarum obligationibus. Rub.

Obligatio literarum, vnde dicatur, & an literæ sint de eius substantia.
Et quibus literis habeat fieri, an publicis, an priuatis.
2 *Obligatio literarum super qua causa habeat fieri.*
3 *Exceptio non numeratæ pecuniæ quando non competat.*
4 *Obligatio literarum quibus modis habeat fieri.*
5 *Obligatio ciuilis quomodo nascatur post confessionem in scriptis factam.*
6 *Ex sola ciuili obligatione, an possit agi cū effectu, vt in literarum obligatione.*
7 *Ex ista obligatione literarum, quæ actio nascatur.*
8 *Libellus qualiter debeat concipi in obligatione literarum.*
9 *Stipulatio contrahitur per quæcunque verba, dummodo habilia.*
10 *Instrumento fides adhibetur donec probetur contrarium per aduersarium.*
11 *Titulus iste, si testator scribat in testamento Confiteor me debere Titio decem, ex causa mutui. Nunquid habebit locum, vt hæres obligetur ante biennium tantum ciuiliter, sed post biennium obligetur cum effectu.*

Lim scriptura, &c. In isto tit. q magis est fama, q̄ re difficilis, licet ēt à plurib. difficilis reputet, dubitātib. qd sup eam mām dēant tenere, & hoc iō per notatores minus plenè, & rl'a ordine irregulari tradita est. Verumtñ si qs aduertat circa ea, q̄ dicā de hac mā, & ēt ordine obseruato, br̄ & facilè poterit intelligere, qd circa eā pdicetur erroris, qd veritatis. Sunt igit plura in hac mā prosequenda, qa primò videndū est quare dicat lr̄arum obl'o. Scdò quib. literis fieri debeat. Tertiò, super qua cā fieri debeat lr̄arum obl'o. Quartò quib. mod. fiat. Quintò, qñ nascitur obl'o. Sextò, quæ actio nascit ex hmōi obl'one, & de ipsius nā. Septimò, qualiter in ea format libellus. Octauò subiiciā quasdam opi. Nonò proponā quasdā qōnes ad istā mām pertinētes.
1 Decimò, & vltimò indissolubile quoddam adiungā. † Videamus igit de singulis per ordinē. Et primò quare dr̄ hæc lr̄arum obl'o. Certè iō, qa lr̄is ꝯhitur. Ad hoc. n. ꝙ substantiā capiat, lr̄æ dn̄t interuenire. ĩ. e. §. planè. vbi dicit. Si quis dēre se scripserit &c. & vbi scriptura dirigere. Verum quidā dn̄t nō ex ipsis lr̄is nascit obl'o, sed ex ordine, & intell'u, percipitur ex ipsis, vt ff. de act. & obl. l. nō figura. Sed hoc falsum putat dn̄s Azo. dicit. n. verū operari lr̄as, & figuratiuā orōnem, ob. l. præall. qa qd ibi dt, non figura, subaudiendū sola. si n. diceremus, qd ex sola figura orōnis obligat verbo, falsum est. Itē in hac obligot lr̄is, & ex intellectu, qd ex eis pcipitur: qa qd in stipl'one facit lex, non figuratiuè facit scriptura in obl'one ista, vt apertè dicit lex, nō figura. Viso de primo, de scdo videamus, quib. literis hēt fieri, an publicis, an priuatis. Dico, ꝙ vtriusq; pōt fieri, nam de priuatis cōstat hic, vbi dt, si qs debere se scripserit &c. talib. n. lr̄is quas scribit ꝯ se aliquis bñ statur. vt s. tit. proxi. §. nec ob. C. de fid. instr. l. ꝯparationes. vbi credit instrō priuatæ psonæ quo alius obligat q̄ scribēs. Si. n. scribens obligaret, & tūc bñ crederet ꝯ scribentē, vt ff. de pig. l. fideiussor. §. j. hoc intellige sanè, ꝙ credatur instrō priuato. s. si ille qui scripserit illud ꝯ se hoc ꝯfiteatur scripsisse. Si. n. negaret, non crederet illi instrō, nisi hr̄et subscriptionē triū testiū, qui testes hoc dn̄t, hoc improbaret, ꝙ nullū instrm̄ fuit fcm̄ corā testib. quorū subscriptiones sunt in illo instrō, vt in auth. de fide inst. §. & si qs. & §. si tñ. §. si qs. qñ aliàs tali instrō minime crederet. Itē de publico ꝯstat, ꝙ in eo facta ꝯfessio pīudicat: qa si credit priuato instrō, magis publico, vt ĩ. tit. 2. §. itē verborū obligatio. & §. scriptū. & C. de ꝯhen. & cōmit. stip. optimā. & de prob. cū precib. Superfluū est n. priuatū testimoniū quærere, vbi est publicū instrm̄, vt C. de dona. l. in dona
2 tionib. † Nunc restat videre de tertio. s. super qua cā habeat fieri hæc obl'o. Et quidē super mutuo dico, non facto sed faciendo: vt hic dr̄. Si n. factū esset, vt qa pecunia data esset, tūc non hr̄et locū, ꝙ hic dr̄, ꝙ stipl'o non interuenerit, vt dr̄ ibi, cessante &c. si enim intercessisset stipulatio, qa aliquis cōfiteat dēre ex cā mutui, quæ
3 promitto me per stipulationē redditurū, ꝙ † non habet locū, ꝙ hic dr̄, ꝙ non dat ei qui sic fuerit cōfessus exceptio non numeratæ pecuniæ, effectus huius l. ad hoc hr̄et locū: qa daret exceptio in factū, vt C. de non nu. pe. l. cum vltra. Et bñ dico, ꝙ in cā mutui bñ habeat locū: qa si ex aliqua cā quis ꝯfiteatur. statim sibi pīudicat, & si in scriptis ꝯfessio facta fuerit, nō admitteret volens probare ꝯtrium, nisi p instrā probet, vt C. de non nu. pec. l. gn̄aliter. Si aūt ſm scriptū, tūc ēt per testes: qa nihil tam nāle est, &c. ait ff. de reg. iur. l. nihil. Quod intellige, nisi ex cā dotis ꝯfiteretur. tunc. n. nō pīudicat sibi maritus statim ꝯfitendo dotē sibi fuisse numeratam, qñ nō fuit: qa pōt opponere exceptionē non numeratæ dotis, si durauit vltra bienniū, minus tñ decēnio: tunc intra tres mēses à tpe diuortij numerādos post decennium aūt si durat, nunq̄ postea auditur, vt C. de dot. cau. non nu. l. fi. & auth. ꝙ locū. Et est rō quare in mutuo, & in dote statim nō sibi præiudicatur, in aliis aūt reb. qa in his duab. cāis sæpissimè, ac frequentissimè, & quotidie fiunt ꝯfessiones anteq̄ pecunia mutuet. Nam quotidie debitor indigens pecunia accedit ad fœneratorē, dicit creditor, ego non habeo pecuniā præ manib. Sed faciamus instrm̄, & cras venietis ad me, & ego mutuabo vobis. Sil'r maritus cū accipit vxorem, & dt ei mulier, Bone marite faciatis mihi instrm̄ dotis, & bñ numerabo tibi. Maritus volēs gratificari vxori facit instrm̄, postea creditor nō numerat, vl' vxor, vel debitor, volūt opponere exceptionē, ꝙ pecunia non fuerit numerata. Certè nō bñ possent: sed in aliis casib. non ꝯtingit ita sæpe, ꝙ aliquis ꝯfitetur se teneri cā depositi, ꝯmodati, emptionis añ ꝯctum, hoc non ita frequenter accidit, & iō de his nō curauerūt legislatores. Nam ad ea quæ frequenter, &c. ff. de le. nam ad ea, & in auth. vt ma. cre. & de. §. ꝙ non. ff. de re. iu. ea q̄. Item in his q̄ frequētius fiūt, maius periculū imminet, & iō magis fuit cōsulendum, vt ff. de carb. edic. l. j. §. & si
4 quis. † Videamus de quarto, qui. mo. hēat fieri iste ꝯctus. Et qdē sup hoc variæ sunt doctorū opi. Nā do. Io. & Azo, ꝙ p verba tm̄ futuri tpis fiat sic, Scribo, me soluturū 10. ex cā mutui, & inducūt ꝓ se legē, quæ apertè hoc vr̄ dicere C. de post. l. si sub spē. Itē si cōcipit stipl'o p verba futuri tpis tm̄. ff. de verb. ob. l. stipl'onum. §. stipulatio. Item faciūt pro eis: qa in scribēdo ꝯfiteor me debere nisi scriberet soluturū nō prodesset aliqd, vñ vr̄ lex imposita verbis, & non reb. ꝙ esse non dēt, vt C. cōia de leg. l. 2. ad fi. & ĩ. e. §. planè. qa qd ibi dicit dēre se, scripserit, & soluturū (subaudiunt) sil'r scripserit. Ego aūt puto per verba pn̄tis tpis, & pteriti, fieri debere, vt ĩ. planè de verbis pteriti tpis, & cōfiteor accepisse 10. mutuo, vel mihi numerata esse, vt C. de epi. aud. si pn̄s. Facit & ꝓ me. C. de nō nu. pe. l. in ꝯtib. in prin. & §. fi. nō ob. l. illa stipl'onum, qa secus est in stipl'one ista, q̄ illa. In multis aūt differūt inter se. Non obst. (vt dn̄t) qd vr̄ imposita lex, verbis, & nō reb. Si. n. promitteret qs soluturū, vel ēt redditurū: qa ēt si sint verba pn̄tis tpis, vel præteriti, tñ, illud tñ intell'r sup quo dēat illud, ꝙ ꝯfessus est nā mutui, vt tacitè hic videat agi, vt reddat, licet non dicat expressè. ff. si cer. pet. l. cū qd mutuū. cū nō fiat nisi in cā mutui, vt pdixi, merito illud vr̄ agi tacitè, & tacitè subiiciunt verba futuri tpis, vñ nō obst. d. lex, si sub spē, qa ibi ita fuit de facto, vel ibi non prohibuit quin p verba pn̄tis tpis, vel pteriti fieri non posset. Sed certè licet ita posset rn̄deri ad l. allegatā per d. Io. tñ non pt hic probare, ꝙ p verba futuri tpis non posset fieri, vñ posset dici, ꝙ ēt per verba futuri tpis posset fieri, vt d. l. si sub spē. Item per verba futuri tpis, vt d. l. ĩ. eo.
5 §. planè. † Sequit videre de quinto, qūo nascitur post ꝯfessionem in scriptis factā obl'o ciuilis. Quod sic probat nam. ĩ. biennium, tpe scripturæ factæ datur exceptio non nu. pec. ꝯfitenti. §. e. l. planè. & C. de nō nu. pe. l. in ꝯtib. Sed si datur exceptio, ergo & creditor hēbit actionem, cum exceptio sit actionis exclusio, vt ff. de excep. l. 2. in princi. Sed si creditor habet actionem, ergo nata fuit obl'o, qa aliter ñ posset nasci actio, cū eius mr̄ sit obl'o. vñ in rē ū potuit nasci. ff. d proc. l. 13. §. ea. obl'o. Et dico cā ciuilē eē solā sine

nāli, nec hēt effectū añ bienniū, vt puta cū possit obiici exceptio
non nu. pec. vt p̄dixi, & ēt exceptio doli, vt C. de non nu. pe. l. si ex
cautione. Nā vbicunq; alia locū hēt, vt ff. de doli exceptio. & tūc
īcipit hr̄e efficaciā illa obl'o, & tūc dr̄ obligatus ille, q̄ scripsit scri
pturā sine lr̄is. ̄j. eo. §. Et dn̄t, qđ post bienniū nata est ciuilis, quia
ꝯctus est ille de iure ciuili, sicut & stipl'o, vt ff. de act. §. de constit.
nec est hic aliqua pars talis cōsensus quo inducebat̄ obl'o nālis,
cū ip se stat p̄ biennium, qđ nō opponit exceptionē ipse vr̄ obl'o-
ni ꝯse ntire: vñ ex tali ꝯsensu dn̄t nasci nālem obl'onem: qa p̄ con
sensum nālis nascitur, vt dn̄t ff. de pact. l. j, quæ nālis adiungitur ci
uili, q̄ uæ non fuerat ante bienniū nata, & ita ex ea pōt agi cū effe-
ctu. Similiter dn̄t ipsi in eo, q̄ condēnatus est: qa tunc nascitur ci-
uilis obligatio cū inducatur sic, vt ff. de orig. iur. l. 2. §. hæc disputa
tio. Sed p̄ost modū cum acquiescit tali sn̄iæ dn̄t per talem cōsen-
sum nasci nālem: quia adiūgitur illi ciuili, q̄ primo est firmata ex
sn̄iā, & tunc datur ei qui obtinuit actionē in factum circa condē
natū, vt C. de iurei. l. latori. Vnde dn̄t illi, ex illa ciuili obl'one nun-
quid p̄ osset agi, nec est mirū si istis casib. actus ciuilis. ̄j. de act. §. de
ꝯstituta. s̄. de ver. ob. in prin. Et hoc dūt quidā dn̄m† Azo. dixisse,
sed certè ipsi imponunt sibi rabiē: qa ipse bn̄ fatet̄ hoc, qđ ex sola
ciuili possit agi cū effectu, vt in lr̄arum obligat. post biennium, vt
in actione in fcm̄ inducat̄ vinculū nāle, vt puta cū nullus ꝯsensus
interuenit, cū iudicium sp̄ reddit̄ in inuitū. ff. de ver. obl. l. inter sti
pulantē. §. j. item no. iuxta obli. venire non dr̄ iudiciū nāle, immo
ex sola agit̄ ciuili cum effectu, & erit sp̄āle sic in actione in fcm̄, vt
exce. iudi. vt p̄dixi. si. n. diceremus īduci solo respectu t̄pis nālem,
iam diceremus t̄ps esse modū inducendæ obl'onis, qđ non est vē
rum, vt ff. de ac. & obl. l. obl'onum fere. §. planè. facilius. n. hoc ad-
mittendū, nec vt per t̄ps tolleret̄ obl'o q̄ induceret̄: qa f̄m rl'am fa
uorabiliores sunt proximiores, vt ff. de ac. & obl. l. Arrianus. Nec
obst. qđ dr̄, stipl'o est actus ciuilis, & tunc hēt vtrunq; vinculū: qa
hic interuenit expressum pactum, quod parit naturalem, vt ff. de
7 sol. l. in his. §. Imperator. ¶† Superest, vt de sexto articulo videa-
a mus. q̄. s. actio ex ista oblig.[a] nascit̄, qđ nascit̄, ex ꝯdictione ex l. il-
la. C. de non nu. pe. l. in ꝯctib. Nā per illā l. fuit primò inuenta hæc
obl'o, vt patet ̄j. e. ibi, p̄ ꝯstōnem, &c. Vñ cū nō sit cautū quo gn̄e
actionis agat̄, agendū est ꝯdictione ex l. ff. de cōdict. ex l. illa ex cu-
ius actionis nā; qa non hr̄ in numero. ̄j. de ac. sed in arbore Azo-
nis, vc3 in aliquo loco in isto vo. posset tractari cōpetentius eius
nā, iō de ea videamus, & vtrū p̄toria, vel ciuilis, & certè ciuilis est,
vt patet, qa iure ciuili introducta est, vt sæpè dixi. Itē in p̄sona nō
iure talis mista: quia oēs condōnes personales, vt ̄j. de actio. §. ap-
pellamus. Item non p̄secutoria non pœnalis aut mista, nā prose-
quit̄ illud, qđ scripserit se dr̄e, vt ̄j. eo. §. itē in simplū ꝯpetit, nō ad
triplum, vt patet ̄j. eo. Itē stricti iuris, non bonæ fidei, qa non inue
nitur inter bonæfi. actio. vt ̄j. de ac. §. actionū. Itē perpetua, qa p̄so
nalis, vt C. de ꝯsti. pe. l. 2. Itē hr̄di, & in hr̄dem dat̄, vt C. de non nu.
pe. inter. Itē non infamat: qa in ꝯdōnib. cessat infamia. vt ff. de act.
& ob. l. cessat. Itē directa: qa dat̄ ex verbis legis, vt C. de nō nu. pec.
l. in ꝯctib. Itē singularis est, nō vl'is, vt ̄j. e. §. patet. Non. n. pro vni-
uerso dat̄ sicut & petitio hr̄ditatis, & q̄dā aliæ. Itē simplex est, non
duplex, nō. n. inuenit̄ in ea vterq; actor, vterq; reus, sicut est in du
8 plicib. iudiciis. ¶† Nunc restat videre de septimo, qual'r ꝯcipiat̄ li
bellus in ista actione, & ꝙ sic pōt formari dico. Ego talis ago ꝯ ta
lem. qđ ipse se scripsit mihi reddere, & ad hoc propono ꝯdō. rei.
l. in ꝯctib. & qđ ita nō ꝯcipiat̄ libellus probat̄. ̄j. eo. §. j. & ita posset
fieri. dico, ꝯ talē, qđ ipse confessus fuit in instr̄o, qđ ipse manu sua
scripsit à me decem mutuo recepisse, vñ &c. Et ad hoc propono
ꝯdō. &c. Hoc. n. satis probatur, vt C. e. l. in ꝯctib. in prin. Sequitur
videre de octauo articulo. s. vt opponamus ꝯ talem libellū, & cir-
ca talem mām̄, totam mām̄, & primo obiicio, & vr̄, ꝙ libellus ille
stare non possit. Nam aut ex mutuata pecunia agit, & non hēt lo-
cum hæc actio, immo certi condictio ex mutuo, vt s̄. quib. mod.
ꝯhi. obl. in prin. Si aūt nō fuit mutuata pecunia, ita scripsisse dr̄e,
vel ita scripsit se debere agere, est certi ꝯdō ex stipl'one. Vt puta
cum non interuenerint verba intellectui ꝯhentium consona, qđ
sufficit hic in stipulationib. vt. s̄ de verb. ob. Non ergo hēt locum
hæc actio, quia tunc demū hæc actio locum hēt, qñ fuit numera
ta, hic interuenit stipl'o, vt ̄j. §. j. Nec obst. quia de stip. obiicit: quia
9 † stipl'o ꝯhitur per quæcunq; verba, & sp̄āliter per ea, q̄ sunt aliis
ꝯct b. deputata. Vñ si ꝯstituo me tibi soluturum decē, q̄ tibi debet
Titius, non p̄p hoc videor per stipl'onem promisisse actione de
ꝯstituta, quę pōt fieri inter absentes, & inter p̄n̄tes, vt ff. de consti.
pec. l. qđ aūt. §. fi. & l. j. immo opp. & vr̄, ꝙ nunquā possit agi hac
actione, nam dicit necessariæ sunt literæ in obl'one. Si ergo iniu-
ste ꝯfiteatur quis se a me recepisse 10. ex cā mutui. statim possum
agere cū effectu certi ꝯdōne ex mutuo, qa oīa præsumunt̄ solen-
niter acta. vt s̄. eo. tit. §. 1. & s̄. tit. 2. §. & scriptū. & si reus neget nu-
10 meratā sibi fuisse, probo per instr̄a † quia instr̄o creditur, donec
probetur ꝯrium per aduersariū, vt dixi s̄. tit. 2. §. verborū. Vñ non
agam ex ꝯfessione, sed cā quā inserit. s. mutui, quę cā per se proba
tur, vt C. de non nu. pe. l. gn̄aliter. ff. de pub. in fi. Ad hoc secundo
rñ. l. allegat. q̄ dicunt statim fieri præiudiciū confitenti se debere
aliqđ ex cā, quia debent oīa præsumi solenniter acta. Et quæ dn̄t
stari sacr̄o prima facie loquūtur, qñ confessio fuit facta ex causa
aliqua mutui, vel dotis. in quib. confessio fuit numerata, sed aliis
casibus locum hn̄t, quod oppositio, & est rō quare secus in istis
duobus casib. s. in mutuo, & in dote, & secus in aliis ꝯctib. vt s̄. di-
xi. Vel posset ad solutionē ꝯriorum distingui, aut creditor agit añ
biennium, & tūc indistinctè hēt probare creditor pecuniā fuisse
numeratam: quia ēt nemo creditori pōt opponere exceptio. nō
nu. pec. ̄j. biennium, vt ̄j. §. fin. Si aūt agat post biennium, aut agit
ex numeratione dicens, peto à te decem, quæ tibi tradidi ex mu-
tuō, & tunc numerationē per ꝯfessionem per taciturnitatē bien-
nij roboratam probabo. Si aūt ex sola scriptura, qa dico ago ꝯ te:
quia scripsisti te mihi debere 10. ex cā mutui, quæ peto mihi red-
di, & ad hoc probo. &c. tunc non allegat numerationē aliquam
hic non præsumit̄ numerasse, nam in certis non est locus ꝯiectu-
ris. ff. de verb. ob. l. continuus. §. cum ita. & tunc ideo erit ꝯdēnan-
dus, non qa non numerauit, sed qa scripsit sic se dēre recuperare.
¶ Sequitur videre de nono nr̄æ mæ, s. quare de quibusdā. & pri-
mò quæro qđ iuris si q̄s ꝯfiteatur se mihi dr̄e 10. ex cā mutui co-
ram testib. non aūt in instr̄o an nascat̄ obl'o, & tūc hēat locū effe-
ctus huius actionis. Et certè vr̄, ꝙ non hoc, qa dicit scripsi. Itē scri
ptura obligat, vt ̄j. e. §. q̄uo. ergo p̄t obligare scriptura, vbi scriptu
ra non interuenit, vt C. e. l. in ꝯctib. Econtra vr̄, ꝙ hēat locū: qa in
litib. exercendis, & de rei ven. iudicia. C. de pact. l. pactum. ergo ex
tali ꝯfessione dēt nasci obl'o, sicut qñ in lr̄is cōfitetur, & in dubio
de rigore iuris non vr̄, ꝙ aliqua nascatur obl'o, cū necessariæ sint
lr̄æ, vt prædixi, verumtñ de æquitate posset dici dari vtilis ꝯdictio
ex. l. in contractib. licet verba deficiant, sed mens videatur oñdi,
vt pote eandē, vbi obtineant in scīa, & testes, vt prædixi. & si reus
sustinere contrarium ri'e velit, vt iam dixi: quia aliqñ maioris au-
thoritatis instr̄a, quam testes sunt. & iste sit vnus de illis casib. qui
11 no. in d. l. C. ad l. Fal. † Itē nunc quero, qđ si testōr scribat in testō,
confiteor me debere Titio 10. ex causa mutui, nunquid hēbit lo
cum titulus iste, vt hæres obligetur, añ bienniū tm̄ ciuil'r, vt hēat
exceptionē non nu. pe. sed post bienniū obligetur cū effectu: Rn̄
deo, & distinguo, quia ꝯfitetur testōr se dr̄e nō capaci, & tunc nō
valet: qa præsumit̄ in fraudem fcm̄, vt ff. de prob. qui testm̄. Si aūt
ꝯfitetur se dr̄e capaci, aut iurauit, & tunc perinde est ac si in verita
te esset, & tunc adita hr̄ditate pōt hr̄s ꝯueniri, ac si in veritate mu
tuum esset factum, vt ff. de leg. 3. l. cum quis decedens. Si aūt non
iurauit, tunc nō debetur tanquam ex causa ꝯfessus est testōr, sed
tanq̄ legatum sic. ff. de le. 2. Lucius Titius. §. quisquis. Et hæc vera
sunt, qñ ita duo se sciant hr̄des mei, & sciant oīno me debere tali
ex cā tali, vt ꝯtinetur in tali instr̄o, ꝙ hēt. Vel dic ꝯfiteor me debe-
re 10. vxori meæ, vt in instr̄o ꝯtinetur: tunc. n. nō debetur, nec vt
debitū, nec vt legatū, nisi ostendat̄ instr̄m, vt C. de fal. cau adiecta
le. l. si non designata, & l. fi. Decimò, & vlt. formo vnum dissolubi
le, pōt aliquis dicere ꝓmisit mihi talis 10. per stipl'onem sp̄e futu
rę numerationis, fortè qa ita dixit, promitto tibi p̄ stipl'onem me
tibi 10. soluturum ex cā mutui. quæ me cōfiteor à te recepisse, ex
eo q̄ro, an sit obligatus ciuil'r tm̄, an ciuil'r, & nāliter. Quodcūq;
dicas, duco te ad inconueniēs. nam si dicas ciuil'r tm̄ probo hic.
Nam stipl'o est de iure ciuili, vñ patet in ea esse vinculū nāle, pro-
bo. Nam stipl'o hēt p̄ctm̄, & ꝯsensum in se exp̄ssum, al'r non valet
stipl'o. s̄. de ver. ob. §. sed hæc solēnia verba, ergo p̄ id p̄ctm̄, vel cō
sensum induceret̄ nālis. ff. de pęnis. l. j. ff. de sol. l. in his. §. Imperator.
Est ergo hic vtrunq; vinculū. Si aūt hic ꝯsensus ꝓbo esse falsum
inconueniēs. Nā si est hic vinculū nāle, ergo si soluit̄ per errorē,
nō repetet impediente nāli cā, vt C. de iur. & fact. ign. l. cū quis. C.
ad l. Fal. l. error. ff. de cond. ind. l. Iuli. sed qđ reputat probō nō hēt
ꝯdōnem sine cā ad ꝯdicendum liberationē, vt C. de nō nu. pe. l. si
qñ. vñ duplex hēt auxiliū. s. ꝯdicere per liberationem, & ꝯdōnem
sine cā, & repetere per ꝯdōnem in d. l. j. ff. de cōd. ind. si ergo repe-
tit, non esset nāl'r obligatus, qa tunc nō repeteret, vt p̄dixi. Dico
qđ vtroq; mō est obligatus, & nō repetit sol'onem p̄ ignorātiam
iuris, nō iō qa hic sit nāle vinculū, sed qa tutus erat exceptiōe fa-
uorabili, & nō odiosa ī fcm̄ exceptione, vt C. de nō nu. pe. l. cū vl-
tra. ff. de ꝯdi. ind. q̄ exceptionem. sed obiicit hæc sol'o, ñ valer, qđ
tutus odiosa, s. exceptiōe doli, q̄ ꝯcurrit cū illa in factum, vt C. de
cond. ind. l. 3. ergo non habet posse repetere, vt d. l. qui exceptio.
Ad hoc rn̄d. prædicta sol'o bona est, nec ob. quod obiicis, quia ad
hoc non est rl'are qui exceptione tutus est odiosa non repetet si
soluat p̄ errorē iuris. Si. n. p̄ errorem facti solueret ēt odiosa exce.
tut⁹ repetat, vt ff. ad Mac. l. fi. Vel dicatis al'r, & verius. qñ est exce-
ptio odiosa, & specialis, tunc habet locum, vt solutum per igno-
rantiam iuris repetatur, & sic loquitur lex illa, qui exceptionē. Si
autē sit odiosa, & gn̄alis, vt exceptio doli, tunc exceptio indebiti
com.

ADDITIO.

a Ex ista obligatione. Et quod ex obligatione literarū non agitur condictio-
ne ex l. sed actione ex literis, secundum Bar. in l. 1. ff. de condictio[n]e ex l.

cõpeteret ĩ aliquo casu, cũ vbicũq; alia exceptio cõpetit, hẽt ẽt locũ hæc exceptio, vt ff. de exceptione doli. l. ius gñal'r. Sed certè licet non impediatur repetere pp hoc, ꝙ sit odiosa, ĩpedit̃ pp aliã cãm, s. qđ erat tut⁹ p exceptionẽ spãlẽ, vt in pdicta l. cũ vltra. C. de nõ nu. pe. sed solũ p actionẽ ex rõne nõ repeteret. ff. de ꝯdi. inde. si in diẽ. Ad hoc rñdeo, & dico, ꝙ est speciale, ꝙ ille qui tutus est exceptione tpali repetat solutũ p iuris ignorãtiã. Vñ dicatis, & veri⁹ ꝙ licet sit tut⁹ exceptione tpali, nõ nu. pec. tñ doli exce. quæ ppetua est, habebat, ẽt ꝯdi. sine cã ad ꝯdicẽdũ liberationẽ, vt C. de nõ nu. pec. l. si qñ. Quæ ꝯditio ppetua est vsq; ad x. annos. vñ cũ hr̃et bñficiũ ppetuũ, merito repetit. ff. de ꝯd. id. l. q exceptionẽ, ĩ prĩ. Itẽ firmo aliud, ex cui⁹ solutione pẽdet mã nr̃a. Cõfessus fui ĩ instr̃o spe futuræ numerationis me debere tibi x. ex cã mutui, post elapsum est biẽniũ agis ꝯ me ꝯdõne ex illa C. de nõ nu. pe. l. in ꝯtib. deuẽtũ est ad qõnes, pono ita pecuniã, q̃ à me petis mihi nõ fuisse numeratã, tñ non vis rñdere. Mõ q̃ro, an debeas cogi p iudicẽ? Qdcũq; dicas, sequitur inconueniens. Si aũt dicas te nõ cogi rñdere, falsum est. certum. n. est añ biẽniũ, ꝙ creditor cogit̃ probare numeratã post biẽniũ. si vult debitor absolui, debet probare non fuisse numeratam, vt C. de non nu. pe. l. si ex cautione, vñ cũ necesse habeã pbare ego creditor, ergo dẽt rñdere meis põnib. vt sic p ꝯfessionẽ suã possim probare. Et hoc expsse pbat̃ in auth. de his q ingred. ad ap. §. si. co. v. Itẽ iudicis offiñ sup hoc versat̃, vt illicitæ exactiões ñ fiãt ergo ꝯpelleret̃, tũc nõ exigere, qa illicitè faceret, vt ff. de of. pſi. l. illici. ĩ prĩ. & qa iura nãlia, ff. de re iu. l. iuris nãæ. & de cond. ind. l. nã nãlia. In hac sñia fuit dñs meus. ita nõ. notatur, seu glossatur ĩ hoc tit. sup gl. obligetur. Sed certe si hoc teneatur seqt̃ absurdũ, ꝙ nũquã poterit agi ex isto articulo, & ex illa l. in ꝯtibus. Et ideo etiã hoc sequit̃ absurdũ. Pone, ꝙ rñdeat, ſm qđ tu dicis, aut rñdeat se numerasse ergo deierat. Quod hic suppono quod nõ numerauit. & sic hoc casu l. Nam periuria debent puniri, vt C. de iud. l. 2. in fin. Aut rñdet se non numerasse, tunc dico, dolo facis, quia vis locupletari cum aliena iactura, & deinde, vt dictum est & secundum viam istam quicquid dr̃ hic, & C. de non nu. pe. nihil valet: quia l. solũmõ verbis, & nõ reb. ĩposita vr̃, ꝙ eẽ non debet, vt C. cõia de lega. l. 2. in fin. expedict. n. obl'onẽ potius nõ hr̃e, quam hr̃e malam. allegãt, qui quotidie dicunt in obligatione literarum ex sola l. agi cum effectu. Bar. legum Doct.

De emptione, & venditione. Rub.

1 *Pœnitentiæ, quando sit locus in contractu venditionis.*

2 *Arrhæ duplicatæ qua actione petantur. Et qui egit ad arrhas duplicatas, an postea aget ad interesse.*

3 *Venditor, an teneatur præcisè rem tradere, vel liberetur præstando interesse.*

4 *Interesse, an succedat loco rei.*

5 *Emptio, an possit conferri in alterius cõtrahentis arbitrium, & quãdo, & quo modo intelligatur.*

Mptio, & venditio, &c. In his aũtẽ, quę scriptura. Sed quõ fuerit cum scriptuta? 1 † Ioã. dicit, ꝙ tunc qñ ꝯhẽtes dixerũt, qđ nõ teneat facta venditio, nisi fcã ĩ scriptis, al's si ñ fuerat ita dcm̃, solo ꝯsẽsu ꝯhitur Placẽ. dicit, ꝙ sufficit ꝙ p alterũ fuerit dcm̃ de cõficiẽda scriptura super contractu, qa tunc ante confectionẽ scripturę licitũ est pœnitere, cũ aũ nõ sit pfecta venditio: licet non fuerit dictũ, ꝙ aliter nõ valeat vendõ &c. sine scriptura, aliter nõ valeret. Quare non dicimus hãc obligationẽ lr̃arũ. gl. dicit, ꝙ aliud nomẽ hẽt hic, vt venditio, ideo quia nil' hoc in mutuo hoc nomen non est verum fuisse numeratũ, qa tunc agit̃ ex mutuo: qa cessat̃ ꝯcta obligatio sed hoc nihil est quia ẽt si verũ esset fuisse numeratũ, nihilomin⁹ ageretur ex obligatione lr̃arũ, si lr̃æ cõtinẽt formam obligatoriã vnde intelligo hic, qđ lr̃æ contineant cõfessionẽ, q̃ facit ad solu-
2 tionem, vt s. de lr̃a. obl'o. † Gl. quærit, qua actione ageretur ad duplicatas arrhas. glo. dicit, ꝙ ꝯdictione ex l. hoc tus. Vnde dicas, q ad simplũ vnum, quod dedit emptor, põt agere ꝯdictione sine cã. ff. de act. empt. & vendi. l. ex empto. §. is, q vinum. Sed pone, ꝙ emptor egit ad arrhas duplicatas, nunquid postea aget ad interesse? & dicit, ꝙ non: quia ex quo elegit agere ad arrhas sibi imputatur ff. de trib. l. qđ in hr̃dẽ. §. eligere. & de le. 2. l. cũ filius. §. variis. glos. dicit, ꝙ ex quo lex prouidit emptori ĩ duplicatiõe arrharũ, qđ si emptor ad arrhas duplicatas egit, sibi solũit̃. Et ꝯ, vbi emptor penitus amittit arrhas, quas dedit, tacitè vr̃ agere ꝯhẽtes inter se vt arrhis dẽat esse ꝯtenti, &c. Itẽ lex ex quo puidit de duplicatione arrharũ emptori, & eas exigit, vr̃ ꝙ ñ hẽat actionẽ ad interesse. & ad hoc facit lex quæ allegat̃ in gl. parua. C. de pac. do. l. vlt. Secunda fuit sententia do. Io. ꝙ fuit informatus in ista mã, qui dixit, quod actor põt agere ad interesse, non obstante, ꝙ exegit arrhas duplicatas. Verũtñ in interesse istæ arrhæ ꝯputabunt̃ p sententiã Ad hoc lex, q̃ dicit, ꝙ licet miles sibi in vno pıudicat, nõ tamen amittit illud ius qđ habuisset, si sibi iure alio non præuidisset. ff. de test. mili. l. 3. Ego dico, qđ Ioan. malè dixit, nam emptor si exegit arrhas duplicatas, si postea agat ad interesse, contra venditorem pœnitentẽ est sibi ꝯrius. Nã si petat, sed tñ venditor ante ꝯpletionẽ scripturæ pœnituit, & sic p nullo sit hñdus ꝯtus, vt hic. sed vbi petit interesse petit, vt certus stet. Nam licet inter me, & Titiũ fuerit facta certa vẽdõ, & rẽ nolit tradere, petõ interesse, ꝙ succedit lo-
3 co rei. ff. de pe. hæ. l. si rẽ, & ꝑtiũ. † Itẽ dr̃, ꝙ vẽditor tenet̃ rẽ tradere, sed hic fuit dissensio, an pcisè, sit liberatus pstando interesse Mar.
a dicit ptio, ꝙ venditor tenet̃ pcisè ad rẽ tradẽdam. a Deinde, dixit venditor liet rem, & tũc verũ est, ꝙ pcisè teneat̃ ad rem, aut non hẽt, & tũc liberabit̃ pstãdo interesse. Pro prĩa sñia Martini, ꝙ teneat̃ pcisè vẽditor rẽ tradere, facit l. q̃ dicit, ꝙ pacta sunt seruãda vñ cũ in vẽdẽdo, qlibet vẽditor paciscat̃ d re tradẽda, dẽt hoc adimplere. ff. de pac. l. iurisg. §. ptor. Itẽ facit lex, quæ dicit re oportet, tradere, vnde cum oportet inducit necessitatem: necesse est ergo quod res tradat̃. ff. de act. emp. l. ex empto. j. rñ. & pl'es leges faciũt ad hoc. Pro hoc facit ff. de ac. emp. l. j. Sed certè licet leges dicãt, quod præstetur interesse, non tñ dñt, ꝙ cõtingat per hoc liberatio. sed dñs Ioã. vtit̃ tali argumento vbi q̃s tenet̃ ad duo alternatiuè liberat̃ vnũ pstãdo. Cũ ergo vẽditor teneat̃ ad iteresse, vł ad rẽ alternatiuè, vnũ pstãdo liberat̃, sed si vis sustinere Io. ad ar. Martini potes rñdere. Ad primũ ĩ quo dt, ꝙ pacta sint seruanda, &c. Rñ ꝙ pstãdo iteresse, nõ facit vẽditor ꝯ pactũ, qa nõ pactum deierat,
4 † qui legis licẽtia facit alid, q̃ pmisit, pterea interesse loco rei succedit, ergo si pstet iteresse, rẽ ipsã pstare vr̃, ff. de pe. hę. l. si rẽ & ꝑtiũ, ad l. C. đ fideicõ. lib. l. vlt dic, ꝙ spãle ẽ ibi fauore vltime volũtatis, sic pl'a sunt alia spãlia. ad l. ff. de rei vẽ. l. q restituere. Rñde nos qrim⁹, an vn⁹ iudex iubere dẽat vẽditorẽ pcisè præstare Sed ibi loquitur, qđ iudex ita iussit, sed an bñ, an malè adhuc restat q. Ego probo primã sñiam Martini, & dico, qđ Ia. præsupponit falsum cum dicit, ꝙ venditor tenetur ad rem, & ad interesse alternatiuè. Sed ego dico ꝙ absolutè tenetur, & in alternatiua obl'one est electio debitoris, vt ff. de pac. l. rescrip. & ecce, qđ seqtur, si hic dicerem obl'onẽ alternatiuã ad interesse, vel ad rẽ, nã petitio hr̃et fieri alternatiuè, & sentẽtia ferret̃ alternatiuè, & is, q tal'r est obligatus posset variare qñq;, & vltimo pp suã variationẽ fieret electio & sup æstõne obl'onis. qđ ita sit in obl'one alternatiua hẽs. ff. de ver. ob. l. cũ q certarũ. §. vlt. Vñ absit, qđ in re certa vendicet sibi
5 locũ obl'o alternatiua. † Seqtur in litera. tibi placuerit, hic opponit̃ ĩ gl. fortissimè, qa hic in alterius ꝯhẽtis arbitriũ ꝯfert̃ emptio, vñ signat̃ ꝯriũ. C. e. l. in emẽtis. Sed aduertas, hic est imponet̃ legẽ verbis, vnde dicas, ꝙ ex pacto põt ꝯferri sic, si vẽdo tibi equum istũ, si tibi intra talẽ diem placuerit, seu placere debuerit, & ꝙ sic hẽat intelligi, pbat̃. ff. locati, & conducti. l. si in lege. Nec intelligas, quod semper sibi placere debeat, placere, vel displicere refertur ad arbitrium boni viri. ff. de contrahen. emp. l. cum emptio.

ADDITIO.

a Præcisè ad rẽ tradendã. Adde qđ no. in specie, & in indiuiduo consuluit d. Alex. cõs. 66. inci. su p eo, in 4. vol. vbi dicit tenẽdo opi. gl. in l. si emp. §. item si emptor. ff. de cõtrah. empt. qđ contractus rei alienæ, valet, qñ res nõ est furtiua iuxta l. rẽ alienã. ff. de cõtrah. emp. & Bar. in l. cũ vir. ff. de v su. Cy. in l. j. C. p. emp. tñ si venditor nõ hẽt facultatẽ rei tradẽdę, nõ põt cogi pcisè ad rem tradendã. Vide Bal. in l. vnica. C. de sent. quæ pro eo, quod inter. vbi dicit, quod tunc demum cogitur venditor rem tradere, quãdo commode potest tradere, i. quando res non est subiecta euictioni, & de facili potest tradi, & dicit hanc esse cõmunem opi. gl. in l. si is, qui pro emptore. §. si. ff. de vsuc. tenuerit, quod vbi contractus rei alienæ celebratur inter scientes nõ valeat.

De locatione & conductione. Rub.

1 *Locatio potest conferri arbitrio alieno, sicut emptio.*

2 *Operæ vbi præstitæ sunt indebite, quæ licet repeti non possint, tamen repetitur earum æstimatio.*

3 *Scholaris qui conduxit cameram, quando possit substituere alium loco sui.*

Ocatio & conductio, &c. Dicit ergo litera, qđ id, qđ dcm̃ est simpl'r de emp. & ven. scilicet, q̃ti Titius rem æstimauerit, res vẽdatur, intell'r ẽt in locatiõe. s. qđ si merces pmittatur q̃ti Titi⁹ æstima-
1 uerit. † Sed pone scholaris venit ad Burg. & dicit ei, vt sibi locaret domũ, & ipse promittat mercedẽ q̃ti Titi⁹ æstimauerit. j. annũ factũ est, qđ Burgen. scholari locat domũ. iste scholaris domũ inhabitat deinde circa finẽ anni vł mensis venit Burgen. ad scholarẽ vt eat, & sciat, quam mercedem Titius æstimare voluerit. Titius volens, ꝙ scholaris nõ soluat aliqd, nõ vult æstimare mercedem aliquã. Et ita nulla est locatio, sicut in casu si'i nulla esset venditio dices tu, pcedentis tpis vsum domus scholarẽ locauisse. Rñdeo. non: imò habet locũ hic ꝯdictio sine cã, ex hoc ꝯtus nullus est ꝯstat scholarem habuisse vsum dom⁹ sine cã, dico, ꝙ ex quo vsus ipse repeti non põt, repetetur æstimatio illius vsus, & hoc pbo p
2 sil'e. Nam lex dicit, ꝙ † vbi operæ præstitæ sunt indebitæ, cum hæ, repeti nõ possunt tamen repetitur earum æstimatio. ff. de condi. indebiti. l. si non sortem. §. libertus, ita hic, cum vsus ipse repeti non põt per cõdictionẽ sine cã, tñ ei⁹ æstimatio repetetur. Seqtur ĩ lr̃a, polienda postea, i. postq̃ fullo sarcinauerit. Nã tũc demũ hẽt locũ actio pscr. ver. qa añ posset permittere ille, q sarcienda vestimenta

menta dedit ff.de cd.ob cām.l.pecuniā.sic ergo vides, qđ si ita dicat,qđ locat operę fullonis, ita postq̄ sarcinauerit q̄ti inter eos placuerit merces ↄstituta, ñ est locatio:sed si ↄstituatur,nascit̄ p̄s. verb.actio,sed opponit̄ d l.j.mādati.§.vlt. distinguitur. Aut nulla merces interuenit,& agetur mādati:aut interuenit, sed incerta,& tūc agit̄ p̄s.verb.hoc dicit lex.Sed ego dico qđ etiā si nō fuit dictū de mercede certa,vł ı̄certa,tñ si sit p̄sona q̄ ↄsueuit locare operas suas,dico qđ agit̄ p̄s.ver.nā ex ↄdōe p̄sonæ ↄiecturam⁹ tacitā volūtatē,q̄ est d mercede.ff.de vsu,& habi.l.plenū.§.eqtij.nā malè iudicauit qdā de seruiēte, q ꝓ scholari lr̄as detulit ad parētes scholaris,tūc scholaris dixerat, qđ si veniret bñ satisfaceret nā iudex iudicauit.Nā ex quo merces erat ı̄certa. peti ↄ̄ poterat ꝑ l.ff.mādati.l.q mutuā pecuniā.§.salariū.Ipse tulit sñiam ↄ̄ istū. §.nā hic est merces certa,vł ı̄certa,subītelligeret̄ si eēt p̄sona,nō eēt gratis factura:qa ↄsueuit locare operas suas vñ dico qđ salariū,qđ dat̄ gr̄a honoris,& remuneratiōis ei:q al's gratis ē factur⁹ & hic hēt locū actio mādati,nec petiṗt si sit ı̄certū,& merces, q̄ hēt locū ı̄ casib.ı̄ qb.ñ fiūt gratis, & si sit certa,& ı̄ pecunia hēt locū locatio,& ↄductio,vt hic si ı̄certa,tūc hēt locū p̄s.ver.actio,vł si nulla,si tñ sit talis ille q p̄stat operas,q ↄsueuit locare operas,vt s̄.dixi in fi.hui⁹ ti.tacet gl.qōnē,

3 †an f.scholaris,qui ↄduxit hospitiū,vel camerā,posset substituere in camera aliū loco sui. glo.dixit qđ nō:qa hic poti⁹ inspicit̄ societas. q̄ fuerit ı̄ter illos socios, & ita ñ veniet substitut⁹:sec⁹ ı̄ locatiōe, cui⁹ nā ē, vt veniet hr̄s, vel substitut⁹.Sed certè gl.ñ ꝓbat hoc, vñ ita possem dicere,ꝙ locatio inspiceretur,nā hic viderent̄ duo ↄ̄ct⁹ habiti cum diuersis, nā vnus hītus cum Burgense locante aliis ↄsociis de societate. Pone ergo,ꝙ venit scholaris recedens à Burgen.dñe faciatis,seu permittatis, quòd iste substitutus a me inhabitet cameram quā à vobis conduxi.certè Burgen. nullo modo poterit prohibere quo minus inhabitet substitutus:qa de societate iuuenis scholaris recedens,nihil ad se.Itē scholares, qui sunt in domo eum ꝓhibere non p̄nt ne inhabitet,sed solum societatem denegare,& hæc vera sunt,vbi ↄ̄ct⁹ habiti sunt cum diuersis.Sed pone, quod vnus socius principaliter ↄduxit,deīde locat cameras aliis sociis post veniētib.certè hic posset verū dicere gl.qđ non succedat socius substitutus socij recedētis,& dicēt sic ei socij, nō es admittēd⁹ ı̄ locū socij ↄductoris,qa nō fuit simplex cōductio habita societatis cā,vñ sec⁹ ı̄ simplici conductione, qđ ꝓbo. Nā dicit lex, qđ vbi nō est vendō simplex,sed dotis cā, vt q̄n marit⁹ repetit rē æstimatā dotis cā.ibi.n.licet sit vēdō,tñ qa nō est simplex, sed dotis cā,iudicabit̄ s̄m nām dotis.ff.de iur.dot.l.quoties,sic & hic,ex quo facta fuit locatio societatis,causa sortiūt̄ nām ist̄ris societatis.Itē ad hoc facit lex, q̄ d̄t duo ı̄eunt societatē ad conducenda publica vectigalia, certè hr̄s,hic nunquā succedet, nisi exp̄sse fuerit dictū.Et ita video,qđ inspicim⁹ nām societatis, ñ āt nāam ↄductionis,vt ꝓbatur.ff.ꝓ socio.l.vel adeo.& l.verū.§.in hr̄dem. si hoc est,dico qđ alij socij non p̄nt ipsum ꝓhibere, nisi sit ille q locauit ei,sed illi licet substitutum prohibere,,& si nō prohibeat tunc aliis ex conducto,vt C.loc.l.fundi. vel tenetur alij cedere i⁹ quod habet substitutū repellendi.ff. de euictio.l. creditorem cū l.sequen.dico,si Burgensis oīb.insimul locauit, quod tenetur facto facere,quod faciat vnus socius, qđ al's locauit, sed de æqtate esset dicendum, qđ si substitutus est æque idoneus, qui recessit sit recipiendus.C.de epi.& cle.l.q̄squis si plus,quod idem credo, de quo idoneo probatur.ff.de cōsti.Bart.sequitur recta.

De iniuriis. Rub.

1 *Actio iniuriarum,an sit prætoria.*
2 *Actio iniuriarum,an sit perpetua.*
Iniuria à quo æstimabitur,& qualiter.
3 *Libelli forma in actione iniuriarum.*
4 *Actio iniuriarum,an tollatur dissimulatione.*
5 *Actione iniuriarum,an teneor,si appello aliquā meretricem,& sit meretrix.*
6 *Mater familias accipitur pro omni muliere honestè viuente , aliquando pro muliere magnæ authoritatis.*

GEneraliter iniuria,&c. In §. patitur. intelligeliteram generaliter sic, quod quæcunque iniuria fuit facta seruo in contumeliam domini,ꝙ ı̄iuriosus s̄p tenetur domino:si verò iniuria fuerit fcā seruo in cōtumeliā serui, iniuriosus non tenetur dño,nisi fuerit ı̄iuria atrox.Sequit̄ ı̄ lr̄a,si cōi seruo ı̄iuria,&c.hic ēt agunt rōne dñij, sed ex duorum p̄sona fit æstimatio, ↄ̄. ff.eo.l. sed ñ esse.So.aut fit iniuria seruo in contumeliam dñi , & nonagunt æqual'r.& sic loquit̄ hic cum dicit,ꝙ ı̄ ipsis ı̄iuriis fit, aut fit iniuria seruo in cōtumeliā serui, & pōt agi si ē atrox,Et nūc agūt dñi rōne dñij,& sic loquit̄.l.cōtraria.sed pone, ego habeo seruitutem in liberū hoīem:verberat̄ nūquid mihi mō acquirit̄ actio iniuriarum?Vł ꝙ non,quia cū hic enumerent̄ p̄sonæ,ꝑ quas nobis acquirit̄ actio iniuriarum, sed ipse non est de illis: ergo &c. Tu dicas,qđ si in cōtumeliā, illius cui seruus seruiebat, liber hō fuerit verberatus,qđ dño actio ı̄iuriarū ↄpetat, vt hic.distinguo, in qua persona fuit iniuria facta , per legem.ff. eod. l. item apud Labe.§.generali. tūc dico in qōne ꝓposita ꝙ si ı̄ ↄtumeliam dñi f.verberatus fuit seruiens liber duobus ↄpetit actio iniuriarum. Nā hic p̄sumo,qđ fuerit in ↄtumeliā dñi verberatus.nā dicit , ꝙ qdā iure fecit,cū adiret,&c.secū ducebat suos comites, vni ex suis comitibus facta fuit iniuria,certè dr̄,in d.l.qđ iniuria fcā cōpetit actio iniuriarū,vt d.l.item apud Labe. §. abduxisse. sed postea pretores &c.

1 †Sed qual'r p̄t esse,ꝙ dicit litera,planū est,ꝙ añ fuit lex, q̄ fuissent p̄tores, &c.lex statuit in actione iniuriarū pœnā,& lr̄a ista dicit,ꝙ actio iniuriarū est p̄toria: ergo inuenta à p̄tore,ergo lex poenā statuerat sup eo , qđ nōdū erat , qđ est falsum. dicere.Dñs me⁹ vidit quendā dñm,qui nesciebat r̄ndere , nā lr̄a ista dicit apte qūo est hic.nā credo ꝑ legē duodecim tab. agebat̄ actiōe iniuria.sed ad poenā. sed p̄tor aliā statuit , ad q̄ ñ agebat̄ ꝑ legē duodecı̄ ta.Et iō hęc actio ꝓ tanto dr̄ p̄toria,quia ad pęnam aliam agit̄,q̄ ageret̄ ex lege duodecı̄ tab. eam ęstiınare.

2 † Ego ēt dico,ꝙ in ciuili iniuria ęstimabit̄ ab ı̄iuriam passis, & ęstimabit iudex,passus.n.iurabit,qđ magis vellet tanto caruisse, q̄ passū istam talē ı̄iuriam,ↄdēnabit iudex ad tm̄.& h.d.sed vt d̄t ñ repitur lex.ꝑ q̄ hēat iurare passus ı̄iuriam. Sed ego dico , ꝙ imò ē lex ı̄ simili,qđ iurare debeat,& ei⁹ iuro credat̄.& ē lex si qñ.C.vñ vi.loquit̄ ı̄ p̄sona ↄ̄ q̄ iurat̄, & credit̄ iuro spoliati. Sequit̄ ı̄ lr̄a, & lex Corn.& sic,nūquid ı̄ trib.casib.l.Corneliæ hic positis,actio iniuria.ē ꝑpetua.Mar.d̄t,ꝙ sic.nam cū hæc actio ı̄ casib. his sit ciuilis, dēt eē ꝑpetua.C.d ↄsti.pe.l.2.sed alię actiōes ı̄iuriarū tollūt̄ anno ↄtinuo,vt C.e.l.si ↄuitij.excepta actiōe,qđ met.cau. nam illa tollit̄ anno vtili ñ ↄtinuo,vt ff.qđ met.cau.si cū exceptiōe.§.post annū.Doc. dñt ↄ̄riū.nam dñt oēm actionē iniuriarū tolli anno ↄtinuo siue sit ciuilis,siue p̄toria.vt C.e. si ñ ↄuitij. ı̄ hoc ñ ↄcordant cū Mar.quia actio ꝙ me.cau.ñ tollit̄ anno ↄtinuo,sed vtili. Sȝ ego certè sustineo opinio.Martini,ꝙ sit ciuilis,&c.ad leg.Cor.e.l. in iure.d alia ı̄iuria loquit̄,vt verberat̄ pulsat⁹, vel domū suam ı̄gredi passus.Itē ı̄ hoc,qđ doctores approbāt Mart.ego reprobo. dicit.n.Mart.ꝙ oēs actiōes iniuriarū.& in inte.rest. anno continuo,sed fallit in actiōe , qđ metus causa,& in hoc approbant eū doctores.ego ↄ̄riū,qđ oēs actiōes r'l'r nō pereūt de anno ↄtinuo, sed pereūt anno vtili.qđ probo.Nam p̄tor in oīb.suis actionib.faciebat mētionē de anno vtili,vt patet.ı̄.de ppe.& tēp.actioni.§.j. ergo l.si nō ↄuitij.q̄ loquit̄ de anno ipsi⁹, dēs intelligere de anno vtili.

3 †Sed dicas,qūo formabit̄ libellus sup actione iniuriarum.d. Rofredus dicit sic.Dico ↄ̄ talē me passum fuisse iniuriā,& tal'r iniuriatus est mihi ipse,&quod nollē ꝑ me passum fuisse iniuriam. dñs me⁹ dicit,ꝙ sic nō est formandus libellus, sed dēt dicere sic quod talē iniuriam nollē me passum fuisse, sed tantūdē me velle amisisse,& sic iurabit ꝓbata iniuria.quia talia diceret,& iuraret, ꝙ magis vellet qnq; solidos de suo amisisse: qa nō est eadē rō de damno ↄtēdere,& lucrū non capere. C.de codi. l. fi.& C. de iure delib.l.si vnus.§.licētiam. Sed Rofred⁹ approbat ↄ̄riū.Nam pauꝑ hō qui nihil hēt qūo in eadē iniuria sibi facta iurabit, ꝙ magis voluit de suo amisisse tm̄ cū nihil hēt.Ad hoc r̄ndet d.Azo,ꝙ iurabit,ꝙ magis vellet de suo tm̄ amisisse,si tm̄ hr̄et. Dñs meus dicit,ꝙ adhuc est libellus male formatus,cū dr̄,q̄ iniuriam nollē,imo mallē tm̄ amisisse.Nam d̄t lex, ꝙ iniuria æstimatur s̄m tp̄s, & statū,ı̄ quo erat iniuriam passus tp̄e illatę iniurię , ergo dēnt esse verba æstōnis ad p̄teritū , sic qđ iniuriam noluissem me ꝓ tanto passū fuisse,sed maluissem de meo tantūdē amisisse,& hoc ꝓbo. ar.ff.e.iniuriarū æstōnē.al's.n.seq̄ret̄ absurditas. Pone fuit verberatus canonic⁹ simplex,certè tm̄ nollet de suo amisisse cētū. vel deinde in dimidio anni factus est Eps.Certe iuraret, qđ mallet d suo amisisse mille,q̄ opprobrium populi s̄m libellū eorū. & ideo qđ p̄nt admitti ad iur̄m,ꝙ reputo absurdū , sed vere lex aliter nō ob.qđ intelligo, ꝙ æstimat̄ in iure actio s̄m tp̄s,& statū, in quo erat iniuriā passus ęstimatur à iudice,quia iudex ad hoc se referre dēt,vt referat sñiam referendo se ad id tp̄s in quo iniuria fuit facta.nō tm̄ ꝓbat l.vnica,vt necesse hēat hoc dicere iniuriam pass⁹. Nūc q̄ro,an in libello sit faciēda mētio ꝙ aduersarius iniuriandi aīo hoc fecerit?si dico ↄ̄ talē , qđ ipse dixerit mihi. ↄuicia turpia, vel verberauit iniuriandi.&c.distingue q̄dā sunt facta,q̄ hñt ı̄ sep̄sumptionē iniurandi,quia verbero discipulū,q̄ sūt in dr̄ia, q̄dā nō hñt in se p̄sumptionē iniuriandi:vt qa qs defert barbā in ↄtumeliam alterius,vel qa rusticus vocat clericū ironicè,scire clere sed si sit factum,quod hēat in se p̄sumptionē iniuriandi,dico,qđ non est necesse facere mentionem in libello de modo iniuriandi,& sic itelligit̄ ff.e.l.illud.si sit factū tale,qđ nō hēat in se p̄sumptionē,vt factum indifferens hoc dico, ꝙ non est necesse facere mentionem in libello de modo iniuriandi,al's sic.ff. ad leg. Aql. sed & si qcunq;.§.fi.ff.locati,& conducti.l.itē q̄ritur. §.idem Iul. & ff.de iniuriis.l.item apud.

4 † Sequitur in litera hæc actio dissimulatione abolet.dñs Azo intellexit qñcūq; veniat dissimulatio incontinenti , vel ex interuallo , ꝙ semper abolet iniuriarum actionē,sic notauit ipse in summa huius ti.Pileus,cuius sententiam credo veriorē,in hac parte dixit,ꝙ si incontinenti dissimulet iniuriā passus,qđ tūc abolet iniuriarū actionem. sic loqt̄ hic

hic ibi, statim & c. irat' iteruallo, vt q offensus, & si recessit, deinde post dimidiũ anni potauit cũ aduersario, nõ abolet actio iniuriarũ, nisi cõstet ꝙ iniuriã passus hoc fecerit aĩo recõciliandi, sed vbi venit stati dissimulatio, tũc siue cõstet de aĩo recõciliãdi, siue ñ, tũc abolet iniuria. hic facit gl. quõnẽ, pone ꝙ aliqs decedẽs remittit oĩb. malefactorib. suis: nũquid si cõualescit poterit agere actione iniuriarũ? Gl. pbat, ꝙ sic: nã donatio causa mortis reuocat p recõualescẽtiã. ergo eodẽ mõ hęc remissio. arg. s. de donationi. §. j. Itẽ gl. vr facere arg. qd vr destruere oẽs vltimas voluntates. dicit. n. ꝙ met. cã fcm nõ est ratũ, sed fuit facta remissio met' cã, ergo &c. deinde soluit, qd in ppetuũ vr remissio facta, sed ego dico rancorẽ in ppetuũ vr remisisse, sed actionẽ suã q̃tũ ad pęnã non vr remisisse, & sic loqtur qddã decretũ. Sed dicit lra in prin. huius §. iniuria si ñ tñ bona quasi debitoris. Dicit gl. ꝙ si qs sit me' debitor, & appello eũ debitorẽ, ꝙ iure appello, iõ nõ
5 teneor sibi. †Itẽ dt gl. ꝙ si appello aliq̃ meretricẽ, & vr ꝙ sit meretrix, nõ teneor iiuriarũ, qa expediet patere crimina nocẽtiũ. Quidã dicebãt cõriũ. nãq; dicit lex, ꝙ qd fecerit qs cã cõtumeliæ alteri' iniuriosũ est, & iõ tenet iniuriarũ actiõe. ff. de iniuriis. Itẽ apud Labeo. §. gñal'r. & l. eũ q. ff. de iiuri. Quare? qa qd ei qs infamet aliqd tenet si iiuriarũ rñdet, & dt, ꝙ verũ ẽ, ꝙ si eũ ĩfamet in iure dat libello. Et qd sic ĩtelligat lex illa, ẽ arg. C. de fami. lib. l. vni. ego distĩguo docere, qs factũ alteri' cõ quẽ ibi ex quo pacto ille posset accusari ab alio, qa forte ille, q̃ vocauit eũ talẽ, & verũ dt, non pt eũ accusare. & in hoc casu, dico, qd verũ dicẽs, nõ est iniuriosus: qa expedit reipublicæ crimina esse nota, & ea puniri. ff. de fideiussori. l. si a reo. §. id, qd vulgo, & ff. ad leg. Aqliam. Illa
a cæteris, vt quia dicit, vel vocat filiũ spuriũ,[a] hic nõ. & si verũ dicit, cũ in nullo detegit peccatũ illius, tenet sil'r in iure fisci. & sic
6 loqtur. ff. eo. apud Labeo. §. gñal'r. Seqtur matrẽ famili. † Itẽ dico si quis affectauerit filiamfamilias. nam materfamili. sumit pro oĩ muliere honestè viuente, alibi sumitur materfamilias p muliere magnæ autoritatis, vt dicit glo. sequitur prætextã. gl. exponit vno mõ, sed ego credo, qd nõ est intell's nrę literę, vñ dic, ꝙ alicui cõtĩgebat tps pubertatis, solebat ei tradi vna vestis, q̃ forte dicatur pretexta, & iõ dicit lex, qd ille dr prætextæ pximi ætate accedere, q ingressus est puberem ætatẽ, & iõ dicit hic lra, quod si quis attentauerit prætextã, id est, puberẽ habẽtẽ, ex tunc habitum non tunc nescit, vt qui ipse tenetur, ac si attentasset matrẽfamili. Et hoc vult dicere, & proba. ff. de libe. exhib. l. 3.

ADDITIO.

a ¶Vel spurium. Adde ꝙ iniuria dicitur inferri alicui quando dicitur, quod est spurius, & natus ex monacho secundum Bar. in l. turpia. ff. de leg. j.

De obligationibus, quæ ex quasi delicto nascuntur. Rub.

1 *Iudex qui per imperitiam male iudicat, tenetur ex quasi maleficio.*
2 *Medicus, qui secat infirmum, & male curat, tenetur ex maleficio, sed iudex qui male iudicat ex quasi maleficio, & de ratione diuersitatis.*
3 *Plures qui tenentur ex quasi maleficio, an teneantur omnes insolidum.*
4 *Dolus quid, lata culpa, & quid leuis culpa.*
5 *Seruus cõmunis si vterque dominorum inuadatur, & vterque clamat auxiliũ, locus est gratificationi, & sic saluabit quem voluerit.*
6 *Dolus quomodo se habeat ad culpam, & an vbi est dolus sit culpa.*
7 *Lata culpa est ignorare, quod omnes sciunt, & ille est in lata culpa, qui licet tantam diligentiam adhibeat in aliena, quam in sua, maior tamẽ, quàm exigat communis hominum modus.*

SI iudex litem suam, &c. †Hic dr, ꝙ iudex, qui per
2 imperitiã malè iudicat, tenet quasi ex maleficio: hic non tñ ex maleficio formæ, quatenus †vnus medicus qui secat infirmos, & qui malè curat, & per imperitiam tenetur ex maleficio. Nam l. Aquilia tenetur, vt probatur ff. ad l. Aquiliã qua actio scilicet. l. Aquil. §. imperitiam. quare sil'r iudex, qui malè iudicat per imperitiam, non tenetur ex vero maleficio. Ad hoc rñdet d. Azo, & dt ꝙ secare ponit inter maleficia & numerat, sed iudicare non, quare secus. sed certè ista ratio nõ valet vnã festucam, quia secare non est maleficium: sed male secare est maleficium. certè sil'r male iudicare est maleficiũ, vt C. de pen. iud. q malè iudicau. l. j. Vnde hoc dicere non est verũ: qa dices aliter, qd est hic ratio diuersitatis in iudice, cum medico: qa dicit lex in medico, qd ambo curant p pecunia, sed in iudice nõ est sil'e. Nã medicus eo ipso, qd accepit infirmũ ad curandũ, ptendit se hre
a pecuniã, & sic in periculo decipiũt hoĩes, & ideo tenet[a] ex vero maleficio, sed iudex prodest eo ipso, ꝙ iudex pecuniam recepit, si p imperitiã malè iudicat, tenet ex quasi maleficio vero. Prædicta pbantur de off. præsi. l. illicitas. §. ad hoc. C. de iud. l. certi. & in auth. de iud. l. j. vel aliter iudex inuitus eligitur, alij voluntarij veniunt ad offiñ, imò cõiurant cõtinue, vt vocent. & iõ nocet. i. creat res. Vñ rarius agit cũ iudice, cui necessitas imponit, q̃ cum medico, q voluntariè. hoc assumit arg. C. de neg. gest. l. tutor. & ff. qui
3 sat. cog. l. fideiussor. §. necessario caue ad hoc, qd dicit gl. fi. † nã dicit, ꝙ vbi sunt plures, q tenent ex quasi maleficio, nõ tenentur oẽs insolidũ, vt ff. de his, q deiece. vel effude. l. qdã. & §. plures. fñ. qa loquit plures, exercebat diuisim. nã si cõiũctim insolidũ. psecutus est dñs meus mãm meam de dolo, & culpa sic. Quærendo primò, qd sit dol'. Rñdet antiquorũ simplicitas doctorũ credẽs
4 diffinire exẽplũ †ponẽdo, qd dol' est, v. g. cũ deposuisti rẽ tuã apud me, &c. ego rẽ tuã dimisi ex portã, & rẽ meã reposui in domo, hic esse dicit dolũ, & sic credebat diffinire, qd est dol', & lata culpa, diffiniendo ponũt exẽplũ. Ecce tu deposuisti rẽ tuã in domo, posuisti rẽ meã in camera, res tua est amissa. certè dñt ipsi qd est lata culpa. leuis culpa est q̃ñ posuisti rẽ tuã in camera, & meã posuisti in area. Ecce qd est leuis culpa fm eos: & hoc nihil est, nec placuit modernis doctorib. qa doctores antiq nõ rñdẽt ad ĩterrogata, qd sit dol', sed exẽplificãt: vñ lex dr reprobare poti' q̃ diffinire, & nõ dẽt trahi p exẽpla, vt in auth. de triẽ. & semis §. cõsideremus. prima eorũ rñsio est non gñalis: & iõ dñt Doctores nri, ꝙ dolus est ex negligẽtia pcedẽs, q̃ min' adhibet in propriis, q̃ in aliis. v. g. deponis apud me rẽ tuã custodiẽdã, cũ negligẽtia custodio, & meã cũ diligẽtia custodio: ecce dico, ꝙ hic dolus est. & ad hoc ff. depositi. l. qd Nerua. & ff. cõmodati. l. si vt certo. §. qd verò. & de admin. tut. l. tutor. §. 2. sed certè ista diffinitio nõ est gñalis. dicas ergo, & diffinias dolũ, vt l. lex diffinit. Nã dol' est calliditas, vt ff. de dolo. l. j. Itẽ dico, ꝙ diffinitio Doc. nõ est bona. Nã põt eẽ, ꝙ ego nõ habeam tãtã diligẽtiã in re aliqua, q̃ in mea, tñ nõ sũ ĩ dolo, imò, ꝙ plus est, nec in aliqua culpa. nã pone tu deposuisti penes me Digestũ tuũ, ego sil'r hẽo Digestũ meũ in quo corrigẽdo adhibeo oẽm diligẽtiã, q̃ possum, & eã, in tuo solã lrãm nõ appono, nunqd sum in dolo. Absit. Itẽ põt esse ꝙ rẽ meam saluo, tua amittit & tñ nõ sũ in dolo, nec in culpa, v. g. incendium orit, volo, & ppositũ hẽo saluãdi res tuas, æquè benè sicut meas, deportare meas facio extra domũ ad locũ securum, cũ ignis lõgè est à domo, deinde venit vẽtus vehemẽtior: añq̃ apphẽdere possum tuas, ignis vehemẽtius venit, cõburit res tuas, al'r sicut meas bñ saluassem: certè dico, ꝙ nõ sũ in dolo, nec in culpa vt ff. ad leg. Aquil. q occidit. §. in hac. Itẽ posset esse, qd eãdem diligẽtiã hrem in tua, q̃ ĩ mea, & tñ essem ĩ dolo, v. g. ignis est ĩ ciuitate, ego dico, certè ego volo pmittere pire rẽ depositã & ẽt meã rem, vnã cũ deposita pp hoc pmittit perire rem meam vt deposita peat. certe dico, ꝙ sum in dolo. Vñ restringe hic, qd dñt Doctores, qd minor diligentia ĩducit dolũ: verum est, ad qd tenent. Nã nã cõctus dpositarius, & hoc est custodia: ergo debet ĩtelligi. ff. dposi. l. qd Nerua, sed pone, & ĩ custodia deposuisti penes me Digestũ tuũ, ꝙ valeat decem, habebã digestum, ꝙ bñ valebat xx. certe in casu isto teneor adhibere tãtã diligentiã in tuo quàm in meo. Quod pbo, posito, qd digestum tuũ esset meum, nõ tãtã diligẽtiã adhiberẽ in vili, q̃tã in ptioso: qa vbi maius periculũ, ibi cautius est agẽdũ, vt ff. de Car. edic. l. 4. §. si qs. & ꝙ sufficiat in re aliena adhibere tãtã fidẽ, & diligentiã in custodiendo, q̃tã adhiberẽ si esset mea, si essem diligentior. pbat ff. cõmoda. l. in reb. ĩ prin. ff. de sol. l. 4. & ff. de psc. ver. l. q seruãdarũ. Itẽ addo debere tãtã diligẽtiã pstare in re deposita, sicut ĩ ppria, fm rerũ qualitatẽ. v. g. tu deponis penes me equũ, ego nullũ habeo, sed librũ meũ pono in camera mea, vel in arca, vis tu dicere sil'r ꝙ equum ponã in arca? certè dico, ꝙ nõ exigit, sed sufficit eũ poni in stabulo, vnde diligẽtiã, q̃ exigit qualitas rerũ, debeo pręstare. sed pone qd res aliena sit æq̃ sicut mea, & cõtingit incẽdiũ, ita ꝙ vtranq; rẽ meã & alienã non possũ saluare: vnã q̃ bene saluabo, vr ꝙ alienã debeã saluare. arg. ff. comm. l. si vt certo. & qd no. ff. de admi. tut. l. tutor, scdo. Quid ergo dicemus? ego dico, qd hic est locus, cui velimus gratificare, & sanũ cõsiliũ, vt mihimet gratificer. Nam ordinata charitas incipit à seipso, & qd sit hæc gratificatio, pbo p
5 l. ecce. † Quidã erat seru' cõis duorũ. seru' dñm tenet saluare in omni piculo æqual'r. ita cõtingit, qd vterq; dñorũ sil'r inuadit, ita qd qlibet clamat auxiliũ, quem saluabit seruus cũ vtrunq; saluare non possit? certè rñdet, ꝙ quẽ voluerit, & sic tenẽt oẽs. † Scdò
6 q̃ro, quõ se hẽt dolus ad culpã, nũqd vbi ẽ dol' est culpa? Ex hoc patebit solo qõis, q̃ vidi de fcõ. Quidã Burgensis fideiussor scholarib. p quodã seruiente obligauit se ad dãnũ, ꝙ eis cõtingeret, & ex culpa seruiẽs q̃dam rẽ furri puit, agũt scholares cõ Burgẽsem p furto cõmisso: Burgẽsis excipit, ꝙ ipse nõ tenet scholarib. p ipso. Nam furtum nõ cõmittit sine dolo, vt s. de furtis. §. placuit, & ipse Burgensis adstrinxit se ad culpã seruiẽtis, nõ ad dolũ, & iõ de furto cõmisso ab eo non tenet. Dicas ergo, ꝙ idem sit dolus, & culpa dñt, ꝙ non: qa ex opinione distinguũt dolus, & culpa. Ego dico, ꝙ Burgensis tenet de dolo seruientis. ar. ff. de minorib. l. ex causa. §. si

ADDITIO.

a ¶Ideo tenet. Adde, ꝙ medicus negligẽs in arte sua dr in lata culpa, Bar. in l. qd Nerua. ff. depo. & nunquid medico, q curauit podagrã, si postea redit debeat salariũ. Vide p eũdẽ ĩ l. marit'. ff. loc. Adde, qd no. ĩ l. Archiatri. p illũ tex. C. de pfes. & med. lib. x. nã ibi tex. quẽ ẽt no. Bar. qd medici nõ debẽt habere salarium, nisi quando est senatus infirmus. p hoc nota, qd aduocati non debẽt habere salarium lite durante, & quid in procuratore nũcio, & aliis, vide d. Ias. in l. diẽ funct' o. v. er. quid aũt in aduocato. ff. de offi. asses.

§.si mulier.vbi sumitur dolus p culpa. Vnde ego dico, q dolus est latior culpa: vñ sicut verū est, q latior culpa est culpa, & sm hoc ē verū, qđ dol⁹ ē culpa qđ ita sit de latiori culpa, pbaī ff.de-
7 positi.l.qđ Nerua.ī pri.ff.đ ver.si.l.magna negligētia.† Tertiò q̄ro,qđ sit lata culpa? dñt Doct. q lata culpa est negligētia maior, q̄ existat cōis mod⁹ hominū,hoc est, q ignorat illud, qđ oēs sciūt. vñ ille eū ī lata culpa, q quis tātā diligētiā adhibeat in re aliena, q̄tā in sua,minorē tñ adhibet,q̄ exigat cōis mod⁹ hoīum.Ipsi inducūt legē.ff.đpositi.l.qđ Nerua.ff.de ver.si.l.latę culpę.ff.de tribut.l.sed si pup.§.pscribere.sed certè Doct.attētāt id diffinire,qđ est ipol'e diffinire.Nā sicut ē impol'e diffiniri,quid sit mora.ff.de vsuris.l.mora.ita ipol'e ēt diffiniri latā culpā.tñ si intelligas verba Doct.ille ēt ē in lata culpa,q ignorat qđ oēs sciūt, intelligas, si hēt eādē cām sciēdi cū aliis.Quid.n.si dū fit bānū regis corā rusticis,& ego essem in camera,nūqd diceres me eē in lata culpa,si ignorē bānū, q oēs rustici sciūt: absit. ego intelligo de eo, q hēt eādē cām sciēdi cū aliis,& sic intelligit ff.de iur. & fac. ign. l. 2.§. sed facit.ff.de decre.ab ord.fa.l.fi.dicas q̄uo pones medicū ignorātē esse in lata culpa,cū & si ignoraret totā physicā,nō esset adhuc ignorās,vel negligēs vltra cōem modū hominū.Nā bñ scitis,qđ homines physicā ignorāt cōiter:ergo ignorādo cōiter alij homines,ignorāt,ñ ē adhuc in lata culpa,cuius tñ ꝯriū đt lex, q est in culpa.ff.de of.psi.l.illicitas.§.sic vbi.sed tu dic, q vnus ꝯstituet in lata culpa.sed verū qđ dr̄ q lata culpa est ignorare, qđ oēs sciūt,omnes intelligūt,q sūt eiusdem ꝯdōnis, sub qua celebrat⁹ est ꝯtus,vt qa forte secū ꝯuentus,vt sanet ęgrotātem, & ipse medicus ignoret illud,qđ omnis modus medicorū sciret, & cognosceret.Et qđ medicus,q ignorat artem sit in culpa, pbaī per legem ff.quidam accepit animalia depascenda, deinde nesciat pascere.certè dicit lex,quod ille talis est in culpa. nā cū pdixisset artem,si tñ ignoret in culpa est,sic & hic, argu.ff. loca. l.si quis domum.§.si quis vitulos.al's incipit Celsus.ad hoc facit lex q̄ distinguit an ꝯtum sit cum aliquo,vt extraneo, an vt cum artifice.ff.na.ca.l.& ita de facto.§.nutrit. Hoc viso quero, quomodo se habet lata culpa ad dolum: vt simile ad suum simile,& sic ñ est idem lata culpa,& dolus: qa nihil est illud cui est simile, vt ff.si mens.fal.mod.dixe.l.j.§. hæc actio. Item qa nihil est id propriè, qđ est si fideiussor,vt ecōtrario vr̄, q lata culta sit dolus præsumptus.& hoc dicit Azo C. deposi. in summa. & hoc probo hic p legem nam dicit, lata culpa est, quod videtur de hoc est dolus præsumptus,vt probatur ff.de fideiusso.

De actionibus. Rub.

1 *Differentia interdictorum ad actionem, an sit.*
2 *Interdictum nihil aliud est, quàm actio prætoria.*
3 *Libellus est scriptura breuis continens intentionē actoris, & accusatoris, habet (& alias significationes.*
4 *Libellus datur arbitro.*
5 *Libellus quando detur.*
6 *Libellus debet dari ab actore ī causa ciuili, vel ab accusatore ī causa criminali.*
In duplicibus iudicijs vterque dat libellum.
7 *Libellus cui detur.*
Consuetudo est optima legum interpres.
8 *Libellus, an requirat insertionem causæ.*
9 *Libello non requiritur, quòd exprimatur nomen actionis.*

Vperest &c.Querit,an actio sit idē olim,& hodie:vr̄, q sic, qa de iure antiquo ff.diffinit,vt hic,& de act.& obl.l.nihil aliud.gl. vult dicere q olim erat formula,sed hodie forl'a sublata est: vt C. de for.& impet.ac.sub l.j.& ij.verū est qđ p Cōstātinū sublata est formula,vt C.đ formu.l.seruus nauem. forl'a antiqua sublata est sed no.qa & hodie actio esset forl'a, vñ licet sub forma illa, sub q̄ antiquit⁹ mouebaī actio,sit sublata tñ & hodie sub certa forma
1 habet pponi.vñ† q ineptā,seu ineptè ppoſuerunt actionem debent succumbere ī cā,vt ff.si mens.fa.mod.dix.l.j. Quæro postea q̄ sit dr̄ia interdictorum ad actionem? đt gl.interdicta formāī in psonis duorum.Vñ illum deiecisti sibi restituas, ſ; actiōes in psonis omniū đ eo,qđ ꝯmodauit aliqs, iudiciū dabo. ista dr̄ia ē verborū,ñ rerū,vñ ñ valet.Itē inuenio interdicta informata in psona vnius.ff.vtrobi.l.vnica.assignat gl.aliā dr̄iā.interdicta iure ptorio,actiōes sūt ītroductæ à iure ciuili.Sed sm hoc q̄rerē,q̄ sit dr̄ia inter interdictū,& actionē ptoriā, vñ đt gl. hodie ñ ē dr̄ia inter interdictum,& actionem,vt ĵ.de interdi.§.vlt.quod est differentia hodie,sed nūquam fuit vnū edictū q̄tū est ius scriptū,& enumerantur edicta inter partes iuris scripti, vt s.de iure natu. gē.& ciui.§.constat.& §.prætorū,sed sicut obligatio parit actionem,sic
2 edictū†Vñ nec olim,nec hodie interdictū,nil aliud est, quam actio ptoria. Qđ interdictū sit actio ptoria,patet: qa omnia iura ptoris sunt in libello de interdictis, & alibi ponunī interdicta, q sunt,& pariunt ista iura scipta; vñ cōpetit ex istis facultas agendi,& sic interdictum nihil aliud est, q̄ actio ptoria. Et hoc patet: quia lex pmiscuè vtiī his nominibus,q̄nq; dicit hoc interdictū, q̄nq; hæc actio.vñ olim,& hodie interdictū, nihil aliud est, q̄ actio ptoria. Quæritur postea, cuius obl'one actio sit finita? dicūī

Doc.qđ illa obl'o est iuris actionis,q̄ tenet vtrūq; vinculū, nāle & ciuile: vñ dicebat Dn̄s dñi mei obl'o nālis sola ñ parit actionē ciuilem,sola parit sed esse inefficacem. Videamus āt nālis, & ciuilis efficacē.q̄ est rō diuersitatis? dicebat ipse ius ciuile introducebat obl'ones ciuiles,vñ filius noluit habere abortiuas, đdit eis ptātē capiendi actionē sed naturales obl'ones tanq̄ alienigenas nō respexit.Hæc sunt verba q̄ mulcēt aures.ego dixi.s.de iure gētiū sunt actiōes, sed obl'o ciuilis nō fuit de iure gēt. vñ oportet me ponere, qđ nālis sola q̄nq; parit actionē nō naturalē q̄ est in pacto nudo,sed q̄ est in ꝯtib.vestitis,seu nominatis, qui sunt de iure gen.p actionē.Sed q̄ro,obl'o nālis,& ciuilis sit an sint cā sufficiēs actionis? hoc admittūt Doc. quòd hoc sit falsum apparet quia causa est,ad cuius esse sequitur.Et posita causa sufficiēs ponitur eius effectus, sed dabo tibi legē sm intell'm Doctorū, vbi qs nāl'r ē obl'atus.& ꝯpetit actio ꝯ eū. Tutor durāte tutela malè administrabat.ob.arg.& hoc no. & tūc ciuili iure dñt Doc. vt ff. de admi.tu.l.tutorē q̄ tutelā,sed nō oriī actio donec finiaī tutela.ff.de tu.& rat.dist.l.si tutor.Itē testōr legauit mihi penū, & si ñ dareī,legauit mihi decē:in obl'one penus ē nālis, & obl'o ē ciuilis.ff.ad l.Fal.l.j.§.si ita.& ff.de pe.leg.sicut fuit in pcib.sed Doc.rō est ēt ius incorporale inhærēs psonæ,vñ sm eos ita inhærēt actiones ossib.nr̄is,qđ ab illis separari nō pñt, & ad hoc inducunt leges,q̄ hoc nō dñt.ff.de peculio.l.qs ergo casus.ff.de psonalib.l.j. & 3.ergo actio,vt dictū est ius,mediāte quo agiī,sed vt dixi, diabolicū est dicere, q ius nāle adhærēs,possit eē instr̄m agēdi.ego ꝯxi tecū,pctus facti est.ff.de cur. furio. l. ꝯsilio. teneris mihi ex isto ꝯctu ad ius,qđ dr̄ obligat'o,istud mihi parit actionē, vñ nō ē ꝯheī plura, ſ; possibilitatē agēdi ipsam obl'onē, & actio agēdi p obligationem est possibilitas exigēdi,& tūc restat applicatio petēdi ad actū rei,hoc est impossibile, qđ actio sit ius inhærēs psonæ.Vñ dicūt laici,oportet me q̄rere q dicat,vel narret narrationē meam,hoc est actionem,q̄ñ actio idē,qđ narratio,i.applicatio causæ petēdi aduersario añ ꝯclusionē, & qđ actio sit q̄dam narratio l.dicit C.de interd.l.vlt.Vnde quedā lr̄a hic actionē,q̄dā narrationem,q̄ postea de expositione membrorum diffinitiōis actio nihil aliud est quàm ius,&c.i.actio est ius, &c. & ista verba nihil est,positiue ponunī,& tñ dictio nihil ponit, vt ff.đ ma.l.Titia.actio est ius,ibi ponitur sm gl.ad differētiā officij iudicis, sed ego dico,qđ ponit ad dr̄iam rerū corporaliū: qa res corporales nō sunt in ea.s.de reb.corpo.& incor.§.corporales. Item quæro qđ est ius ptoriū,actio ptoria,ciuilis actio, ius ciuile psequendi đt ad dr̄iam exceptiōis: qa licet exceptio sit ad recipiēdū, nō tñ ad agendū ad id, q sibi debeī,qđ pt dici,qđ hic dicit ad dr̄iam officij iudicis:nō hēt meram obligationem,vt ff.đ ac.emp. & ven. l.per collusionem.ad finem. vel ad lr̄am realis actiōis: qa teneī reali actiōe in illo vix obtineī.ĵ.statim.sed ꝯ hoc,qđ dr̄ đ reali actiōe,est qđ statim iñ sequētib. diuidit actiōem in personalem, ergo diffinit,qa diuidit,qđ diffinit.vñ dñt,qđ apponiī, qđ sibi đbeī ad dr̄iam actionū.in qb.ñ petimus đbitū,sed pænam alij imponi. Quia tractaturus sum formatiōem libellorū pmitto q̄dā ḡnalia,nūqd interrogatiōes habeant fieri cū libello? ddm, qđ si Titius đbitori dicet,nescio qs sit hr̄s ei⁹,& si sciā,nescio p qua pte sit hr̄s,& p qua pte hēnt fieri añ libelli donōnē,ddm ē, q sic, q̄ ē rō: ddm q ñ fieret ista īterrogatio, p qua parte sit hr̄s añ libellū,forte actor pl⁹ peteret, & caderet ī pena pl⁹ petētiū. ff.de īterro:ac.l.j.& legis puisio ē añ dāni illationē q̄cūq;. Vñ meli⁹ ē puenire,q̄ pueniri C.q̄ñ libell⁹ prī.da.lit.ꝯte.fa.l.j.& 2. si ergo dareī libell⁹,plus peteret, q̄ dēbat, nisi prīo īter rogaret p qua parte sit hæres,vt ĵ.e.§.Itē dedi tibi libellū, rn̄siōe hita, nihil pdest mihi: quia oporteret memet psistere in libello, vt C. q̄uō,& q̄ñ iudex.
3 auth.q semel.†Videam⁹ qđ sit libell⁹, est scriptura breuis ꝯtinēs intētionē actoris,& accusatoris,vt C.de ap. l. vlt. §. iure multas
a alias [a] expositiōes hēt hoc nomē libellus.q̄nq; dr̄ papirū album vt C.de epali audiē.l.iudices.hic āt Doct. qđ plura alia significata hēt hoc nomē libellus.vñ q̄nq; appellaī ꝯuētionalis, q̄nq; appellatori⁹,sed dic, q hic ñ sunt plura libelli sign̄ata, sed pl'a supposita.Vñ Codex est liber,Dig.est liber,& sic đ aliis,& tñ ñ sunt mille hic significata,sed pl'a supposita.dñt Doctores,qđ p auth. offeraī.Codi. đ li.ꝯt.dēt offerri libell⁹ nō p iura Codi. Tu dic, q fcm̄ ē no.p iura C.de libel.obl.& p auth.antecedētē auth.illi offeraī,valet qđ aūt dixi,& ī auth.de exhi.& ītro.reis.§.j.sed aut.offeraī,amplior tpe qđ daī oblato libello, sed ñ introduxit oblatiōne libelli.Item p iura cū libellus dēat offerri, patet lex. C. de
4 ar.l.pe.vbi dr̄, q ꝯuentio in scriptis fit apud arbitrum.†No.dicit gl.qđ libellus datur coram arbitro,& sic per iura Cod.& sic sm gl.daī libellus,& lex,q̄ ipsi īducūt C.đ dig.l.quoties. loqī đ cita
5 tiōe.†Quæriī,q̄ñ daī libell⁹.ddm qđ libellus īmediatè post citatio.

ADDITIO.

a Multas alias. Adde Ias. in l.j.§.v...ff.de offi.proc. Et qui dicatur propriè libellus, vide per eundem in l.j.ff.de off. ...

tionē siue sīt eū ipsa citatione dēt dari, venit nuncius ad domum meā, citat me, vt vadā corā officiali tali die, des mihi libellū, delibarabo, & veniā instruct⁹, & sic cū ipsa citatione dādus ē. ad hoc dicēdū mouet me. Prima rō, aliqs est citatus vt veniat corā tali iudice, qd faciet interī, nunqd melius est, qđ detē ei libell⁹, & iterim deliberet, vt veniat instruct⁹? hoc ē ꝯ cōem rōne, ꝗ veniat in iudiciū, vt recipiat libellū, & sic ꝓtelare lites, vñ cū ipsa citatione dēt dari libellus, & si aliter fiat, nō dēt dari rñsum, vt ī auth. de litig. §. ad excludēdas. & ī auth. de excu. tu. & ī his, q ꝯuē. & recōuen. §. 1. auth. offerat. dt offerat tunc libellus, cū citatus ē offerat stati, istū modū arguendi habuistis ff. de ꝯdi. & de. l. 3. Itē qūo interrūpet ꝑ simplicē citationē? sed nesciret reus, qd ab eo peteret, sed interrū pet sup ea actione. q est idē cū ipsa citatione, vt C. de auct. tut. l. vl. & de pscr. 30. an. l. sicut. Sed vbi hēt libellus offerri? Roffredus dt, ꝗ in iudicio ff. de iust. & iur. l. pen. dñt vbi petat citet reus, dādus ē reo sic, vt cā ipsa citatione dat, vt dictū est, nisi dat iudici dādo in iudicio. arg. l. ff. de iust. & iur. sed & pōt dari iudici ēt in via, vt ff. ad

6 l. Iul. de adul. l. miles. §. 60. † Quæro, à quo hēt dari libellus? dicendum ab actore ī cā ciuili, ab accusatore ī cā crīali, in duplicib⁹ iudiciis vterq; dēt dare libellū, vt iudicio fami. erci. ad ꝗ iudiciū cū

7 sit actual'r duplex. ff. fam. ercis. inter cohrdes. † Quærit, cui datur libellus? dicēdū, ꝗ reo, & iudici; Tutius est, qđ ante det iudici, vt iudex faciat redigi in actis, nō aūt eo veniēs aliqd immutet, & sic interptat ꝯsuetudo, q est optima legū interpres. ff. de le. & Senatusc. l. si de interptatione. Bñ dico, ꝗ tunc reo prīo, ne ꝯ hoc maligne, qa tollēda est cā malignādi. C. de probonib. l. iubem⁹. & C. de iud. l. 2. ad fi. Quærit quare dat libellus? dicēdū, ꝗ fauore rei, vt deliberet si cedat, aut ꝯtēdat, vt ff. de edē. l. 1. Itē fauore iudicis, vt sm formā libelli possit facere sñiam, & testes recipe, qa labilis hominū memoria, & iudex dēt libello ꝯformare sñiam. ff. cōi diui. l. vt fundus. C. de fideic. lib. l. vlt. & sic dat libellus ob fauorē iudicū. cū principal'r dat libellus ob fauorē rei. Pone reus dt actori. cum vult ei libellū porrigere inscriptis, ꝯcordemus. Et bñ ego statim rñdebo, dt actor, ego volo, ꝗ tu recipias libellū, & sm iuris ordinē procedat sm illā auth. offerat. Quærit, an reus cogat recipere libellū? dicēdū, ꝗ nō: qa fauore rei est hoc introductū. ff. de eden. l. 1. §. ñ dēt actor. qa in eius læsione. vt C. de leg. & Senatuscō. l. ꝗ fauore. & ff. de leg. & sc. con. l. nulla. & qlibet eis, q sunt pro introducta renunciare pt. C. de epis. & cle. l. si qs in ꝯscribēdo. de pact. l. si qs. & ff. de pact. l. pactum. dēt igit libellus offerri reo. fallit, dñt Doctores in casib. in qb. nō dat libellus, & illæ instātiæ quas assignāt, sunt in libello. ff. sed quo iure fuit ītroductum, qđ offerat libellus ꝑ auth. de exhib. & introdu. reis. §. sancimus. Et ipsi dñt, ꝗ recipiunt instātiæ, ꝗ nō dat libellus in libello. ff. sed ius cōe erat, ꝗ libellus nō dat ipso iure, ad qd sibi qris instantiā, ī illo iure, si. n. eēt recta instantia eēt posterior illa auth. q dt, sed illa in iure posita, vñ nulla aliarū instantiarū quas assignat dat. docebo tñ in eorum dictis esse dolum. Nā pt instari iuri posteriori: qa leges illæ, q ꝓhibēt dare libellū, desiderāt celeritatē. Vñ leges illæ licet nō cogitauerint de nō dādo libellū, hoc trahimus tñ ex rōne legis: qa illæ dēnt ꝓcedi de plano. i. celeriter, & sic cū ñ det libellus. vñ ex rōne illarū legū colligo, qđ nō dēt dari libellus. Inter al's instantias, quas assignauerit, ē vna, ꝗ pt in dubiū reuocari, dñt in actione in fcm descēdēte ex re de iudicio ñ dat libell⁹: qa executio est parata, ꝗ vni ex sñia ꝯdēnatoria dat duplex auxilium offiñ iudicis, & tunc est parata executio. sed si intētaret actio in fcm, nō eēt parata. ff. ne vis fiat ei q in prīo ius est legis, ꝗ missum p istā occasionē dixi dicas nō dari libellū, bñ in nulla vr actio in qua dt lex, qđ summariē est ꝓcedendū. dādus est libellus, vt numerent p'es. ff. de iud. l. iudices. Itē qñ cognoscit eps inter clericos, vel iter viles psonas, nō ē dādus libellus. certē leges illæ, quas allegāt, hoc nō dñt, sed loquunt de sñia, sed ex eis pōt colligi qual'r dēt formari libellus. ff. cōi diui. l. vt fundus. qual'r det. i. vtrū det ī latino cōi à proposita lingua materna, vñ qtum ad ea, hoc est ordinationem iudicij spectant, est locus iudicis. ff. de test. l. 3. §. vltra. Quærit, nūquid dēt dari libellus reo, vt differat, & super eo deliberet vel qđ nō det, sed actor secū hēbat, & faciebat reo copiam describendi, vñ hic dicit rubrica, de eden. l. de iure. ꝯ rōnem esset scriptor rei.

8 arg. ff. ad Treb. l. postulante. in fi. † Quæritur, quid ꝯtinere debet libellus ꝯfirmationis, & alia de quib. hēs. ff. de rei vendi. l. si in rē. C. de episc. & cle. auth. generaliter. Item cām dēt continere. C. de ædi. edi. l. vlt. §. cum aūt. Vñ ait prætor neminē audiam sine cā. ff. de transa. l. cum hi. nunquid & actionē? bñ si non arg. quidam dicunt, ꝗ non, & ideo expressa præter cām, & actio, & ius credunt sanè dixisse. Alij dicunt, ꝗ ex ordine rei, & cāæ sunt certi de ædi. act. & c. ideo oportet actionem opponere. vt ff. si cer. pet. certum.

9 † Si quæras vtrum sit actio, vr esse fatua qō: qa actio est, sed quæris, vtrum nomen actionis sit exprimendum in libello? dico qđ non. Sed si quæras, vtrū actio. vr esse fatua qō: quia actio est applicatio causæ ad relationem. ex quo igitur libellus cōcludit est actio? dñt, qđ non est fatua: qa actio est applicatio causæ petendi. vñ si dico mutuaui tibi decē, vñ peto, qd mihi reddas, in isto sūcto sunt duæ causæ petendi, & qa duæ sunt actiones certi ꝯdictio gñalis ꝑ hanc cām petēdi ex mutuo est ista: qa mutuaui tibi decē, vñ peto, qđ mihi reddas, nullā expsā actionē ꝯtinet, vñ actio est arg. legis tarū arg. certi ꝯdictio gñalis, certū dēs, ergo certū solue. arg. actionis ex mutuo, mutuū recepisti, ergo mutuū solue. vñ actio ē narratio qdā, vel applicatio cāæ petēdi ad relationē, vt C. de interd. l. vltra. Vñ dicit ibi vna lra, narrationē. alia lra actionē, ex mō ꝯcludēdi ñ possū ꝑpendere qua actione agis, vt cū dico, vendidi tibi librū ꝯ decē, vñ solue d. decē. fecisti mihi furtū, posset ꝑ actionē furti ꝯcludi, ꝯdēnatus esset infamis, vt ff. de furt. non pōt. vel certi ꝯdictione gñali, & tūc ñ esset infamis, vt C. de act. & obl. l. cessat. psumit certi ꝯdictio intētata, quia benignior, vt ff. de pet. hæ. l. sed si pses. posset qō nra ꝓponi vbi nulla est intētata, sed in illa lege vtraq; erat intētata, & psumit intētatū de benigniori. Sed hic, ꝗ optime facit sicut in sñia, posset fieri ad duas actiones, iō dt vt dictū est Doc. ꝯriū, testor hēt vestē pro mulieris vsu, si leget vestē muliebrē, vr legata vestis, q vsui mulieris tm, seu ꝓpriè deputat, vt ff. de leg. 3. l. hoc legatū. ergo & hic proprior actio psumit intentata, vt benignior. Ad arg. in oppositū dñt, ꝗ verum est æq ꝓpriè ꝯpeteret: ponamus, ꝯpetunt duæ ad idē, & ambæ spāles siue ꝓpriæ. v. g. testator legauit rem suā mihi, dico ꝯ hrdem, ꝗ testator legauit mihi rē suā talē. tu hēs eā, peto, vt eam mihi reddas pōt ꝯcludere libellus hñs diuersos effectus sup actione reali, pōt ꝯcludere sup psonali, vt testō. Quid dicemus hic? imò ex mō concludēdi genus actionis dñt sic factū, ex quo ñ oriunt plures actiones hñtes diuersos effectus, interesse exprimere vnā si est factum ex quo non oriūtur plures actiones, vel si oriunt, non hñt effect⁹ diuersos non esse necesse exprimere, qđ qñ hñt exprimere plures vnam dēt exprimere, hr ff. de trib. l. qđ in hæredem. §. eligere. qñ vna est, non dēt aliā exprimere, arg. ff. de lib. & post. l. j. & si sint plures, q hñt eosdem effectus, non oportet exprimere, arg. ff. ad Velleianum. l. omnino. puta dicendum vbi sunt diuersorum effectuum, nō oportet, ꝗ exprimant, vnde dt lex, seruus meus dedit tibi pecuniam, vt inde emeres prædia, sed non emisti habeo ꝯ te mandati, & furti. Sed ego dicam, sic, ago ꝯ te, qđ seruus meus dedit pecuniam, vt inde emeres prædium, & nō emisti, actio est mādati. Sed dicamus, ago ꝯ te, qa seruus meus dedit tibi pecuniam ꝯ voluntatem meam. actio est furti, dicendum vbi nulla ꝯcluditur, expressè intelligo eam intentatam, qua agi pōt per legem difficilem. ff. de lib. & posth. l. Gallus. §. j. vbi sequit plures quæ non competunt ad idem. sed diuersos hñt effectus: quia vna est stricti iuris alia est bonæ fid. vt vendidi tibi librum pro decem, peto agi certi condictione, ex vendito, erit ne idem? dicendū ꝗ sic: qa quilibet, & bñ dēt hre suum pondus. ff. de le. j. l. si qñ. vt in emptione de re præsumo intentari rei vend. qa alias illa verba serua, & tu possides eam nihil operentur. Ecce exemplum, vendidi tibi rem pro decem, & ista decē ꝓmisisti, dico sic, ago ꝯ te ad decē iō mihi ꝓmisisti ex cā venditionis, siue præsumamus intentatā actionē ex vēdito, superfluū esset hoc verbū, ꝓmisisti. Ecce exēplū aliud locaui tibi fundum, & tu occupasti arbores, vel clam, vel vi. ideo ago ꝯ te, &c. hic nō intentabit interdictum, qđ vi aut clā: qa frustra apponerent illa verba vi, aut clā. dñt, ꝗ nō: qa interdictum ꝗ vi, aut clā, non intentat si dolus interuenerit. iō locum non hret vbi fieret mentio doli. hic est forma libellorū, dēt vocare factum ex facto, elicere cām petendi ex cā petendi, ꝯcludatur in actione aduersario. peto, vt soluat iudicis officio. vt s. dictum est. dñt qdam: soluēdo aduersario ex cā petēdi in actiōe dēt dicere actor, & ad hoc imploro offiñ iudicis, qa mercenariū actionis. Vñ dēt esse cum actione mercenariū eius, sicut me inuitat. Dicit Azo, & meū seruiētē, & qdā offiñ sit mercenariū, sed tñ sine hoc ꝓcessit libellus: qa ꝯsiderāda ē cā ꝓbōnis bonorū. Sed quare dr hoc corā iudice in testīs, & in ꝯctib. vt ff. de hrd. inst. l. 1. §. ex fundo. ita in sñib. Vñ si dēs mihi pecuniā indigeo pecunia, licet ñ dicā vt soluas, ꝯstitueris in mora: vñ dicit lex, aliqs verberatus est, dicit amicis suis, sed non dicit, volo, ꝗ me vendicet, verberauerunt eum amici: qa illa verba habent pro iussu. ff. de bon. lib. l. Paulus rñdit.

1 *Libellus debet concludere ex præmissis, quia non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.*

2 *Libellus in rei vendicatione debet continere dominium præsens.*

3 *Libellus in actione personali requirit expressionem obligationis.*

Dominium præsens licet ex præterito dominio præsumatur, oportet tamen ipsum præsumptum allegare.

Obligatio præsens licet præsumatur ex præterita obligatione, oportet tamen ipsam præsumptam obligationem probare.

4 *Causa, an præsumatur ex diuturna solutione.*

5 *Alienans omnia bona sua, licet non dicat in fraudem, eo ipso, omnia præsumuntur in fraudem etiam si non exprimatur.*

6 *Præsumptionū duo genera: qdam iuris, & de iure, q non recipit probationē: quædā iuris nō tamē de iure, & contra istā admittitur probatio in cōtrariū.*

7 *Rei vendic. vtilem habere, & publicianam, differt, & quando.*

8 *Libelli in forma rei vendic.*

9 *Testib. receptis, & publicatis, an aduersarius possit alios producere.*

§. Omnium

§. Omnium. Actionũ qdã sunt in rẽ, qdã ĩ psonã: si agã ꝯ te rei vẽd. ꝓ re, q̃ mea ñ ẽ: sed hẽt lit. ꝯte. & lite pẽdẽte res illa mea efficit, an ex virtute primi libelli mihi dẽas ꝯdẽnari, an op⁹ sit noua ĩstãtia? Quidã dñt, ꝙ hoc est decr. noua. sed illã ñ vidi. vr̃, ꝙ sufficiat post ĩstãtiã, nec op⁹ sit nouo libello: qa actio pignoratitia ꝯpetit demũ pecunia soluta, sed si ali qs agat, añq̃ soluat pignoratitia actiõe si lit. ꝯt. pẽdẽte iudicio sol uat: sed ibi aliq̃s aduersarius ĩ actione pignoratitia ꝯdẽnari, & sic sufficit i⁹ q̃tũ lite pẽdẽte, vt ex eadẽ ĩstãtia fiat ꝯdẽnatio, nec op⁹ sit nouo ĩstãte libello, vt ff. d pig. ac. & l. si rẽ. §. q ante solutionẽ, & ibi sunt plana iura allegata ꝓ parte ista: quare istud erit ĩ rei vẽdi. credo, ꝙ nõ mutuo, vel mutuaui li. ꝯt. & libello porrecto. certẽ erit op⁹ noua ĩstãtia. ff. d iud. l. oẽm. & sic ẽ ĩ q̃one ꝓposita. Itẽ pos set argui ꝓ pte alia, ex pte rei sufficeret noua possessio lite pẽdẽte acq̃sita, vt ff. d rei vẽd. si naut. §. j. ꝰ ex parte actoris sufficere nouũ dñiũ acq̃sitũ lite pẽdẽte. dicerẽ t̃n ꝯ̃riũ, nec ẽ sĩle d reo, & actore. Seq̃t ĩ lr̃a, sũma, dt actionis ẽ qdã ĩ rẽ, qdã ĩ psonã. summa. dt gl. j. breuis, qa nulla breuior. Vñ ibi ꝯ hoc arguit ꝓ §. j. & §. qdã. ibi dt qdã sunt mistæ: qa ista diuisio ñ est sufficiẽs data ꝑ hæc duo mẽ bra t̃n, qdã ĩ rẽ, qdã ĩ psonã. Ad hoc ẽ arg. qd dt gl. d virtute ser monis mistæ actionis, vt gl. accipit. veritas neq̃; ꝯtinet sub actio nib. ĩ psonã. Vñ dt Azo, qd sunt mistæ psonalis, licet habeãt rea litatẽ, & qdã psonalitatẽ, pl⁹ t̃n hẽnt psonalitatis. Vnde petitio hæreditatis mista ex lege, dicit eam personalem. C. de peti. hære. l. hr̃ditatis. & qualiter dñt quædam mistæ, quædam in rem scri ptæ, aliàs vt dixi. ff. de pet. hær. l. sed si lege. §. vlt. dicit lr̃a summa diuisio in duo gñã diuidit. Aliæ. n. sunt in rem, aliæ in personam. Nã tunc agit vnusquisque actũ, cũ agit cũ illo, q ei obligat⁹ ẽ, vel ex ꝯtu, aut ex maleficio, quo casu ꝓditæ sunt actiões ĩ psonã, ꝑ quas aliqd sibi dare, aut facere oportet, & aliis qbusdã modis. exponit gl. istud verbũ vltimũ, & aliis qbusdã modis, mõ appro bat vltimum, & ꝑ hęc verba, & aliis quibusdam modis, intelligas actionẽ ex variis cãrum figuris. i. ꝯd. fur. dt gl. & dicas, qd verum est qd cũ de forma ex variis figuris cã ĩ nõ variis figuris, sicut gl. intendit. qa neq̃; ex delicto, neq̃; ex ꝯtu: vel qa imo dicas, qd ex dlicto, & furto. Sed dic, ꝙ ꝯdictio furtiua cũ variis figuris cãrum ex cã varia figurat. i. hẽt varias figuras, & sĩlitudines delictorũ, & ꝯtuũ, t̃n ex delicto ẽ. Quo ergo exponemus hæc verba, & aliis qbusdã modis: expone vt gl. primo mõ exponit. vl̃ dicã, qd ꝑ illa verba ibi ĩtelligit datiuus actus. sic ꝓt intelligi de act. & ob. l. 1. Se q̃tur ĩ lr̃a aliud verbũ, damus, aut cũ eo q nullo iure ei al's obliga tus est mouet alicui de aliqua re ꝯtrouersiã. quo casu ꝓditæ sunt actiões in rẽ. & sic vult ista lr̃a, ꝙ tunc actione reali nõ sit obliga tus arguit gl. hęc in actione reali tenet ad restõẽ faciendã, ergo est oblr̃atus. gl. non bñ soluit, sed de hoc expediã in inferioribus. vñ arguit sic, sicut in reali actiõe possessio sufficit aduersarij. vt C. de iur. al's vnica. sed lex ista, siue actio posset ad exhibendũ sufficere aduersario. Sed ad exhibẽdũ actio psonalis est. ff. ad exhibendum. l. 3. §. est ãt. qa igit rei vendi. nõ est psonalis actio, qa nũq̃ ĩ illa dẽt ꝯtineri oblr̃o: qa arg. ff. sufficiat mod⁹ iste, vẽdidi tibi librũ ꝓ de
3 cẽ, † & ad hoc es obligat⁹: vñ peto, vt illa decẽ mihi soluas, vel oportet dicere, vẽdidi tibi librũ ꝓ decẽ, & ad hoc es mihi obliga tus, vñ peto, & c. dñt qdã ꝙ dẽt ꝯtineri oblr̃o in libello, qa dẽt li bell⁹ ꝯcludere ex pmissis: qa ñ ꝓbat hoc eẽ, qd ab hoc ꝯtigit abes se. C. d ꝓb. l. neque natales. & l. ñ nudis. & l. ad ꝓba. seruitutis. & non seq̃t si vẽdidi, qd ꝑ hoc sis mihi obligatus, & qd mihi dẽas
2 soluere: qa forte soluisti. † Itẽ ĩ rei vẽdi. dẽat allegare dñium pñs. ff. de rei vẽd. l. in rẽ actio. in prin. ergo in psonali pñs oblr̃o. docto res, vt ꝯ̃rium, & vulgus. vñ si emisti a me fundũ pro decẽ, semel fuisti obligat⁹: ergo pꝯsumes virtute eẽ obligatus, qa sic ẽ in dñio. vt C. de prob. l. 1. & l. possidetis. & dt vnũ, & q ex ea sequunt, vel pꝯsumunt. seq̃t cũ dico, ego vẽdidi, videor dicere te eẽ obligatũ. Ad iura in ꝯ̃riũ allegata, dicm nõ ꝓbat hoc eẽ, qd ab hoc ꝯtingit abesse: ñ ꝓbãt ex veritate, sed ꝓbabilr̃ ponunt. Azo dixit cã mo dus, q ꝓcedit ex veris, & necessariis, & iõ demonstratiu⁹ sĩl' mõ illo ñ ostẽdit iustitiã nr̃am. Vñ arg. legistarũ ex ꝓbabilib. sed cer te dicamus, syllogism⁹ dialecticus fit ex ꝓbabilib. ĩstitutis ex ne cessitate. Vñ si dicã, oĩs mr̃ diligit filiã: Medea ẽ mr̃, ergo Medea diligit: iõ syllogismus dialecticus ex necessitate, sed ex ꝓbabilib. & necessariis. ista. n. nõ ẽ necessaria: oĩs mr̃ diligit, s; ꝓbabilis: sic deberet hic dici: qa qdã ponit retineat ĩ mente, vñ cum enthime mate dicem⁹ sic, qcunq̃; vẽdiderit dẽt soluere, vẽdidisti, ergo dẽs soluere. illud ar. legistarũ de necessitate ĩstat. Sed pria ñ est neces saria: qa forte iã solutũ est: sed est ꝓbabilis ad aliqd, dñt qd nõ est sĩle, qd rei vend. ꝯpetit ex possessione pñti & ñ abñti. Sed psona lis actio ꝯpetit ex ꝯtu, nõdum habito: iõ sufficit allegare ꝯtum. ar. agnoscat cum ista tria in psonali reperiunt ꝑ ordinẽ ab oĩno: & in actione ꝯtus est cã remota oblr̃o, ꝓxima in rei ven. tria re grunt, titulus, tradõ, & dñiũ, titulus, & tradõ fuerit quasi directẽ dñium, est cã ꝓxima cã ĩcerta rei vẽditæ. dicimus ergo, qd ĩ reali dẽat allegari ĩ libello cã ꝓxima cũ ĩcerta. f. dñiũ: ergo & ĩ psonali op; allegari cãm ꝓxima. f. oblr̃onẽ: qd ergo dicem⁹ ad istã q̃onẽ? Ego teneo illã de iure, qd dẽat ĩ libello exprimi oblr̃o: qa al's non
3 ꝯcluderet, sed dicas ꝑsuit obligatus. † Et certẽ dẽt allegari pꝯsum ptus esset necessarius talis libellus: ego fui dñs rei, q̃ possides, vñ peto, qd eã mihi restituas, certẽ nõ. vñ ex ꝑterito dñio pꝯsumeris pñs dñs, oportet ipsũ pꝯsumptũ allegare, sic, licet ex ꝑterita oblr̃o ne pꝯsumet pñs oblr̃o; oportet t̃n ipsam pꝯsumptã oblr̃onẽ ꝓbare.
4 † Vñ dñt Doctores ex diuturna sol'one pꝯsumit cã. vñ si dicerẽ, e go ago ꝯ te, qa soluisti mihi, & antecessorib. annuãtĩ tales reddit⁹ q̃re peto, qd nũc soluas, nõ ꝓcedit libell⁹: qa licet ex diuturna so lutione pꝯsumat cã, imo sufficit allegare diuturnã ꝑstationẽ, sed oportet allegare cãm, q̃ ex diuturna ꝑstatione ꝓbet. Hoc hẽs. ff.
5 de vsur. l. cũ de ĩ rẽ verso. sed ꝯ arg. sic lex ponit talẽ cãm, † qdã a lienat oĩa bona sua, & si nõ dicat, ꝙ in fraudẽ eo ipso, qd oĩa pꝯsu munt in fraudẽ, et si nõ exprimat. ff. q in fraudẽ cred. oĩs. §. Luci⁹. qa, & hic pꝯsumet obligat⁹, oportet exprimere, dicendũ, ꝙ iõ de
6 libello, dicẽdũ ibi de libello supplicatorio ñ q̃uetionali. † Dicẽs t̃n sĩle est, dñt duo sunt gñã pꝯsumptionũ: quædã iuris, & de iure,
a q nõ recipit ꝓbõnẽ in ꝯ̃riũ[a] qdã iuris, ñ t̃n de iure. Et ꝯ istã pꝯsum ptionẽ admittit ꝓbõ, qd pꝯsumet, primo oportet exprimere qua pꝯsumptione pꝯsumo, & allegare in isto gñe fundi oblr̃onẽ ꝑstitam pꝯsumit oblr̃o. vñ oportet, ꝙ rei vend. ꝯpetit, q̃nq̃; directa directe, q̃nq̃; vtilis vtilr̃, q̃nq̃; directa vtilr̃, q̃nq̃; vtilis directe, directa vti lis accipit ex parte actoris. directa vtilr̃ ex pte rei, qs hẽt directã rei vẽdicationẽ: Ille, q hẽt directũ dñiũ, vt emphyteuticarius, su pficiarius, vel q̃ hr̃ ꝓ dño sumptione, mr̃, pr̃ vẽdicat filiũ à dicta cã à iure q̃sitũ, neq̃; hẽt dñiũ directũ dicit gl. & q nõ emit à dño bon. fi. vtilẽ rei vẽd. Doc. hoc ñ admittũt, immo hẽt publicianã.
7 & † differt hr̃e vtilẽ rei vẽ. & publicianã: qa vtilis pfert directæ. ff. si ager vect. vl̃ emph. pe. l. j. & l. ij. ñ publicianã. vt ff. d pub. l. pe. ille, q possidet rẽ meã, vel tuã, q hẽt ꝑtãtẽ, seu facultatẽ restituẽdi, illi tenet directo. ff. de rei vẽ. offin & posset peti ab aduersario detinẽ te actione in rẽ. C. de ali. iud. mu. cau. fac. l. j. sed ñ q possidet ciuilr̃ t̃n, s. aĩo tenet rei vẽd. dicẽdũ, ꝙ sic. ff. de vsu. l. cuiusq̃; fundi. dat ciuilr̃ ꝯ eũ, q ñ possidet, si dolo desiit possidere. ff. de rei vẽd. q do lo. potes mõ obuiare. Et scies, qd ꝯpetit directa directo, vtilis vti liter, vtilis directo: de istis verbis nõ facere vim qa sunt verba ma gistralia, & posset ĩprobari ꝑ legõ ꝓ theoricã iuris, q̃ ẽ talis, cũ oĩs Burgẽsis istius ciuitatis de oĩb. suis possessionib. soluit aliqd regi. si vero dt aliqs de Burgensib. ꝯ possessorẽ detinentẽ possessionẽ suã, ago ꝯ te: qa tu possides fundũ meũ, vel fund⁹ cui⁹ dñium ad me ptinet, vñ peto, & c. si dicat dñm directũ ergo dñiũ, ff. si ager vect. vel emphy. pet. l. j. ff. de min. & si no. §. sed & post. Et si dẽt ca dere à cã, cũ vtile dñiũ hẽat, nõ directũ, cũ aliqd soluat de fundo illo, & sic vtilis ꝯpetit nõ directa, & q ineptã ꝓponit actionẽ cãm amittit. ff. si men. fal. mo. dix. sic põt excusari libellus, s̃m oẽs sunt interponendi s̃m ꝯsuetudinẽ regionis, cũ dicit se tuus, dũ intelli git, qd sit dñs eodem mõ. qd ꝓt cadere in aliquo subdito regis, & qd sermone sic sunt ĩtelligẽdi hẽs de supel. lega. l. Labeo. de fun do instr. l. cũ de lanionis. §. asinã. Rofredus idcirco docet forte li
8 bellũ in rei vẽd. † Ego dico, me dñm rei talis, puta fundi: designa bit, itẽ meliori mõ q poterit, q̃m tu possides. Vñ illũ fundũ peto mihi restitui cũ fructibus ꝑceptis, & ꝑcipiẽdis ꝯ istũ libellum. ad eius repugnantiã arguit quidã sic: qa eadẽ esset ꝯclusio realis, qa ista ꝯclusio ꝓt eẽ psonalis actio. Dicẽdum, licet posset eẽ ꝯclusio, t̃n petẽdi in psonali allegat ꝯtus. dñt alij, qd ita dẽt ꝯcludi, vñ pe to rẽ meã esse declaratã, ꝑ diffinitiuã s̃niam, declarat res esse peti toris. vt ff. de rei vẽ. l. & ex diuerso. ergo dẽt poni ĩ libello, qa s̃nia, & libellus ꝯfirmat. ff. cõi diui. l. fundus. dico, qd nõ oportet sic di cere, hoc t̃n tutius esse, ad hoc dicẽdũ fuerunt moti ꝑ hoc, ꝙ dr̃, qd tenet rei vẽdicatione q nullo mõ est obligat⁹, vñ dẽt ꝯuer tere actor sermonẽ suũ ad iudicẽ. sed dicẽdum, qd in rei vendica tione ẽt ꝯcludit cũ sit actio, vt patet hic. Item q̃ris tu, qd sequeret ex ista subtilitate, si restõ rei meæ mihi debet offõ iudicis, seque ret, ꝙ interpellatio ex iudiciũ facta de restituẽda re mea nõ indu cet morã, qd apertẽ falsum est. Itẽ qd dr̃ cũ fructib. perceptis, & ꝑcipiendis, certẽ libellus malẽ formatus est: qa si est bonæ fidei, de ꝯsumptis nõ tenet. vt s. de rerũ diuisione. §. si qs aũt à nõ dño. de extantib. tenet non rei vẽdicatione: quia nãli rõne fecit suos, vt in prællegatis. §§. sed iudicis officio, vt C. de rei ven. l. certum. §. bo. fi. si aũt sit malæ fidei de ꝯsumptis tenetur ꝯdictione sine cã, de extantib. rei vendi. ff. de rei ven. l. si nauis. §. fi. nisi haberet titu lum, qd de percipiẽdis tenetur accusator. vt C. de rei ven. l. si fun dum. nisi in casibus, quos non prosequor notatis in prealle. §. vñ debet libellus cõcludere. distinguo in fructib. quia sic, vel sic præ ferendus, vnde modum formandi libellum s̃m Roffredum non probo

ADDITIO.

[a] Quæ non recipit probationem in contrarium. Adde limitãdo, vt per Pan. in c. is qui idem. de spon. Aduerte t̃n qd licet contra pꝯsumptionem iuris, & de iure non admittatur probõ in contrarium, t̃n admittit confessio partis, vt est gl. approbata in §. illud. in auth. de æqua. do. firmant Bar. & Doct. in auth. sed iam necesse. C. de don. ante nup. gl. & cano. in c. is, qui fidem. de spon.

probo in hoc,qđ dicit,vñ peto, ꝙ mihi restituas,sed cũ dicit fru-
ctib⁹,oportet,qđ dicat ex qua cã ꝯsumpti, & ex qua cã nõ essent
ꝑcipiendi.Itẽ & si exprimat,nõ dñt peti certi ꝯdictione.dicendũ,
dẽnt peti certi ꝯdictione illi,de quib.põt esse certus actor,sed qñ
petet ꝑcipiendos,de illis nõ põt esse certus, qa pẽdẽt ex facto ad-
uersarij, vñ certi ꝯdictione nõ petimus,ar.ff. quorũ lega,l. 1.§.qđ
aũt.Venio ad tex.dicit lr̃a,qđ q tenet̃ rei vẽdic.nullo iure est obli
gatus,qũo ergo petet̃ ab eo?dicendũ, ꝙ ille, q tenet rem meã est
mihi obligatus, probat̃ in sil'i hoc.s.in actiõe de peculio, q̃ est in
rẽ q̃tum ad actionẽ.ff.ad Maced.l.creditorẽ. ꝯ te nõ stringit̃, qui
possidet ad restituendũ,ergo obl'atus est ꝑ distinctionẽ obl'onis.
s̃.de obl.ĩ prin.ff.de act.& obl.l.actionũ gñ̃a.dico ergo, ꝙ obliga
tus in principali obl'one,vñ obligat̃,sed non adscribit̃ ꝑsonæ,sed
rei,vñ obligat̃,sed nõ adscribit̃ rei,vñ dicit l.p̃diis.sñ̃a prędia ab-
soluat̃.vt ff.de pub.vect. & ꝯmi.l.imperatores. & ff. de neg.gest.l.
q aliena.nisi dices qual'r nõ poteris succũbere in directa rei vẽd.
si aliqs agat ꝯ te directa rei vendic.post lit.ꝯtesta.desinas posside-
re.fac qđ quidã amicus tuus possideat, & sic ex ꝑsonali nõ pote-
ris ꝯdẽnari:qa desineris teneri directa, si ꝯueniat te vtili lit.cõte.
incipere possidere.& sic teneberis nõ vtili, sed directa.Dñt Doc.
sed post litẽ ꝯtingat istã narrationẽ, tñ & formã dati libelli.s.seq-
tur ꝯdemnatio.vt ff. de rei ven.l.vtiq;. & ff. de his, qui not.infa.l.
seruus.Si petiero seruũ directa rei ven.& post lit.cont.morit̃,cõ-
petit vtilis ex veritate primi lib.sequit̃ ꝯ se condẽnatio.Itẽ verba
siue ꝯtinuè,ad pñs tp̃s referunt̃.i.ad tp̃s litis conte.ff.de interd.l.j.
circa fi.sed adhuc remanet inconueniens, qa ita capio libellũ da
tum. Et in hoc,videamus fieri istã variationẽ, sed tunc dicã pro-
cedi ex forma primi libelli:qa nõ dẽt offerri in voluntate rei,per
quẽ actor nõ possit ad suũ ꝑuenire.vt ff.de eo, qđ certo loco.l.j,
9 †Ecce forma alia.Aliquis ꝯ aliquẽ in rei vend.produxit testes,q
deposuerũt pro eo,testib.publicatis vidit reus, ꝙ actor probauit
de dñio,vadit ad suũ aduocatũ dicẽs,malè egistis cãm meã: qa à
principio cum actor dixit se dñm,& produxit testes, q deposue-
runt pro eo,produxissem testes remotiores, qđ ego essem dñs,
sed mõ post publicationẽ nullum possum producere.dixit mali-
tiosus aduocatus: immo potes admitti ad producendũ testes nõ
ad fundandã intẽtionẽ tuã.sed ad ꝯuincendũ testes partis aduer-
sæ de falsitate, & hoc potes ꝑficere per legem C.de testib.l.vlt.&
probando qđ sis dñs,opponis de mẽdacio testiũ, q deponunt a-
10 ctorẽ esse dñm, † qa impol'e est,qđ duo hẽant dñium eiusdẽ rei
insolidũ.ff.ꝯmod.l.si vt certo.§.si duob. vehiculũ.dicẽdum ꝙ nõ
admittet̃,qa si sic induceret̃ iã alia via, qđ lex fieri noluerit,qđ eẽ
nõ dẽt,vt de his,q no.infa.l.Athle.§. si aũt.Ad legẽ in ꝯrium alle-
gatã dñt, ꝙ post aperturã testiũ admittat̃ reus ad ꝯuincendum te
stes de mẽdacio sup his,añ aperturã testium prouidere nõ pote-
rant,sed reus bene poterat prouidere an erat dñs,vel nõ.sed si te
stes deponent actorẽ dñm, qa viderunt, ꝙ emit à reo,vel alio,q
dñs erat in ciuitate ista tali die,posset producere testes, q proba-
rẽt eum fuisse ex̃ ciuitatẽ illa die, quia verum diceret ante testiũ
11 aperturã prouidere non poterat:ecce fere† alia deposuerunt ꝓ
actore,qui rem mobilem à tali emit, & possedit continuè, dicet
aduocatus rei actor deposuerit de ciuili in aĩo: solue de hoc sic,
si de naturali planum est,qđ non viderunt eum per trienniũ con
tinuè possidere:quia alij dormierunt,dicendum, cum ipsi depo-
suerunt,qđ sciunt actorẽ possedisse ꝯtinuè, intelligo sciri s̃m qđ
humana fragilitas nosse põt, & scire:qa viderunt heri, ante heri
in pos.ar.ad hoc ff.de ædi.edic.l.si quid sic iurat.sed quod huma-
na fragilitas nosse nesciuit,in auth. qũo opor. Episcopos.§. pen.

1 *Vsus,& habitatio seruitutes personales dicũtur: & debentur à re personæ,& quomodo inter se differunt.*

2 *Actio censessoria qualiter, & quibus modis accipiatur.*

3 *Item contra quos detur: Quid in ea petatur. Quomodo formetur super ea libellus:& quid in ea concludatur, vide etiam nu.4.5.6.*

7 *Cautelæ seruandæ circa probationes, quando agit̃ confessoria in seruitute reali.*

§.Aeque si agat,&c. Dixit de reali actione rei cor-
poralis.s.rei ven.nũc dicit,qd
sit actio rei corporalis.s.seruitutis.& ista est duplex, cõfessoria,&
negatoria.de ꝯfessoria dr̃ vsq; ibi,eꝯ, &c.& ibi tractat de negato-
ria.Sciendum, ꝙ in isto §.æq;,&c.vsq; ibi,eꝯ, agit̃ de duplici serui
tute,ꝑsonali.s.& reali,duplici rustica,& vrbana.de ꝑsonali agitur
vsq; ibi,vel ꝑ fundũ vicini,&c.& ibi de reali rustica vsq; ibi,eius-
dẽ gñis.ibi tractat de reali vrbana.de personali agitur vsq; ibi,vel
per fundum vicini, &c.& idẽ de reali rustica vsq; ibi eiusdem ge-
neris.ibi tractatur de reali vrbana vsq; ad d.§.æq;.Not.igit̃ primo
q̃ dicat̃ seruitus ꝑsonalis,& q̃ realis, & qual'r sic debetur ꝑsonæ à
re,& metit̃ vsum talis seruitus ex indigentia personæ, & vsus &
1 habitatio sunt seruitutes ꝑsonales,& debent̃ à re ꝑsonæ. † vnde
si tu hẽs seruitutẽ vsus in fundo meo, potes ꝑcipere fructus ad
vsus tuos necessarios,& nõ hẽs plus,si hẽs seruitutẽ vsusfructus
potes ꝑcipere oẽs,vt s̃.de vsu,& habi.§.huius aũt.Et sic in perso-
nali seruitute indigentia iuris ꝑcipimus,sed in realib. seruitutib.
secus.Itẽ in via actus,aquæductus,altius ędes tollendi,inspicim⁹
indigentiam rerum,in quib.debent̃.Ideo reales:qa à re rei,& in
talib,seruitutib.indigentiã rei,cui seruitus debet̃, inspicimus:vñ
si debet̃ seruitus itineris à fundo tuo fundo meo, possem ire per
fundum tuũ eo tp̃e,quo indiget fundus meus cultura, vel causa
messium colligẽdarũ,& fructuũ,vt ff.de ser.rust. p̃d.l.veluti. Vñ
si quotidie vellẽ ire ꝑ fundum tuũ,cũ fundus meus hoc nõ indi
get,hoc nõ teneris pati.sic separat̃ realis à ꝑsonali,realis, vel vr-
bana,& ꝑ hoc rustica,qa vrbica,siue vrbana est, q̃ debet̃ vrbano
p̃dio inq̃tũ vrbanũ est,nõ inspicit iudicia solis,sed sup̃ficies, sed
ista est rustica,q̃ debet̃ ꝯiuncto solo. Vidimus proprietatẽ horũ
seruitutũ,restat videre de exemplis,q̃ seruitus sit seruitus vsusfr.
& q̃ sit seruitus eundi,& agendi,& planũ est.Modo restat de ser-
uitutib.vrbano.p̃d.extat lr̃a, vt altius tollẽdi.Sed vr̃, ꝙ hęc nõ sit
seruit⁹,s.alti⁹ tollẽdi, qa breuis eẽt, vt qlibet q̃tũ vult posset alti⁹
tollere domum suã vsq; ad nubes si posset, vt C.de ser.& aqua.l.
altius.& ff.de ser.vbano.præd.l. cũ eo.timore huius opinio, di-
xerunt quidã, ꝙ interponitur exẽplũ negatoriæ.Audiui de quo-
dã in quadã ciuitate,q ædificauit turrim altissimã, ita qđ fœnera
torẽ poterat videre,& qcqd sui faciebãt: Iste vsurarius volebat,
ꝙ ipse deprimeret domũ suã. Pro vsurario sunt allegata ista, ta-
men dico si iste malitiosè fecerit,nõ est ferẽdũ,qa malitiis homi
nũ indulgẽdũ nõ est.ff.de rei ven.l.ĩ fundo.Vñ si hoc ꝑꝑ amplia-
tionẽ fecerit.ff.de operib.pub.l.op⁹ si dolo.& ꝓbat̃ ff.de aqua pl.
arc.l.j.§.denique, &c.inhonestũ est,vt aliquis alterius diuitias vi
deat, vel ẽt paupertatẽ, vt C.qñ & quibus quar.pars ex bon.de-
cur.debeatur.l.2.libr.x.& l.fin.deficiet,vel fugiet ęquitas,vt ff.de
aqua plu.arc.l.2.§.ꝯdemnatus,ad fi.§. Pone ergo exemplũ serui-
tutis altius tollendi potest poni s̃m qđ gl.ponit, vt si mihi resti-
tuisti seruitutẽ tuã altius teneas,vñ ex ꝑcussione domus tuę illu-
minat domum ne deprimas. Vñ dr̃,idem refulsit Sol. in clipeos
aureos,montes resplenduerũt ab eis,vñ si vellem deprimere; &
iste impediret me vti mea seruitute agã ꝯfessoria.hoc est, ꝙ hẽs,
ff.de ser.vrb.præd.l.si arborem.Vel potes ponere exemplum ser
uitutis altius tollendi s̃m ꝙ est seruitus oneris ferendi: quia pos-
sum tenere domum meam altã s̃.domũ tuam,& domus tua su-
stineat onus domus meæ. Et ad hoc alle.l.2.q̃ gl.adducit, vt ff.de
ser.rust.præd.l.eum debere.pone exemplum potentissimum, tu
debes mihi seruitutem:vt domus meæ fuerint altiores tuis,si vis
eleuare,agã ꝯ te ꝯfessoria.ponit aliud exẽplum de seruitute rea-
li vrbana,vt ius inspiciendi,& huius est lex,sed si animo nocẽdi,
qd faciat,probat̃,qđ malitiis hominum non est indulgendum,
& si hẽs aspectũ possum releuare murũ meũ in quo non videas,
non posset esse.Sed Ant.dicit,vt dixi de seruitute altius tollendi.
ꝓ euidenti mã huius multa sunt videnda.Primò qd sit actio ꝯfes-
soria,quare sic dicatur,cui dat̃.Contra quem det̃. Quomodo li-
bellus format̃ in ea.Vlt.quib.cauillationib. & cautelis.adhiben-
2 dis cum agit̃ ꝯfessoria.De † primo dicendum est,sed debes nota-
re,qđ actio ꝯfessoria stat in alia significatione.ff.ad legem Aqui.
l.Neratius.§.pen.& vlt.actio. n. ꝯfessoria accipit̃. i. actio,q̃ oritur
ex ꝯfessione aduersarij.& alias hic accipit̃:qa hic dr̃ actio ꝯfesso-
ria quondam ꝯfitenti,& asserenti:sed q̃res, q̃ est ratio nominis
hic,& sic eodẽ modo noĩetur?Dicas,qđ leges noluerũt dare no-
mina actionũ,ꝓut est pol'e,sed qa plura negocia sũt,vt ff.de p̃sc.
ver.l.4.incipit nã,&c.ideo duæ actiones vno noĩe nominant̃.de
ista expõne aliàs oppositione,rep̃hendũt Doct.Placen.& dñt, ꝙ
qñq; dat̃ ꝯfessoria negãti,vt si dicam sic.Dico ꝯ te, ꝙ domus tuæ
debent domib.meis seruitutẽ alti⁹ nõ tollẽdi.vnde peto,&c. hic
vides,qđ ꝑ verba negatiua datur dicendum, licet ista verba sunt
negatiua,cum dant̃ affirmãti,qa affirmat̃ mihi dẽri, seu domib.
meis,& domib tuis seruitutem altius non tollendi, sed in nega-
toria modus soluendi est negare,vnde dat̃ ei, q negat se debere
seruitutẽ,vt ff.si ser.vend.l 2.Quærit̃ de tertio cui dat̃, ꝙ si habeo
in fundo tuo ius soluendi,habeo ꝯfessoriam seruitut.real'r datur
ꝯfessoria directa directo dño fundi,cui debet̃ seruitus dat̃ vtilis,
vt ff.de serui.tit.gñali.l.ei q.& ff.si seru.vend.l.2.in text.& in glo.
3 †De quarto ꝯ quem dat̃,dñt qdam ꝯ possessorẽ fundi,q fundus
dẽt seruitutem.& hoc dñt ꝑ rõnẽ,& ꝑ legẽ.Rõ est,qa realis sicut
& rei vendicatio,q̃ realis est,q̃ dat̃ ꝯ possessorẽ, vt C. de alienat.
iud.mutan.causa fcã.l.j.sed sic ista dari dẽt ꝯ possessorem.Pro ista
etiã sua sñ̃a.in l.ex p̃ssa.ff.de seruit.tit.gñali.l.vltima.qđ dat̃ ꝯfes-
soria ꝯ omnem ꝓhibitionem vtil'r,& casus est legis expressus.ff.
si ser. vend. l.si qs diuturno.arg.rõne in ꝯrium inducta ad legem
rñdendũ est ad rõnẽ sic:qa dat̃ ꝯ ꝓhibitionẽ,licet non possideat
seruitutẽ.Ei tñ realis est.vnde dico, qđ ꝓhibitio loco possessio-
nis est:hoc ꝓbo sic.In istis seruitutib. patientia est ꝓ traditione,
ergo ꝓhibitio ꝓ obl'one,& sic q ꝓhibet, vr̃ auferre, & sic quasi
possidere quærit̃ quasi ꝓ possessore.hoc ꝓhibes,vt ff.de ser.tit.
gñali.Ad legem, q̃ adducunt. ꝙ ꝯfessoria dat̃ ꝯ possessorẽ fundi
seruientis,non ꝯ alium,dicit gl.ibi,verũ.Vbi prohibeat, sed qũo
p̃t esse, ꝙ tu possides,& petis à me ꝓhibente? Aduerte Brocard.
dicam cum rem habeo, & rem poto in seruitutib. vt dixi ꝓhibi-
tio hæc ꝓcedit.ideo ratio est,vt ab eo petat̃ seruitus, sicut est in
rei vendicatione,q̃ dat̃ ꝯ prohibẽtem,vel retinentem ꝯ omnem
facultatem rei vendic, vt ff.de rei vendic.l.offĩn.nihil ex iure pe-
tenti

tedi dēt iudex isti⁹ in ferenda sniā. Iō in l. ꝙ aliquis petit rē. vt sibi caueat de euictio. nō ē simplr, & ad hoc facit necessitas, & sic est hic. nā petitur seruitus à prohibēte, nō dēt peti simplr, sed vt sibi ꝯmodet, & vt nō prohibeat amplius facit, fundus petitur, sed vt de euictione caueat. vt ff. de ver. ob. l. Iulia. iō illa in sñi in serui tutib. h. d. ꝑ legē. ff. si seru. vēd. l. vti frui. quō acquirit̃ seruitus, an quæris de seruitute, q̄ ꝯsistit in faciendo. Item dico, ꝙ eius possessio acquirit̃ ꝑ vsum, vt seruit⁹ aquæductus, & illæ seruitutes hñt ꝯtinuam cāam, q̄ hñt ꝯtinuū vsum. ff. d ser. l. seruitutes. ti. gñali, si q̄ras de illis. q̄ in nō faciēdo ꝯsistunt, eorū possessio quasi acqrit̃ ꝑ ꝓhibitionē domus tuæ iuxta meā nō eleuatā altius, si sic steterit ꝑ multa tpa. nā par hic sum in quasi possessione seruitutis, sed si tu vis cā eleuare ꝯ ꝓhibeo, si tu desistas ꝓhibitione, sum tunc in quasi possessione seruitutis altius nō tollendi. vt C. de seru. & aqua. l. j. & l. ij. & l. altius. cū se. quæ possessio seruitutis ꝑ vnū actū acquirit̃. Vnde si aliqs sit in possessione seruitutis, siue iuris eligē di: ponit lr̃a tria exēpla in ꝑsonalib. seruitutib. in qb. hēt locū cōfessoria, vt in habitatis, ꝑ hoc, qd̄ dicit, si agat ius sibi esse vtendi in ædibus. Itē in vsufructu ꝑ hoc, ꝙ dicit, si agā ius vtendi esse in facto. Io. dixit, nónne sunt plura exēpla ꝑsonalis seruitutis? Vñ si ꝯcedat villæ meæ, meæq; personæ, nulla seruitus est. dixit Io. non hēt locū ꝯfessoria, qd̄ scripsit ꝯtriū, vñ in multis casib. habet locū ꝯfessoria aliis ab istis trib. habeo ī nemore duo plaustra lignorū annuatim, dico, ꝙ est seruitus ꝑsonalis. ꝯstat, ꝙ realis nō est dicēdum, immo ꝑsonalis seruitus innominata, & hēt locū ꝯfessoria, & auxilium possessoriū, vt ff. de ser. ꝑd. rus. l. pecoris. & l. veluti. de hoc hēs ff. de vsufr. l. si qs binas. & scis tu q̄ta ē iuris theorica: certè maxima: qa talia si nō essent seruitutis, nō hérent locum realis actionis ꝯfessoria, & negatoria vel auxiliū possessoriū, sed ꝑsonales actiones ex vendito, locato, vel sil. † Quæritur qd petetur in ꝯfessoria? dico ꝙ tria, vt patiat̃ aduersarium vti seruitute, & ne ipsum ꝓhibeat, & q̄n petit̃ restō hēo in fundo tuo seruitutis vsumfructū: tu possides fundum. habeo ꝯ te ꝯfessoria, vt restituas
5 possessionē fundi, & qd̄ possim vti frui. d. §. vlt. † Quærit̃ de for-
a mationelibelli. [a] Rofredus sic format in seruitute itineris. Ego dico ꝯ Titiū, qd̄ habeo ius eundi ꝑ fundū talē, vñ cū ꝓhibeat, ago ꝯ eū, vt me nō ꝓhibeat ire ꝑ fundū, sed patiat̃. Reprobat̃ à qbusdam. qa obscura sunt verba ista habeo ius eundi, possum seruare possessorium si vsus sim xxx. dieb. nō vi, non clā, nō ꝑcario. hēo ius possessorium. vñ libellus obscurus reddit̃ nullus: qa lex dicit, non differt, an aliqs obscurè rñdeat, aut nihil rñdeat. ff. de inter. ac. l. de ætate. §. nihil interest. ꝑ hoc ñ meruit reprobari ille, q̄ sic hēt eundi ius, nō hēt simplr ius, donec ꝓbauerit seruitutem sibi deberi, sed tñ hoc dico, ius habet multa significata, iō vt tollatur oīs obscuritas, dicemus in libello ꝯ talē qd̄ ego hēo seruitutem eundi, &c. sed ego possum dicere eundi, &c. & in ar. lr̃a nr̃a aquē si agat ius sibi esse nō dicit seruitutem, sed sciat, ꝙ libellus meruit in hoc reprobari. Itē scias, ꝙ in personali seruitute sufficit dicere dico ꝯ talem, ꝙ ego habeo ius seruitutis vsus, vel vsusfructus in fundo tuo, &c. sed in reali dēt dicere fundus debet, &c. qa in seruitutib. realib. vt dictū fuit in prin. Locationis. Nā ꝯsideraui mus ꝑsonas, vnde sicut platus debet ecclesiam, cui⁹ nomine agit exprimere, sic q agit pro seruitute reali debet exprimere p̄dium, & cui debetur seruitus: qa prædium agit, & p̄dium ꝯuenit̃, & p̄diis sniā datur, vt ff. de pub. vec. & ꝯm. l. Imperatores. ff. de neg. gest. l. quia aliena. in fi. Item peccat libellus in alio: qa dēt fieri mentio in digētiæ rei: qa tps est messium, vel tps sit colēdi. Si. n. vellet qs ire ꝑ fundū, q̄ dēt seruitute itineris fundo suo, non pp indigentiam fundi cui seruitur, sed quia vult ne causa solicitādi posset ꝓbari, non dico hoc apponi debere. dico ergo, ꝙ libellus male formatus, & sm eū, ꝙ format Rofredus. & de hoc tacet reus. Itē dēt dicere, & peto, vt mihi caueas de me non impediendo in futurum vel vt patiaris me in futurum. qa sniā, & libellus dēt ꝯformari, vt ff. comm. diuid. l. vt fundus. sed hoc dicitur in summa, vt ff. si seru. vend. l. egi. & l. harū. ergo in libello. Itē ꝯfessoria, vt interesse loco fructuū, s. qa interfuit ipsum tpe præterito non fuisse impeditū vti seruitute, vt ff. si ser. ven. l. sicuti. ff. de rei vēd. l. & ex diuerso.
6 §. vbi aūt. sed de hoc nō multū curo. † Dēt igit̃ sic libellus ꝯcludere in reali seruitute, dico qd̄ fundus meus talis, & designabit, vt meli⁹ poterit designari in fundo tali hēt seruitute eius, & tpe tali, cū talis me ꝓhibeat ne vti possim, peto, vt patiat̃ me vti, & caueat de non impediēdo in futurū. & qa mea tm̄ interest, qd̄ tunc impedinerit peto interesse. Sed quō interesse peti debeat, hic nō dico, petit̃ agere patientiā, vñ dico, ꝙ ꝑ patientiā aliud q̄ patiētia peti non posset in seruitute reali, sed in seruitute oneris ferendi, peto pariete tuū refici, vt on⁹ dom⁹ meæ possit sustinere ꝯmodè. Et ita sibi petit fcm̄. sed q̄ est rō, ꝙ in seruitute reali ꝑ ꝯfessoriā nō ꝑt peti aliud q̄ patiētia: rō est, ꝙ in ꝯfessoria, quæ est in reali seruitute, ius dēt esse rei, sed impōre esse rē onerari ad dādū, sed pone ꝯhentiū onerari possum, vt impōre est, ꝙ in ꝯfessoria q̄ ꝯpetit ꝑ seruitute reali, vel ēt ꝑsonali. Et ibi sic dandū à re ꝑsonæ ad q̄ patientiā posset, vt ff. si seru. vēd. l. sed & si fortè. §. j. dñs me⁹ dicebat, ꝙ si decimæ debeant̃, ꝙ hoc sit ius, ꝙ rusticus teneat̃ soluere sacerdoti, q̄ nō petit̃ ꝑ ꝯfessoriā, sed ius est, qd̄ rusticus teneat̃ relinquere in suo, & pati sacerdotē, ꝙ accipiat in suo, & sic sacerdos dēt tm̄ ꝯcludere, qd̄ patiat̃, & tūc ꝑt petere decimā ꝯfessoria, si nō in patientia ꝯsistit decima, sed sol. q̄d hic sit, ꝙ rustic⁹ teneatur soluere, tunc non ꝯfessoria petit̃, sed ꝯdi. ex l. diuina, qd̄ seruitus, nisi ꝯsistit in patiētia. ff. de serui. ti gñali. ꝙ tres sunt leges loquentes de mā, q̄ subiiciā. ff. de dā. inf. l. à quo. ff. si serui. vend. l. is cuius. ff. de ope. no. nun. l. si prius. immo prius actor, sed vincit in possessorio, & dēt admitti in quasi posses. seruitutis ꝑ patiētiam, & cū cautione, qua patit̃ reus vti seruitute, & non impediet reus, donec ꝓbauerit de iure suo, & sic ad tps, & hoc ñ faciat reus, sed si est ꝯtumax. Et si non tradat quasi posses. rei petitæ, debet actor mitti in possessionem omnium bonorum, seu in reali actione, siue in rei vendicatione, si fuerit reus ꝯtumax, fiat missio in poss. rei petitæ, & ideo diuersitas, qd̄ hic tenet̃ ad patiētiam, & ad cautionem, idéo fit missio in omnib. bonis. neq; fortè est hoc correctum, & qd̄ dixi fieri mentionem in poss. quasi seruitutis. hoc est verum, si possit fieri missio sine enormi dāno, sed si sine enormi damno mitti non ꝑt in quasi pos. seruitutis, tunc non ponitur, vt qa hēo in domo tua seruitutem alti⁹ non tollēdi, tu altius tollis, si mitterē in pos. quasi seruitutis iam destrueret̃ ædificium, non mittat̃ in poss. ędificati, nec seruitus donec reus ꝓbauerit ius sibi altius tollendi. sic loquit̃ lex. ff. de dam. inf. l. à quo. † Item scias, ꝙ
7 q̄n agitur ꝯfessoria in seruitute reali. dicit dñs sic, sed dñm fundi cui debetur seruitus, & seruitutē esse cōstitutā. & ideo si directa fiat exceptio, dēt reus negare vtrūq;, vel vnum agnoscere. s. ꝙ ē dñs talis fundi, reliquū negare, s. qd̄ seruitus oīno fuit cōstituta. dñt tñ quod est consuetudo formādi, qd̄ dicit reus. nego ista ꝑut sunt petita. & ꝑt hoc negare oīa, arg. de admi. tut. l. plurib. §. dicendum. quomodo de cautelis, & dicunt ad cautelam primam esse negabis vnum, & de alio nihil dices, extra, de ꝑsc. postea re⁹ dicet, quod non fuit remissum ad singula. nam si non esset seruitus ordinata, non valet quod est actum. C. de sent. & interloc. om. iud. l. ꝓlatā. sed nonne si vnum negauit aliud concessit? ex. d. ꝑsum. c. nonne. ac dico, quod hic sunt pl̄a in petitione non connexa, scilicet ꝙ est dñs, & ꝙ seruit⁹ debet̃ successiuè ꝑt fieri. l. cōt arg. ff. de arb. l. ꝙ iudex ex plurib. C. de trās. l. si ex falsis. Alia cautela est in probationibus, si quis vsus fuit per decennium tempore messium, vt ducat currum oneratum per fundum ad ciuitatem & faciat sic per decennium. sed postea ꝓhibeatur, aget confessoria. & dicit sic, dico ꝯ talem. ꝙ ipse mihi cōstituit seruitutē ex cā emptionis, exprimat quam cām velit. Dicit reus, ego nego, qd̄ faciet actor, ꝓbet per duos testes, ꝙ per decennium vsus est, & ꝓbatō vsu decennij ꝑsumetur dicta cā. ff. de vsu. l. cū de ī rē verso prima cautela mala est, illa peior: sic erit nouissimus error peior priore. vñ dicēdum, lex illa, cum de in rem verso. loquitur de solutione solui ꝑ decēnium duos denarios tāquam debitum, ideo ꝑsumit lex cām debiti, quod fuerit verè debitum: qa nemo ꝑsumitur iactare suū. ff. de prob. l. cum de indebito. hic verò est tanta præsumptio patientiæ, quanta fuit traditio. & si dices patientiam haberi ꝓ traditione, vt ff. de seruit. l. quoties. verū est in patientia circa præcedētia. Ex quo est patiēs obligatus, vt C. de acquir. possess. l. nec ex vera tute librum capere, nisi an vendiderim, ista patientia non habetur pro traditione. Item ar. contra hoc dicitur in sententia per iudicem, & non caueas de non impediendo futurum: quia tractatus futuri temporis, &c. l. j. ff. de vsu.

ADDITIO.

a De formatione libelli. Adde qualiter dēat formari libell⁹ in cōfessoria bar. ī l. harū. ff. si serui. ven. & pleni⁹ ī l. si prius. in 5. op. ff. de ope. no. nūc. & ꝑ Inn. & cano. in c. Abbate. de ver. sig. & libellū, & materiā ī cōfessoria, & negatoria, vide per Ang. ī rep. l. si qs vi. in §. dñia. in 5. & 6. charta. ff. de ac. po. Adde in materia negatoriȩ Alc. cōs. 135. in 2. vo. & de cōfessoria Pau. de. Ca. cō. 306

F I N I S.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M.

Omnes sunt quaterniones.

colorchecker CLASSIC

calibrite

